

ספר

חידושי משנה

משנה הלכות

מסכת פסחים

עיונים בירורים וביאורים ע"ס המסכת ובכמה סוגיות הש"ס
ומפרשים להבינם וליישב ולקיים דברי חכמים דומים למלאכים
פעמים בא בקצרה בדרך הערה ופעמים בארוכה לפלפל ולסלסל
ע"ד קוב"ה חדי בפלפולא דאורייתא ופעמים בדרך חקירה ולן
בעומק ההלכה בסייעתא דשמיא

אשר חנן ה' את עבדו מקים מעפר דל

מנשה הקטן

אבדק"ק אונגוואר וראש ישיבת בית שערם בברוקלין נוא יארק
בן לאאמו"ר הקדוש חסיד ועניו מרן ר' אליעזר זאב
שנהרג ונשרף עקה"ש הי"ד

יוצא לאור ע"י

מכון משנה הלכות גדולות

שנת

משנה הלכות גדולות

Published by
Mishne Halachoth Gedoloth Institute

Under the leadership of
Rabbi Menashe Klein
of Ungvar
Dean of Yeshiva Beth Shearim
1578 53rd Street
Brooklyn, NY 11219

לרכוש ספר זה או תקליטור תורני של כל הספרים
עם תוכנית חיפוש ובתבנית צילום, להתקשר:
To purchase printed copies of this volume or a Compact Disk
containing all the volumes in searchable text files & PDF format,
contact:

ארה"ב (888) 498-8642 Toll Free
ניו יורק (718) 851-0806 New York
ארץ ישראל (02) 587-0613 Israel
MishnaHalachos@mail.com

תרומתכם תאפשר לנו להמשיך בהפצת תורה בישראל
Your financial contribution is appreciated as it will help us continue to spread torah
through publishing seforim and making them available on computer.

נא לשלוח תרומתכם החשובה:
Please send your generous donations to:
Machon Mishne Halachos
3301 W. Strathmore Ave.
Baltimore, MD 21215
USA

כל הזכויות שמורות תשס"ד
Copyright © 2004

ארו"י חלבנו"ן

(נוטריקון אליעזר זאב, רחל לאה, השם ינקם נקמתם ויבנה ביתו נכונה)

על שם אאמור דידעדיז הקדוש מוהר אליעזר זאב ודיד המיוחד בעדה הקדושה אשר מסר נפשו עקדיש בשנת תשי"ד יחד עם אים ורבניית הצדקנית מרת רחל לאה ודיד, במוקרי ראש בידקעני (ע"י ארשו"ן) נדרנו ונשרפו ע"י הנאצים הארורים ימיש ביום שנתנה בו תורה באותו יום נמלה ונשרפה בעונ'ת, יום ב' דשכונות תשי"ד, נליונות נשרפים ואותיות פודדות באידי ואנכי נשארתי לבדי כי אבי ואמי עזבוני ודי יאספני, גם אוכיר אחותי הצדולה שרה עם בעלה הקדוש הצדיק תמים מוהר יעקב עם ששה ילדיה, ואחותי רשקא עם בעלה הקדוש הצדיק תמים מוהר מאיר הלוי עם ששה ילדים, ושאר קרובים נחמדים ונעמים השם ינקם דמם עם דם שאר קדושי ישראל. וישלח לנו משיחו דולק תמים וינאלינו נאולת שלמים, ויבנה בית המקדש במהרה בימינו.

ורבינא ומר בר רב אשי שהיו סוף כל האמוראים ואספו כל מאמרי חז"ל וחתמו את סדר הש"ס לפי הסדר שישנו אצלנו עד היום, וראשונה מס' ברכות ק"ש ותפלה, ואח"כ פאה וזרעים שכן הדרך לאחר התפילה יצא אדם לפעלו, ואח"כ שבת שהוא לאחר ששת ימים תעבוד וביום השביעי, ואח"כ עירובין שהוא ג"כ נכלל בשבת, ואח"כ פסחים שהוא ראש השנה לרגלים ולמלכי ישראל וכו' עד מס' נדה, וסדר טהרות לבסוף שבעונ"ה אינו נוהג בזה"ז עד שנזכה במהרה לביאת משיח צדקינו ויעבור רוח הטומאה מעל הארץ אמן.

וזרח השמש ובא השמש אחרי חתימת הש"ס, וקמו רבנן סבראי וגאונים וראשונים ואחרונים ובכל דור ודור מחמת הצרות ועול הגליות נתמעטו הלבבות ובראותו כביכול צדיקים וחמה מועטים עמד ושתלם בכל דור ודור והם אשר למדו תורה את בני ישראל ומסרו נפשם על קדושת שמו ית' אשר בכל דור ודור עומדים עלינו לכלותינו ויתהלכו מגוי אל גוי ומממלכה אל עם אחר גירוש אחר גירוש זה כאלפיים שנה לא מצאה היונה מנוח והקב"ה ברוב רחמיו מצילנו מידם, עד שבדורינו השפל מכל הדורות אשר אנחנו חיים יצא הקצף וחרון אף גדול בעולם ומרדו כל האומות בעם ישראל להשמיד ולהרוג ולאבד את כל היהודים מנער ועד זקן טף ונשים בחורים ובתולות זקנים עם נערים ולקעקע ביצתן של שונאי ישראל החל משנת תרצ"ח עד שנת תש"ה וכמעט עלתה בידם בעונ"ה שהרגו ושרפו מסלתי ומשמנה של עם ישראל כששת מיליאן

ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם אשר גאלנו וגאל את אבותינו ממצרים והגיענו למעמד הר סיני ויחן ישראל נגד ההר, כאיש אחד ובלב אחד, ונעשה ונשמע אמרו כאחד, ובחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו תורה שבכתב ותורה שבע"פ, והבדילנו מן התועים ורוממנו מכל לשון וקדשנו במצותיו וחיי עולם נטע בתוכינו, ובהיות דורות הראשונים קרובים אל הר סיני וקבלת התורה מפי הקב"ה ומשה רבינו ע"ה יושבי יעב"ץ היו לומדים תורה שבע"פ כלה מפי משה רבינו ע"ה, ומשמת משה עבד ה' התחילו הדורות מתמעטים ובימי אבלו נשתכחו שלש מאות הלכות ולא רצו לגלותם מן השמים ליהושע עד שבא עתניאל בן קנז וחחזירם בפלפולו והגם שהיו חסידים ואנשי מעשה ותורתם מתברכת ואעפ"כ גם אז תיכף ומיד היו הדורות מתמעטים מדור לדור עד שאמרו פני משה כפני חמה פני יהושע כפני הלבנה ומשרבו צרות על ישראל ונתרבה השכחה בעולם העיר ה' את רוח אפינו משיח ה' רבינו הקדוש שאסף כל חכמי ישראל וחקר ותקן כל סדר הש"ס הכל מנופה כסולת נקוי' בששה סדרי משנה ומצא רמז בתורה עת לעשות לה' הפרו תורתך וכתב ומסר ששה סדרי משנה לישראל.

ובדורות אחרי רבינו הקדוש נכפלו הצרות ועול הגלות על דורות הבאים אחריו ושוב לא הי' די להם הקיצור של המשנה שהי' משמש כמפתח על כל תורה שבע"פ ובאו התנאים והאמוראים ופלפלו ודרשו וחקרו בכל ששה סדרי משנה ברמזים ובחסר ויתיר עד שקמו רב אשי

נפשות מקומות אשר שם בני ישראל נמצאים והי' עת צרה ליעקב אשר כמוהו לא נהיתה מאז חיתה לגוי.

ובאמת כי הי' לי לעמוד על הני ענינים ולפרסם דברים אלו מהחורבן יותר ואולי לכתוב ספר מיוחד על המאורעות הנוראות שעברו על כלל ישראל והלואי שלא נתפוס על זה, אשר הזניחנו לספר להדור החדש נסי ה' אשר עברנו ובתורה כתיב יפה שיחתן של אבות מתורתן של בנים ועוד בראשית ברא א"ר יצחק לא הי' צריך להתחיל התורה אלא מהחדש הזה ולמה התחיל בבראשית בשביל כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים שאם יאמרו לסטים אתם וכו' והנה חייב לספר כח מעשיו לעמו שאם יאמרו הגוים לסטים אתם או רוצחים וכיוצא בו על עם ישראל אשר בעונ"ה עדיין לא אמר השטן, מלאך המשחית הרף יאמרו להם רוצחים ומשחיתים אתם ולהגיד להם כל הצרות אשר עשו לנו וכל ההריגות ומיתות משונות הביאו על עם ישראל וכל הצרות אשר עברו עלינו הקשיבה ה' לקול עמך ישראל והנחם על הראה לעמך.

ועל דורינו זה ניבא הנביא וירמיה ט"ז י"ד כ"ג ז' לכן הנה ימים באים נאם ה' ולא יאמר עוד חי ה' אשר העלה את בני ישראל מארץ מצרים כי אם חי ה' אשר העלה ואשר הביא את זרע בית ישראל מארץ צפנה ומכל הארצות אשר הדחתם שם והשיבתים על אדמתם אשר נתתי לאבותם וגו' כי צרות האחרונות בדורינו זה עלו פי כמה על גלות מצרים הן בשעבוד בהרג ואבד ובזיון ולחרפה ושמד וכליון, ומיום ראו עיני אור לא שקטתי בפרוץ המלחמה שהתחילה עוד קודם שהגעתי לאיש, ולא שלותי בימי הזעם באוישוץ בוכענוואלד ושאר מחנות ההשמדה ויבא רוגז לאחר המלחמה וכל יום קללתו מרובה מחברתה ומלא נסים כל רגע ורגע וכל נשימה ונשימה הננו מודים אנחנו לך ה' אלקינו עד הנה עזרוני רחמך ולא עזבוני חסדיך ה' אלקינו ואל תטשינו ה' אלקינו לנצח, כי אין לנו להשען אלא עליך אבינו שבשמים אתה תקום תרחם ציון ובונה ירושלים.

נשבע ה' בזרוע עזו לאבותינו אברהם יצחק יעקב ומשה ולנביאים הבאים אחריהם אף גם זאת בהיותם בארץ אוביהם לא מאסתים ולא גאלתים לכלותם להפר בריתי אתם, ובנביא כל הגוים אעשה כלה ואותך לא אעשה כלה נאם ה',

ואמר למלאך המשחית הרף ידיך ועמד בין החיים ובין המתים ותעצר המגפה ונשאר ע"פ נס גלוי לכל העמים ולכל העולם כולו אודים מוצלים מאש וגם אני הקטן אחד מהם, רצוצים ונשברים תשושי כח כמעט ולא נשאר בהם חיות ערומי בגדים ובלי משפחות ובלי מקום לשבת רק תחת השמים או במחנות על אדמת נכר הצר הצורר העמלקי הנאצים ימ"ש, וכל הנשאר ממחנות אלו הי' לתמיה בעיני רואים אותם ששאלו האיש מבין אנשים הם או שד מן השדים, והגומל חסדים טובים לעמו ישראל ברוב רחמיו נתן להם חיים והי' הנס גדול להנשארים להחיותם מהמתים שכבר מתו.

ואחר הדברים האלה עוד ראה ה' בענינו ובשפלות הדור והתורה הקדושה זכר לעולם בריתו אשר כרת את אברהם ושבועתו ליצחק ויעמידה ליעקב לחוק לישראל ברית עולם כי נשבע ה' בשמו הגדול כי לא תשכח מפי זרעו, ובחמלתו ריחם על הדור היתום וירח את ריח הניחוח והשאיר כמה אודים צדיקים וישרים מחשריפה אשר שרף ונתן ה' את רוחו עליהם רוח תורה וקדושה ללמוד וללמד ולהרבות תורה ברבים, וב"ה וב"ש זכו והצליחו שלא כדרך הטבע לחזור לימוד התורה וקיומה עכ"פ במקצת ליושנה ולהקים עולה של תורה בבנין ת"ת ישיבות קטנות וגדולות וכוללים לאברכים כמעט בכל העולם כולו וזה לעומת זה עשה אלקים.

אבל היות כי שרים וגדולים נפלו במלחמה, ולא נשאר רק מיעוטא דמיעוטא וגם הם רצוצים ונשברים ובגדיהם נשרפין, ונפלה העבודה הקשה לשקם ולהקים את הדור מחדש ולבנות החרס, ולנטוע הנכרת, ולזרוע על הקציר, על האודים הנצלים הנשארים אשר בכל כחם ונפשם חילם וכל נימי חיותם נכנסו במסירות נפש ממש יומם ולילה לא ישובתו להחזיר עכ"פ כל מה שאפשר העטרה ליושנה, וגם איש פשוט כמוני, אשר ביליתי רוב ימי בחרותי עוד מקודם חבר מצוה בקרב המלחמות ומחנות הקאנצטריישאן ולא זכיתי לישוב על מי נח וללמוד תורה אם כל זאת ריחם ה' על נפשי האומללה ולא בזכותי כי ידעתי את מיעוט ערכי ושפלותי רק בזכות אבותי ורבותי הקדושים זכני ה' ללמוד קצת לעצמי כתינוק המתחיל וללמד לאחרים הן בשיעורים כסדרן לעם קודש בני ישראל המסולאים בפז מיד בצאתי מן המלחמה, הטייתי שכמי לסבול עול

ומדאיגים בכלל ובפרט ומעוטן המשמחים וצרכי עמך ישראל מרובים ואין לנו על מי להשען אלא על אבינו שבשמים ולקבל את הכל בשמחה.

ולפי שהקרבן פסח שנתן לנו להקריב הי' הקרבן הראשון שנתן לנו בהוציאנו ממצרים כקרבן תודה ושמחה על הגאולה שגאלנו ועתיד לגאלינו גאולת עולם ובזמן הזה שאין לנו לא מקדש ולא נביא ואין בידינו להקריב קרבנות (הגם שנסתפקו בכפתור ופרח והאחרונים ז"ל אם אפשר בזה"ז להקריב קרבן פסח והארכתי בזה בספרי זה בסמוך וגם בכמה מקומות) מ"מ הרי אמרו (מנחות ק"י) דגם בזה"ז העוסק בתורת עולה מעלה עליו הכתוב כאלו הקריב עולה וברש"י ב"מ קי"ד ע"א כתב דקדשים נוהג בזמן הזה מה"ט דכל העוסק וכו' מעלה עליו הכתוב כאלו הקריב, הנני מביא ספרי הקטן הזה במקום קרבן פסח ותודה וי"ר שיהיו דברי לריח ניחוח כאילו הקרבתי עולה וקרבן פסח לפני אדון כל ומי שאמר לעולמו די יאמר לצרותינו די וא"ל ש"י יתן לנו רחמים וירחם על כלל ישראל ויגאלינו ונקריב את כל הקרבנות במועדם ובמקומם וכהלכתם.

ואת חטאי אני מזכיר שרוב מחידושי על הש"ס ועל התורה נאבדו מהזכרון ממנו כי לא הספקתי לכתוב את הכל מחמת טרדותי שהייתי עסוק בעזה"י להשיב לשואלי דבר בהלכה למעשה אשר חנני ה' בספרי שו"ת משנה הלכות אשר להם דין קדימה כמבואר ברמב"ם (פ"ד מהת"ת ה"ח) אין שואלין וכו' ששנים ששאלו שאל אחד כענין ושאל אחד שלא כענין נזקקין לענין, מעשה ושאינו מעשה נזקקין למעשה, הלכה ומדרש נזקקין להלכה, ועיין טוש"ע יו"ד סי' רמ"ו סי"ג וצע"ק ודו"ק ועיין תוס' בכורות ל"ז ע"א ד"ה עמד וחבל על דאבדין ולא משתכחין. גם ביאור הלכות גדולות על רבינו הגדול הבה"ג ז"ל, ועוד כמה טרדות. אשר הטרידוני ועדיין מטרידין ב"ה וב"ש.

וזו דרכינו בספר הזה לעיין בסוגית המסכת בראשונים ואחרונים ולהבינם ולעולם להעמיד על הקבלה ולא לחדש דברים חדשים אלא להבין וללמד ולהעמיד דברי וביאורי הראשונים כמלאכים וע"ד זה כבר אמר ליה התנא ר' אליעזר (נגעים פ"א מ"ז) לריב"ב על דבר אשר לא שמע ר"א ואמר ריב"ב אני אלמד בו א"ל אם לקיים דברי חכמים הן אי לא ולמד להעמיד וא"ל

תורה ולשרת עם קודש בכל כחי והי' ה' עמדי וזכני ללמוד וללמד לעם קודש בכלל ולתלמידי ישיבתנו בפרט, תלמידים הגונים בס"ד והן בכתב להשיב להשואלים מדי פעם בפעם כפי מיעוט ידיעתי.

ועוד ראה ה' בעיני וברצוני וחשקי בכל לבי ונפשי לארצינו הקדושה, ולהתגולל בעפרה, חמלה גדולה ויתירה חמל עלי אבינו שבשמים וזכני לבנות בירושלים עיה"ק ברמות **קריית אונגוואר** עיר ואם בישראל וע"ש העיר מלאה חכמים וסופרים בה גדלתי ולמדתי תורה קודם שעלה הכורת לפני המלחמה העולמית, ונהרגו רובם על קדה"ש חי"ד. ואנשים בה חשובים לומדי התורה וחרדים לדבר ה', וזכני עוד גם לחקים שם בעזה"י מקום תורה ישיבה קטנה וגדולה וכולל לאברכים ולבנות מקוה טהרה גדול לבני ובנות ישראל וכמה מוסדות התורה ובתי מדרשים לתורה ותפלה בס"ד בזכות אבותי ורבותי הקדושים.

וזו כמה שנים אשר חנני ה' ברוב רחמי וחסדי להוציא לאור קצת מחידושי ראשונה פי' על רבינו הגדול הבה"ג, סמ"ה על תרי"ג מצות, ושו"ת משנה הלכות י"ב חלקים, ועוד כמה ספרים אשר ב"ה וב"ש נתקבלו בין אוהבי התורה ולומדיה בס"ד. והיות כי נקבצו במשך השנים בדרך הלימוד ענינים ממה שנאמרו על ידי להתלמידים בישיבה בשיעורים בכל שבוע ובמשך לימודי בכלל ורשמתי כמה חידושים שעלו בבית מדרשינו להבין ולהשכיל בפני תלמידים הגונים אשר ב"ה וב"ש הם לוקחי למד למודי ה' מידי יום ביומו ושבת בשבתו ועלו על כמה מסכתות זער שם זער שם.

ועתה באו רבים מידידי ומתלמידי ובקשו ממנו להוציא לאור המעט מחידושי על מסכת וסדר הש"ס ונענתי להם כמאמר ר' יוסי (שבת קי"ח) מעולם לא עברתי על דברי חברי אמנם הנני להדגיש כי מחמת הטרדות וחוסר הזמן לא בדקתי ולא בחנתי הדברים כראוי, מ"מ כיון שלא להלכה כתבתי דברים אלו סמכתי על המעיין שלא יפסוק מזה וגם אם יראה שגיאה לא יתפוס עלי כי אתי תלין משוגתי מחמת הטרדות והיגון מפגעי ונגעי הזמן אשר גרם החורבן הנורא וגם לאחר החורבן אין לך יום שאין קללתה מרובה מחברתה ורבים הם ימים וענינים המטרידים

היום וכל הלילה לא אוכל לבכות על שבר בת עמי, רק מה שראו עיני.

ואפרוש כפי לה' כעני בפתח שיצילני היום ובכל יום מן השגיאות ומן המכשול, ועוד אבקש מי שמעיין בספרינו זה לראות מעלות הספר ולא חסרונותיו ואל יאשימני שודאי א"א לתבן בלא בר וכבר כתב הרמב"ם ז"ל בפיה"מ סוף עוקצין לאחר שהשלים חבורו ואני אשאלהו ית' ואתחנן אליו שיצילנו מן השגיאות ומי שימצא בו טעות או נתבאר בפ' הלכה מן ההלכות פי' טוב מאשר פירשתי יעורר על זה וינצל אותי בהתנצלות, כי מה שהשתדלתי בו אינו מעט, ולא קרוב אצל מי שיש לו פרעון ושכר טוב, וכ"ש בהתעסקות מחשבתן בכל עת באנחות הזמן ומה שגזר עלינו הקב"ה מן הגלות והגדוד בארצות מקצה השמים ועד קצה השמים, ואולם שכר כבר בא גלות מכפרת עון, יודע ית' כי מהן הלכות תליתי במסעות הדרך, ומהם ענינים כתבתים ואני עליתי בספינות בים המלח וכו' ופשטתי זה הענין לביאור ההתנצלות למי שירצה לכתוב לתופש שיתפוש ואינו ראוי לגנותו בתפישתו וכו' ע"ש.

חננה הראה לן רבינו הגדול הרמב"ם ז"ל מקום התנצלות על אנחות הזמן והגדוד מקצה השמים ועד קצה השמים, ואם הראשונים כמלאכים תפשו זה להתנצלות, מה יענו אזובי קיר אשר ירדנו אלף מעלות ואלף פעמים גלות כמוהם, אל מחנה אוישוויץ ובוכענוואלד ועוד. ואח"כ גם אחר המלחמה שנשארו כמה אודים מוצלים מאש לא פסק הגלות כפשוטו גלות מקצה השמים ועד קצה השמים, הילוך ממקום למקום, מגוי אל גוי, ממדינה למדינה, ומממלכה אל עם אחר, כי בעונ"ה גם לאחר המלחמה לא באתי אל המנוחה וכל יום קללתה מרובה מחברתה, ודאי יועיל לי ההתנצלות. ואני אשמח מאד על כל מי שיוכל וימצא לתקן בדברינו, ומ"מ אבקש להמעיין שישתדל להיות מהתלמיד במשנה אבות (פ"ה מט"ו) בבחינת נפה שמוציאה את הקמח וקולטת את הסולת, עיין רבינו יונה מוציאה את הקמח שהיא הסברא שאינה נכונה ואינו קולט אותה, וקולטת את הסולת. כלומר הסברא הנכונה קולט אותה ואינו מאבדה ע"ש.

ומורנו ורבינו רב נסים גאון ז"ל בהקדמה לספרו נדפס במס' ברכות וז"ל ואני אפייס לכל

חכם גדול אתה שקיימת דברי חכמים, ופעמים בא בקצרה בדרך הערה בעלמא, ופעמים בארוכה לפלפל ולסלסל על דרך חדי הקב"ה בפלפולא, ופעמים בדרך חקירה ובעומק הדיון, הכל לפי הענין והמקום והזמן.

וחיות כי מצוה לברך על הנס או נסים שנעשו לו לאדם בכל עת ולספר תהלת ה' ברבים וכבר הבאתי מרבינו בחיי פ' וישלח כי במקלי עברתי את חירדן הזה, מכאן שחייב אדם שיזכור ימי הרעה בזמן השלום כדי שיתבונן ביתרונם ויודה להקב"ה על זאת וכן אמר שלמה ע"ה וקחלת ז' ביום טובה היה בטוב וביום רעה ראה, פי' ביום טובה ראה ביום רעה עכ"ל ועיין צדה לדרך הל' חנוכה להזכיר נסים וחסדי ה' ובספרינו (משנ"ה מהד"ת סי' קע"ו, ובש"ע א"ח סי' רי"ח ס"ה) דמי שנעשו לו נסים הרבה בהגיעו לאחד מכל המקומות שנעשה לו נס צריך להזכיר כל שאר המקומות ויכלול כלם בברכה אחת ובאמת אין מקום שלא נעשה לי נס. ונתקיים בי ועל ניסך שבכל יום עמנו ועל נפלאותיך שבכל עת ערב ובקר וצהרים, הטוב כי לא כלו רחמיו והמרחם כי לא תמו חסדיו.

ולכן בשעה שזכני ה' ב"ה להוציא לאור ספרי זה חקטן קצת ח' על מס' פסחים ולשמח בשמחת התורה אמלא פי תהלה לה, ברוך ה' לעולם אמן ואמן ברוך ה' מציון שוכן ירושלים הללו' וברוך ה' אלקי ישראל עושי נפלאות לבדו וברוך שם כבודו לעולם וימלא כבודו את כל הארץ אמן ואמן, ויברך מנשה את ה' לעיני כל הקהל ויאמר מנשה ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם שעשית לי נסים רבים והוצאתנו מבין המתים מכור הברזל מאור כשדים כבשוני האש [קרעמעטאריאס] בירקענא, אוישוויץ, מאנאוויץ, גליעוויץ, בוכענוואלד, אני הגבר ראה עני בשבט עברתי עברתי את כל הגיהנם הזה של הנאצים הארורים בראש ההיטלער ימ"ש והי"ד עם ישראל, אשר לא יאומן אף לאותן שהיו שם מאכזריות ממקום אחד לאכזריות למקום השני ואף כי יסופר לאחרים כמצווה עלינו בתורה למען תספר באזני בנך ובן בנך, ואם יהיו כל הימים דיו ואגמים קולמוסים, ושמים ידיעות וכל בני אדם לבלרין אין מספיקים לכתוב כטפה של האכזריות שעשו לעם ישראל, (והגם שרשמתי כמה ענינים בהקדמה על ספרינו משנה הלכות ח"י) ואם עיני היו למקור מים ובכה אבכה כל

מיוחסות, י"ר שיהיו כלם ברואים ויזכו ללמוד תורה לשמה ולגדל בניהם לתורה ולחופה ומע"ט בדרך אבותינו הקדושים, מתוך הרחבת הדעת דקדושה ושיהיו צאצאינו עד סוף כל הדורות לומדי תורתך לשמה ולא נבוש ולא נכלם מאבותינו ורבותינו הקדושים לא בעולם הזה ולא בעוה"ב ולא יאמר פינו דבר שלא כרצונו, גם יתברכו בברכת הדיוט כמוני.

והנה ברך לקחתי ואשיב ברכה משולשת להמבורכים ועל טוביזכרו המחיתנים שלנו הרבנים הגאונים הצדיקים כולם אהובים הלא הם, מח' הגה"ג רבש"י כ"ק מוהרפ"מ אלטר אדמו"ר מרן מגור שליט"א, מח' הרהגה"צ מוה"ר נח ויינבערג מסלונים שליט"א, מח' הרהגה"צ מוהררא"מ ביעדערמאן כ"ק אדמו"ר מלעלוב שליט"א, מח' הרהגה"צ מוהר"ד טויב כ"ק אדמו"ר ממודיץ שליט"א, מח' הרהגה"צ מוהרי"י בן כ"ק אדמו"ר מאלכסנדרא שליט"א, מח' הרהגה"צ מוה"ר יעקב בן הרהגה"צ כ"ק אדמו"ר מוהר"י מערלוי שליט"א, הם ובניהם ובנותיהם וכל אשר להם.

ואחזיקנא טיבותא לכל המעיינים בספרינו זה ושאר הספרים הקודמים אשר ב"ה זכינו שדברינו מתבדרים בין התלמידים ובבתי מדרשות יישר כחכם וחילכם וי"ר שנזכה לראות צאצאינו וצאצאי וצאצאי צאצאינו עד סוף כל הדורות לומדי תורה לשמה כעתירת עבד נרצע לאדונוי אסקופה הנדרסת בפני לומדי התורה ועובדי ה' באמת בלב ונפש,

מנשה הקטן

בוקר אור ליום חמישי ער"ח אדר ומשנכנס מרבין בשמחה ואין שמחה כשמחת התורה והתרת הספיקות שבה הפך בה והפך בה דכולה בה ומינה לא תזוע.

אשר ימצא בזה הספר הנאה וימצא בקשתו בלא טורח ויתפלל לאלוק בעדי וימציאני רחמים בין בחיי ובין לאחר מותי, כי הוא ית' שמו לעד וכו', ועוד בטחתי בעצמי בזכות אדוני אבי הצדיק נוחו עדן שהוא מסייעתני וכאשר שנינו ועדיות פ"ב מ"ט) הוא הי' אומר האב זוכה לבן בנוי ובכח ובחכמה, ואמרו בתל' ירושלמי (ברכות פ' תפלת השחר) אשרי מי שזכו לו אבותיו אשרי מי שיש לו יתד להתלות בה, ואמרו (יומא דף פ"ז) אשריהם צדיקים לא דיין שזוכין לעצמן אלא שזוכין לבניהם ולבני בניהם עד סוף כל הדורות ועוד אמר (מנחות דף נ"ג) אי בר אבהן אי בר אורין וכו' וזה אשר ספרתי עזרוני על אשר חברתי וכו' והוא ברחמי הרבים אשר חסדו מעולם ועד עולם על יראיו וצדקתו לבני בנים הוא יפתח לי שערי חכמה וכו' ע"ש.

ואמלא אחרי דברי הגאון ז"ל ומבקש לכל אשר יעיין וימצא בספרי זה או בשאר ספרים שלנו אשר הוצאתי לאור בס"ד דבר נכון אשר עכ"פ חלק מהדברים בעזה"י נתקבלו בין לומדי התורה לשמה ולאמיתה של תורה, וב"ה כיונתי אל האמת בכמה מקומות, שיתפללו לאלוק בעדי וכאש"ל לרחמים כל זמן שיעייני הגם כי לאו בזכותי הוא אלא בזכות אבותי ורבותי הקדושים אשר מסרו נפשם על קה"ש ועל תורתו, עד רגע האחרונה מימי חייהם וגם אני מחזיקנא טיבותא לכל המעיינים בספרינו הן בח' אלו, והן בתשו', ושאר ספרים שחנני ה' ואתפלל בשבילם לטובה יתן ה' וישמע תפלתי.

והנני לקבוע פה ברכה לכל אנ"ש בכלל ותלמידי וידידי ואנשי קהלתנו בפרט ולכל בני העושים ומעשים, ומבשרך לא תתעלם, ואחרון חביב ביתי אם הבנים זרע ברך בני ובנותי חתני וכלותי ונכדי היקרים כלם אהובים ונחמדים בנין וחתני ת"ח ירא"מ ענפי עץ אבות משפחות

מעם לקריאת מסכת זו פסחים

המחברים חקרו למכ נקראת מס' זו פסחים, לשון רבים ולא פסח כמו מס' שבת, ראש השנה, יומא, חגיגה ואענה גם אני חלקי בס"ד.

הצדקה לפ"מ שכתבו כראשונים דמס' פסחים נחלקה בזמן בגאונים לשתי מסכתות וכי' נקרא חלק ראשון פסח ראשון וחלק שני פסח שני, ופ' ערבי פסחים ג"כ נשתנה מקומו לכס וכי' נסדר אחר פסח ראשון, ועיין בחי' מאירי שעדיין כן בסדר. ולפ"ז מובן לשון פסחים, כלומר שתי מסכתות פסחים פסח ראשון ופסח שני. וכמפרשים פי' דלכן קראו פסחים משום פסח ראשון ושני, כלומר על שם כקרבן פסח ראשון ופסח שני כזכרים במס'. ולפי העצם הזכ שנקראה המסכת בשביל הענינים שבה כו"ל לקרואה פסחים ובדיקה חמץ שכרי עיקר המס' לא משני הפסחים הוא, ולפמ"ש אחי שפיר.

מעם לקריאת ההג בשם פסח

עוד בקשו למכ לא נקראה מס' זו מס' מלות דבחורכ חג כמלות כתיב. וגם למכ שגורכ צפי כעולם לקרוא כהג בשם חג כפסח ולא חג כמלות (ועיין חוס' חדשים בשם הקדוש רל"י ז"ע).

ונראה לחת עמם לקריאת כהג בשם פסח ולא חג כמלות לפמ"ש ז"ל (מנחות ק"י ע"א) עכ"פ (מלאכי א') ממזרה שמש ועד מבואו גדול שמי בגוים ובכל מקום מוקטר מוגש לשמי, ח"ר יונתן אלו ח"ח כעוסקים בחורכ בכל מקום מעלה אני עליכן כחילו מקטירין ומגישין לשמי, ואמר ריש לקיש מאי דכתיב זאת החורכ לעולם ולמנחה ולחטאת ולאשם, כל כעוסק בחורכ כחילו כקריב עולה מנחה חטאת ואשם. ועיין רש"י צ"מ (קיד" פ"ב ד"ב בארבעה) דקדשים נוכג בזמכ"ז. שכתב וז"ל דארבעה סדרין כגון מועד יסופות נשים שכן נוכגות בזמן כזה כזמן הבית וקדשים נמי כדכתיב ובכל מקום מוקטר מוגש לשמי ואמר' (מנחות ק"י) אלו ח"ח כעוסקין בכלכות עצודכ בכל מקום מעלה עליכן ככחוב כחילו מקריבין אותו צדיכמ"ק ע"ש.

ולפי זה בזמן שצדיכמ"ק קיים וכקריבו חת כקרבן פסח במועדו ואכלו בשר כפסח על מלות ומרורים שפיר חיקרי חג כמלות, שכרי בחורכ דין כפסח על מלות

ומרורים יאכלוכו. אצל בזמכ"ז צמונ"כ שאין לנו קרבן פסח בפועל לכקריב וחקנו זכר לפסח בלימוד וע"י לימוד בכלכות פסח נקיים כחילו כקרבנו פסח בפועל ממש. ולכן קראו אותו חג כפסח ולא חג כמלות. ועיין מכרי"ל דכל סעודה ליל פסח מלוב לאכול דוגמא דקרבן פסח, ובמחבר (ש"ע ח"ח סי' תע"ז) לאחר גמר כל כסעודה אוכלים ממלכ שמורכ חחת כמפכ כזית לכל אחד זכר לפסח כנאכל על השופע ויאכלנו צכסיצכ ולא יברך עליו.

מעם לעתיתת מצה שמורה תחת המפה

ובזה מובן לשון כמחבר שכתב אוכלים ממלכ שמורכ חחת כמפכ, ולמכ שמורכ חחת כמפכ. וגם מפכ זו מכ שמורכ היא. וכרי כל כמלות נמי מונחים חחת כמפכ. ונראה דלעיל (סי' תע"ג סי') כתב כמחבר ויקח מלכ כחמציץ ויבלענכ לשחים ויתן חליה לאחד מן כמסובין לשומרכ לאפיקומן ונותנין אותו חחת כמפכ, וכחבו כחחרונים דכוא זכר למשחרותם לרורות בשמלותם (ועיין מ"צ) ואכתי ל"ע חדא דא"כ למכ נותן דוקא לאחד מן כמסובין לשומרכ כי"ל לעלמו ללרור בשמלכ ויניחנכ ושומר מכחבורכ למכ ומכ צפי כחם. ושנית למכ דוקא לאחר שחלקכ לחלצין נותנכ חחת כמפכ כי"ל ליקח כמלות וליחן חחת כמפכ כולם וכמו שצאמת מכסים כמלות כקער כולם.

ואשר נראה צמ"ד דכיון דייק כמחבר שכתב חליכ יתן לאחד מן כמסובין לשומרכ, וכוא לפמ"ש לעיל דחלקכ כזכ מלניעים אותו לאפיקומן שכוה זכר לקרבן פסח. וכיון דכפסח חינו נאכל אלא למנויו וחיו נאכל אלא בחבורכ חחת וכיוצא פסול, וכיסח כדעת פוסל זו ככל קדשים, ולכן לריך באפיקומן שני דברים חדא שיתן דוקא לאחד מן כמסובין שחם ג"כ בחבורכ זו כעין חבורכ בפסח שאינו נאכלת אלא בחבורכ חחת ובמקום אחד כלומר באותו בית, וכיוצא פסול, וכשנית לריך להניחכ ולשמרכ שלא יסיח דעתו כחילו כי' קרבן פסח בפועל ממש ולכן כתב ולשומרכ ונותנין אותו חחת כמפכ, שכוה ג"כ דרך שמורכ לכסות כחפץ שרולים לשמור, ולפי שכמסדר כוא ערוד בקריאת ככגדכ ובסידור הענינים על כסדר יש לחוש שיסיח דעתו מכאפיקומן ולכן נותנין אותו לא' מצני כחבורכ לשמור ולכן כתב לאחר גמר כל כסעודה אוכלים ממלכ שמורכ חחת כמפכ, כלומר ששמורכ ע"י א' מן כמסובין כעין קרבן פסח.

חידושי

פתיחה

משנה

ומה מובן בזכ מנכג כחינוקות שגונבין האפיקומן
וחופפין אותו, דכיון דבעי שמורכ מכיסח הדעת
וחוששין שזכמשך בסדר ישכחו ויסתחו דעתם
מאפיקומן ולכן כנכיגו שחינוקות גונבין האפיקומן
וישמור מהם וממילא יבי' שמור.

ובעיקר העם שזו לחלק כמלכ לשנים, ולא יניחו מלכ

שלמכ לאפיקומן חלח חולקין למחלכ אחד לכניחו לשמרו
ואחד לכחזירו, כזא מעפס שפרש"י חליל שמורים פכ"פ
ויחלק עליהם לילכ (בראשית י"ד ע"ו) ומ"א שנחלק
כלילכ ובחלות כראשון נעשכ לו גם וחל"י כשני נשמר
ובא לו לחלות לילכ של מלרים, ולכן עושין דומיא דכנ"ל
לחלות כמלכ לשנים וחלק כגדול לשמרכ על כגחולכ
כעחידכ לבא וכ"כ בח"ס.

פסחים

ביאור שיטת רש"י ותוס' בעיקר המעט דבדיקת חמץ, ובירור שיטתם בדין ביטול אי הוי מפעם הפקר אם לאו

במשנה אור לארבעה עשר בודקין את החמץ, פרש"י שלא יעבור צבל יראה וצבל ימלא, וכחוס' הקשו עליו כיון דבבדוק לריך שיבעל ומדאורייתא צביטול בעלמא סגי, אמאי כלריכו חכמים בדיקה כלל ע"ש. וכוונתם דכונן כרש"ל צביטוריו לסמ"ג כחז שביטול מופיל שאינו עובר צבי" וצ"י, אבל מלוא עשכ דחשביחו לא קיים בזכ. ביאור בדבריו, דמ"ע דחשביחו הוא בקום ועשכ. וכלל"ה כחז דגם דעת רש"י כן, ואף שלא כחז דחקו בדיקה חלל שלא יעבור צבי" וצ"י, ולדעת כרש"ל אי נימא דס"ל לרש"י כוונתם כולל גם כדי לקיים מ"ע דחשביחו שכרי זכ עיקר הטעם שחזרו צביקה יותר מביטול וחי' דצביטל מ"ע לא היו חוששין כלל לחקן ע"כ.

ולפ"ע דמפיקרא דדינא פירכא, שכרי רש"י ז"ל כחז לקמן (ד' ע"ג ד"כ צביטול בעלמא) דמדכחיז חשביחו ולא כחיז חזערו וכשנחז דלכ כוכ כשנחז ע"ש, מבואר דס"ל לרש"י דמקיים מ"ע דשנחז, כשנחז כלכ ודלל כרש"ל. וגם ל"ע לרבינו כלל"ה שכתב דלכן כלריך רש"י בדיקה מדאורייתא משום מ"ע דחשביחו, שכרי מבואר דמשום מ"ע דחשביחו סגי כלכ.

ותנא יש שכתבו דכיינו עממא דכלריכו בדיקה משום דצביטול חיישינן שמא ימלא גלוסקא יפכ ויחשוב עליו ויאכל (וכמבואר בגמ' לקמן דף ו' ע"ג) ונמלא בעל כהפקר שחשז כלכו וחזר כחמץ לכיות שלו (ועיין רע"ב בפס"מ כאן ותו"ע שם ובמאירי כאן ודו"ק). ונראה דכאי חששא חיישינן דוקא אי נימא דביטול מופיל מטעם כפקר. אבל אי נימא דביטול דמופיל כחמץ הוא דין חדש כחמץ דוקא וגזכ"כ הוא, אי"כ מאן נימא לן דלאחר שביטל כחיקונו דמופיל לו חזרה, דילמא לאחר שבעל כחמץ כלכו וכשביחו כבר קיים מ"ע דחשביחו ואינו מופיל חזרתו כלום, דממילא צ' דברים אינם ברשותו של אדם ועשאן ככחז כאילו הוא ברשותו לעבור עליו צבל יראה וצ"י, וזכ דוקא כיכא דלא כשצית כדין חזרה, אבל כיכא דשצית כדין חזרה כדרינן אדינא דאינו ברשותו לעבור עליו ג"כ, ומנא לן דמופיל חזרתו לענין לעבור עליו וליכוי שלו.

המפקד חמצו אי יבול לחזור

איברא כי גם כהפקר לא צריח לי כא מילחא, דהמפקד חמלו ואח"כ חזר צו דמופיל כחזרה וחזר מכהפקר לכיות שלו, דנראה דוקא לר' יוסי (גדרים מ"ד) דהפקר לא כוכ עד דאחי לרשות זוכה אחי שפיר דמופיל כחזרה. אבל לרצנן [וכפי שאנן קיי"ל] דהפקר

מעט לבדיקת חמץ יותר משאר איסורין

אמנם כמענין בדברי כר"ן נראה כיפך זכ, שכתב דמכ שכלריכו חכמים בדיקה כחמץ יותר משאר איסורין ולא סמכו על צביטול כבר כחצתי שעשו כן כדי לקיים מלוא חשביחו, שחששו לצנ"ח שלא יבעלוכו במחשבתן לגמרי ע"ש. מבואר דאי לאו כחשש שלא יבעלוכו במחשבתן לגמרי חכ"י דמקיים מלוא חשביחו צביטול גרידא. וכחם פי' כן לשיטת רש"י כמ"ש שם בסמוך ד"כ חלל כך הוא עיקרן של דברים שזכ שאמרה כחזרה חשביחו יכול להחזיקים צא' מצי' דברים, או שיבעל כלכו כל חמץ שיש ברשותו ויוליחו במחשבתו מרשותו, או חס לא בעלו כלכו כלל לריך מן כחזרה שיבדוק אחריו בכל מקום שהוא רגיל לכמלא שם ויצערו מן כעולם וכו' ע"ש, וסיים דכוא על דרך רש"י ז"ל.

מבואר דכר"ן ס"ל דצביטול מקיים מ"ע דחשביחו ודלל ככלל"ה ע"פ דעת רש"ל (ועיין שפת אמת כאן). ולשיטת כר"ן י"ל בחרי אנפי, או יאמר כיון דאמרו לקמן (כ"ז ע"ב) לר"י חשביחו שריפכ דוקא ולחכמים מפרר וזורח לרוח, משמע דעיקר ככוונתם שלא יכא לו חמץ וכל שאין לו חמץ קיים בזכ עשכ דחשביחו בכל אופן, ואי"כ ככ"י דמקיים עשכ דחשביחו ע"י

יאל מרשותו מיד שפקיר, אחאי יופיל חזרתו ליקרי שלו, וכיכן מלינו דמחשבת חזרה עושב קנין בלי קנין ממש, ומ"ש הפקר זה של חמץ מכל הפקר שחזרה שפורש בש"ס ופוסקים דכמפקיר דבר אינו יכול לחזור בו (עיין נדרים כ"ג וחו"מ סי' רע"ג), ואפילו לשיטת הרמב"ם ז"ל (פ"ב מה"ב כ"ב) דהפקר מעט נדר, ולפי מה שפי' בקלוב"ח בו דוונחו נדר ממש (עיין חו"מ סי' רע"ג סק"א), מ"מ פשוט דאינו יכול לחזור בו, וכן כחזר להדיא בפ"ב דכל' נדרים כי"ד דהפקר חט"פ שאינו נדר כרי הוא כמו נדר שאסור לו לחזור בו וכו' ע"ש. ועיין באחרונים מה שפלטו אי יכול לשאל דהפקר כנדר, ובאמת כי כבר כחזר כר"ן (נדרים פ"ב) דלא מלינו שאלה דהפקר, וא"כ דהר"א קושיין אחאי חיישינן שפי' שיחשוב עליו לאכלו יבעל דהפקר, דהא אפילו חומר בפירוש שרואה לחזור מהפקר אינו מופיל רק אם רואה לזכות בו מחדש, ואין לומר דכח מעט חליו של אדם קונס לו חמרו כן וכמ"ש הרמב"ן פסחים דף ז', שברי חמרו דנמלא בעל דהפקר שחשב בלבו וחזר כחמץ לכיות שלו, ולא שקנאו מכאן ולכחא.

השבתה מדין הפקר או סילוק רשות

ואשר נראה כזכר למ"ד דכשנחב צחמץ הוא דין מיוחד ואינו מדין הפקר דעלמא, דכיון דחמץ אינו ברשותו של אדם אלא שפשוטו כחוב כחילו הוא ברשותו לעבור עליו בדי' וב"י, א"כ כל שחזר בו וחשב לאכלו מראה כזכר שרואה להיות ברשותו וכו' ל"כ כחילו הוא ברשותו לעבור עליו ובעל דהפקר שחשב בלבו דהאי מחשבה ומבעל מחשבה, וכל זה אי נימא דכשנחב הוא דין מיוחד מה שחידש כחורב צחמץ ואין זה מעט הפקר, אבל לפי זה אחי נמי שפיר מה שפרש"י בודקין שלא יעבור עליו בדי' וב"י, שברי חס לא יבדוק אף שיבעל מ"מ חיישינן שמה יעבור עליו בדי' וב"י כשימלא גלוסקא יפס ויחשוב עלה לאכלה.

ולפמ"ש אחי שפיר מאד רש"י לשיטתו וחו"מ לשיטתו, דרש"י ס"ל דכשנחב בלבו אינו מעט הפקר, ולכן שפיר חייש שמה ימלא גלוסקא יפס ויחזור בדיעבול, ולכן כחזר לריק לבדוק שלא יעבור בדי' וב"י, אבל חוס' לקמן (דף ד') כחזר בדיעבול מעט הפקר הוא, וא"כ כיון דהוא מעט הפקר אפילו ימלא גלוסקא יפס ויחשוב לאכלו אינו חוזר מהפקרו, דאינו יכול לחזור דהפקר, א"כ אי משום שלא לעבור בדי' וב"י בדיעבול בעלמא סגי, ולכן בקשו אפרש"י כאן ופירשו כפי שיטתם, ועיין לסמוך ד"כ ומעט מיושבים.

ומה שנראה עוד בס"ד למ"ד דכשנחב כוכ מעט הפקר, לפמ"ש בס' מגן אבות להשג"ח לענין חס

מוחר להפקיר ככחב בשבת וכן שאר דברים, וכחזר ז"ל דיש שני אופני הפקר, האחד שמפקירו לכל העולם והפקר כזכר אסור בשבת דכוכ כעין מחר כחב שמזכר לכל העולם, וכשני שמסלק רשותו ורשות כל העולם ממנו, ובכ"ג דאינו כמחר אינו אסור בשבת. עוד בעל שם דצחמץ כיון דא"א לומר שמזכרו לכל העולם, שברי אסור לכל ישראל ולעכו"ם בלבו הוא דשרי ככ"ג אינו הפקר דכוכ דהפקר לעניים גרידא דלא מכני כמ"ש בפ"ב (פ"ו). וע"כ ענין הפקר צחמץ כיון סילוק רשותו מכחמץ ולא בקנאה רשות לאחרים, וכוסיף לחדש דהא דצפי ר"י צנדרים עד דהאי לרשות זוכה כיון דהפקר שמחורה בקנאה אחי עלה, אבל צחמץ דכוכ רק סילוק רשות לא צפינן אחי לרשות זוכה לד"כ ע"ש.

והפסח כזכר, דהא דצפי ר' יוסי עד דהאי לרשות זוכה כיון כיכא דאיכא זוכה, אבל כחא כיון דכ"כ אסורים לזכות בו א"כ כל פיקר דהפקר אינו להקנות ולזכות לכל העולם רק לסלק רשותו ממנו, ובכ"ג. ועיין מג"א (סי' חמ"ב סק"ד) דהפסח דעכו"ם אפקריה דהפסח דכ"כ לא אפקריה, ולפי פשטו דנדרים אין לו מובן כל פיקר, אבל לפי הסבר דהשג"ח כ"ל אחי שפיר דכשנחב אינו מפקיר ככחב לכ"כ דהפקר כזכר אסור בשבת, ולא הפקר ככחב ככל הפקר דעלמא אלא סילוק רשותו שלא לעבור עליו, וא"כ מופיל ככ"ג.

ולפ"ז חומר אינו דהא דאמרו ז"ל דהפקר אינו יכול לחזור בו, כיון דוקא דהפקר לעלמא, דהפקר כחאי עושב קנין ומקנאו לכ"כ. ולכן כיון דכבר נעשה קנין אין לאחר קנין כלום, וכמו לר"י כיון דהאי לרשות זוכה אינו יכול לחזור בו, ככ"ג לרבנן כל שפקירו ואחי לרשות כ"כ אינו יכול לחזור. אבל הפקר ממין כשני כזכר שאינו אלא סילוק רשות, כגון חמץ דאינו עושב קנין אלא מסלק רשותו מעלמו, ככ"ג ככ"ג דאם חוזר בו מוחזר, ואשר לפ"ז אחי שפיר מאד שיטת הרע"ב וכו"מ ע"ש ועמ"ס דריש פסחים דחיישינן שמה ימלא גלוסקא יפס ויחשוב עלה לאכלה ונמלא בעל דהפקר שחשב בלבו, דהאי מחשבה שחשב לאכלה וכו"ל מחשבתו שחשב לבעל, ודבריהם מחוקים מדבש, ומיושבה ג"כ קושיאנו דהמפקיר אינו יכול לחזור בו, ועיין חו"מ סי' רמ"ו לענין מפקיר כחמחו, ובשו"ת משנה כלכות (ח"ע סי' שפ"ח) באר"כ.

מחילה או ערשה קנין או סילוק רשות

ואלא דאכתי ל"ב דברי נחלקו הראשונים ז"ל בחוס' וברש"א ובראש"ד ובריע"א במחילה אי הוא מעט קנין או סילוק רשות, דחוס' (ב"מ ק"ב ע"א)

אברהם, ולי"צ לכמאירי כאיך מועיל כאן סילוק רשות גרידא בחמץ, וחקשכ ליכ ידי מסולקת בשדכ לא מכני משום דלא מכני סילוק רשות בלא קנין כלל ולי"ע. ומכ שגראכ דס"ל לכמאירי ז"ל דאף ידי מסולקת אינו מועיל לענין שיוכל חצירו לזכות בו, אבל מכני לענין איסורין שלא יעבור עליו באיסור כל יראה וצ"י, וכן לענין איסור שבת (ענין עא"ח סי' רמ"ו ובמג"א שם ובקו"א לכגרש"ז סי' חמ"ד). ואל חתמכ דכיכנ מזינו דין כזכ לחלק ולומר דמסלק מאיסור ולא ממון, דמזינו כעין זכ בגמ' (גיטין דף מ') כמפקיר עבדו אחרו עבד אין לו חקכ מ"ע גופיכ לא קני איסורא כוא דליכא גביכ ואיסורא לא מצי מקני ליכ. ומבואר דעבד איח לי' חרי קנייני, קנין כגוף לשעבוד וקנין איסור, ואף שנקט ממנו קנין כגוף אכתי אפשר שישאר קנין איסור אללו.

כל קניי אדם יש בדם קנין ממון וקנין איסור

ומעתה י"ל דכ"י דבכל קניינים שיש לו לאדם יש לו עליו קנין כגוף של ממון וקנין איסור, ולמשל בנכמכ שאסור לעבדכ בשבת כוא קנין איסור, ומכ שיכול לעבדכ בחול ולשחטכ ולמכרכ כוא קנין של ממון. וככ"ג י"ל נמי לענין חמץ דכוי קנין גופו, וע"ז אמרכ חורכ שני דברים אינס דרשותו של אדם אבל עשאו ככתוב כאילו כוא דרשותו, כיינו דלענין קנין ממון כיון דנאסר בכנאכ כרי אין לו בו קנין של ממון כיון שאין לו שויות אבל מ"מ נשאר עליו קנין של איסור לעבור עליו, אלא דאמרכ חורכ דלענין זכ מכני ציטול, וכיינו סילוק רשות מכאיסור שלא לעבור. ומיכו כיון דאיסור לא מצי מקני ליכ כבעבד, אי"כ אין זכ ענין של קנין בציטול חמץ אלא ענין של סילוק רשות, וא"כ כל שחש עליו חורכ מצטלו כראשון, וזכ לפעני"ד דבר יקר ואחי שפיר דברי כמאירי. וכא דלא מכני סילוק רשות כמ"ש ידי מסולקת כימנו בשדכ כיינו משום דכחכ כסילוק רשות לריך לעשות קנין וסילוק רשות בלא קנין לא מכני לענין קניינים של ממון, אבל ככא כסילוק רשות כוא רק לענין איסור.

חילוק בין סילוק רשות לידי מסולקת

עוד י"ל דסילוק רשות מכא כפקר עדיף מידי מסולקת גבי שדכ, דסילוק רשות מכא כפקר מכני עכ"פ שלא יעבור עליו דסוף סוף אינו דרשותו שכרי סילק רשותו וכחורכ אמרכ לא יראה לך שלך אי אחכ רואכ, אלא דמ"מ לא כוכ קנין גמור שלא יוכל לחזור בו שכרי אכתי לא צא עליו רשות אחרת וגם ליכא רשות אחרת שיחול עליו כיון דכל ישראל אסורין בו, משא"כ סילוק

ד"כ חוזר בא"ד ולזכ כפירוש כתבו דיש לכוכיח קל"ח דמחילכ אין לריככ קנין וכו' ולא דמי לפשרכ דכתב ככ"ג דלריככ קנין דכחכ כוי כמחילכ בעשות וכ"כ כרש"א כחשובכ אלק ס"ג דמחילכ לא כוי אלא סילוק שעבוד ואינו עושכ קנין כלל לפיכך אס קנו מידו שיסלק לאחר זמן שעבדו שיש עליו אין זכ אלא דברים בעלמא ולא עשכ כלום ולכן כמחילכ לחצירו מכ שחייב לו וכלוכ לא רלכ במחילכו כוכ מחילכ עכ"פ, כוצלו דבריו ביחכ יוסף (ח"מ סי' קל"כ), וכריעצ"א קידושין (ע"ז ע"א) כתב דכמפקיר עבד כנעני יולא לחירות משום דכיון דאפקריכ סילק ידו ורשותו ממנו ויש לו יד לזכות בעלמא אבל מחילכ לא מכניא ליכ דמחילכ כמחנכ וכשם שאין לו יד לזכות במחנכ מיד רבו כך אין לו יד לזכות במחילכ זו כמעשכ ידי וכו' ואגב אורחין שמעינן מככא דמחילכ אינכ לריככ קנין ע"ש. ועיין פי' כראצ"ד בנ"כ פ' בבר פ"ח לענין עבד של עכו"ם דנראה דעחו כריעצ"א. ועיין עוש"ע א"ח סי' רמ"ו ובמג"א שם ובקו"א לכגרש"ז סי' חמ"ד ודו"ק, ובספרינו משנכ כלכות ח"ו סי' ס"ע באריכות. ולענינו עכ"פ ראינו דעל סילוק רשות אינו חוזר ודלא כמ"ש דמשום דסילוק רשות כוא ולכן חוזר.

סילוק רשות אי בעי קנין

ולאחר כעיון גם כא לא חברה כוא דאומר אני סברה ישרכ בזכ בסי"ד, דלכאורכ חקשכ כאיך מועיל סילוק רשות בלי קנין כלל, וכלוא קי"ל כאומר לחצירו דין ודברים אין לי על שדכ זו ואין לי עסק בכ ידי מסולקת ממכ לא אמר כלום. ומאחר ידי מסולקת אינו מועיל לענין שלא יקרא שלו ואמירתו לכלום נחשבת, וכאיך מועיל כאן סילוק רשות. אמנס נראה דכרש"א (גיטין מ"ג ע"ב) כקשכ אחאי מועיל לכשחברה ממני אין לי עסק בך, וכרי בשדכ כאומר לחצירו ידי מסולקת לא מכני. ותי' דכיינו עעמא משום דלשון זכ משמע אין לי עסק בו אלא יכא לעלמא, וכלכך לגבי עבד דיש לו יד לזכות בעלמא מכני, לגבי שדכ לא מכני ולא אמר כלום ע"ש.

מבואר מזכ דסילוק רשות כיכא דליכא רשות אחר דאחי וחל עליכ, ככ"ג סילוק רשות מכני ואינו חוזר. אבל כיכא דליכא רשות אחרינא דליחול עליכ לא מכני סילוק רשות. וממילא מוצן במחילכ למ"ד דכוי סילוק כרי איכא כאן רשות כלוכ, ומיד שנסחלק רשות כמלוב ע"י מחילכ ציד כלוכ לזכות ויש כאן רשות אחר, ולכן אינו יכול לחזור בו, משא"כ כיכא דליכא רשות אחר לזכות בו יכול לחזור בו. וא"כ בחמץ נמי כיון דאין כאן רשות אחר לזכות בו, שכרי אסור לכל ישראל, ולכן שפיר אי חוזר בו כוכ חורכ.

לגמרי ואינו עובר בצי"ע. כרי שחילק ג"כ אם נכנס לרשות אחר או לא וי"ל.

ומידו נראה דיש לחלק קלף כיון דיש לו לאדם בחפץ שני קנינים, קנין ממון וקנין איסור. ועיין גיפין (דף מ') המפקיר עצדו ומת אותו עצד אין לו חקנה וכו', וא"כ כצי"ע מכני בסילוק רשות לקנין איסור שבו, וא"כ אינו יכול שוב לחזור ולזכות וכו', וי"ע.

עד צאת הכוכבים יום ממש הוא

שם בגמ' עד לכ"כ יממה הוא. מבואר דעד לכ"כ יום ממש הוא ונפ"מ לתפילת מנחה לחכמים דעד הלילה ולפ"ש, וביכ"ש מחמירין משום דספיקא כוי אלא דבע"ש נוחנין לו חזקה יום ובמולש"ק נמי נוחנין לו חזקה יום ולכן יש להחמיר במולש"ש שלא לעשות מלאכה עד שיכא ודאי לילה. ולא כמ"ד דביכ"ש כוי זמן בפני עצמו. ועיין שבת (ל"ד ע"ב) בספק חשיכה מעילין אותו לחומר שני ימים למאי הלכתא אר"כ בריי לענין עומאכ דחתן וכו'. ועיין בית שפריס א"ח סי' ל"ד מה שכתב במקשה הא יש כאן ס"ס לפוערו מן הקרבן, שמה ביכ"ש כולו יום ואח"ל אינו כולו יום שמה כולו לילה ועיין מה שח"י שם, ובדף ל"ב ע"ב א"ר יוסי בר זבדא בעושא מלאכה בשני ביכ"ש חייב העלאת ממ"נ. ועיין ש"ע א"ח סי' ש"ג ס"ג. ועיין עוד כרתי ופלתי סוף סי' ק"י בבית הספק (דף פ"ז) דבין השמשות איחזוק איסורא כמ"ש רש"י להדיא בפ' במה מדליקין ומחלק שם בין איחזוק באיסורא דאורייתא או באיסורא דרבנן ע"ש ודו"ק.

שם בגמ' כוכבים כמחירים הוא דבעי שבוהי, דכל מה שצרכא בעולמו לכבודו ברא וכולם משבחים ומפאריין לו ית"ש וזה כללוכו כל כוכבי אור, ומיכו גם אוחס שאינן מחירים נמי משבחים ומכללים, וגם מכנף כארץ זמירות שמענו (ישעיה כ"ד ע"ז) ועיין פ' שירא.

שם בגמ' שאינן מחירים לא בעי שבוהי. משמע דינאם עוד כוכבים שאינם מחירים, כירא וכו' ארץ, שמקבלים אור מן השמש.

רש"י ד"ה בודקין, עיין לקמן דף י' ע"א בגמ' אעו בדיקת חמץ דאורייתא וכו'.

בדיקת חמץ שלא יעבור בב"י וב"י

רש"י בודקין שלא יעבור עליו צל יראה וצבל ימלא, ובחוס' בקשו כיון דלריך ציטול ומדאורייתא

רשות במחילת דאיכא רשות אחרת לחול עליו ולכן אינו יכול לחזור בו דכבר ברגע שנסחלק רשות במלוא קפאכ עליו רשות כלוא וא"א בחזרה. אבל כל כיכא דליכא רשות אחרת כצי"ע דיכול לחזור בו. ואחי שפיר דחיישינן שמה ימלא גלוסקא יפכ ויחשוב לאכלא ונמלא צטל כציטול למפרע ועובר בצי"ע וצי"י.

ביאור להדמב"ם דהפקר מבח נדר

ובבבא שכתבנו נראה לישב שיטת הרמב"ם דהפקר הוא מבח נדר, וכולם חמכו עליו, דנראה לומר כוונת הרמב"ם דס"ל דהפקר אינו עושק קנין אלא סילוק רשות הוא, וא"כ כל שלא בא ליד רשות אחר כיכ יכול לחזור בו. וס"ל דכל הפקר אינו אלא סילוק רשות, אלא דמ"מ כתב הרמב"ם דאיסור לחזור בו משום נדר, אבל אין כוונתו דהפקר הוא דין נדר ממש אלא הפקר כוכ סילוק רשות, ומדין נדר הוא מה שאסור לחזור בו כנלפענ"ד.

ומעתה מיושבים רש"י וחוס' כמין חומר וכל אחד לשיטתו אזיל, דרש"י בסמוך (דף ד') כתב דציטול הוא השבחה בלבד ואינו הפקר ממש, וע"כ ס"ל כמחירי דכוא ענין של סילוק רשות שאינו עושק קנין, ולכן שפיר חיישינן שמה ימלא גלוסקא יפכ ויחזור מציטולו ונמלא עובר בצי"ע וצי"י ולכן חקנו לדוק. אבל בחוס' לשיטתם שחלקו שם ארש"י בשם ר"י דציטול מעטם הפקר וס"ל דכוכ הפקר ממש שעושק קנין ויולא מרשותו ע"ש. ולכן כיון שילא מרשותו א"כ אפילו יחשוב עליו לאכול לא עבר אצי"ע דא"א לחזור מהפקר אלא לריך קנין ממש, ולכן כתבו דציטול בעלמא סגי וא"כ עיקר בדיקה דילמא אחי לאכול.

חמץ ממש שעות אי עובר בב"י

וקצת נראה ראי' מדברי הל"ה (פסחים ו' ד"ה דאמר ר"א) שבעל דבר חדש לשיטת הפוסקים דחמץ ממש שעות ולמעלה אינו עובר עליו בצי"ע וצי"י וליכא אלא איסור עשק דחשביחו, אף שלא מכני אם מכרו בכסף אז שכרי כבר בחמץ אינו ברשותו מ"מ אם משכו בעכו"ם מרשות ישראל, אפילו אם מכירת ישראל לאו כלום הוא קנאו באינו יחודי מרשות ישראל במשיכה שכרי הוא הפקר ואין לו בעלים, וכיון שקנאו בא"י לענין ממון לגמרי וכוא שלו, אפשר ששוב אין כישראל עובר עליו משום צ"י, דאף שבלא"כ אינו ברשותו ועשאו ככתוב כאילו הוא ברשותו, מ"מ זה רק כ"ז שלא נכנס ברשות אחר כשאירו ככתוב לענין צ"י ברשות הראשון, אבל אחר שנכנס ברשות אחר לחלוטין שוב ילא מרשותו

אלא דבעיקר קושיה כחוס' מזויר יש ליישב בחופן אחר, דנראה לומר לפמ"ש כחוס' (גיטין ל"ג ובשאר מקומות) דאיסור נזיר כוכ איסור קל משום דבידו לשאול על נזרו ונמלא לא עבר למפרע כלום, ועיין שו"ת נוצ"ק (או"ח סי' ל"ה) ובחשו' ח"ד בארכחי בזכ בס"ד, ומעתה נראה דמזויר בלתי לא קשיא דלא חיישינן דילמא אחי למיכל כיון דאפילו אכל מיני' בידו לשאול ולא יעבור וא"כ בידו לתקן באיסור, ועיין ר"ן, ונראה דכוונתו למכ שכתבתי.

מעם שהחמירו לבדוק אחר חמץ יותר משאר איסורים

שם בתוס' ד"ה חור לארבעה עשר, וכעסם שחמירו כחן מצאנו איסורי הנאכ שלא כלריכו לבצערם משום דחמץ מותר כל השנה ונזיר נמי איסורי' שרי לאחרני, ולא דמי לבצ"ח וערלה וכלאי הכרם וכו' עיין ש"ך (יו"ד סי' פ"ח סק"צ) דדוקא בשר חסור לבעלות על השלחן שאוכל בו חלב או איפכא משום דלא בדילי אינשי מיניכ מפני שכל אחד ביחד בפני עצמו, אבל מותר לבעלות בשר נבילת על השלחן שאוכל עליו בשר כשרה. אלא דקשה ליכ מפ"י כרא"ש נדרים (סוף דף מ"ח) גבי המודר הנאכ דחסור לאכול עמו על השלחן אם לא דכיון שדדירו שונאין זה את זה, וחי' כש"ך דנדר כיון דחינו חסור מלד עצמו חשיב כבצ"ח, אבל בשאר איסורים י"ל דמודר כרא"ש, ומחלק שם עוד בחמץ משום דעל כלחם יחי' באדם וחיישינן דילמא אחי למיכל יותר מצאנו איסורים, ולכאורכ לא משמע כן מדברי כחוס' כחן, דאלי"כ כי' להם לתרץ בפשיטות דלא דמי חמץ לשאר איסורים משום דעל כלחם יחי' באדם וחיישינן יותר מצאנו איסורים, וגם מחי' שני של כחוס' אי"נ שאני חמץ שחמיריכו בו חורכ לעבור בכל יראה וכל ימלא החמירו חכמים לבדוק ולבצרו דילמא אחי למיכל מיניכ, משמע דמשום חומרא דחמץ דכל יראה וכו' הוא דחמירו ולא משום דעל כלחם לבדו יחי' באדם.

איברא דמחי' כראשון של חוס' שחי' משום דחמץ מותר כל השנה ולא נאסר רק בפסח ולא בדילי מיניכ מצוה כעסם כש"ך בחמץ לחלק בין חמץ לשאר איסורין משום דלא בדילי, אלא דקשה מצב"ח דכש"ך מחלק בין שאר איסורין לבצ"ח וכחוס' אדרבא כללינכו מדכחבו דלא דמי לבצ"ח וערלה וכלאי הכרם שאיסורם נוכג איסור עולם, ונזיר נמי כללו עם איסור בצ"ח וערלה וכו' ולא עם חמץ בפסח ולי"ע.

ודע דמדברי חוס' סחיריכ למכ שחידש חכם אחד צריש ברכות אכא דחנן מאימחי קורין את שמע בערבין

בביעול בעלמא סגי, אחאי כלריכו חכמים בדיקה, וכעת נראה עוד, דלקמן (מ"כ ע"ב) כחן במקום ליכא כחן שלא במקום ליכא, פרש"י דשלא במקום ליכא מודכ כחי חנא דאפילו פחות מכזית לא בפיל וחייב לבצור, ועיין חוס' שם (ד"ה כחן) פ"ה דשלא במקום ליכא עובר בפחות מכזית, וכנכ בגמ' (ו' ע"ב) אמר רב יבדוק אמר רב בבדוק לריך שיבעל, מ"ע אי נימא משום פירורין כח לא חשיבי, וחי' משום שמה ימלא גלוסקא יפכ, ולרש"י דאפילו פחות מכזית לא בפיל וחייב לבצור תקשה מכחן דאמרי לכדיא דחי משום פירורין כח לא חשיבי.

אמנם כרי בגמ' בסמוך (מ"כ ע"ב) אמר עולא לא חמרן אלא בעריכא אבל בצית חייב לבצור, מ"ע דזימנין דכניש לכו ונפלו לגבי כדדי, וא"כ אחי מכני לפירורין דלא חשיבי, אחי לריך לבצור דילמא כניש לכו ונפלו לגבי כדדי וכוכ כזית ויעבור בצ"י וכו', ואחאי משני פירורין לא חשיבי כח לריך לבצור גם משום פירורין, וי"ל דבאמת חרוייכו לריכי, לריך לבדוק משום כפירורין דאף דחינו עובר עליכן אבל חייב לבצור דילמא כניש לכו, ובביעול לא סגי לפירורין כיון דלא חשיבי אי"כ בשביל כפירורין לא מחקנין בביעול, ואפילו כי' מצטלין כיון דפירורין לא חשיבי אולי דחינס בכלל בביעול כיון דחין דעחו לבצלם, ולריך לבצור שמה ימלא גלוסקא יפכ.

ומעתה מיושבים דברי רש"י כמין חומר, בודקין שלא יעבור עליו צבל יראה וצבל ימלא, כלומר דמאחר שכתחיל כתחיל בודקין בחמץ לאור הנר, ולכאורכ למכ לאור הנר דוקא ע"כ כדי שיבדוק בחורין ובסדקין אפילו פחות מכזית ולזכ לריך חור, דלחמץ כרצכ למכ ליכ חור הנר, ותקשה קושיית בגמ' פירורין לא חשיבי, וע"כ דחיישינן דילמא כניש לכו וחייב לבצור, ואחי שפיר שלא יעבור בצ"י וכו' וכיינו משום דילמא כניש וכו'.

אמאי לא תקנו בשאר איסורי' לבדוק מן הבית

תוס' ב' ע"א חור בא"ד ונזיר נמי איסוריק שרי' לאחרני, ועיין מהרש"ח שגרם ונדר נמי, וי"ל גירסת כחוס' ונזיר נמי דכוונתם מאחר דעיקר עסם בדיקה שלא יבוא לאכלו (וכמ"ש שם בסמוך), אי"כ עסם זה איכא למיחש גם בנזיר שלא יבוא לאכלו, וכמהרש"ח ס"ל דלא תקשו כן אלא מאיסורי הנאכ, אבל באמת לפי כעסם שלא יבוא לאכלו משום דלא בדילי מיניכ איכא להקשות מזויר ג"כ, וחי' דאיסוריק שרי לאחרניא וכיון דשרי לאחרניא לאכול ולו חסור מידכר דכיר.

משעב שככניס נכנסין לאכול בחרומתן, וקושיית
כמפרשים ידוע מכו לשון נכנסין, וחי' אחוה כחכם ז"ל
דכניס עמאין כיון דאסורין בחרומה אסורים לכיות
בבית שיש שם חרומה דילמא אחי למיכל מיניח כמו
שנריך לבדוק חמץ קודם פסח, ולכן ילאו שככניס
מבחיכס בשעת עוממתן, ולאחר שגמרו נכנסו לאכול

בחרומתן, ולכן אמרו נכנסין לאכול. וכבר דחינו דבריו,
ומדברי החוס' נראה ראי' מפורשת דא"ל בדיק
בחרומה, דאליכ כו"ל לחוס' לומר דגם בחרומה מזינו
לנריך אופן של בדיק כגון שיאל ככין מביחו וכנ"ל,
וז"פ מאוד, ולא בעלתי בדברים רק לחידוד החלמידים.

ביאור בדעת הר"ן בדין ביטול דהיי משעב הפקר, וליבן מזהות הביטול וההפקר

כתב כר"ן דף ב' ע"א ד"כ ומכו ענין ביטול וכו' מוכח
בגמ' גבי הא דאמרין כבודק לריך שיצטל
דביטול מדין הפקר הוא וכיניו דמייחין עלה (שם)
כחיה דסופי חאנים דכחיה מחורה הפקר נגעו בכ
ואע"ג דהפקר ככ"ג לא מכני דודאי מאן דאמר נכנס
דידיה דלבעול וליכוו כעפרא לא משמע דכוי הפקר וכו'
דבגמ' אמרו מצטלו בלבו ודיו דלענין הפקר ממונו
הפקר בלבו לא מכני דדברים שבלב אינם דברים אלא
כיינו טעמא משום דכ"י דמאי דכוי ברשותי דאינש לא
מאי הפקר ליכ כי כחי גוונא חמץ שאני לפי שאינו
ברשותו של אדם אלא שעשאו כחצוב כאילו הוא ברשותו
ומש"כ בגילויי דעתא בעלמא דלא ניחא ליכ דליכוי
זכוחא בגוויכ כלל סגי ומכני אפי' לחמץ ידוע
כדאמרין צמולא גלוסקא יסיפיה וכו' ע"ש.

ברשותו אינו מועיל ביטול כלל ול"פ. וכנראה דמכ"פ
חי' החוס' דכ"ג מכני הפקר ביחיד ואפי' בלב אלא
דג"כ קשה שאכתי קודם זמן איסורו הוא ולמכ מכני.

במהלכות הרשב"א והר"ן בסוגיא דהיינא אי הוה ממו

ולפענ"ד לפמ"ש בגמ' נדרים פ"ב ע"א שנחלקו חי'
טובא כנאח ממון דרבי סבר עכ"ג ממון ור'
יוסי בריי סבר עכ"ג אינא ממון ומשני רבא דשאני
חרומה דכיינו טעמא דיעלו (ככניס ע"כ דבעלים אס'
אסרו כנאח עליהם) משום דחרומה לא חזיא אלא
לככניס וכיון דקא אחי למיסר עליוכו שויה עפרא
בעלמא ע"כ.

ונחלקו שם בפ"י הא שמעחחא כרשב"א פי' דמחני' חיה
לכ עכ"מ ממון וסיפא ניחא דככניס אלו יעלו
אחרים ורישא כיינו טעמא דיעלו בע"כ משום דחרומה
לא חזיא אלא לככניס שאי אפשר ליחנא לישראל כלכך
כיון דמיסר עליוכו שויה עפרא בעלמא דאפקריה
לכחיה עכ"ג שיש לו בכ, וכחכ כרשב"א דמכא שמעין
דכאוסר כנאח פירות על עצמו יכולין אחרים ליעול
אוחן בע"כ ואע"פ שיכול לישראל על נדרו מ"מ עד שלא
נוטלו ומיכו לאחר ששאל וחס עוקר כנדר מעיקרו
וחייב לכחזיר, וכר"ן חלק עליו דלפי שמשעב שאסרו על
עצמו הפקירו וכל שזככ בו אחר קנא כזככ מן הפקר
ואע"פ שאיסור שבו כלכ ע"י שאלה קנין ממונו של זכ
אינו בטל שאינו מולא שאלה בפקר ומש"כ יעלו ע"כ.

ולכאורה לדעת כר"ן כאן דביטול דליכוי כעפרא לא
מכני אלא לריך להפקיר בפ"י אחי כו"ל
כאן הפקר, עוד קשה לי' במ"ש שם לפי שמשעב שאסרו
על עצמו הפקירו וכל שזככ בו אחר קונא מן הפקר
ואע"פ שאיסור שבו כלכ ע"י שאלה קנין ממונו של זכ
אינו בטל וכו' ולמכ ליכ שזככ בו אחר אפילו לא זככ
בו אחר נמי כיון שנעשכ הפקר משעב שאסרו שוב אין
לו רשות לחזור בו וכל אחד יעול בע"כ אס לא שכוח
יקדים ויזככ בו ול"פ.

והדחת כי ראינו בדרך עיוני בספר לבני בנימין (ששלא
לי כרז כגאון מוכ"ר חיים קרייזוורט שליט"א
גא"ד אנטווערפען וכחצתי לכנ"ל בערכ ז' מערכה חי'
לפי' צאות ח') שם באריך כגאון ז"ל להקשות לכר"ן
ובעזכ"י כחצתי ג"כ קלח זככ אפתיק כאן מש"כ זככ
בס"ד בח' למס' פסחים, דף ו' ע"ב וז"ל אמר רב יכודכ
אמר רב כבודק לריך שיצטל מ"ע וכו' ובריי"ף גרס אמר
רב יכודכ בודק לריך שיצטל כיכי מצטל דאמר ככי כל
חמירא דאיכא ברשותי דלא חמתיכ ולא ביערתיכ
ליצטל וליכוי כעפרא וכחכ כר"ן אמר רב יכודכ
כבודק וכו' דאמר ככי וכו', לשון זככ אינו בגמ' אלא כך
הוא מקובל ביד כגאונים ז"ל וכו'.

ומשמע מדברי כר"ן דביטול כעפרא הוא מדין הפקר
אלא דלא מכני רק במקום שכדבר אינו
ברשותו מלד כדן ולכאורה ל"פ דא"כ מכ שאמרו כבודק
לריך, לבעל כיינו אחר כבדיק מיד בליל י"ד מעיקר
דינא ואפי' לכמלריכיס לבעל שניה בשעת ביעור מ"מ
כביטול כראשון לכ"פ מכני וכרי בליל י"ד אכתי כחמץ
ברשותו הוא וכרי הוא שלו עד חלות של יוס י"ד
מדאורייתא ומדרבנן משעב חמישית וא"כ כיאך מכני
לשון ביטול וכיאך חקנו לשון זככ שאינו מועיל קודם
שנאסר כחמץ דאכתי ברשותו הוא ולאחר שאינו כבר

תמידת השערי ישר דליבול בעשרא דארעא לא מדני
בדין הפקר

וכרבע רחיתי בשערי ישר (ש"כ פכ"ג דף ק"ז מדפי
כספר ד"כ וענין ביטול חמץ) שכחצו כחוס'
צפ"ק דפסחים שכול מעטס הפקר וחר"ן שם ביאר
דבריהם ותמך עליהם ועל ביאור דברי חר"ן שם דמכ
ענין ביטול מוכח בגמ' דביטול מדין הפקר הוא וכיניו
דמייחין עלכ הכיח דסופי תלנים דמחורת הפקר נגעו
בכ, ואפ"ג דהפקר ככ"ג לא מכני דודאי מאן דאמר
בנכסי ידי דלבעלו וליכוי כעפרא לא משמע דכוי
הפקר וחו דבגמ' אמרינן לבעלו בלבו לא מכני ובדאי
דלענין הפקר ממונו הפקר בלבו לא מכני דדברים שבלב
אינם דברים וחו למאן דאמר כחם בנדרים חליצה דר'
יוסי דהפקר כמחנכ מכ מחנכ עד דחאי ליד זוכה לא
נפקא מרשות כותח כ"ג כהפקר וכיון שכן ביטול חמץ
לר"י כיכי מכני מדין הפקר כל לא אחי לרשות זוכה,
אלא כיניו פעמא דנכי דמאי דכוכ ברשותי דחיניש לא
מלי מפקר ליכ כי חאי גוונא חמץ שאני לפי שאינו
ברשותו של אדם אלא שפשוהו הכחצו כאילו הוא ברשותו
ומש"כ בגילוי דעתא דעלמא דלא ניחא ליכ דליכוי
זכותא בגווי' סגי פכ"ל. וכן הביא מהמקור חיים
וכגרש"ז סימן תל"ד סע"ו.

וחמץ בגלחון דלא נחברר איזכ בשחנות נעשכ בקנין
הבעלים ע"י הביטול וכתב וכדברים נפלאים
לפרש שיכיה בענין הביטול רק כעין סילוק שיסלק א"ע
שלא יעשכ הכחצו את החמץ כדבר ברשותו וכי' בגמ'
מייחתי שני דברים אינם ברשותו של אדם ועששם הכחצו
כאילו הם ברשותו בור דרשכ"ר וחמץ משש שעות
ולמעלה ומשמע דשניכס מענין אחד הוא האם נאמר
שיוכל אדם לסלק את עצמו מן כבוד קודם חפירתו שלא
יעשכו הכחצו ברשותו וענין סילוק לא מלינו ככ"ג, ואם
רחמנא רמיח חוב על האדם מכ שייך סילוק ע"ז.

אמאי מדני ביטול או הפקר בחמץ בין שדותרה אסרתו

ולפענ"ד עד שאנן מתמיכין שאם רחמנא רמיח חוב על
האדם מכ שייך סילוק וכי' נשאל על עצם
הפקר נמי דאם רחמנא רמיח חוב על האדם לכשצית
החמץ מכ מכני כהפקר לפערו מהחיוצ דאעו בחורכ
הפקר כחיצ להפקיר החמץ חשציתו כחיצ לשרפו או
לפררו ולזרקו ברוח אלא מכ תאמר שרחמנא אמרש שלך
אי אחכ רואח אצל אחכ רואח של אחרים ושל גבוכ
ולכן הפקר מכיון שאינו שלך אף שאינו נמי של אחרים
מכני ואינו עובר, שכרי כל ודאי דלא צעי שיזככ בכ
כהפקר כר"י שכרי אין מי שיזככ בחמץ ע"פ שכל

ומיח' כר"ש פ"י שם דכיון שאסר על כל ככונים
כנהאח ח"א לו ליטלו וליתן לשום ככן ואין לו צו
עוכ"ג וא"א לו לעכבם לעצמו וכי'ל כאילו אינו שלו גם
החוס' כתבו דכוי כמי שאינו שלו משמע דבאמת אינו
הפקר וזכו ענין עפרא דארעא ועכ"פ נראה דביטול
כעפרא דארעא אינו הפקר אלא הוא כפרש"י או כמג"א
שכח סילוק רשות. וזכו כלשון כעפרא דארעא. ואולי
דזכ כוונת הרמב"ם שכתב (פ"ג מכל' נדרים כ"ד)
כהפקר אפ"פ שאינו נדר כרי הוא כמו נדר שאסור לו
לחזור צו ועיין קל"כ"ח לדו"ז מכ שכאריך צוכ ועיין
שערי ישר (ש"כ פכ"ג) מכ שכאריך באריכות גדולה
לחלוק על הקל"ח.

ביטול חמץ מדין הפקר להרמב"ם דהפקר מדין נדר

ולפענ"ד נראה דהרמב"ם חשב כאן ג' דינים לבאר דין
ההפקר, (א) כהפקר אפ"פ שאינו נדר כרי
הוא כמו נדר ובמכ הוא כמו נדר שאסור לו לחזור בו,
אלא דלא תימא כמו בנדר לאחר שישאל עליו חוזר צו
ככ"ג כהפקר וכי'ל כנדר ממש, ולכן כתב דלא כוי
הפקר נדר ממש אלא כמו נדר, אלא דא"כ מכ הוא
הפקר בעצם על זכ כתב דין, (ב) ומכ הוא כהפקר הוא
שיאמר נכסים אלו הפקר לכל צין במעלעלין צין
בקרקעות, וכוונתו בנדר אחתי כהפץ שנדר כימנו
ואסרו הוא קשור בצעליו שאם ישאל על נדרו ישאר
כהפץ אללו וכרי יש צידו ואדרבא מלכ לשאל ח"כ אין
כנדר הפקר לכל אדם ולכל בעולם שכרי אחתי יש לו
קנא בעלות על כהפץ במכ שיש צידו לשאל, משא"כ
כהפקר שאין יכול לשאל עליו (ועיין ר"ן כ"ל דלא
מלינו שאלכ כהפקר) ולכן בוסף הרמב"ם אלא כי"ד
דין כהפקר כיון שאין לו דין נדר שיכול לנדר ולכגציל
כנדר אלא שכהפקר מוכרח דוקא לכיות שיאמר נכסים
הפקר לכל, ובמכ דינו נוסף על כנדר אמר דין, (ג) וכי"ד
דין כהפקר כל כקודם וזכב צו קנכו לעצמו ונעשכ שלו
ואין ציד כבעלים לחזור או לשאל עליו או כיונא צו אלא
אפילו זכ שכהפיר דינו צו כדין כל אדם אם קדם וזכב
צו קנכו ע"כ. וכנראה דזכ הוא כשיעט כרש"א כנ"ל
וכצן כי קלרתי מאד ובמקום אחר בארתי כס"ד.

ולפ"ז ינא לן דביטול אינו הפקר אלא כרי הוא כנדר
וכיון שנדר אינו יכול לחזור צו וכשצא זמן
האיסור כחורכ כהפיקה החמץ מרשותו כמ"ש שני
דברים אינם ברשותו של אדם ועששן הכחצו כאלו
ברשותו לעצור עליו אצל כל זכ כיכי דלא גילכ דעתו
קודם שאינו רואח בחמץ זכ אצל אם גילכ דעתו וביטול
החמץ כיון שפשוהו כעפרא דארעא ואין לו צו עוד חלק
ככ"ג לא עששו הכחצו כאלו הוא ברשותו ואינו עובר
עליו וכצן כי זכ נכון כס"ד.

ישראל מפקירים ומוליחין מרשותן ואפי"כ כפקר מכני, וא"כ ככ"ג סילוק רשות מכני דעל דיעול נמי אחרכ חורכ שלך חי אחכ רואכ אכל אחכ רואכ של אחרים וכמסלק רשות מחמלו נמי לאו שלך הוא, ובמפקיר נזקיו חייב עיין ב"ק כ"ט ע"ג ובדמ"ס פ"ג ופי"ג מכל' נזקין, ובמפקיר נזקיו כיכא שהוא אונס ככ"ג דפסור ועיין רא"ש ב"ק כ"ג וזכ"ל וזכ"ל.

מה שייך ירושה באסדה

עוד תמכ בגאון ז"ל דלפי"ז אין זכ ענין לכפקר דכפקר הוא אינו שלו ודיעול הוא סילוק שלא יתחדש על כחמך כעמך דרשותו ולאחר כדיעול עדיין הוא שלו כשאר חסורי הנאכ דחשבים שלו דשייך ירושה באיסורי הנאכ כמ"כ כר"ן נדרים דף מ"ז וכמו דמוכח לכדיא מסוגית כש"ס דקידושין דף י"ז דאם גר יורש אביו ד"ח הוא יורש וזכ"ל דע"ז ואסור לו ליקח חליפי ע"ז וכן מוכיח בגר"ז בסימן חל"כ נגד כח"י ע"ש.

ולפענ"ד מכ שכתב דשייך ירושה באסכ"ג אכל כיינו דוקא כשאנו עובר בולא כלום אכל אס עובר אמרינן איסורא לא ניחא ליכ דלקנות ועיין שו"ת נו"צ מכדו"ק סי' י"ז-י"ח באריכות באחד שמת ע"פ לאחר חלוט ולא מכר חמלו ולאחר הפסח באו בניס לשאלו כדת מכ לפשות, וכשיב כנו"צ ז"ל כיון דמת לאחר זמן איסור חמך איסורא לא ניחא ליכ לאיניש לקנות ולזכות בו א"כ כניס לא זכו בירושכ ולא כוכ לגבייכו חמך שלכם כל הפסח ולא זכו בו עד לאחר הפסח וכחמך לעמלו לא נאסר כחמך שעבר עליו הפסח שחאכ לא עבר על כחמך שכרי מת פסור מן המלוות נמלא דכחמך לאחר הפסח מותר ומבואר דבירושכ נמי אמרינן דאיסורא לא ניחא ליכ לקנות, ומכ שכניא מגר חי כוכ דאורייתא אסכ"ג כע"ז נמי יורש כחם נמי דוקא אס רואכ לזכות בו וליקח מכ שהוא בחליפין וליכנות אז הוא זוכה בו ואסור ליכנות אכל אס אינו רואכ דבר אחר בחליפין ואינו רואכ לזכות בו אינו זוכה דאיסורא לא ניחא לי' לאיניש לזכות בו.

ביטול מהני דוקא קודם זמן איסורו ומסלק רשותו

ומה שכתב דלפי"ז אין זכ ענין לכפקר דכפקר הוא אינו שלו ודיעול הוא סילוק שלא יתחדש על כחמך כעמך דרשותו, ולפענ"ד כוכ כדיעול הוא דוקא קודם זמן איסורו ומבטל כחמך ומסלק עמלו ממנו עד שנעשכ כפקר ולא מסלק שלא יתחדש על כחמך כעמך דרשותו דבשעת כדיעול אכתי ליכא שום כעמך דרשותו דשני דברים שאמר חורכ כיינו בשעת איסורו ולא קודם זמן

איסורו אלא כיון שמסלק עמלו ע"י דיעול שהוא עדיף מן הכפקר ולכן אינו חל עליו כשנאסר לפשותו כאילו הוא דרשותו לעבור עליו צלל יראה וצל ימלא.

נמצא באמת שכדיעול הוא מדין כפקר שכרי צמכ שמסלק רשותו מן כחמך קודם זמן איסורו שאז עדיין דרשותו של אדם הוא כשכא זמן איסורו כבר אינו דרשותו של אדם מלך כצפלים שסלקו כימנו וילא מרשותם ככפקר ולא מדין דשני דברים אינן דרשותו של אדם ולכן ככ"ג לא עשאו הכחוב כאילו הוא דרשותו לעבור עליו, וא"כ כדיעול וכסילוק עושכ שילא כחמך מרשותו קודם זמן איסורו ולא שלא יתחדש על כחמך כעמך דרשותו אלא שממילא כן הוא, ומדויק צוכ לשון כר"ן דדיעול עדיף מן ככפקר דגם אליבא דר' יוסי דכפקר אינו יולא מרשות צפלים עד דאחי לרשות זוכה, וכדיעול יולא מרשות צפלים מיד, ביאור ככוונת דכיון דמסלק רשותו עוד קודם זמן איסורו מכחמך כרי שוב אינו שלו לעבור עליו כיון שסילוק רשותו אכל ככפקר לר"י אכתי יש לכמפקיר שייכות בחמך שכפקר עד שיבוא ליד כזוכה וצ"ע שאין כאן זוכה אכתי יש לו איזכ ענין של צפלות, ועיין רא"ש ב"מ י"ב ונמוק"י שם דכפקר מקרי דעת אחרת מקנכ אותו וכאכתי צוכ במקום אחר אכל סילוק רשות מכני לכו"ע וכצנ כי קלרתי.

דף ב' ע"ב

דיכן מציתו יום שמקצתו אסור ומקצתו מותר

אמר ליכ ראצ"י לרבי יכודכ וכי כיכן מלינו יום שמקצתו אסור בצשיית מלאככ ומקצתו מותר בצשיית מלאככ א"ל הוא עמלו יוכיח שמקצתו מותר באכילת חמך ומקצתו אסור וכו' שפיר קאמר ליכ ר' יכודכ לר"א ע"ש, ולכאורכ מכאן קשכ לדעת צכ"מ שכניא כעור סי' תמ"ג לר"ש מותר לאכול חמך עד כלילכ ואף איסור דרצנן אין כאן א"כ דילמא ראצ"י כר"ש ס"ל ולענין חמך נמי לא מלינו יום שמקצתו מותר ומקצתו אסור ומכ פריך כה שפיר קאמר לי' ר"א, ומלאחי קושיא זו שאל כשואל לכק"ז צבי"ש ז"ל א"ח סי' רי"ז.

ורבינו ז"ל כעלכ דבר חדש צביאור דברי צבעכ"מ ז"ל לע"מ שכתבו חוס' שכתב כ"ד ע"ג ד"כ לפי שכך' למכ אין שורפין תרומכ עמאכ צו"ע כה אפשר ליכנות ממנכ בשעת שריפכ וחי' דכא דמותר ליכנות בשעת שריפכ כיינו אס שורפכ לשם מלוט ציפור אכל אסור ליכנות ולכדליק לצורך עמלו וכיון דמדליק רק לשם

אשר איננו עכור עיקס שמונח אוחיות וכבן.

לדבר בלשון צחות הוא ממעלות התורה

שם בגמ' חזל במילי דעלמא לא. נראה דמילי דעלמא נמי לריכין לימוד מכ"ח וע"ד שאמרו מנהא מילתא דאמרי אינשי, ומכ"ע אמרו (סוכה כ"ג וע"ד י"ע) אפילו שיחת חולין של ח"ח לריכך חלמוד דגס זכ הוא חורב דנפקי לך מקראי ודעת שפתי ברור מללו וכו' דעת חורב. ועיין בסמוך (ע"ד) אמרו ליכ חסין נעשו יפות אמר להם שמורים נעשו יפות ח"ל לא וזכר לסוסים וכו' וכו' ח"ל אישחקד נעשו חסין יפות וכו' לריכין לימוד. ועיין קידושין (פ' ע"ד) שותא דמר לא ידענא פרש"י שיחתו של אדוני חני מדין לדבר בלחות לשונו, לדינא מזמינא ליכ בתימא, מבואר דמי שאינו יודע לדבר בלשון נחות חסרון הוא בחורב, ומעמס זכ אמרו (קידושין ע' שס) כל כפסול פוסל ואינו מדבר בשבח לפולס, ועיין רש"י חין דרכו של פסול לדבר בשבח כבדיות ואמר שמואל במומו פוסל, כלומר שמוס שבו אומר על חבירו וברי מבקר ומחפש מומין לא כן ככשר מכדר לזכות ולראות מעלות חבירו ולא חסרונותיו.

דף ג' ע"ב

בגמ' מסגן ולא אישחתי רב צבדי וכו', נראה דכאן כיו חרתי לעיבותא דרך קלרס ולשון נקי, גדי הוא חיבב אחת, וד"ה שתי חיבות וגם לשון שאינו נקי.

שם בגמ' דאיכו דארע נפשי. משמע דמי שמנבל פיו ומדבר שלא ככונן כנס שכי' מוחזק בצערות ומיוחס מאבדותיו לריך לבדוק אחריו ונפ"מ לעניני שידוכין וכו' ולא זו.

ביאור רחב בדין מי שאין לו קרקע אם פסוד מקרבן פסח, ובענין פסח שדחה שבת אמאי לא מחייבין ליה להפקיד קרקעו שלא יתחייב בהקדבת ק"פ ובמעמא שר"י ב"ב לא קלה לרגל

שכיב בדרך רחוקה ע"ש. וכמנ"ח כאריך לכתבות על דבריו (עיין מלוך כ').

בקרשית הגר"ד פסח לא ידחה שבת

וחקש אדם קשכ כצנול כגאון ר' דוד דייטש בחשו' חת"ס (אוי"ח סי' קכ"ד) לדעת החוס' דמי שאין לו קרקע פסוד מפסח, אי"כ מ"ע דמכשירי פסח דוחין שבת לר"א (פ' אלו דברים), כא מבואר (פ' ר"א דמילכ) דמודכ ר"א צלילית לעליחו ומזוזכ לפתחו שאינו

מלות ציעור חסור ציו"ע ע"ש. ולפי"ז ילא לחדש לצעכ"מ נמי דכא דס"ל לצעכ"מ שמוחר באכילת חמץ עד כליכא כיינו אס אוכלו לשם מלות חשציתו אפי' כדרך אכילכ חזל אס אוכלו לשם כנחא אכילכ סחם מפני שכוה רעב וחמץ ערב לו ולא לשם מלות ציעור חסור מכ"ח דלככי מכני מכ דאפקי' רחמנא בלשון חשציתו שאסור לאכלו שלא לשם מלות ציעור.

ולפי"ז גם לר"ש לדעת צעכ"מ נמי שפיר מלינו יוס שמקלחו חסור באכילת חמץ ומקלחו מותר מכ"ח באוכל שלא לשם מלות ציעור חלל לכנחא ופריך שפיר קאמר ליכ. ולפי"ז פלכ דין חדש דאפי' לצעכ"מ נמי חינו מותר באכילכ עד כליכא חלל לצעלים שחייבים במלות חשציתו ובאכילתו מקיימין מלות חשציתו חזל לאחרים שאין כחמץ שלהם ולא מקיימין זו מלות חשציתו חסור באכילכ מכ"ח ואפי' כוונתם על מנת לכשצית כיון דשלק אי אחכ רואכ חזל אחכ רואכ של אחרים ואחי שפיר פסק רמ"א דחמץ של פכוי"ס חסור ליכנות זו כיון דזכ ליכא מלות חשציתו ועיין נוצ"ק סי' ע"ו ודו"ק.

דף ג' ע"א

אל יציא אדם דבר מגנה מפיו

לעולם אל יוליא אדם דבר מגונח מפיו שכרי עיקס ככחוב שמונח אוחיות ולא כוליא דבר מגונח שנאמר מן כצכמכ כעכורכ ומן כצכמכ אשר איננו עכורכ. וחמכ חזקוני עכ"ח למכ לא מציא ממקרא שלמעל ומן כצכמכ אשר לא עכורכ כיא (ועיין מכרש"א מכ שחי'). ונלפענ"ד דקרא שלמעל ליכא רק חמס אוחיות אשר לא עכורכ וכו' ל"ל כעמאכ, וחיתב כיא אינכ שייכח לכאי אשר לא עכורכ. חזל כפסוק

שם בגמ' ככוא חרמאכ דכוכ סליק ואכיל פסחים צירושלים, אמר כחיב כל בן נכר וגו' כל ערל וגו' ח"ל ר' יכודכ בן בחירא מי קא ספו לך מאליכ ח"ל לא כי סלקת לכחם חימא לכו ספו לי מאליכ וכו' ואשכחוכו דחרמאכ הוא וקעלוכו. וכקשו בחוס' ור"י צ"ב אחאי לא פלכ לרגל, וי"ל שלא כי' לו קרקע. משמע מדברי בחוס' דמי שאין לו קרקע פסוד מלעשות כפסח. ועיין מל"מ (פ"א מכל' ק"פ) מכ שחמכ על דבריהם מני"ל לזכ. וכלל"ח כתב דכוונתם דלא כקשו רק למכ לא פלכ ריב"צ לרגל, דעל כקרבת ק"פ ממילא פסוד משום

עין שעכ"מ פי"ב מכל' עכ"ס וחת"ס יו"ד סי' רנ"ו
וישפ"י או"ח סי' נ"ב ועין ספרינו שו"ת משנכ כלכות
ח"י סי' קע"א וכן דן בזכ כגרש"ק.

ומדן כחת"ס ז"ל ח"י דכיון שכתורכ אמר כי מילכ
דוחה שנת אין לכדר אחר שנים שעשאוהו או
מוכל עכ"ס שכן דוחה כתורכ למו"ל. ולפי"ז ככ"ג וכ"ש
כוא מכתם דלא לוחה כתורכ לדחות ולא לכקריז קרבן
פסח חלא כתורכ אמר לכקריז פסח צמועדו ואפי'
בשנת ולכן אין לעשות ענדקאות לפעור כימנו ודו"ק.

המפקד נכסיו ומה אי בניו יורשין

וצ"ל צ"ד ראשונה לפמ"ש כרמז"ס ז"ל (פ"ב מכל'
נדריס כי"ד) דפקד כוי מכה נדר, וכתב
בקל"כ"ח (ח"מ סי' רע"ג) דלדעת כרמז"ס כפקד אינו
עושב קנין ומי שמפקד נכסיו ומח אפשר דנכסיו
ליורשין כיון דאינו חלא נדר, וכנודר ומח אין כיורשין
חייבין לקיים נדרו (כמבואר רמ"א סי' נ"ב). ומכ
שחסור לחזור צו אינו משום שעושב קנין, חלא דכוכ
כנדר שחסור לחזור צו ע"ש. ובחי' כבאחי ראי' לדברי
בקל"כ"ח מדברי כצ"ח (או"ח סי' תנ"ג, כביאו כצרכ"י
סי' תל"ג) דבחת"ז ז"ל כעפרה דארעא דאל"כ לא מכני
כפקד עד דאחי ליד זוכה. ומיושב צוכ קושיית כח"י
(סי' תל"ד סק"ו) ע"ש. גם צירושלמי (פ"א פ"ו) נראה
דכוא מחלוקת כתנאים, כמפקד לעניים וזכו צו
עשירים חפלגא צפלוגתא דר"מ וכו' ע"ד דר"מ כיון
שאדם מפקד דבר יולא מרשותו כפקדו כפקד, על
דעחי' דר"י דאמר אין כפקד יולא מתחת ידי צעלים ולא
קזכי עכ"ל. מבואר דר"י ס"ל דכפקד אינו יולא מתחת
ידי צעלים ואינו עושב קנין, וכדעת בקל"כ"ח ור"י
צורכ לדבריו.

ולפי"ז אחי שפיר דלא תקשב קושיית כגר"ד מאחר
דכפקד אינו עושב קנין, ח"כ אפילו יפקד נכסיו
מ"מ אחי חייב צפסח מאחר דכפקד כוא מכה נדר
ואינו עושב קנין ח"כ מעולס כקרקעות לא יולא מרשות
צעלים דלא לחייב צפסח, וככפקד אינו מועיל רק שיכא
חסור בנכסים או אפי' אינו חוסר אותו חלא מחיר גם
לאחרים ליעלס ומ"מ עד שלא לקח אחר אחי יש לו
קרקע מקרי וחייב צפסח, חבל כיכא דאין לו קרקע
ממש ככ"ג דפעור מפסח, כן כ"י נראה לכאורכ.

תמיד בדברי הקצוה"ח במפקד נכסיו

ואלא דלאחר כעין זכ אינו, חדא דכרי דברי בקל"כ"ח
תמוכין כס וכקשו עליו כל האחרונים (עין חת"ס

דוחה שנת כואיל וצידו לכפקירן. ח"כ ככ"ג כואיל
וצידו לכפקיר כקרקע ויכא פעור מפסח וממילא לא
דחי שנת ע"ש וכקושי' מפורסמת צין כתלמידים.
וכחת"ס ז"ל דחק ליישצו. ואני כוספתי לכקשות צפסח
גופי' אי ס"ד דמי שאין לו קרקע פעור מפסח, ח"כ איך
אמר כתורכ פסח דוחה שנת, יפקד נכסיו וליפער. שז
מלחי' דכ"ג כקשכ כתחת"ס ז"ל שס וז"ל, נכי דאיתמר
למכשירים חליצא דר' אליעזר מ"מ כא סברא גדולכ
כיא לכוי"ע נמי וצפסח גופיכ אי ס"ד מי שאין לו קרקע
פעור מפסח ח"כ איך אמר כתורכ פסח דוחה שנת
ליפקד נכסיו וליפער, דכ"ג פריך ק' על כתורכ (ס"פ
ר' ישמעאל) לענין קלירת כעומר ע"כ ע"ש.

[ואנב מלאן לל"ע מכ שניין בליקוטי כערוח שס ח"ח
סי' קכ"ד שחמכ על כדברי מלכילא (ח"א סי'
ק"צ חות ד') שכביא מח"ס קושיא זו שיכול לכפקיר
קרקע ויפעור מפסח עלמו וכתב דבת"ס ליחא כן ודח
דבריו ע"ש, ולכתורכ ל"ע דכרי קושיא זו מבוארת כאן
בת"ס ז"ל ול"ע].

חייב קום המצוה אף שבידו להפקיע עצמו מן החיוב

וקושיא שני' לפעני"ד יש ליישב לפמ"ש כחינוך (מל"כ
ח"פ) שכזכיר כתורכ צלאו שלא לכמנע
מכללות חל כלריכים מפני פחד כשמיעכ שלא חפקיע
כחוצ. וכקשכ כחינוך למכ כתצכ כתורכ לאו על זכ,
וכלאו מי שמתירא צידו כוא לכתנות עם כלוכ ע"מ
שלא תשמיענו צשציעית וכדרך שאנו עושין חמיד
צשערותינו. וחי' כי כתורכ כזכירנו צדברים, ואפי'
שאפשר כתקנות ותנאים מ"מ כתורכ כזכירנו צסתס,
ומי שעושב תקנות ותנאים ככ"ג דמלי לכפקיע עלמו
ע"ש. ח"כ ככ"ג צפסח, אף שצחמת כ"י אפשר לכפקיע
עלמו צאופנים ע"י כפקד או שילך צדרך רחוקה, מ"מ
כתורכ לנו צסתס מי שאינו עושב תקנות. חמנס
קושיית כגר"ד כוא כיון דראינו לר"א דמודכ צמכשירי
ליניח דאינו דוחה משום דצידו לכפקיר, ח"כ כרי ראינו
דס"ל כל דאיכא תקנכ שלא לדחות עבדינו, ח"כ תקשכ
צפסח נמי אחי דוחה מכשיריכ.

ישוב לקשיית הח"ס דמפקד נכסיו ולא ידחה

חן חמת דקושיית מרן כתחת"ס ז"ל שכקשכ אחי פסח
דוחה שנת יפקד נכסיו ולא ידח ל"ע שכרי ידוע
קושיית כאחרונים כיון שקיי"ל שנים שעשאוהו פעורים
בשנת ח"כ אחי דחין שנת למלוא מילכ יקח שני
מוכלים וימולו וכן כקשו למ"ד דעכ"ס כשר למו"ל, ח"כ
בשנת יקחו מוכל עכ"ס וימול בשנת ולא נדח שנת.

למ"ד שזת דחויכ הוא חלל פסח, ח"כ כהפקר הוא לאפרושי מאיסורא. אמנס באמת זכ אינו, דבשלמא במשכיר במתחו דכבכמא בעלמא עושא איסור או עליה שלבש עליו צלי לילית דליכא איסור על כעליה עלמו, מכני כהפקר וכסילוק רשות שלא לעצור איסור באותו דבר. אבל ככא לריך כהפקר בקרקע בשביל הקרבן שזכו חוצה בגזרה ובקרקע כרי לא נעשה שום איסור, ובקרקע הוא רק סיבכ שפ"י שיש לו קרקע הוא חייב בקרבן פסח ואם יפקיר את הקרקע לא יוכל לקיים קרבן פסח שחסר לו הסיבכ שפ"י מקריב בקרבן, אבל עלם החיוב של קרבן פסח לא נפקע ממנו ומגופו ככ"ג אין מועיל כהפקר של סילוק רשות מן הקרקע בשביל לפערו מן הפסח שהאיסור אינו בגוף הקרקע, וכגון כי זכ דרור צס"ד.

מעם שנתקלמה הלכה מבני בתירא

וברא נראה לומר דבר בגון, לקמן (דף ס"ו) ח"ר כלככ זו נחשלמא מבני בחירה, פעם אחת חל חרבעא עשר לכיות בשבת שכתו ולא ידעו אם פסח דוחה שבת אם לאו, אמרו כלום יש אדם שידע אם פסח דוחה את השבת אם לאו, אמרו לכם אדם אחד יש שעלכ מצבל וכלל בצבלי שמו ששימש שני גדולי הדור שמע"י ואבטליון וידע אם פסח דוחה את השבת אם לאו, שלחו וקראו לו וכו' אמר לכם וכו' פסח אחד יש לנו בשבת שדוחה את השבת, וכלוא כרצב יוחר ממאחיס פסחים יש לנו בשבת שדוחה את השבת, אמרו מנין לך אמר לכם נאמר מועדו בפסח ונאמר מועדו בחמיד וכו' ועוד ק"ו הוא וכו'.

ותמחו כמפרשים על הפסלם זכ וכלוא כמכ פעמים חל י"ד בשבת וכו' לא ידע אדם שדוחה שבת עד שכיו לריכין לילך בחר כלל בצבלי. עוד קשכ לי שם בסמוך מיד כושיצוכו צראש וכו' אמרו לו ר' שכת ולא כביא סכין מע"ש מכו, אמר לכן כלככ זו שמעתי ושכחתי חלל כנה לכם לישראל אם אינם נביאים בני נביאים הם למחר מי שפסחו עלכ חווצו צלמרו מי שפסחו גדי חווצו צין קרניו, רחש מעשכ וזוכר כלככ אמר כך מקובלני מפי שמע"י ואבטליון. ופלא כיון דבנ"א ידעו אפילו כל כלככא צמי שכת סכין ולמחר חווצו צלמרו, ח"כ כ"ש שידעו שפסח דוחה שבת וכו' נעלמא מצ"ב כלככ זו, ואם מכס נעלמא עכ"פ למכ לא סמך על בני ישראל וגם למכ לא אמרו לכם בני ישראל רבותינו כרי כמכ פעמים שחל בשבת ובקרבנו פסח ועיין ירושלמי כאן.

יו"ד סי' שפ"ז ולו"ח סי' ס"ז ושו"ת קול חרי' סי' קכ"כ ועוד אחרונים). גם כי קשכ דכרי בשבת כנ"ל דלמרו בעליה וליניח דלינו דוחה שבת כו"ל וצידו לכפקירן, משמע דכן צידו לכפקיר וזכ מפקיע בצעלות שלא יקרא בעליה שלו, וח"כ ככ"ג לענין קרקע נמי. ואף שיש לחלק קלח צינייכו, דבעליה ומזוזכ כעיקר הוא אם הוא שלו עכשיו בשעת כלבישכ או בשעת שכוה דר צו, ומכ שיכ"י ליורשין לאחר מיחכ בשביל זכ אינו מחייב צליית כעת כיון שכוה אינו יכול לחזור צו, וכן גבי צית. אבל בקרקע כעיקר שיכ"י לו קרקע עכשיו וכרי צמליחות הוא בצעלים, ודוק כיצב כי כחילוק דק מאד, מ"מ כראשון קשכ.

המפקיר בדמתו משום איסור שבת

והצ"ח עוד דכמאירי כקשכ חכא שאלמרו כמשכיר במתחו לעכו"ם ולא כחזירי קודם השבת דקיי"ל דיפקירנה כדי שלא לעצור על שציתא במתחו. וקשכ, דכרי איסור לכפקיר בשבת כמצואר צש"ע (ח"ח סי' ש"י עיין מג"ח שם סקע"ו ועיין צית מאיר ח"ע סי' מ"ב) איסור נחינה מתוכ בשבת משום דעושכ קנין. וח"י כמאירי דיש שני מיני כפקר, כאחד שמקנכו לכל כעולם, וכפקר כזכ איסור בשבת דכוכ כעין מכר צמכ שמוככ לכל כעולם, וכשני שמסלק רשותו ורשות כל כעולם ממנו, ובככ"ג שאינו כמכר אינו איסור בשבת.

והצ"ח כבר בארכתי צחי' לדעת כמאירי כהפקר שכוה משום סילוק רשות, אחתי רשות בעלים קלח על כדבר שכרי סילק רשות כל כעולם ג"כ ממנו. ואולי הוא דעת כרמז"ס צמקלח, וכיינו כעין נדר שאסרו על עלמו ועל כל כעולם כולו, ולענין איסורין מועיל ככ"ג דלינו עוצר באיסור, ויש לכאריך צכסצר כדצרים.

ולפ"ז שפיר מיושב קושיית כגר"ד, דכרי כל דמותה לכפקיר בשבת אינו חלל כפקר של סילוק רשות כדי לפעור מן האיסור, אבל כפקר כזכ אינו מועיל לכפקיע צעלות לגמרי שיקרא כמו שאין לו קרקע, חלל סילוק רשות הוא לענין איסור. ולכן לענין פסח כרי הוא מחייב צמ"ע דכקרבצ ק"פ אפילו לאחר שכפקיר כיון שלעלם אחתי חית ליכ קרקע, ולא דמי נמי לעליה וליניח כו"ל וצידו לכפקירו דכחם נמי מפקירו לענין איסור שלא לעצור באיסור, אבל לכפקיע עלמו ממלכ אינו מועיל כפקר כזכ.

המפקיר לאפרושי איסורא בשבת

ואין לכקשות שכרי צפסח נמי לאפרושי מאיסורא הוא

מפיקת בני בתירא בדין ע"פ שהל בשבת

ור"י נראה לומר דב"צ נסחפקו בקושיית כגרי"ד לפי שיטת כחוס' דמי שאין לו קרקע פטור מקרבן פסח. אי"כ בשבת שחל להיות ע"פ חולי לרי"ך להפקיר בקרקעות ולא ידחכ פסח אח שבת. דשאלמא חס שבת כותרת חלל פסח אחי שפיר, חבל אי שבת נדחכ חלל פסח, אי"כ כיכי דאפשר בלא דחכ ודאי עדיף ומחוייב להפקיר. וכלככ זו נחפלאמכ מזני בחירה ולא ידעו חס פסח דוחכ אח כשבת או לאו. אמרו כלום יש אדם שיודע וכו', ומוזבן מכ שלא ידעו דכספק כי' בזה. ובזה אחי שפיר אחד כשבת כלל וכגיד לכס וכי פסח אחד יש לנו בשבט שדוחכ אמרו לו מנין לך וכו', ולכאורכ למכ שאלוכו מנין לך וכלוא אמר לכס כי יש יותר ממאחיס פסחים. ולכנ"ל אחי שפיר, דזני בחירה אמרו לו דמכני ליכא ראי' דכני אי אפשר לפטור מכס, חבל דפסח דחלוי בקרקע דילמא ככ"נ דאינו דוחכ. ואמר לכס נאמר במועדו וע"כ דוחכ.

הפקר אי ערשה קנין ומציא מרשות

ואי יאמר דנחלקו ב"צ וכלל במחלוקת ר"מ ור"י כירושלמי אי כפקר עושב קנין ומוליא מרשות. דב"צ ס"ל דכפקר מוליא מרשות וכיון דמוליא אי"כ חסור לעשות פסח בשבת שכרי אפשר דכפקר. וכלל ס"ל כר"י דכפקר אינו מוליא מרשות (וכדעת בקלות) וא"כ אינו מועיל ככפקר לפטור, ולכן ס"ל דחייב.

המפקד חמצו ע"פ לזכות בו אחר הפסח

עוד נלפענ"ד בכקדם מחלוקת כראשונים במפקד נכסיו ע"מ לזכות בכם לאחר זמן כאו"ז (ס"י רמ"ו) כתב דמותר להפקיר חמץ קודם שעכ שביעית ע"מ לזכות בו אחר כפסח ושרי אפילו לאכילת. וכביא ראי' לדבריו מירושלמי (שביעית פ"ט כ"ד) שכתפקיר ע"מ לחזור ולזכות כוי כפקר אע"פ שיחזור ויזככ בו. חמנס כד"מ (או"ח ס"י תמ"ב) כתב דאין לסמוך על כוראכ זו, ואע"ג דאו"ז כביא ראי' מירושלמי, מדלא כתבו שחר פוסקים ש"מ לא קיי"ל כווחיכ. ולפי שיטת כירושלמי כמפקיר ע"מ לחזור ולזכות בו כוי כפקר ושפיר אפשר להפקיר קרקע ופטור מפסח אף שככפקר כוא ע"מ לחזור ולזכות. חמנס לדידן ע"כ ס"ל דבבלי חולק ע"ז וכמפקיר ע"מ לחזור ולזכות לא כוי כפקר. וא"כ י"ל דבכא פליגי ב"צ ס"ל כירושלמי דמותר להפקיר ע"מ לזכות לאחר"ז וכלל ס"ל בבבלי דלא מכני כפקר בזה.

ובת"א מיושב אחד מכ שחמכו מכ שמאריך בלשון כגמ' אחד אחד יש שעלכ מצבל וכלל בבבלי שמו, ולכאורכ מאי נפ"מ מכיכן עלכ ולמכ ליכ לכאריך שכלל בבבלי שמו. ולכנ"ל י"ל דאנשי ירושלים כ"י ס"ל כירושלמי דכמפקיר ע"מ לחזור ולזכות בו כוי כפקר, וא"כ לא ידעו אי פסח דוחכ שבת כי שאל איש חיוב להפקיר כנכסים ולא לדחות אח כשבת כדי להקריב ק"פ, וכמכ פעמים שנוחכ כחורכ לפזר כל ממונו בשביל מלכ שלא יעבור ולאידך גיסא מלינו שחפי' על שבות גזרו בשב ואל חפשא להקיעה שופר ומגילכ ולולב, וכ"ש כאן ואפילו במקדש נגזור ואמרו אחד אחד יש שעלכ מצבל וכלל בבבלי שמו, ובבבלי חולקים בזה על כירושלמי וס"ל דכמפקיר ע"מ לחזור ולזכות אינו כפקר. אי"כ ח"א להפקיר ולפטור מכקרבנ ק"פ וזכו ויודע כוא אי פסח דוחכ חס לאו.

ומיושב נמי מכ שיש לדייק בגמ' שאמר אמרו לו אחד אחד יש וכו' ויודע חס פסח דוחכ שבת חס לאו, ואיכא למידק דמנא ידעו שכוא יודע, ואס ידעו דכוא ס"ל דדוחכ שכך שמע משמע' ואבטליון, כו"ל לכשיצ אחד אחד יש שעלכ מצבל וכו' וכעיד דפסח דוחכ כשבת או וכוא יודע שפסח דוחכ, ולמכ כשיצו וכוא יודע חס פסח דוחכ חס לאו, דמשמע דגס מספקא לכו חס דוחכ או לא, אי"כ מנ"ל דידע עכ"פ כיכ לכס לומר כוא יודע. ולפי מכ שכחתי אחי שפיר, דגס כס לא שמעו מכלל דעחו בזה, חמנס כיון דככא כי' כספק מטעם כפקר וכנ"ל, וכיון דכוא כי' מצבל אמרו כוא יודע חס פסח דוחכ חס לאו, דחס שמע משמע' ואבטליון דס"ל דכפקר כאנשי ירושלים אי"כ אינו דוחכ, ואס בבלי חולקים וס"ל דכפקר אינו מועיל אי"כ ממילא ודאי דפסח נמי דוחכ, וא"כ ממ"נ כוא יודע וכנ"ל.

העם שהשיבו בני בתירא את הל"ל כנשיא עליהם

ובת"א אחי שפיר מיד כושיצוכו בראש ומינוכו נשיא עליכס. וכוא פלא, וכי בשביל כלככ אחת ששכחו ולא ידעו ויתרו על נשיאותם וכושיצו כלל נשיא עליכס, וכרי מיד שמינוכו לכלל נשיא וכי' דורש כל כיום ושאלוכו, רבי שכת ולא כביא סכין מע"ש מכו, אמר לכס כלככ זו שמעתי ושכחתי חלא כנח לכן לישראל, חס חינס נביאים כס בני נביאים כס וכו'. ולמכ לא כחזיר כוא כנשיאות לבני בחירה כיון דעיקר כושיצוכו נשיא כי' משום שלא ידעו ושכחו כלככ אחת וכוא ידעכ, אי"כ עכשיו שגס ממנו נחפלאמכ כלככ אחת ונשכח ממנו כי' לו לכחזיר כנשיאות, ועכ"פ כי' לכס לחזור וליעלכ.

כולרנו לדרוש במקראות אחר עממי כמזדילים מן
כחכמים, מזוהר דיכודכ בן דורחאי שפירש מן כחכמים
וכלך לדרוס הקפידו עליו חכמים בשביל זכ שכוח כי
מזדיל מן כחכמים. וא"כ ר' יכודכ ב"ב נמי שכלך
לנליצין כי מזדיל מן כחכמים, וא"כ חולי כי חיזכ
הקפדכ עליו. ולזכ שלחו לי' שלום לך ר"י בן בחירא דאח
בנליצין ומלודתך פרוסכ צירושלים וכודיעו לי' דשלוס
ביניכס, וגם דמלודתו פרוסכ ורמזו לו דכוח שפיר עשכ
שכרי כי נשיא צירושלים וכבן.

עוד מעם למה דהגדה ההוא ארמאה:

ובזח שפיר יש ליישז קושיא אחרת מכ שחקשו
כמפרשים דלמכ קעלוכו לכאי ארמאה ומכ
עשכ, וגם חני כארתי כזר בחידושי (פיין שו"ת משכ
כלכות ח"ג סי' קל"ד ובמקומות אחרים). וכעת נראה
לחדש עוד ביישוב קושיית כחוס' לפמ"ש דר"י ב"ב נמי
עלכ להקריב פסחים בשאר שנים חלל כאי שחא ע"פ
שחל לכיות בשבת כי ולא רלכ לעלות מעמס שיעחו
דאסור לו לעשות פסח בשבת, חלל בשאר פסחים ככ"ג
דעלכ. ומיושבת קושיית כאחרונים דלמכ לא כחחייב
עלמו ריב"ב בפסח אפילו כי פטור. ומיושבת נמי
קושיא מכ שיש לדייק דכרי ככוח ארמאה כנראה עלכ
בכל שח לאכול מפסח, וכאיך לא עלכ ר"י ג"כ. אמנס
לכ"ל אחי שפיר דבשאר פסחים ככ"ג דעלכ.

ולפ"ז אחי שפיר נמי מכ שקעלוכו לככוח ארמאה,
דכרי קי"ל גוי ששבת חייב מיחכ, ואז"ל חס
עושכ מועד ובזכ דח לעלמו (פיין רמב"ם פ"י מכל'
מלכים), וכיון דשבת ע"פ כי וכוח שבת בן ולכן שפיר
קעלוכו. ואף שדעת כרמב"ם גוי ששבת חייב מיחכ ולא
קעלינן לי' צידים חלל שחייב מיחכ, חלל דעת ראשונים
אחרים דחייב מיחכ וקעלינן ליכ.

אי מותר לאדם להפקיד נחלתו בארץ ישראל

אלא דבעיקר קושיית כגר"ד כי נראה דיש לחקור אי
מותר להפקיר קרקעות שיש לו לאדם מישראל
באר"י, וכ"ש בחלק שנחלק ליוצאי מלרים כנכנסים
לארץ ישראל ונחלק להם אר"י.

ונראה לפענ"ד דלא מיבעיא כנכנסים לארץ ישראל
דלכס נחלקה כארץ ועליכס נאמר ולא יסוב
נחלכ משבט לשבט, ואפילו ליקח נשים משבט לשבט לא
כוחרו משום כסבת נחלכ משבט לשבט כמזוהר בבנות
ללפחד ואין לך כסבת נחלכ גדולכ מזו חס יפקירו כל
ישראל נכסיכס בע"פ שחל לכיות בשבת ויבואו אחרים

ולפמ"ש נראה דודאי בשביל שנשכח מהם כלככ אחת
לא היו ראויים לעבור מנשיאותם, חלל ככח
שאני דכיון דכדבר כי חלוי במחלוקת בכני שחי שיעות
וכני בחירא לא רלו לוותר על שיעתם כיכח דאפשר
לפטור עלמו מן כפסח אסור לעשות פסח בשבת, חלל
ג"כ לא רלו שלא יעשו כל ישראל כפסח מאחר שכן קיבל
כלל משמעי' ואבטליון שפסח דוחכ שבת, ולא כי לכס
דרך אחרת חלל לוותר על נשיאותם, וכעין שמלנו
בעקביא בן מכללחל במס' עדיות שחקשו רבנן לחזור בן
בכני דברים שקיבל מפי רבים ויושיבוכו נשיא וייתר על
כנשיאות ולא רלכ לחזור מקבלתו. וככ"ג בני בחירא
וייתרו על נשיאותם בכדי שלא לוותר על שיעתם, דס"ל
דכיכי דאפשר להפקיר אסור לעשות פסח. ומיושכ כא
דכלל לא כחזיר לכס כנשיאות, דזכ חינו חלוי בשיעכ
ובפלוגתא.

מעם שר"י ב"ב לא עלה לירושלים להקריב פסח

ובזח אחי שפיר מלח קושיית כחוס' מכ שר' יכודכ
ב"ב שדר בלידון ולא עלכ לעשות פסח אף שכי'
פטור עכ"פ כי"ל לחייב עלמו, ופיין באחרונים אי חו"ל
פטור ועכ"פ כי"ל לילך לאר"י לחייב עלמו. חלל לכ"ל
אחי שפיר מלח, דכוכ ר' יכודכ בן בחירא כי' מזני
בחירא שכיו נשיאים, וכי' ס"ל דאין פסח דוחכ שבת.
ולקמן (פ' ע"ב) חניא יכודכ בן דורחאי פירש כוח
ודורחאי בנו וכלך וישכ לו בדרוס אמר חס יבוא חליכו
ויאמר לכס לישראל מפני מכ לא חגגתם חגיגכ בשבת
מכ בן אומרים לו חמיכני על שני גדולי כדור שמעי'
ואבטליון שכן חכמים גדולים ודרשנים גדולים ולא אמרו
לכן לישראל חגיגכ דוחכ אח כשבת וכו' כרי שדורחאי
וכנו כיון דס"ל דחגיגכ דוחכ שבת וכחכמים פליגי
פירשו וכלכו לכס לדרוס שלא יחחייב בחגיגכ. וככ"ג
בר"י בן בחירא כיון דס"ל דפסח חינו דוחכ שבת
לשיעחו דב"ב, וא"כ פירש לנליצין דלא יחחייב בפסח,
וזכ נכון מלח.

מעם ששלחו ליה לריב"ב שלום

ובזח יש ליישז עוד דיוק בשמעתין שלחו ליכ לר' יכודכ
ב"ב שלום לך ריב"ב דאח בנליצין ומלודתך פרוסכ
צירושלים. ויש לדייק ככח דקאמר שלחו ליכ שלום לך
ריב"ב כול"ל שלחו ליכ לר"י אח בנליצין ומלודתך
פרוסכ צירושלים, ומאי קמ"ל לכלככ ככח דשלחו לי'
שלום לך. ולכ"ל אחי שפיר דכוכ דיכודכ בן דורחאי
כ"ל אמר רב מ"ע דבן דורחאי דכתיב וזנחת פסח לכ'
וגו' וא"ר אשי ואנן עעמא דפרושים ניקא ונפרוש, חלל
קרא לדרב נחמן. ופרש"י ואנן עעמא דפרושים, וכי לכך

ויזכו בנכסיכם. אף דמוחר ליתן במחנה מ"מ כל נכסיכון ודאי חסור וזכ אפילו כ"י כהפקר שיזכו בכן בני ישראל וכבן. אלא אפילו בדורות אחרים נמי יש לומר דחסור להפקיר כל הקרקעות כשייכים לישראל. ולא מיבעיא לדעת המחירי (כבאחי לעיל) דחמץ בשעב חמישיה לא כוכ הפקר כיון דחסור לכל ישראל, וא"כ לא כוכ הפקר רק לעכו"ם וזכ לא כוכ הפקר ולא מופיל לענין שיפערו מק"פ וככ"נ חס יפקירו כל ישראל קרקעותיהם רק כדי שיפערו מקרבן פסח, ח"כ יכ"י כהפקר רק לעכו"ם ולא כוכ הפקר. ועיין גיעין (מ"ז ע"א) ובחוס' שם חס לקחו עכו"ם בעל הפקר למפרע דאדעת' דעכו"ם לא הפקיר. אלא דיש לדחות קלף כיון דאיכא עכ"פ קלחם שאינם ראויים לפסח כגון זבים מלרעים ועמאים זקן וחולה, וא"כ מופיל כהפקר עכ"פ להם וי"ל, מ"מ כחורב יתחב אפילו כשכולם שלמים דדור שילאו ממלרים ופשוט.

אמר להפקיד נכסיו בא"י משום ישוב ארץ ישראל

ואמנם אפילו נימא דכוכ הפקר, ומכני גם לפוערם מהקרבן ק"פ, מ"מ נראה דחסור לכל ישראל להפקיר קרקעותיהם בארץ ישראל, שכרי כבר כתב כרמזין (בס' במלות) דישוב אר"י כוכ מלכ ומלכ לקנות שדות בישראל. ובגמ' גיעין (ח' ע"ב) כקונס שדכ בסוריא כקונס צפרוארי ירושלים, למאי כלבחה, ח"ר ששח לומר שכוחצין עליו חונו אפילו בשבת, ואע"ג דאמירכ לעכו"ם שבות משום אר"י לא גזרו רבנן ועיין רש"י שם. ועיין שו"ת חשב"ץ (ח"א סי' כ"א) וכריב"ש (סי' ק"א) שכתבו כקונס שדכ מן העכו"ם הוא מלכ גדול מן העליכ כי העליכ הוא מלכ לשעמח אלא מלכ לצד וכו' אבל ישוב אר"י אינכ מלכ לשעמח אלא מלכ כמחיימח לעולם הוא ומלכ וחופלח לכל ישראל שלא חשקע ארץ קדושכ ציד עמאים ואין למדין ממנכ לשאר מלות, וכ"כ זכ לכתב"ץ ע"כ. ועיין ספרי משנכ כלכות (ח"ג סי' קפ"ע וקל"ב).

גדולה מצות ישוב אר"י ממצות מילה שופר ופסח

וחזון כרביחי לרבינו כגדול כריעב"א ז"ל (ר"כ דף ל"ג ע"ב ד"כ מחני' שופר של ר"כ) לאחר שכתב דחכמים כעמידו דצריכס במקום מלכ ואפילו בשעב שיש צכ כרח כגון פסח ומילכ וכאריך שם כרצב ולאחר כאריכות כתב וז"ל ומ"ש צלוקה קרקע בארץ ישראל שכוחצין עליו חונו אפילו בשבת ע"י כוחי אע"פ שכחיצב מלאכה, שאני ישוב ארץ ישראל שאינכ מלכ לשעמח אלא קיימח לעולם וכיא חופלח לכל ישראל שלא חשקע ארץ קדושכ ציד פרלים וכמו שחששו לזכ ככרצב

מקומות כדאיתחא בגיעין עכל"ק. כוכ כרוחכ ירחכ מדברי כריעב"א ז"ל דמלות ישוב ארץ ישראל גדולכ אפילו ממלות מילכ ושופר ופסח ועוד ודוחכ שבות דרבנן ונתן מעם לדבר שכוה מלכ קיימח לעולם וכיא חופלח לכל ישראל שלא חשקע ארץ קדושכ ציד פרלים וכיא באמח כעין כא שכתב רש"י ז"ל שארץ כקדושכ לא ישכון חתח יד פרל ושיגרשו משם כאומות וזכ נוגע גם בזמן כזכ ופשוט כוא מאוד ע"ש.

מצוה לקנות קרקע בארץ ישראל מעכו"ם יותר מישראל

ומבואר עכ"פ דמלכ לקנות קרקע מעכו"ם, ובקרא חיסור מפורש שלא למכור קרקע לעכו"ם ולא לחת להם חני' (דברים ז'). ובגמ' ע"ז (י"ע ע"ב) חין מוכרין להם במחוצר לקרקע מנכ"מ אמר ר' יוסי צר חנינא דאמר קרל לא חתנס וכו' ועיין רמב"ם פ"י מכל' עכו"ם כ"ד ור"ח שם ועיין חוס' ד"כ דאמר קרל. ומעמכ אי נימא דע"פ שחל לכיות בשבת יפקירו כל ישראל נכסיכם, ח"כ יראו עכו"ם ויזכו בנכסיכם ויש צוכ חיסור גמור. וכי חימא שיחנו דע"מ כן לא הפקירו ואם יצוא עכו"ם ויזכ צכ חיכדור למפרע ולא כוכ הפקר וכמ"ש לעיל בסמוך (ועיין חוס' גיעין מ"ז ע"א), ח"כ לא כוכ הפקר לכוי"ע ואינו פוער מהפסח.

מי שאין לו קרקע אי יבול לקיים מצות ישוב אר"י

ואמנם יש לי חקירכ אחת וזו נקודכ קענכ, מי שאין לו קרקע אי מקיים מלות ישוב אר"י, ומקום כספק דלכאורכ נראה דמי שאין לו קרקע לא מיקרי חושב אלא גר, ורמז לדבר באצרכס אצינו גר וחושב חנכי עמכס, כלומר עד עכשיו אני גר ועכשיו אני רולכ לכיות חושב, חנו לי אחוזת קבר. ומי שיש לו אחוזת קרקע נקרא חושב, ובקרא סו"פ ויגש וישב ישראל בארץ מלרים ויחזו צכ, ועיין רש"י מלשון אחוזכ. משמע דישוב עכ"פ אינו אלא צמי שיש לו קרקע, ומפקיר שדוחיו באר"י מצעל צוכ מלות ישוב אר"י שמלותכ צכל עת. ואף שיכול אדם למכור או ליתן משדוחיו, שחי חשבות צדבר, חדח דגס למכור נמי חסור למכור כל שדוחיו או ליחנו לאחר, ובמחני' פרכין (כ"ח ע"א) איפלוגו ר"ח ורצב"ע צכמחרים כל נכסיו, ואפילו לרצב"ע דפליג אר"ח מודכ דמדאורייתא חסור לכחרים או להפקיר או ליתן במחנכ ע"ש. שנית, דכחס עכ"פ אינו מזיק לשוב אר"י צכלל שכרי מוכרו לישראל אחר, אבל ככא כיון שכל ישראל מפקירין לפעור מפסח ח"כ מפקיפים ישוב אר"י מכל וכל וזכ ודאי לכוי"ע חסור.

וכחצתי עוד במקום אחר דאולי מכ"ע כש"י נשיא כ"י
ס"ל דפסח אינו דוחק שבת ודו"ק. ולדידן מיכו לפ"ז
אחי שפיר קושיית בגר"ד דא"ל לחקן לכפקיר כל
כנסים ולפעור צע"פ שחל להיות בשבת דאסור
לכפקיר כל נכסי ישראל כללפני"ד. ועיין חת"ס (תשובה
קכ"ד) שכתב כעין זכ לר"א חבל לפעני"ד לכו"ע כן
כוא.

א"ב ר"א דדברי חת"ס ז"ל ל"ע שכתב דלר"א אסור
לכפקיר, ובאור"ח (סי' קכ"ד) כתב דלר"א
אפילו דיעבד אינן מוקדשים ואינן כפקר. ובחוספתא
(פרכין פ"ד כ"י) איחא לכדיא דדוקא דמותרים אינן
מותרים אצל בהקדשות כקדשו כקדש דעיקר קרא
דיליף מיינכ צפ' בחקוהי מכל אשר לו מאדם ומשדכ
אחוזכ בחרמים כוא דכתוב. ועיין בחי' חת"ס למס'
שבת (דף קכ"ז) שכתב ג"כ דאפילו דיעבד אינו מופיל
ע"ש. וכבר חמכ עליו בלבושי מרדכי (סי' קס"ח) ע"ש
ודוק.

הע"מ שכתבתי להודא ארמאד, ובא"מ דכ"ל בן נכר לא יאכל בו אי קאי על האוכל או על המאכל, ודין ב"נ באכילת
קדשים ופסח

לדבריו מגמ' כנ"ל, וכבר ראיתי צמ"ח שר"כ לכדיא
ראי' מכלל דדברי הסמ"ג. אלא לדעת כרמז"ס (פ"ע
מכל' ק"פ כ"ז) שכתב כמאכל כזית מן הפסח וכו'
ואין מאכלין ממנו לנכרי אפילו גר חושב או שכיר
שנאמר חושב ושכיר לא יאכל בו, משמע דקאי רק על
כמאכל ע"ש, וכן כתב כמ"מ שם דעת כרמז"ס ז"ל
ולדידי ודאי קשכ.

ב"נ מהו באכילת קדשים

וראיתי קדוש אחד מדבר כלל"ה (פסחים פ"ג ע"א
דרי"כ שחט שלא לאוכליו) שכתב דאין איסור על
צ"נ שלא יאכל קדשים, וכל זכ בשאר קדשים אצל דפסח
כתיב כל בן נכר לא יאכל בו, וכרי לא נאמר לא יאכל
לבן נכר ממנו שאז על ישראל הזכיר שלא יאכל לבן
נכר, אצל כתיב בן נכר לא יאכל ח"כ אח כבן נכר
הזכיר שלא יאכל בו. וזכו בלי ספק טעם כרמז"ס (פ"ע
מכל' ק"פ כ"ז) שפסק שכמאכל כזית מן הפסח לצ"נ
עובר בל"ה ולא כי חייב מלקות רק מכות מרדות,
וכמ"מ נדחק בזה. ולדידי פשוט שפוסר בל"ה שכתב
כרמז"ס ביינו לפ"ע לא חתן מכשול כמו במושיע
אצמכ"ה לצ"ה, אצל גוף האזכרה של בן נכר לא יאכל
אח כבן נכר כי כה מזכיר וכו' ע"ש. וכנראה דעת ל"ה
ז"ל שיעבד חדשכ דגם כרמז"ס ס"ל כהסמ"ג וא"כ לר"כ
על כעו"ס קאי, ולפי דבריו ג"כ לא קשכ מדי.

וקצת נראה ראי' מיחרו שכיון שראש שלא יקח נחלכ
בארץ ישראל חזר אל עיר מולדתו וכגם שמשכ
רבינו אמר לו לכב אחנו וכעצמו לך ואעפ"כ לא שמע
אליו לחד מ"ד ואי נימא דאיכא מלוא ישוב ארץ ישראל
אפי' בלי כיות לו חלק בו עכ"פ כיכ לו לילך אחס כי
במדין לא יוכל לקיים מלוא ישוב ארץ ישראל עכ"פ.

ובמה שכתבנו כלפני"ד טעם חדש שר"י בן צחירא כלך
לנליבין ולפי פשוטו נראה שכי' צח"ל ועיין חוס'
ולכאורכ ביאך פזב ישוב ארץ ישראל וכלך לנליבין, ולפי
מכ שכתבנו נראה דכרי צ"ב כיו מצני אפרים (עיין
סוכרין ל"ב ע"ב) דבני אפרים טעו בחשבונא וילאו
ממלרים קודם זמנכ וכרגום אנשי גח וכס כעלמות
כיבשות אשר כחכ יחזקאל כנביא ועלו לארץ ישראל
ור' יכודכ צ"ב מצני צניכס כמ"ש עמד ר"י על רגליו
ואמר אני מצני צניכס וכללו חפילין שכניח לי אחי אצל
מכס ע"ש, וא"כ לא כיכ לכס נחלכ בארץ ישראל ולכך
ילא מארץ ישראל דאין בו משום ישוב ארץ ישראל.

שם בגמ' ככוא ארמאכ דכוכ סליק ואכיל פסחים
צירושלים, אמר כתיב כל בן נכר לא יאכל בו
כל ערל לא יאכל בו ואנא כה קאכילנא משופרי שופרי,
א"ל ר' יכודכ בן צחירא מי קא ספו לך מאליה ח"ל לא,
א"ל כי סלקת לכחס אימא לבו ספו לי מאליה, כי סליק
וכו' אמרו ליכ מאן אמר לך ככי, אמר לבו ריב"צ אמרו
מאי כאי דקמן דדקו צחריכ ואשכחוכו דארמאכ כוא
וקעלוכו ע"כ. ובקשכ לי גדול אחד שליט"א, אמאי
קעלוכו דכרי כלאו שלא לכאכיל מצער כפסח לפכו"ס
לישראל נאמר ולא לפכו"ס ובמאי כיכ כערל חייב
מיחכ. וחי' די"ל דכי' חייב מיחכ משום גזל דעכו"ס
נכרג על גזל ע"כ.

ואענא חלקי גם אני צס"ד, וכנכ צכאי חי' שאמר
מעטם גזל כגם כי כנראה שכן כתב צמ"ח
(מלוכ י"ד) מ"מ ל"ע שכרי רש"י שם (ד"כ ר' יכודכ
צ"ב) כתב וז"ל, קאמר לי שאין אחס נוחנים לי חלק יפכ
אלא מן ככחוש ואני נחתי דמים כמו כן ע"ש. וכרי
שפי' רש"י ז"ל דכאי ארמאכ נחן דמים כמוכס, וא"כ
ודאי א"ל לפרש משום גזל עכ"פ לפי שיטת רש"י ז"ל.

ודצרא לפעני"ד דכנכ לכאורכ דבר זכ כוא מחלוקת
כפוסקים על מי קאי כלאו דכל בן נכר לא
יאכל בו, דעת כסמ"ג דכלאו כוא באוכל וקאי על
כעכו"ס, ולדידי ודאי לא קשכ מידי ואדרבא ראי'

בין האוכל קדשים חייב משום גזל

ושמו עיני ורחימי במניח (מלכ י"ד) שכבדו ג"כ כא קושיא ושקיל וערי צב, וכחצ עוד נלפענ"ד לישב משום גזל חלל ששמר עלמו מקושיאנו שכתב רש"י שהוא שילס ממון וחידש דבר חדש ע"פ שיטת רש"י דקק"ל ממון גבוב הוא וכפכ"ס באוכלס חייב משום גזל, דמכ לי ממון כדיוע מכ לי ממון גבוב, אך לישראל זכב לכו רחמנא לאכול חבל לעכ"ס דלא זכב לכו רחמנא כוי גזל גבוב, ח"כ פכ"ס שאלל קדשים קלים כיון דכוכ ממון גבוב כ"ל גזל, וסיים וכו' דבר נחמד ואמיתי, ולפי שיטתו לריך לחרץ דמכ שאמר שחייב משום גזל כיינו משום קדשים ואף ששילס עבור חלקו.

אלא דמכ דפשיטא ליכ לכמניח ז"ל ואף שקלסיכ לדבריו, ראייתו לכלל"ה ז"ל דפשיטא ליכ לכיפך שכתב בפסחים (דף ע"ג כ"ל) בדברי רש"י ז"ל שפי' מידי אכזמ"ה לבני נח שאס חכלו לא כיכ חייב, ופי' שס דלישראל לא כוי חיקון דבלא"כ אסורכ משום קדשים, חבל לב"ג שפיר עשכ חיקון שפחכ אינו אסור לב"ג שאף שכלי ספק שבישראל אסור כיכ ליתן קדשים לב"ג כיינו שבישראל אסור ליכנות חבל אין באיסור על כב"ג שלא יאכל קדשים ע"ש, וכרי מפורש דעת כלל"ה דפשיטות בדברי רש"י ז"ל דליכא שום איסור כב"ג שלא יאכל קדשים, ובאמח כי לפענ"ד לא מלינו צוכ שום איסור לב"ג לא בז"מ שלכס ולא בזמנות עשכ שלכס, איברא דנראה ממקומו מוכרח מדכולרך ככתוב לאסור בן נח בפסח מכל בן נכר משמע דבשאר קדשים קלים לא נאסר, דאל"כ למכ לן קרא בפסח כא ודאי דלא גרע משאר קדשים, אע"כ דבשאר קדשים אין עליו שום איסור, ולכן משמיטנו בפסח מקרא מיוחד, ולפי' נסתר חי' כמניח נמי משום גזל קדשים קטלוכו, דאי לאו משום קרא דכל בר נכר לא חייב כלום דליכא איסור מכח קדשים בכלל.

השוחט קדשים בשבת נימא אי עבד לא מהני

ובמחלוקת כלל"ה וכמניח נלפענ"ד לפשוט מכ שנסחפקתי בספרי בשו"ת משני"כ (ח"צ סי' מ"א) דבשוחט קדשים בשבת דלא ליחייב משום שבת לפי טעם מכרי"ט ז"ל שכתב דלכן בשוחט חולין בשבת לא אמרינן ציכ אי עבד לא מכני משום דלא נתקן באיסור, דאפי' נימא דבשוחט בשבת אי עבד לא מכני מ"מ חיקון לכוילאו מידי אכזמ"ה לב"ג וחייב משום חיקון קלח, וא"ל לומר אי עבד לא מכני, וגם רבא מודכ ככ"ג דמכני, ונסחפקתי בשוחט קדשים, דאי נימא כיון דאסורין כבנאכ גם לעכ"ס אסירי, ח"כ

ונלפענ"ד לככריח שיטת כלל"ה וכסמ"ג ממכ דלכאורכ לע"ג דברי כגמ' דככוא ארמאכ ויתור לשון איכא ככא שאמר כחיכ כל בן נכר לא יאכל צו כל ערל לא יאכל צו וכו', וכדברים מחמיכים דמאי שייכות ליכ לעכ"ס פס כקרא דכל ערל לא יאכל צו, וכלוא הוא לא צא רק לומר דאף דאסור לעכ"ס לאכול מק"פ אפי"כ הוא אוכל וא"כ כיל"ל מקרא שמפורש דין עכ"ס, ומאי צפי בקרא כשני דכל ערל לא יאכל צו שאינו נוגע לו לכ"ע ונ"ע.

האיסור דאכילת הפסח בין לישראל מומר ובין לגברי

ומה שיש לומר לפ"מ דגרסינן במכילתא (פ' צא) כל בן נכר לא יאכל צו אחד ישראל מומר ואחד נכרי במשמע שנאמר וכל בן נכר ערל לב (יחזקאל מ"ד) ולקמן בסמוך וכל ערל לא יאכל צו למכ נאמר וכלוא כבר נאמר כל בן נכר לא יאכל צו וגו', חבל ישראל ערל שומע אני יכא כשר לאכול פסח חלמוד לומר וכל ערל לא יאכל צו ע"כ (ועיי"ש גירסת כגרי"א ז"ל לפי שנאמר כל בן נכר במקום וכלוא כבר נאמר). ונלפענ"ד לקיים גירסת הספר וככי פירושא וכל ערל לא יאכל צו למכ נאמר וכלוא כבר נאמר כל בן נכר לא יאכל צו, פי' כיון דכבר נאמר כל בן נכר לא יאכל צו ובן נכר קאי חמי שנחנכו מעשיו לאציו שבשמים, וממילא נלמד ממנו דישראל ערל נמי לא יאכל צו דכאי נמי נחנכו מעשיו, וא"כ כאי וכל ערל למכ לי, וז"ש וכל ערל וכו' למכ נאמר וכלוא כבר נאמר כל בן נכר לא יאכל צו, וע"כ ז"ל דכאי קרא דכל בן נכר לא יאכל צו קאי אבן נכר ממש, חבל ישראל ערל שומע אני שיכא כשר שאין ללמדו מכל בן נכר, חלמוד לומר וכל ערל לא יאכל צו ודו"ק צוכ, ועיין יצמות (דף ע"א ודף ז"ו) ואילעריך למיכתב ערל ואילעריך למיכתב בן נכר ע"ש.

הגרמא מדברי כמכילתא דכני חרי קראי שייכי אכדדי ובא זכ וגילכ על זכ, דאי לאו דוכל ערל כוכ מוקמינן כל בן נכר לישראל שנחנכו מעשיו לאציו שבשמים, ולכן צא כקרא דכל ערל, ומעכא זכ כוא פי' כדברים שאמר כאי ארמאכ כחיכ כל בן נכר לא יאכל צו וכחיכ כל ערל לא יאכל, ומדככא כחורכ חרוייכו ע"כ מוכרח מוכ דעכ"ס אסור לאכול מן הפסח ואנא כא קא אכילנא משופרי וכו', ואחי שפיר מכ שכבדו כקרא כשני ג"כ של וכל ערל לא יאכל צו (וכמ"ש במכילתא), וזכ לפענ"ד דבר יקר צפי' כגמ'. ולפי' שפיר מיושבת קושיא כחכס כ"ל דכיון דכאי ארמאכ ככריח כשיטכ לפלמו דקאי כלוא על כעכ"ס ולכן קטלוכו, ומלחתי דבגכות מכרש"ס על מס' פסחים שכבר הקשכ קושיא זו בשו"ת מכרי"א (או"ח סי' נ"כ) ע"ש.

חנוך מלכז כ"ו וצו"ת חכ"ל וחת"ס יו"ד סי' ס"א, וכיון שבעיד על ע"מ לפני ריב"צ שאל כל מפסח ממילא שפיר חייב מיחב.

עוד י"ל לפ"מ שאמרו ז"ל (חולין רפ"ק בשוחט) אמר ר' אחא בר יעקב ש"מ מדר"ל מזמנין ישראל על בני מעיים ואין מזמנין עכו"ם על בני מעיים. מ"ע ישראל, דבשחיטת חליה מילחא כיון דאיכא שחיטת מעלייהא אישחרי לכו, עכו"ם דבנחירי סגי לכו ובמיחא חליה מילחא כיון כחבמכ"ה דמי. וכן פסק הרמב"ם ז"ל (פ"ע מכל' מלכ"ס כ"ב וי"ג). וכבר הקשו ל"כ המפרשים מכא דפריך בגמ' (חולין דף ל"ג וסוכה דף ד' נ"ח ועיין חו"ס' ש"ס) מי איכא מידי דלישראל שרי ולבני אסור. ולפי דעת הרמב"ם י"ל דכא ארמאכ אכל מבני מעיים של הפסח שהוא לו בכלל אבמכ"ה ובני נכרג על אבמכ"ה שהוא בכלל ז"מ שלהם ולכן קטלוהו ודוק. שוב מלאחי זמנחא סולח שכביח משו"ת בית יצחק (יו"ד ח"א סי' ל"ז) שכח כעין זכ, אלא שכח מטעם כיון דבפסח נלכ כאלח יקבל פעם בני מעיים וכיו כל הפסח אבמכ"ה לבני ע"ש, ואין לי הספר לעיין בו ול"ע.

שם בגמ' וקטלוהו, עיין רש"י ואני נחתי דמיס. רחב מכ שביארנו לעיל, דנראה דבא לישב אחאי נכרג, וכמנ"ח כחז משום גזל דבני נכרג על בגז ולרש"י שפי' שנתן דמיס ליכא גזל, ושם מבואר שיעת כמנ"ח דכעס שקטלוהו כיו משום שאל כל קדשים ושיעור כל"ה (דף פ"ג) דבני לא נאסר לאכול קדשים ואינו נכרג. ואולי י"ל כעס משום גזל משום דבשעת נתינת מעות נחכין על האליה שאמר לו ר"י לבקש ולא נחכין לקנות בקרבן ונחזר אחר כך דאיכא גזל למפרע. ומדויק בזכ לשון שלחו ל"כ לר"י וכו' אח בלגיון ומלודחך פרוסכ צירושלים דע"י מלודח שלו שנתן לו פ"כ לבקש אליה נחזר למפרע שגזל ואכל וחייב מיחב. וקל"ע לפ"ז סיוס לשון רש"י ור"י לא כיכ בידו לכרגו, ועיין מש"כ בזכ לעיל.

בשוחט קדשים בשבת יבא פטור מטעם דאי עבד לא מכני וכשחיטת חבא פסול. וכעת נראה דאפשר דא כוא מחלוקת כיו לדיקי אחרונים ז"ל, דלדעת כל"ה ז"ל אין שום ספק דחייב, אבל לכמנ"ח ל"ע דאי נימא ככ"ג אע"מ.

אלא דבעיקר קושיא כמכרי"ע ז"ל לא זכיתי לבדן דבריו כקדושים ולפענ"ד לא אמרינן אע"מ אלא כיכי דאי נימא דלא מכני דבר המעשה כגון המגרש חנוסחו ואי נימא לא מכני וכגע בעל אז לא אחי מעשיו ואיכא מגורש ואכתי כיא אשחו כי כאי גוונא וכיו"ל זו כוכ אמרינן אע"מ אי לאו דגזירת הכחוב דמכני עיין תמורה דף כ' ובחוס' ש"ס. אבל בשוחט זכמכ בשבת אפילו נימא אי עבד לא מכני וכשחיטת פסול מ"מ כרי כשור שחוט לפניך ונעלכ נשמחו ומועל מח ולא תחזור לכיות חי אי נימא אי עבד לא מכני ונימא דכשחיטת פסול, או כמבשל בשבת אי נימא אי עבד לא מכני, לא יחזור כמאכל לכיות חי ובלתי מבושל נמלא דכמעט יתקיים רק ככלכ לא מכני וזכ אינו בכלל אי עבד לא מכני וככן כי זכ לפענ"ד ברור.

עכו"ם העוסק בתורה חייב מיתה

נחזור לדין, עוד יש לומר על הקושיא הראשונה לפי מה שאמרו בגמ' סוכה דף (דף נ"ע) א"ר יוחנן עכו"ם שעסק בחורב חייב מיחב, וכיון שזכ לפני רבי יכודכ ואמר לו כחב וכל פרל וגו' וכחב וכל בן נכר וגו' וראה שלמד חורב ולכן כיכ חייב מיחב כדן גוי שלמד חורב חייב מיחב. ובזכ מיושב נמי מכ שכח רש"י ז"ל (ד"כ מי קא ספו וכו') ובידי ר"י בן צחירא לא כי' לכרגו, משמע דאילו כי' בידו כי' כרגו ריב"צ, וזכ חמיכ, דמכ פשכ וראה זו ריב"צ שמוחר לכרגו, שכרי שם לא אכל פסח, ולכנ"ל י"ל משום שעסק בחורב, אלא שלא כי' בידו לכרגו. ועיין רמב"ם (פ"י מכל' מלכ"ס כ"ב) ופ"א (חגיגה י"ג ע"א) ומג"א (או"ח סי' של"ד סק"ז), וכבר כארכתי בזכ במקום אחר בס"ד ול"ע. וי"ל נמי דכיון דעכו"ם נכרג ע"פ עד אחד ודיין אחד וע"פ ע"מ (עיין

ביאור שיטות דתוס' והמשנה למלך בדין בני חור"א חייבין בקרבן פסח

ח"א כראני צם' נחלת משכ על מס' גיעין שדייק כן בגמ' גיעין כנ"ל דמחול פטורין מלעלות לרגל וגם פטורין מלעשות ק"פ ודלא כמל"מ, אלא שכביח דברי המחירי שם שפי' טעם אחר, דבני חור"א אע"פ שעולים לרגל מ"מ לא מחעכבין שם כרצב ולכן אין מלויין לקיים דחוזרים מיד למקומן.

ולפענ"ד כי' נראה לחת עוד טעם שחוזרין מיד,

חמל"מ (ריש כל' ק"פ) חמכ ארצותינו בעלי החוס' (ד"כ מחליה) שכחבו דבני חור"א פטורין מק"פ, ופשיטא ל"כ לכיפוך דחייבים בק"פ. והקשו להמ"ל מגמ' גיעין (ד' ע"ב) לעולם ממדינה למדינה באר"י נמי לא לריך דכיון דאיכא עולי רגלים משכח שכיחי, ומוכח מיכ דמחול לא עולין לרגל ולכן לא משכח שכיחי ולריך לומר בפני נכחב ובפני נחחס, וכוא כחוס' ולע"ג למל"מ.

דבחור כחיצ ולא יחמוד איש את ארצו בעלותו לרחות, וכנס בצעח ז' דוקא בארץ נאמרה ולא בחו"ל, ולכן כיון דאין בצעח שלא יחמוד איש חוזרין מיד לשמור על חילם וממונם.

איברא דגמ' מפורשת הוא כדעת בחוס' דמי שאין לו קרקע אינו פולח לרגל (פסחים ח' ע"ב), וכן הוא בירושלמי (ספ"ג דפסח) דמי שאין לו קרקע אין פולח לרגל, ואין עליה צרכים. חולס אכתי יש לארץ שיטת כמל"מ דמסחמא כדר בחו"ל אין לו קרקע באר"י ואינו פולח לרגל.

העם שריביב לא עלה להקריב ק"פ

ועין סוכדרין (ל"ב ע"ב) ר"ח בנו של ריב"ג אומר מחס שכיח יחזקאל עלו לאר"י ונשאו נשים וכולידו בנים ונות, עמד ר"י בן בחירא על רגליו ואמר אני מצני צניכם וכללו חפילין שכניח לי אבי אבא מכס, ומאן ניכו מחס שכחי יחזקאל, אמר רב חלו בני אפרים שמו לקן ועשו שנה' ובני אפרים וגו' וכרגום אנשי גח כולדים בארץ וגו'. נמלא דר"י בן בחירא שכי' צליצין הוא כי' מצני צניכם של בני אפרים שנכרגו על שילאו קודם זמנם ממלרים וא"כ לא ירשו בארץ. ולכן לא כי' לריב"ג חלק בארץ ולא כי' לו קרקע באר"י, ושפיר לא עלה לרגל, וא"כ חריוכו אחת מה שכחצו בחוס'.

ואולי מכ"ע נמי כיו מסופקין צ"ב אי פסח דוחה את השבת (לקמן ס"ו). ובמפרשים חמכו דכא כמה פעמים חל ע"פ להיות בשבת, וכקושיה בירושלמי שם ולכנ"ל נראה דצ"ב לשיטת דמי שאין לו קרקע פטור מן הפסח, אי"כ אפשר להפקיר קרקעו ולא יביא ק"פ בשבת, ולכן כיו מסופקין בדבר. וראה אריכו"ד בזה לפיל.

ודע דכרגע נפל מילחא בלכחי מכא דכיו צני ישראל מחלכ עכורין ומחלכ עמאין לקמן (פ' ע"א) דקאמר ומאן לייח לכניח ביחו ומצקש אופנים לפטור, וכרי כי' באמת יכול להפקיר אחד מן כעמאים נכסיו ויפטר מן הפסח. חלל ע"כ או דא"ל להפקיר או שא"ל להפקיר וככו.

וחצח עד כנס כחצו לפלפולא, חלל באמת מגמ' גיטין כנ"ל לפענ"ד פשוט לא קשכ לכמל"מ, דאפילו נימא דמחול נמי יש מלכ לפלות לרגל, מ"מ י"ל כיון דמריחוק מקום הוא לא כיו שכחים לפלות או מדין דמי שכיח עמא או בדרך רחוקה לכס או לדורוחיכם. ולא דמי לבני אר"י ממדינה למדינה דשכיחי פולח רגל ומלוויים לקיימו, וכעיקר דברי בחוס' ומל"מ. ויש לפיין בל"מ שם מכ שחי'.

דף ד' ע"א

אמידת דונו דיני כלשון ע"ז או דאיתי מדן

דונו דיני אמרי ש"מ, ול"ב דבגמ' אמרו ש"מ ולא אמר בדקו ואשכחוכו וכו' ובסמוך ככא דכוכ קאזיל וכו' בדקו ואשכחוכו ומ"ש דכאן בדקו אחריו וכאן אמרו ש"מ בלא בדיקה, ונראה דבגמ' שבת ס"ז ע"ב דונו דיני יש בו משום דרכי האמורי ר"י אומר אין דן חלל לשון ע"ז וא"כ אין לישראל להזכיר דונו דיני לחנם כי יחשדוכו בדרכי אמורי או ח"ו בע"ז וכיון דכחי אמר בכל שעתא דונו דיני ש"מ מדן קאחי דכלאו ככי לא כי' אומר כן, חלל שפל שם שצטו הוא מדבר דונו אוחו לכך זכות. חלל בזבולון לא כי' שום פעם לדעת בשביל מה הוא קאזיל ומיכו כיון שראו דכוכ קאזיל בתמידות בדקו ואשכחוכו.

בביאור דין בדיקת חמץ בליל י"ד ומר"ה, ודן צ"מ דלא ליפתח בעידניה, ומדות העם דבשעה שבנ"א מצויין בביתם

בשית, דמשמע לכאורכ דרק מחמת כעמים כנ"ל כלומר וכשחל דאית לן פעמים חלו דלכו"ע אור אורחא הוא וכו' וכרי אפילו נימא אור יממא נמי תקשכ נבדוק בשית. וי"ל בזה כיון דאור יממא אי"כ אפשר ככ"נ כולו יומא, חלל כיון דאור אורחא שפיר פריך. ג) אמר אביי כלכך וכו', וכאילו חלוי בעממי כנ"ל, ומאי נפ"מ בכני עממי כרי כעסם בזה שלא ישכח לקיים כמל"מ. ד) מש"כ דילמא משכא ליה שמעתיכ ואחי לאימועי ממל"מ, משמע דלא קפיד רק על כמל"מ דבדיקת חמץ, כיל"ל ואחי לשכויי חמץ בפסח ויעבור צ"י וצ"י שכוה

שם בגמ' וכשחל דקיי"ל וכו' נבדוק בשית וכו' אמר רב נחמן בר ינחק בשעכ שצני אדם מלוין בצניכס ואור כנר יפכ לבדיקה, אמר אביי כלכך כחי לורבא מרבנן לא ליפתח צעידני' באורחא דחליסר דנגכי ארביסר, דילמא משכא ליה שמעתיכ ואחי לאימועי ממל"מ.

וי"ל חדא, דלמ"ל צ' פעמים בשעכ שצני אדם מלוין בצניכס ואור כנר יפכ לבדיקה (ועיין פור ס"י חל"ל וע"ז שם סק"א). ב) דמקשכ וכשחל וכו' נבדוק

כצדיקא חפ"י מר"ח, וש"ס צבלי פליג על זכ. ולזכ
כוספו עוד עטס צשעכ שצנ"ח מלויין צנחיקס וזכ
ע"כ ע"פ שאז כצר חזרו ככל ולריך לצ' פעמים.

ולפ"ז יש ליישצ נמי מכ שמקשכ נצדוק צשית כיון
דאיכא פעמא משוס שצנ"ח כצר מלויים
צנחיקס, ח"כ צשית יוחר חזרו כצר לצנחיקס דאפילו
צ"כ"ש אפער שיחזור. ומשני משוס דאיכא נמי פעמא
דאור כנר יפכ לצדיקא ודו"ק.

ב' דמקמים דפשוטי העם ולת"ח

א"י מלויס צנחיקס כפשוטו שחזרו ממלחכתם, דלכאורכ
חקשכ דאכ"י פועלי כיום חוזרים מעבודתם צלילכ
וכדכתיב ילח אדם לפעלו ולעבודתו עדי ערב, ועיין ריש
צרכות (צ' ע"צ) אפ"פ שאין ראוי לדבר זכר לדבר
שנאמר ואנחנו עושים צמלאככ וחלים מחזיקים צרמחים
מעלות כשחר עד לאח ככוכבים. אמנס כח"ח כרי דרכן
לכיות צנית כמדרש צלילות ללמוד תורכ וכמ"ש
צרמבים (צכל' ח"ח פ"ג) שאין אדם לומד רוב חכמתו
אלא צלילכ וצצ"כמ"ד דוקא דצריח כרוחכ על כחורכ
שלומד צצ"כמ"ד שלא צמכר כוכה. וצקרק כתיב נשים
פענוות צועות וגו' שמנדין שינכ מפניכס עד שיצאו
צעליכן מצ"כמ"ד, וח"ח פועלי לילכ כן צעמדס צלילות
ללמוד תורכ, וח"כ אכתי לאו כו"ע נמלאים צנחיקס,
ואמאי חיקנו צנחילת ליל י"ד לצדוק. ולזכ אמר אציי
כלכך כאי לורצא מרצנ, כלומר כיון דחיקנו ז"ל צדיקא
חמץ מעטס דצנ"ח מלויים צנחיקס, לכן ל"מ לא ליפחח
צעדיניכ צכדי שכולס יכיו נמלאים צציתס, וצעי גס
לעטס זכ ל"מ שיכיו נמלאים צנחיקס. אלא דכאי עטס
שיכיו נמלאים צנחיקס ליכא צ"מ צצ"כמ צילס ואין
נמלאים צנחיקס, ואמר אציי כלכך כאי ל"מ לא ליפחח
צעדיניכ שג"כ יכיו נמלאים צנחיקס. נמלא דעטס חזרו
כצר לצנחיקס וגס דאור כנר יפכ לצדיקא מכני לסחס
צנ"ח שנמלאים צציתס, אצל לריך עוד עטס ל"מ חוזרים
ונמלאים צציתס, דלכן ל"מ לא ליפחח צעדיניכ.

וצנח אמרו ז"ל אור לארצכ פער צודקים אח כחמץ,
ופרש"י שלא יעצור צציי וצ"י. אמנס כחוס'
כקשו דמדאורייתא צציעול צעלמא סגי, וכחמירו
חכמים לצדוק חמץ ולצערו שלא יצוא לאכלו. נמלא
לשיטת כחוס' דעיקר צדיקת חמץ אינו חיוב משוס צ"י
וצ"י אלא מלות חכמים כדי לכרחיק אדם שלא יצוא
לאכול חמץ. ומעכא שפיר מוצן מכ שאמר אציי
דחיישינן דאחי לאימועי ממלכ, וכקשינו לעיל
דלכאורכ משמע דקאי אמלות צדיקא שכ"ח מדרצנ
ואמאי לא קאמר דחיישינן שיעצור אחיסור דצ"י וצ"י

אחסור חמור כרצכ יוחר מכמלכ דרצנ. (כ) קושיית
כצ"ח (ס"י חל"ח) דקיי"ל ריש צרכות (ד' ע"צ) אלא יכא
אדם צא מן כשדכ אס רגיל לקרות קורא לשנות שונכ
ומחפכל ואוכל, כרי רז"ל שחששו שלא ישכח לקרות ק"ש
צלילכ חיקנו ללמוד קודס כק"ש ולא חששו שימשך ל"י
שמעתיכ וככא אדרצכ חששו.

ואשד נראה צס"ד לפמ"ש כצר דלכאורכ משוס עטס
דצשעכ שצנ"ח מלויים צנחיקס כ"י עדיף לצדוק
צנפרא, דצנחילת כלילכ צנ"ח צחים לצנחיקס ואכתי
לאו כולס צנחיקס כס אצל לאור כצוקר כולס ישנים
צנחיקס. אלא דא"כ יחסר כעטס דאור כנר יפכ
לצדיקא, דצצוקר אור כשמש יצוא ואור כנר אינו
מועיל, דשרגא צעיכר כוא ואנן ילפינן אור מאור
כנר.

אלא דא"כ סגי צכאי פעמא דאור כנר יפכ לצדיקא
ולמ"ל עטס מפני צשעכ שצנ"ח נמלאים
צנחיקס. וצירושלמי ר"פ כחצ ר' יוסי אמר לפי שאור
כנר יפכ לצדיקא ור' מנא אמר ושמרחס אח כיום כזכ
לדורותיכס חקת עולס שיכו יוס ולילכ משומרין,
וחריוויכו לא כזכירו כעטס צשעכ שצנ"ח נמלאים
צנחיקס. וי"ל דכנכ צירושלמי שס פריך לר' יוסי
ויחחיל אור ל"ג, ומשני אין כיני וצדוק אפ"י מר"ח. פי'
כרצצ"ן (צמרדכי ריש פסחים ס"י חקל"כ) צלשון חמוכ
יצדוק אפילו מר"ח וזכ ודאי ח"ח, ולכן ע"כ רק ליל
י"ד. אמנס שאר פוסקים פי' צניחוחא אין כני, כלומר
אכ"י דאפער מליל י"ג ואפ"י מר"ח (עיין עמודי
ירושלים). ולכאורכ צש"ס דילן לא מלינו דמכני מר"ח
וצאחרונים מלינו מחלוקת אס צדק קודס ליל י"ד, ועיין
מ"צ שפסק לחזור ולצדוק צלא צרככ.

ביאור ענין בשעה שבנ"א מצויים בבתייהם

ולד"י דמסחפינא כ"י נלפענ"ד לפרש לפ"מ דקיי"ל
דכיונא צשיירא ל' יוס קודס כפסח או יוחר לפני
כזמן לריך לצדוק שמא יצא לציתו ע"פ ציכ"ש ולא יכא
לו זמן לצער חמלו. וכנכ זכ דרכס של צנ"ח כל כשנכ
שערודים על כמחי' ועל ככלכל ואין נמלאים צכל פח.
צנחיקס, אצל קודס יו"ע ככל חוזרים לצנחיקס לכיות
עס צ"צ ציו"ע ולכן חייבו לצדוק שמא יחזור ע"פ
ציכ"ש. ואומר אני דצשעכ שצנ"ח מלויים צנחיקס קאי
ג"כ אכא דצפ"פ צנ"ח מלויים צנחיקס, פי' שכצר חזרו
כולס על יו"ע. ואחי שפיר דש"ס צבלי מציא צ' פעמים
לזכ כדי לחלוק על כירושלמי דרואים לומר דאפילו מר"ח
אפער לצדוק דכא לדידכו כיון דכעטס כוא רק משוס
דאור כנר יפכ לצדיקא שפיר סגי לצדוק צלילכ ולכקדים

דכוי מדאורייתא, וכנ"ל אחי שפיר דודאי לא חיישין שיפצור חז"י וז"י שכרי אפשר צדיק, אבל מ"מ חיישין דמחמת כלימוד משכיב שמעתיב וימנע ממלכ דכיינו מלח צדיק שאינך אלא מלח חכמים ולא ענין של חיוב אקרקפתא וכבן.

בישוב קרית הברית מ"ש חמץ מק"ש

ומעתה נבוא ליישב קושיית כז"ח בס"ד. דכנכ כבר בצאנו לעיל דעא כירושלמי דלר"י יום וליל משומרין, ולכן לר"י לצדוק מיד צלילכ כדי שיכ"י יום ולילכ כולם משומרין. וידועים דברי כר"צ"ד (רי"ש פסחים) דלכן כחיל כחנא צלשון חור לכורות נתן שר"י לצדוק כחילת כלילכ שעדיין נראה כאור, וכיינו חור לארבע עשר. וא"כ כחיוצ על כצדיקכ הוא מיד כחילת כלילכ. אבל לענין ק"ש מלוחכ עד שיעלכ עמוד כשחר, וכמ"ש במשנה (רי"ש ברכות) רש"ג אומר עד שיעלכ עמוד כשחר, ומציא מעשכ שצא צניו מציא כמשחכ ואמרו לא קרינו אח שמע ואמר לכס חס לא עלכ עמוד כשחר חייבין אחס לקרות, וכדי לכרחיק אמרו עד חלות עכ"פ אבל כחילת כלילכ שפיר אין חיוב דוקא לקרות, ואפי' לכרחיק ליכא עד חלות. וא"כ אחי שפיר כחילוק צין ק"ש לצדיקת חמץ, דלק"ש ליכא חיוב כחילת כלילכ דוקא, ושפיר לא גזרו על כלימוד אלא אדרבך כ"י רגיל לקרות קורא לשנות שונכ וכו', וכבן כי קלרתי אחר שראיתי שכבר חי' כעין זכ.

ובבבא שכתבתי נלפענ"ד ליישב עוד מכ שכקשו צכא דחנן מאימתי קורין אח שמע צערצין משעכ שכככנים וכנסין לאכול כחרומחן, ובסמוך שם פריך ועני גופי' מתי קורא, ולא פריך כעין זכ ככנים מתי קוראין, עיין חוס' ומכרש"א שם. ולפמ"ש נראה כצאמח לא פריך כן על כבן גופי' שכרי מסיים במשנה עד סוף כאשמורכ כראשונכ וחכ"א עד חלות וא"כ יש לו שכות ולא פריך מתי שיקרא אחר שיאכל כחורמחן ולא חייש משום שכחכ אלא שכעני שאין לו נר ואוכל קודם פריך מתי קורא וכבן.

דוקא מסכת חדשה אין להתחיל ללמוד קודם בדיקת חמץ

שנית נראה ליישב קושיית כז"ח בדיוק לשון כאי לורבא מרבנן, דלכאורכ כול"ל אמר חז"י כלכך לא ליפחח חיינש צעידניכ, ועיין רש"י חעניח (ד' ע"א) ז"מ כוא ח"ח לעיר. וכנכ כמאירי כציא יש מפרשים דכאי ז"מ לא יפחח דוקא במסכת חדשכ אבל צלא"כ יכול ללמוד כקציעות שלו, ודייק לשון לא יפחח כלומר פתיחכ

צדבר חדש, וכוא ז"ל חלק עליכס (ועיין ספר כמכחס). ולפענ"ד דכא קשיא לכו למכ אמר ז"מ ולא אמר סחס ליפחח חיינש, ולכן כחצו דל"מ שלא למד עדיין ככ"ח לא ליפחח צעידניכ, כיינו צמסכת חדשכ. ועיין שו"ח מכרש"ל ששאל כשואל צענין נוסח כחפלכ, וכחצ דצילדותו כ"י ערוד צלימוד גפ"ח ולא כ"י לו פנאי לפנות לרצו צענינים אלו, ולזקנותו כבר לא כ"י לו רצו. מצואר דל"מ כוא יוחר מחעמק וערוד צעידניכ מח"ח זקן, וא"כ י"ל דלכן קאמר ככי ז"מ דוקא לא ליפחח צעידני' ולא דמי לק"ש דאין טעם לערדכ מחמת עידניכ ועומק כענינים.

ועוד צו שלישי' דצגמ' צרכות (שם) אמרו שלא יכא אדם צא מן כשדכ ואומר אוכל קמעא ואשחכ קמעא וכו' אלא אדם צא מן כשדכ כ"י רגיל לקרות קורא לשנות שונכ ומחפלל ואוכל. וכנכ מייירי כחנא כחקנכ כנעשיח לאדם צא מן כשדכ, כיינו ע"פ רוב לצעלי צחים כעוסקים צמו"מ או כשדכ ולא לז"מ ולדידכו לא חיישין לאמשוכי, אבל צל"מ חיישין.

נפ"מ בין תפלת ערבית דתדיר לבדיקת חמץ

ודביע' צקודש נלפענ"ד לומר דכמו דקיי"ל דלא יאכל קודם כחפלכ של ערבית שמה ישכח, ומ"מ חס יש לו מי שיזכירו או שיש לו מנין קצוע מוחר לו לאכול, וכעטס דכרגל נעשכ עצע. ולכדיא כחצ כז"ח (סי' חל"א) דמי שלא כחפלל ערבית עס כליצור מלחחי ככג"כ דיצדוק כחילכ ואח"כ יחפלל וכ"כ כמחזורים. מיכו נ"ל דיחפלל כחילכ, דאיכא למיחש שמה יערוד צצדיקתו וישכח מלכחפלל משא"כ כחפלכ קצוע וסדורכ לא מעריד. אבל מי שמחפלל לעולם ערבית ציחדי צלילכ יצדוק כחילכ, דכיון דדש ציכ לא ישכח. וכ"כ מכרי"ל דמי שכחפלל צצככ"י ופעס ח' לא כחפלל צצככ"י אסור ללמוד עד שיחפלל ערבית, אבל מי שמחפלל לעולם ערבית צציו מוחר ללמוד קודם שיחפלל, עכ"ד כז"ח. וכמג"א (סק"כ) חמכ עליו, ע"ש.

מידו מדברי כז"ח מצואר כחילוק צין מי שרגיל לעולם צכך לאינו רגיל, דמי שדרכו לעולם צכך לא חיישין שמה ישכח. ומעככ אחי שפיר מאד, דכחס לענין ערבית לא חיישין שמה ישכח כיון שרגיל צכך, וכמו שאמרו צגמ' לכדיא אלא אדם צא מן כשדכ כ"י רגיל לקרות קורא וכו' כלומר כיון שרגיל צכך קורא ושונכ ואח"כ מחפלל, וזכ דרכו לעולם ולא חיישין שמה ישכח דבחר כרגילו גריר, אבל צדיקת חמץ שכוא פעס צשנכ חיישין שפיר שאס יקצע לו עידניכ משכ"י ליכ שמעתיכ וישכח מלצדוק, וכבן. שוב דקדקתי דכוא צאמח חי' כז"ח שם.

החשש שמא ימנע מן הבדיקה כיון שדא מדרבנן

וחמישית חוסיף עליו לפמ"ש כ"כ (כל' חו"מ) וכן נראה דעת השעש"מ. דעל מלוות דרבנן אין רוב בעולם נזכרין בכס ואין להם חזקה כשרות באיסורי דרבנן, וכדברים פתיקים. ומעשה יש לחלק בפשיטות, דבשלמא ק"ש של פרצית שכוה דאורייתא לא חיישינן שמה ימשוך, דדעתו תמיד על כמלכו שכוה חרד לקיים מצוה כ'. אבל בדיקה חמץ שכוה דרבנן חיישינן שאל יתחיל בקציפות כחורב שכוה דאורייתא וימשיך בלימודו שלא יקיים כמלכו. ומדויק בזכ כלשון ואחי לאימונוי ממלכו, ולכאורכ כול"ל וישכח לבדוק ולשון ואחי לאימונוי משמע דידע מכמלכו אלא ימנע ממנו ולא שישכחנו. אבל לכנ"ל אחי שפיר, כיון דלא כוי רק דרבנן וכוה משכח ליכ שמעתיכ אחי לאימונוי משום דכו"ל דרבנן. ולכן שפיר אמרו לא יפתח בעידני', וכמוכן דחי' זה תלוי במחלוקת רש"י וחוס' בעטם בדיקה חמץ אי כוי דאורייתא או דרבנן ודו"ק.

עיקר מצות הבדיקה בתחילת הלילה

עוד נראה לומר בישוב קושיית כצ"ח ומתחילת נדייק כלשון כרמז"ס (פ"ב מכל' חו"מ כ"ג) ומד"ס לחפש אחר החמץ במחצולות ובחורין ולבדוק ולכוניאו מכל גבולו, וכן מד"ס שבדקין ומשביחין החמץ כלילת מתחילת ליל י"ד לאור כנר מפני שכלילת כל העם מוויין בבחים ואור כנר יפס לבדיקה, ואין קובעין מדרש בסוף יום י"ג וכן כחכם לא יתחיל לקרות בעת זו שמה ימשך וימנע מבדיקה חמץ בתחילת זמנה. וכנראה לדייק מכ שכתב וכן מד"ס שבדקין וכו' מתחילת ליל י"ד לאור כנר, ולשון מתחילת ל"ע מנ"ל. וגם מה שסיים וימנע מבדיקה חמץ בתחילת זמנה ל"ע, דבגמ' לא אמרו אלא ואחי לאימונוי ממלכו ומשמע דאחי לאימונוי לגמרי ממלכו בדיקה, וא"כ מנ"ל לכרמז"ס דרק מתחילת זמנה אחי לאימונוי ול"ע.

ואשר נראה דבכיון דייק כרמז"ס ז"ל דאחי לאימונוי מתחילת זמנה וכוה לפי שכוה עיקר כמלכו שתקנו חז"ל לבדוק אור לארבעה עשר מתחילת כלילת וכגם שיכול לבדוק אח"כ כל כלילת ואם לא בדק כל כלילת חייב ביום אחריו מ"מ אין זה אלא תשלומין כי עיקר כמלכו תקנו תחילת כלילת וז"ש כרמז"ס דאחי לאימונוי מתחילת זמנה, ולפי"ז כחילוק ברור בין ק"ש לבדיקה דק"ש זמנה כל כלילת ומדרבנן עד חלות אבל עד חלות לכחילת כוה אבל בדיקה חמץ לכחילת כוה בתחילת כלילת דוקא ואם יקבע מדרש אחי לאימונוי מזמן כזה. וכעין זה מצינו גם לענין נר חנוכה דמלכות משתקע כחמה וזה עיקר כמלכו וכבן.

ובמ"ש יש לכבין במאמר בגמ' דקאמר ואחי לאימונוי ממלכו, דלכאורכ למכ לא אמר ואחי למנוע מבדיקה ויכ"כ לו חמץ בפסח ויעבור אצ"י וצ"י דזכו כפועל יולא של מניעת כבדיקה, ובשביל זה תקנו כבדיקה.

ולפמ"ש נראה דלזכ לא חיישינן שלא יבדוק כלל שכרי יש לו זמן לבדוק כל כלילת ובבוקר עד חלות אבל חכמים תקנו תחילת כלילת לבדיקה וכוה מלכות חכמים ואם משכח ליכ שמעתיכ אחי לאימונוי ממלכו שתקנו חכמים שכוה תחילת כלילת דוקא כגם שיבדוק אחר כך. ומעשה נכירים וברורים כס דברי כרמז"ס שחפיד בלשון דמלכות כבדיקה בתחילת ליל י"ד היא, וכן בכמשך דבריו קאמר דחיישינן שמה כחכם ימשך וימנע מבדיקה חמץ בתחילת זמנה, משום דוודאי עיקר חיקון ומלכות חכמים כוה לבדוק בתחילת כלילת. ובזה נראה גם ליישב קושיית כצ"ח דלעיל ועיין מג"א, ולפי מה שכתבתי שאני ק"ש דמלכות כל כלילת אבל בדיקה חמץ עיקר חיקון כמלכו בתחילת כלילת כוה, ודו"ק.

במה זמן זריזין מקדימים למצוה

שם בגמ' וישכס אצרכס בבוקר, ולמכ לא כלילת אלא דאין זריזות למלכו אלא בזמן כמלכו אבל קודם זמן כמלכו ליכא זריזות ולכן וישכס בבקר ולא כלילת. ועיין מג"א א"ח סי' קנ"ו ס"א ועיין חוס' צ"ק (ס' ע"ב) ד"כ לעיל מדקדק ר"ח וכו' ור"י אומר דאין לדקדק בזה, ועיין חוס' יומא כ"ח ע"א ד"כ אמר וחוס' חולין ל"א ע"ב ד"כ מככא ודו"ק. ולכאורכ אפשר לומר דכן כוה נמי אף לענין לקנות אחרות קודם ר"כ במקום שמלוי אחרונים וכן עשיית סוכה וכיוצא בו דכוכ קודם זמנו ושוב כשכח זמנו אין לו כמלכו לבגן עליו, ועיין סוכה מ"ו. ובליקוטי מכרי"ל כלכות סוכות, דרש מכרי" סג"ל מיד לאחר יו"כ יעסוק כל אדם לעשות סוכתו משום שנשלמו ימי תשובה ויום ראשון שנכנס לחטא ח"ו יקדים את עצמו לאתחולי במלכו כדי לקיים ילכו מחיל אל חיל, וכן כעיד שפעם אחת חל יו"כ ביום כ' ולמחרתו בע"ש איקלע מכרי"ל לעיר (של מכרי"מ) ומלאו שמכרי"מ סג"ל כיכ עוסק בסוכתו וכיכ מתקנה מכל וכל ולא רלכ לכאזין אל מכרי" סג"ל ואל שאר שבחו לדון לפניו ואמר כואיל ואחא מלכו לידך לא תחמץ. וכן לשון א"ח במלוי"כ מחססקים במלכות לולב וסוכה ואין עושין עונות ע"כ. ועיין ש"ע א"ח ריש כל' סוכות.

דף ד' ע"ב

והציח מגורכ וכו', נראה דוקא שכיח מגורכ מליאכ

פירות שכבר ככנים בפירות למגורכ ומקום מוכן לאכילת חבל כניה פירות בכרי ומח לא כוי בחזקה מחוקקים, וככה מיושג שלא חקשכ דברי רש"י אכדדי, שכלן כחב דחניה וכו' דודאי לא ילא מחת ידו עד שגמר כל מלוחו ובגיטין מ"ז ע"א כחב דליכא חיוב לכפריש חרומ רק כשרולכ לאכול וא"כ ליכא חזק כלל

במכ שלא מחוייב ולכנ"ל אחי שפיר דכחם מיירי מכרי שאינו רולכ ואין בדעתו לאכול פחב ודו"ק. ועיין עוד קידושין נ"ח ע"ב כיינו פעמח דר"י זר' יכודכ דקנסוכו רבנן לבכ"כ דלא איבעי ליכ לשכויכ לעבליכ ודו"ק.

בדין המשכיר בית לחבירו ומצאו שאינו בדוק, ובגדר תשלומי המשכיר על הבדיקה ודין המזוזת

שם בגמ' איבעיה לכו כמשכיר בית לחבירו בחזקה בדוק ומלאו שאינו בדוק מכו, מי כוי כמקח עפות או לא, ח"ש וכו' אלא אפילו באחרת דיכני אגרא ובדקו דניחא ליכ לאיניש לקיומי מלוב בממוניכ (ועיין ר"ן כאן). וכ"כ (פ"ב מכל' חו"מ) כחב דמ"מ לריך לכחזיר לו שבר בבדיקה כואיל וכחנכ בכדיא שיכא בדוק. ובקשכ כמג"א דביו"ד (סי' רל"א) לענין מזוזת סחם כרמ"א ולא כחב דלריך לכחזיר לו כדמים. ותי' דשם אין זו חסרון כיס שכמזוזת בעלמא כוא שוב כדמים שנתן בעדכ. ותי' זכ ל"ב חינוכ שיכא דשוכ, שיכא דכמזוזת נתקלקלכ מאי איכא למימר שכרי אז אינכ שוכ כמזוזת כלום. עוד קשכ, שכרי כשילא מן כבית מחוייב לכניה אח כמזוזת ואז יש לו חסרון כיס, וכא קושיא י"ל כיון שכנכנס זו חייב לשלם לו בעד כמזוזת וא"כ אין כאן חסרון כיס. ומיכו כראשון קשכ. שוב ראינו דכבר כקשכ כן במקו"ת, וע"ש מכ שתי'.

מסתבר לומר דבעל כבית מחוייב כמזוזת כיון דבחורכ כחייב ביתך, וכדר זו אין כבית שלו. אמנם דבר זכ שנוש כוא, שכרי גס שמירת כבית אינו אלא מלד כדר זו שכרי מי שיש לו בית וסוגרו פטור מן כמזוזת.

וע"כ דמזוזת אף שריך שמירכ על כבית כיינו דוקא כשיש כב דר, וא"כ כל כחייב כא מלד כדר, וא"כ פשיעא דחובת כדר כוא משום שמשמרתו. אלא דלפ"ז חקשכ כרי כחייב ביתך דמשמע דלריך לכיוח כבית שלו, ובאמת ככי ס"ל חוס' מנחות (מ"ד ע"א) וכרש"א ור"ן ושאר פוסקים דכשוכר בית פטור ממזוזת. ועיין עויו"ד סי' רפ"ו. וע"ז כולרך רש"י לפרש דמכ שאמרו ביתך אין ככוונכ דכחייב מזוזת על כבית, אלא כמו שדרשו ז"ל ביתך ביאתך נכנס ויולא כב, כלומר דכפי' של ביתך כיינו ביאתך, שמי שנכנס ויולא כוא כמחוייב כמזוזת ועליו אמרו ביתך, ולא על מי שכוא כבעלים שלו וכבן.

מזוזת לשמירת הדר והבית

מזוזת חובת הדר ובדיקה חובת הבית

ומה שנלפענ"ד כס"ד בדיוק לשון רש"י (פסחים ד' ע"ב) חובת כדר לפי שכוא משמרתו וכחייב ביתך ביאתך נכנס ויולא כב, אכל ככל בדיקה חמץ דרבנן וכו'. וחמכו באחרונים ז"ל ל"ל לרש"י חרי עממי לפי שכוא משמרתו וכחייב ביתך, ובמס' ע"ז לא פרש"י רק דכחייב ביתך דרך ביאתך וכו'. ובחשובכ בארכתי כזכ. וכנראה דרש"י מפרש מזוזת חובת כדר כוא מסבגרא, שכרי כמזוזת משמרתו, וממילא מסתברא דכוא חייב כמזוזת כיון דאחי לשמרו.

ומעתה מבואר כחילוק בין בדיקה חמץ למזוזת, דכשלמא כמזוזת אי כפי כעכ"כ לסגור כבית ולא ידור זו פטור ממזוזת, דחייב כמזוזת ליכא אלא על כדר וכל שדר זו חייב. א"כ כל עיקר כחייב מלד כדר, וכמשכיר כידו לפטור ממזוזת לגמרי אס ילא כשוכר. אכל בבדיקה, אפילו ילא כשוכר ולא יכנס לבית כלל ויחזור כבית למשכיר מ"מ לא יפטור כמשכיר מבדיקה חמץ, כל שנחייב בבדיקהו א"א לו לכפטר ממנכ עד שיבדוק. וא"כ במכ שכוילא כשוכר כספ בבדיקה כרי כוילא כשכיל כמשכיר, שאלמלא כשוכר כ"י מחוייב כוא לבדוק, ולכן חייב לכחזיר לו. משא"כ כמזוזת, דאי לאו כשוכר לא כ"י מחוייב כמזוזת. ממילא שפיר פסק כרמ"א דאין מחזיר לו, ומיושבים דברי כרמ"א ז"ל.

מזוזת דרי כל יומא מצודה באנפי גפשא משא"כ בבדיקה חמץ

אלא דלכאורכ אחתי לא פשיעא כולי כחי, דילמא חובת כבית כוא שכרי גס כבית לריך שמירכ וכמזוזת משמרת גס על כבית ולכדיא אמרו דכקובע מזוזת לריך לקובעכ כחלל כפתח כעפח כחילון כסמוך לרכ"ר (עיין עוש"ע יו"ד סי' רפ"ט) כדי דליכוי שמירכ לפתח ג"כ, ובגמ' מנחות (דף ל"ב) מ"ע רבנן אמרו כדי שיפגע כמזוזת מיד רב חנינא מסורה אמר כי כיכי דחנעריכ ופרש"י דחנעריכ לכל כבית מן כמזיקין, וא"כ ראינו דגס פתח כבית לריך שמירכ וכ"ש כבית כולו, ויותר

עוד נלפענ"ד ליישג לפמ"ש כחוס' (שבת קל"א ד"כ ושמן) שכחכו לחלק בין סוככ לילית ומזוזת למילכ,

דמילכ אוהב מילכ עלמכ שכוה מחוייב בשמיני חס
עבר ולא מל כוה עושכ בחשיעי, כלומר שאם מל
בשמיני לא כי עושכ עוד בחשיעי, ח"כ ליכא חלל חיוב
מלכ אחת שנקיים אוהב כיום או מחר. אבל סוכה
ליניח ומזוזת בכל יומא מחייב בכן, אפילו קיימס כיום
חייב לקיים למחר דלמחר איכא חיוב חדש ובכל רגע
ורגע איכא חיוב חדש של מזוזת סוכה וליניח וחפלין.
כלכך כשעבר כיום ולא קיים מלכ כיום לא יקיים עוד
לעולם מלכ זו ע"ש. ובזכ יוצנו דברי רש"י כנ"ל מזוזת
חובת דור כוה משום שמירה, ובכל עת איכא מלכ
חדש, ובכל יום מלכ חדש. וח"כ אף שאתמול כי
מלכ מזוזת על המשכיר, כרי מלכ זו כבר חלפכ לכ
וכיום מלכ חדש כוה, וזו רק על דור כוה ולא על
המשכיר.

ומעתה פשט בחילוק, דבחמץ כשמשכיר לו בחזקה
דוק חל חיוב בדדיקת על המשכיר, ועכשיו
כשנמלא אינו דוק ח"כ אוהב חיוב עלמו שכתנו ציינכס

נשאר עכשיו, וכשבדוק השוכר בממונו כרי כולל ממון
על חובת המשכיר שכי לריך לדוק, ולכן מחזיר לו
מפוחיו שכרי בשבילו ועל חנאי שלו שכר לדוק. אבל
במזוזת אפילו כתנו דעל המשכיר לתת כמזוזת, כרי לא
כתנו עד כמכ יתן מזוזת ופשט שאם יתן לו מזוזת
ותחלקלל אינו חייב עוד, וח"כ כשקיבל השוכר הבית
ונכנס בו כרי אזל ליה חיוב מזוזת כראשון ואזל ליה
זמן שכתנו ציינכס ועכשיו כוה חיוב חדש על דור
שנתחייב במזוזת. וח"כ אפילו לא קיים המשכיר כחנאי
ולא נתן לו כמזוזת, אבל עכשיו שקנכ דור מזוזת כוה
חיוב אחר ואין זכ חיוב שנתחייב בו המשכיר, דאוהב
מלכ חלפכ ואזלכ לכ ועכשיו נתחייב במלכ חדש.
ולכן ח"כ לשלם לשוכר דאמר ליה לאו חנאי שלי
כולל ממון, דחיוב חדש נתחייב בזה. ונמלא שפיר
פסקי כרמ"א ז"ל חס לא שכתנו ליתן לו מזוזת כל ימי
משך דירתו שם דאזי גם חס יתחלקלל חייב באחרת
ודו"ק.

בדין בית שאינו בדוק אי מקרי איתחזק איסורא, ובנאמנות אשה וקמן

שם בגמ' לא לעולם אימא לך חזקה דוק וככא במאי
עסקין דמוחזק לן דלא דק וקאמרי כני
דקיינכ מכו דאימא לא וכו' קמ"ל כיון דדדיקת חמץ
דרבנן וכו'. וכתב כרמ"א (יו"ד סי' קכ"ז) וקטן מעיד
על איסור דרבנן לכהל ולא איתחזק איסורא כגון דדיקת
חמץ דכמוכו דרבנן דרבנן. וכתב עלכ כמג"א (או"ח
סי' תל"ז סק"ח) וז"ל, וז"ע על רמ"א שכ' ביו"ד סי'
קכ"ז דחמץ לא איתחזק איסורא ולפיכך נאמינן, דכא
חמץ איתחזק איסורא וכמ"ש כריצ"ש בדדיקת סי'
רמ"ב, וליין עליו גם כדג"מ יו"ד כנ"ל ע"ש.

והגלפ"ע לחלק, דכרמ"א ז"ל דייק בלשונו ולא
איתחזק איסורא כגון דדיקת חמץ, כלומר
דדיקת חמץ מלכ כוה על כגזר וכו' כוה בחזקה
אינו דוק, אבל מ"מ אין חזקה איסור חמץ לפנינו
וכחמץ כוי ספק, ומכ שאמרו דחמץ כוי בגדר איתחזק
איסורא שאינו מכימן ס"ל לכרמ"א דכיינו דוקא באופן
שיש לפנינו חזקה חמץ, אבל מכ שכבית בחזקה אינו
דוק לא מיקרי איתחזק איסורא. ועיין רש"א (סוכה
מ"ב ד"כ גירסת) שכתב ואע"ג שכתב לא מכימן כלל
באיסורין כדאימא בפ"ק דפסחים וכו' י"ל דכי לא
מכימן במילתא דכוכ קאי בחזקה איסור מעיקרא וכוא
מעיד שינא מאיסור לכיחר ככאי דשחיעכ, דכמכ
בחיכ בחזקה איסור עומדת שאין לכ כיחר עד שיודע
בצירור מפי עד גדול שראוי להעיד. אבל שמירת
כעומאכ דלאו סכודתא ממש כוה חלל אחזקי עכרות

בחזקה עכרכ דמעיקרא מכימן. מכאן יש ללמוד
שסומכין על כקטנים בשמירה דברים שמביאים ממקום
למקום או ששומרין בשר כשר שנתנו ביד עכו"ם וכו"צ
מדברים דלית זכ חזקה של איסור חלל חששא שלא
יתחלף או שלא יגע בו עכו"ם וכו' ואפשר שכ"כ בחלב
שחלבו עכו"ם וקטן כזכ רואכו דכא ליכא בחלב גופי'
חזקה דאיסורא חלל דחיישינן לעירובי מפי רבי נר"ו
וכו' עכ"ל.

והנה כרואכ יראה שכתב שריף לכיח מוחזק באיסור,
דוקא אז לא מכימן, אבל חס לא כי מוחזק
באיסור מכימן, וח"כ כל זמן שלא כגיע זמן איסור חמץ
כרי ליכא חזקה איסור על הבית ואין כאן חזקה איסור
רק חזקה חמץ בזמן כיחר. בקיצור ס"ל לכרמ"א ז"ל
דחזקה איסור וחזקה בית שאינו דוק שני דברים כס.
דחזקה איסור קאי על כהפלא כגון כמכ בחייכ בחזקה
איסור אכמכ"ח או בחזקה איסור אינו זכוכ עומדת עד
שחשע, נשחעכ כוחרכ עד שיודע לך כמכ נערפכ ולא
מקרי נשחעכ עד שישחע ודאי ועיין כג"א חולין דף ז'
מכ שכתב כשם כיראים ומכ שחי רבינו ברוך ז"ל
ע"ש אבל חזקה חמץ בבית אין על הבית חזקה איסור
חלל שכבית אינו בחזקה דוק וז"ש כרמ"א דחמץ לא
איתחזק חזקה איסור רק בבית כוה בחזקה שאינו דוק
וככ"ג שפיר מכימן ודו"ק. ועיין פמ"ג שכלך במסילכ
זו ובספר יד יוסף.

ביאור תוס' עירובין דמדאורייתא אשה ועבד אינם
נאמנים

והנה נשוא דברי אמת (סי' א') בקשכ אחוס' עירובין
(דף ג"ע וכו') דס"ל דמדאורייתא אשכ ועבד
אינם נאמנים כי דיין בידם, מגמ' יבמות (דף פ"ח)
דמוכח אפילו בחתיכה ספק של שומן ספק של חלב
נאמנת אשכ לומר של שומן הוא, וכרי כחם אין ביד
ואיסור חורב הוא. ולפמ"ש נראה דכדי נמי לא מיקרי
איתחזק איסורא כיון דספק של שומן ספק של חלב וכיון
דלא איתחזק איסורא שפיר נאמנת. ומיכא בלח"כ נמי
נראה דלא קשק לא מיצטריא לדעת כרמז"ם דספיקא
דאורייתא מן כחורב לקולא, א"כ חתיכה ספק של חלב
לא כוכ איסור דאורייתא. אלא אפילו נימא ספיקא

דאורייתא מכ"ח לחומרה, מ"מ ככ"ג שלא כוי רק לזרר
ספיקא מודי כחוס' דנאמנת, דכיון דספק כוו ולא
איתחזק לא איסור ולא כיתר נאמנים כללפמ"ד ודו"ק.

תוס' ד"כ כימנוכו שאלו מאמינים לאשכ ועבד על
כשחיתכו ועל בניקור, עיין חוס' גיעין ז' ע"ב
ד"כ עד אחד, מכ שחמכו על פי' רש"י ועיין רמב"ן שם
ובחי' בארכתי בס"ד.

דף ה' ע"א

ואיכא לרבות ליל י"ד לביעור, עיין ירושלמי ריש
פירקין ודו"ק.

בפתור דאך ביום הראשון תשבתו, ובדינא דתשבתו בע"מ שחל להיות בשבת

כחמץ מקיים בזכ מלוח תשבתו, אבל באמת כי מלוח
תשבתו אינו מקיים קודם זמנו כלל, ואדרבא דעת רוב
פוסקים דאפילו לר"י דמלוח תשבתו הוא בשריפת
דוקא, מ"מ קודם זמנו לא צפי שריפת דוקא. וקל"ח כ"י
לפמ"ד ליישב דבריו לפי דעת בעכ"מ (דף מ"ט)
במחני' י"ד שחל להיות בשבת מצערין את ככל מלפני
כשבת, ופי' כבעכ"מ דר"מ לעמית דאמר שורפין
במחילת שש משום דסבר לכ כר"י דאמר אין ביעור חמץ
אלא שריפת, וכיון דמיקלע י"ד בשבת דלאו בר שריפת
שחין שריפת חמץ דוחק את כשבת, ויש לחוש שחל
ישתייר מן החמץ עד זמן איסורו ואינו יכול לשורפו,
לפיכך עשו לו שפך שחיס עשרה ביום י"ג שהוא ע"ש
כשפך ששית ביום י"ד ברוב השנים. וזו הוא ששנינו
מצערין את ככל מלפני כשבת בין תרומה בין חולין
ואפשר לו לסעוד בשבת מן כמלכ ע"ש, דלבעכ"מ חליצה
דר"מ כיו שורפין ככל ע"ש ממש ולא כשחירו אפילו
מזון ז' סעודות לשבת אלא בשבת עשו כסעודות ממלכ
שאלו לזכ בע"מ אחר חלות (ומפרש כן בדברי חוספחא
ע"ש).

ולפ"ז עכ"פ כ"י נראה דכאי שריפת חמץ צ"ג כו"ל דין
תשבתו. אבל לכרמז"ד וכמלחמות שם שחלקו על
כבעכ"מ וס"ל דאפילו לר"מ משחירין מזון ז' סעודות,
וכאי חוספחא מיירי לאפות מלוח לפסח ומשום גזירה
דשחל ישחוע בן עוף חיקנו לאפות צ"ג ולא בפסח
עלמו (ע"ש וצדק י"ג במלחמות ובעכ"מ באריכות).
ולפי דבריהם א"כ מכ שמשבתין ע"ש אין זכ ענין של
כשבת כלל שכרי משחירין מזון ז' סעודות, וזכ הוא
אשר משבתין לאחר חליצה אס נשאר לו שכופין עליו
כלי כלשון כרמז"ם ז"ל (כל' חו"מ) דמכ שנשאר כופס
עליו כלי עד מו"י"ע, א"כ אין כאן תשבתו כלל.

ברד"ש דאך ביום הראשון תשבתו שאור מצתיכם,
דפירושו לארבעה עשר ולא ביום הראשון של
פסח דמייתי ברייתא כחם חניא נמי ככי אף ביום
כראשון וכו' ח"ל לא תשחט על חמץ דס זכאי, לא תשחט
את הפסח ועדיין חמץ קיים דברי ר' ישמעאל, ר"ע
אומר א"ל כרי הוא אומר אף ביום הראשון תשבתו
שאור מצתיכם וכתיב כל מלאכה לא תעשו ומליו
לכצער שכיח אף מלאכה, ופרש"י וזו כצער של
לזורך היא וכתיב אסר מלאכה צו"ע כלכך כאי
ראשון בארבעה עשר קאמר ע"כ. ובקשכ לי ח"א דמכ
יעשכ ר"ע צ"ע שחל להיות בשבת, שאלו מקיימין
תשבתו במכ שורפין את החמץ מאחמול, כרי שאפשר
לקיים תשבתו גם אם לא שורפין בחמץ באותו יום. א"כ
אפשר לומר כי תשבתו ביום ראשון של חג כפי משמעות
פשטות לשון הקרא, אלא שישרפו בחמץ ביום שלפניו
כמו שעושים גם לאחר מסקנת כגמ' אשר תשבתו
פירושו מעיו"ע, ואפ"כ אם חל עיו"ע בשבת שורפין
בחמץ צ"ג. וא"כ נפרש הקרא דתשבתו ליו"ע ראשון
ולקיים מלוח שריפת מעיו"ע, וז"ע לדברי ר"ע ע"כ.

ולפמ"ד נראה דברי חנני, חדא לפמ"ש כחוס' ד"כ
ואומר כל מלאכה, אור"י דסברא הוא דקרא
דתשבתו מיירי בכל ענין אפילו א"ל לגחלתו ע"ש. וא"כ
ככ"ג לר"ע דקרא מיירי בכל שנה סברא הוא דקרא
דתשבתו מיירי עיו"ע בזמנו.

שריפת החמץ בעש"ק בשחל ע"מ בשבת, אי דיי מדין
תשבתו

שנית נראה, דמכ דס"ל לכמקשכ דכשחל ע"פ להיות
בשבת ומשבתים את החמץ צ"ג ושורפין את

איברא דאפילו לר"מ חליצה דבעי"מ דשורפין ככל מ"ג שבוה ע"ש, מ"מ ודאי מדאורייתא לא נוחס חורב כן ולא יולא בזכ מדאורייתא מלוא השבחה. ונראה לכוכיח כן מלשון דבעי"מ שכתב פי' ר"מ לעמית וכו' שאין שריפת חמץ דוחס את השבת, ויש לחוש שמה ישתיר מן החמץ עד זמן היסורו ואינו יכול לשורפו, לפיכך עשו לו שם שחיס עשרה ציור י"ג וכו'. הנה כתב להדיח דרך משום שיש לחוש שמה ישתיר חמץ לשבת עשו לו חקנה לשרוף אבל מדאורייתא ליכא מלוא לשרוף בע"ש שבוה י"ג, ובשבת ע"פ אם יחול הכ"ג דלא יוכל לשבות בשבת ע"פ אלא יכוף עליו כלי עד מולאי יו"ט. וא"כ ע"כ א"א לאוקמי קרא בע"פ שחל להיות בשבת, דמדאורייתא ליכא שריפת חמץ ותשביחו מע"ש שבוה י"ג כלל, ולא קשה לר"ע משבת שחל ע"ש.

איסור אכילת מצה בע"פ מחצות היום

אנב מה שחמס המלחמות על בעי"מ שם מאכילת מלך ע"פ שאסור כל היום, הנה כמעין דבעי"מ יראה שדייק בלשוננו בעבור וכתב ודייקא נמי דמדמי לכ לארוס ע"כ, וכוונתו מה ארוס לא נאסר אלא לאחר הקידושין, הכ"ג אכילת מלך בע"פ לא נאסר אלא משעת האיסור לאכול חמץ, דעד הסם ליכא איסור ול"ע.

זמן אפיית מצות בע"פ שחל בשבת

ובביאור דברי החוספתא כ"ל לכאורכ תלוי במחלוקת אימתי אופים מלוא כשחל ע"פ בשבת, עיין מרדכי שם שכתב מחלוקת הראשונים הי אופין מלוא קודם ע"פ ערב שבת או צמולאי שבת, ע"ש דעת כר"ש משאנן ור"ת ורב כהי גאון. ולפענ"ד תלוי בביאור החוספתא, דלדעת בעי"מ דהחוספתא מיירי לאפות מלוא לאכילת שבת ולא לפסח, וא"כ אין אופין מלוא ע"ש עד ליל פסח. ולדעת כר"צ"ד וכמלחמות מיירי מאפיית מלוא לשם פסח, א"כ מצוה אדרבך שתיקנו לאפות דוקא ע"ש שלא יבואו לידי איסור, וכעין גזירה דשחיטת בן עוף בכתובות וכמ"ש בזכ כר"צ"ד וק"ל.

דיכא דלכתחילה לא יביא מקרי אי אפשר

תוס' ד"כ לא חי' כיון דדיעבד אם שחט כפסח קודם תמיד כשר חשיב זמן שחיטת מחלות ואילך, וראיתי מקשין מדברי תוס' לקמן י"א ע"א ד"כ קולרי' שכתבו אפי' דתניא אם כתב כשר כיון דלכתחילה לא יביא חשנין לי' ממקום שא"א מביא.

ולפענ"ד נראה לחלק דשחיטת כפסח קודם כחמיד בחמת כי זמן כפסח הוא מחלות ואילך לכתחילה אלא שיש לן קרבן שקודם לו מחמת ענין של עליה שלם וממילא מעכב שחיטת כפסח אבל אין זה חסרון בקרבן פסח או בזמן שחיטתו שכבר כגיע בזמן אלא שא"א לשחטו ונגיד שאם לא יוכל לכבד השם מחמת שמסחך בסוכה אין זה חסרון בשחיטת כפסח אלא שלא יכול לכבד כפסח בזמנו וכן אם לא יזכר סיבה לא יוכלו לכבד קרבן תמיד של בין הערבים כגון דליכא תמיד מצוקר יוכל להקריב פסח מיד בחלות, ולא אמרו לשחט כפסח אחר כחמיד אלא משום דיאחר דבר כדאמר' (לקמן דף נ"ט ע"א) אבל זמן כפסח כבר בא ולכן קרבן תמיד שקודם אין זה עושב שינוי בזמן שחיטת כפסח אבל בעומר כיון דלכתחילה לא יביא א"כ בעלם במקום שמיא משם לכתחילה אין לכבד ואם יש לו במקום אחר לא יביא כלל ככ"ג חשנין ליכא ממקום שא"א. ועיין וזכר פ"ג ע"כ כהן לא מיחסרו מעשכ בגופייהו וכני מיחסרו מעשכ בגופייהו ופרש"י פסולין מחמת דבר אחר ודו"ק.

דף ח' ע"ב

המאכיל חמץ לבדמה או לכלבים אי יצא מצות תשביחו

רש"י ד"כ ש"מ, דאי כשנחתו בכל דבר לוקמי' ציו"ע עיין רש"י לקמן י"ג ע"כ ד"כ אימתי וד"כ שלא דלאחר זמנו לר' יכודק נמי כשנחתו בכל דבר וכתוס' חלקו ולרש"י לשיטתו אחת קשה לוקמכ ציו"ע ויצטרנו בדבר אחר לכ"ע ול"ע.

שם בא"ד יאכילנו לכלבים או ישליכנו לים, עיין לקמן כ"ג ע"כ ה' לכלבים שרי משמע דאסכ"ג לכלבים נמי אסור ועיין בית שערס א"ח סי' רמ"ג רמ"ג רמ"ד, ועיין לקמן מ"ו צרש"י ד"כ כיצד וצרש"י ביצ"כ כ"ז ע"כ וכתוס' שם ועיין גם רש"י שבת קכ"ו ע"כ ד"כ מפנין. ועל בגליון שם מה שזיינתי ודו"ק. ועיין פנ"י כאן ונוצ"י ק' א"ח סי' ע"ו מה שמיישבין דברי רש"י ביצ"כ כ"ל ועיין בית שערס א"ח סי' קפ"ז ד"כ ובימי וכו' ועיין ח"ס א"ח סי' קנ"א.

שם בא"ד דאי כשנחתו בכל דבר ס"ל לוקמי' ציו"ע ויצטרנו בדבר אחר יאכילנו לכלבים או ישליכנו לים. ותמכו כל האחרונים דהא חמץ אסור בבואו וכה"כ יאכילנו לכלבים. וכתוס' (א"ח סי' קנ"א) חי' דמיירי בכלבים של כפקר. ולפענ"ד נראה דרש"י לשיטתו, דהנה לעיל (ד' ע"כ) פירש"י דמכא

המוצא חמץ בי"ט בביתו כופה עליו בלי

שם בגמ' אמר רב כמולא חמץ בביתו ביו"ט כופה עליו את הכלי, אמר רבא חס של הקדש הוא אינו לריק, מאי עמא מיבדיל בדילי מינייה, ואמר רב יבדח חס חמלו של נכרי וכו' ואם של הקדש הוא חס, מ"ע מיבדיל בדילי חסני מינייה, ע"כ. ודייק אחד מחלמידי למכ שינח במימרא, דבראשונה אמר מיבדיל בדילי מינייה ובשני' אמר מיבדיל בדילי חסני מינייה, ומכ כוסף בחיצה חסני. ונראה דבראשונה מיירי כמולא חמץ בביתו ביו"ט, וכיון שמואל חמץ בביתו כחשש שחא יאכלוכו בניו (עיין רבינו חננאל שם) וכיון דכחשש הוא משום בניו, ע"ז אמר חס מלא של הקדש מיבדיל בדילי מינייה, כיוון בניו ובני ביתו. אבל בשני' דמיירי במפקדי חמץ של נכרי לאו דוקא בבית ששם בניו ובני ביתו חסם ברשותו מיירי, ע"ז אמר דא"ל בכקדש משום כיכר דממילא בדילי מינייה חסני וקאי לחסני דעלמא. ומיכו עיין ברבינו חננאל דנראה דגם ברישא כ"י גרסי מיבדיל בדילי חסני.

ביאור שיטת השל"ה דהמוצא חמץ בפסח יוציא ע"י עכרים

שם בגמ' ביו"ט כופה עליו את הכלי. עיין מג"א ח"א סי' תמ"ז סק"ג מכ שחמץ על השל"כ שכתב כמולא חמץ בפסח יוציא חמץ ע"י עכרים שכרי לא קיים בזכ כעשכ עד שיצברנו ועיין עוד שם, ולפמ"ש רש"י כאן דמיירי בצטליכ מפיו"ע אחי שפיר דברי כשלי"כ ז"ל דליכא עוד עשכ ועיין ש"ג לשון ריא"ז דכלא ביעול מסלקו מביתו בכל אופן וכ"כ בר"ן ומיושבת קושית כגרע"א ועיין משנ"כ ח"א סי' קפ"ג.

קום מ"ע דתשבייתו רק בעי"ט

עוד יש לישב קושית כמג"א ז"ל לפמ"ש רבינו דוד לקמן דף י"ב וכן נראה דעת בר"ח וכשג"א וברמז"ם דמ"ע דתשבייתו אינו מקיים חלל בפיו"ע כנקרא ראשון ואם לא קיים שוב לא יקיים דכבר צטלכ ולפ"ז אחי נמי שפיר קושית כמג"א, חלל דאכתי חקשכ למ"ד דחמץ כוכ לאו כניחאק לעשכ ודו"ק.

שם בגמ' ואם של הקדש וכו' עיין לעיל דף ז' חוס' ד"כ חור ולא דמי לבשר צחלב וערלכ וכלאי ככרם ע"ש, וקל"ע שלא כביאח נמי דלא דמי לקדשים.

הוצא בשירא למקום קרוב ודעתו לחזור זמן רב קדם י"ט אם חייב לבדוק

רש"י ד"כ בשיירא פירש"י למקום רחוק. נראה דכא

נשמע דביום כראשון מקלח כיום מותר. ועיין חוס' לעיל (שם ד"כ וכח"צ) פ"י כקונטרס מדחייב ביום כראשון לכשצית מכלל דמקלחו מותר, וכקשכ ר"י דכא תשבייתו כצער כוא ולא לוכ ככחוב לשרפו חלל לאחר חיסורו. מבור מוכו דדעת רש"י דחי נימא דאך ביום כראשון משמע דמקלחו מותר קודם כשצחכ. ומעמכ לר"ע חי נימא דכשצחחו בכל דבר ס"ל ולוקמכ ביו"ט ויצברנו ביו"ט, ח"כ ל"ל דביו"ט נמי מקלחו מותר דברי מציוס כראשון מוכרח לומר דמקלחו מותר. וכיון שכן, ח"כ פשוע דמותר לכאכילו לכלבים. וז"ש דש"מ לר"ע חין ביעור חמץ חלל שריפכ, דחי כשצחחו בכל דבר ח"כ אפשר למיקם ביום ראשון ביו"ט עלמו וח"כ ביו"ט נמי מקלחו מותר. וח"כ יצברנו בדבר אחר, יאכילו לכלבים דאכתי איכא זמן כיחר במקלח כיום ודו"ק.

אסורין להאכיל לכלבים של הפקר

ובדברי כחח"ס שכתב יאכילו לכלבים של הפקר, לכאורכ ל"ע מירושלמי (כביאח כפ"ז חו"ח סי' תמ"ח) חסור לכאכיל חמלו בפסח חפילו לבכמת אחרים או של הפקר דוכככ שנוחן לבכמכ חפילו של הפקר. וקלח כיכ אפשר לחלק לפמ"ש בשו"ת ב"ש ח"א סי' קנ"כ דמחלק בין הפקר מדבר או גר שחא ואין לו יורשים דהפקר כזכ חין לו שום צעלים ולא מקרי דעת אחרת מקנכ ובין הפקר שחפקירו צעלים דכוי הפקר מדעת וככ"ג מקרי דעת אחרת מקנכ וכל כזוככ כהפקר זכ זוככ מכחו חף שכבר ילא מרשותו מ"מ מקרי לא פסק כח ממנו ממנו ועיין משנ"כ (ח"כ סי' ק"י ורל"א שם ובח"ז סי' רס"כ ורס"ז) ודו"ק, ולפ"ז יש לחלק כ"י דדוקא בכמת של אחרים ואפילו של הפקר שחפקירו אחרים חלל הפקר מדבר מותר ול"ע.

דף ו' ע"א

בדינא דשכירות אי קניא

וא"י ס"ד דשכירות קניא, עיין כג"א (ע"ז כ"א ע"א) בשם רבינו אפרים שאם ישראל שכר בית מעכו"ם וכן אם שכר בכמכ מלווכ על שביחכח ואם חמר חייב חפאח דשכירות קניא קלח וכא"ז חולק, ועיין ח"מ סי' ר"ס ס"ד דמקרי חלירו של כשוכר לענין קנין, ועיין מג"א ח"א סי' רמ"ז סק"ח דל"ל כמ"ש כריב"ש דדוקא לענין כנאכ של כשכירות מקרי חלירו וזכו ג"כ כנאכ כוא חלל כגוף של כמשכיר. ועיין חוס' ע"ז דף ע"ז ובמחלכ"ש ח"א כנ"ל בדברי רבינו אפרים ככג"א כנ"ל ועיין מאירי שכתב קנ"ג דשכירות לא קניא ובמקור חיים סי' ח"מ סק"כ ובא"ר בשם סכ"ח סי' קל"ע ונחכ"מ סי' ש"י"ב ועיין דעת סי' רמ"ז שמליין כרצכ עוד ודו"ק.

ליישב קושיית המג"א (או"ח סי' תל"ו סק"ג) דמשמע מכנה' דכיוצא לדרך ודעחו לחזור אפילו זמן רב קודם הפסח יאמרך לדוק, וחי' דדוקא במפרש או יולא בשיירה חיישין. ומשמע לכאורכ דכיוצא בשיירה לעולם חיישין ואפילו במקום קרוב ואפילו דעחו לחזור זמן גדול קודם פסח. וע"ז בא רש"י לכוניא מזה דגם כיוצא בשיירה דוקא למקום רחוק הוא דלריך לדוק קודם שילא, אבל למקום קרוב לא. ועיין ע"ז (שם סק"ג) וכחי' וכמג"א חולקין אע"ז, ומדברי רש"י אלו לכאורכ נראה רחי' לע"ז.

ל"ש גירסת המאירי פת עכרים שנפל בו מים

מאירי ד"כ זכ שחלקנו שלא להכריך ציפור לחמנו של גוי בשלא קיבל עליו אחריות אף בלא ייחד לו בית וכו' אבל של בקדש, ר"ל של דזק בבית שהוא חסור לכל אדם אינו לריך שכלל בדילים ממנו. ויש למדין מכאן שצמקום שנכבו שלא לאכול פת של גוים (שנפל בו מים) שכלל בכלל חמץ ואין בדברים נראה לו כלל וכו'. וכנה כחי' שנפל בו מים אין לו מוצן, וכמוצא לאור ככניסו בחלי עיגולין.

ולפענ"ד נראה ליישב לשון המחירי דנראה לומר דס"ל למחירי דלא חסרו פת עכרים אלא פת שנילוש במים, אבל פת שנילוש במי פירות לא מיקרי פת ולא נאסר משום פת עכרים.

ודגה מכ שנחלקו הפוסקים צדין חררי שנאפכ במי

בד"ץ מכירת חמץ לעכרים, ובדבר מומר שעשה שליח למכור חמצו ושוב נ"נ בו בפסח
אם מקעה המכירה או שגול מן העכרים דוא

המחבר בש"ע סי' תמ"ח ס"ג כתב, חמץ של ישראל שעבר עליו הפסח חסור בכהא חפי' כינוח שוגג או חנוס, ואם מכרו או נחנו לעכרים שמחוץ לבית קודם הפסח אע"פ שהישראל מכירו לעכרים ויודע שלא יגע בו כלל אלא ישמרו לו עד לאחר הפסח ויחזור ויחנו לו מותר, ובלבד שיחנו לו מתנה גמורה בלי שום חנאי וכו', ע"כ.

ויש לעיין צדין מומר שמוכר חמנו כמנהג כל ישראל ואח"כ כולך ומוכר חמץ לעכרים בפסח, ואפילו אוחו חמץ עלמו חי ביעל במכירה או שהוא גדר של גזלן ולא ביעל במכירה.

וחבב גדול כתב חלי שנהג כרצו שנים עוד לפני צואו לאמערקא ולפני המלחמה העולמית למכור חמץ

צינים כמו קיכלעך, או מיני מחיקה ועוגות כמו סריקין לעקיד (עיין בגכות ש"ד ממכרתי ואגור בשם ר"י מפאריש, בצינא רמ"א יו"ד סי' קי"ב ס"ו), כחם כעס משום צינול עכרים, וע"ז נחלקו דלא נאסר משום צינול עכרים דכח חפי', אבל משום פת נאסר. וא"כ נראה דס"ל למחירי דאפי' משום פת עכרים לא נאסר אלא אם יש בו מים. וככלל דס"ל לרמ"א פת שנאפכ בלי מים אין בו משום גזירה פת עכרים דאין זכ נקרא פת, וגם משום צינול עכרים ליכא דכ"ג לאו צינול הוא ולא נאסר פת עכרים אלא שנאפכ עם מים. וז"ש מחירי ויש למדין מכאן שצמקום שנכבו שלא לאכול פת של גוים שנפל בו מים שכלל בכלל חמץ, בפה של גוים אין איסורו צדור כ"כ, שכרי יש לדדין שהוא מותר, וכנ"ל ודו"ק [ול"ע קלח לשון שכלל בכלל חמץ].

פת שנילוש במי פירות ע"י עכרים, דינה בפסח

וברנע נפל בלבי לפ"מ דקיי"ל דפה שנילוש במי פירות מותר לאכלו בפסח אפילו לשכ ואפאכ עכרים דלא חיישין שמה נחמץ דמי פירות אין מחמין וצמ' דאוכל מזה שאפכ כוחי ועל בשופע אוכל ממנה שנאפכ לשמך, אבל אם נפל קלח מים במי פירות גרע וכמ"ש בעור וכאריך בזה כנוצ"י ולפ"ז י"ל דזה כוונת המחירי דיש למדין מכאן שצמקום שנכבו שלא לאכול פת של גוים שנפל בו מים כלומר אפילו רובו מי פירות שכלל בכלל חמץ אף שלא כיכ אלא משכו מים, ומיושב לשון שכלל בכלל חמץ ודו"ק.

לכרי קודם הפסח בשער מכירה כללית שיסד בגאון מצרעזאן ז"ל וצדצות בשנים פה באמערקא בא ומכר מי שהוא מחלל שבה וי"ע ר"ל, ונתן להם כתב שמכרו אללו בחמץ קודם"פ לא"י. ולפי שם מוכרים בחמץ בפסח כחנה עם צ' בשוחפים שיעצו אח כעסק צידי גוי עד אחר עצור הפסח ולא יכנסו בו כל עיקר וכן הם עושים מדי שנה בשנה, וכנס כי נראה למראית עין כערמכ גדול כ"ש כי נמכרים סחורות לשוק מאותם כסחורות שכללים כשער מכירה מ"מ חמץ יחידותיו על כוראח בגאון ר' ח"כ פאק ז"ל כי"ד בקאשוי שעשכ שער מכירה לבית האופים רי"ז בעקפרי בקאשוי וכיכ פחות בשצחות וי"ע וכסציר כדברים שכנס שכצלים נכנסים בבית האופה לא מצטלין במכירה רק הם גוזלים אבל במכירה שעשכ כרצ הוא מכירה גמורה ועל סמך זכ אכלו כל בני העיר קאשוי מלחם וחלות

אלו. עוד הכנס עמכם שכל החמץ שמביאין לכם מבחון מדחים עד אחר הפסח כשיצאו צעלי הבתים חזרה [רק מכ שצנים ומונה שם כבר מוכר בגוי המנכל בעסק שהוא נכרי מעניזשער בלע"ז]. וכיוצא כי קרא לו מעורר אחד שראש שעשו דעליווערים בפסח עלמו כגם ששקר דבר ועכשיו רוצה לדעת לעלמו כיוצא כי כוונתו לש"ש כי אם יעזוב אותם ילכו לאיזה ראציי ויעשכ מה שיעשכ ויבא ממשולים רבים. עוד כוסיף כי הוא קארפ' שע"פ כחוק אינם צעלי בתים בגופם וגם זה סייעתא קלת לענין חמץ.

הברת קארפ' או בע"מ הוא שותפות גמורה

ולפענ"ד ראשונה דין מקארפ' שע"פ כחק השותפים אינם צעלי בתים בגופם, כנכ זה רבות בשנים אשר הארכתי בס"ד דין קארפ' או כפי הנקרא בשאר חרלות בע"מ דקארפ' הוא באמת שותפות גמור ושייך לבעלים שעשו השותפות אלא שבעלים הכנו שבעסק כזה שעשו הוא בערבון מוגבל כלומר שכל עסק שאדם עושכ כרי ממנו של אדם ערב לו ונמלא גופו משועבד לבעל חוב דיליג ובלשון הקרא (משלי כ"ב ז') ובחז"ל (גיטין י"ד ע"א) עבד לוכ לאיש מלכ מפני שגופו משועבד לו ונכסוכי דבר אינם חיוני ערבין ביה כמבואר בגמ' (ב"ב קע"ד ע"א ובכורות מ"ח ע"ב).

ענין כח שעבוד גוף וממון ואפותיקי

וידועים דברי ר"ת וכביאוי כר"ן כתובות פ"ו במוכר שטר חוב לחצירו וחזר ומחלו מחול וכביא דעת כרי"ף ורמב"ם דמכירת שטרות דרבנן ודעת ר"ת שהוא דאורייתא אלא דיש שני שעבדים על כלוכ שעבוד כגוף ושעבוד נכסי, ושעבוד נכסי יכול למכור ולא שעבוד כגוף ע"ש וכ"כ דיכול אדם לכתנות על עלמו שלא יחייב בשעבוד כגוף נמי אלא בשעבוד נכסי וכעין אפותיקי שאמרו ז"ל שהוא במקום שעבוד כגוף שמקבל עליו כלוכ שעבוד נכסי ופוערו משעבוד כגוף ולא לפעור משעבוד כגוף לבד אמרו אלא כ"כ לפעור עלמו גם משעבוד כל נכסיו ורק ישעבד עלמו בדבר אחד כגון שדכ קענכ או כיוצא בו ואם בא הנכר ושועפו יפעור מכל וכן להיפוך יכול לכתנות ולפעור עלמו משעבוד נכסי ולא יחייב רק בשעבוד כגוף או אפילו לפעור מכל וכל, ואין זה בכלל מחנכ על מכ שכחוב בחורכ דבממון קיי"ל דכתנאי קיים, ועיין ב"ק ל"ו וב"מ ס"ו ע"ב ועושי"ע ח"מ ס' קי"ד ס"ג וס' ר"ז ס"ע ברמ"א.

שעבד נכסיו ומכרם המכר קיים דהיי ש"ל

ומידיו פשוע שמי שהוא עושכ שדכו אפותיקי לכתובת

אשאו או למלכ או לכל דבר מ"מ עד שלא גבכ אותו כשני כשדכ כרי הוא שלו וכוא הוא כצעלים וכן דין בכל דבר, ועיין רמב"ם פ"ח מלכ כ"ד ובכשנות כראצ"ד. ובירושלמי שביעית נחלקו המשעבד שדכו באפותיקי מפורש ומכרו אם הוא מכור לשעכ וכנכ כרמב"ן כביאוי כ"כ וז"ל כיון דחנן לא קיס לן פסקא דרבנן מערבאי המכר קיים עד שעה גוציינא ועל בע"מ לכביא ראיכ ע"ש. וכיון דקיי"ל דכל תנאי שמתנכ אדם צדיני ממון כוכ תנאי א"כ שפיר יכול לכתנות וזה הוא דין של קארפ' שכתנו צעלים המשחפטים ציניכס לכיוסם פעורים משעבד כגוף על בעסק שקבלו ציניכס וגם משעבד שאר נכסי שלכס ולא יחייבו רק בנכסי אלו שכתניסו בעסק כנ"ל ושעבדו אותם לכיוסם אפותיקי לכל בעוסקים עמכם בעסק זה אבל פשוע שכתניסו שלכס ושייכים לכס ואין שום ספק שקארפ' ששייך ליכודים עוברים על כל יראה וכל ימלא אם יש לכס חמץ כמו כל שותפין. וכבר הארכתי בספרי משנ"כ בלכות ח"ו ס' רע"ז וגם בח"ז ובח"י ס' קי"ד ע"ש.

ישראל מומר שמכר חמצו לעכרים וגו' ביו"ט

ומעתה נחזור ונשוב מסיפא לרישא כבוראכ שכורכ בגרמ"כ פאך כיי"ד מו"ל דק"ק קאשוי צדין המחפיק של ישראל מומר שמכר חמלו ובפסח עלמו ממשיך למכור החמץ שבעביר דכ"ז שלא מצעל המכירכ שהוא עושכ ע"י הרב גם אם הוא נכנס בבית האופכ בפסח עלמו ומוכר שם מחמלו מקלחו כולו ממכ שמכר להעכו"ם ע"י הרב מ"מ לא מגרע גרע מהמכר רק הוא גוזל שגוזל מהעכו"ם אבל לענין המכר שעשכ ע"י הרב המכר קיים וכוא מכירכ גמורכ ע"כ. ובאמת כי כן ראייתי להגאון מהרמ"פ ז"ל בספרו א"ח ח"א ס' קמ"ט צמי שהוא חשוד שמוכר מהחמץ שמכר ע"י הרב שכתב דאין שייך לבעל קנין שכבר נעשכ ואינו שוב צעלים על זה אלא הוא או כקונכ מחדש או כגוזל ואין לומר דאוגלחי מילתא למפרע שלא מכר בלב שלם דמכ"ח לומר כן ע"ש. ולכאורכ זה ממש דינו של המו"ל מקאשוי.

דעת הפוסקים שהמכר נתבטל בשמששתמש בחמץ למכרו בפסח

ואמנם לעלם דינא כבר תמכתי במקום אחר ולא כן הוא דעת הרבכ מרבותינו בגאונים כגדליקים האחרונים ז"ל כ"כ רבינו בגדול מהר"ם שיק ס' ר"כ בע"פ שחל להיות בשבת ובש"מ ח"ו ס' נ' שנשאל על שנת תרי"ב בע"פ שחל להיות בשבת וכן מבואר בשד"ח מהח"מ ס' ע' סע"י ל"כ דכ"כ וזאת לכודיע כי לפני

שאינו מוסר לו מפני שחושש שיגנוז וכדומה שיש לו
אמחלה עובד חבל אם אינו מוסרו בשביל שרולכ
לכחמסק בחמלו ולמכרו לאחרים כמו בכל השנה מודק
כה"י דאפילו דדיעבד אסור ע"ש.

מכירת חמץ בלי ביטול אי מהני

והנה דעת הכור שור דמכיר ככלל לא מכני חלל
צירוף כביטול עיין פסחים כ"א חלל שח"ס
ח"ה סי' ס"ב וכמק"ח וכנשמ"א כלל קכ"ד חולקין עליו
ועיין צ"ח בית אפרים וצ"ח נעם שפועים צבקהמכ.
ומ"מ צעלם כמכיר פקפקו צו עיין מחלכ"ש סי' חמ"ח
דכרי אין דעת בגוי לקנות וניחא ליה דצקנין דאורייתא
ע"פ דעת כנמק"י צ"ח יו"ד דדעת אחרת מקנכ מכני
אפילו לא ניחא ליה רק דצ"ח דרבנן צעינן ניחא ליה
ועיין ח"ס יו"ד סי' ש"ג דכיכר דאינו רולכ לקנות כלל
אפילו צקנין דאורייתא אינו קונכ ומרן כצ"ח שס
בעלכ לפ"ד כנמק"י צ"ח מ"א צס כרצ"ד ורצ"ח
גיטין כ' דכל דאיכא דעת אחרת מקנכ קנכ כיון
שכמקנכ מכיון לכקנות לו אע"פ שכקונכ אינו מכיון
לקנות ועיין קל"ח סי' רמ"צ וסי' רע"כ אות ד' ולפ"ז
דישראל כיון דדישראל מכיון לכקנות אע"פ שכמוכר
אינו מכיון מכני וכ"ז דישראל כשרולכ למכור צאמח
חבל צמומר שמוכר חמלו צחנות מיד לאחר שכפרים
ואומר שרולכ למכרו לעכו"ם וכרי עוסק צו לאחר
מכיר כקודם כמכיר ואם יצא מי שכוא ויאמר לו
שכוא קנאו ישחוק עליו ודאי אין צמכיר צו ממ.

מעשה הדשתמשות מפיקע מידי מחשבת הביטול

ואין לומר דמ"מ צירוף כביטול מכני כדעת ככור
שור דכאן פשוע דליכא ביטול חמץ כלל וכבר דן גס
צזכ רבינו שס שכח דגס לסמוך על מ"ש כצ"י סי'
חל"ה דמסור"כ מכני ביטול צלצ משום דחמץ אינו
צרשותו של אדם וכי' וצגלוי מילחא ודעתא בעלמא דלא
ניחא ליה דליכוי ליה זכוחא צגויכ סגי וכמ"ש גס
כמג"ח סי' חמ"ח צס מ"צ וכמחלכ"ש ונימא ככי נמי
כיון דצא לעשות שליח למכור כו"ל עכ"פ כגילוי מילחא
דאינו רולכ צחמלו. זכ אינו כלום שכרי גילוי מילחא
מכני כשמגלכ דעת שאינו רולכ צחמלו חבל זכ שמגלכ
דעתו לכיפוך צא למכור כחמץ ומיד עושכ מעשכ
כיפוך זכ ומוכר לקונים ונו"ג ומרלכ שאינו מצעל כלום
ואינו מוכר צאמח חלל אדרצכ מחזיקו לשלו ומוכרו
לאחרים או כוא או ע"י אחר ואפילו צפסח ממש ודאי
אין כאן ביטול חמץ צלצ ואפילו כיכ ביטול ממש אחי
מעשכ ומוליא מידי מחשצכ ואפילו דיצור.

אינו שנים כיכ מעשכ צעיר כזוח שאלח מכר חמץ
לנכרי צחוכ"מ ואוחו כחמץ כוא מכללות כחמץ שמכר
לעכו"ם קודם כפסח ואסר כל חמלו לאחר כפסח לכל
ישראל כיון ששלח ידו צמכ שמכר לעכו"ם נחצטלכ
כמכירכ שלפני כפסח וכי"ל חמץ של ישראל שצבר עליו
כפסח. וכן כציה צס שו"ח אורי וישעי, וכשו"ח מרן
קכ"ז צציה שפרים ח"ה סי' קל"ז כהריך צזכ צמומר
שיש לו ריחים ויש לחוש שישראל יקנו קמח ממנו אי
מכני מכירכו לאינו יכודי וכחצ מרן דלא מכני כיון
דגוף כמכר פקפקו צו כפוסקים אי מכני חלל שחי' או
מעס דלא כוכ רק מלד אחד חבל מלד דישראל ליכא
כערמכ. או מעעמים אחרים מ"מ זכ דוקא דעכ"פ
כיכודי מלדו כוא מחכוין למכור חבל ככ"ג דמפיקרל
אינו רולכ למכור חלל כוא מיד כולך ועושכ צו כצטלו
ואפילו רגע אחת לא כפסיק מצעלותו ואפי' נימא
דצעת מכירכ נחלש ילדו וכדעת כרמצ"ס פ"צ מכ'
גירושין מ"מ כיון דמיד אח"כ חוזר לסורו לא מכני כיון
דחזר חוכ"ד וכ"ש ככא דמעולס לא כפסיק צמכירכו
ודאי דלא נעשכ קנין כלל וכ"ע קפדי ככ"ג ולא נעשכ
קנין מעולס.

כשמשותמש בחמץ בפסח לא חי' במחשבתו למכרו קד"ח כ"ד

ובזה נדחכ סצרת כגרמ"פ שכחצ דאין לומר דאיגלחי
מילחא למפרע שלא מכר צלצ שלס דמכ"ח לומר
כן. ולפענ"ד פשוע דכרי ראינו וידענו שצברנו לו שלא
ימכור מחמלו וכוא משיצ שזכ ח"ה לו וצאופן זכ לא
ימכור וזכ לא אומדנא דמוכח חלל זכ צרור שצכ"ג לא
ימכור ומכ שמוכר כוא צאמח רק צצציל שלחח כפסח
לא יאמרו שאסור ליקח ממנו ח"כ מעולס אין כוונתו
למכור חלל חושצ צזכ כאופן שיופיל לו לציונעס שיש לו
כמכ קונים (קאסעימערס) שלא יקחו ממנו צאופן אחר
לאחר כפסח ולכן כוא מסכים לעשות מכירכ לעכו"ם
צכדי שיקצל פחקא מכרצ שעשכ מכירכ וככ"ג לכאורכ
לכ"ע לא כוכ מכר.

במכירת חמץ בעינין בעלות גמורה לגי ואף מסירת מפתח

וה"י אפילו צמכר גמור וסוגר צפסח חלל שאינו רולכ
למסור כמפתח לגוי כקונכ כחצו כע"ז וכמג"ח
ח"ה סי' חמ"ח סק"ד דצלי מסירת מפתח ומכ"ש אם
מסגירו צפני נכרי כקונכ אסור לאחכ"פ וכח"י שס אות
י"ד מחיר דדיעבד לאחר כפסח וכחצ מרן כצ"ח ש
דאפילו לדעת כח"י שמתיר דדיעבד כיינו דוקא אם שכח
למסור מפתח או שלא ידע כדין שצריך מסירת מפתח או

דשומעין עכ"פ לדברים אלו נראהו כדברים שמשונים מומרים אלו משאר מומרים דעכ"פ מודכ במקל ניוכו ורק עוסקים ע"י הפועלים ולא הם עצמם אפשר ככ"ג כוי מכר.

ומידו לפעניד כיון דהפועל הוא פועל שלהם וכס משלמים לו לאחר הפסח או באמצע הפסח מהכסף שמכר חמץ בפסח אי"כ לכאורכ נראה שכו"ל כמו שעשכ בעלמו וצפרע לפ"מ דקיי"ל דיד פועל כיד צפ"כ עיין מחנה אפרים כ"ל שלוחין ושו"ח פנ"י יו"ד סי' ג' ועיין שעכ"מ פ"א דחרומות ובשו"ח ספר יבושע סי' רל"א ובנתיבות סוס"י קפ"ח אי"כ כו"ל כעושכ בעלמו ומוכר בעלמו וגם כי הוא רולכ במכירת חמלו ובקיומו כדי שיוכל לשלם להפועלים העובדים בחנות כנ"ל ול"פ.

מכירה שמופה דוכיה על תחילתה אינה מכירה

עוד יש לעיין קלח לפ"מ דמכור בנדריים מ"ח המודר הנאכ מחזירו ואין לו מכ יאכל נוחו לאחר לשום מחנה וכלכ מותר צכ מעשכ באחד צצית חורין שכיב אציו נודר כימנו הנאכ וכיב משיא אח צנו ואמר לחזירו חר וסעודכ נחונים כינ לפניך אלא כדי שיבא אצא ויאכל עמנו צסעודכ אחר אס שלי הם כרי הם מוקדשין לשמים א"ל נחתי לך אח שלי שחקדישם לשמים א"ל נחתי לי אח שלך אלא שחכא אחכ ואצין אוכלין ושוחרין ומחרלין זכ לזכ ויבא עון חלוי צראשו וכשכא בדבר לפני חכמים אמרו כל מחנה שאינכ שאס הקדישכ חכא מקודשכ אינכ מחנה. ובגמ' פריך מעשכ לסחור ומשני חסורי מחסרה וככי קחני ואס כוכיח סופו על תחילתו אסור ומעשכ נמי צצית חורון באחד דוכ סופו מוכיח על תחילתו וכו' ע"ש. ועיין רש"י ויבא עון חלוי צראשו שיבא אציו המודר הנאכ אוכל על ידו ע"כ.

הנה אס מי שאינו שוכ צדעכ שלמכ לנוחן אלא לעשות ערמכ צכדי שיוכל על ידו לעצור עצירכ כרי עון חלוי צראשו של זכ וא"כ יש לעיין גם צכעין זכ שזכ לא צא למכור אלא צערמכ הוא צא שכרי יודע שאינו רולכ ליחנו לעכויס וגם עומד ומוכר צכל הפסח כרי הוא נמי צכלל שאינו רולכ במכירכ אלא שחכא עון חלוי צראשו של כרצ השליח המוכר ומשמע לכאורכ דכ"ג לא כוי מחנה כלל וא"כ ככ"ג לענין מכירכ חמץ נמי כיון דאין דעחו למכור ועיין ר"ן שם ד"כ ל"א מחלוקת כרצ"א וכרמז"ס אי לא אחר צשעכ מחנה צפי' כן ודו"ק.

ועיין רש"י פסחים דף ו' שחא ימלא גלוסקא יפכ ויחשוב עליכ וצרע"צ וחוי"ע רפ"ק דפסחים דמשוי"כ לא סגי ציעול צלב שחא ימלך על ציעולו ואחי מחשכ ומוליא מידי מחשכ וכ"ש צמעשכ ממש שמעשיו מוכיחין עליו שלא ציעל ולא מכר שפסוק מכירחו אינו כלום, וכארכחי קלח צזכ צספרינו משכ כלכות ח"ג סי' נ"כ ע"ש פרעי דינים מכ שנוגע לענינינו ודו"ק. ויש לדון קלח אס כרצ לריך לכחזיר לו כמעט שקבל עצור כמכירכ כיון דכמכירכ אינכ מכירכ או נימא שכרי הוא עשכ שלו מכ שזוכו וכו"ל הוא שקלקל כמכירכ וציעולכ ואין כרצ אסם צזכ וכן נראה לכאורכ.

הרב שמכר החמץ של ישראל מומד לעכריס
אין דין שליח לו

איברא דלכאורכ עלכ צדעחי לומר דבר חדש לפ"מ שאמרו ז"ל אין שליח לדבר עצירכ וכממנה שליח לדב"ע צעל כשליחות לפ"ד כחוס' צ"מ דף י' ע"צ צחי' צ' שס. ועיין נוצ"ק א"ע סי' ע"כ מכ שבעלכ צמי שנחן גט צע"כ ע"י שליח צוכ"ז דער אחר"ג שלא לגרש צע"כ אי"כ אין שליח לדב"ע וצעל כשליחות לפ"ד כחוס' כנ"ל וע"ש מכ שחמכ עליו כגר"י מהמבורג ז"ל ועיין קלוצ"ח סי' קפ"צ סק"צ וא"כ כעושכ שליח למכור חמלו לעכויס ומיד הוא או פועלו מוכרין מאוחו כחמץ בחנותו כמו שכיב קודם לכן, ויד פועל כיד צעכ"צ דמי אי"כ ממ"נ אמרינן או שצעל שליחותו חיכף צכרואחו שאינו מפסיק למכור ואינו מחשכ צכמכר שמכרוכו לחמלו או דלכחלכ צשעכ מינוי כשליחות למכור חמלו לא כחליע למכירכ ולא כסכים להפסיק כמז"מ צחמלו כל ימי הפסח, ולכן כיון שימכרוכו לו רק באופן שאח"כ יוכל לגנוב ממנו וכו"ל כעין לדבר עצירכ אלא שיש לחלק דככא אין כעצירכ חלוי' כשליחות ומעשכ כגניבכ הוא פעולכ אחרת וכן לדד ידידי"נ כמרח"י שליט"א וי"ל ועיין מל"מ פ"ג מגניבכ דכיכא דעשאו שליח לצ' דברים וא' דבר עצירכ, גם לדבר כיחר לא מכני עכ"פ לכאורכ כאי עושכ כשליח אין כוונתו למכור לו לגמרי כחמץ שלא יוכל ליכנות כימנו וא"כ צשעכ עשיית כשליחות לא נחן לו כה כדרך כשליחותין.

השתמשות הפועל בחמץ בפסח בהשתמשות הבעה"ב

ועד ככ דברנו מסתם מחלל שוי"ע ומומר ועתכ נצרר כיכא דעשכ חנאי עם כשומעין שלא יקחו ולא יעשו דעליווערים ציו"ע ושלא יכיו הם צחנות עד אחר פסח וכן הם עושים, כדי שסם עכ"פ לא יעשו איסור במכירכ ולא יקחו חמץ חדש צפסח וככ"ג אפשר דכיון

ביאור ארוך במתניא דהפרשת תרומה אי הוי מצוה, ודין הבית אם יכולין להפריש חלה
עבוד דידי העיד ששכחו להפריש

רע"א יו"ד כנ"ל צא"ד שכתב לדברי ע"ז לא מלאחי זכ
דפשיעות הוא רק כשרואה לאכלו וליון למג"א ריש סי'
ח' כנ"ל שכ"כ לענין חלב וכ"כ דחרומה ופלא שלא
כרגיש בדברי רש"י כנ"ל.

ועיין שו"ת בית שפרים ח"ה סי' ש"ז ויו"ד סי' שג"ז
ושו"ת חבני לזק ח"ה סי' ק"י ועיין בגמ' דרע"א
על כע"ז יו"ד דפשיעה ליה דהפרשת חרומה כוכ עיקר
בזכרה על מלוא הפרשה לא על חיסור אכילה עזל
שכרי מלוא הפרשה חיוב עליו חפ"י חס' חינו רואה
לאכול מן התבואה ובמג"א רס"י ח' כתב כן לענין חלב
ופלא שלא כרגיש מרן בדברי רש"י גיטין כנ"ל ובארכתי
בזכר במקום אחר. עיין משנ"כ ח"ע סי' רל"ב ובזכר.

תמיה ע"ד דפ"ז דס"ל דהפרשת תרומה לא הוי מצוה

ודא"ת צטו"ד ק' סי' י"א שחמכ על כע"ז מדברי
רש"י גיטין כנ"ל דמפורש דחרומה ומעשר לא
כוכ מלוא דרמיה עליו רק כשאוכל או מכרו מפורש
לכיוון מדברי כע"ז, אך בגדרים ל"ו ע"ז דקאמר שם
או דלמא מלוא דיליה הוא וניחא ליה למיעבדא משמע
כע"ז, ואפשר לדחוק ולחלק אצל דברי כע"ז ודאי
תמוכין וכן מוכח עוד ברש"י קדושין כ"ו ובחוס' שם
ובחוס' פ"ק דב"מ י"א ע"א ד"כ עישור ובזכר מיישב שם
דברי כרמז"ם ובש"ע דס"ל דעושא אדם שליח להפרשת
חרומה ומעשרות ולשון עושא משמע לכתחילה וכו'
קיי"ל מלוא צו יוחר מבשלותו וכ"ל לכחוד חס' עשכ
שליח מכני אצל חידש דלא אמרינן מלוא צו וכו' אלא
במלוא דכוכ חוב עליו בכל אופן אצל חרומה ומעשרות
כיון דליכא מלוא חיוצית בכל אופן ליכא מלוא צו יוחר
מבשלותו וכצ"ל לעלמו ראי' עוד מגמ' פסחים ע' ע"ז
חבר שמת כו' אפילו כן רק בן יומן כרי כס בחזקה
מחוקקים ומפרש בש"ס כע"ס דחזקת חבר חינו
ממח"י דבר שאינו מחוקק וקשק למ"ל כלי עממא כיון
דאיכא מלוא הפרשה אף חס' חינו אוכל כו"ל כשאר
מלוא עשכ וא"כ בכל עשכ ושעכ עובר בעשכ ופשיעה
דחזקת דלא עבר עצירכ וזכ ראי' לדעת רש"י ע"ש.

פתירות בשיטת המהר"ש בדין הפרשת תרומה
אי הוי מצוה

ולא אוכל להפעלם דבזכמח שלמח ח"ה סי' ח' משמע
דמודק דכו"ל מלוא עשכ להפריש חרומה ומעשרות
ע"ש מכ שפשיג על כמג"א ז"ל ומכ שכצ"ל ראי' מגמ'
פסחים לכאורכ ראי' גדולכ הוא ולפ"ז לכאורכ נראין

אי צ"ד יכולין להפריש חלב כללית בסתם שיחול על כל
מי שלא הפריש בערב פסח לאחר חפיית מלוא מלוא
ומחוק כמכירות יש שוכחים להפריש חלב לפני כניסת
יו"ט וחלת ח"י עובלת וא"א לאכול ולהפריש לבסוף
וכמלאו שם להפריש חלב כללית כלומר שיקח אחד או
רב בעיר וכיוצא בו ויפריש חלב ויכוין על כל מי ששכח
להפריש חלב על מלוא שלו ובדיעבד קיי"ל דמפרישין
שלא מן המוקף ואלא וכנס שחזק על חבר שאינו מפריש
שלא מן המוקף מ"מ אמרינן נמי ניחא ליה לחבר
דליעבד חיסורא זועא ולא יעבור ע"כ חיסורא רבכ ח"כ
אפשר ככ"כ כן הוא, ולפי שיש בזה לדדים רבים
ופלוגתות, נראה לי לאסוקי בלכתא בכהי שמעמחא.

הפרשת תרומה מצוה שבגופו אי לתקן המאכל

ודעת ראשונה עלינו לזכר אי הפרשת חלב כוי מלוא
דעליכ רמיה או דלא כוי חלה לחקן במאכל.
ולכאורכ נראה דדבר זה במחלוקת שנויה ובמשנה פ"ב
מ"ג דחלב האשכ יושבת וקולא לכ חלחכ ערומה מפני
שכ"א יכולה לבסות עלמכ אצל לא כליש ובגמ' ברכות
(כ"ד ע"א) מוקי לכ דאשכ קולא לכ חלחכ כשפניה
עווחה בקרקע ופרש"י עווחה דבוקות ומכוסות בקרקע
ועיין רמז"ם פ"א מכל' ברכות כ"ט. ועיין טו"ד סי'
שכ"ה ובמג"א ח"ה ריש סי' ח' סק"ב חמכ דכ"אך
מזכרת מיושב כלא ברכת המלוא לריך לומר מעומד
וחי' דהפרשת חלב י"ל דחינו מלוא כ"כ דחינו עושכ
אלא לחקן מאכלו דומיא דשחיטת ע"ש. ובצ"אור כג"א
שם חמכ עליו וז"ל ודברי מ"א שכתב שחלב חינוכ מלוא
חין לכס שחר וכלא חסור לעשות עיסתו קצין ואמרינן
בגמ' פסחים פ"ג מאי דעתך לחומר חומר דאחי לדי
קולא הוא עכ"ל ע"ש. ולדעת מג"א נראה דברכת
כשחיטת פשיעה דלא כוי רק לחקן ויכול לזכר מיושב
וכ"כ בחי' רע"א יו"ד סי' ח' שם וזכר כיפוך ממ"ש
כע"ז יו"ד סי' ח' סק"ז דהפרשת חרומה כו"ל מלוא
דעליכ רמיה ולא לחקן במאכל ע"ש.

שיטת רש"י דהפרשת תרומה לא הוי מצוה

ודעת ראשונה דהא הוא מחלוקת כראשונים ז"ל דרש"י גיטין
מ"ז ע"ז ד"כ מדאורייתא לא כתב צא"ד
דביכורים מלוא דרמיה עליה היא ולא עזלי לאסור
פירות באכילה ולא דמי למעשר דמעשר עזיל ואסור ליה
באכילה ולא מלוא דרמיה עליה הוא אלא חס' כן אוכלן
או מוכרין דקא משתרי ליה אצל ביכורים מלוא דרמיה
עליה היא ע"כ. ולכאורכ היא ראי' לכמג"א ועיין בחי'

דבריו ז"ל סותרין ומיכו מ"מ נראה ללאו דבר צרור כוא.

הזכחה מדברי הגמ' בקידושין דההפ"ש מצוה היא

איברא לפעמי' נראה ראי' גדולה דכפרשת חרומה מלכ דעליה רמיא מגמ' קידושין נ"ח ע"ב צגונז עבדו של חזירו משלם לו דמי עבדו דברי רבי ר' יוסי בר יכודא אומר אינו משלם אלא דמי חולין שבו ומסיק איצטית אימא דכולי עלמא איח לכו דשמואל וככא כיינו טעמא דרבי יוסי בר' יכודא דקנסוכו רבנן לצעל כצית דלא איצטית ליה לשכויכ לעבליה ע"כ, ועיין עוד צ"מ ל"כ ע"א ברש"י ד"כ מקמי דניכוי וכו' שאין אדם משכב עבליה כ"כ זמן מרובץ מלחקק ודו"ק. ואי ס"ל דליכא מלכ לכפריש חרומות ומעשרות אלא כשרוצה לאכלו ח"כ אחאי קנסוכו לצעכ"צ ששכב לעבליה כרי אינו מחויב לכפריש חו"מ מעבליה כשמונה צכרי אלא כשרוצה לאכלו וככא צגונז עבד דין שבי' עבדו שרוצה לאכול וצין עבד שרוצה למכרו ואעפ"כ ס"ל דקנסוכו וע"כ דאסור להשכות עבד ושפיר קנסוכו ונמלא לכאורכ דברים אלו סתראי ניכוי מגמ' פסחים. ואין לומר דככא פליגי רבי ור"י בר"י.

החזקה על חבר שאינו מוציא מתח"י וכו' עדיף על החזקה דכ"א מקיים מצוה מיד

ומה שנראה דלא קש' מגמ' פסחים דלעולם י"ל דאיכא מ"ע לכפריש חרומ' וכדעת כע"ז ומכ שאמרו צגמ' כטעם חזקת על חזר נראה דכחם מיירי אפילו באופן שכל אדם לא יכ' מקיים כגון שמת פחלום וכיוצא בו שיש לחוש שלא קיים כמלכ ואפ"כ סמכין משום חזקת על חזר מה שאין לסמוך להחיר איסור עבד צשציל דנימא דכפריש ולסמוך על זכ לאכול צסחם צג"א אפילו כיכא דאיכא מלכ דאפשר שבהרשל ולאו כ"ע אצרכם אצינו כס ומקיים זריזין מקדימין למלכות וצגמ' אמרו אעו מאצרכם ניקום ונילק ועיין מנחות ס"ב משקצ כעומר כותר חדש מיד כרחוקים מותרין מחלות כיום ולכלן וכו' אמר ר' יכודא וכלא מכ"ת כוא אסור שנאמר עד עלם כיום כזכ מפני מה כרחוקים מותרין מחלות כיום ולכלן מפני שכן יודעין שאין צ"ד מחעללין בו ומשמע דרק צצ"ד אמרינן חזקת שאין צ"ד מחעללין צצ"ד זריזין כן אצל כל אדם לא כיינו סומכין עליו אפילו כוכ מלכ להקריצ וככי נמי צכפרשת חרומות ומעשרות אי לאו דחזקת על חזר לא כיינו סומכין אף דכו"ל מ"ע.

ואדרבא לפעמי' ראי' מגמ' פסחים כהיפוך דאי נימא דליכא חיוב לכפריש אלא לאכילת ח"כ מאי

שייך לומר חזקת על חזר שאינו מוליא מחמת ידו דבר שאינו מחוקק כיון שכוא אינו חייב לכפריש אס אינו אוכל מאן יימר דכפריש חולי כי' כוונתו למכור וככ"ג אינו לריך לכפריש ולא שייך לומר חזקת על חזר כיון דליכא עליו חיובא כלל לכפריש וא"כ גם אינו מוליא דבר שאינו מחוקק דאעו חזר לא ימכור צשר שאינו מלוח כיון שלא מוטל עליו למלוח או לא יניח צציתו צשר שאינו מלוח ואס מת כחצר נימא דודאי מלח כצשר וכיוצא בו פשוט שזכ אינו וכצן.

שיטת התוס' דההפ"ש מצוה היא

גם כחוס' גיעין ל' ע"ב ד"כ אין אצא אלעזר צן גמלא חמכ שאמרו צגמ' צן ישראל שאמר ללוי כך אמר לי אצא מעשר לך צידי שחקשו וכי שיש לו רשות לחרוס שמת לא חשש לחרוס מעשר שעתיד ליתן ללוי וי"ל דכיון שברשות צידו ושכר זמן גדול צציתו ומלכ עליה רמיא סחמא דמילתא דחקוניכ חקניכ ע"כ ומשמע דלחקק ולחרוס אפילו של לוי נמי מלכ דעליה רמיא וגם משמע דס"ל דכפרשת חו"מ כן כוכ מלכ דרמיא עליה דידיה. גם מחוס' נדרים ל"ו שאמרו על מה שאמרו צגמ' או דלמא מלכ דיליכ כוא וניחא ליה למעצדיכ. פי' כחוס' דכגס דזכין לאדם וזכוכ מעפס שליחות ושלוחו של אדם כמותו מ"מ ניחא ליה למיעצדיכ צעלמו וע"כ דאף דזכוכ כשלוחו וכמותו כוא מ"מ אפ"כ מלכ צו יוחר מצשלוחו לכן ניחא ליה למיעצד צעלמו ולא ע"י שליח.

ועיין שו"ת מכר"י מיניץ סי' א' דבוכיח מדברי צגמ' דככא וזכ דלא ככעוטו"ד כנ"ל ועיין עוד צחש' מכר"ה ח"ז סי' קכ"ח דלא אמרינן מלכ צו יוחר מצשלוחו אלא כיכא דליכא כנאכ להשליח נמי כגון צקידושין אצל כיכא דאיכא כנאכ להשליח נמי לא אמרינן מלכ צו לכן צכפרשת חו"מ דאיכא כנאכ להשליח נמי שברי גם כוא ניחר צאכילת כעצל ע"כ ככפרשכ ככ"ג לא אמרינן מלכ צו ועיין חצו"ש סי' כ"ח סק"ד.

ועיין רמב"ם פ"א מכל' צרכות כ"א כל כשומע צרככ מן כצרכות מתחלחכ ועד סופכ ונחכוון ללחא ידי חוצחו ילא ואע"פ שלא ענכ אמן, וכל כעונכ אמן אחר כמצרך כרי זכ כמצרך, ציחור כדצרים דכשומע ואינו עונכ אמן אס כוון לבו ילא אצל לא כוכ כמצרך עלמו אלא כמצרך ע"י שליח ועונכ אמן כוכ כמצרך עלמו, עיין כ"מ שס וז"ל וי"ל דכשנחכוון ולא ענכ אמן ילא ולא כמצרך אצל כי ענכ אמן ילא כמצרך ועיין חוס' נדרים י"ב ע"א כחלח אכרן וכו' ודו"ק.

ובזה יובנו דברי בגר"א ז"ל שכתב על כמג"א שאסור לעשות עיסתו קצין משום דכ"ל מלכ להפריש ואי נימא דכשאינו רוצה לאכול ח"ל להפריש חר"מ וליכא מלכ אמאי לא אפשר דלמא עשכו שלא לאכול וי"ל. אלא דקל"ה נ"ע נמי מה שאמרו בגמ' ברכות ל"ה ב' וראב"ה שלא כדורות הראשונים דורות האחרונים דורות הראשונים היו מכניסין פירותיהן דרך ערקסמון כדי לחייבן במעשר דורות האחרונים מכניסין פירותיהן דרך גנות דרך חלרות דרך קרפיות כדי לפוערן מן המעשר וי"ל. ומבואר מיכו ממך שכתבו דהא מילתא אי אפשר חר"מ כוכ מ"ע אפילו בלא לאכול במחלוקת שנויה.

דין הפרשת חלה ע"י ב"ד

ומעתה נבא לדין אי שפיר דמי להפריש חלה ע"י ב"ד לכל מי שזוכה שיסמוך על זה בפסח ויש לדון בזה בשני דברים, (א) מה שאמרו בגמ' ב"מ כ"ב ע"א כחורס שלא ברשות או שירד לחוך שדכ של חצירו וליקט פירות שלא ברשות כדי שיקחם וחרס חס בלא בעכ"צ ואמר לו כלך חלל יפות מכס וכו' ואם לא היו יפות מכס אין חרומתו חרומה וכרמז"ס פ"ד מכל' חרומות כ"ב כתב חמשא לא יחרמו ואם חרמו אין חרומתן חרומה וכו' וכחורס את שאינו שלו שלא ברשות כבעלים ובגמ' דרשו וזאת החרומה אשר תקחו מאתם פרע לחורס את שאינו שלו ועיין כ"מ שם ובש"ע יו"ד סל"א.

התורה משל"ו על של חבירו

ומי"דו ה' דחורס משלו על של חצירו מיציעה ל"ה בגמ' נדרים ל"ו אי לריך דעתו או לא מי אמרינן כיון דזכות הוא לו לא לריך דעת משום דזכין לאדם שלא בפניו וזכיה מעט שליחות ושפיר הוי שליחותא או דילמא מלכ דיליכ הוא וניחא ל"ה למיעבד ול"ה הוי בכלל זכין לאדם ועיין חוס' שם שכתבו להדיא דר"ה אלא לאו אין לריך דעת וכו' דאמרינן בב"מ כ"ב ע"א מה חס לדעתכם אף שזכרם לדעתם י"ל דכיון כשחורס משל בעל ככרי אכל בחורס משלו אז אין לריך דעת וא"כ לכאורה כאן כיון דחורס משל עצמו ולא משל בעכ"צ מכני מעט זכיה אפילו בלי דעתו ועיין ב"י ס' סל"א ד"ה ומ"ש דכיון דאיפשיעא באיפשיעא דחורס משלו על של חצירו וקיי"ל דע"כ שלו וממילא איפשיעא נמי בעי קמייתא דלא לריך דעת דהא בכה חליא ע"ש ולכן פסק הרמב"ם בשחי איבעיות לקולא דאין לריך דעת ועו"כ שלו וכ"כ בשו"ת משכנות יעקב יו"ד ס' ע"א ע"ש וקל"ע שלא הביא שם"כ כצ"י.

והנה כתבו בחוס' גיפין ל' וכ"כ כהכ"ד ס' קפ"ח ע"ש דעיסה וחלכ דין אחד לכם ולפ"ז גם חלכ אפשר להפריש משלו על של חצירו ומעט זכיה דזכין לאדם שלא בפניו אלא דהכ"ה ס' קפ"ח כתב על עיסה שהוא מחלקלל חס לא יעלו ממנו חלכ מותר למשרתת ליעול חלכ בלי רשות בע"כ כיון דזכות הוא לו וכו' וכו' דאמרינן דמשום זכות יכולה להפריש כיון דזכין בבעל דשעת הפרש דזכות הוא לו אכל אי לא ידעין ובעל אומר אח"כ דזכות הוא לו לא מכני ע"כ ונראה כעטם דכיון דשעת הפרש לא כ"י ידוע שזכות הוא לו ח"כ כחלכ חלול מעכשיו דכיון מעט שנחצר שרואה בכה ולא למפרע ועכשיו כרי ליכא הפרש (ועיין כעין זה מנחות ק' ע"ב בלחם הפנים שסדרו שלא כמלכות נעשה כמי שסדרו בקוף ואין השלחן מקדשו אפי' בזמנו ע"ש) ובאריך כהכ"ד דליכא דשעת שנעשה שלומו ידעין דניחא ל' בזכיה זו זכות הוא לו אכל היכא דשעת שנעשה שליחות לא ידעי לן אי ניחא ל"ה זכות הוא לו חס לאו, כי אז לא הוי דומיא דלחם ולפ"ז דלא מכני מעטם זכ"י.

אימתי אמרינן ניהא ליה לאינש וכו' ומתי זכין לו לאדם

ובגמ' פסחים (ד' ע"ב) איבעיה לכו כמשכיר בית לחצירו בחזקת בדוק ומלאו שאינו בדוק מכו מי כוכ כמקא עפות או לא ח"ש דאמר אב"י לא מיבעיה באחרת דלא יכבי אגרא ובדקו דניחא ל"ה לאיניש לקיומי מלכ בגופיכ אלא אפילו באחרת דיכבי אגרא ובדקו דניחא ל"ה לאיניש דליעבד מלכ בממוניכ ע"כ ועיין רש"י ומשמע דניחא ל"ה לאיניש דליעבד מלכ בגופי' ואפילו בממוניכ וכבר הקשה בגדרי זרזין סחירת בגמ' דכאן משמע דזכיה הוא לו שאחרים חורמין עליו וחס קאמר דניחא ל"ה לאיניש דליעבד מלכ בממוניכ ולפמ"ש לעיל לכאורה ח"כ ה' בכה חליא דאי נימא דהפרשת חרומה מלכ ח"כ אמרינן ניחא לאיניש דליעבד מלכ ולא הוי זכיה לו אכל אי נימא דלא כוכ מלכ וכדעת רש"י ח"כ שפיר כו"ל זכיה לו ושפיר חורס, אלא דח"כ בחלכ להפריש דלכ"ע מלכ הוא להפריש חלכ מן כעיסה ח"כ ניחא ל"ה דליעבד מלכ בגופו ולא כו"ל זכיה כלל במפריש עיסה חלכ משלו.

וכי' במעט שליחות ושליחו של אדם במותו דוקא בשעשאו שליח

וי"ל דהחוס' לשיעור דס"ל דמלכ דיליכ הוא ולכן פי' דזכיה מעט שליחות ומכאן ילפינן בכל מקום דזכין לאדם ע"ש, וכשיעור דס"ל דלא כוכ מלכ דיליכ

התורה משלו על של חבירו בלי ידיעתו

אִיבְרָא צעלם כדן ל"ע דנראה פשע דאפילו מכ
שאמרו חורם אדם משלו על של חבירו מטעם
זכיב או מאיזכ עעם ומיכו עכ"פ כחורם יודע על של
מי חורם וגם אח"כ מודיע לכבועים שחרם משלו על
שלכם ולכן מותרין לאכול ובחורם שלא מן כמקוף
שאמרו ניחא לחבר דליעבד איסורא זוטא נמי מיירי
דמפריש כגם שכבר נחתו לפני כיון דכעני סומך עליו
נחתו לו ויאלל בחזקת מחוקק ולכן שפיר מכני כחורם
דעכ"פ יודע על איזכ תבואה או עיסה או פת מפריש
אכל כחורם בסתם ואומר כנני חורם חרומה זו שאם יש
תבואה צעלם שלא כורמו מחנותיך שחחול כפרשכ זו
עליה לפעניד אין לסמוך ולאכול עבל שלו ולאכול איסור
בשכיל מי שכוה כפריש בשכילו ולכן כאן שכמפרישין
חלב ואומרים מלכ זו תבואה חלב אם יש באיזכ מקום
בעיר או בארץ עיסה עבל שלא כופרש חחול עליה חלב
זו ויבא מופרש ומותר לאכול ולא יודעים כלל על איזכ
עיסה או מלכ או אם יש בכלל עיסה או מלכ של עבל
שלא כורמו ככ"ג ליכא זיכוי כלל ולא דמי לעירוב
חשילין שרצ בעיר מזככ להם כעירוב או מזככ גע
לאשחא שפכ"פ יודע למי מזככ וגם בעירוב עכ"פ כחבו
דק פסם אחת סומך ושכ כו"ל פושע ובכלל זכין לאדם
משמע אדם ידוע אכל סתם זכין לכל מי שירלכ ואינו
ידוע בכלל הוא דבר שאינו מסתבר, ואין כז"ג לכאריך
בזכ כעת.

ג צעלם כפרשכ משלו על של חבירו דקיי"ל מפריש
אדם משלו על של חבירו ולדעת כחוס' הוא מטעם
זכיב וזכיב מטעם שליחות כבר אמרתי לכרברכ לפ"מ
דקיי"ל דאפשר לכפריש חרומה במחשכ דכתיב ונחשכ
לכם חרומהכם וכבר כלל לן כר"ש ז"ל בנדרים דעל
דבר שממילא ומחשכ אין שליחות א"כ איך יפריש כלל
בחור זכיב שכוא מדין שליחות וכבר בארתי בזכ בס"ד
ולדעת כרש"א דאין זכ מטעם שליחות אחי שפיר
ומיכו לדעת כחוס' ל"ע.

בדברי מהר"ם שא"א דהקד"ש ע"י שליח

חן אחת דכמכרי"ע בנש' סי' קכ"ז כבר כתב שא"א
לכקדיש ע"י שליח משום דכוי מילי ומילי לא
מימסרן לשליח וחרומה שאני דמחשכ חרומה חשוכה
מעשכ דכתיב ונחשכ לכם חרומהכם ומיכו כבר חמכ
עליו במח"א כל' שלוחין כא גבי כקדש נמי חשיב
מחשכ כמעשכ כדכתיב נדיב לב עולות ועיין חוס'
שבועות ומרן כח"ס יו"ד סי' שכ"א ילא לחדש דאף
דכפרש חרומה סגי במחשכ ולכ"פ בדבור מ"מ

א"כ אחי פריך או דילמא וכו' ל"ל דס"ל דזכיב לא כוי
מטעם שליחות ומיכו כעלכ מכרש"ק דבר יקר דאפילו
למ"ד שליחו של אדם כמותו כיינו שפכ"פ לוכ לו לעשות
כמעשכ אכל ככא שכלך מעלמו וכפריש על של חבירו
בלי דעתו וכלי ללוותו ככ"ג לכ"ע לא אמרינן דזכות הוא
לו אלא אמרינן דניחא ליה לאינש דליעבד מלכ בגופו
דככ"ג כגם דזכין לאדם מ"מ ליכא כאן שליחות דמאן
שו"י שליח ודו"ק.

והאיתי לכחכ"ד סי' כנ"ל דכעלכ לבאר כא (ב"מ כ"ב
ע"א) דכחורם שלא מדעת וכו' ואח"כ מלאו
ואמר ליה כלך אלל יפות דמסקינן כחם אי לא שוויכ
שליח לא כוי חרומהו חרומה ב"כ לא שווי' שליח לא
משום דבעי שלוחכס דומיא דאחם מכ אחם לדעתכס אף
שלוחכס לדעתכס וכחם כוי כעעם משום דשפכ
שנעשכ שליח לא ידעינן כלל דניחא ליה לכיות שלוחיכ
אלא דאח"כ שמעינן מיניכ דניחא ליה ובעינן למימר
למפרע כוי שלוחו שפיר שליח ככא לא מכני משום
דבעינן למידע בשפכ שנעשכ שליח דזכות הוא לו וניחא
ליה וככ"ג כוי דומיא דאחם דאנן סכדי אי כוכ ככא
כוכ ניחא ליה אכל כיכא דשפכ שנעשכ שלוחו לא
ידעי לן לא כוי דומיא דאחם ע"ש. ודו"ק בקל"כ ח"מ
סי' רמ"ג סק"ח כקשכ על פלס דין דככ"ד דשפכ
כמפרשכ מעיסה בעכ"כ לא כוי זכות במכ שלא
חחקלקל כעיסה אלא ניחוחה וכרי חוכל לכפריש אח"כ
לאחר שתאפכ אוחה ועיין א"ח סי' תמ"ג ישראל שכי
מופקד בידו חמלו של ישראל אחר וכגיע שעת כביעור
חמץ ימכרנו דזכין לאדם או משום כשכח אבידכ לבעלים
ע"ש במג"א וח"י. ומיכו כרמ"א וכע"ז וכאחרונים
נראה דפסקו כככ"ד צו"ד שם סי' שכ"ח ועיין ד"מ
שם.

ולד"ן פשע דכאופכ מלוח ע"פ אם לא כיכ שוכה כ"י
מפריש חלב מכס צעלמו וניחא ליה דליעבד
מלכ צעלמו וכידוע דמכדינן אחר כפרשכ חלב בע"פ
ועיין סי' תנ"ז א"ח במג"א סק"א ובח"י סק"ג ובש"ע
כגרש"ז דעכשיו שככו ללוש עיסות גדולות משיעור כן
מפרישין חלב מכל עיסה ועיסה בפני עצמה ונככו
שמכל עיסה ועיסה מפרשכ אשכ אחרת ומכרבת לעלמכ
ע"ש א"כ אדרבך מכדינן לכפריש ולכרך לעלמן ופשוט
שאם כיכ יודע ע"פ בשפכ שכפרישו בשכילו כחלכ לא
כיכ ניחא ליה שכם יפרישו עליו אלא כיכ מפריש
צעלמו אלא עכשיו כיון ששכח לכפריש צמנו ועכשיו
א"א לו לכפריש מסכים שככפרשכ שלכם יופיל לו אכל
א"כ כו"ל ממש דינו של כככ"ד ואדרבך בשפכ שנעשו
שלוחו לא ידעי לן כלל דזכיב הוא לו וככ"ג לא כוי
דומיא דאחם.

שליחות כלל וכמו שחקשו לכמכרייט ולפמ"ש אחי שפיר
וכנן.

בדאיתו יודע אב י"ש להבירו מב"ל גרע מדש"ל

וקצת יש להפיר משו"ת חרץ לבי סי' מ"ז שפי' כח
דחורם משלו על של חצירו חין לריך דעת חיינו
דוקא שכבר יש לחצירו חצוה"כ של עבל ואינו דש"ל
ע"ש. וכנ"ל נראה דיש לו לחצירו חצוה"כ של עבל ע"כ
שיודע בזכ שיש לו לחצירו חצ"ל כשאינו יודע גרע כוח
מדבר שלא צל לעולם דכחם עכ"פ מחנכ על מי שחל
שחם יכיר לו עיסה מפריש עכשיו חצ"ל כחן חינו מכיר
שום חלם חלל חושב במחשבה ואין לכמחשבה מקום
לחפום צו שכרי חינו יודע חלם שיש לו עבל חלל חושב
חולי יש בחיזוק מקום חלם שיש לו עבל ואותו חלם ישכח
ולא יפריש חלל יחול כהפך שלו ככ"ג גרע דכנס
דקיי"ל חרומה ניעלם במחשבה דכח"כ ונחשב לכס חצ"ל
עכ"פ לריך לחשוב על דבר מסוים שרואה להקדיש או
לכפריש, גם כי ככ"ג אפשר דכשכ"ד כפרישו חכמי
מלוא שלו לא היו וכו"ל כמו שאין עוד לחצירו עבל דלא
מכני מפריש משלו על חצירו משום דש"ל.

ההפ"ה שלא מדעת בדינא דברירה תליא

עוד יש לדייק דחולי נדון דין חלוי צריך.
וכרמ"צ ע"ג מכל' חרומות כתב כאומר חרומה
כרי זכ בלפנו או דדרמו קרא שם וחייב לכפריש ממנו
חרומתו ואם לא לין במקום לא חלם כלום ופסק כרצון
ובקש כגר"י מקופנה ז"ל (ישועות ישראל כל' כלואות
סי' ס"א) כשאמר בלפנו או דדרמו נמי כל חלק
בלפנוי בכלל בספק כל חלק כזכ הוא כמדומע ואין
לומר דמיירי שכתב כשיצורר וזאם אומר לכשיצורר
לכו"ע אמרין צריך כמ"ש בחוס' ובר"ש דח"כ גם
כשאמר חרומה כרי זכ בחוכו יכא חרומה נמי יכא
חרומה דכא כו"ל שירים נכרין כשיצורר אז ותי' דכיכא
לריך לומר צריך לגוף הקנין לא אמרין צריך
דכשאומר חרומה כרי זכ כיון שלא צירר כלל ולריך לומר
צריך לגוף כדבר לא אמרין צריך חצ"ל כשאומר
בלפנו כו"ל מקלח שירים נכרין וחל חצ"ל מצורר שפיר
אמרין צריך ע"ש באריכות גדולה. ואומר אני צידון
נמי עכ"פ לריכין לדעת שיש עבל וגרע זכ מצריך
דעכ"פ יש עבל חלל שאינו מצורר חיזוק הוא חלל חצ"ל
כחן חינו מצורר עיקר בעבל חס ישנו ועיין שו"ת מנחת
יחק ח"ד סי' נ"ט שכאריך קלח כהפך חלל
לנחומין ופלפל נמי צידון דכאריך לבי כנ"ל ולפי שכיום
שמעתי מכשורכ לא עובד מכסתלקותו של ידיי
לכחל"ח כאי גאון ולדיק ז"ל ליינתי מדבריו שיכיו
שפתותיו דוצות בקצר.

עיקר מלוא כיא כהפך וככרמכ וכדיצור כו"ל עפל
לעיקר המלוא כמו כאמירכ דכרי זכ גיעך גבי נחית
כגפ. ומרן צבי"ש ח"ח סי' שכ"ו חמכ עליו דלא דמי
לגפ דכגפ שחם יאמר לכ ולא יתן חינו מגורשת כלל ולא
חופיל כאמירכ כלל וחפילו נועלחו מעלמכ לא מכני
משום דכעין ונחן ואם נוחנו לכ ולא חמר כלום מכ"ח
כגפ כשר עיין ח"ע סי' קל"ו לכן שפיר חשיב מעשה
חצ"ל בחרומה כהיפך חס כרים ולא חישב ולא חמר כלום
חינו חרומה ואם חמר או חישב שיכא חרומה בלפנו
או בחרומה מותר לחכול מלד שני ע"ש.

ודברי רבינו מכרייט ציאר מרן צבי"ש לפ"ד כמרדכי
גיעין ס"פ כאומר בשם מורו ככנן דכל כיכא
שאין כדבר נגמר ע"י כשליח חשיב מילי ולא מימסר
לשליח ולכן קצלה כגפ שחל גמר כדבר לא חשיב מילי
חצ"ל כחיבה כגפ שאינו גמר חשיב מילי וח"כ ככ"ג יש
לצאר כחילוק שצין כקדש לחרומה, דבחרומה כל
כהפריש כרי ככר עשכ כמלוא וכחיר כעבל ונגמר
כמעשה ומכ שיש מלוא נחית כוח מלוא אחרת שריך
ליחנכ לכן חצ"ל במקדיש חכמי מחוסר מסירכ כיא
לכן או לגזר ועיין ש"ך ח"מ סי' רנ"כ סק"כ בשם
כרמ"צ דכא דיש שאלכ להקדש כוח מקמי דחתי ליד
גזר וח"כ כהקדש כעושכ שליח לא כוי רק מילי כיון
דחין דבורו מופיל עכשיו חלל לאחר שיחנכ לגזר או
שיציאכו לעזר וגם אפשר להכצטל ע"י שאלכ משח"כ
לאחר שנחנכ לגזר חינו כשאלכ ח"כ אז נגמר כמעשה
ועד עכשיו כו"ל מילי חצ"ל בחרומה כמחשבה מועלת
כמעשה ואף דאפשר כשאלכ מ"מ אף כשצא ליד ככן
מכני שאלכ ח"כ בחרומה כמחשבה או כדיצור הוא
ככר גמר כמלוא וכנן. ועיין קידושין נ"ט שאני מחשבה
עומאכ דכמעשה דמי ועיין ריעצ"א שם דכיון דכיון
מיס דלא עביד מעשה כיון דניחא ליה מכשיר כאלו יוחן
כוח צידים על ידי מעשה חלמא מחשבה חשוכה כנחית
שכוח מעשה ע"ש ועיין מל"מ פ"ד ממלוא כיו וכו"כ
פ"ג משכירות כ"צ דמשו"כ חסמכ בקול כוכ מעשה
כיון שישנו כמעשה גמור אף כחסימכ כוכ מעשה
ודו"ק.

ביאור בדברי החזו"א במקב"ל שדה אבות

ובמ"ש יכיו מוצנים דברי מרן כחזו"א ז"ל (דמאי סי'
י"ד אות ג') כמקבל שדכ חצותיו דאמרין
מעשה ונחן ומשום חקנת חכמים ובקשכ דכיון דחלי
כפירות מן כדיון כן של נכרי חיק כוח מעשה על של
אחרים נכי דחורם משלו על של אחרים חין לריך דעת
כיינו משום דזכות כוח לו ונעשה שליח חצ"ל צל נכרי
חין כחן שליחות ולכאורכ כיון דכוח כמחשבה ח"כ ליכא

תקנות לצבור מתי ובאיזה מקום תקנו

ומערתה נכא לדידן הכה מזינו צענין תקון לצבור כמה דצרים, (א) לענין היחר עיסקא כלליות שמחילה נסתפקו בה עוד לפני המלחמה ואח"כ הסכימו לעשותה עכ"פ להקל באיסורא כידוע דצו"כ עשו היחר עיסקא בארצנו הקדושה בכמה באנקים וכיוצא בה, גם לענין מכירה חמץ כדי לתקן מכירה כללית אבל לא סמכו על מכירה כללית שאחד מוכר לכולם ומיכו בשאר דברים כגון פרוצבול לא תקנו פרוצבול כללי וכן דמחאי לא מזינו שיחקנו חז"ל לעשר על כל חצונות של ע"ה שלא יבואו לידי איסור ויאכלו איסורים ומיכו בעירוב חצבילין תקנו שיחקן גדול העיר על כל העיר ומיכו כתצו האחרונים דלא מהני רק פעם אחת והשנית כבר מקרי פושע ולכ"ע עושה ולא לפושע. וגם במכירה חמץ הגם דזכות הוא לו מ"מ אם מכר הרב כל החמץ שבעיר הזו ולא יודע של מי מכר ורק שוב בא אחד ואמר שלא מכר חמצו נראה דלא מהני דעכ"פ לריק לדעת למי מכר הגם דהוא זכיה ומיכו אם מכר חמצו של אדם יודע בלי ידיעתו ואח"כ נודע לו נראה דהמכר כיו מכר כמו צפקדון של חצירו שיש לו צדיתו משום דהו"ל כמחזיר חצירה לצעלים ודו"ק וצענין מכירה כללית לענין שמיטה נחלקו בה האחרונים ז"ל וכידוע דאין לא סמכין על המכירה כלל וכלל. וגם כי כאן יש עוד איסור להפריש שלא מן המוקף מה שאינו ראוי לתקן לעשות כן בחמירות דאפילו נימא דניחא ליה לחצר דליעצד איסורא זועא אבל לתקן לזה בחמירות אינו נכון.

ולבאורה ה' נראה מהא דנחלקו ר' יהודה וחכמים (פסחים ס"ד וזבחים ל"ד ומנחות נ"ע ע"ב) בשחיטת הפסח דאמר רבי יהודה כוס היה ממלא מדם החטאות ורקו זריקה אחת על גבי המזבח ולא הודו לו חכמים ופי' בגמ' שם העטם שאם ישפך דמו של אחד מהן נמלא זה מכשירו כלומר שאם נשפך דם של פסח אחד ולא נזרק דמו נמלא אוכל איסור ולא הקריב הפסח ונמלא דם זה מכשירו שהרי מעורב בו מן הנשפך ואמרו לו ל' יהודה והלא לא נתקבל בכלי ופי' אף אני לא אמרתי אלא בנתקבל ושקיל וערי בה ואפ"ה לא הודו לו חכמים לתקן דבר כזה ועיין חוס' שם ד"ה שמא ודו"ק ויש לחלק קצת.

דבר שהתירו בדיעבד לא התירו רק במקרה

ובתשובה אחת הבאתי דכל מקום שהתירו חכמים בדיעבד לא התירו אלא במקרה אבל דבר שעושין בחמירות לא מקרי דיעבד אלא לכתחילה ואסור

לעשותו במקום שלא התירו רק בדיעבד. עיין חשו' הרא"ש כלל כ"ג ס"ו ועיין רש"א צח"ס סי' ד"ר וצפרע דהכי הו"ל חרי קולי חדא דמפריש שלא מן המוקף והשנית דמפריש ואינו יודע על של מי מפריש ועיין ע"ז וי"ד סוסי' ל"א דחרי קולי לא מקלינן בשביל הפסד מרובה ועיין שו"ת מהרש"ס ח"א סי' ע"ז ד"ה אף צידון דחצרי פיסולא אף בדיעבד נפסל וא"כ אפילו אלו נסמוך על ההיתר בהפרשה שלא מן המוקף דניחא ליה לחצר מ"מ זהו רק לפעמים ולא לחמירות לתקן תקנה כזו, וגם עכ"פ היו לריבין לדעת של מי הוא ועל של מי הוא מפריש שלא לדעתם וגם הוא צריך שיבא ניחא ליה בשעת הפרשה שהוא מצטוו יום וכבר כתבתי דלזה לא ניחא ליה משום דרובה צענמו לקיים מצות הפרשה חלה זו, ורק עכשיו שכבר יו"ע הוא מסכים אבל בשעת ההפרשה לא היה זה לו זכות כיון שצענמו ראה להפריש, וגם כי אין לנו כעת צ"ד חשיב לסמוך עליו לכן לפענ"ד מי שיראה ה' נוגע בלבו לא יסמוך על זה וצפרע שמדקדק אחר מזה לאפוא ע"פ אחר חלוצי ולהדר אחר הכידור ושוב לסמוך על דחוקים גדולים שאפשר יאכל עבול ומועצ שיקח מזה אחרת שנאפית לשם מזה שלא בע"פ ויאכלו עניים וישבצו כללפנ"ד.

בהא דניחא ליה לחצר ליעבד איסורא וזמא

וברגע השבתי דבעטם הספרא דלעיל דנידון דידן הוא בכלל ניחא לחצר ליעבד איסורא זועא ולא יעבור ע"ה איסורא רבה, לפענ"ד מה שאמרו ניחא לחצר וכו' היינו שאם לא יעבור החצר ויתקן אז יעבור הע"ה איסור ולכן חייבין אנהני להכילו אי מטעם ערבות או מטעם שהוא גרם לו וחלוי בהעצמים שמצוהרים בפוסקים וצחוס' שבת ב' ועוד, ואין המקום לאסוף מראה מקומות, אבל מ"מ הע"ה ישעבד איסור חמור אם לא יתקן החצר ויעבור איסור קל וככ"ה אמרינן ניחא לחצר ליעבד איסורא זועא להגיל הע"ה מאיסורא רבה. אבל בדידן הרי אף אחד לא יעבור על דבר איסור כיון דבעל המצות אשר שבה להפריש לא יאכל מן המצות וכשזכר בלילה שלא הפריש לא יעבור איסור אלא לא יאכל המצות שנאפו ע"פ מפני שלא הפריש חלה ויאכל מצות אחרים שנאפו לפני הפסח ויקיים בהם המצוה אבל לא יעבור איסור כלל וא"כ איך יעלה על הדעת להתיר לחכם להפריש שלא מן המוקף ולעבור איסור בשביל שיזכה חצירו ויאכל מצות מע"פ.

ואפילו למ"ד דאמרינן ליה לאדם חטא בשביל שזוכה אבל אין אומרים לו לאדם חטא בשביל חצירו שיזכה הגם דמזינו קצת בכהנים ערב פסח שמועצ שיעבור על עליה השלם ולא יעבור הישראל ולא יקריב

קרנן פסח אכל הכס נמי עכ"פ אם לא יעבור הכהן על העשה דעליה השלם לא יעשה זה הפסח אכל כאן לא יעבור על עשה דאכילה מזה שכרי בידו לאכול מזה אחרות ואין זה בכלל יחא ליה כיון דליכא איסורא כלל אכל בעל המזות וממילא אין לזה דמיון להא דאמרו

יחא ליה לחצר דליעבד איסורא זועא ולא יעבור ע"ה איסורא רבא ואפי' אין לו מזה אחרת ילך ויבקש ממי שיש לו ולכן לא ראינו היחא להפריש כה"ג כלל כללפני"ד.

דף ו' ע"ב

דין הפירורין אי צריך לבדוק אחריהן, ובחייב בדיקת הפריש מפירורין חמץ

גרסינן אמר רב יהודה אמר רב כבודק לריך שיבעל, מ"ע אי נימא משום פירורין הא לא חשיבי, וכי תימא כיון דמינער לכו אגב ציחיה חשיבי והחניא סופי תאנים וכי' בזמן שבע"כ מקפיד עליהן אסורין משום גזל וחיובין במעשה, בזמן שאין בע"כ מקפיד עליהן מותרין משום גזל ופטורין משום מעשה, אמר רבא גזירה שמה ימלא גלוסקא יפה ודעתיה עליוה, ופריך וכי משכחת ליה לבעליה, ומשני דילמא משכחת ליה לבתר איסורא ולא ברשותיה קיימא ולא מלי מצטיל ע"כ. וכנראה לכאורה דפירורין ממילא קא בעלי מדקאמר מ"ע אי נימא משום פירורין הא לא חשיבי פי' וממילא קא בעלי. ועיין ר"ח שם מאי עממא אי משום פירורין אע"פ שלא בעלן כמו בעלי הן דהא לא קפיד עלייהו וכי' ע"ש. ובתוס' שם (ד"ה ודעתיה עליוה) פי' ולא בעל מחליו כמו פירורין. מצוה דפירורין מחליהן בעלן. וכ"כ המג"א (או"ח סי' תנ"ד סק"ה) וז"ל, ודע דפירורין ממילא בעלי והביטול הוא שמה ימלא גלוסקא יפה, אלא דקשה ממה שקיי"ל (סי' ת"ס ס"ג) הלש אחר זמן איסור חמץ יאמר בשעת לישא כל פירורין שפלו בשעת לישא ועריכה וכן צ"ל הנדבך בכלים אני מצטיל אותם כדי שנמלא מצטילן קודם חימונן, ואי הפירורין מעמלן מצטילן למח לריך לומר כן. כבר תי' המהרי"ל והצ"ח דשאני פירורי צ"ל שמתכבדין יחד ונדבקינ וחשיבי משא"כ פירורי לחם דלא חשיבי, ועיין מג"א שם ובט"ז סק"ג.

איברא דהש"ג כחז דכפת נמי דינא כמו צ"ל שזריכין לבטל, ובכף החיים (סי' תמ"ג סקפ"ח) כחז דהמאירי כחז כהמג"א וכן פסק הגרש"ז והא"ר ועוד אחרונים וקשה שכרי פירורין הו"ל הפקר ממילא.

לבתחילה צריך לבדוק את הפירורין אלא דבשלא מצאם במילין הן

וחי' כלפני"ד דמה שאמרו בגמרא אי משום פירורין הא לא חשיבי, הכי פירושו דודאי כשהוא צודק לריך לבדוק גם בחר פירורין אלא שאם לא מלא פירורין אחר שצדק אותן פירורין שלא מלא אחר הצדיקה הם בעלין ממילא, אכל קודם שצדק ודאי ליכא למימר דהפירורין

ממילא בעלין. ודייקו כן מדקאמר בגמ' כבודק לריך שיבעל, ופריך מ"ע אי נימא משום פירורין וכו'. ויש להקשות דמאי ס"ד דהמקשה דהפירורין לא צדק אחריון דמקשה אי נימא משום פירורין, אכל נראה דהמקשה נמי ידע דודאי צדק מה דאפשר אלא דא"א לבדוק אחר כל הפירורין לפי שאין נמנאות כ"כ. ולכן פריך כבודק לריך שיבעל מ"ע, כלומר כיון שכבר צדק וצדק נמי אחר הפירורין מ"ע לריך שיבעל, ואי משום דהפירורין שלא מלא צדיקה הא לא חשיבי ובעלי ממילא.

ולפי מה שכתבתי מיושבת נמי קושיא אחרת שקשה לכאורה דמייתי ראיה, וכי תימא כיון דמינער לכו אגב ציחיה חשיבי, והחניא סופי תאנים ומשמר שדכו וכו'. ולכאורה מאי ראוי מייתי מהתם, דהתם מיירי בסופי תאנים שלקט תאנים הנמנאות כל מה דאפשר ולא נשאר אלא אותן שאין מתבטלות עולמית. ולכן שפיר אמרינן הכס דכיון דלקט השאר וצ"ל כיון דהשאר אלו צדק ידעינן דלא קפיד, אכל בפירורין להס"ד דלא צדק אחריהם לא דמי אהדדי, ולפמ"ש אחי שפיר. ויש לדחוק קצת דכיון דצדק אחר הכזית ויותר והשאר הפירורין ממילא הראה דלא קפיד על זה.

וחשב"ל הביאו הח"י ש"ע א"ח סי' תמ"ג אות י"ג על מש"כ המחבר עכו"ם שנכנס לבית ישראל וחמץ בידו אינו זקוק להוציאו אע"פ שהישראל רואה חמץ של עכו"ם וסיים שצ"ל כלל ז' סי' ס"ג ומה שנהגו לגעור בעכו"ם הנכנס בראשית ישראל מעטע דשמה יפלו פירורין מידו ופעמים יצא צדן לידו איסור עכ"ל, ולכאורה ל"ע שכרי הפירורין הם הפקר אפילו של צדו וכ"ש של עכו"ם שניחוש שמה יפלו ויצא לידו איסור ולפמ"ש אחי שפיר דודאי לכתחילה אין לסמוך על זה אלא לריך לבדוק ולהוציא לכתחילה אלא דאם נשאר לאחר הצדיקה הם הפקר.

תמוה כיון שבדק אמאי ניהוש למצא גלוסקא יפה

ובמ"ש כלפני"ד לפרש נמי מה דאמר רבא גזירה שמה ימלא גלוסקא יפה ודעתיה עליוה. ויש

פחות מכזית, ואחי שפיר מכ שפי', אלא לפי' נראה מדברי ר"ן נמי דפחות מכזית נמי צפי לצטל עכ"פ וא"כ צפי נמי בדיקה שאם ימלאנה יוליאנה.

שיטת המאירי בפירורין בעז בדיקה

הצנח ראייתי בשם ח"א שכתב לדייק מדברי המחירי דס"ל דבחר פירורין לא צפי בדיקה, ואומר אני דאדרבא מדברי המחירי ראינו לכיפוך שם וז"ל, ושאלו בגמרא מחיזק פסם כליכוכו צביעול אחר שדק יפכ, שאם מפני הפירורין ר"ל שאין כזית שאין נמלאות בבדיקה כ"כ פירורין לא חשיבי ומופקרין כס מן כסחם. ויש לדייק מש"כ ר"ל שאין נמלאות בבדיקה כ"כ בבדיקה מאן דכר שמיכ וכלול פירורין לא צפי בדיקה כלל ואין נמלאות כ"כ, משמע דודאי בדק ומלא גם פירורין אלא דפירורין אין נמלאות כ"כ וגשאר, וע"ז משני פירורין לא חשיבי ע"כ. כנכ מבואר לכדיא כמ"ש צביאור לשון בגמרא דודאי כבדק לריך שיבדוק אפילו בחר פירורין פחות מכזית, אלא שפירורין אין נמלאות כ"כ מחמת קטן כידוע ולכך לא חשיבי מכ שנשאר וממילא בעלי. וע"ז ח"י רבא משום גלוסקא, ונמלא יש כאן חשיבות. אלא דלפי' נמלא דמגמ' כנ"ל אין ראינו דפירורין לא צפי לבדוק אחרים. ולפי' אחי שפיר כה דכלש מלוא צפי' לריך שיאמר דפירורין יכיו כפקר, דודאי לפירורין נמי חיישין וכנ"ל.

ומצו אפילו לפי ח"י המכרי"ל וכצ"ח י"ל דפירורי כזית שצטלי ממילא נמי כיינו לאחר בבדיקה ופשוט, דאין קי"ל דלריך לבדוק בחורין ובסדקין ובכל מקום שמה ימלא חמץ כפי האפשר לכחילכ עכ"פ.

פירורים מפותחים איצ' לבקר

הצנח במחבר (סי' תמ"ב ס"ו) כתב נכנו לגרר ככחלים וככסאות שנגע בהם חמץ ויש להם על מכ שיסמכו. ובס"ז שם, בלך שצמדקי פריבכ אס יש כזית במקום אחד חייב לבצר, ואם לאו אס כיכ עשוי לחזק צו שברי כעריבכ או לסחוס צו נקצ צטל צמיעעו ואם לאו חייב לבצר. מבואר דאפילו פחות מכזית נמי חייב לבצר, ופשוט דעל ככחלים ועל ככסאות נמי מיירי דפחות מכזית כוא דל"כ פשוט דחייב לבצר. ובמג"א (שם סק"י) הביא דעת הסמ"ק דדוקא כשיש צין ככל כזית, אלא כשאין צין ככל כזית אפילו אין עשוי לחזק ח"ל לבצר, אלא דעת כר"ב פוסקים דאם אין עשוי לחזק ואפילו פחות מכזית חייב לבצר (ועיין ס"ח סי' ת"ס ס"ג).

לכקשות, מאחר שדק אחר כל כחמץ מכיכא חיתי שימלא גלוסקא יפכ, ולמכ יחקנו צצביל זכ לצטל לעולם צצביל מילאח דלא שכיחא כלל. עוד קשכ מכ שאמרו ודעתיכ פילויכ, כרי כיון שגלוסקא יפכ כיכ גדולכ יותר מכזית, ח"כ אפילו לאו דעתיכ פילויכ נמי עובר צכל יראכ וצ"י שכרי בגלוסקא כוא חמץ צפסח וכרי לא ציטל כחמץ קודם כפסח. ואין לומר משום דלא קפיד, דכרי אמרו דרק על פירורין לא קפיד דלא חשיבי. ועיין חוס' ודעתיכ פילויכ פירוש ולא צטל מאליו כמו פירורין, ולפי' למכ לכו דעתי' פילויכ אפילו אין דעתיכ פילויכ נמי לא צטל כמו פירורין, דכרי בגלוסקא כוא יותר מכזית ויותר מכזית אינו צטל מעלמו. וכיון דלא צטל לפי כס"ד דלא לריך רק בבדיקה ליצטל, ח"כ לא נשאר רק בבדיקה וכרי לא מלא בגלוסקא צשעה בבדיקה, וכשימלאכ יעבור עלכ אפילו לאו דעתיכ פילויכ, וכוא קושיא עלומכ לכאורכ.

גלוסקא הפחותה מכזית לא במלאה מאליה

אמנם לפמ"ש כפי' דודאי לא חיישין שימלא לאחר בבדיקה גלוסקא גדולכ כזית או יותר דגלוסקא כז משכח איניש צשעה בבדיקה ומצער, אלא אן חיישין שימלא גלוסקא קטנכ פחות מכזית אלא יפסיכ, כלומר שיכ' פוגכ קטנכ פחות מכזית אלא יפכ כיכ לעין ודעתיכ פילויכ לאכול, שכרי כמכ פעמים ימלא כעין סוכריכ או גלוסקא פוגכ וכיו"צ קטנכ פחות מכזית אלא יפסיכ ודעתיכ פילויכ לאכול. וא"כ אפילו שכוא פחות מכזית מ"מ לא צטלכ מעלמכ, דליכא למימר דלא חשיבכ שכרי דעתיכ עלכ. וזכ שאמר רבא שמה ימלא גלוסקא יפכ, כיינו אפילו אמת שפירורין נמי בדק אחרים ושאר כפירורין כס כפקר, מ"מ שמה ימלא גלוסקא יפסיכ שכוא פחות מכזית, ופחות מכזית כרי אפשר שלא ימלא ככל צשעה בבדיקה, ולכן שפיר לריך לצטל אף לאחר בבדיקה, אלא פשוט דמתחילכ לריך לבדוק אפילו פחות מכזית.

ואתי שפיר לפי' פי' כחוס' ודעתיכ פילויכ פי' ולא צטל מאליו כמו פירורין, וככוונכ דכגס דכוא נמי פחות מכזית כמו פירורין, מ"מ מכח חשיבותו לא צטל מאליו (וזכ דלא כרש"י כמ"ש כחוס', דלרש"י בגלוסקא כוא כזית שכתב שיעבור צצ"י וצ"י וי"ל דס"ל ככפוסקים שכחתי צסמוך דשייך צח"ש נמי צ"י וצ"י ודו"ק). ובאמת כי כן כתב ר"ן כאן (ד"כ מ"ע) וז"ל, וגלוסקא יפסיכ לאו דוקא אלא כל שינא מכלל פירורין גלוסקא יפסיכ קרי לכו, וכיון דלא צטלכ ממילא לכשימלאכ חייב לבצר מיד כמו שכתבתי למעלכ ע"כ. כרי מבואר דס"ל נמי דגלוסקא כיינו

בפירורין אי חיישין דילמא אתי למיכל

ועוד צו שלישיכ לפי דעת כחוס' דכאסור כוא משום דילמא אחי למיכל, ח"כ ככל כפירורין שאפשר שיחפרצו במחלל לריק לבפרן כדי שלא יחפרצו במחלל ויבוא לחכלס. וז"ל כראצ"ן (מס' פסחים), ואפי"פ שמבעל אדם חמץ בלבו לריק לחפש אחריו ולפרעו מן כביה ככל מקום שכוה, ולפיכך נכגו כראשונים לרחוץ אח כקחדרלות וכספסלן וכשלחנות שמה ידבק ככן חמץ וגם כחיכות שחם ישאר ככן משכו חמץ שלא יחפרצו במחללו כפסח כמינו ושלח כמינו ויאסרוכו. וכה דחן (מ"כ ע"א) בלך ככסידקי פריכח אס יש כזיה כעל כמיפועו, כ"מ דלח כעי לאישחמושי כעריככ כפסח וגם כבלך כוא כמקום כעשוי לחזק כעריככ אז כעל, אכל אי כעי לאישחמושי ככ, אפי"פ דעשוי לחזק וכשכ כעריככ לריק לבפר משום דילמא איפרצ לי ככדי דככוה דמשחמש כיכ ויאסר ע"כ. ככ לן דברי רבינו כגדול כראצ"ן ז"ל דדבריס שיסחמשו ככס כפסח לכוי"ע כעי לבדוק אפילו אפירורין, ומעפס דילמא אחי לכחפרצו כפירורין עס מחללו כפסח ויאסרוכו, וכאי עעמא פשוט דנוכג גם כספרים כיון דדרכן ללמוד ככס כפסח, ואס יש עליכס פירורין חיישין דילמא יחפרצו במחללו, ולכן אפילו על פירורין לריק לבדוק ולפרע, וכעין זכ כחצו נמי לענין לבישת כחונת או חוללכ שחם נעשכ מקשכ כחלב חטכ שאין ללכשו מכ"ע וחלקו כין קודם שלשים יום לפסח וכן אחר שלשים.

שמה ימצא גלוסקא יפה בפסחים

ועל ארבעכ לו אשיכנו, לפי כעפס שמה ימלא גלוסקא יפייכ ודאי לריק לבדוק אפילו כחר פירורין, אף שאין ככן שיפור כזיה מ"מ אפשר שימלא גלוסקא יפכ. וככ ככר ככחתי לעיל דגלוסקא יפכ לאו דוקא גדולכ אלא כ"כ קענכ אפילו פחות מכזיה, וכמ"ס כר"ן דכל שכוה גדול מפירורין גלוסקא קרי לכ. ואפילו נאמר דכעי דוקא יפכ מ"מ כרי פשוט דאפשר לפעמים שיניח חמץ ספרו או על ספרו או כחוך ספרו איזכ סוכרי' של חמץ ממש או כדומכ, שיאכל כוא או כניו גלוסקאות קענות ממש שכס פחות מכשיפור ולפעמים כוא שוכח ויניח שחכ וידבק על כספר או כחוכו וימלאנו כפסח. וא"כ כאי עעמא שייך גם כספרים וכפרע כדכר כנדבק שאפשר כנדבק צו איסור.

מנהג מדור דור לבדוק ספרים קודם פסח

ועד כחמישיה אחי כה כי ככר נכגו אכוחינו ורבותינו מדור דור לבדוק כספרים קודם פסח כל מכ

וכתב כגמ"י כשס כרא"מ דדוקא כשראוי לחכלכ קלח, אכל מעונף קלח ופחות מכזיה ח"ל לבפר. ועיין דג"מ שס שכחכ דמדברי כחוס' (פסחים כ"ע ע"כ ד"כ רב אשי) נמי מוכח דפחות מכזיה נמי לריק לבפר ע"ס מדאורייתא או מדרכנ עכ"פ. וכחי' (אות י"ז) כביה שיפת מכרא"י דא"ל לבפר, וסיים אכן כחמה יש מחלוקת כין כפוסקים כזכ, דדעת כרצכ פוסקים דאפילו פחות מכזיה לריק כיעור (ועיין ככ"י ובי"ח שכאריכו כזכ). גם כע"ז כחכ דלעפס דחיישין שמה יבוא לחכלו ח"כ אפילו פחות מכזיה חייב לבפר אפילו כיכא דליכא כ"י מחומרת חכמים, וכמ"ס חוס' ריש פסחים כשס כרשכ"א. ואין לכאריק כדינים אלו לפי שישראל קדושים כס וגוררין כל כחמץ כנמלא אפילו כדבק ככוחלי כיה, ע"ס ושאר אחרונים.

דין בדיקת הספרים

ובמ"ש יש לייככ דברי כחזו"א ז"ל (סי' קע"ז אות י"ח) שכחכ דנראה דלענין חיוב מחילכ שחיקנו חכמים (כדאמרן לעיל ו' ע"א) אין חילוק כין פירורין לגלוסקא יפכ, וכלכך חייב לבדוק אח כספרים משום חשש פירורין אף שאין ככס כזיה. וכח"א חמכ עליו, ולפי מכ שכחכנו אחי שפיר דברי כחזו"א, דודאי כחמץ וכפירורין אפילו פחות מכזיה כל שניכרים ונראין ודאי חיישין לכוא ולריק לבדוק. וכה דאמרו כעלי, כיינו כשאין ידועים. וכחמה כי כ"י לו לכחזו"א ז"ל לכביה לעלמו ראי' מדברי כר"ן שפי' דגלוסקא יפכ לאו דוקא אלא כל שינא מכלל פירורין גלוסקא קרי לכ. וי"ל דכחזו"א כוסיף אפילו פירורין ממש, מ"מ נראה דככל לריק לבדוק וכמ"ס כס"ד.

העולה לדין כס"ד, דלריק לבדוק כספרים קודם כפסח מוכח עעמי, חדא לפי מכ שכחכנו דפירורין נמי לריק לבדוק אחריכס וכדעת כרצכ פוסקים דפחות מכזיה נמי כעי כיעור.

וחשנית דידוע מחלוקת כפוסקים אי שייך כחי"ש חמץ כלאו דכל יראה וכ"י ואי שייך כיכ חי"ש אסור מכ"ח ככשאר איסורין (עיין רא"ש כביה כעור אור"ח סי' חמ"ב ועיין כ"כ וכשו"ח פני' סי' ע"ז באריכות גדולכ, ועיין עמ"ג סי' חמ"ב כפתיחכ שס וכישו"י סי' כני"ל סק"ב וכמניח מלכ ע') ואין כז"ג לכאריק. מ"מ למ"ד ריש צו מדין חי"ש, פשוט דחייב לבפר ולבדוק אפילו לאחר כפירורין מדין חי"ש, וכה דאמרו דכפירורין לא חשיבי ל"ל כמ"ס לעיל.

כמכיר גם עליכם וכו' ופי' נזכר ממשכו חמץ גם מזל ירח דרבנן כ"ל עכ"ד.

שם בגמ' מותרין משום גזל, פי' ולא אמרינן חליו של אדם קונס שלא מדעתו דלא אמרינן כן אלא במידי דקפיד או ודאי משכח, ועיין חוס' ז"מ כמו"א בזכחל ישן (דף כ"ו ע"א) ד"כ דשחיק די"ל דאין חזר קונס בדבר שאפשר לא ימלאנו לעולם כמו כח שמונע צעזי כזחל וכו' ע"ש, ובזה יש לישב מה שכתב בגרע"א במס' פאה משכחו צו ניומוס מותר לכל אדם וחמס בגרע"א דנימא חליו של אדם קונס לו שלא מדעתו ודו"ק וע"ד בחוס' בערני בני כרכ"ג ר' עמרם שליט"א.

רש"י ד"כ כבודק לריך שיצטל, כלצו סמוך לבדיק מיד, ועיין ר"ח כאן אחר שיצער ככל ונמלא בשעת בדיק חייב לבדוק מדאורייתא ועיין רש"י לעיל ז' בודקין שלא יעבור ובחוס' שם. ודע דדייק רש"י לשון מיד כלומר סמוך לבדיק מיד דכצטול שאלו נוכגין בשעת שריפס צבוקר הוא חיקון בגאונים האחרונים אצל כציעול לאחר בדיק הוא חקנכ קדמונית מחכמי כש"ס או אנשכנכ"ג או אפילו מחקנת משכ רציו וק"ל.

רש"י ד"כ פשע וכו', ועיין רש"י שבת דף כ"א ומכ ש"ינחי שם, ועיין צסמוך ז' ע"ב דילמא פשע.

מ"למא במעמא שעייב מרע"ה נבואתו

תוס' ד"כ ממאי, ותי' ר"ח אע"ג דאמר בקצ"כ למשכ צריס ירחא דילמא משכ לא אחר לכס לישראל אלא בג' או צד' לירחא. וכקשכ לי חכס א' כיאך ס"ד שמרע"כ יכבש ויעכצ ליווי הקצ"כ איזכ ימים. ובקבלת החורכ אמרו שכל עליוחיו כיו צכשכמ וליוס כמחרת כגיד לכס לישראל, ומזכ למדו חז"ל יוס קבלת כחורכ. ואי יש ס"ד שמרע"כ עיכצ לאיזכ ימים, כיכן מלינו ידינו ורגלינו צכמכ מקומות, ע"כ כקושיא.

ולפענ"ד נראה לפמ"ש בגמ' שבת (פ"ו ע"ב) ח"ר צשעי צחודש דכו"ע צר"ח אחר וכו' כי פליגי בקציעא דירחא, ר' יוסי סבר צחד צשצא איקבע ירחא ובחד צשצא לא אחר לכו ולא מידי משום חולשא דאורחא וכו' ע"ש. וככ"נ אפשר דמשום סיכב אחרת לא אחר עד יוס ג' ואין זכ צכלל כובש כשעושכ לשום סיכב. או אפשר כיון שנצואכ זו לא נאמרכ לאמרכ מיד אלא שיכיו נכוניס לאחר עשרכ ימים וכיו"צ אין זכ צכלל כובש נצואחו, ואפשר דאפילו משום זריזין מקדימין למלות ליכא כיון דס"ל לעכצ כאמירכ לשום סיכב.

דאפשר, ועל כגון זכ אלו אומרים ואל חפוש חורח אחר שאין לנו לכחיר מה שאסרו כראשונים ונכגו צכ ואפילו לא פשו אלא לגדר צעלמא שכחמירו צו צחמץ משאר איסורין משוצ דחמץ לא צדילי מיניכ ושאר איסורין צדילי מיניכ וכו' צעי גדר, אין לנו לפרוץ גדר. ועיין צשו"ח כראצ"ן (ס"י ע') שכתב כעין זכ לענין מי שרואכ לכחיר חמץ צפסח צששים שכתב ואפילו לא כ"י כי אס מנכג וחומר שכחמירו עליכס כאצות כראשונים אין לנו לשנות מנכגס וחומר שקיצלו עליכס, ואפילו אס יצוא חליכ ויאמר חוללין וכו' גיד כנשכ שמנו מותר וישראל קדושים נכגו צו איסור, אלא אע"ג דמותר כיון דנכגו צו איסור לא שרינן ליכ וכו' ואסור לשנות מנכג אצותינו, וכ"ש שכוא חורכ שלמכ שחמץ צפסח צמשכו כדמוכח צכלכות גדולות וכו' ע"ש. ככ"נ צדין לפענ"ד מכל כני עעמי ודאי שאין לשנות, ולריך לבדוק כספרים וגם לבדוק כל צבית מפירוים וישראל קדושים כס וצודקים צכל מה דאפשר, ובאמת כי צאצאות אירופכ כיו נוכגיס לצצוע ככתלים צכל פסח מעעס זכ צכמכ מקומות כידועים לנו ועכ"פ לא גרע מלגרר ככתלים שכוצא צש"ע א"ח ס"י חס"צ צשס כירושלמי וכ"ש כוא מכחס וכצן.

ספרי שנמגר לפסח א"צ בדיקה

ומידו כנוגע לספרי ככולל שכוא סגור על כל כפסח יש לכקל שאין כאן חשש שמה יצוא לאכלו, אפילו לכחז"א, דכ"י כתב כחז"א לכדיא כעעס דצעי מחילכ אפילו לפירוים ואין לך מחילכ גדולכ מזו שסגור כל כמקום שסס כספרים, וכ"כ לכדיא כראצ"ן כנ"ל דכא דחנן צלך דצסדקי עריצכ אס יש פחות מכזית צעל צמיעעו, כ"מ דלא צעי לאישחמושי צעריצכ צפסח וכו', כרי דאי לא צעי לאישחמושי מותר לכשכוחו צפסח. ומיכו אס אפשר יעשכ שער מכירכ וימכור גם חמץ כנ"ל צקנין אגצ. ועיין שער יששכר ממרן כגכ"ק ממונקאטש (כציוו צדרכי חיים ושלום ס"י חקע"ד) שאצותיו כקדושים וכן זקניו מלד אמו כגכ"ק מראפשיץ זי"ע דקדקו שיכ"י מה למכור צשער כמכירכ לנכרי מקודס פסח, וכצב רציו שס עעמו ע"פ נגלכ כיון שצריכיס ליזכר ממשכו חמץ גם מזל ירחא, כיינו מדרבנן גם כציעולו, ולכחורכ כוא דבר שאי אפשר ליזכר ממשכו צחורין ובסדקין אשר לא ימלע כמעט, ואס נאמר שימכרס לנכרי, כרי לא חל כמכירכ על כפירוין קעניס כאלו שאין צכס שו"פ וגם כי אינס ידועים צכלל וכיאך יחול קנין ועל מה יחול. ועל זכ כעלכ למכור צשער מכירכ איזכ דברים צשוין שיש צכס חשש חמץ ודרך אגצ כותצין צשער מכירכ גם על כפירוין שצין כסדקים צכליס חמוליס וכיו"צ ועי"ז חל

שם בגמ' נכמא חמימא אפכ וכו'. דרכס כיכ לאפות מלות בכל יום וכיו מניחים במלות זכיותן זחמימותן זכ על גב זכ קודם שינענו כדי שיכיו במלות רכים ונוחים לאכול. גם כי היו עצים ביותר עד קרוב לעפת. ולכן לא היו מכירים חס כוא פת חמץ או מלח. ויש ללמוד דאס עשו כהיום שכולא במלות חס מן החמור וכניחם זשקית פלעספיק או זקופסכ שנשאריו רכים אחר אפיכ אין זכ חסרון כלל רק שידע שנאפו זחמור.

שם בגמ' כבודק לריך שיזרק, וכוא שזדוק אור לארבעה עשר שזמנו כוא חבל כמפרש מיבשכ לים או יולא זשיירא ואינו מניח זכיותו מי שיזדוק שזוקק לזדוק קודם שילא או אפילו יותר מזכ אס דעתו לחזור כחז כרמ"א (א"ח סי' חל"ו) דחינו מזרק, ונחלקו בזכ כפוסקים דעת כריעז"א וכרמ"א וכפר"ח דלעולם מזרק כל שחייב לזכר ודעת כז"ח דעכ"פ זחוך ל' מזרק, ודעת כמג"א וכע"ז וש"א דלעולם חינו מזרק וככי נכוג.

רש"י ד"ה דאסורא דרבנן, וכיון דחס עליה ומשכי ליה פורחא עזר עליה. משמע דוקא משום דחס עליה ומשכי ליה חבל חס משכי ליה כדי לשרפו לא עזר עליה ועיין חוס' לקמן דף כ"ט ע"ב ד"ה רב אשי ומכאן מוכח ר"י ועיין לעיל דף ו' ע"ב ד"ה ודעתו, וזחוס' שם ד"ה ודעתיה ועל פ"כ קשכ ונראה לכאורכ דעת רש"י דס"ל דאף חס רק זחוחכ רגע חס ואח"כ מתחרט ומזעל מ"מ זחוחכ רגע זכר עזר.

איברא, דזשו"ח שחילה יעז"ן (ח"ב סי' ל') זחמח חמכ כקושיחיו כנ"ל דהיכי ס"ד שיחמין משכ כמלכ כחזיבכ זשעתה, ואס ח' רולכ כקז"כ לאמר כאמירכ לישאל לא ח' מקדים לאמרכ למשכ כמכ ימים קודם, ולא מלינו זחאח זשום מקום, עכ"פ עטמח זעי שינכ משכ מדחו זפעס זחאח ע"ש מכ שזאריך. ולפמ"ש לכאורכ אחי שפיר שזרי זחמח מלינו עכ"פ לחד מ"ד שיומא קמח לא חמר כלום משום חולשח דאורחא, א"כ כמז"כ אפשר שזוד יום לא חמר לכס או יומיים גם זמלרים לשום סיבכ או שזי סובר שממילא כל ככלכות לריך לחזור עליכס זי"ע. וכעין זכ ח' שם זיעז"ן ז"ל זחי כשני לכמעין שם.

נחש"ם ד"ה זחא חומרת, ועיין עוד רמז"ן שמות כ"ד ח' ד"ה ורחיחי זמכילחא.

דף ו' ע"א

בתלמיד יושב לפני רבו. עיין לקמן מ"ו ע"ב מש"כ שם על כגליון.

שם בגמ' קדים ומזעיל ליה, לכאורכ כיל"ל קדים ומפקיר ליה דמחי מזעל שייך זעיסכ זלא נחמלכ עדיין דזיחר כוא, ועיין רש"י ומזעל לכ זלזו, ועיין לעיל דף ד' ע"ב דמדאורייתא זביטול זעלמח סגי, וזרש"י שם דכוא גזר כפקר ול"ע. ולפמ"ש לעיל (דף ג') זשס כמחירי זמגן זחוח וכן נראה דעת רש"י זביטול חינו מדין כפקר זלח מדין סילוק רשוח שמסלכ עלמו מכחמץ ומזעלו כדזר זזעל זללו לגמרי אחי שפיר.

המקדש בחיטי קורדניתא ותמיה בדברי אב"מ שפי' בדברי רש"י דבאסח"ז לא שייך הפקר ב"ד

זחז לכדיח זד"ה אפילו זחיטי וכו'. ואע"ג דאחי חיסור כנלח חמץ דרבנן דשש ומפקע קידושי חורכ ושרי א"ח לעלמח כח מחרלינן זכמכ דוכחין כל דמקדש אדעתח דרבנן מקדש וכפקר ז"ד כפקר וכס כפקירו ממונו כרי דרש"י פי' לכדיח דזעטס משום כפקר ז"ד כפקר, ודזרי כחז"מ ל"ע.

שימות רש"י והרמב"ם בדין המקדש בתרי דרבנן

גמ' רבינו כז"י זכ"מ זפ"כ מכ"ח כחז דזחרי דרבנן לכרמז"ס חינו מקודשת לדעת כ"ה חבל כוא ז"ל חלק עליו וס"ל דרק זחז דרבנן חינו מקודשת לכרמז"ס ומיכו זז"י סי' חמ"ג דלכרמז"ס אפילו זחרי דרבנן חינו מקודשת, זלח דזעניוחי מלחחי זרמז"ס זפיכ"מ ריש פ' כל שזכ כחז לכדיח דזחרי דרבנן נמי אין

רש"י ד"ה אפילו זחיטי וכו'. נחקשיחי זשיטת רש"י ורמז"ס דכמקדש אפילו זחרי דרבנן כגון חמץ נוקשכ ושעות דרבנן חינו מקודשת וכש"ע א"ע סי' כ"ח כחז דזחסכ"ג דרבנן לגמרי מקודשת וכז"ש סקנ"ז כסזיר שיטת רש"י ורמז"ס ז"ל מידי דכוכ למקדש זעידי פסולים מדרבנן, או מידי דכוכ אמקדש זמעוח שנקכ לו זקנין מעמד שלשתן, וכיון דזחסכ"ג מדרבנן חינו נותן לכ כלום, וכל דמקדש אדעתח דרבנן מקדש, וקדו"ז זחזני מילוחיס שם דחז דזרי וכחז דזחסכ"ג דרבנן לא שייך לומר כפקר ז"ד כפקר דאפילו זחסכ"ג דאורייתח לא חוי כפקר וכמ"ש כריז"ש דאפילו חסכ"ג דאורייתח חית ליה זכיכ וכזח זקלכ"ח סי' ח"ו ועוד דחז דזרי כז"ש ע"ש.

ולפענ"ד פלח שזרי רש"י זסוגין דחיטי קורדנייתח

חוששין לקדושי ולי"ע. גם כחיי סי' חמ"ג אות ו' ילא ליישז דברי כצ"י וכחז דרש"י ורמב"ם מודים דבשרי דרבנן חוששין לקידושין ופלא שלא כרגיש כשר בדברי רש"י כנ"ל ודברי רמב"ם צפ"כ"מ.

וחלמ"ד אחד ר"כ ליישז דבריו דיש לדייק בלשון רש"י פסחים שם שכתב וכו' כפקירו ממונו דכפקר צ"ד כפקר ולמכ לא פי' נמי דשויכו רבנן לכנסף מחנכ וכצ"א משע"מ כתובות דף ג' דעת רבינו פרץ דלרש"י כפקר צ"ד לא מכני חלא מטעם אפקעינכו ולפ"ז בפסחים נמי ל"ל משום דאפקעינכו ודחק לפרש ע"פ דעת האצ"נ אי"ח סי' של"ג אות כ"ד ע"כ.

בפעם שלא הזכיר רש"י בהא דאפקעינו דשווינו רבנן להמעות מתנה

ולפענ"ד פשוט דכוונת רש"י כפשוטו דכפקר צ"ד כפקר וממילא כיון שפקירו ממונו אין כאן קידושין וכו' דקשכ לך דא"כ אמאי לא פרש"י דמעות מחנכ כמו שפי' בכתובות דף ג' ועוד בנכח דוכחי לפענ"ד י"ל דבשרי אנפי או יאמר פשוט דכל מקום דמקדש במעות שמתרין בנחל ואין אמרינן דאפקעינכו רבנן לקידושייכו לריך לומר דמעות מחנכ דאל"כ לריככ להחזיר במעות עיין קידושין מ"ו ע"ב וש"מ מעות בעלמא חוזרים וקמ"ל ככא אפקעינכו לקידושין ובמעות מחנכ וכיינו במקום שבמעות מותר בנחל, אבל במקדש באסכ"י דרבנן אי"ח לומר דמעות מחנכ שכרי גם לכ במעות אסור בנחל דחיטי קורדנייתא איסכ"י ייכו מדרבנן עכ"פ ולכן לא יכול לומר במעות מחנכ חלא כפקר צ"ד וגם היא אסורכ ליענות מהמעות.

וא יאמר דכיכא דבשעת קידושין אמרינן דלא חלו בקידושין וכגון במקדש בחיטי קורדנייתא וכיונא בזכ אז שפיר אמרינן כפקר צ"ד כפקר וחכמים כפקירו אח ממונו וכל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש וא"כ ליכא כאן ממון בנכ להכתקדש ולא חלו קידושין כלל מעיקרא וכצ"ג לא אמרו אפקעינכו רבנן לקידושין מייכ דמעולס לא חלו בקידושין ואין להם מכ להפקיע חלא כפקירו בממון וממילא לא יחולו בקידושין, וממילא אחי שפיר כאן בפסחים שכי' קשכ לי' לרש"י ואפי"ג דאחי איסור כנחא חמץ דרבנן דשש ומפקע קידושי חורכ ושרי אי"ח לעלמא כה מתרנין בנכח דוכחין כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש וכפקר צ"ד כפקר וכו' כפקירו ממונו כלומר וכיון שפקירו ממונו אי"כ לא אחי איסור חמץ דרבנן ומפקע קידושי דאורייתא דבקידושין מעולס לא חלו כלל.

אבל בכתובות וביצמות דכחם מיירי דבשעת קידושין כיו קידושין גמורין חלא דעכשיו בשעת נתינת כגט משום דעכש לא ככונן או משום מגדר מילחא אפקעינכו רבנן לקידושין למפרע כצ"ג שפיר קשכ שכרי בשעת קידושין לא כפקירו צ"ד ממונו שכרי עד עכשיו דרו שניכס יחדו כאיש ואשכ וכו' קידושייכו קידושין וגם היא ככר חכלכ כמעות בחור מעות שלכ וכאיך יש לומר עכשיו שפקירו ממונו ומאי מכני כפקר זכ עכשיו שככר כמעות אינו שלו שככר כאשכ קבלכ ככסף כצ"ג ליכא למימר משום כפקר צ"ד שפקירו ממונו למפרע ולא חלו בקידושין כלל ולכן ע"כ משום דאפקעינכו רבנן לקידושין משום דכל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש שאמר כדת משכ וישראל וכו' לא ניחא לכו בכוני קידושין ובמעות שנתן לכ מחנכ כס, חלא דלא חקשכ כאיך יחנו מעות שלו במחנכ לאשכ זו וע"ז קאמר משום כפקר צ"ד כי' כפקר וצידס ליתן מעות חלו מחנכ לכ וכבן.

ביאור רש"י יבמות צ' בהפקר צ"ד ע"י גמ

ובזה אחי שפיר מכ שפרש"י יבמות ל' ע"ב אדעתא דרבנן חולכ בדעת חכמים דכא כדת משכ וישראל קאמר ואפקעינכו רבנן על ידי גט זכ לקידושין מיכ ושוינכו למעות דקידושין מחנכ למפרע דכפקר צ"ד כי' כפקר ע"כ כנכ דייק ואפקעינכו רבנן ע"י גט זכ לקידושין ולמ"ל ע"י גט זכ לימא בנכס ואפקעינכו רבנן ע"י כפקר צ"ד, אמנס לפמ"ש אחי שפיר דכחם מיירי שבשעת בקידושין לא כפקירו ממונו וא"כ כאיך אפשר כיום להפקיר ממונו אלמפרע שכיכ ככר ממון שלכ היא ועיין ר"ן נדרים פ"ב ע"א ד"כ ואני מסתפק וכל שזככ צו אחר קנכ כזוככ מן ככפקר וכו' קנין ממונו של זכ אינו בטל וא"כ כצ"ג קנין ממון שקבלכ כאשכ וקנחכ בממון כזכ אינו בטל חללכ וע"כ קאחי עלכ מדין דמעות מחנכ לכ ומדין כפקר צ"ד ובקידושין כפקיעו משום דעל חנאי של כדת משכ וישראל קידש וא"כ עכ"פ כני חרי עניני וחרי עעמי ייכו בקינור כיכא דרולכ לקדש ובשעת קידושין לא ניחא לכו לרבנן בקידושין חלו כצ"ג אמרינן כפקר צ"ד כפקר וכפקירו ממונו וליכא קידושין כלל חכל כיכא דלאחר שקידש ולאחר זמן ראו חכמים להפקיע קידושי אז ככר כעטס משום דקידש כדת משכ וישראל ואפקעינכו לקידושין ע"י כגט ושוינכו למעות מחנכ וכבן כי כוא דבר חדש צס"ד.

שוב דקדקתי בדברי רש"י כתובות דף ג' וראיתי כמעט כדבר מפורש כדבריו שם וז"ל קידש בצינא מאי אפקעתא מעיקרא איכא בשלמא על ידי גט כשר אפי"פ

דלאו איכו מחיל אבי בנן מאי איכא למימר אין כפי נמי ופרש"י נימא למול בחמיה משמע דלוחו רופא המל אח כל בני בעיר (לזוכ) [נלעוה] למול אח כחניוק כזכ. וכי לא סגי דלאו איכו מחיל עליו המלכ מועלת וכלל המלכ על אביו מועל כדאמרן בקדושין פ"ק (דף כ"ע ע"א) אבל ביעור מלכ על בעל כחמץ מועלת וכל איש ואיש בודק ביתו וכו' ע"ש. ויש לדייק באריכות לשון רש"י משמע דלוחו רופא המל אח כל בני בעיר לזוכ למול אח כחניוק כזכ, ומאי ס"ד דיש כאן רופא המל לכל בני בעיר וגם חילופי גירסאות ברש"י כחיצ לזכ ועל בגליון בסוגרין נלעוה.

וגרמא לפ"מ שנחלקו בראשונים ז"ל אי שייך שליחות במלכות מילכ ומקורו בדברי ר"ח וברא"ש פ' כיסוי כדס דף פ"ז ע"א מעשה באחד שאמר למול אחד שימול אח בנו וקדם אחר ומלו וחבט בראשו שאמר לו האב למול מן השני עשר זכוכים ופערו ר"ח משום שבי' לו לענות אמן כיון שבי' בשעת מילכ וגדול בעונם אמן יותר מן המזכר וברא"ש ז"ל אמר דכללו כפי נראה לו לפעור המול דאפי"פ שאמר האב למול אחד למול אח בנו לא זכב בלוחם המלכ לחייב אחר אם קדם ועשה ולא דמי לאב שחייב למול אח בנו ור"כ למולו וקדם אחר חייב אבל אם אין האב רוצה למולו כל ישראל חייבין למולו ע"ש. וכד"מ ובש"ע ח"מ סי' שפ"ב סי"א כחב ז"ל דאדם עושב שליח למול אח בנו וכש"ך חלק עליו ולכאורכ מפרש"י כאן נימא למול בחמיה וכו' משמע דמול כל בני בעיר לא נלעוה למול כאביו ועל האב מועלת המלכ ולא על המל וא"כ לכאורכ דליכא שליחות.

חילוק בין רופא שמינהו ב"ד למוהל שמינהו האב

אברהם דנראה לדייק מכ שפי' לשון אוחו רופא המל אח כל בני בעיר ולא אמר המול כל בני בעיר, למול ולמכ מפרש דלוחו רופא המל אח כל בני בעיר, ואשר נראה לפענ"ד דרש"י בכוון פי' שמיירי ברופא שכל אח כל בני בעיר וזכ דרכו למול לכל ילדי בעיר ולא שכל אב ממנה אוחו שליח אלא הוא ממונה מצ"ד בעיר למול אח כל בני בעיר ולכן קא מחמכ וכי לא סגי דלאו איכו מחיל כלומר לא עליו המלכ מועלת אלא על האב כמו בביעור חמץ אבל כיכא דהאב ממנה שליח למול אח בנו כרי הוא בכלל כליווי שנלעוה האב שזכ שייך לליווי האב ומכני שליחות אלא דכפי מיירי שעושב ברופא בלא שליחות שלא נחמכ מאביו או מעפס שאינו רוצה להיות שליח שרוצה לקיים מלכ בעלמו או שלא מינוכו האב אלא נחמכ מהקבל, ובאמת בביעור חמץ נמי שמציא ראי' מינה שכוה חיוב על בעל כחמץ אפי"כ

שכידושין קיימין עד עכשיו גזירה ככחז כוא שכגע כורחו ומחיר איסורו מכאן ולכנא אבל זכ שאינו גע מן כחורכ ואחכ מכשירו מפני דעחו של זכ שקידשכ על דעת חכמים ושביעלו ע"פ חכמים לריך אחכ לומר שמעיקרא לא יכיו קידושין וכו' וכמדייק בדברי רש"י יראה שכחצ בשלמא ע"י גע כשר אפי"פ שכידושין קיימים עד עכשיו גז"כ הוא כו' וקושיא כי' אללו על שכיו כקידושין עד עכשיו. וגם בסמוך שם כל המקדש אשכ על דעת שכוכיו חכמי ישראל ציראל הוא מקדש שיכיו קיימין קידושין לפי דברי חכמים ויכיו בעלים לפי דברי חכמים על ידי גיעין שכשירו חכמים ע"כ. ומבואר נמי דכחם מיירי רק באופן שכידושין כיו קיימין עד עכשיו ועכשיו רוצה לבעלם ולנחקם בגע זכ שכשירו חכמים ולפיכך שפיר לא יכול לומר כעפס משום כפקר צ"ד אלא משום אפקעינכו ועיין נדרים ז' ע"ב באומרת עמאכ ומכ שכקשכ כר"ן ואיכא למידק ובחוס' שם בשם רבינו אליעזר ומכ שחי' כס ודו"ק.

צ"ע באב"ש שתמה על הרמב"ן והר"י

עוד רגע הדבר מכ שראיתי בחכ"ש א"ח כנ"ל שחמכ על כצ"י וכח"י וכרמז"ן ז"ל שלא ראו דברי כירושלמי פ"ב דפסחים כ"ד וכחצ וז"ל וחמוכ לי על כרמז"ן שכצ"י כצ"י וכח"י דס"ל דחמץ דרבנן ושעוה דאורייתא אינכ מקודש וכו' א"כ מאי מייחתי כירושלמי ראי' מחמץ דרבנן כו', וכדברים כשגב כיואלים מפי כשליע שכרי באמת כרמז"ן במלחמות שם פסחים כנ"ל מייחתי דברי כירושלמי כנ"ל וכנכ יסודו לפי דברי כירושלמי גם כראצ"ד ככשגוח על כרי"ף שם כצ"י דברי כירושלמי וכי יעיר עיני.

תוס' ד"כ בלצפר כחצ שם וז"ל ולא נראה לר"ח דצפ"י ר"ח דמילכ (קל"ז ע"ב) חניא המל אומר אקצ"ו על המילכ אבי בנן אומר לכניסו, משמע לאחר המילכ מקומו. נראה לדייק מדאמר המל אומר, א"כ ר"ל דקודם מל ואח"כ אומר האב לכניסו. ובאמת כי לולי דבריו הקדושים אינו מוכרת, די"ל דאבי בנן מברך בשעת שכמוכל מברך בלוחה חדא, וככי מורכ כלשון המל אומר וכו' אבי בנן אומר לכניסו, כיינו ממש בשעת שאומר המול, ואומרים שניכס כאחד ואכתי קודם הוא.

דף ז' ע"ב

בדף שליחות במילה

מיתיבי ברוך אקצ"ו ולונו על המילכ (פי' ולא למול) ומשני כחם כיכי נימא נימא למול לא סגי

כרמ"א ושאר פוסקים, דלפי הנראה מדברי הש"ך והקצו"ח דכס פירשו דברי כרמ"א ורבינו ירוחם והנמשכים אחריהם דמייירי באצ שכי' לו בן למול ולא רצח למולו בעצמו אלא נחננו לשלומו למול, וע"ז קאי כרמ"א והנמשכים אחריו, וכיון שכתב דכחועף משלומו פטור מלשלם דלא זכר זה במלוא ז', ח"כ מוכח דלא אמרינן שלוחו של אדם כמותו.

ולפענ"ד נראה כוונה אחרת בדברי כרמ"א וכד"מ וכו' דודאי חס עשה האצ שליח למול את בנו, כלומר שאמר לו בפירוש שיעשה שלוחו ככ"נ דנעשה כמותו ומקיים מצוה על שמו ונקראת מצוה האצ. אבל הכא מייירי כשהאצ לא רצה למול בעצמו ונתן לאחר למול ולא עשהו שליח אלא כיבדו בחור כיבוד שהמובל יקיים המצוה ולא בחור שלוחו אלא בעצמו וכמו שנבאר השוחטים שמכבדים לבצלי בחים חשובים לכסות שיכ"י להם מצוה כיסוי, ובהם לאו בחור שליחות הם נותנים שיכסו להם הדם ויכיו שלוחם, אלא אדרבה הם נותנים להם קיום המצוה כולו. וככ"נ מייירי כרמ"א והנמשכים אחריו באצ שלא רצה למול ונחננו לאחר למול ויקיים המצוה כולו לא בחור שליח אלא לעצמו, וע"ז כתב כרמ"א דחין כה ביד האצ ליתן המצוה לאחר ואפילו ע"י קנין, דכל שאינו רוצה בעצמו לקיים המצוה מועלת על כל ישראל וכו' מצוה כל ישראל וכו' כעין חופס לבצ"ח במקום שחז לאחרים. עכ"פ כיון שאין שום דין קדימה על המובל זה משאר כל ישראל, ממילא כל הקודם זכר דמחנה האצ אינו מועיל כלום, ואפילו עשה קנין דחין המצוה קנין שלו שלו שיוכל למכור המצוה אלא שיש לו דין קדימה במצוה ועל מצוה קדימה יכול לעשות שליח לקיים בשבילו אבל חס לא עשה שליח חין לו מה ליתן במחנה או למכור לאחרים זה נלפענ"ד בכוונה כרמ"א אף שלא הבינו כן הש"ך והקצו"ח והנמשכים אחריהם.

ותא חזי לשון כרמ"א מדייק כן לכדיא, שכתב צ"י כיסוי הדם וז"ל, ובלאו כנך עמי דר"ח נראה לי לפטור המובל, דאע"פ שאמר האצ למובל אחד למול את בנו לא זכר באותה מצוה וכו' ולא דמיא לכיסוי וכו' וכן האצ שחייב למול את בנו ורצה למולו וקדם אחר חייב, אבל חס חין האצ רוצה למולו כל ישראל חייבין למולו, ובדיבור שאמר האצ למובל לא זכר למצוה לחייב לאחר חס קדמו ע"כ. ומדייק וכפל כרמ"א ז"ל וכתב וכן האצ וכו' ורצה למולו וכו' "אבל חס חין האצ רוצה למולו", ובהכ פל בלשוננו רצה למולו או חין האצ רוצה למולו ותלא דרצה ולא רצה, ומשמע דמייירי שאינו רוצה למולו ואינו רוצה בקיום מצוה זו אלא רוצה ליתנה לאחר עכ"פ, אבל פשוט שאם רוצה למולו ועושה שליח למולו

מועיל שליחות וככ"נ במלוא מילה. ואע"ג שפרש"י דכל איש ואיש בודק ביתו ביינו לחיוב אבל ככ"נ דע"י שליח נמי מכני כמבואר בש"ע כגם שמוכר בו יוחר מבשלוחו.

ואולי אחי שפיר לפי זה גירסת הספר בלשון רש"י לזכר למול כלומר שאם יאמר למול הוא כמו שמוכר למי שהוא למול שכרי חביו לא לזכר לו ודו"ק.

עוד בענין שליחות במילה

בפוש"ע (חומ"מ סי' שפ"ב ס"א) כתב כרמ"א כי' לו בן למול ובא אחר ומלו חייב ליתן לו י' זכובים, אבל נחננו לאחר למול ובא אחר ומלו פטור (רי"ז נל"א ח"ד). וכש"ך באריך שם להשיג על הסמ"ע, וכתב דברי כרמ"א ז"ל דמוכר ממנו דמי שהוא מוכל אינו רשאי ליתן את בנו לאחר למובלו דלא שייך במילה שליחות, ובעושה כן ויכול לקיים בעצמו מצעל מ"ע גדולה של מילה ויש לב"ד לבטל הדבר הזה ע"ש. ובתבואה שור (יו"ד סי' כ"ח) חתם על הש"ך וכי לא ידענו דהמצוה על האצ, וכן בכיסוי מי ששחט יכסה אף דאפי"כ יכול לעשות שליח דשלוחו של אדם כמותו.

והקצו"ח (שם סק"ב) כתב ליישב דברי הש"ך דמדברי כרמ"א שפיר מוכח דלא מכני שליחות במלוא מילה, דאי נימא דשלוחו של אדם כמותו ח"כ כי כיכי דאם כי' האצ עצמו רוצה למובלו ובא אחר וקדמו דחייב לשלם עשרה זכובים, ככ"נ חס נחננו לשלומו כיון דשלוחו כמותו ומלוא עליו נחקיים ע"י שלוחו, והשתא שבה אחר וקדמו כרי ביטל מצוה וכו' בדין לשלם לו עשרה זכובים, אפי"כ דלא מכני שליחות במלוא האצ למולו, ומש"כ כל שנחננו לאחר וקדם אחר פטור דאינו מפסיד לאצ כיון דלאו שלוחו הוא, והא באחר נמי לא מפסיד כיון דעדיין לא זכר זה.

עוד הקשה דברי רמ"א אכדדי, דכאן כתב בדברי כרמ"א דאם נחננו לאחד למובלו ובא אחר וקדמו פטור, וביו"ד (סי' כ"ח) בד"מ וכן בכל' מילה כתב דגם במילה קי"ל שלוחו של אדם כמותו, וכיון דס"ל כ"י ח"כ מה לי האצ בעצמו רצה למובלו או נחננו לשלומו, אכתי מצוה הוא דנחקיים ע"י שלוחו, ואם בא אחר וקדמו הפסיד לו מצוה ויתחייב לשלם לאחי כנן ע"ש מה שהאריך.

אב שכיבד למול את בנו ולא בתור שליח

ומה שנראה צ"ד ביישוב כל הקושיות מדברי רבינו

האז ועשכ שליח זה, ונפרט לפמ"ש בחשובה דאפילו עשכ לו קנין לא מהני וזודאי כשעשכ עמו קנין אינו רואה שיכ"י אחר שליח. גם כי לשון הרא"ש שכתב בעמס משום דאם אין האז רואה למול כל ישראל חייבין. מפורש יולא דכשני לאו בחור שליח ידידי אחי אלא מל מעמס דמלוא על כל ישראל ואין זה מלוא האז וזה פשוט מאד. ובגמ' כעושה שליח לחרום אין אחר יכול לחרום. ובאמת כי גם הקל"ח לבסוף חזר בו מעמס זה.

מצות מילה אי הוה מצוה שבגופו

ואבתי פש לן מה שכתב הקל"ח שם לדחות דברי בד"מ וכתב"ש שחקשו דהא קי"ל בכל דוכחי שלוחו של אדם כמותו, וא"י לפמ"ש בחוס' רי"ד בפ' האיש מקדש דדבר שבגופו אין אומרים שלוחו של אדם כמותו, דוקא בקידושין וגירושין ובשחיטה פסח שהמעשה נעשה על שמו, כי זה מגרש על שמו או זה שוחט והוא יאכל הפסח וכו"ל בסוכה כשני עושה לו סוכה והוא יושב בה ככה"ג שפיר מהני. אבל בחפילין שהחיוב שיכ"י על גופו, וכן ישיבת סוכה שהמלוא שגופו ישב שם וכן לולב וכן לילית, א"ל שאחר יעשה עבדו. וא"כ ה"ל מילא דומה לחפילין ולילית וסוכה דאינו בשליחות, ובזה כתב ונדחו כל דברי כתב"ש וכד"מ.

ולפענ"ד בדברים מחמיכין מאד, דודאי לא דמי מילא לחפילין וסוכה ושאר מלוא שבגופו כיון דבכני מלוא החיוב הם על גופו דוקא, אבל למול אח בן אין בזה המלוא שכל גופו, ואדרבה המלוא נעשית על גוף בנו שהוא גוף אחר, אלא שהחורב לווחה שהוא יקיים מלוא זה למול אח בנו ומועל עליו חיוב למולו, אבל אין זה חיוב על גופו אלא בכל אופן שהוא. וא"כ אדרבה, מדברי החוס' רי"ד נראה ראי' ברור דכיון דלא הוי מלוא שבגופו ממילא אמרינן בזה שלוחו של אדם כמותו, וזה לפענ"ד ברור מאד.

רא"י להשיפות דמהני שליחות במילה

ומעתה נראה לפענ"ד להביא עוד קצת רא"י דגם במילא אמרינן שלוחו של אדם כמותו מהא דאמר בגמ' (חולין ע') ת"ח לריק שילמוד כתב שחיטה ומילא, ועיין פיהמ"ש להרמב"ם (גיתין פרק ו' דף ס"ו ע"א) אמר לשנים חנו גע לאשתי או לשלש כו' אינו מן הנמנע שב"ד בגדול לא יכיו בקיאיין בכתובה לפי שהנחוי בב"ד שיכיו חכמים לא שיכיו סופרים ולכן אינו מן החימא שבב"ד בגדול לא ידעו לכתוב, דעל הב"ד להיות חכמים

הכ"י עושה ונעשה שליח, וככה מיירי כשאנו עושה לשם שליח האז רק רואה לכבדו. גם לשון שכתב וזדיבור שאמר האז למוכל לא זכה למלוא, ולא כתב וזדיבור שעשהו האז שליח למוכל לא זכה במלוא, משמע דאינו מדבר משליחות כלל וזה נלפענ"ד ברור. ועיין פלתי (סי' כ"ח).

גם כי כבר כתבתי מה שנלפענ"ד דבחיוב על כל ישראל למול וכן בחיוב ב"ד שחייבים למול הוא רק בשני אופנים או שהילד יחוס ר"ל או שאין האז ידע או שאין האז כאן, או אפילו הוא כאן אלא שאינו רואה למול ואז או שכופין אותו או שהם מלין אבל כיכא שהאז לפנינו ורואה למול אלא שאינו יכול ועושה שליח במקומו או אפי' יכול למול בעצמו ועושה שליח בגם שמלוא בו יותר מבשליחו ככל המלוא מכל מקום כיון שרואה למול ועושה שליח הרי הוא כמותו וליכא חיוב על כלל ישראל למול וממילא ליכא מלוא על החוטף למול כל זמן שהאז או שליחו רואים למול ולכן החוטף משליחו של אב החוטף מאביו וחייב לשלם אפי' לדעת הרא"ש ז"ל כנלפענ"ד.

ובן נראה לפרש דברי הרא"ש בחשובה (כלל י"ב סי' ג', הביאה הש"ך) וז"ל, דאפילו הקנה לו בקנין למול אינו כלום דקנין דברים הוא. ולפוס ריכעא אינו מובן, דמאי שיעא דקנין שייך ככה, דאי מיירי בעושה שליח למא ליה קנין שהקנה לו למול, דרק בחור שליח עשהו. אבל לפמ"ש מובן מאד לשון אפי' הקנה לו בקנין והכוונה שנתן לו למול בכבוד ומחנה ועשה קנין, אפי"ה לא מהני דקנין דברים הוא כיון דאם אינו מקיים האז בעצמו חל המלוא על כל ישראל ואין מה ליחן או להקנות.

ומעתה מה מאד מיושנין דברי הרמ"א מסחירת הקל"ח, שהרי הרמ"א דייק בלשונו כי לו בן למול וכו' אבל נחנו לאחד למול ובא אחר ומלו פעור, ולא כתב אבל אחר לאחד למול או עשהו שליח למול, אלא דייק בלשונו לומר לשון נחנו שהוא מחנה, כלומר שנתן לו מחנה למול אח בנו, ככה"ג ודאי אם בא אחר ומלו פעור דברי אינו יכול ליחן לאחר למול, אבל כיכי שעשהו שליח פשוט דמועיל. ונמלא דברי הרמ"א מיושנין כפחור ופרח מקושיית הקל"ח, דודאי בד"מ ס"ל במילא דשלוחו שא"כ ושפיר פסק נמי דברי הרא"ש דכהא לא מיירי בחור שליח אלא בחור מחנה ואחי שפיר.

ומה שכתב הקל"ח דאפשר דכיון דכבר גילא האז לעשות בדבר ע"י שליח א"כ בקדמו אחר נמי הו"ל שליח דאז, דבר זה חמוק הוא דברי אדרבה הרי קדם

ולא סופרים. ומעט כ"ג אינו מן המוכר שידע שחיטתו ומילכ, ועכ"פ כל בעולם כולו אינו מוכר שילמדו מילכ. ואי נימא דמילכ ח"א לקיים ע"י שליח, ח"כ חקש למכ לא חייבו לכל אדם שילמד מילכ כדי לקיים מצוה מילכ שחייב כל אדם בו, ולמכ אמרו רק ח"א לריך שילמד וגם זה אינו בחור חיוז, וודאי כל אדם מחוייב לעשות פלדקי לקיים מצוה כ' וכ"ש מלכ גדול של מילכ שמציאו בבית ישראל, אבל אי נימא דמועיל ע"י שליח אחי שפיר דכוכ ככתב ושחיטת דמוחר ע"י אחר.

ובבל כיון דכללס יחד כתב שחיטת ומילכ משמע דבחדא מיחתי מיחתינכו ובזכ מיושב נמי מכ שקש לכרמזים ז"ל דאינו מן מוכר על כצ"ד שידעו כתב, דאחתי חקש כאיך יקיימו צ"ד מצוה כחיבת ס"ת כיון דלא ידעו ליכתוב וכחיבת ס"ת מ"ע הוא ולאחתי מוכר שצ"ד ידעו לכתוב ס"ת שכיח בבכר עליוכס. אבל אי נימא דגם יכול לקיים ע"י שליח אחי שפיר, אלא דבמקום אחר בארמית דלכרמזים ליכא כחיבת ס"ת ע"י שליח וי"ל, מ"מ מכ שכתבתי נראה בצ"ד ראי' דמילכ איתא ע"י שליח וק"ל.

בנוסח הברכה דע"ז ביעור או לבקר

בפלוניתא דעל ביעור ולבקר פריך בגמ' ממילכ ושחיטת ומשני דשחיטת ומילכ ככ"ג באז כמל מצרך למול, ועיין חוס' דכן מצרך בגרים כיון דכחיוז על כולם. וכרש"א בחי' חקש דמאי משני דאזי כבן כיון דעל באז מועל ככ"ג דמצרך למול, ח"כ בדיקת חמץ נמי כיון דעל בעכ"צ מועל לבדוק יצרך לבקר כמו דמשני בגמ' גבי מילכ ושחיטת. וי"ל לפמ"ש כר"ן בשם כרמזין דכחא פליגי במלכ שאפשר לעשות ע"י אחר וכחא בעלמו פושא אותן כילד מצרך, אבל בחרומה לא פליגי אע"ג דאיתא בשליחות כיון דלריך דעת בעלים לא מיקרי שאפשר לעשות ע"י אחר. מבואר דכחיבתא וכמחלוקת הוא כיון שאפשר לעשות ע"י אחר ונעשה במלכ ובזכ פליגי כאיך לבקר, ולפ"ז אחי שפיר דבשלמא בדיקת חמץ אף שהוא בחיוז על בעכ"צ מ"מ אפשר לעשות במלכ ע"י אחר כמו על ידו, ואפילו בלי שליחות אם בדיק אדם בבית ובדק בבית ולא ביעל בזכ מלכ שכרי סוף סוף בבית בדוק. משא"כ במילכ, שאם מל אחר אף שכולד נימול מ"מ לא קיים בזכ באז במלכ שנלמד למול אח בנו. ולכן פריך אזי כבן מאי איכא למימר, וכן בשחיטת, ול"ע.

עוד י"ל לפי דעת אזי בעזרי (עור אורי' סי' תל"ו) בישראל כיוצא מצית עו"ג חוק ל' יום לריך לבקר, וחילק בין נכנס בבית אחר ללא נכנס בבית אחר, ופי'

כצ"י בחילוק שהוא משום דאע"ג דל' יום קודם פסח חל עליו חובת ביעור, אין חובת ביעור חלכ עליו אלא לענין שזקוק לבקר אבל לא לענין שזקוק לבקר בית זכ דוקא. כלכך כל שהוא נכנס בבית אחר כרי הוא מקיים בכ מצוה ביעור שחלכ עליו ודיו, ואם אינו נכנס בבית אחר לריך לבקר זה כדי ללכת ידי חובת ביעור שחלכ עליו ע"ש.

מבואר דחיוז בדיקת חמץ שחלכ על האדם אינו בבית זכ דוקא ויכול לקיים בכל חמץ שהוא, משא"כ במילכ דכחיוז על אותה מילכ דוקא, ואם יכ"י לו בן אחר יכ"י בזכ מלכ אחרת. ולפ"ז שפיר יש לחלק בין חיוז בדיקת לחיוז מילכ ושחיטת ול"ע.

אי האב עושה שליח למול

שם בגמ' לא סגי דלאו איכו מכיל, פירש"י וחוס' דעל באז מועל. כש"ך בחי"מ (סי' שפ"ב) למד מדברי כר"א"ש (פ' כיסוי הדם) דאין באז יכול לעשות שליח במילכ, וכן הוא דעת אורי' (כצ"ד ד"מ יו"ד סי' רס"ד), וכד"מ וחצ"ש (יו"ד סוס"י כ"ח) תמכו עליו דכא קי"ל בככ"ת שלוחו של אדם כמותו, ועיין בקל"ח ועיין לעיל מכ שכתבתי.

ובעת נראה מדברי בגמ' דפריך מיחסי ברוך אשר קדשנו וכו' על במילכ, ומשני לא סגי' דלאו איכו מכיל. ואח"כ פריך משחיטת, ומשני לא סגי' דלאו איכו שחט. ופריך פסח וקדשים מאי איכא למימר, ומשני אכ"ג, ופירש"י פסח וקדשים כבעלים נלטו דכחיז וסמך ידו ושחט. וכוכ מדכללינכו יחד מילכ ושחיטת קדשים משמע דכי כדדי יניכו וכוכ כן זכ, וכן מכ שחי' אכ"ג דפסח וקדשים אכ"ג דמצרך לשחוט משום דכוכ ממש במילכ. וכוכ פשוט דפסח וקדשים מכני שליחות, ובגמ' קידושין ילפינן דשלוחו של אדם כמותו מפסח דכחיז ושחטו אותו כל קכל עדת ישראל, וכי כל הקכל שוחטין, מכאן ששלוחו של אדם כמותו. וא"כ מדכלל מילכ ושחיטת פסח וקדשים מוכח דבמילכ נמי אמרינן שלוחו של אדם כמותו. ומיכו יש לדחות קל"ח דלא דמי לגמרי רק לענין חיוז.

ביאור שיטת הש"ך דבמילד שליחות לא מהני

ולפמ"ש בסמוך לחלק במילכ בין אזי לאחר דאזי לעולם מחוייב ואחר אינו מחוייב אלא שלא יכא ערל, כי' נלפענ"ד ליישב דברי כד"מ וכחצ"ש שחקשו על כש"ך דקיי"ל בככ"ת שלוחו של אדם כמותו, לפ"מ שראיתי בשו"ת צי"ש למרן זקני ז"ל (יו"ד סי'

שמי' שרץ השואל לחדש דלח אמרינן שלוחו ש"ח כמוהו אלא במקום שאם לא יוכל לעשות שליח לא יתקיים המעשה ע"י אחרים ולא ע"י עצמו, כמו פסח אם רחב קרי ועצל בע"פ שא"י ליכנס בשעת שחיטת לעזרה ולערב מותר לאכול או שהוא חולב קלח בשעת שחיטת, לכן יכול לעשות שליח כדי שלא יחצטל מן המלוא. וכן בגירושין אם הוא אנוס שא"י לגרש בעצמו ואין אדם דר עם נחש בכפיפה יחצטל המלוא, לכן כרש"י לו כחורב לעשות שליח. אבל במילכ וכיסוי, אף אם הוא לא ימול ולא יכסה כלוא כל ישראל חייבין למול ולכסות ואפשר להחזיק ע"י אחרים, לא מכני ביד שליחות ע"ש.

ולפי דעת הכפנות פננה דכחיוז על אחרים הוא שלא יבא פרל ועל הכחז כחיוז למול, אי"כ כי"א אי אפשר שיקיים מלוא זו ע"י אחרים, וזכ פשוט. אלא דבאמת גם בלי שיעת הכ"פ כרי איכא על הכחז חיוז מילכ של דיוס כשמיני מה שאם אציו לא יקיים מלוא זו לא מחזיקים ע"י שום אדם, דמכ ששאר אדם מקיימין במלוא אינם מקיימין עשה דדיוס כשמיני וממילא יכול לקיים ע"י שליח, ועיין ב"ש כנ"ל ודברי פי חכם חן וש"י.

שם בגמ' פסח וקדשים מאי איכא למימר. לכאורכ מכאן ראוי דמותר לעשות שליח למול את בנו שכרי בשו"א כחן חז"ל מילת בנו לשחיטת קדשים ובקדשים כרי מפורש דעושה שליח ואפילו למ"ד בני כבני שלוחי דרחמנא ניכחז מ"מ שחיטת כשרה בזה. ועיין ש"ך ח"מ סי' שפ"ב ועיין עוד שבת קל"ג ואי איכא אחר ליעבד אחר ובמכ ש"ינחי שם על הגליון.

שם בגמ' שאני כחם וכו'. ונראה דמדלח משני ליעול לא סגיח דלח איכו נועל משמע דא"א ע"י שליח וע"כ בעצמו נועל ועיין חוס' סוכה כ"ע וחוס' מנחות כ"ז ע"א וחוס' כר"א"ש סוכה כנ"ל ועיין (שו"ת ח"ס א"ח סי' קפ"ב) אי שליח ליבד יכול ליעול ד' מינים ולבוליא כל הקהל. ועיין סי' יד במלך פ"ז מכל' לולב ועיין שו"ת עמודי אש סי' ו' ד"כ וראיתי ובערוך לנר סוכה מ"ב ע"ב ד"כ שחכ"י וז"ע.

אי מברכין על מחשבה שבב"ב

וחלבתא על ציפור חמץ, ועיין רש"י וחוס' ד"כ וכלכתא דכחונכ דגם על ציפור מכני כמו לצפר וכ"כ כר"א"ש ובר"י ור"ן בשם כר"אצ"ד אבל כאגודת וכסמ"ג וכסמ"ק משמע דוקא על ציפור ועיין ב"י סי' תל"ב. הנה חכ"א עלה ונסתפק בכחורס

במחשבה אי לריך לברך או לא, ומקום הספק דבע"א"ח סי' תל"ו כתב דמשו"כ לא חיקנו לברך על ציפור חמץ לפי שציעול הוא בל"ב ולא מלינו ברכה על מחשבה שבל"ב. ובחשו' כגרע"א (סי' כ"ט) כצ"ח קושיית כגר"י פיק ז"ל ע"ז דמ"ש מהפרשת חרומה דחל במחשבה ואפ"כ מצרכים הכפרה. ולאחר שכתב דבר מסיק דמסתבר שלא נחקן ברכה על מחשבה גרידא בשום מקום, ואיך אדם מצרכ ברכה ומזכיר את השם ואינו עושה אח"כ כלום ונראה כמדרך לצעלה, כגם שראש ג' גדולי עולם שכולם כאחד כצ"ח מ"ש כר"א"ש (פ"ד דמס' ע"ז ס"ט) וז"ל, וניחא נמי בכני הא דקאמר בחולין ודילמא ר"מ נחן עיניו בל"ב זכ ואכל בל"ב זכ ולא משני בל"ב בירך על הכפרה אלא ש"מ דמאי כוכ, ואמר ב"י במכ מדליקין דספק דבריהם כגון דמאי לא צפי ברכה וכו' וכו' וכו' דשפיר מצרכין אף כשמפרש במחשבה (עיין שו"ת מהד"ת ח"ב סי' פ"ו ובאור שמח סופ"ג מכל' מילכ ובעמודי אש בשד"ח כללים ב' אות ל"ב), מ"מ נראה לו דאין מצרכין על מחשבה גרידא. ובכוונת כר"א"ש יש לדחות דמכא גופא הוא מוכיח דמיירי בדמאי וכו' ע"ש.

התורה במחשבה בל"ב ואינו מפרש אי מהני

ומתחילה נדקדק קלח בדברי כגרע"א (סי' כ"ט שם) מש"כ בשם דודו בגאון ר' בנימין וואלף ז"ל שרץ לחדש ב' דברים, חדא דאפי' לפי החוס' דמחשבה ביינו בל"ב דיבור, מ"מ הכפרה מיכו צפי ולא מכני מה דנוחן עיניו בל"ב זכ, אי"כ מעשו מוכיחים ומשו"כ מצרכ, ובאמת כי בשעת הכפרה הוא מצרכ ע"כ. ולפענ"ד א"א לומר כן, דפשוט אפי' למ"ד דכפרה צפי דיבור נמי לא צפי הכפרה ממש, וכ"ש אי נימא דסגי מחשבה דמיציעא הכפרה דוקא זכ א"א. ופשוט דמכ שאמרו ניעלח במחשבה בלי הכפרה מיירי וכמ"ש נוחן עיניו בל"ב זכ ונועל ואוכל בל"ב זכ וכיינו בל"ב הכפרה. ובגמ' קידושין (כ"ט ע"ב) ובמס' מעשר שני (פ"ב מ"ט) מעשה ברבן גמליאל וזקנים שכיו באים צספינה, אמר להם רבן גמליאל לזקנים עישור שאני עתיד למוד נחון לו ליכושע ומקומו מושכר לו ועישור אחר שאני עתיד למוד נחון לו לעקיבה בן יוסף וכו', וכדי אפילו צציתו לא כיכ ולא ראוי לבילב ואפי' כי' מעשר (עיין רש"י שם). ואפילו לחוס' (ד"כ מעשה) שחקשו לפירש"י שם מ"מ צעיקר דינא מודו, שכרי חקשו למכ כיכ לריך ליתן להם בקריאת שם סגי, ועוד חקשו כיון שלא קבע מקום ללפנו או לדרומו מכ כועיל בכפרתו דכא חניא בחוספתא וכו', משמע דאילו קבע מקום לא קשכ מידי.

וחצת המכרש"א חלק על המכרש"ל שפי' דכחוס' דכחא ס"ל שמתחילת לא הפריש, וכן פי' כר"ש בסדר זרעים. וכמכרש"א ס"ל כחצ דלישנא דחזי עחיד למוד משמע דמעולם לא הפרישן וכמ"ש כר"ש. ומיכו מה שחצ דכפריש מקודם לכן כוונתו בספינה ולא כמו שחצין המכרש"ל דבביתו חמר כן, וחוס' נמי מיירי דבספינה קרא שם קודם שנחנס לר"י ולר"ע ולר"א חמר שאני עחיד לכפריש וכו' ע"ש במכרש"א. ולא מיבעיא למכרש"ל דנראה דגם בביתו נמי לא הפריש כלל אלא קרא שם וכו"ל מופרשים, אלא אפילו למכרש"א דקרא שם מקודם לא חלק עליו דאסור לעשות כן, אלא דלא כיב לריך לעשות כן. א"כ מבואר מיכו דלכו"ע לא צ"י הפרש דוקא אלא קריאה שם סגי לכו"ע (ועיין רמב"ם פ"ד מכל' חרומות כ"ט ז).

ולולא דמסחפינה כיב נלפענ"ד ליישב בזכ קושיית כחוס' מרש"י ומכרש"ל שם די"ל דר"ג ככ"נ דלא קרא שם ולא קצב מקום לנפוטו ולדרומו בדיבור כלל, אלא ר"ג כיב חושב במחשבתו כל מה שריך לענין חרומה ומעשר ולכן לא כיב לריך לומר לא לפניו ולא לאחריו. וכגם דרש"י בכורות (נ"ט) כחצ דצ"י דיבור עכ"פ, אבל כאן בקידושין נראה מפורש דס"ל דמחשבה נמי סגי, שחצ (ד"כ במחשבה) וז"ל, נותן עיניו בלד זכ ואוכל בלד זכ דכתיב ונחשב, נראה לכדיא דס"ל דמחשבה נמי סגי. וכ"כ ברש"י (גיטין ל"א) דמחשבה גרידא סגי, ודלא כמ"ש בבכורות. ועיין רש"א (גיטין כ"ג) שחצ דכן פיקר כמ"ש בגיטין כ"ג, ולא כמ"ש בבכורות. ולפי"ז לכאורה אחי שפיר שיעת רש"י מקושיית כחוס'.

אי תקנו חז"ל שלא להפריש במחשבה לבד

ומה שרואי עוד אחדש (בש"מ הגרע"א כ"ג) דמה דמלינו בש"ס דחרומה במחשבה הוא דאורייתא אבל מתקנת חז"ל כיב באמת שלא להפריש רק בדיבור ולא במחשבה נמי לפענ"ד ל"ע, חדא ממכ שחצאחי לעיל, ועוד דכחוס' בפרק כל הגע (ל"א ע"א ד"כ במחשבה) הקשו כיון דשרי חרומה כשנותן עיניו בלד זכ, אחאי חין מגביהין חרומות בשבת דכא חנן במס' שבת צ"פ הנוטל (קמ"א) ר' יבדכ חומר אף מעלין אחי כמדומע צ"ל ומאה, ובגמ' פריך וכו' קמחקן ומשני דסדר כרש"א דאמר נותן עיניו בלד זכ ואוכל בלד זכ, ולכ"י לא חשבו מחקן בשבת כשמעלכו כיון דאפשר במחשבה וכ"י נמי אפשר במחשבה, וכן הקש כרש"א צחי'. ומעשה אי נימא דמדרבנן מיכו צ"י להפריש ממש, אחי מקשי כחוס' וכרש"א ומדמי לכ לדמאי, וכו' לא דמי לדמאי כעוכלא לדני, אלא ע"כ מדרבנן נמי לא צ"י הפרש.

שנית נראה מדאמרו בגמ' (שזופות כ"ו) דכא דצעינן פיו ולבו שוין גמרינן מכל נדיב לב דכוכ לכו חרומה וקדשים שני כחוצין כבאים כאחד ואין מלמד. ודייק מינכ כרש"א שם דדברי רש"י גיטין פיקר ולא כרש"י בכורות, דאל"כ לא כוי חרומה וקדשים שני כחוצים כבאים כאחד. ולדידן אחתי תקשכ דכא בחרומה לדעת הגאון ז"ל צ"י הפרש בידיים וקדשים חל במחשבה בלי מעשה, וא"כ לא דמי אכדדי. אלא ודאי דאין לחלק בזכ כלל.

ברכה בכתב אי מהני

עוד כחצ שם דאי נימא דשזופכ כחצ כוכ שזופכ וככ"נ לענין ברכה א"כ אחאי אמרו בחוספחא חלם לא יחרוס מפני שאינו יכול לברך, וכלוא יכולים לברך ע"י הכתיבה ולכוון ללאח בזכ, אלא ודאי דלא מהני. וכגרע"א דחכ דבריו בזכ, דאפילו נימא דברכה כחצ כוכ כמולא בשפתיו, אבל בברכה צעינן משמיע לאזנו ע"ש. ולפענ"ד דחייב מרן הגרע"א חוזר ונראה עכ"פ דיעבד, שכרי אמרו בגמ' (ברכות ע"ז) דכל כמלות חוץ מק"ש אע"פ שלא כשמיע לאזניו ילא דיעבד עכ"פ, ועיין רא"ש בריש חולין ובצ"י (יו"ד ס' א') ד"כ חרש (כמדבר). וא"כ עכ"פ דיעבד חס כפריש וכחצ כחצ ילא, וכיו"צ לא שמענו. איברא דדבר שדיעבד ילא לכו"ע באלם שא"א לו צעינן אחר כו"ל לכחילכה, וכיו"צ שמעינן בכמה דוכתי. וא"כ אינעמיד סברת דודו הגאון ז"ל דודאי אי כחצ מכני עכ"פ כמולא בשפתיו כיב חלם יכול להפריש.

שורש הדפדפשה הוי מעשה הנתינה או שדה ב' מצוות

והגרע"א ז"ל (ס' ל') ח' קושיית הגר"י פיק ז"ל דשורש ענין הפרש כוי מעשה ליחנו לכהן אף שעכא חינו עושכ מעשה מ"מ מחשבתו לקרוא בשם חרומה שסופו לבוא לידי מעשה משא"כ ביעול בלד דנגמר ונעשה ככל במחשבה. וחמכ עליו דא"כ אחאי מצרך כמפריש חרומה מיין או חותים ורמונים עמאים, דכא כיון דאין ככהן יכול ליכנות מהם אלא לריך לעפל בקבורתן ודאי פעור כמפריש מנתיבה. ולפענ"ד אחתי יש ליישב דברי הגרע"א דכרי עכ"פ צ"י הפרש ולקצרן בעלמו, א"כ עכ"פ כבעלים לריכין לקוברן וכו"ל שוב מחשבתו לקרוא בשם חרומה שסופו לבוא לידי מעשה. ומש"כ הגרע"א מעשה ליחנו לכהן כיינו בעבורה, אבל בעמאח לעלמו קוברן.

ברם מה שיש לדייק לפענ"ד בדברי הגרע"א שכרי כחצו כחוס' יומא וכרמב"ן ז"ל (וכ"כ הנוצ"י

גם הכוס' מנחות (נ"כ ע"א ד"כ במחשבה) כתבו לכביא ראי' דכלא דיבור נמי כוכ תרומה ממחשבה דתרומות דחמשה לא יתרומו, ובחוספתא דתרומות נמי מלחתי מפני מה אמרו אלם לא יתרום מפני שאינו יכול לדבר, משמע דאי מצרך אע"פ שלא ידבר בחרמם שפיר דמי ע"ש. כוכ מצואר דס"ל לכתוב' דאע"פ שמפריש במחשבה מצרך, דמינה דייקו דאי מצרך אע"פ שלא ידבר בחרמם שפיר דמי אלם דאלם אינו יכול לדבר. ועיין חיו"ט (תרומות פ"ג מ"ח ד"כ עד שיכא פיו ולבו שוין) וז"ל, וכתב הר"ש ודוקא כששפתיו ולבו מכחישין זא"ז אבל לא מכחישין זא"ז מכני בתרומה וקדשים ע"ש, ועיין חוס' רע"א ולכלוכו דכוא בצרכה. וממילא נראה דדברי הרא"ש (ע"ז פ"ד ס"ט) נמי אחין כפשטן וכמ"ש באחרונים ז"ל.

איברא דאי נימא דאמחשבה אינו מצרך, א"כ כמפריש בידים נמי לא יצרך כיון שאפשר במחשבה (פי' מחרש"ס או"ח סי' תל"ב ס"א), ואולי יכא תלוי במחלוקת כ"כ וכמל"מ, שכתב כ"כ (פי"ג מכל' שכירות כ"ב) דמשו"כ חסמכ בקול לוקה לדעת חרמז"ס כיון שישנה במעשה גמור אף בחסימכ בקול כוא כמעשה ע"ש, ועי' מל"מ (פ"ד מכל' מלכ כ"ו). ועכ"פ יכא תלוי במחלוקת כנ"ל, ולמ"ש אחי שפיר דככא לכ"ע מצרך.

חילוק בין ביטול חמץ למחשבת תרומה

אלא דאכתי פש לן ליישב קושיית בגר"י פיק ז"ל דמ"ש ביעול חמץ ממחשבת תרומה. וכנראה לפענ"ד צמ"ד כמכא אנפין. חדא לפמ"ש במכרי"ע (סי' קכ"ז) דאינו יכול להקדיש ע"י שליח משום דמילי ניכחו ומילי לא מימסר לשליח, ותרומה שאני דמחשבת תרומה חשובה מעשה דכתיב ונחשז לכס תרומתכם. כוכ מצואר דמחשבת תרומה חשובה כמעשה ולכן לא כוכ מילי, אלם דא"כ שפיר מצרך נמי על מחשבת תרומה, ולא דמי לביטול חמץ דלא כוכ מעשה כלל. אלם דכמחנה אפרים (כל' שלוחין) חמכ אמכרי"ע ז"ל דבכקדש נמי חשיב מחשבה כמעשה דכתיב כל נדיב לב ומ"ש.

וראיתי למרן צנ"ש (או"ח סי' שכ"ו) שכבר עמד בדברי מכרי"ע כנ"ל ובקושיית המחנ"א עליו וחי' ע"פ דברי המרדכי (גיטין ס"פ האומר) שכח וז"ל, וממורי ככין קבלתי כל היכא שאין הדבר נגמר ע"פ השליח חשוב מילי ולא מימסר לשליח, אבל קבלת כגע זכו גמר הדבר אבל הכתיבה שאמר לעדים חשוב מילי משום שאין הדבר נגמר עד נתינת כגע. ואע"ג דכס שלוחים על ככל, מ"מ שליחות הכתיבה מילי ניכחו

מדנפשיה) דבתרומה ישנם צ' מלות, אחת הפרשה וכשנייה נתינה, וכ"נ דעת הרא"ש (גדרים נ"ט) ונחי' הארכתי בזה. וא"כ מה שנוחנו לו לכתוב אין לו שייכות עם הפרשה כלל ואם לא יותן לעולם אפ"כ קיים מלות הפרשה תרומה, וכיון דכני חרי מלות ניכחו אין שייך לומר דעיקר ושורש ענין הפרשה כוי מעשה ליחנו לכתוב, דבשביל מלות נתינה לכתוב שכוה מלכ אחרת אין לומר על מלות הפרשה על הצעלים במחשבה שכוה בכלל מעשה. ועכ"פ כיון דקיי"ל נותן עיניו צ"ד זכ ואוכל צ"ד זכ כרי לא יצוא לידי מעשה הפרשה כלל שיאכל עד שיצוא ל"ד שפריש וישאר השאר.

ובעיקר סברת בגר"ו כנ"ל דיכתוב צרכה ללח צכ, עלה בדעתי קלח לדחות לפ"מ דקיי"ל כותבי צרכה כשורפי חורב (שבת קט"ו ע"ב), ועיין רמז"ס (פכ"ג מכל' שבת ככ"ז) בצרכה ובקמיעין אע"פ שיש צכס אחיות של שס וכו' אין מלילין אותן מפני כדליקה. ואפילו לפמ"ש הטור (סי' של"ד) ובשו"ע מ"מ כחם רק משום דכתירו לכחוז כדי להתלמד אבל לכחוז ככ"ג אפשר לכ"ע אסור].

המפריש תרומה במחשבה אי צריך לברך

ומעתה נראה לכביא ראי' דלכו"ע מצרכין אפרשה תרומה אפילו במחשבה לפי דעת הפוסקים דס"ל דמחשבה מכני. וראשונה נראה ממנה (פ"א דתרומות מ"ו) חמשה לא יתרומו ואם תרמו תרומתן תרומה האלם וכשכור וכערום וכסומא ובע"ק לא יתרומו ואם תרמו תרומתן תרומה (עיין פיהמ"ש לחרמז"ס למכ חזר ואמר יתרומו).

ודגה צירושלמי (כל"ד כביא כר"ש) כתבו יש מכן מפני בצרכה ויש מכן שאין יכולין לתרום מן המוצהר, האלם ובע"ק וערום מפני בצרכה כסומא וכשכור שאין יכולין לתרום מן המוצהר, פי' אלם אין לו פכ לברך בע"ק וערום אסור לברך ע"ש. מצואר דאלם שאינו רשאי לתרום אינו פסול עלמי אלם פסול בצרכה שאינו יכול לברך, אבל בעלם הפרשה כוא מן המוצהר. ומעשה למ"ד דעל מחשבה אינו מצרך אמאי אלם אינו מפריש, כא יכול להפריש מן המוצהר וא"ל צרכה כלל על מחשבה. ובשלמא לרש"י דעכ"פ צעי דיבור א"כ חסר כדיבור, אבל ככא כרי לא חסר כלל. ואולי משום דכל כראוי לצילכ וככי אינו ראוי ול"ע אי ככ"ג דלכ"ע ליכא חיוב צרכה אי נימא דאלם יפסל משום כל כראוי לצילכ וכו' ודו"ק. ועיין צ"י (יו"ד סי' א') שכח לדעת הרא"ש דמתני' דתרומות לא חני תקנחא, אבל אכ"כ שאלם צירך לו אחר כיון שכוה שומע חורם אפילו לכתחילה ע"ש, ול"ן עליו בגרע"א צפיהמ"ש.

וכו' ע"ש. ומעט חרומה שפיר מכני ע"י שליח ולא חשבו מילי לפי שמתעסק נגמר ע"י שהוא חרומה וכשירים חולין. ואף דאכתי מחוסר מלוא נחניכ לכהן. זו מלוא אחריהא הוא שכרי אם כבעלים כהנים לריכס להפריש כדי להחיר איסור עבל ומחזיקים לעלמם ואין כחן מלוא נחניכ כלל. ועיין חוס' כחוצות (ל' ע"ב) שפיר מיקרי מחשבת חרומה מעשה. אבל כקדש דמיירי מכריע שאומר להחירו לא וקדש שור ה' משוורי דאין כמעשה נגמר ע"י השליח דאכתי מחוסר כקדש. עיין חולין קל"ט ור"כ ו' דאפריש ולא אקדיש עובר צב"ה. וע"י ע"ה שם שפיר כחצ המכריע דכוכ רק מילי ולא מימסרין לשליח וא"ש.

העושה שליח לדבר נדרי אשתו

ובבב"ב נחח נמי מכ שחשכ מח"ה שם ונוצ"ח (יו"ד סי' קמ"ז) מניזר (י"ב ע"ב) דיכול לעשות שליח להפיר נדרי אשתו (ועיין נדרים ע"ב) וכה כוי מילי. ובחוס' רע"ה כקשק (גיטין פ"ד אות ל"ד) איך יכול לבעל גט ע"י שליח. ה' כוי מילי. ובחפ"א (משנה גיטין פ"ו) כק' ל"ל קרא דאינו מציא קרבן שבעות עדות ע"י שליח ח"ל דכוכ מילי. ובאחרונים כקשו מסנהדרין (דף קי"א) דדרשינן ילאו כס ולא שלוחם ל"ל קרא ה' מדיחיס הוא רק מילי. ולפמ"ש לעיל לא קשק דכפרה וביטול גט ע"י שליח כוכ גמר מעשה. וכן בשבעות וחרטה אשתו כוי גמר מעשה. וכן מדיחיס שפמ"ש על פיהם כוי גמר מעשה ולא מיקרי מילי.

ומח"ה כחצ כרמזין (צ"ב קכ"ו ע"ב) דא"י לעשות שליח לקבל נזירות עצורו. וכ"כ בחוס' (נזיר י"א ע"ה) משום דאין כמעשה נגמר ע"י שליח שכרי כבעלים לריכין לנכוג כנזירות וכוי רק מילי. וכן ה' שחצ כרין (פסחים ו') דלא מכני ביטול ע"י שליח משום דכוא בחורה כפקר וכפקר ע"י שליח לא מכני ע"ש. ובצ"י (חז"ה סוס"י חל"ד) לא מיבעיא למ"ד (ר"י) כנדרים (דף מ"ג) דכפקר עד דאחי לרשות זוכה ודאי לא כוי גמר. אלא אפי' לרבנן דמיד כוי כפקר מ"מ כיינו רק מכ"ה אבל מדרבנן יכול לחזור בו עד ג' ימים כמבואר בסוגיא ובש"ע (חז"ה סי' רע"ג ס"ט. יו"ד סי' רכ"ה ש"ל סקנ"ג) א"כ ככ"ג כוי מילי ע"ש.

המבטל חמץ אינו עושה קצין

ושנ"ה נלפענ"ד לחלק בין ביטול להקדש לפ"מ שכבאחי כספרי משנ"כ (ח"ו סי' ל"ח) דברי המגן אבות הקדמון שחצ לענין אי מותר להפקיר בשבת. כעלכ דיש שני מיני כפקר. האחד שמקנכו לכל העולם וכפקר

כוכ אסור בשבת שפוש קנין ודומה למקח וממכר. וכשני שמסלק רשותו ורשות כל העולם ממנו וככ"ג לא מיחזי כמו"מ. וכחצ דכפקר של חמץ בפסח נמי ממין השני הוא. כיינו שאינו עושב קנין אלא ענין של סילוק רשות. דא"ה לומר שמזככו לכל העולם שכרי אסור לכל ישראל. וכוס"ף לחדש. דכא דצעי ר"י כנדרים עד דאחי לרשות זוכה כיינו ככפקר שפוש קנין. אבל בחמץ דכוי רק סילוק רשות לא צעי אחי לרשות זוכה ע"ש. ובארכתי כוכ צס"ד ככמח מקומות. אלא דלפ"ז נמי שפיר יש לחלק בין ביטול חמץ למחשבת חרומה. דביטול חמץ הוא רק ענין של סילוק רשות ולא כוי קנין כלל ככ"ג אין מצרכין דאינו עושב שום מעשה. אבל מחשבת חרומה שפ"ז נעשה כקדש ועשה פעולה ככ"ג ודאי דמצרכ. ויש להאריך כוכ.

בביטול חמץ בעיני דיבור בפה

ועוד צו שלישי. דיש לומר לפ"ד כרין שחצ דביטול חמץ אינו דין של כפקר כלל. אלא כיון שאמר חורב שני דברים אינס ברשותו של אדם ועשאן ככחצ כאילו כס ברשותו לעצור עליהם (עיין צ"ק דף ל"ט). ופי' באחרונים צו דס"ל דאין זכ דין כפקר אלא מראש צוכ שאין רלונו בחמץ וכדברים עתיקים. ועיין רש"י (פסחים דף ב') דביטול לאו מעשה כפקר אחאין עלכ אלא גזכ"כ הוא דכחצ חשביחו ולא כחצ חצירו וכשחצ כלל הוא. ונראה דכ"ל כעפרא בעלמא שאין בעכ"צ מקפיד עליו. ועיין נ"ב (אכ"ע סי' נ"ח) דכפקר אינו בחזרה רק לריך לחזור ולזכות בו. אבל דבר שאינו מקפיד יכול לחזור בו וא"ל לזכות בו מחדש. וע"י אצני מילואים (סי' כ"ה אות מ"ט) וע"י שו"ה מכריע (שורש קמ"ב) דביטול הוא שפושכו כעפר בעלמא. ועפ"ז כחצ מרן ז"ל צב"ש (יו"ד סי' ש"י) דביטול לרש"י צעי צפכ דוקא ולא סגי דביטול במחשבת וכלל. דכא חס יעלכ אח"כ במחשבתו רגע אחד שחזור בו מן הביטול כבר אחי מחשבת ומוליאח מידי מחשבת ועובר צב"י. וע"י ככרע"צ וחיו"ע ריש פסחים ובספרי משנ"כ (ח"ה סי' רל"ה-רל"ב, ח"ו סי' ל"ח-ל"ט) ודו"ק. ולפ"ז נמי אין ראיח מביטול חמץ להפרשה חרומה שכיח במחשבת. דכחס דביטול אינו פועל כלום אבל בחרומה כמחשבת עושב מעשה.

עיקר מצות תרומה ההפרישה והדיבור מופל ל"ו

והצ"ח כחח"ס (יו"ד סי' שכ"ה) כחצ לאמר דאפי' דכפרשה חרומה סגי במחשבת ולככ"פ דדיבור. מ"מ עיקר מלוא הוא ככפרשה וככרמח וכדיבור זכ יכ"י חרומה עפל לעיקר כמלוא כמו כאמירכ כ"ז גיטך

גבי נחינה כגע ע"ש. ולפי"ז נמי שנוי' הוא תרומה מביעול חמץ.

אמנם כראיה שכזית מגע חמץ עליו מרן זי"ע (סי' שכ"ו כנ"ל) דלא דמי אכדדי, דגבי נחינה כגע אס' אמר לה כ"ז גיעך ואינו נוחנו לה אינה מגורשת כלל, ואפילו נועלתו לא מכני משום דצעינן ונתן ועלי גיעך מע"ג קרקע פסול ואס' נוחנו בידה ולא אמר כלום כשר מכ"ח לדעת הרב פוסקים וכני קצת צשו"ע (אכ"ע סי' קל"ו) לכן שפיר חשיב מעשה. אבל בתרומה הוא להיפך, אס' חרס ולא אמר ולא חישב כלום שיכ"ו

תרומה לא מכני מידי, ואס' אמר או חישב שיכ"ו תרומה צלפנו או דרומה מותר לאכול מלד אחד, ואפשר דא"ל להפריש כלל דזכ שירים ניכרים, עי' רש"י (עירובין ל"ז ע"ב ד"כ ראשית) ששירים ניכרים ואוכל וכולך עד שמגיע לתרומה, וכאריך צעינים אלו ע"ש.

ועיין חוס' (גיטין ל"א ד"כ צמחצב) שכתבו ולעיין לאכול בלא הפרשה אין קפידא לכו"ע אפילו בכל המעשרות דלא כחזי צבוא ונחשז דשרי צכ"מ אע"פ שפסקו אינו מפריש כלום, ויש להאריך עוד בזכ' אלא שאין כו"ג כעת.

ביאור בדף חיוב הברכות עובר לעשייתן, בברכות המצוות ובברכות השבח ובמדות ברכת האירוסין והמילה

כתב הרא"ש ז"ל פ"ק סי' דברכה בשבח אינו לריך לברך עובר לעשייתן ונשאלתי אי"כ היאך פסק בחשו' הרא"ש כלל כ"ו סי' א' שברכה אירוסין לריך לברך עובר לעשייתן כדעת הרי"ף הא ס"ל לרא"ש ז"ל כחובות פ"ק סי' י"ב שברכה אירוסין הוא ברכה בשבח ולא ברכה כמלכ' אי"כ לשיטתו ל"ע.

ודאשון לזיון כגני לומר דקושיא זו לאו חדתא הוא אלא קושיא רבינו בגדול כז"ח ז"ל וכבר היה כחוצה על הספר בעור א"ע סי' ל"ד ד"כ כתב הרמב"ם ז"ל נכחו העם וכו' וא"א הרא"ש כתב יש שכתבו וכו' ויש לחמוך שכז"י כזית חשו' הרא"ש שכתבך אחר הקידושין עופה וא"כ נראה שדבריו סותרין זה את זה וכוסף להקשות וז"ל דרבינו כזית דברי רבינו נסים וכ"כ הרא"ש וכמו שהוא בפסקיו שכתב על דברי הר"ן וכן מסתברא וכו' וז"י כתב כיפוך זה וז"ל וכבר נתבאר צסי' זה שלדעת הרמב"ם וברא"ש ברכה לבטלה הוא וכז"ח ז"ל כאריך לישב בדברים ע"ש ולכן לא הבינותי ולא ידעתי לאיזה גדולי חורב כוון במה שכתב לו ששאל להם קושיא זו ולא מלאו מענה וכו' קושיא מבוארת לאחד מגדולי הפוסקים ז"ל.

ברכת להבנינו קודם המילה או לאחריו

ולכאורח כיכ נראה לפענ"ד דלא קשך דלפוס ריבועא דברי הרא"ש סתריי ניכו ממקום למקום דרבינו הרא"ש בחשו' כלל כ"ו שם כשיב על ממה שמלא כשואל כחוצ צשו"ח על שם הרי"ף ז"ל שאין לברך ברכה אירוסין אלא קודם הקידושין וכן ברכה להבנינו צבריתו של אברהם אבינו יברך קודם גמר המילה לפי שכל המלות מברך עליהן עובר לעשייתן וכתב דודאי כן הוא וכמברך אחר הקידושין עופה הוא ומחזירין אותו

וכן לענין ברכה להבנינו צבריתו של א"א וברש"ם כנכיון כן לברך קודם המילה דכל המלות מברך עליהן עובר לעשייתן ור"ח חולק דמברך לאחר המילה ומחלק בין אס' המברך עלמו עושב מלכ' דמברך עובר לעשייתן ובין אס' אחר עושב מלכ' ובמקום שאחר עושב המלכ' אין מברך קודם אלא לאחר עשייתו וכזית ראי' דבגמ' אמרו כמל וכו' וכדר אבי כזן מברך ועוד נתן ר"ח עעס אחר כיון שמברך אבי כזן מיד אחר שסיים כמוכל ברכתו ודאי יגמור אבי כזן בברכה קודם שיעשה כמוכל כפריעכ וכוי שפיר עובר לעשייתן, וסיים ברא"ש ז"ל אבל ראייתי בחרן הזאת שאבי כזן מברך אחר גמר המילה וקשך עלי כמנכג אלא שאיני יכול לשנותו וגם יש להם סמך מדברי ר"ח ע"כ. וכנס שלפי חי' אחר של ר"ח גם זה מקרי עובר לעשייתן מ"מ מעיקר דינא ר"ח כנראה חולק וס"ל דלא צעי עובר לעשייתן אבל ברא"ש ס"ל דצעי עובר לעשייתן ודאי.

ברכת אירוסין וברכת להבנינו אי היא ברכת המצוה או השבח

ודעת הרואה מדברי רבינו הרא"ש דכאן חזל ליה צפשיעות דברכה אירוסין וברכה אבי כזן צמילכ להבנינו כחדא מחתא ניכו ותרייכו כו"ל ברכה כמלכ' דאי נימא דחדא כו"ל ברכה כמלכ' וכשניכ לא אי"כ מאי דמיון הוא ומאי קשיא ליה וגם ר"ח שחלק בתחילת ס"ל צפשיעות דכו"ל ברכה כמלכ' אלא דבאחד כחי' מספקא ליה אי ברכה זו כו"ל ברכה כמלכ' ולכן כתב דברכה זו לאו לגמרי על מילכ נעשית אלא מודכ ומשבח להקצ"ב וכו' וכתב עמיס אחרים דכוכ מלכ' ע"ש אבל ברא"ש לא הסכים לר"ח וסיים דקשך עליה כמנכג שמברכין לאחר גמר המילה אלא שאין בידו לשנות עכ"פ פשוט דחזל כהם צשיעכ דברכה אירוסין

הפעם לברכה בקיום מצוה קיומית

אלא דלכאורכ חקשח אי"כ כל המלות קיומיות שאין בהם חיוב אין בהם זכר ונמלא מעקב ומזוזכ ושחיעב אינן חייבין בצרכה וזה ודאי אינו אמת דלכ"ע מזכרין אמלכ קיומית, ועיין רמב"ם (פי"א מכל' ברכות כ"ב) יש מלות עשה שאדם חייב להשחדל ולרדוף עד שיעשה אותה כגון חפילין וסוכה ולולב ושופר ואלו הן נקראין חובב וכו' ויש מלות שאינן חובב אלא דומין לרשות כגון מזוזכ ומעקב שאין אדם חייב לשכון בבית החייב במזוזכ כדי שיעשה מזוזכ אלא אם רולכ לשכון כל ימיו בזהל או בספינכ ישב וכו' וכל מלות עשה שצין אדם למקום צין מלות שאינן חובב צין מלות שביא חובב מצרך עליה קודם לעשייתו ע"כ וא"כ חקשח לרבינו הרא"ש ז"ל שחנן טעם דלא נחקנה ברכה במלות זו כיון דאין חיוב במלות זו הרי כחז מפורש ברמב"ם ז"ל דכל שמקיים מלות אפילו ליכא חיוב בה מ"מ חקנו לה ברכה ועובר לעשייתו ולי"ע. ואין לומר דברא"ש חולק על זה כי לית מאן דפליג על זה.

גדר קיום מצוה במצוה קיומית

ולזה חידש לן רבינו הרא"ש ז"ל יסוד חדש דנושא זקנה ועקרב או איילונית ליכא מלות חיוניות ולא קיומית כלל וכיינו דיש עוד אופן קיום מלות במלות החורב שאין חיוב לעולם לעשותה אלא שחש קיים מלות וברי היא מלות אצל ליכא אופן חיוב במלות זו כלל. ביאור הדברים דמזוזכ ומעקב וכיוצא בהם דליכא חיוב לבנות בית ולקיים מלות מזוזכ וכן לעשות מעקב וכיוצא בהם מ"מ היא מלות שנחייבנו ולונו הקב"ה שחש בה בית חייב במזוזכ כלומר מיד שבה בבית ונכנס לדור בה כבר יש עליו חיוב וכן במלות מעקב כיון שיש לו בית נחייב במעקב ואין לו מקום לפטור ממלות זו בבית לו בית נמלא בהם דלכתחילה אין חיוב להשחדל לבה בחיוב המלות ולקיימם מ"מ אם יש לו בית כבר יש חיוב גמור לקיים המלות וא"א זולתה אצל הכה ליכא חיוב כלל לישא חשכ בקידושין לעולם ואפי' לאחר שרולכ בה אינו חייב לקדש אלא ישאנה כפילגש בלי קידושין ולזה כחז ולא דמי לשחיעב שאין מחויב לשחוע ולאכול ואפי"ה כשכוח שחוע לאכול מצרך דכחם אי"ה לו לאכול בלא שחיעב אצל הכה אפשר לקיים פ"ו בלא קידושין וכוונתו למ"ש דכחם כיון דרולכ לאכול לריך כשחיעב ואיכא חיוב ובהל ליכא חיוב ולפי שקלח דוחק בוסוף ועוד דכחם אפקיה קרא בלשון לווי, ועוד ח' ג' דבקדשים אי"ה בלא שחיעב אצל הכה דאפשר בלא זו אין לצרך כלל וכוה דבר חדש.

וברכת חבי הכן על כמילכ ברכת להכניסו כוכ ברכת המלות ופליג על ר"ח לגמרי למעין שם, או שאמר כן עכ"פ לפי שיטת הרי"ף ז"ל דס"ל דכו"ל ברכת המלות.

ברכת אירוסין קודם הקדושין או לאחריה

ומידו בכתובות הביא הרא"ש ז"ל ב' דעות, יש שכתבו שצריך לצרך ברכת אירוסין קודם קידושין וכוה שיטת הרי"ף ז"ל וכמ"ש הק"נ ויש שכתבו שצריך לעשות לאחר האירוסין, ונתן ב' טעמים חדא משום דאחר עושב המלות דינמא הדרכ בה האשכ ועוד דבברכה זו אין מזכירין עשיית המלות ובכל המלות שמזכירין עשיית המלות בברכה מזכירין עובר לעשייתן וכוה שיטת ר"ח ולא הכריע רבינו לכאורכ אי לצרך קודם או לאחר וכבר ייין זה הק"נ דמסתמא פסק הרי"ף וכדעתו בחשו' ולכן חידש רבינו דברכה זו כוה ברכת שבה וכוה להקב"ה אשר קדשנו במלותיו וכבדילנו מן העמים ולונו לקדש אשכ המותרת לנו וכארכתי במקום אחר בביאור דברי רבינו הרא"ש וכוונתו.

פעולת האירוסין אי הוי עשייתה גמר מצוותה

וברתנ"א שם הבין דכוונתו לומר דכיינו טעמא כיון דאין עשייתו גמר מלות כדאיכא בפי' הכחלה וכוה בגמ' מנחות מ"ב ע"ב דכל מלות דעשייתו גמר מלות כגון מילכ חט"ג דכשרה בעו"כ בישראל לריך לצרך וכל מלות דעשייתו לאו גמר מלות כגון חפילין חט"ג דפסולות בעו"כ בישראל אין לריך לצרך ועיין חוס' שם ד"ה ואלו ובחוס' סוכה מ"ו ע"א ובח"א (לוייל כל' סוכה).

והרמב"ם (פי"א מכל' ברכות כ"ח) כתב כל מלות שעשייתו היא גמר חיובה מצרך בשעת עשייתו וכל מלות שיש אחר עשייתו לווי אחר אינו מצרך אלא בשעת שפושין בלווי האחרון ע"ש. וס"ל להג"א דככה נמי יש לווי אחר לזה וכוה מלות פריה ורביה כי זה עיקר חכלית מלות נישואין. ומיכו ממכ שסיים רבינו הרא"ש ז"ל מנושא זקנה ואילונית או עקרב וכן סרים חמכ מצרך ברכת חתנים ואין חיוב במלות זו שאין בה קיום מלות פ"ו ואף בנושא אשכ לשם מלות פ"ו כיון שאפשר לקיים בלא קידושין אלא בפילגש משמע דלאו מטעמא דכג"א דאין עשייתו גמר מלות דברי בזקנה ואילונית וסרים וכו' הרי עשייתו גמר מלות שכרי אין כאן עוד ענין אחר, אלא כעטם שחנן מפני שאין חיוב במלות זו וכל שאין חיוב אין ברכה.

מכא הציזוי לקיום המצוה נובע הברכה

והטעם לזה נראה דס"ל דלא שייך לומר ולונו חלה על מה שנלטונו עכ"פ וכמו שהקשו בגמ' פ' במכ מדליקין (שבת כ"ג ע"א) מאי מצרך חקצ"ו להדליק נר ופריך ויכין ליונו ומאי קושיא הוא כיון דברכת המלות מדרבנן כן יש צידן לחקן ולפי כנ"ל מצוה דכגס שמלות לשמוע דברי חכמים כרי יתכן דהוא נכלל בכלל מלות מן החורב וחו לריכין לליווי מפורש כדי להחייב צברכ וביאך נאמר ולונו וליכא לוי וכו"ל שגר דיבר דליכא ולונו חלה חנן עושין ולכן פריך ויכין ליונו וכבן כי הוא נקודת חדש בס"ד.

ובמה שכתב הרא"ש כתבתי לישב שיעת רבינו החזקוני ומרן הגר"א ז"ל דס"ל דהאכל מלכ כל שבע מקיים מלות והקשו האחרונים ח"כ אמאי חינו מצרך כיון דליכא מלות עכ"פ קיומית והאריכו ברבצ בקושיא זו ובח' הארכתי בזה ברבצ, ומיכו לדעת הרא"ש חלו דכל שליכא חיוב במלות לא חקנו ברבצ ככ"נ באכילת מלכ דליכא חיוב כלל בגס שמקיים מלות באכילת ליכא ברבצ דליכא ולונו ודו"ק.

ברכת אירוסין להרא"ש אי הוה מצוה

עכ"פ מצוה דדעת רבינו הרא"ש בכתובות דברכת אירוסין לפי טעם זה חינו כלל ברבצ במלות ולא דמי למילכ ואפילו לשחיטת עכ"פ איכא מליחות חיוב מלות חבל כאן אינה ברבצ מלות כלל חלה היא ברבצ שבה וכו' ודאח וז"ל דתשובה כתב אליבא דהרי"ף ודעימיה דס"ל דכוכ מלות וכמ"ש שם להדיא ולדידיה לא ס"ל חלה דאעפ"כ לריך להקדים מטעם אחר או דבאמת כאן חזר בו ממה שכתב בתשובה כידוע דדבר זה שכיח בכמה מקומות ונחלקו בזה הפוסקים היכא דתשובה וח' דברים נראים סותרים ביאך קי"ל כי הוא דבר במלוי בכמה מקומות ודו"ק.

המברך אחר הקידושין מועד ומחזירין אותו

ולא אכחד מעטי מה שראיתי לרבינו הכ"ח ז"ל שכתב ונראה דדעת הרא"ש הוא דלכתחילת המצרך לאחר קידושין עושה הוא כמ"ש בתשובה חבל ודאי חס לא צירך קודם הקידושין יצרך אותה אח"כ עם ברבצ נישואין כמ"ש ר"ן וטעמא דבשעת קידושין חין ראוי לצרך אחר הקידושין דעל מה יצרך דאירוסין כבר נעשו והחופה עדיין לא בגיע וכן משמע מדברי הרמב"ם וכו' ועיין ח"מ שם, ועונתי גרמו שלא זכיתי להבין דבריו הקדושים שברי הרא"ש בתשובה שם כתב וז"ל שאין

לצרך צ"ח חלה קודם הקידושין וכו' ודאי כן הוא כמו שכתבתי וכמצרך אחר הקידושין עושה הוא ומחזירין אותו וכוכ מדאמר ומחזירין אותו משמע דלעיתוכא הוא. ודלא כמ"ש הכ"ח דלכתחילת הוא ולא דיעבד דמחזירין אותו דיעבד משמע וז"ב.

ביאור הגדר דמחזירין אותו

איברא דבלמדי בשיעור בישיבתנו הקדוש נחקשו ביאור מחזירין אותו דמאחר דכבר קידש מאי מחזירין אותו כיון שכבר קידש מקודם ולאחר הקידושין כבר לאחר המעשה ואם כוונתו דכו"ל ברבצ לבטל חס צירך אח"כ כו"ל למימר וכמצרך אחר הקידושין ברבצ לבטל הוא ולא שמחזירין אותו או כיל"ל וכמקדש קודם ברבצ שוב חינו מצרך או ואם מצרך חוי ברבצ לבטל וכמו שכתב הרמב"ם ואם קדש ולא צירך לא יצרך אחר הקידושין דזו ברבצ לבטל דמה שנעשה כבר נעשה ולשון ומחזירין אותו ל"ע. ועל דעתו לומר דכרי פירוש מי שקידש קודם ברבצ ואמר כרי חס מקודשת לי וכו' ואכתי לא נתן בטענת ציד האשכ טעם ומחזירין אותו ומצרך קודם ושוב שנית לקדש ואומר כרי חס מקודשת לי ומקדש ונתן בטענת צידה וקאי ומחזירין אותו על כדיבור של כרי חס וכו' וכל הענין חבל מיירי שאכתי לא נתן בטענת ולא נעשה המעשה חבל לאחר המעשה שוב חין צידו להחזיר דכרי קידושין חוק כדי דיבור כדיבור דמי לכ"ע וליכא חזרה בזה כלל ודומה לדומה מלינו כוכ בש"ע ח"ח במי שנעל ידיו קודם שקידש כליל שבת להמקדשין בשבת קודם נעילת ידים וטעם ונעל ידיו קודם אמרין דיקדש ויאכל מיד ואין לריך שוב נעילת שנית (עיין ח"ח סי' רע"א ובאחרונים שם) וככ"נ קאמר עושה הוא ודוחק.

עוד נלפענ"ד באופן אחר דביאור הדברים הוא כך דמה שאמר עושה הוא כלומר דמי שפוסק לצרך אחר הקידושין עושה הוא ומחזירין אותו ולא אמרין כיון שמנכגו כך והנכ"ג כן עד השתא נניח על מנכגו חלה כרי עושה נגד הכלכל ומחזירין אותו קאי על המורכ הוראח זו שמחזירין אותו שלא יעשה עוד כן. או יאמר שמצרך אחר הקידושין עושה הוא ומחזירין אותו כלומר שאנו רואין שכתחיל לצרך לאחר הקידושין מחזירין אותו שלא יגמור בצרכות או שיסיים צרוך חס למדני חקיק וכיוצא בו ומחזירין אותו קאי שלא יגמור מה שכתחיל כללפענ"ד. זה מה שנראה לי כעת בדברי רבינו הרא"ש ועכ"פ אפילו לפי פי' הכ"ח סיים בסופו דבמקלח עכ"פ חזר בו במה שכתב בתשובה דמצרך אחר קידושין עושה חלה חינו עושה ע"ש.

דמעה שאין מברכין על הבדיקה

רש"י ד"כ מעיקרה משמע על ציפור צה"ד ציפור כיינו נמי בדיקה, עיין פ"ז (אורח סי' חל"צ) שכתב ואין מצרכין על בדיקת חמץ כיון דאין זכ סוף כמלכ. ע"כ נראה כוונתו דלעולם ה' לריך לדרך על בדיקת חמץ כיון דזכ עיקר כמלכ ותיקון חז"ל. אמנם מדברי רש"י נראה דלא ס"ל כפ"ז אלא אדרבא, ציפור כיינו בדיקה וכעצם דעיקר הבדיקה הוא כדי לצער, דבדיקה בלא ציפור אינו כלום. וכיון דעיקר הבדיקה הוא כדי לצער אשר ע"כ מצרכין על ציפור שזכ כולל בדיקה וציפור.

רש"י קולא הוא דאקיל. נראה דוקא בעת ככוא אכל בזמן כזכ כרי אמרו עד שאתה צודק וגו' לא ובדוק בשולי אמר וח"ו לבדוק בחטא ירושלים ואפי' באור קטן ואפי' בעת ככוא אמרו לאקולי דלא לבדוק. אלא באור קטן ולא באבוקא.

הבדיקה לאור הנר ולא לאור פנס וחשמל

שם צה"ד אלא באור קטן. נראה דאין לבדוק בפנס או שאר נר עלקטרי וכיוצא בו דכרמז דוקא באור קטן ולימוד דויחפש מקרא כה"ל וזכ רק בנר ענפי ואור קטן וע"ז דקדקו חז"ל מקרא ורמזו על נר כ' נשמת אדם דזכ דוקא בנר ענפי ואמרו של שפיר שחורו יפס עיין רמ"א ח"ח סי' תרע"ג ס"א שחורו ללול כמו שמו, ואינו מפחד שיפול על כליו שכוא כשר.

לאחר שמונה אם חיוב האב והב"ד שווים

תוס' ד"כ לא סגי דלאו איכו מכול דעל כאב מוטל נראה דס"ל דלעולם על כאב מוטל בחיוב למול אפילו לאחר שמונה ולא על אחרים, דאל"כ אכתי תקשה במל לאחר שמונה דמוטל על כמל כמו על כאב. ואולי יכ"י מכאן קל"ח ראי' לחקירת כלפנת פענח (כל' מילכ) שכתב דעל כאב בחיוב למול ועל כב"ד ושאר כקבל אין חיוב למול, אלא על כב"ד לראות שלא יבא ערל. וממילא על כאב מוטל בחיוב לעולם ועל כל אדם אינו אלא שלא יבא ערל. וע"כ ממילא אחי שפיר כקושיא לא סגי דלאו איכו מכיל, דעל שלא יבא ערל אין נפ"מ אם איכו עושב או אחר וכבן. ועיין פ"כמ"ש לכרמז"ס (שבת פ' י"ט) דנראה לכאורכ דלאחר ח' בחיוב למול על כל אדם כמו על כאב וי"ל.

ומי"ז יש לדחוק דכ"ג דלאחר שמונה חיוב על כל אדם, מ"מ שפיר מקשה לא סגי דלאו איכו מכיל

דאפיקר מלכות מילכ קאי שחקנו כפי מלכותו. חדע שכרי אס מח כאב ואינו מוטל על כאב, אלא ודאי דאפיקר מלכות חקנו כשנעש כמלכותו וי"ע.

לדפוך הל"ב קודם הברכה

תוס' ד"כ ללאה וכשאדם נועל לולב ח"ל לכפכו וכו' או משום שאינו רוצה ללאה באותה נעילת (עיין אורח סי' תרנ"א ס"ב במג"א שם ובפ"ז סק"ד). וכנ"כ בתשצ"ן קטן (סי' קנ"ד) כתב דלריך לכפך כלולב וכל כד' מינים, וכעולם נוכחים לכפוך באחרונם לבד ולא כשאר ד' מינים. ובאמת כי לכאורכ אינו יולא בזכ, דכרי לפי מה דס"ל דלריך לכפוך ח"כ לא סמכו אשיעת חוס' ור"ן דעדיין לריך לנענע, וא"כ כיון דאגבית ללולב ושאר מינים כבר יולא בשאר מינים ולא כוכ עוד עובר לעשייתם דכרי יולאין ידי ד' מינים כשנוטל זכ אחר זכ. וכ"כ מפורש באור"ז בגדול (סי' שפ"ז) דלריך לכפוך כל כמינים כולן, ועיין ר"ח שכתב שכן ראוי לנכוג, ובספרי שו"ח (ח"ג סי' ס"ד) בארכתו בזכ ע"כ, ע"ש עוד איזכ אופנים (עיין בכורי יעקב סי' תרנ"א ס"ק כ"ב). לכן נלפענ"ד לכיון לכתחילה שלא ללאה באותה נעילת וככ"ג יולא לכ"ע. ונראה דכל שכתב כן בפעם אחת וכרגיל כן בכל כיו"ע וכ"ש בכמה שנים רלופים שוב אפילו אם לא כתב אמרין לכתחילה כוונתו כן. וזכ נראה לשון בחוס' או משום שאינו רוצה ללאה באותה נעילת, כלומר דמסתמא כוונתו כן, ודו"ק.

תוס' ד"כ לשון כבדכ לצער או על כציעור. וכלכתא על ציפור חמץ, יכול הוא לומר כן שאף זכ כלשון משמע לכבא. כוונתם בחי' זכ דלעולם לכתחילה יוחר עוב לצרך לצער כיון דלשון זכ לכ"ע לכבא משמע וככי שפיר עפי, מ"מ יכול הוא לומר על ציפור כיון דעל ציפור נמי משמע לכבא. ובחי' שני ס"ל דדילמא דוקא על ציפור חמץ וכמו שאנן נוכגין, ואף שלכתחילה ל"ל לצער דל"ל לשון כמבורר עפי, ע"ז חירלו דיש פעם בצרכות רק שאין ידוע לן, ועיין בצרכות (ל"ח ע"ב) וכלכתא כמוצא לחם מן הארץ דקיי"ל כרבנן.

ובתבו בחוס' ואפ"ע דבמוציא כו"ע לא פליגי דאפיק משמע, פי' וא"כ כו"ל לצרך ככו"ע, בירושלמי מפרש טעמא כדי שלא לערב באותיות כגון כעולם מוציא, משמע דכיכא דליכא טעמא כ"ג דכיו מצרכין ככו"ע. וא"כ קשה ככא למכ לא מצרכין ככו"ע, וע"ז חירלו חוס' ויש פעם בדבר אלא שאין ידוע לנו, ומ"מ מחמת שאין ידוע לנו כעצם אסור לנו לשנות נוסח כבדכ ממכ שקבלנו כי כקבלכ מברעת לנו ואם אין אנו יודעים כס ידעו וק"ל.

דף ח' ע"א

בדין בדיקת חמץ לאור החמה, וביום י"ג או מר"ח ובדיקת אכסדרה וביאור בדברי הירושלמי בקרייתתו וכי יש חמה בלילה

ת"ד אין בודקין לא לאור החמה וכו' ונחלקו רבוחינו ז"ל במי שלא בדק כליל ביום י"ד אי צ"ע נר דוקא או בודק לאור החמה בלי נר ואם לריק נר ובדק בלי נר מכו.

והנלפענ"ד דירושלמי פסחים פ"א כ"א כתיב ושמרתם את המלות וגו' מה אנו קיימין אם לאכילת מלכ כבר כתיב שבעה ימים וגו' אם לומר שמחיל בי"ד ובכתיב עד יום האחד ועשרים לחודש אלא אם אינו ענין לאכילת מלכ תנכו ענין לציפור וכו' ר' מנא לא אמר כן ושמרתם את היום כזכ לדורותיכם חקת עולם עשה שיכו היום וכליל משומרים ופריך ויתחיל בי"ג ויכא היום וכליל משומרים ומשני אף אי אית לי' וכו' דאמר ר' יוסי (שאין בדיקת כנר יפא אלא כליל) ופריך ויתחיל באור י"ג ואמר אין כיני יבדוק אפילו מר"ח וכו' ולריך לבדוק לאור כנר נשמענייך מן כדא אין בודקין לא לאור החמה ולא לאור כלבנא ולא לאור כוכבים אלא לאור כנר ניתא לא לאור כלבנא וכו' אלא לאור חמה וכי יש חמה כליל כדא אמר אפילו ביום לריך לבדוק לאור כנר ע"כ.

אי מותר לבדוק ביום י"ג

וראיינו מלאכי חלקים עולים ויורדים בשמחתא דאין בודקין לאור החמה במס' פסחים (דף ח') ת"ר אין בודקין לא לאור החמה ולא לאור כלבנא ולא לאור האבוקא אלא לאור כנר מפני שאור כנר יפא לבדיקא וכו' ופי' כבעב"מ כא דחניא אין בודקין לאור החמה לא חימא כ"מ צ"ג שיש לו לבדוק ליל ארבעה עשר אלא אפילו בי"ד ומפורש בירושלמי לא לאור החמה וכי יש חמה כליל אלא חפח בשלל בדק כדא אמר אפילו ביום לריך לבדוק לאור כנר ע"כ. וכרמזין במלחמות כ' כשיג עליו דמכ שאמר דאפילו בי"ד כוא לשון מעוקס אלא דוקא בי"ד אצל צ"ג אף לאור כנר אינו בודק ביום מדרב נחמן דאמר בשעב שצ"א מלויין בצחיקס ואור כנר יפא לבדיקא כלומר לכמחין עד י"ד שחרית אינו רשאי מפני שצ"א מלויין בצחיקס כליל ואם צא לבקדים נמי בשלש עשר אינו בודק מפני שאור כנר יפא לבדיקא ועיין ראש"ד בכשגות שם.

ורא"ן דף ד' כתב ואיכא מ"ד שאם צא לבקדים לבדוק צ"ג שרשאי וכוא שיבדוק לאור כנר שאפי' ביום

לריך אור כנר כדחני' אין בודקין לא לאור החמה ואמרין עלכ בירושלמי (כ"א) וכי יש חמה כליל כדא אמר אפילו ביום לריך בדיקא לאור כנר כלכך כי חנא אין בודקין לאור החמה וכו' אלא לאור כנר מחוקמא או שעבר ולא בדק ליל י"ד או שצא לבקדים צ"ג וכן דעת כר"ז כלוי ז"ל וליחא דכחם בירושלמי משמע שאם צא לבקדים ביום י"ג אינו רשאי דאמרין כחם ולמכ כליל א"ר יוסי שאין בדיקת כנר יפא אלא כליל ואמרין חו כחם מבואות האפלים מכו לבדוקן בחחלכ ביום לאור כנר מלכון דרבנן אמרו שרגא לא צמכ דמנכר כלילא מנכר ציממא כלכך רב נחמן צ"י כ"ק בשעב שצ"א אדם מלויין בצחיקס שכן פנוים ובשעב שאור כנר יפא לבדיקא כדאמרין שאורו מצחיק כליל יוחר מן היום ולפיכך אם צא לבקדים לבדוק ביום י"ג לאור כנר אינו רשאי. וצ"י א"ח סי' חל"ג כצ"א דעת כר"ן וכר"ז"כ. וכחצ דדעת כ"כ צפ"צ מכח"מ ככר"ז"כ וכר"א"ש וכעור נוטים לסצרת כר"ן וכך דברי ר"י וראש"ן ועיין ד"מ.

ביאור מחלוקת הבעה"מ והמלחמות בדין הבדיקה קודם אור י"ג

ועל"ה במחשכתי דמחלוקת רבינו בגדול כר"ז"כ וכמלחמות חלוי בפירוש בירושלמי כנ"ל ר' מנא לא אמר כן ושמרתם וגו' ופריך ויתחיל אור לי"ג ומשני אין כיני יבדוק אפילו מר"ח פי' כק"ע לבדריך שפיקר קפידכ שיכא היום י"ד משומר וכו' אם בדק כליל י"ג לאור כנר חסגי ליכ וקס"ד דמקשכ אע"ג לבדק ליל י"ג לריך לבדוק שנית כליל י"ד אפילו לא ככנים שוב חמץ ומשני אין כיני כלומר א"כ כוא עושכ שבדק כליל ואינו מכנים לשם חמץ אפילו בודק מר"ח לאור כנר נמי סגי ע"ש נראה דס"ל דאפשר לבדוק מר"ח ניסן רק שיבדוק כליל ולא ביום ומפרש לשון אין כיני בניחוחא כלומר אין ככי נמי.

אמנם כפ"מ פי' ויתחיל אור לי"ג לבדוק ויכיו ליל י"ד ויומו משומרים ומכר כש"ס אין כיני יבדוק אפילו מר"ח בחמי' כלומר א"כ תקשכ יתחיל לבדוק מר"ח וכו' נראה דס"ל דקודם י"ד אסור לבדוק אפילו כליל ולכאורכ יש לדייק קצת בדבריו דכול"ל אין אפילו מר"ח ומדאמר אין כיני יבדוק אפילו מר"ח משמע דחמוכ קמחמכ ודו"ק וכבן.

ולפי' י"ל דכרז"כ וכ"כ פירשו דאפשר לבדוק קודם י"ד בניחותא ואפילו מר"ח ולכן ס"ל דלאור הכרז"כ אפ"ר דכ"כ קודם לכן, וכמלחמות ודעמיא ס"ל דקודם ליל י"ד א"א לבדוק דכן חקנו ז"ל דוקא ליל י"ד וא"כ יום י"ג א"א לבדוק אפילו לאור הכרז"כ ביום י"ד שא"א באופן אחר שפיר דמי לאור הכרז"כ.

ואת' מחשבה ובעל מחשבה שחרי בסמוך שם בירושלמי מסקינן בצעי דר' יוסה חלירות שצירושלים שאוכלין שם חלות חודש ורקיני נזיר מה שיכא לריבין בדיקה בלא כך חינון בדיקות מן הכותר ומשני י"ב כהנא חנא ר' זכרי' חתני דר' לוי נדכ חופפת וסורקת כהנא אינכ חופפת וסורקת נדכ כהנא חופפת שלא חחלוק בין נדכ לנדכ אף כהנא שלא לחלק בין ביטור לביטור וכו'. ומבואר דכל ביטור צעי דוקא בליל י"ד דכדי שלא לחלק קאי על הכל וא"כ ע"כ ז"ל כפי' הפ"מ דכאן בחמ"י.

חזן אמת דרבן גמליאל ברבי אינונא חני קומי רבי מנא נדכ שכיח מפסקת כל שבע חופפת וסורקת כהנא שכיח עובלת בכל יום אינכ חופפת ואינכ סורקת ועיין פ"מ ד"ל ר"ג פליג אהא דאפי' נדכ חופפת וא"כ לפ"ז אפשר דקיי"ל ברבי אונינוא ואפשר דבע"מ ס"ל כר"ג וליכא לא פלוג ומ"מ נראה כפי' אחר וכמו שהשיב לו ר' מנא לר"ג לשומרת יום כנגד יום נלרכה, וכן כחצו כראשונים ועיין ראב"ן סי' ז' צ"ח המעטעטין ומכבדין את חדריהן ואת עליותיהן צ"ב או צ"ג צניס ועם כיבודן בודקין אותן מחמץ ומשמרין שלא להכניס שם שום חמץ אע"פ לריק לבדוקן אור י"ד ומייתי ראי' מחלירות בירושלים ומר' זכרי' חתני' דר' לוי משום לא פלוג.

בדק בלילה מר"ח אי חודר ובודק

איברא מדברי ראשונים לא נחזר דפליגי נמי כיכי בדק בלילה מר"ח ואילך אי חוזר ובודק בליל י"ד או כיון שבדק בלילה בשעה שבנ"א מלויים צבתיכס וגם אור הכרז"כ אפ"ר לבדוק י"א אפילו מר"ח ואילך וכס לא פליגי רק איום דלא מכני קודם י"ד מפני שאכתי אפשר לבדוק בלילה וכל שיש לו ע"כ לבדוק בלילה לאור הכרז"כ לבדוק ביום אפילו לאור הכרז"כ משום דאין אור הכרז"כ ביום כמו שמצביק בלילה וביום י"ד שמוחר כיון דלא אפשר עוד בלילה שפיר בודק ביום לאור הכרז"כ ולשון כמלחמות ומכ שאמר דאפילו י"ד הוא לשון מעוקס אלא דוקא י"ד אצל צ"ג אף לאור הכרז"כ אינו בודק ביום מדבר נחמן דאמר בשעה שבנ"א מלויין צבתיכס ואור הכרז"כ אפ"ר לבדוק כלומר להמחין עד י"ד

שחרית אינו רשאי מפני שבנ"א מלויין וכו' ואם בא לבקדים נמי צ"ג אינו בודק מפני שאור הכרז"כ אפ"ר לבדוק בלילה וכו' ומדייק לבקדים צ"ג נמי אינו בודק וכו' בלילה משמע דכחסרון הוא משום לילה ולא משום שהוא קודם זמן בדיקה נמלא שאם יקדים עוד לאור י"ג כיון דאיכא צנ"א מלויין ואיכא לילה ככ"ג לבדוק וכן נראה נמי ממסקנתה כר"ן ולפיכך אם בא לבקדים לבדוק ביום י"ג לאור הכרז"כ אינו רשאי ומשמע ביום אצל בלילה אכ"כ דרשאי.

וראיתי קדוש אחד מדבר בע"ש סי' חל"א סק"א וז"ל וכחז כר"ן דאפילו אם רואה לבדוק ביום י"ג לאור הכרז"כ אינו רשאי וז"ל דאם רואה לבדוק בליל שרשאי וכן מוכח מדברי כר"ן ריש פסחים וכן מוכח מדברי בירושלמי דאמרינן כהם מבואות האפלים מכו לבדוקם בחילת ביום לאור הכרז"כ מילכוון דרבנן אמרו לא כמה דמנכר בלילה מנכר ציממא ע"כ משמע צמקוס דליכא למיחש לכך כגון שבדק בליל י"ג שרשאי וכו' ע"ש גם בח"י סי' חל"ג סק"א כחז אכן אם בדק ליל י"ג ונזכר היעבד שלא להכניס עוד חמץ אין זה זריז ונפסד וא"ל לבדוק עוד וכו' אך בלבד וכו"כ כפריז על המדכ דאף אם בדק ליל י"ג לריק לחזור ולבדוק וכו"כ אן מדברי המרדכי בפ"ק דפסחים בשם ירושלמי באמת שאין דבריו מוכרחין דמיירי בירושלמי מליל י"ג ואדרבה בע"ש מוכיח מחוץ בירושלמי לכיפך וכו' ע"ש ולכאורכ מדברי בירושלמי מבואר דאפילו מר"ח.

ומיהו כפר"ח ז"ל ס"ק י"א הביא שיעת כרז"כ וכ"כ ומכ שדח כר"ן דצריכס וכחז דמוכח מדברי כר"ן דבליל י"ג לאור הכרז"כ אצל מדברי הראב"ן שביא המרדכי צריש פסחים משמע דאפילו אם בדק ליל י"ג לאור הכרז"כ לריק לחזור ולבדוק בליל י"ד שהוא עיקר החקנה של חכמים ולזה הסכים כצ"ח ברחילת סי' זכ ודברי המחבר שם לקוחים מדברי הראב"ן וכו' עד וככי איתא בירושלמי גופי' דפריך ויתחיל צ"ג ומשני משום דר' יוסי שאין בדיקה הכרז"כ אלא בלילה וכדר פריך ויתחיל אור ל"ג ומשני או כיני יבדוק אפילו מר"ח וזכ מבואר כמ"ש וככי נקטין ע"כ, הנה שביא כפר"ח לעצמו ראי' מכא דמשני יבדוק אפילו מר"ח ומזה דייק ומיכו לפמ"ש דחלוי צחרי פשעי וא"כ י"ל דכצ"ח מפרש דברי בירושלמי בלשון בחמ"י יבדוק אפילו מר"ח ואז ליכא ראי' ולפענ"ד ע"כ דייק לומר כן כיון דבירושלמי מסיק אה"כ דגזרו על הגדות משום לא פלוג וא"כ ככ"ג וז"ע.

בדעת הבעה"מ אי מותר לבדוק ביום לאור הגר

וחבם שאיני כדאי מ"מ חורב הוא וללמוד אני לריק

כליל י"ד חבל הא פשיטא ליה לכרז"ה ז"ל דביום י"ג חסור לצדוק וכדעת כרז"ה ואלא זאת ביום י"ג חלל אפילו ליל י"ג, ודייק כן מלשון כירושלמי שחי' חלל חפחר בשלל דק ולפי הבנת רבותינו כרז"ה ור"ן בדברי כרז"ה מה זה שחי' כירושלמי חלל חפחר בשלל דק וכלל ביום י"ג אחת קודם ליל י"ד אין שייך לומר בשלל דק שכרי אחת לכ"ע לא עבר זמן צדיק חבל לדעת כרז"ה ולפמ"ש אחי שפיר דכירושלמי מדייק בשלל דק כלומר דע"כ מיירי ביום י"ד חלל חלל דק או מחמת חונם או מחמת עלנות חבל בייג לכ"ע חסור אפילו לאור הכר שכרי יש לו לצדוק ליל ארבעה עשר.

בקיצור כבעכ"מ ס"ל כיון דיש צדיקה חמץ ב' ענינים זמן קצוב שבו ליל י"ד ולאור הכר ומפרש כירושלמי אין צודקין לאור החמץ לא חימץ דכחוסרין הוא משום דאחתי לא הביע זמן קצוב שבו ליל י"ד ולכן דוקא אין צודקין לאור החמץ חבל לאחר שבה הזמן הקצוב ועבר ולא דק א"כ שוב יצדוק בכל אופן וקמ"ל דאפילו עבר ולא דק כליל י"ד מ"מ אחתי לריך כענין השני כלומר אור הכר.

ישוב לקשיית הראב"ד ו"ל בהשגות אבן עזרא

ובמ"ש מיושבת נמי קושית רבינו בגדול כרז"ה ז"ל בששגות שם וז"ל ח"א וכי למדנו מזכ כירושלמי שלא ימחין עד שחרית ויצדוק לאור הכר חבל למדנו מזכ ממשנתנו וזמן העפס שפירשו עליה בשע"כ שג"ח מ"ווייס צנח"כס ולאור הכר וכו' הא למדנו שאין רש"אין לכמחין ואם עבר ולא דק כליל הכר פירשו בגמ' דאכסדרה דנפיש נכורא וכו' וכנראה דכרז"ה ז"ל נמי בבין דכרז"ה ז"ל מפרש דברי כירושלמי באופן שכתבתי שלא יצדוק לאור החמץ ביי"ד חלל דקשכ ליה דזכ לא ילפינן מירושלמי. אמנם לפמ"ש כבעכ"מ דייק מהקושיא וכי יש חמץ כליל ומשני חלל חפחר בשלל דק ומבואר דהקושיא וכו' מיירי דוקא בעבר ולא דק ושפיר מדוייק דיוקו של בעכ"מ מכירושלמי, וממשנתנו לא למדנו חלל שאין רש"אין לכמחין ואם עבר ולא דק אינו מבואר, ומכ שחמרו בש"ס דילן אכסדרה לאורם נצדקת לא ברירא ליה חס זה בייג או ביי"ד וא"כ מש"ס דילן ליכא לכוכיה דביום י"ג חסור חבל מירושלמי מדוייק במכ שחמרו חפחר בשלל דק א"כ מיירי ע"כ דלעולם חסור לצדוק לאור החמץ וס"ל דאפילו אכסדרה נמי ומעפס דאין אורם מצביק ביום.

ובזה מיושבת נמי קושיא שני' שכקשכ רבינו בגדול כרז"ה ז"ל וז"ל ובחמת כי' לו לכביא כירושלמי באחר שחמרו שאפילו צבית חפל אין אור הכר מצביק

ולולי דמסתפינא נלפענ"ד דרבינו בגדול כבעכ"מ נמי לא ס"ל דמותר לצדוק ביום לאור הכר חלל אדרב"ה ס"ל דאפילו כליל דוקא כליל י"ד ולא כליל י"ג ואם קדם וצדק כליל י"ג לריך לחזור ולצדוק כליל י"ד וכדעת כרז"ה ז"ל דכוא ז"ל ס"ל כירושלמי שכן הוא מסקנת כירושלמי כדי שלא לפלוג בן ציעור לביעור וכן יש לדייק מלשנו העבור שכתב וז"ל הא דחניא אין צודקין לאור החמץ לא חימץ כ"מ בייג שיש לו לצדוק ליל ארבעה עשר חלל אפילו ביי"ד ומפורש כירושלמי לא לאור החמץ וכי יש חמץ כליל חלל חפחר בשלל דק כדא חמרי אפילו ביום לריך לצדוק לאור הכר ויש לדייק מש"כ ל"ח כ"מ בייג שיש לו לצדוק ליל ארבעה עשר, ואי חימץ דס"ל לכרז"ה ז"ל דביום נמי יכול לצדוק לאור הכר מה עפס קאמר שיש לו לצדוק ליל ארבעה עשר דמ"ש ליל ארבעה עשר מיום י"ג וכלל בחילוק בין יש לו אור הכר או לא כול"ל ל"ח כ"מ בייג חלל אפילו ביי"ד שאין לו עוד זמן.

אף אם לא בדק בל"ל י"ד בהלכתו בודק לאור הכר

אמנם לפמ"ש אחי שפיר דכ"ק ל"ח כ"מ בייג אין צודקין לאור החמץ וכעפס כיון שיש לו לצדוק ליל ארבעה עשר שזכ כיחכ חקנת חז"ל דוקא כליל י"ד ולכן אין צודקין ביום י"ג לאור החמץ חבל ביום י"ד שא"ל לו כבר לצדוק כליל כחקון חז"ל וממילא שוב אין נפ"מ באיזה אופן יצדוק בין לאור החמץ ובין לאור הכר וע"ז קאמר חלל אפילו ביי"ד נמי אין צודקין לאור הכר דכגס דביום י"ד ח"א לו לקיים חיקון חז"ל לצדוק כליל בשע"כ שג"ח מ"ווייס מ"מ צידו לקיים חיקון חז"ל השני שכיח לאור הכר.

ומדויק בזכ מה שמצינו רח"י מירושלמי וז"ל ומפורש כירושלמי לא לאור החמץ וכי יש חמץ כליל חלל חפחר בשלל דק כדא חמרי אפילו ביום לריך לצדוק לאור הכר ע"כ ולכאורכ יש לחמוכ מה פריך כירושלמי וכי יש חמץ כליל דמי לא עסקין שקדם וצדק בייג וביום הוא וכו' חמוכ גדול ע"כ ז"ל דכירושלמי לשיעח"כ דפשיטא לכו דא"ל לצדוק קודם ליל י"ד וכליל י"ד כרי כבר דק כחקון חז"ל וא"כ מאי קמ"ל לא לאור החמץ וכו' לא עלתה דעתיכ דמקשן דמיירי בעבר ולא דק ליל י"ד או משום דמילתא דלא שכיחא הוא או משום דאי עבר לא קחני ועיין שלכי גיעין פגניי דכירושלמי ס"ל דאי לא קחני ולכן פריך בפשיטות וכי יש חמץ כליל ומשני חלל חפחר בשלל דק כלומר ע"כ לריך לפרש בעבר ולא דק כליל י"ד ולזה בא כתנא וקמ"ל דאפ"כ אין צודקין לאור החמץ חלל בעי לאור הכר אפי' ככ"ג שכבר עבר ולא דק

חמכ כלילכ כדא חמרכ אפילו ציוס לריך לבדוק לאור
כנר וכו' כלשון כעכ"מ ז"ל וכיוצא כפי מה
שביארו צ"ס.

שיטת הראשונים דאכסדרה לאורה נבדקת ביום י"ג

ודע עוד דעת רש"י נראה דאכסדרה לאורכ נבדקת
אפילו ציוס י"ג וכצ"ח כחז שכן הוא ג"כ דעת
הרשב"א ודעת הרמב"ם והסמ"ג וסמ"ק דאפילו ציוס
י"ד לכתחילה לא יבדוק אלא לאור כנר ועיין פני"ש
ודעת הרא"ש ורי"ז דצ"ג לא יבדוק ואם לא בדק כליל
י"ד בודק ציוס לכתחילה לאור החמכ ועיין צ"ח ופ"ח.
וראיתי לרבינו מנוח כ"ל שביא דעת הרמב"ם
לכתחילה לריך לבדוק לאור כנר מיכו בגמ' אמרינן
(דף ח') ואכסדרה דנפיש נכורה בודקין אוחה אפילו
לאור החמכ ומשמע דאפילו לכתחילה וכן דעת רש"י שם
ד"ה לאורכ ודעת הראב"ד ע"כ משמע דס"ל דדעת
הראב"ד דאכסדרה לאורכ נבדקת אפילו לכתחילה
ומשמע לכאורכ דאפילו צ"ג וכדעת רש"י.

ומיד מהראב"ד בכשנות כ"ל משמע דדוקא צ"ד ולא
צ"ג שכרי כחז ואם עבר ולא בדק כלילכ כרי
פירשו בגמ' דאכסדרה דנפיש נכורה או כנגד ארוכב
נבדקין כנגד החמכ ומשמע דוקא כשעבר ולא בדק
כלילכ ודוקא צ"ד וכשעבר ולא בדק וזו לכאורכ דלא
כדעת רש"י שוב ראיתי לכרז ברכ"י א"ח סי' חל"ג
סק"צ שביא מחמס דעיס להראב"ד סי' רמ"ה
בכשנותיו להמאור דמשמע מדבריו דאכסדרה לאורכ
נבדקת כיונו כשעבר ולא בדק אור ל"ד ע"ש וכו' **ולא**
לכאורכ הכשגב כ"ל וכמ"ס צ"ס ודו"ק.

ביאור דעת המרדכי ר"פ כל שעה

וחצת המרדכי פסחים (סי' תקל"ה) אמרינן בירושלמי
(כ"א) צחי כנסיות וצחי מדרשות מכו שיכיו
לריכין בדיקה וכו' הכין לריכב לה מפני שאמרו אורכ
מרוכב מכו שיכא לריך לבדוקו מחלל ציוס לאור כנר
ומסיק שלא לחלק בין ציפור לציפור ולריך לבדוק כלילכ
לאור כנר וגם אם כבדו ועאטאו אח כביה מקודם לכן
אפ"ה לריך לחזור ולבדוק שלא לחלק בין בדיקה לבדיקה
וכ"פ הראב"ן וכי איהא בירושלמי בריש פסחים שם
רב מני צפי חלרות שבירושלים וכו' ומשני שלא לחלק
בין ציפור לציפור מיכו בחלמוד שלנו יש (ח' ע"א)
אכסדרה לאורכ נבדקת ע"כ.

נראה דמפרש דכ"ש צבלי עם בירושלמי מחולקים
ולדעת כ"ש צבלי נראה לשיטתו דאפילו קודם

ציוס כמו שמצביק כלילכ ולמדנו מכאן שאפילו אדם
בעל וביה אפל אינו רשאי להמחין ליל י"ד ומן בגמ'
שלו לא למדנו דבר זה עכ"ל. כאמנם זה לשיטתו ז"ל
דס"ל דציוס י"ג לאור כנר שפיר רשאים לבדוק עכ"פ
לדעת בעכ"מ אצל לפמ"ש אחי שפיר דלא כביא
ירושלמי כ"ל דמאחר שכחז דאסור לבדוק צ"ג מטעם
שיש לו לבדוק ליל י"ד א"כ ממילא ידעין דביה אפל
נמי דיני' כפי שאין לבדוק כליל י"ד הוא החקנה וכלל
ביה אפל נמי בזה וכ"ש הוא וכיון דלא מיירי בירושלמי
אלא בעבר ולא בדק פשוט דכ"ג אפילו ציוס י"ד ביה
אפל בודק לאור כנר שכרי א"א לו באופן אחר.

ביאור דברי הב"ח דאין לבדוק ביום י"ג

שוב ראיתי קדוש אחד מדבר רבינו כצ"ח בעו"ה סי'
חל"ג שי"א ג"כ לפרש דכעכ"מ נמי אפשר לפרש
דבריו דמודה ציוס י"ג א"א לבדוק ופי' לפי דרכו
בקודש ע"ש ולפמ"ש נראה לכאורכ ע"כ לפרש כן
בדבריו.

ובמ"ש יחפרשו כיצד דברי כצ"ח בסופו שם שכחז
ולענין הלכה נקטינן כרוב גאונים דאין לבדוק
ציוס י"ג אפילו לאור כנר ונראה שאפי' יכ' בביה אפל
שגם ציוס יוכל לבדוק יפה לאור כנר כמו כלילכ אפ"ה
כדי שלא לחלוק בין ציפור לציפור וכמ"ס במרדכי ריש
פ"ק בשם בירושלמי וכו' וכן איהא בירושלמי להדיא
דאפילו ביה אפל לא ע"ש ולכאורכ ל"ע שנתן טעם כדי
שלא לחלוק בין ציפור לציפור וכלא בירושלמי שם אמרו
כעסם בביה אפל משום דאין כאור מצביק ציוס ככלילכ
ולפמ"ש נראה דבאמת ליל י"ד הוא מעיקר החקנה וכ"ל
אלא דמ"מ קשה כלשון שכחז כצ"ח וז"ל ונראה שאפי'
יכ' בביה אפל שגם ציוס יוכל לבדוק יפה לאור כנר
כמו כלילכ וכו' ולכאורכ זה אינו וכמ"ס זה הראב"ד
ז"ל בכשנות שם דבאמת כ' לו להביא בירושלמי האחר
שאמר שאפילו בביה אפל אין אור כנר מצביק ציוס
כמו שמצביק כלילכ ע"כ ע"ש וז"ע.

ולפמ"ש עלה לן שיטת חדשה דגם דעת בעכ"מ
דקודם ליל י"ד אין לבדוק לא ציוס ולא כלילכ
ועיין ביאור הגר"א סי' חל"ג אות ב'.

וחצותי ראיתי לרבינו מנוח על הרמב"ם שכחז ממש
לשון כעכ"מ וז"ל פ"ב מהח"מ כ"ד אין
בודקין לאור החמכ ולא לאור כלכנב וכו' אלא לאור
כנר א"כ ה' דאין בודקין לאור החמכ לא חימא כני
מילי צ"ג שיש לו שכוח לבדוק לילי ארבעה עשר אלא
אפילו צ"ד ומפורש הוא בירושלמי פ"א כ"א וכי יש

שחין מכניסין בו חמץ וי"ל דלוחה מעב חין ישינים עלה. ואולי מכ"ע אמרו דוקא מעב כחולקת ועלים ואזנים סדורים תחתיה. ומכ דמשי דמלילא לריך בדיקה. י"ל דמעב שכיח גבוח חין בכ משום ר"ר לאוכלים דחולק רשות וי"ע בכל זכ.

דף ח' ע"ב

דילמא בחר דבדק, עיין רש"י ור"ח כאן בחר דבדק, ואכתי ל"ע שכרי גס לחזר אחר ממונו נמי מלכ שלא יאבד, ובאחרים איכא עוד משום מלכות בשבט אבדכ וכו"ל בכלל שומר מלכ ועיין מרדכי שבת דף י"ע במפרש על הים לאורך פרנסה כו"ל לאורך מלכ וי"ל.

שודכן לזוק, עיין רש"י ד"כ כלפי וכו' דאדם חית ליה מזלזל ועיין ב"ק ב' ע"ג אדם דחית ליה מזלזל וברש"י שם ד"כ כתיב לישנא אחרינא, ועיין רש"י שבת י"ג ע"ג ד"כ מזלזל.

ושאין לו קרקע חין עולכ. עיין לעיל ג' ע"ג ד"כ מחלי' וריב"ז י"ל שלא כיח לו קרקע ועיין סדר כדורות שצ"ב כיו מצני גרים ועיין מל"מ פ"א מכל' ק"פ ודו"ק.

וחלכתא כוותיח דשמואל. עיין בכורות כ"ט כעין זכ, ועיין על בגליון כאן מכל הפוסקים ראשונים ואחרונים דפסקו כרז מוכח דלא כיח בגירסאם וכלכתא כוותיח דשמואל ועיין חו"ט. ומיכו עיין פ"י ר"ח כאן חלני ר' חייא כוותיח דרז וכלכו חנאי כשמואל ואע"ג דקיי"ל כלכתא כרז באיסורי וזו איסור כוא כאן דכולכו חנאי חנו כשמואל כלכתא כוותיח ע"ש.

דף ט' ע"א

חזקה על חצר, עיין לעיל ד' ע"ג וכתיב מגורכ וכו' ובמש"כ שם ועיין רש"י גיעין מ"ז ד"כ מדלורייתא בא"ד ולא דמי למעשר ומיושב שלא יסחרו דבריו, וקל"ע דקאמר חזקה ודאי וודאי כוא, כא חזקה לא כוי חלל כרוב או פחות ורוב וא"כ לאו ודאי וודאי כוא. ורש"י כאן ד"כ כתם ודאי וודאי כוא וכו'. ואין מגום וסילוך אחר כרוב בדבר חלל חזקה ודאי על כל כחצרים וי"ע.

דף ט' ע"ב

רש"י ד"כ לידע וכו' ולא נזכר אותו ככן ועל בגליון

ליל י"ד נמי חס בדק ציוס לאור כחמכ מכני וזכ לכאורכ כדעת כ"כ. וגדולכ מינכ ורצינו ירוחם נתיב כ' ח"א כתב לישב דלא פליגי כשסיים חלל חילק בין אכסדרכ שאורכ רב כ"ע מודו דסגי לאור כחמכ ובין שאר מקומות שאורן מרובכ כבית אע"ג שיש בו אור כרובכ לריך לבדוקו לאור כנר, ועיין ב"י סי' חל"ג, ובצנדי ישע כתב אב"י דלא דק דלא רחב רק דברי רי"ו דף ל"ע אצל בדק ל"ח כתב וכו' וככי חיתא צירושלמי ע"ש מכ שכתב ובאמת לפענ"ד אכתי ל"ע קל"ח דא"כ מאי אמרו צירושלמי כדי שלא לחלק בין ציעור לציפור וכלל סוף סוף מחלקין בין אכסדרכ לשאר בתים ואולי ככוונכ דמלכות ציעור כוא אור ליי"ד ואז חין חלוק ומכ שבדק ציוס י"ד כשלא בדק כלילכ שם כבר לא חששו שלא לחלק שכרי ממילא חלוק ועומד כוא משאר אינשי שבדקו כלילכ וכוא לא בדק שוב חין נפ"מ בחלוק זכ, זכ דעת רצינו ירוחם צביאור צירושלמי בכדי דלא תקשי אכדדי וי"ל חלל שאין כז"ג.

לכבות החשמל בשעת בדיקה

מה שאמר לי תלמידי כחציב נ"י שרז אחד פסק לכבות כחשמל כליל י"ד כשבדק בבית כדי לקיים מלכות בדיקה כנר, דבר זכ כוא עשות גמור, ואדרבך כל שכאור גדול יותר, יותר מופיל לבדיקה, ולא אמרו לבדוק כנר דוקא חלל כדי שיכול לבדוק בחורין ובסדקין, אצל כל שיש לו אור עוד יותר מופיל וכחוש מעיד לזכ. אמנם כדי שלא ללכת בלי רא"י לגמרי, עיין מג"א (סי' חל"ג סק"ו) אפילו קלועים, לשון זכ אינו במכרי"ל דמאי אפי' וכו' דודאי חס אינן קלועים שרי דיכול להכניס כל אחד לחורין ולסדקין וכו' חלל אפי' חס קלען סד"א דכוי כנר אחד קמ"ל. מבואר דפשיטא ליה דכרוב נרות מיוחדות מותר לבדוק. ומכ שאמרו שרגל צעיכרמ מאי אכני אינו דומכ כלל דכתם אור כיום מחשיך אור כנר אצל כלילכ כל אוסופי אור אינו מכחיש חלל מוסיף וכבן. ומעולם לא ראינו ולא שמענו לכבות שאר כנרות בשעת כבדיקה.

רש"י לאורכ נבדקת חלל צודק ציוס. משמע צודקכ לכחחילכ ציוס אצל דעת כיס"ש דרק דיעבד שלא בדק אור לארבעכ עשר צודקכ ציוס וכ"כ בש"ע ח"א סי' חל"ג ועיין משנ"כ ח"ג סי' קל"ט. ועיין מרדכי ריש פ' כ"ט ובגדי ישע לענין בדיקה ציכ"כ.

בדיקת חמץ תחת המטה

תוס' ד"כ מעב. וי"ע כיון דאסור להניח דבר מאכל תחת כמעב (עיין ב"ב נ"ט) א"כ כו"ל מקום

כגיד ל"ל נזכר ולפענ"ד גירסת הספר פיקר וכי פי' שכיב כהן ח"ה ושגג בספק עומאח ולא נזכר באותה שעה מלאו דלא יעמא, וכיון רש"י זכר לישב קושיה

כחוס' דכאי כהן שועב כי' עיין לעיל פ"א ד"כ בשפחתו וחי' שלא כי' שועב אלא שלא נזכר ובחי' בארכתו.

בדן חמץ שנתערב, ואי הוי דשיל"מ, ובגדר האיסור דדשיל"מ

רש"י ד"כ חשע ליצורין פירש"י פסקי הלכות כן. ובקשה בלל"ח דמכ רלונו של רש"י בזה, ומי לא ידע שפסקי הלכות כן וחי' לפי מה שביאר בדף ז' פ"א בסוגיא דמעות שנמלאו דמאיזכ טעם מיאן רש"י לפרש שמעתיין כפריי בחוס' ד"כ היינו חשע וכו' שקאי על הככר עלמו דמותר באכילה משום דרש"י סובר דחמץ מיקרי דשיל"מ ולא אמרינן כל דפריש מרובא פריש, אלא דאכתי דילמא כפי' כפריי וסוגיין אחי כר"י דחמץ גם אחר זמנו בלאו ולא כוכ דשיל"מ. ולכן פירש"י דהלכות פסוקות כן, ולא יפסוק בש"ס הלכה פסוקה כר"י דקיי"ל לאחר זמנו כר"ש ובאריק שם.

ומיהו בחידושי לבי"ב שם דעת אחרת זו שכתב (דף י' שם ד"כ וכו') דאמרינן דשיל"מ כל דפריש מרובא פריש, שכרי אר"ב הוא דשיל"מ שלמחר הוא מותר ממילא ואפ"כ אמרינן ב"י כל דפריש מרובא פריש, וכן העלה שם להלכה. ובסמוך שם מקודם הרגיש במה שכתב בפסחים (דף ז') וכתב שלא כחליע שם בדבר, אבל לא הזכיר כלל ממה שכתב כאן (ע' פ"ב) שדפ"ר כן בדברי רש"י בהחלט כמבואר למעין שם. וא"כ עכ"פ גם דבריו אלו שפי' דרש"י דחיים הם. ובאמת כי רש"י פי' כעס משום דחמץ כוי זכרת ולא דיילי מיני', ולכן איסורו במשכו, ועיין מג"א (או"ח סי' חמ"ז סק"כ). ויש לעיין למ"ד דכוי דשיל"מ אמאי בעל כס' משש שעות עד הלילה, הא ג"כ כוי דשיל"מ. וגם בחמץ נוקש קשח למכ נחיר למכ"ל ומג"א אי נימא דכוי דשיל"מ, דאף דלא כוי אלא דרצון הא דדרצון נמי אמרינן דשיל"מ לא בעל, ולדעת מכר"א ינחא ונ"ע. ועיין שו"ת צ"ש (או"ח סי' ק"כ) מה שכתב אריק ליישב דעת מג"א (סי' תקי"ג סקי"ג) בשם יו"ש דדשיל"מ לא אזלינן בה"ר.

במחלוקת הראשונים אי חמץ הוי דשיל"מ

ורג"ה חמץ אי כוכ דשיל"מ נחלקו הפוסקים בזה, דעת הרמב"ם ז"ל (פע"ו מהמ"א) דכוכ דשיל"מ ולכן ס"ל דאיסורו במשכו. אבל דעת הרא"ש ושאר פוסקים דלא כוכ דשיל"מ, ועיין או"ח (סי' חמ"ז ס"א) בע"ז ומג"א, ובש"ך (יו"ד סי' ק"ב סקי"ד). וכנה במרדכי (פ"ק דבי"ב) הקשה מדאמרינן (מנחות פרק ר"י) דקאמר רב פפא ורב כונא בריה דר"י אכלו חדש

באורחא דשיחור נגכי שיצטר, קסבר חדש בחו"ל דרצון ולספיקא לא חיישינן. וכלוא חדש כוי דשיל"מ וכוי ל"כ לחסור כמו בבי"ב. וחי' דהחם מיירי בספק קביעת דירחא ואין בקיחין בקביעת דירחא וע"כ מקילינן. וכר"ר יו"ע חי' דלא מיקרי בשום דוכחא דשיל"מ דבר החוזר לאיסורו לשנה הבאה כגון חדש, וכ"כ צפי' ר"ש בשם כר"ר חיים דחמץ שחוזר לשנה הבאה לאיסורו לא שייך לומר דשיל"מ ע"כ. ובפר"ח (יו"ד סי' ק"ב) תמה, דבשלמא בחמץ שייך שפיר למימר שחוזר לאיסורו לשנה הבאה לפי שהחמץ עלמו אס' ישאר לפסח הבאה חוזר ונאסר ולא כותר לגמרי, אבל חדש מה שייך למימר כי שחוזר לאיסורו לשנה הבאה, וכלוא גם איסור נולד וכל האיסורין חוזרין ונאסרין. עוד בקשה, דגמ' מפורש הוא בנדרים (פ' הנודר מן היין) כל דבר שיש לו מחירין כגון ענב ומעשר שני ובקדש וחדש לא נחנו בכם שיפור. וכן איחא בירושלמי (פ' הנודר) וכ"כ ברש"א (ח"כ דף ק"ג) דחדש מיקרי דשיל"מ דעילומי של יום מחיר ויום ששכ עשר ממילא בל, וכ"כ ברמב"ם (פע"ו מהמ"א) וזכר פשוט ע"ש.

דן חמץ וחדש כי הדדי ניתו לגבי דשיל"מ

וראשונה נראה דברמב"ם ז"ל לא ס"ל כהפר"ח ז"ל בחדא, שכרי דעת הרמב"ם ז"ל (פע"ו מהמ"א כ"ח) הוא דחמץ בפסח כוי דשיל"מ, ובכ"י כתב דכוא כדין לחבוא חדש שנחערב בישנה מלפני כעומר אוסרת בכל שהוא שכרי יש לה מחירין. כרי דס"ל דחמץ בפסח וחדש כדדי נינכו לענין דשיל"מ, ואף דחמץ חוזר לאיסורו לשנה הבאה וחדש אינו חוזר לאיסורו, וע"כ דס"ל דהא דנאסר לשנה הבאה אינו מולאו מלכיות דשיל"מ. וא"כ ה"נ לכיפק למ"ד דס"ל דחמץ בפסח לא כוכ דשיל"מ, ה"נ חדש זכי כדדי נינכו. ויש לדחוק דברמב"ם ס"ל ודאי דהא דנאסר בשנה הבאה אינו מזיק כיון דסוף סוף חוזר לכיתור, אבל חדש דלא נאסר עוד לעולם אמאי נימא דלא כוי דשיל"מ. ועיין ר"ן (פ"ז דף ע"ד) דס"ל ג"כ דחמץ כוי דשיל"מ.

ולולי דמסתפינא כי' נלפענ"ד לומר סברת כר"ר יו"ע דחדש דומה לחמץ, וכו' דכזורע תבואה לשנה הבאה חוזר ונאסר באיסור חדש אף שנה מתבואה

שכבר כותרכ בעומר, וכוי לן לומר דכיוצא מן בעכור עכור וכ"י כיון שנגדל מתבואה שכותרכ בעומר בעכר ח"כ שוב לא כוכ לן לאסור ואפ"כ חוזר ונאסרת, כרי לאיסור חדש כוכ דומיא דחמץ שניתרת לאחר הפסח ואח"כ חוזר ונאסר. ואף דבחמץ, כל חמץ גופא נאסר ובתבואה רק בגדולין נאסרין, מ"מ כרי כל מהיתר, ועוד דבחמץ נמי איכא חמץ ע"י תערובות שאסור בפסח במשכו ולאחר הפסח בעל ולא חוזר ונאסר כיון שנתבעל קודם הפסח, ואפ"כ איכא חמץ שכן חוזר ונאסר, וכ"י כן כוח ודו"ק בזה.

נולד ומוקצה אי מיקרי דשיל"מ

אלא דאכתי קושיית הפר"ח לפ"ז במקומה עומדת דכ"י בנולד ומוקצה חוזר ונאסר ואפ"כ כוכ דשיל"מ. ובחמת קושיא זו תקשה להראשונים דס"ל דחמץ בפסח לא כוכ דשיל"מ ול"ע למכ.

איברא דנראה לפענ"ד דדברי המרדכי נכונים דכמנחת ככן (חלק כהתערובות דף ל"ח) כתב דלפי סברת המרדכי וברמ"א (יו"ד סי' ק"צ) דכל דבר שיש לו היתר וחוזר ונאסר לשנה הבאה כגון חמץ בפסח וכיוצא לא מיקרי דשיל"מ. לפ"ז מוקצה נמי אינו בכלל דשיל"מ ובעל ברוב מפני שאף שלאחר יו"ט יכ"י מותר, מ"מ חוזר ונאסר לשנת הבאה ולשנה הבאה ואינו כמו נולד שמשעבר שנת ויו"ט וכותר נשאר בהיתרו לעולם. ואף שהרמב"ם כתב (פעי"ו מהל' מ"א) שמוקצה כוח דשיל"מ משום דאזיל לעפעמי שקורא דשיל"מ לחמץ בפסח אפילו שנאסר לשנה הבאה ע"ש ובשעכ"מ (הל' יו"ט פ"ב כ"ו). ולפ"ז אחי שפיר מה שכתב הפר"ח דא"כ מוקצה וכו' נמי לא כוי דשיל"מ, ואומר אני דכ"י לפי דעת המרדכי ולא קשה קושיית הפר"ח.

מעט חדש דשיל"מ אמאי לא במיל

אמנם מרן בשו"ת צ"ש (יו"ד סי' קי"א) העלה דבר חדש, דהעפס דשיל"מ אינו בעל משום דכל דשיל"מ אין שם האיסור קשור בגופו אלא מחוץ לגופו, כגון עצל שיכול להפריש עליו ממק"א ומע"ש וכתב שניתרים ע"י פדיה ומוקצה ונולד האיסור מחמת הזמן ואינו קשור בגופו, ואין קיי"ל כרבנן דר"י דמצי' בעל ועולין אין מצעלין זא"ז. ובר"ן בנדרים בסדר דס"ל דאין עלם האיסור בעל רק שם האיסור בעל מייכה, וממילא היכה דהאיסור קשור בגופו אחר שנתערב בעל כיון דהאיסור נתערב בהיתר, ביינו שם האיסור שהוא קשור בגופו, אבל כיכי ששם האיסור תלוי בדבר שחזן לגופו כגון מוקצה ונולד ששם האיסור תלוי בזמן וכזמן אינו מעורב לא שייך בזה ביעול. ולכ"י בחמץ שחוזר

לאיסורו לשנה הבאה ח"כ שם חמץ גורם האיסור, וכיון שנתערב ובעל מייכה שם חמץ מכה תערובות, ולכן נעשה היתר גמור. משא"כ בנולד ומוקצה שהאיסור מצחוץ, וכן בכתב ומע"ש דאפשר לתקנו מצחוץ וא"כ התיקון כזה לא נתערב ולכן כוי דשיל"מ. בקילור דשיל"מ מיקרי מה שיש לו היתר חוץ מן גוף האיסור, והאיסור תלוי בחוץ מגוף האיסור.

חדש בזמנא אי הוי דשיל"מ

והנה באיסור חדש בזמנא"ז דליכא עומר מכ"ת מותר בהאיר המזרח, ומדרבנן אסור כל כיום כולו. ח"כ שם חדש אסור לעולם דחדש יכ"י אסור גם לשנה הבאה וכוח האיסור קשור בגוף התבואה וכוכ האיסור חפלא שהחפץ אסור, ביינו התבואה. וא"כ כשנתערבו בתבואה ישנה כרי נתערב שם האיסור חדש בהיתר ובעל ממנו שם חדש. וכיון דבעל שם חדש ממילא כוח היתר, וס"ל דעיקר דשיל"מ נאמרה לענין ביעול, דאינו בעל ושוב החמירו אפילו בסד"ר לחומרא. אבל בחדש דלא שייך עיקר דשיל"מ לענין ביעול מעטס כנ"ל לא מחמירין בזה נמי לומר סד"ר לחומרא. ושפיר דומה לחמץ, דשם חמץ חוזר לאיסורו לשנה הבאה והאי קשור האיסור בגופו, וכן חדש דתרוויכו כוכ האיסור חפלא. משא"כ נולד אינו שם האיסור בפני עצמו, אבל שם האיסור כוח נולד ביו"ט. וכיון שאינו אסור רק מלד שולד ביו"ט וכרי ביו"ט וכשנת אינו מעורבין ואינו בעל, וכן מוקצה אינו שם האיסור דקיי"ל אין האיסור מוקצה לחי' שנת רק אם כוח ביה"ש איתקלאי לכולל יומא, וא"כ תלוי בזמן דוקא וכזמן אינו מעורב.

ובל זה בחדש בזמנא"ז, אבל חדש בזמן שיש עומר אם לא קרב בעומר עד אורחא כרי כוח אסור משום חדש עד הערב (וכדמבאר מנחות ס"ח ורמב"ם רפ"י ממ"א) וכשמקריבין בעומר מותר מיד, וא"כ שם חדש עליו גם מאורחא ומ"מ בעומר מתירו, וא"כ שם חדש אינו שם האיסור בזמן בעומר דכל אפשר להיות עוד חדש עד אורחא, ואפ"כ מותר בהקרבת בעומר. וא"כ אין האיסור תלוי בגופו אלא בדבר שחזן לגופו, וביינו בעומר וכרי בעומר אינו מעורב ושפיר אינו בעל, ובזה אמרו בנדרים דחדש כוי דשיל"מ. ועיין בר"ן שם שכתב וחדש בעומר מתירו, ומאי בעי בזה. ולכנ"ל אחי שפיר, שכוונתו דוקא חדש שבעומר מתירו מיקרי דשיל"מ, אבל חדש שיתר מעלמו בהאיר המזרח ומדרבנן בנגיכי שיבסר לא מיקרי דשיל"מ, ובכן כי כוח סברא נפלאה.

חמץ שנתערב משל"ך אחד לנהר

והנה רש"י (ע"ז ע"א ד"כ תרתי) כתב דפרוסת

חמץ שנחפרצו חז' בחרי משליך אחד מהם לנכר וכשאר נותן לכלבו. וחמץ עליו כרמ"ש למכ לא יכא חפרוצה ביצ' מותר אף באכילה, ולפרש"י שאסור באכילה ח"כ יכא חסור אף בכנאח. ועיין לל"ח מה שפי' משום דשיל"מ, ועיין שו"מ (מכדו"ג ח"ג סי' י"ג) מה שפי' בדברי רש"י. ולפענ"ד נראה דרש"י לשיטתו דס"ל מין במינו אפילו בחלף לא בטיל. וכנכ חמץ שנחפרצו במלכ ע"כ מיירי שנחפרצו מלכ של חמץ, כיינו מלכ חמוץ במלכ של פסח בחופן שאין ניכר חיוב חמץ ואיזה מלכ, ח"כ חרוייכו מין אחד כן ולא בטילו עכ"פ חילו היו לא בלח. ח"כ לענין אכילה כיכי שנחפרצו מין במינו אפילו בחלף לא בטיל, חלל דכל זכ בשמח דזכ לחס וזכ לחס, חלל בטעמא ודאי דמשוכ טעם חמץ ממלכ, ואף שאין חנו מרגישין כעת, כיינו משום דכאיסור מיעוט ואין זו כדי כרגש, חלל דגם איסור כזכ חסור בפסח דסוף סוף כוכ חמץ. חלל כי כן ח"כ לענין מין במינו כיון דמשוכ בטעמו מטעם מלכ, כיינו עלם כחמץ משוכ בטעמו, ח"כ כטעם בטל. ומעמך אחי שפיר דלענין אכילה לא בטיל חז' בחרי משום דכוכ מין במינו וחיישין דילמא יבוא לבטלו בלח, וזכ לענין אכילה, חלל לענין כנאח כרי כאיסור משום כטעם וטעם חמץ ודאי דבטל דלא כוכ מין במינו, ולכן ס"ל דלענין כנאח בטל. ומ"מ משליך אחד לנכר, דרש"י ס"ל דלעולם חז' שדי לכלבים וכמ"ש שם בחתיכת נבילה.

שוב דקדקתי בדברי רש"י ורחיטי בדברי רש"י ח"א לפרש כמ"ש כלל"ח ז"ל שכרי רש"י ז"ל כחז שם לכדיח חלל חמץ בפסח כוחיל ואין דרכו למנות בטיל

ומשליך אחד מכן לנכר, כרי דכחמץ כחז דכחמץ בטיל ודלא כמ"ש כלל"ח דלא בטיל משום דכוכ דשיל"מ. וראי' ברורכ ממ"ש אחר זכ וחתיכת נבילה חפ"ג דדבר דבמנין כוא כיון דלאו איסור כנאח כוא בטל ברובא וחדא שדי לכלבים ואיך שרי באכילה, כרי דס"ל חרוייכו בחדא מחתא ניכו נבילה וחמץ בפסח לענין ביטול דחרוייכו בטילו ובחרוייכו שדי חתיכה אחת וכשאר מותר, חלל כה חסור באכילה וכא שרי. ומזכ נמי קשכ אשוי"מ שפי' דכא דפירש"י דבטיל כיינו לענין איסורי כנאח, חלל לענין אכילה לא בטל כמו שיטת כרמ"ש דלא שייך ביטול באסכ"ג, ולכן כחז רש"י דמשליך אחד בנכר ושוב שייך ביטול דלא שייך נכוכ דעכ"פ כשליך אחד ע"ש. חלל באמת כמעין בדברי רש"י נראה דכאי ביטול דומיא דביטול דנבילה כוא.

ומה שנראה בדיוק לשון רש"י שכחז חלל חמץ פרוסכ בפסח כוחיל ואין דרכו למנות בטיל ומשליך אחד וכו' ובחתיכת נבילה כחז חפ"ג דדבר שבמנין כוא כיון דלאו איסור כנאח כוא בטל ברובא וכו'. ויש לדקדק חמאי בחמץ כחז בטיל ולא כחז ברובא ובנבילה כוסיף חיבת ברובא, וכלוא דבר כוא. חלל נראה דכוא כדבר דרש"י ס"ל דחמץ בפסח כיון דאיסור במשכו בלח בלח, נמלא אף דכוכ יצש ביצש ובטיל, מ"מ לא כוכ לי' דין שאר יצש ביצש דבטל ברובא ומותר ככל חלל אף שזרק אחת חסור באכילה משום גזירכ דילמא אחי לבטל ואיסורו במשכו, חלל דנבילה לא גזרינן ובטל ברובא ומותר באכילה כנלפענ"ד.

בדברי הצ"ח דבאיסור פלפול לא אמרינן דשיל"מ אפי' בארץ לא במי' ובכלים שונים בדינא דדשיל"מ

על מה שבעל רבינו כלל"ח דכאיסור עלטול לא אמרינן דשיל"מ לא בטיל לפי שיטת רש"י דכטעם בדשיל"מ כוא דעד שחלכלנו באיסור חלכלנו בכיתר. וכקשכ לי חכ"א מגמ' מפורשת (בילכ ל"ט ע"א) ורז אשי חמר משום דכוי לי' דשיל"מ וכל דשיל"מ אפילו בחלף לא בטל. וכחם מיירי בחומין דלא כוי חלל איסור עלטול ואפי"כ קרי לי' דשיל"מ, ע"כ.

ונראה דלא קשכ מידי מכמך טעמי, חזא דכלל"ח כעלכ שם חידוש זכ לשיטת רש"י דעד שחלכלנו באיסור וכו' ולפ"ז כעלכ דעלטול איסור ח"א לומר זו עד שחלכלנו באיסור חלכלנו בשעכ שמוחר לעלעל. וככסבר לזכ כוא כך, דדבר שפושם זו פעולכ וח"א לפשות פעולכ זו חלל פעם אחת חס יעשכ כיום לא יעשכ עוד מחר וגם לא יערך ולא יוכל לפשות למחר, נמלא זכ עושכ פעולכ כיום באיסור מה שיוכל לפשות עלם פעולכ זו למחר בכיתר אמרינן צי' דאסור לפשות

באיסור דעד שחלכלנו וכו'. חלל פעולכ שאינכ בגוף באיסור ויכול לפשות ולשנוחכ פעמים אין מספר כיום ומחר, ח"כ פעולכ זו שעשכ כיום אינו יכול לפשות למחר דלמחר יכי' כזכ פעולכ חדשכ, וח"כ פעולכ זו שפושם כיום לא יוכל לפשות מחר בכיתר דלמחר יכי' פעולכ חדשכ בפני עלמכ, ככ"ג לא אמרינן דשיל"מ. ודומכ לסברא זו ממש כחזו כחוס' (שבת קל"א ע"א ד"כ ושיון) כחילוק בין לילית סוככ ומילכ, דמילכ חס עבר זמנכ לא בטלכ שאוחכ מילכ עלמכ שכוא מיחייב בשמיני כוא עושכ בחשיפי, שאס מל בשמיני לא כי' חוזר ומל בחשיפי. חלל סוככ לילית ומזוזכ ככל יומא מיחייב ככן אפילו קיימס כיום חייב לקיימס למחר, כלכך כשעבר כיום ולא עשאס כמלות כיום לא יקיים עוד לעולם חלל דכחם לענין מלות כחזו כן וככא לחולין נמי משתמשין בסברא זו ע"ש. וככ"ג כוא לענין עלטול שיכול לעלעל כל כיום, ח"כ אחוה עלטול של כיום חזר ולא כוי דשיל"מ.

נפ"מ בן איסור מלמוד להבאה מחוץ לתחום

ומעתה שפיר מיושנין דברי הל"ח, דבשלמא באכילא שא"א לאכול רק פעם אחת ואם יאכל היום אחת חתיכה יעבור באיסור ואם יאכלנה למחר יכ"י בביחור ככ"ג כוי דשיל"מ דעד שחאלנו באיסור וכו', אבל עלמול כיון דאינו עושב בגוף באיסור שום פעולה רק שמעלעלו במקומו אלא שגם עלמול איסור בשבת אסור הוא, וכיון דאסור לאכלו משום דשיל"מ ח"כ גם בעלמול אסור משום מוקצה. וע"ז המליח הל"ח דכיון דעלמול זה לא יכ"י לו ביחור למחר אלא למחר יכ"י עלמול אחר, ממילא בעל הוא ומותר לעלעל דלמחר הוא מעלעל החתיכה זו מחדש ואפילו אם יעלעל היום למחר יעלעלנה שוב. והנה כל זה היכא דבעלמול אינו עושב שום פעולה בגוף הדבר האסור ולא לעובדו, אבל המציא חתיכה מחוץ לתחום וכגון מים ומלח ודאי עושב פעולה בגוף הדבר, ובמקום המציא היום לא ילערך להציא למחר וגם לא יוכל עוד להציא להכין למחר שכרי הוא כבר כאן היום בתחום זה (אם לא שיחזירנה למקומה לשם ויחזור ויציאה), וא"כ בהצאתו מחוץ לתחום עשה פעולה בגוף הדבר היום באיסור מה שיכול לעשות למחר בביחור, ועיין רש"י למחר יוליכו או היום יאכלו כאן ככ"ג מודה הל"ח דבהצאתו מחוץ לתחום כוי דשיל"מ ולא דמי לעלמול דלא כוי דשיל"מ.

בקיצור היסוד לזה דעלמול במקומו ובצאח מחוץ למקומו שני ענינים הם ועלמול על מקומו מותר אבל בצאח מחוץ לתחום לא מיקרי עלמול ואסור. ומיכו גם בעלמול שהחיר הל"ח ז"ל לא החיר אלא לר"ש דל"ל מוקצה כלל, וא"כ אף שאסור באכילא מ"מ מותר בעלמול. אבל לר"י דאית ל"י מוקצה, ח"כ כיון דשיל"מ אסור באכילא ממילא שוב אסור גם בעלמול משום מוקצה דכל דבר האסור באכילא בשבת ויו"ט ממילא כוי מוקצה וכל מוקצה אסור בעלמול, וכן כתב הל"ח להחיר בצ"כ כנ"ל ע"ש.

ביאור בדברי הגמ' בבבבא וליבבא מים ומלח לגבי עיסה

שנית כ"י נראה דכנה בגמ' צ"כ שם (ל"א ע"א) פריך וליבעל מים ומלח לגבי עיסה ותמכו בתום' (שם ד"ה וליבעל) הא כוי דשיל"מ שאפילו באלק לא בעיל, ותי' וכו"מ מין צמינו אבל מין צמאינו מינו כי הכא בעיל שפיר, וכדי מפורש להדיא בירושלמי ועוד דבשאר איסורים בדבר תלוי בטעם אבל הכא איסור תחומין תלוי בשם בעלים על הכפץ ובכאן שם בעל העיסה עלי' ע"ש. ודברי חימה הם, שכרי למסקנא שם רב אשי מסיק ככ"ג דכוי דשיל"מ וא"כ מאי קושיא הוא לתום'.

ולתי' בתום' מאי קמשי רב אשי כיון דכנה לא כוי דשיל"מ, וכבר תמכו בפניי וכלל"ח בכעין זה ע"ש. עוד תמכו במפרשים דבתום' שם יסדו קושיאם אפרש"י, וז"ל פרש"י הואיל ועיסה נפישא כוונתם דכביעול מעטם דכעיסה יותר מכמים וכמלח וע"ז בקשו הא כוי דשיל"מ, ותמכו דמכ שייכות זה לזה ע"ש. אמנם נראה ליישב קושיא זו בדרך פשטות דברא"ה בשיעור הקדמונים לתום' צ"כ כתב על הא דלבעל מים ומלח דשמועב זו מקופחת היא דכא דמקשה וליבעל מים ומלח הא בודאי ליכא ששים בעיסה נגד המים וכמלח, וע"כ דלאו מחירת ביעול שאר איסורין קאחי עלה אלא מעטם שותפות ע"ש, ולפ"ז לא תקשה כלל קושיית בתום' דליכוי דשיל"מ. וע"ז בביאור תום' פרש"י דכביעול משום דעיסה נפישא וכוי ממש דומיא דשאר ביעול איסורין ודלא כרא"ה ולכן קשה להם הא כוי דשיל"מ. והא דלא תקשה דכא ודאי לא כוכ ששים נגד מים ומלח ודאי כן הוא ורש"י דייק זה בלשונו כעבור דכא עיסה נפישא, אבל נראה כוונת רש"י ותום' בזה דכעיסה כוי עכשיו יבש וא"כ סגי ברוכ כמו יבש ציבש.

איסור שהזמן גרמא אי בפ"ל ברוב

עוד יש לומר דכנה מכ"ח כל באיסורין יבש ציבש צין צמינו וצין שלא צמינו ברובא, וחכמים החמירו בשלא צמינו בששים אע"פ לא בלה בששים משום טעמא וכל שיש בו טעם לא בעיל. ומעתה יש לחדש דדוקא באיסורים שבהם אסורים מעלמן כגון דם וחלב וכיו"צ שאם נחמרינו יש בהם טעם ויתנו טעם איסור בלריכו חז"ל ששים, אבל באיסורים שאסורים מלד אחר כגון הכא דבאיסור מלד בזמן אכ"י דלא צמי ששים ובעל ברוב. ובעטם בזה דכרי עיקר בעטם דבעין ששים הוא משום דטעמא לא בעיל בפחות מזה, וא"כ בשלמא באיסורים שנותנים טעם או ראוים ליתן טעם כגון מין שלא צמינו או אפילו מין צמינו מ"מ ראוי ליתן הוא בעין ששים לבעל כה בעטם. אבל היכא דליכא טעם כלל ובאיסור אינו מלד כחפלא אלא מלד בזמן שבו איסור לדידי ככ"ג לעולם בעל ברוב.

חמץ שעבר עליו הספח הוא איסורו בזמן ובפ"ל ברוב

ולפי שהוא דבר חדש ולפענ"ד להציא ראי' ברורכ לסברא זו ממכ דקיי"ל בל"ח (ס"י חמ"ז) דחמץ שעבר עליו הפסח ונאסר בהנאה ונחמרינו בחמץ של ביחור כתב בעור דבעל צ"כ, וכתב עליו ככ"י דאין זה דעת הרמב"ם אלא ס"ל דבעל ברוב. וכמג"א (סקמ"ד) כתב דכל הפוסקים כתבו דלא בעין ס' ודלא כבעור

דברי הלל"ה, דכלל"ה כחצ דבריו לפי שיעת כאמוראים
דס"ל דכ"ג לא מיקרי דשיל"מ וכס חולקים אר"ה
בזה, וא"כ לא קיי"ל כר"ב. אשי בזה ולא תקשה לי
לכלל"ה מר"ה וכנ"ל.

אלא דמכ שיש להקשות אחריון זה שכרי כלל"ה בעלמו
בספרו דגו"מ על א"ה (סי' ש"ז) אמר שכ'
כמג"ה (סק"ע) כרי בעיסה, ולא אמרינן דליבעל מים
ומלח בעיסה דכיון שצאו לחקן בעיסה כו"ל כמין
במינו ולא בעל דשיל"מ (עיין סי' תקי"ג וסי' שי"ח
סס"ח). וכחצ דגו"מ כוונתו בזה דשם (בסק"ז) מבואר
דדוקא בי"כ דעבד לעמלא וחזותה לא בעיל, אבל מים
ומלח בעיסה בעלים, ולפ"ז דין זה סותר לדברי כצ"י
שם. אמנם דין דכ"ה אי אפשר לדחות, שזכ מימרא דר"ב
אשי בי"כ דמים ומלח בעיסה כרגלי שחיכה ולא בעלי
בעיסה משום דכוי דשיל"מ וכו' ע"ש. מבואר דאין
קיי"ל בזה כר"ב אשי וא"כ אף דאין לחידושינו יש לנו
ליישב עכ"פ דס"ל כ"י ר"י וכולכו אמוראי דפליגי אר"ב
אשי, אבל לדברי כלל"ה א"ה לפרש כן כמוצן. אמנם גם
כא לא חזרה הוא די"ל דכדג"מ לא צא רק ליישב דברי
כמג"ה אבל הוא ז"ל לא ס"ל כן, גם כי במסקנא שם
כחצ דכס"י שי"ח כחצ תי' מרווח כיון שנחצטל קודם
שנאסר אפי' לחי' שני של החום' שרי ע"ש ודו"ק.

דבר שאינו אסור עתה לכל לא הוי דשיל"מ

ועוד צו שלישי דנראה לפענ"ד דכלל"ה (שלהי בי"כ
כנ"ל חוס' ד"כ וליבעל) חמכ דדברי החום' שחי'
דמים ומלח בעיסה לא כוכ מין במינו, א"כ ר"ה מאי
משני דכוי דשיל"מ. וכחצ שם ע"פ דברי רש"ל ביש"ש
(פ' בערל סי' ל"ד) דלא מיחשז דשיל"מ אלא דבר
שאסור עתה לכל ואח"כ מותר לכל, אבל דבר שגם עתה
אינו אסור לכל אינו נחשז דשיל"מ ובעל בשאר איסורין.
ולכאורכ סוגיא זו דכאן היא חיוצתה שכרי המים
ובחצלין אינן אסורים לכל ואפ"כ משני ר"ה דכוכ
דשיל"מ. ותי' דדברי רש"ל כס למסקנא שם דמסיק כא
דר"ב אשי דדוחא הוא ולמסקנא קאמר רש"ל דין זה, אבל
ר"ה לית ליה דין זה וא"כ ר"ה לשיעתיק קאמר גם כאן
דכוכ דשיל"מ ע"ש. ומבואר דכני אמוראי בתחילת
הסוגיא דקשיא לכו ליבעל מים ומלח בעיסה סברי
כרש"ל דדבר שאינו אסור לכל לא מיחשז דשיל"מ ור"ה
לשיעתיק דגם זה מיקרי דשיל"מ ע"ש. ודברים אלו
מעין קלח לדברינו וב"כ שכוונתי קלח לדעת בגאון ז"ל.
ולפ"ז שפיר מיושבת דעת כלל"ה ז"ל וכנ"ל דכלל"ה ס"ל
כרש"ל ביש"ש דזכ לא הוי דשיל"מ ור"ב אשי איפרך בזה
ביצמות דכא דר"ה דדוחא הוא וכנ"ל וק"ל.

וכ"מ פשטא דתלמודא וכ"מ ברא"ש וברי"ו וכן פסקו
האחרונים דמדינא בעל ברוב, ועיין בפח"ש בשם
כו"כ. ולכאורכ עממא צמי למכ סגי ברוב ולא צמי
ששים וכדעת בעור, שכרי סוף סוף איסור דרבנן הוא
וכל איסורי דרבנן לא בעלי בפחות מששים לצד מכלל
שנחצטל בנחצ דסגי בנ"ע עם הכחל, ואף להרמב"ם
דבקילו בנחל משום דכוי דרבנן מ"מ לא בקילו רק בנ"ע
ולא בפחות. גם כבר הקשו האחרונים על הרמב"ם ז"ל
במכ שנחצ בנחל דקיי"ל דבעל בנ"ע משום דכוי דרבנן
דזכ אינו, עיין (יו"ד סי' ל' ס"ה וצ"ז שם סק"צ) בשם
כרש"ה וצ"ח (סי' ל"ה סק"ו) שכ"ה בשם כצ"י
דכל הפוסקים ס"ל ככרש"ה ודלא כהרמב"ם בזה.

ולפ"ז אחי שפיר מאד, דכא דבעינן ששים הוא
כשכאיסור על העלם בעלמו אז חיישינן משום
עממא, אבל חמץ אחר הפסח דכאיסור משום קנסא
ואין על החמץ איסור חפלא [ואפילו חמץ בפסח איפליגו
האחרונים אי מיקרי איסור גברא או איסור חפלא כיון
דלאחר הפסח חוזר לכיתורא, ועיין אחרונים דאיסורא
דרבנן לא הוי אלא איסור גברא]. וכיון דכאיסור אינו
אלא משום קנסא שפיר משום כא סגי ברוב דדין כל
החורכ דחולין בחר רובא, ובעור ז"ל דס"ל ככרש"ה
וגם כמחמירין בזה ז"ל דס"ל ככרש"ה. וא"כ עלתה לן
דין זה אי לרי"ך ס' כיכא דכאיסור אינו על חפלא
אלא בזמן הוא דגורם מחלוקת הפוסקים ואין קיי"ל
לדינא דבחמץ בפסח במשכו ואחר הפסח בעל ברוב,
וא"כ כ"י כן הוא לענין מים ומלח וכמ"ש רש"י דעיסה
נפישא.

פ"תתא דר"י ור"ה בדין תחומין אי הוי דשיל"מ

אלא דלפ"ז תקשה שכרי רב אשי קורא חותכ ג"כ
דשיל"מ במסקנא, ובאמת כי החום' כרגישו בזה
בעלמם (דף ל"ט) ובקשו שכרי פי' לעיל ע"ש. ול"ל
דבאמת דא הוא מחלוקת האמוראים דר' יוחנן ור"ש בן
פזי ור' ינחק נפחא שחקשו דליבעל מים ומלח ס"ל דלא
הוי דשיל"מ וכן אצ"י ור"ב במסקנא דשמעתא, ור"ה
ס"ל דכוי לי' דשיל"מ אפילו ככ"ג. וריש שמעתין
הקשו החום' אליב"ד דכני אמוראי דס"ל דלא הוי
דשיל"מ ותי' ובשלהי שמעתין למסקנא הקשו אליב"ד
דר"ה ותי' דכ"ג מיקרי לר"ה מין במינו ולא ניחא לכו
לחוס' לפרש דכני אמוראי פליגי אפיקר דינא דשיל"מ
ולא ס"ל כר"ב אשי בדין דשיל"מ דכא הלכתא הוא לכו"ע
דשיל"מ אפילו בחלק לא בעיל ולא פליגי על זה, ולכן
כנריכו לעשות חילוק חדש דפליגי במכ שהוא נקרא
דשיל"מ דלר"י ודעימאי דין תחומין לא מיקרי דשיל"מ
ולר"ה אפילו ככ"ג מיקרי דשיל"מ. ולפ"ז יש ליישב

דשיל"ם שיש לו היתר לשום אדם עכשיו

ורביעי בקודש נראה לפמ"ש עוד שם בלל"ח ז"ל ע"פ דעת כר"ן נדרים (נ"ז) דשיל"ם שיש לו היחר עכשיו לשום אדם בעולם חמור יוחר, ואפילו מין בשא"מ לא בעיל, ומציא ראי' מדברי ר"א כאן דמים ומלח עם עיסה לא בעלי אף דכוכ מין בשא"מ כיון שיש לו מכשירין עכשיו, ור"א חידש כר"ן דמח דמוחר עכשיו כמקום רגלי שחיתן כוי דשיל"ם ע"ש. ומעשה בעלעול אפשר דלא כוכ דשיל"ם אפילו לר"א, דר"א לא אמר דכוכ דשיל"ם אלא כגון זכ שמוחר עכשיו במקום רגלי שחיתן כוכ דשיל"ם עכשיו, שכרי אס' יאכלוכו במקום רגלי שחיתן מוחר. אבל עלעול כ"ג דלר"א נמי לא כוכ דשיל"ם כיון דאין לו היחר עכשיו לשום אדם, ולכן שפיר בעל וכדעת כלל"ח ול"ע.

איסור מלמול ותחומין והחורין ואסורין אי הוי דשיל"ם

ובחדרי שוחא נפל מילחא בלצחי לפי שיטת המרדכי (כציוא כרמ"א יו"ד סי' ק"צ) דכמרדכי פ"ק דצילא הקש ממנחות פרק ר"י דקאמר כחם ר"פ ורצ כונא צרי' דר"י אכלו חדש צאורחא דשיחוס נכחי שיצסר, קסבר חדש צחול' דרצנן ולספיקא לא חיישינן, ופריך וכלוא חדש כוכ ליכ דשיל"ם וכוכ ליכ לאסור כמו צילא, וחי' דכחם מיירי בספק קציעא דירחא ואין בקיחין בקציעא דירחא לכן מקילינן. וכר"ר יו"ע חי'

בדין אי אמרין דסירכיה נקיט כשנפתק מדיכין לקח הבשר, ובדין קבוע למפרע

כשנולד הספק לאחר היציאה מן הקבוע דינו כפרוש

איברא, דאפילו לפי דעת כש"ך נראה דלא חלק אעפ"ס דמליחא אלא דמליחא עסק גדול כוא וכיאך אפשר ששכח עסק כזכ. וא"כ ככא דלא לריך עסק כ"ג דאמרין סירכיה נקוט גם כי יש כאן רוב פעמים שקונס מחנות כשר ע"ש ובאמת כי גם כאן יש לעיין כי כגם דקיי"ל כל קבוע כמחלכ על מחלכ דמי וכו"ל ספיקא דאורייתא מ"מ כא דוקא כשנודע לו כספק קודם שנכנס צחנות או כשכוא צחנות אבל כשנודע לו כספק כשחזר לציתו ומספקא ליכ צאיוכ צחנות לקחכ ככ"ג כיון שלא נודע כספק קודם לקחו אלא לאחר חזרתה צצית או חוץ מכחננויות אפשר ככ"ג לא כוי אלא פרוש וכו"ל בדין דכל דפריש מרובא פריש.

והנה בעוש"ע יו"ד סי' ק"י כתב בעור וז"ל וכתב

דלא מיקרי דשיל"ם דבר החוזר לאיסורו לשנכ כצאכ כגון חדש וחמץ, וכפר"ח כאריך להקשות עליו דכלוא גם נולד ומוקלכ חוזרין ונאסרין ואפ"כ מיקרי דשיל"ם ע"ש. ובחי' כתצחי וכוצא ג"כ לעיל ליישצ קושיית כפר"ח, דכס' מנחת ככן (חלק כחערובות דף ל"ח) כציוא כמרדכי וכרמ"א כנ"ל וככצ עליכס דלפי שיטתס כ"ג דמוקלכ אינכ ככלל דשיל"ם ובעל מפני שאף שלאחר כשצח או לאחר יו"ע יכ"י מוחר עכ"ז חוזר ונאסר לשצוע כצא או לשנכ כצאכ ואינו כמו נולד שמשעצר צח ויו"ע וכוחר נשאר כציתר לעולם, ואף שכרמז"ס כתב (פע"ו מכל' מא"ס) שמוקלכ כוכ דשיל"ם כוא משום דאזיל לשיעחכ שקורא לחמץ ג"כ דשיל"ם אפילו שנאסר לשנכ כצאכ ע"ש (כציוא כשעכ"מ פ"צ מכל' יו"ע כ"ו).

ולפי דעת המנחת ככן כנ"ל דכל שיאסר לשצח כצאכ לא מיקרי דשיל"ם, אי"כ כ"כ תחומין ועלעול שיאסרו לשצח כצאכ או לשנכ כצאכ כגון חמץ לא מיקרי דשיל"ם, ולפ"ז כי אפשר ליישצ שיטת כלל"ח לענין עלעול דלכן לא כוי דשיל"ם. אמנם כדרנא צי שכרי כלל"ח כאן כתב לפי שיטת רש"י שככריח דרש"י ס"ל דחמץ מיקרי דשיל"ם, וא"כ ע"כ ל"ל דמוקלכ נמי כוכ דשיל"ם כדעת כרמז"ס ז"ל דכא צכא חליא כמ"ש כמנחת ככן (ועיין עפ"ס כמלך כל' יו"ע כנ"ל מכ שרלכ לכציוא ראי' לשיטת כלל"ח דעלעול לא שייך ציכ דשיל"ם, ול"ע בדבריו למעיין שם כיעצ).

תשע ליצורין דתנן חשע חנויות כולן מוכרין צשר שחוטכ ואחת מוכרת צשר נצילכ ולקח מאחת מכן ואינו יודע מאיזכ מכן לקח ספיקו אסור. ויש לדקדק צמי שרגיל לקנות צחשע חנויות לעולם צשר שחוטכ וכעת נסתפק צאיוכ מכן נכנס אי אמרין ככ"ג סרכי' נקיע ואחי וצודאי צשר שחוטכ לקח, או נימא דכספק אפילו ככ"ג כוא. ולכאורכ כי אפשר לומר שזכ חלוי צמחלוקת כע"ז וכש"ך (יו"ד סי' ס"ע) צמעשכ צאשכ אחת שנשלכ צשר ושכחכ אס מלחכ אוחו תחילכ אס לאו, וכחיר כע"ז משום דכוא ספיקא דרצנן ועוד דצודאי עשככ כאשכ כדרככ ומלחכ תחילכ, כעין ככיא דאמרין גצי ק"ש עעכ צוכצחכס וכחחיל למען ירצו וכו' אי"ל לחזור דסירכיה נקיע ואחי. וכש"ך שם חלק כרצכ דעעכ ככוראכ, וא"כ אפשר כ"ג צמחלוקת זו שנויכ. ואף דכע"ז כתב דלא כחיר כן רק כסד"ר, מ"מ לפי כעעס דסירכיה נקוע ואחי אין נפ"מ.

כרש"א לפיכך מלא בשר ביד נכרי אפי"פ שדבר ידוע שאין לוקחין בשר אלא מאוחס מקולין וכו' אינו יודע מאיזכ לקח מותר דלאחר שפי' נולד בו הספק ד"א שלא ראו אותו יולא מן המקולין אבל ראו אותו יולא מן המקולין באוחס שעב נולד הספק ונמלא שבמקום הקציעות נולד הספק ואסור כרי מצואר דבגס שילא מן החנויות מ"מ כל שנולד הספק לאחר שילא אמרינן בו כל דפריש מרובא פריש וככ"נ בישראל, וכיון שכן לכ"ע יש לסמוך כאן דסרחיב נקיט ואזיל לחנוה שיש בו בשר כשר ודו"ק.

אף בנכרי תלינן דפריש מהרוב ומותר

ובבבא שכתבתי כי' נלפענ"ד לישיב קושיא כז"י על כרש"א ז"ל במש"כ לפיכך מלא בשר ביד נכרי ועיין ב"ח ופ"ד מה שכתבו לישיב, ולפמ"ש נראה דרבוהא קמ"ל שכרי כמו שמסתמא איש ישראל או אשכנזי או ארמני לקנות בשר דרכם ללכת לחנוה שמוכרין בו בשר כשר כן נכרי מסתמא דרכו ללכת לחנוה שמוכרין בו עריפות שכרי בעריפות להם ניתן מ"מ אם מלאו אותו מחוץ לחנוה כו"ל פרוש וזה שדייק כרש"א בלשונו אפי"פ שדבר ידוע שאין לוקחין בשר אלא מאוחס מקולין וכו' אינו יודע מאיזכ לקח מותר דלאחר שפי' נולד בו הספק וכיינו רבוהא וכמ"ש כנלפענ"ד.

ביאור בדינא דרובא עכבר ושקל' אי מיירי דוקא כשפירש החמץ לפנינו

וצ"ח דרבוהא קמ"ל הכא שכרי גבי נכרי כח כרש"א בדינא דמלא בשר ביד נכרי ד"א שלא ראו אותו יולא מן המקולין אבל ראו אותו יולא מן המקולין באוחס שעב נולד הספק, ביאור בדברים דאנן בחר שעב שנולד הספק אזלינן וכל שראינו אותו יולא מן המקולין אפילו לא יודעין מאיזכ מכן לקח אבל כיון שראינו יולא משם ונולד הספק באוחס רגע מאיזכ מכן לקח נמלא במקום הקציעות נולד הספק ואסור, ולפ"ז בעכבר נמי א"א רק אם ראינו אותו בשוק וכבר בפיו ולא ידעין מה הוא, ככ"ג הוא דכולין אחר. כרוב, אבל כיכא דראינו כבר בפ"י עכבר ולא ראינו שפירוש ככ"ג ודאי דלא שרינן דליכא רוב לפנינו ועל מה נסמוך לכתיר קמ"ל בחשע ליצורין דאפילו ראינו שבעכבר בבית ולוקח ממקום הליצורין וככ"ג בעכו"ס לא אמרו וקמ"ל כיון שפי' פרוסא אחת מן הליצורין לאחד מן הזויות ולא ידעין מאיזכ מכן לקח למע דעינן פירש פרוסא לאחת מן הזויות ולא ידענא מבי מינייכו פירש ואחא עכבר ושקליה ונכנס לבית כיינו סיפא דמתני' דחשע חנויות דכיכא דלא לקחו במקום קצומו כולכין בו אחר כרוב, וי"ל כיון דעכבר לקח הפרוסא ולא ידעין מאיזכ מכן לקח למע דעינן פירש פרוסא לאחת מן הזויות ולא ידענא מבי מינייכו פירש ואחא עכבר ושקליה אפילו לא ראינו שפי' ואחא עכבר ושקל וראינו בפ"י עכבר נמי כו"ל נמלא וכלך אחר וכמ"ש לפיל בסמוך להדיא בשם כרש"א בנמלא בשר ביד נכרי אפי"פ שדבר ידוע שאין לוקחין בשר אלא מאוחס מקולין וכו' אינו יודע מאיזכ מכן לקח מותר דלאחר שפי' נולד בו הספק וככ"נ בעכבר שלקח כיון שלא ידעין מאיזכ מכן לקח אפי' בלא פי' נמי ואמאי אמרו פי' ואחא עכבר ושקליה כלומר רק אותו הפרוסא.

נדע האיסור לאחור שפירש אי אמרינן דנקבע למפרע

וקצת יש לדייק מכה דקיי"ל שם צמי שלקח מן המקולין בשר כשר וכלך לביתו ולבסוף מלאו עריפכ באוחס מקולין עלמכ שכיו שם רוב בכמות כשרות שנחלקו צב, דעת כר"י ורבינו שמשון דאם לקח אדם מן המקולין חתיכה כראויכ להכחכד ואח"כ נמלא עריפכ במקולין אפי"פ שלא נודע עד שפירשכ זו וכשנולד הריעותא במקולין לא הייחכ זו בקצו אפי"כ אסורכ גזירכ שמה יקח מן הקצו כואיל ולא נודעו חתיכות בעריפות צין בחתיכות הכיתר ור"ח חולק דלא אמרו בשור כנסקל גזירכ שמה יקח מן הקצו אלא בכובש ביד כדי שיחפזו ויקח מן הפרוש אז חיישינן שמה יקח מן הקצו וכ"כ בשאלחות פ' ויקרא סי' כ"ז וכ"כ כר"ן בפג"כ בשם החוס' דלא מיקרי קצו אלא כשכיכ האיסור נודע קודם שלקח אבל אם לא נודע האיסור בשעב שלקח אפי"פ שאחר שלקח נחגלכ האיסור ונעשכ קצו לא אמרינן דנעשכ קצו למפרע וכחוס' וברא"ש פגכ"ג נחכו דלכלכ למעשכ נראה כדעת כר"י, ועיין ב"י שם ובש"ע יו"ד סי' ק"י שם, ועיין שם מחלוקת חכמי בריסק אבל החס' שמלאו עריפות באוחס חנוות עלמו שלקח אבל כדין נראה דכ"ע מודי דאטו ברשיעי עסקינן.

דף א' ע"א

ביפול אי מהאי לחמץ בעין

דמדאורייתא דביטול בעלמא סגי, משמע לכאורכ דביטול מכני לכ"ע מדאורייתא אפילו על חמץ בעין, ודלא כשיטת כרמזים ז"ל דלא מכני ועיין א"ח סי' תל"ד ס"ב.

דף א' ע"ב

לא שקלי מחדדי. מבואר בירושלמי בני עכצא רשיעי נינכו שאוכלין וקוראין לחברייכו שיאכלו אחס, וכיון שקוראין לחברייכון לאכול אחס כ"ש שלא שקלי מחדדי, ועיין פירושו ק' ע"ב אלמלא נחנכ חורכ היינו למדין גזל מנמלה וכו' דנמלה נמי לא לוקחח משל חבירו וזה מזכ ומיכו מ"מ הם גוזלים מכבעלי בחים.

דף י"ב ע"ב

ביאור מתי נקרא שלא בשעת ביעורו

תוס' ד"כ חימחי שלא בשעת ביעורו, עיין רש"י שלא בשעת ביעורו בשש ובשעת ביעורו וכו' ועיין לעיל רש"י כ' ע"ב ד"כ ש"מ דאי כשנחתו בכל דבר לוקמיה ביו"ט ויבערנו בדבר אחר ול"ע דלשיטתו דביו"ט לעולם בכל דבר, א"כ מאי פריך ומאי ראי' דר"ע ס"ל אין ביעור חמץ אלא שריפח ועיין רש"י בסמוך (כ"ז ע"ב ד"כ שאס לא מלא) ועיין חי' כר"ן ורבינו דוד כאן. ובחוס' שאנ"ץ לקמן כ"ע ע"ב הוכיח מרש"י כאן דכמשכח חמץ ע"מ לבערו אינו עובר עליו כדעת בחוס' שם וממילא מיושב כמה קושיות עליו ודו"ק, ועיין חי' ר"ד כנ"ל ועיין מה שזיינתי לעיל דף ז' ברש"י ד"כ דאיסורא דרבנן ועיין ספר לבני בנימין (דיסקין) מערכה א' כהג"כ ודבריו ל"ע לפענ"ד.

מ"ע דשריפת חמץ מקיים רק בזמן הביעור

ובדברי ר"ד כנ"ל ולפענ"ד לומר דס"ל דיש מ"ע לשרוף חמץ ולאוחס במלוא חייבו בזמן הביעור ואם לא קיים אז במלוא כו"ל כעבר במלוא ובעלל ולא נשאר עליו עוד חיוב לקיים מ"ע של שריפת חמץ אלא חייב לבער שלא לעבור בכל יראה ובל ימלא ולא משום מ"ע ולכן בכל אופן שלא יעברו בב"י וב"י סגי כן במפרר וזורח לרוח וכל אופן שיוכל להשפית, ומ"מ אפילו עשה ושרף וביטל לא קיים שוב מ"ע של שריפת ודו"ק.

דף י"ג ע"א

מזון שחי סעודות, ובחוס' וכ"ש בחולין, עיין בעכ"מ לקמן מ"ע ובמלחמות שם.

בירור הספקות ע"י אליהו הנביא

שם בגמ' לא בערבי שנחות, כבר מובעת, לכאורכ משמע דוקא כשיבא לבשר על ביאת משיח אז בידו לעבר הספק אצל כל שלא בא לבשר בגאולה אכתי נבחינה לא בשמים הוא, דאלי"כ הא אפשר שיבא כל שפ"כ ואפילו בע"ש ויעבר אלא ע"כ דכ"ג נבחינה מלאך הוא ואינו בידו, ולפ"ז בזכ"ז אין לסמוך על אליכו בפסקי חורכ ועיין שו"ת צ"ש יו"ד סי' של"א-ב' ובספרינו משנ"כ ח"ד סי' קס"ד. ועיין גיטין ו' ע"ב אשכחיה ר' אביהר לאליכו א"ל מאי קא עבד בקצ"כ א"ל פסיק בפילגש בגבעה ומאי קאמר א"ל אביהר בני כך הוא אומר יונתן בני כך הוא אומר א"ל חי' ומי איכא ספיקא קמי שמיא ול"ע.

בזמנו אליהו בא אפילו בע"ש ועי"מ

שם בגמ' לא בערבי שנחות, עיין עו"א ר"כ י"א למ"ד בניסן נצח בעולם ובניסן עתידים להגאל ביינו ביו"ט של פסח וכו' אין אליכו בא בע"ש וי"ע וחי' דוקא באחישנכ לא בא אצל בעהכ בא אפי' בע"ש. ומרן צ"ש א"ח סי' קמ"ב כתב לסיפוך דדוקא בעהכ לא בא בע"ש דלא קבעו בשמים פה בגאולה על ע"ש מפני בעורח אצל באחישנכ בכל שפ"כ שישבו בניי ברגע יבא גואל ואפי' בע"ש, ונראה ביאור וראי' לדברי מרן שכרי אחישנכ הוא ע"י תשובה ואז ליכא מפני בעורח שכרי כולם עבדים להם ועיין ברכות ל"ב ועמדו זרים ורעו לאנכס ואז ממילא לא יכיכ עורח. ועורח איכא בני שגאולה אללו עורח אצל המחכח עליו בכל רגע שיבא אין לו עורח בשפ"כ שיבא.

ועיין כרחי ופלחי סוף סי' ק"י שכתב דבאחישנכ אפשר לא יבא משיח בן יוסף תחילה, ועיין רמז"ס פ"ד מנזירות כי"א שדבר ספק אס ב"ד בא בשבת או ביו"ט ועיין צ"ש כנ"ל מה שחמכ עליו וכתבא מילקוט ישעיה סי' מ"ב קודם ביאת המשיח יבא אליכו, ומיכו עיין רמז"ס כל' מלכים כי"ב כ"ב יש מן החכמים שאומרים שקודם ביאת המשיח יבא אליכו וכל אלו הדברים וכיוצא בהם לא ידע אדם איך יכיו עד שיכיו, שדברים סתומין כן אלל הניחאים גם החכמים אין להם קבלה בדברים אלו אלא לפי הכרע הפסוקים ולפיכך יש להם מחלוקות בדברים אלו. ומשמע דאפשר לא יבא אליכו קודם לפי

דעתו, ובחמת חשדתי דהכל חלוי במחלוקת דלשמואל
שחין בין עובדי' לימות המשיח חלא שיעבוד מלכויות
בלבד איכ' יחי' הכל בדרך העצב וזפרע לפמ"ש שם
הרמב"ם דכשיצא אדם ויעמוד על ישראל ויושע וילחום
בשצילם ויללית כרי זכ בחזקת משיח ואם יבנה בית
המקדש כרי זכ משיח בודאי איכ' ע"כ שלא בא אליכו
קודם דאם בא אליכו קודם וכעיד שכוה משיח איכ' אין
לנו לחשוב אחר פעולותיו וזבן.

שם בגמ' ונקוצה עכברים ימכרנה לישראל, וז"ע הא
כיון דהאכול ממח שאכל עכבר קשה לשכחה
(הוריות י"ג ע"ב) יכשיל בו ישראל, וז"ל לנשים או לע"כ
דלא קפדי אשכחה, או ליחזו לזכמתו, ומדברי רש"י
נשקליה לנפשיה משמע לפלגו לאכילה, ואולי לא אכלו
העכברים מן החמץ ממש חלא נקבו לדיסקיה שבו החמץ
וראח דרך שם שזכ חמץ דאלו לא היכ מצלצן החמץ

לחץ היכ חסור לנגוע בו דשמה לאו חמץ הוא וצ"י וצ"י
חינו עובר דלאו שלך הוא ורק משום השבת אבידה ואז
ליכא אבידה וז"ע.

דף י"ג ע"ב

נפסלות בלינה, ואין זכ בכלל אין מביאין קדשים לבית
הפסול אפי"פ שידע שיצאו הרבב ולא יוכלו
לאכלן כולם כיון שיש זמן לאכלן ולא ממעט בזמן
אכילתן, אזי הפסול ממילא בא וז"ש מחוך שכן מרובות
נפסלות מעלמן בלינה ואינו הוא המביא לפסול, וקל"ע
מקרא דאם ימנע הבית מכיות משכ דלריך להרבות
באוכלין להדר שלא יבא הפסול לבית הפסול לידי נותר.
וכן ואח שפיר הכעמח דרוש דרש משכ וכנס שורף,
ויקלף וכלא אפשר שלא יכלו לאכול הכל ובא לבית
הפסול וז"ע.

דף י"ד ע"א

**במתיא דכל העומד לשרוף כשרוף דמי, וישוב לקרשית השערה"מ דכיון דפומאה עומדת לשרוף
הא אין לה שיעור ואמאי מפומאה**

והגר"א ז"ל שם כתב וז"ל, וכל דבריו חמוכין מ"ש למ"ד
כל העומד וכו' וכיניו ר"ש במנחות (ק"ב ע"ב)
וליתא דדברים הלריכים ביעור כו"ע מודו וכמ"ש
בסוכה (ל"א ע"ב ל"ב ע"א וחולין פ"ט ע"ב) ועיין
רש"י שם ד"כ שיעורא ועירובין (פ' ע"ב וחוס' סועה
כ"כ ע"ב) ד"כ לאו וכו' ור"ל אפי"ג דאמרינן דדוקא
מידי דבעי שיעור כיניו לרבנן דס"ל כל העומד וכו' רק
כיון דעומד לשריפה ליכא שיעורא דכחותי וכו' אכל
לר"ש דס"ל כשרוף דמי כוי כמאן דליחנכו בעולם ע"ש.

**כתותי מיכתת שיעוריה וכל העומד לשרוף
תרי מילי נינהו**

וגר"א דכחותי מיכתת שיעוריה וכעומד לשרוף תרי
מילי נינהו ותרי עממי אית זבו דמיכתת
שיעוריה לא אמרינן רק בדבר שריף שיעור שלם וכל
שריף שיעור שלם ומסויים אמרינן דכחותי מיכתת
שיעוריה וחסר בשלימות השיעור כגם שיש כאן לפניו
הרבב מהחפץ ואילו לא היכ מיכתת או שלא היכ לריך
השלימות היכ זכ כדי השיעור ויותר מ"מ כיון דבעינן
שלם כרי חסר השלימות ודוגמא לדבר אחיכת חלב
גדולק של ב' סאה וחלב קטנה של ב' זיתים לענין לחם
משנכ הקטנה חסובה שכיח שלם וכגדולק חסר נמלא
כגדולק אינו ראוי לחסרון השלימות ולא מחמת שאין זכ
שיעור כזית או כביצה, וכן לענין אחרוג שיעורו כאגוז
או כביצה ואם יש כאן אחרוג גדול כמה ביצים ומרוסק

שורפין חרומה עמאכ עם העכורכ בפסח כיון דבין
כך ובין כך לשריפה קאי. והקשה בשע"מ דכל
דבר העומד לשריפה אמרינן בגמ' דכחותי מיכתת
שיעוריה ואין לו שיעור, וכיון דלעומאכ לריך שיעור
בכיות כרי אינו מעמא כיון דכחותי שיעורא וליכא
כזית. וכתב לי חכ"א לחרץ דכא דאמרינן כחותי מיכתת
שיעוריה פירושו הוא שדבר העומד לשריפה הוא כמו
כחות לפתיחים דקים ובדבר שריף לכיות גוש אחד כ"ז
פסול, אכל בעומאכ דבעי שיעור כזית כבר כתב
הראב"ד בכל' עומאכ דאין כזית זכ לריך לכיות בגוף
אחד, וא"כ אפי" נאמר כחותי מיכתת שיעוריה כרי כן
כפתיחים דקים הרבב שבין כולם יש זבן כזית ומעמאי
ע"כ, ויפכ כתב זכ וכבר כתבתי באריכות גדול
בחסובה זכ.

עוד יש ליישן קושיית השע"מ דהנה כר"ן (פ"ב
דגיטין) כתב הכותב גע בדבר שריף ביעור מן
העולם ועומד לשרוף אם כתב עליו בעל הגע, ובש"ע
אכ"ע (סי' קכ"ד ס"א) כתב וז"ל, גע שכתבו על
איסורי הנאה כשר, וכתב הרמ"א מיכו בדבר שריף
ביעור מן העולם ולריך לשרפה אם כתב עליו גע בעל
(כר"ן פ"ב דגיטין), והח"מ וב"ש דחקו בדבריו ליישנם
שכרי החם דעת כר"ן אליבא דר"ש דס"ל כל העומד
לשרוף כשרוף דמי, ובאריכו בדבר ובישוב דבריו וגם
האריך פסק הרמב"ם זכ, ועיין פר"ח ובכ"ש מה
שבאריכו זכ.

די"ל דכיון דאכלא ממילא הוברר בדבר דלא הוי עומד לישראל ואיה זכ שיעור וכדן. ובגמ' שבת (ר"פ רבי עקיבא) מנין לעו"כ שמעמא וכו' שנא' תזרס כמו דוכ חאמר לו מה נדכ מעמא וכו' והא ע"ז נמי עומדת לצער מן העולם וכחותי מיכחת שיעוריה וק"ל.

בפומא א' אמרינן העומד לישורף

ומה שנלפע"ד לומר בזכ דלענין עומאכ לא שייך האי סברא ולא אמרינן זכ כמאן דליחא כלל דמי, דלענין עומאכ בעיקר אס הוא ראוי לאכילא או לא וראוי לאכילא כוונתו שראוי בעלם שמהכלל הוא טוב למאכל אף שאסור לאכלו מלד איסור עומאכ, רק מאחר שיש לפנינו מאכל שראוי לאכלו מקבל עומאכ ורק לאחר שנפסל מאכילא עומאכ פורחת ממנו, ועיקר העומאכ כה"ג הוא שחייבה הכורה זכ והוא גזירת הכחוז אף שעומדת להיצטל ולהצער מן העולם צ"א.

מוכח שדומא ממא אף שעומד לישורף בין שראוי לאכילא

ובתוספתא (שלבי עוקלין כ"ז) אמרו ערלכ וכלאי ככרס ושור הנסקל ועגלכ ערופכ ולפורי מזורע ופטר חמור ובשר בחלב כולן הן מעמאין עומאח אוכלין ר"ש אומר כולן הן מעמאין עומאח אוכלין, מודכ ר"ש צבשר בחלב שמעמא עומאח אוכלין הואיל וביחא לכ שעת הכושר. ובגמ' בכורות (ע" פ"ג) ואמר רב אסי אמר רבי יוחנן מ"ע דר"ש דכתיב מכל המאכל אשר יאכל, אוכל שאתה יכול להאכילו לאחרים קרוי אוכל שאי אתה יכול להאכילו לאחרים אינו קרוי אוכל.

והדמב"ם (פ"ע מכל' ע"א הכ"ה) כתב, בערלכ וכלאי ככרס ושור הנסקל שנשחט ועגלכ ערופכ צין שנשחט צין שנערפכ ולפורי מזורע ופטר חמור ובשר בחלב ובשר פרכ אדומה ופיגול והנוחר אע"פ שכל אלו אסורין בהנאח כולן מעמאין עומאח אוכלין, ובכ"מ ר"ש אומר אין מעמאין וידוע דכלכ כח"ק.

והנה כל בני נמי כולכו איסורי הנאח נינוכו ועומדים לישראל ולצער מן העולם ואפ"כ דין עומאכ יש לכן, ונראה דבעטס כיון דכס דבר מאכל דין עומאכ להס ואפי' ר"ש דפליג אח"ק מודכ כיכי דכיה ראוי לאכילא כגון צבשר בחלב משום דכ"י לו שעת הכושר, ואמאי הא עכשיו הוא עומד לצער כיון דאינו ראוי לאכילא ואסור בהנאח. אלא ודאי דלענין עומאכ בעיקר תלוי אי המאכל הוא ראוי בעלם או לא ודו"ק צ"ב.

אינו כשר דהשיעור מיכחת ומרוסק וכן אס הוא של אסכ"י, אבל אס אוכל כזית נבילא אפילו מרוסקת וכחותי מיכחת לכמה פרורים קטנים אס אוכל כזית לוקה ולא אמרינן כיון ששיעור שאכל מיכחת יפעור דכחא שיעור במליאות צעינן כל שיש שיעור כזית, ואין נפ"מ בשלימות השיעור, אבל בדבר שעומד לישרף ולהצער מן העולם אמרינן זכ כשרוף דמי וכמאן דליחא בעולם כלל. ועיין בית שמואל (אכ"ע כנ"ל סק"צ) ורש"י מנחות (דף ק"צ) כנ"ל דקיי"ל כר"ש, ועיין לב חרי' (חולין פ"ע ע"ג) מש"כ בזכ.

בכיון הדם כל כמה דמיכתת מעלי מפי

ובה"א יתיישב לי נמי פירש"י חולין (פ"ע ע"ג ד"ה שיעורא) שכתב וז"ל, ועו"כ כיון דלשריפכ קיימא כל העומד לישרף כשרוף דמי כלכך שיעוריה לאו שיעורא דכחותי מיכחת אבל כחא כמכ דשריף ומיכחת מעלי לכסוי ומשום הנאח ליכא דמלוות לאו ליכנות ניחנו (פי' לענין כיסוי הדם). ולכאורה מה זכ שכתב ועו"כ כיון דלשריפכ קיימי וכו' אבל כחא כמכ דשריף ומיכחת מעלי עפי, למכ שינכ כמכ דשריף ומיכחת כול"ל כמכ דמיכחת. ולהנ"ל אחי שפיר דכ"י סד"א כיון דעומד לישרף כשרוף דמי כמאן דליחאכו בעולם דמי וממילא האיך מכסין זו, קמ"ל דעכ"פ לאחר שריפכ יש זו עפר וכ"ש דמעלי לכסויי וכל מה דמיכחת מעלי עפי, ולזכ נראה לומר ככוונת כמכ שרמז בגר"א ז"ל נזכרו דבריו לעיל. ועיין שעכ"מ (פ"ד מכל' גירושין כ"ג) מה שהאריך ברבכ בדברי הר"ן ז"ל וחסו' שער אפרים ודו"ק.

והנה לפי שעת הר"ן והרמ"א ובכ"ש הנ"ל שפיר הקשה בשעכ"מ ז"ל כיון דקאי לשריפכ, וכוונתו דא"כ ממילא כחותי מיכחת שיעוריה ומצוה מן העולם הוא וכדעת הרמ"א ז"ל ובר"ן ז"ל, וא"כ אין לו שיעור לעמא דכרי כשרוף דמי שאין לו עוד שום עומאכ שחרי כי' כלל כי', ובדאי ידע בשעכ"מ ז"ל מדברי הראב"ד ז"ל אמנם אין זה שייך לכאן דכרי כחא הוי כמצוה מן העולם ואחי שפיר קושיית בשעכ"מ.

האיך ממאח תרומה ממאח, וישוב לקשיית השע"מ

ובעיקר קושיית בשעכ"מ כבר מלתי אמורכ במקום אחר, דלפי דעתו תקשה בכל תרומה עמאכ האיך מעמאכ כיון דעומדת לישרף וכל העומד לישרף לית זכ שיעורא ופרחת לכ עומאח תרומה לעמא אחרים כיון דלעולם עומדת לישרף. ואין להקשות ג"כ דא"כ האיך פוסל את האדם האוכל תרומה עמאכ,

ואי י"ל דלמיל כחצתי דדעת שמע"מ כפי שיעת כרמ"א דכעומד לישרף כמבוער דמי, וא"כ י"ל בדרך פשוט לפי שיעת שאר הפוסקים דאין קיי"ל כח"ק ולא כר"ש וא"כ לא אמרינן כל כעומד לשרוף כשרוף דמי וק"ל ופשוט. ועיין ביעב"ז בחשו' שער אפרים (סי' א' וצ') מה שכתבין כרצב דכני סוגיות דכל כעומד דכמא מקומות בש"ס. ועוד יש לי בס"ד דברים, עכ"פ דברי כשע"מ ודאי מקושיי כרצב כס.

גזירה הוא לעבוד בב"י אף שאין לה שיעור
[אף שעומד לישרוף]

ולאוד זמן מלחתי בחשו' מוכר"ס מינץ (סי' כ'), וכצ"ל בחשו' מוכרי"א אסאד סי' קל"ח) שכתב על כל חמץ דעלמא מדוע יעבור דב"י לפמ"ש הפוסקים דאינו עובר דב"י בפחות מכזית וא"כ לדין דקיי"ל כל כעומד לשרוף כשרוף דמי נימא כחתי מיכח שיעוריה כיון דחמץ עומד לישרף. ותי' וז"ל, וחולס בדבר פשוט דלק"מ דגז"כ הוא לעבור דב"י וכעין זה מלינו כרצב פעמים בש"ס ופוסקים. ועיין ג"כ בספר צאר הלכך שכתב וז"ל, וי"ל חרומה עמא וקדשים עמאין לא יעמאו אחרים כו"ל דלשריפא עומד כחתי מיכח שיעוריה כמו שכתבנו בחוס' סועב (דף כ"ב) על כלאי הכרם, ונראה פשוט בשלמא גבי כלאים כקשו בחוס' דלא יעמא אחרים כו"ל דבלאו איסור עומא עומד שפיר לשריפא משום איסור כלאי וכחתי מיכח שיעוריה, אבל כיכא דלשריפא עומד בשביל עומא דזכ אין סברא לומר דכחתי מיכח שיעוריה ולא יעמא אחרים, דגבי עומא דזכ"כ הוא לעמא אחרים דבשביל זכ מיקרי עמא לעמא אחרים, וכחצו מעיד וכצ"ל אשר יגע בכל עמא וגו' עכ"ל, ושישו מפי שצ"כ כוונתי לדעת כרמ"א. ועיין שו"ת משנה כלכות ח"ג סי' קנ"ט-קס"א.

עוד רגע הדבר דנפל בלבי מגמ' יצמות ק"ג ע"כ סנדל כמחלע לא חלוצו צו ואם חל"כ חלינח כשר

ופריך מ"ש מצית כמוסגר ועלית דאמרינן דכחתי מיכח שיעוריה וכמאן דליחא ומשני דשאי צגד דאמר קרא ושרף את כצגד אפילו בשעת שריפא קרוי צגד ופריך וליגמר מינח ומשני איסור מעומא לא גמרינן ע"ש ולפ"ז כ"כ בדין אחי שפיר ככל ודו"ק.

דבר המפורש להתירא אי יכולין לאסור

מדרבנן מיכו מעמא, קל"ע לכע"ז (א"ח סי' תקפ"ח סק"ד ויו"ד סי' קי"ז) שחידש דדבר המפורש בקרא להחירא חין כח ציד חכמים לחסרו אפילו מדרבנן וכדברים ידועים וככא אמר מקרא מלא דבר ככחצו ל"ש חרומה ל"ש קדשים אינו עושב כיו"ל צו ואפ"כ גזרו רבנן לעמא מדרבנן ומיכו עיין חוס' (צ"מ ע' ע"צ) ד"כ חשיך וי"ל דכ"כ פריך מהאי קרא כיון דאמר רחמנא לנכרי חשיך לא כיכא לכס לחכמים לאסור משמע כע"ז וכצ"ל ועיין משנ"כ ח"ו סי' ק"א.

דף ט"ו ע"ב

שאני כחם דעפרא בעלמא כוא. משמע דמשנפסל לאכילת אדם אף שעדיין ראוי לאכילת כלב עפרא כוא ועיין חו"ד יו"ד סי' ק"ג סק"א אבל כשנסרס גוף האיסור פקע שם איסור מכל וכל ונעשכ כעפרא ואינו חוזר לאיסורו וכוא נלמד מקרא דנכלב שאינך ראוי לגר ועיין בית שפרים א"ח סי' ר"ו מה שכתב לחו"ד מגמ' בבורות כ"ג ע"א ואולי יש לחלק בין עומא לאיסור ודו"ק, ועיין חכ"א בית ד' ש"ד ובצדכ"ב שם מחלוקת כר"א וכרש"א ז"ל ועיין משנ"כ ח"ו סי' ו' וסי' קי"ב.

דף ט"ו ע"א

אך מעין וצור מקוב מים, עיין שו"ת ח"ס יו"ד סי' רי"ג דכ"כ וראיתי קדמון אחד ושכחתי מקומו למכ אין כמים מחטמאים כשנוגע בכם כעמא בעת עבילחו ועיין חוס' רי"ד בשו"ת שלו באריכות.

דף י"ח ע"א

בפוגיא דחולדה ששותתה מי חפאת אי נפסלי במלאכה, וביאור גדרי היפח הדעת

ורש"י חולין ע' ד"כ אס. ולפי שכתבנו שם על דברי רש"י, אחר כך קל"ה לצאר דבריו הקדושים שחם גם דברי כר"י כאלן.

גרסינן בגמ' חולין (ע' ע"ב) אס יכולה כחולדכ לשחות ממנה וכו' ופרש"י דכ"כ אס וכו' דחנן (פרס פ"ע מ"ג) כל כשרלים חין פוסלים במי חטאת חוץ מן כחולדכ מפני שכיח מלקקת, ר"ג אומר אף כנחש דכל

פרס שכתב מי חטאת כשרכ עמא, ר' יכודכ אומר בעלו במעיה, עיין רש"י וחוס' ד"כ בעלו שכתבו אבל בעודם בפיח לא בעלו אפי"ג דאמרינן במס' פרכ (פ"ע מ"ג) דכל כעופות פוסלין מי חטאת, אומר ר"י דכחם מיירי קודם קידוש נפסלים כדפי' בקונטרס דכניזקין י"ג דבעינן שכתב חיותן בכלי או משום מלאכה. ועיין בכמליין על כגליון לרש"י גיעין פ"ו ע"ב

כמקיא פוסל דכחיל וכפרישו מכן לשחות כרי נעשכ
זכן מלאככ ונפסלו וכשמקיאח פוסלות אח כראשונות
דמי חטאת נפסלו זמלאככ אחרת כדאמרינן (גיפין י"ג)
וכו'. וכקשו זחוס' דמאי מלאככ שיך כחן, וחירלו
ע"ש.

ובחידושי כרש"ש כקשכ וז"ל, ק"ל דכא זעינן עובד
דומיא דנעצד דניחא ליכ עיין זגיטין שס
זפרש"י וחוס' זבשחיית נחש מאי ניחוחא חית ליכ
עכ"ל. וכנכ לכאורכ לע"ג שכרי רש"י זעלמו זביא
מגמ' כנ"ל וכח"ך אישחמיטתי' מיניכ דזעינן עובד
דומיא וכו'.

ונלפענ"ד דדברי רש"י נכונים כס, זבזחילכ עוד נדקדק
לשיטת כרש"ש למכ כקשכ כן רק גזי נחש
דמאי ניחוחא חית ליכ ולא כקשכ ג"כ גזי חולדכ דמאי
ניחוחא חית ליכ דכא חרויכו ככדדי ניככו, ול"ל דגזי
חולדכ כ"י ניחא ליכ דאפשר דמיירי זחולדכ שרונכ
לקיימו זביחו וכדרך כמכ שריס, ולכן שפיר ניחא ליכ
זשחיית מי חטאת כי כיכי דלא חמות זלמא. וח"כ כ"י
גזי נחש אפשר לומר דמיירי זחדס שרונכ זקוימו של
נחש וכגון חותס חנשים שטושים לירקום קרקס זלע"ז
מכנחשים וניחא לכו זמכ שזוחכ ממי כחטאת כדי שלא
ימות. וכל זכ לשיטתו ז"ל שגראכ שכקשכ רק מנחש ולא
מחולדכ.

נחש השותה ממי חטאת פוסלו משום היסח הדעת

ברם לעיקר אישחמיטתיכ מיניכ לכגאון זמחכת"כ
דברי כרש"ש זמס' פרק (פ"ע מ"ג) שכביא שס
דברי רש"י כנ"ל ופי' דברי רש"י שכוא מעטס היסח
כדעת וז"ל, פסולין משום משקכ שזפיכס כחוזר עס
כמים לחוך ככלי וכרוק פסול ומעורב עס כמים ודלא
כר"א וכו' חזל חין לפרש כדפרש"י זפ"ק דחולין משום
דזעינן מים חיים חל כלי וכו' חין חשכ זזכ כדפרישית,
ועוד פי' שס עטס אחר משום דנעשית זכ מלאככ
כשכפרישכ לשחות וכשכקיאח פוסלת כשאר וכך
מלאככ לאו מכל כני מלאכות דלעיל שפטאוס כממלא
וכמקדש חלא כככוא דפ' כניזקין כעושכ מלאככ זמי
חטאת ששקל זכס משקולות (נ"ז נ"ל שזכ יס ז'
פירושים כא' כגון שזלגין א' יס כמו משקל ליטרא מים
ומשימים אחו זכך שניכ ופי' כשני כגון שלגין מלא מים
כדאמרינן ויס נקב אחד זדופן כלגין ומשימים זכר
זמים שזחוך זכ ככלי וכשמגיפים כמים לאוחו כנקב
יודעים כמכ משקלו. ונראה דלענין כרש"ש זכאן כך
פי' זחרא עיקר שזעשיית מלאככ זעלמות כמים כגון
ששחכ מכס זכמכ וחייכ וכו' דככא כוי זגוף כמים)

דמיירי שאינו זעל כמים ושאינו פוסל זמלאככ חלא
משום היסח כדעת כ"י כשנכנסו כמים זפי כזכמכ
וכחייכ וכסיח דעחו מכס נפסל מפני שכיא מוללת וחין
כמים חוזרין לחוך פייכ וכו'.

היסח הדעת אקרי מלאכה

ונראה דזחמת כאי מלאככ שזחכ רש"י כעטס כוא
משום היסח כדעת, רק שרש"י קורא אחו היסח
כדעת מלאככ דכוי דומיא דכניזקין ששקל זכן משקולות
דקרי לכ נמי מלאככ זגמ' שס, ואפי"כ כעטס כוא
משום היסח כדעת. ולפ"ז לא קשכ מידי קושיית כרש"ש
ז"ל, זככאי ודאי חין חילוק שזכ זין נחש לחולדכ דהיסח
כדעת חייכ זשניכס, וכיון שאח"כ נחערבו זמים
ככשרים נפסלו כל כמים. ועיין חוס' ככא (ד"כ זעלו)
שכביאו נמי עטס רש"י שכוא משום מלאככ. ולכאורכ
ל"ע שכרי זחולין כנ"ל כקשו אפי' רש"י ז"ל לפי פירוש
אחר וכאן זביאו זכחס דנפסל משום מלאככ ודזריכס
לכאורכ סותרים.

ובן פי' כרש"ש שס וז"ל, ועוד מפרש"י דכחיל וכפריש
מכן לשחות כרי נעשית זכן מלאככ ונפסלו
וכשמקיאח פוסלת אח כראשונות, וגס זכ לא יחכן דאי
חשיבא מלאככ לפסול כי לא מקיא נמי מפסלן כולכו
דמלאככ פוסלת זמים לאו דוקא מלאככ שזגופו דכל
מלאככ שאחר מילוי וקודם קידוש וכו' ועושכ מלאככ
זמי חטאת דפ' כניזקין י"ג דשקל זכן משקולות כחס
זאחד דלאו זעל כמים שאינו פוסל זמלאככ חלא מעטס
היסח כדעת כדאמרינן כא דאסח דעחייכ כא דלא חסח
דעחייכ. ומייכו יס לפרש כאן משום היסח כדעת,
דמכיון דנכנסו כמים זפי כזכמכ ועוף כסיח דעחו
מכס וכשמקיאח פוסלת כראשונות וכו' ע"ש. כרי
שכרש"ש וכרש"ש שניכס נכאו זסגנון אחד ופי' דכאי
משום מלאככ כיינו מעטס היסח כדעת וזכ חין נפ"מ
זין נחש לחולדכ, ושפיר מיושזים דברי רש"י ז"ל ולע"ג
אכגאון רש"ש ז"ל שלא כרגיש זזכ.

ובזה נ"ל נמי ליישכ מש"כ זרש"י כנ"ל דמי חטאת
נפסלו זמלאככ אחרת, וכזכ כרש"ש ז"ל שס חייב
אחרת נ"ל למחוך ע"ש. חמנס זכ לשיטתו ז"ל, חזל לפי
מכ שזחכתי זס"ד נ"ל ליישכ דברי רש"י שר"ל דאף
דכאן לא כוי מלאככ גמורכ כמו שאר מלאכות דכוי
זגוף כמים, מ"מ כמו גזי משקולות אף שאינו עושכ
מלאככ זמים גופייכו רק שזניחס על כמשקולות נפסלו
ע"י מלאככ אחרת שטושכ, וכיינו שאינס נפסלים
זמלאככ זגופס רק משום שטושכ מלאככ אחרת ומשום
היסח כדעת, כ"י כרי נפסלו כמים משום היסח

כדעת. ובכיוון דייק רש"י ז"ל לכחוצ חיבת אחרת לכוליא מסבחת כרש"ש דכחל במלחכת ממש מיירי, וכחצ חיבת אחרת שר"י שפושכ מלחכת אחרת מסיח דעתו ממנו וכ"כ כן הוא וזכ נכון בס"ד.

לאחר שנים רבות דייקתי ברש"י (חולין ל"ב ע"א ד"כ קמ"ל) שכתב וז"ל, דחולין נמי משמע אבל רישא דנחכוין לאחרת לא חילעריכא דנכי נמי דלוחה וחברתה משמע שחי פרות אדומות מיכו כיון דנחכוין למלחכת אחרת מיפסלה משום היסח הדעת ולא גרע מחתיכת דלעת ע"ש.

היסח הדעת אי מפסיל דוקא בשחזא בידו

וראיתי בלז ארי' (חולין כ"ג) שמביא ג"כ דברי כרש"ש כ"ג [ולא כרגיש ג"כ שכרש"ש פי' כן] ומיישב בזכ קושיית החוס' מה שבקשו ארש"י דמכ מלחכת שייך כאן, ולפי דברי כרש"ש נוחא ע"ש.

ולפענ"ד דברי הגאון ז"ל ל"ע, שכרי החוס' לא ס"ל כחי עעמא דכרש"ש וכרש"ש ז"ל וס"ל דכ"כ אינו נפסל מכח היסח הדעת כיון שאינו צידו לא שייך כי היסח הדעת, ולשיעתיכו אזלי דכתבו בפ' חומר בקודש (כ"א ע"א ד"כ חונן) וז"ל, ובקשכ כר"ר חליכו לפסול כחי סכין בכיסה הדעת כדאמר לעיל וכו' וחי' כר"י ולא שייך היסח הדעת לפסול רק דומיא דכחש שחי' צידו ואסח דעתיכ הימנכ, אבל כיכא שאין צידו כגון שאכד לא שייך כחש היסח הדעת ליפסול. וכביא כר"א סעד לדבריו ממס' שקלים (פ"ז מ"ג) דאמר כחש נמלא בעזרכ איצרים עולות חתיכות חטאות, ומשמע שפולח נקריבכ וחטאת חיאלכל ולא מיפסלכ בכיסה הדעת. וכיון דס"ל להחוס' דכיכא שאין צידו לא שייך היסח הדעת, ח"כ כ"כ כשחחכ ממנו חולדכ נמי לא כוי צידו לאסוח דעתיכ מיניכ, ולכן שפיר בקשו החוס' אפרש"י דלשיעחם ז"ל לא שייך כאן היסח הדעת וכנ"ל.

אמנם רש"י וכרש"ש נראה דס"ל דשפיר שייך היסח הדעת אפי' במקום שאינו צידו, נמלאנו למדין דכיסה הדעת מחלוקת הראשונים היא, דלדעת החוס' היסח הדעת שייך רק כשכח צידו ואסיה דעתיכ, ולדעת רש"י וכרש"ש וכר"ש אפי' כשאינו צידו ודו"ק.

לגירסת התוס' במתני' דשקלים לא נפסלו העוליה והחטאות שנמצאו

וראיתי בגליון כש"ס (חגיגה כ"ג) שכתב דברי החוס' בלע"ג וז"ל, וכביא כר"א סעד וכו' חתיכות חטאת זכ וזכ חטובר לורחו וילא לבית כשריפכ

כך הוא במתני' פ"ז דשקלים מ"ג ודברי חוס' ל"ע ע"כ. ולולי דברי קדשו נראה דהחוס' גירסא אחרת כי לכו במשנה שקלים כנ"ל. ולפענ"ד ראיכ לגירסחם ז"ל דכוכ בפסחים (ל"ד ע"א) חיתיו' ר"י לר"ל ר"י בנו של ריב"ז אומר לול קטן כי' בין כבש למזבח במערבו של כבש ששם כי' זורקן פסולי חטאת כעוף וחטובר לורחן וכו'.

וחקשה כלל"ה, יש לדקדק למכ בקשכ אוחו ממשככ דמדות שכחכ בסדר קדשים ודברי יחיד הוא דר"י בנו של ריב"ז אמר ככאשר בחמכ כשיכ דכחי חנא דבי ר"א, ולמכ לא בקשכ מסחם משככ דסדר מועד פ"ז דשקלים כשר כנמלא וכו' זכ וזכ יולא לבית כשריפכ. ואי היסח הדעת פסול כגוף למכ לו עיבור לורכ, כרי כיון שנמלא לא ידע אדם ממנו לשמרו ונפסל בכיסה הדעת ומלכד שזו משככ קדומכ בסדר מועד אלא שזו סחם משככ היא. ולא שייך לתרן חנא דבי ר"א הוא דא"כ קשיא סחמא אסחמא שכרי שינו כפסח שינא או שנעמא ישרף מיד וכו' ע"ש.

אמנם אי נגרום במס' שקלים כנ"ל כגירסת החוס' אחי שפיר קושיית כלל"ה ז"ל ולא כי' יכול להקשות מיניכ לר"ל דכחם גרסי' דלעולכ נקרב וחטאת חאלכל ולא מפסלכ כלום, ולכן כולרך כחנא להקשות ממשככ דמדות. וא"כ נמלא לפי קושיית ר"י דגם גירסת כגמ' כיחכ כגירסת החוס' דאל"כ תקשכ קושיית כלל"ה ז"ל ודו"ק.

ברם כלל"ה שם חידש מעלמו דלא מיקרי היסח הדעת רק כיכ שידע ממנו ומסיח דעת ממנו, אבל זכ שנאכד ולא ידע כו אדם לא מיקרי היסח הדעת ולכן לא יוכלו להקשות מזכ המשככ כלל, וזככ לכיון זככ לדברי החוס' ז"ל ול"ע שלא כרגיש בזכ שכבר חידשו כן החוס' (חגיגה כ"ג). חמנס לדידכו בלח"כ לא קשי' קושיית כלל"ה דכס גרסו במשככ שקלים גירסא אחרת וכנ"ל. שוב ראיחי שכבר בקשו במפרשים אלל"ה כנ"ל מדברי החוס' כנ"ל, ועיין רש"ש (פסחים כ"ג) וז"ל, כלל"ה בקשכ וכו' אלא שכועחק שם כמשככ בשיבוש ע"ש ובגבו"ר ואנכי מלאחי צירושלמי שם על המשככ ר' אלעזר וכו' כס"ד עטון עיבור לורכ אר"כ מחניחין אמר כן כו' אר"י וילוח וכו' ע"ש. ועיין רש"י (כריתות כ"א) דס"ל היסח הדעת משום עומאכ.

ודע דלא אוכל מהפעלס מדברי רבינו הגדול כרש"י ז"ל (פ"ז מהל' פרכ כ"ג) חמש"כ כרמב"ם כממלא וכל אלו שחשכ שם איסורן משום מלחכת שמילוי מלחכת היא, וכחכ בכשגות ח"א דעתו ככל אלו לאו משום מלחכת הוא נפסל אלא מפני היסח הדעת שהוא שורש

רמ"א סי' ל"ח אי חזלינן בחר שמא לענין ביטול ומכ שפשיג עליו כש"ך כרצב ועיין פמ"ג יו"ד כנ"ל מכ שכתב ליישב קנא דברי רמ"א מכשגח כש"ך ודו"ק. ועיין מס' כלאים פ"ע מ"א ובחוי"ט שם ומכ שחמכ כגרע"א שם ועיין שו"ת בית שפרים יו"ד סי' שפ"א ושפ"ב. עוד בבאחי במקום אחר ראי' מכא דאמרו חז"ל נבלה כראוי לנר קרוי נבלה ושאניכ ראויה לנר לא קרוי נבלה ועיין חו"ד יו"ד סי' ק"ג חילוק נפלא בין אינו ראוי לנר ובין אוכל שלא כדרך אכילתו דזכ אינו קרוי נבלה ואזל לב שם נבלה מינכ ונשאר כיחר אצל שלא כדרך אכילתו לא נעשכ שינוי בשם נבלה וכבן.

משקח סרות, עיין לעיל ע"ו פ"ב שאני כחם, ומכ שכתבתי שם.

דף י"ח ע"ב

עודה אי הוי רשעה"ד לשבת

עודה רכ"ר היא, עיין רש"י לעומאכ. ועיין רא"ש מס' חמ"ד כ"כ ד"כ על שרץ בשבת די"מ משום דעזר כר"ר ונ"ל שטעו דכא דאמרין (פסחים י"ט) זאח אומרת עזר כר"ר כחם לענין ספק עומאכ אצל לענין שבת כו' כוי רכ"י וחמיכ למ"ל מוקפת מחילכ, ועיין משנ"ח ח"ח סי' ק"ד וסי' ק"ל ישוב לדברי הרא"ש. ועיין נזיר דף נ"ז פ"א שני נזירים וכאי דקאי גביכון כא חלחא וכו"ל ספק עומאכ כר"ר, ועיין רמב"ם פ"א מכל' סוטכ כ"ג שפסק כירושלמי, ועיין כ"מ ומל"מ שם, ועיין יש"ש קידושין סי' כ"א דס"ל דמדינא פסק כרמב"ם כן ולא מחומרא ודו"ק. ועיין בריח משכ על הסמ"ג מלכ נ"ז ומנ"ח מלכ שס"כ ושו"ת ח"ס א"ע סי' ק"ב.

ודע דכחאירי נדכ דף כ' פ"ב כשחצרוחכ נוסאות אוחכ במעכ כתב דנשים אפילו מאכ לא כוי רכ"ר וכ"כ כרש"א ז"ל דנשים אפילו מאכ אין עושות רכ"ר וכרמב"ן חולק על זה ועיין ח' כרא"כ נדכ כנ"ל ונ"ע.

דף כ' ע"א

בדן הכשר מומאה אם שייך בקדשים, ובגדר הבעלות בקדשים, ודין הגזל מתנות כהונה אם חייב לשלם

בקלוב"ח (סי' ח"ו) לפ"מ דאיתא בזבחים (דף קי"ד) דאין אדם יכול לעשות קרבן שלו מוקלכ ונעבד משום דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו. וקרבן של קדשים לאו שלו הוא, א"כ איך מועיל ככשר בקדשים מאחר דקדשים מיקרי אינו שלו וליכא רלון בעלים. ואי' בקדשים וחליבא

פיסול המלאכה וכו' נקרא על שמכ וכו' וכללו של דבר אין אדם יכול לכיין דעחו לב' דברים כאחד, או לשני בני אדם כ"א נפרדים במעשיכס, וא"א בלא כיסח הדעת וכו' ע"ש. ונמלא כראצ"ד מחדש דבר חדש דאין אדם יכול לכיין דעחו לב' דברים כאחד ויכ"י זה כמו אין עושין מלוות חבילות חבילות או עוסק במלכ פטור מן המלכ, ואפי' אפשר לקיים שניכס יחד שא"א לכיין דעחו לב' דברים כאחד, ויש להאריך. א"כ במקיים כשכ מלוות בכל יום ובכל רגע היאך צידו לקיים מלוות אחרות, ובארכתי בזכ בס"ד במקום אחר.

היסח הדעת מעון עיבור צורה

וליישב דברי החוס' כי' נלפענ"ד דכוכ כירושלמי שם איתא ר"ל בשם ר"כ כיסח הדעת מעון עיבור לורכ אר"י ויאוח לאכלו אין אחכ יכול שמא נחלקלקל לורחו לפוס כן לריך למימר חעובר לורחו וי"ל לבית כשריפכ, ופי' בקרבן עדכ שם דר"י ס"ל כיסח הדעת לא צעי עיבור לורכ וכמסנכ דצעי עיבור לורכ הוא שמא נחלקלקל לורחו. נמלא דכירושלמי מבאר ככא דלא כוי כעטס משום כיסח הדעת, דאי משום כיסח הדעת לא צעי עיבור לורכ ומדצעי עיבור לורכ ש"מ דלא ניפסל משום כיסח הדעת, ומשני דכיסח הדעת מלי אף לאכלו וכו' ואם ידע שכיום נאכדו ולא נחלקלקל לורחו שריין אף לאכלו ש"מ דבזכ ליכא כיסח הדעת ע"ש, ומיושב בזכ שפיר דברי החוס' ודו"ק. שוב ראיתי בכחר כמלך (פי"ט מכפכמ"ק) שפי' כעין זה ע"ש, ועיין בחפ"י שכבר כביא קושיא זו על החוס' בשם בגדי ככוכ ומכ שחירץ שם ועיין כריב"ב ודו"ק.

ועיין עוד בל"ח מכ שכביא ממ"ל (פי"ט מכפכמ"ק) חמיכ אמאי לא זכר כרמב"ם כלל דין זה דכיסח הדעת אף דברור ליכ דכלכ כר"י לגבי ר"ל.

לענין ביטול אי חזלינן בתר שמא

רש"י ד"כ בעלו במעיה ואין עוד שמן עליכס, עיין

ראוי צער דאחכשר במאי, כוכ כרמב"ם (פי"ב מכע"א כ"א) כתב כל דברי ככשר דברי קבלה כן מפי כשמועכ למדו שזכ שנאמר וכי יותן מים על זרע אחד כמים ואחד שאר שצכ משקין וכו' שיתן עליכס ברלון בעלים ואחר שנעקרו מן הקרקע. וכקשכ

מיחלקו, אלא לאו לכוּלִּיא בדיינין, ככא במאי עסקינן דאחו לדיכ, אי דאחו לדיכ מאי למימרא דאחו לדיכ בעבלייכו וקסבר כאי חנא מחנות שלא כורמו כמי שבורמו דמיין. ופרש"י דאחו לדיכ דכּן ואח"כ גזלם זכ ממנו דכו"ל ממון שיש לו חובעים שכבר זכ זכ כּן ודמי כמאן דגזל מיניכ גלימיכ ע"ש. נראה דס"ל דלאחר שצאו ליד כּן יש כּן דין גזל מעליא.

חזה ושוק אי דהוּ ממוּן כּן

אמנם כרשב"א ז"ל כתב דח"ש ככנים משלחן גבוכ קא זכו ולאחר הקרצב וכפרשכ, אבל מחנות ממון כּן כּן (וכ"כ כרמב"ן בחי' שם). וכרדב"ז (ח"א סי' מ"א) חמכ ארשב"א כנ"ל וחילק דאם נעלו כּן שכוּח מאוחו בית אב אין עושין עמו דין ואין מוֹלִיחִין מידו, ואם נעלן כּן אחר שאינו מאוחו בית אב מוֹלִיחִין מידו דדיינים ונוחנין לזכ שזככ בתחילכ כּן וכוי מילחא דמסחר. ולפי שיטת כרשב"א ז"ל דכוי עמא דח"ש דמשלחן גבוכ קא זכו לעולם אין עושין דין אלא כל מי שסם בידו אוכל אותם ואין מוֹלִיחִים אפילו זככ כּן אחר תחילכ דלאו ממנו נינכו אלא משל גבוכ. אבל מחנות ממון כּן נינכו ועושים כּן דין ומוֹלִיחִין מזכ שנעלן ונוחין לאוחו שזככ בתחילכ. ויש בזכ קל"ח דוחק, דנכי דמשלחן גבוכ קא זכו כרי זככ זכ בתחילכ ולמכ גוזלין אותו ממנו, וחו דאחי ככנים לאנלויי וחטפי מכדדי כיוד ידיעי דלא מפקי מינייכו וחזרו חו"ש כל דאלים גבר ע"ש.

תנא מבואר מחלוקת הראשונים אי חטף מחנות ככונכ מכּן שזככ כּן אי מוֹלִיחִין בדיינין או לא. ומיכו לכחילכ ודאי זככ כּן כמקבּלו, ולכדיא אמרו ככנים משלחן גבוכ קא זכו, וזכין כּן משמע שזכין כּן לגמרי לכיוח שלכּן ולכּן פשוט לפענ"ד דמיקרי בעלים עכ"פ לענין רלון בככש וק"ל.

חילוק בין גזל לחטף

ודע דבכעמק שאלכ כנ"ל אחר שכביא דברי כשחילוחו שם וז"ל, שחילחא דאסור לכּן לדבית ישראל למיגזל ולמיחטף חד מן חזריכ. כקשכ דגזילכ וחטיפכ חדא מילחא כוא ולמ"ל לכפול למיגזל ולמיחטף. ופי' דחטיפכ מילחא אחריחא כוא, כלומר שחטף קדשים וכוא כעין גזל ואינו גזל ממש אלא שמן גזל אית ביכ. ומיכו עיין רמב"ם (פ"ד מכל' גזילכ ואבידכ כי"ד-ע"ז) אמר כחוטף עשרים חטפתי ושלי כם וכנגזל אומר מאכ חטף כואיל ואין כעד יודע מניין וכוי, נראה דקורא חוטף על כגזל. אלא שנראה לשון חטיפכ

דרי' יוסי דס"ל ממון בעלים כוא ולדבריו קדשי קדשים דלאו ממון בעלים כ"י דמכ"ח לא יועיל לכּו בככש דכא ליכא רלון בעלים. וכגאון כגדול ר' יצחק זאב סאלאווייליק אבדק"ק בריסק ז"ל כקשכ מחטאח אכרן למ"ד (זכחים ק"א) דמפני כעומאכ נטרפכ, ע"כ דיכ בככש לק"ק.

מחיים הוּ דקדשים של דקדש ולאחר ההקדשה לכהנים

ולפענ"ד נראה לפמ"ש בגמ' ב"ק (דף ק"י) עשרים וארבע מחנות ככונכ ניתנו לאכרן ולבניו ואלו כּן, עשר במקדש חטאח ככמכ וחטאח כעוף ואשם ודאי ואשם חלוי וזבח שלמי לבור ולוג שמן של מזורע ומותר כעומר ושחי כלחם ולחם כפנים ושיירי מנחות וכו', וקא קרי מיכא מחנכ ש"מ מקבלי מחנות כוו ש"מ ע"כ. מבואר דק"ק של ככנים כם ובכלל מחנות ככונכ וכרי כוא כגזל כגר ועוד שכוּח מחנכ לכּן וכרי כּן כבעלים של מחנות כאלו. וכא דאמרו בגמ' זכחים דמוֹלִק ונעבד אין אדם אוסר דבר שאינו שלו לא קשכ דכחם כבעלי חיים מיירי, וקודם כקרצב ודאי שייכי לכקדש ולא לככנים. ולכּן שפיר קאמר דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו. אבל כשר ק"ק כרי כוא מחנכ ככונכ ושפיר כו"ל לרלון בעלים ונעמא.

הנחל מתנות כהונה אי חייב לשלם

ודא דאמרינן כמקדש בחלקו אינכ מקודשת (עיין קידושין דף נ"ח) אין זכ כעעס שאין לזכ בככש בעלים דאדרבכ כרי קרא ליכ חלקו, אלא כעעס משום שלא כותרו אלא לאכילכ בלבד. וכרי אפילו בקדשים קלים ככב רמב"ם דכמקדש ככס אינכ מקודשת (עיין פ"כ מכל' אישות כ"כ), אבל פשוט דכּן שקיבל מחנכ ככונכ כרי כוא שלו וממון בעלים מיקרי לענין שיכ"י עליו רלון בעלים לענין ככש וכּן כגוזל ממנו חייב לשלם.

וידידי כרבי"ג מוכר"פ לעווינסאכּן (כנקרא פיניא טיקעינער זל"ל) ר"מ דישיבתו כעיר לי דכא עכ"פ אכתי אינו שלו שאם נעלו אחר ממנו אינו חייב לכחזיר. וכביא ראי' לעלמו מדברי כעמק שאלכ (פ' נח חות א'). איברא דבאמת דא כוא מחלוקת כראשונים, דבגמ' (חולין ק"ל ע"ב) גופא אמר רב חסדא כמזיק מחנות ככונכ או שאכלן פטור מלשלם, מ"ט, איבעית אימא דכתיב זכ ואיבעית אימא משום דכו"ל ממון שאין לו חובעין וכוי ח"ש ריב"ב אומר משפט מלמד שכמחנות דין, יכול אפילו חזכ ושוק דין ח"ל זכ, למאי חילימא לחולקו בדיינין אטו חזכ ושוק לאו בדיינין

ע"ב וכולן רשחין ככניס לחד לחוכן חבלין חולין ותרום וכו'.

מים תלושין אי מכשירין לפומא

תוס' ד"כ ובשעת שחיטת פ"י בקונטרס דאי אפשר שלא יפול מן העור על הבשר. ובתוס' הקשו על זה דא"כ כוי ליכ תלושין ותלושין לא מכשירין, ותי' ר"י דע"י העור כוכש הבשר מעט שומר וכל העור באו כמים צמודים מחוברים. ולא זכיתי להבין דבריכם, שכרי בשעת שחטו כמים צמודים הבשר עדיין בחיוב כיחא ולא חין כמים מכשירין דאין הכשר במחובר ובצטל חי, ואמאי עושב הכשר לאחר שנשחט הבשר ולא כבר כמים תלושין כס, דאף שחטו כמים בחוץ העור צמודים מחוברים, מ"מ בשעת שמכשירין כבר מן התלוש באו. ולא דמי למ"ש לעיל דגם במים מחוברים שמכשירין חין מכשירין אלא לאחר שנחלשו דכחם הכשר בא חיבך שנחלשו, אבל כח כיון דאינם ראויים להכשר בשעת שחטו לעור דאחרי כחם חיב ולא מכשיר ולאחר שחיטת שוב כח תלושין. וא"כ ע"כ ל"ל תלושין נמי מכשירין ולא תקשה א"כ קושייתם לרש"י. ועיין בעכ"מ (דף י"ח ועמא דרישא), וא"ת א"כ אוכל נמי לא יעמא את המשקב וכו' אלא כל כיחא דאיכא חרין קלין וחמורין דכל חד וחד סתם לחצריה וכו' ע"ש.

ובעיקר קושייתם כיון דדריש שמואל בעמא ממש ליכא אלא חד קרא בבשר וכחא מוקי ל"י במחוברים. ולולי דבריכם בקדושים כ"י נראה דעת רש"י בזה כיון דשמואל דריש יעמא ממש וליכא אלא חד קרא בבשר ס"ל דבין תלוש ובין מחובר ילפינן מינה. ואע"ג דלעיל הכריכו לה לחלוש ולמחובר חרי קראי שמואל לא ס"ל להכחא לריכותא, ואפילו ס"ל י"ל דע"כ האי מיניח מפקח דברי כיון דמלריך חרי קראי א"כ לא ראי זכ כראי זכ, דא"ת דבא לרבות מים תלושין בא ליחא דדילמא למחוברים כחא דאחא וא"ת דלמחוברים אחא דילמא לתלושין אחא. ולכן ס"ל דתרוויכו נפקין משום האי מינייכו מפקח ודו"ק.

דף ב' ע"ב

חדרן על פרק ראשון

חובת ביעור החמץ משום דחיישינן לתקלה

ותקלה עלמא חנאי כחא דחניא חבית של יין של תרומה שנעמאח צ"ש אומרים חשפך חבל וצ"כ אומרים חפשא זילוף, אמר רבי ישמעאל אני אכריע בשדך חשפך חבל בבית חפשא זילוף, אמרו לו חין ככרעכ שלישיית

שייך על גזלן שחטף מכשני צדיעהו, אבל לשון גזלן כיינו שחא עליו בחנית וחרב וכחא נותנו לו בלי חטיפה. ונמלא דיש ג' אופנים: גנב שחא בלי ידיעת הצעלים במסתרים, וגזלן שקס על רעבו בחרב לכרגו חס לא יתנו לו וכחא נותן לו בכחרת, וחטפן שחא חטף דבר מיד חצירו בלי שיחננו חצירו אלא שאינו יכול לעמוד בגדו, כלפפני"ד.

ולא אוכל לעבור מלכפיר בעיקר דברי הקל"ח מגמ' (צ"ק ע"ו ע"א) גנב ופקדים ואח"כ עבת, מה לי מכרו לכדיוע מה לי מכרו לשמים ומשני בא מני ר"ש כחא ושק"ע עד אלא לעולם ל"ש ק"ק ול"ש קק"ל ודקשיא לך מה לי מכרו לכדיוע מה לי מכרו לשמים מכרו לכדיוע מעיקרא חורא דראובן וכשחא חורא דשמעון מכרו לשמים מעיקרו חורא דראובן וכשחא חורא דראובן ובש"ח רמ"ע סי' ס"ב פ"י מכאן שאין לחלק בין קדושת דמים לקדש"ג ועיין ר"ן נדרים פ"ב ותוס' חמורא (כ"ז ע"ב) ד"כ לא אמרו ובש"ח מגילא (אבני שס"ד דף כ"ג ס"ס) ובש"ח בית שערס א"ת אבל לענין ממונות אחרי לא ילחא מרשות צעלים וראובן מקרי צעלים וע"ש צ"ק (ע"ע ע"א) תוס' ד"כ גנב ובקדיש ולפ"ז אחי שפיר ככל ועיין משנ"כ ח"ע סי' שי"ח ודו"ק.

ביצה חיה אי הוה אוכל אי משקה

בפר"ש עכב, עיין תוס' חולין ל"ו ע"ב ד"כ פנים ולבונב שחא דבר עב כעין אוכל, ועיין נזיר ס"ד ע"א נבילא שנימוח. ועיין ביצה ג' ע"א ר' ילחא אמר גזירא משום משקין שזבו, ועיין ח"ס יו"ד סי' י"ע דביצה חיב כו"ל אוכל וכמאירי ביצה כנ"ל כחב דכו"ל אוכל ומשקה ועיין תוס' שבת קמ"ג ד"כ כלכב ופלא על בגרש"ק בספר כחיים כיו"כ דביצה חיב כוכ משקה, ועיין פירושין ל' ע"א מערבין צבילים חיות סיני אמר שחיס, ועיין תוספתא מס' עבול יום פ"ב כ"ו ובת' בגאונים (גנזי ירושלים ח"ב) מי בלעין ועיין ביאור בגר"א עבול יום כנ"ל ועיין משנ"כ ח"ו סי' קי"ג.

להבנים חולין בעזרה לצורך אכילה הקדשים אם מותר

תוס' ד"כ אלא, או חולין שאוכלין בעזרה, לשיעתייכו חזלי דס"ל דמותר להכניס חולין בעזרה לצורך אכילה קדשים כדי שחאכל על השופע ולדעת רש"י אסור עיין מנחות כ"א ע"ב אכילה דחולין ופריך חולין פשיעא מאי צעי כחם אע"ג דאמר מר יאכלו שיאכלו עמא חולין ותרום וכו' ופרש"י מאי צעו כחם. חולין בעזרה. ובתוס' ד"כ חולין, תמכו דבגמ' זבחים דף ל'

מכרעת. ונחלקו רש"י וחוס', דעת רש"י דב"ש וב"כ לא חיישי לחקלא ור"י חייש לחקלא, ודעת חוס' דב"ש וב"כ נחלקו בחקלא מ"מ לא חשיב הכרע לפי שלא גילו ב"ש וב"כ דעתן לחלק בין בית לשדכ ע"ש. הניחא נמי הכי וכו' קמ"ל. הדרן עלך חור לארבעה עשר. ונראה לעפון סופו בחילוחו (ע"ין ס' ילירכ דשם מקור הענין) דהנכ רש"י פ"י חור לארבעה עשר צודקין שלא יעבור עליו צבל יראה ובל ימלא, ובחוס' בקשכ ר"י כיון דמדאורייתא צביעול צעלמא סגי אמאי כלריכו חכמים צדיקא כלל, ותי' ר"י דאע"ג דצביעול צעלמא סגי בחמירו חכמים לצדוק חמץ ולצפרו שלא יבוא לאכלו.

אלא דגם על זכ יש להקשות, דמכיכי תיתי ניוחש דילמא יבוא לאכלו כיון שבוה חסור וכמו שבקשכ החוס' צעלמן לר"י למכ החמירו כאן יותר מבשאר איסורי כנאכ כגון ערלכ וכלאי הכרם שלא כלריכו לצפרם, וכ"ש דבגמ' פ"י בעעם שמה ימלא גלוסקא יפכ ויחשוב עליו לאכלו, וכי כיכן מלינו כעין זכ דניחוש צצביל שמה ישכח ונחקן צדיקא צצביל זכ. אמנם צלמח לא קשכ, שכרי צשמעתינ כאן צגמ' אמרו דחיישינן לחקלא, איכ מלינו דחיישינן לחקלא, וכיון דחיישינן לחקלא איכ כ"ש צחמץ צפסח שאיסורו צכרת ודאי יש לחוש לחקלא. ומעכא אחי שפיר אחר שאמרו וחקלא ענמכ חנאי ביא וחיישינן לחקלא, איכ הדרן עלך חור לארבעה עשר דלכן חקנו נמי צדיקא כיון דחיישינן לחקלא, וכפ"י בחוס' דכוא משום חקלא ולא משום צל יראה ובל ימלא, וא"כ מוכרע צזכ שיעת בחוס'.

מעם שתקנו חז"ל לבער חמץ מן העולם

עוד נראה צאופן כנ"ל דלכאורכ יש להקשות אפיקר צדיקא, למכ חקנו חז"ל לצדוק חמץ ולצפרו מן העולם ואיך לא חיישינן משום דכחורכ חסכ על ממונס של ישראל. ואי משום איסור צל יראה ובל ימלא צביעול צעלמא סגי. ואי משום דחיישינן דילמא אחי למיכל מיני' כחירון בחוס', אדרצכ נימא כיון דכולי ענמא צדילי מיני' מלאכול לא אחי למיכל. ואף שכתבו דחמץ לא צדילי מיני' אינשי כל שעתא חיישינן, אצל כרי מלינו סצרא כפוככ צגמ' יומא (דף י"ד) דלא גזרו צככ"ג ציו"כ דילמא אחי למיכל כיון דיוכ"כ כוא דכו"ע לא אכלי איכו נמי לא אחי למיכל, ככא דכו"ע אכלי כוא נמי אחי למיכל. מלינו דכיכי דכו"ע לא אכלי צדילי מיני' אינשי. וא"כ ככ"ג נימא כיון דכו"ע איסור חמץ חמור עלייכו צמשכו לא ניוחש דילמא אחי למיכל ולסגי צביעול צעלמא. וכעין זכ בקשכ דו"ז צשו"ת בית שפרים (אור"ח ס' קפ"א) אמכ שתי' בחוס' (רפ"ק דפסחים) דנזיר נמי איסורו שרי לאחריני, ובקשכ

דאדרצכ כיון דשרי לאחריני יש לגזור עפי וכמ"ש צגמ' יומא כנ"ל כיון דכו"ע לא אכלי איכו נמי לא אחי למיכל ע"ש.

אלא דבגמ' יומא לא ראי', ואדרצכ דצשלמא כחם צככ"ג דכו"ע צצכמ"ק שפיר א"ל כיון דכו"ע לא אכלי איכו נמי לא אחי למיכל כיון דכו"ע איתנייכו שס. אצל ככא אף דכו"ע אסורים צחמץ מ"מ ליחנייכו כו"ע צכדדי כי כיכי דלידכרי אכדדי וודאי כיון דחמץ אסור אכו"ע עפי איכא למיחש דילמא אחד צסוף בעולם אחי למיכל מיניכ. וכוא כעין סצרת כר"ן שפ"י כא דלא גזרו צמילכ צצצת שמה יעצירונו כמו שגזרו צשופר ומגילכ (ע"ין ר"כ כ"ע) משום דצמילכ כיון דרק אדם אחד מל כו"ע מידכרי ל' שלא יעבור, אצל צשופר כיון דכו"ע מחוייבים צכ וכן צלולצ ומגילכ, שפיר גזרינן דילמא אחד ישכח, וככ"ג כן כוא. וחילוק זכ מצואר ג"כ צצ"ש ע"ש.

מעם שלא גזרו על שאר איסורים לבערם מן הבית

ולולי דמסחפינא כ"י נראה עוד לחלק חילוק חדש לפי מכ דקיי"ל צכמכ מקומות צש"ס מילתא דלא שכיתא לא גזרו צ"י רצנן, ומעכא אומר אחי דשאר איסורים כגון ערלכ וכלאי הכרם דמילתא דלא שכיתא כוא שיציא אדם לציחו דלמכ לו לכציא איסור צציתו, ואדרצכ מיד צצא לידו מצפרו וגם אין לו שום חקוכ שיחר לו לכן לא גזרינן צ"י דילמא אחי למיכל מיני' ואין לריך לצדקס אס כ"י לו צציתו, וגם שאר איסורין כגון צשר עמא וכיו"צ דאסור לעשות סחורכ צדצר עמא וא"כ לא ימלא אצלו צשר עמא או שאר איסורין רק צדרך אקראי צעלמא, ולכן לא גזרו צ"י רצנן. אצל חמץ צפסח דאיסורא דשכיח כוא אצל כל אדם שיכי' לכס חמץ קודם כפסח, שפיר חיישינן דילמא אחי לידי חקלא וחקנו לצדוק, וזכ נראה סצרא ישרכ.

ומיושבת קושיית בחוס' מ"ש חמץ משאר איסורין, ומיושבת נמי קושיית בחוס' מנזיר. דכרי קיי"ל כנודר כאילו צנכ צמכ וכמקיים כאילו כקריצ עליכ קרבן, וא"כ אסור לנודר צנזיר וודאי כוכ נמי מילתא דלא שכיתא ולא גזרו צ"י רצנן, ולא דמי לחמץ דשכיחא כוא ושפיר גזרו צ"י צדיקא.

ומעתה שפיר נעפן סופו לחילוחו, דמאחר דמשני אצ"י לכפסד מרובכ חששו לכפסד מועט לא חששו דחניא חצית של שמן חרומכ שנסצרכ וכו', וכיון דחזינן דלכפסד מרובכ חששו א"כ ליוחש נמי משום חמץ ולא נחייב לצדקו ולשרפו דכרי איכא כאן כפסד מרובכ.

לשורפם ונמלא מחשיבם עתה וחזר וקנאם וכו' חמץ
שלו ועובר עליו, ולכן מחייב מדאורייתא לבדוק כדי שלא
יבוא לעבור בצ"י וב"י.

והנה בגמ' בשלבי פרקין, חניא נמי הכי חזית שגזר
בגה בעליונה ותחתונה מלאה חולין עמאין מודכ
ר"א לר' יבוסע שאם יכול להליל ממנה רביעית בעכרה
ייל ואם לאו חרד ונעמא ואל יעמאנה ביד וכו' רב
כונה אמר לעולם לא תיפוק ככה במאי עסקין בכלי
שחוכו עכור וגבו עמא מכו דתימא נגזר דילמא נגע
גבו בתרומה קמ"ל. ועיין רש"י דכלי שנטמא במשקין
דעומאחו דרבנן הוא כדתינא כלי שנטמאו אחוריו
במשקין אחוריו עמאין חוכו או אוגנו או אזנו או ידיו
עכורין, ואשמעינן ר"א דאמר אל יעמאנה ביד מודכ
הוא דמוחר להליל בזכ ולא חיישין דילמא נגע גבו
בתרומה. ומוכח לכאורה דדרבנן לא חיישין לתקלה,
דאל"כ ניחוש דילמא נגע גבו, וא"כ ע"כ בחמץ דגזרו
לבדוק הוא משום צ"י וב"י, וע"ז אמר הדרן עלך אור
לארבעה עשר בודקין את החמץ וק"ל.

אלא דזכ חינו, דכרי אמרינן דחששו להפסד כיכא לביכא
חקלק חבל כיכא דליכא חקלק גם להפסד מרובכ לא
חששו וא"כ שפיר גזרו על בדיקה חמץ, וכדרן עלך אור
לארבעה עשר בודקין את החמץ וק"ל.

הדרן באופן אחר

עוד י"ל באופן אחר לפמ"ש רש"י דעמם כבדיקה הוא
שלא יעבור בצ"י וב"י, ופי' האחרונים דדעת רש"י
דבדיקה מלכ דאורייתא הוא וכן נראה דס"ל החוס'
צפי'. וי"ל בשיטת רש"י, דאכ"נ רש"י ס"ל דאי משום
חקלק גופא לא חיינו מחייבין לבדוק ולשרוף כל החמץ,
אלא דס"ל לרש"י דבדיקה מכ"ח וכמ"ש בחידושי (עיין
לעיל לקמן ו' ע"ב ד"ה ודעתו עליה) דכיון דימלא
גלוסקא יפכ וחשובה היא צעינו וחם עליה לשורפה
ומשכה אפילו רגע אחד ונמלא עובר עלה בצ"י וב"י.
ועיין חוס' מה שכתבו עליו, ובחי' ישנתי דכוונת רש"י
לעולם אין הכוונה שיבוא לאכלו אלא כרגע שימלא
בגלוסקא יפכ וחשובה היא צעינו יחוס עלה לרגע

פרק כל שעה

אלא דקסבר כריכ"ג דשרי צהנאח מוכרח נמי דחמץ
צפסח אם מכרן וקידש צדמיכן מקודשת.

אלא דכחויי (סי' מ"ו) הקשה לפי מאי דילפינן
דאסכ"ג אסור מכ"ח למכור או להחליף מקרא
דאזי מכור. וא"כ חמץ צפסח שאסור מכ"ח למכור
ולחליף ואם מכרו או החליפו כדמים מותרים, וכו' א
כמעט דבר שאין הדעת סובלתו דמאחר שאמרה תורה
לא יאכל ור"ל לא יכא צו היתר אכילה, וע"כ ר"ל ע"י
מכירה וחילופין וכפרש"י (פ' כל שעה) דרוב הנאות
לאכילה הם באים ולא אסור תורה במכירה וחילופין
רק כהנאח דמטיא מיניה, ואין נאמר דדעת תורה
לכחיר דיעבד. וכובאו דבריו צחת"ס (נדרים דף מ"ז)
ולא תירצו כלום ע"ש.

והנה לפענ"ד לפי שיטת בירושלמי, הביאח ברמב"ן
ז"ל (חולין דף ד') וז"ל, חבל בירושלמי מלאחי
שם צמס' קידושין כשאין דמיכן אמר ר' חנינא זאח
אומרת שמקדשין בגזילה פי' לפירושו מקודשת לפי שאין
אלו דמיכן ואין חופסין אותם באיסור ואינא חלא גזל
ביד מוכר. נראה מירושלמי הנ"ל דבאמת המוכר איסור
הנאח או מחליפן אין צמכירתו כלום כיון דכחורכ
אמרה דאסכ"ג אסורין צמכירה. וכה דכמעות או
החילופין מותרין חיינו משום דכני מעות לאו חלופי
אסכ"ג הם חלא כמעות הוא גזל ביד המוכר. אי נמי

דף כ"א ע"א

ומוכרו לנכרי. פשיטא. עיין נדכ ס"א ע"ב נגד שאבד
צו כלאים לא ימכרו לעו"כ, ועיין חוס' חולין
ז"כ ע"א ד"ה ובנמלא, ובכנכת מכר"צ רנצבורג שג
צפי' החוס' דכחם מדין חקנה ולא מדין רוב ומ"מ
לע"ק.

המוכר איסור"ג אי דמיו מותרין

תוס' ד"ה כל שעה עבר זמנו אסור צהנאח ואסור
למכור ואם מכר דמיו מותרין כדחקן צפ"ב
דקידושין (נ"ו ע"ב) וכו' עכ"ל. עיין פנ"י דכתב דאע"ג
ללא קחני כחם חמץ צפסח אפי"כ מדמסקינן כחם
דעמא דכולכו איסורי הנאח דמיכן מותרין
מדאילערין למיסר צפ"ג וצביעית וכו"ל שני כחובים
כבאים כאחד, א"כ כ"ה לחמץ צפסח דשרי וכו' ע"ש.
וכא דלא חקש דבאמת למכ לא קחני כחם חמץ צפסח
כשאר איסורי הנאח, כבר תירצו החוס' (קידושין נ"ו
ע"ב ד"ה המקדש בערלה) דכה דלא חשיב חמץ צפסח
משום דקסבר כר' יוסי בגלילי (צפ' כל שעה) דשרי
צהנאח. ומדברי החוס' שם שחירץ עוד דלא חשיב
עבודה כוכבים משום דלא שייך למיחני ציכ מכרן וקידש
צדמיכן מקודשת שכרי עבודה כוכבים חופסת דמיכ
ושביעית אחר הביעור, ומדלא משני צחמץ צפסח נמי כן

ביאור מחלקותם, דכצעכ"מ ס"ל דחרכו קודם זמנו
 אינו לומר שנשרף לגמרי כפחם וכוי עפ"ה
 בעלמא ואינו ראוי לאכילת כלל, דזכ לא מיקרי חרכו
 אלא שרפו. אבל חרכו ר"ל שנשרף עד שנפסל מאכילת
 ואין דרך בני אדם לאכול חרכו כזכ, וזכ כבר נפקא ליכ
 מחורת חמץ. וכיון דקודם זמנו נפקא ליכ מחורת חמץ,
 ממילא בפסח מותר אפילו באכילת. אמנם דעת כראצ"ד
 נראה דבוא סובר דחרכו כ"כ עד שאינו ראוי אלא
 כמו פחם בוא וכו"ל כעפ"ה בעלמא וכמ"ש, ולכן ל"ש
 לומר זכ כיחר אכילת דליכא כאן אכילת כלל. נראה
 דבוא ז"ל מפרש דדעת צעכ"מ דעכ"פ יש כאן ראוי

מחורת חמץ, ולענין להחזיר לו דין חמץ מאי מכני חשיבות וא"כ אחאי אסור לאכול. ולריך לומר דכח ס"ל דבטל מדין פת ולא מדין חמץ, וכיון דמחשיב ליה באכילתו חוזר לו דין פת וממילא כו"ל פת של חמץ, וכר"ן ס"ל דלא מכני חשיבותו להחזיר לו דין פת. ומ"מ כשני קשק דסוף סוף מאי מכני עפרה לשויב אוכל.

איסורין שהן במשדו אי נפלי"ם אסור מדאורייתא

עוד יש להקשות דכר"א (ע"ז דף ס"ו) כתב, י"א דכל איסורין שהן במשדו לא אסור בכן נעל"פ מותר דכא חין לך ביעול טעם יוחר ממשכו באלף ואפ"כ אסור רחמנא וכ"כ נמי נעל"פ וכו' ולא נכירא דנכי דכחמירי בכן חורב לאוסרם במשדו מ"מ יש שם איסור עליהן, אבל כשכח פגום פקע איסורו כדילפינן מנביל וכו' ע"ש. כנכ מצוחר דכל שנפגם ונפסל מאכילת אדם וכ"כ כלל פקע שם איסורו לגמרי וכו"ל כיחר. א"כ ככ"ג כיון דחרכו עד שנפסל מאכילת כלל פקע שם איסור חמץ מניח לגמרי, ומאי מכני אח"כ מה שאחשבי לאכילה.

וצ"ל דדעת כר"א ש ז"ל וברב מצרלוני ז"ל כח דפת שנחרך לא י"א לגמרי מידי מאכל דכרי ראינו שפושין ממנו חלמריי שמשמין צו לחס קלוי חלא שאין דרך בנ"א לאכלו כך, מ"מ כיון דאיכו קאכיל ליה אסור דאחשבי באכילתו זה, ולא דמי לעפר וכיו"צ. ועיין קרבן נחנאל אחאי לא חמרינן דבעל דעתו אלל כל אדם משום דפסק כר"א וכדברים לריכין עיון וזירור צוכ, עכ"פ נראה דדא כח דעת כר"א ש ז"ל.

וקצת י"ל דחלוי במחלוקת כרשב"א וברא"ש ז"ל באוכל שנפסל מאכילת כלל שכוחר באכילה וחזר וחקק שראוי לאכילה וכנאח אי כדר ל"י איסוריה או לא, דחמרינן אפשר לנביל שחפשי שחפשי וא"א לשחפשי שחפשי נבילה, ויש להאריך ודו"ק.

מאכל שלא כד"א לחולה שיב"ס

וראיתי להגאון בשאג"א (סי' ע"ב) ש"ל להסתפק בחולב שאצ"ס אי מותר לאכול ולשחות אוכלין ומשקין שאין ראויין ציו"כ לרפואה כדשני גבי רבינא (פסחים כ"ב ע"ב) דכוכ שייף לצרתי צגוכרקי דערלכ. וראשונכ כביא דעת כר"ן שכתב דמותר להתרפאות באסכ"ג מדבריהם שלא כדרך כנאחן, מיכו לענין אכילה אפשר שפשאן כשל חורב שלא להתרפאות בכס אפילו שלא כדרך אכילתן שלא במקום סכנכ. וא"כ כ"ג ציו"כ אסור בשאינו ראויין לאכילה ושחיה בחולב שאצ"ס, או אפשר לחלק דבאוכלין שאין ראויין שרי

לאכילה קנת, ואולי דמפרש דס"ל דכל שנפסל מאכילת בנ"א קודם פסח כבר י"א מחורת חמץ (כגם שפלתן ראו לאכילה כלל) כיון שאין דרך בנ"א לאכלו נפקא ליה מדין חמץ.

ברם כר"ן ז"ל כנראה דזיככ שפרא אליבא דתרוויכו שכתב דחרכו פי' כגון שחרכו עד שאין ככלל יכול לאכלו דחל"כ חמרינן צפ' חלו עוברין כפת שפפכ ונפסל מלאכול לאדם כו' שראוי לאכול לכלל לריכב ציעור ודחמרינן מותר בכנאחו צדין כח דאפילו באכילה נמי שרי כיון ש"ל מחורת פת קודם שיחול צו איסור חמץ, חלא לפי שאין דרך אכילה בלחס חרוך נקט ליכנא דמותר בכנאחו דאפילו אכיל ליה לאו אכילה כח חלא דמיחכני מניח. נראה דמפרש ככרצ"ד דחרכו כיינו אפילו נפסל מאכילת כלל ואפ"כ פי' כצכ"מ דכ"כ באכילתו נמי מותר כיון ש"ל מחורת פת קודם שיחול צו איסור חמץ.

ולכאורה י"ל דכצכ"מ נמי מודכ דצעי דנפק נמי מחורת אכילה כלל וכדעת כר"ן ז"ל, חלא דקנת חילוק מלאחי צין כר"ן לצכ"מ ז"ל דכר"ן כתב צדין כח דאפילו באכילה נמי שרי כיון ש"ל מחורת פת וכו' וכנכ דייק יליאחו מחורת פת. חמנס כצכ"מ כתב דמותר בכנאחו דכיון דנפק מחורת חמץ ל"ש באכילה ול"ש בכנאח שרי, כנכ כתב צכ"מ דנפק ליה מחורת חמץ ולא כתב ד"ל מחורת פת נראה דכוונתו דאכתי ראוי לאכילה קנת א"כ לא נפקא ליה מחורת פת רק מדין חמץ כח דנפק ליה, ומיכו לדינא נראה דתרוויכו מודכ דמותר צין באכילה וצין בכנאח, ולפי דעתם נראה שכן כח דעת כר"ף נמי.

חרכו לחמץ אי יש לו דין עפרה בעלמא

ברם כר"א ש ז"ל כביא וז"ל, יש שרואים לומר לאו דוקא כנאח דכ"כ נמי אכילה דעפרה בעלמא כח ולא מסתבר דאפ"פ דבעל דעת באוכל אלל כל אדם מ"מ כיון דאיכו קאכיל ליה אסור, וכ"כ ברב מצרלוני ז"ל וז"ל וכנפ"מ דמותר בכנאח לאחר זמנו אלל באכילה לא וכו' ועוד דלא קאמרינן חרכו קודם זמנו מותר באכילתו לאחר זמנו חלא בכנאח קאמר וכו' ע"ש. ויש להקשות כיון דבאמת לכו"פ מיירי נפסל מאכילת כלל וכעפרה בעלמא כח א"כ מאי מכני חשיבותיה לשוי' אוכל, ועיין שצעות כ"ד ע"א שצופכ שלא אוכל ואכל עפר פפור. שני דאפילו שוי' אוכל מכני מכ שכח אוכל לשויב איסורא חנפשי, ואפילו נימא דנפשי מין אוכל מ"מ לא אחשבי לשם חמץ חלא כו"ל כאילו מחשיב עפר לשם אוכל וכמ"ש לכדיא כצכ"מ דנפק ליה

חצי שיעור ממאכל שא"ד מותר באכילה

עוד הקשקש בשאג"ח דברי בעור אכדדי וכניח בחימה,
דבסי' חמ"ב הביא דברי אביו כרא"ש ז"ל דבחרכו
קודם זמנו נמי אסור באכילה, ובבב"י יו"כ"כ סי' תרי"ב
הביא דברי ראב"י דבאוכלין שאין ראוין אפילו
איסורא ליכא. ולא די שדבריו סותרין את דברי אביו
כרא"ש אלא שסותרין זה את זה ע"ש. ועפר אני תחת
כפות רגליו אמנם במעיין בב"י שם בבב"י יו"כ"כ פי'
דבראב"י מיירי בח"ש, ולא אסרה תורה ח"ש אלא
במאכל הראוי משום דחיי לאינערופי לכשיעור. אבל
באוכלין שאין ראוין דאפילו כשיעור אינו חייב, א"כ
בח"ש מותר אפילו לבחילה, ולא דמי לסי' חמ"ב וחרי'
מילי ניכו ולע"ג. ועיין ב"ח שם ובמשנה כלכות ח"כ
סי' ע"ב.

והנה השאג"ה בסופו שם כתב וז"ל, ועיין בפ"ג
דשבועות (כ"ד ע"ה) גבי הלא כדרכה דאמר
שבוטע שלא אוכל ואכל עפר פעור וכו' עד הכס כיון
דמעיקרה אכל וכדר אישחבע ליה אחשביה וכו'
וכדברים מבוארים מעלמן דלק"מ וא"ל להאריך בזה
עכ"ל. נראה דהרגיש דבעפר לא אמרינן מסחמא
אחשביה הלא כיון דמעיקרה אכל וכדר אישחבע ליה
אחשביה, ואם לא אכל וגשבע לא נאסר בעפר. וא"כ
ה"נ כיון דעפר הוא אחאי מכני אחשביה. ובאמת הוא
קושיא גדולה והשאג"ה דחז אוחז דלק"מ, ומי יתן
וכי' מסביר לן טעמיה לפי שיעתו ז"ל דאוכלין שאינן
ראויין כשרוף וכעפרה בעלמא דמי, אמנס לפמ"ש אחי
שפיר.

עוד י"ל כיון דלאחר ששחט מותרת בהנאה, ח"כ
אבמכ"ח כו"ל דבר שיש לו היחר לאחר זמן ודמי
לפטר חמור (בכורות י"א) דמיבעיא שם הפודה פטר
חמור של חצירו פדיונו פדוי, ואיבעי לכו פדיונו לבעלים
או לפודה. ופסוק לה מברייתא, ח"ש בגונב פטר חמור
של חצירו משלם חטלומי כפל לבעלים, ואע"פ שאין לו
עכשיו יש לו לאחר מכאן, ומוקי כר' יכוד דס"ל דפטר
חמור אסור בהנאה, ואפ"כ בגונב כו"ל גונב ממון
ומשלם כפל כיון שראוי לאחר זמן כשיפדנו. ואין לומר
כיון דלריך שחטב לא מקרי אחי ממילא וכו"ל אסכ"ג
עד שישחט, עיין חוס' קידושין י"ז במקדש באסכ"ג
אינא מקודשת אף דיכולא ליבנות מהאפר, דפטר חמור
נמי בעי פדיון. וגדולא מזו דפטר חמור אס לא יפדנו
וימות ישרא באיסורו ואבמכ"ח אס חמות ויעשכ נבילא
מותר בהנאה ח"כ הכיחר בא ממילא. וא"כ ככ"ג לענין
אבמכ"ח כיון שראוי לאחר זמן כשישחטנו ודו"ק.

עפי דאין שם אוכל ומשקב עליכם בואילן ואין ראוין
בויל עפרא בעלמא, אזל שלא כדרך אכילתן שם אוכל
עליו. לפיכך חמור עפי דכא ביוכ"כ שלא כדרך אכילתן
חסור וחייב כרת, ואילו שאין ראוין פטור עליכן.
וסיים ומסתברא לי דאוכלין ומשקין שאין ראוין
אפילו לרפואה חסור דכיון דאכלן אחשבינכו, וכביא
ראי' מדברי ברא"ש בי"ל דחמץ שחרכו אפי"פ שנפסל
מאכילת כלב ועפרא בעלמא וכו"ל אינו ראוי ואפי"כ
ס"ל דחשבותיה עשאו מאכל לחייב עליו. בי"ג באוכלין
שאיין ראוין אם אכל וחשב עליו חייב.

ואני יחוס קלון כנפים חמה על רבינו הגדול השאג"ח
ז"ל שלא מחלק בין אינו ראוי לאכילה ובין שלא
כד"ה ותרוויכו שוין לאיסורא, ח"כ היאך מלינו בחורב
דאוכלין שאינן ראויין לפטור דלעולם כיון דאכלן
אחשבינכו וחייב עליכן, וברי בעלמו כחז לעיל בסמוך
דאפילו בצער וחלב וכלאי הכרם בשאינן ראויין
מסתברא דפטור עליהן משום דנטל"פ בד"ה נמי שרי
ועממא משום דאינן ראויין לגר, ול"ע לפענ"ד. ועיין
ח"ה (כלל כ' מ"ו כ"ד) דפירות שבהלעו אם עברו
עליהן י"ב חודש משתלשו מותרין, דאחר י"ב חודש
החולע הוב כפרש בעלמא. וכחז הרשב"ה בחשובה
דמותרין בין חיון בין מחין, דאם החליע במחוצר אינו
חי י"ב חודש וא"כ הוב עפרא בעלמא וכ"כ הרא"ש
והר"ן. וסיים האו"ה דהוב כנשרף השרץ. מבואר דכיון
דנעש כעפרא בעלמא מותר אפילו לכתחילה ולא
אמרינן אחשביה כלל. וכבר הקשתי כן אצל יד אברהם
(יו"ד סי' קנ"ה) דס"ל נמי בשרץ ששרפו דאמרינן
אחשביה מדברי הרא"ש הנ"ל, וברי דבריו סותרין
מדברי הרא"ש והרשב"ה והר"ן כללו, וגם מדברי
הרא"ש ע"ז הנ"ל. וע"כ דחררו לא הוי כנשרף לגמרי.

ושׁוּב מִלְּאֲחִי לְכַמְאִירִי זֶ"ל שֶׁכַּחַד לַהֲדִיחַ כֵּן (דִּי"ב וּמוֹרָה) וּז"ל, וּבִשְׁחֲרָקוֹ קוֹדֵם חִסּוּרוֹ בְּכַדִּי שִׁלָּח מְחֹרָה אוֹכֵל רִ"ל שֶׁנִּתְחַרֵּךְ אָף מִחוּבוֹ וּמוֹחַר בִּכְנֻלָּה וְכוּ' שֶׁבִּאֲכִילָה מוֹחַר וְכוּ' הוֹאִיל וְעִפְרָה שֶׁעָלְמָה הוּא, הֵא כָל שְׁחֲרָקוֹ לֵאחֲרַי זְמַן חִסּוֹר בְּכָל הַנֶּאֱחָד מֵאַחֲרֵי שֶׁחַל עָלָיו חִסּוֹר חֲמֵץ חֵין חִסּוּרוֹ נִפְקַע עַד לֵאחֲרֵי שְׂרִיפָה גְמוּרָה רִ"ל שִׁיעָשֶׁב גְּחָלִים, בָּזוּ הוֹחַר לְגַמְרִי אָף לֵאחֲרֵי זְמַנוֹ שֶׁכָּל הַנִּשְׁרָפִים אֶפְרַי מוֹחֲרִין וְגִחָלִים דִּינוֹם כַּעֲפָר, הֵא כָל שֶׁלֹּא הִגִּיעַ לֶכֶךְ אֶעֱ"פִי שֶׁנִּתְחַרֵּךְ לְגַמְרִי חִסּוֹר. וּיִ"מ בִּחְרָקוֹ שֶׁלֹּא נִשְׂרַף מִחוּבוֹ וְאֶעֱ"פִי מוֹחַר בִּכְנֻלָּה וְזוּ מִיחוֹ בִּאֲכִילָה חִסּוֹר, וּיִ"מ אוֹתוֹ אֶפְּלוֹ בִּאֲכִילָה, חֵלָּה שֶׁהִעִיקָר שֶׁזוֹ אָף בִּכְנֻלָּה חִסּוֹר וְכוּ'. מְבֹאֵר דִּנְתְּחַרֵּךְ חֵינוֹ כִּנְשָׂרָף וְחֵרִי מִלִּי יִנְכוּ. וְעִיִּין מִרְדְּכִי (פ' כָּל שַׁעַב) חֵאֵה דֵאֲחֵר רִ"י כָּל הַחִסּוּרִין שֶׁנִּתְחַרֵּךְ חֵינוֹ לִקְוִין עָלֵיכֶן חֵלָּה דֶּרֶךְ אֲכִילָתוֹ, חֵלָּה חֵלָּה דֶּרֶךְ הַנֶּאֱחָן וְכוּ"שׁ אוֹכֵל חֵלָּב חֵי דַעֲשׂוֹר.

חייבי קורדנייתא שנתחמצו

רש"י ד"כ משש שעות פ"י ועל כרחק מתחילה שש שעות, דאי לאחר שש דאסור מדאורייתא מאי אחא לאשמעינן פשיטא דאין מקדשין באסכ"נ. וראיתי בקי"ג (סק"ז) שכחצ ז"ל דרש"י ז"ל ס"ל דחייבי קורדנייתא חמץ גמור הוא, וכן משמע בערוך ערך קרדן, ודלל כהנך פוסקים דס"ל דרש"י אפילו דחרי דרבנן ס"ל דאינה מקודשת, וכן ראיתי בחק יעקב (סי' תמ"ג) שדייק מדברי רש"י אלו שחייבי קורדנייתא כשנתחמצו בוו חמץ דאורייתא, שאל"כ מה בוכיח רש"י דאי לאחר שש אסור מדאורייתא ופשיטא וכלוא מ"מ אחא לאשמעינן בחמץ נוקש דרבנן, אלא ודאי כוכ חמץ דאורייתא.

ולפענ"ד מדברי רש"י בסמוך שכחצ וז"ל, חייבי קורדנייתא קשות כן ואפ"כ אס כחו לחשש חמץ כגון שנפלו עליהן מים אסור. נראה לכאורכ דלא כוי אלא חשש חמץ ולא חמץ דאורייתא. ומכ שגראח בעיקר דברי רש"י דרש"י לשיטתו דס"ל דמחלות ואילך עבר אצל יראה ובל ימלא. ועיין ברא"ש שכחצ וז"ל, ומפרש ר"ח וכו' דחמץ נוקש אינו אסור אלא מדרבנן מו' שעות ולמעלה, דכא דמרבינן לקמן דף מ"ג חמץ נוקש מקרא ביינו דוקא חוץ זמנו אצל לפני זמנו לא אסור אלא מדרבנן וכו' ע"ש. מבואר דחמץ נוקש בחוץ זמנו דאורייתא ולפני זמנו דרבנן. וי"ל דרש"י לשיטתו דמחלות ואילך כבחור זמנו הוא כיון דעובר בדי' וב"י, וא"כ חמץ נוקש כו"ל דאורייתא וע"כ לריק לביות קודם שש שעות ודו"ק כי קלרתי.

בדין אי חיישינן במכירת חמץ והפקד חמץ, גדר הערמה, ודין חמץ שלא נמכר מחמת אונס

גרסינן בירושלמי פסחים פ' כל שעה כ"ב הפקיר חמלו בשלש שעות לאחר הפסח מכו, רבי יוחנן אמר אסור רש"ל אמר מותר כו' אלא ר' יוחנן חש על ערמא רש"ל לא חשש על ערמא ונחלקו בפי' בירושלמי כנ"ל הא"ז סי' רמ"ו ורבננו האחרונים הנוצ"י והח"ס ועוד, ולפי שנדרשתי בשאלה שמכרו חמץ ע"פ וביעלו דתא אלא שהשליח למכירה מעל ולא מכרו לעכו"ם בשוגג קרוב למזיד ונחודע בחוכ"מ מה דין החמץ ופשוט דלמכור א"א עוד כיון שכעת הוא פסח ואסור בכנאח ואין מה לעשות עוד עם השער אלא דהשאלה עכשיו מה יעשו האנשים שהשמש כנ"ל כיח שלוחם למכירה האם חייבים להודיעם שלא נמכר החמץ שלהם וממילא חייבים לבצר הכל מיד מה שאפשר ומה שלא אפשר לאחר הפסח, או שאין חייבים וכחצתי בזכ באריכות ואציג כאן מה שנוגע לענינו בהפקר חמץ.

וכאן ביעל חמלו ואשחו לא מכר יס להחיר בכנאח לאחר הפסח דאין לחוש לערמא. ומיכו הנוצ"י ק' סי' י"ע ובש"מ בגרע"א סי' כ"ג וש"מ ח"ס סי' קי"ד לא חילקו וס"ל דגם בביעל ואונס גמור ג"כ אסור לאחכ"פ. ומיכו בש"מ לבושי מרדכי סי' ק"ח חמכ על מין הח"ס שכחצ בשיטת הרמב"ם בפשיטות בשג או נאנס ולא ביאר חמלו אחר שביעלו כדינו אסור בכנאח ושאין שום חולק עליו דברמב"ם פ"א מה' חמץ משמע להיפוך דלא בזכיר כלל ביעול וכחצ בפירוש משום דעבר אצל יראה ובל ימלא וביעל לא עבר וגם בש"מ קרן לדוד סי' קכ"ב ד"כ ומכ"ע חמכ אח"ס ז"ל ועיין גם ש"מ כח"ס סי' פ"ב דמשמע דלא כח"ס ז"ל.

המפקיר חמצו אי חיישינן להערמה

והאמנם נראה דעיקר ראיה הנוצ"י ז"ל וכנראה דהח"ס אזל בשיטתו כנ"ל הוא מירושלמי פסחים פ' כל שעה כ"ב כי שם נחלקו ר"י ור"ל אי חיישינן להערמה או לא וז"ל בירושלמי הפקיר חמלו בשלש שעות לאחר הפסח מכו רבי יוחנן אמר אסור רש"ל אמר מותר כו' אלא ר' יוחנן חש על ערמא רש"ל לא חשש על ערמא ומיכו יס ב' פירושים בביאור בירושלמי דר"י חשש על ערמא דברא"ש הביאו במג"א סי' תמ"ח סק"ח נראה דמפרש כנוצ"י אצל הא"ז בל' פסחים סי' רמ"ו פי' בירושלמי שמה שחש ר"י בירושלמי לאסור משום הערמא אין לפרש דהערמא דרבי יוחנן חייש לה דהיינו שיפקיר ע"מ לזכות בו אלא דחייש שמה לא יפקיר כלל ויאמר הפקירתי קודם הפסח וחזרתי וזכיתי בו אחר הפסח אצל אס הפקיר קודם הפסח ע"מ לזכות לאחר הפסח הכיח שרי כדפרישית ע"ש. מבואר דלא

חמץ שעבר עליו הפסח באונס אי נאסר בהנאה

והנראה לפענ"ד דדבר זה במחלוקת שנויה דהח"י א"ח סי' תמ"ח סק"כ כחצ דאס כיח אונס גמור כגון שלא ידע מהחמץ או שאר אונס שלא כיח בכחו לבצרו או למכרו כיון שעשה מה שצידו דהיינו שביעל וקיים בזכ מעיקר הדין מה"ח בביעול בעלמא סגי יס להחיר עכ"פ בכנאח לאחר הפסח ובספרו חורח השלמים סי' ו' הוסיף עוד לבאר באחד שכיח בהפיסה (ביח האסורים) בע"פ ולכח לאשחו שחמכור החמץ והיא לא הכינה בדבר ומכר המפחה וביאר שם דמ"ש בש"ע א"ח סי' תמ"ח ס"ג דחמץ של ישראל שעבר עליו הפסח אסור בכנאח אפילו בעלו זכ דוקא באופן שלא עשה כדין והיינו שלא מכרו אצל בנדון זכ שכיח אונס גמור

וכ"כ כמפקיר חמלו כ"כ כר"ש וכפוסקים בשם
הירושלמי דלא כע"ש ולכאורכ מכ כוסף בלשון וכ"כ
כמפקיר כרי בזכ חנן קיימין בחמץ שביעלו ונראה
דכמג"א בל לכשמיפנו דיש חלוק בין ביטול לכפקר ממש
וכא"ז שם מיירי שמוחר לכפקיר חמלו ע"מ לזכות בו
וביינו לכפקיר ממש ולא רק לבעל וכבן כי קלרתי
מאד.

ועיין גם בחש' זית רענן ח"ב סי' ח' שדחכ דברי כנ"י
ומסיק דיש לבחיר בכנאח ע"י ביטול ברוב ע"ש
וגם בשו"ת פנים מאירות ח"ב סי' קס"ג כתב להקל
בכגון זה. ועיין גם בית שער ח"א סי' קל"ב וחש'
משאח בנימין סי' נ"ח ובמאירי פסחים ע' ע"א דר"י
חייש לכערמכ כואיל וכפקיר קרוב לזמן הפסח ראוי
לקנסו לאסרו אחר הפסח שלא כיון לכפקר גמור אלא
לבחירו לעצמו לאחר הפסח ע"ש ולפ"ז דידון כיון דעשכ
מעשכ למכור ולא סמך הכפקר נראה בעליל דלא חשב
לעשות כערמכ וממילא גם כוא מודכ דמכני דדיעבד
ולא קנסין ככ"ג ואפשר דגם בגרע"א מודכ דידון
וכנ"ל.

אימתי חיישינן להערמה

עוד נראה לפענ"ד לכוסף דכל עיקר כגזירכ וכחשש
של כערמכ לא שייך אלא בבעל חמץ עצמו דכיון
דכחמץ שלו חיישינן מחמת חמדת ממון יערים שלא
יאבד חמלו אצל בלחור לא חיישינן שיערים בשבילו דאין
אדם חועא ולא לו ולפ"ז נלפענ"ד לחדש דדוקא כיכא
דביטול ואיתננס ולא מכר או מכר ונחצרר שכמכירכ אינכ
מכירכ ככ"ג חיישינן שמא יערים ויאמר בעלתי מכ
שבחמת לא ביטול אצל כיכא שעשכ שליח למכור חמלו
ומסר לו שליחותו א"כ ליכא למימר דנחכוין לאיזכ
כערמכ שאס כי' מחכוין לכערמכ לא כי' כשליח
מסכים לזכ וגם למ"ל שליח לכערים ולכן זכח שעשכ
שליח למכור חמלו כראכ כבר שאינו רואכ לכערים
שכרי כשליח ודאי ימכור מכירכ גמורכ בלי כערמכ
ולזכ הסכים וממילא לענין כערמכ נמי נימא דלא
חששו אלא כשכוא עצמו כוא כמבעל וכוא כמוכר אצל
כשכוא כמבעל ועשכ שליח למכירכ ככ"ג ליכא חשש
כערמכ לכ"ע וגם כנוצ"י יודכ לזכ וכבן כי כוא
לפענ"ד דבר חדש.

עשה שליח למכור חמצו אי נכנס בב"ל ביפול

איברא דבעיקר כיסוד דידון ל"ע שכרי בנידון דידון
כיון דעשכ שליח למכור את חמלו א"כ ודאי לא
בעלו וכפקירו וא"כ לכאורכ לא עלתכ לן כלום. אמנס

חיישינן שיערים שיבעל ולא יבעל אלא בפיו ולבו בל
עמו דרך כערמכ אלא כחשש שמא ישכח ולא יבעל או
אפילו במזיד לא יבעל ולא יפקיר ויאמר ביעלתי או
כפקרתי וכז"ל בבבבא אש"י פסחים פ"ב סי' ד'
ע"ש.

ועיין שו"ת כרש"א סי' ע' שנשאל בישראלים שיש להם
בורות מלאים חטים וכביא דברי רבינו כחי גאון
ואח"כ כביא הירושלמי שנחלקו בכ רבי יוחנן ור"ל
בכפקיר חמלו ד"ג דר"י חייש לכערמכ ור"ל לא חייש
ומפרש דנפ"מ כגון שנפל עליו מפולת מאן דאמר כערמכ
ליח כאן כערמכ וכוא מותר מאן דאמר זכייכ ליח כאן
זכייכ וכוא אסור כו' ע"ש כנכ מבואר דלר"י שכעעס
משום כערמכ ביינו שחיישינן שיערים אצל במקום
דליכא למיחש לכערמכ כוא מותר לאחר הפסח א"כ
בנידון דידן נמי שכוא אנוס לא גרע ממפולת שנפל עליו
וליכא למיחש לכערמכ ואדרבכ עדיף כוא ממפולת
דכחם במפולת כרי לא עשכ כלום לאחר שכפקיר אלא
סמך על כמפולת אצל כאן כרי עשכ מעשכ ועשכ שליח
למכור וכיון שעשכ שליח למכור אין לחוש לכערמכ
כיכא דעשכ מעשכ לכראות שאינו מערים כלל ולכן
שפיר דידון אפילו לר"י לא חיישינן לכערמכ. וככ"ג
נראה דגם כנוצ"י ודעימכ מודו דלא חיישינן לכערמכ
דלא גרע כוא מנפל עליו מפולת.

עשה מעשה לבטל עדיף מנפול עליה מפולת בלי מעשה

איברא דמכ דפשיעא לן ככא כשעשכ מעשכ עדיף
עפי מנפל עליו מפולת לאחר כעיון אין כל כך
פשוט וכמעין בדברי כרש"א כנ"ל יראה דלא ברירא
ליכ אלא אדרבכ כתב ואפשר דבבבא גרע עפי מנפלכ
עליו מפולת שנפל עליו ממילא וליכא למיחש לכערמכ
אצל בבבא שכוא רואכ לאחר פסח למכרו או לכזיאו
משם לאכלו וכיולא בו שכוונתו לחזור ולזכות ואפשר
חיישינן לכערמכ ע"ש וא"כ לכאורכ גם דידן נמי כן
כוא. ומיכו כרש"א שם לכאורכ נראה דלא ס"ל כחי
חלוקא אלא דלכסוף כתב ואפשר כלומר דכוכ כמספקא
ליכ ולכאורכ מדברי כא"ז לא נראה דמספקא ליכ כלל
ולא שצקין כבירות דא"ז וגם כאוקימתא ראשונכ
מכרש"א בעלמו ממכ שמספק בזה אח"כ.

איברא דלכאורכ גם מלשון כעור כביאו כמג"א נראה
דמפרש כא"ז שכח שם אע"פ שלא ביעלו אע"ג
דלא עבר מן כחורכ מ"מ חיישינן שיערים לו שביעלו
אע"פ שלא ביעלו עור. כנכ שכחשש כוא שיאמר
שביעלו אע"פ שלא ביעלו אצל לא שלא יבעל כראוי אלא
דרך כערמכ. ודעת דכמג"א שם כתב וז"ל ועסי' תמ"ז

כאמח דגם בזכ מלינו מחלוקת רבותינו באחרונים ז"ל דבשוי"ה ביה שלמח ח"צ סי' ע"ב ילא לחלוק על הביטול כולו דאין לסמוך עליו ככ"ג כיכא דבעל החמץ כיכ סבור שנמכר לגוי ח"כ מה שביטל לא היחכ כוונתו על חמץ שנמכר שכרי אין זה חמץ אלא על החמץ שלא מכר וכביא רח"י לפלמו מנדרים מ"ג דכל כוודר אין דעחו על מה שפקיר וכיון שנחברר דמכירכ לאו מכירכ הוא ח"כ נשאר לו חמץ בלי ביטול ע"ש ומיכו בשוי"ה אמרי יושר ח"א סי' ל"ב חמכ עליו דנכי דבעי כש"ס שם למימר ככי הא אוחציה רבא מכא דמקלחן לראשון וכולן לשני זכב באופן דאדרבכ מוכח משם דגם חמץ שמכבר מכר ולא כיכ המכירכ כדח הוא בכלל הביטול כיון דמ"מ כיכ החמץ שלו ע"ש ועיין שו"ה מכר"ס בריסק ח"צ סי' כ"כ שהאריך כנידון דידן ע"ש עכ"פ נראה לכאורכ דנידון דידן נפל ברברכחא כ"ל.

נפלה על החיפץ מפורטת הוי חידוש מפי מהאגוס
על הביעור

ולעצמ דברי ירושלמי שפקש כנוצ"י להחיי דאמרי שם מאי נפקא ביניכון כלומר בין רש"ל לר"י ואמר נפלה עליו מפולח, ולמכ לא אמר דנפקא מיניכ בביטול עלמו וכיכ אונס על הביטול דלטעם בערמכ מותר להחיי משום חרתי למעליותא ביטול ואונס וכן הקשכ בגרע"א סי' כ"ג לפ"מ שכחכ בשו"ה גבעה פנחס סי' מ"ז להחיר בחרתי למעליותא, ולפענ"ד לולי דמסחפינא כו"א אדרבכ דעדיפא מיניכ קמ"ל לא מיבעיא אונס דלא חיישינן כלל להערמכ שכרי לא עלכ בדעחו כאונס כלל שיבא ואין בידו להביא אונס על עלמו דאס יבא כאונס על עלמו לאו אונס הוא כלל וכמבואר בשו"ה ברמב"ן במיוחסות להרשב"א ולכן לא חיישינן להערים אבל נפלה עליו מפולח שבידו הוא להפיל עליו מפולח בכיון בידיס או ע"י גרמא וגם אס נפלה מאליו בידו הוא להוליאו מחתח המפולח במרע וחלינא או אפילו בידו שכרי בג' עפחים סגי כדי שלא יבא הכלל יכול לחפש אחריו וח"כ סד"א דלגזור בו שמא יערים ויפיל עליו מפולח קמ"ל בנפלה עליו מפולח דוקא ודו"ק. ועיין קונטרס דרך כוכב מיעקב ב' דף מ"ט עוד ישוב אחר מכגאון ר' נחום ויידענפעלד מדאמבראווה ז"ל.

קבר חמצו קדם פסח וחור ודוציאו לאחר הפסח

וחז מזמן כי כבר שאלני חלמיד אחד מטעכעראן על מוכג מקומס שהוא בא מפרס, (איראן בלע"ז) שמנכגס הוא בייג או ע"פ בבוקר מוליחין החמץ לחור או לשדכ ומפקירין אותו וקוצרין אותו בצור בעומק ואחר כפסח כולכין וחופרין החמץ ומכניסין אותו

לביח, ושאלני אס ישלחו לו אבותיו חזילכ עם חמץ כזכ האס מותר לו לאכול כימנו ומתחילכ תמכתי על מוכג זכ וחא"כ נחיישבתי במסחמא כס הנכינו כן ע"פ הירושלמי וס"ל דבמכ שקוצרים החמץ כו"ל בכלל נפל עליו מפולח ולאחר הכפקר סגי בככי וח"כ הירושלמי ע"כ קמ"ל הא כלכחא שבידו ואפשר לקיים וכיינו מפולח ולא אונס שאין בידו ומילחא דשכיחא ואמח שכ"ש אונס לפי דעה הירושלמי, כן יש לפרש ולישב קושית בגאונים ז"ל ואחי שפיר לפי שיטכ זו עכ"פ. ומיכו עיין בשו"ה הרשב"א שכתבתי בס"ד דמספקא ליכ אי דוקא בנפל מפולח ממילא או אפילו מפיל עליו ז"ל שסכ קבלו אפילו מפיל עליו מפולח או קוצרו שבוה כמפיל מפולח עם הביטול מכני ודו"ק.

חזקה של"ח ערשה שליחותו בדאורייתא

ולאחר כעיון קלח מיכו לפענ"ד נראה דנידון דידן עדיף מכא דינא דביח שלמכ דכחס עכ"פ הישראל עשכ מכר אלא שנחברר לו שכתכר לא כי' מכר ח"כ בשעת הביטול עכ"פ לא כיכ לו לחוש שיש לו חמץ יוחר ממכ שביטל שכרי יודע כי' שמכר חמלו באחר אבל כנידון דידן שפסכ שליח למכור כגס דקיי"ל חזקכ שליח עשכ שליחותו כרי קיי"ל דוקא דדרבנן סמכינן על חזקכ זו אבל בדאורייתא לא סמכינן לומר חזקכ שליח עשכ שליחותו עיין פירושין ל"א ע"ב גיטין ס"ד ע"ב דאמר רב יחיאל חזקכ שליח עושכ שליחותו ואמר רב נחמן בשל חורכ אין חזקכ שליח עושכ שליחותו בשל סופרים חזקכ שליח עושכ שליחותו ורב ששח אמר אחד זכ ואחד זכ חזקכ שליח עושכ שליחותו וקיי"ל כרב נחמן דבדאורייתא אין חזקכ עושכ שליחותו עיין רמב"ם פ"ד מכ' תרומות כ"ו באומר לשלוח לא וחרוס לי וכלך לחרוס ואינו יודע אס חרס ואס לא חרס ובא ומלא כרי חרוס אין חזקחו חרוס שאין אומרין באיסורין חזקח שליח עושכ שליחותו להקל אלא להחמיר ועיין כ"מ ורדב"ז שם כרב נחמן פ"ק דחולין ובאיסורין בגיטין ס"ד, ע"ש.

ערשה של"ח למכור חמצו אי חייב לבבול כ"ל חמצו

וא"כ בעושכ שליח למכור ע"כ חייב לבטל כל חמלו אס לא ימכור דאז לא נשאר רק חמץ דרבנן וסמכינן אחזקכ שליח עושכ שליחותו, דכלאו ככי כיון דיס לו חמץ דאורייתא כאיך סמכינן אשליח שימכור הא לא אמרינן חזקכ עושכ שליח בדאורייתא וכאיך סמוך כ"ע לעשות שליח וכלא בדאורייתא לא סמכינן אחזקכ דשליח עושכ שליחותו ח"כ ע"כ ז"ל דכל אדם מבטל כל חמלו שיש לו ברשותו ונמלא אין לו חמץ אלא מדרבנן שחששו

לו חכמים ושפיר עושב שליח למכירה, וכיון שעושב שליח למכירה הרי כבר אינו מצטל החמץ שמכר לעכו"ם רק חמלו ושפיר מוכר החמץ לעכו"ם נמלא בדבר ממ"נ אם לא יעשב שליח שליחו ממש דלא סמכין לחזקתו בדאורייתא אז הרי הוא ציטל חמלו ונמלא דלא הוי רק איסור דרבנן ודדרבנן שוב לכ"ע סמכין לחזקה שליח עושב שליחו וחוזר חלילה ושפיר סמכין לחזקה זו של שליח עושב שליחו חלל דא"כ מינה שמעינן דהיכא דעושב שליח למכור ואינו מוכר בעלמו אז לכ"ע מהני דביטול מדאורייתא אם לא מכר בשליח לבסוף וכנ"ל וכבן כי הוא דבר חדש בס"ד.

שיטת הר"ש דאף בשל תורה אמרינן חזקה שליח עושב שליחו

ואל תשיבני דכחוס' פירושין כנ"ל ד"ה ר"ש חמר ז"ל כרב רבינו שמשון מפוליר"א פוסק כרב ששה דבכ"ג פוסק דהלכך כרב נחמן דיני ורב ששה באיסורי ובעויו"ד סי' של"א אחר שהביא דברי הרמב"ם כחז אצל הר"ש פסק דאפילו בשל חורב סמכין אשליח עושב שליחו וכו' ע"ש ולפ"ז דידן נמי סמכין לחזקה שליח עושב שברי חזקה זו באיסורי הוא ומיכו ר"ח בקשה עליו מהא דגיטין ע"ש ובחי' על רבינו הגדול דבכ"ג גיטין (דף ע"ט ע"ב ווארשא ובח' סי' ק"א שם) הראחי לדעת דדעת רבינו דבכ"ג אפילו היכא דאמר בשליח בפיו שלגירושין נחנן לו בגע לחומרא אמרינן חזקה לקולא לא אמרינן ואע"ג דקאמר שליח, פיו וחזקה לא הוי כשני עדים ע"ש ועיין בל' קידושין לרבינו דבכ"ג היכא דאמר ליה לשליחו לא וקדש לי אשכ פלונית והלך אחו שליח ולא כחזיר שליחו נאסר בקרובותי של אחו אשכ דודאי חזקה שליח עושב שליחו ע"ש ובח' שם סק"י בארתי קלח בזה ע"ש. ועיין מל"מ פ"ד מה"כ ה"ו כנ"ל שכתב וז"ל בעויו"ד סי' של"א כחז ע"ד רבינו וז"ל אצל הר"ש פסק דאפילו בשל חורב סמכין אשליח עושב שליחו וכו' וחמך עליו ע"ש.

עכ"פ מצוה דהא הלכתיא אי סמכין לחזקה דשליח עושב שליחו באיסורי דאורייתא במחלוקת שויה וא"כ ככ"ג ע"כ לריך לומר דהמצטל מצטל כל החמץ וממילא דדרבנן לכ"ע סמכין לחזקה שליח עושב שליחו וא"כ ככ"ג אפשר דגם בבית שלמה מודה דביטול ה"י על כל החמץ.

נאגם ולא מסר שפיר מכירה להגוי

והגם כי בררנו קלח בדבר זה מ"מ לא רליחי לסמוך על סברתינו בדבר חמור איסור כל יראה וכל ימלא ואיסור חמץ ומ"מ מאחר שהסברא נכונה חפשי קלח ובעיר כ' עיני ומלחתי בשו"ת אבני נזר ח"ח סי' שמ"ח שנשאל באחד ששכח ליתן לגוי השער מכירה ולעשות עמו כאגדשלאק וליקח ממנו דמי קדימה יש לסמוך על החשבון שהחיר כשצטל וכיח שוגג גם כן ויש להחירו דהנאח עכ"פ ומיכו אם לא ציטל ביום חין להחיר החמץ ועיין גם בשו"ת מהר"ש פנגיל ח"ג סי' כ"א בסוחר ששלח סחורה ולא מכרו לעכו"ם חלל כחז מכחז ללוקח שימכרו וסמך על הלוקח וכלוקח עשה שסבר שהמכר מכר לעכו"ם ונמלא החמץ לא נמכר כלל וכחז נמי דהמכר חונס גמור הוא ולכן יש להחיר ע"י ציטול חד בחרי ולהחירו דהנאח דוקא ע"ש ועיין גם בערוך השלחן ח"ח סי' תמ"ח ס"ט ובמשנה ברורה שם ס"ג דביאור הלכך ד"ה אפילו ובסמוך שם במשנה ברורה אות כ"ה דביטול ובדק יש לסמוך להחיר דהנאח עכ"פ.

ולכן לפענ"ד דידן נמי דכו"ל חונס גמור עכ"פ לגבי שאר אנשים שעשו אחו שליח ולכן לגבי כולם נראה כן במקום שאינו חמץ גמור או שאין בו חמץ כזית בכדי אכילת פרס יש להקל לגמרי ובמקום שיש בו כזית בכדי אכילת פרס ובחמץ גמור יש להקל עכ"פ דהנאח ויכול להחליפו או אם אינו יכול להחליפו אפשר לערבו ברוב כללפנ"ד.

בדן אסח"נ אי ישנם בהפקר ובמכירה, ובדיני שור הנסקל

גיעין מ"ג ד"ה מי היכא עבדא משמע לפוס ריכעא דס"ל דדבר שאינו שוכ ממון אינו במכירה אך יש לדחות דהלוקח אינו מחכוין לקנות עלם גופו חמס כצ"י יו"ד סוס"י רל"ד הביא בשם רב האו גאון דמאן דזבין מחזירו דברים באסורין דהנאח כגון פירות ערלכ או הקדש לא קנח דלאו מידי יהיב ליה ולא כחז שהמכר אינו יוכל למכור (שחז כי אפ"ל שהוא מעטס ח"כ) חלל ממש שהלוקח לא קנח כלום וכמש"כ דלאו מידי הוא כלומר לאו מידי שוכ שאין לו חורח ממון עכ"ל.

שם בגמ' חין לי חלל באכילת דהנאח מנין ח"ל ובעל כשור נקי וכו'. ונחלקו הפוסקים באסח"נ אי ישנם במכירה ובפקר, ולכאורה לשון נקי משמע לגמרי שאינם במכירה דאל"כ אכתי לא ילא נקי.

וראיתי בספר קהלות יעקב למס' כריחות סי' י"ג להבכ"ק ל"ס"ע מרן הגר"י קניבסקי (סעיףפולער) זללכ"ה וז"ל וגם הא דמכרו אינו מכור כי אפשר לפרש דזכו מעטס דאין לו דמים דכחוס'

אלו כמחנה כן בידו של זה וכן מפורש בירושלמי במס' קידושין ואין לנו אחרת כנאח זו מפני שביא גורמח אסכ"ג ומחמחם בלו לידו וכו' ע"ש הכה לכאורח דברי הרמב"ן ז"ל סתראי ניכו דבחולין הביא מירושלמי קידושין כ"ל דמעות אסכ"ג הם גזל בידו ובע"ז הביא מירושלמי זו גופא דכדמים הם כמחנה בידו וברי הם שלו לקדש בהם את האשכ וי"ל קלח דרמב"ן נמי ס"ל דכירושלמי פליג אש"ס דילן דכירושלמי ס"ל דמקדשין בגזל ואין קי"ל דאין מקדשין בגזל וכיון דקי"ל דאין מקדשין בגזל א"כ אמאי מוכרן וקידש דמיכון מקודשת וע"כ דמעות כמחנה הם לש"ס דילן ובמס' ע"ז פי' אליבא דהלכתא ובמס' חולין הביא לשון כירושלמי לעולם כדן דל"ל לחמץ דמים אבל לענין הלכה לא כוכ ליה בכלל גזל כיון שכלוקח בדעתו נתן לו כממון מסתמא נחנה לו לשם מחנה ואולי הוא כעין מה שאמרו במקדש אחוה דמעות מחנה משום דאדם יודע שאין קידושין חופסין באחוה וגמר ויכיר לשם מחנה ולמ"ד לשם פקדון וככ"ג ונ"ע.

ומידו לדין כרי כחז הרמב"ן ז"ל מפורש דאסכ"ג אסור למוכרן וכמוכרן לא עשה כלום ואפילו נחכין כלוקח ללקחן גם החוס' חולין כ"ל הקשו לפרש"י דעכ"פ לכתחילה אסור למוכרן וכן הקשה הרשב"א בנדרים הביאו הח"ס ז"ל.

מ"ט שמכרן וקידש בדמיהן מקודשת

גם רבינו הריב"ז קידושין נ"ו כחז וז"ל מוכרן וקידש דמיכון מקודשת ע"ס דדבר מפורש בירושלמי דגרסינן בהם ר' חגי בשם ר' זעירא לפי שאין דמיכון פי' שאסכ"ג אינם שוים כלום ואין להם דמים ומעות שנתן לו לוקח בהם גזל הם בידו או מחנה ואמרינן א"ר חנניה זאת אומרת מקדשים בגזילה פי' כיון דאסכ"ג ניכו דלא שוו מידי כדאמרינן וגם אינן חופסין דמיכון כמעות שנתן לו לוקח כשלא הכיר בהם גזל הם בידו ובגמרא דילן לא אמרו כן משום דסמכו אמתני' דאחיות וכו' ומשמע לן דמתניתין דכחא כשכיר בכן לוקח וגמר ונתן לשם מחנה לשמואל או ע"מ שיוציאם לרצ א"ג כשמכרן לעכו"ם ואפי' מכרן לישראל ולא הכיר בהם אע"פ שכיב מכיר בכן מוכר לא נחכין לגזול אלא שיכיוו אללו מלוה וכשיחזור בו לוקח ישלם מביחו וכיון דכן חידך יבחינו ויכליה לאפוקיה ללו גזל הוא אלא מלוה ויכול לקדש בהם את האשכ וכה דקחני קדש בהם ללו דוקא דיעבד אלא אפילו לכתחלה יכול לכוזיאם במה שירצה וכו' אלא שלכתחלה אסור למכור איסורי הנאה שלא יבא כהנהגה באסכ"ג ויבא להם דמים ולכתי קחני מכרן דיעבד דוקא וכו'. ובמסכת חולין כוסיף

ומבאן ואילך דברי החלמיד הרו"ח להחלמד ובע"ס החקירה אי אסכ"ג המוכר יכול למכור לפענ"ד נראה מדברי בירושלמי פ"ב דקידושין כ"ה במקדש בערלה ובכלאי הכרם ובשוכ"ג ובעגלה ערופה וכו' אינה מקודשת מכרן וקידש דמיכון כרי זו מקודשת ובגמ' ר' חנניה בשם רבי זעירא בשאין דמיכון אמר ר' חנינא זאת אומרת שאין מקדשין בגזילה וגירסתה כרשב"א וברא"ש ובר"ן שמקדשין בגזילה ופירשו לפיכך היא מקודשת לפי שאין חופסין דמיכון לאיסור וכו"ל גזל בידו ואר"ה מקדשין בגזל ע"ש וברמב"ן חולין דף ד' אמה שהקשה רש"י דא"כ מלינו דמים לחמץ בפסח ולשור הנסקל שאם רצה למכרו לגוי מותר כחז וז"ל אבל בירושלמי מלאהי שפי' במס' קידושין בשאין דמיכון א"ר חנינא זאת אומרת שמקדשין בגזל פי' מקודשת לפי שאין לנו דמיכון שאין להם דמים ואין חופסין אוחס באיסור ואינה אלא גזל ביד מוכר ולפי זה נראה כע"ס שאף מוכר עלמו מותר באוחן דמים ולא מלינו דמים לחמץ בפסח שכיון שהם אסורין בהנאה ואסור לו נמי למוכרן, וליחנן במחנה אין גופן ממון, ואין דבר בגורם לממון אלא דבר בעומד לשרוף כן אלא שאם מכרן אין בהם כח לחפוס דמים באיסור דכל דלא נפיק מאיסור כגון הקדש אינו חפוס דמים באיסור אלא ע"ז ושביעית כדאיתא בפ' ר"ש וכ"כ ה"ר משה בר מיימון בספרדי ז"ל שהדמים מותרים ע"כ (דפוס רייכמאן וביטנות קלח שינוי נוסח).

וקצת נ"ע על מרן הח"ס בח' לחולין שהביא דברי הרמב"ן מע"ז בח' וכחז וז"ל אבל למכור מותר רק שאיננה מכירה אלא גזל אלו דברי רמב"ן עכ"ל ובזה מיישב קושיא החו"י ומיכו לפי הגירסא שאללינו הרמב"ן ז"ל כחז מפורש דאסור למכור אלא שאם מכרן אין בהם כח לחפוס וכו"ל מעות גזל בידו, ונ"ע.

מוכר אסכ"ג אי מותר באותו דמים

הן אמת דבעיקר דברי הרמב"ן ז"ל נמי נ"ע במה שכחז שאף מוכר עלמו מותר באוחן דמים מאחר שכחז שהדמים הם גזל בידו היאך הוא מותר בהם וז"ל דמותר מדין אסכ"ג אבל אסור מדין גזל, ועיין חי' ברא"ש. קידושין שם ונ"ע.

איברא דהרמב"ן ז"ל במס' ע"ז דף ס"ב ע"א כחז וז"ל מ"ע שכרו אסור אילימא הואיל וי"י אסור בהנאה שכרו נמי אסור פי' כל שנאסור בהנאה אף הנאה גרמחו אסור בהנאה אע"פ שאינה דמים לו וברי פרלם וכל"כ דאסירי בהנאה וכן מכרן וקידש דמיכון מקודשת לפי שאין חופסין את דמיכון ודמים

כריעצ"ה שנית וכחצ וז"ל נמלח למד דמדאורייתא אסור להחליף ולמכור אבל אם החליף או מכר דמיו מותרין אף לדידיה ומדרבנן החליפין וכדמים אסורים לדידיה אבל לאחרים מותרין אף מדרבנן.

עכ"פ נראה מדברי הראשונים ז"ל דאסכ"נ לית זכו מכיר משום דלא שוו מידי ואסור להמכור למוכרן וז"ל דמכ שלא כתב רב כחי גאון שהמכור אינו יכול למכור אלא שכלוקח לא קנא כלום לאו לדיוקא קאחי דהמכור מותר למכור אלא דס"ד אמינא כיון שכלוקח ידע שזכר אסכ"נ וליכא מקח טעות כו"ה דאסורה הוא דקעבד אבל מ"מ קנא קמ"ל דלא קנא כיון דלאו מידי יכיר ליכא עכ"פ לדידיה דברי מעכנ"ק דכל שאין לו דמים אינו בחורח מכיר.

מש"כ הקצוה"ה דא"א להפקיד אסור

[אנב] מדברי כריעצ"ה ז"ל דכח נמי מפרש דלדידן ז"ל דכשכיר זכר לוקח גמר ויכיר לשום מחנה לשמואל וז"ל דזכר נמי דעת כרמז"ן ז"ל כנ"ל ובמכ שכתב כריעצ"ה ז"ל אע"פ שכיב מכיר זכר מוכר ולא כלוקח ישראל לא נחזיון לגזול אלא שיכיר אלא מלכ לכוונתו מכר לן ולכוונתו כרי בלחמ גזלו וז"ל דכיון דדרך מקח וממכר נחתו לו לא כוי גזל ולי"ע.

ולענין חי יכול להפקיד אסכ"נ שכלוקח"ה שם כביא דא"א להפקיד זכר כמכ חשכתי לפע"ד דחלוי בעטם שפקד מכני דלדעת כרמז"ם דפקד הוא מדין נדר ובאריק זכר בקלוקח"ה שהוא מדין נדר ממש לכאורח גם אסכ"נ יכול לנדור שכיב אסכ"נ מותר ליכנות שלא כדכ"נ ויכול לנדור שלא ליכנות, אבל למ"ד דפקד הוא מדין קנינים ועושב קנין א"כ כיון דאסכ"נ לא שייך זכו קנינים וכמ"ש א"כ גם הפקר לא שייך באסכ"נ, אלא שראיתי למעכנ"ק ששכל את ידיו בד"כ ועפ"י כנ"ל וכחצ אבל הפקר שאינו אלא סילוק בעלותו אפשר דיכול וא"כ יש עוד טעם שלישי להפקד משום סילוק בעלות ולפ"ז יש לומר דמכ שפרש"י ז"ל דכח דשוכ"נ אינו מכור ואינו קדוש הוא משום דכוי דבר שאינו ברשותו מוכר דגם להפקירו א"א י"ל דרש"י ס"ל דהפקד משום קנין ושפיר כי לריק לעטם דאינו ברשותו.

איהו מין הפקר עושה קנין והמפקד בשבת

ובעניינתן כבחנו מס' מגן אבות לכתשצ"ן דיש שני מיני הפקר האחד שמפקירו לכל העולם וכשני שמסלק רשותו ורשות כל העולם ממנו והפקד זכר מותר בשבת דאינו כמכר אלא סילוק רשות והפקד לכל

העולם אסור בשבת ולכן מותר להפקיר בכמות בשבת ששכר לעכו"ם. עוד העלה שם דבחמץ כיון דא"א לומר שמזכרו לכל העולם שכיב אסור לכל ישראל ולעכו"ם בלבד הוא דשרי ככ"ג כוכ כהפקד לעניים גרידא דלא מכני כמ"ש (פאה פ"ו), וע"כ ענין הפקר דחמץ הוא סילוק רשותו מהחמץ ולא הקנאה רשות לאחרים וכוסף לחדש דכח דבצי ר"י בנדרים עד דאחי לרשות זוכה כיינו דהפקד שמחורה הקנאה אחי עלה אבל בחמץ דכוי רק סילוק רשות לא בעינן אחי לרשות זוכה לכ"ע ובזה כבנתי דברי כמג"ה ס' תמ"ה סק"ד אדעתיה דעכו"ם אפקריה אדעתיה דכ"ע לא אפקריה ואין לו מוצן ולכנ"ל אחי שפיר ועיין מחנ"ה כל' זכ"י מהפקד, וקל"ה יש לדחוק דמש"כ כרמז"ם דהפקד מטעם נדר ג"כ ככוונתו שהוא כעין סילוק רשות ולא קנין אבל אין לזה דין נדר ממש אלא מסלק רשותו כמו כבוד מדבר שלא ליכנות מסלק עלמו מזכר אבל אינו מפקיעו מרשותו ככ"נ הפקר וי"ל.

קושית הקצוה"ה דא"א בשור הנסקל

עוד רגע אדבר באות כ' שם מכ שכתב בקלוקח"ה דאע"פ דא"א ודאי מכני אפילו דבר שאינו ברשותו דכח בגזילת מכני יאוש א"כ כי נגמר דינו (דשוכ"נ) נימא דא"א מיכא כוי [ולפ"ז] נימא ככל דשוכ"נ שכוונתו עדין כל הקודם בו זכר לפי שאחר יאוש יכולים אחרים לזכות בו] אף כתב בקלוקח"ה דזכר ליכא דא"א לא ילא מרשות בעלים עד דאחי לרשות זוכה ואינו כהפקד וכו'. והקשה מעכנ"ק וז"ל ולכאורח אינו מוצן מאי קשיא ליכא להקל"ה דעד דאחי לרשות זוכה לא ילא מרשות בעלים כה מ"מ שפיר כל הקודם בו זכר דכח לאחר יאוש יכולים לזכות וכו', וכיוצא ומרן בקלוקח"ה הוא דוז"ק אכפך בזכותי (כמ"ש רבי דאחי מבית דוד מהפקד בזכותי).

חילוק בין יאוש להפקד

ולפענ"ד נראה בכוונת בקלוקח"ה לפמ"ש בנתיבות ח"מ ס' רס"ז סק"ג בחילוק בין יאוש להפקד דבמחייאש מאזידה וכיוצא בו וקודם שזכר ליד אחר שרואה לזכות חזר בו מן היאוש וזכר מהחפץ או שראוה ברחוב א"ל לחזור ולעשות בו קנין אלא חזר בו מן היאוש ואין לריק לחזור ולזכות משא"כ בהפקד שלאחר שפקירו אפילו לא זכר אחר לריק לחזור ולזכות בו ואם קדם אחר וזכר זכר זכר דלאחר ההפקד כרי כבעלים הראשונים שפקירו אין להם יותר זכות משאר כל אדם משא"כ ביאוש אכתי נשאר כח לבעלים לחזור זכר ובמקום אחר ביאורתי קל"ה (בספרי משנה כלכות

עיקר מקומו) דנחלקו רי"ח ור"ל דדין שוכ"ג שכוזמו עדיו דריו"ח אמר כל הקודם בו זכב ור"ל אמר שאין הקודם בו זכב דכוי יאוש בעטות כרי מעטס יאוש נגעו זב, וגם כר"א"ש ז"ק פ"י סי' כ"א מפרש דשוכ"ג שכוזמו עדיו הוא מפני שבעלים מתייחסים כימנו נמלא דעכ"פ זכ סחירכ מפורשכ לכקלכ"ח ז"ל.

ול"ז דמסחפינא כי' נלפענ"ד דבאמח זש"ס דילן כריחוח כ"ד אמר ר' יוחנן שור הנסקל שכוזמו עדיו כל המחזיק בו זכב בו אמר רבא מסחפרא עעמיכ דר' יוחנן כגון דאמרו ליכ נרבע שורו אצל אמרו רבע שורו הוא בעלמו מידע ידע דלא רבע ולא מפקר ליכ וערה ומייתי עדים, וגם עוד שם אצל ככא דדידיכ חליא מילתא הוא בעלמו מידע ידע דלא רבע ולא מפקר ליכ. וכנכ זכל בענין שם מיירי מדין הפקר וגם חפס לשון הפקר גם רש"י וחוס' ורבינו גרשום שם כולכו כביאו לשון הפקר וגם במחנכ שלא רכא נמי דין הפקר הוא לכאורכ ולכן כי' נלפענ"ד דחרי אנפי, כאופן כאחד דקלכ"ח ס"ל דש"ס דילן חולק אירושלמי וכרי לא כביאו כלל דברי ר"ל וא"כ ש"ס דילן ס"ל דכוא מעטס הפקר וריו"ח נמי ס"ל מעטס הפקר הוא.

שד"ג שדחמו עדיו מדין יאוש או מדין הפקר נגעו בו

ותאופן כשני דלכאורכ יש להקשות לפי פי' אירושלמי דשוכ"ג הוא מדין יאוש ולא מדין הפקר א"כ באמח אמאי כשכוזמו עדיו כל המחזיק בו זכב בו סוף סוף ביאוש קי"ל דבעלים יכולים לחזור זכס וכמ"ש לעיל זשס הנחיצות וא"כ מיד שכוזמו בעדים בעלים חוזרים מן ביאוש וכאיך כל המחזיק בו זכב בו כא יאוש כדר ור"ל נמי אירושלמי אמאי נחן עטס דיאוש עטות הוא כא אפילו כיכ יאוש מדעת ממש נמי חוזר מן ביאוש וכ"ל לומר עכ"פ עד שלא חזרו בעלים כל הקודם זכב או אם לא חזרו בעלים כל הקודם זכב וכוא לכאורכ קושיא גדולכ. עוד קשכ דכללו יאוש וכפקר ביחד למעיין שם. וכמ"ש בבית כלוי דכפקר לאו דוקא אלא כוונתם יאוש וזכ באמח חמוכ לומר דשלא בדקדוק כחכו הפקר במקום דיאוש.

ולכן כי' נלפענ"ד לחדש דתרוייכו איתנייכו וכוא דלכאורכ מכ"ח לומר שמפקיר את שורו אם באו עדי שקר ונגמר דינו למיחכ מ"מ כרי הוא יודע שאינו חייב מיחכ דזככ"ג מיירי כחם ול"ל כיון שרואכ שנגמר דינו וכאמינו לעדי השקר כללו וע"כ נאסר זכנאכ אסוחי אסח דעתיכ מיניכ דלא שכיח דליחו סכדי וליזום לכו וכיון דכבר מייאש מיניכ בליח זרייכ מפקירו דמכ לו לעשות כלומר שביאוש מביאו להפקיר. בקיזור

ח"כ סי' רל"א) דיאוש לא כוי רק סילוק רשות ובידו לחזור קודם שזכב זכ אחר וכפקר כוי קנין ואינו יכול לחזור.

ול"ז יש ליישב דברי רבינו בקלכ"ח דכיון דאמר שוכ"ג שכוזמו עדיו כל הקודם בו זכב בו ומשמע דאפילו בעלים רולים לחזור בו אינם יכולים לחזור דכוי מורכ לשון כל הקודם זכב בו וכרי ביאוש כדין דבעלים יכולים לחזור וא"כ מיד שנמלאו בעדים זוממים ודאי בעלים חוזרים מיאוש וכדרא לרשות בעלים וא"כ אמאי כל הקודם בו זכב ועכ"ל דלאו מעטס יאוש הוא וז"ש דזכ ליחא דיאוש לא ילא מרשות בעלים עד דחתי לרשות זוכב ואינו ככפקר ושפיר לאו כל אדם זוכב בו שכרי מיד שכוזמו בעדים בעלים חוזרים מביאוש וזוכים קודם אחרים וליכא למימר כל הקודם זכב וכוי דומכ לזכמכ שדפקירכ זשנכ שאין כל אדם זוכב זכ, ולא דמי להפקר, ולכן כחכ בקלכ"ח דאינו מעטס יאוש כן כי' נלפענ"ד ליישב סברה מרן ז"ל, ואשמח מאד לשמוע חוד"ק גם זכ.

ישוב לפתירת הרמב"ם בשור הנסקל שדחמו עדיו

ובזה כי' אפשר ליישב נמי סחירכ כרמז"ס ז"ל שזפ"ח מנ"מ כ"ע כחכ ששוכ"ג אחגמ"ד א"א להפקיר ובסוף הפרק כחכ דשוכ"ג שכוזמו עדיו כל הקודם זכב שכרי משגמר דינו הפקירכו בעלים כרי דכפקר זשוכ"ג מופיל ולכנ"ל י"ל דודאי שוכ"ג שנגמר דינו זסחם ואמרינן שבעדים כשרים וכאי שוכ"ג באמח חייב סקילכ בעלים מתייחסים כימנו ועכ"פ אפילו לא מיאשים א"א להפקירו כיון דאסכ"ג הוא וא"א להפקיר אסכ"ג אצל זסוף הפרק מיירי זשוכ"ג שכוזמו עדיו ובעלים ידעו ששור זכ אינו חייב מיחכ וידע שעדי שקר הם שבעידו על שורו ולכן באמח שור זכ אינו אסכ"ג לבעלים שידעו כאמח שמעולם לא נגח שור זכ ולכן כל זמן שלא נגמר דינו אכתי חשכו בעלים לכזים את בעדים רק לאחר שנגמר דינו שראו שמעשכ שקר כלליה הפקירו את השור ושפיר זידם להפקיר שכרי הם ידעו שכשור בעלם אינו אסור שאינו שוכ"ג ואולי אכתי חשכו להביא עדים להזימם כן כי' נלפענ"ד ליישב דברי דו"ק, ועיין ישועות ישראל לכגריי מקוענא ח"מ סי' כ"כ אות א'.

שד"ג שדחמו עדיו מהלוקת בבלי אירושלמי

ותא דלא חקשכ לי' להקלכ"ח מירושלמי שביא מרן בבית כלוי זח"א סי' מ"ח דמבואר אירושלמי סוכדרין (פ"י כ"ז) באמח כיל"ל מז"ק פ"ד כ"ח ששם

דמחכני בעשיית מלוא שמקבל שר בעוכ"ז ובעוכ"ז לא חשבו נכנס בחסכ"ג אלא כשנכנס בגופו של איסור ולא גורם הנאה ממקום אחר, ונחי' הרשצ"א נדרים ע"ז הנאה בגוף כדאי מלוא שרי, וגדולה מזו כתב הח"ס נחי' למס' גיעין דף נ"ג ע"ב לפ"מ דקיי"ל צ"ל החובל בשור העומד להריגה ונח' א' וברגו לריך לשלם לבעלים עשרים זכובים דמלוא של בעלים הוא וכתב המג"א סי' תרמ"ט סק"כ דערלכ מקרי לכס נ"ל מאי עממא דערלכ מלואה בשריפה ואם נח אחר ושרפה לריך לשלם לבעלים משו"כ כוכ לכס וכו' ע"ש, וא"כ חסכ"ג עכ"פ יש לו בעלים לענין מלוא ובידו למסור לאחרים כגון ערלכ שיחן לאחרים לשרפן ולקיים כמלוא וכוכ שלו ואחרים אסורים לגזלו ואם גזלו חייב לשלם לו עשרה זכובים.

שבעה מיני גנבים דם

ובתוספתא דצ"ק פ"ג כ"ז ובמכילתא משפטים פ' י"ג קל"ו וז"ל שצטב גנבים כן הראשון שגנבים גונב דעת הכריות וכו' למעלה מכן גנב איסורי הנאה פטור מלשלם, עבדים ושטרות שפחות וקרקעות וקדשות אינו משלם אלא קרן וכו' ע"ש ומצואר דבחסכ"ג שיך איסור גניבה וכוונתם בלי רשות בעלים גנב הוא ופלא על קלח מפרשים שרלו לומר דחסכ"ג כו"ל הפקר ובר"ן נדרים (כמוצא לעיל) מלינו מחלוקת הרשצ"א ובר"ן בלואר הנאה פירות עלי אי נועלן צע"כ ולפי החוספתא אמאי נועלן צע"כ הא אסור לגזול חסכ"ג וי"ל קלח דמחנה כהונכ לאו ידידה ניכח.

ומידו צירושלמי פ"ב דכלאים כ"ג מעשה מלא כלאים זכרם יכו אסורים משום גזל שהוא רואה זכרן כאלו עקורין ומונחין לפניו ר' יוסי לא אמר כן אלא שצטב הוא רואה זכרן כאלו עקורין ומונחין לפניו מעשה מלא כלאים זכרם יכו אסורין משום גזל שצטב הוא רואה זכרן כאלו עקורין ומונחין לפניו כאלו יש לו עם מי להכנס כאלו אין לו עם מי להכנס וכו' נראה לכאורה כך דלכ"כ הרוואה זכרם יש זכרם משום גזל וכלכ"כ שאין רואה זכרם לית זכו משום גזל ולכאורה כ"כ בכל איסורי הנאה לפ"ז היות כי כל חסכ"ג דין אחד להם לענין גזל א"כ לכולם דין אחד שכל שרואה זכרן יש זכרם דין גזל וכל שאינו רואה זכרם לית זכו משום גזל ולפ"ז נראה ראי' ברורכ לדעת מעכ"ג שליט"א דכ"ז שאין לבעלים רואים בחסכ"ג ומסלק בעלותו מהם מותר לכל ואין צו משום איסור גזל הכנס דמחנה לא יוכל ליתן דלאו בר דמים הוא וגם אינו יכול למכור ומיכו להפקיר אכתי לפענ"ד לאו דבר פשוט שאינו יכול להפקיר.

דשוכ"ג אחר שנגמר דינו לבעלים מחיילים כימנו ואסוחי אסחי דעתיכו מיני' וכיון שנחילשו כימנו ואסוחי דעתיכו מפקירו ליה ולא דמי לסחם יאוש בשאר חפלים שביאוש רק מחמת שאין חפץ תחת ידו ולכן שפיר חוזר צו שאינו מפקיר אצל זככ"ג שנגמ"ד צצ"ד ונאסר בהנאה צע"כ ככ"ג יאוש מייאוש כימנו ואסוחי אסחי דעתיכו מיני' ומפקירו. נמלא חרוייכו אמה דיש כאן יאוש ויש כאן הפקר וש"ס דילן נקט סוף הדבר שהוא הפקר שהוא הפועל יולא וש"ס ירושלמי נקט ר"ל ביאוש דכיון דביאוש כ"י בעשות נמלא דגם הפקר אינו הפקר דהפקר צא ע"י ביאוש הזכ.

ומדרייך מאד זכר לשון רבינו בגדול הרא"ש ז"ל שכתב וז"ל ומשור הנסקל שהזמנו עדיו אין נראה לי ראי' דשאני הכס כי מיד שנגמר דינו נאסר בהנאה ואסוחי אסחי בעלים דעתיכו מיני' וכו' אצל הכא לא כוי הפקר דאפילו נחר דיכניכו לשמעון אי כוכ אמר ראובן חנם לי ואשא ואחן זכס עד שיחצטם העכו"ם ה"כ לריך ליחנם לו וכיון דאכתי יש לו זכות זכס לא אסח דעתיכו מיני' ולא מפקר לכו כלל וכו' והנכ החחיל ציאוש וכיסח הדעת וסיים לא אסח דעתיכו מיני' ולא מפקר לכו משמע לכאורה מדברי הרא"ש דצוכ"ג נמי ודאי אפקורי מפקיר ליה לאחר שנגמר דינו לכ"ע אלא דלכאורה אמאי מפקיר ליה וע"ז מפרשים דמיד שנגמר דינו כיון שנאסר בהנאה אסוחי מסחי בעלים דעתיכו מיני' ולכן מפקירין אותו כנלפענ"ד ומיושב זכר מכ שהקשינו שחרי יאוש בידו לחזור כנלפענ"ד ליישב דברי הקלכ"ח ז"ל וידעתי כי יש לפלפל בדבר אמנם חשכתי לקיים ומצטרך אל חתעלם.

אי מותר ליצור אסחי"ג בע"כ דבעלים

עוד עלה בלבי הכרורי דברים דכש"ך יו"ד סי' רכ"ז סק"כ גבי הא דאסר הנאחו על עצמו להר"ן יכולין אחרים ליעלו צע"כ וכיש"ש חולק ע"ז שחרי יכול ליחנן ללדקא או לשוייכ דבר מלוא ובמחנה אפרים בל' זכ' מהפקר סי' ד' גמגס על הר"ן נימא דדוקא על עצמו אצל דעחו ליחנם ללדקא וכיו"צ דמלוא לאו ליכ"ג ובציונים לחורכ כלל ל"ע בביא מצ"ק ל"א ע"ב דח"ל אנה צעי למיעצד האי מלוא וכן העיר על הרשצ"א צמודר הנאה מלולב חצירו דיכ"ב ליה צמעמ"ל כיון דאין כאן הנאה רק מלוא ולאו ליכנות ייחנן אין כאן נכנס מאסכ"ג.

ובחי' הרשצ"א יצמות ק"ג ע"ב בביא קושית הרמב"ן אמאי חלינא כשרכ הא אשכ ייחרה לשוק ונכניח מאסכ"ג, ובחי' הרשצ"א סוכה ל"א ואע"ג

ובזה מיושג נמי קושיית הפלתי (סי' כ"ז וס"צ) דמאי פריך וכרי אבמכ"ח, דילמא מיירי באבמכ"ח מבמכ"ח עמאכ דלישראל אין אבמכ"ח נוכג צו ושרי צכנאכ ומשום לפני"ע אסור דצ"ג נוכג צעמאכס צכעכוריס ע"ש, ועיין שו"ת צית שפרים יו"ד למרן ז"ל (סי' נ"ח). ולפי דעת האמונת שמואל אחי שפיר, דכיון דעמאכ אינכ אסורכ משום אבמכ"ח לישראל (כמבואר צש"ע שס) וממילא ליכא צזכ משום לפני"ע. וא"כ ע"כ מיירי באבמכ"ח ממש דאסור לישראל. שוב ראייתי ציד אצרכס (יו"ד כנ"ל) שכחיר קלח מדצרי בגמ' דידן ראי' לאמונת שמואל.

אבמכ"ח אי מותר בהנאה

עוד יש לומר לפי דעת המכרי"ל צתשו' (סי' קנ"ז וקס"ח) דאפילו לא כי' מקרא לכחיר אבמכ"ח צכנאכ צישראל מ"מ צצ"ג שפיר מותר צכנאכ ע"ש, ובמשנת בעמרמי (סי' קי"צ) צכחתי דצרי ע"ש. ולפ"ז אי נימא דר' נתן מיירי צמפרכס דמותר לישראל משום שנשחט א"כ ליכא איסור לכושיע צצ"ג, דכרי כחצ כריעצ"ח (ע"ז ע"ז ע"ז ד"כ מי דמי) דצספק אס יעצור ליכא לפני"ע מכ"ח רק מדצבנן, ועיין שפ"ח (ח"צ כלל מ"צ). ולפ"ז חקשכ אחאי אמרו צמושיע אבמכ"ח לצ"ג עוצר אלפני"ע, נימא כיון דמותר צכנאכ א"כ יש ספק שמה לא יאכל כלל האבמכ"ח ואינו רוצה רק להנאחו. ועיין שו"ת צי"ש (יו"ד סי' ק"ח ד"כ ובאבמכ"ח) שר"כ לומר כעין זכ לפמ"ש בפמ"ג דאבמכ"ח אין לוקין עליו שלא כדרך אכילה ודידן עדיף מזה. וא"כ אי נימא דמפרכס מיירי ולישראל שרי ולעכ"ס אינו אסור אלא לאכילה שפיר מותר לכושיע מכ"ח, וככא דדאורייתא מיירי מדפריך עליכ מקרא. עוד כחצתי צמקוס אחר דמפרכס ליכא לפני"ע דאורייתא דכרי אפשר שימתין עד שחמות ולא יאכל באיסור, וא"כ ע"כ ליכא כאן איסור לפני"ע דאורייתא. וא"כ מאי אמר ר"ג שלא יושיע אבמכ"ח לצ"ג אי מיירי צמפרכס, אבל אי מיירי באבמכ"ח דאורייתא אחי שפיר דלישראל אסור וכאיסור על כישראל ולי"ע.

מקום דנקב מושיט יין לצור ואבמכ"ח צב"ג

בחד"י שוחא נראה לפרש צזכ מכ דמייתי צגמ' רק כני חרי איסורא צמושיע יין לצור ואבמכ"ח לצ"ג. ונראה דלכאורכ יש להקשות צמושיע יין לצור אחאי עוצר אלפני"ע כיון דצידו לשאל על נדרו, ואמרינן ודאי ישאל ולא יעצור. ועיין חוס' גיעין (דף ל"ג) שכקשו דנזיר שכחצו צו אחאי לוקה, כא כוי כחראת ספק שמה ישאל על נזירותו, וחירץ דמוקמינן אחזקתו. וכמכרש"ח

ובד"ץ יאוש אי כוי ככפקר יש לעיין צחוס' צ"ק ס"ו ע"א שכחצו דיאוש לא כוי כפקר ומדצרי רש"י גיעין ל"ע נראה לכאורכ דיאוש כוכ ככפקר ועיין מכרי"ק שורש ג' ומחנ"א כל' זכיכ מכפקר סי' ז'.

חוס' ד"כ ליכחוצ וכו' צח"ד וכנך קראי, עיין חוס' חגיגה ו' ע"צ ד"כ לפסוק.

דף כ"ב ע"ב

בגדרי האיסור דלפני עור באבמכ"ח

וחדי אבמכ"ח וכו' וחניא רבי נתן אומר מנין שלא יושיע אדם כוס יין לנזיר ואבמכ"ח לצ"ג, ח"ל ולפני עור לא חתן מכשול כא לכלבים שרי. ומבואר דאף דכחיב לא חאכל לא נאסר צכנאכ. ובגאון כרבי ר' בעשיל כקשכ לר' אצכו דפריך מדצ"ג דאמר מנין שלא יושיע אדם אבמכ"ח לצ"ג ח"ל ולפני עור לא חתן מכשול כא לכלבים וכו', וקשכ דילמא מיירי צמפרכס דחיתא צחולין דלישראל מותר ולצ"ג אסור, דלישראל צשחיעה חליא מילתא ולצ"ג צחיותא חליא מילתא ועדיין חי כוא ואסור משום אבמכ"ח, וכניח צל"ע עיין חנוכה כחורכ פ' צח.

ולד"ד לפי שיעת בגאון ז"ל יותר כוי ליכ להקשות דילמא מיירי באבמכ"ח צבן פקועה דלישראל שרי צאכילכ צלי שחיעה אס לא משום צל חשקלו (כמבואר צש"ע), וא"כ קשכ לכ"ע דילמא מיירי באבמכ"ח צבן פקועה דמותר לישראל ונאסר לצ"ג. וכא עדיפא להקשות, דמפרכס דאסורכ לצ"ג משום אבמכ"ח כוא מחלוקת כפוסקים ורובס חולקים על כרמצ"ס שפסק כן, שכרי אכן קי"ל דמי איכא מידי דלישראל שרי ולצ"ג אסור, אבל צבן פקועה כלכ פסוקה כוא חליצא דכו"ע.

שימת האמונת שמואל בדין לפני"ע

וצראה לפמ"ש האמונת שמואל צחשובכ (כציאו כפר"ח יו"ד סי' רס"צ) וכן דעת בע"ז (יו"ד כנ"ל) דכל דבר שאינו אסור על הנותן אפילו שהוא אסור למקבל לית ציכ משום לפני"ע. א"כ באבמכ"ח ממפרכס דאסור רק לצ"ג ולא לישראל א"כ ליכא צישראל לפני"ע. וע"כ כיון דאמרו צגמ' וחניא ר"ג אומר מנין שלא יושיע אבמכ"ח לצ"ג מבואר דעוצר משום אבמכ"ח וא"כ ע"כ באבמכ"ח ממש קאמר. ועיין פרי"ח מכ שכקשכ על האמונת שמואל, ומיכו יש אחרונים שאלו צשיעת האמונת שמואל וצחי' כארכחי.

זכנאח, מ"מ אי נימא דיש לו כיחר זשחיעכ א"כ כי
אפשר זמכירכ לשחיעכ זבחרי אנפי, או שכי' מחנכ
זשעת בקנין שלא יחול בקנין עד לאחר שיזשוע ואז
יחול בקנין וממילא אפשר זמכירכ, ז' נראה דאף
זזכמכ זחייכ לאיצריס עומדת ואסורכ זזכנאח מ"מ
אס נשחעכ וכותרכ כוזרר כוזרר דאוחכ זזכמכ
לשחיעכ עומדת ולאו לאזמכ"ח, וא"כ בקונכ זזכמכ
לשחיעכ לעולם אמרינן דכוזרר כוזרר זלשחיעכ עומדת
וכותרכ זזכנאח, ולפי' שפיר י"ל ומכרו אח כשור כחי,
כיינו שימכרו אוהו לשחיעכ וככ"ג מותר זזכנאח.

למען יתח שורך ממלאכת עבדים

אלא דאכתי נ"ע מקרא דלמען ינוח שורך כיון דממילא
אסור זמלאככ קרא למ"ל לאסור זשעת. אמנס
נראה דגם כא לא קשכ שכרי אפילו נימא זזכמכ
אסורכ זזכנאח מ"מ לא נאמר אלא לישראל, וא"כ
עבדים כעושכ מלאככ זזכמכ ישראל אינו עובר, וא"כ
אכתי כי' אפשר שיחפוס עבדים זזכמכ ישראל ויעשכ
מלאככ, ולזכ נוחכ כחורכ למען ינוח שורך, אפילו
ממלאככ עבדים דאף שאינו אסור לו זזכנאח.

עד שבא ר"ע, מדינך בא

עד שזא ר"ע, ונ"ע לשון שזא ומכין זא, ונראה דר"ע
מתחילכ נמי ס"ל דאין לחלוק כבוד לח"ח כגון זכ
כמבואר דמחו מפסח עד עזרת על שלא נכגו כבוד זכ
לזכ וח"ו שזס ר"ו לזלזל וכ"ש כולם אצל זשיעת רזס
אזלי ולכן לא נכגו כבוד זכ לזכ אצל כיון שמתו כלס
מפסח עד עזרת על שלא נכגו כבוד זכ לזכ חזר זכ ר"ע
ודרש לרבות ח"ח שחייב לנכגו כבוד זכל ח"ח ואפילו
חזירו שכוא לומד זכ מזכ וז"ש עד שזא ר"ע כלומר
לאחר מיחת חלמידיו זא וחידש הלככ זכ, ועיין זעלי
כחוס' עכ"ח עכ"פ זכ ספר חולדות אדס (זראשית ד')
זח"כ ואזכנכ לרעך כמוך זכ כלל גדול זחורכ זן עזאי
אומר זכ ספר חולדות אדס גדול כימנו ופי' כי זללס
אלקיס עשכ אח כאדס וזכ ח"ח שזס זזכנינכ ואחס
כדזקיס זכ' אלקיכס וכזן.

לכס שלכס יכא, משמע דאסכ"י כגס דלא כוכ שלכס
ואפ"כ אסור לגזלן זע"כ של זעליס ועיין רש"י
סוככ כ"כ ע"א ועיין לעיל ו' ע"ב שני דברים אינן
זרשוחו של אדס, וזרש"י שס גרס' שני דברים אינן שלו
ודוק.

סומא אי עובר על ב"י יראה

כתב ככ"מ (פ"א מכל' חו"מ כ"ג) דכל יראה לא משמע

כקשכ דודאי ישאל כדי שלא ילקכ, וחירץ דזככס לא יחיר
לו כדי שלא ילקכ ע"ש, ועיין שו"ת מכרי"ע (ח"א סי' א'
ד"כ ויש להחיישכ), ושו"ת חו"י (סי' קכ"ע), וזי"ד סי'
רכ"ע ס"כ, וכן זאזמכ"ח יש לומר זמפרכסכ לז"י כיון
דסופכ של זזכמכ למות לא יחייב משום לפני"ע, או לפי
שיעת זמכרי"ל כנ"ל דז"י אינו אסור זזכנאח רק
זאכילכ לכוי"ע א"כ כי' מותר לכושיע מכ"ח עכ"פ דספק
לאכלכ וספק לשאר כנאח כוא וכי' סזרא לומר דזככ"ג
לא מחייב, קמ"ל ר' נתן דחייב גס זאלו, וע"כ דמיירי
זנזיר דמוקמינן אחזקתו וכחוס' או כמכרש"א, וזאזמכ"ח
ע"כ מיירי זאזמכ"ח ממז דעובר אלפני"ע וא"כ ליכא
למימר דזאזמכ"ח של מפרכסכ או זן פקועכ מיירי
וכנ"ל.

מנין שלא יושיע, עיין ז"ק קי"ז ע"א דיקא נמי דקחני
כושיע ולא חני חן, וכא דנקט זכל מקום כני
חרחי כוס יין לנזיר ואזר מכ"ח לז"י עיין שו"ת זית
זעריס יו"ד סי' ק"ח וסי' ר"כ זאריכות.

חא לכלזיס שרי, עיין לעיל כ' ע"ב ד"כ ש"מ יאכילנו
לכלזיס ומכ שזיינתי שס.

כל בדמה לראסר בהנאה מחיים ואיך מותר לעבוד בשור

שם בגמ' וכרי אבר מן כחי דזכניכ לא תאכל כנפז
וגו', עיין ח'י רעק"א וח"ס (או"ח סי' פ"ו)
שזקשו למ"ד זזכמכ זחייכ לאיצריס עומדת, ולשיעת
רש"י לכוי"ע או לאיצריס עומדת או לחחיככ זשר
עומדת, ואי אזמכ"ח אסור זזכנאח, א"כ כל זזכמכ
אסורכ זזכנאח מחיים ואסורכ זעזודכ, ואיך כזככ
כחורכ ומכרו אח כשור כחי כא איסורי כנאח אסור
למכור, גס למכ כזככ חורכ למען ינוח שורך וגו' כא
ממילא אסור זזכנאח ואסור לעזוד זכ, ועיין שו"ת זית
זעריס למרן ז"ל (יו"ד סי' ק"ע), וזמשנכ כעמרמי שס
כארכתי קלח לכקשות אח"ס ומרן ז"ל שזכזכ
דלכרמז"ן ז"ל (זחי' חולין דף ד') מותר למכור איסורי
כנאח, ואזרזככ מזכור שס דאסור למכור ע"ש.

וחננה כגרע"א ח' דאפשר דזחורכ מיירי זזן פקועכ,
וגיסי ביקר כעילוי ר' משולם שליט"א כעיר לי
מחוס' (ז"ק מ"א ע"א) דלר"מ זן פקועכ נמי זעי
שחיעכ וא"כ דילמא כ"י ר"מ כוא, עוד כקשכ מדברי
כרש"א (ז"ק כנ"ל) שזכזכ זזן פקועכ לא מיקרי שור
ודלא כחוס' שס, ע"ש מכ שזארכתי כי לכפול כדברים
למכ, ועיין זכורות י"ב ע"א.

לאחר שהיפתה הוברר דלשחיפה עמדה

ומה שנראה כעת לפענ"ד דאפילו נימא דאזמכ"ח אסור

וכן נראה דברי רשב"א (תשו' סי' ש"א) ויש חולקין בדברי רשב"א. ודעת המל"מ דגם דעת רמב"ם דאסור מדאורייתא וכן דעת רע"ב (שבוטות פ"ז מ"ז). אמנם החכ"ד (סי' ר') הביא בשם גליון חוס' פסחים דכאי לא כוכ אלא אסמכתא, וכתו"ע (שבוטות כ"ג) וכתל"מ (פ"ח מכל' מא"ס כ"ח) הביאו רא"י מגמ' בכורות (ו' ע"ב) דבצי למילף דחלצ שרי ודחי שם דילמא לסחור. ואי נימא דלסחור אסור מכ"ת מאי משני דילמא לסחור.

אמנם כנו"ב (יו"ד סי' ס"ב) וכתוס' חדשים וכתח"ס (יו"ד סי' ק"ו) תי' דכיון דאמרינן במכילתין כ"ב דדס מותר בכנאח אפילו לר"א משום דאיתקש למי' ואבמכ"ח מותר בכנאח משום דאיתקש לדס, א"כ כ"ג לענין כיחור סחורכ איתקש דס למי', ועיין פרי חורר (סי' קי"ז). ולפ"ז שפיר י"ל איסור סחורכ מכ"ת כשאר איסורין ובחלצ מותר משום דאיתקש למי'. ועיין שו"ת בית שער (יו"ד סי' קל"ח) ובמראה הפנים (ירושלמי סופ"ק דצ"ק). ועיין פנ"י כ"ח דס"ל אפילו נימא בשרשים אסור מכ"ת, כנו"ע לא כוי רק מדרבנן, וכן כתבו החו"י וכנו"ב.

דיתר פחודה בדברים אסורים בנודמנו

ודגה בנודמנו לכס מינין עמאים דמותרים למוכרן לנכרים, כתב בא"ח דכ"מ ביחד כעמא וכעכור אבל לא כעמא בפני עצמו וכעכור בפני עצמו, דכיון שכו"ל ליד יאמרו שכוון מלאכתם לכס, לכן לריק למכרן מיד לא שישכח כעמא עד שיכח שמן עכ"ל. ותמכ עליו כצ"י דמנא ליה לאסור למכור כעמא בפני עצמו, ומדברי רמב"ם וכעור משמע שלא חילקו, ועיין ש"ך (סק"ע) ובנקה"כ (יו"ד סי' קי"ז). ובתשובה כתבתי לייש דעת בא"ח בישוב דברי בעור דמחלק בין כלד עכורות עם עמאות לבין נודמנו לו בלי ליד, דכלד שעשכ מעשכ ליד לא ימכרם בפני עצמו שיחשדכו שכיון מלאכתם לכס, משא"כ בנודמנו כיון דאין דרכו בכך מותר למכור בפני עצמו ג"כ. ונראה רא"י מדברי כתוס' כ"ח שכתבו א"י בנודמנו לו כגון שנפלו בירושכ אין לגדלן, כרי בנודמנו לו יש חילוק מהכלד וי"ל.

אם מותר להשקות הממא עד שיחא שמן

אלא דנראה דכתוס' פליגי אה"ת, דמדברי בא"ח מבורר דלריק שימכרם מיד ולא ישכח כעמא עד שיכח שמן, ומדברי כתוס' שכתבו א"י בנודמנו לו אין לגדלן משמע דדוקא חזרים אין לגדלם אפילו בנודמן אבל שאר דברים אסורים מותר וא"ל שימכרם מיד.

אלא כשכח נראה לעינים דוקא ואינו עובר אם לא ראה. וכתב כמנ"ח (מל"כ כ') דלפ"ז סומא אינו עובר בלאו זכ אף אם נאמר סומא חייב בכל המלות. וכתב דלדעת ככ"מ בשיעור רמב"ם ברוחין לוקין פ' ובעמון לוקין רק מ', ופלא דברי כתב רמב"ם מפורש דאינו לוקח משום כל יראה וכל ימלא אה"כ קנח חמץ בפסח או חימלו, אבל בעמון ואינו נראה כוכ לאו שאין בו מעשכ. וי"ל דכוונת כמנ"ח דקנח ולא ראה או חימלו ולא ראה וא"כ לוקח רק מ' אף שלשונו אינו נראה כן.

אלא דלפענ"ד א"א לומר כן דברי כיון שלא ראהו א"א לבחורו שברי יכול לומר לא ראיתיו וחשדתי שאין כאן חמץ וכוכ כהר"ח ספק עכ"פ, ואפשר דמחרין אותו ע"י סימנין וכמ"ש ז"ל סומא ביאך מותר באשחו ולי"ע אם לא דנימא לפי שיעור קנח אחרונים דכרמב"ם ס"ל כהר"ם שמכ כהר"ח. ולכאורכ מקושיית כתוס' (פסחים כ"ג ד"כ שאני כתוס') דאמר קרא לא יראה לך, שכתבו תימכ דליכתב לא יאכל ולא צעי לך. ולדעת ככ"מ דבצי ראיך דוקא ואם לא ראה אינו עובר, וא"כ ע"כ קרא לריק לכתוב ולא יראה.

איברא דלפי שיעור ככ"מ יש ליישב קושיית כתוס' דבצי"כ לריק לכתוב לא יראה לחזקה, דאילו כתב לא יאכל לא כוכ ידעין דבכל יראה אינו עובר אלא ברא"י, ודו"ק כיעצ כי כתבתי זכ שלא בעיון כראוי.

דף כ"ג ע"א

איסור פחודה בדברים אסורים מדאורייתא או מדרבנן

לבם שלכם יכח, עיין חוס' ד"כ אמר קרא דמדאורייתא אסור, משמע דס"ל דסחורכ בדברים אסורים אסור מדאורייתא, וכ"כ כרא"ש ב"ק דף ע"ע סי' ג', ועיין רשב"א בתשובה ח"א סי' ש"א, ובצ"י יו"ד סי' קי"ז וחומ"מ סי' ת"ע וכסמ"ע שם, כולם פסקו שכו"ל דאורייתא, ועיין חכ"ד סי' כ', ונוצ"י יו"ד סי' ס"ב, ובתשו' ח"ס יו"ד סי' ק"ו מכ שחלקו על כתו"ע שביעית פ"ז מ"ג, ועיין שו"ת בית שער (יו"ד סי' קל"ח), ובשו"ת משגיח ח"ד סי' ק"ו, וחז"י סי' קי"ג, ודו"ק.

שם בגמ' אמר קרא יכיו בכו"ן יכו. ובתוס' וא"ת דאמרינן במרובח אסור לישראל לגדל חזרים, תיפוק ליה דמדאורייתא אסור. וי"ל דנפ"מ למיקס בחרור, משמע דס"ל דסחורכ בדבר האסור אסור מדאורייתא. וכן כתב כרא"ש (ב"ק ע"ע סי' י"ג)

חמנס לפי מה שחלקתי בין כלד לנזדמנו י"ל דלא פליגי
הא"ח וכתום', דהכי דלד עמאין גס הכוס' מודים דלא
ישכח כעמא עד שיכח שמן משום חשד, אבל בנזדמן לו
דליכא חשד גס הא"ח מודכ דמוחר לכשכותו עד
שישמינ. ומיכו עיין רש"י כאן ד"כ שזדמנו וי"ע.

ותב"ח וכפרישכ וכע"ז כתבו דאפילו כוון לעמאין ג"כ
אלא שאם כי' מניח כעמאין מללוד לא היו
נלודים גס בעבורים, מותר לו למכור ע"ש. ועיין עוד
ב"ק (פ' ע"ח) ח"ר רופכ שעכח חשוכה אין מחייבין
אותו למכור מיד אלא מוכר על יד על יד וכן גר שנפלו
לו כלבים וחזירים צירושחו אין מחייבין אותו למכור מיד
אלא מוכר על יד על יד וכו' ע"ש, ומדברי רש"י כאן ד"כ
שזדמנו שפי' דוקא שזדמנו דלא מלרכין לכו לכפקירן
אבל לכתחילה חסור לחזור אחריכך, משמע דאפילו עס
בעבורין חסור לכתחילה לחזר אחריכך ואם לזן חולי
דחסור לעשות כהם סחורה. וקל"ח יש לעיין מגמ'

(מנחות ס"ד ע"ח) שמע שעצב חינוק בים ופרש מלודכ
לכעלות דגים וכעלכ דגים חייב לכעלות דגים וכעלכ
דגים וחינוק נחלקו רבכ ורבא ע"ש וי"ל.

עוד כתבו כתום' חי נמי כא דחסור מדאורייתא כיינו
לכשחכר ולמכור לנכרי לאכול, אבל לכשחכר
בשומן או בעורן לא, או שמגדל שלא למכור אלא למשוח
ולכדליק מותר. חמנס כרש"א (חולין ע"ז) וז"ל, שכחצת
שאם חינו סחר בדברים אלו לכעמידן ולמוכרן לזורך
אכילא אלא לחקן כהם עורות וכיו"צ כרי אלו מותרים
בסחורה כזו מדאמרינן צירושלמי וכו'. וזה נ"ל כשיבוש,
שכל דברים שמגדל אותם אדם לאכילא כחזיר ובהמה
ועוף שדרך בני"א לגדלן כדי לאכלן ואין רובן עשויין
לתשמישן חסור לעשות מכן סחורה גזירה דילמא יבוא
לאכול מהם וכו'. וברי דכחצ דבחר רוב תשמישן אזלינן
ובחר רוב בני"א ולא בחר דעתו, ובחי' בארכתא.

דף ב"ב ע"ב

בדין נבילה שא"ר לגר אי דינה באבילה שא"ר, ובדין נבילה שנפסלה לאבילה וחזר ותיקנה

חילוק בין שלא בדרך אבילות לנותן מעם לפגם

ואני בעניי הכינוי אח לבי לחלק בין חיסור הנאכל
שלא בדרך אכילא ובין חיסור שנפגם ולאו מסבירא
אלא מקראי וגמ' וכו' דכר"א ע"ז ס"ז הביא דעת י"א
דכל חיסורין שכן במשכו לא אמרינן דכו נועלפ"ג שרי
וכחצ עליכס ולא נכירא דנכי דכחמירכ תורכ לאוסרם
במשכו מ"מ יש שם חיסור עליכס אבל כשכוח פוגם
פקע חיסורו כדילפינן מנבלכ וכביאו כצ"י א"ח סי'
חמ"ז. ומשמע דכל שפקע חיסורו שוב לא חזר האיסור
לעולם. ואין זה מסבירא אלא ילפינן לה מנבלכ, אבל
האוכל אוכל שלא בדרך אכילתן לא פקע האיסור
מכחאכל כלל. והאוכל חלצ חי המבואר בפסחים (כ"ד
ע"ב) שכוח שלא כד"א, פשוט דכחלצ כזה כוח מה
שאסרה בתורה לאכול ואם יבשל אותו כחלצ יתחייב
עליו והאכלו חי פעור משום שלא אכל בדרך אכילא לא
משום שאינו חלצ דכ"ג לא מקרי אכילא ובתורה אמר
נבלכ לא תאכלו.

באבילה שלכד"א אי אבילה גסה הפפור מצד הגברא

ולמשל אם יקח אדם שיפור ארבעה כזיתים מחתיכת
חלב, כזית אחד יאכלנו חי וכשנשלה יבשל ויאכל
אחד מהשנים על ידי שיפור צו דבר מר או יכרכנו בסיב
ויבשלנו, וכשלישי יאכל בדרך אכילא אלא שיאכלנו
אכילא גסה, וברביעיית יאכל אכילא ראווי. על הראשון

א"ר אצבו ח"ר יוחנן כל חיסורין שבתורה
אין לוקין עליהן אלא דרך אכילתן וכו' עיין
חידושים ובאורים פסחים סי' א' סק"ג וסי' ו' סק"ו
ואליג כאן מה שכתבתי לפלפל בדבריו ביקרים בנדון
זה.

ביאור נבילה הראוי לגר קרוי נבילה

הנה נא בואלתי לדבר ואכבד דוחקת לכשתעשע בדברי
מעכ"ג מה שזן במס' פסחים סי' א' סק"ג
ובוסוף ידו שנית בסי' ו' ס"ק ו' כהא דחניא פסחים
כ"א ע"ב ובגמ' ע"ז ס"ז ע"ב לא תאכלו כל נבלכ לגר
אשר בשעריך כל הראוי לגר קרוי נבלכ כו' אין ראוי
לגר אינה קרוי נבלכ ותמה מעכ"ג דל"ל קרא דאין
ראוי לגר אינה קרוי נבלכ, וגם איך ר"מ פליג על זה
וכא אמר ר"י (פסחים כ"ד ע"ב) דכל חיסורין שבתורה
אין לוקין עליהן אלא דרך אכילתן ודין זה משמע
דמסבירא קאמר ליה וליכא מאן דפליג בכה ועו"ק אכא
דאמרו בגמ' ע"ז ס"ח ע"א סרוחכ מעיקרא לא לריכא
למעטי עפרא בעלמא כוח ומינן לגמ' שיש לחלק בין
סרוחכ מעיקרא לסרוחכ לבסוף וכל דעכשיו אינו ראוי
פקע חיסורא כדון סרוחכ מעיקרו, ולזה העלה דאפשר
כל הנידון כשאח"כ תיקנה או עירבב לנבלכ באופן
דחשיב דרך אכילא ובאריך שם בדברים נחוכים ולחלק
בין חיסור לעומאכ.

עליו מרן כק"ז בשו"ת בית שערס ח"ח סי' ר"ו וקעלכ דרק לאחר שנפסל מאכילת כלב הוא דפקע שם איסור נבלה מינה ע"ש. ולפענ"ד כי דבר זה הוא באמת מחלוקת הראשונים בח' בר"ן ע"ז ס"ז בד"ה ודאמרין כל שאינה חסרה ואינה נאכלת מפני זה, פרש"י דלא דוקא אינה נאכלת אלא כל שנפגם טעמה מפני זה שרי וראי' לדבריו מקדירה שאינה בת יומא דקרינן לה נועלפ"ג ובדל"ה שאינה פוגמת בהצטיל כ"כ וכן הוא דעת הרשב"א ז"ל ובר"ן ז"ל חולק דכל שחאכלה נכנס מן האיסור אע"פ שהיא נפגמת קצת חסור אבל כל שנפגמת שאינה ראוי' לגר שאינו נכנס מן האיסור כחירס החורק ע"ש.

מחלוקת הרשב"א והרא"ה בנפלי"ם

ובמקום אחר כתבתי דלכאורס הוא חלוי במחלוקת הרשב"א וברא"ה ז"ל בחוכ"כ ד"ד ש"ח בענין נועלפ"ג כתב ברא"ה ז"ל בקדורס שכלעכ איסור ונשתכח מעל"ע דכיון דבלע עלמו נפגם כדי גר או יותר כיון שכן ח"ה לאסור שאין לך שחור מחוך שנפגם חוזר לאיסורו לעולם וא"ה שלא יבא בגופו פגום לעולם ואפילו גורס לו דבר שלא יבא נרגש מ"מ הוא בעלמו פגום ע"ש וכ"כ עוד בבית ד' ש"ד (דף ל"ב) מדפי (בספר). וברשב"א במשמרת בבית ד"ד ש"ח באריך לסחור דבריו ע"ש באריכות ויודע כי הכל ארוך לפניו ואין לריך להעתיק בדברים, ולכאורס נראה דבכא פליגי, אלא דל"ע קצת מרשב"א שכתב בר"ן לדבריו במשמרת בבית, אלא דגם כזה נראה דלא נחלקו רק בנועלפ"ג לגר ואכחי ראוי' לכלב אבל בנפסל מאכילת כלב לכאורס לכ"ע כותרכ ושוב אפילו חוזר וממחקו וראוי לאכילת אינו חוזר האיסור ע"ש.

אוב"ח חלב חי הוי שלכד"א

שם בגמ' פרע לאוכל חלב חי, משמע דאוכל חלב חי כוי שלא כד"ה ועיין מנ"ח מל"ח ז' שחמכ מכאן על מה שכתבו מנחות ל"ע בבבליס אוכלים אותו כשכוח חי ועיין רש"ש שם דכו"ל שלא כד"ה ומיכו עיין לקמן פסחים ע"ה ש"ח שחמכ בחי ליכא משמע שחמכ הוא דליכא בחי אבל לא כוי שלכד"ה, דאל"כ רבנא הי"ל לאשמעינן דאף שלא כד"ה, ועיין ירושלמי פירובין פ"ג כ"ה, ובש"ע ח"ח סי' ש"ח סל"ה, ומה שכתב בב"ח שם אות י"ח בצער חי, ועיין רא"ש שבת קכ"ח סי' ג' וקרבן נחנאל שם אות ז' בשר חי חי לאומלל, ועיין עוד בספרינו משנ"ח ח"ח סי' ע"ה, ועל בגליון בסמוך דף ע"ה.

יפער ועל כשני יפער ועל השלישי יפער ועל הרביעי יפער יחי' חייב כרח וכנס הפעור של שלשתן שוב בגם ששנים אכל מבושל ואחד אכל חי וכחי אינו ראוי לאכילת לפי שאינו מבושל וזה פירש בו דבר מר ומלד עלמו ראוי הוא לאכילת כמו הכזית השלישי וזה אכל אכילת גסס נמי במאכל ראוי הוא ופשוט דאין הפעור מכרח בכני שלש מכח האיסור שלא אכל איסור שכרי איסור הוא מה שחלל אלא שחורק לא חייב כרח אלא כשאוכלו דרך אכילת וככא שלשתן לאו דרך אכילת ניכח הראשון מפני שאינו מבושל וכשני בגם שמבושל מ"מ כרי פירש בו דבר מר, וכשלישי בגם שהוא מבושל ולא פירש בו דבר מר מ"מ אכלו אכילת גסס, ופעור מלד בגבירא שלא אכל כדרך שחורק אמר לו שלא לאכול ולא מלד בחלב שחורק חסרה עליו לאכול. וידועים דברי הרי"ש בשו"ת סי' ל"ח דאיסורי נבלה הם איסור גבירא ולא חפלא.

האוב"ח נבילה שא"ד הוי הפסור מצד החפצא

אבל האוכל מנבלה שאינה ראוי' לגר שפעור אפי' בישל בנבלה ואכלה כדרך כל האדם פעור מפני שאין כאן איסור שפקע האיסור מהנבלה מגזירת הכחוב דנבלה בראוי' לגר קרוי' נבלה ושאינה ראוי' לגר לא קרוי' נבלה וכותרכ לא חסרה אכילת בשר אלא בשר הנקרא נבלה וכל זמן שיש לו שם נבלה שקראת כחורק נבלה כרי הוא בכלל האיסור ואם פקע מהבשר שם נבלה כותרכ כבשר.

ודבר זה למדנו מחורת רבינו הגדול בחו"ד יו"ד סי' ק"ג שבעל חילוק בין נבילה שאינה ראוי' לגר ובין ביתר שלא כדרך הנחת דחרי ענינים נפרדים הם ומחרי קראי נפקי ושלכד"ה נפקא ליה מקרא דלא יאכל כמבואר בפסחים כ"ו וברמז"ס פי"ד ממ"ח אסורות, אבל גוף האיסור לא כותרכ ואם חזר וחקנו כגון שנשלו או נעל דבר מר מחוכו או שמחקו בדבר כממחק ואכלו חייב כמעיקרא שלא פקע בשם איסור מזה כחפץ מעולם, אלא שחאכל לא אכלו כד"ה, אבל כשנכרח גוף האיסור פרח שם האיסור מיניכ מכל וכל מקרא אחרינא דנבילה שאינה ראוי' לגר אין קרוי נבלה ואפילו חזר וחקנו בדברים כמחלוקת שרי דכבר פרח האיסור מיניכ ונעש כעפרא דארעא ואינו חוזר לאיסורו ועיין מקו"ח סי' תמ"ב אות ב'.

בנפסל מאכילת אדם אי פרח שם נבילה

אלא דמכ שכתב בחו"ד דגם בנפסל מאכילת אדם ולא מאכילת כלב נמי פרח שם נבלה מיניכ כזה חלק

זיעה היוצא ממשקה חמץ

שם בגמ' ח"ל חביי בשלמא חי אשמעינן פירי גופא דלא קאכיל ליה דרך הנחתו שפיר, חלא הכא משום דזיעה בעלמא הוא. בשו"ת פנ"י סוכה מכאן דיי"ש חינו אסור רק מדרבנן. ובהגות מהרש"ם (פסחים כאן) ל"ן לספר ב"א (ח"א סי' מ"ח). וחפ"י (תרומות פ"א אות כ"ב) כתב דאף דליכא מלקות איסורא מיכו איכא. ובזה מיושב קושיית החוס' שהקשו דכרי טעם כעיקר דאורייתא, ותירץ דכיינו לאיסור ולא לחיבו מלקות. ובאמת כי מבואר בדברי הרא"ש כאן דאיכא איסורא דאורייתא מדקאמר ר"י חין לוקין עליהן חלא דרך הנחתו, משמע מלקות הוא דליכא באיסורא איכא ע"ש, ול"ע שלא הרגיש בדברי הרא"ש.

אלא דנספרי משנה כלכות (ח"צ סי' א') כנחתו מדברי הרמב"ם וריב"ש (סי' רנ"ב) דזיעה היוצאת מן המשקין ע"י חמין כרי הוא כמשקין עלמן. וכן צפרק כל הכשר דעיפת חלב שנפלה על חתיכה בשר חני בחם אמר ר' נרחין דברי ר' יהודה בשלח ניער ולא כיסה, דאלמא כל שכיסה בקדירה כרי הוא כאילו ניער, וזה מפני הכבל העולה מן הקדירה וכשהוא מכוסה הכבל מתפשט בכל החתיכות וטעמם מתערב בכלן כמו אם ניער אותה וכלל את כולן בחור כרוטב. מבואר דזיעה היוצאת ע"י חום שאני מזיעה היוצאת שלא ע"י בישול, ועיין חשו' ח"ל (סי' כ') ופמ"ג (סי' חנ"ג מש"ז סק"א). שוב מלמדי בבאר יעקב (ח"א דף ט"ו-כ"ו) שהביא מחלוקת האחרונים חי מחלקין בין זיעה היוצאת ע"י בישול ליוצאת מעלמן, ע"ש דבש מלמא אכול דיך.

בד"ץ האוכל בשר חי אי הוי שלכד"א, ואי מקיים מ"ע דאביית קדשים באבילה זו, ואי הוי למשחה

קדשים צמי למשחה כדרך שהמלכים אוכלים. אמנם כבר כתבו בחוס' (חולין קל"ב ע"ב ד"כ חין נאכלין) דלמשחה מיקרי בחופן שבהנין ממנו יותר, אבל אדם שטוב לו ללי כשלוך ומבושל יאכל ללי שהוא דרך גדולה יותר ע"ש, ח"כ בצבליים שהורגלו כן לאכול כל השנה יכ"י זה דרך הנחתו ביותר וקיימו בזה כל המלכות. חלא דא"כ מ"ע היו שונאין אותם ול"ל דמ"מ היו שונאים אותם אנשי ירושלים דמחזי כרעצנותא. ובזה מיושבין נמי דברי הירושלמי בשר חי מערבין בו דחנין בצבליים אוכלין אותו כשהוא חי מפני שדעתן יפה, כרי דמפני שדעתן יפה הוא דוכה אכילה אבל בשאר בנ"א כ"י דלא הוי כד"א ודו"ק.

בסיפא לא מקרי בדרך אבילה

וידיד נפשי בגר"י וועלין (שליע"א) זלכ"כ בעיר לי בחשובה אחת מתפא"י מנחות (פ"א מ"ז) שכתב דבשר חי לא שמה אכילה כלל חלא דהקשה ליה מהא דאמרו (חולין דף ע"ו) דבשר חי חזי לכוס. ובחשובה לבגר"י ה"ל בארחת דדברי התפא"י תמוכין, חדא במה שדייק מגמ' פסחים ה"ל דבשר חי כוכ שלכד"א וכן נבילה ולא הביא מחוס' כאן דמפורש כן. ועוד דמה דקשה ליה מחולין, אדרבה ראי' הוא מגמ' חולין ה"ל דבשר חי מיקרי חלא כד"א מדאמרין בגמ' ברכות (ל"ו ע"ב) אמר רבא כס פלפלי ציומי דכפורי פטור כס זנגבילו פטור, ובגמ' יומא (דף פ') אמר ר"י זב שכוסם שפורין וכו' ופרש"י צ"ב מקומות כל דבר שאדם אוכל שלא כדרכו מיקרי כסיסא ע"כ. מבואר דכל מקום שמיקרי כסיסא הוא חלא כד"א, ובגמ' חולין שם כתבו

תוס' ד"כ פרט לאוכל חלב חי וכו' דאמר וכו' שאני עוף שהוא רך וחזי לאומלל וחשוב כדרך הנחתו. מבואר דבשר צהמא אומלל לא חשיב כדרך אכילתו. ומכאן קשה אמנ"ח (מל"ח ז') שהמה אכ"פ שכתב דבשר חי וקודם שנחבשל כמב"ד מיקרי חלא כדרך אכילתו ותמה עליו ממשנה מנחות דשפיר יוכ"כ שחל בע"ש בצבליים אוכלים אותו כשהוא חי בערב שהוא ליל שבת ושם מ"ע דאכילה כחייב ואכלו וכו'. אמנם מגמ' כאן מבואר כפלת דבשר חי כוכ שלכד"א. ועיין עוש"ע ח"א (סי' ש"ח סע' ל"א) בשר חי חזי לאומלל, ובמג"א בשם יראים ובע"מ כתב דמירי בעוף המים דרכיך, ועיין נח"ב חיים ובח"ר שם. ועיין ירושלמי (פירושין פ"ג ה"א) בשר חי מערבין בו דחנין בצבליים אוכלין אותו כשהוא חי. ולכאורה זה כוכ היפך דברי החוס' ה"ל ורא"י לבמנ"ח.

אלא דא"כ ל"ב דכאן אמרו דבשר חי הוי שלכד"א ותמן חנין בצבליים אוכלים אותו כשהוא חי משמע דהוי כד"א. ומה שנראה בזה דודאי בשר חי צסחמא מיקרי שלכד"א, ומיכו החם מיירי בצנ"א שהרגילו לאכול בשר חי ולדידכו הוי בשר חי כד"א. ובזה מדויק בצבליים היו אוכלין כשהוא חי, ועיין חוס' שם ששונאין אותו לפי שהורגלו כן בשאר ימות השנה.

האוכל בשר קדשים חי אי מקיים מצות עשה

ויש להקשות בשלמא יוכ"כ שחל בע"ש שא"א בחופן אחר הניחו אותם לאכול חי, חלא בשאר ימות השנה אחי צ"ד של כהנים הניחו אותם לאכול כשהוא חי, בא

דבשר חי חזי לכוס, וא"כ ע"כ דכוא שלכד"א, וזכ ברור
בס"ד.

מלפול אימצא בשבת

והנה נחלקו הפוסקים אי מותר לעטל בשר חומל
בשבת, וכמג"א (סקניו) פסק דאסור, רק בעוף
דרכיך מותר. והתפא"י כתב דאין לנו שיכא מותר
לעטל רק בעוף דרכיך. אמנם בקרבן נתנאל (שבת
קכ"ח ע"א) הביא שיעת כר"ש וברמב"ם דס"ל דאפילו
בבכמה, וכוזיח דגם כר"אין ס"ל כן וכן כש"ע, וכן
פסק בעור (יו"ד סי' ס"ז), ועיין לב ארי' (חולין דף
ע"ו), ובתשובה לכר"י וועלן בארתי בזה בס"ד.

האיכל בשר חי אי דרך אכילה

במ" שכתב מעכ"ת להעיר על דבר כש"מ דבשר חי כוי
שלא כדרך אכילה, וכתב עליו בשו"ת דו"מ (לכגלון
מעשעבין ז"ל סי' כ"ח) שיש להעיר ממנחות (ל"ע ע"ב)
חל יוכ"כ להיות בערב שבת בבבליים כיו אוכלים אותו
[כשעיר] כשכוא חי, וכלוא בקדשים צעין למשח
ולגדול ואיך כיו יולאין באכילת בשר חי שכוא שלא
כדרך אכילה. ובעיר לספר ברוך טעם (שער כולל)
וכ"ג בעיר מגמ' פסחים (דף כ"ד) דמבואר בחומ' שם
דכוי שלכד"א. ובבבליים רש"י (מנחות כ"ג) כתב
דבאמת לא קיימו מלוא אכילת קדשים רק שלא יבוא
לידי נותר. ובס' גבורות שמונים (אות ס') ובשו"ת
מכר"ש (ח"ד סי' י"ז אות י"ב) דברו מזה. ומכ שכתב
בגלון בדו"מ דלמשח תלוי בדעת הכהן עפ"י דחוס'
חולין (דף קל"ב) ומכ שטוב לו חסוב למשח, ולכן
בבבליים שדעתן יפכ כיו אוכלין וכוי למשח, תמה
כ"ג דבדבר שכוא שלכד"א אמרינן בעלכ דעתו.
עכ"ל כ"ג.

בבליים אוכלין אותו חי

ולפענ"ד לאחר כעיון נראה להעמיד דברי מרן כדו"מ,
ובחי' שו"ת משני"ב (ח"כ סי' ע"ב) ליינתו
קל"ת בדבר, דהחוס' (מנחות שם) כתבו דבבבליים כיו
אוכלים אותו לקיים מ"ע ודלא כרש"י. וא"כ עכ"פ
החוס' סתרי אכדדי מפסחים דכתבו דבשר חי כוי
שלכד"א ובמנחות כתבו דיולא צב מלוא אכילת קדשים.
אלא דעוד יש להקשות שכתבו החוס' שם עוד ומכ
שמזכירים אותם לגנאי [בבבליים] על שאוכלין אותם
חיים אפי"ג דמלוא קעבדי שלא יבוא לידי נותר לפי
שכורגלו עצמם כמו כן לאכלם חיים אף בכל השנים
דמיחזי כרענותותא. ויש לדקדק בחרתי, חדא מנא לכו

לחוס' שכורגלו כן לאכול בכל השנים, ושנית כאיך
הניחם צ"ד לאכול כן בכל השנים הא צעין למשח
וכוי אכילת שלכד"א ואינו יולא ידי מלוא, ואדרבא
מצטלין מלוא אכילת קדשים בידיים, ואמאי לא מיחו
בידם ככ"ד מלאכול כן וכוא חמיכ גדול. ואף אם
נדחק דהחוס' נמי ס"ל כרש"י ולכן כתבו אפי"ג דמלוא
קעבדי שלא יבוא לידי נותר כלומר שכמלוא רק שלא
יבוא לידי נותר, מ"מ אכתי תקשכ הא גופא אמאי לא
מיחו בכם צ"ד בכל השנים כיון דלא קיימו בזה מ"ע
דאכילת רק שלא יבוא לידי נותר. ועי' רא"ש (נדרים ד'
ע"ב) שאכילת קדשים מלוא היא דכתיב וכו' ועוד שלא
יבוא לידי נותר. ובשלמא ביו"כ שחל להיות ע"ש כיון
דא"א באופן אחר לא מיחו בידם אצל בכל השנה אמאי
לא מיחו בכם שמצטלין מלוא למשח, וקל"ת י"ל דבכל
השנה כיו אוכלין בשר חולין חי ולא בשר קדשים ול"ע.

לא אכלו הבבליים הבשר חי ביחדי

ובחי' הקשתי עוד לשיעת כר"אין (כביאו ככ"י א"ח
סי' תרי"ב) דח"ש שלכד"א מותר מכ"ת וכן נראה
דעת רבינו יוסף בחומ', ולפ"ז תקשכ אמאי לא אכלו
בבבליים מצטוד יום, כלומר ביו"כ ע"מ כיון שכוא
שלכד"א וח"ש מותר מכ"ת ולענין אכילת קדשים יולא
בכזית ולענין יוכ"כ שיעורו בככותה, וא"כ כיו יכולין
לאכול ביו"כ ע"מ דין ח"ש ושלכד"א שמוחר
בביכמ"ק ככ"ג לכתחילה.

מציוו בכ"מ דבשר חי מקרי בדרך אכילה

בר"ם הא פשיעותא דבשר חי כוי שלכד"א ל"ע, דבגמ'
פסחים (מ"א ע"א) ת"ר יכול אכל כזית חי יכא
חייב ת"ל אל תאכלו ממנו נא, נא ובשל מבשל אמרתי
לך ולא חי, יכול יכא מותר ת"ל כי אם ללי אש, ועיין
רש"י שם. ומעתה אי נימא דבשר חי כוי שלכד"א, א"כ
למכ לי קרא ריבוי ומיעוט למעט ולרבות בשר חי וברי
כוא שלכד"א וממילא פעור, ומדלריך קרא לפעור
משמע דבשר חי נמי אכילת כוא. עוד שם בגמ' (דף ע"א
ע"א) אמר רבא שחי חטאות בדבר, חדא דשעירי
כרגלים חי נאכלין ללי חין נאכלין ושמח בחי ליכא,
ועוד כהנים אוכלין וישראל צמח משמחין. ופירש"י,
ועוד דנכי דיש שמח בשר חי כרי חטאות חין נאכלין
אלא לכהנים, ועיין ר"ח שם. וכנכ מבואר דאכילת בשר
חי לכוי"ע אכילת כוא ולא נחלקו אלא אי אכילת ככ"ג
יש צב שמח או לא, ולכס"ד לית צב שמח ולכמסקנא
אפילו שמח איכא בבשר חי. ובירושלמי (עירובין פ"ג
כ"א) מבואר דמערבין בבשר חי משום דחזי לאומלל,
דבבבליים כיו אוכלין אותו כשכוא חי, ועיין א"ח סי'
ש"א ובמג"א שם ובק"ג למס' שבת.

הרגיל בבשר חי הר"ל דרך אכילה

ערביא אחרת הוא כחא בעל דעחו אלל כל אדם. וא"כ י"ל לענין אכילה ודאי כיון שכוונתו כן לאכול בכל השנים אחרת כולל מיקרי אללן דרך אכילתו ולא בעל דעחו אלל כל אדם וממילא אית דכו נמי למשחכ.

לענין אכילה אוליין בתר אנשי המקום

בקיצוד נראה דלענין מאכלים ודרך אכילה אוליין בתר אנשי המקום ואם מקום אחד נכנס לאכול מאכל פלוני על דרך זה כרי זה דרך אכילה ואפילו לענין דבר חשוב שלא בעל אחרו כן בש"ע יו"ד סי' ק"ב ע"ש ועיין ע"ז לענין גריבן אי כוכ דבר חשוב ויש להאריך בזה.

דף כ"ה ע"א

מה לחמץ בפסח שכן פנוש וכו', והא דלא פריך מה לחמץ בפסח שכן חוזר לכיתרו אחר הפסח י"ל דאדרבה ומכ חמץ בפסח שחוזר לכיתרו לאחר הפסח אסור בהנאה בצ"ח שאיסורו איסור עולם לא כ"ש.

שחיטה אי מתרת במריפה

רש"י ד"ה מנבילת, ואין נראה לי דעריפה נמי לא משתריא בשחיטה, צ"ל הפרדס לרש"י הוצא בא"ז כל' שחיטה סי' שס"ז הביא מחש' רש"י דשחיטה מופיל לעריפה, ועיין ע"ז יו"ד סי' כ"ח סקט"ו וש"ך סי' י"ט ס"ק ז' במעשה דרש"י שבה יונק שנשכר אגף שלב וכורב לשחוט ולצרך ואח"כ לצדוק ולא כוי ברכה לבעל ועיין משנת העמרמי יו"ד סי' ק"ע ובמשנה ח"כ סי' פ"ה-פ"ו באריכות.

ביאור בפלוגתת רש"י וד"מ בדין שחיטת מריפה אי מתרת וכמה נפ"מ בזה, ובגדרי השחיטה דמועלת להעשה דשאניו זבוח ולדאסור דאבמה"ח, וברכת השחיטה אי הוי ברכה לבטלה

לכתרות זו משום אבמה"ח. וליש אומרים כיון דשחיטה מחרת, א"כ ילא מידי אבמה"ח ואינו עובר אלא משום עריפה ולא משום אבמה"ח. גם ליש אומרים אין זו עשה שאינו זבוח ולרש"י אית דכך בשכר עשה שאינו זבוח עד שימות.

עוד יכ"י נפקותא דידוע מחלוקת הראשונים במפרכסת לצ"ג, דעת הרמב"ם דמפרכסת אסור לצ"ג משום אבמה"ח, ולחולקים עליו ס"ל כיון דשחיטה מחרת לישראל ליכא מידי דלישראל שרי ולצ"ג אסור, ועיין בחי' משנת העמרמי (סי' ק"ע) מה שכתבתי בזה. ונמלא

אשר לכן נראה דבעיקר בזה דכיון שכוונתו הצדדיים לאכול בשר חי בכל השנים כו"ל כדרך אכילתו ואם נכנים בזה כוי אפילו למשחכ וכמ"ש רבא, ועוד דכונים אוכלים ויש להם שמחכ באכילה זו, וא"כ לדידכו עכ"פ כו"ל כד"ה ואפילו למשחכ כו"ל, וממילא יולא בזה ידי מלכ של אכילת קדשים אם לא שנאמר כחירון ז' של חוס' (יבמות דף מ') דחייב דואכלו אותם מועל דוקא על כהן המקריב ושאר האוכלין נעפלין למלכ כן ע"ש. וא"כ בשעיר יו"כ"כ היה עיקר מלכ על ככהן גדול וי"ל. עכ"פ לדידן נראה דכעס משום שכיו רגילין לאכול כן כל השנים וכוכ לגבייהו כד"ה וכוי נמי למשחכ, ועיין שבה (קכ"ח ע"ה) דחזי לאומלא ובחוס' שם (קכ"ז ע"ז ד"ה כיון דחזי לאכול שפיר דמי).

בשמקצת אנשים נהגין כן לא אמרין במילה דעתו

ומה שטען מעכ"ג דלמכ לא אמרין עליהו בעל דעתם אלל כל אדם יפה הקשה, ומיכו י"ל לפמ"ש הפר"ח (יו"ד סי' קע"ז) דדבר מילאם לכל העולם ולדידיה לא הוי מאוס אמרין בעל דעתו, ומ"מ אם לקלחם כוי מאוס ולקלחם לא הוי מאוס לא אמרין בעל דעתו ואינו עובר ע"ש. וא"כ י"ל דכיון דייקו כאן הצדדיים כיו אוכלין, כלומר שכיו רבים כל מדינה שכיו אוכלין חי, וממילא ככ"ג לא אמרין בעל דעתו לענין אכילה. ועיין חוס' (שבה ל"ב ע"ב ד"ה ואח"ל) אנשי כולל עושין כן בעל דעתו אלל כל אדם, וקשו החוס' ומשמע דעל אחרת נמי אמרין בעל דעתו, ולקמן (דף קמ"ד) פריך של בית מנשיא כוי רובא דעלמא ומשני אין דכתן המקיים קוליס בחרס וכו' שכן בערביא מקיימין קוליס לגמליהם, ופריך מי דמי

רש"י ד"ה מנבילת ויש מפרשים דמאס דכאי עריפה דקרא חיירי באבר ובבשר כמדולדל צב ושחיטה וכו' דלא מישחרי בשחיטה, ואין נראה לי דעריפה נמי לא מישחריא בשחיטה ואי משום דלא מעמאכ כהן נמי לא מעמאי ע"כ. ולדעת יש מפרשים ל"ל דס"ל דעריפה מישחריא בשחיטה ולכן לא מעמאכ. ולפי מחלוקת זו אי שחיטה מחרת בעריפה ימלא נפ"מ בשחוט ונמלא עריפה וחתיך ממנה אבר כשעדיין מפרכסת ואכל ממנה, לשיטת רש"י דעריפה לא מישחריא בשחיטה א"כ לא כוי בכלל שחיטה וכוי ליה דין אבמה"ח ועובר באיסור אבמה"ח, ואם אכל במזיד וכתרו זו לריך

לשעוה דס"ל מי איכא מידי בשוחט ונמלאת עריפא ליש
מפרשים פכ"ס מותר לאכול ממנו לכתחילה אפילו
מפרנסה כיון דשחיתא מתרת, ולישראל הוא דחסור
משום עריפא. ולדעת רש"י חסור לעכ"ס ג"כ משום
לשחיתא דשחיתא עריפא אינה מתרת ואינה שחיתא
כלום. ולדעת הרמב"ם לעכ"ס אין נפקותא ולישראל
נפ"מ מחי כוי בכלל לשחיתא.

שחיטת טריפה אי מפלקת איסור אבמה"ח

ויש לעיין לפי מה שחידש מרן בצ"ש (יו"ד סי' ל"ד)
לפי שיעת כי"ש כוזאכ צפמ"ג סי' ג' דשוחט
ומכוון שלא לשחוט שחיתא במכשרת אף ששחט כרחי
שחיתא פסולא. וחי' מרן ז"ל דזכ דוקא לענין איסור
אכילה, דכחצ הרמב"ם (פ"ח מכל' שחיתא) דמ"ע
לשחוט ע"ש, ואם יש לו כיפוך כוונת לא קיים מ"ע זו
ונשאר איסור שאינו זכות, אבל לסלק איסור לשחיתא
ואיסור נכילא אין נפ"מ בכוונת כלל וא"כ אינו מעמא
משום נכילא ע"ש. נראה מדברי מרן ז"ל דשחיתא פסולא
אף במקום ובאופן שאינו מסלק איסור עשכ דשאנו
זכות מ"מ מסלק כללוא של לשחיתא, ונמלאת דשחיתא אף
שאנו מכשרת מ"מ מסלקת איסור של לשחיתא. וא"כ
כ"ג צדידן כי' אפ"ל דאף דשחיתא עריפא אינה
מכשרת, מ"מ לסלק איסור לשחיתא מכני רק שאנו
מסלקת עשכ דשאנו זכות.

אלא דחידוש מרן ז"ל לריך ביאור, שכתב דלכרמב"ם
בשוחט בכיפוך כוונת ולא קיים מ"ע דשחיתא
מ"מ מועיל שחיתא זו לסלק איסור לשחיתא, שחיתא כיון
דס"ל הרמב"ם דמפרנסה חסורא לצ"ג משום דשחיתא
אינה מתרת לשחיתא אלא לישראל שנלעוו על השחיתא
אבל לצ"ג אינה מתרת דמפרנסה אכתי חי' הוא לכל
דבר. ועיין יצמות (ק"כ ע"ב) ובגיטין (ע' ע"ב) חתך
שני סימנים ולרש לגרש מגרשין את אשתו חי הוא וסופו
למות. אי"כ עיקר הכיתור לישראל הוא משום מ"ע
דשחיתא וכיון דלא קיים כמ"ע דשחיתא אי"כ שוב כוי
כחותך שני סימנים בעכ"ס וככחמכ עדיין מפרנסה
שלא נסתלק גם איסור לשחיתא וז"ע.

שחיטה ערשה שתי פעולות

והנראה דזכ כוונת מרן הוא כך, דבמלות וזכות שחיתא
בחורב יש צ' ענינים, א' דשחיתא מוליא
בכחמכ מאיסור שאנו זכות, וכשנית שמוליא בכחמכ
מידי לשחיתא ונכילא. וכנה לחקן איסור עשכ שאנו
זכות לוב הקצ"ב וזכות מ"ע שישחוט ויש זכ מ"ע כדי
לסלק איסור של אינו זכות. אבל לסלק איסור של

ולפי מה שכתבנו לכאורכ כי' אפשר ליישצ שיעת כי"מ
דשחיתא בעריפא נמי מכשרת הוא אלא דאינה
מכשרת לענין לבחיר עשכ דשאנו זכות כיון דליכא זכ
וזכות, אבל מ"מ איסור לשחיתא שחיתא רק סילוק
כאיסור כל שנעשכ צו מעשכ שחיתא כמפורשת בחורב
אכ"ג דמסלק, ולכן אינו מעמא בנכילא ואינו חסור
משום לשחיתא.

ברכת השחיטה נתקנה על המ"ע דחבחת

ובזה מסולק נמי קושייתנו (כוזאכ לקמן צד"כ ונראה)
לכ"ס מפרשים מירושלמי דחששו לבכר לבטל
משום שחיתא ימלא עריפא, דכא גם כ"ס מפרשים מודו
דאינו מקיים זכ מ"ע של וזכות כיון דחסר כאן מלות
שחיתא דליכא בכחמכ עריפא, מ"מ מעשכ שחיתא
שמחת מידי לשחיתא כ"ג איכא, וכברכ נחקק על
מ"ע של שחיתא, ולא על כללוא דלשחיתא כמו בכל מקום
דלא מלינו ברכה על לאוין רק על עשין ונוסח ברכה
וליונו, (ועיין רא"ש ושאר מפרשים בנוסח ואסר לנו את
בארוסות כתובות דף ז') ובעריפא לכו"ע לא מקיים
מ"ע של וזכות.

וביין שזכינו לזכ י"ל דכ"ס מפרשים נמי לא פליגי
ארש"י דין, אלא שרש"י ס"ד דס"ל לכ"ס
מפרשים דשחיתא עריפא מתרת גם עשכ שאנו זכות
ולכן פליג עליה. אבל באמת גם כ"מ מודים דאינו
מועיל לעשכ אלא לבחיר כללוא של לשחיתא ודו"ק. ובדף
ע"ג פירשתי דברי רש"י באופן אחר ע"ש.

ב"ג אי מותר בנבילה שמתה מאליה

ויש לחקור לדעת הרמ"ע מפאנו (עשרה מאמרות מאמר
חיקור דין ח"ג סו"פ כ"א) דצ"ג חסור במחכ

ברכה לבטל בשובג עכ"פ, ולדעת הרמב"ם דברכה לבטל בוי איסור דאורייתא לריך חשוב כמו מי שבה לידו חקלקל בשובג או באונס עכ"פ. ולדעת ביי"מ ליכא שום איסור בדבר דברי באמת אפילו נמלאת עריפא מ"מ כשחיתא מתרת כעשכ שאינו זבוח אפילו בעריפא וזה פלא.

שחמ וכוון שלא להתיר שחיטתו מפלוגה

ובזה יש להסביר שיעת כי"ש"ש (פ"ב דחולין סי' י"ג) כמוכא לפיל (ד"כ ויש לפיין) דס"ל דאף דלא צפי כוונת לשחיתא חולין מ"מ אס כוון שלא לשחוט שחיתא כמכשרת אף ששחט כראוי שחיתא פסולת ע"ש. ולפוס ריבטא מאי טעמא, דסוף סוף בכמה נשחט כדן חורב. אמנם נראה דשחיתא כשהוא לעלמא אינא מתרת אלא כשמחכוין לשם מלוא או עכ"פ בסתם, אבל כשחוט שלא לשם מלוא אי"כ אין כאן מלוא שחיתא כלל ואינו מחיר דין עשכ שאינו זבוח שהוא מלוא. וכ"כ כן בשחוט אח בעריפא כיון דעריפא אינא בן אכילא אי"כ אינא בן שחיתא כלל ואין כשחיתא מתרת כעשכ שאינו זבוח וי"ל.

השוחט אי מברך עובר לעשייתו

ונראה להביא ראיה לשיטת רש"י מירושלמי (ברכות פ"ט כ"ג) וז"ל, מלוות אימת מצדך עליכו, ר' יוחנן אומר עובר לעשייתו רב הונא אומר בשעת עשייתו, שחיתא אימת הוא מצדך עליכו, ר' יוחנן אומר עובר לשחוט ר' יוסי בן נכוראי אומר משישחוט, למכ, שמה תחנבל שחיתא, מעתה משיבדוק בסימנים, חזקה בני מעיים כשרים, הני שחט ונטלו כזאבים מעיה כשרה, וחושש שמה ניקבה, ר' אבה בשם רבנן דחמין בני מעיים בחזקה כושר, ופי' בפנ"מ עובר לשחוט קודם שישחוט, משישחוט למכ שמה ימלא עריפא ונמלאת ברכה לבטל, מעתה אי חיישינן לכי אי"כ משיבדוק בסימנים, כלומר אף לאחר שיבדוק בסימנים וכן נשחטין כתיקון ניחוש שמה ימלא איזו עריפות בני מעיים, ומשני חזקה בני מעיים כשרים. ועיין מש"כ ביאור הירושלמי בחידושי שו"ת משנה הלכות ח"א סי' ח'.

ומבואר מירושלמי דפלוגתא אי חיישינן שמה ימלא בכמה עריפא ונמלא ברכה לבטל או לא חיישינן, דלר' יוחנן חיישינן שמה תחנבל ולר' יוסי בן נכוראי לא חיישינן, ואי נימא דשחוט עריפא נמי שחיתא מכשרת אי"כ ליכא ברכה לבטל, אלא ודאי דשחיתא עריפא אינא כלום וכדעת רש"י.

מאליה ולריך דוקא נחירא בסימנים לסלק כחיוב, וכ"כ בחוס' חולין (דף ל"א ד"כ כמ"ד) בתי' שני אי"כ פרע להם בית כשחיתא, ועיין רש"י שם (דף ל"ב ע"ב) שאין שוקלין בשר כמה אני שמעתי בשר בכמה שמחכ מעלמא, ומעכא בשחוט עריפא אי מתרת עכ"פ לב"י מאכמכ"ח דברי לא גרע זכ מנוחר, או דילמא כיון דמחכ מעלמא אסורא להם, אי"כ כיון דעריפא אינא חיב וכוי כמחכ מעלמא ולא מועיל כשחיתא גם להם לדעת כי"ש מפרשים, או דילמא לדידכו מתרת עכ"פ מאכמכ"ח.

אם יש לפסוק השוחט מריפה בשבת

ואי נימא דגם לעכ"ס לריך נחירא מבכמא חי' ולא עריפא, אי"כ כי' עולא לן חידוש גדול דשחוט בכמה עריפא בשבת יבא פטור לפי קושיית מברש"ס דשחוט בשבת אמאי חייב לימא כל מילתא דאמר רחמנא לא חטיד אי עבד לא מכני וכו"ל מקלקל בשבת ופטור. וחזין כמכרי"ע דמ"מ יש כאן חיקון לאכמכ"ח לב"י. ומעכא אי נימא דשחוט עריפא אין כשחיתא מועיל לכוילא מידי אכמכ"ח, אי"כ לא חיקון לכוילא מידי אכמכ"ח וכוי פטור לגמרי.

וגדולה מזו חידש מרן צבי"ש (יו"ד סי' ק"ע) דבכמה שנשחט אפילו מחכ אח"כ מ"מ אסורא לב"י דכמו דבישראל שחיתא הוא דמתרת כ"כ בעכ"ס נחירא הוא דמתרת, וא"כ לעכ"ס לעולם שחיתא אינא מתרת אפילו מחכ אח"כ, אי"כ איחזק סברתן דשחוט עריפא בשבת יפטור.

אלא דבעיקר חידוש מרן ז"ל כבר הקשתי דלא מלינו בשום מקום דלעכ"ס חאסר בכמה שנשחט אפילו לאחר שמחכ, ולא נחלקו הפוסקים רק במפרכסת. וגם כי ראי' ברורא מגמ' פסחים (דף ע"ג) כשחוט חטאת בשבת בחוץ לפ"ז חייב עליכו ג' חטאות מכ חיקון אמר רב עירא שמוילא מידי אכמכ"ח. ופירש"י לב"י וברי דכשחוט מחקן לכוילא מידי אכמכ"ח לב"י. אלא דאינו מוכרח מזכ שמרן לא חידש כן אלא לבטל פשרא מאמרות ואפשר דרש"י לא ס"ל כן. גם כי באמת ברבינו חננאל מפרש דמוילא מידי אכמכ"ח גם לישראל שלא יתחייב אלא בכזית ע"ש. וכבר נלאו חכמי לב למלא טעם למכ פרש"י דוקא לכוילא מידי אכמכ"ח לב"י, ובחידושי הארכתי ועיין משנת בעמרמי כנ"ל ודו"ק.

נחזור לדין דעוד יש נפ"מ בין רש"י לכ"ש מפרשים, לדעת רש"י כשחוט ונמלאת עריפא נמלא עשכ

משום דבני מעיים בחזקה כשרים הם אבל בלאו הכי
כוי חיישין נמי משום בני מעיים משום דרכה לבעול
אף דכוי עריפא. וע"כ דאין כשחיעא מכשרת בעריפא
וכדעת רש"י ודו"ק.

חן אחא דקלח יש לדחות דר' יוסי בר' נכוראי אומר לא
ישחוט למא שמא חתנבל שחיעא. משמע דכ"י
פסול בשחיעא ויעשה נבילא א"כ ליכא כאן שחיעא
כלל, אבל שחיעא עריפא כ"י דמכשיר. אמנם דא בירכא
שכרי קאמר שם דכא דלא חיישין לבני מעיים נמי

בדין הזורע בלאים מתי נאסרו, ואי הוי התראת ספק, ובדין חזקה דלהבא

שכחז ואינו לוקח על לא יראה ולא ימלא אלא קנה
חמן בפסח או חימלו כדי שיעשה בו מעשה. ופי'
כאחרונים שאם לש עיסה וכלך וישב ונתחמל מאליו
מקרי מעשה עיין ל"פ שם ובשפ"א מנחות וכו' עיין
מש"כ בסמוך דף ל"ב, ולכאורכ הכי נמי כו"ל כח"ס
שמה לאחר שלש לא יניחו שיחמין אלא יפקירו או
יאפנו או ישרפנו או יעשה מעשה שלא יחמין וכו"ל
כח"ס.

ועיין רבינו מנוח שנראה לכאורכ שמפרש דברי
כרמז"ס שדוקא בחמילוי בידים ולש וכניחו
שיחמין לא פי' כלל מכ דינו, ואפשר דאכ"כ אינו לוקח
דכו"ל כח"ס. ועיין שבת דף ד' בחוס' כניח פה בשבת
בחירו לו לרדוח קודם שיבא לידי איסור סקילא ולא
כוי כח"ס. ועיין נזיר י"ז ע"א צעי רבא וכו' ובחוס' שם
דכ"כ כו"ל מעשה וכו' כ"כ מרגשבורג ל"ן לדברי
כרמז"ס נדרים דלא כוכ מעשה ול"ע. ועיין חוס' גיטין
ל"ג ע"א בנדר וא"א אחאי לא כוי כח"ס כא בידו
לשאל על בנדר או לבעול כגט וחי' דאוקמינן אחזקתי
כמו שכחא עכשיו וי"ל ול"ע. ועיין צ"ב צ"ב ע"ב ודו"ק.

ונראה לומר בחרי אנפי, או יאמר דבאמת בלאו עוד
משעת זריעה אלא דלאסור משום כלאים לא
נאסרו הזרעים אלא משעת כשרש אף דכבר עבר על
לאו דזריעה, ולכן ביחא לכ שעת כבוש.

ביאור דברי תוס' דהעמך נזיר על חזקתו

או יאמר לפמ"ש בחוס' (גיטין ל"ג ועוד מקומות)
דכאיך נזיר חייב מלקות הא כוי כתר"ס דילמא
ישאל על נדרו. וכמכרש"א שם בקש דודאי ישאל על
נדרו כדי שלא ילקח, ואפילו כתר"ס לא כוי. וכמכרש"א
חירץ דכיון דחכם ידע שעבר על נדרו ואינו שואל רק
בשביל שלא ילקח לא יחיר לו. אמנם בחוס' חירץ
דבעמד נזיר על חזקתו שלא ישאל. ואף דלא מוקמינן
אחזקא דלכבא, ביינו דוקא בדבר שבדאי איחרע
כחזקא כגון הא דגיטין (דף כ"ח) דשמה ימות חיישין.
אבל בנזיר דאפשר שלא ישאל לעולם מוקמינן אחזקא
לכבא.

רש"י ד"כ זאח אומרת יש מפרשים דכאי מקשה נמי
ידע שאף בזריעה נאסרה אלא סבור שמעשה
זריעה נאסרה. וחלק עליהם רש"י. ועיין רבינו חננאל
מדלא פריך הכי שמע מינה דביחא לכס שעת כבוש
משעת זריעה עד שעת כשרש כי לא נאסר אלא עיקרן
וכו'. וכנה לביעיות דזורע כלאים לא נאסר עד שעת
כשרש, א"כ איך לוקין אלאו דכלאים כרי כיון דלא
נאסר עד שעת כשרש ניחוש דילמא לאחר הזריעה
יחזור וילקטנו. ועיין כלאים (פ"ב מ"ו) ברוחא ירק
ואומר לכשאגיע אלקטנו אפילו כוסיף מאחים מותר
ע"ש.

ובבר' כבאחי כעין קושיא זו לפ"מ דמבואר במשנה
כלאים (פ"ז מ"ד) במסכת גפנו ע"ג תבואתו של
חזירו וכו' ור"ש אומר אין מקדש דבר שאינו שלו. ופי'
כרע"ב ור"ש שם משום דכאי לא חזרע כרמך כלאים
משמע כרמך ולא כרם אחר. נמלא איסור זריעה כלאים
אינו אלא בכרם ושדכ שלו, עיין רמב"ם (כל' כלאים
פ"ג ט"ז) וכ"כ במנ"ח (מ"ז רח"ל). ולפ"ז כאיך
משכחא לכ מלקות בזורע כלאים, דילמא כפקיר כשדכ
ולא כוי שלו וליכא בלאו וכוי כתר"ס, עיין ל"ו
לחורכ (כלל ג') וחמדה ישראל (קונט' מ"ט אות נ"ט).
ובספרי שו"ת משנה בלכות (ח"ג סי' קפ"ב) בארכתי
בזכ ליישב ע"ש.

בזורע בלאים אי הוי התראת ספק

אמנם כעת אני מוסיף בקושיא דכיון דלכ"ס מפרשים
כאיסור אינו אלא משעת כשרש ועד כחם כוי
כמונחין בכדא, א"כ ודאי דכוי כתר"ס דילמא יחזור
וילקטנו קודם שישרשו או שמא ירקבו ולא ישרשו או
יאכלם בעוף, וכעין קושיא זו בקש כרמז"ס בזורע
בשבת כיון דאינו חייב אלא אחר שישרשו א"כ כו"ל כ"ס
שמה לא ישרשו כלל, ועיין רש"ש שבת שם וגדולא מזו יש
לכקשור דא"כ על הזריעה ליכא איסור כלל כיון דליכא
חיוב על הזריעה.

דש עיסה והגידה שתחמין אי הוי הת"ס

ובעין זכ יש לכקשור על כרמז"ס פ"א מכל' חו"מ כ"ג

דוגמת זה במס' סנהדרין וכו' דקדק ביכרנו ואל יעבור
וכלל אין קושי אלא לדעת ופירש גם כמי שעל כל
מינה שימות ואל יעבור. אמנם כשגזתו על הרמזים
פ"ח מא"צ כ"ע על מה שכתב הרמזים אצל הכותל אין
לו אונס שאין קושי אלא לדעת כתב הראב"ד ז"ל יש
אונס שהוא פטור כגון שהוא מחכוון לאשתו ותקפתו
אחת מן העניות וכו' וכתבנו עליה או שדבקו עכו"ם
עליה פכ"ל. ופלא על בעל מגדל פוז צפ"ח מהא"צ
שכתב דהראב"ד אזיל בשיטת ר"י ב' מרדכי וקלח
רבותיו בעלי החום' שגורסים יכרנו ואל יעבור שהוא
אזכרה לכוהל דעמיד מעשה אצל הכנעלה שביה קרקע
עולם אין לה למסור עצמה על כך וכו' וכזה כתב
צפ"ח ז"ל משמע דס"ל דהראב"ד ס"ל כצפ"ח ומקלח
פסקי החום' ובאמת כי הראב"ד כשגזת על צפ"ח
בעלמו השיג עליו כן פ"ש.

אשה שגרמה לאונסה אי מותרת לבעלה

ודע דבהא מחלוקת דהרי"ף וצפ"ח ודעמיכו כנ"ל
נראה דתלוי מחלוקת האחרונים בוצא צפ"ח ס' ו'
סי"ח אשה ישראל שגורסה אפ"פ שמוחלת לבעלה
אסורה לכבושה, ועיין בחובות נ"ח פ"ג תחילתה באונס
וסופה ברזון מותרת לבעלה ועיין חוס' שם ד"ה אסורה
לבעלה ובשו"ת שב"י ח"ב ס' קי"ו נשאל באשה שהלילה
אח בעלה גם אחרים בשיירה שכלכו ונפלו עליהם
לסעים מזויים ורצו לברוג אח כל השיירה כולה ואשה
אחת מצני בשיירה גדולה בחכמה וביופי שאלה אח
בעלה אם מותרת לפחות אח ראש כלסעים ותליל אח
כולם ממיחה וכסכים בעל לעלח ובסכמתו הלכה
ופיתחה אוחו וכלילה אח כולם, ושוב נשאלה בשאלה אי
האשה בעלמה כגם שעשה מלוא גדולה בכלילה אח כל
החבורה אצל אפשר שגורסה על בעלה שכרי סוף סוף
ברזון עצמה הלכה אליו או דילמא ככ"ג אונס הוא ואין
לך אונס גדול מזה ומותרת לבעלה, כגם שביה גרמה
כאונס אסורה ועיין באה"ע ח"ב ס' ו' כנ"ל סק"כ
ובפת"ש שם ולכאורה דתלוי בהא מחלוקת צפ"ח
ושאר פוסקים וכו'.

מאי חזית וכו' עיין רמ"ב סנהדרין דף ע"ד ד"ה מאי
חזית ובספרינו משנ"ב ח"ע ס' ש"צ באריכות.

דף כ"ו ע"ב

תנור שהסיקו בקליפי ערלה

ת"ד תנור שהסיקו בקליפי ערלה או בקשין של כלאי
ככרם וכו' חדש יותן ישן יולק. עיין פניי שדייק

ובמקום אחר הכאמי הסדר לדברי החום' שפי'
דמוקמינן אחזקתו, אין כוונת דמחזקינן
עכשיו ששאר כך לעולם וכו' כשואב ששאר לעולם
נשואב או כנזיר שישאר לעולם נזיר, אלא החזקה הוא
מה שאלו מחזקינן עכשיו בו כוח חזקה. ועיין בחו"ש
(סי' י"ח) דמה שילא כדבר בדיחור מיקרי חזקה היחור,
וכן כנזיר הוא מוחזק לנו כנזיר ומוקמינן אוחו על חזקה
זו שהוא נזיר, דאם ישאל כרי חכם פוקר כנזיר מעיקרו
ואינו עכשיו נזיר, ולכן מוקמינן ליה אחזקתו שהוא
עכשיו נזיר ולא כוי כהר"ם (עיין צ"ש יו"ד סי'
תמ"ע). ולפ"ז כ"ג מוקמינן אחזקתו דעכשיו זרע כלאים
ואם ילקוט אז לא יעבור על כלאים, ככ"ג לא כוי
כהר"ם.

א"י דכל מקום שאם לא נעשה מעשה אחרת לכוילה
מחזקתו ששאר על חזקתו כן לעולם ככ"ג אמרינן
דמוקמינן ליה אחזקתו של עכשיו כיון שאם לא נעשה
מעשה אחרת החזקה לא תחזק לעולם אף שיש בידו
לבעל ולעשות נגד החזקה אלא דא"כ תקשה קלח נדרים
דמקרי דבשיל"מ כיון שמוכח להישאל אמרינן דודאי
ישאל על נדרו וא"כ לפני חזקה נמי נימא ככי ובמקום
אחר בארכתי לישב דלא דמי דשיל"מ למלקות.

דף כ"ה ע"ב

הצלת הרודף הוא להצילו מעבירה

אף רוצה ניתן להצילו בנפשו, עיין רש"י יתן רשות
לרואה שהוא רודף אחריו שילילה ממנו בנפשו של
רודף וכו' משמע דהכלל קאי על הנרדף ומיכו
הרמז"ם בסכ"מ (לא חשבה ר"ג) כתב דניתן להציל
הרודף מן העבירה ולמנועו מעשות מה שלבו מתאוה ואם
א"ל למנועו מהעבירה רק שנהרג אוחו מלוא להרוג
פ"ש וכ"כ רש"י סנהדרין פ"ג ע"א במשנה שם ובחום'
לחד תירוצא פ"ש.

באשה קרקע עולם אי מותרת לעשות מעשה

אף נערכ המאורס יכרנו ואל יעבור. עיין חוס' פי'
כצוה אצל ביה חיבול דקרקע עולם ביה ור"י גרם
חיכרנו דהא דאמרו קרקע עולם הוא כיוון כיכא דביא
לא עבד מעשה אצל לעשות מעשה כגון שחביא בערוה
עליה חיכרנו ואל חשבה מעשה וכן פסק הרי"ף.
ובצפ"ח חלק עליו שלא אמרו באשה חכרנו ועיין
מלחמות ור"ן ובראב"ד כשגזת כתב א"ל ככדי תרגומא
דסבי למכ ליה ורב אחא ז"ל תרגמה כגון שעלח לה
מינה על אכבה אדם דאמרינן תמות ואל תעבור ויש

מלשון כגמ' ורש"י דדוקא צהנך קליפין או קשין שפיקרין להסקה קיימי. אי"כ כוכ לגביהו דרך הנאח מש"כ אסורין מדאורייתא, משא"כ בשאר איסורי הנאח שאין עומדין להסקה וכוי ליכ שלא כדרך הנאח דמסקינן לעיל (כ"ה ע"ג) לענין גוברקי דערלכ דכל שלא כדרך הנאח לא מיתסר אלא מדרבנן, ואי"כ אין סברא להחמיר בדיעבד. אלא דפוסקים (וכר"א"ש מפרטין) כתבו מפורש דאפילו בחמץ כן, ע"ש מכ שכתריך.

ולפענ"ד מה שדייק כן מדברי רש"י לא ידענא מנ"ל לדייק, ואדרבא מדברי רש"י נראה לדייק לכיפך, שכתב רש"י וז"ל, קליפי אגוזים ורמונים שאף הם צכלל פרי ואסורין משום ערלכ וכן קשין של כלאי הכרם ככל אסור דצכללאים לא כתיב פרי עכ"ל. מוזאר מדברי רש"י כעס דחשד דוקא אלו, דלא תימא דוקא כפרי של ערלכ וכלאי הכרם הוא שאסור אבל קליפי ערלכ או קשין של כלאי הכרם דלאו עיקר כפרי הם לא ליחסר, קמ"ל דאף הם צכלל פרי ואסורין. ואי"כ אדרבא רש"י הקדוש דייק בלשונו ליישב למכ פרט דוקא בני ולא פרט שאר איסורי הנאח.

כל שדרבו ליהנות בן נקרא דרך הנאתן

אלא דמ"מ קושיא שניכ קושיא אלימתא הוא, דכיון דשאר איסורי הנאח אין עומדין להסקה אי"כ כו"ל שלא כדרך הנאח. וכנראה צ"ל לומר לפמ"ש במקום אחר אהא מתניתין צמנחות (דף ל"ט) חל יוכ"כ לכיות ע"ש בצבליים היו אוכלין אותה כשכוח חי. ותמכו באחרונים הא"ך ילאו צ"ל ידי חוצה אכילת קדשים. אמרתי לפמ"ש בר"ן אהא קושיא אמאי אינו עובר באיסור כולאכ צמנעלים של גמי כיו"ל צכס ציוכ"כ כיון שאין זה דרך מלבוש. ותירץ כיון דציוכ"כ כו"ע ככ"ג יולאים נעשכ זה דרך לביש. וכן תירץ מרן בצ"ש קושיית כמג"א אי"ה כל' פסח דהא"ך מצרכין על מרור שכוח דבר מר ואינו ראוי לאכילת, ותירץ כיון דצפסח נותכ כחורכ לאכול מרור וכו"ע אוכלין אותו זה מיקרי דרך אכילתו ושפיר מצרכין.

אסדה"ג שריפתן הוי דרך הנאתן

ולפ"ז אומר אני כיון דאיסורי הנאח נותכ כחורכ לשורפן אי"כ זהו מלוותן וכוכ כן דרך הנאח, ואפילו איסורי הנאח שכן בקצורכ מ"מ כיון דאי"ה ליכנות מכן באופן אחר אלא דרך שריפתן, אי"כ אם נחיר לו ליכנות כן נמלא זכו דרך הנאח ואסור צכך.

ולא דמי לגוברקי של ערלכ דשף לברחי', דכחם ודאי שלא כדרך הנאח הוא דליכא שום מלכ וכו' לעשות צדרך זה. אי"כ לא כוכ דרך הנאח אלא או שאוכלו כדרך אכילת וכנאח או שמאצדו צדרך לווי וכנכ צו לשם הנאח. ועיין חוס' (שבת כ"ד ע"ג ד"כ לפי שאין שורפין קדשים ציו"ע) דכל ששורף לשם מלכ שריפכ מותר ליכנות צו, וכל ששורף לשם הנאח לא קיים מלכ ציעור ודו"ק. אלא דאכתי קשכ מדברי כחוס' (פסחים כ"ח ע"א ד"כ ותנן) שחלקו צין ע"ז לחמץ, דבחמץ כתיב לא יאכל ואינו אסור אלא כדרך הנאח ומפורז וזורכ לרוח לאו דרך הנאח הוא, אבל צע"ז לא כתיב אכילת ואסור אפילו שלא כדרך הנאח ע"ש. משמע לכאורכ דכ"ג כוי שלא דכ"ג. וי"ל שכרי כחוס' פסקו כר"י דאין ציעור חמץ אלא שריפכ (עיין חוס' כ"ז ע"ג ד"כ אין ציעור חמץ). ואי"כ לרבנן דחשביהו צכל דבר, אי"כ ככ"ג שלא כדרך הנאח הוא. אבל לפי דעת כחוס' דאין קיי"ל כר"י דמלכות צשריפכ דוקא, אי"כ ככ"ג מיקרי כדרך הנאח וכנ"ל.

המכות ליהנות משל חבירו נקרא גזל

רש"י ד"כ נזדמנו לו, חשיב ליכ גזל ואסיר. משמע דכל שמחכין להכחצד צשל חבירו מקרי גזל דכ"י דוקא משום דלא מחכין קס"ד דשרי אבל צמחכין מודכ דאסור. ועיין מג"א סי' תע"ג סק"ג מכרי"ל לא כיכ משחמש צמשכנות של עכו"ם כ"א צפסח וכן מלא כחוצ צשם מכר"ם דכוי גניצת כעכו"ם דשאל שלא מדעת גזל כוכ (ע' ח"מ סי' שני"ט) וכקשכ כמג"א אטו פעס אחת צשנכ מותר לגזול ע"ש ועיין ח"י וי"ל כיון דמפרש בגמ' כעס דשאני כחם משום דקלי לכ אי משום עינא צישא אי משום גנבי, ולכן י"ל דוקא צנזדמנו לו אורחין דיש לחוש מפני כני עעמי אבל צצני ציתו ליכא כני עעמי ושפיר מותר לשועטו ואחי שפיר וכצן.

דף כ"ז ע"א

רש"י ד"כ לא שנו ואפ"ג דכופיל צכ קלח שיכול זה באחרון לגמור חימוץ על ידו אפפ"כ צבר צטל לו ובחוס' כאן כתבו דאי יש צאיסור וגם צכיתר כדי להחמיץ שרי ובחוס' ע"ז כתבו לכיפך ובח"ה חמכ עליכס נכי דיש צכ"א כדי להחמיץ מ"מ להחמיץ צשעכ זו מועטת לא כוכ יכול רק צצירוף חצירו ע"ש ומדברי כחוס' כאן מוזאר ג"כ דלא אמרינן כאי עעמא משום דממכר להחמיץ אלא כיון דיש צצכ לעלמו להחמיץ ועיין עבודת עבודכ מכ שחמכ אח"ה.

במציא דזה חזה גורם

תוס' ד"כ עד שיכא צו פירש"י ז"ל דאפילו יש באיסור כשכח לעלמו ובכיתור לעלמו להחמין אפי"כ שרי דפסקו כר"ש שהוא כרבנן דבבבא. עיין יו"ד (סי' פ"ז סי"א) אם מעמיד גביגה בעור קיבה כשרה וכו' אבל כמעמיד בעור קיבה ונבילת ועריפכ ובכמה עמאכ איסור בכ"ש. וכחז כרמ"א דוקא שלא כי' שם מעמיד אחר רק באיסור, אבל אם כי' שם ג"כ מעמיד ביתר כוי זה וזה גורם ומוחר. ובע"ז חמכ ארמ"א דלא מכני מכ שמייע לו הכיתור אם לא שהוא באופן שרור לו שלא כי' בלול לבד להעמיד. וכש"ך (שם סקל"ו) נסחפק באם יש בכל אחד כדי להעמיד לבדו אי כוכ וזו"ג. וכפר"ח (סקל"א, כובא במעכ יכונחן שם) כביא ראי' ממחניחין דשאר של חולין וחרומה שנפלו לחוך בעיסה דאיפסקא כילכחא צפ' כל הללמים דכשיש באיסור לבדו כדי לחמץ אסור, וע"ש במעכ יכונחן שדחכ דבריו. ואין לי ספר פר"ח כרגע חח"י לעיין בפנים. ופלא שלא כביאו דמדברי החוס' מפורש דאם יש באיסור לבד וגם בכיתור לבד כדי להחמין מוחר ול"ע. אלא דלפ"ז דברי החוס' לכאורכ לריכוס ישוב, דבע"ז (דף ס"ח) מבואר דבזה לבד ובזה לבד כדי להחמין אסור ובמחילתין כחזו להיפק, ועיין מהרש"א כאן שכבר הרגיש בזה ובמה שכחז שם ועיין בפניי כאן.

ומצאתי בפלתי שבעיר בסחירה דברי החוס' וחירץ דבכוס' דידן לא משום זוז"ג כחירו אלא משום דכו"ל נעל"פ, ודלא כהמכרש"א כאן. ודבריו חמוכין, דא"כ אפילו יש באיסור כדי להחמין ובכיתור אין צו כדי להחמין אפשר שיכ"י לפגם, דע"י ריבוי החומץ נעשה לפגם. וגמי לישחרי ממכ שדייקו אח"כ וכה דחנן בתמורכ וכו' אפי"פ שנתחמלכ ע"י שאור של איסור וע"י עיסה ראשונה שכיחה של ביתר, למכ דייקו באיסור וביתר אפילו כיו שניכס דאיסורא נמי כוי לפגם וכול"ל אפי"פ שנתחמלכ ע"י שאור ועיסה, וע"כ דאין כוונתם משום נעל"פ, ועיין עבודה עבודה להגרש"ק (ע"ז דף ס"ח) מה שכאריך בדברים חדשים.

דף כ"ז ע"ב

רש"י ד"כ שאם לא מלא פנים וכו'. עיין לעיל י"ב ע"ב חוד"כ אימתו ובמ"ש שם ודו"ק.

דף כ"ח ע"א

מפרר וזורה לרוח

וחב"א מפרר וזורה לרוח. קלח יש לדייק לשון וזורה

לרוח, כול"ל מפרר וזורה ודי לו וזורה לקרקע, למכ לרוח דוקא. וי"ל קלח לפמ"ש החוס' כאן (ד"כ וחנן) דמחניחין אחי' כרבנן דכחם דאמרו לו אף כוא נעשה זבל ומגדל למחים, וככא דשרי כיינו משום דכוכ שלא כדרך הנאכ וככ"ג לאו דרך הנאכ. ואכתי קשה, דברי שלא כדרך הנאכ נמי עכ"פ מדרבנן אסור וכדאמר לעיל (כ"כ ע"ב) מר בר רב אשי אשכחיה לרבינא דשייף לב לברתיכ בגוכרקי דערלכ א"ל אימור דאמור רבנן בשעת בסכנכ וכו' איכא דאמרי א"ל מידי דרך הנאכ קא עבידנא (עיין עוש"ע יו"ד סי' קנ"ב סע' ג' ופניי כאן דף כ"כ ע"ב ד"כ חנור שחסיקו בקליפי ערלכ). וא"כ כאיך אמרו ז"ל לכתחילה לפרר ולזרות, דברי אף כוא נעשה זבל ומגדל למחים. אבל י"ל דדוקא במפרר וזורה לקרקע ויש לחשוב שמחכוין לזבל ככ"ג אסור, אבל אם אינו מחכוין כלל לשם זבל אף שממילא נעשה לא חיישינן משום ספק כזה. ולזה אמרו ז"ל מפרר וזורה לרוח, דוקא לרוח כדי שבודאי לא יבא מחכוין שיפול באותו מקום ידוע ובודאי לא יחכוין לזבל ושפיר דמי וק"ל.

חמץ בפסח אי הוי דשיל"מ

שם בגמ' וחכמים אומרים מפרר וזורה וכו' חניא כוותי' דרבכ כי' מהלך בדרך מפרר וזורה לרוח כי' מהלך בספינכ מפרר ומטיל לים וכו' וברש"י לים מטיל בעיני' דממים ונימוק מאליו. וי"ל למחן דס"ל דחמץ כוי דשיל"מ מאי מכני שנימוק כה כל במים נאסרו כיון דשיל"מ אפי' באלף לא בעיל. עיין לעיל מש"כ אי חמץ כוי דשיל"מ.

ובעת נלפענ"ד דדא מחלוקת אי חמץ בפסח כוי דשיל"מ חלוי במחלוקת האמוראים (ביב"כ דף ל"ח) דאמרו שם וכן כאשכ שאלכ מחנרחה, כי סליק רבי אבא אשכחיה לר' יוחנן ור' חנינא ור"ש בן פזי ור' ילחק נפחא ויתבי וקאמרי אמאי ולבעיל מים ומלח לגבי עיסה וכו'. ותמכו בחוס' דכא כול"ל דשיל"מ, ותי' דכ"מ מין במינו וככא כוי מבשא"מ. ומיכו בסמוך אמר רב אשי באמח משום דכו"ל דשיל"מ, ובקשו בחוס' דכוי מבשא"מ, ותי' דכ"ג כוי מין במינו כיון דכעיסה אינכ נילושכ אלא ע"י במים ובקדירה נתקנה בשביל התבלין, א"כ כשנתערב זב"ז כוי כאילו מין אחד (ועיין ש"ך יו"ד סי' ק"ב סק"ו בטעם כ' מהרש"א דכל שנוחנין זב"ז לחקן זא"ז מיקרי מין במינו. ועיין בעכ"מ ריש פ' אלו עוברין ד' מיני מדינכ ובמה שכשיג שם הראצ"ד על חיודשו. ועיין שו"ת בית שפרים א"ח סי' רס"ב, ובמקום אחר בארתי בס"ד). ולכאורכ דברי החוס' סותרים, דלעיל כתבו דכוכ מבשא"מ וכאן כתבו דכוכ

מין במינו מים ומלח, וגם יש לעיין שכרי סוף סוף כוכ
דשיל"מ לרב חשי לקמן ולא בעיל, ומאי סברי בני
אמוראי.

מוקצה אי הוי דשיל"מ

וחי' נלפענ"ד לומר דבזכ פליגי, דכבר כנחתי בשבוע
דעת כמנחת כבן דמוקלל לא הוי דשיל"מ כיון
שעמידה לחזור ולאסור בשבת כנחתי, ולא מיקרי דשיל"מ
אלא דבר שלא יאסר עוד עד עולם, אבל מוקלל יאסר
לשבת כנחתי ג"כ. ומעשה י"ל דר' יוחנן ור' חנינא ור' י
ס"ל דאיסור חומין ומוקלל לא הוי דשיל"מ כיון דיחזור
לאיסורו לשבוע כנחתי, ורב חשי ס"ל דאפי"כ כוכ
דשיל"מ דסוף סוף עד שחללנו באיסור חללנו בדיחור
איכא גם כאן ובבן. ובזכ מיושבת קושיית החוס' דלעיל
שקשו לר' יוחנן ור' ידו דשיל"מ, דכס ס"ל דכ"ג
לא מיקרי דשיל"מ כיון דחזור לאיסור. ומיושבת נמי
קושיית חוס' (ל"ע ע"א ד"כ משום) דכלריכו לדחוק
דכיו מין במינו דודאי הוי מצ"מ חלל כיו דשיל"מ
ובבן. ולפי"ז י"ל דכרמז"ס ס"ל כרב חשי דאף דחזור
ונאסר מיקרי דשיל"מ, ולכן ס"ל דחמץ בפסח כוכ
דשיל"מ. וכרמז"ס ושא"ר פוסקים ס"ל כר' יוחנן ודעימיה
דס"ל דכ"ג לא מיקרי דשיל"מ ובבן.

אליבא דר"י לא הוי חמץ דשיל"מ

ובמה שכתבתי נראה ליישב קושיא עלומה שקשה
כמאירי ז"ל (דף כ"ע ע"ב) לכרמז"ס דס"ל
דחמץ בפסח איסורו במשכו משום דכוכ דשיל"מ, וחמ

עליו שכרי ר' יוחנן סובר כר"ש בלאחר זמנו דחמץ
שעבר עליו הפסח מותר בכנחתי ונמלל שיש לו מחירין
ואעפ"כ ס"ל לר' יוחנן בנותן טעם ולא במשכו. וא"ת
שר' יוחנן לא הוי סובר דין דשיל"מ, כרי כלככ מוחלעת
כוכ בכל כחלמוד וכו' ע"ש. ולפמ"ש אחי שפיר, שכרי
בגמ' בי"כ שס ר' יוחנן כוכ דקצעי דליבעל מים ומלח
לנבי עיסה, ונמלל דר"י באיסור ככ"ג לא ס"ל דכוכ
דשיל"מ ורב חשי פליג בזכ. נמלל דבחמץ כ"ג דלא ס"ל
לר"י דכוכ דשיל"מ. אבל רב חשי ס"ל דכ"ג דשיל"מ
וכרמז"ס פסק כרב חשי בזכ דכוכ בחרחש ולא כר"י,
ואחי שפיר דברי כרמז"ס מקושיית כמאירי. שוב
ר"י דכמאירי כרגיש בדברי בגמ' בי"כ כ"ג שכתב,
ואעפ"י שמועת האשכ שאלכ מים ומלח האמורה
באחרון של יו"ע (דף ל"ח ע"א) יראה כמחננת לזו, כבר
חירלנו במקומה ע"ש. מ"מ כרמז"ס נראה דס"ל
כמ"ש וק"ל.

דף כ"ח ע"ב

אבי"ת חמץ אחר שש לקיים מצ"ע דתשבייתו

ומצינ' לאוכל חמץ משש שעות וכו', עיין בעכ"מ לעיל דף
ז' וכצ"ח בעור דלר"ש מותר לאכול חמץ לאחר
שש עד כלילת ומקיים באכילתו מלוח תשבייתו, ועיין
רמב"ד בכשגות שס ח"א חין לדבריו ממש וכרמז"ס כצ"ח
בשס כרמב"ד שפסק כר"ש בין לפני זמנו בין לאחר זמנו
וכוכ מכרמב"ד בכשגות פ"א מחומ"מ ול"ע ועיין בית
שערים ח"א סי' קפ"ו ובמשנת העמרמי שס ליכז דברי
בעכ"מ ושיעורו ועיין לקמן כ"ח ע"ב מש"כ בזכ.

באופן הילפותא מהקרא דשבועת ימים וכו', ואי דוחה עשה שקודם הדיבור ל"ת, ובדין האוכל מצה שלכד"א
אי יוצא ידי חובתו

מצערב חלל מלוח ח"כ לא יכ"י כ"א עשכ דלפני
כדיבור ולא ידחכ ל"ת דחדש וכדומה ומש"כ נשנית
אחר סיני שיכ"י עשכ דלאחר כדיבור ויוכל לדחות
שפיר, וכ"כ בספר עמק כלככ. ור"י דחור חדש עכ"ת
(פ' בא) שכתב לתרץ לפ"מ שחקר כמל"מ (פ"כ מכל'
יסוכ"ת) ככא דאמרינן כל איסורין שצחורכ חין לוקין
עליכס חלל כדרך אכילתן, חס נאמר זאת ג"כ במלוח
עשכ כיכא דרחמנא חמר חלל כגון כזית מלכ ואכילת
קרבן פסח וכדומה חס חללן שלא כדרך אכילתן חס
ילאו ידי חובתן או לא עי"ש. וככז כחור חדש דאי נימא
דבעשכ יולאים אפילו שלא כד"א, ח"כ לא קשכ ליכ
קושיית כשאג"ל דנימא דמש"כ נשנית בעשכ כדי שיכא
עשכ דלאחר כדיבור וידחכ ל"ת דחדש משום דלא שייך
כאן שום דחיית כלל דכא יכולים לחנונו לקיים בעשכ

שם בגמ' מנין לאוכל חמץ משש שעות ולמעלה שכו
סובר בל"ת, שנא' לא חלל עליו חמץ דברי
ר' יבדכ, ח"ל ר"ש וכי אפשר לומר כן וכלוא כבר נאמר
לא חלל עליו חמץ שבעת ימים חלל עליו מלוח, ח"כ
מכ ח"ל לא חלל עליו חמץ, בשעכ שיטנו בקוס חכול
מלכ ישנו בבל חלל חמץ ובשעכ שאינו בקוס חכול מלכ
חינו בבל חלל חמץ וכו' ור' יבדכ שפיר קאמר ל'
ר"ש, ור' יבדכ חמר לך ככוכ לקובעו חובכ אפי'
בזמכ"ז כוכ דחלל, ור"ש לקובעו חובכ מני"ל, נפקא ל'
מצערב חלל וכו'.

עשה שקודם הדיבור אי דוחה ל"ת

וחשאג"א (סי' ל"ו) כקשכ דכלוא קרא דשבעת ימים
חלל עליו מלוח חילעריך לגופי', דאי

וכו' כלכך לדידן דקיי"ל כר"י מעתה מותר לאפות מצה של מצה מן החדש ולאכול, דחצי פשע דבערב חאכלו ודחי לאו חדש. מיכו מורי וכו' יש לאסור כזית אחד אטו כזית שני כדאמרינן ביצמות ובסנכדרין גזירה ביאה ראשונה אטו ביאה שנייה ע"ש. ועיין רש"ש כאן קידושין שדייק אחריון ב' של חוס'.

איכ"ל מצה שלא כד"א אי יוצא ידי חובתו

ובעיקר חקירת המל"מ נראה לפענ"ד ראי' ברור דלא ילא מהא דאמרו בש"ע (או"ח סי' תפ"ב) אמר שצופה שלא אוכל מצה סתם אסור לאכול מצה כליל פסח, אמר שצופה שלא אוכל מצה כליל פסח לוקה ואוכל מצה כליל פסח, ועיין מג"א שם. וביו"ד (סוס"י רע"ז דבג"ה) הנודר או הנשבע שלא לאכול מצה כליל פסח ח"ן מצה עשירה בכלל וכו'. ובש"ך (ס"ק י"ז) כלומר ומותר לאכול בלא הכרה, אבל מ"מ נשבע שלא לאכול מצה כליל פסח לוקה ואוכל מצה כליל פסח כמו שנתבאר בא"ח סי' תפ"ב ולקמן סי' רל"ו ס"ב ע"כ. ועתה אי נימא דיוצא ידי חובתו מצה שלכד"א, איכ"ל חמאי לוקה ואוכל, כרי יכול לקיים שניהם דיאכל מצה שלכד"א, דלענין נדר ושצופה לא מיקרי אכילה דכ"ג ואינו אסור ולענין מצה ילא אפילו שלכד"א. אלא ודאי נראה ברור דכ"ג לא ילא ידי מצה ג"כ.

שוב כאיר כ' עיני וראיתי שכבר הביא השפ"מ ראי' זו, וסבדי לי במרומים שצ"ב בעלמי כוונתי לדעתו כרמב"ם. אם לא שנדחוק דנדרים כולכין אחר לשון בנ"א, וכיון שאמר קונם מצה שאיני אוכל כוונתו הייתה על כל מצה שיוצא בה בפסח, וכיון שבהאי מצה יוצא אכ"ל נמי נדר, ונ"ע אי כה"ג חל הנדר דכאן ליכא רק במצוה ומצוה לאו ליכנות נחתו, וכדן כי קלרתי כי לפענ"ד נראה כמ"ש לעיל.

אכילה שלכד"א פטורה מברכה מ"ז

עוד נראה ראי' מדברי הרמב"ם (פ"ב מכל' חו"מ כ"ז) ח"ן אדם יוצא ידי חובתו באכילה מצה שביא אסורה לו כגון שאכל טבל או מעשר ראשון שלא ניטלה חרומתו או שגזלה, זה הכלל כל שמצרכין עליו ברכת המזון יוצא בו ידי חובתו וכל שאין מצרכין עליו ברכה מ"ז ח"ן יוצא בו ידי חובתו, ועיין לח"מ שם. והנה האוכל שלא כדרך הנחתו ודאי דאינו חייב בברכה מ"ז, דבאכילה בעי הנחת גרן ומעיים אבל האוכל ואינו נכנס אינו מצרכין. ואיכ"ל כיון דזכ הכלל דכל שאין מצרכין עליו ברכה מ"ז ח"ן יוצא בו ידי חובתו כ"ג בשלא כדרך הנחתו.

ובל"ת בחופן שיאכל שלא כד"א, וכלל זה מסור בידינו ממדות החורב דכ"מ שאח"כ יכול לקיים הפשע ובל"ת מועד וכו'. ומזה הוכיח כיון דכ"מ לא מוקים כקושיית השאג"א ע"כ דש"ס דילן ס"ל דיוצא אפילו שלכד"א ע"ש. וע"ש מה שכתב עוד.

ולפענ"ד ח"ן מכאן ראי', דקושיית השאג"א יש לישב בדעת האו"ז (כל' פסח סי' רל"ג). וכן בקשו האחרונים להדריכה, כרי בגמ' יצמות (ג' ע"ב) אשכחן דחצי פשע ודחי ל"ת גרידה, ל"ת שיש בו כרת מי דחי, וכ"ת נילף ממילא וכו' עד ממילא וחמיד שכן ישנו לפני הדיבור, כשהוא פשע דלפני הדיבור דחי פשע שלאחר הדיבור לא כ"ש. נראה באמת דעשה לפני הדיבור אלימא לדחות, ואיכ"ל לא קשה קושיית השאג"א וח"ן ראי' לסברת המל"מ מדברי הגמ' כאן.

שיטת הירושלמי בדין עשה שקדם הדיבור

ודנה סברה השאג"א ובאור חדש הם לפי דעת החוס' (קידושין ל"ח ע"א ד"כ הקריב עומר וכדר אכיל) וז"ל, בירושלמי מקשה למי לא אכלו מצה מחדש ויצא פשע דבערב חאכלו מצוה וידחה ל"ת דחדש, ומחרן דח"ן פשע דקודם הדיבור דוחה ל"ת דאחר הדיבור, איכ"ל דגזירה כזית ראשון אטו כזית שני ע"כ ע"ש. ולפי שיטתם אחי שפיר קושיית השאג"א. ובאחרונים נחלצו הרבה מדברי החוס' כללו ומסתירה דבריהם ביצמות כנ"ל, ועיין בפניי ובאור חדש על מס' פסחים.

אבל ראיתי באו"ז כנ"ל שביא דברי ירושלמי כנ"ל (חלה פ"ב כ"א) ר' יונה בעא קמי ר' ירמיה בשעה שנכנסו ישראל לארץ ומלאו קמח לחם מכו שחבא אסורה משום חדש, ח"ל למי לא, עד כדון לחם אפילו יבשה, ח"ל אפילו יבשה אפילו קלור, מעתה אפילו חיעין בעלייה, כך ח"ן אומר לא יאכלו ישראל מצה כלילי הפסח, ח"ר יונה מן דנפקות חכיה דלא אמרת ליה, שנייה היא שמ"ע דוחה למצוה ל"ת, על דעתיה דר' יונה דו אמר מ"ע דוחה אח ל"ת אע"פ שאינה כתובה בלידה נחת, על דעתיה דר' יוסי דו אמר ח"ן מ"ע דוחה ל"ת אח"כ הייתה כתובה בלידה מה שיכיו חגרי גוים מוכרין להם. ופי' לי מורי רבינו יכוד ב' ינחק זל"ל דבלידה חיינו שנאמרו שניהם אחר מתן חורב פשע ול"ת. אבל הכא פשע דבערב נאמר קודם מ"ח וכו' עד שנטפל לי כר' ינחק כהן מפרובנא דביות בפרי"ש ושאלתי לו זה ועניי דכתיב בלידה ח"ן כדברי מורי ר' יכוד, אלא כתיב בלידה ח"ן לידה ממש כמו לא חלצו שטענו גדילים חשכה לך כדכתיבו זה אלל זה, ובקשיתי לו וכו' אמנם עתה ידעתי כי דבריו אמתיים

צ"ע להצליח דאורו ודוחן בא לידי חימוץ

ובדרך חגז נראה להפיר חמץ שראיתי בל"ח (פסחים ל"ב ע"א) שר"ח לומר דבר חדש, דהא שאמרו שאור ודוחן חין באים לידי חימוץ ביינו מחמת עלמו חבל מחמת דבר אחר חולי שפיר באים לידי חימוץ. וככ"ג איכא למימר במי פירות, שמלד עלמן הוא דחין מחמילין (עין מג"א ריש סי' חס"ב) וכו'. ולפי סברא זו הוא מחדש חומרא גדולה, שאם נמלא אורז או דוחן בתבשיל שיש בו חומץ כוכ אסור שפ"י החומץ הוא בא לידי חימוץ. אלא שחלילה להמליח סברא חדשה מלבו אפילו להחמיר דבר שלא נזכר בפוסקים ראשונים בלי ראי' מפורשת מן הש"ס, ובזה חין לו ראי' רק מחמת קושיא וכל קושיא יש לה חירוק וכו' ע"ש.

ולפני נראה לדייק לשון הרמב"ם (פ"ו מכל' חו"מ כ"ד) שכתב חין אדם יולא ידי חובת אכילה מלך אח"כ אכלה מאחד מחמשת כמינין שנאמר לא תאכל עליו חמץ וכו' דברים הבאים לידי חימוץ אם אכלן מלך יולא בכן ידי חובתו, אבל שאר דברים כגון אורז ודוחן וקטניות חין יולא בכן ידי מלך לפי שאין בכן חמץ ע"כ. ולכאורה ל"ב שינוי לשון הרמב"ם ז"ל, שכתחיל דברים הבאים לידי חימוץ אם אכלן מלך וכו' וסיים אורז ודוחן וקטניות וכו' לפי שאין בכן חמץ, ולא כתב לפי שאין באים לידי חימוץ. נראה דבכיון שינוי בלשון הכתוב לומר לפי שאין בכן חמץ, כלומר שאין בכם חמץ כלל ולא באים לידי חימוץ ע"י דבר אחר ג"כ, ודו"ק כי זה לפענ"ד נכון.

וחגז כמג"א (סי' קס"ח סקט"ז) הקשה על המחבר שפ"י בדעת הרמב"ם שפח הבאכ בכיסוין כוי אם פירב בך דבש, דהא משמע מדברי הרמב"ם כללו שכתב זה הכלל וכו'. וככ"מ (כ"ז מכל' חו"מ) כתב דמלך שלשה במי פירות יולא ידי חובת מלך, וכיון שיי"ח מלך ע"כ כוי לחם לענין המוליא, ואיך פסק דאם נילוש במי פירות כוי פח הבאכ בכיסוין ע"ש. אבל המג"א (מל"ח יו"ד) חמץ חמג"א כני"ל דהכלל כמ"ש הוא אלא כני נמי כוי לחם לענין המוליא בקצב עליו כמ"ש בכ"מ להדיא (פ"ג) דרובא דארעא מצרכין במ"מ ובקצב מצרכין המוליא, ובפסיכא שנילוש במי פירות נמי יי"ח מלך ובקצב מצרכין המוליא ואם לאו במ"מ ע"ש. וא"כ בדין כיון דלעולם ליכא מליחות דליחייב בשלכדכ"נ בצרכמ"ז ודאי לא יולא אם אכל ככ"ג, וזה לפענ"ד ג"כ ברור. ועיין מג"א (מל"ח ו' ומל"ח י') שכתב ג"כ בשם האחרונים ז"ל דלא יולא באכילה מלך.

וראיתי לרבינו מרן החת"ם ז"ל (א"ח סי' קל"ז) שיולא ליישב קושיית הלח"מ וחפס בפשיטות שיעת המל"מ דאפשר לקיים ע"י אכילה שלכדכ"ג, ול"ע שביאור אפילו לסניף כיון דנראה לכאורה דהדברים פשוטים הם להיפך ול"ע.

אלא דבעיקר החקירה לכאורה חמץ הוא שברי הלכה מפורשת היא בגמ' (קט"ז ע"ב) אמר רבא בלע מלך יולא בלע מרור לא יולא בלע מלך ומרור ידי מלך יולא ידי מרור לא יולא כרכן בסביב ובלען אף ידי מלך נמי לא יולא, ובש"ע סי' ע"ב ס"ג כרכן בסביב ובלע לא יולא שאין דרך אכילה בכך, ע"כ מצוה דכל שאוכל שלא כדרך אכילה לא יולא ידי חובת המל"מ ול"ע.

בירור בשיטות הראב"ד והבע"ל המאור בדין חמץ לאחר שש, ובגדר האוכל חמץ דמקיים בזה מ"ע דתשבייתו

וככ"י בעתיק לשון הרא"ש כלורחו, ול"ע למכ בשמיט כעור להראב"ד ז"ל.

שיטת הבעה"מ בחמץ לאחר שש ויישוב הקושיא עליו

וחפרי (א"ח כני"ל) הקשה לבעה"מ ז"ל מכך דרש דאך ציוס הראשון חשביחו ודרשינן אף לחלק, ול"ל דלא ס"ל לבעה"מ דרש דאך לחלק ובעה"ע ס"ל לאסמכתא. עוד הקשה דחנן אור ליי"ד בודקין את החמץ, וחי' דס"ל דאחאן לר"י, אי"נ משו"כ בודקין באור י"ד כדי שיכא כולו מלוי לפניו וישביחו באכילה למחר ציוס י"ד. וכה דחנן שורפין בתחילת שש אחאן לר"י. וכה דכתיב לא תזבח על חמץ דם זבחי, אפשר דר"ש מפרשו לא תזבח עם קרבן פסח לחם חמץ ולזבחו עליו כמו שזבחין קרבן חודש. וע"ש בחוס' דיש להו שיעב

שם בגמ' ר"ש אומר חמץ לפני זמנו ולאחר זמנו חינו עובר עליו בלא כלום, ר"י אומר עובר בל"ח. וכתב הרא"ש ז"ל ולענין פסק דין אם הלכה כר"ש לפני זמנו נפל מחלוקת בין הגדולים, הראב"ד ובעל המחור ובעל העיטור פסקו כר"ש אלא שבעה"ע כתב דלר"ש אסור בהנאה מדרבנן ובעה"מ כתב דמוחר באכילה עד הלילה, דבאכילתו הוא משביחו. ורמב"ם ז"ל (פ"א מכל' חו"מ) כתב שלוקה עליו משש שעות, וכ"כ כר"י אבן גיאות. וכן נ"ל דאפי"ג דקיי"ל כר"ש בלאחר זמנו, בלפני זמנו קיי"ל כר' יהודה ע"ש. ובעור (א"ח סי' תמ"ג) כתב חמץ משש שעות ולמעלה ציוס י"ד אסור מכ"ח ולוקין עליו אפי"פ שבעה"ע כתב שאינו אלא מדרבנן ובעה"מ כתב שמוחר לאכלו עד הלילה וכו'. ויש לדייק לרבינו בעור שהשמיט שיעת הראב"ד, שהרא"ש הזכיר גם הראב"ד עם בעה"ע ובעה"מ.

אחרת, דגם לר"ש אסור באכילה מדאורייתא ואינו מחיר
אלא כהנאש ע"ש. ולפי פי' הפריש חמיה הרבה דברי
בעכ"מ, שכרי החוס' כחצו שם הכרח דלר"ש אסור
מכ"ה, ועי' ברא"ש שם דעתיכ דמסתבר עפי לשיעור
החוס' דכאי מחני' בדף ע"ב מוקמינן לה כר"ש ע"ש.
וא"כ כאיך ייחא ליה לפריש בישוב שיעור בעכ"מ
וקאמר דלכחוס' שיעור אחרת, וכלוא מדברי החוס'
חיוצחא הוא לבעכ"מ. גם מכ שכתב הפריש דלשיעור
בעכ"מ אור לי"ד צודקין אח החמץ אחין לר"י דברי
חימא בן, דא"כ לבעכ"מ כפי דאין קי"ל כר"ש ליכא
דין בדיקת חמץ כלל, וזה חימא גדולה לומר כן. גם חי'
כצ' דמסוי"כ צודקין כדי שיכא כולו מלוי לפניו וישבחו
באכילתו למחרת צי"ד דבר חימא הוא, וברב יס
לכאריך בקושיות ע"ז.

עוד חמכו רבותינו הראשונים ובהאחרונים על רבינו
בעכ"מ ז"ל דהיכן מלינו היחר אכילת לחמץ לאחר
שש, ועיין בשגח בראש"ד ומלחמות כ' שם שכאריכו
בקושיותיכם על רבינו בגדול בעכ"מ ובקיפוכו קושיות
כתור של עכנאי, ועיין ר"ן שם.

סתירת הראב"ד אי פסק כר"ש לעולם

ומה שנראה ליישב דברי רבינו בעכ"מ בדיוק לשון
העבור, וראשונה נביא סחירה גדולה בדברי
בראש"ד כהשגותיו על בעכ"מ שכתב א"ח אין לדבריו
משש שקורא לאכילת כהנאש וכו' ובהאמת כי ר"ש מודק
שכוא אסור באכילת משש שעות ולמעלה איסור חורב
מקרא אך ביום הראשון וכו' או מלא חשחע על חמץ
וכו' אבל איסור הנאש אין לו דלא כתיב כי לא האכל
ולא יאכל כמו שדרש ר' יהודה וכו' וזה דעת ר"ש, ואם
קבעו הלכך כמותו בלאחר זמנו במה שכוזר במשנתו
לא נקבע הלכך כמותו בלפני זמנו, שלא נזכר במשנתו
וכו'. מבואר מדברי בראש"ד ז"ל דס"ל דלר"ש נמי אסור
משש שעות ולמעלה מכ"ה אלא שאין לו מלקות ואין בו
איסור הנאש. וס"ל נמי לבראש"ד ז"ל דאף דקי"ל כר"ש
בלאחר זמנו, מ"מ לא קי"ל כוחאי' בלפני זמנו אלא כר'
יהודה דמשש שעות ולמעלה אסור ולוקין עליו. ופלא על
ברא"ש שכתב בשמו דבראש"ד פסק כר"ש בין לפני
זמנו ובין לאחר זמנו וכמו שהבאנו לעיל.

אלא בלאחר העיון לא על ברא"ש חלונותינו, שכרי
כהשגות בראש"ד על הרמב"ם (פ"א מהל' חו"מ
כ"ה) דבריו סתרי ייבוא, שכתב שם אמה שכתב
הרמב"ם וכל האוכל בזמנ' לוקה מכ"ה, ובהשגות א"ח
מלקות מחלוא ואילך אינו מחזור דכיון דקי"ל כר"ש
בלפני זמנו ואחר זמנו דלא דריש הכך קראי לא האכל לא

האכלו בלפני זמנו ואחר זמנו נכי דאסור באכילת מכ"ה
מציוס הראשון חשביהו שאור או מלא חשחע על חמץ
כדרבנא, אבל איסור הנאש ליכא מכ"ה ומלקות נמי
ליחא עכ"ל. וברי מבואר מדברי בראש"ד ז"ל כלל
דפסק כר"ש בין לפני זמנו ובין לאחר זמנו וס"ל דלפני
זמנו נמי ליכא איסור דאורייתא מציוס הראשון
חשביהו או מלא חשחע על חמץ. נמלא דברי ברא"ש
מכוונים ע"פ דברי השגות כלל, אבל דברי בראש"ד
סתרי הם ולע"ג ליישב דברי רבינו בראש"ד.

אלא דלפ"ז חקש נמי להראשונים שכתבו בסתם
שיעור בראש"ד דפסק כר"ש ולא הרגישו בדברי
בראש"ד סותרים בזה, ומכ"ע אומר אני שרבינו העור
השמיט שיעור בראש"ד ז"ל בכיון ולא הזכיר כלל
מבראש"ד אף שברא"ש הביאו, מ"מ כיון שראש רבינו
העור דליכא סחירה בדברי בראש"ד השמיטו לגמרי ולא
כתב רק דעת כהנאש ובעכ"מ ולא שיעור בראש"ד,
ומישבא קושיתו על העור למכ השמיט שיעור
בראש"ד. ופלא על כצ"י ז"ל שלא הרגיש כלל בשינוי
לשון רבינו העור ורק כתב בסתם אדברי רבינו וכתב
ברא"ש בראש"ד ובעכ"מ וכו', ובאמת העור בכיון
השמיט לבראש"ד וכנ"ל.

לבעד"מ נמי חמץ לאחר שש אסור מה"ת

אלא דמסתחא אומר אני לולי דמסתפינא מרבותינו
הראשונים ז"ל דגם דעת בעכ"מ דחמץ לאחר שש
אסור באכילת מכ"ה, שכרי זה לשון בעכ"מ ז"ל, וזה
דאמר רב גידל וכו' דרב לעמיה דס"ל כר' יהודה וכו'
ולא קי"ל הכי אלא כר"ש דאמר בין לפני זמנו בין לאחר
זמנו אינו עובר עליו ולא כלום. מיכא אע"ג דס"ל כר"ש
אינו עובר עליו ולא כלום, לא מלינו שחלק ר"ש על מדרש
אך ביום הראשון חשביהו שאור מבחיכס אך חלק, א"נ
דכתיב לא חשחע על חמץ דס זכאי לא חשחע אח הפסח
ועדיין חמץ קיים וכו'. מבואר מדברי בעכ"מ דכוא ז"ל
נמי מודק דר"ש דאמר לפני זמנו בלא כלום ביינו שאינו
עובר עליו בלאו, אבל מ"מ איסורא ליכא ואפילו
איסורא דאורייתא מדרשך דאך ביום הראשון או מלא
חשחע על חמץ, וביינו ממש כלשון ושיעור בראש"ד
כהשגות על הרמב"ם ז"ל שפסק נמי כר"ש וככתב ג"כ
דר"ש ס"ל דאסור מדאורייתא מכי קראי. וא"כ שיעור
בעכ"מ ובראש"ד חדא הוא לענין איסור משש שעות
ולמעלה, וזה דלא כמו שכתבו הראשונים בשמו
לבעכ"מ ליכא איסור באכילת חמץ משש שעות ולמעלה
כלל, וזה ברור לפענ"ד למעיין בלשוננו הזהב. ובזה
נסתרו דברי הפריש מכ שכתב דלבעכ"מ לא ס"ל לר"ש
דרשך דאך חלק ודרשך דלא חשחע על חמץ, דברי

מפורש כתב בעכ"מ כיפך זה, וגם שאר חירולנים שכתב
הין להם שחר ולע"ג.

אכילה לאחר שש מדינת דתשביה

ומה שנראה בדעת בעכ"מ ז"ל דגם הוא ז"ל מודק
דאסור לאכול חמץ משש שעות ולמעלה, וכינינו
כשנא סתם לאכול חמץ ע"פ אחר חלות, אז איכא איסור
דאורייתא. אבל חידש לן בעכ"מ שאם אכל כל החמץ
אחר שש, אז כיון שקיים בזכ מ"ע דחשבתו דאין לך
השנחה גדולה מזו, ולכן אינו עובר על אכילתו אף
דבאוכל סתם חמץ איכא איסור באכילתו אפילו מכ"ה,
אבל אוכל כל חמץ יקיים בזכ חשבתו אינו עובר עליו.
וכע"מ למשל לאכול חמץ של הפקר שאין בו מלוא
חשבתו עובר באיסור דאורייתא אפילו לבעכ"מ, וכן
באוכל אפילו מחמץ רק שאינו אוכלו כולו וא"כ לא קיים
בזכ מלוא חשבתו עובר באיסור דאורייתא. הכלל
דכעיקר בזכ כל שאוכל חמץ לגמרי וקיים בזכ חשבתו
הוא דאינו עובר.

ודבר זה מדויק בלשון בעכ"מ שכתב וז"ל, ואי אכיל ליה
מיכל משש שעות ולמעלה עד כערב אינו עובר
באכילתו. ולכאורכ קושי לשון חזינא ככא, דכול"ל
ומותר לאכול חמץ עד כערב שאין לך השנחה גדולה
מזו, או ואי אכיל חמץ משש שעות ולמעלה וכו' אינו
עובר. ומדכתב ואי אכיל ליה מיכל כרי דייק בלשונו
כזכ דדוקא כשאלל ליה מיכל כולו, אז כיון דמקיים
השנחה בזכ הוא דאינו עובר, אבל אם לא אכלו כולו
כ"ג דעובר באיסור דאורייתא וכ"ל.

ובמקום בעכ"מ דס"ל דכל שאכל כולו אינו עובר
באכילתו, יש לומר כיון דאינו עובר אלא
באיסור וליכא לאו באכילתו, א"כ כל שמקיים עשה
דחשבתו אינו עובר באכילתו מכ"ה אף שמדרבנן איכא
איסור, דאחי מ"ע ודחי ליה לאיסור.

וקצת י"ל דבעכ"מ נמי מודק דאסור לאכול חמץ אחר
חלות מכ"ה וכדעת שאר פוסקים אלא דמ"מ אם
אכלו באיסור לא עבר בזכ לאו שברי קי"ל כר"ש דע"פ
ליכא לאו וכינינו דלא עבר עליו וכיון שאכלו אין לך
השנחה גדולה מזו, וקיים בזכ מלוא חשבתו לדעתו ז"ל
וכן.

איסור אכילה לאחר שש להבעה"מ מדאורייתא או
מדרבנן

ודקדקתי שנית בדברי בעכ"מ שסיים שם וז"ל, ומלחתי
בתלמוד ירושלמי מודק ר"ש באיסור שבו
אסור, ואיסורו מכ הוא, ר' ירמיה אמר איסורו מדברי
תורה, ר' יונה ור' יוסי תרוייכו אמרי איסורו מדבריכם

אלא דמ"מ פליג בעכ"מ ארצ"ד ז"ל, דלכראצ"ד לאחר
שש שעות מותר בהנאה וכמ"ש בהשגות להדיא.
אמנם הבעכ"מ כתב דלא שרינן ליה לכתחילה ליכנות
בו, וזכ מעב יוחר לדעת בעכ"מ דלר"ש אסור בהנאה
מדרבנן. נמלא שיעור בעכ"מ כמכריע בין הראצ"ד ובין
בעכ"מ, ולענין אכילה ס"ל כהראצ"ד דאסור
מדאורייתא מקרא דאך חלק, ולענין הנאה ס"ל כבעכ"מ
דאסור בהנאה מדרבנן, וממילא ל"ע מכ שכתב הרא"ש
ז"ל בזכ"ל, אלא שבעכ"מ כתב דלר"ש אסור בהנאה
מדרבנן ובעכ"מ כתב דמותר באכילה. דמשמע דס"ל
לבעכ"מ מותר בהנאה אפילו מדרבנן וכ"ש הוא
מאכילה. אמנם כרוח יראה דבעכ"מ כתב מפורש דלא
שרינן לכתחילה ליכנות בו, ומשמע דאיכא אפילו איסור
דרבנן בהנאה וכדעת בעכ"מ. וי"ל דעכ"פ איכא חילוק
קלח, דלבעכ"מ אסור בהנאה מדרבנן אפילו דיעבד,
ולבעכ"מ רק לכתחילה לא שרינן, אבל דיעבד מכ
שעכ עשה.

שיטת הבעה"מ בדן אכילת החמץ לאחר שש

ומאחר שזכינו לכל זה, אומר אני דגם בעיקר דברי
בעכ"מ שכתבו בשמו שמוחר לכתחילה לאכול
חמץ לאחר שש שעות עד- כלילה, ומשמע דס"ל
דבעכ"מ מחיר לכתחילה לאכול חמץ עד כלילה, לא
זכיתי להבין דברי מרגא הרא"ש ובעור והנמשכים
אחריהם, שברי ז"ל בעכ"מ שם, ואי אכיל ליה מיכל
משש שעות ולמעלה עד כערב אינו עובר באכילתו שאין
לך השנחה גדולה מזו, אבל לכתחילה אין לו לשכותו
משנכנס שש שעות דקיימא עליה מלוא חשבתו
מחילה שש שעות מדכתיב אך חלק וחכמים עשו לה
סייג שש שעות מדבריהם שלא להשכותו, ולא שרינן
ליה לכתחילה למיכל ולא ליכנות בו וכו'. כרי שכתב
מפורש דלכתחילה אין להשכותו משנכנס שש שעות,
ולכתחילה אין לו למיכל חמץ ואפילו לא ליכנות. וא"כ
איך כתבו בשמו דלכתחילה מותר לאכול עד כלילה. וזכ
לפענ"ד חמיכ עיומכ ארצ"ש ובעור שכתבו
לכיפך בשמו. ואין לומר דכוונת הרא"ש ובעור הוא
מדאורייתא, חדא דברי כנר ביררנו לבעכ"מ נמי
מכ"ה אסור לאכול מקרא דאך חלק, ועוד בו שניכ
מדכתבו הרא"ש ובעור אלא שבעכ"מ כתב דלר"ש אסור
בהנאה מדרבנן ובעכ"מ כ' דמותר באכילה עד כלילה
משמע דאפילו מדרבנן מותר, דברי קאי אבעכ"מ
דאסור מדרבנן, ועליה קאי דבעכ"מ מחיר אפילו
מדרבנן לכתחילה והוא פלא לפענ"ד.

ע"כ. מצוה דבעי' ז"ל כביא מפורש מחלוקת בירושלמי בחמץ ע"פ לאחר שש לר"ש, לר' ירמיה הוא חסור מכ"ח ואינו לוקח ולר"י ור"י אינו חלל מדבריהם. ומעשה כהן חליא, דאי נימא דכלכ כר' ירמיה ח"כ פשע דאיסורו מכ"ח, ואי קיי"ל כר"י ור"י ח"כ לא כוב חלל מדבריהם וכדעת דבע"ע. ואי נימא דבעי' נמי ס"ל דאינו חלל מדרבנן ח"כ ודאי דאחי שפיר שיעתיד דאם אכל כוליה דאינו עובר עליו באכילתו. שאין לך השגחה גדולה מזו שכרי באיסור לא כוב רק דרבנן וכמלכ דאורייתא. חלל מדכחז אינו עובר באכילתו שאין לך השגחה גדולה, משמע דאי לאו דאיכא השגחה כ"נ דעובר ואיכא איסור. ומשמע מעט דאך ביום הראשון אך חלק, ח"כ ס"ל דכוב דאורייתא וכמ"ש לעיל, חס לא דנאמר דכ"ל חסמכח וכמ"ש לבע"ע ודו"ק.

שוב ראייתי בשו"ת בית שפרים למרן (ח"ח סי' קפ"ו) שכבר כתב דלבעי' חסור עכ"פ מדרבנן, ומיישב בזה קושיית הל"ה (פסחים ז') דפריך שפיר קאמר ליה ר"י לראב"י, ולדעת דבעי' לר"ש מותר באכילת חמץ עד הלילה ואף איסור דרבנן אין כאן, ח"כ דילמא ראב"י כר"ש ס"ל. וגם לפנין אכילת חמץ לא מלינו יום שמקלחו חסור ומקלחו מותר, ומכ פריך שפיר קאמר ליה. וחירץ ז"ל דבאמת לבעי' נמי עכ"פ איכא איסור דרבנן ע"ש, ומן הדברים בסיעתא דשמיא זכיתי לכוון בדבריו הקדושים.

בתום ד"כ כל ערל וכו', דאין נאכל חלל למנויו, ז"ע חס נמנע עליו כשכיה מומר וחזר בחשובה אח"כ מכו ועיין חוס' לקמן ק"כ ד"כ כל בן נכר וז"ע.

דף כ"ח ע"א

דתגיא האוכל חמץ של הקדש וכו' עיין בחו"י כריחות י"ג מה שהקשו מכאן אהא כלכחא דיש אוכל אכילה אחת וכו' ועיין נתיבות ח"מ סי' כ"ח אות ז' ובח' בגר"ח כלוי מעילת פ"ח כ"א. ועיין בגמ' שבוטות כ"ד ע"כ כרי הקדש, וברש"י שם ועיין ש"ש ש"ו פ"ד ובשו"ת בית שפרים ח"ח סי' א' וסי' ש' שדחה דברי כש"ש ועיין משגיח ח"ע סי' שייח באריכות ודו"ק.

תום ד"כ בדין דאי"ח חס לא יכא שלו, וז"ע אחאי לא משני כגון שנתן לו עכו"ם לאכול ולא לקנותו וכגון שהתנה לכדיא בן שלא יקנה אותו אפילו באכילה ואפילו נימא דכל שיאכלנו לא מכני חנאי שלא יקנה מ"מ אחתי אפשר שהתנה עמו שיכלע ויקיא מיד ויחזירכו לו כמו שכיב דאז ודאי דלא קנה, והגם שכתב

כרש"י סוכה ל"ב דעבל כיון שלעסוכו קני' ועיין ש"מ כחובות דף ל' מ"מ כיכא דכחנה מכני, ועיין יבמות נ"ב ע"ב בעורר בנכסי בגר דמשמע שלא זכב דכס כ"ז שאין דעתו לזכות וכ"ש כיכא שמתנה לכדיא שלא יקנה וז"ע. ועיין לקמן דף ל"ח ע"א מי כתיב מלכחם ודו"ק.

אי שייך דיתר אכילת חמץ בפסח

תום שם בא"ד, הקשו אפרש"י שפי' דאפילו חוץ זמנו מותר באכילה, דאי אפשר חס לא יכא שלו בשעת אכילה, דאם נתן לו כנכרי כרי הוא שלו ואם גזל מנכרי כרי חייב באחריותו ולא גרע מחמץ שחייב באחריותו דכוי כשלו. ולכאורה אפשר כגון שאמר לו העכו"ם אכול מחמץ זה ולא תקנהו עם אכילתך וכוי חמץ של עכו"ם ואינו חייב באחריותו. וכנראה דלא ס"ל לחוס' דאפשר בכ"כ דסוף סוף כיון דעכו"ם נותן לו לאכלו קונוכו ממילא בעל כרחו וכוי כשלו כיון שאינו חייב באחריותו.

ולולי דבריהם הקדושים כי' נלפענ"ד שיעת רש"י לפמ"ש היראים (מלכ קכ"ד) דגזל עכו"ם אפילו נימא דשרי מ"מ לא נקרא לכס ע"ש ובסביב ליראיו. ועיין מג"ח (סי' תרל"ז סק"ג) ובחור"מ סי' שמ"ח בנתיבות שם ע"ש. וכנה שיעת רש"י (סנכדרין נ"ע) דגזל עכו"ם אינו חלל דרבנן, ח"כ שפיר י"ל דחוק זמנו מותר באכילה כגון שגזל מנכרי ולא כוב שלו, דלא מיקרי לכס ואינו חייב באחריותו ואחי שפיר דמותר באכילה. וקל"ח יש לעיין לשון היראים שכתב וז"ל, ואע"ג דמכ שגזל שרי, מ"מ כל מה דלא נפיק מרשות גוי לא מיקרי לכס, דאולי באכילה מודק דנפיק מרשות גוי ג"כ ומיקרי לכס אח"כ וי"ל.

ויש להסתפק בחמץ של הפקר ואוכלו ע"מ שלא לזכות בו, מה דינו. אי נימא דאינו כחמץ של עכו"ם כיון דאינו שלו, או דילמא דוקא חמץ של נכרי דאית ליה בעלים אחרים הוא דמותר, אבל חמץ של הפקר כיון שאכל ליה אין לך קנין שלו גדול מזה. וקל"ח י"ל מהא דאמרנו שני דברים אינן ברשותו של אדם ועשאן ככחוב כאילו בן ברשותו לעבור עליו חמץ בפסח ובור ברש"י. וא"כ כל חמץ בפסח כוי כהפקר שאין לו בעלים ועשאו ככחוב כאילו הוא ברשותו לעבור, וא"כ אף שבחמץ של הפקר ודאי אינו עובר בב"י וב"י, אבל האוכלו כרי גילה דעתו בזה שקונוכו לאכילה וכוי שלו וז"ע.

המקדש באיסור

תום ד"כ אין פודין בא"ד וביינו עמאל דכל איסורי הנאה אין מקדשין בכן באשכ וכו'. עיין מל"מ

לכפקיע דין ממון מיני' ושפיר אינא מקודשת, חבל
השוחט חולין בעזרה אסרו כבשר כהנא חבל לא
כפקירו כבשר לכפקיע דין ממון מיני' ודו"ק.

אי שיך היתר אכילה בחמץ של אחרים

וברין דאיבעיא ליה למיתנא דאפי' באכילה נמי שרי
וכו' וברין הוא דאיבעיא ליה למיתני' דאפי'
בחור זמנו מותר וברש"י ד"כ ויליף שאור וכו' ומותר
חמלו של נכרי אף באכילה ואפי' צפסח מן החורב.
ובתוס' ד"כ בדין הקשו עליו דא"א אס לא יכא שלו
בשעת אכילה דאס נחן לו הנכרי כרי הוא שלו ואס גזל
מן הנכרי כרי חייב באחריותו ולא גרע מחמץ שחייב
באחריותו דכוי בשלו. וי"ל אמאי לא משני כגון שנתן לו
עכו"ם ע"מ שלא להקנותו אלא לאכלו כשהוא של עכו"ם
ולא יזכר בו ישראל ואז הו"ל כגזל שלא זכר בו, ועיין
יבמות נ"ב ע"ב בעודר בנכסי הכר אפילו אכל מהם לא
זכר כל זמן שלא כיון לזכות וכ"ש היכא שמתנה להדיא
כיפוך וז"ע.

ובעת ראיתי למרן כק"ז צבי"ש א"ח רכ"ד שהביא
קושיא בתוס' על רש"י וחי' ז"ל לפמ"ש ברי"ן
נדרים ל"ב ע"ב ד"ה א"ל לא לאפוקי' דאי אומניא עליו
כלולמר לעולם אימא לך דאי יכיר ליה במתנה שרי' ליה
וכי קא"ל עליך לאפוקי' דאי אומניא עליה תחסר ליה
דכאי שעתא נמי ככרו הוא ע"ש. ביאור דבריו
דבאומניא גם בשעת אכילה הוא של המזמין ולא של
האוכל ושפיר משכחת שיכא חמץ של אחרים מותר
באכילה באומניא עליה ע"כ ע"ש.

בדין מעילה בדקדש אי הוי דין ממון או אימור, וביאור הנפ"מ שבין קדושת הגוף לקדושת דמים
אי בעי מעילה בשו"מ

קרן. ותמכ ע"ז מתרומת הקדש פסחים דקדושת כגוף
הוא, וגם אייתי דברי הנתיבות (ח"מ סי' כ"ח אות ב')
ודברי רבינו בגר"ח כלוי (כל' מעילה פ"ח כ"א) דכל
יסוד איסור מעילה צא משום דין גזל הקדש, וכן מוכח
מהא דמעילה שיעורו צפרועה ולירק אה במעילה לזמן
מרוכב ואכילתו ואכילת חצירו מלטרפין, אשר כ"ז הוא
משום דדין גזילה צ"י ולכדי הוא מלטרף בכל גווני,
ושיעורו צפרועה כדין גזל ע"ש. ולפ"ז תקשה איך שיך
אשם מעילה אחר כיון דאסכ"ג הוא ואין בו שו"פ ולא
דין גזל כלל.

מדברי הגמ' בשבועות משמע דקדושת הגוף בעי שו"פ
וגר"א לתרץ בכמה אופנים, וזה ילא ראשונה, דלכאור

(פ"כ מהל' אישות) שנסתפק במקדש באסכ"ג לאשכ
חולא מסוכנת דשרו לה ליכנות מאיסורים אלו אי כוכ
קידושין או לא, ומקום הספק אי בעטם דמקדש
באסכ"ג אינא מקודשת משום דלמקדש אינו שוכ פרוט
וכוא מחוייב ליתן, או בעטם משום דאשכ לא נכנית,
וככא כיון שמוחרת ליכנות כרי זו מקודשת, ובחי'
הארכתי. וכנה מדברי בתוס' כאן שכתבו דכיון דכמו
שכוא לא שוכ מידי לא שייכא ציב מעילה וכיינו עממא
דכל איסורי הנאה אין מקדשין צכן האשכ, ומשמע דאס
כ"י חזי כמו שכוא עכשיו צעין כ"ג דכוי קידושין
ככ"ג, דכ"מ רק שיכא אפשרות ליכנות כמו שכוא.
ולחי' כצ' כיון דלית ציב שו"פ ממילא אינא מקודשת.
ולחירון קמא שהקשו בתוס' דחזי צעיניכ שלא כדרך
הנאה, כ"ג דכוי יכולין להקשות דחזי צעיניכ לחולא
מסוכנת, עכ"פ נראה מכאן לפשוט ספיקת המל"מ.

ודע שעלה במחשבתו לחלק צין איסכ"ג שאסרו חכמים
ומדאורייתא מותרין וצין איסכ"ג שאסרה תורה,
ועוד יש לחלק אפי' באיסכ"ג שאסרו חכמים אי אמרינן
דאפקרובו חכמים ולמשל במקדש בחיטי קורדניחא
בשעה בעשרה שכנס שכיח מדרבנן וכו"ל חרי דרבנן
אפי"כ אינא מקודשת דאמרינן אפקעינכו רבנן לקידושין
מעטם דהפקר צ"ד הפקר ואפי"כ כתב כ"מ על מש"כ
הרמב"ם השוחט חולין בעזרה איסכ"ג מדברי קבלה
ופי' ככ"מ דכיינו מהלל"מ וכיח דאורייתא דאל"כ
המקדש צכס כוי קידושין ולדינא ס"ל דלא כוי קידושין
ואי נימא דרבנן אמאי לא כוי קידושין. וע"ז הקשה לי
חכ"א דמ"מ כרי אפי' במקדש באיסכ"ג דרבנן בחיטי
קורדניחא אינא מקודשת וא"כ מאי ראי' מביא ככ"מ,
ולכנ"ל יש לחלק צין חיטי קורדניחא שפיקר באיסור

פספופי דאורייתא חידושי תורה מכ שפלפלתי בקושיית
הגאון הגדול משרידי הדור הישן שכליע לפני
מרן הגר"א שך שליט"א ראש ישיבת פונובז.

גרסינן בגמ' פסחים כ"ט ע"א דתנא האוכל חמץ של
הקדש במועד מעל וי"א דלא מעל מאן י"א וכו',
ובקשה לי בגר"א שך קושיא קשה כבדל דדברי בתו"י
(כריחות י"ג) שהקשו אהא דיש אוכל אכילה אחת וחייב
עליה ד' חטאות ואשם אחד, איך חייב אשם מעילה
אחרת כה לא שוכ מידי, ואמרינן צפסחים (דף כ"ט)
האוכל חמץ של הקדש במועד לא מעל. וחירץ דהתם
צקדושת דמים לא נחית עליה קדושת כגוף, וכשנאסר
בהנאה אינו שו"פ ולא נכנה מן ההקדש שו"פ. נראה
דס"ל דצקדושת כגוף לא צעי שיכנה שו"פ ולא תשלומי

ילפינן מעילה מתרומה דשיעור המעילה בבית

ובמנ"ש שם חי' כיון דילפינן במעילכ (דף ח"י) מחמטול מעל שיש מעילכ אפילו במידי דלאו אכילכ וזכר כוי כשיעור שו"פ, איכ כ"כ במידי דאכילכ דמקשינן אכילכ לממון. ועוד, דאי לא כוי ידעינן מעילכ דהקדש רק מתרומה כוי צעי כזית דוקא, אבל כאן אדרבה אי לאו גז"ש כו"א דיש מעילכ בין דכנאח בין פגם בלא נכנס בין נכנס בלא פגם, וילפינן מתרומה רק למטע פגם לחוד או כנאח לחוד, ואי לאו ריבוי דחמטול מעל כוי ממעטינן נמי כל כנאות ממעילכ רק באכילכ לחוד. אבל כשאח דכתיב חמטול מעל לא ממעטינן שאר כנאות ממעילכ ולא ממעטינן נמי פחות מכזית, דאדרבה מקשינן אכילכ לממון דאפילו פחות מכזית מועילין באית בי' שו"פ ע"ש. ועיין רש"י (שם ד"כ וחכ"א) וחוס' (ד"כ ומינה). ולפ"ז כל דלא ילפינן מתרומה דצעי דוקא כזית ולא סגי בשו"פ, אבל לענין זכ כיכי דאית זכ כזית וליה זכ שו"פ שפיר ילפינן מעילכ מגז"ש מתרומה דמועלין באכילכ עכ"פ אפילו באין זו שו"פ כיון דיש זו כזית.

שיעור מעילה בשו"פ או בבית

איברא דמלאחי בחוס' (צ"מ מ"ז ע"א ד"כ קונים בכלי אע"פ שאין זו שו"פ) שחקשו דבפ' כל שעב (דף ל"ב ד"כ חין) אמרינן גבי ונתן לכבן את הקודש דאין נחינה פחות משו"פ, וכ"כ כתיב ונתן לרעכו. וחירץ דהתם כוי חסלומין שגזל בהקדש כלכך ליחנכו פחות משו"פ כמו גבי מעילכ דכוי חסלומין, אבל נחינה מנעל כוא לרעכו וכן נחינה תרומה דהעב אחת פוערת את הכרי, וגבי סיכך דכתיב ואשר יתן ואיכא למ"ד (כריתות ו' ע"ב) דכוי בכל שכוה אע"ג דמעילכ כוא, היינו משום דכתיב סיכך דמשמע בכל שכוה. ומ"ד בכזית סבר כרצון דאזא שאל דאמרי נחינה בכזית כזר שאל תרומה וכו' ע"ש. נראה מדברי בחוס' דלרצון דאזא שאל ילפינן מעילכ בכזית מתרומה כזר שאל תרומה.

במעילה יש דין ממוך ודין איסור

ומעתה נראה דדין מעילכ יש זו צ' אופנים, א' כשנכנס בשו"פ וכוא מדין חסלומין שגזל בהקדש וכמ"ש בחוס' כלכך ליחנכו בפחות משו"פ, צ' שכוה מדין קדושי"ג ואז כמעילכ היא מדין איסור ולזכר צעי עכ"פ שיעור כזית כמו שכוה בכל איסורין דשיעורן בכזית

יש לבסוף להקשות אדברי חו"י מגמ' שזעזע (כ"ד ע"ב) מחיב רבא יש אוכל אכילכ אחת וחייב עליה חרבע חטאות ואשם אחד, רב אשי אמר כי קחני מידי דחיילא כשיעור, שזעזע דחיילא אפחות מכשיעור לא קחני, ופריך כרי הקדש בא צעינן שו"פ, ופרש"י כרי הקדש אשם מעילות בא על שו"פ אפילו פחות מכזית, בא צעינן שו"פ וכיינו שיעורי'. ומבואר דקדושת כגוף נמי צעי שו"פ. ובחוס' (ד"כ כרי הקדש) פי' כמ"ל בא אוקימנא בצכור כדמשני לעיל. ובחוס' חמכ עליהם דמה לי צכור מה לי שאר כמוקדשין, בא פשיעא דאין מועלין בצכור פחות משו"פ, ע"ש מה שמחק ודחק לאוקמי. ועיין ח"ס צחי' לשזעזע כרי הקדש, שפי' כרי הקדש דחל בהקדש אכלשכו, ושמעין דמ"מ צעי שו"פ דבלא"כ לא מיקרי כסף. וע"ז מקשה בחוס' דכו"ל לשנויי בא אוקימנא בצכור ע"ש. ומיכו מדברי רש"י שפי' וכרי הקדש אשם מעילות בא אשוי"פ משמע דפי' נמי כח"ת. ואי נימא דקדושת כגוף לא צעי שו"פ, כי אפשר ליישב פי' בחוס' כרי הקדש בא צעינן שו"פ פי' דכס פי' אמה שפי' רב אשי דחיילא אפחות מכשיעור לא קחני. ופריך וכרי הקדש לענין חלות בהקדש דחיילא היינו דאין קדוש קדושת כגוף וכי' מלי לאוקמי בא דותר מיירי בצכור דכו"ל קדושת כגוף ולא צעי שו"פ וכדעת החו"י כנ"ל.

שיעור מעילה שו"פ או בבית

ומיהו מדברי רש"י לכאורה שפי' כרי הקדש אשם מעילות בא על שו"פ אפילו פחות מכזית, ומשני בא צעינן שו"פ וכיינו שיעורי', ע"כ נראה לכאורה דבכזית אפילו ליה זכ שו"פ נמי מביא אשם מעילות. וא"כ כי' נראה דיש חרי גווי חיובים לאשם מעילכ, או דאית זכ שו"פ ואפילו ליה זכ כזית, או אפילו ליה זכ שו"פ אבל אית זכ שיעור כזית מועלין זו דצעי חדא מחרתי. ובכ"כ כי' נראה ליישב קושיית האחרונים שדקדקו באיך קחני יש אוכל אכילכ אחת וחייב עליה ד' חטאות ואשם א' דבא אשם מעילות אינו תלוי בשיעור אכילכ. ולפמ"ש אחי שפיר דחלוי בשיעור אכילכ כגון שכוה כזית ותלוי באכילכ דוקא, אלא דבחוס' (פסחים ל"ג ע"א ד"כ אף) חקשו דכח משמע דמאן דיליף חטא חטא ס"ל דמעילכ בכזית כמו תרומה וכולכו אית לכו גז"ש דפרק הנכנס יליף מעילכ מתרומה למילי עובא ורבנן לא פליגי ארבי אלא לענין מיחכ משום דכתיב זו ולא במעילכ. וא"כ מ"ע דרבנן דלעיל דאמרי לא אמר שו"פ אלא לענין מעילכ אבל בתרומה עד שיכא זו כזית, וכניחו בקושיא.

וליתא בכשצון, אבל אכתי יש לו דין ממון. אלא דא"כ י"ל דלעולם חורח מעילא כוא מדין ממון ובהקדש בדק כצית דליכא קדוש"ג רק קדושת ממון צפי פרוטא, ובהקדש קדוש"ג כוי ממון אפי' פחות משו"פ וחייב קרבן מעילא. ואחי שפיר דאפילו סיכא כוא מדין ממון, שמחסר ממון בהקדש בכל שכוה.

והא דבגמ' פסחים (דף כ"ט חוס' ד"כ רנצ"ק) בהקדש למאן דמוקי כחי אוכל חמץ בהקדש צמועד לא מעל כר' נחוניא דפטור משום קיס ליה בדרבנא מיניה, כא בשבט (דף ל') מוכח דקלצ"מ לא פטר מקרבן. וחירץ דכחא שאני כיון דפטור מקרן וחומש פטור נמי מקרבן, שאין אשם מעילות בא אלא כשיש קרן וחומש, ל"ל דכחם נמי בקדשי בדכ"צ כוא כן, אבל בקדוש"ג כ"י דמצית אשם מעילות ו"ע.

עוד נראה לכאורכ רחי' מגמ' כריחות (כ"ג ע"א) חחיכה חלב נותר א"ל רבא לר"י וליחי נמי אשם ודחי דנותר קדש כוא, א"ל דלית ציב שו"פ, וכא מעיקרא דלית ציב שו"פ עסקין וכו' וכא יש אוכל אכילא אחת דקחני ציב נותר וקחני מצית ד' חטאות ואשם א', א"ל כהיה בגסס וכהיה בדקס כהיה צימות בגשמים וכהיה צימות בחמס. ורגמכ"ג פי' א"ל כהיה בגסס שאכל אכילא גסס שיש צב שו"פ, ככא בדקס שאכל אכילא מועטת שאין צב שו"פ. ומשמע לכאורכ דנותר נמי צעינ דוקא שו"פ למעילא.

וברגע נפל מילתא מגמ' מעילא (י' ע"א) אמר רבא ככל מודים שאם נכנס מבשר ק"ק שנעמא ומאימורי קק"ל לאחר שבעלן דפטור, ופריך פשיטא מאי קא מפסיד מכו דחימא וכו' ועיין רש"י וברגמ"כ פשיטא דפטור מאי קא מפסיד לא לכהנים קא מפסיד דכיון דנעמא בשר וכו' לא חזי לכהנים ולא לגבוכ קא מפסיד באימורי קק"ל שכרי כזר בעלן ונעשית מלואן ומדקאמר סחמא מאי קא מפסיד משמע לכאורכ דמדין כפסד ממון וי"ל קלח כמ"ש החוס' מאי קא מפסיד לגבי מלוא ודו"ק ו"ע.

שוויות ממון מבח ד"י ודוברים שעבור קיום דמ"ע

איברא דכרי נותר כיון שכוא חסור בהנאה כרי לית צב דין שו"פ כלל שכרי אין צב שווית ממון. וקלח כ"י אפשר לדחוק לפמ"ש המג"א (א"ח סי' חרמ"ט סק"כ) דערלכ מיקרי לכס, וחמכו עליו. ופי' כח"ס (חי' למס' גיטין דף נ"ג) כעסם כיון דמלואה צשריפס ואם בא אחד ושרפס לריך לשלם לצעלים עשרה זכובים, משו"כ כוכ לכס. ולפ"ז אפשר לומר אף נותר דמחמת מלוא שריפתו יש צו כפיין שוויות ממון ודו"ק.

כ"י לעינן מעילא. ובזה נראה לכיון דכרי בגמ' (כריחות דף י"ח) אחיציב רבא אכל כיום אכל למחר נכנס כיום נכנס למחר מנין שכן מלטרפין זה עם זה, ח"ל חמטול מעל ריבא. ואמאי, כא כיפר עליה יוכ"כ, ומשני אמרי כי מכפר יוכ"כ על איסורא, על ממונא לא מכפר. ואצ"א כי מכפר יוכ"כ על כולי' שיטורא, על פלגא דשיטורא לא מכפר. וכאי אצ"א דקאמר כי מכפר יוכ"כ על כולי' שיטורא כגון אכל כזית חלב לפני יוכ"כ, וככא פחות מחלי פרוטא ופחות מחלי זית אכל לפני יוכ"כ כלכך לא מכפר (עיין רגמ"כ שם). ונראה דב' חירוליס, א' חלוי צממון דוקא וכשני צמעילא של איסור נמי אינו מכפר על חלי שיטור אלא צפי כזית עכ"פ ככל איסורין. ועיין ש"ס (שמעתיא ו' פ"ד) שוכיח מחוס' (מעילא דף כ"א) דאין מעילא בהקדש מלד חורח ממון אלא משום חורח איסור שיש צו, ואי"כ צסמוך עוד נשוב לדבריו.

ולפמ"ש יחייב עוד מה שלכאורכ קשכ בדברי החוס' צ"מ שכתבו צכא דכריחות ו' גבי סיכא דכתיב ואשר יתן ואיכא למ"ד דכוי צכל שכוא אפי"ג דמעילא כוא כיינו משום דכתיב סיכא. ולכאורכ אכתי חקשכ סוף סוף לית ציב שיטור שו"פ, ולא רביעית או כזית וכיון שכוא מדין גזל אמאי מעל צכל שכוא בגס שכוא מגזכ"כ. אבל אי נימא דיש חורח מעילא מדין איסור, א"כ בגס דצכל מקום צפי שיטור כזית לאיסור, מ"מ כיון דכאן צסיכא כתיב אשר יתן ולמ"ד נחיכה צכ"ש כ"י דמעל.

פחות משו"פ בהקדש אם חייב בהשבת

אלא דאכתי מקום יש לומר לפמ"ש בגמ' צ"מ (נ"ח ע"א) מחיב רבא ואת אשר חטא מן הקודש ישלם לרבות פחות משו"פ להשצון, לקודש אין להדיוע לא ע"ש. א"כ קודש גס פחות משו"פ דין ממון לו וחייב בהשצון, וכ"כ ברמב"ם (פ"ז מכל' מעילא כ"ח) וברש"א (גיטין י"צ). ובזה נראה לכאורכ ליישב מה שחמכ ככ"מ (פ"י מכל' חרומות ככ"ד) אמש"כ ברמב"ם כיחכ כחרומה בהקדש לצדכ"צ גנצב ואכלא וכו' אבל משלם קרן ושני חומשין וכו' ולמי משלם, אם כ"י צב כזית ואין צב שו"פ משלם לכהנים, ואם יש צב שו"פ וכו' משלם להקדש. וחמכ ככ"מ שכרי אמרו שם צפסחים אי דלית צב שו"פ קרן נמי לא לשלם, ואכדר ל"י לעולם דלית ציב שו"פ, ומשמע דלד"כ כי לית ציב שו"פ קרן נמי לא משלם. ואיך כתב רבינו אם כ"י צב כזית ואין צב שו"פ משלם ע"ש. ולפמ"ש כרי מצוחר בהקדש אפילו פחות משו"פ חייב בהשצון. וי"ל דפחות מכזית וגס פחות משו"פ שוב לית ציב חשיבות כלל

[ובי"ד (סי' רכ"ז ש"ך סק"ה) באשר הכאחו על עלמו
כר"ן יכולים אחרים ליעלן, חולק בזכ כישי"ש
שכרי יכול ליתנו לזדקק או לשווי' מלכ, וצניונים
לחורק (כפרות לכלל ל"ע) בעיר מגמ' צ"ק (ל"א ע"ב)
מכ קא עפין דל"ל אלא בעינא ליעבד מלכ, גם במחנה
אפרים (כל' זכיה) גמגס על כר"ן נימא דדוקא על
עלמו אסר אבל דעתו ליתנו לזדקק וכיו"צ דמלוות לאו
ליכנות ניחנו, וכן בעיר על כרשצ"א במודר כנאח
מלולב חזירו דיכ"ב ל"כ במעמ"ל כיון דמלוות ללכ"י
אין כאן נכנס מאסכ"י ע"ש (מח"א כל' זכ"י ומחנה
סי' ד'), ולא דמי לחמץ דאיכא כל יראח וכל רגע הוא
בשריפכ].

ומידו במקום אחר הארכתי בזכ, דמכ שמקיים זו מלכ
אין זה מיקרי ממנו וגם אין לו דין שו"פ כלל
בשביל זכ. ורמ"י מנתינת גט שכתבו על אסכ"י שחפשו
החוס' עמם שהוא כשר, וכל כח"ב ונתן ופי' דקאי על
נתינת גט ולא נתינת ממון כגם שפושט זו מלכ ועוד
רחיות, ופשוט.

בדא דמצטרף לשו"פ אף לאחר ג' שנים

ובזה נלפענ"ד ליישב קל"ה כה דמלערף אפילו לאחר ג'
שנים, דלכאורכ כיון דפחות משו"פ לאו ממון הוא
ועכ"פ מחיל איניש, א"כ כ"י נימא בפקדש דכל פחות
משו"פ מחיל ולא מלערף. אמנם בדבר פשוט דבאמת גם
פחות משו"פ דמים הוא ואיסור לגנוב ולגזול פחות משו"פ
כמבואר ברמב"ם (פ"א מכל' גניבה כ"ב) אלא דאינו
חייב בכשצנן משום דפחות משו"פ מחיל איניש וכמ"ש
רש"י (ע"ז ע"א ע"ב ד"כ צ"ג, סגדרין נ"ע). וכל זכ
בחולין, אבל בפקדש גם פחות משו"פ ניחן לכשצנן,
ממילא שפיר מלערף אפילו לאחר ג' שנים. אלא דאכתי
ל"ב מכ שאכילתו ואכילת חזירו מלערפין לדין פרועה,
כה ליכא פרועה לא בזכ ולא בזכ. ובשלמא באחד שאכל
מלערף אפילו לאחר ג' שנים דעכ"פ לאחר כלירופ
פרועה אכל ופרועה שלימה גזל, וכיון דחזי לאילערופי
דלא מחל בינתיים הו"ל ככל חזי שיעור שמלערף, אלא
דבאוכלין שיעורו בכדי אכילת פרס ובממון אפילו לאחר
ג' שנים. אבל אכילתו ואכילת חזירו חרי גברי ניכח
ואמאי מלערף לקרבן. וי"ל דהקרבן בא על שחיסר מן
הפקדש פרועה אע"פ שהוא לא נכנס בפרועה, ול"ע.

בקשיית הנתיבות סי' כ"ח יש אוכל אכילה אחת

והנה כהדר"ג בעיר מדברי הנתיבות (סי' כ"ח אות ב'
בציאוריס) שהקדש בעלמו קושיית החו"י אלא
דחנן דיש אוכל אכילה אחת וחייב עליה ד' העלות ואשם

א', ר"מ אומר אם כיחכ שנת וכוליאו צפיו וכו'.
ובקל"ח הקדש כיון דקלצ"מ פטור מקרן וחומש ופטור
נמי מאשם כמבואר בפסחים. ובקדש הנתיבות דכה
בפסחים שם מוכח דכל כיכי דכוא לאו בר דמים שהוא
אסכ"י אין זו חומש ואשם, וכרי נותר אסכ"י הוא כמו
חמץ ולאו בר דמים הוא. וחירץ דכה דפסחים דכוא
קדושה דמים ומעילכ דקרן וחומש הוא משום גזילת
הקדש (כמ"ש החוס' כחוצות דף ל' ד"כ זר שאכל
חרומה), משו"כ בעינן שיכ"י בר דמים, משא"כ בנותר
שכוא קדושה דמעיילכ דידכ לא תליא בדמים כלל. אלא
דלפ"ז גם קושיית הקלכ"ה לא קשה, דכה החוס'
(כחוצות שם) כתבו דחרומה חייב אף בקלצ"מ
דכחשלומין דידכ משום כפרה, משא"כ בקרן וחומש של
הקדש אינו משום כפרה רק משום שישלם גזל בהקדש,
וזכ שייך בקדושה דמים אבל קדושה אפילו במקום
דלאו בר דמים ודאי אלא משום גזילת הקדש הוא רק
משום כפרה. ובחידושי ר"ח כלוי (פ"א מכל' מעילכ
כ"א) דאיסורא דמעילכ הוא דין ממון של גזל הקדש. גם
מחוס' (פסחים דף כ"ח ד"כ דקלצ"מ) פטרו מקרן
וחומש, ומוכח מזה דאינו לכפרה אלא חשלומין מדין
ממון לכן פטרו קלצ"מ. אלא דלפ"מ שכתבו לעיל יש
לחלק, דבקדושה דמים אינו דנין זו מלד דין ממון שבו
ובקדושה אין דנין מלד ממון אלא מחורת איסור שבו.
ועיין צ"ק (ע"ז ע"א) מעיקרא חורא דרלובן כשהא נמי
חורא דרלובן.

מעילה בהקדש הוא דין איסור או דין ממון

והנה בשב שמעתיחא (ש"י פ"ד) הוכיח מחוס' (מעילכ
כ"א) דאין בפקדש דין מעילכ מלד חורת ממון
שבו אלא מלד חורת איסור שבו. ומרן כק"ז בשו"ת בית
שערים (א"ח סי' א') הביא לו סמוכין מדברי החוס'
(כאן ד"כ רנב"ק) דכיכי דפטור מקרן וחומש משום
קלצ"מ פטור נמי מקרבן, אף דלענין קרבן לא שייך
קלצ"מ שאין אשם מעילות בא אלא כשיש קרן וחומש.
א"כ איך אפשר דמייחא אשם חלוי אספק מעילות כיון
דקיי"ל ספק ממנה לקולא לנחצב. ובס' ממון עניי' יש
מחלוקת ראשונים בזכ, א"כ א"ל לשלם בקרן מספק,
וכיון דאין קרן אין חומש ואין מעילה. ולש"ש דמעילכ
בפקדש אינו מדין ממון אלא מחורת איסור של הקדש,
שפיר לריך לשלם גם בקרן דספק איסור הוא ולחומרה
עיי"ש. [ועיין שו"ת ח"י כרי"מ (א"ח סי' כ') אריכות
בסוגיא דחקפו כהן ליישב שיעור ברמב"ם דחקפו כהן
אין מוליחין אותו מידו, ובקושיית הקלכ"ה והאחרונים
במי שיש ספק ממון שכרי הוא ספק איסור ג"כ. ומיכו
בצ"ש (א"ח סי' ש') דמכ דברי הש"ס ואין ולאו ורפיא
בידיה].

חילוק בין קדושת דמים לקדושת הגוף

ומה שנראה צניחור כחויי מה שמחלקין בין קדושת דמים לקדושה אין כוונתו לקדושה לא דמי שו"פ מעילא, אלא דשאני הנאה שו"פ דקדו"ד מכנאה שו"פ דקדו"ג, דקדו"ד כיון שלא נחתא קדוש על החפץ אי"כ הכקדש שיש בחמץ זה או בכל קדו"ד שהוא חפלא של קדש, אין הכקדש קשור בחפץ ולא נחקדש בחפץ כזו מעולם לשם קדושה, רק נחקדש בחפץ לשוויית שבו, שאם ישו"כ בחפץ דמים יחנכו להקדש, ולכן כשנאסר בחפץ כהנאה ואינו שו"פ למכרו אי"כ אין כאן הנאה מן הכקדש כלל, דבגם שהוא נכנס מכחמץ שאכלו וכרי שצ"ע ומשחשף ליכ שברוי"ה כזו פרוטע שלא לריך לקנות חמץ אחר וכרי נכנס יותר מפרוטע, עכ"ז אין הכנאה מן הכקדש שכרי אין בחפץ זה שום קדוש ולא כוקדש רק למכירה, וכיון דנאסר החמץ כהנאה ואינו ראוי למכרו ואינו שוכ כלום, אי"כ האוכלו בגם שנהכס מן החמץ אצל אין זו הנאה של שו"פ מן הכקדש דלא חל הכקדוש על החמץ כלומר על החפץ רק על שוויית דמים, וכיון שנאסרו דמים כהנאה משום חמץ צפסח ואינו שוכ כלום להכקדש למכרו אי"כ לא נכנס מן הכקדש שו"פ, אצל הכקדש קדו"ג, שחל הכקדש על החפץ והכקדש קשור בחפץ גופי, והאוכל כזית ממנו כרי הוא נכנס מאיסור הכקדש שיפור שו"פ, שכי' לריך ליתן עבור הנאה כזו שיפור שו"פ, כרי הוא נכנס מהקדש ומעל זו.

בקדושת דמים והנאה מן החפץ ובקדושת הגוף מן ההקדש

ומדרייך כזו לשון כחויי וכו' חייב אשם מעילא חנוח וכו' כחם בקדו"ד דלא נחת עליה קדו"ג וכשנאסר אינו שו"פ ולא נכנס מן הכקדש שו"פ ע"כ. כרי שדייקו ולא נכנס מן הכקדש שו"פ, כלומר דודאי נכנס הוא מן החמץ אצל אין כהנאה מן הכקדש שכרי לא נחתא עליה קדו"ג, אצל כיכא דכח קדו"ג ונחתא עליה קדושה, כרי הוא נכנס מן הכקדש שו"פ. ולפמ"ש אחי שפיר דמחלק כחויי בין קדו"ד לקדו"ג, ולעולם דמי שו"פ גם לקדו"ג אלא דבמי הנאה שו"פ.

ביאור הגמ"מ בין אבי"ה גסה לאבי"ה מועפת

ואתי שפיר נמי דלא תקשה מכא דכריתות (דף כ"ד) דמשני הא בגס וכו' דדק ופי' רגמ"ג בגס שאכל אכילא גס שיש זה שו"פ ודק שאכל אכילא מועפת שאין זה שו"פ וכו', פי' דכיון דאכל אכילא גס דיש זה שוויית של שו"פ ונכנס בשו"פ, בגס שכונח הוא

מאסכ"ג לענין מכירה, אצל מ"מ כרי נכנס מקדו"ג כשיפור שו"פ ושאיני קדו"ג דלא דמי שוויין צממון למכירה שיכא שו"פ אלא שיכנס כשיפור שו"פ. וקדו"ד דמי שיכא שוכ צממון למכור שו"פ, דכחם לא נחקדש רק לשם צממון.

אלא דל"ע, דרש"י (כריתות כ"ג כ"ל) פי' בגס אכילא גס שאכל כרצב ואע"ג דאיסורי הנאה הוא [מ"מ משלם דמים ש"מ] כשאר כל הקדשים האסורים כהנאה שמועלין בהם דכאי נמי חזי לגבוק שאם עליו לא ירדו. ע"כ נראה לכאורכ דמכ"ע דכיון שאם עליו לא ירדו שו"פ ינכסו ומשוי"כ מועלין בו, ולא פי' מטעם שכחצו דקדו"ג מיקרי כנאה אפי' באסכ"ג. ובש"ח ח"ס (ח"ה סי' ק"פ) הקשה לפרש"י דכא כ' רש"י (חולין דף ד') שאם חליפי חמץ מותרין למחליף אי"כ מלינו דמים לחמץ צפסח. ובקשו החוס' ע"ז הא כיון דלכתחילה אסור למכור לאו בר דמים הוא, כ"ג כיון דלכתחילה אסור להקריצו אינו שוכ כלום. וחירן דרש"י ג"כ ס"ל כחויי דבקדשי מזבח לא דמי שו"פ ומועלין בכזית אע"פ שאינו שו"פ, אלא דאם כ"י כדיו דאם עליו ירד, פקע מיניה שם קדשי מזבח. ולכן כתב רש"י דחזי לגבוק שאם עליו לא ירד, וא"כ אכתי שם קדשי מזבח עליו ע"ש. וכנראה דמפרש ז"ל ברש"י וחויי דקדו"ג לא דמי שו"פ אלא שיפור בכזית וכמ"ש לעיל, ולפי' אכתי ל"ע דיותר כיון דלא שוי' מידי וליכא קרן וחומש איך יתחייב אשם.

מועם דבעי שוה פרוטה לחייב קרבן מעילה

וחנח במקום אחר נסחפקתי דכא דקרצן מעילא אינו חייב אלא כהנאה בשו"פ, י"ל בחרי חנפי, האופן האחד דדוקא בקדו"ד דמינן שו"פ כיון דכל עיקר הכקדש לא חל פחות מזכ, וא"כ בלא"כ ליכא קדוש וכמ"ש לעיל. אצל בקדו"ג שחל הכקדש על החפץ ונהכס מן הכקדש ומעל בו לא דמי שו"פ כלל, וכמעילא כהקדש מזבח הוא מדין איסור שבו ומעל בכזית שהוא כשיפור בכל איסורין. וכעין שאמרו שאני חלצים ועריות שכן נכנס וככ"ג כהנאה הוא כמעילא ולא דמי שו"פ דוקא וכזית סגי.

ואופן כ"ז דבעל דין מעילא יש דין שו"פ, וכל שלא נכנס בשו"פ לא מעל אפילו בקדו"ג. ומכ שכחצו בחוס' לחלק בין נותר שהוא קדו"ג ויש בו מעילא, אין כוונתו שבקדו"ג אי"ל ליכנס בשו"פ אלא דקדו"ג אע"פ שנאסר כהנאה מ"מ אכתי מיקרי נכנס משו"פ, וכעס דכרי כל קדשי מזבח אין בהם חורח צממון, שכרי אינו ראוי לשום אדם, דקיי"ל כמוכר

חמורכ או שמסרו לגזבר או לבדכ"ג אקדשיכ פטור מתשלומי דו"כ מכבוא עממא דכשתא נמי תורא דראובן מיקרי עד שיקריב או עד שימכרו גזבר ע"ש.

הלך הממון שבדקדש עדיין של הבעלים הוא

הצ"ח מדברי הרמ"ע ז"ל דהקדש קדוכ"ג איסורא הוא דרביע עליה אבל בממון אכתי שלו מיקרי, כלומר דמפיקרא תורא דראובן ועכשיו תורא דראובן, וכשאל על ההקדש כי איחשל פקע איסורא מיניכ ולא ממונא, דעל ממון א"א לכשאל, ועיין ר"ן נדרים פ"ב ואפשר דכאן תלוי במחלוקת הרשב"א ובר"ן שם, עכ"פ לבר"ן ליכא שאלכ אממונא.

ובמ"ש אמרתי לפרש דברי החוס' (מנחות ע"א ד"כ ומתירין וחמורכ כ"ז ע"ב לא אמרו) דלא אמרו ההקדש שוכ מנכ שחללו על שו"פ מחולל אלא בצעלים, דאין סבירא שיוכל לפדות ההקדש חצירו שוכ מנכ על פרוטכ ויקחנו לעלמו. וכדברים נפלאים דאמאי קרי ליה ההקדש חצירו, כרי אמירתו לגבוי כמסירתו לכדיוע. ובע"א (אבני שכם מגילכ כ"ג) פ"י הטעם שחלול מכני רק בצעלים דבצעלים ישנו בשאלכ. ועיין בכורות כ"ב ע"א וליעבד ליה כדשמואל, ולכ"ל אחי שפיר, דכל זמן שכאן ביד צעלים אכתי בממון שלו הוא וליכא אלא איסור ההקדש ולא שם גזל דמכ"ע יכול לישאל, ולא מכני שאלכ לקנין ממון רק לשם איסור. ולכן אף ששוכ מנכ יכולים לחלל בשו"פ, דא"ל ליתן כלל שיווי בממון דבממון שלו הוא, רק לסלק שם איסור ממנו וזה די בפרוטכ. אבל אחרים שאין בממון שלכם, לריכים ליתן דוקא כל המנכ, ולאחר שנחנו לגזבר או לכב"ג דלא מכני שאלכ, דעל ממון לא שייך שאלכ. ועיין שו"ת בית שער (א"ח סי' רכ"ז).

ולפ"ז אם ילוויר ההקדש כנעשכ מחליו שלא ע"י בצעלים שנסחפק בע"א כ"ל חי גם אז בצעלים יכולים לפדותו, ולדעתו אינם יכולין לפדותו בפחות משוין, ובאבני שכם כשיצ עליו מנעט רבעי בזמכ"ז שכחב השאלחות דמחלל שו"מ על שו"פ ולמד מדשמואל ע"ש. ולפמ"ש גם ככ"ג יכול לפדות לפמ"ש הרמ"ע מפאנו דכ"ג אכתי בממון שלו הוא וליכא אלא איסור, ועל איסור שפיר יכול לשאל עליו.

הפדיון מחמת גזירת הרה"ק

ואין להקשות דכיון דהקדש שאינו קדוכ"ג באיסור ממון א"כ אמאי לריך פדיון בפרוטכ כלל, ליסגי ליה בשאלכ לחוד. וי"ל לפמ"ש החוס' (נזיר דף כ"ד ד"כ

עולחו ושלמיו לא עשכ ולא כלום (עיין מל"מ פמ"ז מכל' מעשכ בקרבנות כ"ז), ואפ"כ חייביכ רחמנא קרן וחומש כשמעל בשוגג. וע"כ תשלומי ההקדש בקדוכ"ג אינו מדין ממון שראוי למכירכ כמו דין קדו"ד, שכרי אסור הוא למכרו, אלא כיון שכאן ראוי לגבוי יש לו דין ממון. ועיין ב"ק (פ"ח ע"ב) צפי רבא כרי עלי עולכ וכפרים שור וצא אחר וגנב מי פטר נפשיכ בכבש לרבנן ובצוף בעולת כעוף לראב"ע, בחר דאיבעיא דבר פשט גנב פטר עלמו בכבש לרבנן בעולת כעוף לראב"ע, ופרש"י דתשלומין דבעלים מחייב, וכרי כוליהו ידי נדרו ואפסידא דהקדש מיפער דמצית כאיש כתיב ולא הקדש.

תשלומי הקדש אי הוה מדין גזל

עוד י"ל דתשלומי ההקדש בקדוכ"ג אינו מדין מכ שגזל מן ההקדש כלל, דכרי אפילו גזל ממש אמרינן רעכו ולא של ההקדש, וכמ"ש רש"י דאפסידא דהקדש מיפער כגנב דמצית כאיש כתיב ולא ההקדש, ותשלומי ההקדש הם רק בשביל כפרה וכמ"ש החוס' (כתובות ל' ע"ב ד"כ זר) שכוכחו מרש"י ב"ק דתשלומי תרומה הם לכפרה, דאפילו אוכל תרומה עלמו דלא גזל מידי משלם כפרה לעלמו ע"ש. ועיין בגמ' (ב"ק ע"ו) מפיקרא תורא דראובן וכשתא נמי תורא דראובן. ובצבכ"מ (ב"ק דף קי"ד) דאפילו שינוי רשות לא מיקרי, דלא כרמב"ן במלחמות שם וחוס' (ב"ק ע"ו) ואפ"כ משלם קרן וחומש, ומשמע דכוי משום כפרה וכדעת התיבנות ולטעם דמשום כפרה ולא משום גזל, א"כ תלוי בשיעור איסור שכאן כזית ולא תלוי בשיעור שו"פ, דמכ שנוגע לדין גזל ממונות צפי שיעור שו"פ ומכ שנוגע לשיעור איסור וכפרה שיעורו בכזית. וא"כ אחי שפיר דבנותר כיון דכוי משום כפרה לא צפי שו"פ.

בתשרי רמ"ע חילוק בין קדו"ד לקדושת הגוף

ורביעי בקודש כ"י נראה לפמ"ש הרמ"ע מפאנו (סי' ס"ב) שר"כ כשאל לחלק בין קדו"ד לקדוכ"ג וכאן דקדו"ד דאמירתו לגבוי כמסירתו לכדיוע דמי כו"ל כאילו מעא ליד גזבר דמי ולא בקדוכ"ג. וכחב הרמ"ע דליתא, וכביא רא"י מב"ק (פ"ו ע"א) דחנן גנב ובקדיש ואח"כ טבח משלם תשלומי כפל ואינו משלם תשלומי דו"כ, ומקשינן מה לי מכרו לכדיוע מה לי מכרו לשמים, ומשנינן מפיקרא תורא דראובן וכשתא תורא דשמעון ככא מפיקרא תורא דראובן וכשתא תורא דראובן. אלמא איסורא בעלמא הוא דרביע עליה. וכי איחשל פקע איסורא ודעדיפא ליה, משמע ליה כחם דאפילו כיכא דלא מלי מיחשל כגון שמכרו לשמים ע"י

הקדושא חאיסור עכ"פ, וכיון שנהנה מן הכקדש חייב לשלם אפילו פחות משו"פ, וזכרנו לפמ"ש דבכקדש אפילו פחות משו"פ חייב בכשכזון ול"ע.

מדו גדר אכילה גסה דאיסורא

ומעתה נחזור לדברי רש"י (כריחות כ"ג) שפי' אכילה גסה שכל הרבה ואפי"ג דאסכ"ג היא [משלם כדמים] כשאר כל הקדשים האסורים בכנאח שמועלין בהם וכו'. וי"ל דחרי אנפי, או יאמר ככח"ס ז"ל דבקדוכ"ג לא בעי שו"פ ולכן כחז מידי דכוכ אשאר קדשים האסורים בכנאח דנמי לא שוכ פרועכ למכירה רק משום דחזי לגבוכ כ"ג בותר דמ"מ אס עלו לא ירדו, ודוקא שכל אכילה גסה שכוה בכזית. או יאמר דלריך לאכול אכילה גסה שיכנה בכזית כגם דלמכירה אסור בכנאח ואינו שוכ כלום. ונראה דחלוי בחילופי גירסאות, דלפי גירסת הספר שצפנים כחז רק ואפי"ג דאסכ"ג היא כשאר כל הקדשים האסורים בכנאח, אבל בש"מ גרס ואפי"ג דאסכ"ג היא מ"מ משלם כדמים. ולפי גירסת הספר י"ל דס"ל דחין לו דמים כלל ולכן כחז סתם ואפי"ג דאסכ"ג הוא כשאר כל הקדשים האסורים בכנאח שמועלין בהם, דקדוכ"ג מועלין בהם אפילו הם אסכ"ג ולא חלוי בתשלום כדמים דלא הוי משום חורת ממון אלא מחורת איסור או כפרה. אבל לגירסת הש"מ חלוי בתשלום ממון, ולפרגמ"כ נראה דמדין ממון נגע בה. ואפילו לפי שני בגסות שפי' בכזית חלז בכמה גסה דחשוב חלזכ נראה נמי דס"ל דבעי שו"פ, אלא דס"ל דחשיבות החלז משוי' לה שו"פ, ואולי דכוח משום דחשכזיב.

אין מועץ אחר מועץ בקדור"ד אבל לא בקדור"ה

ושמו רעיוני מהא דחנן (מעילכ י"ע) אין מועל אחר מועל במקדשין אלא בכמה וכלי שרת בלבד, אבל כל מידי אחרינא ממעילכ ראשונה נפקא לחולין דקיי"ל אין מעילכ בכל מקום אלא שינוי שנשחנה מקדושתו, ע"ש וברש"י (פסחים כ"ז ע"ב ד"ה וכלוא מעל). ולפי"ז נראה דאפשר לומר דקדור"ד דמעילכ מו"אכ מידי הקדש, וקדושה לא פקעכ בכדי בעי פרועכ שבהקדוש חלז על הפרועכ וזכ פקע מכחפז, וכיכא דליכא פרועכ או שחפז של הקדש אינו שו"פ ליכא מעילכ כיון דלא נכנה שו"פ מהבהקדש שחפזע הקדושה ותחלל על הפרועכ. אבל קדוכ"ג דיש בה מועל אחר מועל ובהקדושה לא חזדא לה אפילו לאחר שמעל, אי"כ במעילכ רק מדין איסור שנהנה מן הכקדש ולא מדין גזל, דאי מדין גזל הקדש, לאחר שמעל ושילס על הכקדש אחאי מועל שניה, הרי כבר קנאו ונשחנה, וע"כ דבקדוכ"ג

ושלמים) דבהקדש אפילו ישאל עליו לריך עוד ליתן חיזכ דבר שלא יאמרו בהקדש יולא בלי פדיון. ולפי"ז אחי שפיר דכפדיון אינו לחלל שויון כממון שבו ואינו אלא משום שלא יאמרו. ועיין שו"ת מולל מאש (סי' י"ע) וברש"א (תורת הבית דף ק"ג).

קל"ב"מ אינו פוטר מדין הממון שבהקדש

ולפי האמור יש ליישב קושיית הקל"ב"מ (רס"י כ"ח) שהקשה מה מוסיף ר"מ אף אם כי שבת וכו"ל בפי', הא אי"כ בליר ליה אשם מעילות דכא חייב מיתח ב"ד, דאפילו לר"מ דלוקה ומשלם איה ליה מה ומשלם ליה ליה, ואף שכוה שוגג הרי גם חייבי מיתח שוגגין פעורין מחשלומוין, וכיון דפטור מקרן וחומש משום קל"ב"מ פטור נמי מקרבן אשם מעילות כמ"ש החוס' (פסחים דף כ"ט ד"ה רנב"ק) שאין אשם מעילות בא אלא כשיש קרן וחומש. ולפמ"ש אחי שפיר דדוקא בא חמץ של הקדש שכוה קדור"ד במועד וחשלומוין דידכ משום גזל שפיר אמרינן דקל"ב"מ פוטר מחשלומוי קרן. וכיון שנפטור מחשלומוי קרן כ"ג דליחא אשם מעילות כמ"ש החוס' כנ"ל. אבל ביש אוכל אכילה אחת דכוא קדוכ"ג שכוה מותר מדין גזל ואין בו רק משום איסור ולא מדין ממון ככ"ג קל"ב"מ אינו פוטר מחשלומוי דכא חייב, וכמ"ש לענין חרומה אי החשלומוין משום כפרה אין קל"ב"מ פוטר, כ"ג לענין נותר. ודבר זה למדתי מדברי רבינו בבי"ש (א"ח סי' ע').

נפ"מ בין תרומה שיש לה בעלים לאין לה

ובמ"ש כי נלפענ"ד ליישב נמי דברי הרמב"ם מקושיית ככ"מ (פ"י מכל' תרומות כ"ד) שכתב הרמב"ם כיחא חרומה בהקדש לבדכ"ג גנבה ואכלה אינו משלם חשלומוי כפל שאין חשלומוי כפל בהקדש כמו שיחבאר במקומו, אבל משלם קרן ושני חומשים וכו' ולמי משלם, אם כי בה כזית ואין בה שו"פ משלם לכהנים, ואם יש בה שו"פ בין שיש בה כזית בין שאין בה כזית משלם להקדש ע"כ. וכחז ככ"מ (שם ככ"ג) ומ"מ איכא למידק שהרי אמרו שם אי דליה בה שו"פ קרן נמי לא לשלם, ואחזר ליה לעולם דאיה ביה שו"פ, משמע דלד"ה כי ליה ביה שו"פ קרן נמי לא לשלם, וכיחך כחז רבינו אם כיחא בה כזית ואין בה שו"פ משלם ע"ש.

ולפמ"ש יש לחלק בין חרומה שיש לה בעלים דנמלא יש כאן גזל מדין ממונות ולכן לריך שו"פ, ופחות משו"פ מחיל וליכא חשלומוין. אבל בכלכ כ"ד מיירי מחרומה בהקדש שאין לה בעלים ואין מי שימחול

שיטת הרמב"ם בדין ספק דרבנן בדשיל"ם

עוד חמץ כגרע"א דכרמז"ם כשמיט דין ספק דרבנן בדשיל"ם, וכ"כ כתב דכיון דכתב לא בעל ממילא נשמע דספיקו חסור וכגרע"א חמץ עליו.

ואשר נראה דכרמז"ם לשיטתו ס"ל דספיקא דרבנן בדשיל"ם מותר, ואפרש שיחתי דכנכ ידוע מחלוקת כרמז"ם וכרמז"ן ז"ל במלוא דרבנן דעת כרמז"ם דבכל מלוא דרבנן עובר משום לאו דלא חסור וכרמז"ן כקשכ עליו דא"כ חמצי חמרו ספיקא דרבנן לקולא כיון דבכל ספק דרבנן חיוב לאו דאורייתא וכמג"א ח' דכך חקנו חז"ל בשעכ שחקנו מלוא דרבנן דרק חודאי חקנו ולא חספק, נמלא לשיטת כרמז"ם ז"ל ספיקא דרבנן מעיקרא לא נאסר, ולפ"ז כקשתי בעה למדי עס כחלמידים חמש"כ כש"ך יו"ד סי' ק"י ס"ק נ"ט שכתב אפי"ג דבעלמא חמרינן ספק דרבנן לקולא בדשיל"ם לא חמרינן ככי לכ"ע כדמוכח בהדיא בש"ס רפ"ק דביצה דף ד' ע"א וכ"כ כרש"א צח"כ ריש דף קי"ז ע"ש. ולדעת כרמז"ם דלא ס"ל לחלק בין ספק דרבנן בדשיל"ם לשאר איסורי דרבנן וכולוכו ס"ל לבעל מ"ש ספק דרבנן בדשיל"ם משאר איסורי דרבנן דכיון דאספק לא חקנו חז"ל א"כ ליכא כאן שום חקנה, וע"כ דלכרמז"ם ככ"נ ספיקו לבעל ואחי שפיר שלא כביא כרמז"ם דין ספק דרבנן בדשיל"ם דלא ס"ל וק"ל.

שוב ראינו צפ"ת יו"ד סי' ק"ו אות י"א שכתב משעב"ם פ"א מה' יו"ע כ"כ ובכגות ע"ס כמלך כוכיה ג"כ שדעת כרמז"ם דספק דרבנן מותר אפילו בדשיל"ם.

בדין המשהה חמץ ע"מ לבערו אם עובר אב"י ובאיסור דב"י ובי"א אי הו"ל לאו היתק לעשה ואי הו"ל דת"ם

לא יראה ולא ימלא אלא"כ קנח חמץ בפסח או חימלו כדי שיעשה בו מעשה, אבל אם כ"י לו חמץ קודם הפסח ובה פסח ולא ביערו חלל בניחו ברשותו, אפי"פ שעבר על שני לאוין אינו לוקה מכ"ה מפני שלא עשה בו מעשה ומכין אותו מכת מרדות ע"ש. וחמכו האחרונים בחרתי למכ כתב כרמז"ם דכוכ לאו שאין בו מעשה, ומזה מחזיר דאם עשה בו מעשה לוקה, שכרי לכדיא מזוהר בגמ' דכוכ לאו הניחק לעשה וכל לאו הניחק לעשה אפילו אין דעתו לקיים כעשה אינו לוקה.

וחמל"ם שם כתב דכרמז"ם דחכ סוגיא זו וס"ל לכילכחא דלא כוי ניחק לעשה, וסמך עלמו אחוספתא דקחני כמשייר חמץ בפסח וכמקיים בכלאים אינו לוקה, ועיין כ"כ. ובכגות מל"ם כביא מחשו' כריב"ש (סי' ת"א) דמזוהר כדעת כרמז"ם, ובחי'

כמעילכ אינו מדין ממון שבו, דדין ממון נחלל אפרועכ לאחר שמעל ולא באיסור, דלא נשתכח ממכ שכיחכ ולכן מועל לעולם. ואין לומר דא"כ לא ימעל כלל כיון דלא נחלל כהקדש על כממון ולא נפדכ ולא נשתכח, דכנין כוא גזכ"כ למעול בקדוש"ג כיון שנכנס מכן אפילו לא ילאו לחולין, דבכנאח חליא מילתא דכאיסור כוא ליכנות. וי"ל דכוא כעין כל כיכי דאיחא ב"י גזא דרחמנא איחי' וא"א לכו"א חכ מרשותו, ולא כן כהקדש דמים שמו"א מרשות זכ לרשות זכ. עכ"פ יכ"י מאיזכ ע"ס שיכ"י קדוש"ג אינו יולא ונחלל מקדושתו ע"י שנכנס ומעל, וככן.

דף כ"ט ע"ב

לדשיטות דחמץ הוי דשיל"ם אמאי איסורו בני"ש

אמר רב חמץ בזמנו בין במינו בין שלא במינו במשכו וביו"ד סי' ק"ב ס"ד כביא פלוגתא לענין דבר שיש לו מחירין וחוזר ונאסר אי כוכ דבר שיש לו מחירין דעת כחולקין כוא שיעת כרמז"ם דס"ל דחמץ כוי דשיל"ם ולכן איסורו במשכו ואף שחוזר ונאסר לשנכ כבאח. וחמוכ דא"כ מ"ע דר"י ור"ל דחמץ בזמנו בין במינו בין שלא במינו צ"ע וכי דלא ס"ל לכחמיר בחמץ יוחר מ"מ במינו מדינא ליחסר דכוי דשיל"ם וכבר עמד בזכ כרמז"ן ז"ל במלחמות ע"ש וחי' דס"ל לר"י כרבנן דפליגי עלי' דר"ש דאמר בנדרים נ"ח כל דבר שיל"ם לא נחנו צו חכמים שיעור עכ"ל, וכגרע"א חמץ מסוגיא פ"ק דביצה ר"א אומר לעולם ספק יו"ע וספק חול כוי דשיל"ם וכחם קאי לתרץ לר"י ובמקום אחר בארכתו, ונ"ע.

תוס' ד"כ רב אשי אחר וכו' ומכאן מוכיח ר"י שכמשכח חמץ בפסח ודעתו לבערו אינו עובר בזהב כהיכ וכו' ועממא משום דלא יראה ניחק לעשה ולכן אינו עובר כשמבערו בסוף. וכן מבואר לקמן (דף ל"ב) להדיא דלא יראה כוי לאו הניחק לעשה ע"ש ובתוס' (ד"כ בפרע"כ). וכמל"ם (פ"א מחו"מ) ביאר כוונת כחוס' דאין כוונתם לחלק לענין מלקות שאם בדעתו לקיים כעשה אינו לוקה ואם אין בדעתו לוקה, דאפילו אם אין בדעתו לקיים כעשה מ"מ אינו לוקה דגזכ"כ כוא שאין לוקין על לאו הניחק לעשה, חלל כוונתם שאם בדעתו לקיים כעשה אפילו איסורא ליכא, ע"ש כיעב.

איסורא דב"י יראה אי הו"ל לאו היתק לעשה

והרמב"ם (פ"א מכל' חו"מ כ"ג) כתב אינו לוקה משום

כלכות כוכית מדברי רש"י וחוס' דלא גרסינן בגמ' דכוי לאו הניחק לעשה. אך צ"ל דבר שמואל (סי' ל"ח) ה"י דברמז"ס מיירי בשחל שביעי של פסח בשבת וקנה חמץ זו ביום שאי אפשר כבר לקיים זו מלוא שריפה. וכח"ל (סי' מ"צ) תמה עליו שברי קיי"ל מפרר וזורח לרות, וברמז"ס פסק כחכמים וא"כ א"ל לחייבו משום שא"ל לקיים בעשה בשבת. והנכות מל"מ נדחקו ליישב דברי הדב"ש כנ"ל ע"ש.

ולאחר הסליחה מהגאונים הנ"ל לצדי לא כן ידמה. דלכאורח מדברי ברמז"ס אינו מצוהר כן מדכתז אינו לוקה משום לא יראה וכו' אלא"כ קנה חמץ בפסח או חימלו כדי שיעשה זו מעשה, אבל אם כי' לו חמץ קודם הפסח וזה הפסח ולא ביערו וכו' אינו לוקה מכ"ח. ומדכיל לכו להדדי נראה דכוז כן זו וכוונתו דקנה חמץ בפסח, ביינו אפילו מיד שנכנס פסח כמו בבי' לו חמץ קודם הפסח. ובכלל אי נימא דרק לשביעי הוא דמחייב א"כ כגון זה כי' לן ברמז"ס להשמיענו דפעם אחרת כוי לאו הניחק לעשה, וזה פשוט לפענ"ד.

עוד תמה בכ"מ צ"ס ברא"ס דכא בשורש ט' נראה דעת ברמז"ס דאין לוקין וככ"מ ה"י דאין לוקה אלא אחת אע"פ שזכיר שני לאוין אלא דקשה ל"י דא"כ למכ מנה שני לאוין. והמליא בכ"מ ז"ל דבר חדש דכל יראה אינו עובר אלא כשהוא נראה לעינים דוקא, וכבר תמכו באחרונים עליו (עיין חידושינו לעיל). גם לשון ברמז"ס שכתב ז' לאוין משמע דעבר אחרוייכו כאחד, וא"כ דכרח קושיא ברא"ס לדוכחא.

חמץ בפסח דוי עשה ותרי לאוין ולוקין אף אלה"ל"ע

ומה שנראה בדברי ברמז"ס ז"ל לפי מה שאמרו בגמ' (תמורה ד' ע"ב) א"ל חז"י וכל לאו שניחק לעשה לא לקי, וברי מימר דלאו שניחק לעשה הוא ולקי, דתן לא שאדם רשאי להמיר אלא שאם המיר מומר וסופג את הארבעים. ומשני כוי ל"כ חרי לאוי וחד עשה ולא אחי חד עשה ועקרי חרי לאוי. מצוהר דכא דלאו הניחק לעשה אין לוקין עליו דוקא בלאו אחד, אבל אי איכא ז' לאוין ועשה אחת אפילו לאו הניחק לעשה לוקין עליו. וכן פסק ברמז"ס (פ"א מכל' תמורה) וז"ל, ולמכ לוקין על התמורה וברי לאו שצ"כ הניחק לעשה שנה' ואם המיר ימירנו וכי' הוא ותמורתו יכי' קודש, מפני שיש צ"כ עשה ושני לאוין, ועיין לח"מ שם.

ולפ"ז אחי שפיר מאד, דברמז"ס לשיעורו דכתחיל כאן כחמץ בפסח אסור בהנאה שנה' וכו' ובמניח חמץ ברישות בפסח אע"פ שלא אכלו עובר בשני לאוין

שנה' לא יראה לך שאור בכל גבולך ונאמר שאור לא ימלא בבתיכם, ואיסור כחמץ ואיסור בשאור וכו' אחד הוא, וכיון שהעלך דאיסור חמץ כוי ז' לאוין כמשיך דאינו לוקה על איסור חמץ אלא"כ קנה בפסח וביינו שעשה מעשה אבל אם לא עשה מעשה פעור. ובכדי שלא תקשה אפילו בעשה מעשה כוי לאו הניחק לעשה, ע"ז בקדים דכוי חרי לאוי ועשה אחת ולכן פשוט דלוקה אם עשה. ולכן ע"כ בלריך לפעור משום דלא עשה מעשה. ומיושבת קושיא במל"מ מגמ' פסחים ולא לריך לדחוק ולדחות בסוגיא מהלכתא, וגם אחי שפיר קושיא שאר אחרונים ולא לריך לדחוק כד"ש וכח"ל, וזה נכון מאד.

בפסק הרמב"ם דהימיר לוקה מ'

אלא דיש לחקור בזה דפסק ברמז"ס בכל לאוין הניחקין לעשה דלוקין, לכאורח כי' חייב שמונים כיון דלא ניחקו בני לאוין לעשה א"כ חייב אחרי לאוי ולוקה שמונים, וברי ברמז"ס (פ"א מכל' תמורה) כתב לכדיא דלוקה רק ארבעים וז"ל, נמלאת אומר שכיחיד שהמיר ברי התמורה קדש ואפילו המיר בשבת לוקה ארבעים ע"ש, ומצוהר דס"ל דרק ארבעים הוא לוקה. וז"ל דמפרש כא דאמר חז"י אחרי לאוין לוקה ביינו אלאו אחד, ובסדרא לזכ דודאי כיון דכוי לאו הניחק לעשה בעשה עושה פעולתו ומנתקת לאו אחד, אלא שאין כח בעשה אחת לנתק שני לאוין אבל כל מה שצרכה לעשות עושה ומנתקת. וא"כ לא נשאר אלא לאו אחד, ובאי לאו השני לא כוי ניחק לעשה שאין לו עשה לנתקו, ואחי שפיר דאף דכוי ז' לאוי מ"מ אינו לוקה אלא ארבעים וכנ"ל. וכעין זה מלינו שיעת בריב"ן בחוס' חולין בעשה שאינו דוחק ל"ח ועשה, ופי' בריב"ן דמ"מ אם עבר וקיים בעשה אינו לוקה דסוף סוף בעשה דחחק כל"ח ולא נשאר אלא בעשה שלא דחחק עשה לעשה, ולכן אינו לוקה וכצ"ל. ועיין מהרש"א (ריש חולין ד"כ וסופג) ובס' רני ליעקב (תמורה דף ד').

ולפ"ז מיושב קושיא בכ"מ וקושיא ברא"ס, דמה דמשמע בשורש ט' דאינו לוקה כוונתו דאינו לוקה אלא אחת וכמ"ש בכ"מ, ומה דקשיא ל"כ כיאך מנאן בשני לאוין לא קשה מידי דע"כ לריך למנאן בשני לאוין דבלא"ה אינו לוקה כלום דכוי חד לאו ניחק לעשה. ותיובחת למ"ש בכ"מ שם דלא יראה לא משמע אלא כשהוא נראה לעינים, ודחק שם ברצ"כ בזה. ולכנ"ל אדרבא מוכרח להביא ז' לאוין דאל"כ אינו לוקה כלום.

ב' לאוין וניתק לעשה על איזה מהן מתירין בו

ויש לחקור בחרי לאוין וניתק לעשה על איזה לאו

מתרין זו, ולכאורכ כוי ל"י כהרחא ספק דעל כל אחד יכול לומר דניחקו בעשה, וא"כ כשצאו לכלקוחו יאמר דחשב שלא ילקובו, ועכ"פ היאך מלקין אותו. [ובשיעור כרמז"ס אכתי י"ל דס"ל כהר"ס שם כהרחא וכמ"ס קנא פוסקים זו בכל' ק"פ בשוחט בפסח על כחמץ. אמנם במקום אחר בארמחי דכרמז"ס ג"כ מודק דכהר"ס לא שם כהרחא, וא"כ היאך לוקין אפילו אלא אחד]. וכנראה דזו שכתב כרמז"ס ז"ל ואיסור כחמץ ואיסור כשאר שבו מחמילין אחד הוא, ר"ל דכיון דכאיסור הוא אחד ובאיסור זה עוברין צ"ל לאוין א"כ מתרין זו באיסור חמץ בכללות וממילא לוקה ואין זו כהר"ס, וככ"נ בחמורה וכבן. אמנם עיין רמב"ם (פ"ז מכל' סוכה דין כ"ד) וז"ל, אע"פ שכהרחא בספק הוא שם יקיים יפער כהרחא ספק כהרחא הוא, ועיין רדב"ז וכ"מ.

ומיחו אכתי יש להקשות ממכילחין דקאמר לר' יוסי מעל, ולכרמז"ס אחאי מעל הא מיד כשיפדק אחו הוא שלו וחייב מלקות כמ"ס הקונא או כחמץ וכו'. לוקה. וי"ל דכרמז"ס נמי מודק שם נחמין לשכוחו במזיד לעבור שטור, מ"מ אם כשכח ע"מ לצערו אינו עובר. ולפ"ז נמלא דגם כרמז"ס מודק לשיעור כחוס' דכמשכח ע"מ לצערו אינו עובר, דכחוס' וכרמז"ס לא פליגי ואחי שפיר ככל וכבן. ומיחו עיין שאג"א (סי' פ' ד"כ ודע) דס"ל דכל יראה כוי ניחק לעשה ומ"מ עובר למפרע צ"י.

ודע דכדי שוחא עלה כלבי חקירי קענה, דכחוס' כחצו דלא יראה ניחק לעשה, גם צדק ל"כ (ד"כ צפרעי') כחצו דלא יראה כוכ ניחק לעשה, ולא כחצו לא יראה ולא ימלא כוי ניחק לעשה. וכי אפשר לומר קנא דשיעור כחוס' דכעשה על כל יראה ולא על כל ימלא וי"ל. (ועיין עוד מש"כ אריכות גדולה בשו"ע להגאון מעארדא משנ"כ ח"כ סי' רס"ו-רס"ז צ"ל לאוי דלא כוי ניחק לעשה אי צעי סמוכין להדיא).

ובעיקר דברי כחוס' דכחצו דכמשכח חמץ ע"מ לצערו אינו עובר עליו, כחצו כהרמחי צ"כ (ח"כ סי' רס"ז), ועיין שפ"מ (כל' חו"מ פ"א כ"ג) מה שחמק עליהם באריכות גדולה.

ישוב דקדושת ספר דבני בנימין
במשחה חמץ ע"מ לבצור

והיות כי ראינו בדרך עיוני בספר לצני צנימין (ששלח לי הרב הגאון מוכ"ר חיים קרייזוורט שליט"א גאב"ד אנטווערפאן וכחצתי להנ"ל בערב ז') מערכה

א' כהגכ"כ שחקש לפי' כר"י כחוס' פסחים כ"ט ע"ב ד"כ רב אשי שוכיח דמשכח חמץ על מנה לבצור אינו עובר עליו וחמק דכחוס' אליבא דר"י בגלילי קיימין ואיכו ס"ל דחמץ בפסח מותר כהנא שפיר מכניח מחשבתו שיחשב לבצור ולכלילו מלאו של כל יראה אבל לדין דק"ל חמץ בפסח אסור כהנא אף אם עומד ולווח ומצטלו צפי' אינו כלום להפקיע איסור כל יראה דלאו ברשותי קאי דלצטליח ולא מצי מצטל איך אפשר שיופיל מכ שיחשב על מנה לבצור, וכי אדם אחר שאינו שלו אם יחשוב לבצור יליל בצטלים מצל יראה וכן הדין הוא עצמו ורק לענין לעבור על כל יראה הוא צעלים וכניח כדברים בפלא.

ולפענ"ד כבר ביארחי בדברי כחוס' לפ"מ דק"ל דשלך אי אהב רואה אבל אהב רואה של אחרים ושל גבול (פסחים כ' ע"ב) יכול יעמין ויקבל פקדונות מן הכנרי ח"ל לא ימלא וכו' ומסיק שם הא דקבל עליה אחריות הא דלא קבל עליה אחריות וכן חמלו של הקדש שם דף ו' שאפילו מחילת אינו לריק אלא מניחו וחמלו של נכרי ברשותו עושב לו מחילת שלא יבא לאכול ואם מולא צדיחו חמץ שלו כופס עליו את הכלי שלא ישכח ויאכלנו ולפי' כר"ח שלא יאכלו צניו ואחאי אינו עובר על כל יראה וכל ימלא לאחר שמואל ולא ציערו עד הערב, ורש"י פי' שכבר ציעלו בלביח מאחמול וכן דעת כרי"א צ"כ כרי"ב צ"כ ובעיור כל' ציעור חמץ ובא"ז סי' רנ"ו וכר"ן.

אבל כחוס' ס"ל דמיירי בחמץ שלא ציעלו מאחמול עיין חוס' כחצו דף ז' ע"א ד"כ מחוך כחצו להדיא דמיירי בחמץ שלא ציעלו מאחמול שכתבו שם אבל אין לומר דמיירי כשציעלו (מאחמול) דמ"מ מדרבנן מלכ לשורפו וכו' לורך כיום דמלכ דרבנן נמי שרינן כיכא דאיכא למימר מחוך ע"ש וכן דעת כרמז"ס פ"ג מכחוס' כ"ח ועיין מאירי כאן ובעור א"ח סי' זמ"ו וב"י שם, ולפי קושית כלבני צנימין כחינה אי ציעלו מאחמול אבל אם לא ציעלו למכ כופס עליו כלי וכה עובר על צ"י וב"י, ובאמת כי רב יכודק אמר רב סחמא קאמר, ומשמע צין ציעל ובין לא ציעל ובגל"ב כתב דכיכי דלא ציעל באמת יוליא כחמץ ע"י פכוס לבצור ועיין מג"א סי' חמ"א סק"א באריכות, ובחכרע"א שם ועיין ספרינו משנ"כ ח"ח סי' קפ"ב ועכ"פ כחוס' לשיעוריהו ל"ע אחאי כופס עליו כלי, וככא אליבא דרב יכודק אמר רב ולא אליבא דר"י בגלילי, ואפ"כ כופס עליו כלי ולא עובר צ"י וב"י ועכ"ל דכיון דמשכח ע"מ לבצור בערב אינו עובר על צ"י וב"י ושפיר אמרו כופס עליו כלי עד הערב. ואין לדחוק דכתיב אנוס הוא בחקנת חכמים וכמ"ס כחוס'

שנת ד' ד' ברודכ פת שכרי בחמת אחאי חקנו שלא
לכונן וכנראה להדיא מדברי רבינו השלי"ח שאם הוא
לא יעלו ככ"ג דמולתו וק"ל.

איברא דבעיקר קושיא על החוס' לא זכיתי להבין
שקשה דהחוס' ר"י בגלילי הוא דס"ל חמץ
בפסח מותר בהנאה וכלל החוס' שם הרגישו בזה וחי'
קושיא זו במחק לשונם וז"ל דאי אמרת עובר אחתי
אחאי מעל לרבי יוסי הא מיד כשיפדך אחי הוא שלו
ומודק ר' יוסי דשלך אי אחי רואה ע"כ הנה החוס'
בעלמא חשו לה דס"ל לר"י דחמץ בפסח מותר בהנאה
מ"מ ע"כ ר"י מודק דשלך אי אחי רואה דאי לאו הכי
לר"י לעולם לא יעבור על צ"י וצ"י וצ"ע.

ודא קושיא שקשה בגאון ז"ל דלדידן דקיי"ל חמץ
בפסח אסור בהנאה אפילו עומד ולווח ומצטלו
בפי' אינו מופיל כלום להפקיע איסור צ"י וצ"י דלאו
ברשותיה קאי לבעול אחת הדבר אבל מ"מ יקשה קושיא
זו לעלמא, דלדידיה נמי אם מלא חמץ ועד שיצא ע"ס
וידליק האש לשרפו באותה שעה ועד שישרפנו אחאי

אינו עובר צ"י דהא פשוט דמי שיש לו חמץ שלו אפילו
רגע אחת עובר צ"י וכמ"ס החוס' דעל אותה רגע
שאלו וכדריחו מאותה רגע שהמשהב על מנת לבערו
אינו עובר ועיין רש"י ג"כ שמה ימלא גלוסקא יפה
ודעתיב עילוייכ ופרש"י חסובכ היא צעיניו ומשהב
אפילו רגע אחד ונמלא עובר עליה צ"י וצ"י מצוה
דאפי' משהב רגע אחד עובר, ומכ יעשה אם אין לו
עליה מוכנים לשרפו או אינו יכול ללכת לפררו ולזרוחו
ברוח וע"כ ז"ל דכיון שמוסק במלוח חשביהו מיד שמלא
בחמץ וחושב כילד לבערו בזה מראה שאינו רואה בו ולא
ניחא ליה לקנותו אלא הולך להשביחו ולשרפו או לפררו
לשיעור הפוסקים דמכני וככ"ג כשמולא חמץ ודעוהו
לבערו לאחר כן אינו עובר דלא עשאו הכחוב כאילו הוא
ברשותו רק אם אינו רואה לבערו אבל אם רואה לבערו
ואינו רואה בחמץ זה וכפכ עליו כלי וכיוצא להנאות
שאינו רואה בו כו"ל בכלל איסורא לא ניחא ליה לאיניש
דלקנות אלא בסתמא אמרינן דעשאו הכחוב כאילו הוא
ברשותו לעבור עליו כדי שיבערו ואם משהב על מנת
לבערו בזה כבר מראה שאינו רואה בו ואיסור לא ניחא
לקנות ואין מקנין לו בע"כ.

דף ל' ע"א

בדין חמץ בפסח ומשש שעות ולמעלה אי אסורי במשדו או בנ"ט

אמר רבא כלכחא חמץ בזמנו בין צמינו בין שלא צמינו
אסור במשכו כרב, שלא צמינו בין צמינו בין שלא
צמינו מותר כר"ש. ובחוס' אומר ר"ח דלא גרסינן
במשכו כרב אלא גרסינן כלכחא חמץ בזמנו בין צמינו
בין שלא צמינו אסור, וכחז שכן דעת ככ"ג ושאלות
וכ"כ עוד חוס' חולין. ובספר מלחמות להרמב"ן חמץ
דמדאמר אסור לחוד הוה ידעינא דבמשכו נמי קאמר,
דאי צי"ע מאי אשמעינן רבא דאסור הא לכו"ע בין לרב
ובין לר"י אסור לפחות צי"ע, ומדקאמר כלכחא ע"כ
דבמשכו קאמר ורבותא קמ"ל. ועיין פנ"י כאן שהביא
ג"כ גירסת הר"ף וברא"ש דלא גרסי במשכו כרב וכחז
דבריכם מוכרחים קל"ה, דאי ס"ד דאסור דקאמר רבא
בחמץ בזמנו היינו צי"ע מאי קמ"ל פשיעא, דאטו מי
גרע חמץ בזמנו מכל איסורין שבהורכ ע"ש. וכוא בחמת
קושיא המלחמות כנ"ל.

חמץ בפסח אסור במשדו או בנ"ט

דברי הא דחמץ נאסר משעה שש ועד הערב נחלקו בו
בראשונים ז"ל, דעת בעכ"מ לפסוק כר"ש גם לפני זמנו
שמוחר אפילו לאכלו, ודעת בכ"ע דאסור לאכלו עכ"פ
מדרבנן, ודעת ברא"ש ודעימ' דרק לאחר זמנו קיי"ל
כר"ש אבל קודם זמנו קיי"ל כר"י ומ"מ קודם זמנו משש
שעות ולמעלה עד הלילה ליכא חיוב כרת אלא מלקות
מדאורייתא, וחמץ קודם זמנו בעל בששים ובחור זמנו
במשכו. ומעתה חקש כיון דרבא כלכח למעשה קמ"ל
אחאי לא אמר נמי כלכחא קודם זמנו צי"ע בזמנו אסור
במשכו ולאחר זמנו מותר כר"ש, וזה לפענ"ד קושיא
גדולה. גם מדפריך ומי אמר רבא ככי, והאמר רבא רבי
שמעון קנסא קנים כואיל ועבר עליו בצל יראה ובל
ימלא, ומשני בני מילי צעיני' וכו', אחתי חקש אחאי
לא פריך אקודם זמנו וכו"ל למיפריך ומי אמר רבא ככי
[דחמץ בזמנו במשכו] וכו' קודם זמנו ליכא אלא צי"ע
ולא במשכו, וככא אמר רבא סתם בזמנו במשכו ולאחר
זמנו בקנסא וקודם זמנו לא אמר כלום.

חמץ לאחר שש שעות במשדו או בנ"ט

ואשר נראה בס"ד דרבא ודאי ס"ל דבכל פסח צי"ע
ואין נפ"מ בין ע"פ משש שעות ולמעלה ובין פסח

ומה שנלפענ"ד ליישב דברי רבינו בככ"ג ושאלות
ור"ח הוא כך, דלכאורכ יש להקשות לרבא שבה
לפסוק כלכחא דיני חמץ בפסח ולאחר הפסח, למכ לא
ביאר לן גם דין חמץ קודם זמנו היינו מחלוקת עד לערב

פוקי חביתו פת פלטר מן העברים

ובעיקר קושיה האחרונים למח אומר שצ"ע יומי דפסחא נראה בבקדמא עוד קושיה ביאך אומר להם לקנות חמץ מן העכו"ם ובה פה עכו"ם אסור לאכלו וכול"ל זילו אפי פיתא. וראיתי קצת ראשונים פי' שיקחו שאור, אבל רש"י פי' פת, וי"ל דכיו חלמידי א"י אלל רב נחמן וכיו נוכגין שצ"ע יומי הפסח כצני א"י, ולאפות פת אינם יכולים דדבר שצפרהסיא נוכג. ולכן אומר להם פוקו וזכינו במקום שאינו נראה, ובני חילא כו"ל פת פלחר דדליתא אחר שרי. ועיין פ"ז (ל"ב ע"ב) אומר לכו רבא ואיתמא רב נחמן בר יצחק, לא תשחצי בדי דליבו דקאכיל לחמא דארמאי. ועיין ר"ח שם, ובהגהות כצ"ח אות ג' פי' לא חאמרו דבר שמועב משמו כרי"ף וכר"ן וברא"ש ועיין רמב"ם (פי"ז מכל' מאכילא כ"י"ב) ובעו"ש"ע (יו"ד סי' קי"ב ס"ב), ודו"ק.

חמץ שלא בזמנו בין במינו בין של"ב מותר

ומי אמר רבא ככי ובה אמר רבא ר"ש קנסא קנים וכו'
 בני מילי בעינא אבל עיי תערוכות לא. ולכאורה
 חכתי ל"ע דא"כ מאי קאמר רבא בסתם שלא בזמנו בין
 בזמנו בין שלא בזמנו מותר וברי בלי תערוכות אסור,
 ולא מיבעיא להעור (סי' תמ"ז) ודעימי' וכן נראה
 מהתוס' (ד"כ לשכינכו) דחמץ לאחר הפסח איסורו
 בששים וא"כ הו"ל חמץ לאחר הפסח אסור ככל איסורי
 דרבנן אלא שמועיל להם ביעול, א"כ אמאי קרי ל' ר"ש
 לאחר זמנו מותר בסתם. ואי נימא דמשום שנחצטל
 ונעשה היחר, א"כ לשיטת דס"ל דחמץ בזמנו נמי בטל
 בששים א"כ נמי נימא דחמץ בזמנו מותר משום דמועיל
 לו ביעול, ונימא בני מילי בעיניי הוה דאסור אבל עיי
 תערוכות לא.

הא דנקרא חמץ דשיל"מ אף דהתירו ע"י ביטול

עוד תקשה ליה לחרמז"ס ודעימאי דס"ל דחמץ כו"ל דשיל"מ, ולכאורח מאי יש לו מחירין הא חסור באכילה ובכנהא כמו בפסח אלא דמועיל לו ביעול בששים, ואפילו למ"ד דבעל ברוב (עיין ב"י שכן דעה ברמז"ס) מ"מ כיון דכו"ל בכלל איסורין אמאי קרי ליה כיחור. ועיין רא"ש, מלאחי כתב בשם הר"י דאפילו אם ערבו במזיד מותר, ולא נכירה לי דרבה לא שרי אלא כשנחערב ממילא וכוי בכלל שאר איסורין בעלן במזיד חסורין עכ"ל, ועיין ר"ח. ומש"כ בנחערב אחר הפסח בשוגג בעל בששים נראה דס"ל דלא חמור הכי איסורא דרבנן משאר איסורי דרבנן דבעלי בששים, משמע עכ"פ דס"ל דכו"ל בכלל כל איסורי דרבנן. ח"כ אמאי קרי ליה ר"ש מותר בסתם וגם לא כוי דשיל"מ וז"ע.

דלעולס בני"ט, ולכן שפיר לא פליג בין קודם זמנו לזמנו
כי הכל אחד הוא, ופסק כר"י לפני זמנו ובחור זמנו
הכל בני"ט וכר"ש לאחר זמנו, אלא דא"כ רבא כלבחה
רבחא קמ"ל דחמץ בזמנו כלומר כל זמן שיש איסור חמץ
אפילו מש"ש ולמעלה אסור, וכיון דלא מחלק בליסוריה
איסור חד הוא והיינו איסור ג"ט.

ולפי' שפיר מיושבת קושיה במלחמות ובפני' מה קמ"ל רבא, דטובא קמ"ל דחמץ מש"ש ולמעלה עד לאחר הפסח דין אחד להם, ואי לא שמעינן ה"א כו"א דבפסח כו"א במשכו דעכ"פ חמור כו"א משש שעות ולמעלה, קמ"ל. ולפי' שפיר מיושבת נמי קושייתו כנ"ל דלא פריך ומי אמר רבא הכי וכלוא קודם הפסח וכו', דבאמת רבא אמר שמעתיכי אכולה שעתא שיש בו איסור חמץ לבר מלאחר הפסח, ולכן לא פריך לרבא בקודם זמנו דאינו במשכו.

חמץ בזמנו היינו משעבדים ששית

וקצת ראי' עוד לדברינו דאמר רבא חמץ בזמנו בין במינו בין שלא במינו אסור. וכנס לעיל חגי ר"א במחני' כל שעב שמוחר לאכול מאכיל לבכמה וכו' עבר זמנו אסור בכהנחו, ובגמ' (כ"א ע"ב) מיקרי לה משש שעות ולמעלה ע"ש מחלוקת רש"י וחוסי' ובר"ח שס, ועכ"פ אחמץ קודם הפסח קרי ליה עבר זמנו ועל חמץ בפסח ממש קרי ליה חמץ בפסח ע"ש. אמר חזקיה מנין לחמץ בפסח שאסור בכהנח שנא' לא יאכל חמץ וכו', הרי ללחמץ בפסח ממש קורא לו חמץ בפסח וכן בכמה דוכתי, וא"כ רבא דקאמר בלכתא חמץ בזמנו כוונתו משעת איסורו לרש"י אף שעב ששית ולר"ח ושאר פוסקים משעת ששית ולמעלה, אבל עכ"פ נכלל בזה חמץ קודם הפסח ושפיר קמ"ל רבא דכל בהמץ דין אחד לו. ועיין ר"ח בדאמתה גרס אמר רבא חמץ בפסח שכוה זמן איסורו בין במינו בין שלא במינו אסור במשכו כרב. כנס דייק ר"ח חמץ בפסח דקודם הפסח אין איסורו במשכו, אמנם בגמ' בגירסא בזמנו סהס ולא מחלק בין קודם פסח לפסח ע"מו.

ובזה נלפענדיד ליישב נמי מכ שסיים בגמ' ואזדא רבא
לטעמיה דאמר רבא כי הוינן צי רב נחמן כי כוו
נפקי שבעה יומי דפסחא אמר לן פוקו וזבינו חמירא
מבני חילא. ועיין בגכוח רש"ס ויעב"ץ ושאר אחרונים
שקשו למע אמר שבעה יומי דפסחא, ועיין ר"ח כאן
דלא גרים שבעה אלא יומי דפסחא. ולפי כ"ל יש לדייק
נמי למע לא אמר רבא כי הוינן צי רב נחמן לאחר
זמנו אמר לן פוקו וכו', אמנם כאן דייק בלשון יומי
דפסחא וי"ל.

הקנס על הגברא ולא על החפצא דחמץ

אמנם אפילו לדין (עיין רא"ש בשם רבינו יונה) אם פירצ אפילו במזיד בעל עכ"פ נראה דקנסא שקנסו לעוברי עזירה אינו קנס על החמץ אלא על הגברא, ולכן שפיר ס"ל לר"ש דלאחר הפסח מותר הוא אף דקנסא הוא. מיכו כיון דרחינו דלא קנסו רק כל זמן שהוא בעין נראה דלא כי' הקנס על החמץ וממילא שפיר קראו רבא אחכ"פ מותר דכוא היחר מלד החמץ.

א"י דבאמת חז"ל לא חסרו חמץ לאחכ"פ אלא בעין וכל שאינו בעין אינו איסור אלא היחר. וא"כ חמץ יש לו מחירין עכ"פ בחמץ של חערובות שכרי חערובות חמץ לא נאסר לאחכ"פ, וכיינו אפילו כי' לו חמץ בפסח כלומר חערובות דפסח עובר עליו ואחכ"פ מותר הוא לר"ש, וא"כ אף שקנס ר"ש בחמץ בעין לאחכ"פ מ"מ חמץ שלא כי' בעין אף שפסח כי' איסור לאחר הפסח הוא מותר. וא"כ אחי שפיר מכ שאמר לאחר זמנו מותר וכיינו חערובות חמץ שהוא כחירא לכו"ע.

בסוגיא קדירות בפסח ישברו

אמר רב קדירות בפסח ישברו וכו' עיין יראה כי ק"ו וכווי בעמודים שם אות כ' ועיין סמ"ג לאוין סי' ע"ח ועיין שעכ"מ פ"כ מהחומ"מ ככ"כ ובישו"ע סי' תנ"א ובפרק השלחן סי' תמ"ז אות פ"כ ועיין שו"ת בית שער סי' ר"ד אריכות צביאור בסוגיא ודברי כיראים וכסמ"ג ודין נעלפ"ג באסכ"ג.

ואשר נראה בזכ בס"ד הוא דמכ שאמר ר"ש קנסא קא קנים ככוונתו בזכ דאין הקנס על החמץ שלא לאכלו אלא הקנס על הגברא שהוא אסור בחמץ (עיין חק יעקב סי' תמ"ב סק"ע שביא כן מהשער אפרים). ומכ"ע אמרו חמלן של עוברי עזירה מותר במולאי פסח מיד מפני שמחליפין (ועיין חוספתא פסחים פ"ב ובחולין ד' ע"א). ואי יש איסור על החמץ מאי מכני טעמא דמחליפין סוף סוף איסור הוא (ועיין חומ"מ סי' רל"ד בסמ"ע וש"ך סס). ועיין שו"ת כרדצ"ז (ח"ג סי' אלף ע"ו) שכתב דמותר לכתחילה לערבו עם היחר ולבטלו בידים, ובגם דנראה רבותינו האחרונים חלקו עליו, עיין ש"ע (סי' תמ"ז) ובאחרונים שם ועיין דע"ת ואורחות חיים ופמ"ג שם, מ"מ יש לו קל"ה סמוכין מדברי כרש"א (תורה בבית צ"ד ש"ג) נמלאו שלש מינים צביעול איסורין, האחד איסור של חורב בין שיכא שיפורו של חורב בין שיכא שיפורו של דבריהם, וכשני איסור של דבריהם שיש לו עיקר בדאורייתא, וכשלישי איסור של דבריהם שאין לו עיקר בדאורייתא וכו' ואיסור של דבריהם שאין לו עיקר בדאורייתא כחרומה וחלת חו"ל מערבין ומבטלין אותה ברוב לכתחילה, ואפילו להאכילה לזרים ולדעת ר"ש וכו'. וכרי כתב כרדצ"ז ז"ל דחמץ לאחר הפסח כו"ל כמו חלב של חו"ל, נמלא מבטלין אפילו לכתחילה לדעת אלו כשיעוה.

בדברי רב קדירות בפסח ישברו, וביאור שיטת רש"י דלהלכה לא קי"ל ברב ובדין ההשתמשות דלאחר הפסח אי הוי בכ"ל אין מבטלין איסור לכתחילה

הפסח, שנית יש לדייק בלשון רש"י שכתב ולית כלכחא כוותיה מחרי טעמי חדא דאוקי רבא וכו' ועוד דקי"ל דנוחן נעלפ"ג מותר וזה משעברו עליו ימי הפסח כופג טעמו. ולמ"ל חרי טעמי כרי בחדא סגי. עוד יש לדייק בלשון רש"י שכתב, וכאי פחות מחערובת הוא דמני"ל דכוא פחות מחערובת אדרבה חערובת הוא שכרי מבטל ומערב הכלוע, וכמ"ש לענין גיעול כלי צן יומא דכו"ל בכלל מבטל איסור לכתחילה עיין חוס' כאן ד"כ ולישכינכו, עוד יש לדייק בלשון רש"י שכתב ועוד דנועלפ"ג מותר וזה משעברו עליו ימי הפסח כופג טעמו, ולמ"ל משעברו עליו ימי הפסח שהוא ז' ימים וכרי דעת רש"י בע"ז ס"ז ע"ב דלינת לילכ פוגמת וא"כ משעבר לילכ נעלפ"פ ע"ש ד"כ לאו נועלפ"ג דכא פשיטא לן כל חבשיל שן לילכ אחד נפגם טעמו ועובר לורחו, וקושיא זו מלאחי בשו"ת בית שער לפרן זלכ"כ א"ח סי' ר"כ ע"ש מכ שחי'.

אמר רב קדירות בפסח ישברו ואמאי לשכינכו אחר הפסח וליעבד זכו שלא במינן גזירי דילמא אחר למיעבד זכו במינו ושמואל אמר לא ישברו אכל משהי לכו לאחר זמנו ועבד זכו בין במינו בין שלא במינו, ופרש"י רב נעמיח דאמר חמץ אף לאחר זמנו אסור בכנאח כר' יכודכ ואית ליה במשכו וקסבר נוחן טעם לפגם אסור ולית כלכחא כוותי' מחרי טעמא חדא דאוקי רבא כלכחא דחערובת לאחר זמנו מותר כר"ש וכאי פחות מחערובת הוא ועוד דקי"ל נועלפ"ג מותר וזה משעברו עליו ימי הפסח כופג טעמו בדופני הכלי ע"כ.

וי"ל בלשון בגמ' דאמר רב קדירכ בפסח וכו' ואמאי לשכינכו אחר הפסח וליעבד זכו שלא במינן וכו' ושמואל אמר אכל משהי לכו לאחר זמנו ועבד זכו וכו' דמ"ש גבי לישנא ז"ר אמר לשכינכו אחר הפסח וגבי שמואל אכל משהי לכו לאחר זמנו ולא קאמר לאחר

בקדירה בפסח בעי' תרתי למיבותא

ולפום ריבטא כי' נראה לישב לפי מה שהקשו בתוס' בד"כ לשכינכו עד אחר הפסח תימכ לר"י וכי דס"ל דטעמא דחמץ בקדירה חשיב משכו שאין רגילין לכשתמש כרצב ביחד מ"מ כא חנן אין מצטלין איסור לכתחילה ואפי' איסורא דרבנן, ומפרש כ"ר יוסף כואיל ואיכא תרתי לעיבותא שכו נותן טעם לפגם ומשכו שלח במינו ככ"ג מצטלין. ור"י מפרש דכיון שהקדירות של חרס כן אס' יכיו אסורין ואין להם תקנה זכ חשוב כדיעבד ולא דמי לקדירה שאין בת יומא דאסורין לה אפי"פ שאין לה תקנה דהתם בלע איסור כרצב אבל ככא ליכא חלל משכו וכואיל ושלח במינו כוא יוכל לבטל וכדיעבד דמי, עכ"ל.

ונראה דפליגי כ"ר יוסף ור"י דלכ"ר ר' יוסף בעי תרתי לעיבותא נועלפ"ג ומשכו שלח במינו אבל באינו נועלפ"ג אפילו משכו נמי כיון בכלל אין מצטלין איסור לכתחילה חלל כיון דכוי משכו ונועלפ"ג אין איסור לבטל לכתחילה, אבל מה שכו דיעבד לא מהני מידי דכוכ הקדירה שאין בת יומא דאסורין לה אפי"פ שאין לה תקנה, ובעטם י"ל כמ"ש כרשב"א בתשו' ח"ג סי' רי"ד וכצ"ח כצ"י יו"ד סי' קל"ד דיעבד לא מייחשב חלל מה שאירע לפעמים אבל כאן לקבוע הכלכלה ולעשות כן בכל פסח כו"ל בכלל מצטלין איסור לכתחילה ולכן ח"י דכו"ל גם משכו, ור"י ס"ל דכיון דלא כוי חלל משכו ומצטל שלח במינו כדיעבד דמי כלומר לא מטעם דיעבד מתירין חלל מטעם דכו"ל תרתי לעיבותא משכו ושלח במינו וכו"ל כדין דיעבד ולא שכו מדין דיעבד ורבנן.

ההשתמשות בקדירה אינה בכלל ביטול איסור לכתחילה

וחמבואר דבעי תרי טעמא דלא ליכוי בכלל מצטלין איסור לכתחילה ולישב קושיא זו דייק רש"י דלית כילכתא כותיב דרב מתרתי טעמי דלעטם אחד דפסק רבא כלכתא דתערובת לאחר זמנו מותר כר"ש אכתי כו"א דוקא תערובת שנערבב מעלמו אבל לערב תערובת כו"ל בכלל אין מצטלין איסור לכתחילה, ואף דכו"ל דיעבד מ"מ בקדירה שאינה בת יומא נמי אפי"פ שאין לה תקנה וכו"ל דיעבד מ"מ אין מתירין לבטל, ואכתי כי' אסור לבטל דכא אפי' אינו מינו ולזה כוסף רש"י דכאי פחות מתערובת כוא וככ"ג דכו"ל תרתי לעיבותא כו"ל כדיעבד ומצטלין.

אלא דלכאורכ קשה וכלל בכל הקדירות קאמר רב ישכרו וודאי יש קדירות שבלעו כרצב ומ"ש

מקדירת בת יומא, ואף דנימא דקיי"ל כירושלמי דאזלינן בחר רוב חשמים מ"מ בכלי שידוע שבלע כרצב מאי איכא למימר וע"ז כוסף רש"י טעם וקאמר ועוד דקיי"ל נועלפ"ג מותר וזכ משעברו עליו ימי הפסח הופג טעמו בדופני הכלי וא"כ כו"ל תרתי לעיבותא שכו נותן טעם פחות מתערובת ושלח במינו ככ"ג שפיר מצטלין ולכן לית כילכתא כותיב ובפי תרי טעמי, ומדויק בזכ גם לשון וכאי פחות מתערובת כוא, כלומר דודאי אלו כי' בכלל תערובת לא סגי בעטם דרצב אוקי כלכתא דתערובת לאחר זמן מותר דכו"א דוקא תערובת שנערבב ממילא אבל לבטל לכתחילה ודאי אסור ולזה דייק דכ"ג כוא פחות מתערובת וכיון שכו פחות מתערובת אין בכלל מצטלין איסור לכתחילה. ומכ עמקו מחשבותיו.

נפ"מ בין קדירה בפסח לקדירה שאינה בת יומא

אלא כי כן נלפענ"ד לישב נמי דיוק שדייקו בלישנא דרב לשכינכו אחר הפסח וליעבד בכו שלח במינו, דלכאורכ תקשה קושית כר"י כנ"ל דמ"ש קדירות לאחר הפסח דאמרינן דאפי"פ שאינו בת יומא אסור לבטל ומה שח"י דככא ליכא חלל משכו לא כנתי כלל דכרי ככא נמי כל השנה בלע חמץ כשאר קדירות ולמה קאמר דככא ליכא חלל משכו, וראיתי לכק"ז צב"ש א"ח סי' ד"ר שהביא דעת כר"א ממין כובא צממ"ג לאוין ע"ה דכל איסור שכו במשכו נועלפ"ג אסור וכתב וז"ל וראי' לך דאמרי' בפכ"ש א"ר קדירות בפסח ישכרו ואמאי לשכינכו עד לאחכ"פ וליעבד בכו שלח במינו ומשני גזירא דילמא אחי למיעבד במינו פי' ובמינן א"ר דאסור וטעם זה שבקדירות פגום כוא לאחר יום ראשון ומה יש לחוש אי עבד בכו במינו חלל ש"מ נועלפ"ג אסור, ובקשה צממ"מ פ"ה מה' חמץ ככ"ה ובישע"י רס"י חנ"א אמאי הביא לעלמו מקושית ותי' כגמ' ולא הביא מרב גופא שאמר קדירות בפסח ישכרו ש"מ דנותן טעם אסור, וע"ש מה שח"י דאפשר דבישל בקדירה ביום ז' לחולל שיבס"כ וכיוצא בו וגם זה לא שכח.

לאחר ד' ימים אף שבלע דרבה פג טעמו

ונראה לדייק בלשון כר"א מ וז"ל וטעם זה שבקדירות פגום כוא לאחר יום ראשון ומה יש לחוש אי עבד בכו במינו ויש לדייק מה שכתב וטעם זה שבקדירות פגום כוא ביום ראשון שכו ראשון לפסח וכלא על קדירות שלאחר הפסח קאמר רב וכו"ל וטעם זה פגום כוא לאחר הפסח וכי' נכלל יום ראשון ושני ושלישי עד שביעי בכלל אשר לכן נלפענ"ד שכו לדייק ולחלק בין כלי שאינו בן יומא דנפגם בטעם ביום ראשון

הגזירה כיחב על כבלוע וליחסור כבלוע מדרבנן
בחינו בן יומו אע"פ בן יומו או שהגזירה כיחב על ככלי
שלא להשתמש בזה אצל חין כאן חיסור, וס"ל להרא"ם
הגזירה כיחב על כמאכל כל שהוא חיסור ואפילו
משכו מ"מ נועל"פ חסור וכו' חלקים ס"ל שהגזירה כיחב
על ככלי וממילא נועל"פ מותר לעולם וי"ל.

חמץ בפסח אי במיל בשלא במינו בנ"ט

ובד"ד שלישי כינלפעני"ד לפרש לפמ"ש הרמב"ם ז"ל
(עין פ"א מחומ"מ כ"ח ופמ"ו מכלי מאכלות
חסורות כ"ט) דחמץ בפסח אינו בעל בשמים משום
דכו"ל דשיל"מ ועין כ"מ שם ובש"ע יו"ד סי' ק"ב
וכרמב"ן במלחמות כאן בד"כ ועוד אמר רבא כלכחא
חמץ בזמנו בין במינו בין שלא במינו חסור וכו' אמר
הכותב רבוחא למיחש גברי וכו' בעל כלכות גדולות
ובעל כלכות פסוקות כולם אמרו מדלח קא יביח רבא
שיעורא ש"מ במשכו וקבלה בידיהם מראשונים וכו' עוד
אני אומר דכיון דקיי"ל כל דבר שיל"מ אפי' באלף לא
בעיל אף חמץ בפסח אינו בעל לעולם שכרי חזשיל זה
שנחערב בו חמץ ואין אחי חסורו אלא ליומו כיום
חסור למחר הוא מותר וכו' עלמו בעינו מותר מכ"ח
ולא קנס ר"ש להקל עליו וליכא למימר בעינו כיון דחייב
לבערו חין לו מחירין דכל דממילא מיסחרי ואין כחירו
מחוסר מעשכ ודאי יש לו מחירין הוא, וא"ת אס מפני
כן במינו יבא חסור במשכו אצל שלא במינו עד שיבא
בנותן עמם שכרי כל דבר שיש לו מחירין שלא במינו
בעל כדחנן ב' כוודר מן הדבר ונחערב וכו' ומפורש
עוד בירושלמי זה הכלל כי ר"ש אומר משום רבי יבושע
כל דבר שיש לו מחירין כגון עזל ומעשר שני והקדש
וחדש לא נחשו בכן חכמים שיעור אלא מין במינו כל
שכח ושלא במינו בנותן עמם יש להשיב רבא גזר בחמץ
בזמנו שלא במינו אע"פ מינו כרז וכו' ע"ש.

ולפ"ז נראה דכח אמר רב קדירות בפסח ישברו
ואמאי לשהיכו אחר הפסח וליעבד בכו שלא
במינו וכי' אפשר לפרש כדין דשיל"מ דשלא במינו בעל
וחמץ בפסח דשיל"מ ולכא"ל מזכ פי' רש"י רב לעמיה
דאמר חמץ אף לאחר זמנו חסור כהנא כר' יבדכ ולא
כוי דשיל"מ אלא דא"כ ליבעל אפי' בפסח כשאר
חיסורין וע"ז פי' וא"ת ליה במשכו, ואפילו באלף לא
בעיל, אלא דהתינה בזמנו אצל לאחר הפסח שנפגם כבר
ונותן עמם לפגם מותר אמאי ישברו וחי' דס"ל נועל"פ
חסור ומיכו דוקא בזמנו ס"ל דחסור במשכו אפילו שלא
במינו אצל לאחר זמנו מודכ רב לפיל דשלא במינו
במשכו מותר וכו' משכו חשיב ליה א"כ עכ"פ
לשהיכו אחר הפסח וליעבד בכו שלא במינו ומשני
גזירא דילמא אחי למיעבד בכו במינו וק"ל.

אבל מ"מ כיון דמכרזכ בלע יש בו בלוע מכרזכ אצל
כל שערב עוד יום יום פג טעמו ונשאר כבלוע משכו.

ורא"י לדבר ממכ שאמרו בגמ' ע"ז קנקנים של יי"ג
שנחישנו לאחר יי"ב חודש מותרין וכגם שנחלקו
בזה באחרונים ועין חכ"ל בחש' (סי' ע"ב וסי' פ')
דמכני יישון יי"ב חודש לכלי חמץ ובארכתי בזה במקום
אחר מ"מ ודאי דכל יום ויום שערב מזמן כבלוע נפחח
באחסור וז"ש הרא"ם וטעם זה שנקדרות פגום הוא
לאחר יום הראשון וא"כ לאחר הפסח שהוא כבר ז' ימים
מיום שנפגם הוא רק באחסור משכו ואין לגזור כה"ג
דילמא עבד בכו במינו שכרי אפ"כ לא יבא לדי
חיסור וא"כ מותר להשתמש לכתחילה שלא במינו וכמ"ש
בכלי שאין דרכה להשתמש רק בשפע לא חיישינן
להשתמש בזה שמה יבא להשתמש בדבר מיעוט (עין ב"י
יו"ד סי' קל"ז בשם הרשב"א ועין ב"ח שם וע"ש סוס"י
קכ"ב) וע"כ דס"ל לרב דנועל"פ לרב אפי' משכו
חסור, ושפיר אחי דיוק הרא"מ.

ולפ"ז אחי שפיר דיוק בגמ' שאמרו ברב לשהיכו לאחר
הפסח דלרב בקושיא דוקא על לאחר הפסח לדייק
דאפי' משכו הוא אצל לשמואל כיון דס"ל דנועל"פ מותר
חין נפ"מ אלא שיבא לאחר זמן ולזה לא קאמר לאחר
הפסח אלא לאחר זמן וכו'.

וממילא מיושנה נמי בקושיא שהקשה דרש"י בע"ז
ס"ל דלינה לילה פוגמת ודאי בדבר כן אצל
כאן ככוונת שכו"ז ימים עד שיכ"י חיסור משכו
וכן, וגם מבואר מש"כ דכאן הוא פחות מחערובות
כלומר ולא דמי לסתם כלי שאינה בזה יומא אצל מ"מ
בלע כרזכ אצל כאן לאחר ז' ימים כבר פחות מחערובות
ולא מיחזי כמבעל חיסור וממילא לא יבא לעשות לבעל
חיסור לכתחילה ואפי' חיסור משכו לא ודו"ק.

האחסור מחמת המאכל הבצוע או מחמת הבלי

עוד יש לפרש דכרזכ"א בחורח כבית בית ד' שער ד'
כבית מה שהקשה רבינו ינחק בכלי מדין כיאף.
כוגעלו כה לא חסור חורח אלא קדירה בזה יומא וא"א
לומר שהכלי כשפולעת אינה בולעת מה שפולעת אלא
דבר חדש דחין ככלי נביא שלא לבצוע מה שפולעת ולכן
העלכ דבאמת נועל"פ מותר ולא גזרו על כלי שאינו בן
יומו אע"פ בן יומו ע"ש באריכות ולפ"ז באמת באחסור
הבלוע בכלי אצל ליה וליכא עוד חיסור וא"כ חין כאן
מדין חין מצעלין חיסור כלל אלא מה שאסור להשתמש
בכלי זו הוא משום גזירה שלא ישתמש בכלי בן יומו ובה
איכא ביעול אלא דלפ"ז נראה דכח פליגי אי בנועל"פ

דף ל' ע"ב

בסוגיא דהני סבינא בפסחא

הני סביני וכו' עיין יולר לשכ"ג כל' ציפור חמץ סביני
דאשחמש צכו חמירא לארוחין חי אפשר לעשותן
חדשים הם משבחין ואי לא מגעילן צרוחין וכו' ע"ש
ועיין ש"ע ח"ח סי' תנ"ח וצ"ע שם סק"כ כלל בעולח
מסוגיא שג' מדות יש צסכין ועיין ר"ן שביא שכול
מחלוקת ראצ"ד ור"ח עם רש"י, וצדקש לשכ"ג
הארכתי בזכ' פסח לר"ש מפלייזא פי' לארוחין,
תרגומא של בגדיך חמים לבושך ארוחין צחי' שמעתי
לאפרוחין אורחין שחותך חמץ חס לאורחין וראי
מכחוצות (ס"ד ע"צ) דאמרי ארמי ופרמי וקורא
כאורחין פרמי ע"כ. וראב שו"ח ח"ס יו"ד סוסי' קי"ד
פי' חדש.

שם בגמ' אחריכ דרב כוכ וכו', עיין פירושין ל"ד ע"א
אחריכ דשמואל כוכ ודו"ק ועיין סוכה ל"ד
ע"צ תוס' ד"כ ולדרוש ועיין ר"ן שם עלכ רמ"ח ודו"ק.

חמץ בפסח אסור במשדד

תוס' ד"כ אמר רבא צא"ד ובחמץ בפסח לא עשה ר"ח
מעשה. עיין שו"ח ראצ"ן סי' ע' וז"ל ושמענו עתה
מחדש שחבר אחד צלרפת מורכ שחמץ בפסח בין צמינו
בין שלא צמינו צותן עמם וחלילכ לנו ולכל הצאים
אחרינו לשמוע לו כי על זכ נאמר ואל תעוש תורה חמץ
וכו' ואפילו חס יצא חליכו ויאמר וכו' ע"ש ועיין ספר
הישר לר"ח סי' שפ"צ וסמ"ג ל"ח ע"ז-ע"ח וצ"כ
העיקור כל' פסח. ועיין שאלחות פ' לו וצבעמק שאלכ
ובשאלות שלום שם ודו"ק.

בסוגיא דהני סבינא בפסחא ובגדר החמץ אי מקרי היתרא בלע

הלריכין ליצון צמקום אחר כאן די להם צבעעלכ.
ומכאן יש לדון לענין חמץ בפסח דאפילו כלים הלריכין
ליצון צשאר איסורים שיכא די להם צבעעלכ, ואחרים
חולקין, ע"כ. ולשיטת האחרים יש ליישב חבל לפי שיטת
ראשונה נמצא דברי רב אשי סותרין, ועיין רשצ"ח
צסוגיין.

(ד) לפי הס"ד דפרזלח צנורא וקתייכו צעינא ח"כ ס"ל
דכלי מחכת שמשחמטין צב צמקלחו כל
שמכשירין אותו צמקלח דיו, וברי אמרו חז"ל כיצד לזילן
קרצן פסח כלי שחם מקלחו חס כולו, וצגמ' צצחים (ל"ו
ע"צ) אמר אביי לא לריכא דאמר כלי אפילו מקלח כלי,
וצש"ע יו"ד (סי' ל"ד ס"ח) כתב הוחוצ כף חולצת
צקדירכ של צשר משערים צכל מכ שחצב צקדירכ.
ועיין צש"ע יו"ד (סי' קכ"ח ס"ו) כלי מחכת אע"פ
שי"ח שאם נשחמש צו איסור צמקלחו נאסר כולו משום
דחם מקלחו חס כולו, חבל לענין הכשר לא עלכ הכשר
עד שיכשיר כולו בין לענין בעעלכ בין לענין ליצון, וח"כ
מחי אכני ל"כ לרב אשי ליצון דפרזלייכו ורוחחין
דקתייכו, ועיין רמ"ח שם וצאחרונים.

(ה) מה שאמר רב אשי כדר מעיילנא ל"כ לקתייכו
צרוחחין חי כוונתו לקתייכו לחודא או דגס
הפרזלח מעייל צרוחחין וכו"ל להפרזלח ליצון ובעעלכ.
ומכ שאמר אח"כ וכלכתא חידי וחידי צרוחחין, כלומר
לאחר הליצון דפרזלייכו מכנים חידי וחידי צרוחחין
וח"כ כי' מיושב קושיא ח'.

גרסינן בגמ' ח"ל רבינא לרב אשי כני סבינא צפסחא
כיכי עבדינן לכו, ח"ל לדידי חדחא קא עבדינן,
ח"ל חינו מר דאפשר ל"כ (פרש"י שכרי עשיר אחכ)
דלא אפשר ל"כ מחי, ח"ל חנא כעין חדחא קאמינא
קתייכו צעינא ופרזלייכו צנורא וכדר מעיילנא
לקתייכו צרוחחין, וכלכתא חידי וחידי צרוחחין וצכלי
ראשון ע"כ.

(א) ויש לדקדק דקאמר קתייכו צעינא ופרזלייכו
צנורא, משמע דסכין צעי ליצון, וסיים
וכלכתא חידי וחידי צרוחחין שכול סחירכ לדבריו
בראשונים.

(ב) דגירסת הספר סביני צפסחא צבי"ח וצצ"ח גרס
סביני דפסחא צדל"ח, וכן כוח גירסת רוב
בראשונים צדל"ח.

(ג) אי נימא דכא דמסיק וכלכתא חידי וחידי צרוחחין
מסקנת בגמ' כוח ורב אשי לא ס"ל חלל צעי
ליצון, ולא תקשכ ל"י קושיא ח', ח"כ תקשכ ל"י דסותר
עלמו צגמ' ע"ז (ע"ו ע"ח) עלכ דרמי ל"כ רב עמרם
לרב ששת כשפוד וצאסכלכ מלצנן צאור, וכתנן גבי
קדשים כשפוד וצאסכלכ מגעילן צחמין, ח"ל עמרם
צרי מכ ענין קדשים חלל גיעולי עו"כ, הכא היתר צלע
כחם איסור צלע, ורב אשי גופיכ חית ל"כ כחם חד
שינויי לחלק בין היתר צלע לאיסור צלע ע"ש, וככ"כ
כרי היתר כוח דצלע, וצר"ן (ע"ז שם ד"כ גרסינן)
ומיכא שמעינן דכל היכא דהיתר צלע חף ככלים

שאפשר לו לריך לעשות סכינים חדשים, ולמי שא"א יעשה כעין חדחא.

(א) מה שפרש"י חינו מר שאפשר ליה שכרי עשיר אחכ, מאי קושיא הוא זכ כיון דכלכחא הוא דא"א להגעיל וללכזן א"כ מאי נפ"מ עשיר או פני, ואי ידע רבינא דאפשר להגעיל או ללכזן א"כ הי"ל למיבטיא סכיני בפסחא מלכזן או מגעילן. ולפענ"ד כס דיוקים ולריך להכין כסם.

שימוות הראשונים בדין סכינים שמשותמש בהם באור וברותחין

והנראה בס"ד דכר"ן כתב א"ל אחימר לרב אשי (בגמ' בגירסא א"ל רבינא לר"א ואפשר דע"ס נפל בר"ן) וכו' פי' משו"כ א"ל קתייכו צעינא ופרזלייכו צנורא משום דס"ל שני תשמישין משתמש בסכין, אחד ע"י כאור כעין שפוד ובשני ברותחין, ואוחו תשמיש שע"י כאור חינו מגיע לקחו של סכין אבל אוחו תשמיש של רותחין מגיע בו, ומפני אוחו תשמיש שע"י כאור מעייל לכו לפרזלייכו צנורא ומפני אוחו תשמיש של רותחין מעייל לקתייכו ברותחין ובכלי ראשון, ושמעין מינה דכלי מחכת משתמשין במקנאן כל שמכשירין מקנאן דיו, ולא אמרו כלי ולא מקנאן כלי אלא בקדשים בלבד וכו' ואחרים אמרו כיון דחס מקנאן חס כולו לריך שיכשיר את כולו, וככא אכגעלכ דלכסוף דעציד לכו ולקתייכו סמכין. וגרסינן הכי מעייל לכו ולקתייכו צו"י, ולא נכירא דאי הכי פרזלייכו צנורא לא מכני ולא מידי ע"ש. ומיכו צחוס' כרש"א מייחי נמי יש מפרשים דאידי ואידי ברותחין חיינו בכדי ליכזן, ולפי' זכ נראה דכדי פירושם וכלכחא אידי ואידי ברותחין, כלומר לאחר שע"י פרזלייכו צנורא אידי ואידי ברותחין.

ולדעת כרש"א נראה ליישב כא קושיא שחקש כר"ן ז"ל, דא"כ פרזלייכו צנורא לא מכני ולא מידי צחרי אנפי, או יאמר דכ"ס מפרשים ס"ל דפרזלייכו צנורא כס רק חומרא בעלמא משום דאפשר דלא סגי ל"י ברותחין במה שנשחמש צאור, וכיון דסכיני משתמשי צחרי תשמישי ע"י כאור וברותחין ע"כ כלריך עכ"פ פרזלייכו צנורא כדי להוציא הצליעה שנבלע ע"י כאור זכ כי חינו יוצא אלא ע"י נורה, אבל מ"מ אכתי לא בוכשר כיון דקיי"ל חס מקנאן חס כולו לריך שיכשיר את כולו בפעם אחת. ולכן לענין הכשר סומך אכגעלכ ונורה לא מועיל אלא להוציא מה שבהגעלכ חינו יכול להוציא. ועיין רש"א כנ"ל ד"א דכל שנבלע צנורא רותחין מוציאין כמו מכלי חרס ע"ש, ולכן שפיר צעי פרזלייכו צנורא. או יאמר דמדינא תרוייכו צעי ומכני ליכזן

(ו) קושיית כרש"א ושאר ראשונים אכא דצחוספחא דע"ז חניא להדיא וכסכין וכשפוד וכאסכלכ מלכזין צאור, ובפ"ק דחולין (דף ח') אמר רב נחמן סכין של ע"ז מותר לשחוט בה ואסור לחתוך בה בשר, ופריך וחיפוק ל"י משום שמוניח דאסורא, ומשני כגון שליכנה צאור, מצאור דסכין צעי ליכזן. וצירושלמי (ע"ז פ"ב כע"ז) ג"כ מצאור דסכין גדולה צעי ליכזן ע"ש.

(ז) לחד חירולא דרש"א דלעולם רב אשי ס"ל דכיתרא בלע כשיטחו בע"ז, וכא דמלריך ל"י ככא ליכזן מחמיר על עצמו כי אפי"פ שמיקל לאחרים. ולפי"ז כי אפשר לבאר כמה מחומרת הקושיות הנ"ל, אבל א"כ חקשכ לן קושיית כש"ג (שליכ ע"ז) דחס מלכזן ככלי במקנא וא"כ מגעילו גרע מלא ליכזן כלל, כי מה שליכזן ככר ילא מידי אסורו ונפלע ממנו וכי כדר מגעיל ככלי מחפשע האסור הנבלע בשאר ככלי במקום המלכזן ובולע האסור הנפלע ממנו, דאוחו מקום שנחלכזן חינו ערוד לפלוע אלא לבולע ודמי למגעיל כלי היתר שכבר נגעל עם כלי אסור שלא נגעל שכלי הנגעל נאסר מפליעת כלי שהוא מגעיל עתה כדמוכח בעור א"א (סי' חנ"א וחנ"ב).

איברא דכש"ג עצמו שס כתב דנראה דוקא בכלי של אסור חיישינן לזה, מיכו קודם זמן אסור חמץ בכלי הצלוע מהיתר חין לחוש ללכזן מקום בגומות ולהגעיל א"כ דאפי"ג שיבלע מקום המלכזן מחמץ הנפלע מן הכלי הו"ל נ"ע בר נ"ע ומותר לכתחילה ע"ש. ולפי"ז כי אחי שפיר צרב אשי ג"כ, דרב אשי לשיטתיה דכ"ג בחמץ הו"ל היתרא בלע.

(ח) קושיית כע"ז (א"א סי' חנ"א סק"כ) דמאי צעי ליה סכיני בפסחא יותר משאר סכינים בכל השנה שנערפו, וכו"ל למיבטי בני סכיני כיכי עצדינן לכו, וע"ז לא כי טועה ר"א בדיבוריה ולא כי משיב ליה לדידי חדחא אלא כי אומר מלכזן או מגעילן.

(ט) מאי ס"ד דר"א דאמר לדידי חדחא קא עצדינן לפי ס"ד דרבינא דחדחי ממש אמר, ומ"ש הוא משאר בני אדם, ואם מלד חומרא או לפי שפיר כי' ולא ר"כ לערוח להגעיל.

(י) לאחד שחי' ר"א כעין חדחא יש לעיין אם כדר צי' גם הוא דגם רב אשי לעצמו נמי לא קנח חדשים, או דילמא הוא לעצמו חדחא ממש עציד לכו אלא למי שא"א לו קאמר כעין חדחא. ונפ"מ לדינא דמי

לקלוש להאיסור בחופן שפי"כ ילא ע"י כגעלכ, ולפי שיעת כי"א אחי שפיר מאד קושיא ראשונה ועלכא לן ארוכא לספיקתן ככ', דר"א באמת מלריך ליבון וכגעלכ.

ושיפוט ר"ח (פ"ק דחולין ושלכי ע"ז) ודעת כראב"ד (מובא בר"ן) וכן נראה דעת הרמב"ם (כל' חמץ ומלכ) לפי דעת כ"כ דדוקא סכיני דפסחא הוא דסגי ברוחחין משום דמפיקתא כיחרא בלע וכי פלעי ליחסי לאיסורי צעיני, וכל כיכי דכיחרא בלע אפילו דברים שחשמישן ע"י כאור סגי לכו בגעלכ דככי אסיק רב אשי בסוף ע"ז, ודקאמר הכא לדידי כעין חדתא עבדין לקתייכו צעינא ופרזלייכו בנורא מחמיר על פלמו כי' לחוש לדברי חבריו שלא היו מחלקין בין כיכא בלע כיחרא לכיכא בלע איסורא, וכיינו דקאמר לדידי חדתא עבדין לי, אבל בשאר איסורין בסכינים לריכין ליבון שלפעמים לולין בכן וכו"ל כשפוד, וראי' לדבר מחוספתא (שלכי ע"ז) ובירושלמי (שם פ"כ כע"ז) ובפ"ק דחולין דסכין צעי ליבון. עוד כתב ר"ח לחלק בין סכינים גדולים לקטנים ומקורו עכור לזכ בירושלמי כנ"ל.

ושיפוט רש"י שכל איסורין חין בסכין לריך אלא כגעלכ אע"פ דאיסורא בלע, ולפי דבריו מכ שנינו בחוספתא בסכינים מלבנן משבחתא הוא דהא בגמ' דילן מייחי לכ ולא חני בסכינים, ובירושלמי חולק אתלמודא דילן. וכיון דפסקין בלכחא אידי ואידי ברוחחין ובכלי ראשון ממילא אידחי בירושלמי מכלכחא. וכן דפ"ק דחולין נראה דסכין צעי ליבון, כהם לא מעיל נפשיכ דדינא דסכין, ודרב אשי ל"ל דכי איחשל לענין פסח איחשל, אבל כ"כ בשאר איסורין. וכן דלא תקשכ לי' לרש"י סחירת רב אשי, דסוף סוף רב אשי בעלמו מחלק (ע"ז שם) בין כיכא דכיחרא בלע לכיכא דאיסורא בלע, ח"י בר"ן בשם הרמב"ן ז"ל דחמץ לא מיקרי כיחרא בלע אפילו קודם כפסח כיון דשם חמץ לא נשתנה מקודם איסורו לאחר איסורו, אבל נותר הוא שם חדש ולא מיקרי קדשים ולכן כיון דנשתנה שמו מיקרי כיחרא בלע. ועיין רמ"א (יו"ד סי' ל"ט) דלענין איסורין אזלינן בחר שמה, ובש"ך שם מכ שכתב דו"ק. ובסמוך אי"כ נחזור עוד לדברי הרמב"ן ז"ל ובציאורו.

ברוחחין למעלה כימנו חדש לגמרי. ודייק כן מצעל כפייען (רבינו יוסף עוב פלס) סכינא דאשחמש בכו חמירא לאורחין אס כס חדשים משובחין ואס לאו מגעילן ברוחחין. וכנס מבואר דמעלכ הוא לכיוון סכינים חדשים למי שאפשר ע"ש. נראה דכוא ז"ל מפרש דברי רב אשי לדידי' באמת פשו חדשים ממש. ועובא יש לדקדק ארבינו כע"ז ז"ל, חדא דבדברי בר"ן מפורש דגם לרב אשי לא פשו חדשים ממש אלא כעין חדשים וכיינו ליבון שכי' מחמיר על פלמו שלא רלכ לחלק בין כיכא דכיחרא בלע לכיכא דאיסורא בלע. גם בחוס' כרשב"א פי' בא קושיא דר"א חית לי' צע"ז לחלק בין כיכא דכיחרא בלע לכיכא דאיסורא בלע, וככא מלריך ליבון דר"א אע"פ שמיקל לאחרים מחמיר לעלמו כי' ומלריך ליבון. ועכ"פ לכל החירונים של הראשונים ז"ל לא מלינו דר"א חדתי ממש קאמר אפילו למלכ מן המוצא ע"ש ודו"ק.

והשניית יש לדקדק שכתב ויש לדקדק מאי צעי ליכ לענין פסח מ"ש מכל הכשר סכינים בכל השנה מעריפות ע"ש. ואני חמכ דעשכ זכ קושיא מעלמו וכאילו לא ידע דהא הוא מחלוקת הראשונים ז"ל, דכראב"ד ור"ח ודעימי' דייקי מינכ דדוקא לענין פסח אמרו כן משום דכיחרא בלע, ורש"י דעימי' ס"ל דגם בשאר איסורין כדין כן. וכן דמיציעא ליכ לענין פסח ח"י בר"ן ז"ל לשיטתו' דאכ"נ פסח לאו דוקא אלא דכיו עסוקין בכל' פסח כקשכ לי' מסכיני דפסחא, ע"ש בשם הרמב"ן ז"ל.

אם חמור הפסח משאר הכלים

גם מכ שכתב כע"ז ז"ל דכי' פשוט ליכ לרבינא דמועיל רוחחין לסכין כמסקנת בגמ' אלא דמסתבר להחמיר עפי בסכין מבשאר כלים כיון דחשמישו חדיר בחמץ ובמלכ ויש קלח סדקים שאינם נראים ע"כ. לכאורכ מדברי הפוסקים נראה כיפוך סברתו ז"ל דשיעח הפוסקים דלכן פריך מסכינא דכו"א דסכין קיל הוא משאר כלי איסור משום דכיחרא בלע, ולדעתו כקדושכ איפכא הוא דמסתבר ליכ לכונ"ע דסכין חמור הוא ואי מסתבר באמת להחמיר עפי בסכין מפני טעמי כנ"ל למכ לא להחמירו בסופו.

דיוק בלשון הפיימן דלא כמ"ז

איברא דלאחר כעיון בלשון פיימן כנ"ל נלפענ"ד אדרבא משם מוכרח דלא כע"ז ז"ל שם, סכיני דאשחמש בכו חמירא לאורחין (בע"ז ע"ס במ"ש לאורחין ובגירסא לאורחין פי' לסעודות) אס אפשר

בדברי הפ"ז דג' מידות בפסחים

ולא אכחד מעיני מכ דעלכ בידי דבר חימכ לרבינו כגדול כע"ז ז"ל (א"ח סי' תנ"א סק"כ) שבעלכ דבר חדש דג' מידות בסכינים, מלך כדין להגעילן ברוחחין ולמעלכ כימנו לכלבין ככרזל באש וכקחא

לעשותן חדשים הם משוברים ואי לא מגעילן ברוחחין ובכלי ראשון הם מלוחחין ע"כ. וכנכ מש"כ אם אפשר לעשותן חדשים ל"ב דכיל"ל אם אפשר לו בחדשים הם משוברים ולשון לעשותן משמע לעשות אותן כסכינים בעלמא חדשים, וזכ פלא גדול דכתיב יעשה סכינים ישנים שכבר כשחמש נכס לכיוון חדשים. אבל כאמת יורכ דרכו דכנעל פייטן פי' בדברי רב אשי ז"ל לדידי חדתי עצדין כעין חדתא כיינו ע"י ליבון, וכל שפושכו ע"י ליבון חדשים מיקרי וכמו דקיי"ל נמי לענין קדירות מכלי חרס דאם ליבון בכנשן אמרינן פנים חדשות באו לכאן. וז"ש כפייטן אם אפשר לעשותן חדשים כיינו בנורא כרב אשי כרי זכ משונה דכרי רב אשי נמי כחמיר על ע"מ פרזלייכו בנורא ואם לאו מגעילן ברוחחין כדינא דקיי"ל וכלכתא ברוחחין, ודו"ק כי זכ לפענ"ד ברור בס"ד.

עוד נראה לכניה ראי' לפירושו דלפ"מ שפי' כע"ז בדברי כפייטן א"כ חסר חילוק בג' כיינו להבין כבדול באש, ולמכ שזק כפייטן כחי מעלה ולא אמר אלא חדשים ממש או להכעיל כיסנים, וכרי מעלה שניכ הוא להעביר כבדול באש, ודבר זכ מפורש בגמ' לרב אשי לפי פי' כע"ז, ועכ"פ לכו"ע מפורש פרזלייכו בנורא. אך לפמ"ש אחי שפיר מאד דודאי ליכא אלא ב' חילוקים, או ליבון שהוא נקרא חדשים או הגעלה ברוחחין. ומדויק לשון כפייטן אם אפשר לעשותן, כיינו אותן הסכינים בעלמא לעשותם חדשים כלומר בנורא כ"ז משונה, ואם לאו מגעילן כדינא. שוב נראה לי בני סיקר כב' משכ שרבינו שמואל פלייזא פי' כעין דברינו.

גירסת דפ"ז בפיוט הג"ל

שוב דקדקתי בע"ז ז"ל ונראה דכי' לו גירסא אחרת כפייט כנ"ל שכחצ וז"ל, סכינא דאשחמש נכ חמירא לאורחין אם הם חדשים משוברים ואם לאו מגעילן ברוחחין, ולא גרס אם אפשר לעשותן חדשים. וכמג"א (שם סק"ו) כתב ג"כ אם אפשר לעשות חדשים. ולפי גירסתם לכאורה כי' אפשר ליישב ק"ל ראייתו, ומיכו אחי ראייתו לאו תברא הוא דאפילו לגירסתם אם הם חדשים משמע אחי סכיני קאי, כלומר הם כסכינים וכבן. גם כי ראייתו חזקה בס"ד דאמאי לא חני מעלה בג' דיעשה בנורא וכרב אשי, ולכן לפענ"ד דבריהם ל"ע. ועיין חת"ס (יו"ד סוס"י קי"ד) פי' חדש בציאור כפייטן.

שיטת המהרי"ל דמעלת הליבון בקניית חדשים

ולפמ"ש ממילא גם מכ שכניה שם כע"ז עוד נשם

בליעת הפכן אי מקרי דהיתרא בלע

עוד רגע אדבר, דלפוס ריבעא כי' עלב דעתי דכא פלוגתא אי סכינים בפסח כוכ כיחרת בלע חלוי בחילופי גירסאות שנגמ', דגירסת הספר כפי שהוא לפנינו הוא סכיני בפסחא צבי"ח וכצ"ח גרס דפסחא בדל"ת. וכחילוק בינייכו נראה, דלפי גירסת הספר רבינא צעי בסכינים שכבר בגיע פסח וכני סכיני כבר חסורים הם לכו"ע, כיכי עצדין לכו להכשירם. ולפי גירסת כצ"ח דגרס דפסחא, כלומר שם סכינים לריכס לזורך פסח אבל אחי לא בגיע זמן איסורו. ולפ"ז אפשר לומר דכרצ"ד ודעימי' גרסי' דפסחא כגירסת כצ"ח וא"כ אחי כוכ כיחרת בלע, ולכן שפיר מחלקי בין סכין כיחרת בלע לאיסורא בלע. ורש"י ודעימי' גרסי' בפסחא צבי"ח וא"כ ע"כ דכבר איסור הוא ואפ"כ סגי לכו בהגעלה, וא"כ אין חילוק בין איסורא לכיחרת בלע מכאן, וא"ש כערב כב' דלעיל בתחילת דברינו.

ובזה כי' מיושב נמי קושיא כרצ"א ועוד כמה מראשונים (וכוא קושיין בג' דלעיל), דר"א גופיכ במס' ע"ז מחלק בין כיחרת בלע לאיסורא בלע ולשיעור רש"י קשכ קושיא זו. ולפמ"ש אחי שפיר דכני סכיני נמי איסורא בלע הוא דכרי כבר לאחר זמן איסורו הוא, אבל החס מיירי ר"א בשפוד ואסכלכ של כקדש שעדיין לא בגיע זמן איסורו, ולכן שפיר קאמר רב אשי כיחרת בלע. ועיין ר"ן שגורם לכדיא בדברי כרצ"ד דפסחא בדל"ת, וכן כתבו בחוס' (חולין ח' ע"א, ע"ז ע"ו ע"ב) ע"ש, כן כי' נראה לכאורה. אלא דאחי

מחשבה וביטול מחשבה, שכרי כחז ר"ח לכדיח (חוס' חולין כ"ל) דיש לחלק גבי חמץ דכיתור בלע אפי"ג דכשתח דפליט כוי איסורא מ"מ בשעת בליעת כוי כיתורא, מבואר דס"ל לר"ח דאפילו כשתח בשעת פליטת כזר איסור הוא אפי"כ הית ליה דין דכיתורא בלע. גם משאר פוסקים לכאורכ נראה דכגס דשעת פליטת כזר איסור הוא, מ"מ כיון דכיתורא בלע קיל הוא, וי"ל ולי"ע.

מש"כ הרמב"ן דב"ע חמץ קודם הפסח היי איסורא ב"ע

וחננה כרמב"ן ז"ל בעלם לן מרגליות עובד כח דכיתורא בלע, וכח דכל הכלים כבולעים מחמץ אפי"פ שבלעו קודם הפסח מ"מ מיקרי איסורא בלע וכל שחשמישן ע"י כאור לריכין ליבון, ולא אמרו כיתורא בלע אלא בקדשים שבשעת בליעתם של כלים לא כ"י שם איסור עליו, שעדיין לא נקרא נותר. לפיכך לא חל שמו על אוחה בליעת מופעת שנשארה לאחר הגעלה, ומש"כ סגי לכו בשפוד ואסכלל של קדשים כהגעלה. אבל בחמץ כיון שח"י שמו עליו קודם שבלע כלים הללו, בשעת בליעתן איסורא בלעו. כז"ל כר"ן כאן, וכחז שכן נראה דעת כר"ף ככלכותיו שכתב דברים שנשחמש בכן ע"י כאור כגון כשפודין ואסכללות מלבדן ולא חלק כלל בדין זה לענין חמץ, משמע דס"ל שאף לענין חמץ דינן כן. וכא דרב אשי בין לענין חמץ בין לשאר איסורין שכתורכ בדין כן אפי"פ שסכין נשחמש בו ע"י כאור חן בכל כלי בחר רוב חשמישו אזלינן, שכרי ללוחיות וכוסות וקיתוניות ששנינו בכן מדיחן א"ח שלעתים רחוקות לא ישחמשו בכן בחמין ואפי"כ סגי לכו כהדחה, אף הסכין ג"כ אפי"פ שלפעמים ישחמשו בו ע"י כאור חן רוב חשמישו בכן ומש"כ סגי לכו כהגעלה ברוחחין וככ"ר. ומיכו כלי ראשון בעי, דזימנין דמעייל לכו בדודאי דבשרא וכו"ל כעין כפא, וכ"כ בעל כלכות גדולות ז"ל. ואפי"פ שאין עיקר חשמישו כן, כיון שפעמים משחמש ע"י כאור ממש ולזה לריך ליבון ופעמים בכלי ראשון ולזה לריך כהגעלה בכ"ר, אפי"פ שכרוב פעמים משחמש בו בכלי שני כעילו חכמים ככשר כזינוי שהוא לריך לחשמיש אמלעי שלו דכיינו ברוחחין וככ"ר, א"נ אגב דוחקא דסכינא כחמירו עליו ע"כ.

ומבואר שיעת כרמב"ן ז"ל דכיתורא בלע ואיסורא בלע חלוי בשמא דכל ששם איסור עליו אף דאחתי לא כגיג זמן איסור כיון ששמו עליו וכזמן ממילא יבוא מיקרי איסורא בלע, וכל ששם היתח עליו ולאחר שבלע לריך שיחול שם איסור על כבולע זכו שנקרא כיתורא בלע. ולכן בחמץ כיון דשם חמץ עליו מיקרי איסורא

בלע, וס"ל לכר"ן שזכו ג"כ דעת רש"י ולכן אינו מחלק בין חמץ לשאר איסורין ולכולכו מכני כהגעלה ברוחחין. אלא דלשיטת זו תקשכ מגמ' חולין (דף ח') ומחוספחא (סוף ע"ז) וירושלמי (שם פ"כ כע"ו) דמפורש דכני לריכין ליבון. וכר"ן ז"ל כרגיש בזה וכחז דלשיטת רש"י ז"ל כא ששנינו בחוספחא משבשחא הוא, וכירושלמי פליג אש"ס דילן וקיי"ל כבבלי. וכא דפ"ק דחולין כחם לא מעייל נפשיה בדין זה כהגעלה או ליבון. ובאמת כי קשה מאד לשבש כספריים, וגם למכ לן לשוייכ כירושלמי חולק אש"ס דילן במקום שאפשר להשוותו, ולמעט כמחלוקת עדיף ולקיים שניהם.

בבליים הולכין בתר רוב תשמישן

וח"י נראה לומר דרש"י נמי יכול לפרש דלא פליגי כירושלמי וכחוספחא אש"ס דילן, וכא דבכל איסורין חן כסכין לריך אלא כהגעלה לאו בכל סכין קאמר ליה רש"י אלא בסכינים שלא נשחמשו ע"י כאור, וכי חמץ מאי קמ"ל, כא גופא קמ"ל דאין נפ"מ בין חמץ לשאר איסורין ולכוליא בזה מסברת כר"ב דר"ח דס"ל דחמץ מיקרי כיתורא בלע וקיל הוא משאר איסורין קמ"ל דלא, אלא חמץ נמי מיקרי איסורא בלע וכסברת כרמב"ן. אבל ככ"נ כיכא דבלע ע"י אור ליבון בעי בין של חמץ בין של שאר איסורין, וכני שמיירי בחוספחא מיירי שחשמישן ע"י כאור וע"י ברוחחין ולכן בעי בכו ליבון.

וברא יתיישב נמי קושיא האחרונים ז"ל אמר שכתב כר"ן ז"ל דכיון דרוב חשמישו ע"י רוחחין ברוחחין סגי לכו, אף דלפעמים משחמש גם ע"י אור אזלינן בחר רובא. וחמכו האחרונים ז"ל וכי כלי שדרכה להשחמש ע"פ רוב כיתור רק לפעמים משחמש בזה באיסור נימא דכלי כשרה הוא, ולמשל כלי שמשחמש בזה בכל יום י"ח שעות כיתור ושתי שעות באיסור חס לכזכיר, ואעו רוב כיתור מקוב עכרה הוא למיעוט באיסור, וככ"נ מ"ש לענין גיעול וליבון. ועיין רעק"א (סי' תנ"ח מג"א סק"ו), וכא ז"ל ח"י דמדינא דגמ' מכני רובא כיון דכיתורא בלע, ולשיטת רש"י ליכא למימר כיתורא בלע וכדרא קושיא לדוכתן וכי רובא מקוב עכרה הוא כיון דהשחמש במיעוט ע"י כאור, ועיין בספרי משנ"כ (ח"ד סי' ל"ג) אריכות בישוב קושיא זו.

ומש"כ כר"ן ז"ל דכיון דכא כלי בלע ע"י אור וע"י רוחחין וגם ע"י לונן כעילו חכמים עליו ככשר בינוני שהוא לריך לחשמיש אמלעי שלו דכיינו ברוחחין וככ"ר לריך ביאור גדול, דסוף סוף מאי מכני כהגעלה

ודמי לקדשים שג"כ בעל בששים וס"ל ר"ח כיחרא בלע. ורש"י דס"ל דחמץ איסורו במשכו שפיר ס"ל דלא דמי לקדשים כיון דחמץ חמור מקדשים דאיסורו במשכו, עכ"פ בפסח כחמירו צו ג"כ. וי"ל קלח דכרצ"ד ס"ל דלאכילכ עכ"פ במשכו, אמנם אינך דחויכ גמורכ דכרי בכנאכ ס"ל דבששים ושפיר מיקרי כיחרא בלע ודו"ק. ולפ"ז נמי יש ליטכ שיעה רב אשי דלא סחרי ליה דבריו מגמ' ע"ז שמפורש שם דכיחרא בלע קיל, דר"ח ס"ל דחמץ בפסח איסורו במשכו ולא דמי לקדשים.

למ"ד איסורא בלע אם צריך לדקדק הדגעה

והנה במחבר בש"ע (א"ח סי' תנ"ב ס"ח) כתב יש לזכר להגפיל קודם שפך חמישיה כדי שלא ילערך לדקדק אם הכלים בני יומן או לאו או אם יש ששים במים וכן כל החומרות שצריך לנהוג בכלי איסור בן יומו שצא להגפיל, וכאז מדברי החוס' (חולין ק"ח ע"ב ד"כ שגפיל, ע"ז ע"ו ע"ח) וכר"א"ש (פ' השוכר ח' הפועל ופכ"כ) וכמרדכי ובר"ן (סו"פ ככ"ב) וכעמ"ס משום דכו"ל נ"ע בר נ"ע דכיחרא (ע"ין ע"ז ומג"א וח"י שם). וחמכו עליו רבותינו האחרונים ז"ל דלפי שיעה כרמב"ן ז"ל שחמץ מיקרי איסורא בלע ואף קודם זמן איסורו, א"כ אין חילוק ואף קודם זמן איסורו לריך לזכר בכל וכ"כ בח"כ (בית ד' ריש ש"ד) לכדיא דלשיטת זו אף קודם שפך חמישיה לריך לזכר בכל זכ ודלא כמג"א, דכיון דאיסורא בלע ליכא חילוק בין ב' נ"ע או יותר, וע"ין שו"ת כרע"א (סי' רס"ב) ופר"ח וכגר"א ושאר אחרונים ונ"ע.

שיטת המחבר בדינא דהיתרא בלע

ואכת' פש לן מה שעלכ במחשבתך דבסי' תמ"ז (ס"ח) כתב המחבר דחמץ בפסח איסורו במשכו בין במינו ובין שלא במינו, ובספ' ב' שם כתב חמץ שנחפרצ משש שעות ולמעלה עד כלילכ אינו אוסר במשכו אלא דינו כשאר איסורין ואי נימא דחמץ מיקרי איסור גס קודם זמן איסורו, א"כ מ"ש קודם שש מלאחר שש ומ"ש משש שעות ולמעלה עד כלילכ, וכע"ן זכ כתב הכ"מ (פ"ח מכ' חו"מ) בשם י"מ דלמ"ד חמץ בפסח כו"ל דשיל"מ ומשור"כ איסורו במשכו ככ"י בע"פ איסורו במשכו ואינו בעל בששים, ע"ש ובש"ך (יו"ד סי' ק"ב סק"ג). וכיון דמחבר פסק בזה לחלק בין ע"פ לפסח עלמו נמלא דלא ס"ל כרמב"ן, ושפיר פסק בסי' תנ"ב דיש לזכר להגפיל קודם שפך חמישיה כיון דכיחרא בלע ולא ס"ל כרמב"ן דגס קודם שש כוכ איסורא בלע.

ומידו לאחר כע"ן אחא מחשכ ומבעל מחשכ, שכרי ככ"י (סי' תנ"ח) כצ"ח מחלוקת הפוסקים וכתב

ברוחחין אי נימא דכגעלכ לא מכני לחשמיש שבלע ע"י כאור. ולכן ס"ל לרש"י דאכ"נ רוחחין לא מכני אלא בבלוע ע"י רוחחין, אבל בבלע ע"י אור צמי ליבון דוקא.

חמץ גרע מקדשים הגם דהיתרא בלע

עוד כי אפשר לומר אדרבך דשיטת רש"י הוא דחמץ חמור דאיסורו במשכו בפסח ולכן בגס דס"ל כיחרא בלע וכדעת ר"ח וכרצ"ד, מ"מ גרע הוא מקדשים דקדשים איסורו בששים או במאכ או במאחיים ולכן שפיר אמרינן בכו דכיחרא בלע וסגי ברוחחין, ודוקא בזה כשתמש רק ע"י כאור לעולם, אז צמי ליבון, אבל כיכא שפ"י כאור ועס רוחחין סגי בכגעלכ, ולא צמי ליבון אלא כצא ע"י כאור לחוד. אבל חמץ כיון דאיסורו במשכו חמור הוא משאר איסורין אף דכיחרא בלע, ואפשר שגורם בפסחא כמ"ש לעיל וס"ל כה"ש מפרשים שברש"א דר"ח בסכ"ח דפסחא מלריך חרוייכו ליבון וכגעלכ. וכ"כ בח"י חוס' ר"י מפארי"ש בשם סדר אדיר דר מחוחים דלאחר כליון יגעיל לחומרא. ונראה דבס נמי ס"ל משום חומרת דחמץ בפסח נגעו בכו ולכן כלריכו חרוייכו ליבון ורוחחין, וא"כ בשאר איסורין שהם בששים אכ"נ דסגי לכו ברוחחין, ושפיר פסק רש"י דבכל איסורין כולן אין כסכין לריך אלא בגעלכ ורק ככא משום חומרא דפסח כלריך ר"ח לחומרא ליבון ג"כ. ולפ"ז י"ל דלא פליג רש"י אשיטת כרצ"ד ור"ח, דחמץ לעלם דינא הוא כיחרא בלע אלא דמ"מ חמור הוא משאר כיחרא כיון דאיסורו במשכו, ולא דמי לכא דר"ח בע"ז דס"ל כיחרא בלע קיל הוא וסגי בגיעול אפילו לבא ע"י כאור. ומיכו בשאר איסורין נחות דרגא ומכני גיעול ככ"ג ודו"ק.

חמץ בפסח אי במיל בששים

ועל השלישית אני צא, דלולי דמיסתפינא כי אפשר לחדש עוד לפמ"ש מחלוקת הראשונים ז"ל, דעת השאילתות וסמ"ג (לאוין ע"ח) דחמץ בפסח בעל בששים כשאר איסורין וכ"כ בשם ר"ח (וע"ין חוס' חולין פ' גיכ"נ), אלא שלא רצח להקל ולעשות מעשה וכשכ"ו מוליאין חטכ בחוך חרגולת מצושלת בפסח לא כי מחיריך רק כי מחיר להשכותה עד אחר הפסח. ודעת כר"י ורמב"ם וכר"א"ש ועור (א"ח סי' תמ"ז) דאיסורו במשכו וכרצ"ד כתב דבמשכו אוסר באכילכ ולא בכנאכ, וגם בשו"ת כרצ"ן אהריך לחלוק על ר"ח.

ולפ"ז כי אפשר לומר דר"ח ודעימ' דס"ל חמץ בפסח בששים ממילא ס"ל נמי דחמץ כו"ל כיחרא בלע

כיחר שנתערבו בכלי של חיסור דמיקרי דשיל"מ, כרי כרמ"א (יו"ד סי' ק"ב) ר"כ לומר דעמח בעל בדשיל"מ, וכש"ך (שם סק"ע) כאריך לכביא ראיות מירושלמי ופוסקים ראשונים ואחרונים דגם עמח לא בעיל. וכגם דמחצר (יו"ד שם ס"ג) כחז דכלי שנאסר בצליעת חיסור שנתערב באחרים בעל ואין דנין אותו בדשיל"מ, כיינו דוקא שבלע דבר חיסור, אבל כלי שבלע חמץ בפסח שפיר מיקרי דשיל"מ כמבואר ח"א (סי' חמ"ז) בשם הב"ח ע"ש, ועיין יד אברהם (יו"ד כ"ל).

חמץ קודם הפסח לא מקרי דשיל"מ

וח"י אפשר לומר דדוקא חמץ בפסח קרי ליה דשיל"מ, אבל קודם הפסח לא מיקרי דשיל"מ שכרי עדיין כולו כיחר כוא, אלא דמ"מ לאחר שש כיון דנחחדש בו חיסור כו"ל דשיל"מ לאחר הפסח לשיטתו. אלא דא"כ גם ל"ע דחמץ בע"פ לא יבעל בששים לדעת כרמב"ן, וכמ"ש כ"כ לדעת כרמב"ם ז"ל בשם י"מ. וי"ל דלוי בחרי עממי, לדעת רש"י דהטעם כוא דעד שחאכלנו באיסור חאכלנו בכיחר ככ"נ קודם שש כיחר כוא לאכלנו ול"ל קודם שש דכו"ל דשיל"מ דברי עכשיו מותר לאכלנו בכיחר. אבל לעטם כר"ן דנקרא מין במינו כיחר בכיחר כלוא ככא שם חמץ עליו אפילו קודם זמן איסורו וכו"ל דשיל"מ ודוק.

אי איכא מאן דפליג אדינא דדשיל"מ

והנה כרמב"ן במלחמות כאן כחז דר"י פליג אר"א דס"ל דין דשיל"מ וס"ל כרצון דר"ש בנדרים דפליג אר"ש דדין דשיל"מ. ודבריו תמוכים מאד, שכרי דין דשיל"מ אינו מדברי רב אשי שנאמר דפליג עליה ר"י, וברייתא כוא צ"כ בנדר מן כירק ר"מ אומר כל דשיל"מ לא נתנו בו חכמים שיפור וחכמים לא פליגו עליה אלא בדבר שאל"מ, אבל בדשיל"מ מודי ליה דכוי במשכו. ושנינו בביכורים מעשר שני וביכורים אסורים בכ"ש מלאכול בירושלים ובעטם משום דשיל"מ כמ"ש בירושלמי שם ובמפרשים. וכבר ראיתי בשעכ"מ שביא שיטת כ"י לרבינו יונה למס' פסחים שכח דר"י פליג אר"א דדין דשיל"מ, וכשעכ"מ (פ"א מהל' חו"מ) חמץ עליו מכני"ל, ולא כרגיש דגם כרמב"ן ז"ל במלחמות דעתו כר"י כני"ל ובעטם במלך כרגיש כזכ ע"ש.

ובד"י כחצוי דשכלי ביל"כ (ל"ע ע"א) גבי כאשכ ששאלה מחברתה חבלין ומיס וכו' אמאי לא בעלי בששים, ותי' אמוראי כל אחד לפי דרכו בקודש, ורב אשי אמר משום דכו"ל דשיל"מ וכל דשיל"מ אפילו בחלף לא בעיל. ומשמע לכאורכ דפליגי עליו חבריו ולא

רבינו ירוחם שדעת רוב הפוסקים כרמב"ן וכגכ"מ שזכירו סברות אלו וכחצו שבעולם נכחו כדברי האוסרים, ועיין עוד סי' חנ"ב שם. וכגכ"א ז"ל (סי' חנ"א סק"ג) כחז דעת כרי"ף וברא"ש כדעת כרמב"ן, גם דעת כר"ן נראין כדברי כרמב"ן, ולפי סברתו נראה דזכו ג"כ שיטת רש"י ז"ל ע"ש בפסחים. וכא דכחז בסי' חמ"ז דמחלק בין לפני שש ובין לאחר שש, י"ל דלא חלו כל כח דודאי איכא נפ"מ בין קודם פסח לפסח עלמו, דלחומר איסורו כחמירו בפסח עלמו. ועיין ש"ך (יו"ד כ"ל) שדחכ ג"כ דברי כ"כ, וא"כ כדרא קושיא לדוכחא ול"ע.

לישב פתירה בדברי הרמב"ן לשיטתו דחמץ דין דשיל"מ

והנראה כס"ד בפקדס קושיא אחת, דכרמב"ן ז"ל (ס' במלחמות בסוגיין ד"כ ועוד אחר רבא) כחז דחמץ כו"ל דשיל"מ וס"ל כרמב"ם בזכ. ולא קשכ ליה כה דא"כ שלא במינו יבעל בששים ח"י דרבא גזר בחמץ בזמנו שלא במינו חטו מינו כר"ב, וכיון דקיי"ל כל דשיל"מ אפילו בחלף לא בעיל ח"א לנו לומר דתערובות חמץ בפסח שיכא בעל לעולם במינו, וכיון שכשווכ רבא שאינו מינו למינו למדנו שכולן במשכו ע"ש. ומעתה תקשכ לן בחרתי, חדא דלכאורכ דברי כרמב"ן סתרי ניכר, דלפיל כבחנו בשמו דחמץ לעולם מיקרי איסורא בלע אפילו קודם הפסח כיון דשמו עליו, וא"כ כיון דאיסורא כוא כל כשנכ א"כ כאיך קרא ליה דשיל"מ, ולעטם רש"י דעד שחאכלנו באיסור אכתי יש לישב דככ"נ מיקרי דשיל"מ מעמח דעד שחאכלנו באיסור, אבל לעטם כר"ן ז"ל דס"ל דכו"ל מין במינו ודאי תקשכ.

והשנית דלפי שיטתו דחמץ כו"ל דשיל"מ א"כ כאיך אפשר במליחות להבעיל ברותחין לכלי חמץ בכלל, שכרי מבואר בפוסקים דפסח עלמו אין להבעיל כלים אבל מותר ללבן. וכחצו בעטם דחמץ בפסח איסורו במשכו, ובכגעלכ כיון דעכ"פ נשאר משכו ולכן אסור בפסח, אבל בליבון לא נשאר כלום (עיין ד"מ סי' חנ"ב ובע"ז סק"ו). וכיון דבכגעלכ לעולם נשאר משכו, ולכרמב"ן דכו"ל דשיל"מ ואפילו בחלף לא בעיל, כאיך מכני בעלכ בכלל. ובשלמא למ"ד דחמץ איסורו כשאר איסורים רק שחכמים כחמירו עליו בפסח שיכא במשכו אחי שפיר דקודם פסח לא כחמירו, אבל לכרמב"ן קשכ וכני"ל.

[והב"ח אחד כעיריני דדילמא דשיל"מ לא שייך בצלוע, וכשחצי לו דמלכד דמלינו לכדיח בשחי כלים של

תמידת הב"ח ושעדים על ר' שמואל מבתברק

עוד כביא כביא בשם ר' שמואל מזונברק דמדקאמר בפ"ק דביאכ דחר כבי ולרז אשי דאמר כל דשיל"מ אפילו דדרבנן לא בעיל מאי איכא למימר אלמא דלא קי"ל כרז אשי דר"ח פסק כל כיכא דאמרינן כבי אין כלככ כן ע"ש, ולא נמלא לו למכרש"צ דחר כי כולם פסקו כרז אשי ע"ש.

ישוב לקשיית הב"ח

וראשונה במה שכחז כביא דלא נמלא לו למכרש"צ דחר לפענ"ד מלאחי לו חברים גדולים כי רבים הם ורבותיו הם רבינו יונת כביי כשיעכ למס' פסחים כביאו כשעכ"מ בפ"א מכל' חמץ ומלא כחז וז"ל ואע"ג דכל איסורים בס' ככא שאני משום דחמיר וכו' ועוד דדשיל"מ הוא דכא לאחר הפסח מותר מדאורייתא, ומדרבנן ע"י חערובות מיכא, וכל דשיל"מ אפילו בחלף לא בעיל כדאסיק רב אשי בשלבי ביאכ, ור"י דקאמר בס' פליגא ארז אשי וליחא ע"כ דבריו. ותמכ כשעכ"מ כ"ל דלא מלינו בשום מקום מחלוקת דין דשיל"מ. וכא דדשיל"מ אינו משל רב אשי שנאמר דר"י פליג ובפרק כבוד מן כירק אמרו שם בצרייתא ר"מ אומר כל דשיל"מ לא נחנו חכמים זו שיעור וחכמים לא פליגי עליה אלא דדבר שאל"מ אכל דדבר שיל"מ מודי ליה, וכוא כקושית כביא ז"ל, ותי' כשעכ"מ ע"פ דעת כראש יוסף דלא אמרו דשיל"מ אלא כשכאיסור הוא מחמת עלמו כגון חלב ודס וכיוצא שכוה עלמו אסור אמרינן דשיל"מ אכל כשכדבר כמפורז הוא דבר מותר אלא שמחמת בזמן הוא אסור ככא לא אמרינן דשיל"מ דכוא עלמו מותר הוא וציוס שנאמר אין לו כיתר לעולם וביאכ שנוולד כיו"ע אע"ג דכוא עלמו מותר כיון שלא כיתח לו שעת ככושר משנוולד כו"ל כאיסור מעיקרו, ואפשר שלזכ כיון רבינו יונת דכאיסור ככאי פליגי חנאים אי מקרי דשיל"מ ע"ש.

ובאמת בסמוך כראתי לדעת דשיעח כרמז"ן במלחמות פסחים ל' דס"ל דכא דדשיל"מ לא בעיל לאו ד"כ ור"י פליג על זכ ע"ש באריכות ומשמע לכאורכ דפליג אפיקר דינא דדשיל"מ וס"ל דלרבנן בעל ע"ש, ועיין ריעב"א ע"ז דף ע"ג שביא בשם רבו כרא"כ דדשיל"מ רב אשי הוא דס"ל ואחי אליבא דר"ש ולא לשאר פוסקים ע"ש. ובזכ נראה דאפי' נדחוק דבריו כביא דכוונתו דלא מלינו מי שפסק כרבינו שמואל מזונברק וברי גס לזכ מלינו וכדו"ק.

ס"ל דין דשיל"מ, דאל"כ אחאי דחקו כולכו ולא אמרו משום דשיל"מ, ועיין חוס' (שם ל"ח ע"א ד"כ ולבעיל, ל"ע ע"א ד"כ משום). ולפמ"ש כרמז"ן אחי שפיר לכאורכ דדבר זכ מחלוקת כפוסקים כוא ולאו כו"ע ס"ל.

נפ"מ בין דבר האסור מעצמו לאיסור התלוי בזמן

וראיתי כשעכ"מ שילא לחלק בין דשיל"מ מאיסור כגון ביאכ שנוולד כיו"ע וכיו"צ שעכשיו אסורכ ולמחר כבי מותרת ולא אסור עוד לעולם, ובין דשיל"מ שאינו אלא מכח בזמן כגון מוקבא וכיו"צ. ודשיל"מ מעלם איסור כו"ע ס"ל וליכא בזכ פלוגתא, אכל דשיל"מ מלד בזמן לאו כו"ע ס"ל אלא ר"א. ולכן חמץ בפסח שאיסורו מפאת בזמן ולשנכ ככאכ יחזור ויאסור ולאחר הפסח יותר, ככ"ג ס"ל לר"י דלא כוי דשיל"מ, ור"א ס"ל דגם ככ"ג כו"ל דשיל"מ. ועיין ספר מנחת ככן (כל' חערובות דף ל"ח) דס"ל דמוקבא אינו בכלל דשיל"מ מפני שחזור ונאסר לשנכ ככאכ וליו"ע ככאכ, ועיין יו"ד (סי' ק"צ). ובזכ מיכז כשעכ"מ שיעח רבינו יונת מדר"א כאן, ועיין כעסם כמלק שם.

ולאחר כסליחכ דכריכס ל"ע, דכרי לכרמז"ן במלחמות ודאי א"א לומר כן, שכרי כחז לכדיא דר"י פליג אפילו בעכל דלדין כו"ל דשיל"מ ור"י פליג בזכ ע"ש. ועכל לא כוכ איסור כחלוי בזמן אלא איסור מעלמו ועיין פסחים מ"ח ע"א חילוק בין עכל שאיסורו דאורייתא ובין איסור כחלוי בזמן, וגם כשיותר יותר לעולם ולא יחזור לאיסורו, וא"כ ע"כ כרמז"ן ז"ל לא ס"ל לכאי חילוקא, ומשמע דרבינו יונת וכרמז"ן ז"ל כשיעכ חדא חזלו, ודו"ק.

תמידת הב"ח על הפוסקים דדבר החוזר לאיסורו מקרי דשיל"מ

ודע דכביא יו"ד (סי' ק"צ) כתב כל דשיל"מ וכו' ואסיק רב אשי ספק יו"ע ספק חול כוי דשיל"מ וכך פסקו כפוסקים ומכ שקשכ על זכ ממנחות פרק ר' ישמעאל (דף ס"ח ע"ב) דקאמר רב פפא ורב כונא אכלי חדש באורחא דשיתסר נגכי שיכסר קסברי חדש בחו"ל דרבנן ולספיקא לא חיישינן וכשחא כלא כוי דשיל"מ וכו"ל לאסור חירן במרדכי בארוך פ"ק דביאכ דכתם מיירי כספק קיצועא דירחא ואנן בקיחין בקיצועא דירחא וכר"ר יו"ע ח' דלא מקרי בשום דוכחא דשיל"מ דבר כחזור לאיסורו לשנכ ככאכ כגון חדש וכ"כ בפ' כל שעת משום כר' חיים כככן ועי' במרדכי שלפנינו שליחא לזכ אלא בחידושי אנשי שם כביא שם בשם רבינו פרץ ח' זכ ובפ' כ"ש כביא כן בשם רבינו חיים כככן.

ראי' דתי' השעיהם מתום' ביצה

דכ"ג נמי כו"ל דשיל"מ ואזני ורבה ס"ל דכ"ג לאו
בכלל דשיל"מ וכתי' ב' של כחוס' ובה דלא בעל יש לכם
עמם אחר לאזני ורבה ולא משום דשיל"מ, ובה מיושב
נמי דלא יכיו דברי כחוס' סותרין מייניכ וזיכ דבדק
ל"ח ע"א כחבו דכ"ג לא שייך דשיל"מ משום כו"ל
תחומין ואינו חלוי בעמם ח"כ תחומין קיל ובעלי ובה
כחבו אדרבה תחומין שאני דחמירי ולפמ"ש אחי שפיר
דרב אשי כ"ג ס"ל דתחומין חמור אבל בגמ' ס"ל אדרבה
דכ"ג לא כו"ל דשיל"מ בכלל.

שלשה דינים ומיתים בדשיל"מ

והנראה בס"ד דיש צדין דשיל"מ ג' מינים דהנה בגמ'
יבמות פ"ב ע"א אהא דאמרו חתוכות חטאת
טכורות שנחפרו במאח חולין פריך ולר"ל מ"ש רישא
ומ"ש סיפא רב אשי אמר סיפא משום דכו"ל דשיל"מ
וכל דבר שיל"מ אפילו בחלף לא בעיל ובה דרב אשי
בדוחא למאן אי לכאן מישא שרי אי לישראל לעולם
חסור אלא הוא דר"א בדוחא הוא ע"כ מבואר מיכו דרב
אשי ס"ל דאפילו כ"ג מקרי דשיל"מ ונראה היסוד
לזכ, א) כיכא דהאיסור ובהיחר קשור בחפץ ובעממא
ועחיד להחיר כ"ג כ"ע מודי דכו"ל דשיל"מ, ב) כיכא
דהיחר אינו עחיד לחדש שום דבר ולמי שאסור יכ"י
חסור לעולם ולמי שמוחר מותר גם עכשיו כגון חתוכות
חטאת וכיוצא בזכ כ"ע ס"ל דלא כוי דשיל"מ כמו
שאמרו לו לר"א בדוחא הוא, ג) כיכא דהיחר עחיד
לזכ ולחדש אבל אינו חלוי בחפץ אלא מחוץ לחפץ וחלוי
בשם בעלים או שחלוי בזמן כגון מוקצא וכיוצא בו כ"ג
פליגי, א) דכ"ג ס"ל דכ"ג לא כוי דשיל"מ וכן י"ל
דס"ל רב פפא, ורב אשי ס"ל דכ"ג נמי דשיל"מ הוא,
ועיין פ"ח י"ד ס"י ק"י ס"ק מ"ו דכתב דרב פפא
דמוקי כחנא דליטרא דקליפות ע"כ ס"ל ס' דרבנן להקל
בדשיל"מ וכ"כ השעיהם פ"ב כ' י"ט, ועיין מלא
ברועים הוא דל"ח ס"ק ע"ז בשם גאון צ"י, על כר"מ
ה"י י"ט דאזני ורבה בביא ל"ח ס"ל דהאיסור דרבנן
דשיל"מ בעל ע"ש.

ולפ"ז לכאורה שפיר יש ליישב שיעת רבינו שמואל
מבונברק דלא קיי"ל כרב אשי בכה דודאי בעלם
דין דשיל"מ קיי"ל כרב אשי ובה לא פליגי כ"ע וכדעת
בב"א ומיכו צדין דשיל"מ מדרבנן ומכ"ש בספיקא
דרבנן ס"ל דלא קיי"ל כותיבו וצחי' בראחי שיעת
הרמב"ן במלחמות פסחים ל' דס"ל דהא דשיל"מ לא
בעיל לאו ד"ה ור"י פליג על זה ע"ש באריכות אלא דשם
משמע לכאורה דפליג אעיקר דינא דשיל"מ וס"ל
לרבנן בעל ע"ש, ועיין ריעב"א ע"ז דק ע"ג שכתב
בשם רב' ברא"ה דשיל"מ רב אשי הוא דס"ל ואחי
אליבא דר"ש ולא לשאר פוסקים ע"ש.

ותי' השעיהם לפענ"ד כיון דתי' תוס' ביא' (ל"ח ע"א)
ד"כ ולבעיל מים ומלח לגבי עיסה ותמכו כחוס'
הא כוי דשיל"מ שאפילו בחלף לא בעיל ותי' צחי' השני
דלא דמי מים ומלח לשאר איסורים דהדבר חלוי בעמם
אבל כהא איסור תחומין חלוי בשם בעלים על החפץ
ובכאן שם בעל בעיסה עליו ובה שם בעלת המים
וכמלח ולכך יש לו להחבטל אע"ג דיכ"ג טעמא ולא
בעיל בשאר איסורים ורבי אבהא מדר לכו דאין שם
בעלת המים וכמלח בעל מכאן כמו שאין שם בעל הקב
בעל בעשרה קבין דנפישא, הכא מבואר עכ"פ בחילוק
בין איסורין שבעיטול חלוי בעמם ובין איסורים
שבהיסור חלוי בשם בעלים על החפץ ועל החפץ ליכא
איסורא וככ"ג שאין בהיסור קשור בחפץ לא כוי
דשיל"מ, וכעין זה כתב בר"ש (פ"ו מ"ג) שביעית ע"ש
ורמז עליו בגרע"א כאן.

ישב לתום' עירובין מ"ה דליקצי שביתה בעבים

ובמש"כ נראה ליישב קושית כחוס' עירובין מ"ב ע"ב
דפריך שם בגמ' אדר' ינחק דאמר במים של
הפקר דליקצי שביחה בעבים שנחפרו צעיו"ט עסקין
ודילמא כנך אזלי וכנך אחריני ניכו ומשני דאית לכו
סימנא בגוייכו ואיבעית אימא כוי ספק דדבריהם
וספק דדבריהם להקל ובהקשו כחוס' דכוי ליכ דשיל"מ
ואמר רב אשי דאפילו בחלף לא בעיל ותי' בעירוב
הקילו ובה בגמ' ביא' ל"ע קאמר רב אשי להדיא
דאפילו בתחומין להוליא מרשות זכ לרשות אחר כו"ל
דשיל"מ ואדרבה כחוס' (בדק ל"ע ע"א) ד"כ משום
כחבו דגבי תחומין שאני דחמירי כאילו כוי מין צמינו
ואינו בעל ונמלא דבריהם תמוכין כרבה מדברי רב אשי
ביא' ל"ע כאן דמבואר דאפילו בעירוב כו"ל דשיל"מ,
אמנם לפמ"ש צחי' כ"ב אחי שפיר דהכונה בגמ' ליישב
אליבא דרב ינחק או עכ"פ אליבא דשאר החנאים וכן
לא ס"ל דשיל"מ באיסור תחומין דאין בהיסור על החפץ
דליבעל טעמיה וכבן.

והנה בגמ' ביא' ל"ח מסיק ועממא מאי פי' כש"ס צעי
לכ כיון דלאו חירולא ניכו כנך שנוי טעמא
דמחני' דלא בעיל מאי הוא ואמר אביי גזר שמה
חפשא עיסה בשחפות ואחי למימר נמי דיוליכוכ כל
אחת ואחת למקומה ורבה אמר תכלין לטעמא עבדי
ועממא לא בעיל ור"א אמר משום דכו"ל דבר שיש לו
מחירין וכל דבר שיש לו מחירין אפילו בחלף לא בעיל,
ויש לדייק ואע"ז אביי ורבה לית לכו דין דשיל"מ ואמאי
לא אמרי כרב אשי וע"כ דבהא פליגי דרב אשי ס"ל

בדרבנן לא אמרין דשיל"מ אינו במל' וישוב להדרי"ב

איברא דאפילו לפ"מ דקיי"ל דלא כרבינו שמואל
מבונבר"ק מ"מ נראה ליישב קושיא המרדכי
מכא דרב פפא ורב כוונא אכלו חדש באורחא דשיחסר
נגכי שצטרך ולא חיישי משום דשיל"מ לפמ"ש דאצ"י ורבא
פליגי ארב אשי צמים ומלח וס"ל דדרבנן לא אמרין
דשיל"מ אפילו בחלק לא בטיל וכבר כרחתי לעיל דרב
פפא דמוקי לה כהנא דליערא דקליעות לא ס"ל כרב
אשי וכמ"ש הפרי"ח סי' ק"י כנ"ל להדיא ולפ"ז מעיקרא
לא קשיא מידי מכא דמנחות דרב פפא ורב כוונא בריב
דריי אכלי וכו' דרב פפא לשיטתיה דס"ל דדרבנן וכו"ש
בספק דרבנן לא אמרין דשיל"מ לא בטיל וממילא ליכא
איסור ג"כ משום ספיקא דרבנן לקולא ולכן שפיר אכלו
ולא חששו משום דשיל"מ ושפיר מיושבת קושיא המרדכי
וכצ"ח מכא דמנחות, אלא דאכתי פש לן קושיא הלל"ח
אמאי רבנן דרב אשי אכלי בלפרא ומפרש דס"ל חדש
בזכ"ז דאורייתא דלמא כוי דרבנן ואכלי בלפרא משום
דברמשא אכתי כוי ליכ דשיל"מ ולשיטתיה פכ"פ אינו
מוכרח דס"ל דכוי דאורייתא וי"ל.

תמידת הפרי"ח ע"ל המרדכי ורי"ח

והנה הפרי"ח יו"ד סי' ק"צ כביא דעת המרדכי כנ"ל
ושיטת רבינו חיים ורבינו יו"ע דלא מקרי דשיל"מ
דבר בחזר לאיסורו כגון חדש ותמכ עליהם בחרתי חדא
דבשלמא בחמץ שייך שפיר למימר שחזר לאיסורו לשנה
כבאח לפי שחמץ עלמו אם ישאר לפסח כבאח חוזר
ונאסר ולא כותה לגמרי אבל חדש מה שייך למימר כב
שחזר לאיסורו לשנה כבאח וכלא גם איסור נולד וכל
האיסורין חוזרין ונאסרין ולא ידעתי טעם נכון לחלק
בין אלו לחדש וחו"י ש לחמוכ עליו דאישתמיטתיה חלמוד
ערוך צמס' נדרים צפ' כנודר מן הירק דגרסי' בהם כל
דבר שיל"מ כגון בטל ומעשר שני ובקדש וחדש לא נחנו
צמס' חכמים שיעור ואיתא נמי צירושלמי ובחוספתא
בחרומות ומבואר דחדש כוב דשיל"מ כיפך דעת כר"ר
יו"ע ור"ח כנ"ל וקושיות אלו ודאי גדולות וחזקות הן,
וכן ראייתי בלל"ח שבהקדש כן מדנפשי' וכיניח בל"ע.

ולפום ריבועא עלכ במחשבתי לפ"מ דקיי"ל כיונא מן
העבור עכור א"כ תבואה שפעם כותרכ ע"י
העומר אם נזרע שוב פעם וגדלך חדש לא כי' לה
לאסור כיון דבא מתבואה שהותר כבר ע"י העומר
דאישתקד ולא אלים כבן שהוא התבואה שנולד מכא
וכעין שמינו בתרומה עמאש שזרע דאסרו בגידולים
משום האכ כדי שלא יבא לידי מכשול וככ"י להיפוך
הי"ל להיות מותר ואפ"כ קיי"ל דחוזר ונאסר ונעשה

חדש וזה שס"ל לר' יו"ע דחוזר ונאסר לשנה כבאח
חמס כדברים נראים דחוקים קלח דלאו דומיא דחמץ
כוא ג"כ, וראיתי בכתבי סי' ק"צ שג"כ דחק בקושיא זו
וחי' משום דמכרס יצנכ המקדש ובזמכ"ז חדש דרבנן
לר"פ ור"י ויצנכ מהמקדש ויכ"י דאורייתא וא"כ יחזור
לאיסורו וכגלון ז"ל בעלמו כרגיש דדוחק דבריו ע"ש.

ביאור פברת דשיל"מ אין לו ביטול

ומה שנראה כזכ בס"ד בחרתי אנפי או לפמ"ש מרן בבית
שערים יו"ד סי' קי"א ד"כ ובכדי שיתא וז"ל
דבאמח יכ לכבין גם בחמץ אף שחמץ זכ עלמו חוזר
לאיסורו לשנה כבאח מ"מ שייך ביכ עד שחאכלנו
באיסור תאכלנו בכתה לכן נראה דס"ל לרבינו יו"ע
ור"ח דטעם דשיל"מ אינו בטל כוא משום דכל דשיל"מ
אין שם האיסור קשור בגופא אלא מחוץ לגופו כגון בטל
שיכול להפריש עליו ממק"א ומע"ש ובקדש שניחריס
ע"י פדייכ וכן מוקלכ ונולד אין האיסור קשור בגופו
אלא חוץ ממנו דכיינו בזמן ואנן קיי"ל כרבנן דריי
דמב"מ בטיל ועולין אין מצטלן זא"ז וכסביר כר"ן
בנדרים דאין העלם בטל אלא שם איסור בטל מיניכ
וא"כ בשלמא אם האיסור קשור בגוף כדבר שנחערב
שפיר בטיל כיון דשם האיסור נחערב בכתה אבל אם
שם האיסור כוא חלכ בדבר שחוץ לגופו כגון מוקלכ
ונולד ששם האיסור חלוי בזמן ובזמן אינו מעורב לא
שייך ביכ ציעול וכן העצל ובקדש ומע"ש דאפשר לחקנו
כלא חיקון כזכ אינו מעורב וניכר אינו בטל ולככי
בחמץ שחזר לאיסורו לשנה כבאח א"כ שם חמץ גורם
האיסור וכיון שצטל מיני' שם חמץ ע"י חערובות כוא
כיתר ע"ש.

חדש בזמן הזה שאין מקריבין עומר אי הוה דשיל"מ

ומעתה חדש בזמן הזה דליכא עומר דמכ"ח מותר
בכאיר המזרח ומדרבנן אסור כל כיום א"כ
מכ"ח עד לפרא דשיחסר ומדרבנן עד אורחא דשיחסר
מקרי חדש ואח"כ מקרי ישן וא"כ שם חדש אסור לעולם
דחדש יכ"י אסור גם לשנה כבאח וא"כ שם האיסור
קשור בגופו וכוא איסור חפלא חדש וכרי כוא ושמו
מעורבים בכתה וצטל ממנו שם חדש וכיון דצטל שם
האיסור ממילא כוא כיתר וס"ל דעיקר דשיל"מ נאמר
לענין ציעול דאינו בטל ושוב החמירו גם בצד"ר לחומרא
אבל בחדש דל"ש עיקר דשיל"מ לענין ציעול מטעם כנ"ל
לא מחמירין ביכ נמי לומר סד"ר לחומרא ושפיר דומכ
לחמץ דשם חמץ חוזר לאיסורו לשנה כבאח וא"כ
האיסור קשור בגופו ושם חדש נמי חוזר לאיסורו לשנה
כבאח ושפיר בטל משא"כ שם נולד אינס שם איסור גם

ביו"ט חבל שם באיסור הוא נולד ביו"ט וברי יו"ט ושבת
אינם מעורבים ואינו צעל וכן מוקלף.

וב"י חדש בזמן שאין עומר חבל בזמן שיש עומר חס לא
קרב בעומר עד אורחא כרי הוא חסור משום חדש
ע"ש במנחות ס"ח וברמב"ם רפ"י ממ"א וכשמקריבין
בעומר מותר מיד וא"כ שם חדש עליו גם אורחא ומ"מ
בעומר מחירו א"כ שם חדש אינו שם אי' דכא אפשר
לכיות עוד חדש ומ"מ מותר בהקרבא בעומר ואין
באיסור חלוי בגופו רק בדבר שחזן לגופו בעומר וברי
בעומר אינו מעורב ושפיר בטל ובזכר חמר בגדרים דחדש
כוי דשיל"מ ועיין בר"ן ורש"י שם שכתבו חדש בעומר
מחירו ומאי צפי בזה שבעומר מחירו ולכנ"ל ח"ש דס"ל
דוקא חדש בעומר מחירו מקרי דשיל"מ חבל חדש שניחר
בבאיר המזרח לא מקרי דשיל"מ ושפיר מיושבת קושיא
הפר"ח כנ"ל, ועיין קידושין ל"ח ע"א ובפרש"י שם ד"כ
שארן איסורו וד"כ ויש ביחור וחמלא ראי' ברורכ לזכ
ובחי' על מס' קידושין כארכנו בזה בס"ד.

תרי משדו לא אמרינן בהמין

ומעתה נשוב ונישב שנראה בס"ד בישב קושיאנו
דבעור (יו"ט סי' ל"ב) בבית בשם ר"ת (בביתא
כע"ז שם סקע"ז) דדבר שאיסורו במשכו דוקא משכו
ראשון הוא דאסור חבל חרי משכו לא אמרינן. ולכן חמץ
בפסח שאיסורו במשכו חס נפל לחוך יורכ גדולכ
ומיורכ זו לאחרת ושניהם במשכו, כיורכ השניכ מותרת
דחרי משכו לא אמרינן ע"ש. ובסברתי בדברים בלמדי
עם בתלמידים דמשכו איסור דרבנן הוא, וחרי משכו
כוכ משכו כשני כספק דרבנן וספיקא דרבנן לקולא. או
יאמר דלא גזרו רבנן אלא במשכו, חבל כל שנעשכ חרי
משכו לאו בכלל גזירכ הוא דמילתא דלא שכיחא הוא
ולא גזרו בכ רבנן.

ולפ"ז נראה דכחוס' (פסחים ל' ע"א ד"כ לישיבוכו)
כתבו דחמץ כבלוע בקדירכ חסוב משכו שאין
רגילין להשתמש בכ ברבכ, וכ"כ רש"י שם (ד"כ וליעבד
ככו שלא במינו) ע"ש. וכיון דחמץ בקדירכ לא כוי חלא
משכו, א"כ כמגעיל כלי כוכ כעין חרי משכו דנ"ע
כמשכו במים. וא"כ אפילו נימא דחמץ כו"ל דשיל"מ
ואסור אפי' במשכו, מ"מ חרי משכו לא אמרינן ושפיר
יכול להגעיל הכלים אפילו אי כו"ל דשיל"מ, דלא נשאר
חלא כחרי משכו, ואם אח"כ יתן טעם במאכל בפסח
כו"ל כחרי משכו דאינו אוסר כלל אפילו בפסח.

אלא דלפי טעם זכ אפילו בפסח ע"מנו כי' אפשר
להגעיל כיון דחרי משכו לא אמרינן, ולפמ"ש

לעיל דמכ"ע אין להגעיל בפסח משום דמשכו עכ"פ
נשאר ואסור בפסח, א"כ כיון דחמץ בקדירכ לא כוכ
חלא משכו כי' אפשר להגעיל אפילו בפסח לטעם זכ,
ועיין ד"מ. וכחכ"ש ר"כ בחמח לומר דגם בפסח אפשר
להגעיל ע"ש. ומיכו נראה לכוסף דכש"ך (נקב"כ יו"ד
כנ"ל) חלק אדברי כע"ז שם דחרי משכו נמי אוסר
ע"ש, ועיין לחמי חודכ (קפ"ח ע"ב) דר"כ לחדש
דבדשיל"מ חרי משכו אוסר לכו"ע, ולא כרגישו כלל
דא"כ לברמב"ן כאיך יכ"י אפשר בהגעיל למ"ד דחמץ
כו"ל דשיל"מ.

שלא בזמן איסורו תרי משדו לכ"ע מותר

ומה שנראה לחדש דאפילו לדעת כש"ך דחרי משכו נמי
אוסר כיינו דוקא בזמן באיסור וכגון בפסח ע"מנו,
חבל קודם זמן איסורו לכו"ע חרי משכו לא אמרינן
ומותר להחילכ. ולפ"ז חמץ קודם בפסח אפילו נימא
דבפסח ע"מנו אוסר אפילו חרי משכו, ומיכו קודם
כפסח לכו"ע חרי משכו מותר. וממילא אחי שפיר פסק
כמחבר אפי"ג דפסק כברמב"ן ז"ל דחמץ מיקרי שם
איסור אפילו קודם זמן איסורו, מ"מ ודאי לכו"ע קודם
זמן איסורו מכני בהגעיל משום דכו"ל חרי משכו וחרי
משכו מותר לכו"ע וכו"ל נ"ע בר נ"ע דכיתרא. וכגם
דמדברי כרשב"א נראה דברמב"ן פליג ולעולם אין נפי"מ
ובצי ששים ואינו מחלק בין קודם זמן איסורו לאחר זמן
איסורו לענין בהגעיל, מ"מ ס"ל לכצ"י דאנן אכלתא
סמכין דכ"ג מותר לכו"ע משום חרי משכו, וכ"ז קודם
זמן איסורו.

א"י דבחמח מכח כחי קושיא ס"ל לכצ"י דחמץ בפסח
לא כוכ דשיל"מ ודלא כרמב"ן, וממילא שפיר מכני
בהגעיל לכלים, דלדעת ברמב"ן תקשכ ל"י כאיך מכני
בהגעיל, ונאמר דבחמח בכל דשיל"מ לא מכני בהגעיל
לכלים דמשכו חמיד נשאר בכולי וימחין עד שיוחר ועד
שחאכלנו באיסור האכלנו בכתיר, או שילבן ככלי דאז
אפילו משכו לא נשאר וכמ"ש לעיל בסמוך בשם כד"מ.

וא"י נימא כחי אחי שפיר מאד, ח"ל רבינא לרב אחי
כני סכיני דפסחא כיכי עבדינן, פי' דרבינא דוקא
לר"א קמבעיה ל"י דר"א ס"ל צבי"כ (ל"ע כנ"ל) דגם
חמץ מיקרי דשיל"מ דחמץ כו"ל כעין חחומין שחוזר
ונאסר, א"כ כיכי עבדינן בסכיני דפסחא. ח"ל לדידי
חדתא עבדינן, כלומר לשיטתי דס"ל דשיל"מ הוא ע"כ
חדתא עבדינן. ומיושב לשון לדידי, כלומר לפי שיטתי,
ואחי שפיר קושיין כע' דלעיל. וח"ל רבינא תינח מר
דאפשר דלא אפשר מאי, ח"ל כעין חדתא קאמינא
פרזלייכו בנורא דאז ממילא אפילו דשיל"מ מכני דנורא

שואף ושורף את הכל ממש. ומסיק בגמ' וכלכחא חידי וחידי ברוחחין. דאנן לא קיי"ל כרז אשי בזכ דכו"ל חמץ דשיל"מ. אלא ס"ל דכו"ל דשאל"מ. וא"ש קושיין כח'. וממילא קודם הפסח לא נאסר במשכו מכה חומרה דחמץ. ושפיר כוכ חידי וחידי ברוחחין וכבן.

שם בגמ' יין נסך דרבנן. כלומר בזכ"ז דליכא ניסוך ורק מנכג אצותיכם צידיכם.

דף ל"א ע"א

אי מפקינן דילכתא דשעבודא דר' נתן, ובשכירות הענקתה אי אכא לדר' נתן

שאני כהם דאמר לכו כי כיכי דמשחעבדנא ליכ לאצוכון משחעבדנא נמי לבצ"ח דאצוכון מדר"ג דחניא ר"ג אומר מנין וכו'. ונחלקו הפוסקים אי קיי"ל ככה דר"ג, עיין חוס' (קידושין ע"ו ע"א). וכנה כרמז"ס (פ"ג מכל' עבדים) פסק כח"ק דמוכר עלמו חין מעניקין לו, ובפ"ג מכל' מלוג (כ"ו) פסק כר' נתן. ובמס' קידושין (ע"ו ע"א) אמרינן דח"ק לא ס"ל כר' נתן. ונמלא דכרמז"ס מזכי שטרי אליבא דהרריכו, וכבר העירו זה נושאי כליו ז"ל. וכלח"מ ח' דכרמז"ס ס"ל כרבינו נחנאל בחוס' (קידושין כ"ג) דס"ל לחלק בין מלוג לשכיר, ובמלוג אפי' ח"ק מודע לכך דר"ג ולא כחז שם אלא לענין שכירות, וכבר השיגו מהל"מ דא"כ כו"ל לכרמז"ס להשמיטנו דין זה דבשכירות לא ס"ל דר"ג. וכן הקשו שאר אחרונים, ועיין בספרי משנ"כ (כחצות ס' רל"א) שכתבתי בזה ובחי' הארכתי ג"כ.

ובש"ע (ח"מ ס' פ"ו) כתב ראובן שנושק ק' בשמטון ושמטון כלוי מוליחין מלוי ונוחנין לראובן, ל"ש נחחייב לו כבר לשמטון בשעכ שלוב ל"ש נחחייב לו אח"כ בין דרך כלואה בין דרך מקח וממכר בין דרך שכירות. כרי דכלל שכירות בכלל, וא"כ ס"ל נמי דלא כלח"מ. ועיין ש"ך וקלכ"ח ונחיצות מכ שכתבתי, ובחידושי כתבתי לבאר דברי החומים שכתב עליו כנחיצות דדבריו הם עיקר בישוב דברי כרמז"ס ע"ש.

החידוש דר' נתן בשעבוד ממון

ומה שנראה כעת עוד לפ"מ שהקשה כרשב"א (קידושין שם) דלמ"ל לר' נתן למילף מקרא דונחן לאחר אשם לו, וכי לא ידעינן דכל אשר יש ללוב כן צבית כן בשדכ הכל משועבד למלוג, וא"כ כשיגיע זמן פרעון ודאי עורף במלוג. וחי' דשערות לאו בני גוציינא ניכוו דמילי ניכוו ומילי לא משחעבדא, וכ"כ כר"ן (סוף

ולולי דמסתפינא אומר אני דכ"ג מכה קושיא זו ס"ל לכרמז"ס דשעבודא לא לריך קרא בסחם שעבוד, דממילא ידעינן דכל אשר יש ללוב הכל משועבד למלוג, אמנם ידעינן דברי ר"ח דבצ"ח יש לו צ' שעבדים שעבוד נכסי ושעבוד כגוף. וכנה לשעבוד כגוף סברא הוא דא"ל קרא, אמנם כיכא דל"ל שעבוד כגוף מנ"ל דג"כ מוליחין מזכ ונוחנין לזכ. וע"כ דע"ז לריך קרא דונחן לאחר אשם לו, או שבאמת כיכי דליכא שעבוד כגוף ככ"ג שאינו משועבד.

מצות הענקתה אי היא שעבוד הגוף

ומערתה נראה במלות הענקת ליכא שעבוד כגוף כלל אלא שעבוד ממון, שכרי החורב אמרם הענק העניק לו מגרנך וגו' ואמרו ז"ל שאם חין לו אינו מחוייב להעניקו. א"כ עיקר החיוב הוא על הפירות שיש לו אבל חין עליו שעבוד כגוף כלל אלא שעבוד נכסי (וידעתי כי החומים נ"ל סברא להיפוך מזה). ומכ"ע נראה לי דאם לא קיים מלות הענקת אינו לוקה. ועיין באחרונים שנחלקו בזה ובעצם למכ אינו לוקה, ולפי כנ"ל י"ל כיון דחין כאן שעבוד כגוף רק שעבוד נכסי לכך אינו לוקה. וכיון דבשעבוד ליכא שעבוד כגוף א"כ מסברא ליכא נמי שעבודא דר"ג ואחא ר"ג ודרש לכ מקרא דג"כ משחעבד, וכל זה אליבא דר"א, אבל ח"ק פליג דכ"ג ליכא שדר"ג כלל אפילו בעלמא כיון דליכא שעבוד כגוף. ואחי שפיר דברי כרמז"ס דבמלות הענקת פסק כח"ק דליכא שדר"ג כיון דליכא רק שעבוד נכסי ולא שעבוד כגוף ולא ס"ל דרשא דר"ג, אבל בכל מקום ככ"ג דס"ל שעבוד דר"ג אבל לא מקרא אלא מסברא וכנ"ל.

ומה מאד מדויק בזה לשון כרמז"ס ז"ל (פ"ג מכל' מלוג) שכתב וז"ל, ראובן שחי' חייב לשמטון מאכ ולוי חייב לראובן מאכ מוליחין מלוי ונוחנין לשמטון לפיכך וכו'. וכנה שינה כרמז"ס מלשון בגמ' וגם לא הזכיר כלום מקרא דר"ג כדרכו לעולם להביא לשון בגמ', וכו"ל עכ"פ לומר ראובן שחי' חייב לשמטון וכו' ונוחנין לשמטון שנאמר ונחן לאחר אשם לו וכו'. ולכנ"ל י"ל דכרמז"ס ז"ל בכיון שינה מלשון בגמ', דאף שפסק כר"ג אבל לא פסק מכה קרא דר"ג אלא מסברא ס"ל כן. ואמנם כ"ז כיכא דליכא סברא, ולכן במלות הענקת

דליכא סברה ורק לריך קרא לא פסק כר"נ חלל כח"ק.
דכ"ג לא ס"ל שדרי"נ ודו"ק.

שעבודא דר"נ רק היבא דידעין דה מפברא

שנית כי נראה לפמ"ש כרשנ"א ובר"ן בישוב קושיא למכ לריך קרא, דקרא אחי לשערות דלאו בני גוביינא ניכו, וא"כ ע"כ בעיקר שעבוד ידעין מסברה גם לדידכו. ומעתה י"ל דכרמז"ס ס"ל דשערות משעבדי באגב ובני שעבוד ניכו, א"כ דברא קושיא לדוכחא למ"ל קרא לזכ. וע"כ דבאמת י"ל קרא, וכה דקיי"ל שדרי"נ ביינו מסברה. אמנם כ"ז דוקא כיכא דליכא סברה, אבל כעפוקי דליכא סברה לזכ שברי באמת אפילו לאחר גובייני נמי אין כבע"ח יכול לגבות מכעבד, וא"כ כיון דכ"י שאני משאר חובות ס"ל לכרמז"ס כח"ק, וכבן כי קלרתי. ובכא מיושב נמי לשון כרמז"ס ז"ל שלא הזכיר כלל מקרא דר"נ דונתן לאחר אשם לו וכנ"ל.

שעבודא דר"נ בגופם מי איבא

ובעיקר קושיא כרשנ"א למל"ק י"ל עוד לפי דעת רבינו יואל ברא"ש (קידושין ע"ע ע"א) דגוסס שנפלו לו נכסים כשכח גוסס אינו בר הקנאה ואין מחנחו מחנכו ואפילו הוא מיושב חשיב כח כמת. ואף ר"י אינו חולק על רבינו יואל אלא מטעמא דגוסס כ"כ כחי, ועיין יבמות (דף פ') בן שמונה עושין בו מעשה עד שיכא בן עשרים שנה, ואם מת קודם עשרים איגללי מילתא למפרע שכח נפל וכי' דינו כמת. ובזכ גם ר"י מודה דאין קנינו קנין, וא"כ י"ל דבעי קרא כשנפלו לו נכסים כשכח גוסס או באופן שכח נפל אפ"כ חל כשעבוד מכח דונתן לאחר אשם לו.

אי יש קנין לאחר מיתה

וראיתי בקובץ שיפורים כביא דעת רבינו יואל כנ"ל דנכסים שנפלו לו כשכח גוסס לא מיקרי בידו, וכקשך דכיכין מלינו בזכ"כ דמת לאו בר קנין הוא דמשמע לכו"ע דאילו כי' דינו כמת דאינו בר קנין, ולכאורכ ראי' לדברי בגאון מכא דאמרו (יבמות כ"ו) דקניא מיחנח ומשמע דמת בר קנין הוא. אמנם כתם קנין איסור הוא אבל לא קנין ממון משום דאין קנין לאחר מיתתו, עיין רש"י (גיטין ע' ע"ב ודף י"ג).

איברא בחוס' (גיטין י"ג ד"כ וכה לא משך בחי' כשי של ר"ת) כחבו דמשו"כ בישראל מלכ לקיים דברי כמה משום דלא פסק כח מממונו דמכחו יורשין (ובחי' למס' גיטין כארכתי בזכ). ולפ"ז מוכח דלא פסק כח כמה לגבי ממונו אפילו לאחר מיתתו. וראי' מגמ' ב"ב (דף קי"ב) כדי שלא יכא לדיק קבור בקבר שאינו שלו, ואי פקע כח ממנו לאחר מיתתו א"כ נמלא חמיד שקבור בקבר שאינו שלו, ואי פקע לי' כח מממונו נמלא לדיק קבור בקבר שאינו שלו, וראי' זו כביא מרן כק"ז בב"ש י"ד לישב קושיית החת"ס וכארכתי בזכ במקום אחר.

ומיהו מרש"י (גיטין כנ"ל) משמע דמשמת פקע ליכ רשותי, ועיין חי' כרשנ"א בנדריס (ל"ד ד"כ ח"ל) ואילו מת או שנחנכו לו במתנכ לאחר כרי זכ מותר כיון דנפק מרשותי, וחנן נמי לקמן (פ' בשותפין) קונס ביחך שאני נכנס שדך שאני לוקח מת או שמכרן לאחר מותר וביחך או שדך לא משמע אלא כל זמן שכח שלו כח נפק מרשותו שרי וכו' ואפילו מת יירשנו משום דאין כיוורש יורשו אלא לאחר מיתתו דכבר נפק מרשותו כמדיר ולא מן המוריש באכ לו נחלכ אלא שכחורכ זכח לו. ע"כ מבואר דמת נפקא ליכ מרשותי, ועיין שו"ת ב"ש (י"ד סי' תל"ב). ולפ"ז כי' אפשר דדבר זכ הוא מחלוקת הראשונים, דלמאן דס"ל דמת לא פסק כח מממונו א"כ ככ"י דכי' יכול להקנות ג"כ אס כי' לו ממון ודעת, ולכפוסקים דפסיק כח ודאי דלאו בר הקנאה הוא כל זכ יש לדחוק לפי שיעת בקובץ.

ולפענ"ד פשוט כיון דקנינים מלכ ממלאת כחורכ כן (עיין חוס' ב"ב ע"כ ד"כ אוחיות, ול"ע) וכוכ ליכ ככל שאר מלכות כחורכ שכמת פטור מן כמלוות, וכיון שמת נעשכ חפשי מן כמלוות ממילא אינו בר קנין. ובזכ מובן נמי עעס דבן שמונה אס מת קודם עשרים דכוכ דינו כנפל דאין קנינו קנין. וכגאון כנ"ל חמכ בעעס דין זכ, ולפענ"ד פשוט כנ"ל.

ועוד צו שלישיכ ליישב שיעת כרמז"ס, דודאי כרמז"ס ס"ל שעבודא דר"נ מסברה ור"נ לא צא ללמוד אלא בגוסס דג"כ שייך שעבוד ואולי אפילו לאחר מיתתו, וכגון שנפלכ לו ירושכ לאחר מיתתו וכדברי החוס' גיטין (דף י"ג) דגם לאחר מיתתו לא פסקכ כח ממון. אבל כרמז"ס פליג וס"ל דאין קנין לאחר מיתתו וגם בגוסס לא שייך שעבוד, וא"כ דר"נ לאו כלכחא אלא כח"ק דקידושין דבעלמא נמי לא ס"ל כר"נ וכבן.

דף ל"ב ע"א

בפניא דהגזל חמץ ועבר עליה הפסח ואמר לו הרי שלך לפניך

עליו הפסח דוקא. אמנם בקל"ח (ח"מ סי' שס"ג אות א') השיג עליו דממ"ה, אי חשבה ליה כיזק ניכר חוץ הפסח דכוי כשרוף א"כ כבר קנח בשינוי ולאחר הפסח יתחייב לשלם לו דמי חמץ מעליה, ואי לא כוי כיזק ניכר א"כ חוץ הפסח נמי אמאי אינו יכול להחזיר לו ולומר כש"ל ע"ש.

ולפום ריכעא ב"י אפ"ל בתרי אנפין, או יאמר לפמ"ש בפוסקים (עי' ריעצ"א ע"ז מ"צ ע"א ד"כ גזירא ובמס' קידושין נ"ו ע"ב, רש"א נדרים פ"ב ע"א, קל"ח סי' ת"ו סק"ב, רש"י פסחים ו' ע"ב ד"כ דלא, רמ"א אור"ח סי' תרמ"ע סע' ב', נחמ"מ חו"מ ריש סי' ער"כ) אי היסורי הנאכ כוי שלו או לא, ולמ"ד אסכ"נ אינם שלו ואפ"כ מלי למימר ליה כש"ל א"כ אפילו בפסח עלמו נמי דמ"ש כיון דחזין דתחורב לא תקפידא אלא שיחזיר לו בחפץ שגזל ממנו, וכמו בשור הנסקל למ"ד דנאסר מחיים ואפ"כ יכול לומר לו כש"ל, א"כ אף חמץ בחוץ הפסח אומר לו כש"ל אף דאינו שלו וככל מלווין לבפרו. ולמ"ד דשלו הם א"כ דוקא לאחר הפסח שכם שלו אצל בחוץ הפסח אינו יכול להחזיר. ויש להעיר משו"ת חת"ס (אור"ח סי' ק"פ) דבחמץ בפסח כו"ע מודים שאינם שלו.

שנית י"ל דגרע"א (שו"ת סי' כ"ג ד"כ ולכאורה) עלה בדעתו לפרש מחני' (צ"ק ל"ו ע"ב) דהא דאומר לו כש"ל בחמץ דברי קיי"ל בגזל חמץ שניכם אין יכולין להקדיש זה לפי שאינו שלו וזה לפי שאינו ברשותו. ובגמ' צ"ק (מ"ב ע"ב, ל"ח ע"ב, ק"ב) דכי כיכי דאינו יכול להקדיש ככ"נ אין צידו להפקירו, וחמץ שעבר עליו הפסח קנסא הוא דקנסוכו, ממילא י"ל דלכאנזל מעולם לא נאסר בחמץ כהנא דלא שייך למקנסיה דכעלים אנוסים הם, והגזלן נמי לא חלכ הקנס עליו משום דאף אם יאסר כהנא אין כהפסד להגזלן ע"ש. אמנם בגרע"א דחכ לעלמו פי' זה וכצ"ל דאף דהנוצ"י (מכד"ק אור"ח סי' כ', מכד"ת סי' ס"ב, ועיין מהרי"ע אלגזי בכורות פ"ב מ"ג) כתב נמי לפרש כהגרע"א דליכא בזה קנס להגזלן וכתב עליו דרחוק מדברי האמת. ולפי"ז י"ל דוקא בחמץ שעבר עליו הפסח דהוא משום קנסא אומר כש"ל ויש זה כהי עעמא, אצל בפסח ממ"נ יאסר בחמץ, דאם יחזירנה לבטלים כרי מזיקס צידים שיחייבו לבפרם ונמלא כו"ל כיזק ניכר ושפיר לא מלי מחזיר, אצל אי נימא דלאחר הפסח נמי נאסר א"כ מ"ש בחוץ הפסח מלאחר הפסח.

תנן באוכל תרומת חמץ בפסח בשוגג משלם קרן וחומש אי אמרת בשלמא לפי מדכ משלם שפיר אלא אי אמרת לפי דמים משלם חמץ בפסח בר דמים הוא. ויש לדייק דמ"מ כיון שאכל משלו אמאי לא ישלם לו הגזל כהנא גזל וכעין שאמרו בגזל חמץ ועבר עליו הפסח שאומר לו כרי שלך לפניך ופטור מלשלם כנס שנאסר כהנא ואם אכלו או שרפו אפי' לאחר שנאסר כהנא חייב לשלם א"כ ככ"נ אמאי פטור מלשלם. ולפי מש"כ כהק יעקב (אור"ח סי' ת"מ) דבגזל חמץ קודם הפסח בחוץ הפסח אינו יכול לומר לו כרי שלך לפניך א"ש, אצל לפי מש"כ בקל"ח (ח"מ סי' שס"ג אות א') דאפי' בחוץ הפסח אומר לו כרי שלך לפניך ואפ"כ אם שרפו חייב לשלם מ"ש כהא.

והיות כי נחלקו רבותינו בסוגיא זו דבגזל חמץ ועבר עליו הפסח אומר לו כרי שלך לפניך כנוי להאריך קלח כהא שמעתיא מכ שחנני כ' צס"ד.

תנן כהס (צ"ק ל"ו ע"ב) גזל כהמכ והזקינה וגו' גזל מעצב ונפסלכ תרומה ונעמאח חמץ ועבר עליו הפסח וכו' אומר לו כרי שלך לפניך. ובגמ' (ל"ח ע"ב) מאן חנא אומרין באסכ"נ כרי שלך לפניך א"ר חסדא ר' יעקב הוא וכו' א"ל רבא לא דכו"ע אמרין באסכ"נ כרי שלך לפניך דא"כ ניפלגי בחמץ בפסח, אלא אמר רבא כהא בגומרין דינו של שור שלא צפניו קא מיפלגי וכו' אשכחי' רב חסדא לרבא בר שמואל א"ל חנית מידי באסכ"נ א"ל אין, חנינא וכשיצ אח הגזלכ מכ ת"ל אשר גזל יחזיר כעין שגזל מכאן אמרו גזל מעצב וכו' חמץ ועבר עליו הפסח וכו' ושור עד שלא נגמר דינו אומר לו כרי שלך לפניך, מאן שמע ליה דאמר עד שלא נגמר דינו וכו' רבנן וקחני חמץ ועבר עליו הפסח אומר לו כרי שלך לפניך.

אם יבוא להשיב החמץ בתוך הפסח

ויש לדייק למכ נקט כש"ס דוקא ועבר עליו הפסח ולא נקט גזל חמץ והגיע זמן הפסח אומר לו כרי שלך לפניך, דלכאורה עיקר העעס קמ"ל דאפילו שבהמץ נאסר כהנא מחזיר לו אותו בחמץ, א"כ כ"ש בפסח עלמו. וכתב הח"י (א"ח סי' ת"מ) דבאמת בחוץ פסח אינו יכול לומר לו כרי שלך לפניך לפי שכל מלווין לבפרו באותו פעם וכאילו שרוף ועומד דמי שאינו מחזיר לו כלום, ומכ"ע נקטו כש"ס וכפוסקים חמץ ועבר

העורר חמץ לאסור אי הוי דחץ ניכר

איברא דלכאורכ תקשכ כאיך ס"ד לומר דבשזיל שחייב לשרוף מיקרי כיון ניכר, וכרי גמ' מפורשת (גיעין נ"ג ע"א) דכמפגל קרבן כו"ל כיון שאינו ניכר, ועיין רש"י שם ד"כ תחוש ומכר"ס שיף ז"ל. וכנס כרמז"ן (בקונטרס דינא גרמי) וכריעב"א ז"ל הקשו דשחיתת פסולת כוי כיון ניכר, וחי' דכי חשבי' כיון ניכר כיינו כשנכלל בשחיתת דנמלא דאינכ שחיתת חלא גזירי חבל גבי פיוגול שחיתת רחויכ כוא חלא שדבר אחר גרם לכ לפסול כיינו מחשבת פיוגול ולכן כוי כיון שאינו ניכר (ועיין חוס' רי"ד ריש ב"ב), מבואר דכל שפסול נעשכ מכיון שאינו ניכר אפילו שחיתת מ"מ כו"ל כיון שאינו ניכר. וא"כ ק"ו ומכ מפגל שכוה מפגל כפס ולמ"ד דבעי דיבור עכ"פ איכא דיבור ואפ"כ איקרי כיון שאינו ניכר, כ"ש חמץ שממילא נאסר ע"י כזמן ואין כגזלן עושכ שום פעולת שחיתת ודאי דכו"ל כיון שאינו ניכר, ועיין רא"ש (ב"ק ל"ח).

ועתה יש ג' חילוקים במאדד ממון חצירו בגרמא, כאחד דבר בגורם לממון שנחלקו בו ר"ש ורבנן (לפיל דף כ' ע"ב ובב"ק דף ע"א ע"ב), וכוא דבר שפיקרו ממון ואינו שוכ ממון לאדם אחר חלא לזכ וכגון קדשים שחייב באחריותו וגזל חמץ ועבר עליו כפסח וכו' אחר ושרפו וכיו"צ, והלכך כרבנן דאמרו דבר בגורם לממון לאו כממון דמי ול"ע. ועיין פנ"י גיעין נ"ב ע"ב רש"י ד"כ מעמע, ובחח"ס גיעין כנ"ל מלדד לומר דאסור לכחילת לעשות כיון לחצירו ע"י כיון שלא ניכר.

העורר חמץ ועבר עליו הפסח אי קנסוהו לגזלן

ובעיקר מחלוקת כנוצ"י וכגרע"א נראה כדן כיכן נועכ, וראשונכ נראה דגרע"א ז"ל לא ראה דברי כנוצ"י בתשובה רק ממכ שביאו בקונטרס כשואל בגאון ר' מאיר ווייל ז"ל. ולאחר כסליח כנראה דשכ כשואל דדברי כנוצ"י ז"ל שכנראה מחוך קונטרסו כבין כגרע"א שכנוצ"י כ' לפרש דבחמץ שפבר עליו כפסח ליכא קנס לכגזלן. ובחמץ כי כמעין דדברי כנוצ"י ז"ל מעולס לא עלכ על דעחו כקדושכ לומר דליכא קנס על כגזלן חלא דעל כגזלן ליכא קנס, חבל על כגזלן ס"ל לכנוצ"י ז"ל דשפיר קנסוכו (ועיין שו"ת חת"ס או"ח סי' קי"ט).

איברא דלפי ס"ד דגרע"א דס"ל דגם על כגזלן ליכא קנס וא"כ גזל חמץ ועבר עליו כפסח מותר לכוי"ע דלגזלן ליכא איסור ולגזלן נמי אין טעם לקנסו.

וחמכני כאיך ס"ד לומר ככי, כרי גמ' מפורשת (ב"ק ק"כ ע"ב) דבעי רבא נשבע עליו מכו, מי אמרינן כיון דאי מיגנב דעי שלומי ליכ ממונא קא כפר ליכ, או דילמא כשחא מיכא כא מנח ועפרה בעלמא כוא. מבואר דחמץ זכ עפרה בעלמא כוא. ובשלמא אי נפרש דרק לענין כגזלן כוי כחמץ עתכ עפרה בעלמא, חבל לגזל יכול לכיות ממון אכתי יש לפרש דלגבי גזלן עפרה בעלמא כוא, חלא דאי מיגנב דעי שלומי. ומלינו כעין זכ באסכ"ג שמכרן וקידש דמייכין מקודשת (קידושין נ"ו ע"ב) ופרש"י דע"ז נ"ד כוכא כר"ש קידושין שם סי' ל"א דאיכו אסור לאיחכנווי מככ דמים לפי שכן דמי פרלכ כידו חבל לאשכ שרי לאיחכנווי שאינו דמי פרלכ לגבי דידכ ע"ש, וככ"ג כוי דומכ לשם ממש.

אבל לס"ד דגרע"א דגם לגזלן מותר, א"כ אמאי כוי עפרה. גם כסמוך (שם ק"י ע"ב) דעי רבא ככניס בגזל כגר יורשין כוו או מקבלי מחנכ כוו, למאי נפ"מ כגון שגזל חמץ שפבר עליו כפסח, אי אמרנא יורשין כוו כיינו כאי דירתי מורית ואי אמרנא מקבלי מחנכ כוו מחנכ קאמר רחמנא דניתיב לכו וכא לא קא יכיב לכו מידי דעפרה בעלמא כוא. מבואר דחמץ חלא גזלן לכוי"ע עפרה בעלמא כוא, וחמוכ כאיך ס"ד לומר דמותר אפילו לגזלן ול"ע. שוב דקדקתי בתשו' כנוצ"י (סי' כ' ד"כ ואמנם) וראיתי דבאמת מלדד דגם לגזלן לא קנסו ע"ש ול"ע (ועיין שו"ת בית אפרים סי' ל"ז).

ולעיקר דינא כוכ כגרע"א ז"ל דחכ שיטכ זו וכחכ דדוחק לפרש דמחני' מיירי דמותר ככנאכ, ולפמ"ש כוכ לא זו דדוחק לפרש דמחני' מיירי דמותר ככנאכ חלא דא"א לפרש כן. וכנס כנוצ"י ז"ל כרגיש מדברי כגמ' כנ"ל שזכרתי כסמוך ודחכ לעלמו ע"ש באריכות, וכנוצ"י (מכד"ב סי' ס"כ) כביא שם עשרה כשנות מחכס אחד וכשיב עליכס וחיוק שם דבריו חלו ע"ש.

נאנא ולא ביער חמץ מה דינו

אמנם כמק"ח (א"ח סי' תמ"ח ביאורים סק"ע ד"כ אכן) חלק כנוצ"י דקיי"ל בחמץ לא מכני מכ ככי' חנוס ואינו יכול לבפרו, א"כ מכ לי חנוס חורכ או חנוס גזלן, וכן דעת כפר"ח (שם ס"ג). וכאחרונים כביאו דברי כרמז"ן בליקוטיו דפ' כל שפכ כסוגיא דחנות ישראל וז"ל, ומסתייע כאי סברא מככוא דגזל חמץ חלמא אסור ככנאכ אף שלא עברו עליו ככ"י וכ"י. וא"ח כיון שכגזלן חייב לבפרו ועובר עליו משו"כ אסור, כלוא אין קנס זכ חלא לבפלים ראשונים וכס לא עברו ככלום, חלא שמעת מינכ שקנס זכ כין כשוגג כין

כוא ולא כפר ליה ממונא, ואמר מילתא דאיבעיא ליה לרבא פשיעה ליה לרבא כיון דאי מיגנז ממונא קא כפר כשהא נמי ממונא קא כפר הכא נמי אע"ג דעפרא בעלמא כוא כיון דאי מיגנז בעי שלומי ליה ממונא מעליא כשהא נמי ממונא קא כפר ליה. נראה דש"ס דילן פליג אירושלמי וס"ל דאפילו לאחר פסח נמי חמץ יפכ בעי שלומי, וא"כ לכאורכ אודא לן ראיחן מירושלמי דא"כ כבצלי פליג בזכ אירושלמי.

אמנם כד דייקין לא חקש כלל, דכמל"מ (פ"ג מכל' גזילא ואבידכ כ"כ) נסחפק כא בעי דרבא כנשבע עליו מכו ואמרינן דחייב משום דממונא קא כפר, אם כוא דוקא לחייבו קרבן אשם ככל כנשבע לשקר בכפירת פקדון או גזל, ואשמעינן רבא דאיו חייב שבעה כפקדון אלא כל שאינו פוער עלמו מן החשלומין אלא בכפירה זו וככא לא פער עלמו מן החשלומין בכפירה זו דבלא"כ עפרא בעלמא כוא דמכדר ליה, קמ"ל רבא דחייב שבעה כפקדון דכיון דאי מיגנז בעי לשלומי ליה ממונא קא כפר ליה, אבל לענין חשלומי כקדן מודכ רבא דמ"ל כרי שלך לפניך או דילמא ממונא נמי בעי שלומי. וכרא"ש בפסקיו כחז דבעי דרבא דלא מיכפר ליה עד דמשלם ליה דמי חמץ מעליא. אמנם כרי"ף לא כביא כא בעי דרבא, וכמל"מ דחכ דברי כרא"ש ומסחייב מדברי ירושלמי כ"ל דלענין חשלומין נשבע דוקא מקודם כפסח בעי שלומי מעליא ושכן דעה כרי"ף. גם כי"ש (פ' בגזל סי' מ"ב וסי' ס"ב) דחכ דברי כרא"ש וס"ל דאף שמשלם חומש ואשם מלי אומר ליה כרי שלך לפניך ודחכ דברי כרא"ש ע"ש.

חייב חמץ יפה מדין כפרה ולא מדין תשלומין

ולד"ל דמסחפינא מדברי רבותינו כי"ש וכמל"מ כ"י נלפענ"ד דכרא"ש ז"ל נמי מודכ דאין צ"ד מחייבין אותו בדיני אדם לשלם אלא דמדיני שמים חייב לשלם דמי חמץ מעליא, וכוא דז"ל כרא"ש ז"ל בעי רבא וכו' ומסיק דאמרינן כואיל ואילו מיגנז בעי לשלומי ממונא מעליא קכפר ליה ולא מיכפר עד דמשלם ליה דמי חמץ מעליא ע"כ. ויש לדייק מש"כ כרא"ש ולא מיכפר ליה עד דמשלם ליה דמי חמץ מעליא, ואע"ג דרבא דיני כפרה משמיטתו וכלוא דין חשלומין בעי לאשמעינן וככי כו"ל למימר ומסיק דאמרינן כואיל ואילו מיגנז בעי לשלומי ממונא מעליא קכפר ליה וכלכך דמי חמץ מעליא בעי שלומי. ובגמ' לא סיים אלא כשהא נמי ממונא קא כפר ליה וכו' לא מידי, ומאי שייטי דכרא"ש ולא מיכפר ליה דעיקר כוונתו אכפרה.

באונם בין לו בין לאחרים עכ"ל. אבל בשו"ת עין יצחק (סי' כ"ב ענף ב' אות ח') הסכים לנוצ"י וכביא לעלמו ראי' בש"מ (צ"ק ל"ו ע"ב) בשם מכר"מ מסרקוסעא דבגזל חמץ ועבר עליו כפסח לא זכ ולא זכ עוברין צב"י. ועיין מחזיק ברכה (סי' תמ"ח אות ו'), ועיין שד"ח (מערכת חו"מ סי' ח' אות ע"ז) שאסף שיטות באחרונים אלו מול אלו ע"ש.

גזל חמץ ונשבע לו עליו קודם הפסח

ומה שלפענ"ד דכנכ בירושלמי (פ' בגזל קמא כ"ג) אמתני' דגזל חמץ ועבר עליו כפסח ז"ל, חולפיי אמר נשבע לו קודם כפסח אחר כפסח משלם לו חמץ יפכ, א"כ מנא אזליא לקוסרין וכו' איה בר נש פליג על חולפיי שאין משלם חמץ יפכ ככל מודין בחמץ שמשלם חמץ יפכ ע"כ. כנכ מבואר דחולפיי מחלק בין נשבע לו קודם כפסח ובין לא נשבע, ואי נשבע לו קודם כפסח שלא גזלו משלם לו חמץ יפכ ואי לא נשבע לו ע"כ משלם חמץ כל דכו, ופשוט דחמץ יפכ ככוונת שיכול ליכנותו צו דכיון דנשבע לו קודם כפסח נחייב לו ממון חייב לשלם לו חמץ כראוי ליכנות. מבואר דבלא נשבע משלם לו חמץ שאסור בכנאכ.

ועיין פני"מ שם נשבע לו קודם פסח אמתני' ועבר עליו כפסח קאי דקחני במחני' אומר לו כרי שלך לפניך, ואע"פ שעכשיו אסור בכנאכ כוא, וקאמר חולפיי שמשכחה לכ שלפעמים אפילו עבר עליו כפסח לריך לשלם לו חמץ יפכ שכוא מותר וראוי לאכול, ובגזל שחצו כנגזל קודם כפסח ונשבע לו וחזר וכודכ לו אחר כפסח לריך לשלם חמץ כיפכ וכראוי לו, ע"ש ובמרכ"פ שם. כנכ מבואר דכל שלא נשבע ואומר לו כש"ל בחמץ כחמץ אינו יפכ ואסור בכנאכ לכו"ע ככל אסכ"ג, וגם מדויק לשון בירושלמי משלם לו, כלומר שכחמץ יפכ לו לנגזל וחמץ זכ אינו יפכ כוא שנאסר בכנאכ לכו"ע ובכ"ז.

דנשבע ע"ל חמץ קודם הפסח משלם לו חמץ יפה

ודמה מדברי ירושלמי כ"ל דאמר חולפיי נשבע לו קודם כפסח אמתני' משלם לו חמץ יפכ, משמע לכאורכ דוקא כנשבע לו קודם כפסח שאכתי לא נאסר בכנאכ ולכן מחייב, אבל אם נשבע לאחר כפסח שכבר נאסר בכנאכ אין משלם לו חמץ יפכ דמ"ש נשבע מלא נשבע. אמנם, במכילתין (דף ק"ב) ואמר רבא ככי אמרו גזל חמץ וכו' בעי רבא נשבע עליו מכו, מי אמרינן כיון דאי מיגנז בעי שלומי ליה ממונא קא כפר ליה, או דילמא כשהא מיכח כא מנח ועפרא בעלמא

לפניך בא מ"מ דוקא כשכחא בעין בא אס אינו בעין חייב לשלם לו דמיו אפי"פ שאילו כי עכשיו בידו אינו ממון כואיל ובשעת גזילה כי ממון עכ"ל. הנה מפורש כחב המאירי ז"ל דאילו כי עכשיו בידו אינו ממון ולדעת הנוב"י ז"ל כרי אילו כי עכשיו בידו נמי ממון הוא, וזה דלא כדברי הנוב"י ז"ל.

ובא"י (ב"ק ע' ע"א) הביא אמתני' דגזל חמץ אמר רב כונא נסדק דקחתי דמשלם כשעת בגזילה נסדק ממש וכו'. פי' רבינו יצחק בר' שמואל ז"ל דרב ושמואל דפליגי בסמוך דל"ל דר"י אלא ס"ל כרב כונא דכא רב יכודכ מדמכ פסלתו מלכות לנסדק, וגבי כלואכ נמי לא מלי וכו'. ואפי"ג דר"כ מדמכ פסלתו מלכות לחרומכ ונעמאח ולחמץ שעבר עליו הפסח ופשיטא דאין לו יכול לשלם למלוכ חרומכ עמאכ חשומי עכורכ וחמץ אסור חשומי כיחר, לא קשיא מידי דלגבי מלוכ יש חילוק דנפסל דמי לכוזל אבל גזל ראוי לדמוחו כיון שאין כנגזל מפסיד כלום משום זולא דכשחא. ואי נימא דחמץ אכל נגזל לא נאסר א"כ מ"ש חמץ בפסח. אלא ודאי פשוט דס"ל דחמץ בפסח ממש דומיא דחרומכ עמאכ שאסורכ לנגזל. ועיין ראב"ד בחידושו דחמץ בפסח רבוחא אשמעינן רבכ דאפילו חמץ שעבר עליו הפסח דאסכ"י הוא ולא שוכ מידי כיון דגורס לממון הוא חייב לר"ש, מיכו עיקרו כי ממון משא"כ שורף שטרותיו של חבירו ע"ש. הנה דמפרש בא דרבכ באסכ"י ולא שוכ מידי לנגזל ולא לנגזל, ועיין ש"מ (ב"ק ק"י ע"ב ד"כ למאי נפ"מ) בשם הרא"ש ז"ל.

גזל חמץ והחזירו בתוך הפסח מחלוקת הח"י והקצוה"ח

ומעתה נבוא ונשובכ אל דברי הח"י, דהנה בקלכ"ח פשיטא ליכ דאפילו החזיר לו בפסח אומר לו כרי שלך לפניך, וכן נראה דעת הנוב"י ה"ל. ובס' אמרי בינה (דיני פסח סי' י"ב) ילא לחלק דאס לא חבב כנגזל בפסח א"י לומר לו כש"ל חוץ הפסח כיון דכלל מלווין לבטרו לא גרע מאס גזל אח חבירו בישוב, דמבואר בש"ס (ב"ק קי"ח ע"א) דלא יחזיר לו במדבר, וא"י לכופו לקבלו כיון דלאו מקום שימור הוא וכ"י דכוותיה. ולאחר הסליחכ דמי כאוכלא לדני, דבשלמא כגזל מחבירו בישוב ומחזיר לו במדבר שפיר אמרינן כיון דמדבר הוא מקום שאינו משומר ויש מקום משומר גם עכשיו צעיר יכול לומר לו כיון שלקחת ממקום המשומר מחזירכו למקום המשומר. אבל כגזל חמץ ומחזירכו לו בפסח, הנה מעלם דין חשומין אין כאן שום טענה אלא ואין זה מקום שאינו שמור אלא שמלווהו בכך לשורף, ואטו ראובן שחייב לחבירו ממון ואחי לוי וגזל מראובן לא יחזיר לו לראובן בגזילה

ולכן נלפענ"ד ברור דרבינו הרא"ש נמי ס"ל דמלי אומר לו כרי שלך לפניך ואין כב"ד יכולין לחייבו ממון, אלא דכיון דיש עליו שבעה שוא כואיל ואילו מייגב צעי לשלומי ולכן לא מיחכפר ליכ אוחו עון עד שישלם דמי חמץ מעליה אס רואכ בכפרה, אבל לפני חשומין ע"י צ"ד מודכ הרא"ש דאין צ"ד כופין אוחו לשלם. גם לשון ולא מיכפר ליכ עד דמשלם ליכ משמע דרק כפרה הוא דאין לו ודו"ק, ומלשון רש"י נמי משמע דרק אקרבן שבעה קאי ע"ש. לפ"ז שפיר כדרא סברתן מירושלמי דדוקא נשבע לו קודם פסח הוא דנחתיב, אבל לאחר פסח כרי הוא ממילא אסור בנאכ וכנ"ל.

ולפ"ז מיושב נמי לשון אומר לו כרי שלך לפניך, דלכאורכ כול"ל חמץ בפסח מחזירו כמו שכוה. ולכנ"ל אחי שפיר דבאמח אין כאן כשכ דבידי שמים לא ילא, אלא צענין שחבטו ממנו אומר לו כש"ל ופטור מדיני אדם וכבן.

גזל שלש אגודות בשלש פרועות והחזיר

שנית נלפענ"ד דאמר רבא (ב"ק ק"כ ע"א) גזל שלש אגודות בשלש פרועות וכזולו ועמדו על שחיס אס כחזיר לו שחיס חייב להחזיר לו אחרת, וחנא חונא גזל חמץ ועבר עליו הפסח אומר לו כרי שלך לפניך עמאכ דאחיכ צעיככ בא ליחיכ צעיככ, אפי"ג דכשחא לאו ממונא הוא כיון דמעיקרא ממונא הוא צעי שלומי ככ"י אפי"ג דכשחא לאו שו"פ כיון דמעיקרא כוי שו"פ צעי שלומי ע"כ. הנה כשוכ רבא שלש אגודות לחמץ בפסח, ולכאורכ מאי קמדמי לכו כרי בחמץ בפסח אפי"ג דכשחא לאו ממונא מ"מ כיינו דוקא כל זמן שכוה חתח יד גזלן, אבל לגבי נגזל ולכו"ע ממונא הוא ואגודכ זו כשלישית אינה שו"פ צעלם לכל העולם.

וראיתי לרבינו הנוב"י ז"ל שצטלמו כרגיש בגמ' זו ודחק עלמו לשבש הספרים ולגרוס רבכ במקום רבא, ורבכ ס"ל כר"י דחמץ לאחכ"פ צב"י, ולצסוף חזר צו ופי' הנוב"י מימרא שס דמיירי בחוץ הפסח, ודייק כן דאי נימא בחוץ הפסח פטור מלשלם לימא חנא רבוחא גדולכ גזל חמץ וכגיע פסח ונשרף פטור וכו' ע"ש. והנה כבר כבאחא לעיל בסמוך דבירושלמי מוקים לכ בנשבע קודם הפסח, ודעת המל"מ ושאר פוסקים דנשבע מיירי לאחר הפסח. וגם בא דגזל שלש אגודות וכו' לכאורכ לא קשכ לי' ע"ש.

ובר מן דין ראייתי במאירי כאן להדיא כוותי' בס"ד וז"ל, גזל שלש אגודות וכל אחת מהן שו"פ וכו' כרי אמרו גזל חמץ ועבר עליו הפסח אומר לו כרי שלך

חידושי

מסדרים ל"ב ע"א

משנה

קמב

שפ"ז ילעך לשלם לשמעון. בקיור פשוע דמכ שכוה מחייב לצער חמץ חין זה עמכ בשביל זה דכוכ כמי שכוה במדבר, ואדרבך גם כוא נחחייב לצער חמץ ואם מחזירו לו חינו יכול לומר חינו רולכ צו חלל מקבלו ומצער שזכו מלוותו, ואין לזכ דמיון למחזיר במדבר ודבריו ל"ע.

ומה שלפעניד בדיוק לישנא דגמ' אומר לו כרי שלך לפניך, ולשון שלך ל"ב כול"ל חמץ בפסח מחזירו כמו שכוה. אמנם נראה דכוכ אמרו ז"ל שני דברים חיינם ברשותו של אדם ועשאם ככחוצ כאילו הם ברשותו ואלו הם חמץ בפסח וצור ברשע"ר. וכוכ כגזול שחייב להשיב את כגזילת אשר גזל, ודרשו ז"ל אם אפשר כעין שגזל יחזיר ואם לאו דמים בעלמא צעי שלומי.

יש להסתפק בכחונכ כעין שגזל, אי כהקפדכ שיכח כחפץ שלם כעין שגזל או שיכח חחח בעלים שגזל מכס או חרוייכו יחד. ובגמ' (ב"ק ס"ו ע"א) דקאמר שינוי קונכ כחיצ וכשיב את כגזילת אשר גזל את כעין שגזל יחזיר ואם לאו דמים בעלמא צעי שלומי, משמע לכאורכ שהקפידכ על שלימות כחפץ. אמנם, מלשון שינוי קונכ משמע דכהקפדכ ג"כ על בעלות שז"ז שכוה ברשות כגזול יחזיר כגזול ואי ילכח מרשותו לא. וראיתי בחי' ר"ח כלוי (פ"א מכל' גז"א בע"ז) שכביא מחניחן דב"ק (דף ל"ח) וכתב מדקאמר בגמ' (ב"ק ס"ו) שינוי קונכ כחיצא מדכחיצ וכשיב את כגזילת אשר גזל. כרי לכדיא דכך דינא דכרי שלך לפניך ודינא דשינוי קונכ חרוייכו חד דינא נינכו מקרא דאשר גזל, דאם כעין שגזל לא קנכ ויכול לומר כש"ל ואם חינו כעין שגזל קנכ ואינו יכול לומר כש"ל, חלל דל"ע אם זה דחינו יכול לומר כש"ל כוא משום דקני בשינוי ומשום קנייכ כוא דחינו יכול לומר כש"ל, או דנימא דמשום זה גופי' דחינו כעין שגזל משו"כ חינו יכול לומר כש"ל. וכתב דשינכס אחת, דמשום דקנייכ חינו יכול לומר כש"ל וכמבואר לעיל (דף ס"ו) דכיכא דקני ביאוש שוב חינו יכול לומר כש"ל, וכ"כ קנין שינוי לא גרע מיאוש, חלל דגם בלאו כך עעמא דקני נמי חינו יכול לומר כש"ל משום דלא כוי כעין שגזל.

וחצח פשוע דכמו דכיכ דקני ביאוש שוב חינו יכול לומר כש"ל כ"כ אם כגזילת נעשית כפקר ונפקעכ מרשות כגזול ולא נכנסכ לרשות כגזול מ"מ חינו יכול לומר כש"ל משום דילל מרשות בעלים ונכנס לרשות כפקר. ומעמכ חמץ בפסח כיון דקיי"ל שני דברים חיינם ברשותו של אדם ועשאם ככחוצ כאילו הם ברשותו ח"כ כרי כפקיעכ כחורכ חמץ זה מיד כגזול, וח"כ כיון דנפקע מיד כגזול ואינו ברשותו וגם לעצור חינו ברשותו משום דכוי חנוס ח"כ חמץ זה בפסח חינו יכול להחזירו ולומר לו כש"ל דכרי חינו שלו כלל בפסח. חבל לאחר כפסח כדרא למרייכו חלל שקנסוכו לאסור בכנאכ וממילא שפיר מחזיר לו כחמץ. וזכ שדייקו ז"ל אומר לו כרי שלך לפניך, כלומר שלך דעד כשחל לא כ"י שלך ולכן דייקו נמי חמץ ועצור עליו כפסח וכנ"ל כללפעניד.

דף ל"ב ע"ב

ואביילח בכזית וכו'. מכאן מבואר דכאוכל כזית מלכ אפילו חינו שוכ פרוטכ ילל ידי חובתו ועיין מל"מ פ"א מכח"מ ועיין משנ"כ ח"ג סי' ל"ח-ל"ט ודו"ק.

ת"ד כאוכל תרומכ פחות מכזית וכו' עיין בית שערס ח"ח סי' ק"פ ביאור כל כסוגיא.

דף ל"ג ע"א

תוס' ד"כ חתן לו וכו', עיין גכש"ס דלכנך חנאי וכו' כדאמרין צ' דברים עשאן וכו' ולפעניד י"ל לפי שיעת כפוסקים דחמץ בפסח חינו ברשותו של אדם חבל שלו מקרי וכן בכל אסכ"ג יש לו בעלים וכוכ שלו חלל שלל כוכ לכס ועיין ריעצ"א סוככ דאחרוג של פרלכ מקרי שלכס ועיין קלו"כ ח"מ סי' ח"ו סק"צ ובח"ס ח"ח סי' קע"ע שכביא דברי כמג"א וש"ג דפרלכ מקרי לכס ועיין ראצ"ד ובעכ"מ סוככ כ"כ ובקונע' ח' לכגרש"ז ח"ח סי' חל"כ ובספרינו משנ"כ ח"צ סי' נ"ז-ח-ע וח"ג סי' ק"ס ודו"ק ובזכ יש לכאורכ לישב דברי כגכ"ש ול"ע.

דף ל"ג ע"ב

דין פחות מכשיעור לענין הכשר מומחה

(סוככ ל"כ ע"ב) אחרוג של תרומכ עכורכ לא יעול ואם נעל כשר, ופליגי ר"א ורצ חסי ח"א מפני שמכשירכ וח"א מפני שמפסידכ. ופי' שמכשירכ שכלולצ נוחנין

תוס' ד"כ לחימת מחכשרי. וכר' יוסף חי' דאע"פ שאוכל מקבל עומאכ בפחות מכביילכ חין מקבל ככשר בפחות מכביילכ. וקשכ לפ"ז מכא דאמרו בגמ'

ועלים ולבונק, אבל דבר שהוא אוכל אלא שאינו מקבל עומאח לר"ש משום שאי אפשר יכול להאכילו לאחרים לא יופיל חיב"ק ע"ש. מבואר דחיב"ק אינו פועל אלא לעשות שאינו אוכל כאוכל, אבל אינו יכול לעשות מאוכל שאינו מקבל עומאח אוכל שיקבל עומאח. וא"כ כיון דפחות מכזית אוכל הוא אלא שאינו מקבל עומאח אינו יכול לעשות חיב"ק לשוי' אוכל, עיין בהקדמה לבי"ש מה שכתבתי בזה. מ"מ לדידן נראה לומר דעדיף, דכחם עכ"פ כאוכל אין לו שיעור כיון דכוי פחות מכזית, אבל לדידן כיון דאית ליה שיעור לענין אחרון אפשר דאמרינן מיגו.

בריה הפחותה מכביצה מכשיירה לקבל עומאח

שנית נראה לפמ"ש כמאירי (שבת ל"א וקמ"ב) דהא דאוכל אינו מקבל עומאח פחות מכזית כיון דאוכלין מכונסין דוקא כגון פת וכיו"ב, אבל כל שהוא בריב כגון חגוז ולוז וארמון ואפילו חטב פלמך ועדשכ מטמא בכ"ש ע"ש. ולפי"ז י"ל לענין ככשר נמי דכל שהוא דרי' מקבל ככשר אפילו פחות מכזית, ואחי שפיר דברי רבינו יוסף וק"ל.

דף ל"ד ע"א

מחמין לו חמין, עיין רמ"א יו"ד סוסי' שכ"ב וי"א כששורפין כחלב עושין לה כיסך צפ"ע דישאל אסור ליכנות ממנה (מכרי"ק), וכן הוא בחוס' פ' כל שעה. וכחצ כוונתי' ח' יו"ד סי' ר"א דע"ס הוא וז"ל מכרי"ו במקום מכרי"ק וכן הוא בד"מ וכו' דדרשות במכרי"ו סוף כל' פסח, ובחוס' בס' כאן ד"כ מחמין לו חמין וע"ש.

בפתיא דדיסח הדעת

ולבאור ל"ע דא"כ דריזוי לין אינו אלא כשאין מסיח דעת וע"פ רוב כשנעמא מסיחין דעת, א"כ אחאי קאמר בגמ' סתם כלין מרלכ על כעמאות כול"ל עכ"פ דכיינו כשלא כיסח דעתו דע"פ רוב מסיחים דעת ובאיסורא בחר רובא אזלינן. עוד כתב בחזו"א ז"ל דבעיקר למאי דמסיק ר' ירמיה לקמן משום דאין זריעכ לתרומה דדריגין מהא דאמר רב ששה כיון שנעמא חשיב כיסח כדעת, וכן משמע מלשון בגמ' דאמר אמריחא שמעמא דמחשכן, ואם איחא דזכ אחת דלר"ל דכיסח כדעת כוי פסול כגוף גם כלא כשנעמא כשחיליס יש בכס משום כיסח כדעת ושמעמא דר"ש אחת אלא דר' ירמיה' בוסיק עעס גם לר' יוחנן ואחי שמעמא חשיכא. ועוד מעיקר מימרא דר"ל משמיה דר' בושעיא מוכיח ר"י דלא חשיב כיסח כדעת כשנעמא לחוד, דאם איחא דחשיב כיסח כשנעמא לחוד למכ' ל' לר"ל למימר משום

במים כדי שלא יכמוש וכשנעמא נועפין מימיו על אחריו. וכרי במשנה שם איפליגי ר"מ וכו' ר"מ אומר אחריו שיעורו כאגוז ור"י אומר כזית. ולר"מ כרי שיעור אגוז קען הוא מכזית וא"כ אחאי לא יעול לכתחילה כיון דאגוז כשר ואינו מקבל ככשר. וכעולם מקשים שם בסתם עומאח דאינו מקבל עומאח פחות מכזית לדעת ר"ת, ובחשו' להגרל"י גרינוואלד ז"ל אצדק"ק לעכליס כחצתי לפמ"ש בחוס' (שבת ל"א) מיגו דחשיב שיעור לגבי עומאח מיחשיב נמי לענין שבת, וכן להיפוך מיגו דכוי דופן לשבת כוי דופן לענין סוכה, ככ"ג מיגו דכוי שיעור לענין אחרון כוי שיעור לקבל עומאח וככשר. שוב מלחתי בשעכ"מ (פ"ו מכל' ברכות) שילא לחדש לדעת בחוס' ובראב"ד דחיבת הקודש דעלים ולבונק עומאח דאורייתא, ככ"ג חיבת הקודש משוי אוכל פחות מכזית לקבל עומאח.

גדר חיבת הקודש העושה אינו אוכל באוכל

אמנם דברי השעכ"מ לכאורה ל"ע, חדא שהוא עצמו דחב דבריו מדברי ברש"א, ועוד לפמ"ש בפני"י (פסחים ע"ו) דדבר שאינו קרב ע"ג כמזבח אע"ג שהוא קודש מ"מ לא מכני חיבת הקודש דבעינן דוקא דומיא דעלים ולבונק שקרבין ע"ג כמזבח. וא"כ אחי' נימא חיב"ק משוי ל' אוכל מ"מ בתרומה דאינה קריבא לגבי מזבח לא שייך חיב"ק משוי ל' שיעור. עוד כקשך דו"ז אשעכ"מ מדברי בחוס' (בי"ק ע"ז ע"א ד"כ פרכ) שחקשו ל"ל לר"ש טעמא דפרכ טעמא עו"א כואיל וכיחב לה שעת הכושר ח"ל דחיב"ק מכשיר ומשוי' ל' אוכלא, ותי' דאין חיב"ק מועילא אלא לשוי' שאינו אוכל כאוכל כגון נותר ופרכ שסם חסובים כעפרא

תוס' ד"כ למכ' לי עיבור לורכ, קשך לר"י דילמא כחי פסול כיינו בדם ובזעלים דבעי עיבור לורכ, וי"ל מ"מ אחר שזרק בלול יש בו כיסח כדעת בר"ר אלחנן. ובקשך במכרש"א ז"ל דעומאח נמי מביא לידי כיסח כדעת כדאמר גבי שחילי תרומה שנעמא (תרומות פ"ט מ"ז), וא"כ ככ"ג נימא כשנעמא או נפסל בטבול יום שמסיח דעתו שוב מן ככשר וכיסח כדעת פסול כגוף הוא ואחאי קחני כורלכ. ויש ליישב כיון דהכא כיסח כדעת בל מן כעומאח שפיר קאמר דכורלכ על כעומאח גופה. וכחצ עליו בעל בחזו"א דא"כ נילף מהכא דלין מרלכ על כיסח כדעת, ואחי עדיף כיסח כדעת מחמת עומאח משאר כיסח כדעת. וכחצ דאין זכ ככרה כשנעמא דמסיח דעתו ממנו אלא רובא ככי כוכ וכלכך בשחילי תרומה אסורים באכילה, וכא דמרלכ לין כשלא כסיח דעתו ממנו.

הנמלא שכוה ג"כ מכאי עממא לכאורכ לא כחז משום
כיסח הדעת.

שיטת הרמב"ם בדן היסח הדעת

ומה שלפעניד דודאי כרמז"ס פסק כרז ששח זכא
דכיסח הדעת וכמ"ש בפ"א מכל' תרומות וכדעת
הרדב"ז, ומיושנה קושית כמל"מ דלא מלא לרמז"ס
שכזיא דין דכיסח הדעת. ומכ שנתן עמס בפ"ע מכל'
פסכ"מ שילאו לבית כשריפכ שמא נותר הוא נלפעניד
משום דס"ל כרבינו אלחנן בחוס' (חגיגה כ"א ע"א)
שכחזו שס בחוס' דלא שייך כיסח הדעת לפסול רק
כיכא שכי' בידו ואסח דעתי' כימנכ, אבל כיכא שאין
בידו כגון שאבד לא שייך כחס כיסח הדעת ליפסול.
וא"כ י"ל דרמז"ס נמי ס"ל כרבינו אלחנן דלא שייך
כיסח הדעת בנאבד וע"כ בשר הנמלא תעובר לורכ
מעמס שמא נותר הוא ולא משום כיסח הדעת, אבל
כיכא דאיכא כיסח הדעת ודאי ס"ל דין דכיסח הדעת,
ואחי שפיר דברי רמז"ס ז"ל. ועיין זכחים (כ' ע"ב)
איבעיא לכו עומאכ מכו שחועיל לקידוש ידים ורגלים,
חז"ל יליאכ לא פסלכ דגברא חזי אבל ככא דגברא לא
חזי אסוחי מיסח דעתי', או דילמא כיון דכדר חזי דק
ליכ ולא מיסח דעתיכ ולא איפשטא כאיבעיא, ועיין
רמז"ס (פ"כ מכל' ביאת המקדש).

היסח הדעת בספק איסור

והנה כמגנ"ש ילא לישכ קושית בחוס' בשמעתין (ד"כ
פסול) שפקשו מכא דאמרינן (לפיל כ' ע"ב) דאס
כיכח במקום כמולנע יניחנכ במקום כחורפכ, ואמאי
חינו רשאי לשורפכ מיד כשמסית דעתי. וכמגנ"ש חי'
לשיעתי דלמסקנא לא קיי"ל כרז ששח וכגמ' אליבא
דמסקנא קאמר דיניחנכ במקום כחורפכ דכיסח הדעת
חינו פוסל למסקנא ע"ש. אמנס לפמ"ש נראה דודאי
אפילו אליבא דמסקנא נשאר עמס דרז ששח וכדעת
רמז"ס וכדרא קושית בחוס'. ומיכו ראיחי לקנא
אחרונים שס"ל דדוקא בודאי הוא דאיכא כיסח הדעת
אבל בספק איסור ליכא כיסח הדעת, וככא כיון דספק
עומאכ הוא ככ"ג ליכא כיסח הדעת. ועיין פניי כאן
שמחלק עוד בין כיסח הדעת לזמן מרובכ כגון כא
דשחילי תרומכ ובין כיסח הדעת דבו ביוס דליכא כיסח
כדעת בו ביוס ע"ש. ועיין ריעב"א (ריש חולין ד"כ ואס
שחע) שכחז דכיון דכיסח הדעת פסול בקדשים לא
שרינן ספק שמירכ אפילו בספק כשקול, ועיין שו"ת בית
יחק (או"ח סי' קי"ג אות ו'). אמנס כי כן י"ל דבאמח
פסקינן כרז ששח משום כיסח הדעת, ושפיר כקשכ
כמכרש"א ז"ל דא"כ איכא כיסח הדעת בעומאכ אמאי
אמרו כל"ן מרנכ בעומאכ וכא איכא כיסח הדעת.

איסור מדרבנן תיפוק לי' דכיון דנעממו יש כאן כיסח
דעת שכוה פסול מדאורייתא, אלא ודאי לא חשיב
כסיח הדעת. וככא זכא פירושא דבעיקר איפריך רז
ששח ככא כגאון ז"ל בר גילו של כגאון בעל מגנ"ש
שכחז לכדיא כמעט כלשונו כדבריו ז"ל.

אי שייך היסח הדעת במים

איברא דמכ דפשיטא לכו לכמגנ"ש וכחז"א ז"ל דבמים
שנעממו נמי נימא משום כיסח הדעת, לכאורכ
י"ל לפמ"ש בחוס' (זכחים כ' ע"ב ד"כ קידש) דלא שייך
כיסח הדעת במים, וא"כ לא כי' יכול לומר ר"ל משום
כיסח הדעת רק משום מעלכ בקדשים. גס מכ דפשיטא
לכו דלאחר שזא ר' ירמי' משמי' דר"ל וקרא לבבליא
עפשיא שזכ איפריך רז ששח ולא חשיב כיסח הדעת,
לעניד ל"ע שכרי כחז רמז"ס (פי"א מכל' תרומות
ככ"ג) וז"ל, כזורע תרומכ עמאכ אע"פ שכגידולים
עכורין כרי כן אסורין באכילכ כואיל וכתורמכ
שזורעכ אסורכ באכילכ כיכח כזר נדחו. וכחז
הרדב"ז ז"ל כזורע תרומכ וכו' גרסינן בפ' כל שעכ א"ל
חנן שחילי תרומכ וכו' ואסקכ רז ששח מאי אסורין
אסורין לככנים כואיל ואיפסלו לכו זכיסח הדעת, וזכ
שכחז רבינו כזר נדחו ע"כ. ככא מבואר דעת רמז"ס
דפסק רז ששח בשחילי תרומכ כאיסור משום כיסח
כדעת ודלא כחז"א וכמגנ"ש. ובאמח ע"כ לשון כזר
נדחו מוכח דמשום כיסח הדעת, דאי משום מעלכ
כול"ל דמעלכ עשו בתרומכ.

בשר הנמצא בעזרה פסולו משום נותר או היסח הדעת

חן אחת דרמז"ס (פי"ע מכל' פסכ"מ כ"ד) כחז בשר
הנמלא בעזרה, איברים עולות, וחתיכות חטאות,
וכנמלא בירושלים שלמים, ככל תעובר לורחן וילאו לבית
כשריפכ שמא נותר הוא. ולכאורכ מדנתן עמס לעיבור
לורכ שמא נותר הוא ולא כחז סחס משום כיסח הדעת
וכמו שאמרו בשמעתין זכא דר"י בנו של ר' יוחנן ב"ר
אומר לול קטן כי' בין כזש למזבח במערבו של כזש ששס
כיו זורקין פסולי חטאת כעוף ותעובר לורחן ויולאין
לבית כשריפכ ואמרו משום עיבור לורכ. ועיין רש"י
דאין לנו דליבעיא לינכ אי לאו פסול כיסח הדעת,
ומדלא נתן עמס משום עיבור לורכ ושמא נותר הוא ע"כ
לא ס"ל. ועיין מל"מ שס שחמכ משמעתין דגרסינן
כיסח הדעת ר"י אמר פסול עומאכ ור"ל אמר פסול
כגוף כוי, וכעת לא מלאחי דין זכ לרבינו נראה דחמכ
למכ לא פסק רמז"ס דין זכ דכיסח הדעת, ולדידי
גדולכ מזו קשכ, שכרי בפ"א מכל' תרומות נראה
דפסק כא דכיסח הדעת בשחילי תרומכ וכאן כזכר

מיציעה למיד דמלוכ כבאכ בעצירכ דאורייתא ח"כ
כ"מ כו"ל מכב"ע חלל אפילו למיד דרבנן מ"מ אחאי
גזרו בקלח מקומות ובקלח מקומות אמרו עשכ דוחכ
ל"ח. ובשלמא אי נימא דעדל"ח הוא כיחר גמור שכן
נאמרו במלוות בחורכ, ועיין ר"ן גאון (שבת קל"ג ע"א)
מש"כ שאזכרכ של לאו כך נאמרכ וכי כליווי של עשכ
חנאי הוא כה ולא חזרכ בדבר כראשון ע"ש, אבל לפ"מ
דקיי"ל שכו"ל דחייב ל"ע.

והדמב"ם (פ"ו מכל' חו"מ כ"ז) כתב, אין אדם יולא
ידי חובתו באכילת מלכ שכיח אסורכ לו
כגון שאל כל או מעשר שלא ייעלכ חרומה או
שגולה, זכ הכלל כל שמזכרין עליו דרכמ"ז יולא בו ידי
חובתו וכל שאין מזכרין עליו וכו' אין יולאין בו יד"ח.
וכתב כ"כ בעטס במלכ גזולכ משום מכב"ע, ובכגות
כרמ"ך חמכ דכאן פסק דאין אדם יולא יד"ח משום
מכב"ע, ובשו"פ (פ"א כ"ג) בעלמו פסק דיולא בגזולכ
ולא חייב למכב"ע וכן בסוכה (דף ל') פעיחא כיח דא
ויחצי בסוכה כבאכ בעצירכ. ולפענ"ד אי מחא דסוכה
לכאורכ י"ל לפ"מ שחי' שס דחקת מריש הוא ואין לכ
חלל דמי פליס ח"כ לאו דגזל הוא. ומשו"פ נמי י"ל
דכרמב"ם חי' זכ שכח דאין גזל בקול וא"כ לאו עצירכ
איכא ע"ש ודו"ק, חלל דכא גופא ל"ע אחאי לא אמרינן
בכל עדל"ח משום מכב"ע.

וראיתי קדוש אחד מדבר בשאג"א (שו"ת סי' ל"ו)
שמאד באריך בקושיא זו וחמכ על רש"י
דכריכ חרי עמי דלא ילא בעל משום חיקשא ומשום
מכב"ע, וכיון דאיכא דמכב"ע למכ לי עעמא דחיקשא.
וכעלכ דבאמח כל שאין לו מלכ של כיחר מותר לו
לאכול מלכ של איסור משום עדל"ח כגון של חדש
וכיו"צ שסכ איסור לאו גרידא שאין כסכ פוגש מיחכ
או כרת וגם אין כסכ עשכ אוכל מכס כזית מלכ בפסח
ע"ש.

מצוה הבאה בעבירה לא אמרינן באיסור חפצא

ואשר נלפענ"ד לומר בזכ יסוד וכלל חדש, דלא אמרינן
מכב"ע באיסור חפצא רק באיסור גברא וכעטס
בזכ לפמ"ש כרמב"ן עכ"ח (פ' ויקרא) ובר"ן (חי'
סוכדרין פ"ד ע"ז ד"כ רב) דעל כעובר בלאו בשוגג
ח"ל כפרה, וכ"ז בלאו שאין בו כרת או מזיד אבל עבר
על לאו שיש בו מזיד לריך כפרה. ובארחי בעטס בס"ד
בלמדי עס כחלמידים דכאכול איסור שכו"ל בלאו כגון
נבילכ וכיו"צ באיסור הוא על כחפץ שאסרכ החורכ
לאכלו וכאכולו עובר על מלוח כ', אבל כאכולו בשוגג
כרי לא עבר על מלוח כ' ברלונו חלל דאחאי חקשכ

ומה שלפענ"ד בדיוק לשון מברש"א שכח וז"ל, ויש
ליישב כיון דכחא כיסח כדעת זא מן כעומאכ
שפיר קאמר דכורלכ על כעומאכ גופכ וק"ל עכ"ל.
וכמדייק בלשון מברש"א יראכ דלא קאמר דכורלכ על
כיסח כדעת זא מן כעומאכ חלל קאמר דכורלכ על
כעומאכ גופכ, וכיוונכ בזכ דבשלמא חס ככיסח
כדעת זא מן שאר דבר כגם דכעטס דכיסח כדעת
לר"י משום עומאכ מ"מ לר"ל דפסול כגוף הוא אין
כלין מרלכ עליו. אבל כיכא דכיסח כדעת זא משום
עומאכ, כיון דכלין מרלכ על כעומאכ גופכ ממילא
ליכא כאן כיסח כדעת דאדם יודע דכלין מרלכ על
כעומאכ ואינו מסיח דעתו. או יאמר דכיוונכו דכורלכ
לחלואין, כלומר דודאי מח ששייך לכיסח כדעת לא
כורלכ ומכ שקאמר כורלכ כיינו על כעומאכ גופכ ולא
נשאר עליו חלל כפסול של כיסח כדעת, דמיד שנעמאכ
כורלכ כלין על כעומאכ גופכ וככיסח כדעת זא
לאחר כעומאכ וע"ז לא קאמר דכורלכ ודו"ק. ועיין
משנ"כ (ח"ג סי' רכ"ג).

בהא דלא נפסל השמן שבמקדש בהיחם הדעת

ועיין שו"ת בית יצחק שכקשכ איך כדליקו כחשמוגאים
בשמן שמלאו כרי נפסל בכיסח כדעת, וחי' לפי
שיעור רבינו אלחנן כו"ל דכל שכו"ל אבוד אין כיסח
כדעת פוסל בו. עוד י"ל דכשמן עדיין לא כי' מקודש
ולא נחקדש עד שנחטוכ במנורה, ואפילו לדעת רש"י
דאוסר לכניס חולין בעזרכ י"ל דלא כי' רק קדושת
כפכ ולא קדושת כלי.

דף ל"ח ע"א

בהא דאמי עשה דמצוה ודחה ל"ת דמב"ל

במתני' אלו דברים שאדם יולא בכן ידי חובתו בפסח
וכו' אבל לא בעבל ולא במעשר ראשון שלא
ייעלכ חרומתו וכו'. ובגמ', אבל לא בעבל וכו' פשיעא
לא לריכא בעבל עבול מדרבנן שזרעו בעלין שאינו נקוב,
ופרש"י עבול מדרבנן ואפ"כ מלוכ כבאכ בעצירכ הוא
חשיב לכ ולא דמי לדמאי וכדאמרן דכסכ אשכחן כיכ
כיחרא לכחחילכ כלכך ככא דדיעבד נפיק עכ"ל.

בב"ל מצוה הבאה בעבירה אמאי לא אמרינן דעשה דוחה
ל"ת

ויש לעיין אחאי לא אחי עשכ דאורייתא ודחי לעבל
דרבנן ואחאי לא ילא, איברא דכל עשכ דוחה ל"ח
נימא דכו"ל מלוכ כבאכ בעצירכ ואחאי ילא, ולא

בעדלית לא היה מצהב"ע

ומעתה דעת לנכון נקל דאמאי בעדלית לא הוי מכב"ע, וכנ"ל דכיון שעוסק בקיום המלכות וכמלכות דוחה כלית שלפניו וכמקיים חינו מכיון כלל לעצור על כלל חלל שממילא נדחית כלל מפני העשה שמקיים ככ"ג כו"ל מחמסך או פחות מזכ לגבי כלל ולא הוי עצירה בכלל וא"ל כפרה, כגם דכו"ל פס"ר שלא לעצור כלל מ"מ כיון דעוסק בקיום המלכות שפיר דמי, ועדיף הוא משיעט בערוך דפס"ר דלא ניחא ל"י מותר, דכאן הוא עוסק בקיום מ"ע וכו"ל כלל כאלו חינו.

שוב כראש לי ח"א שליע"א באפריון שלמכ מכגרש"ק כבככות וחידושים על שער המלך (פ"ח מכל' לולב כ"ח) מה שחאריך כהא דגדולת עצירה לשמך ועשה דוחה ל"ה וכתב שם קלף כדבריו וכו'.

וחכמים אחד בעיר לי כעת מדברי האו"ש (כל' חו"מ פ"ו כ"ז) שכתב כעין דבריו ועיינתי בדבריו ושמתחי כעל כל כון, שילא שם ג"כ ליישב קושיא כשאג"א ולחלק בין איסור חפלא לאיסור גברא וע"ד הירושלמי (כובא כ"כ"כ שם ובחוס' קידושין) דפריך ליחי עשה דאכילת מלך וידחכ ל"ה דחדש, ועשה בזכ מחלוקת כבצלי וכירושלמי ע"ש לפי דרכו בקודש מה שדחק כרצו. ולאחר כל הדחוקים יש לתמוך עליו ז"ל ממה שאמרו (יבמות דף ו') דאין עשה דוחה ל"ה שיש צד כרת, ולפמ"ש אחי שפיר דדוקא בלאו שאין צד כרת או מיחה ב"ד הוא דדחי ל"ה דכחם לא הוי רק איסור חפלא, אבל בלאו דיש צד כרת כו"ל גם איסור גברא ושפיר חינו דוחה.

איסור טבל הוא איסור חפלא

ומעתה נראה איסור עצל מה הוא, ונראה דהוא מחלוקת הראשונים ז"ל, דכריעב"א (עירובין ל' ע"ב) כתב וז"ל, ואין לומר דשאי עצל שהוא איסור חפלא וכו', ועיין ח"י כרשב"א וכו"רין ומאירי שם. אלא דמרש"י (יבמות פ"ו) שאמר שם מה תרומה עובלת דהא מיחה כחצי צב, ופרש"י דאיסור עצל משום דפחית צב תרומה, ובחוס' הקשו עליו דא"כ ככן יכא מותר בעצל ע"ש. ובשו"ת בית שער (א"ח סי' ש"ח) תמך דא"כ כאוכל עצל אמאי חייב הא לית ציב שיפורה דהא מכ"ת חטא אחת פוערת ככרי וליכא קזית, ועיין ר"ן (נדרים פ"ד ע"ב) שחי' שיעט רש"י. ועיין מרדכי (חולין סי' חש"ל"ז) ציבמה שרקק דס חלינחכ כשרכ דא"א לדס בלי לחלוח רוק וכל דבר שצא לעולם ע"י הערובות חינו בעל, ועיין נוצ"ח (יו"ד סי' נ"ד).

דכרי אמרו ז"ל גם בלי דעת נפש לא עוב וקאי חשוגג. ונראה דגם זה לא קשך דדוקא באיסור גברא שהוא מוטל על האדם ועצרו כגון לאו שיש צד כרת או מיחה ב"ד עכ"פ שאיסור הוא על הגברא בכרת או במיחה ועבר אמרינן גם בלי דעת נפש לא עוב שכרי כנפש שמלווה באיסור כרת או מיחה ולא נזכר ועבר בשוגג ולכן מביא קרבן ולריך כפרה, אבל איסור לאו שאיסור רק על החפלא ולא על הגברא ככ"ג בשוגג אמרינן דפטור מכלום ולא שייך בזה גם בלי דעת נפש לא עוב ודו"ק.

ובזה יש להבין דברי חז"ל (עירובין כ') הזכר בדברי סופרים יותר משל חורכ שד"ח עשה ול"ה וכל בעובר על דברי חכמים חייב מיחה. וכבר תמכו כמכרש"א ועוד, ועיין רבינו יונת משל לחוט כפול ובמקום אחר בארכתו. ולפמ"ש ח"י נראה לפמ"ש באחרונים דכל איסורי דרבנן כו"ל איסור גברא ואיסור גברא חמור מאיסור חפלא לענין חשוכה דגם בלי דעת, וזה דלא כהנחיצות (חו"מ סי' רל"ד) דעל איסור דרבנן בשוגג ח"א חשוכה וקלף יש לחלק גם בזה.

בעדלית לא היה מצהב"ע

ולפ"ז כיכא דעשה דוחה ל"ה באיסור לאו כנכ פשוט דכ"ג לא מקרי עבר על איסור לאו במזיד שכרי אין כוונתו ורלונו לעצור על איסור לאו ח"י אלא רלונו לקיים המלכות עשה שלפניו, והוא מוכרח ומלווה על העשה וממילא נעקר כלל ועבר עליו וכו"ל כמחמסך לגבי כלל, עיין שבת (ע"כ ע"א) מחמסך הוא חלל נעילת נשמה ופרש"י כלומר לגבי נעילת נשמה הוי מחמסך בדבר אחר ולא הוי מלאכת מחשבת שאינו מחכוין שימות, ועיין גו"א למכר"ל שם. וכגם דלא שייך מחמסך בחלבים ועריות שכן נכנכ נראה דדוקא אמרו חלבים ועריות שחם באיסור כרת, וכל שיש צד כרת יש צד איסור גברא נוסף על החפלא שכרי בשוגג הוא באיסור כרת ולריך כפרה, אבל כל שאין לריך כפרה לא הוי חלל איסור חפלא. וכגם שכרמז"ס כתב וכמחמסך בכל מחללי איסור כרמז"ס לשיעחיה ודו"ק.

ומעתה לפ"ז יש להבין דברי כרמז"ן (פ' יתרו) שכתב דמכ"ע עשה דוחה ל"ה משום דעשה חמור מל"ה, וכדברים מחמיכין שכרי ודאי דל"ה חמור וכמ"ש בגמ' יבמות (דף ו') ובכל מקומות, וכבר הקשו על כרמז"ן בזה. ומיכו לפמ"ש אחי שפיר דכוונת כרמז"ן ז"ל דעשה הוי חובת גברא ול"ה הוי חובת חפלא ובזה חמור העשה, ונמלא כרמז"ן ז"ל לשיעחו בזה וכבן.

בשאר איסורין אמרינן מכב"ע ח"כ לא ילא במלכ של עבל ולא אמרינן עשכ דוחכ ל"ח משום מכב"ע. אבל למ"ד דבשאר מלוות לא אמרינן מכב"ע ככ"י דעשכ דוחכ ל"ח וילא במלכ של עבל. וברמז"ס דס"ל דגם בשאר מלוות איכא משום מכב"ע משום ככי כחכ סחם דאינו יולא במלכ של עבל לעולם. אלא דל"ע דכיון דאמרינן עשכ דוחכ ל"ח ח"כ לא כוכ מכב"ע.

ועיין שאג"א (סי' נ"ז) שכתב כן להקשות אחי' ר"י בחוס' בסמוך (דף ל"ח ד"כ אחי' לחס) דמיירי שאכל יותר מכזית, ח"כ קשק קושית בחוס' סוכה ח"ל דכוכ מכב"ע דלכאורכ י"ל דאין כאן מכב"ע דעשכ דאכילת מלכ דוחכ לל"ח, ד"ל דחלמודא דידן סובר דעשכ דלפכ"ד דוחכ או דכוי אכילת מלכ נשנית גם לאחכ"ד ע"ש. מצוחר עכ"פ דאי אמרינן עשכ דוחכ ל"ח לא כוי בכלל מכב"ע ודלא כמו שכתבנו לעיל וי"ל.

מקם שאינו יוצא במצה של מבל' משום חלוקי של כהן

ודגה כאו"ח כתב דלכחכמים דר"ש משום ככי אינו יולא בעבל משום דאינו שלו דכוי חלקו של כהן מעורב בו ומיירי דלא אכל רק כזית, וכוונתו אמר שכתבו לקמן חוס' (דף ל"ח) בשם ר"י במלכ שאם אכל בשיעור מרובכ כזכ שאם כי' מפריש ממנו תרומה או מעשר ממכ שאכל אחי' אכל שיעור מלכ חשוב שפיר שלו, משמע דבאכל רק כזית לא ילא. ולכאורכ קשכ כיון דלא אכל רק כזית ח"כ חלקו של כהן בבעבל משכו הוא ואין בו דין שו"פ וקיי"ל דישראל מוחל בפחות משו"פ, וח"כ למכ לא ילא. וביותר תמוכ לפמ"ש המג"א (סי' תרל"ז סק"ג) בעושכ סוכתו דרשכ"ר דכוי גזל אח כרבים, וכחכ ואף דכוי ישראל מוחלין לו מ"מ בעכו"ס לא מחלו. וכעס דכ"י מוחלין ע"כ משום דניחא ליה לישראל דליעבד ישראל אחר מלכ שם או משום פרבות. וח"כ ככ"י כיון דחלקו של כהן הוא משכו ודאי מוחל וח"כ למכ אינו יולא.

מחילה אפמשר"פ דוקא כשידוע ממי גזל

וגר"א דלא קשכ, דכא דאמרו ישראל מחלי אפמשר"פ ביינו כשידוע ממי גזל, אבל ככא באוכל עבל גזל כשצט הוא ואינו ידוע ממי גזל, ח"כ אפילו פחות משו"פ כוי בכלל גזל דליכא מחילה. ואין לומר דמ"מ כל כשצט ימחול, דכיון דממון אינו מוחל רק מי שכממון שלו הוא וכיון דכאי ממון לאו של מאן דכו אלא דשייך לכל כשצט ח"כ אין כאן מי שימחול וכוי כמו הנכנס מן הכקדש דחייב לשלם הכקן אפילו בפחות משו"פ אף דלענין מעילכ אינו אלא בשו"פ, וכעס דכקדש אין מי שימחול.

האמנם כבר מילתי אמורכ מגמ' פסחים (דף ע"א) ממשקכ ישראל מן כמותר לישראל מכאן אמרו אין מציאין נסכים מן בעבל יכול לא יכא מן כמותר אחרת מכ עבל מיוחד שאיסור גופו גרס לו ילא מוקלכ שאין איסור גופו גרס לו וכו' ע"ש. ומשמע דעבל כו"ל איסור גופו שכוה איסור חפלא, ומיכו כיון דכאוכל עבל במיחכ שפיר כו"ל מלכ ככאכ בעצירה אף דכלל עדל"ח לא כוי בכלל מכב"ע. איברא, דגמ' מפורשת היא (פסחים מ"ח ע"א) אין מציאין נסכין מן בעבל וכו', ואי אמרת מוקלכ דאורייתא מכ לי איסור גופו מכ לי איסור דבר אחר ע"ש, וי"ע.

אי עשה דמצה דחי' ל"ח דמבל'

משנה אלו דברים שאדם יולא בכהן ידי חובתו בפסח וכו' ובגמ' דעבל פשיטא ומשני דמיירי בעבל מדרבנן. ולכאורכ ל"ב מאי פשיטותי' נימא עשכ דוחכ ל"ח, ובשלמא לפי מאי דמסיק בסמוך לר"ש כל מכ שאינו חסור משום כל תאכל חמץ לבד אינו יולא בו אחי' שפיר, אלא לחכמים דפליגי ל"ע. שוב ראייתי בפניי שנחפזק אי עשכ דמלכ דחי ל"ח דעבל כחמור ע"ש. אמנם לדידן אחי' מאי פשיטותא כיון דעכ"פ מספקין בזה, וכעין זכ בקשו בחוס' קידושין (ל"ח ע"א ד"כ אקרוז פומר) דליחי עשכ דמלכ וידחכ ל"ח דחדש. וכשאג"א בקשכ במלכ של עבל אמאי לא ילא ויפרוש תרומה ואח"כ יחזור ויערצנו ויבעל ברוב ויולא ידי מלכ, וחי' משום דאין מצטלין איסור לכחילה או כיון דעיקר הכפרשכ כוי כדי לחזור ולערצו ככ"ג לאו כפרשכ הוא. ולכאורכ כי' אפשר לומר דככא מיירי לכחילה, אבל כל שאין לו מלכ אחרת ככ"י דיולא. אמנם מלשון כרמז"ס (פי' מכל' חו"מ) משמע דאפילו דיעבד אינו יולא.

גדר דמצהב"ע אין אומדן בשאר איסורין

ולפום ריכעא כי' נראה לפמ"ש בסמוך מחלוקת כראשונים לענין מכב"ע אי אמרינן כן בכל כאיסורים או דוקא בגזל, ודעת בחוס' דלא אמרינן כן בשאר איסורים. וברמז"ן ז"ל בקשכ עליכס דבירושלמי מצוחר דגם בשאר איסורים אמרינן מכב"ע ע"ש. וכחכתי שם דמכ שפי' כרכ"מ ז"ל בדברי כרמז"ס לחלק בין עבל ומעשר שלא ניטלכ תרומתו דאינו יולא משום דאינו מצרך עליו ובין גזל דאינו יולא משום מכב"ע וכוא משום דס"ל כחוס' דבשאר איסורים לא אמרינן מכב"ע, אבל כרמז"ס ס"ל כדעת כרמז"ן דגם בשאר מלוות אמרינן מכב"ע. ועיין ר"ן כאן ושאר פוסקים דפירשו מחני' משום מכב"ע. ומעככ י"ל למ"ד דגם

ובזה מיושב מה שכתב לי חלמידי כ"ר כח' מרדכי קנעפלער שיחי' דמ"ש זכ' מהא דכתב במג"א ברשכ"ר אף דשייך לכל בעולם מ"מ אמרינן דכל ישראל מוחליין. ובאמת כי לא דמי, דהתם כו"ע יש לכו חלק ברשכ"ר ולכן כל אחד יכול למחול זכות שיש לו ברשכ"ר ואמרינן כל ישראל מוחליין ומוותרין לכו בשביל מלוא סוכה, אבל הכא ליכא לכל השבע חלק בו אלא אחד מן השבע או יותר לפי כמה שיחלקהו בשבט ומאוחזו שפ"ה ואילך יזכו הכהנים בו, אבל עד התם אין לשום אחד מהם חלק וא"כ שפיר לא מלי מחלי מקודם.

אלא דלפ"ז כ"י יולא כיכי דאחד יש לו מכירי ככונס שנתון לכם לעולם בהרומות ומעשרות ככ"ג אס' אכל ככ"ג דיוולא כיון דליכא מי שימחול וידוע לו מי בעל הזכות, ועיין גיעין (ל' ע"א) דבמכירי ככונס נותן לו למפרע מעות ע"מ שינכר וגם שביעית לא משמע משמע דכוי כמי שנתן לו כבר, וא"כ ככ"ג כ"י יולא. ולפ"ז י"ל נמי קושיא כר"י מאורלייניש (בסמוך דף ל"ח) אחאי אינעריך למעט עבד, חיפוק ל"י דבמלכ צעין לכס וכרי חלקו של כון מעורב, אבל י"ל דבצי למעט באופן דאית ל"י מכירי ככונס ואפ"כ אינו יולא. וברוחנו בזכ' דברשכ"ר ח"י דלריך למעט לכיכא שמה שיפריש יכ"י שלו ביינו אס' כוא כון או לוי או ישראל עני. ובשג"א חמכ מש"ס חולין (דף קל"א) דאפילו מעני מישראל מוליאין מעשר עני וכניה בל"ע (עיין גכ"ש"ס שם). אבל לפמ"ש אפשר אפילו בישראל ובמכירי ככונס.

אי קנה חמץ המצוה הגזולה בלעיסתו

והנה ברשכ"ר (סוכה ל"ה) ח"י דאינעריך למעט עבד, דאי משום שיש בו חלקו של כון י"ל כיון דלעסיכ קניא ואינו מחוייב לשלם לכון כ"א בדמים, א"כ אח"כ כשכוא בולע ויולא בו יד"ח מלוא אכילת מלכ אין לכון חלק בכו. וכן מתרץ בזכ' קושיא חוס' דסוכה ח"ל דכוי מלכצ"ע דבכ"ג דבעצירה זו לא קני רק כבר היא קנויה לו לא כוי מלכצ"ע וכאן קנו מכי לעסי' (כביאו) כ"א פסחים כ"ל ע"ש). משמע דס"ל דיוולאין במלכ גזול כיון דקני' בלעיסה. אמנם מירושלמי (פ' כרואה כ"ה) משמע דאינו יולא בכל אופן וא"כ לא אחי שפיר. ועיין שטמ"ק (כתובות ע') שכביא כעין קושיא זו בשם כר"ש דכאין יתחייב מיחב או מלקות האוכל תרומה כיון שלעסיכ חללה וכשצולע ואוכל חולין כוא שאוכלו. ע"ש מה שח"י. אבל לפמ"ש בס"ד אחי שפיר.

מדות איסור מב"ד

ודע דבעיקר קושיא כר"י מאורלייניש נראה דדא חלוי במחלוקת רש"י וחוס', דלרש"י (יצמות דף פ"ה)

דס"ל דאיסור עבד כוא משום דפתיך ב"י תרומה אחי שפיר קושיאו דעבד כוכ עיסה של שוחפין. אמנם בחוס' שם בקשו דא"כ כון בעלמו יכא מותר בעבד כיון דבתרומה שלו, אלא ע"כ דאיסור עבד כוא איסור בפני עצמו כיון לישראל וצין לכון, וא"כ כיון דכאיסור כוא בפני עצמו אין זכ' מעטס דכוי של שוחפין, ודע שכרי ישראל מוכר עבד כמו שכוא ואינו חייב משום גזל, וע"כ דבעבד כוא שלו אלא שאס' רולא לאכול חייב לכפריש תרומה. וי"ל דאפילו לשיעור בחוס' סוף סוף כרי יש לו לכון חלק בעבד ואפ"כ שאס' אחי לא כפריש אסור בו אפ"כ כרי כוא גזל השבע, דכשם שעבד באסור נותר לישראל ע"י הכפרה, ככ"י בתרומה נותרת ע"י לכון וממילא כוכ חלקו של כון מעורב וכון (ועיין עוד רש"י גיעין מ"ז ע"ב).

שיטת הרמב"ם בדן אין איסור חל ע"ל איסור

אבל לא בעבד. ובגמ', פשיטא לא לריכא בעבד עבד מדרבנן ומוקים לכ' כר"ש דאמר אין איסור חל על איסור. וברמב"ם (פ"ו מכל' חו"מ) פסק כר"ש דאינו יולא במלכ של עבד ופסק ביו"כ דאיסור חל על איסור. וחמכ בלח"מ דדבריו סותרים, וחי' דברמב"ם ס"ל איסור חל על איסור בכלל או מוסיף או בת אחת, ומכ שפסק דאין איסור חל על איסור ביינו כגון ככוא דעבד וחמץ דכ"י איסור עבד מעיקרא וכדר אחי חמץ דאין שם לא כולל ולא מוסיף ולא בת אחת. ולאחר הסליחה נראה דאישחמיעתיכ מיניכ דבגאון ז"ל לפי שפ"ה פ"כ"מ לברמב"ם (כריתות י"ג) בנקודת נפלאה שבעל דאיסור כנאכ כוכ איסור מוסיף ורק בצ"ח דאיסור כנאכ אינו איסור בפני עצמו לשיטתו דלא יליף מג' לא תשגל כחדצרי' אלא איסור ככנאכ כוא משום דאסור באכילא וככ"ג לא כוכ איסור כנאכ מוסיף אבל איסור כנאכ דעלמא כוכ מוסיף, ע"ש באריכות. וא"כ ככ"ג כיון דעבד מותר בכל הנאות חוץ מכנאכ של כלוי וכיון שזא איסור חמץ נאסר בכל הנאות, א"כ כוכ איסור כנאכ איסור מוסיף וחל איסור חמץ אאיסור עבד.

אסורין אי חל ע"יידו איסור חמץ

ומזה נראה לפשט חקירת המניח (מלכ י"א) צמי שיש לו איסורי כנאכ מלך עצמם אי חל עלייכו איסור חמץ לעבור עליו בצ"י וצ"י וחקר גם בעבד, ומחלילא רלכ לומר דגם בעבד אינו חל ולבסוף חזר בו. ולפמ"ש פשט דחל עליכ איסור חמץ כיון דעבד חמץ כוי איסור מוסיף וחל עליו וק"ל.

ובזה כתבתי לישב בשבועה אחת למכ לא פסק ברמב"ם דבצ"ח נוכג במוקדשין, ובמשנה (חולין ק"ג) לא

שלא דרך אביה או יוצא ידי מצה

שם בגמ' אין אדם יולא בכ ידי חובתו, ופרש"י דלאו דרך אכילת קאכיל ליה, ומבואר דשלא כדרך אכילתו אין יולאין ידי חובתו במלוא, ועיין מל"מ פ"ב מ"ב יסודי החורב שנסחפק בזב וזב' ח"ס יולא לכביא ראי' מגמ' מנחות ל"ט כצבליס היו אוכלין אותו כשכחו חי, ומיכו עיין רש"ש שם ובארכתי בזב במקום אחר דהתם כרגלו לאכול וכזב דרך אכילתו להם, וראה מש"כ בזב בס"ד, שזב כראו לי ברש"ש כאן שכזב בעיר מזה, ולעולם כחקירה חימה מגמ' פסחים קט"ו ובעו"ש ע"ה ח"ה סי' ע"ה ס"ג בלע מלך יולא וכו' ואם כרכס בסיב אף ידי מלך לא יולא לפי שאין דרך אכילתו בכך עכ"ל ונ"ע. ועיין משנה ח"ו סי' ע"ה.

כחצו מוקדשין אכל בחוספחה ומכילתה כחצו דנוכג במוקדשין (עיין חוס' שם) וכרמז"ס לא כחצו כלל. וכחצתי בס"ד לפמ"ש בר"ן בקושית החוס' דדוקא למ"ד דאין לוקין אכילתו אין לוקין אכילתו לריך לאשמעינן במוקדשין דאכילתו איסור, אכל למ"ד לוקין אכילתו בלי אכילת פשוט דבב"ח נוכג במוקדשין ע"ש. וכיון דכרמז"ס (פ"ה מכל' מאכ"ה) פסק דבב"ח אינו חל אכילתו ולוקה אכילתו דס"ל דאין אכילתו, א"כ פשיטא דנוכג במוקדשין ולא לריך להשמיטנו במוקדשין אלא למ"ד דס"ל דאין לוקין אכילתו בלי אכילת ע"ש. ולכאורכ קשה דכא כרמז"ס ס"ל דאכילתו באיסור מוסיף, וא"כ נשר בחלצ כוכ איסור מוסיף דעד השתא כוכ חסור באכילתו ועכשיו נאסר בכאכילתו. חמס כרמז"ס לשיטתו דס"ל דבב"ח אינו איסור כנאכילתו כפ"ע אלא משום אכילתו ולכן לא כוכ מוסיף, ע"ש ודו"ק.

מצה שנילושה מן החמץ ומן האורז ויש בה מעט דגן אי צריך לאכול כזית מן החמץ בתוך כדי אכילת פרס

ולפום ריבועא עלך בדעתי דדברי כרמז"ס הם ירושלמי מפורש (פסחים פ"ג) ח"ר בון בר ככנא קומו ר' לא חיפח בחרמץ ומלך שנחפרו ח"ר יוסב קושייתך על דכא דר' בון מכ אכן קיימין חס בשרובו חמץ חייב כרת חס בשרובו מלך יולא בכן ידי חובתו בפסח. וכנכ מבואר דבשטרובות חמץ במלך שרובו מלך יולא זו ידי חובתו בפסח, וא"כ ככ"ג כיינו עממא דכרמז"ס דס"ל דאורז מלערך לחטים דכל שיש בו עטם דגן ודאי רובו דגן הוא ויולא זו ידי חובתו. וחקש ליה לכרמז"ד ז"ל דבעי כזית בכא"פ.

במס' חלכ (פ"ג מ"ז) כעושכ עיסכ מן החטים ומן האורז חס יש בכ עטם דגן יולא בכ ידי חובתו. ואם אין בכ עטם דגן אין יולא בכ ידי חובתו בפסח. ופסק כן כרמז"ס (פ"ו מכל' חו"מ כ"ה), וכחצ עליו כרמז"ד ז"ל וכו' שיש בכ דגן כזית בכדי אכילת פרס ויאכלנו עכ"ל. וכרמז"ן (ריש כל' חלכ) וכ"כ כביאו דכרמז"ס ס"ל אפילו אין שם כזית בכדי ח"פ יולא בכ לפי שמדין גרידכ הוא שחטים גוררין את האורז, וכן מבואר בירושלמי ומשמע דדוקא באלו וכן עיקר ע"ש.

שיטת הרמב"ם דאף בדליכא כזית דגן בכדי אכילת פרס י"ח

אלא דלאחר הישוב נחמתי שכרי כחצ כרמז"ס (פ"ה מכל' חו"מ כ"ו) אין חייבין כרת אלא על אכילת עלמו של חמץ אכל עירוב חמץ וכו' חס אכלן בפסח לוקה ואין זו כרת, דכ"ה כשאלל כזית חמץ בחור כחפרובת בכדי אכילת שלש בינים הוא שלוקה מכ"ה, אכל חס אין בחפרובת כזית בכדי אכילת ג' בינים ח"פ שאסור לו לאכול חס אכל אינו לוקה. מבואר דס"ל לכרמז"ס דלענין איסור בחפרובת בעינן דוקא שיכ' כזית בכא"פ, ובירושלמי פסחים כנ"ל שווינוכו לכדי חי בשרובו חמץ חייב כרת ורובו מלך יולא בכ ידי חובתו בפסח, וחקש ליה לכרמז"ס מרישא דירושלמי כנ"ל.

וצ"ל דכרמז"ס מפרש דבירושלמי בין ברישא ובין בסיפא מיירי שיש בו כזית בכא"פ, וא"כ אין מכאן ראי' לדברי כרמז"ס מחטים ואורז שאין כזית בכא"פ.

והאריכו האחרונים ז"ל בביאור עטם כרמז"ס ז"ל, ועיין יד המלך מכ שחריך דמ"ש גרידכ דיוולא בכ סוף סוף וכלוא חסר בשיטור דגן דבעינן שיכ' כזית דגן ולא דבר אחר. ולפיכך בעלך דגם כרמז"ס מודכ דבעי כזית בכדי ח"פ וכרמז"ד. ועיין מרכבת המשנה כאן, וכ"כ בחי' ר"ח כלוי. ולפענ"ד דבכריס כרמז"ס ז"ל. ועוד זו שניכ שכרי כרמז"ד בכשנות ג"כ לא כחצ אלא כמסחפק דבבר שכחצ נ"ל וכוא שיש בכ דגן כזית בכדי ח"פ, ומדכחצ לשון נ"ל משמע דלאו ברי ליה ואפשר לפרשו בדליכא. ולפי דעת בני פוסקים ח"ה לפרשו בענין אחר וכנ"ל. עוד נראה לדייק בסיוס לשון כרמז"ד שכחצ ויאכלנו, דמכ כי' ס"ד לומר דלא יאכלנו עד שזא לומר ויאכלנו.

ח"כ לא חסר רק דין דאכילה ודין דאכילה כבר יולא
בלידוף כאורז שבו, דדוקא למלוא מלך בעי דגן ודאי
אכל לדין דאכילה יולא בלידוף כאורז עם כחטים
דכחטים גוררים ליה לכאורז ועושהו שיעור ללאח ידי
אכילה ונמלא דקיים כל המלוא.

אבל כראב"ד ס"ל דבעי כזית מלך דוקא, ולכן כח
נ"ל וכוא שיש בכ דגן כזית בכא"פ ויחלנו וכנ"ל
ודו"ק כיצב.

דף ל"ח ע"ב

הואיל ואי בעי מפקד חזי ל"ה השתא נמי חזי ל"ה

השתא נמי חזי ליה, ול"כ כעס משום כואיל דיכול
לכפקיר נכסים יקרא חזי ליה וכרי אדרבכ
קיי"ל בזיר דמוקמינן ליה אחזקתו אפי"ג דכידו לשאלו
ומלכ לשאלו עליו דעכ"פ עכשיו לא שאל, עיין גיטין
ל"ג ובתוס' שם ד"ה ואפקרינכו ועוד דאוקמינן אחזקת
דאל"כ נזיר שכי' שוחכ יין או מעמל למחיס אמאי לוקב
וכא כתרלח ספק כוא, וגרלח דזכ שפרש"י כשהח נמי
חזי ליה דחומרא דרבנן בעלמא כוא דרוב עמי כארץ
מעשרין, וככוונכ דכיון דרוב ע"כ מעשרין כן ח"כ ליכא
כאן חזקת איסור כלל אלא חומרא דרבנן.

הואיל דותר להפקיר בשבת

אלא דמכ של"ע לפי מש"כ הפוסקים דאסור להפקיר
בשוי"ע (עיין שער המלך כל' לולב שכביז בשם
הריב"ז ופר"ח וכן כוא ברמ"א בחי' לפסחים שבה'
אם ביעול חמץ מטעם הפקר, איך רשאי להפקיר בשבת
כמו דאין מקדשין ואין מעריכין, ועיין בגכות רעק"א
או"ח סי' י"ג בסופו) ח"כ ככא ביו"ע מאי משני דאי
בעי מפקיר לנכסיכ כוי עני כא ל"ל כאי מינו, וי"ל
לפ"מ שבהחתי בכמכ מקומות בשם במאירי דינשם ב'
מיני הפקר, אחד הפקר לכו"ע שעושכ קנין וזכ אסור
בשבת, אבל יש עוד הפקר כגון מי שכשאל ככמחו
לעכו"ם בשבת שאם לא כחזיר לו קודם כשבת מפקיר
ככמכ וכאי הפקר אינו עושכ קנין אלא סילוק רשות
כוא שלא לעבור באיסור, וכן כוא כהפקר לענין חמץ.
ח"כ י"ל דככ"ג הפקר ככ"ג מותר ביו"ע, איברא דגמ'
מפורשת כוא (שבת קל"א ע"ב) דליניח ומזוזכ אין
מכשירין דוחכ שבת כואיל וכידו להפקירן ע"ש ועיין
ריעב"א ורמב"ן שם.

אף ל"מ"ד דאסור להפקיר נכסיו אמרינן הואיל

וכר"א נמי מיושב דלא חקשכ לר"א דס"ל דאסור לאדם
להפקיר כל נכסיו, עיין חת"ס ח"ח סי' קכ"ד

ומה שגרלח דכוכ דדין מלך קיי"ל דבעי פח דאיקרי
לחם, וכל שמיקרי לחם לענין חלכ מיקרי לחם
לענין מלך ואף דאין בו כדי שיעור חלכ עכשיו מ"מ
כיון שאילו יוסיף על כקמח כדי שיעור יחחיכ כחלכ
מיקרי לחם לענין חלכ וגם לענין מלך יולא בכ ידי
חובתו, וכוכ בירושלמי מבוחר דחטים ואורז מלערפים
לשיעור חלכ וח"כ מיקרי לחם וכי' אפשר דכל שמיקרי
לחם ויש בו טעם דגן ילא בו אפילו לא חכל דגן ממש
כזית אלא בלידוף אורז, וע"ז קאמר כראב"ד וכוא שיש
בו כזית בכא"פ ויחלנו כלומר שגריך דוקא שיחכל כזית
דגן בכא"פ מן כחערובת.

אי יש דין מצה אפחות מכזית

יותר נרלח לחדש בדברי כרמב"ם דכוכ באכילה מלך
איכא ב' ענינים, מלך ואכילה, וכוכ דין מלך
כוא כל שכוא מדגן ויש בו טעם לחם כרי זו מלך,
ואפילו פחות מכשיעור כזית כל זמן שיש בו טעם דגן
כרי זו מיקרי מלך, וכוכ לדין דאכילה כבר יש דין של
כזית כמו דקיי"ל בככ"ה דסחם אכילה ככזית, ומעמכ
נרלח לחדש דכאוכל מלך כליל פסח אף שאין בו כזית
ילא ידי מלך כלומר מכ שמחויב להרגיש טעם מלך, אלא
דלא ילא ידי אכילה שכוא בעי דוקא ככזית.

ומצאתי בס' יד המלך שדייק כעין זכ כלשון כרמב"ם
(פ"ו כ"ה) מ"ע מכ"ה לאכול מלך כליל ע"ו
שנאמר בערב אכלנו מלוא וכו' ומשאל כזית ילא ידי
חובתו, ויש לדייק למכ כאריך ולא כחכ סחם מ"ע
מכ"ה לאכול כזית מלך כליל ע"ו, ומדכחכ ושינכ לכחוב
קודם מ"ע לאכול מלך ואח"כ כחכ ומשאל כזית ילא
ידי חובתו מוכרח דכוא חרי דיני, ומזכ ילא לדייק דמי
שאין לו אלא פחות מכזית מלך מלכ לאכול כליל פסח
ויולא בו מ"ע של מלך אף שלא ילא ידי אכילה שכוא
ככזית דוקא ע"ש, ואם נקבל כנחכ זו דכס חרי דיני
בחובת כמלכ אין ראי' לדיוק כיד כמלך דפחות מכזית
לאו אכילה כוא כלל, ולא דמי לאכל כזית שלם וכמיעוט
אינכ מלך, וכעין זכ מלינו כמעין שמעכר ככ"ש.

פלותת הרמב"ם והראב"ד בדין מצה פחות מכשיעור

וי"ל דזכ כוא מחלוקת כרמב"ם וכראב"ד, דכר"מ
לשיטתו דס"ל דדין מלך איכא בכל שכוא שאוכל
ומרגיש בו טעם דגן אלא שחסר בדין אכילה, ולכן
כעושכ עיסכ מן כחטים ומן כאורז אם יש בכ טעם
דגן יולא בכ ידי חובתו שכרי כרגיש טעם מלך, ואלא
מאי חאמר שחסר כזית שכוא דין בשיעור אכילה, זכ
אינו דכיון שלענין קיום מלוא מלך יולא כעסם דגן שבו

ד"כ שוב ובחיי' בארכתו. ולפי' ל"ע כאיך אמר דאי צעי
מפקר לנכסי' בוי עני, בא חסור להפקיר נכסיו. אבל
אי נימא דכח' סגי סילוק רשות כח'ג כבר ברחתי דר"א
נמי מודק דמוחר וא"כ שפיר חזי ליכ וק"ל. וכל זה
לשיטת רש"י ז"ל, אבל בחוס' כאן מסופקים אי
לכתחילה אי דיעבד יולא, ואי לכתחילה כעס דיולא
כואיל ושרי לעניי' ואכילה מלכ נמי נקרא אכילה
עניות, א"כ כוונתם דבאמת לענין אכילה מלכ כו"ל עני
וכבן. ועיין רש"י (גיטין ס"א) חזיי ס"ל רוב ע"כ
מעשרין כן, ובחוס' שם רבא נמי מודק דרוב ע"כ
מעשרין כן.

הא דלא אמרין הואיל ואי בעי מקפיד ל"י לדמאי

שם כיון דאי צעי מפקיר לנכסי' וכו' עני. ובקשה
מכר"מ חלוואה ל"ל מפקיר נכסי' לימא מפקיר ל"י
לדמאי דכא קיי"ל דהפקר פטור מן המעשר. ותי' דזכ

לימא דכ"מ שפקירו מחילתו שלא בא לכלל חיוב, אבל
כאי כיון דליחייב ליחייב. וברידכ"ז בירושלמי (פ"ג
דמאי) בקשה דכל חמץ בוי הפקר והפקר פטור מן
המעשרות וכיכי משכחת לכ חמץ ועבד כאחת בא בוי
חרתי דסחרי. וסיים וי"ל לכוכיח מכאן דאם הפקיר
לאחר מירוח חייב במעשרות (ספ' כ"ד), ולפענ"ד דאי
משום בא לאו ראי' הוא דכיון דעשאו ככתוב ברשותו
לעבור עליו צבי' וצ"י לא בוי נמי הפקר ליעטר מן
המעשרות. עוד נראה לפ"ד בקל"ח (סי' ת"ו סק"צ)
דס"ל דאסכ"י יש להם בעלים רק דלא בוי ברשותו
לענין כיכי דלריך להם ע"ש, ועיין באבני מילואים
(אכ"ע סי' כ"ח). ובאמת כי דבריו ז"ל נפ"ג, ועיין
רשב"א (פ' לולב בגזול) ור"ן (נדרים פ"ב ע"א ד"כ
ומכא) ובחיי' משנ"כ (ח"ב סי' נ"ד נ"ז ונ"ט, ח"ג סי'
קנ"ט) מה שבארכתו בזכ באריכות גדולה. וא"כ לשיטת
דחמץ שלו הוא רק שאינו ברשותו ככל אסכ"י א"כ פשוט
דאינו כמו הפקר לפטור ממעשר ודו"ק.

במאן דס"ל איסור חל על איסור אי יוצאין יד"ה במצה של מבי

במלכ של עבד משום מכב"ע כעס שני של רש"י וק"ל.
ובזה מובן מה שכלל עבד עם מלכ גזול, ועיין כ"כ
שם. אבל מ"ש מלכ גזול הוא בירושלמי חנו מלכ גזול
חסור וכו' ר"י אמר אין עבירי מלכ ר' יוסי אמר אין
מלכ עבירי א"ר אילא אלא כמלות אס עשיחן כמלות
כרי כן מלות ואם לאו אינן מלות ע"כ. כרי דכתבו
דבמלכ גזול אינו יולא משום מכב"ע, וא"כ אחי שפיר
דכולכו נמי משום מכב"ע.

פסול מצה של מבי משום דאין מביד ע"י

שנית נראה דכרמז"ס בזכ לשיטתו, דבפ"א מכל'
ברכות (כ"ט) נחלקו כרמז"ס ובראב"ד, דעת
כרמז"ס דכל האוכל דבר האסור בין בזדון בין בשגגה
אינו מביד עליו לא בתחילה ולא בסוף, כיצד כרי שאכל
עבד של דבריהם וכו' ובראב"ד השיגו וז"ל, כתב
בראב"ד טעם בזכ טעות גדולה שלא אמרו שאין
מברכין אלא שאין מזמנין עליהם וכו' אבל ברכת תחילה
וסוף למכ לא יברכו כואיל ונכחו עכ"ל, ועיין לח"מ שם
ובש"ע (אור"ח סי' קל"ו) וכבר בארכתו בזכ בס"ד בכמה
דוכתי. וקל"ה ל"ע לשון כרמז"ס שכתב כל האוכל דבר
האסור בין בזדון בין בשגגה אינו מביד עליו לא
בתחילה ולא בסוף. ובשגגה אמאי לא מביד בתחילה,
דבשלמא בסוף משכחת לה שודע לו שכבר אכל איסור
בשגגה אינו מביד ברכמ"ז, אבל בתחילה כיון דשוגג הוא

ת"ד יכול יולא אדם ידי חובתו בעבד שלא נתקן ח"ל לא
תאכל עליו חמץ וגו' ואיסורא דחמץ לכיכין אולא,
אמר רב ששח בא מני ר' שמעון היא דאמר אין איסור
חל על איסור. דעת כרמז"ס (פ"ו מכל' חו"מ כ"ז)
דאין אדם יולא ידי חובתו במלכ של עבד. ובקשה עליו
כלח"מ דכא בגמ' כאן אמרו בא מני ר"ש היא דס"ל
דאין איסור חל על איסור, וכרמז"ס (פ"ב מכל' שביחא
עשור) פסק דאיסור חל על איסור שכתב דכאכל פיגול
ונותר ביוכ"כ חייב כרת משום יו"כ, ועיין שו"ת חת"ס
(אור"ח סי' קל"ז) מה שתי'. ונראה לומר דרש"י (ריש
העמוד כאן) פ"י דמאי בא לא חזי ל"י ואמרין לקמן מי
שאיסורו משום כל תאכל חמץ לבדו אחכ יולא צד לשום
מלכ ילא מי שיש לו איסור אחר, א"כ כואיל ליכ מלכ
בבאכ בעבירי. ולריך ביאור למכ ליכ לרש"י טעם שני
משום מכב"ע כיון דמפרש בגמ' משום אין איסור חל על
איסור. ובלמדי עם התלמידים אמרתי בכמה אנפין.
ונראה מיכו דבמלכ דלא חזי איכא חרי טעמי למכ אינו
יולא צד, וי"ל דרש"י כתב כן דבשלמא לר"ש אינו יולא
משום אחת"א אבל לרבנן דפליגי עליה למכ לא ילא,
וס"ל דמתניתן סתמא הוא ותי' משום מכב"ע.

לשיטת הרמב"ם פסול מצה של מבי משום מהב"ע

ולפ"י אחי שפיר דברי כרמז"ס נמי, דלעולם ס"ל
כרמז"ס כת"ק דאח"א ואפ"כ פסק דאינו יולא

של עבד כמו שכחצנו דליצטל, ולזכ חי' לעיל דעכ"פ
איכא משום מכצ"ע וכבן.

מהב"ע במצח של מבל' לדרמבין

שוב ראינו להרמב"ן שכחצ דלדין דלא קיי"ל כר"ש
ואית לן כולל ומוסיף יולא בעבד. ואין לומר דמ"מ
אין יולאין משום מכצ"ע דא"כ למכ ממעט משום דאינו
בבל תאכל חמץ חיפוק ליה משום מכצ"ע, אלא ודאי
דאין בזה משום מכצ"ע משום דאפשר בכפרשא, אך
כעיקר דמכצ"ע דרבנן על כן הולך למעט מקרא שלא
ילא בו מכ"ח. ולעולם יש בעבד משום מכצ"ע ונחקיימו
דברי פוסקי כלכות שאין יולאין בעבד ונאמר משום
מכצ"ע ע"ש. ומיושב בזה קושיא כלח"מ, וכנראה שלא
ראה דברי הרמב"ן ז"ל.

ורצח כ"כ (פ"ו כנ"ל) עשכ חילוק בין שאר איסורים
כגון עבד או מעשר ראשון שלא ניטלכ חרומהו
וכו' ובין גזל, דבגזל כחצ משום מכצ"ע ובכולכו כחצ
משום דאינס ראויין לברכה, ולמכ לא ניחא בכולכו
משום מכצ"ע. ונראה דהרמב"ן ז"ל הביא מחלוקת אי
אמרינן משום מכצ"ע בשאר איסורים כמו בגזילה,
ובגמ' ככא משמע דאינו אלא בגזילה אצל בירושלמי
(שבת פ' ר"א דאורג) מלא ראי' דאפילו בשאר עצירות.
מיכו שיעט כחוס' דאין בשאר מלות משום מכצ"ע אלא
בקרבן ולולב שמכללין בזה דכא סוכה לריך בזה לך
למעוטי גזולא ולא ממעטין לכ משום מכצ"ע, ומיכו
טעם זה נסחר מן בירושלמי שבת ע"ש. מבואר דדא כוא
מחלוקת הראשונים אי אמרינן מכצ"ע בשאר איסורים.
ולפ"ז אחי שפיר די"ל דכ"כ ס"ל כחוס' דלא אמרינן
בשאר איסורים משום מכצ"ע ולכן הולך לחלק בין עבד
וכו' לגזל, אצל באמת דעה הרמב"ם ובירושלמי
דאמרינן בכל איסורים מכצ"ע, וממילא אחי שפיר מכ
שכחצנו לעיל בס"ד.

באיסור מבל' מה דוא

שם כל תאכל עבד, עיין רש"י יצמות פ"ו דאיסור עבד
משום דפתיך בזה חרומה ועיין חוס' שם דא"כ ככן
יאכל עבד, ול"ע מכאן דמבואר דכ"ז שלא הופרש כל
הכפרשות נקרא עבד א"כ י"ל דאף שחאיסור משום
דפתיך מ"מ לריך להפריש כל הכפרשות, ועיין חוס'
קידושין ל"ח ע"ב, ועיין נדכ ז' ע"א ככא פתיכא בכו
חרומה, ועיין ר"ח כאן כל חבואכ שלא נתקנה ככלכח
נקראח עבד. ועיין חשו' בגרע"א סי' כ"ע בשם דודו
הגר"ז דאפי' להחוס' דחרומה מכני במחשכ בלי
דבור מ"מ בעי הכפרה וכל זמן שלא הפריש אחי כו"ל

כאין שייך לומר אינו מצרך עליו כרי שוגג כוא וודאי
מצרך על אכילתו. ולריך לומר דלדדין קחני דתחילת
לא קאי אלא חמזיד ודוחק. וי"ל באומר מותר שסובר
שמותר לאכול איסור זה מ"מ אינו מצרך עליו ול"ע.

ומיחו לדין כיון דדעת הרמב"ם דכאוכל עבד אינו
מצרך לא תחילת ולא בסוף, וכאן (כ"ז) כחצ
אין אדם יולא ידי חובתו באכילת מלכ שכיח אסורכ לו
וכו' זה הכלל כל שמצרכין עליו ברכמ"ז יולא בו ידי
חובתו וכל שאין מצרכין עליו ברכמ"ז אין יולא בו ידי
חובתו, ועיין כ"כ שם. וא"כ טעם אחר כוא דאינו יולא
בעבד משום דאין מצרכין עליו ברכמ"ז, ואחי שפיר אף
דפסק דאחע"א מ"מ אינו יולא משום דאין מצרכין עליו
ברכמ"ז וק"ל.

מ"ע לאיסור מבל' משום דפתיך בה תרומה

ובדרך פלפול כי נראה לומר לפמ"ש במקום אחר
מחלוקת רש"י וחוס' (יצמות פ"ו) איסור עבד
מכ כוא, דעת רש"י דאיסור עבד כוא משום דפתיך בזה
חרומה, וכחוס' חולקין דא"כ ככן יכא מותר לאכול
עבד, ובחי' בארכחי ליישב. וכנכ לשיטת רש"י דאיסור
עבד כוא משום דפתיך בזה חרומה, א"כ כאוכל כזית
עבד כרי איכא רוב חולין ומיעוט איסור משום דפתיך
בזה חרומה, וא"כ עכ"פ מדאורייתא בטל ברוכ כוא. ואף
דלענין איסור עבד לא בטיל משום דגזכ"כ כוא לשיטת
רש"י, או כמו שכחצ הר"ן (נדרים פ"ד) דכיון דע"כ
לריך להפריש מן בכרי אינכ מחצטלה שם, ועיין מאירי
(שם) דנראה ליה לדוחק חי' הר"ן ע"ש. עוד י"ל דכוי
כמו רוק שנחמרב דם דקיי"ל ביצמכ שרקק דם
דלעולם בזה ע"י חערבובת ולכן לא בטל, עיין מרדכי
(חולין סי' השל"ז). אצל לענין ללאח בו ידי חובת מלות
למכ לא ילא כיון דקיי"ל בכל איסורין דאזלינן בחר
רוב, ואפילו נימא מדכחיב לא תאכל עליו חמץ ואין
איסור חל על איסור מ"מ כרי כחצו כחוס' (שבוטות
כ"ג) וכרש"א דעל פחות מכשיעור חלכ שבועה ורק על
שיעור שלם אינו חל, וא"כ ככ"נ על משכו כזכ לימא
אחע"א כיון דלא כוי רק חלי שיעור. אמנס כל זה לרבנן
אצל לר"ש דס"ל בכל איסורין כ"ש למלקות וא"כ ליכא
למימר דחלי שיעור כוא וע"ז משני כא מני ר"ש כי
דס"ל אין איסור חל על איסור, ואחי דוקא לר"ש משום
איסור משכו. ומעכא י"ל דהרמב"ם ס"ל כחוס' דאיסור
עבד איסור בעלמא כוא וא"כ לא ילא אליבא דכו"ע
ודו"ק ביעבז.

ובזה י"ל רש"י לשיטתו דס"ל איסור עבד מטעם דפתיך
בזה חרומה, א"כ כי אפשר לכאורכ ללאח במלכ

שואמרים בדילוג אין מצרכין לגמור שאם יחסיר חיבה אחת יכ" ברכה לבטלה ולא כן בלקרוא את הכלל (ע"ין ח"ח סי' תפ"ח בכה"כ ובכ"ע סק"ב ומ"ב סק"ג ובכ"ע סי' תפ"ח).

ההל' בל"ל פסח אי הוי דאורייתא

וגלפנ"ד בראשונה יש להוסיף ב' חמיכות בדברי רבינו הגדול רש"י ז"ל, חדא מה שלא ראינו מקשין עוד דברי נראה מדברי רש"י ז"ל דס"ל לגמור את הכלל בליל פסח הוא דאורייתא ממש וילף לה מקרא דעוין עליו דברים הרבה וכו' כלל וכגדו ואין שמעין לה דכלל לפולס הוא דרבנן, וז"ל הרמב"ם (פ"ג מכל' חנוכה כ"ו) ולא כלל של חנוכה בלבד הוא שמדברי סופרים אלא קריאת כלל לפולס מדברי סופרים בכל ימים שגומרים בהם את הכלל וכו' ע"ש. וע"י בהשגות שם ח"א ויש בהם פשט מדברי קבלה, וע"י כ"ה וכ"מ ולח"מ. וא"כ כחצ רש"י סתם שפונים עליו דברים שגומרים עליו את הכלל כאילו הוא יאל מקרא מפורש ונ"ע.

והשני דאמירת הגדו היא קודם קריאת כלל כפי מה שהוא מסודר אללנו, וא"כ בול"ל שפונים עליו דברים הרבה שואמרים עליו הגדו וגומרים עליו את הכלל.

ישוב לשיטת הבה"ג דהל' הוה במנח תר"ג

ואשד נלפנ"ד דידוע שיעת רבינו הגדול בכה"ג ז"ל (וביראים רס"ב) דחשב מלוא קריאת הכלל בין החר"ג מלואו, וברמב"ם (סהמ"ל שורש א') השיג עליו שטעות היא וז"ל, אבל הפירושו עליו מפני שטעו בו רבים ומנו נר חנוכה וכו' ושמאנה עשר ימים לגמור את הכלל וכו' ובשחל ממך שיטתם לשונם נאמרו למשכ מסיני וימנה קריאת הכלל ששנה בו דממ"כ את הא-ל יחברך ש"כ בו משכ וכו'. וברמב"ן בהשגותיו באריך לישב דברי רבינו הגדול ע"ש. ובשו"ת חת"ם (אורח סי' קל"ב ויו"ד סי' רל"ג בסוף) כתב דודאי דאורייתא מק"ו, וכדברים ידועים, ובחי' הארכתי בס"ד (וע"ין שאג"א סי' ס"ט). וע"ין אור שמח (פ"ז מכל' חו"מ כ"ד) שכתב דברמב"ם פסק כר"ע דקרינן עוני לכדשמואל ובהלל כוי מד"ם, ונראה דכוונתו דברמב"ם לשיטתו. ולפי דבריו חקש לרש"י קושיתו בני"ל, אבל אי נימא דרש"י נמי בשיטת בכה"ג אזל אחי שפיר דס"ל דכלל דאורייתא ואדרבה יכ"י מדברי הגמ' מקור גדול לרבינו הגדול בכה"ג דכלל דאורייתא הוא. שוב מלחתי לרבינו כר"י (שבת פ' במה מדליקין) דנראה לכאורה

באיסור עבל ואסור באכילה ולפ"ז שפיר יש לישב קושיא בחוס' דכהנים אסורים לאכלו ומיכו ע"ין משנ"כ ח"ז סי' ר' מה שקשה עליו וע"ש באריכות.

רש"י ד"כ דמאי הא לא חזי ליה, פרש"י ואמרינן לקמן מי שאיסורו משום כל האכל חמץ לבדו וכו' ח"י כוי לה מלוא הכאח בעצירה. נראה דכאריך רש"י לב' עממי, דלפי' ראשון קשה הא דמאי לא כוי רק איסור דרבנן וכא"כ מייחתי מקרא דלקמן דלא האכל חמץ, ולכן משני אי נמי דכוי מכב"ע. וע"ין מש"כ בסמוך עוד יסודים לקושיא זו, וישב לדברי הרמב"ם.

דף ל"ז ע"א

מ"ש ממנחות, ע"ין ירושלמי פסחים פ"ב כ"א בתי כנסיות ובתי מדרשות וע"ין מרדכי כאן (סי' תקל"ה) דמשום מחלוקת בין ש"ס בבלי לירושלמי, וע"ין בגדי ישע אות כ"ח מה שכתב דברי רבינו ירוחם, ובירושלמי פסחים פ"ב חגיגה כל המנחות נילשות בפושטין, ומשני חמץ דבר מסור לכהנים וככה מסור לכל אדם ופריך כהנים עומן מהו ללוש בפושטין ופשוט לה מדרב כהנא דכהנים נמי אסורים משום לא פלוג ע"ש, (וע"ין משנ"כ ח"ג סי' קל"ח באריכות).

רש"י ד"כ שפונים עליו דברים שגומרים עליו את הכלל ואומרים עליו הגדו, משמע ק"ל דכלל ליל פסחים דאורייתא, כמו הגדו שהוא דאורייתא ותרוויכו כהדדי ניכח, וזכר ישבתי דברי רבינו הגדול בכה"ג שחשב קריאת הכלל למ"ע וברמב"ם ז"ל השיג עליו דכלל לפולס דרבנן הוא וברמב"ן ז"ל בשרשים המליץ עליו ע"ש. וע"ין ר"י ק"ל מכל' חנוכה פ' במה מדליקין דכתב דכלל דר"ח לאו דאורייתא ומשמע לכאורה דכתיב כולו דאורייתא ניכח, וא"כ לכאורה גם דעת רבינו כר"י ק"ל כרבינו בכה"ג.

ד"ן דהל' בל"ל פסח, דתניו ודדרו

רש"י ד"כ שפונים עליו דברים הרבה שגומרים עליו את הכלל ואומרים עליו הגדו, ובקשה לי ח"א דכתיב אין גומרין אלא חצי כלל קודם הסעודה וחצי לאחר הסעודה ומכ"ע אין מצרכין על כלל בליל פסח כמבואר בכה"ע (ח"ח סי' תפ"ג סק"ז). זאת ועוד אחרת, דגמירת כלל אחר ברהמ"ז יכול להיות שלא במקום סעודה כמבואר בח"ח (סי' תפ"ה בה"כ בשם הרמב"ם). ושילש בחמיכה דככה משמע גומרים את הכלל ביינו שמסיימים את הכלל, וכן בחוס' (ברכות י"ד ע"א) פי' לשון גומר פירושו כולו ולא בדילוג אבל בר"ח וחוכ"מ

נמי שכתב כלל דר"ח לאו דאורייתא, משמע דשאר כלל דאורייתא הוא וכדעת רבינו כנ"ל (ועיין חור"ח מלוניל כל' פסח סי' כ"א, ומאירי מגילת דף כ').

והא דקשה ליה לרמב"ם היאך ימנע כלל ששנה זו דכמע"כ את כח-ל לומר שזו משה, לפענ"ד חסוקפה הנדרסת לרמב"ם ולנושאי כליו לא קשה מידי לפמ"ש דנוסח ברכות עזרא ובית דינא חקנו ואין ראוי לכוסף ולא לגרוע עליהם. וכנה אמרו ברכמ"ז דאורייתא הוא לכו"ע מקרא דואכלת ושבעת וברכת, ואע"פ שאמרו רז"ל משה חיקן להם לישראל ברכת כזון ויכושע ברכת הארץ ודוד ושלמה ברכת ירושלים, הנה מבואר דעיקר החיוב לצרף נאמר כלל"מ אמנם נוסח בברכה הוא כבר חקון משה ויכושע ועזרא ואנשי כנע"ג (ועי' מנ"ח מל"ח ח"ל באריכות). וכן לענין חפלה דס"ל לרמב"ם דחפלה דאורייתא (עי' רמב"ם כל' חפלה) מ"מ נוסח החפלה לכו"ע דרבנן הוא, וכ"כ רמב"ם שם ע"ש. וא"כ כמו בברכמ"ז דלכו"ע דאורייתא הוא אפ"כ נוסח ברכמ"ז ברכה אחת דוד ושלמה חיקנה ולא אמרינן דמונח בכלל המלות ברכמ"ז ששנה זו דוד ושלמה שז"כ בו משה, וככ"ג לענין קריאת הכלל ודאי דעיקר מלות קריאת הכלל נאמרה למשה מסיני ומיכו דוד כמע"כ חיקן נוסח הכלל וכמו בברכמ"ז לכו"ע וחפלה לרמב"ם כן הוא הכלל לדעת רבינו בגדול מרן ככ"ג ז"ל ורש"י כנ"ל. ואדרבה י"ל דהא הוא ראיית רבינו בככ"ג דס"ל דכלל הוא מ"ע דאורייתא דגמר ליה מעוני וכו"ע.

ועיין ברכות (ע' ע"א) ורמינכו ק"ש ערבית וכלל צליל פסחים ואכילת פסח מלות עד שיעלה עמוד השחר, ומדכלל כולכו יחד משמע לכאורכ דכלל ליל פסח עכ"פ כו"ל דאורייתא. ועיין עוד ברכות (י"ד ע"א) בכלל ומגילת מכו שיעסוק מי אמרינן ק"ו ק"ש דאורייתא פוסק כלל דרבנן מיבעיא וכו', משמע לכאורכ דכלל דרבנן. אמנם עי' בגמ' חענית (דף כ"ח) וברבינו נסים גאון (ברכות כנ"ל) אמר רבא זאת אומרת כלל דר"ח לאו דאורייתא וכו', ומשמע דשאר כו' דאורייתא. ועי' חוס' (ברכות כנ"ל ד"כ ימים) דהא דאמרינן שביחיד גומר בכה את כלל לאו דוקא יחיד אלא אפילו לצור קורא יחיד כיון שאין כל ישראל ביחד כמו שכו' בשחיטת פסחים צי"ד צניסן, ועלכ דדעתו לחלק דכלל שכל ישראל ביחד הוא דאורייתא כגון צי"ד, אבל של י"ח ימים מיקרי דיחיד וזה כוכ דרבנן, וי"ל כי קלרתי.

הל"ל בצבור בלי"ל פסח

והנה הטור הביא ממס' סופרים, מנהג לומר כלל בצבור בברכה צליל ראשון של פסח (עי' ח"ח סי' ע"ג).

וב"י שם, וברמ"ח ז"ל (ח"ח סי' חפ"ז ס"ד) כתב דאין לנו נוכחין כן. וידוע דבשנים האחרונות נהגו כמה קבילות גדולות ואפילו כנוכחין בנוסח אשכנז לגמור הכלל צליל הראשון מיד אחר החפלה וכוח ע"פ מנהג האר"י הקדוש שנהג לאמרו. ועיין מאירי (סוכה ל"ח) שיש מצרכין לפני כלל צליל פסח ואף אני נסמכתי לכך ע"כ ע"ש. ועי' חוס' (ברכות דף י"ד) דכן משמע בירושלמי שפי' דרכו לומר כלל צביככ"נ ע"ש, ועיין ברכ"י (סי' חפ"ז) ובאחרונים. וכנה כתבו הראשונים ז"ל דכנוכחין לגמור את הכלל מיד אחר החפלה סומכין בברכה זו על הכלל של חוץ כסעודה ע"ש, ובתשובה אחת הארכתי בזה. ולפי"ז אי נימא דרש"י מודה למס' סופרים לומר כלל צליל פסח בברכה מיד לאחר החפלה אחי שפיר מאד מה שאמר שפנינן עליו גומרים עליו את הכלל ואח"כ הכגדה, דכלל הוא באמת מיד אחר החפלה בגמירא וככגדה בשעת אכילה, וכוכ אחי שפיר מאד דברי רש"י ז"ל.

בזמן הבית לא היו מחלקין ההל"ל

אמנם אפילו נימא דרש"י ז"ל לא ס"ל לגמור הכלל צליל פסח אחר החפלה וכמנהג אשכנז שבעיד עליו רמ"ח ז"ל, נלפענ"ד לומר דבר חדש בס"ד דמה דאנו מחלקין הכלל בין כסעודה חלי' לפנינו וחלי' לאחרית הוא דוקא בזמנ"ז, אבל בזמן הבית היו גומרים אותו על הפסח הכל יחד, ועיין גמ' פסחים (פ"ב ע"ב) כזיתא פסחא וכלילא פקע איגרא, ופרש"י לקול המולות הכמון מהכלל דומין כאילו כגגין מתבקעין שכו' אומרינן הכלל על הפסח ע"ש, נראה דכו' אומרים הכלל אחר הפסח. ועי' משנה שם (דף ל"ב) הראשון עפון כלל באכילתו, ובגמ' שם (דף פ"ו) כאן לאחר אכילה פרש"י שלא בשעת אכילה קריאת הכלל לאחר אכילה, ומשמע לכאורכ דכו' אוכלין מקודם ואח"כ אומרינן. ואפשר מעטם כמשנה חועפין מלות צליל פסחים כמשמעו שלא ישנו בחינוקות ע"כ מיד שנכנסין היו אוכלין מלה, וכיון דכלל ה' כורך מלה ומרור ואוכל ביחד כס נמי היו כורכין מלה ומרור מיד כשנכנסין מביכמ"ד היו אוכלין הפסח ואח"כ היו גומרים עליו את הכלל ואומרים הכגדה ומוסיפין כרצב עניני סיפורים כדין כל המרבה כרי זה משונה.

ומה שקורא לזכ שפנינן עליו דברים כרצב נראה דכיון דעי' במלכ צא הסיפור מקרי ענין עליו ואפילו אין עליו ממש. ועי' ספר אשל אברהם (מכד"ח סי' חפ"ז) דכל שעוסק באותו ענין כרי זה מיקרי מונחין לפניך, ומשמע אפילו אין כבר מונחין לפניו וא"כ ככ"ג כן הוא ודו"ק.

האיכא נבילה ביוה"כ פסח

נחנבלכ ביוה"כ לא חיילא עליה איסור יוה"כ ואינו חל
בצח אחת.

איסור הפסח יכול לחול באיסור גבירא

והצח נלפענ"ד לכוסף דאפילו למ"ד דנבילכ כוי איסור
חפלא וכן איסור אצמכ"ח ודלא כריב"ש ז"ל, אבל
נראה דאיסור עשכ שאינו זבוח לכו"ע לא כוכ רק
איסור גבירא דזבחה מ"ע הוא על האדם לשחוט וכו' ו
מלכ דרמיא אקרקהא דגבירא, עיין סכמ"ל לברמז"ס
(מלכ קמ"ו) ובספרי סמ"כ (מלכ חנ"א). ולפ"ז אומר
אני דשפיר מיושב ככל, דודאי אפילו נחנבלכ ביוה"כ לא
חיילא עלה איסור יוה"כ דכוכ עלה איסור אצמכ"ח.
ולא קשכ דא"כ כי פקע אצמכ"ח יחול יוה"כ עס נבילכ
בצ"ח, זכ אינו דאכתי איכא איסור שאינו זבוח דלא
פקע מיניה. וא"ח א"כ כאיך יכול לחול איסור אצמכ"ח
ושאר איסורי וכקושיא כריב"ש, י"ל כיון דאיסור עשכ
שאינו זבוח אינו חלל איסור גבירא ואיסור אצמכ"ח כוי
איסור חפלא אחי איסור חפלא וחל האיסור שאינו זבוח
שאינו חלל איסור גבירא. ומיכו ביוה"כ שאינו חלל
איסור גבירא לא חל איסור יוה"כ עלה, דאיסור גבירא
של יוה"כ לא חל האיסור עשכ שאינו זבוח דלא פקע
מינה דכוכ נמי איסור גבירא, אבל שאר איסורים שס
איסור חפלא ככ"ג דחל. ואחתי שפיר שיעת רש"י ומיושב
נמי קושיא כריב"ש מדברי החוס'.

ובעיקר סברת כ"מ שריעצ"ח כי נראה עוד דס"ל
דכיון דחלות איסור נבילכ ואיסור יוה"כ על
הנבילכ הוא בצח אחת, אבל אופן החלוא הוא כך שידוע
שהחלוא מיחא צע"ח בדרגה, מחליל ילאה כנשמכ
ממקומות כרחוקים צמחינות עד שמקרב ללב ומשם
יולא כל החיות וזכ ידוע. א"כ ס"ל לכ"מ דכמו שהוא
סדר המיחא ככ"ג הוא חלות איסור נבילכ, וממילא
כיון שילאה כנשמכ ממקלח כנשמכ מיד חל איסור
נבילכ קימעא קימעא וככ"ג ליוה"כ, וא"כ פשוט
דאיסור נבילכ קדים דאיסורו ככזית. ועיין עוד שו"ת
שו"מ (מכד"ח ח"ג סי' ל"ה) ושו"ת צית שפירס.

דף ל"ז ע"א

חובב דפרשת חלה על דבר שבלידתו עבה אפי' ע"י משקן כגון אפריות

כוי משעת גלגול וכו' ובר"ש משאנן צמשנכ חלכ
וכרעצ"ח (שער ח') חמכו עליו דסופגנין נמי פיסכ
ניכו ופעורין. וברמז"ן ז"ל (כל' חלכ) כחצ דלא כר"ח
וכחצ חלל מיכו אשכחן אחד מרבוותא צמילתא פירושא
דלא דיין דקאמר כאי מעשכ חילפס דפער ר"ל ומחייב

תוס' שס ד"כ האוכל נבילכ ביוה"כ פטור, פ"כ אפילו
נחנבלכ ביוה"כ. וכקשכ ר"י דא"כ כשיפקע
איסור אצמכ"ח יחול עלה איסור יוה"כ ונבילכ בצח
אחת, ותי' דעשכ שאינו זבוח לא פקע מינה אפילו לאחר
מיחא. וכוכ הקשכ כריב"ש (שצופות כ"ד) דא"כ למ"ד
לאו לאיברים עומדת כימי מלי חייל איסור אצמכ"ח על
עשכ שאינו זבוח, וע"ש עוד קושיות. ולפ"ז כדרא קושיא
כחוס' לדוכתי' דכי פקע אצמכ"ח יחול עלה איסור
יוה"כ ונבילכ בצח אחת. ונראה דכריעצ"ח (קידושין
ע"ז) כצ"ח דברי י"מ שפירשו דנבילכ קדים דאיסור
נבילכ ככזית ויוה"כ כככותצח, וכריעצ"ח דהכ לכ
שאין חנו דנים על האוכל חלל על החחיכה ואיסור
יוה"כ חל על הנבילכ כככותצח בצח אחת.

איסור נבילה איסור הפסח או גבירא

ונ"ל צביאור פלוגתא דפליגי אי איסור נבילכ כוכ
איסור חפלא או איסור גבירא (עיין ריב"ש סי' ל"ג
ובספרי שו"ת משנ"כ ח"ג סי' ק"ס), דאי נימא דכוכ
איסור חפלא א"כ כיון שכאיסור חל על כחפץ וודאי
כיון שכל כחפץ הוא מחלל מוכן שיחול עליו כאיסור חל
עליו מיד משנחפס איסור אצמכ"ח חל על כל כחפץ
איסור נבילכ. אבל אי נימא דאיסור נבילכ כוי איסור
גבירא, א"כ כאיסור חל צשעת חכילכ וכיון דכאחילכ
קדים ככזית ולכן שפיר איסור נבילכ קדים דכוכ ככזית
ויוה"כ כככותצח.

עוד נראה לכוסף דכו"ע ס"ל דנבילכ כוכ איסור
חפלא אבל יוה"כ לא כוכ רק איסור גבירא כיון
דאין שום איסור על כחפץ חלל שאסור לאכול ביוה"כ.
וס"ל לכ"מ כיון דאיסור נבילכ הוא איסור חפלא
וממילא חל מיד כשפקע איסור אצמכ"ח משא"כ איסור
יוה"כ מחילכ חל על כגבירא ועי"ז חל על כחפץ, א"כ
איסור נבילכ קדים דכוכ ככזית ויוה"כ כככותצח.

ולפי שיעת כ"מ י"ל דס"ל נמי לרש"י דאיסור נבילכ
קדים משום דכוכ איסור גבירא ולכן ס"ל אפילו

ת"ד כסופגנין וכדוצננין וכו' ונחוס' (שס ע"ב ד"כ
דכולי פלמא וכו') אומר ר"ח דדוקא צלילתו רככ
פליגי דר' יוחנן סבר אפייתו צאילפס עושכו לחס וחייב
צחלכ ור"ל סבר אין עושכו לחס ופטור, אבל צלילתו
עצכ מודו דחייב צחלכ אפילו ע"י משקכ דכא חייב חלכ

הכוחה כר"פ על הסמ"ק (מלכ רמ"ו) וכתב שכתבו
העולם כר"ת, אמנם כנראה דרוש כראשונים חלקו עליו.
מיכא ביו"ד (סי' שכ"ט) דעת אחרונים לחוש לשיעור
ר"ת, וזכרנו לפי מה שישבתי בס"ד קושיה רמב"ן
מעליו ח"כ ודאי יש לחוש לו, ולכן העושים עיסה
ללאקשטן" או "קרעפלאך" וכדומה יש להפריש חלב
עכ"פ בלא ברכה וכדעת המג"א. עיין ד"מ (יו"ד כנ"ל)
ובפת"ש וק"ל, ועיין בית אפרים (א"ח סי' י"א י"ב).

דף ל"ח ע"א

מצה אי בעי לרב

מ"י כתיב מלחכם, עיין רא"ש כאן דמלכ דבי לכו ושכן
דעת הרמב"ם פ"ו מהחומ"ם כ"ז ולכן מלכ גזול לא
יאל זכ ידי חובתו, ומיכא דעת הרמ"ך דעס הרמב"ם
משום מלכ הכאכ בעצירה, ולא משום דבטי לכו,
ועיין בגרע"א ומקו"ח ושפ"א שדקשו דברי מלכ כיון
שלעס קנאכ וא"כ לעולם ליכא מלכ גזול, וכן כתב
הריעצ"א ז"ל ועיין בפין קושיא זו כתובות דף ל'
שדקשכ הרא"ש ז"ל בחרומה כיאך לוקח הא כיון
דלעסכ נמלסכ ונחללכ וינאכ לחולין עיין ש"מ שם,
ולדין מיכא י"ל כיון דקיי"ל (גמ' קט"ז וש"פ סי'
תע"ב) בלע מלכ יאל ח"כ אפשר גזל ובלע מלכ ולא
לעסכ וכו"ל מלכ גזול, ושפיר מיושבת קושיה
האחרונים ז"ל ועיין לעיל כ"ט פ"א תוד"כ בדין דא"א
אם לא יכא שלו ודו"ק.

ע"ל לפמ"ש בש"פ סי' תרמ"ט דכשינוי שבה ע"י
המלכ לא מקרי שינוי ואינו יולא בו רק אם שינוי
קודם המלכ או בא ממקום אחר וא"כ גזל מלכ ולעסכ
ברי כשינוי בא ע"י האכילת לשם מלכ וככ"ג לא מקרי
שינוי ולא יאל ידי חובתו ודו"ק, וכ"כ בש"מ שם לענין
חרומה.

מס"ל מצה גזולה מפני שאינו מברך עליה

ועיין ירושלמי חלב סופ"ק חני חלב גזול אינו מברך
עליה ולא כתב ולא יאל בו ידי חובתו ומשמע
דכפסול מפני שאינו יכול לברך ואולי מכ"ט כתב
הרמב"ם זה הכלל כל שמברכין עליה ברכת המזון
כלומר ברכה ראשונה ולא ברכה הזן דברכה ראשונה
נמי נקראת ברכת המזון וכדרכה כילא שם בירושלמי כל
שעשכ כמלכות יאל ושלל כמלכות לא יאל, ודו"ק.
ומכאן לכאורכ יכ"כ ראי' להגרש"ק (באלף לך שלמה
סי' שכ"א) שאם אכל מלכ שלו ולא בירך עליה נמי לא
יאל ידי חובתו משום דכאוכל בלי ברכה כאילו גזל כנסת
ישראל וכו"ל מלכ גזול וכארכתי בזה במקום אחר
(עיין משנ"כ ח"ו סי' ק') ודו"ק.

ר' יוחנן דוקא בדליה ליכ גלגול מעיקרא חלא כולכו
בלילתן רכב ייכו וכו' אבל כיכא דגלגל עיסה בנתיים
ועממכ בשעורים ל"ש באילפס ול"ש בחמכ חייבת וכו'
דמאידנא דגלגל איחייבא ולא מיפערע לעולם ואע"פ
שעשכ באילפס או בחמכ ואפילו עיסה בכלבים שאין
ברועים אוכלין ממנה משעת גלגול איחייבא וחו לא
מיפערע. וחמכ עליו הרמב"ן ז"ל חדא דבגמ' עיסה
שחילתה סופגנין חנו וכו' דשמעת מינכ דכולכו עיסה
ייכו דאי לאו עיסה ייכו וכו"ל למיחתי סופגנין
שחילתן וסופן סופגנין פעורים ומדקחתי עיסה
שחילתה סופגנין משמע דעיסה הוא. ושניה דאין חנו
עיסה בכלבים בזמן שברועים אוכלים ממנה וכו'
דאלמא עיסה הוא וליכא חלא דרועים אוכלין ממנה
ואין אוכלין ממנה, ועיין רי"ע אלגזי שם מה שכתבתי.

ולבאודא נראה דמחלוקתם חלוי בחיוב חלב מחי חל
דעת ר"ת דכחיוצ חל על עיסה וכיון שנעשכ
עיסה מיד נחייב בין שיאפנכ ויאכל ממנו אדם או לא
ואפילו יאכלנו כלב, ודעת רמב"ן ודעימ' דכחיוצ חל רק
על עיסה שיעשכ לחם או שנעשכ לשם לחם. ולכאורכ
לדעת ר"ת תקשכ ברבכ ממשכ דעיסה כלבים.

אמנם ראיתי בספר הישר לר"ת (דפוס ירושלים
תשי"ט) ס' מש"ד ששם מקור דינו של ר"ת
שנשמר מקושיה הרמב"ן ז"ל שכתב וז"ל, כל שעכ חנו
החם הסופגנין וכו' שמעינן מהכא דכל גלגול עיסה
חייב בחלכ בר מהכחו דממעט במס' חלב כגון עיסה
כלבים ע"כ ע"ש. ברי דר"ת ז"ל ברגיש בקושיה
הרמב"ן ז"ל וחי' דעיסה כלבים וכיו"צ גזכ"כ הוא
שכוא פעור, ודלא כמ"ש הרמב"ן ז"ל דלדידי' אפילו
עיסה כלבים שאין ברועים אוכלין ממנה משעת גלגול
חייב, וודאי ס"ל דכוא מהמיעוט בספרי פ' סוטה
(כזילו הרא"ש ה"י חלב) דדריש לכ מדכתיב
עריסותיכם שלכם חייב ושל חיכ פעורה, וכזילו
הספרי הני"ל מהר"י קורקוס (פ"ו מכל' ביכורים כ"ח)
וככ"מ שם ועיין רי"ע אלגזי הני"ל. ופלא שלא מלאתי
כעת מי שכתיר לזה.

ובקושייתו כשני' שדקשכ הרמב"ן דא"ר סופגנין ולא
עיסה סופגנין, הנה כמעין בספר הישר
שם יראה דלא גרם כלל עיסה שחילתה סופגנין חלא
גרם תחילתה סופגנין וסופכ סופגנין וחסר תיבת
עיסה, ועיין מאירי פסחים כאן שג"כ חסר תיבת
עיסה. וא"כ אחי שפיר ג"כ קושייתו זו, וזה כבר בעיר
בס' תרומת חלב (דף נ"ג) [אמנם כראשון לא כזיל]. גם
כי י"ל דר"ת ז"ל מחלק בין עיסה סופגנין דאף שקוראכ
עיסה מ"מ רק שם מושאל הוא, ואחי שפיר דברי ר"ת.
ועיין יראים (מלכ קפ"ג) דס"ל ג"כ כר"ת, וכן פסק

שימות הראשונים בדרך מתנות עניים אם יוכל בעל השדה ליפלט עבור עני בגדרי המיגו דוכי לנפשי ומיגו דא בעי מקדא לנכסי

בכך שפקיר עתה כל כזר מוזכר בלא חלקת כיון דבשעת קליה לא הי' הפקר וצפידן חיוצא דמתנות עניים הי' בעל השדה קיימא כחזכרה בלא חלקת ע"כ ע"ש. וקושיא זו ממש בקשך מרן כק"ז בשו"ת צ"ש (יו"ד סי' תי"ח) וכוסף להקשות וז"ל, ועוד דחלקת שכתב ופאח גם עכשיו אינו יכול להפקיר דכא אינו שלו ופקירה דמלכא הוא לעניים ואין לו זה אפילו עכ"ל, ועיין חוס' (ר"כ ד' ע"ב ד"כ לקט) וקל"כ"ח (סי' רמ"ג סעי' א' ד'). אלא דנימא מיגו למפרע, מיגו דאי צעי הי' מפקיר לנכסים קודם שקלר שדכו וכי' יכול לזכות במתנות עניים, וכרי גם אם מפקיר קודם שקלרו ואח"כ משכים וקלרו וזוכה בכל החצואה מיקרי בעל השדה וישנו בלא חלקת. ועיין בפ"י כר"ש (נדרים מ"ד ע"ב) אם דוקא בחורח חזרה או אפילו בחורח זוכה מן הכפקר. ומכ"ש כשלא הפקירו וקלר כל החצואה לעלמו דיטנו בלא חלקת, שכרי אפילו הי' מפקירו וכי' עושב כמו שעושב עכשיו שקלר כל החצואה לעלמו הי' נקרא בעליו.

עוד בקשך בלא מכני מיגו אלא אם יש לו מיגו לזכות בו בחורח לקט שכתב ופאח כמו בעשיר מיגו דאי צעי מפקיר נכסיו וכי' עני ויכול לזכות בו בחורח מתנות עניים, אבל גבי בע"ב במתנות עניים ל"ל מיגו דאי צעי מפקיר שדכו וחצואתה וחזיא ליכ דכא קיי"ל דכפקר פטור ממתנות עניים כדקחני (פאח פ"א מ"ד) ופסקה כרמז"ם (פ"ב מכל' מח"ע), וא"כ אי מפקיר ליכ אינו יכול לזכות בחורח מתנות עניים רק בחורח כפקר, ואפילו עשירים יכולים לזכות בו. וא"כ אין לומר שיכול לזכות לפני בחורח מח"ע במיגו שכי' מפקיר וכי' יכול לזכות בחורח כפקר, ע"ש מה שכתבך עוד.

לא תקלם דעני דהרא"ש דוקא בעוד שיש לו שדה

ברם מלחתי לפי' כר"ש ז"ל שפסחים לשיטת כר"ש וכחצ וז"ל, וכן נראה לי דאי מפקיר נכסיו גם אחת שדכ מופקרת ויכול לזכות בה לעלמו ע"כ. וכנה נראה מפורש דכר"ש מודה לכר"ש, אלא דלמדתי מדברי כר"ש ז"ל חירון לקושיא בגרע"א ומרן כק"ז ז"ל, דנראה דכר"ש ז"ל מפרש דכא דאמרו ז"ל דאפילו הוא עני מוזכר הוא שלא ללקט פאח משדכו כדאמרין לא חלקת לפני להזכיר עני על שלו, כיינו דוקא כל זמן שהוא שדכו דאפי"פ שהוא עני ורק קרקע זוערא יש לו שהוא אחת בכלל עני לענין שמוחר לו ללקט לקט שכתב ופאח, מ"מ משדכו מחויב ליחן מתנות מגז"כ בלא

תום ד"כ אחיא, בקשך ר"י דאורלייני"ש כיון דילפינן לחם לחם דבעינן מלכ שלכם אחאי חילטריך למעוטי שלא ילא בעצל מי שאיסורו וכו' חיפוק ליכ דבעי שלכם ועצל אינו שלכם וכו'. ורשב"א הי' דחילטריך לעיל קרא להיכא שמה שיפריש יכי' שלו כגון אם הוא כהן או לוי או ישראל עני ונעל ממנו כזר חרומה ומעשר ראשון דשלכם קרינן ביה. ובשו"ת שאג"א (סי' ל"ז) מוחיב ליכ חיוצא לרשב"א ז"ל מגמ' מפורשת (חולין ל"א ע"א) מעשר עני במחלק בחוק ביתו יש בו עובת הנאה לבעלים ואפילו עני שבישראל מולידין אותו מידו, וכניחו בחימכ וליין עליו כהכוח כר"ב מרנשבורג ע"ש.

ומה שלפענ"ד בס"ד ליישן דברי כרשב"א ז"ל ולשיטתיה חזיל וכו' דכנה רש"י (צ"מ ע' ע"ב ד"כ מי שליקע אח כפאח) פי' אדם בעלמא שאינו בעל השדה דאי בצעל השדה לא אמר ר"א זכר לו דל"ל מיגו דזכר לנפשי דאפילו הוא עני מוזכר הוא שלא ללקט פאח משדכו שלו כדאמר בחולין (דף קל"א) לא חלקת לפני להזכיר לפני על שלו. אמנם כר"ש (פאח פ"ב מ"ע) חמכ על רש"י מירושלמי (פ"ב מ"ב) וז"ל, ובפי' שנים אוחזין פי' בקונטרס דמי שליקע אח כפאח בחדם בעלמא אמרו שאינו בעל השדה דאי בעל השדה לא אמר ר"א וכו' וקשה לפירוש מה דחנן לקמן (פ"ב מ"ב) שכולה של לקט שנחפצב בגדיש מעשר שכולה אחת ונותן לו א"ר אלעזר וכי' כחך בעני כזכ מחליף דבר שלא בא ברשותו ואמרין עלה בירושלמי ב' ד' ר' אבובי בשם ר' יוחנן מחלפא שיעתיב דר' אליעזר חמן הוא אומר זכר לו וכאן הוא אומר כן, ומסיק (בירושלמי) דלדבריהם קאמר לכו, משמע כדאי דבעל השדה גופיכ יכול לזכות בשביל עני. נראה לכאורה מחלוקת רש"י ובר"ש אי בעל השדה יכול לזכות במעשר עני של שדכו, דעת רש"י דאפילו כפקיר לא אמרין מיגו דזכי לנפשיכ דעני מוזכר על שלו, ודעת כר"ש דבעל השדה נמי חית ליכ מיגו דזכי לפני. ועיין חו"ע (פאח כ"ל ופ"ב מ"ח) שכתבך בזה וכחצ דכ"ש כצלי פליג אירושלמי כ"ל ע"ש.

דקמ שכחה ופאה אי בידו להפקיר

וראיתי להגרע"א (פאח פ"ד מ"ע אות מ"ג) שחמכ אחי"ע דחך שיך לומר בזה מיגו דאי צעי מפקיר לנכסיכ ולא כוי בעל השדה (וזכי לנפשיכ), כל מ"מ בשעכ שקלר הי' בעל השדה ונאסר לו ליעול ומה

ומ"ש הוא ומ"ש אחר כיון שאין לו עכשיו שדכ ועני
הוא. ועיין ר"ן לא נחשדו ע"כ על מ"ע דודאי מפרש
ליכ כיון דלא מפסדי מידי דכא חי צעי לעכוזי מפקרי
נכסייכו וחזיזא לכו ודו"ק.

תמידה אתו"מ בדמפקיר כרמו

וממח שכתבנו חקשכ נמי חרצונו חו"מ ז"ל שכתב
דכירושלמי מחולק חש"ס דילן, ולכאורכ הרי
מפורש לכיפק. ומ"ש בחו"מ מהא דמפקיר כרמו
מוכח דמיקרי בעל השדכ אפילו אחר שדפקיר וכ"כ מרן
בז"ש כנ"ל דחייב בפאה, נראה דאין זה דומה לדין
לפ"מ שפירשנו דכחם כיון דמפקיר וחזר וזכר בו חייב
בפאה דעדיין לא הפריש ועכשיו בשעת קלירה ופרש
יש לו שדכ, אבל בדין הרי כבר הניח פאה ואח"כ
הפקיר שכו"ל כמו עשיר וכעני וככ"ג מותר לו ליקח
כמו שאר עניים כיון דאין לו שדכ עכשיו, לא מיבעיא
אם אינו חוזר וזוכה בשדכ ודאי דנוטל אלא אפילו
חוזר וזוכה בשדכ נמי נוטל וכמ"ש הרא"ש לכדיא,
וכעס דעכשיו הוא נוטל בחזרה עני ובשעה שבי' עשיר
הרי הפריש משדכו אלא כיון שלא לקחו עניים ויש
כאן מעשר עני בשדכ הרי זכר בשדכ ובמעשר עני מן
הכפקר וכצנן. ועיין קרן אורכ (נדריס מ"ג) ודו"ק.

ואגב דע דכרא"ש הביא בשם הרא"ש דאפילו בינו לבין
עלמו הוי הפקר, והוא תמך עליו מנ"ל ה' דילמא
דוקא בפני אחר הוי הפקר, ועיין ש"ע (ח"מ סי' רע"ג)
שכדיא שני כדעות. ולפענ"ד נראה לכדיא ראי'
משמעתי דנדריס דרבנן סברי נכסיכ לא מפקיר איניש
דמירחא דילמא זכי בכו איניש אחרינא כלכך נחשדו.
ואי נימא דבינו לבין עלמו הוי הפקר אמאי נחשדו
לרבנן נימא יפקיר בינו לבין עלמו וכדר זכי ביה ושקיל
ליה וליכא איניש דידע בהפקרו. אע"כ דלא סגי ליה
בהפקר בינו לבין עלמו ושפיר מירחא דילמא זכי איניש
אחרינא, ולא דמי להפקר של חמץ. ועיין במקור חיים
ובשאר אחרונים שכתריכו בזה.

מעשר עני המתחלק בגרנות אין בו מה"ז לבעלים

ועל דדעתי עוד לחדש לפ"מ דמשני רבא (נדריס כנ"ל)
כאן במעשר עני המתחלק בחוק הבית דכתיבא
ביה נתיבא ונתח ללוי לגר וגו' משו"כ אסור ליה
לאיחכנוויי כאן במעשר עני המתחלק בחוק הגרנות כיון
דכתיב ביה ונחת בשעריך, ועיין ר"ן (שם) וחולין קל"א
כנ"ל). וברמב"ם (פ"ו מהל' מ"ע כ"ו) וז"ל, ומעשר עני
המתחלק בגורן אין בו עובת כנאח לבעלים אלא כעניים
באים ונוטלין על כרחו ואפילו עני שצירחאל מוליאין

חלקט לעני. אלא דכל זכ אס יש לו שדכ דאז לגבי אוחכ
שדכ יש לו דין עשיר שחייב ליתן מאוחכ שדכ מחנות.
אבל אס הפקיר כל נכסיו גם אוחכ השדכ בכלל, ח"כ
עכשיו שוב לא קרינן אללו לא חלקט לעני להזכיר כעני
על שלו שברי עכשיו כבר אין לו שדכ אלא יש כאן שדכ
של הפקר שיש עליו מחנות עניים, וכיון שכוא עני מותר
לו ללקט ויכול לזכות בזה לעלמו.

ובזה מדויק לשון הרא"ש ז"ל שכתב דאי מפקיר נכסיו
גם אוחכ שדכ מופקרת, ולכאורכ מאי קמ"ל בזה
פשיטא דנכסיו כל נכסיו בכלל. אמנם לכנ"ל אחי שפיר,
דלולי שאוחכ שדכ היחכ מופקרת לא הי' יכול לזכות אף
שכוא עני דכלל חלוי בהפקר אוחכ שדכ.

בקיצור הקרא דלא חלקט לעני אינו מזכיר אלא כל
זמן שיש לעני שדכ, אבל אס הפקיר השדכ
הרי אין לו ומותר לו ללקט משדכ הפקר כמשדכ
אחרים, וז"ל בס"ד בשיטת הרא"ש וברא"ש ז"ל. ולפ"ז
שפיר מיושבות קושיות הגרע"א וב"ש ז"ל, דודאי בשעת
קלירה נאסר לו ליעול אבל באיסור לא הי' אלא משום
שבי' לו שדכ, אבל לאחר שדפקיר שדכו הרי אין לו עוד
ומותר ליעול כשאר כל אדם. והרי עשיר נמי בכלל ולקט
שכחכ ופאה ובשעת קלירה הי' אסור ליעול אותן מחנות
אפי"כ אמרינן מיגו דאי צעי מפקיר, וככ"נ ס"ל לרא"ש
וכרא"ש בפני דלא גרע מעשיר דעיקר כעס דמוזכר
על שלו הוא שיש לו דין עשיר על שלו וא"כ כמו דבעשיר
מכני הפקר ככ"נ לעני. ומיושבת נמי קושית שני'
ושלישית של מרן קק"ז, וכצנן כי זה לפענ"ד ברור
בס"ד.

דוכחה להשיטות דאף בבע"ה השדה אמרינן מיגו

והנראה לכדיא ראי' לדברי הרא"ש וברא"ש מגמ' נדריס
(פ"ד ע"ב) אמר שכתב במשנה קונס שאני
נכנס לבדיות אינו יכול להפך ויכולה היא ליכנות בלקט
שכחכ ופאה, ופריך ולא קחני ובמעשר עני וכתביא
בצריחא ובמעשר עני, ומשני אמר ר' יוסף ל"ק ה' ר"א
ה' רבנן דחנן ר"א אומר אין אדם לריך לקרות שם על
מעשר עני של דמאי וכת"א קורא שם וא"ל להפריש,
ואמר חזי דר"א ורבנן בכה קמיפלגי ר"א סבר לא
נחשדו ע"כ על מעשר עני כיון דאילו מפקיר נכסיכ
וכוי עני ושקיל ליה הוא ליה פסידא ורבנן סברי
נכסיכ לא מפקיר איניש דמירחא דילמא זכי ביה איניש
אחרינא כלכך נחשדו, רבא אמר וכו'. הנה מבואר
ומפורש מדברי ר"א גופיכ דס"ל דבעל השדכ נמי אי
צעי מפקיר נכסיכ וכוי עני ושקיל ליה הוא וכיינו
לעלמו, ופשוט דכעס משום דאז הוא עני כשאר עניים

יכ"י שלו כגון אם הוא ככן או לוי או ישראל עני ונעל ממנו כבר חרומה ומעשר ראשון דשלקם קרינא זיב, פי' דזכני נמי מכני הפקר וכמ"ס לעיל. וכנכ ידוע דפי' כרש"א בחוס' פסחים שייכים לכר"ש משאנן (פיין בחוס' כרש"א כנדפס מחדש) ואז פשוט דלשיטתיה אזיל ומיושבת קושיה כשאג"א ז"ל וכאחרונים ז"ל.

הפקד אי מקרי דעת אחרת מקנה

וברנע נפל מילתא בליבאי דרש"י לשיטתיה דפי' (ב"מ דף י"א) דכפקר מיקרי דעת אחרת מקנה אחרת אחרת אלא שאינו יכול לחזור בו אפילו קודם שיזכר בו אחר, ועיין קלוב"ח (ח"מ סי' רע"ג) דכפקר הוא של מפקיר עד שיזכר בו אחר, וכן דעת הנמוקי' וכבר בארתי בזכר דכמח מקומות. ולפי' שפיר ס"ל לרש"י דאפילו מפקיר שדכו מ"מ אכתי הוא שלו עד שיזכר בו אחר, ולכן לא מכני מה שמפקיר שדכו דאכתי אגידא זיב וממילא אינו זוכה בו לעצמו אלא לפני אחר. וכר"ש ס"ל דכפקר ילא מרשות בעלים ושפיר זוכה בו הוא בעצמו וי"ל.

וראיתי לרבינו כצ"ש שחמכ בגוף קושיה כר"ש, דכרי שם (פ"ה מ"ב) אר"א וכי היאך בעני כזכ מחליף דבר שלא בא ברשותו אלא מזכר את בעני בכל הגדים. ובקשכ כצ"ש ז"ל דכרי כחז כר"ן בגיטין שאין בסופר יכול לזכות לבעל זמכ שהוא שלו ע"ש, ועיין באכ"ע (ריש סי' ק"ב) וכ"כ כר"ש שאין אדם מזכר שלו לאחר ע"י עצמו, ועיין חו"מ (סי' קפ"ב) וכ"מ (כל' פירושין פ"ו ב"ב). וא"כ ע"כ כשכח מזכר את בעני בכל הגדים ע"י אחר דכבע"כ שבגדים שלו אינו יכול לזכות לפני זמכ שהוא שלו וגם לשון מזכר ככי משמע, וכיון דאיכא אחר אחרי לזכות לו בכל הגדים כלוא די לזכות לו רק בשבולת כלקע ובשבולין שמחנה עליהם. ובשלמא לחכמים י"ל דאחרת אחר שמזכר לו כל הגדים הוא עשיר ולא זכר כלקע, אבל לר"א דס"ל דזכר שפיר יכול לזכות לו כלקע ע"י אחר אחר שאינו צעל בשדכו, ומאי קאמר ר"א וככי היאך בעני כזכ מחליף דבר שלא בא ברשותו, ושפיר קאמר צירושלמי מיחלפא שיעתיב דר"א וכו' לך לשנויי לדבריהם דרבנן קא"ל ע"ש.

היאך אדם מזכר שלו לאחר

ולפענ"ד י"ל בתיא חנפי, או יאמר דאף דאין אדם יכול לזכות שלו לאחר מיכו לפני יכול מטעם נדקס דכרי קי"ל בפ"ז נדקס (ר"ב ח'), וכיון דכחא מזכר ליה לפני כרי זכר לו, וככ"ג מלינו (חו"מ סי' רמ"ג סע' ב') במזכר מחנה לחצירו ואם במקבל עני אינו

אחר מידו, אבל כמחלק בביה יש לו עובד הנאח לצעלים ונאח לכל עני שירא ע"ש. וכנכ בגמ' אמרו בעמס דיש עכ"ג לצעלים משום דנחינה כחיז זיב אבל במעשר כמחלק בגורן אין זו עובד הנאח לצעלים, ובספרי יליף לה מקרא כחז א' אומר מקלכ שלש שנים תוליא את כל מעשר תבואתך וכוונתה, אלמא לריך לכניחו בגורן ובאים עניים ונוטלין אותו, וכחז אחד אומר כי חכלכ לעשר וגו' ונחת ללוי וגו' אלמא בחור ביה מחלקו. וכחז בחוס' חולין (קל"א שם) דדבר שיש בו עכ"ג לצעלים אם בא עני ונעלו מוליחין אותו מידו ודבר שאין לו זו עובד הנאח אם בא עני ושאלו ממנו אם ירלכ לא יתן לו דכוי ממון שאין לו חובעין. ועיין רדב"ז (כל' מ"ע פ"ו) דכרמז"ם לא ס"ל כן דדין השני אלא באין בעניים ונוטלין בע"כ ע"ש. ולפענ"ד גם בחוס' מודים דנוטלין בע"כ אלא דאינו מחויב ליתן להם, ודו"ק היעצ כי קרתי.

ומעתה יש לומר סברא ישרה ולחלק דמעשר עני כמחלק בגורנות שאין לו לצעלים עכ"ג א"כ מיד כשכפריש מעשר עני ילא מרשותו לגמרי ואין לו זו שום חפיסכ ואינו אסור בו אלא מפני שהוא צעל בשדכו וכוא עשיר, אבל מעשר עני כמחלק בביה כרי אכתי יש לו זו מלוא נחינה דונחת ויש לו זו עכ"ג ואם בא עני ונעלו מוליחין אותו מידו וכיון שיש בו מלוא נחינה אכתי ברשותיה הוא, ולא מיבעיא לכפוסקים דמלוא הפרש ונחינה חדא מלוא הוא, א"כ כל שלא נחנה לפני אכתי לא קיים מלוא הפרש בשלימות וכיון דבשעת הפרש כ"י חייב במ"ע מחויב עכשיו ליחנה לפני לקיים מלוא הפרש וא"א לזכות בו לעצמו דאז לא קיים במלוא למפרע. אלא אפילו לשיטת בחוס' יומא וכרמז"ן ז"ל דמלוא הפרש ונחינה כרי מלוא ניכר (ובשו"ת נוצ"י באר"ך זכ), מ"מ כרי איכא עליו מלוא לחתכ לפני ושפיר אם יזכר בו כרי ביעל מלוא נחינה. אבל במעשר עני כמחלק בגורנות דמיד כשכפריש אין להם לצעלים זו עוד שום אחיזה וילא מרשותו לגמרי עד שכוי ליה ככפקר שכנודר ממנו מותר ליעלו, א"כ כאי מעשר בגורנות אין עליו עוד שום דין אלא של ממון עניים, וכיון שמפקיר נכסיו כו"ל עני ויכול לזכות בו ככל עני שזוכה בממון עניים כנלפענ"ד.

ומעתה מה מחקו בזכ דברי כרש"א בחוס', שכרי בחוס' בקשו חיפוק ליה דצעי שלכם ועצל אינו שלכם דכא אחרוג של דמאי דמכשרי ז"כ צפ' לולב בגזול (סוכה ל"ב ע"ב) מפרש כחם משום דאי צעי מפקר לנכסיכ וכוי עני וחזי ליה כשחא נמי שלכם קרינן זיב, משמע דעצל גמור לא חשיב שלכם, ופי' ח"י כרש"א דאכ"ג עצל גמור לא לריך קרא דלאו שלכם הוא ומיכו אינעריך קרא לעיל לכיכא שמכ שיפריש

יכול לחזור בו. ועיין רמ"א שם ובסמ"ע סק"כ מור"ם חיקן דברי המחבר במה שכוסף בדבריו וכו' ואפי' בעשיר וכו' ע"ש. ועיין קלוב"ח שם סק"א ודין עדיף ודו"ק.

שנית כי נראה דהא ברע"צ צפיה"מ שם פי' אלא לדבריהם מזכר אה בעני בכל בגדיש על מנת להחזיר דמחנה על מנת להחזיר שמח מחנה, ונמלח אוחה שכולה שכול לקע בא בעני ויכול להחליפם באחרת ע"ש. ועיין בגרע"א דמכ לורך יש לבעני לזכות בכל בגדיש בדרך מחנה ע"מ להחזיר בא אפשר לחקן בפשוטו שיגביח בעני כל בגדיש לקנות בזה השכולה לקע שצחוכו כל כיכא דאחיה, וכניה בל"ע ע"כ. הנה מבואר דס"ל דהוא קנין מטעם מחנה ע"מ להחזיר וככ"ג ודאי יכול להקנות בלי שום אחר, ואחי שפיר דיוק בר"ש. ועיין ירושלמי כנ"ל דר' בא ס"ל דלחיק נמי לריך לזכות עכ"פ בשכולה אחת, א"כ לר"א לא מכני זיכוי שכולה ובעני זיכוי כל בגדיש. ולפ"ז שפיר מיושבת קושיית רבינו דלמח בעני כל בגדיש ועוד יש ליישב באופנים אחרים ול"ע עוד ביאך כתב שם רבינו להקשות אשיעת ר"ש וליישב שיעת רש"י, אמנם מגמ' נדרים להאורח ראוי מוכרחת לשיעת בר"ש ז"ל ול"ע.

דף ל"ח ע"ב

שמואל ד"ש תורה אי יצא ידי מצה שמורה

חלת חודק ורקיני נזיר, מנכ"מ אמר רבב דאמר קרא ושמתם וגו' רב יוסף אמר אמר קרא שבעת ימים מלוח חלכלו, ופרש"י דפליג דאי נמי איכוין לכ נמי לשימור מלח מלוח למיפק בך משום חודק ומשום מלח לרבב נפק ולרבב יוסף לא ילא. ונראה ביאור מחלקותן הוא דכו"ע מודי דאפשר לכיון ב' כוונות על דבר אחד וכגון לשם חודק ולשם מלח, אלא דפליגי כיכי דככוונות מנגדות זו לזו כגון ככה דכוונת חודק הוא רק ליום ולילך וכוונת לריכב לשבעת כימים ואם יתכוין לשם מלח א"כ ע"כ מפיק מכוונת חודק שהוא רק ליום ולילך, ואם יכוין לכוונת חודק ע"כ מנגד לכוונת מלח דבעי שבעת ככ"ג פליגי.

איברא דבעלם ככוונת נמי לא פליגי דכיכי דמנגדות א"א לכיון לתרוויכו אלא דפליגי בשמירה, דעת רבב דכוונת שמירה מלח סגי לכ במד יומא וכו"ל ככוונת חודק ושפיר יכול לכיון בשביל תרוויכו, ורב יוסף ס"ל דכוונת מלח בעי שבעת ימים וע"כ הוא מנגד לככוונת של חודק. וקל"ע מרחצ"ד פ"ז מהל' פרכ כ"ג דפסול כיסח כדעת שא"א לכיון ב' כוונות כאחד, ובסמוך דף ע"ג-ע"ד כבאחי דבריו.

ולפ"ז נראה לפרש מה דמסיק בשלכי שמעתינ במחלוקת ר' יכושע ור"א ועממא מאי אמר רבב כל לשוק חימלוכי מימלך אמר אי מזדבן מזדבן אי לא מזדבן איפוק בכו אלא, ועיין רש"י. ולכאורכ קשכ דא"כ בדבר חלוי בצריכ ובדאורייתא כרי קי"ל דאין ברירכ. שוב כראו לי דבבר כקשכ כן בשו"ת פונג יו"ע (א"ח סי' ב') וע"ש מה שחי' ודבריו ל"ע למעיין שם. ולכנ"ל לפענ"ד ככי פירוש דכיון דבמלח כוי חרי כוונות בסותרין א"כ ע"כ אמרינן דאדם בשעת לישכ מכיון שאם לא ימלא למי למכרו אזי יאכלנו בעלמו, א"כ עיקר כוונתו לעלמו לשבע דכיון דמכירה ספק ושל ודאי אין מוליאין ספק מידי ודאי ואמרינן ודאי כוונתו ליפוק ציכ איכו דמכירה ספק.

אלא דלכאורכ יש לעיין קלח דקאמר אמר רבב כל לשוק וכו' וכרי לשיעתיכ לא בעי ליה דהוא ס"ל דאפשר לכיון שחי כוונות יחד וכמו שאמרנו לעיל ולדידיה אחי שפיר. ול"ל דכוונתו בסתמא דבמשנה אפילו בסתמא מיירי ואפי"כ ס"ל דלעלמו אינו יולא ולאחרים יולא, וע"ז משני דכל לשוק חימלוכי מימלך א"כ מעיקרא נמי מכיון לתרוויכו ורבב לשיעתיכ כרי יולא בחרי כוונות יחד ולרבב יוסף ל"ל כמ"ש לעיל ודו"ק.

שם בגמ' מלח כנאכלת לשבעת כימים, יש לעיין אי כני חנאי ככני חנאי דפליגי נמי בסוכה אי בעינן ראויה כל שבעת ודו"ק.

כל דבר המפורש במשנה הל"מ חן

ברבינו חננאל אמר רבב וכו' ש"מ שכל בדברים המפורשים במשנה כלכך למשכ מסיני כן, כמעיין בדברי רבינו חננאל כגם כי כנראה שהוא דבר חדש ומיכו באמת כן הוא וכל כחורכ שבעל פה נאמר למשכ מסיני ואפילו מה שחלמיד ותיק עחיד לחדש ככל כלל"מ ומכ שלא נאמר למשכ מסיני אינו חורכ כלל אלא הוא דבר כדדוי מן כלב, וברבב יש להחזיק בדבר זה כי כל המפקפק ח"ו בדבריהם כרי הוא בכלל כופר בחורת משכ ואפי' בק"ו וכל דבר קטן ודבר גדול מכלכ למשכ מסיני הוא צינח זאת. ועיין רמב"ם בפקדמח לפי' המשנה למס' זרעים.

דף ל"ח ע"א

חמשת מיני דגן אי מצפורפים לכזית חובה דמצה

במשנה, ואלו ירקות שאדם יולא בכן ידי חובתו בפסח וכו' ומלערפין לכזית, ופירש"י אס אין לו מאחד מכן כזית אכל יש לו מזכ חלי זית ומזכ חלי זית

גם מה שכתוב ראי' מדברי הרמב"ם (פ"ד מהל' מא"ס) דבחמץ מביא דין זה דמלערף מכח מינים ובמלח שמיטו משמע דלא ס"ל דמלערף, לפענ"ד ראי' כלל חדא דידוע דאין דרכו של רבינו הרמב"ם להביא רק דינים המבוארים בש"ס, וכיון דהאי דינא לא כחבו חכמי הש"ס רק במרור הכ"י לא כחבו הרמב"ם ז"ל, וגבי חמץ מבואר כן בש"ס מנחות כמ"ש הכ"מ שם כן כי נראה לפי שיטתו ז"ל, אלא דלפענ"ד מפיקררא לא קשיא מידי דהרמב"ם באמת כלל הלכה זו בכל' חו"מ (פ"ו כ"ז) שכח וז"ל, זה הכלל כל שמצרכין עליו ברכמ"ז יולא בו ידי חובתו וכל שאין מצרכין עליו ברכמ"ז אין יולא בו ידי חובתו ע"כ. ועיין כ"כ שם דהרמב"ם סמך בכמה דברים אמה שכח בכל' ברכות. וכן לדין עכ"פ כיון דפשוט דמדרך ברכמ"ז כשאל כל כזית מכל חמשה המינים, ממילא פשוט נמי דיוולא ידי חובתו במלח כזו. וא"כ אדרבה מבואר ברמב"ם ז"ל ג"כ דיוולא ידי חובתו כשמלערף כזית מחמשה המינים, וזה ברור מאד בס"ד ודברי המנ"ח ל"ע.

מלערפין זה עם זה. ובמנ"ח (מל"ח י') נסחפק גבי מלח אי מלערפין חמשה מיני דגן כיון דחמשה כשמיטו דין זה במרור ולא במלח יש לומר דדוקא קאמר אצל במלח ככ"י דלא יולא. אלא דהרע"ב בפיכ"מ כתב דכ"כ מלח, אצל בהרמב"ם לא כתב במלח לא בפיכ"מ ולא בחיבורו ע"כ דלא ס"ל כ"י. וגם בר"ן שכתב בלשון נ"ל דגם במלח יולא לשיטתו חז"ל ע"ש, וא"כ במלח אפשר דלא יולא וכוונתו בל"ע דלא הזכירו כל הראשונים דין זה במלח אי יולא ככ"ג וע"כ אין להקל במלח ככ"ג.

ולאחד סליחה כגאון ז"ל אישחמיעהיכ מיניכ דברי המחירי (פסחים ל"ע ד"ה ומלערפין כזית) שכח דכל מיני פסחים המרים כן אותן שכחורו כן מכיוולא ככן אפי' שאין כזית ממין אחד ואף עטם מריחתו של זה אינו דומה זה לזה מלערפין, וכן כדין למלח כזית שמחמשה המינים יולא ע"כ ע"ש. הרי דמפורש כתב כן גם המחירי, וא"כ כיון דכתבו בפשיטות כן בני ראשונים ולא מלינו מי שכח כיפק זה ודאי כו"ע ס"ל כן וזה פשוט מאד, ואין כאן ספק כלל ללחא ככ"ג ידי מלח.

בגדרי החיוב במרור, אם צריך לאחד אחר דמור ביותר, ושאר דיני מרור

אצל בעלמא לא מלינו קפידא להקדים השנוי קודם דוקא, ועיין חו"מ סוטה (י"ז ע"ב ד"ה קודם צא"ד) וחמ"כ רבי דבפ' ד' מיתות (סוכה דין מ"ט) אמר רבא כל מקום ששנו חכמים דרך מנין אין מוקדם ומאוחר חוץ מ'ז' סממין וכו'. ועיין ל"ח (ברכות מ"א ע"א ד"ה שם שנאמר ארץ) ובה א"ל לכוללן דדיבור אחד, וע"כ ל"ל דאל"כ למח חלקן בכחוב בשני פעמים ארץ וכו'. ועיין הקדמת ספר נחלת שבט שכח ג"כ כעין מה שכח כלל"ח, ועיין דע"ח.

אבל לפ"ז אחי שפיר מאד דברי רש"י דלכתחילה ודאי אין ללרף משני מינים וכ"ש מכולכו יחד דברי עיקר מל"ח הוא לפי הסדר, וא"כ לריק לכתחילה לאכול כזית מכונז ראשון במשנה וא"כ הליקוף הוא רק כשאין לו כזית מאחד מהן. וא"כ ע"כ לריק לבוא לידי לירוף, ולכן שפיר פרש"י כשאין לו מאחד מהן כזית.

אף בדין צירוף הקודם במשנה קודם לצירוף

ולפ"ז נראה להוסיף דלענין לירוף נמי כל שיש לו ללרף מחמשה המינים המוזכר במשנה קודם קודם ללירוף, ולמשל אם יש לו חלי זית מחזרת וחלי זית חמ"כ וחלי זית מרור לא יערב כל השלש וילרפן יחד, וכן לא ילרף במרור עם חמ"כ וישאיר בחלי זית של חזרת דחזרת קדמה ועל זה הסדר הם מלערפין. ולכן לא

שם במתני' ואלו ירקות וכו' ומלערפין לכזית, ופרש"י אם אין לו מאחד מהן כזית אצל יש לו מזכ חלי זית ומזכ חלי זית מלערפין זה עם זה כדי ללחא ידי חובתו ע"כ. ויש לדייק מה שפרש"י אם אין לו מאחד מהן כזית משמע דדוקא בדיעבד מלערפין הוא יש לו כזית אין מלערפין, ולכאורכ מנ"ל לרש"י דדוקא בדיעבד. שוב מלחא שכן בקשה כבר באור חדש. עוד יש לדייק לשון רש"י אצל יש לו מזכ חלי זית ומזכ חלי זית מלערפין זה עם זה, ומשמע לכאורכ דלאו כולכו מלערפי אלא חלי זית מזכ וחלי זית מזכ כול"ל סחם אצל יש לו מכולכו פחות מכזית אחד מלערפין או כלשון הש"ע (ח"ח ס"י ע"ג) וכולם מלערפים לכזית. גם לשון זה עם זה ל"ע.

הקודם במשנה קודם להידור במרור

וברגע נפל מילחא בליבאי לפ"מ דקיי"ל בש"ע (ח"ח ס"י ע"ג ס"כ) דעיקר המל"ח בחזרת ואם אין לו חזרת יחזור אחר ראשון ראשון כפי הסדר שם שנויים. ועיין מג"א (סקע"ו) בשם האגור ומכרי"ל דהמוקדם במשנה מוקדם למל"ח. ועיין חז"ש (סי' ו' סק"א) ד"ל דדוקא במרור איכא קפידא לפי סדר השנוי במשנה כדאמרין בגמ' מאי דעתך דמרורים עפי וכו' וא"כ קשה למח חשבו מרור לבסוף. וע"כ ל"ל מזכ דיש עטם מיוחד להקדים חזרת לכולם ואח"כ עולשין וכו'

ביאור פי' מדור מה הוא

ומידו כעת נראה לבוסף דבאמת דא הוא מחלוקת
בראשונים ז"ל וחלוי צפי' מרור, דכנס בראש
ז"ל פי' המשנה ואלו ירקות שאדם יולא בכן ידי חובתו
בחזרת ובמרור פי' כי לשון כלל הוא, כלומר ובמרורים
כיוולא באלו שראויים לאכילת קלח לאפוקי דברים
כמרים לגמרי דלא חזי לאכילת ולא לשום ברכה. ומכ
שכתב ולא לשום ברכה נראה דכוונתו כיחב לישב קושיה
המג"א איך מצרכים על המרור הא האוכל דבר מר
חינו מצרך עליו דחינו נכנס וכו"ל שלא כדרך הנחת
ולכן כתב דלא חזו לאכילת ולא לשום ברכה וכן.

ודיימב"א ז"ל כתב עליו דבגמ' משמע דמרור שם
פרעי הוא וכ' שהוא מין חזרת אלא שהוא
מר. וכנראה לפרש פלוגתייתו ז"ל דבראש"ס ס"ל דכני
חמש נמי מרורין הם אלא שקרא מרורתא בשם מרור
כיון שהוא מר מכולן, ולכן שפיר ס"ל דמרור הוא שם
כולל. ובה ראי' דקרא ליה מרור סתם ובה כולבו נמי
מרור ניכר, ואי משום דכך שמיכ כרי באמת מרירותא
שמיכ, וע"כ לכן קרא דוקא לזכ מרור משום שהוא מר
מכולם אבל מ"מ הוא כולל כולם. אבל בריעב"א ס"ל
דמרור הוא שם פרעי ועל שם מרירותא נקרא מרור
וכני חמש לא מרורין כן אלא חריפין או מחוקין.

אם צריך להדיר אחר המר ביותר

והא דרבינא דאשכח' לרב אחא ברי' דרבא דכוכ מכדר
אמרירתא ח"ל מאי דעתך דמרירן עפי ובה חזרת
חנן וחנא דבי שמואל חזרת וא"ר אבשיא מליב בחזרת
ואמר רבא מאי חזרת חסא מאי חסא דחם רחמנא
עילון, וא"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן למכ נמשלו
מלריים כמרור לומר לך מה מרור זה שחילתו רך וסופו
קשה אף מלריים חילתן רכב וסופן קשה, ח"ל כדרי בי
ע"כ.

ויש לדייק בלשון בגמ' מאי דעתך דמרירן עפי ובה
חזרת חנן וחנא דבי שמואל חזרת וכו' מאי כביא
כל בני ברייתות ומימרות, ואמר רבא מאי חזרת חסא
ומאי נפ"מ אם הוא חסא משום חס או לא הא בחורב
כתיב מרור וזה מר, ואי לא צפי חסא רק מר מ"ש
דנקרא חסא או לא. וי"ל דר"א בריה דרבא ב' מפרש
כברא"ה דמרור הוא כללי וא"כ כל דבר שהוא מר הוא
מרור. ח"ל מאי דעתך דמרירן עפי, לכאורכ כול"ל מאי
דעתך דמריר עפי דכלוא לא קאי רק על מכ שבי' מכדר
אמרירותא, אלא שהוא ב' מפרש מרירותא כל מיני מר

פרש"י אם אין לו מאחד מכן כזית כולם מלטרפין דאז
כי' משמע דלענין לירוף אין נפ"מ במוקדם. ולכן פרש"י
אבל יש לו מזכ חלי זית ומזכ חלי זית וכו', ולאפוקי
כמ"ש בש"ע שבעיקר להקדים במלכ על סדר המשנה
ואפ"כ כתב וכולם מלטרפין ורש"י ס"ל דגם בבה יש
חילוק וכנ"ל ודו"ק כי זה נכון.

עוד נראה לדייק במש"כ רש"י אם אין לו מאחד מכן
כזית כוונתו דאם יש לו מאחד מכן כזית שלם
אפילו הוא מן המאוחרים מ"מ הוא קודם, דכזית שלם
ממין אחד קודם אפילו הוא נזכר בסוף מחלי זית
כמורק וי"ל.

יצאין בחזרת בשליקמה בעודו מתוק

באופן אחר נלפענ"ד לישב דברי רבינו בגדול מאור
עינינו רש"י ז"ל. ומתחילת נקדים דכחז"א ז"ל
(חי' למס' פסחים) כתב דאין יולאין בחזרת בשליקמא
בעודם מחוק אלא כשכבר נתקשה ונעשה מר, וכביא
ראי' מהא דאמר בסמוך מאי דעתך דמרירן עפי, מבואר
דעיקר המלכ לעולם כמרירות ולפיכך מן המוצהר
שחבא מרירות עפי. ולקמן (דף קע"ו) אמרין לא נישכי
חיניש מרור בחרוסת דילמא אגז חלייך דחרוסת מצעל
ליכ למרורית ובעינן עפס מרור וליכא. ולקמן (פ"ב)
כללו של דבר כל שיש בו עפס מרור יולאין וכל שאין בו
עפס מרור אין יולאין. אלא שקשה מירושלמי דאמר
בסוגיין כחיבון כרי חזרת מחוק כרי חינו קרוי חזרת
אלא מחוק, ר' חייא בשם ר' בושעיא כל עלמן אין כדבר
חלוי אלא בחזרת מכ חזרת תחילתה מחוק וסופה מר
וכו'. ומשמע דיולאין בחזרת בעודם מחוק, וא"כ קשה
דכדין נותן דמוחר לשכוי' בחרוסת ויולאין בה, ודחק
לישב ועיין מאירי כאן.

ברם בחי' במש"כ (ח"ו סי' ל"ב) כתבתי לישב קושיה
כחז"א ז"ל דודאי יולא בחזרת כשכח מחוק, ובה
דאסור לשכוי' בחרוסת אין הכי' שאין עופס עפס מר
אלא ככוונת שר"ך לעולם עפס מרור, כלומר כעפס
החזרת שנקרא מרור וכיון שמשכב לב בחרוסת מרגיש
עפס בחרוסת ולא עפס החזרת. וראי' דבגמ' אמר
ובעינן עפס מרור וליכא ולא קאמר ובעינן עפס מר
דודאי חזרת כמ"ש ראוי הוא ואפילו מחוק כירושלמי
כנ"ל, אלא שעכ"פ ירגיש עפס של המרור בזכ כמו
שכח וככא כיון ששכב בחרוסת או כבשיכ ציעל
לכעפס מרור מיניכ, וכ"כ לצלע מרור דלא ילא מעפס
זה משום דלא עפס עפס מרור ולא פרש"י דלא עפס
עפס מר אלא עפס מרור ואחי שפיר בכל בס"ד.

אילטריך סד"ה כיון דאמרירוחא קפדין טעמא דחד מצטל בחצריה קמ"ל דכיון דיש לכולן טעם מרירות מלטרפין ע"כ. מפורש דס"ל לכולן יש טעם מרירות בשעכ שיולא זכו ידי מרור דאל"כ אלא שעל שם סופן נקראו כן חקשכ למחצא מלטרפין שכרי חזרה אינו מר ומרור הוא מר וכן חמכא ויצטל זכ אה זכ, אע"כ דס"ל דבשעת אכילה איה לכו לכולכו טעם מרירות וי"ל דעכ"פ כמחיקות של חסא מצטל כמרירות.

שיטת הראשונים בדין המרור

והצח רש"י עכ"ה פי' כל ירק מר איקרי מרור נראה דס"ל כהר"ה דמרור הוא מר, וכמאירי כתב נמי ומרור ר"ל כלל כל העשבים המרים וכו' כהר"ה.

אמנם הרמב"ם (כל' חו"מ פ"ז כ"ג) כתב מרורים באמורים בחורב בן החזרה בעולשין וכחמכא וכחרחצונה וכמרור כל אחד מחמשת המינים ורק אלו נקראו מרור, ואם אכל מאחד מהן או מחמשתן כזית ילא. נראה דס"ל דמינים הם וגם מרור מין הוא ופרע ולא כלל וכדעת הריעב"ה.

ובזה משמע דחלוי נמי מה שכחצ בטוש"ע (סי' תע"ג) אלו ירקות שיולאים זכו וכו' וכחצ כרמ"ה בג"ה ואם אין לו חד מאלו הירקות יקח לענכ או שאר ירק מר (אגור), ולדעת המחבר נראה שאינו יכול ליקח שאר ירק מר. אבל נראה דכא זכא חליא, דאי מחרגמינן דמרור הוא מין מרירות א"כ אם אין לו מינים כללו אז יקח שאר ירק מר, אבל אי מפרשינן חמש מינין א"כ הם הוא דנקראים מרור ואין זה חלוי במרירות, ושפיר דוקא חמש מינים וחו לא.

ומעתה נראה דרש"י דס"ל דכל ירק מר נקרא מרור א"כ כל המינים נמי מיירי שיש להם טעם מרירות וכמ"ס כר"ן ז"ל ולכן שפיר כתב דמלטרפין אם אין לו מאחד מהן כזית שכרי כתב כר"ן דמכ"ט אילטריך לאשמעינן דמלטרפין דלא נימא מרירותיה דחד מחצטל בחצריה קמ"ל דמלטרפין, ומיכו' ודאי לכתחילה אף דאין מצטל מרירותיה דחד טעמיכ דחצריה מ"מ כיון דמרור מר עפי מחצטל לכתחילה אין לערבן ולרפן אלא דבדיעבד לא חיישינן כיון דיש לכולן עכ"פ טעם מרירות.

ג' מיני מרור או יותר אם מצטרפין לכוזית

ולפ"ז נראה דאחי שפיר נמי מה שכוסף אח"כ אבל יש לו מזכ חלי זית ומזכ חלי זית, דנראה דאם באמת

וכי' מחדר אמרורין ביותר, וא"ל מאי דעתך דמרורין עפי כלומר שחכ מפרש מרור על שם שמרורין עפי ולא שם פרטי וכל שמר יותר הוא נקרא מרור, וכה חזרה חנן וזכ אינו מר ביותר. וכי חימא דאפילו דחנן מ"מ מן כמוצח לכדר עכ"פ אחר כמר ביותר אלא שבדיעבד יולא גם בחזרה שאינו מר, וכרי א"ר אושעיא מלכ בחזרה כלומר דעיקר מלכ בחזרה ואם כי' כקפידה על מרירות שבו אחאי עיקר כמלכ בחזרה. וכי חימא אחאי מאן נימא לן דחזרה נמי לאו מר ביותר הוא אפטר שכוה ג"כ מין ירק שכוה מר ביותר דחזרה הוא שם לירקות (פיין מאירי כאן), וע"ז משני ואמר רבא מאי חזרה חסא כלומר דכאי חזרה במחניהן חסא הוא וע"כ אינו מין ירק מר ביותר, אלא דגם בחסא לכאורה אחאי אפטר דחורב אמר דוקא בחסא שכבר נחישן וכו' מר מאד אבל כל שלא נעש מר לא, וע"ז מוסיף מאי חסא דחם רחמנא עילון וא"כ כיון דחם רחמנא עילון ודאי שאל לחזור אחר מרורין עפי שכוה כיפך ככוונכ שחם רחמנא עילון, וא"כ כיון שעלכ דכוונכ משום דחם רחמנא א"ל להיות אפילו מר כלל אלא לכראות שחם רחמנא עלן.

אלא דא"כ חקשכ כרי בחורב על מלוח ומרורים כחצי וא"כ ע"כ לריך מרירות, וע"ז כוסף דא"ר שמואל ז"ל אר"י למח נמשלו מלריים כמרור לומר לך מה מרור זה שחילחו רך וסופו קשק אף מלריים שחילחו רכב וסופן קשק, א"כ מרור אינו על שם מרירות אלא על שם דרך ואופן שעשו המלריים. ועיין רש"י שחילכ רכב שחילכ נשעבדו לכן ע"י שכר וכו' מרור סופו קשק בקלח שלו מחקשכ כעץ, כלומר שאין כעעם קריאח מרור אלא משום דמין ירק זה שחילחו רך וסופו קשק כעץ ולא שחילחו מחוק וסופו מר, א"כ ליכא מעליותא במרירות כלל, וא"ל כדרי זו דבאמת ליכא מעליותא במרירות וחזרה לא לריך מרירות כלל, וא"כ אדרבא ממה שרלכ בחז"ה ז"ל לכביא ראי' מוכח להיפך ונמלאו כש"ס בצלי וירושלמי מחאימין בזכ.

דעת דר"ן דמרור בעי להיות מר

ומי"הו כר"ן נראה דס"ל דמרור צפי להיות דוקא מר שכחצ וז"ל, חזרה חסא יש שפירשו אלקרלעינא כאי פירושא ודאי לא נכירא דבגמ' מסקינן דכל אי מן הירקות שאדם יולא ידי חובצו בפסח מדין מרור, הוא מר ויש לו שרף וכו' ואלקרלעינא אין לו שרף ואינו מין מרור כלל. כנכ פי' דהירקות שאדם יולא מדין מרור הוא מר, גם במחני' פי' ומלטרפין לכזית ללאח ידי חובצו, ונ"ל דכ"כ דכוכ מאי למחני לענין כזית מלכ דמלטרפין אלא לגבי מלכ פשיעא ליכ אבל ככא

עוד י"ל קלח לפמ"ש דאיסורין מצטלין זכ אח זכ, ועיין מס' חלב (פ"ד מ"ז) כחלב אינו מצטרף עם ככל חוץ מן הכוסמין וכשעורין מצטרפין עם ככל חוץ מן החיטין, ועיין לעיל בחוס' (ל"ב ע"א ד"ב כוסמין). ולפי"ז י"ל דלענין לירוף נמי לענין מצוה חמירין כיון דרחוקין כן בטעמם אינן מצטרפים אלא שני מינים יחד ולא יוחד, או משום שלא יצטלו זכ אח זכ וכס"ד דבר"ן, וס"ל לרש"י דרק בזכ האופן אין מצטלין או משום ריחוקן ובראשון נראה.

כ"י לו רק שליש זית ממין אחד א"כ אחי שני שלישי זית ממין השני ויצטל אח זכ כמיטע, ולכן כחז דוקא חלי זית מזכ וחלי זית מזכ ומצטרפים זכ עם זכ ולא כולכו כאחד. שוב מלחתי בשפת אמה שדייק כן ברש"י.

וחא דלא חייש לכ כר"ן ושאר פוסקים וס"ל דכולכו ירקוח מצטרפים י"ל דס"ל כמ"ש בעכ"מ ד' מיני מדינה בסמוך דכל שרולכ בטעם כולכו אין מצטלין זכ אח זכ ואדרבא מחזקין, ועיין חוס' שלכי ב"ב. א"כ ככ"ג ס"ל כיון דכולכו אית לכו טעם מרירות אין מצטלין זכ אח זכ ודו"ק.

ישוב למנהג העולם שלוקחים חסא לצאת ידי מרור ובדין מצה ומרור אם צריך שירגיש טעמם ובגדר המרור אם צריך שיהי' מר

דכו"ע שלקות מצרכין עליהן בפכ"א ועד כאן לא קאמר ר' יוסי כהם אלא משום דבעינן טעם מלכ וליכא אצל ככא אפילו ר' יוסי מודה, ע"כ.

וכתב בחי' כרשב"א דטעמיה דר"מ לאו משום דלא בעי איכו טעם מלכ דכא מודה ר"מ בירקות שאינו יולא זכין לא בכבושין ולא בשלוקין ולא במבושלין וטעמא משום דבעינן טעם מרור וליכא, ולכריכת מרור נמי חיישינן דילמא אחי מרור דרבנן ומצטל טעם מלכ דאורייתא, אלא דר' יוסי סבר מלכ כי מצטל לכ בעיל לכ טעמא ור"מ סבר דלא בעיל טעמא, אצל במרור ושאר ירקוח כולכו מודי דבעיל לכו טעמייהו דבישול, ע"כ. הנה מפורש מדברי כרשב"א ז"ל דשלקות אף דלמילחיהו קיימי לענין ברכה לאחר דבישול ומצרכין עליו בפכ"א מ"מ לענין טעם ירק כו"ע מודי דבישול מצטל טעם הירק ואין לו טעם מרור כלל. ובמלכ נמי מחלוקת ר"מ ור"י, דר"מ ס"ל דבישול לא מצטל טעם כמלכ ור"י ס"ל דבישול טעם מלכ נמי מצטל. וכ"כ בפ"י כרשב"ץ (ברכות כ"ג ד"ב דבעינן טעם מלכ) וז"ל, ולא למימרא דר"מ לא בעי טעם מלכ דכא מודה ר"מ בירקות שאינו יולא זכין לא בכבושין ולא במבושלין ולא בשלוקין וטעמא משום דבעינן טעם מרור וליכא וכו' אלא דר' יוסי סבר מלכ כי מצטל לכ בעיל טעמא ור"מ סבר דלא בעיל טעמא, אצל במרור ושאר ירקוח כולכו מודי דבעיל לכו טעמייהו דבישול ע"כ. ועיין גם בגני ראשונים (ברכות ש"כ) שם דבישול מצטל טעמא אצל לענין ברכה מודי דשלקות במילחיהו קיימי ומצרך בפכ"א ע"כ.

מבואר מיכו בדברי הראשונים כחילוק שחלקנו בירקות בין חיים לשלוקות דלענין ברכה ככ"ג במילחיהו קיימי, ומיכו לענין טעם כיכי דבעי טעם ירק דבישול מצטל כטעם לכו"ע. וא"כ אודא לכ חמיכה

מח שכתבתי לידידי כנאון כגדול מכר"מ קנייבסקי שליט"א, קבלתי מכתב ידיו גלילי זכב דר"ת מכ שחמכ אמש"כ בספרי משנ"כ (ח"ו סי' ל"ב) לישב מנהג כעולם שלוקחים חסא לקיים מצוה מרור אפילו קודם שנתישן ונעשה מר. ומרן כחזו"א ז"ל דעמו שאין יולאין בחסא רק לאחר שנעשה מר, וראיתו מכא דאמרו בגמ' (קט"ו ע"ב) לא נשכי איניש מרור בחרוסת וכו' דבעינן טעם מרור וליכא. ולדעתי בעני' מכ שאמרו ז"ל דלריך לעפוס טעם מרור אין ככוונה דלריך לעפוס טעם מר אלא ככוונה שירגיש טעם של החסא שהוא נקרא מרור ואפי' הוא מחוק כיון שהחורב או חז"ל קראו לו מרור די בזכ ללחא, ואם נשלק או כבש אין כאן טעם חסא אלא טעם מבושל.

וע"ז העיר כ"ג וז"ל, מש"כ בסי' ל"ב בדברים חמוכים כרי שלקות במילחיהו קיימי לכל דבר ולמכ לא נקרא שטעם טעם הירק. גם אין טעם לחלק בין מרור למלכ ושאר המלוות שילטרכו כאן לעפוס טעם כדבר יוחד, רק משום דלריך שירגיש במרירות וכמ"ש רש"ם בכה"א (פסחים קט"ו ע"ב ד"ב בלע מרור) ודברי מרן (כחזו"א) ברורים, עכ"ל כ"ג.

שלקות במילחיהו קיימי לענין ברכות ולא לגבי הטעם

ולפענ"ד אי משום כל לאו חזרה הוא, וכנה חמיכה ראשונה דשלקות במילחיהו קיימי לכל דבר ולמכ לא נקרא שטעם טעם ירק, איברה דכן מבואר בכה דאמרו בגמ' (ברכות ל"ח ע"ב) ועל הירקות אומר וכו' דרש רב נחמן משום רבינו ומנו שמואל שלקות מצרכין עליהם בפכ"א וחזרינו כיורדים מארץ ישראל ומנו עולה משמי' דר' יוחנן אמר שלקות מצרכין עליהן שכ"ג, ואני אומר במחלוקת שנויה דחניא יולאין בריקן כשרוי אצל לא במבושל אפי"פ שלא נימות, ולא היא

כ"ג דלמכ לא נקרא שטופס טעם כירק כיון דלענין
צרכה צמילתיכו קיימי דודאי בני חרי עניי נינכו
דטעס של בצרכה הוא ענין אחר וטעם המלוח הוא
שליך להיות המלוח ולטעום טעם כירק שהוא חללו
במרור זו הא חינו כאן כמוצן וק"ל.

חילוק בין טעם מצה לטעם מרור

ומעתה נבוא לדיוקא בשנייה דאין טעם לחלק בין מרור
למלח ושאר המלוות שילטרכו לטעום טעם
הדבר יותר רק משום שליך שירגיש במרירות וכמ"ש
הרשב"ם בבידא (פסחים דף קע"ו).

ולמענ"ד נראה גם ככה ליטב בחרי חנפי חדה דמדברי
בגמ' ברכות כ"ל מבואר דבמלח נמי צעי
טעם מלח כמו במרור וכמ"ש הרשב"א ודעימי' כ"ל
וכ"כ הרא"ש ז"ל שם לכאורה וכמאירי פסחים. אמנם
חריי (ברכות כ"ל) בקשו וז"ל, ותימכ הוא זה שלא
מלינו דבעינן טעם מלח אלא לחם עוני ומפרשים רבני
לרפח ז"ל דבעינן טעם מלח עניי וליכא וזו כיון שביא
מבשלת בוי לכ מלח עשירכ ע"ש (כביאו המעדייט
אות ז'), וקלח ל"ע שלא הביא דבוא מחלוקת הראשונים
ז"ל.

אי בעינן טעם מצה בפיו

ודברי רבינו בגדול הרמב"ם ז"ל לא צוררין לי שכתב
(פ"ו מב' חו"מ כ"ו) וז"ל, אבל מלח שנשלה
חינו יולא זה ידי חובתו שברי אין זה טעם פת. כנה לא
כתב מפני שאין זה טעם מלח אלא שאין זה טעם פת.
וי"ל דלא צעי טעם מלח כלל וכחריי. ומיכו כ"ה שם
כביא מפסחים (דף מ"א) יולאין צריק כשרוי ומבשל
וכו' ובכלכות יולאין צריק כשרוי וכו' מ"ע משום
דבעינן טעם מלח וליכא ע"כ, וקיי"ל ר"מ ור"י הלכה
כר"י ע"כ ע"ש. נראה דס"ל דעת הרמב"ם נמי דצעי
טעם מלח ודלא כחריי.

והצוד (ס"י חס"א) כתב, ובמלח כשרוייב צמים אחר
האפייכ אבל נחשלה אחר אפייכ אין יולאין זה
אפילו לא נימוחה, ובכ"ה שם כתב דהרמב"ם ורש"י
והרוקח ומכריי"ל ס"ל דכל שרוי צמין אפילו בכלי שני
ליכא טעם מלח, וכה דאמרינן בפ' ע"פ (סוף דף קע"ו)
בלע מלח יולא בלע מרור לא יולא דבעינן טעם מרור
וליכא, אלמא דטעם מלח לא צעינן כיינו לומר דכיון
דראוי לטעם מלח חינו מעכב דכל כראוי לצילח אין
צילח מעכבתו משא"כ מרור דמשו"כ קפיד רחמנא למרר
פיו של אוכל זכר לוימררו את חייכם, אבל מלח לא

צעינן אלא שיכא נקרא לחם וראוי לטעם מלח ובשרוי
וחמין חינו נקרא לחם ואין צו טעם מלח ע"ש. ובס"י
חפ"כ כתב הטור בלע מלח יולא דמקרי שפיר אכילה
בלע מרור לא יולא דטעם מרור צעינן.

נראה לכאורה דס"ל בחילוק בין מלח למרור דבמלח
אכילה צעינן ואכילה מקרי צלי לטיסכ ובמרור
טעם צעינן ומשמע דבמלח לא צעינן טעם. ולכאורה
ל"ע דדבריו סתריי נינכו דבמלח שנחשלה כתב שאינו
יולא זה וע"כ משום דצעי טעם, ואי נימא דס"ל כחריי
כוכ אחי שפיר אמנם נראה דלא ס"ל כחריי. גם בלבוש
דחק עלמו ברבכ לישב קושיא זו, ועיין ע"ז (ס"י חפ"כ
סק"ע) דבמלח אף דצעי טעם מלח מ"מ לא לוחה
החורכ על הרגשת הטעם אלא אכילה לחוד וצליעכ
מקרי אכילה, אבל במרור צעינן זכר למרירות ואם לא
ירגיש אין זכר ע"ש. ולפ"ז י"ל דדא הוא סדרת הטור
שכתב ובמלח אכילה צעינן, כלומר אכילה לחוד בלא
הרגשת טעם וכמ"ש בע"ז.

והנראה מעתה לא מיבעיא למ"ד דמלח לא צעי טעם
מלח צפיו וכדעת חריי ובמרור צעי טעם מרור
א"כ נראה בחילוק, אלא אפילו להחולקים דבמלח נמי
צעי טעם מלח מ"מ כרי בחילוק דבמלח צעי אכילה וכל
שטופס טעם פת כרי איכא כאן אכילה, אבל במרור
כרי אין כחיוצ משום אכילה אלא לזכר דבר המיוחד לו
משום חסא דחם בקצ"כ על אבותינו או משום וימררו
או מחרייכו שפיר צעי טעם מרור צפיו כדי לזכרון
הנס, וא"כ אחי שפיר בחילוק בין מלח ומרור אלא
דאעפ"כ לא צעינן שיכא מר.

מרור תחילתו רך וסופו קשה

ותנן בהם במשנה אלו ירקות שאדם יולא בהם ידי
חובתו בפסח בחזרת וצטולשין וכו' ובמרור, ובגמ'
אמרו חזרת חסא ומרור מרורחא, ופריך ואימא מרורחא
דכופיא. וכנה נראה דמרור דבמשנה ובגמ' נמי מין אחד
מחמשת מינין הוא ואינו שם כולל על כולכו, ורש"י
פ' מרור פפורץ, וכן בסמוך רבינא רשכחי' לרב אכא
צרי' דרבא דכוכ מכדר אמרורחא פרש"י פפורץ, וא"ל
מאי דעתך דמרינן עפי וכה חזרת חנן ופרש"י רישא
דכולכו חזרת חנן אלמא ביה קדמי לכולכו ובעטם משום
דזכר הוא דחם רחמנא עלן, אלא דא"ר שמואל צר נחמני
א"ר יונתן למח נמשלו מלריים כמרור לומר מכ מרור זה
שחילתו רך וסופו קשה אף מלריים תחילתן רך וסופן
קשה ופרש"י בתחילת נשחטדו ע"י שגר שכיו שוכרין
לוחן, מרור סופו קשה בקלח שלו מתקשה כעץ ע"ש.
ועיין רש"י עכ"ה שפי' כל ירק מר איקרי מרור, נראה

לכאורכ דס"ל דמרור מר הוא, וי"ל דיש ירק כגון חסא שאינו מר ויולאין ידי מרור חלא כל ירק מר בסחם מקרי מרור וז"ע.

והנראה דבגמ' דרשו חזרת ע"ש דחם וגם ר"ש צ"נ דדרש למכ נמשלו מזריים וכו' לא דרש תחילתו רך וסופו מר חלא תחילתו רך וסופו קש (ועיין מאירי). ויש מפרשים מלכ וחזרת ועליו אמרו למכ נקראת חסא דחם רחמנא עלן ופרקינן ואף היא נקראת מרור וכו' ורך וקשכ פי' על שאין בכל העשבים שיחקשכ כ"כ בסופו כחזרת שחקלנו שלו מחקשכ כעץ, ובתלמוד כמערב פי' תחילתו מחוק וסופו מר וכו' וכו' שאלו וכו' חזרת מחוק הוא וביאך הוא קרוי מרור ואמר ר' אבשיא אין בדבר חלוי חלא בחזרת מכ חזרת תחילתו מחוק וסופו מר אף כך עשו מזריים וכו'. ובבבבבב (פ"ז מכל' חו"מ אות כ') וז"ל, ומלכ בחזרת כדאמר חסא מאי חסא דחם רחמנא עלן ופרקן ועוד שנמשלו מזריים לחזרת שתחילתו רך וסופו קשכ וכו'. ובירושלמי פריך האי חזרת מחוק הוא ומשני כל עלמו של חזרת מפני שנמשלו לו במזריים וכו'.

בדין מרור שאינו מר

מבואר מדברי כה"ס דילן עכ"פ דחזרת לא צפי מר דוקא וכשם מרור הוא או משום שהוא שם פרעי לאחד כמינין וקראו בו כל כמינין או שהוא על שם רך וקשכ ולא על שם מר ומחוק לפי ש"ס דילן, ולכירושלמי הוא משום מחוק ומר. אמנם לפי כירושלמי לכאורכ יולא גם במחיקות שלו, וא"כ ממ"נ לש"ס דילן הוא משום רך וקשכ וממילא ליכא קפידא אמרירות כלל ולכירושלמי עכ"פ יולא כשהוא מחוק, ובאמת כי לא מלינו בשום פוסק דלכירושלמי לא יולא במחיקות שלו עד שיעשה מר וכמו דלמ"ד רך וקשכ לא מלינו דלא יולא עד שיחקשכ וכל חסא יולא בו, ככ"נ למ"ד מר ומחוק דיולא בו ולא לישהמיט חד מן הפוסקים להשמיטנו דלא יולא בחסא לפי ש"ס דילן עד שיחקשכ כעץ, ואדרבא אז אינו ראוי לאכילת כלל.

וראיתי להלבוש (סי' הע"ג ס"ב) שכתב ושיקר המלכ בחזרת אע"פ שהיא מחוקה ואין בה מרירות כ"כ כמו בשאר מינין מ"מ קים לכו לרז"ל בלשון הקודש וכו', ועוד שתחילתו מחוק וסופו מר. ועיין ב"י (סי' הע"ג) וב"ח שם (אות י"ח) וז"ל, מלכ בחזרת אע"פ שהיא מחוקה ואין בה מרירות כלל, שוב מלחתי בעכ"ש (סי' הע"כ סע"ו) שכבר קדמי במה שכתבתי וז"ל, בלע מרור לא יולא משום דצעינן שיעטום טעם מרור צפיו וכשבלע אין טעם טעם מרירות, ואין לשאול הא מוצח

שבמרור כוי חזרת וכו' אין בו טעם מרירות כלל ד"ל דבחזרת חל שם מרור מפני הקשוי כמ"ש בסי' הע"ג סע"ז חבל בשאר מינין שם מרור הוא מפני המרירות, וכיון שאינו עושה טעם מרירות לא יולא, וממילא דגם בחזרת לריך שיעטום טעם חזרת דא"ל לחלק בין מין מרור זה למין מרור אחר ונאמר דבחזרת לוחה לטעום כמרור צפיו כל מין מרור שאוכל ירגיש צפיו מכ שאוכל ולא ע"י בליעת ע"כ ע"ש. ושמחתי כעל כל כון שמלחתי לי ראי' ברורכ לדברינו צפי' שיעטום טעם מרור שפי' ג"כ דהקודם היא שיעטום טעם הירק בין שהוא מר או מחוק כל שנקרא מרור ואוכלו לריך שירגיש טעמו צפיו ובזכ ויולא ידי חובתו.

פי' רשב"ם דב"ע מרור לא יולא

אלא דאכתי פש לן דברי כה"ס ש"יין עליהם כג"ח, וכן אמר דאי צעינא לדחוק כי' נלפענ"ד לפרש גם דברי כה"ס לדרךנו וכו' שכתב שם וז"ל, בלע מרור לא יולא דצעינן טעם מרור וליכא, ויש לדייק דכול"ל דצעינן טעם מר וליכא דכא עכשיו לפי דרכו מכדר אמרירות. ובמה שכתב דצעינן טעם מרור אכתי לא משמע דצפי מר דוקא דאפשר טעם מרור כיינו חסא שהוא מחוק וג"כ טעם מרור הוא. גם מכ שכוסף שם וז"ל, דמשו"כ קפיד רחמנא למרר את פיו של אוכל זכר לו ימררו את חייכם ג"כ קשכ דכיל"ל משו"כ קפיד רחמנא שימרר את פיו או שיאכל דבר מר צפיו, או שיאמר דמשו"כ קפיד רחמנא למרר צפיו צ"כ שמשית. ולכן י"ל דכה"ס ג"כ מפרש דאין כהקפד על המרירות חלא על טעם מרור, וכי פירושו דצעינן טעם מרור כיינו טעם של הירק כנקרא מרור אם הוא חסא שירגיש טעם חסא או שאר כמינין אי מר אי מחוק רק שיכ"י טעמו של מרור וע"ז הקפידה החזרת.

ובזה יתפרש נמי דמשו"כ הקפידה החזרת למרר את פיו של האוכלו, כלומר שיכניס מרור צפיו וירגיש פיו טעם כמרור, וכיינו למרר שיכ"י בו טעם מרור. ולפ"ז גם דברי רשב"ם לאו תיובתא לדברינו, ואדרבא מכ שמפרשים לשאר פוסקים ככ"נ לכה"ס וז"ל, כן כי' אפשר לדחוק דברי כה"ס וז"ל. אמנם שנויא דחוקא היא ולא משנינן, לכן נלפענ"ד דדברי כה"ס כפשטן הם וכמ"ש בגי' ומ"מ לא קשכ לפענ"ד דכנראה דבר זה הוא מחלוקת הראשונים וז"ל, ואעתיק כאן מכ שכתבתי בחי' לפסחים (דף ל"ט) בס"ד וז"ל.

מהלכות הראשונים אי מרור בעי דוקא מר

לבאור נראה דכא מילתא אי מרור צפי דוקא מר או מחוק מחלוקת הראשונים וז"ל, כה"כ צפי

כמשנה ואלו ירקות וכו' פי' ובמרור דכח לשון כלל כלומר ובמרורים כיוצא באלו שראויים לאכילת קלח לאפוקי דברים המרים לגמרי דלא חזי לאכילת ולא לשום ברכה. ובריעצ"א ז"ל (פסחים דף ל"ט) כתב עליו דבגמ' משמע דמרור שם פרטי הוא. ולכאורה נראה פלוגתא למכ נקראו כולו על שם מרור דדעת הרא"ה דמרור שם כולל הוא על כל ירקות המרים שראויים לאכילת קלח כולו נקראו מרור, וא"כ חסא נמי בכלל בני הוא ומר הוא. ומכ שקרא מרורחא בשם מרור הוא משום שהוא מר מכולן אבל שם מרור הוא שם ככולל דכולו מרים הם בעלם ועל שם זה קראו בחורח מרור לכולו. אבל לבריעצ"א דמרור הוא שם פרטי וכינוי לפי שהוא מר ועל שם מרורייתו נקרא מרור, אבל בני אחרינא כל אחד שמו עליו ורק משום שם ליווי נקראו מרור ולא שם מרורין או משום וימררו דכתיב באורייתא, וכיון דבני באו לזכר של וימררו וחסא שתחילתו רך וסופו קשה נקרא נמי בשם מרור מטעם זה אף שאינו מר בעלם, כן י"ל לדעת בריעצ"א.

גם מדברי בר"ן נראה דס"ל דגם חסא מר הוא שכתב וז"ל, חזרת חסא יש שפירשו אלקלענינא כאי פירושא ודאי לא נכירא דבגמ' מסקין דכל א' מן הירקות שאדם יולא ידי חובתו בפסח מדין מרור הוא מר ויש לו שרף וכו' ואלקלענינא חזן לו שרף ואין מין מרור כלל. הנכ דפי' דהירקות שאדם יולא י"ח מדין מרור הוא מר, גם במחני' פי' ומלערפין לכזית ללחא ידי חובתו וז"ל דכ"כ דכוכ מלי למחני לענין כזית מלכ דמלערפין אלא לגבי מלכ פשיטא ליה אבל כחא אינערין סד"א כיון דאמרירותא קפדינן עממא דחד מצטל בחצריה קמ"ל כיון דיש לכולם טעם מרירות מלערפין. פי"כ מבואר דס"ל דכל הירקות שיוצא בכן משום מרור חית זכו טעם מרירות וחסא פי"כ נמי בכלל הוא. ומדברי הרמב"ם (פ"ז מהל' חו"מ סי"ג) משמע דס"ל דמרור הוא שם פרטי וכדעת בריעצ"א. ומיכו לא ברירא לן אי בעי מרירות בחסא, ולפי"ז שפיר יש לומר דדעת הרשב"ם ג"כ כהרא"ה ובר"ן דבעי מרירות ממש.

ובאמת כי כן מלחתי במרדכי (פסחים קע"ו) שפי' בדברי הרשב"ם וז"ל, בלע מרור לא ילא דבעינן טעם מרור בעי' וליכא דמשו"כ קפיד רחמנא בדבר מר כדי למרר פיו של אדם זכר לוימררו את חייכם כי"פ הרשב"ם, עכ"ל ע"ש. והנכ שפי' ז"ל בדברי הרשב"ם דבעי מר אלא שנראה שבמרדכי בוסף חיבה אחת מכ שלא מוצא ברשב"ם שלפנינו וז"ל, דמשו"כ קפיד רחמנא בדבר מר וברשב"ם שלפנינו ליחא לחיבת בדבר מר, ואולי הם חוספת המרדכי לפרש דברי

הרשב"ם, עכ"פ נראה דמפרש דברי הרשב"ם כנ"ל דבעי מר בעי'. אבל נראה ג"כ דאי לא כתב חיבתו בדבר מר אפשר לפרש דלא בעי אלא מרור, א"כ לדברי הרשב"ם כפי שם לפנינו כי' אפשר לפרשם כמו שר"ינו מחילת וכו"ל.

א' כל ירק מר בשור למרור

ובמה שכתבו כי' אפשר לפרש מחלוקת הפוסקים בש"ע (א"ח סי' תע"ג) שכתב הרמ"א דאם אין לו אחד מהירקות האלו יקח לעכ או שאר ירק מר (אגור) ולדעת המחבר נראה דאינו יולא בשאר ירק וכן חלקו באחרונים על הרמ"א ז"ל. וי"ל דבכח תליא אי מרור הוא שם ככולל של כל דבר מר וכדעת הרא"ה א"כ אם אין לו יקח אחרים דאלו המבוארים במחני' הם רק למלכ מן המובחר ולא לעכב דמרור כולל כל הירקות, אבל אי מפרשינן דמרור הוא שם פרטי א"כ אין לן ראיה על ירקות אחרים המרים וז"ע. (וקל"ע לברמ"א ממשינות פירובין פ"ב מ"ו וכן שמעתי שיולאין בעקרבנים בפסח וחזרתי על כל תלמידיו ובקשתי לו חזר ולא מלחתי, ופי' רע"ב עקרבנים ירק ואין אדם יולא בו ידי חובתו בפסח, ופי' חוס' חדשים בשם מהרש"ח שם, ולדעת הרמ"א כיון דליכא מלכא חסא לא ילא בעקרבנים וז"ע וי"ל).

ומ"מ לדידן כיון שישנו דברינו בס"ד נראה לפענ"ד כאוכל חסא אפילו מן המחוק אין מזניחין אותו כמנהג העולם וכמ"ש בספרי כנ"ל, ויחלו עניים וישמחו וימררו את פיהם במחוק חסא שיחוס רחמנא עלן וימחקו כדינים עלינו ועל כל ישראל עד עולם.

לצאת ידי מרור בחסא שהוא מתוק

שם בגמ' דכוכ מכדר אמרירותא, עיין חזו"א א"ח סי' קכ"ד אות ל"ע אי יולאין ידי מרור בחסא שהוא מחוק ולא מר, או שימחין עד שיחמרמר ועיין חכ"ל סי' קי"ט ובגמ' לקמן דף קע"ו ע"ב לא נשכי איניש וכו' ופרש"י שאינו טועם טעם מרור וס"ל דמרור צסופו נעשכ מר עכ"פ ומיכו מפרש"י כאן מרור סופו קשכ פי' בקלח שלו מחקשכ כעץ משמע דאין זה משום דצסופו נעשכ מר אלא קשכ כעץ ועיין גם בע"כ כאן סד"א הואיל וסופכ להקשות ופרש"י קלח שלכ נעשכ עב ועיין ח' הרשב"א ברכות ל"ח דבישול בירקות בטל ליה לעעמיכ כלומר לעעם ירק ועיין רשב"ם לקמן קע"ו ובח' בר"ן כאן ובספרינו משנ"כ (ח"ו סי' ל"ז וח"ו ס' ס"ח) באריכות לענין אוכלי חסא (סאלאע) למרור.

ומדריק בזכ כלשון דרש"י ז"ל בקדים וצדמאי וכו' אפי"ג דמעשר ירק דרבנן ואפי"כ כוי לכ מכב"ע וממילא אפי"ל דכ"ג לישנא אחרינא ס"ל דמעשר ירק דאורייתא ושפיר אינו יולא בעבל דמעשר ירק לכ"ע דלדידכו כו"ל מכב"ע דאורייתא דאינו יולא לכ"ע.

וראיתי למרן בשו"ת בית שער (א"ח סי' רי"ג) קושית כשאל דברי מרור הוא דבר מר וא"כ האוכל עבל מרור כוי שלא כדרך אכילתן ואינו עובר אע"פ ויולא ידי מלוח מרור ע"ש ולמכ כחצ רש"י אכל בעבל לא, ומרן ז"ל השיב לו בכמה אנפי.

ולפענ"ד קושית כשאל מעיקרא ליחא דכתינח אס אכל תמכא למרור שכוה מר אכל מי שאכל חסא שכוה מחוק מאי איכא למימר ועיין ירושלמי ובספרינו משני"כ ח"ז סי' ס"ח באריכות דמרור לאו דוקא שיכא מר, ובחוס' לעיל ובמאירי שם דחסא תחלתו מחוק וסופו קשכ, שוב ראיתי למרן ז"ל שחי' נמי כעין זכ ע"ש.

ולפי קושית כשאל וכס"ד שלו כי' נלפע"ד לומר ע"פ דכלל כי' כורך מלח ומרור ואוכל צדד לקיים מה שנאמר על מלוח ומרורים יאכלו וכו' ולכאורכ אמאי לא סגי בזכ אחר זכ וע"ד מ"ש כל שאינו בזכ אחר זכ אפילו צדד אחר אינו אכל נראה דכשג"א כצין בדברי כר"א"ש דמרור לא צפי כזית משום דלא כתיב ציכ אכילא וכנראה לומר דודאי אפילו נימא דמרור אינו ראוי לאכילא וכוי שלא כדרך אכילתן אכל האוכל מרור ומלח ופסח יחד ככ"ג ודאי דרך אכילא הוא שכן דרך בעולם לאכול תמכא ע"ש בשר וא"כ שפיר כוי דרך אכילא וז"ש כלל כי' כורך מלח ומרור ואוכל צדד לקיים מה שנאמר על מלוח ומרורים יאכלו וכו' דכוא ס"ל דאכילא קאי אחרוניו ודלא כשג"א וכבר בקשו האחרונים אשג"א כנ"ל ולכאורכ תקשכ כה מרור כוי שלא כד"א ולכן כדי לקיים יאכלו כי' כורך מלח ומרור צדד שיכא כדרך אכילתן.

ובמה שכתבנו כי' אפשר לישב נמי קושית כמג"א כאיך מצרכין אמרור וכלא אינו ראוי לאכילא כוא ולכלל אחי שפיר שכרי כרכו צדד ואכלו וכוי ככ"ג דרך אכילתן ואחי שפיר, ומכ"ע יש לומר דנכחו בעולם שמצרכין אכילת כרפס ומכונין לכו"ל אמרור בצרכת בפכ"א ואין מצרכין אמרור צפי"ע, ומיכו צעיקר דברי כשאל עיין צ"ח א"ח (סי' רי"ג) מה שכאריך לחלוק עליו.

רש"י ד"כ ומלטרפין לכזית, אס אין לו מאחד מכן כזית, משמע דרק צדיעצד מלטרפין אכל לכתחילא עדיף ממין אחד, ועיין אור חדש ובח' כתבתי דכיון דקיי"ל כל בקודם צמשנכ קודם למעלה א"כ פשוט כיון דכוא קודם למלוח אין לנרפו לכתחילא ע"ס הפחות ממנו שאינו קודם למלוח ואין לנרפו שניים משני מינין אס יש לו מאחד דלא חזרת קודם. עוד נראה לומר, דממין אחד אפילו יש לו רק כזית ממרור שכוה האחרון צמשנכ ואפי"כ חשוב יותר ליקח שיפור שלם מככזית שיש לו מלנרף ח"ו ע"ס עוד חלי זית כגס דכחלי זית כוא ממין בקודם צמשנכ, ולכן כתב רש"י אס אין לו מאחד מכן כזית.

פסול מרור של פבל משום מהב"ע

רש"י ד"כ וכדמאי ובמעשר ראשון וכו' אכל בעבל לא ואפי"ג דמעשר ירק דרבנן כוא לכ מלוח ככאכ צעצירא וכו'. וכנה רש"י לשיעורו מש"כ לעיל (ל"כ ע"ב ד"כ דמאי) אינו כוא לכ מלוח ככאכ צעצירא ולשיעורו אולי דס"ל דשייך מכב"ע אפילו דרבנן אמנס דעת קלח ראשונים דצמלוח דרבנן לא אמרינן מכב"ע ולדידכו תקשכ קושית רש"י דלמכ לא חשיב צמשנכ דיולא צמרור של עבל, ונכריח מזה עכ"פ דדרבנן אמרינן מכב"ע.

וי"ל לפי מה שפירשתי צס"ד צמק"א אכא דאמרינן לקמן ע"ב אכל מרור דרבנן נפיק צכ ופי' רש"י ד"כ כעין דאורייתא תיקון ואין לו כיתר צמושבות ומרור איתקש למלח וכו' לישנא אחרינא מלח צזמן כזכ דאורייתא ומרור דרבנן (פ"ב דף קע"ו) וזכ שמעתי וקשיא לי צזמן כזכ מי מסקי מעשר שני לירושלים וכו'. ונראה דרש"י ולי"א פליגי צפי' מרור דרבנן אי ככוונכ דקאי על כמרור צעלמו כלומר שמלוח אכילת מרור צוכ"ז כוא מדרבנן או אמעשר שני, שנפרש אי אכל מרור של מעשר שני שכיח דרבנן אי נפק ציכ מלוח מרור דאורייתא. ומיכו מלוח מרור לעלמו כוא מלוח דאורייתא וי"ל דרש"י לשיעורו דמעשר ירק דרבנן אפילו צזמן כבית, אמנס כסמ"ג כציא מספרי דמעשר ירקות דאורייתא, ולפי"ז י"ל דכא פליגי דרש"י לשיעורו דמעשר ירק דרבנן כמ"ש צמשנכ כאן לכדיא ד"כ וצדמאי וכיון דמעשר ירק דרבנן א"כ מפרש אכל מרור דרבנן ביינו כמעשר שני דכיינו צפי רמי צר חמא מכו שילא אדס ידי חובתו צמרור של מעשר שני לירושלים כיון שכמעשר דרבנן, וכל"א ס"ל דמרור של מעשר שני דאורייתא כוא דמעשר ירק דאורייתא א"כ מאי משני מרור דרבנן ע"כ דכוונתו מרור דרבנן כיינו צזמן כזכ מרור כוא דרבנן וככן כי זכ נכון צס"ד.

דף ל"ט ע"ב

בדין המלח אי דמי פירות שאינו מחמיץ, ודין לגבי הכשרת המקדח ואם מקבל פומאזה

כ"ז שלא חשב על השלג ומלח למשקן אינם מק"ט

וראיתי בחיבור לעכרכ (כל' מקואות כלל ב' סמ"ז) שכתב לפמ"ש כחמ"ס (יו"ד סי' רי"ג) וז"ל, ולכאורכ למ"ש רש"י בחומש ולמכ שכבין כרא"ס דמקרא חך מעין ובור חרתי שמעת מינייך ושמעין מזכ גם יכ"י עכור העובל בו נמלא דכזכר בקרא שניכס עכרת כמים המחזירים ועבילת העובלים כי אפשר לומר כל שיטתו בקבלת עומאכ בחלוש מיכא ישנו בכלל יכ"י עכור להעלות העמאכ העובלים בו לאפוקי שלג וכפור וכיו"צ שאין בו עומאכ אין בו עכרכ לעובלים וכו' עכ"ל. וכוא ז"ל הקשה עליו דגם אם נאמר סברא זו איך נפיק בכלל זה שלג וכפור, דכא גבי שלג אמר להדיא חשב עליו למשקין מקבל עומאכ משקין, כרי נמלא דגם שלג בכלל זה דמקבל עומאכ בחלוש וכ"כ לכפור וגליד. ודוחק לחלק דמ"מ כ"ז אינו חלל בחשב עליו למשקין חבל כל זמן שלא חשב עליו כרי מק"ט דמ"מ כרי הוא בכלל קבלת עומאכ בחלוש. ושם בוסיק שם וכתב וז"ל, ונראה דכגם דאמרו בגמ' בכל גווני שלג וכו' אין ממעטין ומיירי אף בלא חושב עליו דאין מק"ט מ"מ סובר הרמב"ם דכיון דאם חושב עליו מק"ט מקרי גם עכרכ דבר המק"ט לענין זה שאין ממעטין מכ"ט בחלון. ולפ"ז ע"כ מלח דממעט בחלון כמ"ש הרמב"ם בעצם דאין מק"ט גם בחושב עליו בכל גווני אין מק"ט, ע"ש מה שכתבתי בזה.

ולפענ"ד ח"א לומר כן שכרי להדיא כתב הרמב"ם (פ"ג מהל' עו"א כ"א) וז"ל, כבר ביארנו שאין האוכלין מתעמאין עד שיכשרו וכל אוכל שאינו מיוחד למאכל אדם אינו מקבל עומאכ עד שיחדו לאדם (כ"צ) אוכל שהוא מיוחד לאדם במקום כזה ואינו מיוחד לאדם במקום אחר במקום שהוא מיוחד בו ח"א מחשבה ליחדו לאדם ובמקום שאינו מיוחד בו לריך מחשבה ליחדו לאדם ואח"כ יקבל עומאכ וכו' ע"ש. הנה מבואר דאפילו שהוא מיוחד למאכל במקום אחד רק שאינו מיוחד למאכל במקום השני במקום שאינו מיוחד למאכל לריך מחשבה, וכל שלא חשב עליו אינו בכלל מק"ט. וא"כ נראה דכ"ש שלג וכפור ומלח וכו' דאף שם בכלל מק"ט כשחשב עליהם מ"מ כ"ז שלא חושב כרי הם אינם בכלל מק"ט, ח"כ מה שחשב עלה בגאון ז"ל לדוחק לפענ"ד הוא כיושר ובהמת.

אמר דבי ר' שילא ותיקא שרי וכתניא ותיקא חסור לא קשיא הא דעבדיה במשחא ומלחא וכו'. ופי' כרא"ס במשחא ומלחא כיון דליה זכ מיה חלל משחא מי פירות כן ומי פירות אין מחמילין וכו' ובאשכנז נכחו שלא ליתן מלח בעיסת מלח וכו' וי"א משום דמליחא כרותח ויש מביאין רא"י וכו' מהכא ותיקא במלחא ומשחא שרי ולאו רא"י היא דמלח ממכר בחומץ כשנילושכ במים חבל אם נילושכ במי פירות המלח לבדו אינו גורם בחימוץ. וכנה בעור (ח"א סי' חס"צ) פסק שהמלח אף שהוא זא ממים אינו מחמץ וכו"ל מי פירות, ומביא רא"י מגמרא דשרי ותיקא במשחא ומלחא. וביו"ד כל' מקואות (סי' ר"א סמ"כ) כשחשב דברים שמוחרין לעשות מהם מקוב כשמיט מלח וכב"י הקשה למכ כשמיטו, ונראה דכיון כשמיטו כיון דס"ל דמלח כו"ל מי פירות ח"כ אינו כשר למקוב.

אמנם כרא"ס (ר"פ חינוקות בכל' מקואות) מביא שלג וברד וכפור וגליד ומלח מעלין את המקוב, ומסיים שם אפי"פ שכן שאובין דלא שייך פסול שאובין חלל במים ואפילו עשה כל המקוב מאלו וכביאור לחוך המקוב בכלי כשר, המקוב כשר, עכ"ל. נראה דס"ל דמלח כו"ל דין מים, וא"כ אמאי ותיקא שרי משום מלחא ומשחא אכתי כו"ל מים ומי פירות. ובק"נ כנראה כרגיש בזה וכתב שם (אות כ') במלח, דמלח נמי מי פירות הוא וכוא חמוכ אמאי הוא כשר למקוב, ואפילו לדעת הרמב"ם (כל' עו"א כ"צ) דאזלינן בחר רוב ואם נחערב רוב דבש או יין מקרי משקב ומקבל עומאכ, וא"כ אפשר דליכוי מי פירות ומלח למקוב. חבל כרי כרא"ס סיים אפילו עשה כל המקוב מאלו ח"כ ע"כ דלא כוי מי פירות.

ודגה כנובי"ח (סי' נ"ז) חמכ על הרמב"ם דכפ"י מהל' עו"א פסק דמלח כוי מי פירות ואינו מכשיר ואינו מעמא, ובפ"ז מהל' מקואות פסק כסחם משנה דמקואות דמלח מעלה את המקוב, וכתב דלא מלא מי שברגיש בסחירי. וגם מיהן בתי' בד"מ (ח"א סי' חס"צ) דמחלק בין מלח שחופרין מן הקרקע למלח שמצלין אותו דכל כה"ג כו"ל להרמב"ם להשמיטו. וכגאון מוכ"ר איסור ליסא רלכ לישב כנ"ל ודחכ דבריו, גם כגרי"מ פישלם רלכ לישב לפי דברי מהר"ל חנליש בכהכות בעור וגם זה דחכ כנובי"ח וכניח כדבר צ"ע.

ביאור הש"ס והברד והכפר אין ממעפין בחלץ

ומה שכתב הרמב"ם (פ"ו כ"ג) דהשג וכו' וכדור וכו' כפור
אין ממעפין בחלון מפני שכן ראויין ומקבלין
עומאכ ל"ל דשאני כחם דבעין דבר שיניח שם ולא
יסלקנו, וכל שראוי מ"מ כיון דכידו לסלקם ללרכו
ראויין כן במליאות ולכן אין ממעפין. וראי' לדבר שכתב
שם וכמלה שממעט מיידי דמערב בקוליס שאינו ראוי
לא לאכילת ולא לעבדכ וכו' ולפי שיעתו דכל שאינו
מאכל כרי מלח נמי אין אוכלין אותו כמו שהוא, ועיין
רש"י ד"צ שפי' כמלה לא מקבל עומאכ דלאו אוכל הוא
באנפי נפשיה ואמאי לא ניחא ליה להרמב"ם בטעם זה.
אמנם הרמב"ם כוסיף דמערב בקוליס לפי דבלא"ה
כרי ראוי הוא במליאות או לעבדכ או לאכלה, וכיון
דראוי הוא בכל אופן אינו ממעט. עכ"פ נראה דשאני
כחם דכל שראוי הוא לנעלו אינו ממעט שמה ימלך
ויחלנו ללרכו ולכן מקרי נמי מק"ע, אבל בסתמא לא
מק"ע כל זמן שלא חשב עליו, כנלפענ"ד שלא יסחרו
דבריו ז"ל.

מלח מי דרי כדבר המקב"ל מומאה

איברא דמדברי הרמב"ם כללו מבואר להדיא דמלח
נמי מק"ע שהרי הולך לעטם במלח שממעט
דמיידי במערב בקוליס שאינו ראוי לאכול אבל אם לא
הי' מעורב עם הקוליס הכי' דלא הי' מצטל משום
דראוי לאכול ומק"ע. אי"כ דבריו סותרים למש"כ בפ"י
מכל' עו"א דמלח הוא מי פירות לא מחטמאין ולא
מכשירין. ומכ' שנלפענ"ד בישוב דברי הרמב"ם, דודאי
הרמב"ם ס"ל דמלח דינו כמים וכמ"ש במשנה וכמ"ש
במקואות להדיא, אלא דהרמב"ם כתב בפ"צ מכל' עו"א
(כ"ד) דכל אוכל שנפסד ונסרח עד שאינו ראוי למאכל
אדם אינו מק"ע וכן משקב שנסרח, ובראש"ד השיג
עליו דעד שיפסל מאכילת כלב, ומיכו דוקא כשהי' ראוי
למאכל קודם, אבל אם לא הי' ראוי לאדם אע"פ שהוא
ראוי לכלב אינו מקבל עומאכ ע"ש. ולכן הרמב"ם
לשיעתו דכל שאינו ראוי למאכל אדם נמי אינו מק"ע
ס"ל (פ"י מכל' עו"א כ"ג) דמי רגלי כהמה וכמלה
שנמוח נמי כיון דאלו אינם ראויים למאכל אדם כרי כן.
כמו פירות לא מחטמאין ולא מכשירין. ודייק הרמב"ם
שהרי כן כמו פירות ולא כתב כרי כן מי פירות, דרק יש
לכן דין מי פירות אבל אינן מי פירות. וראי' ברורכ
לדברינו שהרי כלל גם מי רגלי כהמה שהם מי פירות
ופשוע דמי רגלי כהמה לא כוכ מי פירות לכו"ע.

עוד ראי' ברורכ דהכ"מ שם כתב מקור לדברי הרמב"ם
מחוספתא דמכשירין. וכנה בחוספתא סוף
מכשירין (כ"ח) וז"ל, דם השחין וכו' ומי פירות וכמלה

שנמוחו לא מחטמאין ולא מכשירין מי רגלי כהמה לא
מחטמאין ולא מכשירין, עיין גירסת הגר"א שכן בגירסת
הנכונה. ויש לדייק שכתבו מי פירות וכמלה שנמוחו
ומי רגלי כהמה, ומעשה אי נימא דמלח שנמחה מי
פירות הוא וכן מי רגלי כהמה, אי"כ למכ חשיב מי
פירות לצד ומלח ומי רגלים כפרעות כול"ל מי פירות
וממילא כמלה ומי רגלים בכלל דכס נמי בכלל מי פירות
נייכו, ומדפרטש ש"מ דכני לאו מי פירות נייכו אלא
דכיון דלא מחטמאין ולא מכשירין כתב הרמב"ם דכול
כמי פירות לענין זה, וזה לפענ"ד נכון. ועיין שו"ת
משנ"כ (ח"צ סי' א') ד"ה ודין מלח). ולפ"ז אחי שפיר
שיעט הרמב"ם דפסק חרוביכו ולא כוי סחירכ כלל.

והשנה יש לומר דהר"א נמי ס"ל דמלח דין מים ליה
לענין מקוב וכמ"ש בכל' קטנות אלא דאם
נילושכ במי פירות כמלה לצדו אינו גורם כחימוץ ולא
משום דכוי מי פירות וכמ"ש הק"י דא"כ ל"ל לומר
דכמלה לצדו אינו גורם כחימוץ וכלוא מי פירות הוא
ובודאי אינו מחמיץ. אבל פשוע דהר"א ס"ל דמלח
כול"ל דין מים אלא דלענין חימוץ כל שהוא נילושכ עם
מי פירות כמלה אינו גורם כחימוץ אף שכמלה דין מים
לו מ"מ לא כוי מים ממש. ואולי ס"ל כדעת הר"ן דכול
מים שנשחטו או מטעם דכמלה כשהוא לצדו הוא דבר
גוש ואינו מחמיץ הקמח רק לאחר שנימח וכיון שנימח
ע"י שמן אינו גורם כחימוץ כיון דעיקר השמן בעלמו
אינו מחמיץ, אי"כ כפועל יולא ממנו נמי אינו מחמיץ
וכבן, ושפיר מיושבים קושיות האחרונים ז"ל בס"ד.

והיקא שרי עיין שו"ת נו"צ ח' סי' נ"ז ובספרי משנ"כ
ח"צ סי' א'.

דף מ' ע"ב

בדן ביצור ברוב שבב"ד העולם

ב"י כיכי דכליא קמי פסחא. וכתב הר"מ (כל' חו"מ פ"כ
כ"ע) דכשאנו קונה אלא קצא קצא לציחו לריך
אוחו ויכלכ קודם הפסח ליכא למיחש למידי (עיין כ"כ
על הרמב"ם בגירסת הרמב"ם, ול"ע אלא שאין כו"ג).
ובקשכ המג"א דא"כ למכ קאמר ויכלכ קודם הפסח
דמשמע דאי ידעינן שלא יכלכ קודם פסח כגון שמוכרו
בשעכ חמישית בע"פ אסור, ולכר"ס ליסחרי דלנורך
ציחו הוא לוקחו. ובכפלאה (השמטות) בקשכ עוד על
הר"מ מבגד כלאים דג"כ יש לומר לנורך ציחו הוא, וכן
בקשכ משולח ירק לחוך ציחו של נכרי למ"ל משום
שמקומו ניכר חיפוק ל"י דנימא לנורך ציחו הוא לוקח.
ותי' הכפלאה ז"ל דבאמת קיי"ל יבש ציבש חד בשרי

בעל כל שאינו ניכר ואפילו בע' חנויות כל כיכא דאין
כאיסור קבוע במקומו אלא דאינו ידוע איזו עריפא לא
כו"ל קבוע. וא"כ כשמוכר לנכרי אף שישראל לוקח
ממנו זכיתר לוקח שכרי בעל בשאר חטין שכלל בעולם
אלא דכאיסור שאין מצטלן איסור לכחילא, וכשמוכרו
לנכרי כרי הוא כמצטל איסור זכ שפיר י"ל דלגורך
זיחו הוא לוקח ואינו כמצטל איסור. אבל זיין נסך
שאסור במשכו וירק שכוא דבר חשוב וגיד דכו"ל ככרי',
ובגד נמי כו"ל דבר חשוב כיון דלא בעל חיישינן שמה
יקח ישראל ממנו ע"ש.

ולפענ"ד יש להפיר מקידושין (נ"ז ע"ב) רבא אמר לא
אמר חורב שלח לחקלא, ובפרש"י סברא
כוא שכמשולח מותר לא אמר חורב שלח לחקלא
שכח למכשול עון וילכדנא אדם ויאכלנא ע"ש, כרי
מכ"ה בעל ברוב. ועיין ח"י חת"ס (חולין קי"ד ד"ה לא
אמר חורב) דאפ"ג דלכמולא מותר דמרבא דעלמא
פרוש מ"מ אסור לכחילא לפשוח ע"ש. ועיין שו"ת
נוצ"י (סי' מ"ה) וחת"ס (חומ"מ סי' כ"ב) דיבש זיבש
לכו"ע אין מצטלן איסור מדאורייתא, ועיין שו"ת זי"ש
(יו"ד סי' מ"ה, אור"ח סי' ק') חילוק זין כיכא דאזלינן
בחר רובא זיין זיטול ברוב ודו"ק.

הדוא ארבא דחימי דמבעא בחישהא

שם בגמ' שכוא ארבה וכו' כדר אמר רבא לזניכו
קבא קבא לישראל כי כיכי דכליא קמי
פיסחא ע"כ. וברמז"ס פ"ב מהחומ"מ כ"ע כחב דגן
שנעצב זכר כשם שאסור לאכלו כך אסור לקיימו אלא
מוכרו לישראל ומודיעו כדי שיאכלנו קודם הפסח ואם
מוכר לגוים קודם הפסח מוכר מעט לכל אחד ואחד כדי
שיכלך קודם הפסח שמה יחזור כגוי וימכרו לישראל
ע"כ. וכחב כ"כ דברמז"ס אינו גורם קבא קבא לישראל
אלא קבא קבא סחם ולגוי הוא, וכחיתר שכחב זמכיר
לישראל ובכודע פשוע הוא ולא כולרכו בגמ' לכזכירו
ובפעפ"ע גורם קבא קבא לישראל וכחב דכ"כ לגוי ע"כ
ע"ש.

וחנה מכ שכחב וכחיתר שכחב זמכיר לישראל
ובכודע פשוע הוא ראיחא לרבינו כגרי"א ח"ח
סי' חס"ז דלישראל כיון שמודיעו מותר זכ"ע כמ"ש
זפ"ג דמאי מ"ג ר"י מחיר זודאי וכו' ע"ש. ולכאורכ
דבריו חמוכין כרוב דאדרבא זמשנכ כחם אמרו כל
דבר שאין אדם רשאי למכרן דמאי לא ישלח לחברו דמאי
ר' יוסי מחיר זודאי ובלבד שידיענו וכחב ברמז"ס
זפ"י שם דר"י ס"ל כי הוא מותר לו לשלח עבל לכודיע
למי שישלחנו שכוא עבל ואינו חושש ר' יוסי שמה אס

נחיר לו זכ ישלח לו ולא יודיענו ואין כלככ כר' יוסי
ע"ש וא"כ אדרבא כרי ברמז"ס פסק דלא כר"י וראיחא
זחכמה שלמכ ח"ח סי' חס"ז ס"א חמ"כ ומודיעו
זמשנכ דסומכין על הכודע וז"ע זמשנכ מפורש
דמאי פ"ג מ"ג דס"ל דלא סמכין על הכודע ואדרבא
זדרבנן אפילו לרבי יוסי אין סומכין על הכודע ע"ש
ול"ע, וא"כ זמשנכ שכגרי"א כסחייע כחכ"ש חמכ עליו
על ברמז"ס ז"ל ול"ע על רבינו כגרי"א וגם על ברמז"ס
ז"ל.

איברא זחפח"י על כמשניות זיכין אות י"ע כחב
זנ"ל דוקא זמחנכ זודאי ס"ל לר' יוסי
זמכני כודע משום דלא שכח וגם ודאי ניזכר לכודיע
שלא לכשילו אבל זמכירכ מודכ ר"י דאסור כדלקמן
פ"ב מ"ח וא"כ זדידן שמיירי זמכירכ אפילו ר"י מודכ
וא"כ נחחזקכ קושין על ברמז"ס ועל כגרי"א ז"ל, וגם
על כ"כ שכחב זכחיתר שכחב זמכירכ לישראל
זכודעכ הוא פשוע ואדרבא כרי מפורש כחיפוך.

נפ"מ בין דבר שציקרו דיתר לדבר האסור מדרבנן

ואשר ללפענ"ד לחלק זין זידן לכא דמאי זדידן
זשנכ זמכירכ אכתי כיחר גמור הוא כשמוכר לו
כני חטים שנפלו זמים ואינו מוכר לו איסור ואינו
מכשילו זכלום כמו שכוא אלא שיש לחוש שלא יוכל
לאכלו קודם הפסח וימכרו לאחרים או לעלמו אס לא
ידע שכוא ספק חמץ ולכן שפיר סגי ליה זמודיעו
לישראל שזכ ספק חמץ דליכא למיחש ככ"ג משום
מכשול זמכירכ חיחי נימא שיאכלנו זפסח ודאי לא
יאכלנו זפסח וגם למכ ניחוש שימכרו לישראל אחר
וגחשור אותו לכשילו ואם ימכרו ודאי יודיעו קודם
שכוא ספק חמץ ולכן מותר לכחילא אבל זמשנכ
דמאי מיירי זמאי שכוא אסור מדרבנן ויש זכ מכשול
זכר אס יאכלנו וכן זמשנכ ח' פ"ב שם ושפיר אמרין
זכודעכ לא מכני.

ומה שכביא ראי' כגרי"א ז"ל זמשנכ כנ"ל ומר"י אין
כוונתו לכביא ראי' מרבי יוסי זמכני כודעכ
זאיסור דכגרי"א נמי ידע דאין כלככ כר"י אלא כביא
זברי ר' יוסי להפיר על עלם כדין זכודעכ דס"ל ר'
יוסי זכודעכ מכני זישראל עכ"פ זמקום שכוא ודאי
איסור דלא חיישינן משום מכשול דלא חשדינן ל' וא"כ
כגם דח"ק פליג עליה דר"י ולא סגי ליה זכודעכ
אפילו זודאי מ"מ ס"ל דלא פליג כיכא דכוא כיחר
גמור כמו זדידן ספק חמץ קודם כפסח זככ"ג ודאי
מותר למכור אפילו לח"ק זכודעכ כללפענ"ד, ועיין כ"מ
על ברמז"ס ובמג"א ח"ח סי' חס"ז סק"ב מכ שחמכ
עליו.

דוקא פ' שעשוי לעצל צו צער וכיון דכמשנכ מיירי מאכילת חרוסח עס צער ולכן שפיר מציא חין מצלין כפסח וא"כ שפיר סמך זכ לאחר חין נוחטין קמח ודו"ק.

מי פירות אי מהמציץ

רש"י ד"כ חרוסח פרש"י ויש צו חומץ משמע חבל מים חין צו. וכר"ש ובר"ן כתבו דיש צו מים ג"כ וכתבו כאחרונים דרש"י לשיטתו דס"ל מי פירות מחמילין ולכן כתב חומץ חבל כר"ש ובר"ן לשיטתיכו דס"ל דמי פירות חין מחמילין ולכן פירשו חומץ עס מים. ולפענ"ד יש לדייק כדברי רש"י מדרב אשי צסמוך דף מ"א ע"א דאמר ר"א כוותיב דרב ככנא מסתברא מדאמר שמואל חין כלככ כר' יוסי מאי לאו למוחי כוא דלא למיח בא חמוצי מחממא וכו' וכנכ ר' יוסי לעיל מיירי בחומץ צלי מים דאמר שורן בחומץ וחומץ לומחן וכינו חומץ לצדו צלי מים וא"כ כיון דר"א מייחי ראי' מכה מחמיתחין ולא משני בא דליח צי' מיא בא דליח צכ מיא א"כ ע"כ דגם מחמיתחין מיירי צלי מים וכצן.

דף מ"א ע"א

אכילת בשר חי אי הוי כד"א ובדין אכילת איסור שלא כד"א, וקיום מצוה ע"י אכילה שלא כד"א

צכמכ גדולכ דקשכ כוא כוי שלכד"א חבל שאר צער לא. (ועיין ש"ע ח"ה סי' ש"ח סעי' ל"א ובמג"א ומ"צ שם מחלוקת בדבר).

באכילה שלכד"א אם מקיים המצוה

וגר"א צזכ דחנן צמנחות ל"ע חל יו"כ ע"ש כצבליים כיו אוכלים אותו כשכוא חי וכתבו כחוס' מקיימי מ"ע באכילת חי אמנס כרש"ש שם כתב דלא מקיימי מ"ע באכילת שלא כד"א וכצבליים אכלו אותו רק שלא חפשי נותר ע"ש, ומרן כח"ס על סוגיית כש"ס (דף מ"ד מדפי כספר) בקשכ ג"כ איך ילאו מ"ע דאכילת קדשים באכילת שפיר חי שכוא שלכד"א וכתב דמזכ נפשטכ ספיקה כמל"מ פ"כ מיסכ"ח דניכו דבאכילת איסור חין לוקין אלא כד"א מ"מ צמ"ע י"ח שלא כד"א ודחכ ראיית כשעכ"מ דלא ילא ולפי מכ שכתבתי חין כאן ראי' כלל ואדרבא חמוכ על רבוחינו כאחרונים ז"ל דברי מבואר צגמ' דאכילת צער חי כוי כדרך אכילתן ושפיר ילאו צזכ כצבליים מ"ע של אכילת קדשים וכא שמזכירין אותו לגנאי כתבתי צמקוס אחר שכנינו כן שם צשאר כשנכ ומחזי כרעצנותא כמ"ש כחוס'.

והצ"ח כצוא חמיכה כרש"ל ז"ל דלמכ לנו לסמוך אכיתר שיכלכ קודם פסח שלא לצורך מאחר שנוכל לכודיעו ע"כ נראה דמיירי ככודיעו ואפ"כ לא ימכור יוחר ממכ שיכלכ קודם כפסח דשמא ישכח ויכח לידי מכשול ע"ש מכ שכאריך דחרתי קאמר. ובאמת לפענ"ד חמכני דאי חיישינן שמא ישכח מ"ש כלוקח מן המוכר דא"כ כו"ל לגזור דמוכר נמי שמא ישכח ויאכלנו צפסח ומ"ש כלוקח דחיישינן שמא יכח לידי מכשול ולמוכר לא חיישינן ולדעת כרמב"ם ניחא דככל חלוי צידיעכ וכמוכר יודע ואם יודיע לכלוקח כרי כוא כמוכר ודו"ק.

שם במשנה חין מצלין אח כפסח לא צמשקין. וחמכו כחוס' למכ שנאו כאן חי משוס דחנא ירקות שלוקח ומצולות א"כ מיד כי' לו לשנות צסמוך אחריכ וכניחו צחימכ. ולפענ"ד נראה דרש"י כקדוש חי' קושיא זו צלשונו כזכב צמשנכ ד"כ חרוסח פרש"י אייגור"ם ויש צו חומץ ועשוי לעצל צו צער וכו' ויש לחמוכ מכ לו לרש"י לפרש דעשוי לעצל צו צער וכי מאי איכפח לן צמכ אוכלין אותו. אמנס רש"י ז"ל

ת"ד יכול אכל כזית חי יכא חייב ח"ל אל תאכלו ממנו נא ובשל מצושל נא ובשל אמרתי לך ולא חי יכול יכא מותר לאכלו ח"ל וכו'.

אכילת בשר חי אי מקרי שלא כד"א

ואיכ"א למידק לפ"מ דאמר ר' אצוכו א"ר יוחנן לעיל דף כ"ד ע"ב כל איסורין שצחורכ חין לוקין עליכן אלא דרך אכילתן ואמר רב שימי רב אשי דאחי למעוטי שאם אכל חלב חי שפטור משוס דכוי שלא כד"א וא"כ כאוכל צער חי כוי שלכד"א תקשכ דלמכ לריך קרא למעט דאינו חייב "חנא" כיון דכוי שלכד"א ודאי שכוא פטור ככל אכילת שלא כד"א צככ"ח כולכ.

והנה כחוס' לעיל כקשו מפ' גיד כנשכ דאכל לפור עכורכ צחייכ צכ"ש צמיחככ צכזית מצואר דצער חי כוי כד"א וחי' דשאני עוף שכוא רך וחזי לאומלל וחי' זכ ליכא כאן ול"ל דאככ"נ צער גדיים רך כוא וחזי לאומלל ומכ שחי' חוס' שאני עוף לאו דוקא וזכ לכאורכ מוכרח וקל"ע אחוס' שלא כקשו מסוגין. ול"ל דכא דאמרו צער חי כוי שלכד"א כיינו דוקא צשרא דחורחא וכמ"ש מלחא לריכא צישולא כצישרא דחורא וא"כ צער

יכול אכל כזית חי, עיין לעיל כ"ד ע"ב פרע לאוכל חלב חי, ולקמן דף ע"א דשעירי הרגלים חי נאכלין, ובמה שזיינתי שם.

פסח שבשלו בחמי עזריה

ופסח שבשלו בחמי עזריה, עיין מראה כהן צבג' כש"ס שמעתי להקשות איך משכחת ליכ האי דינא הא הפסח אינו נאכל אלא צירושלים ואם הביאוכו לעזריה כבר נפסל ציולא ובלאו הכי לוקה ואם הביאו חמי עזריה לירושלים כבר נלענו המים, ועוד דכלי שני הוא ואינו מבשל ע"ש. ולפענ"ד דאפשר שביארו המים צליורות מעזריה לירושלים, ועיין שבת ל"ט מעשה שעשו אנשי עזרי' וביארו סילון של זון וסם העזירו זון, וא"כ אפשר שיעשו צליורות עד לירושלים, וכיון שסם מחזירין לא נעשו כלי שני וגם לא נלענו, וכ"ש לפמ"ש בע"ז דקילוח חמידי מכלי ראשון לעולם כוי כלי ראשון, כן נלפענ"ד לחרץ בשמעתי מקשין, ומיכו רש"י בלשוננו הזכר חי' קושיא זו שפי' וז"ל חמי עזריה מעינות רותחין ע"כ. ומאי קמ"ל דחמי עזריה יש בהם מעינות רותחין וכוונתו פשוט דכיינו מעינות רותחין בכל מקום שסם ואם יכיו מעינות רותחין צירושלים, ועזרי' לאו דוקא ופשוט.

צ"א עד שנתחדד ואח"כ בשלו אי חייב

רש"י ד"כ יכול ללוא כל לרכו ואח"כ בשלו יכא חייב ובאי חנא הוא דאמר לעיל ללוא ואח"כ בשלו חייב ל"א וכו' וזכ עיקר וראשון אינו כלום דכחא חנא כיון דרבי קרא ללוא ואח"כ בשלו מה לי שויה חרובא מה לי לא שויה. ולפענ"ד נראה ליישב לישנא קמא לפמ"ש לעיל (כ"א ע"ב) ומותר בהנחתו פשיטא לא לריכא שחרכו קודם זמנו, וביאור הרא"ש מחלוקת הראשונים יש מי שאומר שיותר אפילו לאכלו דעפרא בעלמא הוא וברא"ש חולק עליו דאע"פ דבעל דעתו אלל כל אדם מיכו כיון דאיכו קאכיל ליכ אסור, וכ"כ הרב בצרללוגי. ועיין בעכ"מ שם שפי' שאין רוב העולם אוכלים אותו אבל מ"מ אפשר לאכלו. ובראצ"ד ז"ל חולק עליו דחרכו כיינו שעשאו פחם וא"כ זכ פחם ולא חמץ ע"ש. ובמלחמות נמלא דמליו מחלוקת הפוסקים צפי' חרכו, וא"כ ככ"ג דשויה חרובא חולק במחלוקת כנ"ל דלבראצ"ד פי' דשויה חרובא כיינו לגמרי כפחם ולברא"ש ובעכ"מ כיינו שעדיין אפשר עכ"פ לאכלו קלח. ולפי' מיושבת קושית רש"י ז"ל שהקשה וז"ל, דכחא חנא כיון דרבי קרא ללוא ואח"כ בשלו מה לי שויה חרובא מה לי לא שויה, דודאי יש חילוק דכיון דחרכו ונשרף כרי אין כאן בשר פסח דנעשה פחם, ובאי

ולשיפת כח"ס דאדם יולא ידי מ"ע שלכד"א תקשה פסק הרמב"ם ז"ל דאינו יולא ידי חובתו במלכ של עבל וכן בשר איסורין כרי יכול ללוא בהם כשאוכלם שלכד"א דאיסור ליכא וידי מלכ יולא ואפילו נימא דמדרבנן עכ"פ אסור אבל כ"י לן להשמיטנו דעכ"פ מדאורייתא יולא וי"ל.

ועיין במלחין לקמן דף ע"א שעירי הרגלים חי נאכלין שמחכ בתי ליכא ועוד כהנים אוכלים וישראל במח שמחים ופרש"י ועוד כתי נמי דיש שמחכ בבשר חי כרי חטאות אינן נאכלות אלא לכהנים וכן אוכלין וישראל במח ישמחו ע"כ מבואר דבאמת איכא שמחכ גם בבשר חי מבואר עכ"פ דלפי תשובה שני' אפילו שמחכ איכא בבשר חי ואפילו לפי תשובה ראשונה או לפי פי' ר"ח שם דתרוויכו למקום אחד כולכין מ"מ נראה דרק לענין שמחכ פליגי אבל כדרך אכילתן מקרי לכ"ע דאל"כ כול"ל שלכד"א הוא ואח אומר שמחכ איכא אבל לפמ"ש אחי שפיר דודאי בשר חי נמי כדרך אכילתן מקרי אלא דבהם בשעירים מיירי דנמי רכיך הוא.

עוד נראה ראי' מירושלמי פ"ג דעירובין כ"א בשר חי מערבין בו דחנין בצבליים אוכלין אותו כשכחא חי מפני שדעתן יפכ ובמקום אחר בארכתא. מכל כנ"ל ל"ע אפתי דס"ל בבשר חי כוי שלכד"א וראי' להמנ"ח מל"י ז' דס"ל דכוי כד"א ומיכו לפמ"ש לחלק בין בשר לבשר א"כ אפשר לישב שיעות כל הפוסקים והפלא על הפל"י משניות מנחות כנ"ל דכתב בבשר חי לא שמח אכילת כלל רק בשר עוף דרכיך ועיין ש"ע ח"א (סי' ש"ח סעי' ל"א ובמג"א ס"ק נ"ו) ובק"ג שבת קכ"ח הקשה עליו ועור יו"ד ס' ס"ז בבשר חי חזי לאומלל וכן כתב בראצ"ן משום דראוי לאומלל ועיין מש"כ בספרי שו"ת משנה כלכות ח"ג ס' ר"ח.

ובעיקר ספיקת המל"מ שפלפלו בו באחרונים ז"ל בראתי לדעת מדברי כש"ע ח"א סי' תפ"כ סעי' ג' שכתב שם במחבר בלע מלכ יולא בלע מרור לא יולא כרכן בסיב אף ידי מלכ לא יולא לפי שאין דרך אכילת בכך ע"כ ומבואר דאינו יולא ידי אכילת מלכ שלא כד"א וי"ע.

שם בגמ' דשויה חרובא, עיין לעיל כ"א ע"ב ל"א שחרכו וצפי' ברא"ש וי"מ וברא"ש חולק, ועיין בעכ"מ ובראצ"ד שם ולדעת בראצ"ד חרכו מיירי שעשאו פחם גמור ואינו ראוי לאכילת כלל ובעכ"מ וברא"ש חולקים, ועיין רש"י יומא ס"ח ע"ב ובגמ' נדב כ"ח ע"א רבינא אמר, ולכאורה י"ל דחלוי בהא מחלוקת ודו"ק.

לישנה ס"ל כראצ"ד וכי"מ שצרא"ש דחרכו לגמרי משמע דכו"ל כעפרא בעלמא ונעשה פחם ושפיר אין זכ משום זישול אחר ללי וק"ל. ועיין רש"י (דף כ"א) שפ"י שחרכו באור יפכ קודם זמנו שבעל עעמו ומרחיחו.

ומי"ד כמחירי כאן פי' ק"פ שאלו כל לרכו ר"ל לגמרי עד שנחרך כל שכוה ראוי לאכילה ע"י הדחק מ"מ פטור וכן נראה שיואל זב. ע"כ. נראה דס"ל דנחרך ע"כ ראוי כוה עדיין קלח וכוה כדעת כרא"ש ובעכ"מ חלל דנראה שס"ל דיואל נמי ידי פסח. וכוה לכאורכ כדעת כרא"ש דכיון דאכליכ אחשביה, ועיין בעכ"מ. וללישנה קמא נראה פשוט דלא יאל זב דכל זמן שילא זב ודאי עובר על מצוה ודוק.

ביאור הפסוק בשצ"א עד שנחרך ונשרף

ובשו"ת חכ"ל (סי' ס"ב) הביא השואל פרש"י ללי אש קלי אש וכח דפשוט דלא מיירי שמפסיד חל פסחו זחנס חלל שפושכ כן משום דניחא ליה שיכא נחרך מעט וכדי שיכא כולו נלכ כל לרכו כחוות נפשו לגדולה כדרך שהמלכים אוכלים כחוות נפשו. ופי' כחוות ללי אש ואם נשרף קלח כוי ליה חסר, וכחכ"ל כחב דלא יכול לכולמו ופי' בדברי רש"י דסד"א חס נחרך ונשרף יכא כאוכלו חייב משום כי חס ללי אש שכרי אין זכ ללי אש חלל שרוף, קמ"ל דלא. ובסי' ס"ג שם עלכ דדעתו קודם לפרש דחרכו חייבו נשרף כעפרא דעלמא דומיא דככוה דאמר רבא לעיל (ריש פ' כ"ש דף כ"א) חרכו קודם זמנו מותר בכנאח לאחר זמנו ולמקלח פוסקים אפילו באכילה. ובמקשן עלכ על דעתו דגזיכ"כ כוה בפסח אפ"כ יכא חייב וקמ"ל דמוקמינן לכ אדינא דעלמא דלאו אכילה כוה כלל, חלל שרואכ שרש"י דחכ הפי' כראשון וא"כ לאו עפרא בעלמא כוה ולא נפסל אפילו מאכילה אדם חלל שנלכ כרצב יותר מדאי ובג"א אוכלים אוחו ע"ש. ולא זכ עוד לכמחירי כאן כמוזב. עכ"פ ראוי לדברינו דפי' ראשון של רש"י מיירי שחרכו ונשרף וכנ"ל.

המולח בשור בשבת אי חייב משום מבשל

אמר רב חסדא כמצל זחמי עבריא בשבת פטור פסח שצלו זחמי עבריא חייב, מ"ש בשבת דלא דחולדות אש בעינן וליכא, פסח נמי חולדות אש כוה, אחר רבא מאי חייב דקחני דקא עבר משום ללי אש. לכאורכ משמע מכאן דכיון דלאו חולדת אש כוה ליכא חייב שבת ומינה דכל זישול שאינו חולדת אש אינו חייב עליו משום שבת. ועיין ר"ן (סוף ע"ז דף ע"כ ע"כ ד"כ גרסינן בגמ' דריש רבא) שחמכ ארמזין שחולק חמי

שכחב דכלי שני מחוך שאינו מצל אינו מצליע ומפליע שכרי אין במלח משום מצל לגבי שבת ואפילו בעי לאורחא כמבואר בפ' כלל גדול (ע"כ ע"ב) ואפ"כ כוה כרוחא לכפליע ולכפליע. וכחב כר"ן (ר"פ כלל גדול) לא אמרו חלל שאין זב משום מעבד ואם כחרו זב משום מעבד פטור אבל שלא יכא משום זישול זכ לא שמענו ע"כ. ותמכו עליו ז"ל דברי גמ' מפורשת כוה כאן דכל שאין חולדות אש אין זב משום זישול בשבת, וא"כ ככ"נ מלח וכדעת ארמזין ז"ל, ועיין שפכ"מ (פ"ח מכל' חו"מ ככ"ד) ונ"ע.

קשיית דפר"ח על הר"ן דס"ל דמליחה בבישול

והפר"ח (יו"ד סי' ס"ח סק"י"ח) באריך כרצב לכקשות על כר"ן כנ"ל. (א) דמדקאמר רבא כחם אין עיבוד באוכלין משמע ודאי דאחא לאורויי שריוחא במליחה אוכלין מן כחורכ, ואם איחא אכתי מחייב משום זישול. (ב) דאף מאן דמחייב אחר כלי מאן דמלח זישרא חייב משום מעבד, ואי כדברי כר"ן כול"ל חייב נמי משום מעבד. (ג) דכחם פריך אמתני' דמני באבות מלאכות כמולחו וכמעבדו חייבו מולח חייבו מעבד, ולא פריך חייבו אופכ חייבו מולח. (ד) דמשני אפיק חד מייניכו ועייל שירטוט, דמשמע דמולח ואופכ חרי ענייני ניכו לגמרי ואין צמולח חלל משום מעבד דאל"כ כול"ל אפיק מולח שכוה נכלל בסוג אופכ. (ה) דזירושלמי שבת גרסינן כולל וכמעגן כשולק וכמעגן כולכו משום מצל ואילו מולח לא קחני, ובפ' שמונה שר"ס גרסינן אין עושין מי מלח עזין וכמכ חרי חלחא מילחא וחילחא מיא, מכלל דבזיר מככי שפיר דמי ואע"ג דמחמח רבוי כמלח מחממם כמים וכו', ע"ש מכ שכאריך.

והנה במכ שחמכ מירושלמי ממי מלח לפענ"ד יש לישב דאף דמלח חשיב כרוחח מ"מ פשוט דכמים מחלישים כח כמלח, ולכן כל שכן עזין אין עושין מי מלח משום איסור זישול אבל כל שאין עזין אין כאן זישול וכלאח"י שרי לכתחילה. או יאמר דלאו לכל דבר מלח מצל דפשוט אס יניח אדם מלח יכש על מאכל יכש לא יכשל וכן לכיפך אס נימוח כמלח דפסק כחו וכמו דקיי"ל לענין מליחה בשור וז"פ.

ומה שחמכ מירושלמי שבת דחשיב כולל וכו' ולא קחשיב מולח, לולי דמסתפינא כי' נלפענ"ד לומר בדרך פלפול דכנס בגמ' יבמות (ל"ג ע"ב) פריך זר ששימש במאי אי בכקערכ כה אחר ר' יוסי כבערכ ללאו יולחא. ובכגכ"ס שם ל"ן דזירושלמי (שבת פ"ב סוף כ"ב) מבואר דכמעלכ איברים בשבת ע"ג מזבח חייב משום מצל, דמכיון שרולכ בעיכולן כמצל דמי ע"ש, וכן כקשכ כנשמח אדם (כלל כ') ע"ש.

מכ"ת עד שחלך כאור תחתיו, אי"כ כ"ש דמלח לא כוי בישול. וכגס דר"י פליג אר' יונס מ"מ די במכ שמחייב בכ"ר שכול חולדת אש שחייב אבישול אצל לפלוג כולי האי ולומר אפי' במלח אינו חייב. אצל לדין דכ"ר לכוי"ע מבשל אפילו שלא תחת כאור ככ"ג מלח כן הוא דמבשל נמי לענין שבת.

ודע דאגב גרסא לדיוק מכלאן אמ"ש בשו"ת צ"ש (יו"ד סי' ע"ו) לפ"ד המקנה קידושין דנשים חסורות לשחוט בשבת דקרבנה קרבנות כוי מ"ע שכו"ג ונשים פטורות. אי"כ מאי פריך בגמ' זר שמיש במאי, וכלוא כ"י אפשר לומר בשחיתת נשים בשבת שחייבת באיסור שבת. וי"ל דמ"מ אין זה ענין של שימוש אלא איסור שבת הוא דרביע ע"כ, ודו"ק כי קלרתי.

איברא דבעיקר סברה כמנחפ"ת ל"ע דנראה פשוט דכמולח בשר אפילו אי נימא דחייב משום מבשל מ"מ צ"ע שחפוטל פטולחו ויתבשל בבשר דפשוט אס מלח ומיד הסיר כמלח אינו מבשל, וכרי אפילו בבישול על האש ממש עד שלא נחבשל כמאכ"ד אינו בישול וכללי כל שלא נללל משני כלדדים או מלד אחד כגורגרות אינו ללי (עיין רמב"ם מגמ' מנחות), ובאופכ הכירו לו לרדוהו קודם שיבוא לידי חיוב חטאת עיין ר"ש מס' שבת, וא"כ כ"ש במולח אימורים למזבח או איברים לבקערב. ושפיר אמרו בירושלמי דחייב אבישול אפילו לאחר מליחה, אס לא שנאמר דכל שמלחו לגמרי בשבת כבר גמר כל מלאכתו וחייב כבר על מלאכת בישול. ומיכו פשוט אפי"כ לא מיפטר בשביל זכ משום בישול אחר בישול, דלזכ לריך להיות בישול במליחה.

שני מיני בישול יש, בישול מן האור והמלח

ולולי דמסתפינא כ"י נלפענ"ד לחדש לפמ"ש לעיל מחלוקת ר' יונס ור' יוסי לענין בישול ואומר אני דאפילו למ"ד דכ"ר נמי מבשל מכ"ת מ"מ נראה דעיקר בישול הוא כשכאור מכלך תחתיו וכוא האז שכן כיחב בבישול במשכן, ובכ"ר כוי חולדק אף שלא כוי תחת כאור ממש. וא"כ כו"ל תחת כאור אצ וכ"ר חולדק; וכן כל חולדות אש כוכ בכלל חולדק וחייב. אצל חמי עבדיה אף דמבשל מ"מ לא כוי חולדת אור ופטור דאינו חייב אבישול אלא או אאז או אחולדק שלה, אצל מליח כרותח אין זכ משום חולדת בישול אלא דמליח הוא בישול בעלמו וכמו דתחת האש כוי חיוב עלמו ככ"ג מליח כרותח אין זכ חולדק אלא חיוב עלמו. ולכן שפיר מיושב נמי דלא קשק מחמי עבדיה, וכעפ"ס פשוט דבחמי עבדיה דכחיוב הוא משום בישול כ"ר שכול חולדת אש וא"כ כיון דכחיוב מדין חולדת אש וחמי עבדי' לא כוי

וחצת בשעכ"מ (פ"ג מכל' יו"ע כ"ד) בקשק מאי פריך זר שמיש במאי ולוקמא כגון שמלח באימורין דחייב משום מעבד, דבמליחת חלבים חייבין משום מעבד. וכתב דלשיפת כרמזין (עכ"ת פ' ויקרא) דמליחת חלבים כשרכ בור ניחא, אצל במנחות (דף כ"א) מוכח דזר שמלח עובר בלאו ע"ש. ובמנחפ"ת (סי' ש"ח) כתב דלפמ"ש הכת"ס (ח"ו סי' כ') דמחרץ דברי כרמזין על נכון נמלא דככ"ג מליח כשרכ בור וממילא שפיר פריך צ"ש אי צבקערב הא אמר ר' יוסי צבקערב ללאו יולאח דכ"א כשמקטיר באימורין כבר נמלחו מקודם וכו' לא חייב משום מבשל דאין בישול אחר בישול, ועל כמליח גופא אינו חייב דכ"א מליח כשרכ בור ואינו חייב רק משום צבקערב וכארי' צבקערב ללאו יולאח ע"ש.

אי יש בישול מן התורה חוץ מן אש

ולבאורה דבריו תמוכין דא"כ כמעט איברים בשבת ע"ג מזבח אמאי חייב משום מבשל כרי באיברים נמי כ"י מולחן וא"כ לית צ"י משום בישול. ול"ל דכ"ש"ם דילן חולק אירושלמי ואככ"ג ש"ס דילן ס"ל דמולח כוי כמבשל ולכן לא כתבו דכמעט איברים חייב משום מבשל נמי. וא"כ אחי שפיר דברי כר"ן מדברי בירושלמי שבקש מניח כפר"ח דקחשיב כלול וכו' ולא קחשיב מולח, דאככ"ג לבירושלמי מולח אינו בכלל מבשל, ולש"ס דילן כוי בכלל מבשל. ואל תחמך שנחלקו בזכ, שכרי כביא כפר"ח שס מחלוקת ר' יוסי ור' יונס (ירושלמי מעשרות פ"ק ופ' כירכ) כאילפס וכקדירה שבעצירן מרוחחין לא יתן לחוכן חבלין אצל נותן הוא לחוכן בקערב או לחוכן בתחתיו, ר"י אומר לכל כוא נותן חוץ מדבר שיש בו חומץ ול"ר. ואמרינן עלכ בירושלמי ככל מודים צ"ש שכול מותר, מכ צין כ"ר לכ"ש, א"ר יוסי כאן כיד שולעת וכאן אין כיד שולעת, פ"י שצ"ש מסתמא כיס"צ כלומר שאינו נכוכ. א"ר יונס כאן וכאן כיד שולעת אלא עשו כרחק לכ"ר ולא עשו כרחק לכ"ש, פ"י בכלי ראשון אסור כיון שאין כיס"צ אלא שנכוכ מחמחו וכלי שני מותר אע"פ שאין כיס"צ וכיינו עפמא משום דס"ל דאין חייב משום מבשל מן כחורב אלא כשכאור מכלך תחתיו, אצל אס כעצירו מן כאור לא מיחייב עליה משום מבשל. ומחניתן דכאילפס לא כוי אלא כרחק דרבנן ובכ"ש לא עשו כרחק זכ דעת ר' יונס, ור' יוסי ס"ל דמן כחורב כל דבר שכיס"צ מחייב עליה משום מבשל אלא דס"ל דסתם כ"ש כיס"צ ע"ש (ויש שס קל"ח ע"ס). מבואר מיכו דבירושלמי איכא מחלוקת בתנאים אי יש איסור בישול מכ"ת חוץ מן כאור.

ולפ"ז י"ל דלירושלמי אפילו מבשל בכ"ר לא כוי בישול

גרמא, ותי' משום דאין עיבוד באוכלין. ולכרין כרי באוכלין נמי אסור משום מבשל וכו' לאסור לרב אדא.

ולפענ"ד לא קשכ מידי, דכרין (בינכ דף י"א וי"ז) תי' קושיא זו וז"ל, ואע"ג דאמרינן לקמן גבי מי שלא כניח עירובי חבשילין ובישל בכערמכ דקנסין ליכ עפי ממזיד, כחם כיינו טעמא לפי שפיעתו גרמכ לו פסידתו שכי' לו לכניח ע"ת, אבל ככא כיון שבעפסד כל לו מחמת יו"ט כחירו לו לכערים, לפיכך אמרו בירושלמי גבי עור למליחכ בכערמכ דמלח ככא ומלח ככא עד דמלח כוליק לפי שבעפסד כל לו מחמת יו"ט ולא מחמת פשיעתו ע"כ. כנכ פי' כרין דכחילוק בין פשע ללא פשע, ומכ שבעפסד לו ממליחת עורות כנכ כרין כביא לעלמו דאכ"נ מותר לכערים ולמלות נמי מירושלמי ודברי כשעכ"מ כזכ ל"ע. וכא דלא תקשכ סוף סוף למכ כחירו לכערים במלחכ דאורייתא, לפענ"ד לא קשכ מידי דברי דיו"ט כחירו מלחכ ביסול וליכא שום איסור מדאורייתא, וכ"כ כרין מפורש דמלחכ יו"ט כותרכ (ועיין מג"ש) וליכא כאן איסורא דאורייתא ושפיר כחירו לכערים משום שמחת יו"ט כיכא דלא פשע וז"כ בס"ד.

איברא דכשעכ"מ לין שם לדברי כרין בינכ וז"ל, וכתב כרין שם אע"ג דכפ"כ אסר כערמכ ככא משום שמחת יו"ט כחירו דאחי למימנע ולא שחיט, ובחמת כרין שלפנינו לא נמלא טעם זכ כלל אלא שכחוס' כתבו כאי טעמא ע"ש בדף י"ז וז"ע.

בקשיית הגרע"א דמדברי הר"ן מוכח דמליחת אסורה מדרבנן

ואבתי פש לן ליישכ דברי מרן רע"א (בינכ י"ז) שלין לדברי כרין פ"ק דחולין בסוגיא דשוחט בשבת דמבואר מדבריו דבמולח איכא עיבוד דרבנן ומשמע דליכא איסור דאורייתא. ברם לאחר כתייבשות נלפענ"ד דאדרבכ דכרין שם כתב (דף ז' מדפי כספר) גמ' כשוחט לחולכ בשבת מותר לבריא באומלא וכו' ומכא שמעינ דכר חי לאחר כדחכ אפילו כלל מליחכ שרי דכא אמרינן ככא דמותר לבריא באומלא ובמליחכ ליכא למימר שכרי בשבת אסור למלות כדאמרינן בפ' כ"ג (ע"כ ע"כ) כאי מאן דמלח בשבת חייב משום מעבד. ואע"ג דאמרינן כחם דכ"מ דקא בעי לכ לאורחא שכוה מליחכ גדולכ כחם לאחיובי חטאת קאמרינן אבל ככל דכו ודאי פטור אבל אסור לפי שכמלח מכשיר באוכל ומחקנו וכו' וכ"ש דאיכא למיסר מליחכ בשר חי דכא מחקן ליכ ע"ש. כנכ מבואר מדברי כרין דודאי כמולח כרצכ עובר כזכ וחייב מדאורייתא אלא דכ"ז דוקא אם

חולדת אש ולכן פטור. אבל מליח כרותח שכוה חייב עלמו ולא כוי משום חולדת כ"ר אלא מליח בעלמו כוי כרותח שפיר חייב עליו, דמליח לא בעי חולדת אש דכוה מבשל בעלמו ולא מדין חולדת, וכבן כי זכ לפענ"ד דבר חדש בשיטת כרין ז"ל.

ובדברי כרין יש ליישכ נמי קושיא כמל"מ (פי"א מכל' שבת כ"כ) דלמאי חילעריך קרא בכקומן רצכ דף נ"א חקריב מלח ואפילו בשבת כא קי"ל דאין עיבוד באוכלין ומדאורייתא ליכא איסור במליחת אוכלין. ולפי שיטת כרין אחי שפיר שמ"ש בגמ' אין עיבוד באוכלין כיינו לומר שאם כחירו כז משום מעבד פטור אבל חייב משום מבשל מכ"ה ומשום אינעריך קרא למשרי בשבת, ונמלא לכאורכ ישוב לשיטת כרין.

וראיתי בשעכ"מ (פ"ח מכל' חו"מ ככ"ד) שכביא דברי כרין כניל וכביא קושיא כפר"ח עליו ממחני' דמנו אבות מלאכות כמלחו וכמעבד את עורו כיינו מולח כיינו מעבד, ולא פריך כיינו אופכ. וחו מאי משני אפיק חד ועייל חד וכו'. ותי' כשעכ"מ דאי מכא אפשר לומר שלא כ"כ כרין דמולח משום מבשל אלא דוקא גבי בשר דרכיך ובר ביסול כוא אבל גבי עור דקשכ ולאו בר ביסול לא מחייב במולח משום מבשל אלא משום מעבד ומשום פריך כיינו מולח כיינו מעבד. ועוד נ"ל דלק"מ שכרי בפ' כלל גדול (ע"ד ע"כ) פריך כחם כיינו זורק כיינו צורר כיינו מרקד ומשני אבוי ורצא דאמרי חרוייכו כל מילחא דכויא במשכן אע"ג דאיכא דדמין ליכ חשיב ליכ. איכ משום לא פריך כיינו מולח כיינו אופכ, דחרוייכו כוי במשכן מליחכ צטור וביסול כסממנים חשבינכו לחרוייכו באבות מלאכות ע"ש. ולפ"ז שפיר מיושבין קושיא כפר"ח.

ישוב לקשיית השע"מ מהא דהותרה הערמה במליחה

וראיתי בשעכ"מ כניל שכקשכ לדעת כרין מפ"ק דיו"ט (דף י"א) רב אדא בר אבבא מערים ומלח גרמא גרמא. וכתב כרין שם אע"ג דכפ"כ אסר כערמכ ככא משום שמחת יו"ט כחירו דאחי למימנע ולא שחיט וע"ש. ואם איחא דבמליחכ יש כז משום מבשל ד"ח כיכא שרינן מלחכ דאורייתא משום שמחת יו"ט כיון דאפשר למולחן בבת אחת כדשמואל וברי מליחכ בשר ע"ג עור לא שרינן אלא מליחכ ללי משום דלאו מעבד גמור כוא, אבל אקדירכ כיון דמלחכ דאורייתא כוא לא שרינן משום שמחת יו"ט כדאיחא כחם. וכוונתו אכא דאמרו בגמ' (י"ז ע"כ) אבל מבשל כוא ליו"ט ואם כותר כותר וכלכד שלא יערים. וכקשו רש"י וחוס' מ"ש מככוה דרב אדא דמערים ומלח גרמא

מלחו מליחא גדולא חבל בשמלחו רק קלח לא כוי חלא דרבנן.

ולפום ריכעא דברי כר"ן לע"ג מכ שמציה ראי' דאסור למלוח מכאי מאן דמלח בשרא חייב, וכלוא רבא פליג כחם וס"ל אין עיבוד באוכלין אי"כ מאי מייחא כר"ן ראי' מרבב דמחייב. שוב מלאחי דכבר כקשכ ל"כ כן כמג"א (אי"ה סי' שכ"א סק"ז) ע"ש ובמחכ"ש, ועיין חו"ע (שבת פ"ד מ"ב) דרש"י וברע"ב נמי מפרשים אליבא דרבב בר רב בונא דמולח בשרא חייב משום מעבד וברמז"ס פסק כרבא ע"ש. ולפמ"ש י"ל דברי כר"ן ז"ל דמולח ברבב חייב ביינו משום מצשל נמי, ומ"ש מדרבנן ביינו במולח מעט. כ"ז כחצתי לישב דברי רבינו בגדול כר"ן ז"ל לפי פשוטו.

ולא אכחד מעטי דבחור כרכורי דברים השבתי לישב דברי כר"ן בע"ז כנ"ל באופן אחר, דמ"ש ברמז"ן ז"ל דבפ' כלל גדול לא אמרו חלא שאין זו משום מעבד ואם כהרו זו משום מעבד פטור חבל שלא יבא משום ביטול זה לא שמענו, אין כוונתו שיבא חייב על ביטול זה מדאורייתא חלא כוונתו די' לו דין ביטול ממש חבל אינו חייב דכ"ל כעין ביטול דחמי עבדי. ונפ"מ דלענין כ"ר וכ"ש ודאי יש לו דין ביטול, אמנם לענין

חייב העלאת אינו חייב. שוב מלאחי שכן פי' השעכ"מ כנ"ל, אמנם לכאורכ יכיו דבריו סותרין מגמ' חולין כנ"ל, אמנם לפמ"ש לעיל יש לישב גם בזה ודו"ק.

דף מ"א ע"ב

משחשיבה פסל עלמו, ומיכו ילא ידי חובת אכילת פסח כשמש שאל בן חנור וכיריים.

תוס' ד"כ חבל כזית נא לוקח שחים ומשום כי אם ללי אש דכוי כאילו כתיב אל חאכל כי אם ללי אש. ובקשכ כרר"י מאורליני"ש וכו' ועיין מה שחי'. ולפענ"ד דרש"י בקדוש נשמר מקושיא זו דכתב דר"כ לוקח שחים משום לא חאכל נא וכו' דכי אם ללי אש נמי חלאו דלא חאכלו קאי ע"כ, וכנ"כ נשמר רש"י בפירושו מקושיא בחוס' דבחוס' פירשו דכי אם ללי אש כוי כאילו כתיב אל חאכלו ועל זה שפיר פריך כיון דכדרש כוא משום דכוי כאילו כתיב אל חאכלו כי אם ללי אש אי"כ בכל מקום דכתיב ככי נימא ככי וכיון דבחילת נמי כתיב כי אם בחולב מעמי פריך דככי נמי נימא דכוי כאילו כתיב לא יקח חבל רש"י נשמר מזכ ופי' דכי אם ללי אש חלאו דלא חאכלו קאי וממילא לא תקשכ דכחם לא קאי חלאו וכאן חלאו קאי ובכ"ן.

פרק אלו עוברין

דף מ"ג ע"א

לא יקרא שם מאכלי ישראל בשם מאכלי עכו"ם, וחייב על ת"ח ללמוד שמות מאכלים

פרטי דינים דלא חתום חבל יש בזה איסור עוד עיין חולין ע"ב לידונים יקראו לחרמון שריון מלמד שכל אחד ואחד מאומות העולם כלך ובנך כרך גדול לעלמו ובעלכ לו על שם פרי ארץ ישראל, ללמדך שאפי' פרי ארץ ישראל חביבין על באומות.

וברש"י פ' וזאת כזכר עכ"פ ושפוני עמוני חול. ד"ה עמים כר יקראו ע"י פרקמטיא של זבולין וכו' חגרי של אוב"ע באים אל ארצו וכו' נלך עד ירושלים ונראה וכו' וכס רואים כל ישראל עובד לאלו-כ אחד אוכלים מאכל אחד לפי שהנכרים אוכל של זה לא אוכל של זה ומאכלו של זה לא כמאכלו של זה וכס אומרים אין אומה כשרה כזו מחגיגתין שמכ שנאמר שם יזבחו זבחי לזק, וכנראה דכמאכלים נמשכים אחר ע"ז שלהם וכאדם נמשך אחר המאכל וכמאכל אחר האדם

ברי' שיבא רגיל בכן ובשמתיכון, דע דלמדנו מכאן דלריך האדם וכ"ש כחכם המורכ באיסור וכיתור לכיות בקי באופן עשיית מיני מאכלים ובשמתיכון קודם שיורכ בכן ואם אינו יודע ובקי בכס אל יורכ עד שיחודע לו הכקיות, שמה יורכ ויבא לידי מכשול, וכ"ש בזמנינו שזכ דרכם לערב כל מיני חערובות במאכלים וממחקים ולקרוחם בשם אחד ולא די שיודע בשם לבד וגם כמייזר אם כיחש מה שהוא שפירב דכמאכל כרי כוא מכשיל כרבים, ואף שהוא מאכל כשר אפשר שיבא מכשול ע"י כוראח שיבא מזכ במקום אחר ויש לסמכו על הקרא ולכבדיל בין כעמא ובין כעכור, ולכורות, ודרשו שזכ מ"ע ללמוד סימני דכמות וחיות ועופות ולככירם, וככ"ג במאכלים וק"ו כוא, וגם אזכר כוא שלא יקראו מאכלי ישראל בשמות של עכו"ם לבד שעי"ז מיקרי שמותיכון עיין יו"ד סי' קנ"א וח"מ סי' רמ"ע

חמץ נוקשע צעינו וגם ר"א ס"ל כפי אלא ר"א מוסיף כדי להיות צקי צכן וצשמותיכן דגם צחכשיעי נשים יש לחוש משום חמץ נוקשע וצכן.

ומידו דעת הפוסקים דר"א חולק אח"ק וגם מרש"י צסמוך ד"כ כוחה דחשיב זומן ועמילן וקולן דנוקשע היא וצעיניה ולא חשיב חכשיעי נשים ג"כ ועיין מקור חיים סי' תמ"ב מה שחי' צזכ גם צפניי כאר"ן צדצרי רש"י.

אי פסקין דהלכה בריא

ומה שנראה לפענ"ד צעכ"מ כחצ על כרי"ף דנראה מדצריו שאין כלככ כרצי אליעזר אלא כרצן וכה ליחא דכסתמא דמחני' קי"ל ואוקמא ר"י לרצי מאיר דאמר נוקשע צעיניה צלאו וכ"ש חמץ גמור ע"י הערובות יחכן נמי שיאמר ישרף וכו' וחנינן לכ לד"מ צמחני' צלשון חכמים וכן פסק שם כרי"ף כר"מ וצרי ר"א כס צכלל צצריו של ר"מ שר"מ מוסיף על צצרי ר"א כלכך ליה כלכחא כרצן דפליגי עליה דר"א דאמרו על עירובו ולא כלום ע"ש כו' ולפ"ז נראה דרש"י נמי ס"ל דקי"ל כר"א וכעצם משום דמוקמי מחניחין כר"מ וכדעת צעכ"מ ולכן אחי שפיר דאחר שאמרו צגמ' מאן חנא דחמץ גמור וכו' ונוקשע צעיניה צלאו א"ר יכודכ א"ר ר"מ כוא וכיון דמוקי לכ כר"מ א"כ כיון דר"מ עדיפא מדר"א א"כ כלככ כר"א צחכשיעי נשים ולכן צכיון פי' רש"י חכשיעי נשים לצורות דכלככ כר"א וכחצו דוקא כאן דמד"מ מוכרח דכלככ כר"א וכמ"ש צעכ"מ דכיון דח"ק אמר כר"מ ודר"מ עדיפא מר"א כלכחא כר"א ואחי שפיר ודו"ק.

חייב נשים במצוות ל"ת

שם בגמ' כשוכ ככחצו אשכ לאיש לכל עונשין צצחורכ ופרש"י מכאן שכנשים חייבות על כל לא חעשכ צצחורכ שכרי עונשן מלקות. ול"ע מה מוסיף רש"י שכרי עונשן מלקות כול"ל מכאן שכנשים חייבות על כל ל"ת צצחורכ ונראה דהפמ"ג צפתיחכ לא"ח עלכ צמחקר לפי מה דמבואר בקידושין ל"כ שאמרו כל מלוא ל"ת נשים חייבות מקרא דאיש או אשכ וכשוכ ככחצו אשכ לאיש לכל עונשין צצחורכ ופרש"י ולאין עונשן מלקות כן עכ"ל ומדכחצ ולאין עונשן מלקות משמע דלאין שאין צכן מלקות ככ"י דנשים פעורות וא"כ י"ל דככ"י רש"י לשיעתיכ כוא דס"ל דנשים פעורות צלאין שאין לכס מלקות ולכן שפיר כאר"ן צלשונו שכרי עונשן מלקות, ועיין חי' מכרי"ע קידושין ל"ד.

ופעולתו, ולכן ישראל שיש לכס אלו-כ אחד יש לכס מאכל אחד ואותם כרודפין אחר מאכלי עכ"ס וצמותיכן ח"ו כרי כס נמשכים אחר ע"ז או אצזרייכו ועליכס נאמר כי שס יצחו צצחי לך וצכן מאד. ועיין משנ"כ ח"י סי' קי"א.

בדין אי פסקין כר"א בתכשימי נשים

שם בגמ' מאן חנא דחמץ דגן גמור ע"י הערובות ונוקשע צעיניה צלאו א"ר יכודכ אמר רב ר"מ היא פרש"י חמץ דגן גמור כוחה כצצלי ושכר כמדי וחכשיעי נשים נוקשע צעיניה כוא. וכקשכ חלמידי דלמכ פרש"י נוקשע צעינה אחכשיעי נשים כיון דח"ק פליג אר"א ומדפריך מאן חנא משמע דקאי אח"ק וחכשיעי נשים ר"א כוא עוד קשכ כא"ך קאמר מאן חנא וקאי אחכשיעי נשים וקאמר ר"מ כוא, שכרי מפורש צמשנכ דכאי חנא ר"א כוא.

תכשימי נשים דיו חמץ נוקשה אי חמץ בתערובות

ודגה על קושיא ראשונכ נראה דרש"י צא לככריח ספיקות כחוס' לעיל דף מ"ב ד"כ ר"א דמספקא לכו חכשיעין אי כוכ חמץ דגן ע"י הערובות או חמץ נוקשע וע"ז כחצ רש"י לככריח דחכשיעי נשים כוי נוקשע צעיניה. שוב ראיחי דכיונחי צזכ דעת ה"ל"ח ז"ל שכחצ ג"כ כפי ועיין פנ"י שכקשכ ג"כ קושיא כנ"ל וחי' דרש"י ס"ל כראצ"ד ז"ל דר"א לא פליג אח"ק ואוסופי כוא דקא מוסיף וכציה כן צשס חמים דעים לכראצ"ד וצחמח כן מצואר ג"כ צכשגות על כרז"כ כאן ע"ש וכח"ק דלא חש לשנותו דכיון דמסקין שלא כולרכו לשנות אלא כדי שיכא צקי צכן וצשמותיכן כדי שיזכר לפרוש א"כ סבר ח"ק דכיון דמאוס ממילא פריש מיניה ואפוי פלוגתא לא מפשינן ע"ש.

אי פליגי ת"ק אדר"א בפיפולי נשים

ולכאורה אחתי ל"ע אחאי לא כחצו כח"ק וכי אפשר לומר דצגמ' פריך חכשיעי נשים ס"ד אלא אימא אף עיפולי נשים ולכאורה אחאי אמר ר"א חכשיעי נשים ול"ל דצחצרי' דר"א כי' קורין לעיפולי נשים ג"כ חכשיעי נשים ולכן אמר ר"א חכשיעי נשים ואף שכונחו לעיפולי נשים וכחנא קמחמכ חכשיעי נשים ס"ד דצחצרי' לא קראו חכשיעי נשים רק לצשמים וכחל ושרק שאינו חמץ וע"ז משני דר"א קרא לעיפולי נשים ג"כ חכשיעי נשים וז"ש אלא אימא אף עיפולי נשים וצזכ ודאי כח"ק ג"כ מודכ אלא דס"ל דכוא צכלל

לא שאין בו מעשה אם נשים חייבות בו

בלאוי כחורכ מ"מ כוי לאו שאין עונשו מלקות ולכן שפיר נשים פטורות ודו"ק.

ולפי זה ככ"ג בלאו שאין בו מעשה כיון דאין לוקין עליו נשים כיו פטורות וכן ראיתי במנ"ח מל"ח ח' שכביא חקירת פמ"ג כג"ל וכחצ בלאו ביקש דרב יכודכ אמר רב דכשוכ ככתוב כ"י נשים פטורות מכל מל"ח ל"ח אבל מהקישא דריח"ר חייבין וא"כ כיון דמבואר מדבריו דבוקשו לכל עונשין ולאין עונשין כס א"כ אינו מוכח מדריח"ר רק לאין שיש כס מלקות אבל לאין שאין כס מלקות לא מוכח א"כ אין מוזכרים נשים כלל וגם מהפסוק איש או אשה כי יעשו אפסר דבוקשו רק ללאין שיש כס מעשה אבל בלאין שאין כס מעשה לא בקשו וכאריך שם כר"ב אלא דבמקום אחר בקשתי אדברי כמנ"ח מגינת וורדים כלל כ"ב דנשים חייבות בלאו דלא תחירו ע"ש.

דף מ"ג ע"ב

בד"ץ דיתר מצטרף לאיסור

בל איסורין שחורכ אין כיחר מלערף לאיסור, עיין מל"מ פ"ז מכל' מעילכ סוף כלככ ו' שבעלכ לחדש דאפי' למ"ד דכיחר מלערף לאיסור לענין עונשין כיינו דוקא לא בלא אבל יבש ביבש אף שחיסור כוא רוב מעולס לא שמענו שאס אכל מן הכערובות שיתחייב שום עונש אף שאסור מכ"ח, דין ביטול לא שמענו אלא לבעל איסור לכחירו אבל אם נחערב ככיחר באיסור אפילו רוב איסור לא מלערף ככיחר לאיסור לענין עונשין ע"ש. ועיין ירושלמי פ"ג דפסחים א"ר יוסיכ מכ נן קיימינן אס בשרובו חמץ חייב כרת וכו', ועיין שו"ת כרי בשמים מכד"ג סי' ק' ועיין שו"ת כרש"א סי' רע"ב רע"ג ובפמ"ג בפתיחכ לכל' הערובות חקירכ ב' וג' ועיין ספרינו משנ"ח ח"כ סי' ס"כ ודו"ק.

מצה שנתבטל בה חמץ אי יצא בה ידי חובתו

מח שנראה לכעיר ככא מילתא דמנגחין ציכ בעלי תריסין בגאון בעל צרוך פעס כבכוכתיו על ש"ע (א"ח סי' תע"א סק"כ) שכחצ על דברת כמג"א למכ לריך בערצ תאכלו מל"ח חיפוק דלריך לאכול ציו"ע פת, וכחצ בגאון מוכר"ב כג"ל דנראה דאס נחערב חמץ בפחות מכזית צרוב מלכ שמוחר מכ"ח באכילכ בפסח כאוכל כזית ממנו יולא ידי סעודת יו"ע אבל אינו יולא ידי חובתו לענין אכילת מלכ, דלענין אכילת מלכ לא שייך ביטול דאין כחמץ נעשכ מלכ אלא שאיסור חמץ נפקע ע"י ביטול ומ"מ לא מלכ כוא, וא"כ חסר בשיעור מלכ ע"כ. ותמכ עליו בעל מחנכ חיים בספרו ק"ן סופר (סי' קמ"ו) מירושלמי (פ"ג דפסחים) א"ר יוסכ מכ אן קיימינן אס בשרובו חמץ חייב כרת אס בשרובו מלכ יולא ככן ידי חובתו בפסח. כרי מפורש מירושלמי דכשנתערבו חמץ ומלכ ובעל כחמץ יולא בו ידי חובתו

איברא דגם דברי רש"י כאן אכתי לריכין ביחור דכחצ מכאן שכנשים חייבות על כל לא העשכ שחורכ משמע דחייבות בכל לא העשכ אפילו אין לוקין עליכ דאל"כ כול"ל מכאן דנשים חייבות על לא העשכ שפונשן מלקות ועל כל לא העשכ משמע דריבכ ככל אפי' אין עונשן מלקות ומיכו מסיוס דבריו כקדושים שכרי עונשן מלקות משמע דוקא כני שפונשן מלקות וצ"ע.

ומה שנראה דאדרבך דעת רש"י דודאי נשים חייבות בלאו שאין בו מעשה שכרי כא דאין לוקין על לאו שאין בו מעשה אין כעעס שכלאו אין עונשין עליו אלא כעעס משום דגברא לא עשכ מעשכ וכחורכ לא חייבכ שום עונש צ"ד אס לא עשכ מעשכ יולא מזכ דבאמת כל לאוי חורכ עונשן מלקות אף שאין לוקין עליכס נשים חייבות וזכ מדויק ברש"י שכחצ לכל עונשין מכאן שכנשים חייבות על כל לא העשכ שחורכ וכיינו בין שיש כס מעשכ ובין שאין כס מעשכ וכעעס כחצ רש"י שכרי עונשן מלקות כלומר שפונשן של לאין כוא מלקות ואף שאס לא עשכ מעשכ אין לוקין מ"מ אין זכ מזד בלאו אלא מזד גברא שאינו צר מלקות אבל בלאויס עונשן מלקות כן ולכן נשים חייבות וזכ צרור מאד ודלא כמנ"ח.

אלא דאכתי יש לכסחפק אי נשים חייבות בלאין שאין כס עונש מלקות כלל ואי נימא דאין חייבות וכעין זכ משמע כמכרי"ע קידושין ל"ד ע"ש כוכ אחי שפיר דברי כר"א"ש ברכות דף כ' דכחצ דנשים אינכ בכלל ערבות וכאחרונים תמכו עליו דכרי כשוכ ככתוב אשכ לאיש לכל עונשין שחורכ וערבות כוא ענין של עונשין, אבל אי נימא דאלאו שאין לוקין עליו נשים פטורות, כגס שערבות בכלל כוי לאו ונשים חייבות

בפסח ודלא כבדוק פסח. וכ"ג כל יקר רחמנא עינו וליין לשו"ת מכר"ס שיק (ח"א סי' קכ"ב ורי"ז) ושו"ת שו"מ (מכד"ק ח"ג סי' פ"ז ומכד"ג ח"א סי' קס"ז) ושו"ת כרי בשמים (מכד"ג סי' ח').

קמח בקמח אי די בכ"ד לא ב"ה

ובשו"ת כרי בשמים כנ"ל ילא לישב דכירושלמי מיירי שנתערבו קמח בקמח דכוכ לא ב"ה כבחו"ס יבמות ובאריק שם. ויפכ דחכ חכ"א משו"ת תשובה מאכבב דכתב לישב קושית מג"א מכרש"ל ריש כל' פסח (סי' ח"ל) בשם בדגו"מ דקמח בקמח כוי לא ב"ה שכרי כרש"ל לשיטתו דס"ל קמח בקמח כוי יבש ביבש כמבואר בש"ך (יו"ד סי' ק"י סק"י) וכן מבואר דעת כרמז"ס (פי"ג מכל' תרומות כ"ד) דקמח בקמח כוי יבש ביבש, ועיין מל"מ (פ"א מכל' משכב ומושב כ"ד) ולי"ע. ופלא על האחרונים שחליטו דכוכ לא ב"ה. ולפי"ז דחכ נמי שיעת ככרי בשמים.

ואני מוסיף להקשות לפי כבנת כמחנה חיים בדברי כירושלמי אות"ב מיניח תיובתא לכמל"מ (פ"ז מכל' מעילכ כ"ו) שבעל לאחד דאף דאיכא למ"ד דביתר מלערף לאיסור לענין פוגשין ביינו בתערובת לא ב"ה, אבל ביבש אף שחיסור כוא רוב מעולם לא שמענו שאם אכל אחד מן התערובות שיתחייב שום פוגש אף שאסור מכ"ת דביטול לא שמענו אלא לבטל איסור להחירו לכתחילה לאכילה, אבל אם כרוב היא איסור לא מלערף הכיחר להאיסור לענין פוגשים ע"ש. ומדברי כירושלמי סחירכ לדבריו שכרי להדיא אמרו אם רוב חמץ חייב עליו כרת וכיינו לעונשין ולע"ג. איברא דבאמת כמעט כל האחרונים ז"ל הסכימו לדעת כבדוק עטס דלקיים מלכ צפי ודאי מלכ ולא חמץ שנתבעל. ועיין מנ"ח (מלכ י"י) וברע"א ומרן בד"ש ועוד כמעט בכל האחרונים ז"ל, ולכולם תקשק מירושלמי כנ"ל.

ביאור בדברי הירושלמי חמץ ומצה שנתערבו

ומה שנלפענ"ד בישוב שיעת רבותינו כלדיקים. כאחרונים ז"ל, דכוכ כירושלמי שם אמר ר' בון וכו' חיפחר בחמץ ומלכ שנתערבו, ומקשק עלכ ר' יוסב במה אנו קיימינ וכו'. וכי' מפרש בגאון בעל מחנה חיים דמיירי דנתערב בכזית אחד וכי' רובו חמץ ומיעוטו מלכ או לכיפוך רובו מלכ ומיעוטו חמץ, ואכל ל"כ לכזית זכ שכי' רובו חמץ ומיעוטו מלכ חייב עליו כרת ואם אכל לכזית שכי' רובו מלכ ומיעוטו חמץ ילא ידי חובתו, ועי"ז שפיר מקשק לכגרצ"פ.

אמנם יש לפרש כירושלמי בתערובות חמץ ומלכ כלומר שנתערבו כרוב זיתים יחד, למשל ב' זיתים חמץ עם זית אחד מלכ או ב' זיתים מלכ עם זית אחד חמץ או יותר ואכלו לכולו או למקצתו. אבל באופן שכי' שם ודאי כזית מאכילת כודאי אלא שכי' שם מעורב גם ממין השני, ולמשל בחמץ אכל כל כג' זיתים ולא כי' מעורב בו אלא כזית מלכ וא"כ ודאי אכל כזית חמץ וכן במלכ שאכל ב' זיתים מתערובות ח"כ אף שכי' שם כזית חמץ מ"מ אכל ודאי כשיעור מלכ שכרי לא כי' שם יותר מזית אחד חמץ וכוא אכל שיעור שתי זיתים וככ"ג ודאי אכל מלכ. ועי"ז חמכ ר' יוסב לר' בון במאי קיימינ אס בשרובו מלכ יולא בכן ידי חובתו וכנ"ל. אבל לפי"ז שפיר מיושנין דברי כגרצ"פ וכת דיליכ דודאי כיכא דליכא כזית ודאי של מלכ גם כירושלמי מודכ דלא ילא משום תערובות דבעינן מלכ ודאי.

בעיניה מחמץ ואורז אם צריך כזית מחמץ דוקא

ונראה לכביא ראי' לפי"ז ממשנכ חלכ (פ"ג מ"ז) כעושכ עיסכ מן כחטין ומן כאורז אס יש ככ עטס דגן חייבת כחלכ ויולא ככ אדם ידי חובתו בפסח ואס אין ככ עטס דגן אינכ חייבת כחלכ ואין אדם יולא ככ ידי חובתו בפסח. ובש"ס זכחים (דף ע"ח) מחיב רבא ומן אורז אס יש ככ עטס דגן חייבת כחלכ מדרבנן, אי ככי אימא סיפא אדם יולא ככ ידי חובתו בפסח, ובחו"ס שם חמכו מהקומץ רבכ ופסחים (דף קע"ו) ותי' בתי' ככ' דכשאוכל כזית מלכ כי מבטל ל"כ מרור ליכא עטס מלכ, אבל אס אוכל כרובכ שרי ע"ש. כרי דכאורז שנתערב במלכ שיולא ככ מיירי ש"ס במלכ כשיעור ואינו מלערף רוב כמלכ עם מיעוט כאורז ללאח ככ, וכ"כ כראצ"ד ככשגות (פ"ו מכל' חו"מ כ"ב) ע"ש. וא"כ ע"כ מכ שאמרו כירושלמי רובו מלכ יולא ככ ידי חובתו מיירי שאכל כזית מלכ ודאי.

איברא דנראה לומר דבאמת דא כוא מחלוקת כראשונים ז"ל וחלוי צפי' כמשנכ כנ"ל, דכרמז"ס (פ"ו מכל' חו"מ כנ"ל) כתב כעושכ עיסכ מן כחטים יולא ככ ידי חובתו אס יש ככ עטס דגן אף שלא כוי כחטים כזית גמור רק כחטים כוי כרוב ויש ככ עטס חטים כרי זכ יולא ככ. מבואר דס"ל דלא צפי כזית מלכ ודאי דכרי מלערף כמיעוט אורז, אבל כראצ"ד כשיג עליו וכתב נ"ל וכוא ש"ס ככ עטס דגן ככדי אכילת פרס ויאכלנו עכ"ל. מבואר דס"ל דמיעוט אורז אינו מלערף לכזית וצפי כזית חטים דוקא. ועיין כ"כ שם דגם דעת כרמז"ן כרמז"ס, ועיין מגדל עוז שם. נמלא לכאורכ דדא כוא מחלוקת כרמז"ס וכראצ"ד, וכחו"ס ס"ל ככראצ"ד וכרמז"ן כרמז"ס.

צידוק המיעוט לרוב דוקא בחמים ואורז

שוב נחיישנתי בדבר ד"ל אפילו להרמזים ז"ל דמודק בשאר איסורים דבעינן כזית דוקא וכמיעוט שלו אינו מנערף אף דנחצטל ולא חמר כן חלל בחמים ואורז ומעט גרירא שפי' בירושלמי וכאריך בזכר רמזין ז"ל בכלי חלב, ועיין רי"ע אלגזי שם באריכות ובחילופי גירסאות שפי' הרשצ"ח ועוד. וגם כ"כ (פ"ו) כתב דמשמע דדוקא בחמים ואורז כתב הרמזים כדין כן חבל לא בשאר איסורים, וא"כ חמץ ומלח שנחצטלו וכוכ רוב מלח, אף שנחצטל בחמץ מ"מ אינו יולא באכילתה עד שלא יבא כזית מלח בכדי אכילת פרס אפילו להרמזים ז"ל.

וממילא מיושבים נמי דברי המל"מ (פ"ז מכל' מעילה) שכבחנו לפיל דמעולם לא שמענו דכאיסור מנערף עם הכיתור לעונשין אפילו באיסור כוח רוב וצפי דוקא כזית איסור בכדי אכילת פרס, ואין סתירה להמל"מ מירושלמי כנ"ל. ועיין רמזין (כל' חלב כנ"ל) שכתב ג"כ דלענין עונשין צענין כזית בכדי אכילת פרס בכל איסורין ושאיני חמים ואורז וכנ"ל.

בגדר רובו ככולו בשיעורין

ובישובי מחזקין שני רעיוני בקושיה בגרש"ק ז"ל לפ"מ דקיי"ל רובו ככולו בכל החורב כולל, א"כ נימא נמי בשיעורין רובו ככולו והכולל רוב כזית מלח יולא ידי חובתו וכן בשאר שיעורי חורב. ותי' באחרונים ז"ל דלא אמרינן ככולו חלל ברובו מחוץ כולו, עיין חת"ס (א"ח סי' ק"מ) ובשו"ת צ"ח למרן (א"ח סי' קס"ד) עוד תי'. ומעשה י"ל דאף אם נימא ככא דלא חבל רק כזית לכוי"ע לא יולא כיון דחסר בשיעורא מאחר דבחורב הקפידה על שיעור אכילת שהוא בכזית וליכא במליחות שיעור אכילה. חבל כיכא דאיכא כזית לפנינו ואכל כזית חלל שמיפטו מזכית זה אינו מוכשר למלח ככ"ג אפשר דאמרינן רובו ככולו, כלומר דלענין מלח אמרינן רובו ככולו וכיון שאכל רוב כרי כאן מלח מלח חלל שחסר בשיעור אכילה, ולשיעור אכילה מנערף כמיעוט של חמץ שנחצטל וכוכ אכילה, וא"כ ככ"ג אפשר דילא עם כמיעוט.

ואמילול לפ"מ שחסר מרן שם (סי' קס"ב) דל"א רובו ככולו חלל דכוכ כמיעוט כמאן דליחא, חבל לומר רובו כולו אם יש רוב שיעור דכוי כאילו הי' כל השיעור כל לא אמרינן דלא אמרינן מנזיר חלל לעשות מישנו אינו, חבל לעשות יש מאין אין לנו ע"ש. כוכ בחשובה אחת כתבתי להקשות ק"ח אחי' זה עיין מש"כ

בשו"ת משגי"ח (ח"ב סי' ל"ט) מ"מ ככא אפשר דגם מרן מודק דככא כרי בחמת אינו חסר רק צענין אכילה, וכיון דבחמת כוח אוכל ואיכא אכילה בכזית ולענין מלח אפשר דילא מעט רוב וכנ"ל. ולפ"ז הי' אחי דברי בירושלמי כפשוטו, וזכר דלא באחרונים כנ"ל. ומיכו לקושטא דמילתא נראה דבראשונים ז"ל לא ס"ל ככי שברי להדיא כתבו דבעינן כזית בכדי אכילת פרס וכמו שכבאחי מהרצ"ד ז"ל וחוס', וגם דעת הרמזים וכ"כ נראה דוקא באורז אמרו ומשום גרורי וכנ"ל. גם נראה פשוט דאפילו באורז לא אמרו חלל כשעירב חמים עם אורז צמיס, חבל לאחר שכבר נאפו אם ערבן נראה דאפילו להרמזים לא יולא ידי חובתו. במלח אפילו יש בו מעט דגן ול"ע.

אין בכח הרוב להפוך הפסול לכשר

ומצאתי בילקב"ג (א"ח סי' ל"ב אות י"א) שכבית מס' שער שמעון לגיסו של בגרע"א (דפוס ווארשא חרמ"כ) שכבית חשובה להגרע"א כיכא דיש חמים נלמחים ונחצטלו ברוב ואפשר ללחא ידי מלח מלח לריך לחכול שיעור חסר יותר מכזית דכזית יש מקלח מן החמולים וליכא כזית מלח דכזיעול סילק רק באיסור חבל לא דנעשה מלח ללחא צו. כגע עלמך צחוע למר שלא נעוה לשם ליציא ונחצטל בג' חוטינן שנעוו לשמה, וכי נימא דילא כזית ידי חובת ליציא. וכן ד' בני אדם שנחצטלו עורות פסחיים ונמלא יבלת נימא כיון דהפסחים היו מעורבים נחצטל הפסח שיש בו מוס ונעשו כולם פסחים כשרים עכ"ל. ועיין ס' מחנה חיים (ח"ג א"ח סי' כ') דברוב אינו פועל להפוך הפסול לכשר, ועיין עוד חשו' מהר"ם שיק (יו"ד סי' קע"ו ד"ב ומאי שהקשה) שחקר ג"כ בזה, ועיין עוד שו"ת בית שערס יו"ד סי' שס"ד על מש"כ בחש' יד אליהו סי' פ"ח צס"ח פסול שנחצטל צ"כ כשרים וא"א לעמוד על העטות דבעל ברוב, ועיין חת"ס יו"ד סי' רע"ז ומרן ז"ל כתב דביעול ברוב אין צידו חלל לבעל מה שיטנו כאילו אינו חבל מה שאינו וחסר ואינו בעולם א"א לביעול ברוב לעשותו כאילו ישנו וביעול עושק מן כויכ בעדר חבל אינו עושק מן הכעדר כויכ ע"ש וש"י, ועיין עוד בשו"ת קנחא סופרים (סי' י"ט) דכל ביעול כוכ כמאן דליחא חבל אינו מנערף למלח.

אכילה דרשות אי מבטל מצוה

נחזור לדין ואכתי פש לן לבאר כיון דאינו יולא עם כמיעוט אף שנחצטל וכפי מה שזכרנו, א"כ לכאורכ ל"ע אחי לא מצטל אכילה דרשות היינו כמיעוט שנחצטל אח המלח וכיינו הרוב שאוכל לשם

ישוב לקשיית הלבושי מרדכי בפי' הליכה הזה כולו מצה

ונתתי את לבי בקושיה כלבושי מרדכי (ח"ד הקדמה, נדפס שנת תרל"ז) מכ דאמרינן שבכל כלילות אנו אוכלין חמץ ומלח כלילכ הזכ כולו מלח, ויל"ד כולו כל ז' ימי הפסח אסור בחמץ ושבכל כלילות כולך וסובב גם על שאר ימי הפסח ולא רק אימות השנה חוץ מפסח כנראה מג' קושיות אחרות. ותי' בגאון ז"ל לפמ"ש כמנ"ח (מלח י') דבנחמרב חמץ במלח ונחמבעל ברוב מותר לאכלו אבל לא יולא בו ידי מלח. ולפ"ז יובן כיצד שבכל כלילות אנו אוכלין חמץ ומלח, כלומר באופן דיש ביעול ברוב, אבל כלילכ הזכ כולו מלח דאינו יולא באופן אחר. ואף שאין משיבין על הדרוש, מ"מ לא אעבור בלי להעיר.

ולפענ"ד אם כקושיא הוא קושיא אז לא כועיל בחירולו כלום, חדא שכרי גם כליל ראשון יכול הוא לאכול חמץ ומלח באופן כנ"ל שנחבעל ע"י חערובות אלא שאינו מלח אבל יכול הוא לאכול כמו בכל ד' ימי הפסח. זאת ועוד אחרת שכרי באמת אם יחבעל מעט חמץ ברוב מלח באופן שיכ"י כזית מלח בכדי אכילה פרס לכונ"ע יולא גם ידי מלח, אי"כ גם כליל פסח אוכל חמץ ומלח באופן כנ"ל וא"כ לא כועיל כלום בחירולו כנ"ל. ובאמת כי יש נוסח בשאלה זו חמץ או מלח, ובזכ ודאי לא כועיל בחירולו וכנ"ל.

אמנם בזכרוננו כד כוינא עליה כיו מפרשים לי שבכל כלילות של כל השנה ביינו לבד מפסח [ובצל"ז] חללע נעכע פון אגאנץ יאכר] וע"כ הכי קאי, ולולי דמסחפינא כי' אפשר לומר לאכילת חיוב דבכל שנה כשיש חיוב פת אנו אוכלין חיוב מחמץ או מלח אבל כלילכ הזכ שיש כאן חיוב אוכלין רק מלח.

בימ"ל חמץ במצה ואח"כ שרף הכל אי קיים מצות ביעור

בה"א חקירה צמי שפירב חמץ במלח ונחבעל בחמץ ואח"כ שרפו אי קיים בו מלות ביעור חמץ, ונחלקו באחרונים בזכ. ולפענ"ד פשוט דלא קיים בזכ מלות ביעור ושריפת חמץ שכרי לא גרע מחילו אכלו כלב או נפלא בצור, ואדרבא כרי כיון שנחבעל אסור לשרפו משום כל חשחית דכיון דאוכלין ראוין כס עכשיו לאחר כביעול אסור לשרפו ואח"כ יקיים בו מלות שריפת מכ שאסור לעשות. איברא דקל"ה יש לעיין לפי שיטת כצב"מ דס"ל האוכל חמץ ע"פ לאחר מלות מקיים ביה מלות ביעור חמץ, אי"כ חמץ שנחבעל ברוב ואכלו בפסח מקיים ביה מלות ביעור חמץ ע"י אכילה, וכאן ל"ל דאסור לשרפו שכרי מותר לאכלו.

מלח אף דאיכא כזית בכדי אכילה פרס מ"מ כרי אוכל עם המלח המיעוט רשות, ואנן קיי"ל רשות מצטל מלח. ואשר נראה בזכ לומר בכמה אנפי, חדא לפמ"ש בחוס' (פסחים קט"ו ע"ב ד"כ ידי מלח ילא) דלא שייך ביעול אלא כשלועסן יחד דאז מצטל עטם אחד את חבירו, אבל כשכס שלמים אפילו יכ"י יותר מחבירו לא מצטל ליכ. אי"כ י"ל ככ"ג דכירושלמי מיירי כשאוכלן בלי לעיסה אלא בולעין וידי מלח ילא וידי ביעול לא מצטל ליכ.

שנית י"ל דכיון דבחמץ כוי מיעוט לא מצטל ליכ להמלח שהוא ברוב ולא אמרינן דרשות מצטל מלח אלא כשכ"י רוב, וככי מוכח מדברי בחוס' שסיימו שם אפילו יכ"י יותר מחבירו לא מצטל ליכ ומינכ דאם כוכ מיעוט מחבירו ונחבעל מחבירו ודאי דאין לו כח לבטל כיון דכוח מיעוט. אי"ל לפמ"ש חוס' זבחים כנ"ל דכשאוכל כזית מלח כי מצטל ליכ מרור ליכא עטם מלח, אבל אם אוכל הרבה שרי. וככ"ג י"ל כיון דאוכל הרבה אינו מצטל עטם מלח ושרי.

עוד נלפענ"ד לומר דלא אמרינן אחי רשות ומצטל למלח אלא כיכא דיכול לקיים המלח בלי הרשות, אבל כיכא דאינו יכול לקיים המלח בלי הרשות לא אמרינן דאחי רשות ומצטל לכ למלח דככי הוא קיום המלח. ומענה כיכא דל"ל אלא כזית מלח בכדי אכילה פרס מעורב עם שאר מאכל, כיון דא"א ליכ לקיים המלח באופן אחר ככ"ג לא אמרינן אחי רשות ומצטל מלח כיון דבמליחות כרי הוא מקיים המלח ואוכל כזית לשם מלח מהחיוצ כנלפענ"ד (ועיין בחי' לקמן דף קט"ו). ועיין בדומה לו יצמות (דף ו') שכן ככשר מלח וברש"י וחוס' שם, ויש לחלק כמובן.

ודאיתי במגן כאלף (א"ח סי' תע"כ ד"כ ודע) שילא לדון בדבר חדש דכאוכל ב' זיתים מלח בבת אחת נימא כיון דכזית אחת רשות וכשני מלח יבעל כרשות את המלח ולא ילא ידי חובתו, וא"כ לעולם ינערך לאכול כזית מלומלם שלא יבעל כרשות את המלח, וע"ש מכ שדחק בחי'. ולדידי אפילו ריח קושיא ליכא דכרי באמת כל זמן שלא קיים המלח באכילת מלח כל המלח שלפניו הוא מלח של מלח ולא מלח של רשות, אלא שלאחר שכבר אכל כזית אחד אז כנשא"ר לו כוי רשות, אבל כל שלא אכל עדיין כרי החיוצ על האדם לאכול וכל כזית וכזית ראוי לכך, וא"כ כל המלח כוכ של מלח וליכא בזכ משום ביעול רשות למלח (ועיין חוס' ברכות מ"ב ד"כ אחכא דכל המלות לשם מלות עשויות).

ואפילו למיד דרוב חינו מזרר חלא עושכ ספק כמ"ש כר"ש ז"מ דף ו' (כצ"ח) כש"מ בסוגיא דקפן אחד מן כמנויין ועוד פוסקים), מ"מ כיון דכחורכ כחירכ רוב זכ ומוחר באכילכ ח"כ ליכא על חמץ זכ דין שריפכ, ואדרבכ כחורכ כחירו באכילכ. ועיין שו"ת צ"ש למרן שכתב דרוב הוא מלוכ ככל מלוה כחורכ ומלוה דניזל בחריכ, וח"כ ח"ך נאמר דבדבר שחורכ כחירו לאכילכ יולא בו ידי שריפכ חמץ אחמככ. ואולי כשאפנכ עוד אחזור על הדברים.

דף מ"ד ע"א

אי ככי לענין חמץ בפסח נמי. עיין בהשגות כר"ח"ד על כרי"ף שחמכ אחמי לא מקשכ: מכל איסורין שחורכ נמי דכא כחיצ כל חלב וכל דס וכל נבילכ וכל כשרץ כשורץ על כארץ וכל אשר אין לו סנפיר וקשקש וכל שרץ צפוף בכל קודש לא חגע, דדרשינן ל"י באכילכ וכל איסורין שחורכ דכחיצ לא חאלל כל חופצכ, ודבר זכ ל"ע עכ"ל. ומכל חלב לכאורכ י"ל דבעי לחלי שיפור, עיין יומא ור"ן מס' שבועות.

שם בגמ' בעלכ דעחכ חלל כל אדם, ומשמע דאפי' אכל פטור, ועיין רש"י, ואי מחרמי ואכיל

ליכ ממש, עיין נזיר ל"ו ע"ב כנח לכוחה ובמפרש שם אכל כחוס' וכר"ש שם פי' בשם רש"י ואי מחרמי ככי מופטור שאין זכ דרך אכילכ (ונראה) מ"מ דאי מחרמי ככי דמודו דחייב ובככי לא מיירי עכ"ל, ובפי' כר"ש שם וי"מ דאי מחרמי ואכיל כ"כ דחייב משמע דלרש"י לעולם פטור ע"ש ודו"ק.

ועיין מנחות ל"ט ע"ב בבבליס כיו אובלין אוחו כשכוא חי משמע דלא אמרינן בעלכ ועיין רש"ש שם דבאמח לא ילאו ידי חובתן חלא שלא יבא לידי נותר, וכן ראיתי למרן כח"ס צח' לדייק משם דיואלין ידי חובתן שלא כד"א במלוה, ומיכו עיין לקמן דף ע"א שמחכ צחי מי איכא משמע דאכילכ מקרי ולא כוי שלכד"א ועיין מנחות כ"א שחמכ אח כחלב וגמטו, ועיין לעיל דף כ"ד ע"ב חוס' ד"כ פרט ובגמ' פירובין כ"ט ע"ב אמר רב יוסף מנא חמינא לכ דכני פרסאי אכלי עכבקי בלא נכמא ח"ל אבוי ופרסאי כוו רובא דעלמא ועיין חוס' שם דף כ"ח ובבבלי כוי רובא דעלמא דמחלקי צין חד גברי לאחרא כולכ, ועיין שבת קמ"ד ע"ב מידי אריא פרביא אחרא ככא בעלכ דעחו חלל כל אדם ודו"ק כי קלרתי מאד.

בבבלי דמסכת כעיקר גדריו, וגדריו דיתר מצטרף לאיסור והמסתפק

ובבבבלי כי יש להפיר מגמ' נזיר (ל"ו ע"ב) איחיצכ שחי קופות וכו' ונפלו חלו לחוך חלו וכו' ואי ס"ד כזית בכדי אכילת פרס דאורייתא אחמי אמרינן שאני אומר בשלמא לדידי דאמינא משום כיחר מלטרף לאיסור כגון דנפיש חולין חלא לדידך וכו' כי נפיש חולין מאי כוכ. וכוכ בשחי קופות ע"כ מיירי שנפלו זכ לזכ ונחפצו ואפ"כ קרי ליכ כיחר מלטרף לאיסור, חלא דמוחר משום דנפיש חולין ול"ע.

ביאור הגמ"מ שבין מע"כ דהיתר מצטרף לאיסור

ולשימות כחוס' י"ל מ"ש צין כיחר מלטרף לאיסור לעפ"כ, בשלמא לרש"י כיחר מלטרף לאיסור הוא כשאניס מעורבים ועפ"כ הוא כשכאיסור נחפצ עס ככיחר, אכל לכחוס' מ"ש מטע"כ לכיחר מלטרף לאיסור. ול"ל דכחוס' מפרשים כיחר מלטרף לאיסור כשנחפצ איסור וכיחר ממש ועפ"כ כיינו שאין בו עיקר לאיסור וממש, וכגון ששרכ ענבים צמים ויש צמים עפס יין, ולזכ לריך קרא דמשרת.

וחבבבבלי כתב וז"ל, נקוט כאי כלל צידך דכיחר מלטרף לאיסור יש בו חומר גדול יותר מטעם

שם בגמ' ואי משרת לככי הוא דאחא כאי מיצביא ליכ לכדחניא משרת ליתן טעם כעיקר שאס שרכ ענבים צמים ויש צכס טעם יין חייב. ופרש"י ליתן טע"כ, לעשות טעמו של איסור כעיקרו וממשו ע"כ. עוד שם בסמוך (ד"כ טעם כעיקר) כיכא דליכא מידי עיקר חלא טעם כגון שרכ ענבים צמים מני"ל ע"כ.

היתר מצטרף לאיסור אי מידי בשנתערבו

והנה פרש"י עפ"כ כיינו מקום שאין עיקר של איסור או ממשו בו חלא טעמו לבד. ונראה שפי' כן, דכוכ לעיל (מ"ג ע"ב) ח"ר אצכו ח"ר יוחנן כל איסורים שחורכ אין כיחר מלטרף לאיסור חוץ מאיסורי נזיר וכו', ופרש"י אין כיחר וכו' אכל חלי זית חלב וחלי זית צשר צבח אחא אין כיחר משלים אח שיפור כאיסור לחייבו חוץ מאיסורי נזיר שאס אכל ח"ז ענבים וח"ז לחס צבח אחא חייב, ע"ש ובד"כ אף שאור דחלי זית שאור וח"ז מלכ ואינן מעורבין חלא כל אחד ניכר. וכחוס' שם (ד"כ כמאן) חמכו עליו צד' קושיות, וחדא מלקמן גבי חטאת משמע לכדיא דאין כיחר מלטרף לאיסור חס לא שיחפצ כאיסור וככיחר יחד, דכא אמר עד שיכלע בצשרכ ע"ש.

ומידו דעת מכר"ס חללוהו דבין שחיסור חלי זית ובין פחות מכן כל שהוא כ"כ שיתן טעם במכ שאוכל כרי זה מלערף וחשיב כאילו אכל כזית מן האיסור, ושלל כדברי בראב"ד ז"ל שפי' דוקא חלי איסור וחלי ביהר ועממא דמילתא דלעולם אינו חייב אלא כשנכנס גרונו בכזית, כלכך אם אכל פחות מכזית איסור אינו מחייב, ואם אכל כזית בין איסור בין ביהר ואין טעם האיסור ניכר בכולו לא מחייב שלא נכנס גרונו בכזית איסור, אבל כשאכל כזית וטעם האיסור ניכר בכולו כרי נכנס גרונו בכזית ונכנס מן האיסור זה דין ביהר מלערף. וטעם כעיקר הוא כל שנחערב כזית איסור בכיהר ונתן טעם האיסור בכיהר ואין בו ממש, וכו' כמ"ס החוס' לעיל שביהר קלט טעם האיסור. וגם דעת המלחמות כאן נראה דאפילו האיסור פחות מחלי זית כל שנתן טעם ביהר מלערף לאיסור.

ועיין בגמ' נזיר (ל"ז ע"א) בשלמא לדידי דאמינא משום דביהר מלערף לאיסור כגון דנפיש חולין, אלא לדידך דאמרת משום דליכא כזית בכא"פ כי נפיש חולין מאי כוכ. ועיין חוס' שם, ואומר ברמ"ר דלא דמי דחיוב כזית בכא"פ וכו' אבל ביהר מלערף לאיסור דלא שייך לעולם בנפיש חולין שאפילו אם כי' ניכר לא כי' חייב מכ"ס ע"ש, וכו' ראי' לדעת בחכ"ל. אבל עיין במפרש שם (ד"כ בשלמא) דבכל איסורין שבתורה ביהר מלערף לאיסור ככה ליכא למימר ככי משום דנפישא חולין ואין לא אמרינן ביהר מלערף לאיסור אלא כיכא דנפישא מידי דאיסורא וקא משלים ליה כהירא. וכה דפרכין לעיל ממקפס ומדוכא אע"ג דנפישא חולין חבלין שאני דלעממא עבדי חשיבי ולא בעלי וכו"ל כנפישא, ובאמת לא ידענא למ"ל נפישא בשוין נמי דינא ככי. ועיין חוס' שם (ל"ז ע"ב ד"כ שחי קופות) ואומר רבי דודאי במקום שיש נותן טעם כגון בכוחה כבצלי וכו' אז יכ"י ביהר מלערף לאיסור.

שיעור כזית בכא"פ

ובזית בכא"פ הוא שיאכל כזית מן האיסור בין שאכל איסור בפני עצמו פחות מכשיעור עד שאכל כזית כולו בכא"פ ובין שאכל תערובות איסור עם כיהר וכגון שנפל כזית איסור בחוץ ג' זיתים ביהר ואכל אחת כולו שנמלא אכל כזית בכא"פ שהוא שיעור אכילת ד' ביצים או ג' ביצים לכרמז"ס ורש"י.

מוע"כ והיתר מצ"ל די מינידו חמיר מפי

עוד אחת ר"תי להעיר מכ שנחלקו בו בראשונים דדעת כבכ"ס דביהר מלערף לאיסור חמור מטעם

כעיקר לפי שאין טעם כעיקר חמור אלא על דבר שיש בו כשיעור כזית מן האיסור וכו' נמחכ בו וניכר בו טעמו וכו' אוכל ממנו בכא"פ שיעור כזית מן האיסור שנמחכ בו זה טע"כ שאסור בכל החורב כולו ואין לוקין עליו אלא באיסורי נזיר, ואם ניכר בו ממש לוקין עליו בכל האיסורין. וביתר מלערף לאיסור אע"פ שאין בו טעם האיסור ואע"פ שאינו אוכל מן הכל אלא כזית חלי מן הכיהר וחלי מן האיסור מלערפין זה לזה. כנכ"פ דביהר מלערף לאיסור כרש"י שם שני איסורין נפרדים ולא מעורבין אלא שבע"כ פי' שבעינן דוקא שיכ' מעורב בו ממשות איסור ושיכ' בו כזית בכא"פ. ומיכו ממכ שהקשה מד' מיני מדינא דתנן במתניתן דכולכו לעממא עבדי, ובגמ' פריך דנחשבינכו לכיהר מלערף לאיסור אלא דביהר מלערף לאיסור טעמא נמי יש ביה, וא"כ איתא גם ע"י תערובות. תי' דכני דמחני' ע"י תערובות נשתנו לטעם חדש ואינו טע"כ, וכדגן אינו מתבטל לפי שהוא יסוד אחד מיסודות השוין במשנתנו אלא שטעמו בראשון אינו ניכר לכן כו"ל ביהר מלערף לאיסור.

בקיצור דעת כבכ"ס דכל שנחערב איסור בכיהר ויש לו טעם כו"ל מכלל טע"כ ולא מכלכות של ביהר מלערף לאיסור אלא כשאין לו טעם של האיסור אז כו"ל מדין ביהר מלערף לאיסור ודו"ק.

ולשיפת החוס' לכאורה תקשה מכ שאמרו בגמ' (מ"ב ע"א) ח"ל רב אשי לרב כהנא אלא הו' דחניא מכל אשר יעשכ מגפן ביין מחרגנים ועד זג לימד על איסורי נזיר שמלערפין זה עם זה, כשהא לר"ע איסור וכיהר מלערפין איסור ואיסור לא כ"ש. וכשהא אי נימא כדעת החוס' דאיסור וכיהר מלערפין דוקא ע"י תערובות א"כ מאי פריך ר"א דילמא איסור וכיהר מלערפין רק ע"י תערובות ואיסור ואיסור מלערפין אפילו זה אחר זה וכה קמ"ל בקרא שמלערפים זה עם זה, עיין אור חדש וי"ל.

איסור הפחות מחצי זית אי אמרינן דהיתר מצטרף לאיסור

והגרמא עוד מדברי רש"י דאיסור וכיהר שמלערפין ביינו בחלי זית איסור וח"ל ביהר או יותר אבל ברוב ביהר אינו מלערף עם מיעוט איסור, וכן נראה דעת כבכ"ס כנ"ל לכאורה וכ"כ בראב"ד ז"ל דדוקא מחכ על מחכ. וראיתי בשו"ת חכ"ל (סי' פ"ו) שכתב חדא דלא קיי"ל כר"א דאית ליה ביהר מלערף לאיסור, ועוד דאף ר' אליעזר לא אמר אלא כשהאיסור מרובכ ולכל ביהר בששניכין שוין, אבל באיסור מועט שנחערב בכיהר מרובכ ואין טעמו ואין ממש ניכר כלל ליכא למ"ד דכה רובא דאורייתא ע"כ ע"ש.

בנאמנות עבדים מסל"ת אי בעי קפילא דוקא

רש"י ד"כ טעם כעיקר כיכא דליכא מידי עיקר חלא
טעם כגון שרע ענבים במים וכו', ורחא מש"כ
לעיל דשיטת רש"י דטעם כעיקר אינו דאורייתא חלא
חסמכחא בעלמא.

היכא דליכא אלא מעט מי דוי כעיקר

בפרי' חואר (יו"ד סי' ל"ח) חמכ לכרשצ"ח דכחצ
דמכני עכו"ס מסל"ת אפילו דלאו קפילא, כא
בגמ' חולין ל"ז ע"א חמרו לכדיא קפילא ומנ"ל לכחיר
אפילו סחם עכו"ס מסל"ת ע"ש. חמנס באמת בשו"ת
כרשצ"ח (סי' חל"ו) כחצ כטעם משום דחמרו ככן טעם
לכ או קפילא ארמאח, ומדלח דיין ככן קפילא משמע
דקפילא לאו דוקא חלא כל אדם, וכטעם כחצ שס
כרשצ"ח דבעינן טעם נרגש לכל אדם וכל שלא נרגש לכל
אדם לא כוי טעם איסור (ועיין ע"ז דף ל"ח ע"ב חמר
חזקי' ככא למחוקי טעמא ור' יוחנן חמר אפי' בידוע
נמי מותר ומ"ש ממוריים לר"מ דאסיר בכנאח כחם
ידיע ממשו ככא לא ידיע ממשן). וא"כ בעכו"ס נמי אין
נפ"מ בין קפילא לסחם עכו"ס חלא דכל שנאמן מכני
וק"ל.

מע"כ שיש בו ממשו של איסור דוי דאורייתא ובעי'
קפילא

ורחצ'ה שיעת רש"י דבעי' חרתי קפילא ומסל"ת, ול"ע למכ
לא פירש רש"י לשיטתו דעפ"כ דרבנן וא"כ לכו"ע
לסגי ליה במסל"ת לחוד דדרבנן מכימן. וי"ל דדוקא
כיכא דליכא חלא טעמא ולא ממשו ס"ל שכו' דרבנן,
חבל כיכא דאיכא ממשו מודכ דכוי דאורייתא וכמש"ש
בעכ"מ ע"ש. וגם משמעות רש"י ככי כוא בפסחים מ"ד
ודו"ק. ולפ"ז אחי שפיר דדאורייתא אין מסל"ת נאמן,
ולכן בעי' חרתי מסל"ת וקפילא דלא מרע אומנחו.

ולפ"ז עלתח נמי ישוב לקושיה הפלתי (סי' ל"ח) שחמכ
לרש"י דס"ל עפ"כ דרבנן כיאך ילפינן מכילכית
דמחיר ר"י בקפילא שכו' איסור דרבנן משום דבשאר
איסורין לא כוי חלא דרבנן לבשר בחלב שכו' איסור
דאורייתא. ולכנ"ל אחי שפיר מאד דכילכית כיון שנפל
לכיתר כו"ל ממשות איסור שס וככ"ג גם רש"י מודכ
דעפ"כ אסור דאורייתא. ועיין מלוא כרועים שכניח
דברי רש"י בל"ע, ולכנ"ל אחי שפיר.

ובבמה שכתבנו מיושבת נמי קושי' שניכ שחקשכ כפח"ש
דעכ"פ קפילא מרגיש יוחר מכל אדם וא"כ כנס

כעיקר וכמ"ש שיש בו חומר גדול שאע"פ שאין בו טעם
כאיסור ואע"פ שאינו אוכל מן הכל חלא כזית חליו מן
הכיתר וחליו מן האיסור מלערפין זה לזה ולוקין עליו.
חמנס בחוס' רבינו פרץ ובחי' כר"ן פסחים כאן כחצ
דעפ"כ חומר מכיתר מלערק לאיסור לכו"ע, ובחוס'
ר"פ כחצ כטעם דפריך ולר"ע עפ"כ מנ"ל יליף מבשר
בחלב וכו' ואי נימא דכיתר מלערק לאיסור חומר מנ"ל
דא"ל לר"ע עפ"כ דילמא אכ"נ ל"ל טעם כעיקר ויליף
מקרא דמשרח מכ שכו' חומר. חבל נרחא דעפ"כ
חומר, וא"כ אי לא כוי ליה קרא אחר לעפ"כ כוי יליף
עפ"כ ולא כיתר מלערק לאיסור דכו' חומר ע"ש.
וכר"ן כחצ דחומר דאמרינן בעפ"כ כו"ע מודו דעפ"כ
אית לן בכל איסורין שבחורכ וכיתר מלערק לאיסור ל"ל
לכו"ע חלא בחטאת בלבד ע"ש. ולכאורכ קשכ מינכ
לבעכ"מ.

מע"כ אי דוי דאורייתא

אבל אי נימא דבעכ"מ ס"ל כשיטת רש"י דעפ"כ אינו
מדאורייתא חלא חסמכחא בעלמא כוי אחי שפיר
דכיתר מלערק לאיסור דאורייתא ולא עפ"כ. ועיין עור
יו"ד סי' ל"ח וב"י שס מכ שבהריך בשיטת רש"י ודעת
כר"ן כרש"י ושכן דעת כרמז"ס ז"ל. וא"כ אדרבכ
חקשכ לכר"ן דס"ל דעפ"כ חומר, וכרי עפ"כ לא כוי
חלא מדרבנן. וי"ל דאכ"נ לענין כלככ ס"ל דעפ"כ לא
כוי חלא דרבנן ואז שפיר כיתר מלערק לאיסור חילו
כוי קי"ל כר' יוחנן וזעירי וכר"א כוי חומר, חבל
לכלככ כרי לא קי"ל כר"א כלל. חבל בשמעתין חזל
חליבא דמ"ד דעפ"כ דאורייתא ושפיר כו"ל חומר.
ומיכו דעת בעכ"מ כאן נמי דעפ"כ מכ"ת ואפ"כ ס"ל
דכיתר מלערק לאיסור חומר מעפ"כ ודו"ק. ועיין
כשגות כרש"י ובמלחמות.

דף מ"ד ע"ב

חדש אי מקרי דשיל"מ

תוס' ד"כ וכוא כדין לערלכ בשחים, בא"ד דחמר יוס
כנף כולו, עיין מרדכי פ"ק דבילכ בשם רבינו יו"ע
דחדש לא כוי דשיל"מ וכ"כ כמרדכי במכלחין צפ' כל
שעכ בשם רבינו חיים ע"ש ועיין פרי"ח יו"ד סי' ק"ב
ולכאורכ חלוי אי חדש כוי איסור גברא או איסור חפלא
ועיין אור שמח פ"ו מהחומ"מ כל' ז' דעשכ בזה מחלוקת
בבלי וירושלמי, ועיין שו"ת בית שער יו"ד סי' קי"א
ד"כ ובכדי שוחא דברים נפלאים, ועיין ר"ן נדרים נ"ע
וחדש כו"ל דשיל"מ דכעומר מחירו ועיין משנ"כ ח"כ
סי' ר"ו וחי' סי' ל"ג ודו"ק.

דאמר דאית זיב טעמא למכ נאסור, דילמא דוקא לכמרגיש יותר מכל אדם מרגיש טעמו אצל לכל אדם אינו נרגש שהוא באיסור. ובאמת כי זה הוא טעם כרש"א שכתב דקפילא לאו דוקא אלא דמיירי שאין לו עכוס מסל"ת יקח קפילא, ובכ"ז או זה או זה ואחי שפיר.

בשיטת הרמב"ם שלא בע"י קפילא ולא מסל"ת

עוד הקשק הפח"ש לרמב"ם דלא צ"י לא קפילא ולא מסל"ת אחי יקל צמילי דאורייתא לכאמין לגוי בעדותו, דבגס דיש פנים לומר דלא משקר צמילתא בעבירה לגלויי דכא עומד לאכילת וכל טעם יודע צסקרותו, עכ"ז דילמא מחכוין לברע. ואין נראה לומר שטעם רמב"ם דס"ל טע"כ דרבנן ומלך זה ס"ל להקל שכרי צנ"ח לכ"ע דאורייתא הוא וכוא כעין קושית הפלחי על שיטת רש"י ע"ש. ולפמ"ש צסמוך צסם כרש"א דכאן לא הוי אלא איסור דרבנן אחי שפיר גס לרמב"ם ז"ל. שוב ראינו דכפח"ש שם צעלמו כרגיש צכאי סברה שכתבתי צסמוך דאפשר שלאחר שיסמוך על כעכוס יעטוס צעלמו ולעטימכ ליכא איסור דאורייתא כל שלא צלע ע"ש וק"ל.

דא"כ טע"כ צשאר איסורין מנ"ל, מגיעולי נכרים לא גמרינן ומקדשים נמי לא גמרינן. ורבנן דפליגי עליה דר"א צכוחא צצצלי אלא ל"ל טע"כ דאורייתא מפקי לכאי משרת לכיתר מלערק לאיסור כר"ע וצגיעולי נכרים ס"ל חידוש הוא וכו' וכרי אמרינן נמי צכל צצשר דאיכא למ"ד טעמו ולא ממשו דרבנן.

הנה מצוה דר"י דס"ל כיתר מלערק לאיסור ס"ל כר"ע דילק ממשרת וטע"כ יליק לכ מגיעולי נכרים וס"ל דלא הוי חידוש, וא"כ ס"ל לר' יוחנן דטע"כ דאורייתא. וקשק ממש"כ רש"י (חולין ל"ח ע"ב ד"כ לטעם כעיקר צא"ד) דרבא ל"ל טע"כ צחולין אלא מדרבנן דמדאורייתא צרובא צטיל, וככי נמי שמעינן ליה לר' יוחנן צמס' ע"ז (דף ס"ז) כל שטעמו ולא ממשו אין לוקין עליו. וכה דילפינן לכ צפסחים (דף מ"ד) מנזיר ומשרת ליתן טעם כעיקר צצירה לכו אמוראי צתראי דאסמכתא צעלמא ולא מילק הוא, דכ"ל נזיר וגיעולי עכוס צ' כחוצין צכאין כאחד, א"כ גיעולי עכוס חידוש הוא וכו' ע"ש. מצוה דלר' יוחנן כיתר מלערק לאיסור נמי רק מדרבנן וכלוא ר' יוחנן צעלמו דרש לכ צפסחים מקרא דגיעולי נכרים וצ"ע.

דף מ"ה ע"ב

פרורין אי חיבין בבדיקה

לא אמרן אלא צעריצכ אצל צצית חיב לצער, ועיין רש"י אצל צצית אפילו שני חלאי זחיס שאין חוט מלרפן חיב לצער, זימנין דכניש לכו מכצד צצית ונפלי אכדדי, ועיין לעיל ו' ע"ב אי נימא משום פירורין כא לא חשיבי וממילא צטלי, ולכאורכ מ"מ לריך לצדוק משום דזימנין דכניש לכו ונפלי צבי כדדי ולריך לחלק צין חלאי זחיס ולפירורין וצ"ע, ועיין כ"מ כח"מ פ"א כ"ז דכאוכל אפי' אכילת כ"ש מעט מן כמעט.

דף מ"ו ע"א

במתני' כיצד מפרישין חלה בטומאה וביאור באריכות בדברי הכ"ז בו ובקישויות האחרתים בפנים שאינו יכול ליתנה לבדן

אי מהני ביטול לעיסה שעתידה להחמיץ

ולפענ"ד נראה לחלק דמכ דס"ל לכל צו דלחמץ ידוע לא מכני ציעול כיינו צצכצר הוא חמץ אצל קודם שנתחמץ ודאי שיכול לצעל ולכפקיר עיסתו ולא פליג צזכ ככל צו, וגמ' מפורשת הוא לעיל דף ז' וככא ע"כ קושיתו דלצעל קודם שנתחמץ, שכרי מיירי צאופכ ציו"ע וציו"ע לא מכני ציעול כלל לחמץ שכרי לאחר

טעם כעיקר אי הוי מדאורייתא

רש"י ד"כ ור' עקיבא אית ליה גיעולי נכרים לאו חידוש הוא ולא מלריך קרא לטע"כ כלכך לר"ע כיון דשמעת ליה דמפיק משרת לכיתר מלערק לאיסור וכו' ומש"כ פשיטא ל' לר' יוחנן דר"ע לא גמר שאר איסורין מנזיר וכו' וכה ליכא למימר משרת לכיתר מלערק לאיסור וחתאת לטע"כ דגיעולי נכרים חידוש הוא ולא מלי גמר חתאת מינייכו ואין כאן שני כחוצין

במשנה כ"ז מפרישין חלה בטומאה. הקשק ככל צו ויקרא לכ שם קודם שיאפכ ויצעלכ. וכפנ"י צחשובכ ח"צ ס"כ כוצא צישע"י ס' חל"ד חות צ' חמכ עליו דכרי ככל צו צעלמו ס"ל דלחמץ ידוע לא מכני ציעול. וצישועות יעקב ס' חל"ד הקשק אחי' ככל צו דמשום שאינכ שלו אינו יכול לצעלכ שכרי מצוה (פירוצין כ"ח) דיכול להקדיש וכ"כ דיכול להפקיר זכות עוצת כנאכ.

חיסורו הוא ואין לו תקנה אלא שריפה לר"י או מפרר וזורק לרוח לרבנן.

ועיין לעיל דף ז' ע"א דפריך ולבחר חיסורא לא מלי מבטיל ליכ וכה הניח כי' יושב בבית המדרש וזכר שיש חמץ בביתו מבטלו בלבו ואמר רב אחי בר יעקב ככה בחלמיד כיושב לפני רבו עסקינן וזכר שיש פיסס מגולגלת בחוך ביתו ומחירא שמה תחמין קדים ומבטל ליכ מיקמי דתחמין, ועיין רש"י דקדים ומבטל ליכ בלבו דעדיין הוא ברשותו שלא נאסר עליו וע"כ דכוונת הכל בו לביטול קודם שנעשה חמץ וכ"כ פשוט דגם הכל בו מודק דמוטיל בביטול. וא"כ אחי שפיר קושית הכל בו דיקרא לה שם קודם שיאפה כלומר וקודם שתחמין יבטלנה, וע"כ חירץ ז"ל שא"א לפי שאינו שלו, שוב חפשי כל בו ומלחתי בכלי חמץ ומלח דף ע' מדפי הספר דפוס שולזינגער נ"י שכתב להדיא וז"ל ולבטל קודם שתחמין א"א לפי שאינו שלו ופלא אחי גאונים.

איסור שיש לו בו מובת הנאה אי יש בידו להפקיד

ותנח כישועי' סי' תל"ד כג"ל בקשה חלל בו דמשום שאינו שלו אינו יכול לבטל שכרי מבואר בש"ס פירושין כ"ח דאדם יכול להקדיש ולהפקיד זכות עובת כנאח וא"כ ככ"ג ציד בעלים לבטל זכות עובת כנאח שלכם אפילו אין בחמץ שלכם, ע"ש מה שחירץ.

שוב דקדקתי ביסופות יעקב סי' תנ"ז שכתב זכ לי ימים רבים כי' קשה בעיני אחי לא יבטל קודם דאחי לידי חמץ דאז עדיין ברשותיכ לבטלו וכ"ה דמדרבנן אסור להשכוחו דילמא אחי למיכל מיניכ א"כ אחי קאמר בש"ס משום דאינו שלו אפילו שלו ניהוש דלמא אחי למיכל מיניכ וכו' עד שמלחתי בירושלמי מבואר בדבר דכיון דבאמת אינו שלו רק לענין כל יראה מחמירין משום כוהל ואי בעי מיחשל עלה אבל להפקירו ולבטלו אינו נחשב כשלו ולכן לא מוכי בביטול עכ"ל בירושלמי, ובאריך שם בקושיא זו דעכ"פ יכול לבטל בטובת הנאח, ותימא גדולת אישועי' שהקשה קושיא זו מעצמו ולא כרגיש דכס דכס דברי הכל בו שכניא בסי' תל"ד וא"כ דברי הכל בו מבוארים בירושלמי ולע"ג.

בהן אי יכול לבטל חלה ממה

ותנח בלמדי עם החלמידים הקשיתי דאחתי אפשר להפריש ויחננה לכהן מיד ויבטלנה כהן דעכשיו כבר בידו הוא וכו' שלו, וא"כ למח אמרו בגמ' סחם

כילד מפרישין חלה בעומאח דמשמע בכל אופן אין להפריש כה אחתי יש אופן שיכול להפריש שיחננה מיד לכהן, שוב כראה לי חלמדי כה' כב' יודא קליינצארד בחי' ח"ס פסחים שהקשה כן וחי' דכיון דלא יפקירו לגוי דכה כהן ע"כ ישמרה שלא יעלנה גוי שהוא תרומה ע"י חוס' גיעין פ' השולח (מ"ז ע"א) ד"ה אדעתא דנכרי, וגם מלי איירי שאין כאן כהן ליחננו לו ובצפ"כ לא מלי לבטלו שאינו שלו לגמרי, וביותר נראה דאין כאן נתינה אם יחננה לכהן שיפקירנה ולא י"ח חלה ע"י לעיל (ל"ב ע"א) תוד"ה דבר הראוי לכיות קדש.

ולפענ"ד דבריו הקדושים ז"ע דכרי נראה מבואר מדברי הכל בו דככהן אי אפשר לבטלו משום שעדיין לא הביע לידו משמע דאם הביע לידו ככ"ג דכהן יכול לבטל ומלי מפריש ככ"ג, וגם נראה דמקרי כפרש ונתינה שכרי באמת הוא נחן כיחור לכהן ועל ככהן לדאוג שלא תאסור ולא תחמין אלא או שיחלל קודם שתחמין או שיפקיר, וכה דכניא ראי' לדבריו מחוס' כמעין בתי' יראה שאין משם ראי' דתסם מיירי בתרומה חמץ שכבר הוא איסור ממילא הוא דבר שאינו ראוי לכיות קודש אבל ככה עדיין כיחור הוא וראוי לכיות קודש ז"ע.

לאחר שבאת החלה ליד כהן אי מצי להשאל ע"ה

איברא דבעיקר דברי הכל בו שם בל' ליד כהן ככ"ג דיכול לבטלו כי' נלפענ"ד דאח חלוי במחלוקת כר"א ממין וברא"ש נדרים (נ"ע ע"א) דר"ה בתרומה ציד כהן דעת ברא"ש דאפילו בל' ליד כהן אחתי מלי לישאל עלה, ודעת ברא"ש שם דכיון דילמא מרשות ישראל וקיים בה מלוח נתינה חו לא מלי לאפקועי שם תרומה מיניכ ע"י שאלה ע"ש, ועיין ש"ך ח"מ (סי' רנ"ב סק"ו) ובשו"ת ח"ס יו"ד סי' רמ"ג ד"ה ומי שאמר וכו' שחמך על האומרים משום שאחי דיבור וכו' ופלא שם דברי רבינו בש"ך ז"ל ועיין שו"ת בית שפריס או"ח סי' שכ"ב וסי' שכ"ז ובשו"ת מו"ל מאש סי' י"ט ושו"ת מכריע, ובספרינו משנה כלכות ח"כ סי' ר"ג ודו"ק.

הפרישת תרומה, ונתנתה לכהן דם ב' מצות

הנראה דיסוד מחלוקתם אי כפרש ונתינה לכהן כס מלוח אחת או ב' מלות, דלמ"ד דכפרש ונתינה כס מלוח אחת א"כ כל זמן שלא נתינה לכהן אחתי לא נגמרה המלוח כולל ואיחא בשאלה ומשנאח ליד כהן כבר נגמרה המלוח כולל ואין לו על הקדש זכ כלום ואינו בשאלה, ולמ"ד דכפרש ונתינה חרי מלוח כס

א"כ מיד שפריש קיים כל המלכ ואפ"כ איחא בשאלכ
כ"ג אפילו לאחר נתינת דמ"ש כיון דלאחר שפריש
קיים אח שלו ואינו שלו עוד כלל, וי"ל ולומר לכיפוך
ודו"ק. ולדידן יש לומר דאי נימא כסדרת כר"א
דאפילו בא ליד כהן אפ"כ אחי איכא בשאלכ א"כ
אפילו בא ליד כהן מ"מ אין לבטלו דאחי איכא עממא
דכחיל אי מיחשל כיון דבידו לשאול אבל לשיעור כר"א
ודעימיה דכ"ג אינכ בשאלכ א"כ ודאי איכא דבא ליד
כהן יכול לבטל ומחני' מיירי דליכא כהן וכבן.

אי מותר להפקיר קודם הפסח ע"מ לזכות אחר
הפסח

עוד רגע הדבר לפמ"ש במקום אחר דבירושלמי (פ"ב
כ"ב) איחא דמפקיר אדם חמלו קודם הפסח על
מנה לזכות בו אחר הפסח וכח"ז (סי' רמ"ו) פסק כן.
אמנם כד"מ (א"ח סי' חמ"ה) חולק עליו ועיין (ש"ע
א"ח סי' חמ"ה) ואומר אני אף דנחלקו עליו קודם
הפסח בחמץ ממש אבל אם כי' לו עיסה שלא נחמלה
וכפקירה ואח"כ נחמלה ככ"ג אפשר דמודי ליכ לא"ז
ואח"ל דבכא נמי פליגי מיכו כיכי דכי' ליכ עיסה
בפסח ודאי לכ"ע מותר להפקירו קודם שיחמץ ואדרבה
מלכ הוא להפקירו קודם שיחמץ וכמבואר בגמ' דף ז'
וא"כ כפי נמי כפי יכול להפקירו קודם שיחמץ ויזכר
בכ לאחר הפסח וככ"ג מועיל ותקשקש גם מכלן למרן
כח"ס ז"ל שכתב דאינו יכול להפקירו.

הפקיר המסלק רשותו מהני אף בשאינו לבו"ע

עוד נראה לפמ"ש במאירי דחרי מיני הפקר הם אחד
הפקר שמפקיר לכ"ע והפקר זה עושב קנין ומוליא
מרשות בעלים והשניית הפקר של סילוק רשות ואינו
עושב קנין והפקר של חמץ אינו עושב קנין אלא הוא
הפקר של סילוק רשות שלא יעבור באיסור צ"י וצ"י וכן
הוא הפקר של מפקיר בכתבו בשבט המבואר בש"ע
ח"א (סי' רמ"ו ס"ג) ולפי"ז בלש עיסה בפסח דהפקר
אינו אלא סילוק רשות א"כ לא צ"י כלל שיכא ראוי
לכ"ע דברי כל חמץ נמי לא חזי לכ"ע וכמ"ש במאירי
א"כ ודאי דיכול ככהן להפקירו בגס שלא מפקיר
לעכו"ם ודברי רבינו כח"ס וז"ע.

מחלוקת הפוסקים בנותן חלה ממאה לבדן אי יצא מידי
מב"ל

שוב כראי לי תלמידי כנ"ל במאירי כאן שכביא יש
מפרשין שאין נתינת זו מוליא מידי עבד כחיל
ואף בלא עומאח כתרומה יש בכ לז אחר שאינכ ראוי

לכבן וכוא מלד שעכ"פ באכ לידי חימוץ ונמלחא שאינכ
ראויכ לו ולא לאורו ואין בדברים נראין כחיל ומכל
מקום בשעת הפרשכ אין צו איסור חמץ ועומאח
כתרומה אינכ מפסדה שכרי מ"מ עמאכ על עמאכ
הפריש ומכ שבידו לעשות כבד עשכו וצ"כ שכיוונתי
לדעתו כרמכ.

אי מותר להפקיר תרומה מהורה

איברא דגם בא שכתב כח"ס דככהן ע"כ ישמרכ שלא
יעלככו גוי לפענ"ד לא צריכא לי שכרי קיי"ל
לעיל בסוגיא דר"ח סגן ככנים דשורפין עמאכ עם
העכורכ וכ"ש דמותר להפקיר תרומה כיון שאינו ראוי
לאכול וא"כ כ"ש שמוחר לבטל ולחפקירכ שלא לעבור
עליכ וכן כתבו בחוס' פסחים י"ג ד"כ ושורפין אפילו
אם נאמר דאסור לשרוף עכורכ ככא שרי אע"ג
דמדאורייתא צביטול בעלמא סגי ואין צריך לשורפכ
מ"מ כיון דסופכ ליאסר ולינך לאיבוד שרי לשורפכ כמו
לעמאוחכ דשרי ר' מאיר צסוף פירקין לשרוף עמאכ עם
העכורכ מבואר דכהן יכול להפקיר תרומה ועוד דלפי
שיעור כח"ס ככנים לא יוכלו לבטל חמלס שיש לכס
מחרומכ וז"ע.

ומבואר לל"ע מה שראיתי בשו"ת צית ילחק א"ח סי'
ק"כ אות ב' שילא להסחפק אי מותר להפקיר
תרומה כיון דמלכ על שמירחכ וילא להביא ראוי
מחוס' זכחים ע"כ ד"כ שביעית ושקיל וערי צכו
ומחוס' פסחים כ"ב. וכדברים מפליאים דודאי אסור
להפקיר תרומה עכורכ וראי' מר"א ור"י דלא נחלקו
אלא בתרומה חלויכ ובתרומה שסופכ לעמאוח או
שסופכ לשרפכ אבל תרומה עכורכ פשע לכ"ע דאסור
להניחכ במקום ההפקר וכ"ש להפקיר וז"ע.

ודאית' קדוש אחד מדבר במאירי כאן בקשכ וא"ח
יביא עיסה עכורכ ממקום אחר ויעול ממנה
כשיפור כלריך לעמאכ וע"ש מה שחי'. ולפענ"ד ל"ע
דברי במשנכ קאמר כי"ד מפרשין חלכ בעומאכ וא"כ
ע"כ בקושיא להפריש בעומאכ וכגון שגס כמפריש הוא
עמא ולא מעיסה עכורכ וז"ע.

אפור ליתן לבדן מתנות כדונה ביר"ט

שוב נתיישבתי בדבר דלפענ"ד דאפילו לדעת ככל צו
מ"מ אי אפשר ליחננו לכבן שיעקיר וכוא לפמ"ש
בגמ' בינכ י"ב ע"ב בש"א אין מוליכין חלכ ומחנות
לכבן ביו"ע בין שבורמו מאמש ובין שבורמו מכיוס וכ'
בלל"ח העעס דכיון דעד שלא בא ליד כהן יכול לישאל

אמור ללש עינת הפקר ביו"ם

איברא דנראה דמפיקרא דדינא שצוה כוה שחרי חס
 יפקיר הקמה קודם שעשה עיסה ח"כ חסור
 ללוש ממנו עיסה דנראה לומר סברה דכמו שאסור ללוש
 עיסה בשביל עכו"ם וכמ"ש לכם ולא לעכו"ם ולכם ולא
 לגבוב הכ"נ ודאי דאסור להפקר משום לכם ולא
 להפקר. ועיין בי"ז איבעי'א לכו מי שלא בניח
 עירובי חצבילין הוא נאסר וקמחו נאסר או דילמא הוא
 נאסר ואין קמחו נאסר ועיין חוס' שם ד"כ אי אמרת
 וחילופי גירסאות מרבינו בכ"ג ולכאורכ אמאי לא פריך
 שיפקיר הקמה וע"כ דהפקר לא מהני ועיין ש"ע ח"ח
 סי' תקכ"ג וסי' תקכ"ז. ואף שאין לנו יכולים לדרוש
 מקרא מכ שלא דרשו ז"ל מ"מ נראה דק"ו מלכם ולא
 לגבוב ועכ"פ לא גרע עיסה הפקר מלש לעכו"ם דברי
 מהפקר נמי עכו"ם מותר לאכלו וכיו כלש לעכו"ם אשר
 לפענ"ד דאסור לאפות פה הפקר לשם הפקר ולא לזכות

.בז.

דמסקיר קמחו וחזר וזכה בו אי פמור מן החלה

ולפנים ריכעט רײַזיג לדרוח טוד לפמ״ש זײַל במפקיר אח
 כרמו ולמחר השכים וצלו חייב צפרע וצעלולות
 ובשכחה וצפילא ופטור מן המעשר (עין נדרים מ״ד
 ע״ב) וא״כ ככ״נ כיון דלאחר שנעשה עיסה חזר וזכה
 בה א״כ לא הוב הפקר מעיקרא ונאחייב בחלה, ושגגה
 הוא שרי מבואר דהתם לאו משום דחזר וזכה בו נעשה
 כאלו לא הפקיר אלא יליף מקרא דכתיב חטאת יחירה
 ע״ש ובש״ע יו״ד סי׳ ט״ל כנ״ל הפקירה ונחגלגלה
 בעודה הפקר וא״כ זכה בה פעורה הרי דאף שחזר
 וזכה בה פעורה היא מן החלה, הגם שיש לדחוק קצת
 לחלק בין כרס לעיסה דכרס מיירי שעמד בעלמו וצלו
 א״כ במעשיו כאלו חזר וזכה בו למפרע גם כי נשעת
 בצירה כבר ה׳ כוונתו לזכות בו משא״כ בעיסה גם כי
 יש לומר דבעיסה מיירי שנושע ע״י אחר לאחר
 שהפקיר הקמה וכן יש לדייק בלשון המחבר שכח
 הפקירה ונחגלגלה בעודה הפקר וחזר וזכה בה הרי
 שכח ונחגלגלה ע״י אחר ולא כחז הפקירה וגלגלה
 בעודה הפקר ואפשר דכיון לא כחז וגלגלה שה׳
 משמע בעלמו דאז ה׳ מחויב דנשעת גלגול זכה בה,
 ול״ע.

ולאח"כ ח"י לישראל ע"י הכולל נגמר הכקדש ומ"כ
 ח"ן מוליכין ע"ש, וכחצו בחוס' בילכ כח"ל ד"כ ח"ן
 מוליכין דלאו דוקא מוליכין דכ"כ אם צנח כהן לביחו
 לא יחנם לו וכן משמע בירושלמי דדמאי פרק כלוקח
 פירות כדדיא ע"ש.

ולפי אחי שפיר מאד דפריך כינא מפרישין חלב
צטומאח לר"א ור"א מחלמידי שמאי כוא ודאי
ס"ל דאין מוליכין חלב לכבן ולאו דוקא אין מוליכין חלא
אין נותנין לו אפילו צא לביתו וא"כ ממילא אינו יכול
לכפריש דלכפקיר כוא אינו שלו וכבן אינו יכול
לכפקירו שכרי אסור ליחמו לכבן ואחי שפיר מאד.
ועיין שו"ת בית יצחק א"ח סי' פ"א.

המפקד במחו בודם שיעשהו עיסה סמור מן החלה

עוד מלך בדמתי לומר שיכול להפקיר הקמח בפני שלש
קודם שיפגעו עיסה ונמלא שהוא פטור מן החלה
ויאפכו ויאכלנו כן אמר דהמניח מלכ י"ח אות י"ח
כחצ בפשיעו דעיסת הפקר שנחגלגל בצוד הפקר לא
מנינו שיפטר מן החלה כיון דא"ל לכם לא נחמט
להפקר רק הקדש ועכו"ם דאיכא קראי וזה לכאורה
פשוט ע"כ ע"ש.

ודבריו כיו כשגגה כיוולא מפי השליט וביא כלכל
מפורשת בש"ע יו"ד סי' ש"ל ס"ז הפקיר
עיסחו קודם שנהגלגל וזכר זה ואח"כ גלגל או
הפקירה אחר שנהגלגל וחזר וזכר זה חייבה הפקירה
ונהגלגל בעוד הפקיר ואח"כ זכר זה פטורה ע"כ,
וכוא מצוהר ברמב"ם פ"ח ובה"ג ועיין ביאור הגר"א
מצוהר דהפקיר פטור מן החלל וכבר ראינו מקשים
להמניח הנ"ל ומענה כיון שצידו להפקיר קודם ליש
א"כ צידו להפקיע מאד חלש.

אבל אחר החיישנות כל מה שכתבתי ליחא דברי מחיית
מייירי צמי שכבר לש בעיסה משלו ולא הפקיר
הקמה כמ"ש כיצד מפרישין חלב צעומאכ כמו שכוז
ועל המליחות שלא להפריש צעומאכ לא פריך במשנה
ובדלחי יש ויש כמכ אופני שיכול לפטור עלמו ועיסחו
מן החלב ואלקיס עשכ אח כחדס ישר ולא בתחבולות.
ובזכר נמי מיושב קושיה במאירי שכתב דלכדיז עיסכ
טכורכ ולהפריש ח"א ע"ש טעמו חבל בלחמ במשנה
מכדרח חדין חלב צעומאכ כיצד להפריש ולא מהדר
בחר במליחות.

בגדריו הפרשת חלה בטומאה וביטול החמץ ע"י עצמו ואי הוי שלו מדין הואיל

ובקשו כראשונים דבא ר"א מחלמידי שמאי כוא דל"ל
שאלכ צבקדש ועיין צעכ"מ ורחצ"ד ועיין בגכות
מכר"צ רגשצורג ומיכו במאירי תי' דלא אמרו אין

ביצד מפרישין חלב בעומאח ביו"ע ר"א אומר לא חקרה לך שם וכו', ובגמ' פי' בעמס דר"א סבר אמרינן הואיל ואי איתחיל עלך ממנויך הוא.

שאלה חלה בפקדון מפני פסידה דפקדון אבל בחלוקה כרי
אם נשאל עליה חייב הוא להפריש על כל פנים ואין כאן
פסידה.

במחלוקת דאופקין אי ביטול מהדי דחמץ ידוע

וראיתי בשו"ת פניי סי' י"ג ח"א שילא לכניה ראי
לשיטת הרמב"ם לפי כנוסחה שהוא לפנינו
דחמץ ידוע ח"א לבעול ובעי ציפור מדאורייתא וכצ"י
חמץ עליו צ"י חל"א דבכח דוכתי צ"ס מבואר
דבעול מכני אפילו בחמץ ידוע ע"ש וכפניי כניה ראי
ממחלוקת ר"א ור"י בענין הפרשת חלה צ"י"ע שחל
בפסח מאי דוחק לאוקמה בכחיל וברי צידו ליבעול
בחלוקה קודם שיחמץ ולא יעבור על כל יראה דאין לחזק
דחלוקה לאו דידהי הוא חלוקה דכ"כ דא"כ אינו עובר עליה
כלל אע"כ עובר עליה מעטם דכחיל ואי בעי מיחשיל
עליה וכו' ממונו ח"כ לבעול ממון דאיה ליה בכ ואל
יעבור חלוקה ש"מ חמץ דאפשר בציפור לא נפק מידי כל
יראה מדאורייתא עד שישרוף לה.

ולפענ"ד לאחר נשיקת עפר רגליו דבריו חמוכים דברי
גמרא מפורשת הוא לעיל דף ז' ע"א כי יושב
בביכמ"ד ונוצר שיש חמץ בחוץ ביתו מבעולו בלבו וכו'
ואמר רב אחא בר יעקב ככה בחלמ"ד כיושב לפני רבו
עסקינן ונוצר שיש עיסה מגולגלת בחוץ ביתו ומחייבה
שמה חמץ קדים ומבעיל ליה מקמי דחמץ דיקא נמי
דקחני כי' יושב בביכמ"ד ש"מ, ופרש"י דיקא נמי
דעדיין לא החמיכה דקחני כי' יושב בביכמ"ד דמשמע
מפני שאינו יכול לקום ולילך משם הוא מבעול בלבו,
ואי בחמץ גמור למ"ל יושב בביכמ"ד ואפילו כי' פנוי מה
צידו לעשות יותר כשנחה בלבו זכו ציפורו חלוקה ודאי
כשיש צידו לחקן קאי וצידו לאפותה אם כי' פנוי כחיל
ולא החמיכה עדיין וכו' ע"ש.

א"כ מבואר בחילוק בין חמץ גמור לנוטל חלה מעיסה
שאכתי לא נחמל שצידו לחקן שלא חמץ ודאי
צריך לעשות לה חקנה כפי שאפשר ולא לבעול ולהביאה
לידי חימוץ.

קשיית דפניי מבוארת במאירי ופ' המכתם

איברא דקושיה בגאון בעל פניי מבוארת במאירי כאן
ובס' המכתם שהקשו וח"א שיפרישנה ויבעלנה
קודם שחמץ כמו שאמרו בפרק ראשון דף ז' ע"א
בחלמ"ד כיושב לפני רבו אין זה כלום שברי משכפריש
אינה שלו כדי לבעול ואם מפני שיכול לישאל עליה כרי
אם נשאל אין כאן חלוקה וחזרה לעיבול ועוד שאין כחיל

זכ נאמר לבעמיד ברשותו מה שאינו שלו וח"א שיחננה
לכ"כ וככ"כ יבעלנה אפשר שאין כאן כ"כ מלוי ויש לחוש
שעל שהוא מחזר אחריו חבא לידי חימוץ וע"ש מה
שכחתי בזה ובקשה עוד שברי צידו לכניה עיסה
אחרת עכור ויעול ממנה כשיפור כצריך לעמלה
ולעכור ויכרפנה על ידי חוץ של פחות מכחיל מן
העמלה, ועיין לעיל בסמוך מה שכחתי צ"ס ככל צו
וכשחל נראה דגם דעה במאירי כן ועכ"פ זכ פניי
לקושיה בראשונים ז"ל ועיין עוד מבר"ם חלוקה מה
שתי' ובס' אור חדש כאן ודו"ק.

קשיית השאג"א דיקרא לה שם קודם שתאפה

ר' אליעזר אומר לא חקרה לה שם עד שתאפה. ובקשה
בשאג"א סי' ע"ז דיקרא שם קודם שתאפה ויבעלנה
או יפקירנה קודם שחמץ וכו' לא עבר חלוקה וראי
דלא מכני כאן דיבעול כישראל לחלוקה דהא אין לו בכ
חלוקה עובת הנאה וכיון שאינו ממון אין ברשותו ויכולתו
לבעול ולפקירו.

אם יכול להפקיד ולבטל המודה

ובמקור חיים סי' חל"א בקשה דהא מבואר בערכין
(דף כ"ח ע"ב) דיכול להקדיש ולהחריש
העובד"ג שיש לו בקדשים וכ"ש שיכול להפקיד ולבעול
העובד"ג ולמד מזה דכל קנין הנחשם בציבור כגון בקדש
והפקד מופיל בעובד"ג ובס' באר אברהם כאן חמץ עליו
מחשו' מכריע ח"כ סי' כ' שר"ל ללמוד כן מהכח
דערכין כנ"ל ומסיק דשאינו חסם דמפיק לה מקראי
וא"כ אברהם דוק מינה דכלל קרא לא כי כהן בקדש חל
על דבר שיש לו רק עובד"ג וכי תימא נילף מינה בקדש
שאינו עבד"ג. מבואר בשאג"א דכל שאין לו צו חלוקה עובד"ג
אינו צידו לשאר דברים. ועיין ר"ן נדרים (דף פ"ב).

תפס בדין כל דא"ל והקדישו

וברא נראה לפרש בא דקיי"ל כל דא"ל גבר ונחלקו
בראשונים ז"ל אי תפס אחד ואח"כ בא כשני
וחזר ותפסו אי מכני ליה או לא עיין רא"ש ריש ב"מ
ומיכו דעה כמה ראשונים דאי חזר ותפס תפס וקיי"ל
בדבר שדינו דכל דא"ל גבר שאם הקדישו בזמן שהוא
צידו כרי זו מוקדש ולכאורה למי הוא מוקדש כיון
שיכול חזירו לתפסו מידו כרי אין זה חזקה ממון שלו
וכרי קיי"ל שניהם אינם יכולים להקדישו זכ לפי שאינו
שלו וזה לפי שאינו ברשותו ומיכו להכיל אחי שפיר
דכיון דכל זמן שהוא ברשותו כרי יש לו עובד"ג בחפץ זה
ועושה בו כרצונו רק שכשני יכול לתפסו חלוקה כי כן

שפיר חל עליו כקדש וכיון שחל עליו כקדש שוב אין כשני יכול לחופסו ושפיר מיושבת קושיתו דמלי לכהדיס אפילו למ"ד חופס וחוזר וחופס.

א מציתן למילף מהקדש דמורה"ז ממון

ובעיקר קושית בחר אברהם המקו"ח כי נראה לפענ"ד דכחונ"ד ס"ל דאכ"נ לא ילפינן מהקדש לכל מקום חלל דז דוקא כיכא דלריכין קנין בגוף כחפץ ודבר כלריך קנין ליכא למילף דלא דמי להקדש חבל ביעול וכפקר שכו"ח נמי דדיבור וכו' כהקדש שפיר ילפינן מיכא וזכיון דייק מהקו"ח שם דכא דנחלקו אי עוב"נ ממון כיינו אי חשיב קנין בגוף כחפץ חבל הנהפס דדיבור כגון הקדש וחרס וביעול וכפקר מופיל בעוב"נ וכמפנין בדברי מהרי"ט ח"ב סי' כ' שם ד"כ ובספק כשני שכתב וז"ל וכאי נמי עובת) כנאכ כוא מ"מ חייב חסובכ ממון להקנותה בקנין סודר ולא באגב דלית זכ משא כנכ דלא דחא חלא מעטס דלית זכ משא ולכן חייב חסובכ ממון לפנין קנין סודר או אגב חבל לפנין ביעול וכפקר ככ"נ דחשיב שלו, ועיין עוש"ט ח"מ סי' רע"ו זכג"כ דעוב"נ חייב ממון ואינו נקנכ בחליפין ובכגמ"י פ"כ ממחנכ כוזא זכ"י ח"מ סי' קל"ו כתב דעוב"נ חייב נקנכ אגב קרקע ועש"ך שם שחמכ ע"ז ומסיק דאפי' עוב"נ חייב ממון מ"מ לפנין חליפין ואג"ק כוי ממון ועיין רמב"ם פ"א מהמע"ש כ"א.

מורה"ז כשהוא תחת ידו הריא ממון

איברא דכש"ך ח"מ סי' רע"ו בעלכ דכא דנחלקו אי עוב"נ ממון לפנין ירושכ וכן אפילו כוא עלמו אי יכול לכו"ל מיד אחרים כיינו דוקא חס כחפץ וכעוב"נ שיש לו כוא ביד אחרים וכוא לריך לכו"לאו או ליורשו ככ"ג נחלקו אי עוב"נ ממון חבל כל זמן שכוא תחת ידו לכ"ע עוב"נ שלו ומכ שכ' מוכר"ס דכמו שאינו יכול להוריש כך אינו יכול ליחנס כביאו ד"מ כיינו חס כוא תחת יד אחרים ח"י לכו"לאס מידס וליתנו לאחרים חבל חס כוא תחת ידו יכול ליתנו לאחרים לחלקן למי שירלו ודו"ק, ולפ"ז בחלכ נמי שפרישכ כיון שכוא תחת ידו כרי כוא שלו ויכול להפקיר וכדורא קושית כשאג"ח.

לאחר הדפדפשה לא הריא תח"י ואין לו פה מורה"ז

ונראה לומר דידוע מחלוקת כראשונים ז"ל אי כפרשח תו"מ וחלכ ונחניכ חד מלכ כוא או חרי מלכ ודעת כחוס' וכרמב"ן ועוד דכפרשכ מלכ זפני עלמכ ונחניכ מלכ זפני עלמכ ושיעט כרמב"ם ועוד דמלכ

אחת כוא, ומעכא לא מיבעיא למ"ד דכפרשכ ונחניכ מלכ אחת חייב יכול לבעל ולכפקיר לאחר כפרשכ שכרי אכתי מחוסר נחניכ שכוא מלכ אחת חלא אפילו לכתוס' דשחי מלוות כן נראה לומר דכגס דכתב כש"ך דעוב"נ מקרי שלו מ"מ דוקא בדבר שפיקר כחפץ כוא עוב"נ שלו חבל כיכא דכחפץ שייך לאחרים וכוא יש לו זכ רק עוב"נ אף דכוי שלו מ"מ חייב בידו לבעל או להפקיר חפצו של חזירו שכרי זעלס חייב לו זכ רק עוב"נ וכחפץ שייך לאחרים כנלפענ"ד.

ולפי"ז אחי שפיר ח"י כשאג"ח לביעול כחמץ או יפקיר מעטס עוב"נ שיש לו זכ ח"א כיון דחייב אדם מפקיר ממנו של חזירו אפי"פ שיש לו זכ עובת כנאכ וא"כ כיון דמיד לאחר כפרשכ של חלכ נעשית ממנו של ככן וכאוכלכ חייב עליכ אף שיש לו זכ עוב"נ מ"מ זכביל כעוב"נ שלו חייב יכול להפקיר ממנו של חזירו ורק משום כואיל ואי זעי מיחשל ואז נעשכ שלו ככל וק"ל.

א מהני ביטול בלא ביעור לעיסה שעתידה להחמיץ

ודעת כפר"ח סי' תנ"ז ג"כ כקשכ כקושית כשאג"ח הנ"ל וחי' דמ"מ מדרבנן לא סגי בחקנכ זכ שאמרו שאין מופיל ביעול זלא זיעור ואחר נשיקות עפרות ידיו דבריו כקדושים לריכין זיאור חדא דדא גופכ לאו כ"ע כוא וזירושלמי כביאכ כח"ז כתב דמפקיר אדם חמלו קודם כפסח ע"מ לזכות זכ לאחר כפסח (עיין ח"ז סי' רמ"ו) ושרי אפילו זאכילכ, עיין ירושלמי פ"ע דשזעו"ת כ"ד ר"ג אומר וכו' וזפ"י ר"ש משאנך, חמנס כד"מ חו"ח סי' חמ"כ חמכ עליו, ועיין מג"ח סי' חמ"כ וזרמב"ם פ"ע מ"כ דשזעו"ת ר' יוסי אומר, ועיין ספרי משכ כלכות ח"ג סי' קט"ז וח"ו סי' ז"ח, ולפי"ז לכאורכ י"ל דסגי אפילו דרבנן עכ"פ לכני פוסקים דמופיל.

ולפענ"ד כרי כחזנו לעיל דכא דחייב מכני ביעול כיינו שכבר כיכ חמץ קודם כפסח חבל עיסכ שעדיין לא נתחמלכ לבעל כדי שלא יעשכ חמץ זחוך כפסח לכ"ע מופיל בביעול שלא לעבור, וגמ' מפורשכ כוא פסחים דף ז' ע"א כ"י יושב זכית כמדורכ וזכר שיש חמץ זחוך זיחו מבעלו זלכו אחד זכת ואחד יו"ט, זשלמא זכת משכחת לכ כגון שחל ארבעכ עשר לכיות זכת חלא יו"ט זחר איסורא ומשני אמר רב אחא זכ יעקב ככא זחלמיד יושב לפני רבו עסקינן וזכר שיש עיסכ מגולגלת זחוך זיחו ומתיירא שחא חחמוץ קדים ומבעל ליכ מקמי דחחמיץ דיקא נמי דקחני כ"י יושב זחוך זיכמ"ד ש"מ ועיין ש"ע חו"ח סי' חמ"ד ס"ח

וצע"ז שם וא"כ ככה נמי יכול לצטל וצמולאי יו"ע
 ישרפנו ולא יעבור צ"י וצ"י וזכ מותר אפילו לכתחילה
 ככ"ג, ול"ע. ואולי דס"ל להפרי"ח דאפ"כ רק בשכנר
 כ"י לו עיסה יכול לסמוך על זכ וכמ"ש כ"י יושב בבית
 המדרש וזכר שיש עיסה מגולגלת בחוץ ביתו ומחייבה
 שמה תחמין קדים ומצטל אבל לעשות עיסה לכתחילה
 ע"מ כן לא עושין ול"ע.

רש"י ד"כ כ"לד מפרישין, או להאכילם לכלבים, פיין
 תו"ע כאן וח"ס ח"ח סי' קנ"ח ורש"י לעיל כ' ע"ב
 וצ"ל כ"ז ע"ב ומכ שפסקו בחוס' שם ד"כ ועל
 כחלה, ועיין מה שזיינתי לעיל על בגליון כ' ע"ב.

להאכיל תרומה ממאה ל' בדמיה לקיים מצות ביעור

רש"י ד"כ כ"לד כחצ ונשורפכ או להאכילם לכלבים
 ח"ח שאין שורפין קדשים צו"ע. ולכאורכ ל"ע
 להאכילם לכלבים בלאו כ"י חסור דאין מאכילין
 תרומה עמאכ לבכמה, וברע"ב צפי' כמשנכ כחצ ג"כ
 ולהאכילם לכלבים ח"ח שאין מצערין קדשים צו"ע
 וצו"ע חמכ עליו דלא אישתמיט חנא בשום דוכחא
 למחני דרשאי להאכיל לבכמה חלל כרשיני תרומה משום
 דאין רחויים לאדם ואי תרומה עמאכ נמי מותרת
 לבכמה כואיל ואינו רחויכ לאדם כוכ ל"כ לאשמעינן,
 עוד כקשכ מדחנן צמ"כ פ"ק דתמורה דתמורה עמאכ
 צשריפכ ומדליקין צפת ושמן של תרומה ופי' ברע"ב
 לאשמעינן דמותר צכנאכ ולכאורכ כוי רצוחא עפי
 למיחני דמותר להאכיל לבכמה וצחוס' צפ"ג דצי"ל
 דף כ"ז כצי"ל ראי' לפרש"י מדאמרין צפסחים תרומה
 חמץ מריכ לפני כלצו ודחו ראי' זו דכחם מיירי משום
 ציעור חמץ וקודם חיסורו ע"ש.

ועל"ה צדעתי דודאי כמאכיל תרומה עמאכ לבכמה
 חסור אבל כרולכ לצער תרומה עמאכ ונחתו
 לבכמה צצביל לצער כוי ציעור ודמות וראי' לדברי
 מ"ש צצבכ"מ צאכל חמץ ע"פ אחר חלות דחסור לכ"ע
 ואפ"כ כחצ צצבכ"מ דאי אכיל ל"כ מיכל משש שעות
 ולמעלכ עד כערצ אינו עובר צאכילתו שאין לך צצצח
 גדולכ מזו וכרצצ"ד כשיגו וכתצו כאחרונים דלדעת
 צבכ"מ אפילו לכתחלכ מותר לאכלו כדי להצציתו ע"ש
 וצו"ח (צ"י ח"ח סי' קפ"ו) וצמשת כעמרמי
 כארכחי קלת שם ולפ"ז י"ל דכ"י נמי ודאי להאכילו
 לשם אכילכ חסור אבל לענין ציעור כו"ל צכלל ציעור
 ומותר ודו"ק.

ביעור תרומה ממאה אי דוקא בשריפה

ומידו שינויה דחיקה כוא ולכן נלפענ"ד לפמ"ש רש"י גס
 לעיל דף כ' ע"ב צכצצח חמץ ד"כ ש"מ דמוקי

לכ כרצי יכודכ דאי צכצצחו צכל דצר סצירה ל"כ
 לוקמוכ צו"ע ויצערנו צדצר אחר, יאכילו לכלבים או
 ישליכו לים וכקשו כמפרשים כא חסור צכנאכ וכיאך
 יאכילו לכלבים וכתצ צו"ח ח"ס ח"ח סי' קנ"ח דרש"י
 ור"ן פליגי צכצצח דצחרומכ לא כתצי ציעור צחרוכ
 חלל אחז"ל כשם שמו"כ לשרוף חת כקדשים כך מ"כ
 לשרוף תרומה ואמר רחמנא שלך חכא לכסיקכ תחת
 חצצילך וס"ל לרש"י דלא ילפינן מקדשים חלל לצער מן
 כעולס חלל לאו דוקא שריפכ ככרי צאיסור כנאכ נמי
 לא דמי צשעת ציעור דקדשים צשעת ציעור חסכצ"י
 וחרומכ מותרת וכר"ן ס"ל דודאי צאיסור כגורס
 לתרומה שתיאסר שאינו מעטס קדושכ כגון חמץ לא
 צעינן שיכ"כ כעין כקדש ממש וסגי להריכ לפני כלצו
 חלל חיסור עומאכ שמחמת קדושככ כוא צזכ ילפי'
 דומיא דקדשים ממש שריפכ דוקא ולא לפני צכמתו
 ע"ש, ולפ"ז רש"י לשיטתו דס"ל דמותר להאכיל לבכמה
 לצער תרומה חלל דמ"מ צו"ע חסור משום דאין
 שורפין קדשים צו"ע וכיון דתתומכ שריפכ לאו דוקא
 כו"ל צכלל שורפין.

חילוק בין בהמתו ל' בדמיה דהפקר

עוד נלפענ"ד צדיוק לשון רש"י שכתצ או להאכילם
 לכלבים וכ"כ ברע"ב ולהאכילם לכלבים ח"ח ויש
 לדייק דאמר לכלבים ולא אחר כלצו כלשון ומרילו לפני
 כלצו וכ"י נראכ לומר שכרי כחוס' כקשו צד"כ לא
 חקרא לכ שם תרומה עמאכ שיכול ליכנות ממכ צשעת
 שריפכ אחאי חין שורפים כמו שמוחר לכדליק שמן של
 חולין וחי' ריצי"ח דשמן של חולין מותר לכדליק לכנאחו
 כמו שמוחר לאכול חלל תרומה עמאכ דחסורכ צכל
 ככנאחו נמלא שכצצער ח"כ להנאכ חלל לשם מ"כ
 שריפכ חלל שכתורכ לא כקפידכ חס יכנכ ממכ
 צשעת שריפכ לכך ח"כ דוחכ יו"ע ע"ש, ולפ"ז חקשכ
 כיון דתרומה חסורכ צכל ככנאחו כיאך נחתו כלצו
 כא נמי כנאכ כוא וכנאח של כלוי חסור צכל ככנאחו
 ואפילו נימא דזכ נמי צכלל ציעור חלל אחתי חסור
 להאכיל לבכמה משום שיש לו כנאכ ואין לומר דעכ"פ
 מותר ליכנות צשעת שריפכ דכא דכתורכ לא כקפידכ
 חס יכנכ ממכ צשעת שריפכ דוקא שריפכ אמרו ולא
 שאר כנאחו ח"כ חסור ליחנכ לכלצו חלל די"ל דדוקא
 לכלצו חלל לכלצ כפקר שאין לו כנאכ ככ"ג ככ"י
 דמותר כיון דכתורכ לא כקפידכ על שריפכ דוקא חלל
 שצריך לצער מן כעולס ושלל ליכנות צכנאכ של כלוי
 חלל כששרפכ ואחי שפיר דיוק לשון רש"י וכרע"ב
 שכתצ ולשורפכ או להאכילם לכלבים ח"ח ולכלבים
 כיינו כלבים של כפקר שאינם שלו דלכלצו חסור משום
 דיש לו כנאכ וק"ל.

דף מ"ז ע"ב

במתיא דהואיל, חמץ בעץ אי מבטל

בהואיל קמפלגי דר"א סבר וכו'. עיין שו"ת פניי סי' י"ג שחמץ דמ"מ יבטל קודם שיחמץ ולא יעבור ב"י וכו', ודייק מינה ראייה לשיטת הרמב"ם ז"ל דחמץ צעין ח"א לבטל ועיין מאירי כאן שהקשה כל הקושיות שהקשה הפניי וחי' באופן אחר וזכר הפניי לכיון לאחד מהראשונים בקושיותיו, אלא דא"כ אין ראי' גם להרמב"ם מחי' כנ"ל.

איברא דבעיקר ראיית הפניי דחמץ צעין אינו יכול לבטל לפענ"ד ל"ע דהרי כאן מיירי כשעדיין לא

במתיא דהואיל ואי בעי מיתשיל, וביאור אי אליבא דב"ש ור"א מהני שאלה בהקדש וחלה

מ"מ אין מוליכין מתנות לכהן ביר"ש

ומה שנראה עוד לומר לפי דעת הכל"ח הבאחי לעיל אבא דאמרו ב"ש צילב י"ב ע"ב במשנה דאין מוליכין חלה ומתנות לכהן ביר"ש ופי' הכל"ח בטעם דכיון דעד שלא בא ליד כהן לא נגמר ההקדש ועיין לעיל מה שבבאחי מחלוקת הפוסקים אי הפרשה ונתינת כוכ מלוא אחת או ב' מלוות. ועיין שערי ליון יו"ד מהד"ח על הנוצרי סי' ר"א ונחום' רי"ד סופ"ק דקידושין ורמב"ן לס' במלוות בהשג' שורש י"ב ומל"מ פ"ו מהל' מתנות פנינים. וי"ל דלכ"ע לא כוכ חלה מלוא אחת וא"כ עד שלא נתינת לכהן אחת לא נגמר ההקדש וא"כ י"ל דלכ"ע בא דלא מועיל שאלה להקדש ביינו דוקא בהקדש שנגמר מיד אבל במתנות ככונס שלא נגמר ההקדש עד לאחר נתינת שפיר דמועיל שאלה והסבירא לזכ דדוקא בהקדש שנגמר כולל באמירה גמר ומקני בכל אופן וכבר ילא מרשוחו כאילו בא ליד גזבר, אבל מתנות ככונס שעדיין מחוסר נתינת לא גמר ומקדיש עד שיחנו לכהן ואזן ס"ל דהפרשה ונתינת כוכ ב' מלוא ומיד שהפריש חל הנתינת ואפ"כ מועיל שאלה.

שאלה בהקדש שעדיין לא בא ליד כהן אי מהני

עוד צו שלישיכ לפי שיטת הר"א ממין הבאחו הרא"ש מדרים נ"ע (הבאחיו בסמוך) דלהקדש מועיל שאלה אפילו לאחר שבה ליד כהן וא"כ י"ל דס"ל לב"ש דדוקא לאחר שבה ליד כהן אינו מועיל שאלה אבל כל שלא בא ליד כהן מועיל שאלה אפילו לב"ש דנתינת דגא וכו' מוסיפין דמועיל שאלה לעולם אבל אחי נימא דלכ"ע אינו מועיל כלום וכו'. והגם כי ידעתי כי הרו"כ לדחות יש בידו מ"מ כחצתי כן עכ"פ לשיטת היראים ז"ל. ולפ"ז אחי שפיר שברי ר"א מחלמידי שמאי וא"כ ס"ל

וחבא כהואיל קמפלגי דר"א ס"ל כהואיל ואי צעי מיחשל עליה וכו'. חימך שכרי ר"א ס"ל צערכין דף כ"ג דאין נשאלין על ההקדשות וא"כ איך ס"ל כהואיל אי צעי מיחשל. וראיתי במאירי כאן שהקשה כן וחי' שיש לחלק בין חלה לשאר הקדש וכן חי' כש"ך קושיא זו מדנפשיה.

דב"ש הקדש במחשבה מועיל שאלה

ועיין ביה ילחך ח"ח סי' פ"א חות ב' מה שחמץ אש"ך דא"כ איך למדו צנזיר דכמו שאין שאלה בהקדש אין שאלה צנזירות שמה צנזירות דומה לתרומה ולא להקדש וע"ש מה שחי', ולא ראה בבית ילחך שגם במאירי חולק כש"ך וחי' ע"פ שיטת ר"ח ב"ב ק"כ דדוקא הקדש בדיבור ס"ל ב"ש דאינו מועיל שאלה אבל הקדש במחשבה מועיל שאלה ובעל דלר"א אין להפריש ביר"ש חלה רק במחשבה וממילא אחי שפיר דס"ל כהואיל וצעי מיחשיל.

ודגא אף שדבר חמץ פי' מ"מ אחי חקשי לרש"י כאן שפי' דעל כל נדר והקדש ותרומה הקדוש באמירה הפס יכול לישאל לחכם ומשמע דאפילו הקדש שהקדיש באמירה פס מכני שאלה לר"א שכרי כחץ מפורש הקדוש באמירה הפס אפילו הכי מועיל שאלה לר"א וא"כ הדרה קושיא לדוכחא לרש"י עכ"פ וגם לחי' במאירי וכש"ך אחי לא מיושב לרש"י שכרי ראינו דרש"י לא ס"ל כחלוקם ז"ל. וקלח אמרתי לישב לפמ"ש רש"י בסמוך דף מ"ח דלא גרים לר"א כהואיל וצעי ומיחשל ולא גרם לר"א דס"ל כהואיל ע"ש והמפרשים חמכו עליו אבל י"ל דרש"י הכריחו ליגרום כן כדי שלא תקשה לו מדרי"א אדר"א.

נמי דאין שאלה בפקדש ומיכו כיינו דוקא בפקדש שכבר
 בא ליד כהן אכל כל שלא בא ליד כהן מועיל שאלה
 אפילו לב"ש ואחי שפיר דכחא באלה שלא בא ליד כהן
 פריך שפיר כילד מפרישין ומשני דכאסור מטעם כוהיל
 ובטי מיתשל. וקלח ל"ע מגמ' ערכין כ"ג ע"א ר"א אומר
 לכשיגרשנה וכו' ע"ש ודו"ק.

האופה מיו"ט לחול, ובמקום דהואיל

האופה מיו"ט לחול רב חסדא אומר לוקח רבב אומר
 אינו לוקח ר"ח אומר לוקח לא אמרינן כוהיל
 ומקלטי ליה אורחים חזי ליה רבב אומר אינו לוקח
 אמרינן כוהיל. עיין לקמן בסמוך מש"כ לחקור בטעם
 כוהיל ואיזה סדרה יש לו מדברי הראשונים
 ובאחרונים.

באור"ל נפש לא אסרה תורה כלל המלאכה ביו"ט

ובינותי בספרים ומלחתי במגיני שלמה צילח י"ב
 דכעסם בזכ דבאוכל נפש לא אסרה תורה כלל
 ולא כוכ בכלל לא חשש כל מלאכה כלל ומכאן עממא
 כתב במחוק דלא שייך לחלק בין לריכא ללא לריכא דכא
 על אוכל נפש לא נכתב כלל בלאו דלא חשש כל מלאכה
 ולפי"ז כל שנכלל בכלל מלאכה אוכל נפש ליכא בזכ לאו.
 ובשו"ת שו"מ חלק ראשון מ"ח סי' ס"ב כוכיח כן מש"מ
 דבאוכל נפש לא שייך כלל בל"ת ואך אשר יאכל לכל נפש
 הוא רק לסימנא בעלמא ולפי"ז ח"י קושית כ"ה דכצער
 שאינו רק מכשירי אוכל נפש מלן דכותרת ולעמ"ש
 כשיעב ישנה ח"כ שפיר מותר גם כצער ואמרינן
 מחוק ע"ש וכמג"ש כתב דכיינו עממא דמחוק וכיינו
 עממא דכוהיל ע"ש.

ולבאורח מלינו כעין זכ לרש"י ברכות דף כ' לענין
 עוממא ככנים לז' מחים ולמח מלוח שכתב
 דאין זכ ענין של דחיה של עש דוחה ל"ת חלל שמן
 כחורב מעולם לא נאסרו ככנים ולא נאמרה עוממא
 ככנים על ז' מחים ע"ש ובחוס' הקשו עליו דח"כ נימא
 ככי בכל עש דוחה ל"ת דכ"ג לא נאמר איסור לאו
 חמס כרמז"ס ורשב"א ועוד ראשונים מיישבים שיעת
 רש"י, ועיין ר"ן גאון שכתב קל"ג אימור דאמרינן וכו' כי
 חזכרה של לאו במקום שיש עש נגדו על חנאי נאמרה
 שבמקום עש לא נאמרה ע"ש באריכות, ומבואר דעתו
 ז"ל דכל עש דוחה ל"ת הוא בגדר של כיחור ולא דחוי
 כי כ"ג בלאו לא נאמרה, וח"כ כ"ג לענין מלאכה
 יו"ט באוכל נפש עכ"פ יש לומר כן להמג"ש וכשו"מ.

אלא דלפענ"ד דברי המג"ש וכשו"מ ל"ע ממכילתין דף
 מ"ח דח"ל ר' זירא לר' ירמיה כיכי חקבלה

דחנינא אומר ליה ר' יבוסע לדברין כרי הוא עובר משום
 לא חשש כל מלאכה ושחיק ליה ואי איתא נימא ליי
 עממא דידי משום כוהיל וכו' ומעמא אי נימא דבאוכל
 נפש לא נאמר כלל לאו דלא חשש כל מלאכה ח"כ מאי
 אומר ליה ר' יבוסע לדברין כרי הוא עובר משום לא
 חשש כל מלאכה בא לא נאמר לאו דלא חשש כל
 מלאכה כלל באוכל נפש ול"ע.

עוד קשה ממח שכחתי לעיל דברי מכרי"ו דיניס סי'
 נ"ב כציאו כרמ"א ח"ח סי' תקכ"ז ס"כ דמי
 שמעמס ציו"ט חסור לבשל לישראל אחר שמוחר לאוכלם
 כיון דלדידיה חסור ואי נימא דליכא לאו של מלאכה
 אוכל נפש כלל במלאכה יו"ט מ"ש מחמס מאינו
 מחמס. גם ל"ע קלח דח"כ אמאי לאחר סעודתו חסור
 לבשל כ"א מטעם כוהיל נימא דמותר דברי ליכא לאו
 כלל באוכל נפש ל"ש חלל ול"ש לא חלל וכנס דזכ יש
 לישב קלח דמ"מ חכמים גזרו זו משום עירחא ול"ע.

אי אהלינן דקולא או דחומרא בגדרי דהואיל

ואשר נראה דראיתי בעלי קרנים נחלקו בדבר רבינו
 כצ"ח מ' במכילתין דד"כ איתמר כתב דרשב
 אע"ג דפליג לענין מלקות מודכ הוא דלכתחלה אין לו
 לאפות ובפ' חמיד נשחט אמרינן דרשב אית ליה כוהיל
 אפילו לקולא כיכא דלא מחוסר מעש וכיכא דמחוסר
 מעש אית ליה כוהיל ואפילו לחומרא ורב חסדא אית
 ליה כוהיל לחומרא אפילו כיכא דמחוסר מעש ולית
 ליה כוהיל לקולא אפילו כיכא דלא מחוסר מעש כגון
 הכנסת אורחים ציו"ט שאין זכ מעש, ועוד מחלק בין
 מחוסר מעש בצעלים כגון ערלכ בזכ פליג רב חסדא
 אכל במחוסר מעש בגוף בזכ כגון כגלל אפילו רב
 חסדא מודכ דלא אמרינן ככ כוהיל ובאריך שס.

וחמלחמות לאחר שבאריך להקשות אשיעב זו ולישב
 קושית כצ"ח מ' כתב וז"ל ועוד אי כוהיל
 דינא הוא מאי שנא קולא מחומרא בא כל דלורייחא
 ל"ש לקולא ול"ש לחומרא אע"כ כוהיל ספיקא הוא דלימא
 לחומרא וכו' עד חלל מיכו כיון דלמסקנא בריש
 שמעתין אוקמא לפלוגתייכו באזכרת חמץ ככוהיל קס
 ליה ר"א דלא כרב חסדא דאילו לרב חסדא ל"ל כוהיל
 ואע"ג דשכיחי אורחים ואילו לר"א אפילו בשאלה
 דלריכא נמי אחרים ג' שידעין לפתוח בפחתי נדרים ולא
 שכיחא אית ליה ול"ש לקולא ול"ש לחומרא כדפרישית
 וכו' וכלכתא כוהיל כיינו דשרא רב קמחא דבני חילא
 משום ינוקא ל"ש למאן דאית ליה ינוקא ל"ש למאן דלית
 ליה ודרבב ורב חסדא נמי לאו משום דליכא אורחין
 קמן פליגי חלל בכל כוהיל שאין דעתו לכך פליגי וכו'
 ע"ש.

גדר הו"א מדין ס"א או גז"ח

איסור מלאכה ביום ו' לוקה ואי הו"א עשה ולי"ת

עוד כחז שם בבית ילחק לפמ"ש ריע"א דאף לכרמזים דס"ל ספיקא דאורייתא מכ"ח לקולא רק בס' ל"ח חבל לא בספק עשכ ול"ל דרצב ס"ל דיו"ע ל"כ רק ל"ח ובזכ מיישב קו' חוס' ד"כ כחישב דכרי יו"ע עשכ ול"ח ואין עשכ דוחק ל"ח ועשכ וח' כיון דבגמ' מקשכ לרצב דאמרינן כו"חיל וכעס דס' מכ"ח לקולא וע"כ יו"ע ל"כ רק ל"ח דבס' עשכ מכ"ח לחומרא, ובזכ מיישב קושיא כחוס' דא"כ בעלת כל מלאכה שבת כו"חיל וחזי לחולק מסוכן דבשבת דס' חיוצ מיחכ לכ"ע אסור מכ"ח וחייב מלקות ומיחכ בנחכוון לאיסור ע"ש.

ולאחד בקשה סליחכ מעלמותיו כקדושים גם צבא דבריו תמוכים חדא צמכ שר"כ לומר דרצב לא ס"ל יו"ע כוכ עשכ ול"ח כמעין בסוגין ירחב דאין לומר כן חדא דכרי רצב כר"א ס"ל ואנן קיי"ל כר"א ור"א ודאי ס"ל דיו"ע כוי עשכ ול"ח וא"כ גם רצב ס"ל כן ועוד דאי חימא דרצב ס"ל דיו"ע לא כוכ חלל ל"ח א"כ כה דאמרינן כו"חיל חינו חלל משום דדוחק ל"ח חבל למ"ד דיו"ע כוכ עשכ ול"ח ככ"י דלא אמרינן כו"חיל א"כ לדידן דקיי"ל דיו"ע כוכ עשכ ול"ח ככ"י דלא אמרינן כו"חיל וזכ חינו דכרי חנן קיי"ל כרצב דאמרינן כו"חיל, וע"כ דאמרינן כו"חיל חפילו כוכ עשכ ול"ח, ועוד מדשלח ליכ רב חסדא לרצב ציד רב אחא מדחנן יש חורש חלם אחד וחייבין עליה שמונה לאוין ואחד משום יו"ע ואי אמרינן כו"חיל אחרישכ לא ליחייב ומשני רב פפא בצבנים מקורזלות לישיני כה מחניחין ס"ל דיו"ע עשכ ול"ח ורצב ס"ל דיו"ע לא כוי חלל לא חעשכ וגם חקשכ ליכ לרצב ממשכ מפורשת וכבן וי"ל, גם מדאמר רמי בר חמא כה דרצב חסדא ורצב מחלוקת וכו' ואיפלוגו צב רב פפא ורב שישא ור' ירמיה ורבי זירא ואמאי לא חילקו בין מ"ד דס"ל יו"ע עשכ ול"ח לרצב דס"ל דלא כוי חלל ל"ח וודאי דאין לומר דכל בני ס"ל דיו"ע לא כוי חלל ל"ח וז"פ.

עוד חני מוחיב חיובתא כלפי שונאי בגאון ז"ל מגמ' בי"כ דף ח' ע"ב חלל אמר רצב אפר כירכ מוכן לודאי ואין מוכן לספק וכו' עד סוף סוף יו"ע עשכ ול"ח כו"ח ואין עשכ דוחק ל"ח ועשכ חלל אמר רבא וכו' ע"ש וכרי מבואר דרצב ס"ל דיו"ע עשכ ול"ח כו"ח מדפריך מיכ לרצב וע"י משני רבא בחלל וכן חמא שבגליון שם מלאחי ס"א רבא במקום רצב חבל בר"ח ובגירסא דידן וכן בכל הספרים בגירסא רצב עוד יש כרצב רחיות ודברי בגאון ז"ל.

ומעתה נחזור לדידן דלדברי כמלחמות דכו"חיל דינא כו"ח מוזן שפיר קושיא כחוס' ד"כ כחישכ

וחמעיין בדבריכם ז"ל ירחב ציחור מחלקותם בענין כו"חיל כו"ח כך, דדעת צעכ"מ כנראה דס"ל דכו"חיל כו"ח ענין של ספיקא דאורייתא ולכן ר"ח ס"ל דחזלינן לחומרא ורצב ס"ל לקולא לענין מלקות ולכן מחלק נמי בין מחוסר מעשכ לחינו מחוסר מעשכ ובין מחוסר מעשכ בגוף כבעלים דכיינו שכו"ח צידו ובין מחוסר מעשכ בגוף כצבא כגון כגרלכ דכיון דכו"ח ענין של ספיקא דאורייתא ממילא חלוי כל שספק קרוב יותר או רחוק יותר וגמלא דענין כו"חיל כו"ח ענין של מליאות וצבא נחלקו דר"ח ס"ל דלחומרא ורצב ס"ל לכהל ואילו לדעתו מחלוקת ר"ח ורצב כו"ח מחלוקת כרמזים וכפוסקים דרב חסדא ס"ל ספיקא דאורייתא מכ"ח לחומרא ולכן חינו ס"ל דין כו"חיל ורצב ס"ל ספיקא דאורייתא מכ"ח לקולא ולכן ס"ל כו"חיל וכמ"ש דליכא מלקות משום דליח ציכ איסור דאורייתא רק דלכתחלכ אסרו רבנן זכ נראה דעת צעכ"מ.

אמנם דעת כרמזין ז"ל נראה דכו"חיל גז"כ ומכ"ח שכתירכ כחורכ לבשל ולעשות מלאכה במקום שיש לומר כו"חיל ואף שכו"ח דרש רחוק מאד וכמעט חינו צנמלא ואף שלא יבא חורכ לעולם מ"מ כיון שכו"ח דבר שאפשר לבא לעולם מותר כו"ח וכמו שכתב שם וז"ל שלדברי ככל חין כו"חיל חלל צדצר שאפשר שיבא לעולם וכיון שדבר ראוי לבא כו"ח אף שעכשיו יודע שלא יבא מ"מ מודכ כו"ח דמותר בין לקולא ובין לחומרא וכמ"ש שם עוד דכלכתא כו"חית דרצב וכיינו דשרא רב קמחא דבני חילא משום ינוקא ל"ש למאן דחית ליכ ינוקא ול"ש למאן דלית ליכ ודרצב ורב חסדא נמי לאו משום דליכא חורחין קמן פליגי חלל בכל כו"חיל שאין דעתו לכך פליגי ע"ש שכתירך.

צ"ע דשו"ת בית יצחק ש"א מצא מי שדבר בסברא דהו"א

ומכאן קשכ לי מכ שראיתי בשו"ת בית ילחק חו"ח ס' פ"א חות ז' שכתב דבגוף בסברא דכו"חיל לא מלאחי מי שדיבר לכבין בסברא וחולי ס"ל דסדא"ר מכ"ח לקולא ומשו"כ מדאורייתא מותר לאפות שמא יקלעו ליכ חורחים ומדרבנן כבר כתב צמג"ח דמדרבנן ל"מ כו"חיל, ור"ח י"ל דס"ל דסד"א מכ"ח לחומרא ע"ש. וקשכ לי בחרתי חדא דלא זכר כשר דבאמת דה כו"ח מחלוקת כראשונים אי כו"חיל כוכ ספיקא דאורייתא או כו"ח דין מדיני כחורכ, וכשנית דבאמת כבר בסבירו לן סברת כו"חיל בני מלאכי מעלכ וגם צב' מג"ש כבר דיבר מזכ ול"ע.

לכל אדם אמרינן כוהיל לכל אדם חבל בשבת שלא כותרכ המלאכה לכל אדם חבל לחשיצ"ם ככ"ג אמרינן כוהיל בככ"ג ודו"ק. ולפי"ז י"ל דכחוס' ובראש"ד לא פליגי דבראש"ד ג"כ מודכ דחשיצ"ם לא שכיח חבל דוקא חשיצ"ם חבל קטן שזריך לשחית א"א שלא יכ"י בכל בעולם ומיכו י"ל דסו"ם כיינו חשיצ"ם, וגם חשיצ"ם א"א שלא יכא אחד בסוף בעולם.

ויהי נראה דכחוס' ובראש"ד פליגי דכחוס' ס"ל דכוהיל לא אמרינן רק אם הוא דבר שאפשר לבא חבל בראש"ד ס"ל דכוהיל אמרינן בדבר שהוא במליחות אף שלא ידענא איפוא הוא המקום שיש שם באיסור או אם יבא או לא יבא מ"מ אומר, ובמקום אחר בארכתי דזכ תלוי אי אמרינן מלאכה שבת אלל חולק כותרכ או כודחכ ובשו"ת ברש"א באריך בדברים אלו ויש להאריך בדבר.

אביה ע"י הדחק מקרי אביה

שם בגמ' כחמכ כמסוכנת וכו' כזית ללי מצעוד יוס, עיין מנחות ל"ט כבבליס היו אוכלים אותו כשהוא חי, ולפי"ז למכ ללי דוקא וברי אפילו חי אוכלים וישחוט עליו, וי"ל דלא מקרי אכילה ועיין לעיל מ"ד מה שזיינתי על זה ולעיל כ"ד ע"ב חבל חלב חי ובחוס' שם, ומשמע לכאורכ דחי כוי שלא כד"א ואינו שוחט על זה, ומיכו י"ל כיון דיש כאן הפסד ממון גמר בלבו לאנוס עצמו ולאכול כשהוא חי וככ"ג כוי כד"א וכמ"ש כאן בסמוך אין משום הפסד ממון גמר בלבו לאכול כזית וברש"י גמר בלבו לאנוס את עצמו ולעצור על דעתו ולאכול כזית וכו' לזית לזית דיי"ע וי"ל בין דרך מאכל חלא שהוא אכילה גסה ובין שלכד"א, ועיין לעיל מ"ד כנה לכותח כבבלי ובחוס' נזיר דף ל"ו ד"ה כנה ובפי' הרא"ש שם וי"מ ודוק. ועיין יבמות מ' אכילה גסה ובחוס' וי"ע.

השוחט מסוכנת אי בעי לאכול כזית דוקא

שם בגמ' כחמכ כמסוכנת לא ישחוט חלא כדי שיכול לאכול כימנכ כזית ללי מצעוד יוס. וכוה משנה בינכ כ"כ ור"ע ס"ל אפילו כזית חי ומשמע מיכו דכזית דוקא הוא ואם אין שבות רק לאכול רק כחלי זית נראה דאסור לשחוט, וכן משמע מדברי הפוסקים ראשונים ואחרונים שכתבו סתם כזית. ולפוס ריב"עא כ"י נראה דלא כחירכ כותרכ לעשות מלאכה דיי"ע רק בשביל אוכל נפש ואוכל נפש לא כוי פחות מכזית דסתם אכילה כזית הוא, וכן ראייתי בשו"ת אבני נזר אור"ח סי' שני"ע אות ח' דפשיטא ליכ דאסור לבשל לפחות

שקשקש עליהם בשו"ת פונג יו"ע סי' מ"כ דכח"ק אפשר דמי שחורש וכוונתו לשם חרישת איסור ורק שאילו כ"י לזריך רק לאפרן כ"י רשאי לכן לא ילקח אפילו כשזריך לעצם כחרישת ע"ש, ולפי דעת המלחמות אחי שפיר דכח גזכ"כ ודין חורכ כשאר דינים.

כיון דהואיל גזכ"כ הוא סמכין בבישול ביר"ט אכמן

ובבמה שכתבתי נלפע"ד ליישז דברי בראש"ד בחמוכים כביאו הרא"ש יומא פ"ג וז"ל שאלו את בראש"ד ז"ל חולק שיש בו סכנה אם לא יאכל דבר אם יש לפניו נבילת ואין שחוט אם לא ששחט בשבת כי יש אומרים מועד שיעצור הוא על לאו דנבילת משיעצרו אחרים על איסור סקילה וכשיצ דברי יש אומרים מכוונים הם חבל יש לומר כי איסור שבת כבר ניתן לדחות בכבוער ובבישול ובמחמין לו חמין אי נמי שאי אפשר שלא יכא קטן אחד בסוף בעולם. ובק"נ שלא יכא קטן וכו' שמוחר לשחוט בשביל קטן ע"כ.

ובולם תמכו על בראש"ד דמאי כיחר הוא, אם יכא קטן בסוף בעולם שמוחר לשחוט בשבילו אמנם לפמ"ש ברמב"ן ז"ל דכוהיל דינא הוא, וכל שאפשר שמוחר לשחוט שפיר אמרינן כוהיל וא"כ ככ"ג ס"ל לבראש"ד כיון דאיכא קטן בסוף בעולם שמוחר לשחוט בשבילו א"כ כבר איכא כוהיל להחיר וממילא כבר מותר גם בשביל חולק זה. ובחמ"ת לולי דמסתפינא כ"י ח"ל דסברת בראש"ד הוא קושית החוס' למ"ד כוהיל א"כ בעלת כל מלאכה שבת כוהיל וחזי לחולק שיבס"כ ובחוס' שם חירן דחשיצ"ם לא שכיח כלל, חבל בראש"ד כחז אף דחשיצ"ם לא שכיח כלל חבל מ"מ קטן שזריך לבשר א"א שלא יכ"י וא"כ כותרכ מלאכה זו כבר בשביל קטן וממילא מותרת לחשיצ"ם משום כוהיל אף שאפשר לו בנבלה, וע"פ סברת ברמב"ן ז"ל דכוהיל דינא הוא. ועיין שו"ת ברדב"ז סימן אלף ר' (ק"ל) דוחי דכס לכל ישראל נאמר וכו' ודוחה שבת לכל ישראל ולא לחולק לבד ע"ש.

ביאור שימות התוס' והראב"ד בגדרי הוא"ל

אלא דנראה לבוסף דגם בראש"ד לא ס"ל דנבעל כל מלאכה שבת חלא כיכא דלזריך לחשיצ"ם דכיון דנדחכ לחשיצ"ם ממילא מותר משום כוהיל לחש"א"ם חבל לאדם צריח לא אמרינן כוהיל בשבת דמעולם לא נדחכ ולא כותרכ לבזריח ולפי"ז יכ"י מיושבת קושית החוס' דא"כ בעלת כל מלאכה שבת דודאי א"א לבטל כל מלאכה שבת בשביל כל אדם חלא בשביל חשיצ"ם, ולא דמי למלאכה יו"ע דכחם כיון דמלאכה יו"ע כותר

לכפשת ועיין ב"י ח"ח סי' תל"ח שכניה בשם כ"ח
וכר"ן ורבינו ירוחם דמוחר וזאמת כי ל"כ לכניה גם
מרש"י ורמב"ן כן.

שיטת המור בדין אם צריך לאכול דוקא

והמור ח"ח סי' תל"ח כתב בכמה מסוכנת שירה שמה
חמות וכוח אכל כבר וא"ל לכ אסור לשוחט
אלא ח"כ יש שכות ביום לאכול כזית ממנה מצע"י.
וכתב כניה ומכ שמשמע מדברי הרא"ש ורבינו דלא
שריין לשחט אלא"כ יאכל ממנה כזית כ"ח ובר"ן
ורבינו ירוחם חולקים ע"ז דאע"פ שאינו אוכל אלא יש
שכות לאכול שרי ע"כ. ולפענ"ד חימה כי כן מלא כניה
ז"ל דעת העור דצ"י לאכול דוקא ואדרבה מדברי
הפוסקים נראה דהעור ג"כ ס"ל דלא צ"י לאכול דוקא
אלא כל שיש שכות וכדעת כ"ח ובר"ן.

וגרמא לכניה רח"י מפורשת מלשון העור שכתב אלא
ח"כ יש שכות ביום לאכול כזית ממנה מצע"י
ולכאורכ כפל לשון איכא שכתב חס וכו' ביום לאכול
וכו' מצע"י וצ"י פעמים ביום ל"ל כול"ל אלא ח"כ יש
שכות לאכול כזית מצע"י וע"כ ביום הוא וגרמא דכיון
דייק העור וכתב חס יש שכות ביום כלומר שכדיוק על
ביום שאם יש שכות ביום לאכול כזית מצע"י אז די ולא
לריך שיאכל ממש ומדיוק לשון ביום. גם מדכתב וכו'
אכל כבר וא"ל לכ אסור לשוחט אלא"כ וכו' ומדכתב
וא"ל לכ משמע דאין לריך כבר לאכול מ"מ חס יש שכות
ביום לאכול אף שהוא אין לריך לכ מותר לשחוט וזה
לפענ"ד ברור.

שוחט מסוכנת אי סגי בבית חי, ותמיד על המור

תב"י ח"ח סי' תל"ח חמכ ארבינו העור שכתב בכמה
מסוכנת וכו' אלא ח"כ יש שכות ביום לאכול כזית
ממנה ולא כתב לאכול ממנה כזית ללי, ובגמ' פליגי ר"ע
אומר אף כזית חי מצית ענייחא וכת"ק ס"ל ללריך
כדי כזית ללי דוקא, וכ"כ הרמב"ם פ"א מכל' יו"ע מי
שכיח לו בכמה מסוכנת לא ישחוט אותה צ"ע אלא"כ
יודע שיכול לאכול ממנה כזית ללי מצע"י כדי שלא
ישחוט צ"ע מכ שיאכל בחול וחי' דכוונת רבינו דכיון
דאין דרך לאכול בשר חי כל שאינו אומר חי בדיחא
ממילא משמע דל"י קאמר ע"ש, וכניה חי' מדפריך
סתמא דתלמודא מיניח דר"ע משמע דס"ל כלכך כוונת
וזאמת במלחין נמי איירי ללי וכן נראה דעת רש"י
דצ"י ללי דוקא מדכתב כזית ללי זכו קל שבשולים
משמע דדוקא הוא ומדמקש מיני לרוב משמע דרוב
נמי צ"י ללי אפילו איז ל"כ כואיל.

מכזית דאינו אוכל נפש כלל ופלפל בסוגיא דשחי כלחם
כיון דלא בגיע לכל כהן רק כפול אסור לבשל ציו"ע.

ומידו זאמת דבר חמוכ הוא לומר כן לא מצע"י למ"ד
סחם אכילת האמורכ בחורכ הוא כ"ח (עיין
מל"מ פ"א מכל' חו"מ כ"ז באריכות ומכ שברא"ס חולק
עליו) ורק לעונשין אמרינן בכזית אז ודאי דאכילת כ"ח
בחירכ חורכ אלא אפילו למ"ד סחם אכילת בכזית מ"מ
כיון דבחירכ בחורכ מלאכת אוכל נפש בחירכ לגמרי
וכן ראייתו צ"י על חורכ צ"כ כ"ח ע"א דחמכ אכיל
אצ"י כנ"ל דח"י זית כוכ אוכל נפש ממש ועכ"פ כוי
לורך קלח וכחא במסוכנת לא ישחוט אלא כדי שיכול
לאכול כזית משום דכוי בערמכ ולכן צ"י כזית דוקא
ובפחות מכזית מקרי בערמכ עפי.

אכילה דרשות דיינו אף בפחות מכזית

ועיין שו"ח בית שערס ח"ח סי' רנ"ד שכאריך כרוב
חי מותר לשחוט בשביל מי שאינו לריך רק ח"י זית
וכתב אפילו לרמב"ם פ"א מכיו"ע ומ"מ שם דלא
אמרינן מחוך רק בצולא וכעצרכ מ"מ כיכי ללריך
לח"י זית ממש מותר לשחוט כיון דח"א לח"י זית צלי
שחיתכ וכו' זאמת לריך לכ בלא בערמכ וכניה
מפמ"ג פניחא לכ"ש דגם צ"ח יש איסור עשכ דאינו
זכוח משום דכתיב וזבחא ולא כתיב צ"כ אכילת ואי
דכתיב וזבחא ואכלת כחי ואכלת אכילת רשות הוא
ודוקא כיכי דכתיב אכילת בלשון מניעכ ובאיסור או
בלווי מ"ע כוי בכזית משא"כ באכילת רשות ולפ"ז
במלאכת יו"ע דכתיב אף אשר יאכל לכל נפש וגו' וכייו
אכילת רשות מקרי אכילת כ"ח ומותר לעשות מלאכת
כ"ז שרולכ לאכול זאמת, ועוד כאריך שם כרוב ע"ש
דברים נפלאים.

השוחט מסוכנת אי אכילה מעכבת או די בראי

שם בגמ' איחידיכ אלא כדי שיכול לאכול כימנה
כזית ללי מצע"י. פרש"י כדי שיכול וכו'
שיכא שכות ביום כדי לכפשיע ולחחוך כזית ולללות
ולאכול ואי איכא שכות כי כחי שרי ואע"ג דלא אכיל
מיניכ משמע דאכיל לאו דוקא אלא שיכא שכות לאכול.
וכן כתב המאירי וכן כתבו הרמב"ן במלחמות ועיין
בעכ"מ אצל הרמב"ם פ"א מ"ע כתב מי שכיח לו
בכמה מסוכנת לא ישחוט אותה צ"ע אלא"כ יודע שיכול
לאכול מנה כזית ללי מצע"י כדי שלא ישחוט ציו"ע מכ
שיאכל בחול משמע דצ"י אכילת ממש וכן נראה דעת
הרא"ש אלא דברא"ש כתב כזית מצית ענייחא בלא
בדיקא ומשמע אפילו בלא כפשת ודלא כרש"י דצ"י זמן

ספיקא בדינא דבשר חי

והנראה בזכ דלכאורכ לריך לכזין טעם ר"ע דאפילו לאכול בשר חי סגי וכה אכול בשר חי כוכ שלכד"א ואינו אכילה ומאי מועיל באכילה כזו ומכ"ח כרי כי מותר אפילו בשר נבילת ואצמכ"ח לאכול ככ"ג, ומיכו נראה לפי מה שכתבתי במקום אחר דכה שמעתיא אי אכילה בשר חי כוי שלכד"א מחלוקת בפוסקים כוא ובחוס' פסחים דף כ"ד ע"ב ד"כ פרע לאכול חלב חי חלקו זין בשר עוף שכוה רך וזין בשר בכמה ע"ש ומיכו כוכחתי במקום אחר ממשנה מנחות ל"ע כזבלים כי אובלים אוחו כשכוה חי וזמכלחין דף מ"ח ח"ר יכול אכל כזית חי יכה חייב ח"ל אל תאכלו ממנו נח ואי נימא דבשר חי כוי שלכד"א ח"כ למ"ל מיעוט דמאי ס"ד שיכה חייב אשלכד"א.

גם לקמן דף ע"א ע"א אמר רבא שחי תשובות דברא חדא דשעירי כרגלים חי נאכלין ושמהח בחי ליכה ועוד ככנים אובלין וישראל במה שמחים משמע עכ"פ דרך אכילתן מקרי רק שלא כוי שמח וס"ד אפילו שמח איכה פיין רש"י ועוד נכי נמי דיש שמח בשר חי וכו' מבורר דבשר חי איכה נמי שמח וכ"ש דכוי דרך אכילתן ועיין מנ"ח מ"ז ז' מה שתח אפילתי ול"ע שלא כרגיש בכל זכ ובתשובה בארכתי בזכ. ולפ"ז מוכרח דר"ע ס"ל דבשר חי כוכ כד"א וכיון דמחלוקת כוא בכמה מקומות אי בשר חי כוכ כד"א וכנראה דכוכ כד"א, ח"כ ס"ל לכעור דכה מחלוקת דח"ק ור"ע תלוי בכה אי אכילה בשר חי כוי כד"א וכיון דכנראה דכוכ כד"א ולכן פסק בעור סחם כדי לאכול ממנו ואפשר דג"כ כוכ כמסחפק ולכן לא כתב ללי ולא חי ועיין ש"ע ח"ח סי' ש"ח סל"א ובזכ.

מתוך והואיל אם מקשרין זה בזה

שם בגמ' בשלמא לדידי דאמרי כואיל ואי צעי מיכל מלי אכיל. וכתב בגליון כש"ס מבורר דאפילו מאן דל"ל מחוך ס"ל כואיל דכה ר"ע איירי כאן בסיפא דמתני' בביצה כ"כ ח' דאמר אפילו כזית חי כוי ואיכו כה ל"ל מחוך כמבורר לעיל כי ב' ומכאן נע"ג על כרמז"ן שכתב ל"ע ב' ד"כ כה דתנן בש"א דלכ"ש דל"ל מחוך כ"ש דל"ל כואיל ובזכרוננו שכ"כ באחרונים בשם כרש"א ושכ"כ צם' נחלת יפקב לכגאון מליסא ומ"ש בזכרוננו בשם כרש"א כוכ באמת שכן כוא בחי כרש"א שם במקומו ע"ש.

ומידו לעיקר קושיתו אי משום כה כי נלפענ"ד לפמ"ש כלל"ח ביצה דף י"ב ודף כ"כ דלר"ע אפי"ג דל"ל

מחוך בכצער חיין ראי' על כשחיתכ וי"ל דס"ל מחוך בשחיתכ לא קשה, וכ"ש לפ"מ שפי' שם דר"ע לשחיתכ דס"ל נפש כל דכוא נפש וא"כ מכ"ח מותר לשחוט אפילו בשביל כלבים ואף אם לא תפרכם ליכה איסור תורכ בשחיתכ שכרי כוא ראויה לכלבים אלא שכי' עלכ איסור מוקלכ ואין כאן אלא איסור דרבנן ולכך מותר משום פסידא וכ"כ ג"כ בשו"ת צי"ש ח"ח ולפ"ז שפיר מיושבת קושית כוכש"ס מרש"א וכרמז"ן ז"ל, ודו"ק.

רבה דאמר הואיל אי ס"ל צ"ב"ש

ואי קשיא כה קשיא בסמוך דף מ"ז ע"ב דאיכתיב חזיי כמבשל גיד כנשכ בחלב ביו"ע לוקח חמש ולוקח משום כצער חי ואי אמרינן כואיל אכצער לא ליחייב כואיל דחוי ליכ. וכוכ ברייתא זו דכמבשל אליבא דצ"ש כוא דאחיה כמבורר שם ביצה י"ב פוק תנא לברה כצער חינה משנה וא"ח משנה צ"ש כוא דל"ל מחוך ואפ"כ ס"ל לרבכ כואיל וכ"כ בחוס' כאן ד"כ אכצער מכאן מוכיח ריב"א דרבכ דאמר כואיל כיינו אפילו לבית שמאי אמר, וזכ לכאורכ תמיכ ע"מ וקושיא זו מלאתיכ לכגרע"א צמס' שכת דף ל"ע וביותר ביאור בתוספותיו על משניות שם אוח ע"ז בתו"ע ד"כ ח"כ שכתב אלא ח"כ ראוין לשחית ומיירי כגון ששח מכך ומרבכ לרחוך דאי לא תימא ככי ל"ל לצ"ש מחוך ותמכ בגרע"א מה שייכות ראויס לשחית למחוך דמ"ד מחוך אין חילוק זין ראויכ לשחית לאין ראויכ אלא דראויכ עדיף מדין כואיל ע"ש שכתב דיסוד זכ שמחוך וכואיל חדא כוא נסתר ממכלחין דפרכין לרבכ מברייתא דכמבשל גכ"ג בחלב ביו"ע וכו' וכרי ברייתא זו ממילא כצ"ש דל"ל מחוך ואפ"כ פריך דלימא כואיל ולע"ג עכ"ל.

טעם הא"ז בהיתר מתוך שדותרה

ובאחד כשיעורים בלמדי עם כחלמידים אמרתי לישב קל"ח לפמ"ש בא"ז סי' תשנ"ד דמה סברא לומר מחוך שכותרכ לזורך כותרכ שלא לזורך מאין יסוד ומאין רגלים לדבר מילתא בלא עעמא ועיין לעיל בסמוך מחלוקת כצמכ"מ וכרמז"ן ז"ל צסוגיא דכואיל ובסברא דכואיל וכתב ז"ל דמחוך שכותרכ כוא מעעס דאמרינן כואיל וכוקלש כאיסור לזורך כוקלש נמי שלא לזורך דאין לוקין עליו ודומה למאי דפליגי רבכ ורב חסדא באופכ מיו"ע לחול רב חסדא אמר לוקח ורבכ אמר אינו לוקח דאמר כואיל ומוקלשין ליכ אורחין חזיה ליכ כשחא נמי חזיה ליכ אלמא כואיל וכוקלש כאיסור כיכה דאיה ליכ אורחין כוקלש נמי כיכה דל"ל אורחין

וכא דאמרין ניחיימיא אגב אימיה כינוי לשבות
דאמירא לנכרי מותר לזרוך מלוב ותמך דא"כ ליחוס
ע"י נכרי בלא אגב אימיה דמכ כפרש צין אגב אימיה
או לא כיון דלשניכין מלאכא דאורייתא היא עכ"ל.

ולפנינו נראה לפימ"ש במקום אחר לתרץ קושיא אחרת
ארצינו כמכריע סי' י"ד (סי' נ"ז) שכחצ וז"ל
ורבא דאמר לעיל ח"ל לעכו"ם דליזול וליחי ליכ כגון
שלא כיחא אמו לריכא לחמין אכל אס כיחא לריכא
יותר עוב שנעשכ ע"י אמו ולא נדחש שום שבות דרצון
ולעולם גם אס לא כיחא אמו לריכא כי' מחיר רבא
לכחם לזרוך מילכ ע"כ, ותמכחי עליו דכרי לאמו נמי
ע"כ דעובר באיסור דרצון ערש"י דלאחר שצטק מיירי
וכו"ל כחשאיצ"ס שמוחר ע"י ארמאי ודחין שבות של
אמירא וצניותי כחצתי שם דלאמכ מותר לכחם אס
לריכא ובאמירא אחא שאמר לכחם לאס מרצב צשציל
כחינוק ליכא איסור דכא לא כוי רק חדא אמירא
לעכו"ם וכאי אמירא מותרת צשציל אמו וכעלחי
דלחשאיצ"ס אמירא לעכו"ם לא כוי שבות כלל.

באמירה לעכו"ם ליכא ריבוי בשיעורין

ולפ"ז אומר אני ככ"נ דודאי ריבוי כוא ג"כ צישול גמור
מדאורייתא אס יצאל ישראל וירצב צבישול מכ
שאינו לריך כוא איסור דאורייתא ומיכו כיכי דמיחם
צשציל כאס וכוא אומר לכחם מים צשציל כאס כרצב
מים וגשארז לולד ליכא איסור דאמירא לעכו"ם דרק
אמירא אחא דאיסור יש כאן ולא אמרו ריבוי צשיעורין
אלא צישראל שכאיסור כוא צבישול וכל שמרצב צבישול
כוא מרצב באיסור אכל צעכו"ם שכאיסור כוא
כאמירא ולא צבישול כל שאמר לכחם לאס וכעכו"ם
מרצב צשיעורין ליכא איסור אמירא כלל ואס יארכ לו
לצאל לקטן כו"ל איסור אמירא שכוא שבות ולכן שפיר
כחצ כרין דכא דאמרין ניחיימיא אגב אימיה כינוי
לשבות דאמירא לנכרי מותר לזרוך מילכ מ"מ שבות
איכא ואס ניחיימיא אגב אימיה גם כאי אמירא לא
ינערך וק"ל כנלפענ"ד.

עוד כתב שם כגרע"א צישוב חוס' פסחים דף כ' ע"א
ד"כ ואומר אפילו ח"ל לגחלתו וכקשק דמ"מ
לישחרי מטעם כואיל עיין שפכ"מ פ"ג מכ' חו"מ
שקשק כן עיין שו"ת נחלת צנימין סי' ל"ח מכ שחירן
צשם בגאון מכר"ס פערלס ודו"ק.

תוס' ד"כ כואיל, ועוד תי' ר"י וכו' תי' זכ לא ס"ל
כיראים כוצא צחוס' נדרים שכחצ דכא דכל שצא
ליד ככן אינו יכול לשחול כינוי כככן או כגוצר שצא

ולא לקי ורצב ור"ח לא ס"ל פעמא דצ"כ דמוליחין קטן
וס"ח לרצ"ר פעמא דמחוך דא"כ אמאי אמר ר"ח
לוקא, וצזכ מיישצ נמי מכ לריך לעפם כואיל וכא
אמרין כחם דלצ"כ חין לוקין צעולח נדצב וצגכ"נ
וכ"כ כאופכ מיו"ע לחול על ידי מחוך חלא ודאי ל"ל
חלא סצרי פעמא דצ"כ דכחם דחין פירוצ וכולאכ
ליו"ע וככי נמי אמרין כחם מחקיף לכ רצב ממאי
דצ"ש וצ"כ צכך דמחוך פליגי צמחוך שכותרכ דילמא
צפירוצ וכולאכ פליגי דצ"ש סצרי פירוצ וכולאכ לשצת
ועירוצ וכולאכ ליו"ע וצ"כ סצרי פירוצ וכולאכ לשצת
וחין פירוצ וכולאכ ליו"ע וכו' ע"ש.

אי פליגי ב"ש וב"ה בדינא דמתוך

הצח נראה מא"ז דרצב ור"ח ס"ל דצ"ש וצ"כ לא פליגי
צמחוך וצ"כ נמי מודכ דל"ל מחוך וכא דאופכ
מיו"ע לחול אינו לוקא משום אשר יאכל לכל לפש ומפני
שכוקלש כאיסור ולא צכל מקום אמרין כואיל כזכ
ולכן צעולח נדצב לא אמרין כואיל ע"ש צאריכות,
ולפ"ז אחי שפיר דצרי כרצצ"א וכרמצ"ן ז"ל דכס נמי
אפשר דס"ל דרצב ור"ח דפליגי שם דצ"ש וצ"כ לא
פליגי צמחוך ולמחן דלא ס"ל מחוך לא ס"ל כואיל וככי
דמכני כואיל כוא דין אחר צכואיל ודו"ק כיצב, וכא
דפריך מכצערב לפ"ז ל"ל דאליצא דחרווייכו פריך
וצגמ' צילכ שם פוק חנא לצרא כצערב אינכ משנכ
ואח"ל משנכ צ"ש כוא אליצא דצרי יוחנן כוא דאירי
ככי אכל רצב ל"ל דצ"ש כוא וצ"ע.

רבה דלא ס"ל מתוך אי אית ליה דואיל

איברא דלכאורכ נראה פשוט דכא"ז ס"ל נמי דרצב
אפשר דס"ל כואיל אע"ג דלא ס"ל מחוך ועיין
יכין וצופז מכ שחי'. ומכ שנלפענ"ד צדיק לשון
כרצצ"א ז"ל שכחצ וז"ל ועוד דצ"ש ל"ל מחוך שכותרכ
כצערב לזרוך כותרכ נמי שלא לזרוך וכ"ש דל"ל כואיל
חלא ח"כ ראוין לשחיק וכו' וכנכ דייק וכ"ש דל"ל
כואיל אח"כ ראוין לשחיק וככוונכ צזכ דכחיתר של
כואיל עכ"פ מדרצן אסור ומחוך מותר לכחחלכ ודלא
כא"ז כנ"ל חלא כדעת כצעכ"מ ופנ"י צילכ כ"א ח'
וכמפרשים דס"ל דרצב אית ליכ כואיל לא אחיא אליצא
דצ"ש אכל כיכי דראוין לשחיק צ"ש נמי אית לכו
כואיל דכואיל וראוין לשחיק מותר לרחוך צו רגליו ולא
אמרין דדוקא צעי לשחית ודו"ק צזכ וצ"ע.

ריבוי בשיעורין לחולה שאב"ס באמירה לעכו"ם

עוד כקשק שם כגרע"א צדצרי כר"ן אככוא דממלא
חציות דריבוי כוא ג"כ צישול גמור מדאורייתא

חולים שיצ"ם וצפרע צעיירות גדולות וא"כ לא יתחייב אחילול שבת משום כוואיל וכשצחי לו דודאי חולב שיש צו סכנכ נמי שכיח אצל לא שכיח כוא שכיכ דוקא ככא חלל כאי שמחלל שבת ומכ שאמר חולב שיצ"ם לא שכיח ביינו לא שכיח ככא אצל צכל כעולם ישנס כמכ חולאים שיצ"ם ועיין ח"ס א"ח סי' ע"ט שכשיצ כעין סברא זו לכגרע"א צענין למוקים ופירות יצשים לענין פסח ע"ש וק"ל. ועיין ספרי שו"ת משנכ כלכות ח"ג ס' מ"ב באריכות.

תוס' ד"כ כוואיל ואי חימא לרשב"א ועוד תי' ר"י כיכא לחאח בקדש ליד גיזצר לא אמרי' כוואיל אי צעי מיחשל וכו' דא"כ כיכ קונכ אוחו דאעו נחשוב חמץ של ככרי כשלו כוואיל אי צעי קני ליכ.

ע"ן נדרים פ"כ ע"א ד"כ ומכא שמעיין שכאוסר כנאח פירות על עלמו יכולין אחרים ליעול אוהן צע"כ אע"פ שיכול לישאל על נדרו כיון דכשאח מיכו לא חיחשל ואס שאל אח"כ עליכס חייצין לשלס וכככניס עצדו איסורא למפרע, וכר"ן ז"ל חלק עליכס שמשעכ שאסרו על עלמן כפקירו וכל שזככ צו אחר קנכ מן ככפקר ואע"פ שאיסור שצו כלך ע"י שאלכ קנין ממונו של זכ אינו צעל ע"ש ועיין ר"ן שם דף מ"ז ע"א ד"כ וכוי יודע ורש"י חולין דף ע' ע"א ד"כ לא מחתך ומשליך איכא למימר אגלאי מילחא וחיילא למפרע ומצטלכ מכירכ, ומשמע דעכ כרשב"א דאפילו לאחר שצא ליד ככן צידו למיחשל וגם כר"ן אינו חולק עליו דצידו למיחשל אלא שאינו מצטל כמקח, (וקלח ל"ע מכאן למרן כח"ס צחש' יו"ד סי' רנ"ג דפשיטא ליכ צמי שאלכ חרומכ ואח"כ שאלו עליכ כאוכל לא עשכ איסור ולא צרככ לצטלכ דצטעכ שאלכ כיחירא אכל וכאי כחצ כרצ"א מפורש דעצדו ככניס איסורא למפרע וגם כר"ן לכאורכ לא פליג על זכ ול"ע).

וראיתי לכשואל צצית שפרים א"ח סי' קס"כ אחי' ר"י דכוואיל וצעי מיחשל ואי צעי פריק כוכ צידו אצל אי צעי קנכ אינו צידו ומרן כק"ז שם ח' לפמ"ש כרמב"ן צמלחמות שם דגם שאלכ אינו צידו כיון דלר"ך פתח ויחיד מומחכ או ג' כדיועות מי יימר דמזדקק ליכ צ"ד ע"ש וכן מוכח דעת רש"י פסחים ל"ח ד"כ או שכחכ ככא לא קרי כוואיל דצר שיש צידו לעשות דע"כ כוואיל ואי צעי מיחשל אין צידו דאי לאו ככי ל"ש ציכ כוואיל כלל ועיין צשעכ"מ פ"ו מכחור"מ ופ"ג מיו"ט ע"ש.

אלא דבעיקר דברי כרמב"ן צמלחמות לפענ"ד ל"ע מגמ' שבת מ"ו ע"ב צ"ש נשאלין לנדרים וכו' כחם

לידו אצל כצעלים יכולים לשאול לעולם ועיין חוס' וצחים ע"ז ד"כ וחולין ודו"ק.

חמץ של הקדש נימא הואיל

תוס' ד"כ כוואיל אי צעי מיחשל. כרשב"א כקשכ ממלח מעשר שני וקדשים ותי' ר"י דשאני כני דכחיצ לכ' ועוד תי' ר"י כיכא דכקדש אחי ליד גיזצר לא אמרינן כוואיל. לכאורכ קשכ כא ר"א ס"ל כצ"ש ערכין כ' דאין שאלכ לכקדש, ועיין חו"ט כאן וצמאירי כחצ לחלק בין כקדש לחלכ, ומיכו מרש"י וחוס' כאן משמע דלא חלקו, ורש"י לשיטתו קלח יש לישצ לפי מכ שכתצ צסמוך דף מ"ח ע"א ד"כ אצל ככא דלא גרם כוואיל וצעי מיחשל אלא ככי גרם ר"א סבר אמרינן כוואיל וא"כ לית כאן שאלכ לכקדש וצרש"י כאן פי' רק לפי כס"ד וצאמח לכאורכ מוכרח לומר דלא גרסינן כוואיל וצעי מיחשל דאל"כ חקשכ סחירה דברי ר"א ואפשר דגם זכ ככריח רש"י לשנות כגירסא אמנס לחוס' קשכ.

ותגדל כחימכ על כרצב"ד צכשנות כאן אוה ר' שכקשכ ג"כ חמץ של כקדש דפער ציכ רחמנא מצל יראכ לר"א לימא כוואיל ואי מיחשל ממונא כוא ואי כקדש של אחרים כוא נימא כיון דאי צעי פריק לכ ממוניכ כוא מיכו צכקדש של אחרים איכא למימר דלא אמרינן אי צעי פריק לכ וצכקדש של עלמו איכא למימר לר"א ככי נמי דעצר עלכ צצל יראכ וצצל ימלא וכוא פלא דודאי לר"א דלא ס"ל שאלכ צכקדש כ"ש שלא חקשכ כלום לשיטתיה דאינו עוצר אחמץ של כקדש ועיין שו"ת כרמ"ע סי' ס"ב.

במלאכת שבת אי אמרינן הואיל

תוס' ד"כ רצא אמר אינו לוקח כקשו דאי אמרינן כוואיל א"כ צעלח כל מלאכת שבת כוואיל וראוי לחולב שיש צו סכנכ ותי' דחולב שיצ"ם לא שכיח ולא אמרינן כוואיל. ובגליון מברש"א ל"ן לחוס' חולין ע"ו ע"ב וכניח צל"ע. וכוונתו נראכ דשם כחצו כחוס' צד"כ כגון דאס יש מוקלכ לחאי שבת אמאי שרי לר"מ כשוחע לחולב וכצריא ותי' דכיון שרגילות כוא שחזור לחליו לא כוכ מוקלכ משמע דחולב שיצ"ם שכיח כוא עכ"פ צככ"ג. ולפענ"ד לא קשכ דודאי חולב שיצ"ם סחס לא שכיח אצל חולב שנחרפא שכיח כוא שיחזור לחליו מ"מ לא חקשכ דא"כ צעלח כל מלאכת שבת דודאי לא שכיח שיכ' כאן חולב שנחרפא ג"כ דנימא שכיח שיחזור לחליו.

ורדי"ג כרכ"ג כמפורסם מכרי"א זלמוצין שליט"א רב כעיר עכו כקשכ לי דכרי כמליאות כוא דשכיחי

אפילו צע"כ של פכו"ס ולאחר ציפול לא יפול לכתחילה ולא יתקע בשופר ולא יחלוץ לכתחילה דמאוס לעיני מלך אפילו אח"ל דשרי לכסות.

ובתבתי צניחור דברי החוס' במשנת בעמרמי (סי' נ"ג) דלא דמי כיסוי לשאר מלוא דקיי"ל כסכו כרוח יאל ואין לריך לכסות יותר נראה מזכ דמלוא כיסוי המעשה שלו אפשר לעשות בלי כוונה למלוא וגדולה מזו אפילו נעשית ממילא, ובעיקר שדס יכ"י מכוסה ואין נפ"מ במה שנחכס הדם ולא כן בשאר מלוא שלריך לעשות המלוא ובמה שנעשה בו הוא המלוא ולכן בדבר מאוס אין לעשות לכתחילה ולפ"ז אחי שפיר נמי דידון אף דכוכ מלוא הכא בעצירה מ"מ כרי המעשה נעשה וא"ל לכסות עוד שרי הדם נחכס ככ"ג שפיר לא כוכ מכב"ע וכבן.

שנית נראה לפמ"ש בגמ' סוטה י"ז ע"א ובילקוט רמז פ"ג דרש רבא בשכר שאמר אברהם אבינו ואנכי עפר ואפר זכו בניו לבי מלוא אפר פרכ ופער סוטה ופריך והאיכא נמי עפר כיסוי הדם ומשני הכס הכשר מלוא איכא הנאה ליכא והארכתי במשנת עמרמי שם פ"ש ועיין חוס' יבמות ק"ג ד"כ סנדל שכחצו דלענין מלוא כיסוי לא חיישינן למאוס פ"ש אבל לפ"ז מבואר בגמ' סוטה כ"ל דעפר כיסוי לא כוי אלא הכשר מלוא ולפ"ז פשוט דלא שייך צוכ מכב"ע.

ואנב יש לדייק מה שכחצו החוס' חולין קמ"א דריב"א פירוש כאן בחוס' דאף דאין עשה דוחה ל"ח ועשה מ"מ על הללו אינו לוקה דבחוס' דידן אינו מבואר כן וי"ל.

ואי אמרינן הואיל אהבער וכו' עיין רמב"ן ורשב"א שכת' דל"ע דל"ש דל"ל הואיל וכו' ועיין גהש"ס שם ובניל"כ י"ב בחוס' רע"א על המשניות ול"ע ועיין ח"ז כגדול סי' תשנ"ד פי' חדש בדין מחוך ודברי רבא בגמ' כאן ובח' בארכתי ודו"ק.

רש"י דם לפור הואיל ואי מזדמני ליכ לפרים וחיות עובא. נראה לפרש דכוונתו לשיטתו שרי לעיל פרש"י במוקדשין על השור עובר משום לא חפצוד ועל החמור שהוא קדשי דק הבית משום לאו דמעילכ ובחוס' הקשו עליו דאלאו דמעילכ לא לקי עד שיחרוש בשור פרוטה. ונראה דרש"י לשיטתו כיון דס"ל דלאו דמעילכ בכלל א"כ ע"כ אחרישה כ"ש לא מחייב עד שיחרוש בשור פרוטה וכו' עפר הכבד לכן פירוש הואיל ואי מזדמני ליכ לפרים וחיות עובא וק"ל.

אי לא מזדקק ליכ חכס סגי בג' הדיועות וכו' ומשמע דג' הדיועות לעולם מזדמנין ליכ. כן אמר שבגמ' קידושין ס"ב דפריך בשלמא כולכו לאו בידו אלא גר כוי בידו ומשני גר נמי לאו בידו דאמר ר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן גר לריך שלש מ"ע משפט כתיב ציכ כדין מי יימר דמזדקק ליכ בני תלחא. הלכך לאו בידו כוא. ועיין גיטין פ"ב ע"א גירות לא שכיחא ודו"ק. אלא דא"כ לכאורה ל"ב מגמ' שכת' ורתיחי בחוס' ר"י הזקן שם בשם איכא מאן דמפרש דדוקא צעכו"ס לאו בידו דמזדקק ליכ ג' אבל איכא גבי ישראל שרואה לשחרר שפחה ודאי מזדקקי ליכ ג' ובידו כוא שכל הדם ילך שם דמלוא קעביד ומשום הכי שני ליכ דכשחא דעת אחרת, וכבר כתבתי לישב צוכ מה שאמר שם נכי דבידו לגרש בידו לקדש ולדעת כנוצ"י לגרש צעי צ"ד מי יימר דמזקק ליכ ולחי' שכתילוק בין פכו"ס לישראל אחי שפיר. ועיין פרכין כ"ג ע"א אטו כל דמגרש צבי דינא מגרש ופי' רגמ"ה צי' דינא מגרש אפילו צפני ג' הדיועות יכול לגרש שאינן יודעין שלריך להדירה, ובש"מ שם אות ו' אטו כל מאן דמגרש צבי דינא שיודעין שחמיכ נחערב בכחוצתה כוא מגרש ילך לצ"ד שאין יודעין הערבות ויגרשנה פ"ש, ומשמע דצעי צ"ד וכנוצ"י ומ"מ מזדקקי ליכ.

בתנחות כרצ מרגשצורג אות א' נ"ב ואפ"ג עיין ש"ך ח"מ סי' רנ"ב ד"כ ולפי ועיין חו"מ כאן במשנה ודו"ק. ועיין משנ"ה ח"א סי' ד' חמיכ על הח"ס ז"ל סי' רנ"ג. ועיין חלקת יואב קושיא ל"ג בקבא דק' שכחצו דכען אינו יכול לשאול על חרומתו ועיין משנ"ה ח"כ סי' ר"ג דדבריו חמוכין ועיין נוצ"י ח' יו"ד סי' קנ"ד ורש"י נדרים נ"ע ד"כ כר"א"ש, ועיין משנ"ה ח"כ סי' ר"ג באריכות צוכ.

דף מ"ז ע"ב

עשה דוחה ל"ח אי דיי מהב"ע

ובת"ש צו"ע מי שרי. הקשו בחוס' איך פריך דניחי עשה דכיסוי וידחה לאו דיו"ע כה יו"ע עשה ול"ח ואין עשה דוחה ל"ח ועשה וכחצו צו"ב מכ"ה חו"מ סי' קל"ה על מה שכתבנו צו מכר' יעקבקה דלשיטת ריב"א חולין קמ"א דנכי דלא דחי עשה ול"ח מ"מ אס עבר על אותו לאו אינו לוקה דכא דלא דחי ביינו משום העשה אבל הללו כמאן דליחא דעשה דחי ליכ באיך דחי ליכ כה עכ"פ כו"ל מלוא הכא בעצירה וע"ש מה שחי'. ולפענ"ד לפמ"ש חוס' חולין פ"ע ד"כ ובחניא וסוכה דף ל"א ע"א ד"כ אבל וכו' שכחצו בשם ר"ח לחלק בין שאר מלוא לכיסוי הדם דבשאר מלוא

בתוס' ד"כ ומוקדשין כקשו אפרש"י שפי' חמור משום מפילכ ופקשו אחמי נקט שור וחמור בשור לחודי' כ"מ לאשכוחי כלאים. וי"ל דמשום דפיקר כלאים בשור וחמור כתיב נקט שור וחמור ואכתי יש לעיין לכר"י אחמי חמר וכן מוקדשין בלשון רבים דמשמע תרומתו בשור וחמור כה עפי כול"ל כחורש בשור וחמור וכו' קודש דכוכ קאי חמור ומדחמור וכן מוקדשין משמע דתתרוויכו קאי וי"ל.

דף מ"ח ע"א

מב"א אי הוה איסור גברא או חפצא

מב"א מיוחד שאיסור גופו גרם, עיין רש"י יצמות פ"ו דאיסור עבל הוא משום דפתיק צב תרומה ועיין חוס' שם דל"כ ככן יבא מותר צו, ועיין חוס' קידושין ל"ח פ"ב שכתבו נמי דאיסור עבל משום דפתיק צב תרומה, וברש"י חולין כ"ח פ"א ד"כ חלל ח"כ כחמין וכמפריש מן החיוב על הפטור מאכיל עבל לכך שחרי חין שם תרומה חלל עליו ועיין שו"ת מכריע"ט ח"א סי' כ"כ דר' מנחם כיב קורא חגר דקריאת שם למ"ע לא מכני עד שיפריש ממנו, ומכ שביאר דרש"י וחוס' לא פליגי ועיין מאירי, ובר"ן נדרים פ"ד ע"ב ד"כ קסבר בא"ד כתב וז"ל ובעיני נראה דמאן דס"ל דחינו טובל ביינו טעמא משום דס"ל אי אפשר שיכא בכרי עלמו חמור מפני מעשר עני כמפורז צו יותר ממעשר עני עלמו דבשלמא תרומה צדין הוא שחכא עובלת דכיון דהיא עלמא חסורא רחוי היא שחאסר תפריצתה דכיון דצ"כ לריך להרימא מן הכרי חייב מתבטלת שם ומש"כ חוסרת וכו' פ"ש, ולכאורכ מיושב צו קושית החוס', ועיין משני"ח ח"כ סי' ר"כ באריכות.

שיטת הר"ן דתרומה אינה מתבטלת

[ואנב נראה לישב בדברי בר"ן ז"ל מכ שפקשו

ביאור גדר היתר דהוא"ל וביאור בסוגיית הגמ' ושיטת הפוסקים בדין היושב בתענית והגדר אם מותר לבשל ביו"ט לאורחין

כאחרונים צמס' יומא צסוגיא דמאכילין אותו כקל כקל צמי שאין לו רק כזית עבל או תרומה חייב מכס יאכל ופקשו כמפרשים דאחמי לא יפריש מיניב וצ"ב ואח"כ יערב בתרומה וכו' חולין ותבטל דכא דחין תרומה בטל חלל צמאכ וגם כא דחין מצטלין חיסור לכתחילה חייב חלל מדרבנן חבל מדאורייתא בטל ח"כ יפריש ואח"כ יבטל ויאכל כיחור מדאורייתא ותי' דמיירי בשל אחרים וכיוצא עיין צ"ח ח"א (סי' ש"ז) ועיין נוצ"י ק' ח"א סי' ל"ו וצ"ח ח"א חל"ג ומל"מ פ"ז דתרומות וכארכתי צו ולדעת בר"ן ניחא דכ"ג לא מכני כהפרש כיון דצ"כ לריך להרימא מן הכרי חייב מתבטלת כיון דאי חוזר ומערב מיד כרי לכתחילה חסר כאן כהפרש ודוק].

להריב"ש כל איסורי תורה הם איסור גברא

ועיין ריב"ש סי' ל"ח דכל איסורי תורה איסור גברא ולא איסור חפצא כס, ול"ע לכאורכ מכאן, גם מדחלקו בין איסור דרבנן לדאורייתא אי חמרת איסור מוקלע דאורייתא מכ לי איסור גופו מכ לי איסור דבר אחר משמע דאיסורי דרבנן לא כוי איסור גופו ועיין ר"ח כאן מכ שפי'.

איסור מב"א אי הוה איסור עצמי

ודע דמכאן לל"ע חמש"כ בל"פ פ"י מכל' מאכלות חסורות כ"כ שנסתפק וז"ל כנכ כ"כ צו חס עבל הוא איסור עלמי וכתרומה וכמעשר מתקן אותו או שאיסור עבל לא כוכ רק מחמת תרומה ומעשר רק שקודם הפרש כאיסור גם לכך ועיין מש"כ רש"י חולין ד' כ"ו וכאריך שם ברצב מכל כחורכ כולכ, ולכאורכ מדברי כגמ' פכ מצואר לכדיא דעבל איסור גופו גרם ולא מחמת דבר אחר ול"ע.

כאן לדידמי כלל חעשכ וכבר חמכ צס' עונג יו"ע סי' מ"ב צחימכ גדולכ דכרי כשחא למלאכת חרישכ כיון ומלאכת גמורכ עביד חעו משום דאי לא כוי לריך לאפרן כ"י רשאי לכן לא ילקח כשליך לעלם כחרישכ פ"ש וכבר קדמו צמאירי כאן פ"ש מכ שכתב דבחר כוונת כדברים חזלי ועיין צעכ"מ ומלחמות כאן מכ שכאריכו למעניתם. ולעיל כארכתי צדבריסכ כקדושים.

אמר רמי צר חמא כא דרב חסדא ורבכ מחלוקת דר"א ור' יכושע הוא דר"א סבר אמרינן כואיל ור"י סבר לא אמרינן כואיל חמר רב פפא ודילמא עד כאן לא קאמר ר"א כחם דאמרינן כואיל חלל דבעידנא דקא עיילי לתורה כל חדא וחדא חזיא ליכ לדידיכ חבל ככא דלאורחין הוא דחזי לדידיכ לא חזי לא פ"ש כל כסוגיא וחזי, ולעיל צסוגיא אחרישכ לא ליחייב כואיל חזי לכיסוי לדס לליפור וצחוס' ד"כ כתישכ פי' דכוא כעין עשכ דוחכ לא חעשכ וזכ דבר פלא דחייב עשכ חייב

עלמו, וכעין קושיא ככפ"ח דמנ"ל דפק"י שדוחה שבת
כוח לכל בעולם דילמא רק לחולא עלמו כחירכ כחורכ
לחלל שבת ושאר איסורין כיון דלו יש פק"י חבל לאחרים
לא.

וצ"ל דאמרינן כיון דכחירכ כחורכ לבשל לעלמו ח"כ
כוחרכ לו לבשל ציו"ע וכיון דלדידיה חזי ליכ
אמרינן דמוחר לבשל כל דחזי ליכ לדידיה, ואחר שבישל
לעלמו וחזי לי' שוב מוחר ליחנו לאחרים כיון שבישלו
בכיתר נמלא דבאמת כיתר מלאכות ציו"ע אפילו לזורך
אוכל נפש לא כחירכ חורכ רק למי שראוי לאכול
ולדידיה כחירכ כחורכ לבשל וכיון דכוחרכ לו מוחר גם
לאחרים לבשל חבל אס' חזי ראווי לו כגון שכוח כזר
חבל או שכוח יושב בתענית ואינו ראוי לאכול ח"כ
לדידיה לא כוחרכ מלאכות יו"ע ואס' לדידיה לא כוחרכ
אף שאחרים מותרים לבשל ולאכול מ"מ כיון דכוח חזי
ראוי חסור לבשל להם.

אף בשכבר אב"ל מיקרי חזי לי' באב"ל לכבוד האורחים

ובזה מובן מאד מכ שאמרו כוחיל ומקלעי אורחים חזי
ליכ כשתא נמי חזי ליכ וככוונת דבעינן דוקא חזי
ליכ ואין ככיתר מעטם כאורחים חלל ככיתר מכח
דחזי לי'.

אלא דלכאורכ נכפוך כוח שכרי ככא ככיתר מכח
כאורחים וכדיוק כלל"ה כנ"ל שכרי מיירי שכוח
כזר חבל ומלא כרסו מנו וכפרש"י ופשעא דסוגיא, ומכ
שנראה דלא חקשכ ואדרבא סייעתא לדין לפמ"ש
שאמרו ז"ל שחמזמין אורחים מליכ לסעוד עמכם אפילו
חבל כזר ככעכ"ז וכן עשכ אכרסם חזינו ובזכ
מפרשים כפסוק לדיק אוכל לשובע נפשו כלומר שכלדיק
אע"פ שכוח כזר שבע מ"מ כיון שזאו אורחים סועד
עמכם ומקרבם שיאכלו ובען רשעים חסר שברשע
כשזא אורח ומבקש לאכול אף שברשע עדיין לא חבל
חמר כזר חכלתי ואין לו מכ ליתן ועי"ז כוח לריך לברע
נפשו עד שילא כאורח ונמלא בען רשעים חסר גם כי
מעבד כאדם אף לאחר שאכל אס' זאו אורחים אוכל
עמכם עוד כפעם אף שכזר כוח שבע וכוח ע"ד
שאמרו רווחא לבשומי שכיח ככ"ז בתברותא עם אורחים
יוכל לאכול אף שכוח כזר שבע ומיושבא קושיא כלל"ה
ארש"י דאין יכ"י חזי ליכ כיון דכזר חבל ומלא כריסו
דודאי יכ"י חזי ליכ.

ובי"ן שכן כדרינן נמי ליסוד שיסדנו דעיקר ככיתר כוח
רק משום דחזי ליכ וכא דמועיל כוחיל ומקלעי
אורחים וחזי ליכ נמי אין ככוונת דמוחר לבשל בשביל

וח זמן כרצח שאני מסתפק בעלם דין כוחיל מכ כוח
ואיזכ גדר ניתן לו דבאמת משום כוחיל נוכל ח"י
לבעל כל מלוא שחורכ וכמו שכתבו בחוס' לעיל דף
מ"ו ע"ז ד"כ רצח ח"כ בעל כל מלאכת שבת כוחיל
וראווי לחולא שיש בו סכנה וגם כן כקשו כאן ד"כ
כחישכ לפי' רש"ם ורחא מש"כ לעיל דף דבאמת שיטת
כראב"ד כזיאו כרא"ש יומא (פ' יוכ"כ פ"ג ע"א סי'
י"ד) דמוחר לשחוט לחולא שיצ"ם אף שיש לו נבלח משום
דודאי ניתן שבת לדחות באיזכ מקום לחינוק בסוף
בעולם וכרא"ש כחז ורבינו מאיר כשיצ בתשובה ע"ש.

ביאור בגירסת הש"ס יחזי לי"ה

ומה שנראה כעת בס"ד לפמ"ש בגמ' כוחיל ואי מקלעי
ליכ אורחים חזי ליכ כשתא נמי חזי ליכ ודייק
כלל"ה בי"כ דף י"ז ד"כ כ"ג רש"י דכ"ל לומר חזי לכו
כיינו לאורחים מאחר דכיתר כוח משום כאורחים
ולמכ מסיים דחזי ליכ וע"ש מכ שחי' דמיירי כשנדר
שלא לאכול וע"פ דעת כרי"ו ברמ"א סי' תקכ"ז ס"כ
דמי שמחפכ ציו"ע חסור לבשל לאחרים אפילו לזורך
אוחו כיוס דכוי כמו שלא כניח ע"ת שאינו מבשל
לאחרים ולכן בעינן חזי ליכ חלל דדחכ לרש"י שפי' שם
כמו שפי' כאן כאופכ מיי"ע לחול לאחר שאכל וגמר
סעודתו משמע דלא מיירי במחפכ גם מכ שכזיח
ח"כ ממג"א שם ס"ק כ"ז דלא שרי לבשל מעט דאי
בעי מיחשל על נדרו וכלל"ה ר"כ לומר דבאמת נוכל
לומר כוחיל ככ"ג ולדחות דברי מכרי"ל וקיימם ממקום
אחר כיינו דחילק בין מקום שיש שם חכס או חזינו ע"ש
מכ שכאריך ודבריו ל"ע שדחכ דברי כמג"א כלי ראי'
דכמג"א כחז מפורש דנדר לא אמרינן כוחיל גם דחק
לפרש ועלכ כידו לפי פירוש דלרצח אפילו חרי כוחיל
אמרינן ודבר זכ פירשו גדולי כראשונים דחרי כוחיל לא
אמרינן חלל דא"כ עומד לנגדן קושיא כלל"ה ז"ל דלפי
פרש"י ופשעא דסוגיא דמיירי שכוח כזר חבל ומלא
כריסו איך יכ"י חזי ליכ.

פי' חדש דהוא"ל בעי להיות ראוי לעצמו

ומה שנראה כזכ לומר יסוד חדש בדין כוחיל וכוח
דכמכרי"ו ודעימ"י ס"ל דדין כוחיל חזינו מועיל רק
כשכדבר חזי לעלמו חבל כשאינו חזי ליכ חזינו מוחר
לעשותו לאחרים וכוח לפי מכ שאמרתו בלימוד
כחלמידיים דכחורכ כחזי אשר יאכל לכל נפש כוח לבזו
יעשכ לכם ומלינו דכחירכ כחורכ מלאככ לזורך אוכל
נפש וככ כחורכ לא מלינו שכחירכ לעשות מלאככ רק
לזורך נפשו מנא לן באמת דאדם מישראל מוחר לבשל
לישראל אחר דילמא לא כחירכ חורכ רק לבשל לזורך

כאורחים חלל ככוונת זכ כיון דאם יבואו אורחים יאכל עמם ויכיו חזי ליה א"כ כותרכ לו מלאכת אוכל נפש כשחזא נמי חזי ליה ואחתי שפיר שיעת מכרייו אפילו לדעת רש"י וכמ"ש ודו"ק.

בגדר שלא יאכל ביו"ט אם מותר לו לבשל לאורחים

ולפ"ז אחי שפיר נמי שיעת כמג"א דחינו מועיל כואיל למי שגדר דכיון דכוא חינו רחוי כוא לא אמרינן זיכ כואיל דכואיל לא אמרינן רק כיכא דלו בעלמא כוא רחוי ופוק חזי מכ מדוייק לשון כמג"א וז"ל ואין להחזיר מטעם כואיל וכו' דלא אשכחן דמותר לבשל מטעם כואיל חלל כיכא דמותר לבשל לעלמא בלא כואיל כגון לאפות חלב וכן כאופק מיו"ט לחול וכרי מפורש כמ"ש וכלל"ה חלק זכ אמג"א וכחז דמכחי טעמא בלחמא יש לדחוק דברי מכרייו ר"ל דנימא כואיל מטעם דישראל על נדרו אכל לפמ"ש אחי שפיר.

שוב דקדקתי בדברי מכרייו ורחיתי דבלחמא דברי כמג"א מבוארים שם בפנים דדיני מכרייו סי' נ"ב וכל זכ כוא לשון מכרייו וכמו שניין כמג"א בעלמא וכנראה דכלל"ה ז"ל כי' ס"ל דכחי ועוד אמר שכביא כמג"א כוא מדברי מכרייו אכל כא דאין להחזיר מטעם כואיל דישראל על נדרו כוא קושית כמג"א ותיורו אכל בלחמא כוא דברי מכרייו וייל בעלמא למעיין שם.

דיוק לשון הו"א דחזי ליה לצרכו

ולפ"י מכ שזכרנו לעיל אחי שפיר מכ שזכרנו בגמ' מ"ז ע"ז ואי אמרינן כואיל אכזכר לא ליחייב כואיל דחזי ליה ללרכו ולפוס ריכעא ל"ע מכ שכוסף דחזי ליה ללרכו דכול"ל סתם חזי ליה ומחי נפ"מ חס כוא ללרכו או לא ולכנ"ל אחי שפיר דבעי דוקא ללרכו דאחרת אין מועיל בזה כואיל כמובן. ומכ שזכרנו בגמ' בסמוך (דף מ"ח) אמר רב פפא ודילמא וכן רב שישא צריכ דרב חידי דמחלקין בין לדידיה ובין דחזי לאורחין לא תקשכ לפירושו מפני כמכ טעמי כמובן ע"ש ודו"ק, ואדרבא מכא דאמר ליה רבי יכושע לדבריק כרי כוא עובר משום לא חעשכ כל מלאככ רחי' צרורכ לדבריו בעזכ"י.

ובבבא שכתבנו מיושבת קושית האחרונים שכתשו אחי' כחוס' דף מ"ו דלא אמרינן כואיל בכל מלאככ שבת כיון דלא שכיח כלל לא אמרינן כואיל דא"כ במקום דשכיחי חולכ שיצ"ס ככ"ג דמותרים כל מלאככ שבת וא"כ בזמן הזכ כדר בפירות גדולות וכרכים שינס שם כרככ צניח ושכיחי חשיצ"ס בעלמא כל מלאככ שבת

ועיין בספרי משנה כלכות ח"ג (סי' מ"ז מ"ג מ"ד) מכ שכתבתי, וכעת נראה בס"ד דלא קשכ מידי דכיון דעיקר הכיתור כוא רק כשלעלמא כדבר מותר ועי"ז מועיל כואיל לאחרים וא"כ ככ"ג קושית כחוס' דנימא כואיל ורחוי לחולכ שיצ"ס חיינו שגריך לכיות כוא חולכ שיצ"ס חיינו כעושכ מלאככ דנימא כואיל ואילו כוכ חשיצ"ס כי' מותר לעשות מלאככ ככ"ג ועי"ז משני דלא שכיח כלל וקחי על כעושכ כמלאככ וכבן ואף שבתוס' חינו מוכח קלח ככי מ"מ לדידן אחי שפיר וקלח לריך לדחוק בלשון כחוס'.

ובבב"ש אחי שפיר סברת כחוס' דנימא דמטעם כואיל ידחכ דעכ"פ כיון דל"ל כותרכ כוכ ליה חללו כדין שיש לפניו עשכ ולא חעשכ ונדחכ וא"כ כו"ל כדין עשכ דוחכ ל"ה, וא"כ עיקר דין כואיל משום שכותרכ לו לרכי יו"ט משום מ"ע של יו"ט, ודו"ק כי קלרחי.

אבל ככא דלאורחין כוא דחזי וכו', משמע דכואיל ומקלעי ליה אורחין חזי ליה פירושו לחללו, ובח' דקדקתי מלשון חזי ליה כלומר שאם יבואו אורחים ויגערך ליתן להם לאכול מכ שכוכן לעלמא ויתן להם יקח חת זכ שבישל לעלמא נמלא דזכ עלמא שבישל באיסור חזי ליה ולא כוכ באיסור ומכאן לכאורכ לא משמע ככי, ועיין רש"י אכל ככא, דכולכו חזי לאורחין ודו"ק.

דף מ"ח ע"ב

אין להחמיר אפי' בחמץ במקום שיש צד קולא

חומרא דאחי לידי קולא כוא דקא מפקע לכ מחלכ, עיין עויו"ד סי' שכ"ד סי"ד ובציאור כג"א שם אות כ"ג, ומשמע אפילו לעשות חומרא במקום שכותמרא כוא לכזכר מאיסור חמץ מ"מ כיון שיש צו קולא מלד אחר כלומר שמפקיע מידי מלכ אין להחמיר ועיין ש"ך יו"ד סי' רמ"ז בכללי חו"כ (סק"ע) דאין להחמיר אפילו בדבר שאין צו לך קולא עכשיו אולי יתגלגל עד למלכ ואפילו בשל עכוס' אין להחמיר, וקל"ע מגמ' ברכות (ל"כ ע"ז) דורות כראשונים כיו מכניסין פירותיכן דרך ערקסימון כדי לחייבן במעשר דורות כאחרונים כיו מכניסין פירותיכן דרך גגות לפוערן מן כמעשר, ואולי זכ בלחמא מכ שזכר פוק חזי מכ בין וכו' כלומר דכוא חסרון שמפקיעין פירותיכן מן כמעשר.

ועיין שו"ת רמ"א סי' נ"ג נ"ד ושו"ת ח"ס יו"ד סי' ד"ייר שאין להחמיר בדבר שאפשר אח"כ ילא מזכ מכשול ולכיות רואכ חת כנוולד, ובחוס' מו"ק כ"כ ע"ז

ד"כ ועל ועיין עוד שו"ת יעב"ץ ח"ב סי' ק"ג ובס"ח סי' שס"ב יש דברים שאם מחמיר על האדם לא יעשה כמלואו ועיין משנ"כ ח"ד סי' ק"כ וח"כ סי' ק"ד ודו"ק.

האופה פת ביצד הסל מצרפן לחלה

אמר רב יוסף בני נשי דידן נכוג למיפא קפיזא קפיזא לפיסחא ח"ל אב"י מאי דעתיך לחומרא חומרא דחתי לידי קולא כוא דקא מפקא לכ מחלכ ח"ל דעבדן כר"א דחנן ר"א אומר כרודכ ונותן לסל כסל מלרפן לחלכ ואמר רב יכודכ אמר שמואל כלככ כרבי אלעזר ח"ל וכו' איחמר עלכ אמר רבי יכושע בן לוי לא שנו חלכ ככרות של צבל שנושכות זו מזו אבל כעכין לא חל איחמר עלכ ח"ר חנינא אף כעכין בעי ר' ירמיה עבדל שחין לכ לצבזבין מכו חוך כלי בעינן וכו' ליכא או דילמא חויר כלי בעינן וכו' איכא חיקו. חנינא ר"א אומר כסל מלרפן ר' יכושע אומר חנור מלרפן ר' שמעון בן גמליאל אומר ככרות של צבל שנושכות זו בזו מלערפוח ע"כ. ועיין חוס' ואי לא גרס אף מלי למימר דבעי חרתי שיטוכו וילנס לסל.

ובבב"מ חלכ פ"ב מ"ד חנן ר' אליעזר אומר אף כרודכ וכו' ובגמ' נדכ (דף ז' ע"ב) וכו' מסתברא דחנן ר"א אומר אף כרודכ ונותן לסל כסל מלרפן לחלכ ואמר רב יכודכ אמר שמואל כלככ כר"א ש"מ ופריך ומאי חולמיכ דכאי מכאי (פי' מאי חולמיכ דחלכ מכאיא דמילאן דפשעה לכ מינכ דאמרת כ"ג מסתברא כה שמעינן מכאיא דמילאן דבשאר סידרא איכא כלככ כר"א ומשני מכאיא דמילאן ליכא למשמע מינכ דבשאר סדרים איכא דכחם משום דקאי ר' אלעזר כר"א ואיכא למימר משום דמסייע ר"א לר"א משום ככי כלככ כמותו צכא חבל משום ידיכ (חודיכ לא) משום דקאי ר' אלעזר כותיכ דחנן ר' אלעזר אומר מלמדין אח בקענכ שחמאן צו. וז"ל רבינו בצכ"ג ר' כלכות נדכ ואמר רב יכודכ אמר שמואל כלככ כר' אליעזר. כי אמר שמואל כלככ כר"א בארבע וכו' ככי נמי מסתברא דחנן ר"א אומר אף כרודכ ונותן צבל כסל מלרפן לחלכ ואמר רב יכודכ אמר שמואל כלככ כר"א ש"מ עכ"ל.

מחלוקת בירושלמי אי תנור מצרף לחלה או סל מצרף

ובירושלמי מס' חלכ פ"ב מ"ג מבואר דמחלוקת ר"י ור"א דלר"א סל מלרפן ולא חנור ולר"י חנור מלרפן ולא סל ועיין מאירי שם ועיין מאירי פסחים מ"ח מכ שחמכ על כרצ"ד ז"ל ודע דכמאירי פסחים כנ"ל כחז דיש מפרשים (כריעב"א ומכר"ס

חלואו) דדוקא כרודכ ונותן צבל לחלכ מלערפין ואף כלשון מוכיחא כן ר"ל כרודכ ונותן לסל ונראה מדבריהם דאם לא נלערפו מיד חקף לרדיכ כבר כופקעכ חורח חלכ מכס ואין עוד צכס לירוף וכס גורסין וכיכ באכלכס מלחם כארץ ופי' כדברים דעיקר החיוב כוא משנעשכ לחם וכוא שעה רדייכ ולמדנו מ"מ שכתנור חינו מלרף ואפילו בככרות כנושכות זו אח זו ואין כן דעה כרמב"ם פ"ו מכ' צכורין כע"ז ועיין ח"ז ח"א סי' רכ"ו.

אי קיי"ל בירושלמי

ובבב"ש יו"ד סי' שכ"כ ס"א שחי פיסוח שחין צשום אחת כשיעור חס נוגעת זו אחת זו עד שנדבקים מעט מזו בזו מלערפין וכו' ואם אינס נדבקין וכס צבל אחד כסל מלרפן אפילו אחר שנאפכ ונעשכ פת וכו'. ומ"ש ואם אינס כו' כוא כר"א דאפסיק כווחיכ וכחז כגר"א ז"ל ואף שצירושלמי שם אמרינן ר' יונכ ר' חייא צכס ר' יוחנן ר' יוסי ר' אימי צכס ר' יוחנן וכו' שגשכו איח חניי חני כסל מלרף ואין כתנור מלרף ואיח חניי חני כתנור מלרף ואין כסל מלרף ח"ר יוחנן נשכו כאן וכאן מלרף לא נשכו כאן וכאן חינו מלרף מחני' כגון חלין ריפחא דצבל מ"מ צגמ' פסחים לא מסקינן ככי וכמ"ש כה איחמר עלכ כו' וס"ל לרב יוסף ואב"י כן כווחיכו נקעינן ועחוס' שם ד"כ ל"ש וכ"כ כר"ש ולפ"ז אף לר' חנינא מ"מ ח"א שיחלוקו בגירסא חלכ דס"ל סל מלרפן ולא נשיככ חבל מדברי כרמב"ם ועור וש"פ שפסקו גס כח"ק נראה דגרסי אף כרודכ ולא פליגי אח"ק ונשיככ דר"א ביינו צבל וז"ש אף וכו' דלח"ק עד שיטוכו צעודן פיסכ ור"א אומר אף כו' ור"ח אמר דח"ל צכ כלל נשיככ ומ"מ נגיעכ בעי אף צבל לר"א כמ"ש צכמ"ג וכ"כ כר"א שם לכדיא וכ"כ כר"ש צמחני' שם ועי"ל וכו'. ולעינן חנור פסק כרמב"ם דאין מלרפן דלל כר"י וכן נראה מדקאמר שם כלככ כר"א ול"ק כלככ כר"י ג"כ ואף שכרצב"א חולק ע"ז ועב"י דברי כרמב"ם עיקר כו' ע"ש.

דף מ"ט ע"א

מעם לסימנים שעשו בדר הבית לבקר חמין

ובא זוגין ממוככ של ר"ג, ל"ע אמאי כמחין עד שצא זוגין ממוככ של ר"ג וכלך לשרוף כחמין וכן מכ שעשו כסימן צכר כצית עס שחי כחלות ולמכ לא ציערו כל אחד כחמין לפי זמנו ורואת עינו וקודם זמן איסור ודאי וזכ אפשר לישב דעכ"פ עשו כן לכמאחרים שלא יאחרו יותר מדאי, וחולי דקודם זמן איסור אסור

שם בגמ' למקום חורב גלית, נראה מכלן כלישנא בתרא דב"ק (ק"י) וצירושלמי ברכות ע"ב כ"ח ע"י שם כל כמעשה) דלאחר שבהייכו ר' יוחנן חזר לביתו רב כהנא וחי אח"כ בארץ ישראל דאל"כ כרי נחקיים בו גם כא דאשחו נעשית חלמנא וגם מכ פריך למקום חורב גלית כא תיכף מה שם ביום בואו או ביום שני לביאחו כדאמר ל"כ ר"ל לר"י ארי עלב מצבל וע"כ שחי אח"כ לפי שיטה זו.

גדרי סעודת מצוה דנישואין

שם בגמ' הניא ר"ש אומר כל סעודה שאינא של מלוב וכו' כגון מאי א"ר יוחנן כגון בת ככן לישראל ובת תלמיד חכם לע"כ. נראה דבת ככן לישראל מיירי בת ככן ע"כ לישראל ע"כ דאלו בת ככן ת"ח לישראל ת"ח כרי אמר בסמוך כרולב שיחפער ידבק בזרעו של אכרן ומשני בישראל ת"ח א"כ בת ככן ת"ח לישראל ת"ח כ"ש דשרי ואין לומר דבת ככן בת תלמיד חכם לישראל ע"כ דכ"ש מישראל ת"ח לישראל ע"כ שאינא סעודה של מלוב ונראה דוקא בת ככן ע"כ לישראל ע"כ כוי סעודה שאינא של מלוב אבל בת ישראל ע"כ לישראל ע"כ או בת ככן ע"כ לככן ע"כ כוכ סעודה מלוב וע"י כ"מ רפ"כ מכ' דעות שוב ראינא בח"ס שחידש כן וחמא ארמצי"ה ומכ שליין שם בכג"כ אין דבריו נראין כלל.

שם בגמ' ת"ר כל ת"ח כמרבב סעודתו בכל מקום סוף מחריב את ביתו ומאלמן את אשתו וכו'. נראה דמיירי אפילו בסעודת מלוב מ"מ לא ירבב בסעודה דאילו בסעודת כרשות מ"ש דלכרבות אסור וכלא כל סעודת כרשות אין תלמיד חכם רשאי ליכנות ממנה וא"כ אפילו בסעודה אחת אסור ליכנות וע"כ דכאי כל כמרבב ר"ל אפילו בסעודת מלוב גם מפרש"י שפי' ומאלמן את אשתו שמבקש לימודו ואי אפשר לו וגולה למזונות וכרי אשתו באלמנות חיות וכאי עמא שמבקש לימודו אין נ"מ בין סעודת כרשות וסעודת מלוב ומכלן מוסר גדול לת"ח שלא ירבב בסעודות בכל מקום וכ"ש בסעודה שאינו של מלוב וסמך לרבותינו שכשתתפו בשמחת תלמידיכם ובשמחות ולא אכלו שם.

שם בגמ' ומאלמן את אשתו. פירש"י שמבקש לימודו וכו' וגולה למזונות וכרי אשתו כאלמנות חיות. ולפענ"ד עוד שכיון שכוא מרבב סעודה בכל מקום כולך ממקום למקום ששומע שיש שם סעודה וכל מקום שקוראין לו לסעודה כולך ומשייר אשתו כאלמנא בבית.

לשרפו ואפילו חולין משום כל תשחית שאכתי ראוי לאכול לו או לאחרים ואם צמצל ציו"ע כחירו משום כואיל ומקלפי ל"כ אורחים וחזי כשתא נמי כשריפת חמץ שמה יבאו אורחין וראוי להם ואסור לכשחית כחמץ. ולכן לריך לכמתין עד זמן איסור ממש. וכגם שרק בתרומה אמרו דיש בכ איסור לשרוף קודם הזמן משום דכתיב בכ משמרת תרומותי ואסור לכביא תרומה לבית כפסול ומכ"ע אסור להקריב חודכ ע"פ שבה חמץ נמי מ"מ גם בחולין אסור משום לא תשחית. וע"י רש"י כאן ד"כ תרומה וכו' אבל חולין אין לריך לבצר חלא בזמנו שיכול למלוא לכן אוכלים כרבב וכחב אין לריך דמשמע אבל מותר, או יאמר כיון דא"ל בע"כ ימתין עד זמנו.

המבער חמצו קודם אי קיים תיקון חז"ל

אי נמי י"ל דבר חדש דכמצער קודם זמנו לא קיים תקון חז"ל כמו בכבודק חמץ שכם תקנו אור לארבעה עשר ואם בדיק קודם לא קיים מלוא תקון חז"ל כיון שכם תקנו זמן לביעור וקודם זה כו"ל כמשחית חמץ בכלל ואחר כן כשבה זמן לביעור ע"פ תקנתא אין לו עוד חמץ לקיים תקנת חז"ל וכו"ל כמצער חמץ ביום י"ד ושורפו ותלוי במחלוקת האחרונים כמנ"ח מלוב ו' וכד"ח ז"ל אי כעשכ של תשביחו היא חיונית שחייב לכדר אחר חמץ שיכא לו לבצרו או כעשכ רק אם יש לו שיצטר ועשכ קיומית ומיכו לכ"ע אם יש לו מקיים מלוב ואם אין לו לא קיים כמלוב.

ובזה מדויק לשון כממונכ כגיע עת לבצר את כחמץ ולשון עת ל"ע כיל"ל לכו ליערו כחמץ ולכנ"ל כלומר שקודם זמן זה ליכא מלוב לביעורו וכמו שתקנו חז"ל זמן לבדיקה אור לארבעה עשר כן תקנו ביום לביעור. וכע"י זכ מלינו כש"ע א"ח לענין כריעות כשמ"ע שאסור לכרוע בכל ברכה ובכרוב דמצטל חיקון חז"ל כגם שכורע גם בברכות שתקנו וכן בקריאת כחורב לביצור שתקנו כשני ובחמישי ושבת פעמיים אין לכוסיק על זה וכארכתי בזה כספרי משני"כ (ח"ג) דכל שיש לו זמן ע"פ חיקון חז"ל כמשנכ בו מקלקל כחיקון לגמרי וכגם כי כוונתו לחומר אומר דאחי לידי קולא כוא וק"ל.

שם בגמ' לא גלחי, משמע דמחז"ל לארץ ישראל נמי קרי ל"כ גלות ואולי שכחורב אז צבבל כיחכ וכל כגולכ ממקום חורב נקרא גלות ומיכו כמשנכ כוי גולכ למקום חורב וזכ שאמרו לו וכו' למקום חורב גלית וחי' דמיכו לאו כדרך כל כאדם גלח דלא גלחי כדגלי חינשי.

שם בגמ' ותלמודו משתכח ממנו. נראה לפמ"ש דהע"ה
לעשות רלוונט חלקי חפלאי וחורחך בחורחך מעי
וזכ שמכנים חכילכ ושתיכ בחורחך מעי חורחך משתכח.
וזכ כונה כירושלמי כוזכ בחורחך עד שחכך מבקש
שיכנסו דברי חורחך במעיק בקש שלא יכנסו מעדנים
במעיק.

שם בגמ' ומחלוקות רבות בלות עליו. עיין רש"י ב'
פירושים וחרווייכו דחוקים. ולפענ"ד לפמ"ש
תלמידי חכמים מרבים שלום ומדכ כנגד מדכ במשכח
תלמודו כיפור מכבחה בשלום שכיון שזוכה מכ שלמד
וזכ לחקופ עלמו עם אחרים ח"ח שלא שכחו וכס
יודעים כאמת ולכן מחלוקת רבות בלות עליו שלעולם
חולק עליהם. וע"ד שאמרו בכני תלמידי שזכ נשבע כך
אמר וכו' וא"ל חת לנך חנסך. וז"ש ותלמודו משתכח
ממנו ומחלוקת רבות בלות עליו כיפך ח"ח מרבים
שלום.

שם בגמ' ודבריו אינם נשמעים. ע"ד מ"ש ר"מ אומר
כל כלומד חורחך לשמך זוכה לדברים כרצב
ונכנין ממנו עלכ וכו' וזכ כהיפך חין דבריו נשמעין.

שם בגמ' לעולם ימכור אדם כל מה שיש לו וישא בזה
ח"ח. וי"ל מאחר שמוכר ככל מה איכפת לו
אדרבך היא לא תתנכר צו שאין לו כלום שמכר ככל,
ונראה לומר דמיירי שכוא יש לו נכסים ומוערד בזה
וכיא איכך רוכב לינשא לו מפני שעי"ז יתבעל מלמודו
ואמר ימכור כל מה שיש לו וישא בזה ח"ח שבודאי ילליח
עם אשכ כזו.

ואי י"ל דמיירי בע"כ שיש לו נכסים ואינו רוכב למכרם
בשכיל ללמוד חורחך אחר לעולם ימכור אדם כל מה
שיש לו וילמוד חורחך ולא יחוש כי אז ישא בזה ח"ח.

פי דבר נאה ומתקבל

דבר נאח ומתקבל. נראה לפמ"ש שכתב בזה"ק דגפן
חינו מקבל נעיעכ משאר חילנות חלא מגפן אחר
ונשאר לעולם עכור בלא תערוכות, וככ"נ בזה ח"ח
לח"ח הוא ענני גפן בענני גפן דבר נאח ומתקבל
שיוליאו פירות, ומכ מדויק בזה מה שכתב בס"ח סי'
שע"ד אות ו' ד"כ כוכ אמרו וכו' על דברי חז"ל (ב"ב
נ"ט) כל שכוא ח"ח וכו' ח"ח וב"ב ח"ח שוב החורח
מחורח על חכמיני שלכ ואיכך פוסקת מזרעו ובקשכ
וכא ראינו כמכ שכיו שלשחם ח"ח ופסקת חורח מכן,
וכתב חל תככל לככחיש דברי חז"ל דודאי אחד מכס נשא
אשכ שאיכך כגונכ לו ולכן נפסקת חורח מזרעו חלא

יחזור ויקח אשכ בזה ח"ח ותחזור החורח למקומכ ע"ש.
וכן מלינו בחכרן (ב"ב ק"ט) שנשא חלישכ בזה עמינדכ
אחות נחשון וילאו ממנו ככ"ג ע"ש ומבואר דאם נושא
אשכ שאיכך כגונכ כנעיעכ יולא ממינו חלא מתקבל
חלא מגדלת קוליס וברושים וזכ שאמר משל לענני כגפן
בענני כגפן וזה ע"כ כוכ ענני כגפן בענני כסוכ
דבר כעור ואינו מתקבל ודו"ק.

בחומד הפגישות קודם החתונה

רש"י ד"כ סעודכ שניכ. עיין בזה שמואל ח"ע סי' ל"כ
סק"צ מלכ שיקדשכ בעלמו, וכן מלכ יוחר
שיקדש כאז חת בחו בעלמו חלא ע"י שליח חדושי
מכרי"ע ומכ שאלו חין נזכרין בזה ועושין שדוכין חין
כחתן רואכ ככלכ משום דאינו חלא שדוכין וקודם
כקידושין רואכ חותכ ולזכ סמך בסעודכ שפושס
בלילכ קודם כחופכ כדי שיראכ חותכ בכ"י ע"ש.
ומבואר דקודם כשידוכין לא נככו לכתראות ככלכ עם
כחתן כלל עד קודם כחתוכ ודלא כמו שכוכיכו עכשו
מככ גרוע שיראכ כבחור ובחולכ פעמים חין מספר ח'
או י"ב פעמים, או יוחר קודם שאפילו ישחדכו ועיין פי'
רד"ק עכ"ח עכ"פ ותקח כלעיף ותסכת ולמדכ חורכ
דרך לניעות שלא תתראכ ככלכ לכחתן קודם כחופכ
ע"ש.

אי מותר לעשות שידוכין קודם שיראה החתן את הכלה

ודע דכגס כי חזרתי בעזכ"י חיבור מיוחד בעניינים חלו
כנקרא בזה רחל משנ"כ מ"מ ראייתי לכביא כאן
מכ שכתב כגאון ר' מאיר ליבזש מלצ"ס בספרו החורכ
וכמלכ (דברים כ"ד ח') כי יקח איש אשכ וגו' וכיכ חס
לא תמלא חן בעיניו כי מלא בזה פרות דבר וז"ל, יש
לכתובין אחר שכבר לקחכ לאשכ וזכ עליכ חין ספק
שראכ חותכ מקודם ומלאכ חן בעיניו וע"כ לקחכ, ואם
יכוון ככתוב לומר שאזככ כחן כיכ כותב בלשון כמורכ
ע"ז, לכן מכאן תשובכ לכמתולללים מאכותינו שכיכ
דרכם בקחחם נשים לבניכס חקרו רק על כמשפחכ ועל
כוכגת חזיכ ואמכ ועל מדות כנערכ, ורק קודם
כנישואין כיכ כחתן רואכ חת פני כנערכ.

וזוה"ק הראשונים מצור מחצבתנו

אבל נביעכ לור מחלכחנו ח"ח ע"כ כשרלכ לקחכ אשכ
לבנו יחידו אשר חככו כעיקר כיכ חללו רק
ממשפחכ כנערכ וארלכ, וחפץ שחכ"י ממשפחחו ומזיח
חזיו שידע לניעותם, ויוחר מזכ שסמך על עזדו זקן
ביתו חלא שלח חת בנו עמו. וכתיב ויבאכ ילחק כאכלכ

שרה אמו, ואח"כ ויקח את רבקה ותכי לו לאשה ואח"כ ויאהבה, וכן כי מנכג בניי בשבתם על אדמתם. ואכבתם כיחכ כנטיעת עץ אשר הוא מגרגיר קטן וע"י מים יתדבק בארץ ובכ"י יגדל ויתעצב יותר, כך כיחכ אכבתם שבתחלה כיחכ רק זיק אכבה שחול על חלמי לבו, וע"י כשרון במעשה נחוסף כ"י אכבה, ונמלא שפיקר אכבה נחגלתה רק אחר בנישואין, וז"ש וכיח אס לא תמלא וגו' שפ"י שמלא פרות דבר שהוא דבר גנאי ומאוס או מומין שנסתר או איזה פריצות לא תמלא חן כנחון לב שבתחלה.

כפתח לפני אחרי אמרו מותר לנחרו, ולפ"ז אחי שפיר נמי מכ שפקשו לו תלמידיו ר' אמור לשחטו כיון דמכדר אחר נחירי כדי לתקן נפש יאמר לשחטו שהוא מעלה יחירי, ומשני זכ עטון ברכה וזכ חין עטון ברכה דנחירי לעכו"ם הוא במקום שחיעכ לישראל חלא שפכו"ם חין לו ברכה לבדך על כשחיעכ וכו' חלא ברכה רק שמוציא מידי אכבת"ח וק"ל.

מעט לנחרו מגבו דוקא

שם בגמ' ומגבו, נראה דלכן אמר מגבו דמלפניו מכרסו אפשר שיפול עליו ויכרסו חבל מגבו כשאני רואה יפול עליו ויוכל לו אי נמי שאז לא יחיר עוד שאס יקרענו מכרסו אפשר שיחי' עוד ככאי גבא (חולין נ"ו ע"ב) דנפל מאיגרא לארעה פקעיכ כרסיכ ונפוק מעייניכ אחייכ לביריכ ושחיעכ קמיכ באחוזת עיניכ אינגיד ואיתנה עול למעייניכ וחייעיכ לכרסיכ וחי ולכן קאמר מגביכ שלא יוכל עוד לקום ולנקום בו.

שם בגמ' ונשוחיכ יוחר מכן. כלומר נשוחיכ של ע"כ שונאין לח"ח יוחר מע"כ עלמן, וי"ל נמי דכס כע"כ שונאין נשי ח"ח יוחר מח"ח עלמן, וכעסם פשוט.

דף נ' ע"א

ותלמודו בידו — חידושי שכתבם

ותלמודו בידו. עיין (פירושין נ"ד ע"א) פרוכב בכל ושמורכ (ש"ב כ"ג) אס פרוכב ברמ"ח אברים שלך משחמרת ואס לאו אינכ משחמרת וזכ תלמודו בידו שפרוכב בכל אברים ונשאר אללו, ועיין ר"ח כאן יש מי שאומר שגורם על פכ כי כלך וגרסחו עמו ויש מי שמפרש שקיים כל מכ שלמד וכיינו תלמודו בידו שקיים בידו מכ שאמר בפיו חבל כלומד ואינו מקיים נח לו שלא נברא. וי"ל עוד לאחר שנחרכ כח כשכחכ וכחירו לכחוז דברי חורכ שבעל פכ משום עת לעשות לכ' שלא תשחכ כחורכ מישראל וכחוכ דבריו לא ישכח ממנו וכארכתי במקום אחר ועיין ס"ח סי' תק"ל דכל מי שגילכ לו כקצ"כ דבר ואינו כותב ויכול לכחוז כרי הוא גוזל מי שגילכ לו ולכן כותב לעלמו בידו דברי חורכ וזכ תלמודו בידו.

נדרג ע"י עכו"ם אפי' רשע כירבעם הרי זה קדוש

שם בגמ' כרוגי לוד. עיין אגרת כרמב"ם ז"ל מאמר קדוש כשם כמתחיל אמר משכ בן כרז

וגם כשכל יחייב שטוב כי מנכג אבותינו שאחרי שקודם בנישואין לא ידע כאיש בצירור מזג האשה וכן האשה לכן כהכרח כי אללס כהסכס שוכון גס אס יכיכ ע"ד כממולע, חבל כפי מנכג כחדש יתלמדו כבנים מקודם חיק לחפוש בלבבם זא"ז שירא זכ לזכ אכבה אשר חין על פפר יסודכ ורק במשלים ובמחזות על במת ישחק, ולכן כשיחודע לכס אח"כ שבעטו זכ אח זכ תחקרר האכבה מעט מעט עד שיחכן שחכיכ לחין ואפס, וכו' ע"ש כעחקתי לשונו כולו כדי שגראכ דעת כגאון כבי' נחשכ בזמנו יודע ומכיר כעחים ראכ לכחוז מכ שכתב, ואחכ עד כמכ עחו עייניו מראות שחושבים בדרך עקלקלות למלא חן ואח"כ לבנות בית חורכ ודי לכבין למי שרולכ לראות כאמת.

רש"י ד"כ ומאלמן. פי' כן כיון שכחכ אח"כ ותלמודו משחכח וכיון שמת ונעשית אשחו אלמנכ מכ שייך אחר מיחכ ותלמודו משחכח, וכיכ לו לכקדים קודם כל חלו ולכן פי' ומאלמן אח אשחו כלומר אלמנות חיות, ואח"כ משכח תלמודו ואח"כ מת ונעשית אלמנכ ממש.

דף מ"ט ע"ב

ע"ה מותר לנחרו ברג ביהדי' שחל להיות בשבת

מותר לנחרו ביוכ"כ, יש לדייק לשון לנחרו ולא אמר לכורגו, וי"ל לפמ"ש כחוס' חולין (ז"א ע"א) ד"כ כמאן, דנכרי נמי אף דאינו מלכ על כשחיעכ מ"מ מלכ הוא על כנחיריכ ואסור לכרוג ככמכ ולאכלכ ועיין פשרכ מאמרות לרמ"ע מפאנו ומכ שאמרו נכלכ לגר אשר בשעריך כיינו ע"י נחיריכ או שמתכ מאליכ וכבר כארכתי בזכ במשנת כעמרמי יו"ד (סי' קי"ג) ועוד בכמכ מקומות ולפ"ז נחיריכ נמי הוא מעין שחיעכ לעכו"ם ותיקון לנפש ככמכ לעכו"ם עכ"פ וכוכב בבת ע"כ אמרו ז"ל חרור שוכב עם ככמכ וכ"ש ע"כ עלמו שדומכ לככמכ עמאכ שאמרו כנותן בחו לע"כ כאלו

המפיל דופי בדרגות עכרים צריך תשובה

ועיין שו"ת מוכר"ח ח"ז סי' י"ח י"ע שכאריך לחמוק על כר' חיים שרלכ להעיל דופי בדרגות גוים וכו' ז"ל כאריך מאזיו בעל ח"ז בגדול ומש"ס דלא מיבעיא אדם כשר שנכרג מעכו"ם אלא אפילו אדם רשע גמור שנכרג ע"י גוים מפני שהוא ישראל כרי הוא בכלל המעלה בדרגות לוד שאין אדם יכול לעמוד במחילתן וכינינו מי שאין בו רק מעלה זו שנכרג מגוים ועל כמוליד לע"ז כחצ שיחטוכ שני וחמישי כל בקיץ ע"ש. וכרצב יש לחמוק על אנשי זמנינו שאין מחנכין בקדושה וד"א לנכרגין בעוונ"ם מכל מיני גוים.

השבחים לא נשאו נשים כנעניות

שם בגמ' אפשר בא אברהם וכו', אחיה כמ"ד דלא נשאו נשים כנעניות בני יעקב ונחלקו בזכרונותיו אמר רבי יודק חלומות נולדו עם השבטים ונשאו ר' נחמיה אומר כנעניות היו עיין רש"י פ' וישב עכ"פ ויקומו כל בניו וכל בנותיו לנחמו, ועיין רמב"ן עכ"ה פ' וישב (ל"ח ז') ועל דרך סברה אינו נכון שיכיו בנותיו הארץ וכו' והא"ע כחצ ויחנן שהוא כמשמעו ועיין אוכ"ח שם ועיין פ' ויחי וישאו אחיו בניו ולא בני בניו שכך ליום שלא יעטנו במעוה אחד מבניהם לפי שם מבנות כנען ומיכו בצ"ר אחד מבני בניכם שיש בהם מבנות כנען, ועיין מכתש"א בח"א ודו"ק.

כדיין מימון הספרדי ז"ל מוצא גם בחש"נ סי' ס"ג וצריב"ש חשו' י"א, לאחר שחלק המחמר שם לחמשכ מינים כחצ צכמין בשלישי במדרגת הנכרגים על קדושה השם והאנוסים צאונם השמד, דע כי בכל מקום שאמרו בו חז"ל יכרג ואל יעצור אם יכרג כבר קדש השם וכו' כמו חנניק מישאל ועזריק ודניאל ועשרה כרוגי מלכות ושצעה בני חנה, ושאר ישראל הנכרגים על קדושה השם כרחמן ינקום נקמה דמיכס בקרוב, ובעדס אמר נאמר (הכלים נ' כ') אספו לי חסידי כורתי צריחי עלי זבח ואמרו חז"ל (שכ"ש רכב ז' ז') כשצטחי אחכם בנות ירושלים וגו' כשצטחי צדורות של שמד בלצלות שפטו לי לצינוי ועשיחי לצינוס או בלילות השדכ ששפטו דמס עלי כדס לבי ואיל ועליכס הוא אומר (הכלים מ"ד כ"ג) כי עליך כורגנו כל היום.

ואיש שיזכרו בא-ל לעלות במעלה עליונה כזאח כלומר שנכרג על קדושה השם אפילו היו עוונותיו כמו ירבעם בן נבע וחצריי הוא מעולם כחצ ואפילו לא כיכ תלמיד חכם וכך אמרו ע"כ (פסחים נ' ע"א ע"ש) מקום שכרוגי מלכות עומדים אין כל צריכ יכולה לעמוד במחילתם כגון ר"ע וחצריי וכ"ש דאיכא חורב ומעשים טובים אלא כרוגי לוד ע"ש.

ודי שכח שכל איש מישראל שנכרג על קדושה השם צצביל שהוא ישראל אפילו כיכ בחייו רשע כירבעם בן נבע וחצריי שהעמיד עגלים והחטיה את ישראל לעצוד עצודק זכר ולא כיכ תלמיד חכם אפילו הכי כיון שנכרג מן כגוים צצביל שהוא ישראל כרי הוא קדוש גמור וכו' מעולם כחצ במקום שכרוגי מלכות עומדים שאין כל צריכ יכולה לעמוד במחילתם.

פרק מקום שנהגו

בדן עשיית מלאכה בע"פ, ואי הוי מדאורייתא או תקנת חז"ל, וביאור הנפ"מ בן ערב פסח לשאר ערבי חג

מלכ ומרור וכו' כשיטת רש"י ופלא שלא כרגישו בזכר פסח.

בזמח"ז שאין קרבן אם יש איסור בעשיית מלאכה בע"פ

וחגלפ"ד לזכר קלח שיעת כראשונים ועעמיכו צכא שמעחחא, דהכ כצעכ"מ כאן כביא פי' כירושלמי דמכ"ע מחלות ולמעלה אסור בכל מקום שאינו צדין שחכא פסוק במלאכתך וקרצבך קרצ לכך אסרו לעשות מלאכה ומכאן אנו למדין שבזמן כזכ שאין קרבן דינו כשאר ערבי שצחוח ושאר ערבי ימים טובים במקום שנכרג לעשות עושין לפי כמנכג וא"כ לדעת

במשנה מקום שנכרג לעשות מלאכה בע"פ עד חלות עושין ומקום שנכרג שלא לעשות אין עושין. ופרש"י כדי שלא יכא ערוד במלאכה וישחכח ציעור חמלו ושחיעת כפסח ותיקון מלכ לזורך כלילכ. וכ"כ צפ"ח מכל' יו"ע כקשק עליו דא"כ צערב סוכות נמי לא ליעצד דכוא ערוד צעשיית סוכה ועיין פנ"י וחוי"ע, ובחי' ח"ס ככא כביא מפר"ח סי' חס"ח שכביא ראי' מסופ"פ או"צ דאין משחיעין את כעצב צעיו"ע ראשון של חג וכ' חוס' משום דערוד צד' מינים ואין פנאי לשמוח ש"מ שערדה ד' מינים מערדה יוחר מערדה ע"פ, וכחצ דכחוי"ע לא עמד בכל זכ ע"ש, ובאמת כי גם במלחמות כביא דע"פ ערחו מרובכ משאר י"ע מפני

אין יוצאין ידי מצוות מצה שאפה קודם הצות

ועוד זו שלישי' דרש"י לשיטתו דס"ל דאינו יולא ידי מלוותו במלכ שנאפית קודם חלות ולריך דוקא לאפות ע"פ אחר חלות וכמ"ס לעיל ובא"ז כתב דשיטתו אפילו דדיעבד לפסול וא"כ פשוט כחלוק בין ע"פ לשאר עי"ע דמלכ א"ל לתקנא קודם פסח ולריך ע"פ אחר חלות דוקא חיישינן דלמא יערד ולא יעשכ מעשכ ובליילכ כבר א"ל משום דמלכ לכסב מכר משא"כ סוכה וד' מיניס כרי בידו לתקנא קודם סוכות וא"כ ודאי אס' רולכ לקנות קונא כד' מיניס קודם יו"כ כמ"ס קלח מהפוסקים לקנות קודם יו"כ כדי לכוסף במלות וכן עשיית הסוכה מיד במו"ל"כ ודאי ערב סוכות כבר יכ' לו סוכה אצל במלכ א"ל באופן אחר ושפיר תקנו איסור במלכאכ ושפיר מיושב שיטת רש"י מקושית כ"כ.

מידאא יתירה יש בערב פסח או בערב סוכות

ובזה שפיר מיושבת קושית הפר"ח דכתום' מבואר דבערב סוכות ערוד יותר מבפ"פ אכ"כ"י אלא דבעי"ע לא חיישינן לזכ שכרי בידו לתקן קודם ומי שלא תקן ורולכ לקנות כד' מיניס ולבנות סוכתו בעי"ע כרשות בידו אצל אין לאסור בשביל זכ מלכאכ וכה' דלא משחיעין עי"ע כוא משום דבעצמ' בידו לעטון ערוד אני ערדכ דמלכ כי לא עשיית ד' מיניס עדיין ואין אני רולכ ללחא כד' מיניס של אחרים או בסוכה של אחרים ולכן אין אנהנו יכולים להכריחו לשחוע לאחרים אצל ודאי מי שרולכ לסמוך על אחרים או לתקן לעצמו קודם סוכות כרשות בידו ולכן לא גזרו בערב סוכות אלא בפ"פ שא"ל באופן אחר ופלא על הפר"ח וכתום' ז"ל שלא כרגישו בזה.

איסור עשיית מלאכה בע"פ אי דאי מדאורייתא

ורגה כתום' כאן כביא ריב"א פירוש בירושלמי מ"ס ע"פ משאר וכו' ומשני משום דקרבנא קרבן וכחצו ומשמע כתום' דמדאורייתא אסורכ וכחצונו מדמייתא מקרא דכתיב ואספת דגניך ואס כל ישראל יושבים ובעלים מי יאסוף לכן דגן וא"כ ע"כ דכוא מדאורייתא וסיימו כתום' ונראה דאף בזמן הזה דליכא בקרבנא כיון שנאסר אז אסור לעולם. ולריך לכבין כוונת כתום' דלפוס ריכעא נראה דגם בזמן הזה ס"ל דכוא דאורייתא דכתיב משמע כיון שנאסר אז אסור לעולם ואז נאסר מדאורייתא ואותו איסור נשאר לעולם נמלא דלפי סברא זו מלכאכ ע"פ אחר חלות כוא דאורייתא וכה' דלא תקשכ שכרי בירושלמי מיייתי שם דאף יחיד שמביא קרבן בשאר ימות השנה אסור במלכאכ ואינו נאסר רק

בעכ"מ ככ"י דבזמן הזה אין בין ע"פ לשאר ערב יו"ט, ואי נימא דגם רש"י ס"ל כדעת בעכ"מ א"כ לא קשכ עליו קושית כ"כ. אמנם לקושעא דמילתא נראה דאדרבא רש"י ז"ל בא לשלול פ"י בעכ"מ דרש"י נמי כי' מפרש בירושלמי כפי' בעכ"מ וא"כ לפי' בירושלמי עכ"פ בזמן הזה ליכא איסור אחר חלות ובמלכאכ חליא ולכן פ"י שלא לעשות כדי שלא יכא ערוד במלכאכ וישכח ביעור חמא ושחיעתא כפסח ותקון מלכ ללורך כלילכ וכיון שזכ כעפס אף דשחיעתא כפסח לא שייך בזמן הזה מ"מ אכתי איכא משום שמה ישכח לצער חמין ותקון מלכ ללורך כלילכ. אלא דלפ"ז כדרא קושית כ"כ לדוכתיכ דעראד איכא גם בשאר עי"ע, ועיין מש"כ בזה בעל פניו ותי"ע.

מצוה למרוח בע"פ מבע"י

ולולי דנריכס הקדושים כי' נלפענ"ד דרש"י חירן קושית כ"כ בדיוק לשונו שכתב ותקון מלכ ללורך כלילכ דמלכ לערוח מצטוד יום כדי להסב מכר וכו', ויש לדיוק מכ כפי' בזה רש"י דמלכ לערוח מצטוד יום. ונראה דבא לחרן דמאי נפ"מ אס' ישכח לאפות מלכ כרי יכול לאפות כלילכ וא"כ לא שייך למגזר משום מלכ וע"ז ח' דמלכ לערוח מצטוד יום כדי להסב מכר ואס' יכ' פסוק במלכאכ ישכח כיון שדיעבד יכול לעשותו כלילכ אצל בסוכה ולולכ וד' מיניס ודאי לא חיישינן שישכח לעשות סוכה שכרי יודע שא"ל לעשות בזמן אחר.

נפ"מ בין ערב פסח לשאר עי"ע בד"ע עשיית מלאכה

שנית נראה לומר דלא דמי ע"פ לעי"ע דכנה בסוכה קיי"ל כל האזרח בישראל ישבו בסוכות ואס' אדם אחד לא יעשכ סוכה ילך אצל חצרו בסוכה ויאכל שם וכן לענין ד' מיניס אס' לא יתקן לעצמו יבקש מחצרו במלכאכ ע"מ להחזיר וכמו שנאמח נוכגין רוב כעולם וכנראה דבזמן רש"י כבר לא כיו' כולם לוקחים ד' מיניס אלא יולאים בשל אחרים או בשל קהל וכ"כ כתום' סוכה מ"א ע"כ ד"כ אלא ומכ שנכגו כקבל לקנות אחרוג בשותפות מלמדן אותן וכו' ויש לסמוך וכו' ומשמע דאז זכ כי' מנכגס שכתב לקחו אחרוג לכל הליבור, וא"כ ליכא ערדא לכל אחד שכרי סוף סוף לא יתבעל מהמלכ אצל אכילת מלכ וביעור חמין שכתב דברים שעליכס מועלים ואס' יערד יתבעל מן המלכ ואין לומר שיבקש מחצירו שיתן לו מלכ דבשלמא סוכה וד' מיניס זכ נכנה וזכ לא חסר כוא שכרי מחזיר לו מכ שלקח ממנו משא"כ במלכ מי יאמר לו שחצירו יכ' לו מלות בשבילו וירלכ ליתן לו ושפיר שוכה ע"פ משאר עי"ע.

כראצ"ד סיים ודברים שנאסרו בזמני מי עמד להחירם וכיינו כקושיא כראצ"ד אמנם ח"י אחד פולח לתרוויכו כמוצן.

וגם מה שנקשה כראצ"ד ממכר יצנח המקדש לולי דבריו בקדושים כי נראה דכרז"כ ס"ל לחלק בין עומר וככ"ג שכתם כתיקון נעשה ע"י צ"ד וכאכילכ ע"י ישראל יש לחוש משום מכר יצנח המקדש אבל ע"פ שכתב הקרבן הוא לכל ישראל וכולם מחייבים בפסח לא חיישין משום מכר יצנח המקדש דאז כלכו ילערכו לעלות ולעשות פסח וצ"ד ממילא לא יעשו בזה.

אם מותר להקריב קרבנות בזה"ז

ולפ"מ ריבועא פלח במחשבתו לומר דמחלקותם חלוי במחלוקת אחרת שכתב דכפחור ופרח אי מותר להקריב קרבנות בזמן הזה וכפ"ל כפחור ופרח כתיב בשם כר"י שר"ל לעלות לארץ ישראל ולהקריב קרבנות בזמן הזה ע"י שו"ת יעב"ץ סי' ל"ע ח"א וח"ס יו"ד סי' רל"ב, רל"ו, ש"ו, ובנין ליון סי' א-ב ושו"ת צ"ח יו"ד סי' ת' ואו"ח סי' קמ"ד וע"י עוד חת"ס זכאים דף ס' ע"ב ד"ה מאי קסבר צסופו וצ"ס דברי אמת דף קכ"ג ובית יצחק מגילת י' בחוס' בשם ר' חיים וסוכה מ"א ד"ה דאשתקד ודו"ק בכל אלו במקומות ותבין מחלוקתם, ואומר אני דלמ"ד דאפשר להקריב קרבנות גם בזמן הזה ואם יתנו לנו האומות רשות ויעלו ישראל לירושלים מותרין להקריב קרבן פסח גם בזמן הזה דכ"ה דומיא דזמן כתיב אף שלא כל אחד פלח לירושלים מ"מ כ"י אסור במלחמה כיון דיום הוא דנאסר שראוי להקריב אבל אי נימא דבזמן הזה אסור להקריב קרבנות ח"כ לאחר החורבן דליכא דין קרבן ממילא כותרכ במלחמה.

ומעתה י"ל דכחוס' ס"ל דמקריבין קרבנות בזמן הזה וא"כ איכא חיוב קרבן ואיכא עיקר האיסור שנעשה שצטונו אסור לעשות מלחמה בע"פ ואף שאין לנו מקריבין קרבנות מ"מ צטונו שאנו אנוסים שלא להקריב לא כותר האיסור של מלחמה צטרב פסח שהוא זמן הקרבן גם בזמן הזה וז"ש דאף בזמן הזה דליכא הקרבן כלומר דאין לנו מקריבין מ"מ כיון שנאסר אז אסור לעולם ומדויק לשון שאמרו דליכא הקרבן ולא כתבו דנאסר הקרבן דאיסור בלחמה ליכא אלא שאין לנו מקריבין וליכא אבל בעכ"מ ס"ל דבזמן הזה אסור להקריב וכיון דאסור להקריב ח"כ כותר במלחמה ולא כ"י אלא כשאר ע"ע ופירושו בזמן הזה שאין קרבן כיינו דאסור להקריב קרבן ולכן אין קרבן וזכ חדש.

באותו יום לריך לומר דשאיני ע"פ דזמנו קבוע ולכל ישראל וכ"י כמו שאר יו"ע דיש בו הקרבת קרבן ואף שצטו להקרבן לא צטו האיסור אבל בהקרבן קרבן יחיד כיון דלא כ"כ זמנו קבוע ורק ליחיד לא נאסר רק אותו יום.

יו"ע קבוע למשפחה אף לאחר החורבן נהג

ומצ"נו כעין זה דאף לאחר החורבן כ"י נוכחין יו"ע ציו"ע קבוע לכל המשפחה משום הקרבת קרבן וכמו שאמרו חשפ"כ בזה שחל להיות בשנה כ"כ ולא בשלמנו את החפצות ד"ע שלנו וכחם לאחר החורבן כ"כ אלא כיון שנכחו אבותיהם להביא קרבן בזמן כתיב צ"ס כ"כ כ"י הוא נשאר באיסור לצניחם וצני צניחם. ע"י פירושין דף מ"א ע"א ח"ר אליעזר צ"ר לז"ק אני כייני מצני סנאצ בן צנימין ויו"ע שלהם כ"י. וע"י ח"ס כאן צחי' ד"ה צני צישן אריכות גדול איזכ קבלה חל לדורות על צניחם, אמנם יש לחלק דכחוס' בזמן הזה מודים דכ"כ מדרבנן וכן שאסרו משום שנאסר בזמן כתיב מדאורייתא אסור לעולם עכ"פ מדרבנן משום מכר יצנח המקדש ויאמרו אשתקד מי לא עשינו מלחמה.

דעת הפוסקים בעשיית מלאכה בע"פ בזה"ז

ומעתה יש לומר דדעת בעכ"מ נמי כחוס' דאיסור מלחמה מדאורייתא בזמן כתיב אמנם פליג אחוס' דגם בזמן הזה אסור דכיון דצטו בע"פ שוב לא נאסר דצטונו אי כ"י זה תקנה גם בזמן כתיב ח"כ אף שצטו בע"פ מ"מ אחתי כ"י לריך מנין להחירו אבל כיון דבזמן כתיב כ"י אסור מדאורייתא ח"כ כיון שצטו בע"פ כותר במלחמה ואי נימא כ"י מיושבת קושיא במלחמות אצטונו שנקשה עלי' שאפילו צטו דבר לא צטו גזירה עד שיעמוד צ"ד ויחיר שכל דבר שצמנין לריך מנין אחר להחירו כדאיחא צמס' צ"כ ובמקומות אחרים רבים כרצו וכ"ש צ"כ שאפילו לא היחא התקנה לשום כך בדבר מכני ומופיל לעוסק במלח ומרור, אבל לפמ"ש ודאי שצטונו לא פליג על זה אלא דכרז"כ ס"ל דכ"ה מעולם לא היחא תקנה או גזירה אלא כ"ה דינא דאורייתא הוא וכיון דליכא הקרבן ממילא ליכא איסור מלחמה.

ואשר לכן נראה דכראצ"ד שכל את ידין בקושיא על בעכ"מ ולא הקשה מצ"ד שאינו יכול להחירו אלא כתב מהע"פ דמכר יצנח המקדש ויאמרו אשתקד מי לא אכלנו כך וכך ולא עשינו כך וכך, איצ"ל דגם

פוסקים ארז"כ דמי כחיר כח גזירכ שגזרו בזמן כבית
וכיון דרוב הפוסקים חולקים אצטכ"מ כותייכו קיי"ל.

עוד פועם ביפול מלאכה ע"פ בוד"ז

מקום שכתבו לעשות מלאכה. פרש"י שלא לעשות כדי
שלא יבא ערוד וכו' ושחיעת הפסח וחקון מלכ.
ראב"ד משי"כ לעיל בקושיית כ"כ צפ"ח כלי' יו"ע דא"כ גם
ערב סוכות דערידי צסוככ ולולב נמי יבא אסור
וכחוי"ע ח' דסוככ עושין ממולאי יו"כ וכפר"ח חמכ
עליו דכרי אמרו עפ"ס דאין שוחטין ערב סוכות משום
דערידי לא כוי זמן שחיעת ונמלא דברי כ"כ נכונים
וע"כ הפעם כמ"ש כרמב"ם וחוס' בשם ירושלמי דכוי
ליכ יוס בקרבכ.

בפועם שאין משחיפין בערב סוכות

ומידעו באמת לאו קושיא כוא לרש"י דככא גופיכ נחלקו
דרי"ח ס"ל צפ' אותו ואת בנו צמס' חולין פ"ג
דמכ"ע ד' פרקים בשכ משחיעין ולא חשיב עיו"ע של
סוכות משום דערידי צסוככ ולולב וכ"כ החוס' ע"ז דף
כ' ע"ז ד"כ עיו"ע באחרון צחי' אחד אמנס' החוס'
ע"ז שם ח' עוד ח' אחר אמאי אין שוחטין ערב סוכות
דביום אחרון מקרי רגל צפני עלמו ולכן מרבין בשמחכ
ובע"פ משום זמן חרותנו וכו' ע"ש ולפ"ז אחי שפיר
דאין שוחטין ואין לזכ ענין של ערדכ אלא כמ"ש החוי"ע
ואחי שפיר דברי רש"י.

עוד בדין איסור מלאכה בער"ס, וביאור ענין איסור מלאכה ברי"ח ואי' הוי' האיסור רק לנשים ודין מלאכה ביום הקרבת קרבן מוסף ושאר קרבנות

נוכחין צו יו"ע לעולם ע"כ וא"כ באיסור מפני שאבותיו
מקריבין צו, וכ"כ כר"ן ז"ל.

רי"ח אי' איכא איסור מלאכה

איברא דלדעת כרא"ש וכ"כ כר"ן תקשכ לן אי"כ אמאי
בר"ח דכ' נמי בקרבת קרבן מוסף וכל ישראל
אסורין במלאכה וא"כ אף בזמן כזכ יבא אסור צעשיית
מלאכה כמו בזמן כמקדש וא"ל דקרבת מוסף אינו אסור
מלאכה דכרי צירושלמי כביאוכו החוס' פריך דקרבת
חמיד נמי תאסר בכל יום אלא שדחו מקרא דואספת
דגנך ואי בכל יום אסור במלאכה אי"כ אכל בר"ח דלאו
כל יומא כוא רק פעם צחודש ליאסרו במלאכה, כן אמת
דרש"י מגילכ כ"כ אכא דאמרו שם ושחין צו ציעול
מלאכה לעס כגון ר"ח פרש"י ר"ח שאין צכס ציעול
מלאכה כ"כ שאין כנשים עושות מלאכה צו וכ"כ

שיטות הראב"ד ומלחמות דגם בוד"ב איסור מלאכה דרבנן

אלא דעד כנכ כחצתי לשיטות החוס' דס"ל דכירושלמי
מדאורייתא קאמרי אמנס' דעת כראב"ד
וכמלחמות כנראכ דס"ל דלא כוי אלא מחקכ וגזירכ
מדרבנן ואפילו בזמן כבית וגם צדעת צעכ"מ כ' אפסר
לכעמים כן צמכ שאמר ופי' צירושלמי וכו' לכך אסרו
לעשות מלאכה וכו' ומדכת צשון אסרו משמע לכאורכ
דחז"ל אסרו ואינו דאורייתא מ"מ אינו מוכרח כ"כ,
ולדידכו ל"ל דס"ל דקרא דואספת דגנך אסמכתא צעלמא
כוא.

וחנה רבינו כגדול כרמב"ם ז"ל צפ"ח מכל' יו"ע כ"י
כתב אסור לעשות מלאכה צע"ע וכו' חוץ מע"פ
אחר חלות שכעושכ צו מלאכה אחר חלות מנדין אותו
ואין לריך לומר שמכין אותו מכת מרדות אס' לא נדוכו
לפי שיוס י"ד צניסן אינו כשאר עי"ע מפני שיש צו
חגיגכ ושחיעת קרבן לפיכך יוס י"ד צניסן אסור
צעשיית מלאכה מדברי סופרים כמו חולו של מועד וכוא
קל מחולו של מועד וכו', כרי שכצ"ה ג"כ עפ"ס
כירושלמי משום כקרבת קרבנות ואפ"כ כתב דכוא
מדברי סופרים ואין לומר דרק אזמן כזכ קאי שכוא
מד"ס אכל בזמן כבית כ' מן כחורכ שכרי כתב מפורש
שמכין אותו מכת מרדות וע"כ דלא כוי אלא מדרבנן
אפילו בזמן כבית וע"כ ל"ל דס"ל לכני פוסקים דקרא
אסמכתא צעלמא כוא וכעיקר שכיתכ כן גזירת חז"ל
וא"כ שפיר קשכ קושיא כראב"ד ומלחמות ושאר

כתב כצטכ"מ דבזמן כזכ דליכא כקרבת קרבן ליכא
איסור מלאכה אפילו אחר חלות וכמלחמות חלק
עליו דכיון שגזר כזכ לריך צ"ד אחר לצעלו ע"ש
ועיין חוס' דאף צזכ"ז דליכא כקרבת כיון שנאסר אז
אסור לעולם, וראב"ד משי"כ צזכ לעיל. ול"צ דצשלמא אי
נימא דכאיסור כוא מדרבנן שפיר אכל החוס' לשיטתם
דכצ"ה כן מירושלמי מקרא אי"כ כיון דכאיסור כוא
משום קרבן ועכשיו צעל למכ יאסר, וראיתי לרבינו
כרא"ש כאן צמשכ שככת צמתק לשונו דכשחא נמי
אסור כדאיתא צמגילת חענית (פ"כ) ומייתי לכ שלכי
צכל מערבין (דף מ"ח) ארי"ה צ"ר לזוק אחי ממשפחת
סנאכ צן צנימין ופעם אחת חל ע"צ לכיות צצצת ונדחכ
עד לאחר כצצת וכחענינו צו ולא כשלמנו מפני ש"ע
שלנו כ' פירוש שאבותיו כ' מקריבין קרבן עלים צו
ציוס וכו' ור"ח צר"ל אחר חורבן כ' אלא כיון שאבותיו
כ' מקריבין קרבן צו ציוס ועשו צו י"ע כל משפחותיו

נשים אי פטורות מתפילת המוספין

איברא דמעתיך ללפעניד לומר דבר יקר דרש"י לשיעתיך דבשו"ת בשמים ראש סי' פ"ע כחז דנשים פטורות מחפלת המוספין דחפלה זו לא באת אלא משום זכר חיוב הקרבות ואשכח לא היחזק שוקלת ואין להם חלק בקרבות לבור וכדילא בגרע"א בחשו' סי' ע' וכלל"ה ברכות כ"ו בעלך כן מדנפשיה מדברי החוס' ברכות כ"ו ע"א וכ"כ במכר"ם ש"ק מלך ק"ו וכבית ילחך א"ח סי' י"ז דחז דברי הפוסקים כנ"ל עיין בספרי משנה כלכות ח"ו סי' ס"א וכנכ לשיטתו הפוסקים דנשים פטורות מחפלת המוספין משום דאין להם חלק בקרבן מוסף א"כ גם ברי"ה כי מותרין במלאכה מלד בקרבן שברי אין להם חלק בו אלא דאפ"כ נתנה להם מלך זו שלא לעשות מלאכה בשביל שלא פקדו נזמיכן בעגל וכנכ מעט זכ לעולם אין עושים מלאכה בין בפני הכית ובין שלא בפני הכית.

ומעתה רש"י לשיעתיך בשמעתיך שנתן עטם למקום שוכבים שלא לעשות מלאכה משום פירודא ולא קאמר מעטם הקרא כמבואר בירושלמי וע"כ דס"ל דמעטם קרבן לא כי לן לאסור בזכ"ז וא"כ ברי"ה נמי מעטם קרבן א"א לאסור בזכ"ז ושפיר מיושבת קושיא בשאג"א מר"ה דס"ל כזכ"מ אלא דלא חקשך מה דקאמר דרי"ה אין זו ביעול מלאכה לכן פ"י לנשים שאין הנשים עושים מלאכה מעטם שלא פקדו נזמיכס בעגל ועטם זה קיים לעולם לכן לעולם אסורות במלאכה וכוכ ר"ה שאין זו ביעול מלאכה מעטם זכ ואחי שפיר רש"י לשיעתיך ומיכו לחוס' שפ"י מעטם קרבן קשח קושיא כשאג"א ול"ל כמ"ש ודו"ק.

נשים פטורות ממצות מדה"ש דלא חטאו בחטא העגל

ומעתה נראה עוד לומר עטם כגון דכנכ בירושלמי שקלים פ"ב כ"ג אמרו מחלית השקל למה מחלית השקל ר' יבדכ ור' נחמיכ חד אמר לפי שחטאו במחלית כיום יתנו מחלית השקל דעביד שיחא גרמיסין נראה דמחלית השקל זה לכפר על מעשה בעגל שכי בשש שבוא כחלות כיום ומה שאמרו שיחא גרמיסין עיין רש"י ל"ב ד' ויסככ לשון מחכת ד"א קכ"כ קנערון זכב כי בגימ' של מסכב ומלחתי בשם כגכ"ק מאסעראוולא דקנען ק' סלעים נמלא דעגל כי קכ"כ פעמים ק' סלעים נמלא דעגל כ' י"ב חלק וח"ק סלעים ודינר א' של זכב כוי כ"ד של כסף עיין בכורות שם (דף י"ג) וכ"ד פעמים י"ב חלק וח"ק יעלכ ש' חלק נמלא דעגל משקל ש' חלק שקלים וישראל ס' רבוא ו' מאות

אמרינן במס' ר"כ גבי משואות משום ביעול מלאכה לעס ב' ימים ושמעתי שנתנה מלך זו בשביל שלא פקדו נזמיכס בעגל וככ"ג מביא מפרקי דר"א ומסיים שם ומקרא מסייעו דכתיב אשר נסחרת שם ביום כמעשה וחרגום יונחן ביומא דחילא וכחם נמי ר"ה כי אלא ר"ה לאו יום כמעשה הוא וכאי דר"כ פרש"י דאר"כ קאי דיקא ולא אשאר ר"ה מיכו בחוס' פ"י כחם כדפרש"י במגילת ע"ש.

איסור מלאכה ברי"ה אי הויא רק לנשים

וחנה לפרש"י שפ"י ביעול דרי"ה משום נשים אחי שפיר אמנם כע"א מגילת כ"ב הקשח אפירש"י דמשום נשים לא כי קורא לה ככחוב יום כמעשה ועוד דכא גופא דנשים פטורות לא כוכ אלא אגדכ בעלמא ואפילו מדרבנן ליכא איסורא ועוד דכא איכא ביעול מלאכה לאנשים שכן מותרין בעשיית מלאכה ברי"ה וכרי נשים פטורות מקריאת החורב, ולכן בעלך דברי"ה אסור בעשיית מלאכה מדינא אפילו לזכרים בזמן שזכמ"ק קיים מפני המוספין שקריבין בו שכן לכל ישראל וכ"ע שחמירו בע"פ אחר חלות בעשיית מלאכה יוחר משאר ע"ש וי"ע ע"ש מה שכאריך וסיים דנ"ל עיקר דביום שקרב מוסף כל היום אסור בעשיית מלאכה אפילו לר"י, אלא דבסוף חקשך לעלמו לפי החוס' ובר"ן דשמעתי דמביאין דברי בירושלמי וס"ל דמכ"ע בע"פ אסור בעשיית מלאכה אחר חלות מפני הקרבן וסיימו בחוס' דנראה דאף בזכ"ז דליכא בקרבן כיון שנאסר אז אסור לעולם א"כ כי"נ כיון דרי"ה נאסר בזמן שזכמ"ק קיים מפני קרבן מוסף בזכ"ז נמי ליחסר וכה לא שמענו וחי' די"ל דשאני ע"פ שאינו אלא פעם אחת בשנה משא"כ מוספים דשכיחי בכל ר"ה וחשו לפסידא יחירא שברי אפילו כחורב חסכ בפסידא יחירא ולא אסור חורב עשיית מלאכה מפני קרבן חמיד.

ולפעניד כמכ מן הדוחק נראה בתי' זה שברי לעיל בעלמו חלק בין חמידין לר"ה דחמידין לא אסרו מקרא דואספה אבל מוספין שאין קריבין אלא לפרקים מר"ה לר"ה וממועד למועד דסגי לאסיפה דגן בשאר כל הימים לא כחיר ובאיסורן כן קיימין לאיסור עשיית מלאכה ביום הקרבנות לכל ישראל ול"ע.

אמנם אי נימא כזכ"מ דמקרא דקרבן לא נאסרו רק בזמן שזכמ"ק קיים ובזכ"ז מותר כוי אחי שפיר דברי"ה נמי ליכא איסור וא"כ לכאורכ כי ראי' לפי שיטת כשאג"א מר"ה לשיטת זכ"מ דזכ"ז ליכא איסור.

חלף וכל א' נחן מחלכ"ש כסף וכו' ס"כ ש' חלף כסף
כמשקל העגל שבי' לריכין לחשובה כמשקל לכפר על חטא
העגל. חולס איחא בצ"מ מ"ד דינר זכב כי' כ"כ דינרין
של כסף וא"כ עדיין חסר משקלי ישראל לערך משקל י"ב
חלף וח"ק דינרין ומיכו בחוס' שס כחצו דלוחו דינר ככ"כ
כי' להכרע ולזאחנחנו לישראל קלבונו להכרע על מחכ"ש
כמ"ש שקלים פ"א מ"ו וקלבון הוא חלי מעב כחכמים דר"מ
שס במ"ז ח"כ ס"כ הקלבונו ש' חלף מעין ושקל כ"ד
מעין נמלא דבש' חלף מעין כס י"ב חלף וח"ק שקלים
כחשבון הנ"ל השלימות לדינר ככ"כ עיין פרדס יוסף פ'
חשא.

ולפ"ז אחי שפיר דברי נשים פעורות ממחלית השקל
שלא הביאו זכב למעשה העגל ולכן פעורות
מקרבן מוסף משום שלא פרקו נזמיכון ולא סייעו למעשה
העגל ממילא אין לריכות כפרה ממעשה העגל ונחנו
לכס מלוא ז' שלא לעשות מלאכה דר"ח בשביל שלא
פרקו נזמי כזכב ולכן דוקא דר"ח שלא ידאגו שאין לכס
חלק במוספין ודו"ק כי זה דבר יקר בס"ד.

יום הקרבנות קרבן ציבור אי הוה יו"ט

אלא דעיקר דברי בע"א לכאורה ל"ע דלפוס ריהעא
נראה דבכל קרבן לצור לא כי' דין יו"ט משום
דחנשי מעמד היו עושין בשליחותן דאמר רב יונה חילין
חמדין קרבנותיהן של ישראל חינון חס יכוו כל ישראל
עולין לירושלים לית כחיז חלל שלש פעמים בשנה יראה
כל זכור חס יכי' כל ישראל יושצין ובעלין והכחיז
ואספח דגניך מי חוסף לכן אח הדגן חלל שחקינו
הנביאים הראשונים כ"ד משמורות על כל משמר כי'
עומד בירושלים כהנים לויס וישראל וכו' ע"ש.

חנח דבקשה שלא יעלו חלל ג' פעמים בשנה וכל מה
שכוח יוחר מג"פ חקנו חנשי מעמד ח"כ דר"ח נמי
ליכא יו"ט דרך ג"פ בשנה כחיז. ועיין פמ"ג בא"ח סי'
חייז חות א' שליין ועחוס' פסחים ר"פ מקום שנהגו
קרבן כוכ י"ע מ"מ קרבן ליצור לא הוי יו"ט ובמ"א
בארכנו בזכ. שוב מלאחי להמצי"ע בק"ס שכחז כן
להדיא דלא כחיז חלל שלש פעמים בשנה ולא חסור חלל
בקרבן יחיד מלאכה ולא בקרבן לצור.

טעם למנהג איסור מלאכה ברי"ח לנשים דוקא

ובשע"ת בשם החשצ"ן ח"ג סי' רמ"ד כתב דמנהג
איסור נשים במלאכה כוכ רק בעויה ולא

ישוב לקשיית דמ"א דכתב קרא למנהג

וח"א קושיא שבקשה בע"א דח"כ בחיך כחיז קרא
דבר"ח לאו יוס המעשה הוא כיון דזכ לא הוי חלל
ממנהגא וליכא איסורא. י"ל כמ"ש בסנהדרין מ"ו ע"ב
גבי קצורה למח מדכחיז וסעדו לו כל ישראל וקצרו
לוחו ודחיין דלא ליטחני ממנהגא וכ"כ הפלחא כחובות
י' ע"ב בחוס' ד"כ חלמנכ וכו' ע"ש ובחוס' גיעין מ"ז
ע"ב ד"כ ולביתך דאע"ג דמכ"ח אין לבצל פירות מ"מ
דרך נשים שנותנות לבעליהן. ועיין עוד רמב"ן פכ"ח פ'
משפטים לפנין מזונות חשכ דכוכ דרבנן ומכ דכחיז
בחורה וילאח אשחו עמו וכי מי הכניסה מכאן שרבו
חייב במזונות אשחו ובניו אע"פ שבצפל חינו חייב לזונכ
מדאורייתא מ"מ ממנהגא זן וכ"כ בריעב"א קידושין שס
חכא מילחא ולי"ע.

יום שמקריבין בן קרבן מוסף אם מותר במלאכה

וחנח אחד מחלמידי בקשה לי להע"א מגמ' חגיגה י"ח
ע"א דקאמר דחולו של מועד חסור בעשיית מלאכה
מנכני מילי דח"ר וכו' ר' יונתן אומר חינו לריך ק"ו ומכ
ראשון ושביעי שאין קדושה לפנייהן ולאחרייהן חסור
בעשיית מלאכה חולו של מועד שיש קדושה לפנייהן
ולאחרייהן חינו דין שיכא חסור בעשיית מלאכה ששח
ימי בראשית יוכיחו וכו' מכ לששח ימי בראשית שאין
בכן קרבן מוסף חאמר בחולו של מועד שיש בן קרבן
מוסף ראש חדש יוכיח שיש בן קרבן מוסף ומותר
בעשיית מלאכה וכו' הנה מצוה דאפילו יש קרבן מוסף
אפ"כ מותר בעשיית מלאכה ע"ש וקשה להע"א.

ולפ"ענ"ד לאו חיוצחא הוא די"ל דכ"פ חוכ"מ חסור
במלאכה מכוח קדושת היום ופריך מנ"ל וע"ז
משני מק"ו ודחי לב מששח ימי בראשית ומשני דמששח
ימי בראשית אין דחויכ דליכא קרבן מוסף וא"כ ליכא
קדושה בכס חבל חוכ"מ שיש לו קרבן מוסף ודחי קדוש
קדושת היום וע"ז דחי ר"ח יוכיח דיש לו קרבן מוסף
ואפ"כ מותר בעשיית מלאכה חבל הוא מדין קדושת
היום חבל היכי דיקריצו קרבן ודחי דככי נמי יש לומר
דחסור לעשות מכח הקרבן חבל אין מזה הוכחה לחוכ"מ
דע"י קרבן מוסף יש בן קדושת היום וזכ לפענ"ד צור.

איסור מלאכה ביום הקרבנות קרבן מדאורייתא או מדרבנן

והדמב"ם פ"ו מ"ב כלי המקדש כ"ע כחב ומכו קרבן בעלים זמן קבוע כ"י למשפחות משפחות ללחם ליפרים לכזיח עלים למערכה ויום שיגיע לבני משפחה זו לכזיח עלים כ"י מקריבין עולות נדבך וזכו קרבן עלים וכ"י להם כמו יו"ע ואסורין בו בכספד ובחטנית ובחטנית מלאכה ודבר זה מנכב (כ"י) אפילו יחיד שכתנוד עלים או גזרים במערכה אסור בחותו כיום בכספד ובחטנית ובחטנית מלאכה ודבר זה מנכב ע"כ. נראה דס"ל לכאורכ דאיסור עשיית מלאכה ביום הקרבנות בקרבן לא כ"י אלא מנכב. והמל"מ שם באריך להקשות להרמב"ם ז"ל מ"ש דאינו אלא מנכב כ"י לכ"ע כ"י עכ"פ איסור דרבנן. ולכחוס' נראה דכ"י דאורייתא ממש וכן נראה מהירושלמי פסחים פ' מקום שנכבו וכ"פ בו בפ"מ ובק"ע ובמכרש"א כחב דחלמודא דידן נמי מ"י סבר כ"י עממא דכחא מיכו דאסור מדאורייתא לא ס"ל.

איברא דהרמב"ם גופיכ בפ"ח מכל' יו"ע כ"י כחב כעמס שמנדין לעושכ מלאכה בע"פ או מכין מכת מרדות מפני שכו"י יום שיש בו חגיגה ושחיטת קרבן לפיכך יום י"ד בניסן אסור בעשיית מלאכה מדברי סופרים וכו' ואינו אסור אלא מחלי כיום ולמעלה שכו"י זמן שחיטת וכו' משמע דס"ל עכ"פ דכ"י דרבנן ול"ל דקראי דירושלמי אסמכתא ניכח ועיין מראה בפנים שם. הנה מבואר מחלוקת הראשונים ז"ל עכ"פ איסור מלאכה בזמן הקרבנות קרבן כ"י דאורייתא או דרבנן עכ"פ אכל לכ"ע נראה דאיסורא איכא.

איסור עשיית מלאכה ביום הג' מנחג או איסור

ולולי דמסתפינא כ"י נלפענ"ד לדייק בלשון הרמב"ם שכתב ואסורין בו בכספד ובחטנית ובחטנית מלאכה ודבר זה מנכב ולכאורכ לאו רישא סיפא דמכתב ואסורין בו וכו' משמע דאיסורא איכא ולבסוף סיים ודבר זה מנכב, משמע דליכא איסורא. וכ"י אפ"ל דהרמב"ם קאי אלישנא דמחני' דאמרו מקום שנכבו לעשות מלאכה בע"פ עד חלות עושין מקום שנוכבין שלא לעשות אין עושין אכל לאחר חלות לכ"ע מנכב שלא לעשות וכעמס משום הקרבנות בקרבן וכמ"ש בירושלמי שם כח"ב שם חזנה אח הפסח בערב וכו' אינו בדין שיכא פסוק במלאכתך וקרבנך קרב אכל אסור מלעשות מלאכה ככה דחני' וכו' ופריך כ"י פסח שקרבנך של ישראל וחלו אותו במנכב פ"י מפני מה חלוי איסור מלאכה בע"פ במקום שנכבו אמר רבי אבובו שאני פסח

שלין הפסח קרב אלא משש שעות ולמעלן ופריך ר' אבובו אמר כ"י עולכ משש שעות ולמעלן מותר לעשות מלאכה מו' שעות ולמעלן כלומר כ"י אסור כל כיום ולא מחלות וא"כ אחאי ע"פ קודם חלות חלוי במנכב ומשני ח"ר יוסב פסח שחקריבו בשחרית אינו פסח עולכ שחקריבו בשחרית עולכ כוא כל הדברים חלו אותן במנכב ע"כ ועיין פנ"מ וק"ע שדייקו בחטנות אלו כל הדברים חלוי אותן במנכב.

ולפענ"ד דמכאן כוליא הרמב"ם ז"ל דבר זה מנכב ומפרש בדברי ירושלמי כ"י כל הדברים מנכב כלומר דאף שברישא דמחני' חלוי במקום שנכבו בקודם חלות אכל לאחר חלות לכ"ע נכבו איסור במלאכה וז"ש כל הדבר מנכב ולא חלו במקום שנכבו וביאור המשנה מקום שנכבו לעשות מלאכה קודם חלות עושין מקום שנכבו שלא לעשות אין עושין אכל לאחר חלות לכ"ע מנכב שלא לעשות ומ"ש בכל' ע"פ דאסור מדברי סופרים נמי כוונתו דלאחר חלות לכ"ע מנכב שלא לעשות כוא וכיון דאסורכו מדברי סופרים ועיין ספר מעשה למלך מה שכתב בדברי הרמב"ם ז"ל.

תמיד להשאנ"א דנשים אינם חייבות בקריאת

ובמה שחמכ כשאנ"א דנשים דחייבים בקריאה ולא נשים איברא דמבואר במס' סופרים דנשים חייבים בקריאת עיין שם פ"ח ומג"א סי' רפ"ב סק"ו באמנם שוב מלאחי בכחייק לכקמ"ח בגאון ר' בן-ליון ז"ל גאנ"ד ב'אויפאלא שכבר הקשו לו כן אע"א, ותי' דאשכחינה עולכ למנין ג' או ד' גס כי במס' סופרים שם כל' ד' אינו מבואר אלא לענין דנשים מחויבות לקרות ספר קינות אכל אין מוכרח גס לקריאת וכנס דאין מזכ דח"כ דעכ"פ עולות למנין שבעה חמס ממכ שאין עולות למנין ג' לכאורכ ז"ע ודו"ק.

ועיין לקמן דף ק"ז ע"ב או דילמא סמוך למנחכ קטנכ ברש"ם אי נמי רבותא קאמר ואפילו בזמן דליכא פסח וכחוס' הקשו עליו ד"כ דילמא מרב ששח דח"כ בחטניתא כולי יומי בזמן כזכ וקס"ד דמשום פסחא ואע"ג דכשהא ליכא פסח מ"מ באיסור ש"י' בזמן כזיח לא בעל וע"ש דף ק"ח בחוס' ד"כ נימא ולפ"ז אפשר דכחא נמי פליגי ודו"ק.

דף נ' ע"ב

א"י רואכ סימן ברכה, עיין ע"ז א"ח (סי' רנ"א ס"א) אי יש איסור נמי בדבר או רק שאינו רואכ סימן ברכה אכל איסורא ליכא בדבר. ועיין משנ"כ ח"ד סי' ל"ב וח"כ סי' מ"ב ודו"ק.

שכר שבת בחזנים

שם בגמ' דמיחזי כשכר שבת, ל"ע לשון דמיחזי כא שכר שבת ממש הוא, וכנראה לפמ"ש בז"י ח"ה סי' ש"ו בשם רבינו שמואל דכני חזנים שמקבלים שכר הכפילה חין איסור משום שכר שבת דכא נחנים שכר לקיים כמלוא ולא כוכ שכר שבת ועיין סי' חקמ"ע צנ"י שם ובעור סי' ש"ו ובאגודת כחוצות ס"ד שכתב דברי רבינו ברוך שכתב המרדכי שאסור להשכיר חזנים ויש מחירין דכא נוכגין לקיים כמלוא ע"ש ובח' אנשי שם ביאר דזכ נמי דעת רבינו שמואל ועיין משנ"כ ח"כ סי' מ"כ וח"י סי' ס"ד ס"כ ס"ו.

להודיר במנהג אבות

שם בגמ' כבר קבלו אבותיכם עליכם, עיין שו"ח חו"י סי' קכ"ו עד כיכן לריכין לנכוג בקבלת אבות, ועיין שו"ח מהרשד"ס סי' מ' ושו"ח זכרון יוסף יו"ד סי' י"ד ופר"ח יו"ד סי' ל"ע ועיין עוד פר"ח ח"ה סי' חס"ח וסי' חל"ו באריכות גדולה, ועיין ק"ג כאן על כרא"ש וגירסתו שלא כגירסת הספר ע"ש. ועיין יו"ד סי' רי"ד ס"ב ובח' בארכי קלח באיזכר מהמנהגים חייב כבן לנכוג כאביו לפי קבלתו.

ועיין רבינו בחי' עכ"ח חולדות עכ"פ וכל הבארות אשר חפרו, ויקרא להם שמו כשמות שקרא להם, פי' ועש כן לכבוד אביו וממך שהחורב כודיעך זה נראה שנחשב לו לזכות ויש בזה כהעוררות וק"ו שלא ישנה אדם מדרכ אבותיו, שכרי ילחק אפי' שמו הבארות שקרא אותן אביו לא רלכ לשנות, וזה ק"ו לדרכי האבות

ומנהגותיהם ומוסר שלהם. ועאולי מפני זה לא נשתנה שמו כמו שאר האבות וזו מדכ כנגד מדכ, כן פי' בגאון ז"ל עכ"ל רבינו בחי'. וכוא פלא עד כמכ שלא לשנות מנהג אבות.

דף נ"א ע"א

גדר קיום מצוה דעבד

ונתנו לעבדיכן וכו', ול"ע כיון שלעזו עליכם שאסור ללחץ בקורדקסין כיאך נחנו לעבדיכם כרי בעבד נמי אסור להביאם דכתיב ועבדך ואמחך ועיין חשו' בגאונים שערי לדך כ"ד ב' סי' ע' אכא דגמ' סכדרין נ"ח דעבד ילח מכלל נכרי ולידי ישראל לא בל, ופי' ז"ל דעבד המחויב בשביתת שבת או בשאר מצות אינו חייב ענמי אלא מלד רבו הוא דמחייב שרבו כישראל מלוא עליו להשביחו כשם שחייב בשביתת כחמחו ולורך כאלון הוא ולא לורך בעבד, ועיין סכ"מ לרס"ג ח"ה עשכ ל"א-ל"ב ובספריו משנ"כ ח"ז סי' ל"ו ודו"ק. ול"ל דנחנו לעבדיכם לנעלן דעליכם לא ילעזו כעם שכם עבדים דעבד ממילא מזלזל במלוא אלא על בניו של ר"ג לעזו.

שם בגמ' ככונש שלשכ כבשין וכו' ר"ג אומר כל שלכ מינו, עיין ספ"ז דשביעית במינכ וכו' ועיין חו"ע שם ובחוס' רע"א ובערוכ"ש סי' כ"ז סכ"כ, ועיין נוב"י ק' יו"ד סי' כ"ו ובגמ' ע"ז ע"ו, ועיין מוכר"י מלכי לדך פ"ז מ"ז דשביעית כ"ש במינכ וכו', ועיין משנ"כ ח"ע סי' ש"כ ודו"ק.

בדין הכובש ג' כבשים, וביאור פלוגתא דתנאי בדין פירות לאחד הביעור אם אסורים בהנאה, ואי הוו ממון עניים

מצות בייעור אי עדיפא מלאכלה ולא להפסד

וכתב דר"א ור"י לשיעתייכו אזלי דפליגי בנחערב למחן א' במחן ד' שר' אליעזר אומר ינחן בד' ור"י אומר שנותן אחת, ועעמיכ דר' אליעזר דמחויב לעשות בקום ועשכ כמו חילו לא נחערב כי' מלוא ליתן ד' ומשנ"כ ר"א ס"ל בכבשין דמחייב לבער כולן לפי שיש דבן כעעס מדבר שמינו כלכ לחיכ בשדכ ואף דמפסיד כמין שלא כלכ מ"מ מלוא ביעור עדיפא ואם לא ביעור חו נאסרו כולן באכילכ ור"י לעעמיכ דס"ל דאם יבער מכ שכלכ מן השדכ בלוא בלוע בן עעס ירק שנכבש שלא כלכ מן השדכ ויעבור על לאכלכ אמר רחמנא ולא להפסד מועצ שיעבור בשב ואל חעשכ ולא יפסיד משיעבור בקום ועשכ וכיון שכן לא חלכ עליו חובת כביעור ומוחרין באכילכ כיון דרחמנא פעריכ מביעור, ע"ש באריכות.

דתנן ככונש ג' כבשים בחצית אחת ר"א אומר לכולין על כראשון ר' יבועש אומר אף על האחרון ר"ג אומר כל שכלכ מינו מן השדכ יבער מינו מן החצית וכלכ כדבריו. וחמכו בחוס' לר' יבועש איך מותר גם אחס שכלו לאוכלן כיון שלריכין ביעור וחי' דכוא גזרח ככחוצ. ובאור שמח פ"ז מכ' שמיטכ ויובל חמכ דכרי כמו שכוה מלוא לבער פירות שביעית כשמגיע זמן כן אסור להפסיד פירות לשארי כנאות מלכד מכ שכתירכ כחורכ דלאכלכ אמר כחורכ ולא להפסד וכיון דעעס כעיקר ככ"י דעעס כמאכל אסור לאבד וכיון שכן ככונש ג' כבשים בחצית אחת ונחנו עעס זכ בזה ח"כ כדבר שכלכ לחיכ חייב לבער וכן דבר שקבל עעס ממנו כרי עעמו לריך לבער דעעס כעיקר וכדבר שאינו כלכ וכן עעמו אסור להפסיד וא"כ איך נעשכ ככנך כבשין.

שיטות הראשונים בדין פירות לאחר הביעור

אם נתערב ממון עניים בפירות שלאחר הביעור ה"י
פלוטתא דתנאי

ולפענ"ד דבריו ל"ע חלה דבשלמא לשיטת הרמב"ם ורש"י דס"ל דפירות לאחר הביעור אסורים בבנאל ככ"ע אבל לדעת חוס' ור"ש ורמב"ן וסמ"ק ועוד דס"ל דפירות לאחר הביעור מותרין באכילת בין לעניים ובין לעשירים ואפילו לחזור ולקנות פירות ידיח מותר א"כ ליכא כאן משום להפסידו שכרי הביעור הוא רק להפקירו כדי לקיים מצוה ביעור ושוב חוזר וזוכה בו ויחזור ויאכלנו א"כ לדידכו במה פליגי, שכרי בעלמא יכול לחזור ולזכות בכן. שנית קשה שכרי גבי נחפרבו מחן א' במחן ד' נחנו טעם למחלקותם ור"י אומר מוטב שיחן א' ולא יעבור כל חוסף בקום ועשה וא"כ כחא לשיטתו היאך יאכל בקום ועשה על האחרון שכרי עד האחרון הוא אוכל מפירות שכבר נאסרו שכבר נחתיבו בביעור. ומכ שכתב דכיון שהוא בכלל זה לא חלה עליו חובת ביעור ומותרין באכילת לא ידענא טעם לזכ דכי כיון שנחפרבו בו טעם משלישי ע"ז נפערו שנים הראשונים מביעור ואי משום ביעול אחמכ בזכ ובנחפרבו מחן א' במחן ד' נמי לא נחבעו זה בזכ דעכ"פ איך מותר לכתחלה לכבש שלש כבשין ולפער מביעור.

ב' דינים בפירות לאחר הביעור

והנראה לפמ"ש במשנה שביעית פ"ב מ"ג לוף שעבר עליו שביעית רבי אליעזר אומר אם לקטו העניים את עליו לקטו ואם לאו יעשה חשבון עם העניים רבי יבואש אומר אם לקטו העניים את עליו לקטו ואם לאו אין לעניים עליו חשבון וכתב הרמב"ם בפ' המשנה דר"א דעתו כר' יהודה דעניים אוכלין אחר הביעור ולא עשירים ור' יבואש כר' יוסי שלאחר הביעור אסור בין לעניים ובין לעשירים ולכן לר"א העניים יעשו עמו חשבון שאכל שלהם ולר' יוסי כיון דממילא אסור בבנאל לא הפסיד כלום לעניים זו גירסת הרמב"ם, וגירסת הר"ש וחוס' ושאר פוסקים דלר"י מותר אף לעשירים ולכן אין לעניים עמכם חשבון שכם מותרים גם לעשירים ע"ש דכחא מבואר בירושלמי ומחלוקתן חלוי בירושלמי ובגירסתם זה ובחידושי הארכתי עיין שו"ת משנה כלכות (ח"ג סי' קל"ז) וכמבואר בירושלמי דמחלוקת ר"י ור"א חלוי במחלוקת ר"י ור' יוסי בפירות לאחר הביעור מכ דינס, ואשר נראה לפי זה דבפירות שביעית לאחר הביעור ישנם ב' דינים, א) מצוה ביעור שהוא מצוה לבער, ב) דין ממונות שהוא ממון עניים לדעת ר"א וממון עשירים לכ"ע לפי גירסתו.

ומעתה נראה לחדש דג' כבשים כיון שנחפרבו טעם כולם נמלא שנחפרבו ממון עניים שהוא בראשון ושני עם ממון בעלים שכרי יש כאן טעם מן השלישי שהוא ממון בעלים ולכן אמר ר"א אוכלין על בראשון ולא יותר שכרי עכ"פ כאי ממון ממון עניים הוא, ואם כי נחפרבו גם ממון בעלים ממון עניים רוב הוא ואף שאין כולכין בממון אחר כרוב מ"מ בממון עניים שהוא ממון הקדש ודאי משום מיעוט הטעם שנחפרבו מן השלישי שהוא ממון בעלים לא שרינן לאכול ממון עניים ולכן חייב לבער אף שנים האחרים שאף שם ממון שלו כיון שנחפרבו במטות הקדש שהוא ממון עניים כו"ל כנחפרבו מטות שלו בשל הקדש לריך לכוליא עד שידע בודאי שכוליא ככל. אבל רבי יבואש ס"ל דלאחר הביעור אף לעשירים מותר וא"כ פירות שביעית ממון בעלים הוא חלה שיש גם מצוה ביעור בפירות שביעית, ומעתה כיון דאין כולכין בממון אחר כרוב א"כ בכל ג' יש לו מעורב ממון שלו שאין לריך לבער עם פירות שביעית שחייבים לבער דס"ל לר"י דלא מחייבין ליה לבער ולהפקיר ממון שלו שיש לו מכח הטעם שמעורב בראשון ושני, וכנס שאכתי חסר מצוה ביעור ס"ל לר"י דכל שיש לו אכתי לקיים מצוה ביעור בשלישי וכרי מעורב בשלישי טעם כל ג' כבשים ונמלא בביעור השלישי יקיים דין ומצוה ביעור על כל ג' ולכן ס"ל דאוכל אפילו על האחרים.

ובמה שכתבו מובן מאד נמי שיעה רבן גמליאל דס"ל כל שכלב מינו מן השדכ יבער מינו מן הכחית בין לר"י ובין לר"א, דלר"א כיון דממון עניים הוא ס"ל לר"ג דמאי הפסידו לפני כיון דנחנו טעם זה לזכ א"כ מכ שכתב טעם מראשון לשני ביינו טעמו נמי נכנס משני לראשון ומשלישי לשניהם א"כ בעלם אין חסר בעני כלום כיון שבולעין זה מזה ולר"י נמי דס"ל דממון בעלים ככ"ג אומר ר"ג דמאי חסרו בבעלים דמאי שבלע זה מזה בלע זה מזה ואין כאן חסרון כלום דס"ל דבחורב לא הקפידה רק על כמות בפרי שריך לבער ולכן ס"ל לר"ג כל שכלב מינו מן השדכ יבער מינו מן הכחית לקיים מצוה ביעור בכל אחד בזמנו.

מעט בעיקר רק בדין האיסור ולא בדין הממון

ובזה מיושב קושיית החו"ע שחמכ דלר"ג משמע שאין טעם אסור בשביעית ובפ"ז מ"ז פסק דפירות שביעית לאחר הביעור אסורים בנותן טעם, ולפמ"ש אחי שפיר מאד דודאי טעם אסור היכא דליכא לקיים

מלוות ביעור או לאחר שכבר נתבער וכוא כבר חסור חבל קודם בביעור שהוא דין ממונות אין חוסרין מזכ לזכ ומלוות ביעור יקיים בכל אחד כמו שהוא שכרי בעיקר שחורב הקפידה לבער פירי בכמות כזכ וכנ"ל, וכל זכ לגירסתיו דר' יוסי מתיר לאחר בביעור בין לפניים ובין לעשירים, חבל לרמזים דגרס ר' יוסי חוסר ל"ל דגזירת הכחוב הוא כדעת החוס' לר"י דאוכל עד לאחרון. או יאמר דס"ל כל שנערב בו ממון שלו חפילו שער עליו זמן בביעור מ"מ לא נאסר הכל כיון שלא ביערו עדיין ואין כולכין בממון אחר הרוב ומלוות ביעור יקיים בלחרון ואז יאסר הכל ודו"ק.

אם התחיל בה דרי הוא כמבוער

שוב ראיתי במאירי כאן שכתב בשם ירושלמי וז"ל ופירשו עליה בתלמוד המערב שחם התחיל בכרי הוא כמבוער כלומר ורשאי להשלים באכילתו ע"כ, ולפי"ז י"ל דזכ הוא מחלקות דר"א ס"ל אוכל על הראשון ולא ס"ל אם התחיל כרי הוא כמבוער ור"י ס"ל דאמרינן אם התחיל כרי הוא כמבוער וא"כ כיון שהתחיל בראשון ובשני ע"י העפעם שמעורב בו אוכל עד לאחרון ומ"מ לגמרי לא ס"ל דעכ"פ לריך לקיים מלוות ביעור ור"ג ס"ל דהתחיל לא מעלה ולא מוריד וממילא ס"ל כל שכלה מינו וכבן.

וברגע העיר כ' עיני צפי' הרמזין עכ"ת (בכר פסוק ו') ולבדמחך ולחי' חם חי' וכו' ואולי חפי' בביעור כולו חומרא מד"ס וכברייחות השניות בת"כ בענין ביעור חסמכתא מדרבנן וע"ד זו תפערש יפה משנת הכובש שלשכ כבשים בחצית אחד וכו' וכן משנת שלש חרלות לשביעית וכו' ועיין עוד ברמזין עכ"ת (שם פסוק י"ב) מן השדה ויתכן שהוא סמך מדבריהם וכו' ע"ש.

ברש"י ד"כ משום שנאמר בארץ. לחיב אשר בארץ וזכו ביעור שמפקירן במקום דריסת חיב ובחוס' ד"כ מחצערין בקשו דהא מותרין לאחר ביעור לפניים וחי' דביעור שמוציא ומניח על פתח ביתו ואומר אחינו בית ישראל מי שלריך ליעול יעול ויחזור ויכניס לביתו.

ויש להקשות למ"ד דס"ל דלאחר בביעור נאסרו הפירות וא"כ אחי מוציאם וכלל לא אמר חורב שלח לתקלה וכיון שמיניח מחוץ לביתו ואסור לאכול נמלא משלח לתקלה, ועיין קידושין נ"ב ע"ב רבא אמר לא אמר חורב שלח לתקלה ועיין רש"י שם, וז"ל האכ"י

לדידכו לא סגי לכניח מפתח ביתו בחוץ חלא צפי שריפה, ואי נימא דגם דעת רש"י כן יש ליישב דיוק לשון רש"י הקדוש שפי' שמפקירן למרמס, פי' שירמסוכו חיות ובכמות ולא יכיב ראוי למאכל וליכא מכשול ותקלה. וברמזין ז"ל עכ"ת עכ"פ ולבדמחך ולחי' כביא לשון רש"י ז"ל שכתב מפקירן במקום דריסת רגלי אדם וחי' ובכמה, ופי' חולי חשב הרב שלריך שיכא מופקרים גם לחי' ולבדמחך לקיים בכס ואכלו אצוני עמך ולבדמחך ולחי' אשר בארץ ופעליג עכ"ל.

נראה דאדרבך דייק ממקום דריסת שיכא ראוי לכולם ויוכלו לאכול, וי"ל דכלל חלוי בחלופי גירסאות דהחוס' לא גרסי בלשון רש"י מילת במקום רק גורסים שנותנין אותן למרמס וגם לא גרסי רגלי אדם וא"כ ככוונת פשוט שמיניחם שם למרמס ולמאסו ולא יכא ראוי לאכול כדי שלא יבאו לידי תקלה חבל לפי' גריסת הרמזין וגרסתיו לחי' שפיר שהוא לאכילת ודו"ק.

דף נ"ב ע"ב

שלש חרלות לביעור ופרש"י בארץ ישראל, ואי עבר כירדן בכלל עיין רמזים פ"א מכ' חרומות ופ"ב מכל' בכורים דעבר כירדן אינו מארץ ישראל ועיין רש"י סוכה דין י"א ע"ב על שלש חרלות וברש"י שם ד"כ על שחיס מכס הואיל ומציאין עומר מעבר כירדן או מגליל. ועיין שם רש"י ד"כ ובזמן שיכודכ אחד. ומיכו כר"ן נדרים כ"ב ע"א כתב דעבר כירדן אין מציאין ממנו עומר, ועיין ברכ"י א"ח סי' תפ"ט ובח' בארבעה.

עבר הירדן אי דינו בארץ ישראל לכל דבר

תנן חסם שלש חרלות לביעור יכודכ ועבר כירדן וכגליל, וג' חרלות לכל אחת ואחת ופרש"י שלש חרלות בארץ ישראל חלוקות זו מזו לענין ביעור שאין זו סומכת על זו משכלו בכ ואע"פ שלא כלו בחצירתה. וכ"פ ברמזים ובר"ש פ"ט מ"ב דשביעית, וכ"כ בר"ש פ"ד דידים וז"ל עמן ומואז אין זכ עמן ומואז דעיברו בסיחון דארץ ישראל הוא וכו' ע"ש. חלא שרש"י פי' דבשלש לכל אחת ואחת אין נפ"מ לענין ביעור ובחוס' חלקו עליו וכ"כ דעת הרמזים ובר"ש בחוס' ע"ש. ולכאורכ נראה דעבר כירדן מכלל ארץ ישראל ואין בו חילוק רק לענין ביעור, ובספרי ובפסיקתא פ' שופטים דרשו ז"ל אשר ינחילך כ' חלקיך לרבות עבר כירדן, נראה דעבר כירדן בכלל אשר ינחילך כ' חלקיך הוא, ובכלל ארץ ישראל.

דעת רש"י דמביאין עומד מעבר הירדן והר"ן חולק

מא"י הוא ולא נחשבה להיות בניחוהא כא"י ולכן ס"ל
דגם לפנין עומר אין מביאין ורש"י ל"ל דס"ל דוקא
בבבול ולא פכח"י ובבבול.

דעת הרמב"ם דעבר הירדן אינו מא"י והפוסקים מספקים
בו

ורבינו בגדול כרמז"ס ז"ל פ"ב מהחומ"מ כ"ב כתב אין
מביאין מנחה זו (מנחת העומר שזכר שם ב"ג)
אלא מא"י שנאמר וכבחתם את העומר ראשית קצירכם
אל הככר. מלוחו לבא מן הקרוב לא בא מן הקרוב
מביאין אותו מכל מקום מארץ ישראל ע"כ ולא ביאר
חיוב מקום הנקרא ארץ ישראל לפנין זה, ומכ שכתב
מלוחו לבא מן הקרוב הוא כמ"ש רש"י סנהדרין דלא
חימא דיכוד דוקא אללא יכוד לכתחילה ולמלוא
לכקדים אבל לא מלא מן הקרוב מביאין אותה מכל
מקום ועיין שפ"א מנחות פ"ג כ"ל אי מלוא מן
במוצח מעכב.

ולפום ריבועא נראה לומר דכרמז"ס כרש"י דמביאין
מעכב"י חדא דאם לא כ"י לו לפרש דבריו דלא
נעשה דעכב"י כשר, וכשנית דדייק מכל מקום מארץ
ישראל ויש לבבין למכר בוסוף מארץ ישראל שנית וכי"ל
לומר אין מביאין מנחה זו אללא מא"י מלוחו לבא מן
הקרוב לא בא מן הקרוב מביאין אותה מכל מקום, או
מביאין אותו מן הרחוק, וידעינן דמארץ ישראל הוא
שכרי בקדים שאין מביאין מנחה זו אללא מארץ ישראל
ועיכובא הוא, ול"ל דבא לרבות עכב"י וכדעת רש"י
דעכ"פ מארץ ישראל הוא, אללא די"ל אדרבא כיוון דאמר
מכל מקום ידעינן דמעבר הירדן נמי דארץ ישראל ולמכ
בוסוף מארץ ישראל למעט ומכ ממעט דוקא ארץ ולא
עבר הירדן ול"ע.

איחודי ארץ ישראל האמור בכל התורה

ובעמדי מחזקין בשעת כרמז"ס מלחתי מחלוקת
בנושאי כלי כרמז"ס אי עכב"י מכלל א"י הוא
או לא וממילא בכה תליא נמי דין עומר, וכוה דכרמז"ס
פ"א מכל' תרומות כ"ב כתב ארץ ישראל האמורה בכל
מקום היא בארלות שכבשן מלך ישראל או נביא מדעת
רוב ישראל וכוה הנקרא כבוש רבים אבל יחיד מישראל
או משפחה או שבע שכלכו וכבשו לעלמן מקום אפילו
מן הארץ שנחנה לאצרכם אינו נקרא א"י כדי שינכחו
בו כל המלות ומפני זה חלק יבושע ובי"ד כל א"י לשבעים
אע"פ שלא נכבש כדי שלא יבא כיבוש יחיד כשיעלה
כל שבע ושבע ויכבוש חלקו ע"כ וכתב הרדב"ז שם א"י
האמורה בכל מקום וכו' סוף ערכין דף ל"ב וירושלמי

ובבבול סנהדרין י"א ע"ב ח"ר על שלש ארלות מעברין
את השנה יכוד ועבר הירדן ובבבול על שנים
מכס מעברין ועל אחת מכן אין מעברין ובזמן שיכוד
אחת מכן ככל שמחין שאין עומר בא אללא מיכוד
ע"כ. ופרש"י על שנים מכן אפילו על עבר הירדן
ובבבול מעברין הואיל ורובא דא"י לא מעא אביב לא
קרינן ביה חדש באביב ועל אחת מכן אין מעברין
אפילו לא בגיע ביכוד ובגיע בעבר הירדן ובבבול אין
מעברין דכופיל ומביאין עומר מאבר הירדן או מבבול
דחנן במנחות (דף ס"ד ע"ב) כרמל רך ומלא בעינן
מכאן אמרו אין מביאין עומר אללא מן הקרוב לירושלים
דכיינו יכוד לא ביכר הקרוב לירושלים מביאין אותו
ממקום רחוק וכו', וכ"כ עוד רש"י (מנחות פ"ג ע"ב)
אכא דחנן חוץ מן העומר ושחי כלחם שאין באין אללא
מן החדש ומן הארץ וכו' כל הארלות כשרות אללא מכאן
היו מביאין ופרש"י כל הארלות שבארץ ישראל כגון
יכוד ועבר הירדן ובבבול כשרות ע"כ ומכ העם
כתב רש"י סנהדרין כ"ל דמביאין עומר מבבול ומעבר
הירדן כיון דכל ארלות כשרות ומכ שאמרו בסנהדרין
ובזמן שיכוד אחת מכן ככל שמחין שאין עומר בא אללא
מיכוד אין כוונת דאפי' דיעבד אללא ר"ל דלכתחילה
אין העומר בא אללא מיכוד ובא זה ולימד על זה.

ברם כר"ן נדרים דף כ"ב ע"א ד"ה הכיח שעתה לא
עברין ירדנא כתב וז"ל ועבר הירדן לא נחקדש
לכבחת העומר ולמקלח קדושות ע"כ. וכבר ליינ בבהש"ס
נדרים שם על רש"י סנהדרין ומנחות כ"ל וכוונתו
דנראה הוא מחלוקת הראשונים אי עבר הירדן נחקדש
לכל דבר או לא נחקדש. ולכאורכ נראה דעת כר"ן
דבנדרים שם מייחתי בעולא כשעלה לא"י וקם חד מצני
חוזאכ ושחטיב לחצריה ותמכ ר' יוחנן ואמר מכדי
כתוב ונתן לך כ' לב רגז בבבול וכשיצ לו הכוה שעתה לא
עברין ירדנא ופי' שפדיין כיינו בירדן ולא בארץ ישראל
ואכתי לב רגז. ולכאורכ למכ פי' ולא בא"י ולא פי' סחם
לא עברנו הירדן כיינו כוכר, ול"ל משום דעבר הירדן
לאו מא"י הוא.

ונראה לכביח רחי' לדבריו לפ"מ שאמרו ז"ל (מכות ע'
ע"ב) את בלר וגו' ח"ר שלש פרים בבדיל משכ
בעבר הירדן וכנגדן בבדיל יבושע בארץ כנען ופריך
בעכ"י חלת ובא"י חלת אמר אביי בגלעד שכיחי
רולחים. ופרש"י בחמיכ בנחלת שני שבעים שלש כמו
בנחלת עשרה שבעים ומשני בגלעד שביח עבר הירדן
שכיחי רולחים, וע"כ דעכב"י לאו מארץ ישראל דאכתי
ונתן לך לב רגז בבבול כתוב ולא בא"י וע"כ שעכב"י לאו

שכבש דוד חוץ לארץ כנען כגון ארם נכרים וארם לובכ ואחלצ וכיוצא בזה אפי"פ שמלך ישראל הוא ועי"פ צ"ד בגדול הוא עושב אינו כא"י לכל דבר ולא כחז"ל לכל דבר כגון צבל ומלרים אלא ילאו מכלל חז"ל ולהיותן כא"י לא בגיעו ומפני מה ירדו ממעלת א"י מפני שכבש אותם קודם שיכבוש כל א"י אלא נשאר מז' עממים ואילו חפס כל ארץ כנען לגבולותיה ואח"כ כבש ארלות אחרות כי כיבושו כולו כא"י לכל דבר ע"ש.

הנה ביאר חנאי כיבוש שלא יבא כיבוש יחיד כל שכבש קודם ארץ שכבש עממין שלזכ נלעוויו קודם לכבוש ולהחרימם דכן הוא דרך הכיבוש ולפי"ז י"ל דמכ"ע נמי עבר הירדן שכבש משב אפי"פ שבי" ע"פ ה' ונביא גדול ועל כל העם מ"מ כי קודם שכבשו כל ארץ כנען ולא כו"י בכלל ארץ ישראל לכל דבריו, ולפי"ז ל"ל דזכ שכבש כר"ן דעבר הירדן לא נחקדש לכבשה עומר ולמקלח קדושה כלומר קדוש ואינו קדוש וכתי' ב' של כב"י דעבר הירדן מקרי חז"ל. (ולשיטת רש"י ל"ל כיון דא"א לכיבוש ז' עממין אלא דרך סיחון ועוג ועבר הירדן דאין מקום לעבור וכמ"ש ולא אבא סיחון ועוג עבור בגבולו וא"כ ככ"ג לא כו"י בכלל כיבוש יחיד וכו"ל כא"י ממש.)

מביאין בכורים מעבר הירדן מדרבנן

ותבא עיני ויכל אור צפיה"מ לרבינו הרמב"ם פ"ג דביכורים מ"א וז"ל כבר ביארנו במה שקדם שכבכורים מביאין אותם מעבר לירדן ואינם מא"י עכ"ל. ומש"כ וכבר ביארנו הוא צפ"א מביכורים מ"י ואלו מביאין וקורין וכו' ר' יוסי בגלילי אומר אין מביאין בכורים מעבר הירדן שאינם ארץ זבת חלב ודבש, ופי' הרמב"ם שם ועבכ"י אפי"פ שאינם זבת חלב ודבש כש"י נחב לנו ואפשר לנו לומר אשר נחב לי ואין כלכל כריכ"ג ע"כ. ויש להסתפק בכוונת רבינו במ"ש דעבכ"י אפי"פ שאינם ארץ זבת חלב ודבש אפשר לומר אשר נחב לי דכנראה לכאורה שהוא דאורייתא אלא שאינם ארץ זבת חלב ודבש אבל ממכ שכבש ואינם מא"י משמע דלא כו"י אלא דרבנן.

והרמב"ם נס' ביד פ"ב מכל' בכורים כ"א כחז וז"ל מ"ע לכביא בכורים למקדש ואינם נובגים אלא בפני הכניח בלבד ובארץ ישראל בלבד שנאמר ראשית בכורי אדמתך וגו' ומביאין בכורים של דבריהם מערי סיחון ועוג ומסוריא שהקונה בסוריא כקונה בירושלים אבל עמון ומואב וכו' אין מביאין מהן בכורים ואם הביא מחז"ל אינן בכורים ע"כ. ופי' הרמב"ם ז"ל ומביאין בכורים מדבריהם כו' פרק בחרה דבכורים משכ אימתי אמרו חוספות בכורים כבכורים בזמן

שביעית פ"ו ולמדנו דעבר הירדן נקרא ארץ ישראל וחייבה מן החורב וכו' דאמרינן לפיל עמון ומואב כיינו מה שלא נעבר בסיחון מלך האמורי ע"כ. הרי דפשיטא ליכ דעבכ"י חייבה מכ"א בחרומה וכו' מא"י.

ערי מק"מ בעבר הירדן

ומידו הרמב"ם צפ"ח מכל' רולח ושמ"ג כ"א כחז מלוח עשכ לכפריש ערי מקלט שנאמר שלש ערים חבדיל לך ואין ערי מקלט נובגה אלא בארץ ישראל, וכחז עליו ככ"מ ואין וכו' אלא בארץ ישראל, מפורש בכחז פרש' מסעי אח שלש הערים חתנו מעבר לירדן ואח שלש הערים חתנו בארץ כנען ומה ששינוי בספרי אין לי אלא אלא שקולטות בארץ כנען בחז"ל מנין ח"ל חכיינכ (ומשמע דעבכ"י אקרי חז"ל) ל"ל דכ"ק אין לי אלא שקולטות לבני הארץ לבני חז"ל מנין חז"ל קרי לעבר הירדן ע"כ. הנה דמסקא ליכ לככ"מ דחולי עבכ"י חז"ל הוא ולפי ח' זכ לכאורה קשה מפ"א דחרומות חז"ל לפי הכלל שכלל שם שכל שכבש מלך ישראל ונביא ונדע רוב ישראל נקרא כיבוש רבים הרי אין לך מלך גדול ונביא ובהסכמה כלל ישראל כמשכ רבינו ועיין חנחומה פ' קרח ג' משכ מלך אחרון אחיו ככ"ג ועיין שמ"ר מ' ב' וא"כ אמאי לא כו"י בארץ ישראל ישראל וכדעת הרמב"ם חז"ל.

איברא דלשון הרמב"ם ז"ל שם מקוש"י בנכ מה שכבש א"י האמורה וכו' ומפני זה חלק יבושע, וב"ד וכו' שלא יבא כיבוש יחיד, ואי בחלוקה מכני קודם הכיבוש שלא יבא עוד כיבוש יחיד, א"כ אמאי לא חלק משכ כל א"י קודם שכבש כמו שעשכ יבושע שלא יבא עוד כיבוש יחיד, וקלח קשה גם מדוד שכיון שלאחר שחלק יבושע חז"ל כאילו כבשו א"כ כיבוש דוד לסוריא כבר מותרת לאחר חילוק הארץ לשבעים ול"ע. עוד יש לדייק מש"כ ארץ ישראל האמורה בכל מקום היא בארלות שביבשן מלך ישראל או נביא מדעת רוב ישראל ולמה לא חלק כבוד למשכ רבינו וכו"ל להחחיל ארץ ישראל הוא בארלות שכבשן משכ רבינו או מלך ישראל או נביא מדעת רוב ישראל.

אימתי נקרא כיבוש יחיד

אשר לכן נראה דדעת הרמב"ם באמת דעבר הירדן לא כוב בכלל א"י והגם שכבשו משכ רבינו ולכן לא חשב כיבוש עבר הירדן של משכ בכלל כיבוש וארץ ישראל והגם שבי" נביא גדול ומלך ומדעת כל ישראל וע"פ ה' מ"מ הרי כחז הרמב"ם שם בכל' ג' דארלות

דין עגלה ערופה בעבר הירדן

ובפ"י מכל' רושמכ"נ כ"א כחצ כרמז"ס וז"ל אין דין עגלה ערופה נוכח אלא בא"י וכן בעבר הירדן וכחצ בכ"מ בספרי סוף פ' שופטים, אשר כ' חלקין נוחן לך לרבות עבר הירדן, ולכאורכ אי עבד"י בכלל אי"י הוא למכ לן ריבוי ונראה דלשיטתו דס"ל דעבד"י אינו מא"י ולכן לריך ריבוי וכמ"ש בכל' זכורים, ובספרא פ' קדושים צפ' ערלה כי חבוא יכול משבאו לעבר הירדן ח"ל אל הארץ הארץ כמיוחדת וכן שנינו צפ' אמור גבי עומר יכול משבאו לעבד"י ח"ל אל הארץ כמיוחדת וצפ' מלורע פ"כ יכול משבאו לעבד"י ח"ל הארץ כמיוחדת, וכנכ צמשנכ כלים פ"א מ"ו ארץ ישראל מקודשת מכל הארצות ומכ קדושתה שמביאין ממנה בעומר וזכורים ושחי כלחם, וזכורים כגרי"א מחק חיצה זכורים נראה דס"ל דזכורים באים מעבד"י ולא בעומר ולכן מחק זכורים ועיין רמז"ס צפ"כ"מ שם אמר השם בעומר וקלרחס את קלירכ וזכאחם את עומר ואמר בשחי כלחם ממושבותיכם חביאו לחם חנופה ואמר זכורים ולקחת מראשית פרי האדמה וכו' נראה דגרס זכורים כדדייכו ולפ"מ שכתב דזכורים מעבד"י דרבנן אחי שפיר דס"ל דרק מארלך אמר השם ז"כ וכן.

משה רבינו פ"ד דעבה"י מא"י

ולדעת רש"י דס"ל דעבר הירדן מא"י הוא ז"ל דלשיטתיה מספרי פ' ואחחנן צפה כביא לאמר לאחר שכבשתי ארץ סיחון ועוג דמיחי שמא כותר הנדר ואי נימא דעבד"י אינכ מארץ ישראל אי"כ מכ דמיחי ובמכ טעם וע"כ שפכ"כ מא"י הוא ולכן נחלו שם שחי שבעים ומחלכ, ומיכו י"ל דלרצב כרי נחברר כאמח שלא כותר הנדר וא"כ לא כוי בכלל ארץ ישראל ועיין סר"ד דר' ח' דמוכריי אדרביי דייק מספרי כנ"ל דלרצב שמשכ כ"י סבור שכוא מא"י אבל כאמח אינו כן ואינו בכלל אי"י וכמל"מ חמכ עליו דמלחא דפשיטא הוא שכוא בכלל אי"י וכביא כראי' שכביא כמרי"ק לחלק בין זכורים לחו"צ דחלוי בזבח חלב ודבש ולפמ"ש לפיל אינו ראוי וגם מדעת כר"ן ראוי לכרי"א וכן כי קלרחי.

מדיבן הקריבו ישראל העומר בכניסתן לארץ

ובמ"ז מיושב בזכ קושיא אחת וגדולכ היא לדו"ז בשו"ח בית שפרים אי"ח ס"י רל"ז שהקשו בגמ' ר"כ י"ג עומר שפקריבו ישראל בכניסתן לארץ מכיבן כקריבוכו, וכקשכ דו"ז ז"ל וכו' בחוככ כחוב אחרי

שביא זכא מן הארץ ואם אינכ זכא מן הארץ אינכ כזכורים משמע שנאים מחו"ל ורבינו פי' שם שכזכורים מביאים אותם מעבר לירדן ואינכ מא"י עכ"ל. ולפ"ז עלתכ לן דעת רבינו דזכורים מעבד"י מדרבנן כס ומחלוקת ח"ק וריכ"ג נמי מדרבנן ועיין כ"מ שם.

וצ"ל דכא שכתב כרמז"ס שכשי"ת נחנכ לחנו ולאפשר לומר אשר נחנכ לי ככונכ דזאמח כשי"ת נחנכ לנו וכמ"ש למשכ אל חירא אוחו כי בידך נחתי אוחו וכרי הוא נחנכ לישראל אלא דמ"מ אין לו דין אי"י אלא כשי"ת נחנכ לנו לנחלכ בחו"ל אבל אינכ מא"י אדמח כקודש, ופלא על רבוחינו באחרונים שלא כביאו דברי כרמז"ס אלו דמפורס ס"ל שפכר הירדן אינכ מא"י וכחיוב רק מדרבנן, וביותר חגדל כחימכ על רבינו כרדצ"ז דרפ"א מכל' חרומות כ"צ כתב צפשיטות דלמדנו דעבר הירדן נקרא ארץ ישראל וחייבה בחרומכ מן החורכ ולא כרגיש דלכאורכ נראה כדברים סתריי לפ"כ מכל' זכורים שכתב דזכורים רק דרבנן ואינכ מא"י.

צ"ע על המדרי"ק וב"מ שלא הביאו דברי הרמב"ם במידה"מ

וחננה רבינו ככ"מ שם כתב ומביאין זכורים של דבריכס מערי סיחון ועוג משנכ ספ"ק דזכורים ר"י כגילי אומר אין מביאין וכו' וידוע דכלכ כח"ק וכנכ לא זכר כלל דעבר הירדן אינו מא"י אלא דאינכ ארץ זבח חלב ודבש ונמלא דכפסול אינו משום דאינו מא"י אלא שכזכורים אינכ באים רק מארץ זבח חלב ודבש ולפ"ז שפיר יש לחלק בין זכורים לחרומות ומעשרות דזכורים צפי זבח חלב ודבש וליכא ולכן פטור מדאורייתא ורק מדרבנן מביא אבל חרמו ומעש' לא צפינן זבח חלב ודבש ולעולם חייב מכ"ח. וכן ראיחי בשו"ת מכרי"ק ב"י קכ"ב אות ג' על מכ שכתב כרמז"ס וכסמ"ג דמביאין זכורים מדבריכס מערי סיחון ועוג ואלו לפנין רחומכ לא חלקו בין ערי סיחון לשאר אי"י. וכנס כי ראייתו של המכרי"ק ממשנכ דפ"ק דזכורים במחלוקת ריכ"ג וח"ק מובן וכחילוק בין זכורים לחרו"מ ומעטס זבח חלב ודבש, ומחקבל על כדעת, אבל כרי צמשנכ דפ"ז דזכורים כתב לכדיא שפכר הירדן אינכ מא"י, ולפ"ז ליחא לכאי פירוקא וביותר חמיכ על כרדצ"ז ז"ל שכביא בעלמו דרפ"א דחרומות כ"צ דעבר הירדן נקרא ארץ ישראל, וחייבה בחרומכ מכ"ח ולא כרגיש כשר דפ"ז מזכורים כביא בעלמו מדברי כרמז"ס שכזכורים מביאין אותם מאבר לירדן ואינכ מארץ ישראל ול"פ.

**ובזה אמרתי לתרץ במקום אחר שכרמז"ס לא חשב מ"ע
מן כתר"יג מלות יסוד ארץ ישראל וכרמז"ן כתב**

אדם כרשיני תרומה ואינו חושש שמה יצאו כיונים שלו ויחבלו כיון שאין תרומתן אלא דרבנן ע"ש וז"ע.

כרשינים אי דם מאכל אדם או מאכל בהמה

והנה הכרשינים עיקרן למאכל צמח עיין פרש"י שנה דף י"ז ועיין פי' ברמז"ס שם צמח"ס ועיין ערוך ערך כרשן כרשיני תרומה מאכלין אותן לצמח וכו' וז"ל רש"י כרשינן למאכל צמח (בג"ה צמח"ס) ע"כ. וברמז"ס פי"א מכל' תרומות הכרשינין חפ"פ שאינם מאכל אדם הואיל ואוכלין אותן צמח רעבון חייבין בתרומה ומעשרות וכו' מירושלמי חלה פרק אחרון עיין רד"ז שם, (והגב' ברד"ז שם כתב הכרשינין וכו' וכן פי"א דתרומות כרשיני תרומה מאכלין אותן לצמח ולחיה וכשמיט תרנגולין ואולי לא גרס לה צמח"ס או שסחם כשמיט כי' וז"ע) ולכן כיון דאין מאכלין מאכל אדם לצמח וכ"ש מאכל תרומה דאסור ליחנם לצמח עיין חוס' יצמות ס"ו ע"כ ד"ה כרשיני אר"י דעיקרם קיימי למאכל צמח דאם כי' עיקרם לאדם כי' אסור ליחנם לצמח משום הפסד תרומה ועיין מאירי ע"ז ע"ו ומכל מקום דבר הראוי למאכל אדם אסור אף לכהן עלמא ליחנם לצמח כמו שאמרו בספרי (ח"כ ויקרא כ"ב י"א) ילידי ביתו הם יחבלו צמחו אצל צמחו לא ומיכו כרשינין מותר ליתן לצמחו וכן דרשו בספרי (אמור פ"ב ו) ילידי ביתו יחבלו צמחו צמחו חיה אוכלת אצל אוכלת היא כרשיני תרומה וכתב במאירי יצמות ס"ו דקרא אסמכתא בעלמא הוא שכרי ירק אין תרומתו אלא מדברי סופרים.

ומשמע כפי' השני של רש"י צמח"ס דאי לאו הכי ממילא אסור משום הפסד אוכלין ודו"ק. ועיין מאירי שנה בג"ל שמפרש כרשינין ומאכלים לצמח להשמינה ויש מפרשים שמחוק שם קשים מתרככים ע"י שרייב ומפרשי כרשינין קטניות ע"ש. איברא דכן כתב להדיא ברע"ב צפי' שם כרשיני תרומה עקרם למאכל צמח דאי עקרם למאכל אדם כי' אסור להאכלין לצמח ע"ש.

ביאור דברי הרמב"ם פ"א מהפ"א

ובזה מובנים גם דברי ברמז"ס פי"א מכל' עומדת אוכלין כ"ע שכתב הכרשינים אם ייחד למאכל אדם מתעמלין עומדת אוכלין עד שיפסידו מלאכול אדם ע"כ ועיין כ"מ שכתב מחלוקת ר' יבדק ור"ש בחוספתא ופסק כרבי יבדק ע"ש ולפי מה שכתבו בחוס' אחי שפיר דכיון דעיקרן למאכל צמח נינהו לא

ואפי' נימא לחלק בין תרומה עמדת דדוקא לצמר מותר אצל לא להאכל ועיין חוס' בילב כ"ז מה שחמכו אפרש"י חלה שנתמחה וצמח"ס או לחתך לכבול צי"ע אסור דאין מצטרין קדשים עמלין צי"ע דלאו משום טורח אלא משום דמלוחה צמרפס וכתם משום ציפור ואין מלוחה צמרפס ועיין שו"ת נוצ"י ק' סי' ע"ו מה שמחלק בין שריפת חמץ לשריפת קדשים ועיין בית שפרים יו"ד סי' ד"ש וד"ה ואפי', אצל צר מן דין פשוט דצמח"ס ככן אוכלת בתרומה משום קנין כספו עיין יצמות ס"ו ע"ז ע"ז ופשוט דצמח"ס ככן לאו דוקא צמח"ס עכור אלא כי"ס סוסים וחמורים ועיין רמז"ס פ"ו מה"ת, תרומה וכו' נאכלת לכנים וכו' הם ועצדיהם ככנענים וצמח"ס שנאמר וכן כי יקנה קנין כספו וגו' ופשוט דכל שהוא קנין כספו מאכל להם ולא גרע כעוף מעצדו שג"כ הוא זר עם הדומה לחמור וגרע כימנו דמי דומה למי ואפ"כ כיון שהוא קנין כספו אוכל וצמח"ס כל צמח אוכלת הראוי לו וצמח"ס משמע כל הצמחות וא"כ מ"ש כאן ופשוט דהוא הלכה מקופחת.

מאכלי אדם אין מאכלין אותם לבהמה

ובעיקר מה שחשב צמח"ס שם כרשיני תרומה מאכלין אותם לצמח ולחיה ולתרנגולים נראה לפ"מ דקיי"ל מאכלי אדם אין מאכלין אותם לצמח אפי' מאכל חולין ואין צד משום הפסד תרומה עיין מסכ' חפני"ה כ' ע"כ דחשב מהני מילי מעלייתא דכוכ עבד רב כונא ואחד דכל פניא דמעלי שבתא כוכ משרד שלוחי לשוקא וכל ירקא דכוכ פייש לכו לגינאי זבין ליה ושדי ליה לנכרא ופריך וליחצ לעניים וכו' ולשדייב לצמח קסבר מאכל אדם מאכלין אותן לצמח ופרש"י משום צזוי אוכלין ומשמע דאפילו כולכין באוכלין לחיבוד אין נוחנין אותן לצמח עוד פי' דכולכין למקום אחר ע"י חמים שמוצילין ומולאין אותן צ"ה ואוכלין אותן כך שמעתי ולפי פי' זה אם ידוע שיאצדו אז אולי מותר ליתן לצמח.

איברא דאלו היו ירקות של תרומה לכ"ע כי' אסור לזורקן לנכר ואפילו אי צאו למקום אחר ואכלו אינשי כי' אסור משום דתרומות ומעשרות אסורין לזרים ואם כי' שולחן למקום אחר ע"י חמים וימלאו זרים ויאכלו ונמלא מכשילן באכילת תרומה ולהדיא אמרו בגמ' (קדושין כ"ז ע"ב) רבא אמר לא אמר חורב שלח לחקל וא"כ כ"כ, ואפשר כיון שהוא איסור דרבנן שכרי מה"ת כרשינין אינן חייבין רק מחקנה כמבואר בירושלמי חלה א"כ אפשר דכ"ה לא חיישינן ומשום ספיקא דרבנן עיין רמז"ס פ"ע כ"ע מתרומות ואולר

ישראל לא תחללו ולא תמותו (במדבר י"ח) ואומר חופר גומץ זו יפול (קהל י') ובראשית חכמה שער כיראח פ"ד כביא מעשה זו ע"ש (ובמקום שלשים זכרים גרם כרים וכן בילקוט).

ולפ"ז נראה דקמ"ל במחניחין דכיון דאסור להאכיל תרומה לזכמה משום הפסד תרומה א"כ אפשר דוקא לזכמה שדרכה לאכול כרשינין מותר אבל שוף אין דרכו לאכול וכ"ל לגביהו הפסד תרומה כיון שכרשינין ראויין לאדם ולזכמה אבל לא לעופות קמ"ל חרנגולין. עוד י"ל דגם מזכמה לזכמה אין ליתן אלא מה שראוי למאכל זכמה זו אבל מה שאינו ראוי כרי הוא בכלל מפסיד וכ"ש לעוף כל שאינו דרך אכילתו לזכמה זו נמי אסור דסוף סוף הוא מפסיד בתרומה וא"כ סד"א דכרשינין לאו דרך חרנגולין לאכלן ואסור ליתן להם קמ"ל חרנגולין ובלאו הכי כו"א דוקא זכמה וחי' כללפ"ד בס"ד.

וכבר נפל מילתא בליצאי צע"ס דין ציפור לזכמהחך אשר בארליך דברי מאכל כראויים לאדם ש"ע לפ"מ דקיי"ל דאין מאכילין לזכמה אפי' מאכלי חולין כראויים לאדם וכ"ש מאכלי תרומה ומאכלי שביעית שכראוי לאדם אסור לתת לזכמה, א"כ היאך נותן חורב כל זמן וגו' כלל לחי' מן השדכ כלל מן הביית וחייב לצער ולבוליא לחוץ לחיתו יער כה אסור ולמ"ד דלאחר ציפור אסור זכנאח אחי שפיר ורק למרמס וכפרש"י אחי שפיר, אבל למ"ד מותר ל"ע, וז"ל דבאמת מכ"ע לא אמרו לבוליא הפירות בשדכ אלא לזכ מן הביית ולכפקיר ויבאו עניים או הוא צעמנו יזככ זו יחזיר ויכניס וקלרתי וכבן. (ועיין לעיל דף מ"ו ע"א רש"י ד"כ כילד מפרישין).

מעמאין בסחם אלא בייחדן וא"כ לכאורכ אין ראוי שכוה מחלוקת רבי יכודכ ור"ש דכיכי דייחדן אפשר דכ"ע מודי ומחלוקתן כיכי דלא ייחדן אלא בסחמא ודו"ק. ועיין חוס' נדכ נ' ע"א ד"כ שזרען מתחילת לזכמה ובחוס' כר"ש שם שאפי' מאכל שסחמא לאדם קאי או לחרוייכו ואעפ"כ כי זרען לזכמה פקע שם אוכל מינייכו, ואע"ג דאמרינן כל המיוחד לאוכל אדם עמאין עד שיפסל מאכילת כלל, כיון דכני גידולין לא היו מעולם לאדם דכא זרען לזכמה ליכא עלייכו שם אוכל ע"ש ואחי שפיר ככל ודו"ק.

בהן שדאכ"ל בהמתו תרומה ומתו מביתו

ובתרא"ד פ' י"ג ושז מעשה זכבן אחד שחכיל אח זכמהו תרומה ונפלה חש עליו ואכלה מזיחו שלשים זכרים וששים צגדים ועשרים וארבע כדים של יין ועשרה כדי שמן ושאר ממון כרצב וכיכ צא וישב לפני החכמים ואמר להם רבותי נפלה חש ואכלה ממני כך וכך זכרים כך וכך יין כך וכך שמן אמר לו שמה אסור אמר לו לאו ואמר לו אני כבן ובאכלתי אח זכמתי תרומה וכששמעו החכמים צדצר ענו כולם כאחד ואמרו צרוך במקום צרוך הוא שאין לפניו משוא פנים וכי תרומה וקודש שאין להם אוכלים אינן בולכין אלא לשריפכ אלא עשית שלא כדיו, אמר לכן וכלא חנן כרשיני תרומה מאכילין אותם לזכמה ולחיה ולחרנגולין אמרו לו לא אמרו אלא כרשינין מפני שכן מאכל לזכמה רק בשני רעבון בני אדם אוכלין אותם לפיכך לא גזר דכמפ"כ עליהן אלא בשני רעבון משום שם מאכל אדם באותה שעה מכאן אמרו כל המאכיל לזכמהו תרומה צין תרומה כארץ צין תרומה חו"ל עליו ככתוב ואומר צוזכ דרכיו ימות (משלי י"ע) ואומר ואח קדשי בני

בדן איסור סחורה בפירות שביעית והמפתח בדיני פירות שביעית

ודין אע"ל"מ בהמקדש בפ"ש

צפירות שביעית הוא מן החורב א"כ מ"ש מעט ומ"ש כרצב.

מעט לאיסור סחורה בפירות שביעית

והנראה צזכ לפמ"ש כרמז"ס צפ"כ"מ שביעית פ"ע מ"א ז"ל וממח שחלעךך לדעת שפירות שביעית אסור לכלניע ולגנוז אותם ולסחור בהם כמו שאמרנו ואם מכר מהם כלום אותם כמעות יכיו דמי שביעית וכו', ואסור לכלניע ולגנוז אותם ולסחור בהם כמו שביארנו אלא לקנות בהם מאכל ויכיה נאכל בקדושת שביעית ואסור לתת דמי שביעית לע"כ מפני שכוה

שם בגמ' רב ספרה נפק מארץ ישראל לחו"ל כוכ צכדיכ גרצא דחמרא דשביעית לוו צכדיכ רב כונא צריכ דרב איקא ורב ככנא וכו'. ובחוס' בקשכ ריב"א דחנן צפ"ו דשביעית מ"כ אין מוליאין שמן שריפכ ופירות שביעית מן הארץ לחו"ל וחי' דכחם מיירי לאכילת ורב ספרה אפיק לסחורכ דיש סחורכ שמוחרת חי נמי צשוגג כוליאו ע"כ. וכנכ לחי' דיש סחורכ שמוחרת ל"ע איזכ סחורכ מותרת ואיזכ אסורכ ובחי' כרש"א כאן כחצ סחם רב ספרה אפיק לסחורכ וכרמז"ס צפ"ו מהל' שמיעכ ויוצלות כ"א כחצ אין עושין סחורכ צפירות שביעית ואם רלכ למכור מעט מפירות שביעית מוכר וכקשו עליו כיון דאיסור סחורכ

חשוד עליהם שמה יגזזם ולא יקנה בהם מאכל ע"ש.
וע"ע פ"ה"מ שביעית פ"ב מ"י ובש"מ מכרי"ע ח"א
סי' פ"ג.

לעלמו וכו' חזיר מותר למכור אפילו הוא בעלמו בשוק.
כיון דליקטן לאכילת ע"ש.

ומבואר דהאיסור על המוכר ולא על כלוקח דהא נוחן
ע"ס לדבר דלקט לאכילת אחר רחמנא ולא
לסחורכ ועוד דכרי צנו אפילו למכור מותר כיון שלא
לקטן וא"כ כלוקח נמי שלא ליקטן אינו באיסור מכירה
וכ"ש שלא באיסור ליקח. ובירושלמי שם חני ולא יבא
חמש מלקטין ירק ואחד מוכר אבל מוכר הוא שלו ושל
חבירו חמש אחרין לוקטין ואחד מוכר על ידיהן אחר ר'
יוסי ובלבד שלא יעשה פלטר דלא יבא מזבן בכו"ח
אחרת בכל שנה וא"ת דכ"מ מימר דלא יבא מזבן בכל
שנה פי' כשכן כ' חזרין מלקטין בשופות וא' מכן
מוכר בכל חסור אבל ליקט לעלמו וחזרו ליקט לעלמו
ומכר אותו ב' חלקים בבית אחר מותר דכ"מ כעין
בבבבב ע"ש.

ל"ק דסחורה אם מותר לסחור בהן

איברא דנראה דכלוקח נמי דוקא כשלוקח לעלמו לזורך
אכילת אבל אם לוקח לזורך סחורכ ג"כ בכלל
איסור זה של מוכר וזה הוא דתנן בפ"ק דר"כ (כ"ב
ע"א) ובפ' זה בורר (דף כ"ו) וסוחר שביעית וקאמר
התם בתחלה היו אומרים אומפי שביעית כשרים סוחרים
פסולים משרבו ממלאי מעות לעניים ואולי עניים
ואספי לבו ומייתי חזרו לומר אחד זה ואחד זה פסולין
ופי' כלומר אומפיין כעין לוקט וצנו מוכר על ידו
וסוחרין כגון שכלוקט עלמו מוכר ואפשר שהקונה
מחבירו בזול כדי למכור ביוקר חסור דכ"מ סחורכ
ומשנה דשביעית לא מיירי בכ"מ עיין ר"ש הנ"ל. נראה
דמסקא ליה כלוקח בזול כדי למכור ביוקר חי הוי
בכלל סוחר וכתום' סוכה ל"ע ד"ה וליחיד ליה כחצו
נמי דלכ"ג חסור ודכ"א ראי' ממשנה הנ"ל דתנן שאין
עושין סחורכ בפ"ש ולא בבכורות ולא בתרומות וכו' ולא
משכח שכי' כולם שוים לענין סחורכ אלא כי האי
גוונא דבבבב שרי תורה למכור כדכתיב או מכור לנכרי
(ובתום' לשיעור דאיסור סחורכ צנו"ע מדאורייתא
כמפורש בתום' פסחים).

ביאור מהלכות ריב"א ובע"ל תום'

ובזה נראה דפליגי ריב"א ותום' דבתום' כרש"א כביא
נמי בא דבקש ריב"א דהא תנן בפ"י דשביעית
אין מולידין שמן שריפכ ולא פ"ש מא"י לחו"ל וחי'
דחתם מיירי לאכילת רב ספרא אפיק לסחורכ וכנה
כתב סתם דר"ס אפיק לסחורכ וכתום' דילן בוספו
דיש סחורכ מותרת ונראה דבבבב פליגי דריב"א ס"ל

הנה ביאר הרמב"ם ז"ל דהאיסור סחורכ בפ"ש הוא
מעטם שלא יגזזם ולא יתאכלו בקדושת שביעית
אלא דלפי"ז אחי שפיר שמחלק בין רב למעט דכשמוכר
כרצו יש לחוש שכלוקח יגזזם ולא יתאכלם אבל כשמוכר
רק מעט יתאכלם ועיין כ"מ שם שכו"ח שיעור ג' סעודות
כמ"ש ברפ"ח שם.

איסור הסחורה על המוכר, הלוקח או על שניהם

ונפתח כן באחרונים באיסור סחורכ בפ"ש על מי חל
באיסור על המוכר או על כלוקח או על
תרווייכו, ונראה לכביא ראי' מדברי הרמב"ם פ"ח
מכש"י כ"י שכתב וז"ל כשם שאסור לעשות סחורכ
בפירות שביעית או לשמן כן אסור ליקח מע"כ לפי
שחין מוסרין דמי שביעית לע"כ ואפילו כל שכו"ח שמה
לא יתאכל אותו בקדושת שביעית ע"כ. ויש להקשות במה
שכתב כשם שאסור לעשות סחורכ בפ"ש כן אסור ליקח
מע"כ וכלל מח"מ נמי אסור ליקח דאי נימא דהאיסור
בין על המוכר ובין על כלוקח א"כ מ"ש ע"כ מח"מ
ומדכ"מ דאסור ליקח מע"כ משמע דעל כלוקח ליכא
איסור ולכן כל שקנאו מאינו ע"כ מותר אלא בפ"כ
אפילו כלוקח אסור משום שמה לא יתאכל בקדושת
שביעית. אמנם י"ל דהרמב"ם לשיעור דכתב לעיל דדבר
מועט מוכר וכו"ג ללוקח ודאי מותר וגם למוכר מותר
וקמ"ל בפ"כ דאפילו דבר מועט אסור ליקח ממנו
וככ"מ כרצו אסור ליקח אפילו מח"מ. גם מהא דכתב
שם בפ"ו ה"ב ולא יכ"י לוקח ירקות שדכ ומוכר וכו'
אין לכביא ראי' דעל כלוקח נמי איכא איסורא ד"ל
דחתם כיון דלוקח ומוכר אסור אבל לוקח ואינו מוכר
ליכא איסור כלל ללוקח.

דיקמן לאכילת מותר לסחור בהן

והנה במשנה שביעית פ"ז מ"ג ולא יכ"י לוקח ירקות
שדכ ומוכר בשוק אבל הוא לוקט וצנו מוכר על
ידו לקח לעלמו וכו' חזיר מותר למכור ע"כ ופי' כר"מ שם
ומה שאמר וצנו מוכר על ידו הוא שאם יקח כבן ממכ
שאסף אצ"ו ומכרו אין עליו חובה ובר"ש שם ולא יבא
לוקח וכו' כ"מ לוקח כ"מ לוקט וכו' ובבבב קחני
בחוסיפחא פ"כ לא יבא לוקח כשמוכר בשוק הוא עלמו
כלוקט אסור וללקט לאכילת אחר רחמנא ולא ללקט
לסחורכ דכ"מ מוכר הוא אבל הוא לוקט וצנו מוכר על
ידו כלומר במקומה מוכר בשוק דהוא לא ליקטן לקח

ומכאן יש לחמוק קצת אצל כפות חמרים סוכה ל"ע
ע"א שהקשה על דברי החוס' דאכתי מאי פריך
בגמ' נימא הו' דקתני נותן לו אחרונ' במתנה מיירי
דמוכר האחרונ' לקטן למוכרו ותי' דא"א לאוקמה מתני'
משום איסור סחור' מדקתני סיפא לפי שאין אדם
רשאי ללוקחו בשביעית דכאיסור הוא על כלוקח דאי
משום סחור' כאיסור הוא על המוכר וכול"ל לפי שאין
אדם רשאי למוכרו בשביעית וכתוס' בלו לפרש כיכי
משכחת לה דליכא איסור סחור' כה נראה דס"ל
דאיסור סחור' ליכא על כלוקח ובאמת כי זכ אינו
דודאי איכא איסור סחור' גם כלוקח אס' לקחו לסחור'
לדעת החוס' עכ"פ וכמ"ס וז"ע.

פירות שביעית עצמן אם מותרין בסחורה

ובעיקר שיעת בגמ' קידושין כו"ל ראיתי מקשים בשם
פסקי הלכות (לכגרי"ד פרידמאן) בפ"כ מכל'
אישות כ"ג אות נ"ב שהקשה דכיון דפירות שביעית
אסורין בסחור' א"כ במקדש בכן לא יחולו הקדושין אף
דיעבד לפ"מ דאמר רבא כל מה דאמר רבא לא תעביד
אע"ל ואפילו לאביי נמי כיון דלא חשבינך שם בתמורה
לפ"מ בין אביי ורבא וי"א לחדש דמותר לקדש בפירות
שביעית לכתחלה וכן מותר לקנות בכם לכתחלה בכה
עמאכ ועבדים וקרקעות דרק בדמי שביעית שמתחללים
עליו חיישינן שמא יוליאם לחולין ע"י חילול שיכול
לעשות בכם שיפקעו מקדושתם ע"ז כיון שהדמים בני
חילול אסור משא"כ בפירות שביעית עלמן א"א לעשות
כיון דידוע לכ"ע שאין מתחללין אינו משתכר בפ"ש שם
נשארין כמו שם בקדושתם ועיקר איסור סחור'
שנאסר מכ"ת בפ"ש ובדמיכין ונראה דוקא על פריעת
חוב או לקחת פ"ש ולמכור כדי להשכיר או במחלל על
דבר שנתפס בקדושת שביעית כיון שנתפס בקדושת"ש שלא
ירויה ולא ישאר לו אחר כביעור ומזה בעפס בכה
שביעית פטור מן הכבירה לגרסת הרמב"ם עכ"ל.

ודבריו ל"ע שכרי פ"ש חופסים דמיו להיות כמותן
מכ"ת וכני א"א שיחול עליהם קדושת שביעית
על עבדים וקרקעות ובכה עמאכ וראי' מפ"מ דנאסר
בפ"ש עלמן מכ"ת מפני שמתכר מה שאין החוב נתפס
בקדושת שביעית כמ"ס החוס' ורמב"ם בפ"ז ס"ב
ע"א.

ישוב אדא דלא במקדש בפ"ש דאע"ל

ובעיקר קושיתו כיון דאסור לכתחלה נימא דאע"ל
ראיתי בספר כרם ליון דף קל"ז שעמד בזה
וכתב לישב לפ"ד הסמ"ע ח"מ סי' ר"ח סק"ג ובש"ך שם

דכל סחור' מותר כיון דכסותה לא לוקע דכאיסור רק
על כלוקע בעלמו אבל סחור' כשלעצמ' מותרת וכת'
קמא דכר"ש ותוס' אבל תוס' דילן במס' סוכה ס"ל
ללאו כל סחור' מותרת ולכן תי' דיש סחור' מותרת
וכנן.

ג' דתים באופן מכירת פירות שביעית

נמצא לפ"ז ג' חלוקים בדבר, כלוקע ומוכר המוכר
אסור וכלוקח מותר, וכלוקע ובנו מוכר גם
המוכר מותר וזהו סחור' שמוכר בכו', אבל כלוקח בזול
לכרויה כו"ל כלוקח בכלל המוכר ואסור נמלא שפיקר
כאיסור אינו תלוי לא במוכר ולא בלוקח אלא כאיסור
תלוי במי שעושה סחור' זו. ולפ"ז אחי שפיר דכלוקע
בעלמו אס' לקע וכוותיר מוכר בעלמו לשוק כיון דלקטן
לאכילא ממילא קיים לאכלא ולא לסחור'. אמנם לפ"ז
שפיר מובן דברי הרמב"ם שכתב דאס' רבא למכור מעט
מפירות שביעית דכאי חשיב לקע וכוותיר דכרי יש לו
כרצו ומעט הוא מוכר וזה שפיר דמי.

ולפ"ז אחי שפיר נמי תי' ריב"א בתו' דרב ספרא אפיק
לסחור' דיש סחור' מותרת ולכאורה איזה
סחור' הוא וי"ל באופן זה או שכי' לרב ספרא מה
שאחרים לוקטין וממילא מותר לסחור' אפילו שכי'
בעלמו לוקע אלא שכוותיר ממה שלקע וזה מותר למכור
ולחוס' כרשב"א אחי שפיר.

הלוקח לסחורה עובר באיסור

ובשו"ת נוני"ק ח"ע סי' ע"ז בכה דגמ' קידושין נ'
פ"ב מעשה בחמש נשים ולקע אדם אחד כלכלא
של תאנים ושלכן כיחא ושל שביעית כיחא וכתבו רש"י
ותוס' שם דף נ"ב א"י אע"ג דאסור לקנות בכם חפץ
דכתיב לאכלא ולא לסחור' כנ"מ לכתחלה אבל
דיעבד במקח קיים ובקשה לו כשואל כיון דהקדושין
כיו ע"י שליחות אחאי מקדושת נימא אין שליח לד"ע
ותי' בנוב"י דהשליחות אינו ממנו אלא מאשה לחברתה
ואין איסור ללוקח פירות שביעית אס' קונה ללוקח אכילה
ע"ש. מבואר דס"ל דכלוקח פירות נמי יש איסור כשלוקח
ללוקח סחור' שכרי כתב מה איסור יש בלוקח פירות
שביעית אס' קונה ללוקח אכילה משמע דוקא משום
דקונה ללוקח אכילה ע"ש. ועיין מקנה קידושין דף נ"ב
שכתב קושית כשואל בנוב"י ודחק לישב דכיון דאיכא
איסור על כלוקח כמו על המוכר משמע דתרויכו
אסירי ובאמת כי כתי' נראה גם לדעת בנוב"י אלא שזה
דוקא במוכר ולוקח לסחור' כמוכר.

סק"ב דמקח כנעשכ באיסור לא מכני רק כיכא דא"א בקיום המקח אלא ע"י האיסור לא מכני ובעל חבל כיכא שאפשר לעשות במקח בתיאור אלא שזכ עשאו באיסור מכני אלא שדחה לעלמו משעכ"מ פ"ג מה"ג ב"י"ע ובקל"כ ס"י ר"ח שדחו דבריהם ובגב"ח יו"ד ס"י ע' ישכ דבריהם ע"ש.

הדמבר בדיא דינא דאע"ל"מ

ומה שנלפענ"ד לפמ"ש בספרי משנה כלכות ח"כ ס"י רפ"ב בזהב סדרת רבא דאע"ל"מ דלכאורכ מה סדרת הוא זו דא"כ המוליא משאוי בשבת נימא אע"ל"מ ולא ליחייב וכמו שבהשג"ח לענין שחיעה ובכ"ג נימא בכל איסורין שחורכ ואפילו לחי' כמכרי"ע שחי' דכיכא דיוחקן באיסור ולא נשאר רושם אחר החיקון אמרינן אע"ל"מ ח"כ המוליא משאו בשבת ובחזירה דלא נשאר רושם ממעשיו נימא אע"ל"מ, אמנם פשר בדבר הוא כך דודאי בעובר עבירה בפועל ועבר אחימרא דרחמנא אפילו נימא חי עבד לא מכני כרי עבר חליוו כ' וע"ז ליכא למימר אע"ל"מ ואדרבא כרי צפי' אמר רבא דלקי משום דעבר אחימרא דרחמנא ואי נימא דאע"ל"מ נחקן באיסור אלמפרע ח"כ מלקות למכ כרי לא עשה איסור וע"כ דלרבא נמי דס"ל אע"ל"מ מ"מ באיסור שעבר כרי רובץ עליו עד שילקח או יעשה חסוכא אלא מה שאמרו לא מכני דאם עבר על איסור כזה שיש במשך וקיום לפעולתו וישאר באיסור שעשה אפילו לאחר שכבר הפסיק פעולתו ולקח אמרינן אע"ל"מ לרבא כלומר לא מכני פעולתו שישאר באיסור אלכבא אחר שהוא הפסי' פעולתו ור"ן כבורא ב"כ שלא יכא מעשה איסור זה ולא ישאר ממנה לעולם לזה אמרינן דלא מכני, ונחקן באיסור שלא ישאר רושם אלכבא מפעולתו.

אע"ל"מ מפיקע רק הפועל יוצא מהמא

ולדוגמא במגש חנוסחו דאמרי חורכ ולו חכ"י לאשכ כל ימיו ח"כ ר"ן כבורא שלא יגרש ושלא חכ"י אשכ זו מגורשת ממנו וכו' עבר וגרש אס נימא דמה שעבר מכני ח"כ כרי אשכ זו תשאר מגורשת ממנו ואכני מעשיו מה שעבר אחימרא דרחמנא וגירש נמלא פעולתו עשה פירות ונמשכה עד עולם ולזה בקפידה חורכ שלא ישאר רושם בעולם ממעשיו ואי אמרינן אע"ל"מ נמלא דמחייב להחזירה ולא נשאר ממעשה רשע שלו רושם בעולם (מ"מ הוא לקח על העבירה שעבר) וכן בחורם מן הרעפה על כיפה ומן שאינו מינו נשאר מפעולתו זו רושם אלכבא ואי נימא לא מכני יוחקן איסור זה שיתרום מן כיפה ולכן אף שעבר אחימרא

דרחמנא ועשה איסור ונלקח עליו מ"מ מכני החיקון שלא ימשך באיסור אלכבא מה שהוא נגד ר"ן כבורא חבל כיכא דכעבירה הוא רק בשעת עשייתו וכפועל יולא כנלמח מהעבירה שלו אינו איסור הנמשך ולא נשאר רושם של איסור בעולם אחר שעבר העבירה ומה שעבר כבר עבר ולזה ח"א לחקן לעולם וכמ"ש דעכ"פ לקי על מעשיו ככ"ג לא אמרינן אע"ל"מ ולפ"ז אחי שפיר בשאר איסורי חורכ דבאיסור הוא רק במקומו ושעתו וליכא במשך הפעולה כגון המוליא משאו בשבת וכרי אפילו כינו משאו שם ח"ן בזה שום איסור מהפועל יולא ובחורכ לא בקפידה שלא חכא משא זו במקום אחר או שלא חכא מלאכה זו בעולם אלא בקפידה שלא יעשה בשבת וכרי איסור זה כבר עבר שכבר הוליא בשבת וזה לא יוחקן עוד ואיסור אחר ליכא ככ"ג ל"א אע"ל"מ ודו"ק כיציב ועיין ב"ש ח"א ס"י ק"ח-ק"ע ומיושבין בזה דברי הפמ"א ח"א ס"י ל"ד.

ולפ"ז שפיר מיושבת קושית הפסקי הלכה מחמש נשים דינמא דאע"ל"מ דכרי ככי נמי החורכ לא בקפידה שלא חכא אשכ זו מקודשת לאדם זה ומה שיולא במשך הפעולה שכאשכ מקודשת אינו איסור ואין בזה ר"ן כבורא שלא חכא אשכ מקודשת ומה שעבר בשעת קנין שקידש בפירות שביעית כרי כבר עבר ככ"ג לא אמרינן אע"ל"מ ודו"ק.

באופן שהדבר תלוי גם באדם אחד לא אמרינן אע"ל"מ

עוד י"ל לפמ"ש הפמ"א דלא אמרינן אע"ל"מ אלא כיכא דכדבר שעבר עליו חלוי בעלמו חבל כיכא דאיכא אחר עמו וכשני לא עבר עבירה לא אמרינן אע"ל"מ ועיין רא"ש קידושין ג"ו על המשנה במקדש בערלה וככ"כ וכו' אינה מקודשת מכרן וקידש בדמיכון מקודשת, ח"כ ככ"ג כיון דכאשכ לא עבר וכמ"ש כנוב"ק בג"ל וח"כ לא אמרינן אע"ל"מ אלא דזה כבר חלוי בשיעוה וכבן.

הוצאת פירות אי"י לחו"ל

עוד רגע אדבר דלכאורכ משמע מדברי החוס' דדוקא פירות שביעית ח"ן מוליאין מארץ לחו"ל חבל בשאר שנים שפיר מוליאין וכן משמע לכאורכ ממשנה שביעית פ"ו מ"ה שכתבו ח"ן מוליאין שמן שריפה ופירות שביעית מן הארץ לחו"ל כרי שכתבו פירות שביעית ובעתם כ"י נראה משום ציפור וכמו שמן שריפה שר"ך לשרפו בא"י ולא בחו"ל ובכ"ג לפ"ש אמנם בגמ' ב"ב דף ל' ע"ב ח"ר ח"ן מוליאין פירות מא"י דברים שיש בכן חיי נפש כגון יינות שמנים וסלחות וכרי דכלא עשם

דאיסור שביעית נמי אסור ולפי' לכאורכ אין לחרץ דר"ם אפיק לסחורכ חלל דבשוגג כולל וכבר כתב כן בספר פאכ"ש כל' שביעית כ"ד אות נ"ו וכחז דתי' זה אינו עיקר ע"ש ועיין עכ"ש כל' שמיטת ויבול סי' כ"ד סע' כ"ב.

הוצאת ספרים לחור"ל בזמנה

ומיהו בספרי משנה כלכות חלק ב' סי' קל"ג כחצתי אכא דמפורש בירושלמי סנהדרין דאין לכולל ספרים מא"י לחור"ל והאידנא נהוג עלמא דמוליאין וכחצתי בס"ד ע"פ דעת האחרונים דהעם הוא כדי שימלאו ספרים צול וצני עניים ימלאו כלים וככנות לח"ת ולא יחרשלו מחמת חסרונם ויוקר ידיהם וא"כ כהיום שמדפיסין ספרים הרבה למכירה וכל המוסיק קונים מוסיק הדפסת ספרי קודש, אדרבה החקנה לכולל כדי שפ"י יזכו לפני צני עניים וא"כ ככ"ג הרי בגמ' נראה העם דאין מוליאין יינות ושמינים וסלחות כדי שלא יחסר צא"י אבל כהיום החקנה שפ"י המסחר הרי אפשר לכתוב דברים אחרים הנלכדים להם לצני א"י א"כ ככ"ג ליכא איסור לכאורכ והאחרונים האריכו בזה ואין הז"ג כעת להאריך.

שם בגמ' קן כפנייתא עיין לעיל מ"ח ע"ב מפקע לה מחלכ ועיין מש"כ על הגליון שם.

מכירת אתרוגי שביעית בחור"ל

תוס' ד"ה רב ספרא אפיק וכו' ורב ספרא אפיק לסחורכ וכו' משמע דלסחורכ מותר לכולל פירות שביעית, ולפי' יש היחר למכור אתרוגי שביעית ע"י כבלע עם הלולב ודו"ק.

דף נ"ג ע"א

דין כוסמין שבוילת שועל ושיפון בביכורים

אין מביאין בכורים חלל משעמח המינים. במנ"ח מלכ

ל"א נסחפק לפי שכלל חטב ושעורכ יש עוד ג' מינים כוסמין וש"ש ושופין דיי"ח דפסח וחייב בחלכ חס חייבים ג' המינים ג"כ בביכורים או לא וכדיא מחלוקת מהרש"א ופנ"י דעת מהרש"א לעיל דף ל"ו ע"ב לפי פירושו בחוס' ד"ה מוליא דכל ב' מינים חייבים בכורים ופנ"י השיג עליו והמנ"ח סיים דהר"מ וכחיונו סחמו דכריכס. ולפענ"ד לא ידענא שכרי הרמז"ם כתב מפורש בפ"ב כ"ב אין מביאין בכורים חלל משעמח המינים האמורים בשעמח הארץ וחס הכטים והשעורים והענבים וכו' ואם הביא חוץ משעמח המינים לא נחקדשו וכנס דייק הרמז"ם בלשונו אין מביאין חלל משעמח המינים האמורים בשעמח הארץ וחזן מ"ה המינים לא נחקדשו.

ובפ"ג כ"ז כתב עוד בכורים טעוין כלי ומלכ מן המובחר לכתוב כל מין ומין בכלי בפני עצמו ואם הביאם בכלי אחד ילל ולא יביאם בערבוז חלל שעורים מלמטב וחטים על גביהן וזחים על גביהם וחמרים על גביהן ורמונים על גביהן וחאנים למעלה מן הכלי (הכל), וכו' מן הכוספחא פ"ב בכורים ומבחר דחטים ושעורכ דוקא דאל"כ כו"ל לחשוב סדר ואופן בכתוב חס הביאין בכלי אחד וכמו שחשב שעורים למעלה וכו' ככ"ג כו"ל לחשוב ג' מינים כו"ל כיכן להניחם וגם אי לריכים כלי בפני עצמו או נכללים בכלי מחטב ושעורכ וע"כ פשוט דרך חטב ושעורכ נאמרו ולא שאר ג'.

דין הבאת ביכורים בשנת השמיטה

עוד נסחפק שם אי בשנת השמיטה נמי מביא בכורים וכדיא מפרש"י משפטים דפסוק ראשית בכורי שאף השביעית חייבת בביכורים וחמכ אל"ת הקדוש פ' תבא שכתב להיפוך ובחמח כי דברי המנ"ח תמוכים ואישחמיטתיה דברי הר"מ וג"א וע"ז עכ"ת שכולם פירשו כה"א דאינו נוהג ושנש"י שם יש ע"ס ע"ש וק"ל ובחי' הארכת.

במהות האיסור דגדי מקולס דמיהזי באיכ"ל קדשים בחוץ, ובדין גדי מקולס המבושל

ואי עבדין זכר למקדש בגדי מקולס

לרש"י דדוקא בזמן הזכ הוא דאסור אבל בזמן הכית לא כי' אסור, ול"ב למכ. ובחמח כי רש"י שם פי' כן אגמ' שאמרו איזכו גדי מקולס דאסור לאכול כלילי פסח בזמן הזכ ע"ש. עוד כתב רש"י שם ד"ה כחאחד דדמי לפסח ונראה כאוכל קדשים בחולל לארץ וחמכ החוי"ט דמכ לי א"י ומה לי חו"ל כלל הארץ חוץ לירושלים אסור לאכול בקדשים וגרם כאלו אוכל קדשים בחוץ וממשנה כאן רא"י לגירסת החוי"ט ומיכו כי' אפשר לומר

שם במשנה מקום שנהגו לאכול ללי כלילי פסחים אוכלין מקום שנהגו שלא לאכול אין אוכלין. ופרש"י שלא לאכול דמיהזי כאוכל פסח בחוץ. ולכאורכ משמע דל"ש בפני הכית ול"ש שלא בפני הכית דמ"ש הוא דודאי גם בפני הכית מחזי כאוכל פסח בחוץ. ומיכו לקמן דף ע"ד ע"א ד"ה איזכ גדי מקולס פרש"י דחנן פ' מקום שנהגו דף נ"ג שאסור לאכול ללי כלילי פסחים בזמן הזכ במקום שלא נהגו הרי דס"ל

דברש"י כי' כחוצ רחשי חיבות כחולך קדשים בח"ל וכוונתו חוץ לחומה או חוץ לירושלים וכמדפיס חשב שכוונתו חוץ לארץ.

ול"ע. שוב ראינו בח"ס שפי' קלח כעין מה שפי' ונחתי שבה.

פלותת תודום וחכמים אם מותר להקריב בזמנו

הקדבת קרבן פסח אם מותרת בזה"ז

ומה שנראה לפמ"ש מחלוקת רבותינו הלדיקים באחרונים ז"ל אי מותר להקריב קרבנות בזמן הזה דעת ר"י בכפחור ופרח (כוצה בנוב"ק חו"ה סוס"י ל"ה) ובח"ס וביח שפרים וכו"ה ז"ל דשפיר מותר להקריב קרבנות בזמן הזה ודעת הרב פוסקים דאסור להקריב קדשים בזמן הזה, ועיין גמ' ברכות נ"ג ע"ב מהרה יבנה המקדש ובעינינו בכהם להקריב וליכא, ולכאורכ אפי' בזכ"ז אי נימא דמותר להקריב נמי אלא יעיל מים הא בעינן בכהם להקריב וליכא.

ובמה שכתבו נראה לומר שכיח מחלוקת חודום איש רומי עם החכמים דחודום כי' ס"ל דאין מקריבין קרבנות בזמן הזה ואפילו בארץ ישראל וליכא למיחש דלמא אכל קדשים בחוץ דכ"ע ידעי דאין מקריבין קדשים בזמן הזה ולא כוכ רק זכר למקדש ושפיר כנסיג גדי מקולם אכל חכמים כי' ס"ל דמקריבין קרבנות בזמן הזה א"כ גם בזמן הזה יש לחשדו דלמא אכל קדשים בחוץ.

ובזה יש לפרש קושית הפולס מה ששלחו ליה אלמלא חודום אחכ וכו' ומקשים וכי משא פנים יש בדבר, ובגמ' מקשה חודום גברא רבכ כוכ או בעל אגרופין כוכ ומאי נפ"מ ולכנ"ל אחי שפיר דכיון דגברא רבא כוכ וחולק על החכמים דלמא כלכחא כוותיכ דאין מקריבין קרבנות בזמן הזה וליכא משום חשדא.

מפי"ז דתודום לקיום הדין

ובזה י"ל דבר נאח דפסע ליה דחודום גברא רבכ כוכ דדרש מה ראו חנני' מישאל ועזרי' שמסרו נפשו עקב"ש לקחו ק"ו מלפרדעים ולכאורכ למכ כביאו הא מימרא סמוך לכנ"ל ולפמ"ש י"ל דכיון דכס חלקו דין כביאו דחודום דרש דלריך למסור נפשו עקב"ש א"כ לא יועיל מה שינדוכו דכרי ימסור עצמו עקב"ש ויקבל נידוי כמו שמצינו בעקביא בן מהללאל במס' עדיות שלא ר"כ לחזור בו.

זכר למקדש בגדי מקולם

ומה שכתב חודום דבר כוכ נראה דלכאורכ יש להקשות כיון דאין נוכגין בכל דבר לעשות זכר לביאח מלרים במלכ ומרור כרפס וחרוסת וזכר למקדש כהלל בכריכת מלכ ומרור וא"כ למא לא נחקן נמי זכר למקדש בגדי מקולם זכר למקדש וכמו שבאמת מניחין זרוע וביאח זכר לפסח וחגיגה ולמא לא נעשכו בגדי כחודום ונראה דכא באמת כיח מחלוקת חודום דס"ל דלריכים לעשות זכר למקדש וחכמים חולקים ואף שגם כס מודים דעושין זכר לשאר דברים מ"מ כיכי דאיכא חשדא אין עושין זכר ופליגי חכמים עליו דלחודום ליכא חשדא כיון דאין מקריבין קרבנות בזמן הזה וחכמים חיישי לחשדא.

וי"ל קלח דלמ"ד דמותר להקריב קדשים בזמן הזה א"כ מותר להקריב פסח בזמן הזה וכעושכ גדי מקולם חיישין דלמא יאמר שכוה מקריב קדשים בחוץ וכיינו בחו"ל דוקא דכיון דקיי"ל מותר להקריב קדשים בזמן הזה א"כ בכל ארץ ישראל מותר להקריב קדשים וכמ"ד קדוש ראשונה קידשכ לשעמכ ולא קדשכ לעחיד לבא וא"כ אין בקדוש מקום כמקדש יוחר קדושכ מכל ארץ ישראל וממילא מותר להקריב בכל ארץ ישראל אכל בחו"ל ודאי אסור להקריב אפילו בזמן הזה דלהקריב קרבנות אפילו בכהם רק בארץ ישראל כי' מותר וא"כ אחי שפיר מה שפי' רש"י בזמן הזה דמותר להקריב בכל ארץ ישראל ולכן בחו"ל אסור לעשות גדי מקולם משום דחיישין דמחזי כאילו אוכל קדשים בחוץ.

ומידו בארץ ישראל לא חיישין לזכ דממ"ג כבעלים שפשו אוחו יודעים שלא קדשוכו ואם מחמת כרואים בארץ ישראל ודאי לא יחשדוכו שאוכל קדשים בחוץ אדרבא יאמרו דמותר להקריב קדשים בכל ארץ ישראל ולכן כחז בחו"ל, ומיושבת קושית בחו"ע. אלא דמלשון כרמב"ם דירושלים לכו"ע קידשכ לשעמכ וקידשכ לעח"ל ליכא למימר כנ"ל וכו'.

הכרחו דרש"י לומר דנראה באוב"ל קדשים בחו"ל

עוד כי' נראה דרש"י דייק לשון המשנה שכתבו כלילי פסחים כלשון רבים ולא כתבו כלילי שמשמע לילכ אחת וכיון שכתבו כלילי כי' משמע ליה לרש"י דכוונתם במקום דאיכא ד' לילי פסח וכיינו בחו"ל דכחם עבדינן ד' ימים עובים ואיכא ד' לילי פסחים. ומיכו עיין בכהנות כראש"ד לעיל במקום שכתבו לענין ד' ימים עובים שכתב דגם בא"י עבדינן ד' ימים עובים ע"ש

בישול גדי מקולם אם מותר

טעם האיסור במכירת בהמה לעכרים

וברא נלפע"ד לישב דברי בעור א"ח סי' תע"ו שכתב ואוכלין כל לרעם במקום שנוכחים לאכול ללי וכו' וגדי מקולם פירוש שלם ראשו על כרעיו ועל קרצו אסור בכל מקום ובירושלמי קאמר אפילו בשר עגל ועוף כל דבר שטעון שחיטה אסור, כתב אבי העזרי ראייתי בני אדם שאוכלין בשר עוף ללי כלילי פסחים ואין חילוק כדאיחא בירושלמי ודאי מבושל מנהג כשר הוא במקום שנהגו שלא לאכול ללי ותמכו כר"י וכנ"ח דמאי משמיטנו דמותר לאכול בשר מבושל כלילי פסח ומאי ס"ד דלא ע"ש ולפעמ"ש לעיל כי נראה לומר דכוונת אבי העזרי בעור הוא לעשות גדי מקולם מבושל וקאי אמה דסליק מיינה דגדי מקולם אסור בכל מקום וע"ז פי' דכיינו דוקא ללי אבל מבושל מותר, ולא עוד שמותר אלא שמנהג כשר הוא במקום שנהגו שלא לאכול ללי דאז ליכא משום חשדא שאוכל קדשים בחוץ שכלל יודעים דמבושל אינו קדשים וגם יש להם זכר למקדש שהקריבו גדי מקולם, ומבושל כללי לא מחליף. וקאמר דוקא במקום שאין אוכלין ללי דאז יש היכר דאסור להקריב בזמן הזה אבל במקום שעושים ללי אפילו גדי מקולם מבושל אסור דאז אין היכר דאין מקריבין כלילי פסחים שהרי מותרים כללי וליכא היכר וכו'.

האיסור לומר בשר זה לפסח לא דוקא בבהמה שלימה

שם בגמ' בשר זה לפסח, עיין רש"י ואפילו שחוטע כבד, ויש לעיין אי דוקא בהמה שלימה או אפילו איברי בהמה שלוקחין מן המקולין חתיכות חתיכות, ומלשון הגמ' שנראה כמקדיש בהמה ואוכל קדשים בחוץ משמע לכאורה דוקא בהמה כולה, וכל שבהמה שלו דאין אדם מקדיש של אחרים, ומיכו כיון דאמרו בגמ' קידושין ז' ע"א האומר רגלך של זו עולה חלה הקדושה ולא מיבעיא למ"ד שכולה עולה אלא אפילו למ"ד דוקא במקדיש דבר שבהמה חלויה בו אבל מ"מ כחלק הוא הקדש ואינה קריבה וי"ל. ובמהרי"ל כתב דכ"ה עוף הביאו במג"א א"ח סי' תס"ט ס"א ועיין ירושלמי פ' כיצד כ"ה דעגל מכניסין מקולם דאינו ראוי לפסח ועיין באה"ט שם ובחכ"ש ועיין לעיל מ"ט ע"ב ע"ה אסור לאכול בשר ודו"ק.

דגים אלו לפסח אם מותר לומר

אבל חיטי לא, עיין חק יעקב סי' תס"ט דכ"ה דגים, ומדברי רש"י כאן שכתב ולא אמרינן מיחזי כמאן דאמר למוכר ולקנות פסח דמיכהן אלא אלניעו לפסח לאוכלן נראה לכאורה דכ"ה דגים אמרינן לאוכלן ומיכו אותן שנוכחין שלא לאכול דגים בפסח אולי יש לחוש.

רש"י ד"ה ובכל מקום אין מוכרין לכן בהמה גסה. דגזור בזה רבנן משום שאלה ומשום שכירות ומשום נסיוני בהם ע"ז וישראל מלווה על שביחה בהמהו בשבת. ובמה' בכורות דף ב' ע"א פרש"י הלוקח עובר חמורו של עו"כ והמוכר לו אע"פ שאינו רשאי פרש"י כדחניא בהם ע"ז (דף י"ד) ובכ"מ אין מוכרין להם בהמה גסה מפני שעושה בה מלאכה בשבת ובגמ' שם ד"ה מייחא לה לקדושה פרש"י שבהה שובחה בשבת וכיון דמלוא עבד ליכא למיקנסיה ומשמע דפי' דהאיסור משום שבהמה עושה מלאכה בשבת ואינה שובחה ול"ע, שוב בהמה לי אחד מחלמידי הישיבה דבב' בגרי"צ בכורות הנ"ל הקשה לרש"י מגיעין שפי' אחרת ולא כרגיש בדבר שלפנינו וע"ש מה שח"י.

האיסור במכירת בהמה דקה אי הוי גזירה לגזירה

ולפענ"ד כי נראה לישב דברי רש"י דבכוון פי' כן דנראה דיש להבין במתני' מקום שנהגו למכור בהמה דקה לנכרים מוכרין מקום שנהגו שלא למכור אין מוכרין ולכאורה טעמא בעי במקום שנהגו שלא למכור וברש"י פי' דהחמירו על עצמן דילמא אחי למכור גסה וגם זה ל"ע דברי ר"ל כעין גזירה לגזירה דלמכור גסה נמי לא הוי אלא גזירת חז"ל, כמ"ש רש"י דגזור בזה רבנן ולמה נהגו שלא למכור שבהה גזירה לגזירה ול"ל דהנוכחים למכור ס"ל דלא הוי אלא גזירה לגזירה ושפיר מותר למכור אבל הנוכחים שלא למכור אכ"נ ס"ל דהוכיח איסור להפקיע בהמה מקדושה ישראל ונגסה איכא איסור שעושה בה מלאכה שהיכה בהמה ישראל והפקיעה מקדושה ועושה עמה מלאכה וזה טעם הנוכחים שלא למכור.

ולפ"ז אחי שפיר דמחניחין דמכלחין שאמרו מקום שנהגו למכור ושלא למכור ובכל אופן מיירי ע"כ לא ס"ל בטעם משום הפקעת קדושה דאי ס"ל בטעם משום הפקעת מקדושה אמאי נהגו למכור בדהה דקה אע"כ דל"ל טעם הפקעת קדושה ושפיר פי' בטעם משום נסיוני ודוקא בהמה אבל בכורות דכתב בסתם דאסור למכור ע"כ ס"ל דכל בהמות אסור למכור ול"ל בטעם משום הפקעת קדושה וא"כ איכא נמי על הבהמה ענין שלא תעבוד בשבת ושפיר פרש"י בכורות מפני שעושה מלאכה בשבת וק"ל.

בהמה אם יש בה קדושה

שם בא"ד ומשום נסיוני, עיין בכורות דף ב' ע"א פרש"י שעושה מלאכה בשבת וע"ש עוד שמפקעת

דף נ"ד ע"א

אשה אי מבדלת לעצמה

חומר וסודרן על כוס, לכאורה נראה קלח דאין אשכ
מבדלת לעצמה לכן חוזר וסודרן דאל"כ אמאי לא
תבדיל לעצמה ובשלמא בניו הקטנים לריך לבדיל להם
אבל אשחא תבדיל לעצמה ואולי כיון שריך ע"כ לבדיל
בשכיל בניו ממילא ברוב פס מוליא גם את אשחא אבל
אם אינו בבית ככ"נ תבדיל לעצמה, ועיין רמ"א ח"ח
סי' רנ"ז ס"ח, ועיין ברכ"י שם לכלכך דיבדילו, ועיין
ארחות חיים (לוינל) כל' שבת אות ח"י כחז כר"ש ז"ל
נשים אין מבדילות לעצמן כחז כר' ר' אשר וכו' ועיין
לקט יושר דף 51 אבל אם רוצה באשכ וכו', וכן לענין
בבדלך ועיין מאירי ברכות דף כ' וי"מ שאין חיוב
בבדלך, וכו' ומ"מ הנשים חייבות בזה מד"ס כאלשים
שחקת חכמים בבבדלך כמלות החורב בקידוש, ועיין
משגי"ח ח"ו סי' ס"ב, וח"ז סי' ל"ע באריכות.

שמו של משיח

שם בגמ' ינון שמו, עיין סנהדרין ל"ח ע"ב דבי ר'
ינאי אמרו ינון שמו שנאמר יכי שמו לעולם
ינון, ועיין רש"י שם ינון שמו כמו ינאי כל אחד כי
דורש אחר שמו וככה אליבא דבי ר' ינאי קאי או שקבעו
הלכה כמובס דסתמא קחני לה, ועיין מרג"ש סנהדרין
שכביא הערכ מבית שמואל ח"ע סי' קכ"ט שמות אנשים
ערך שכנא שכביא כי בגאון ר' שכנא ז"ל נתן סימן על
עלמו ובבבכות שי למורא כביא שנמלא בקרקא ש"ס
שכביא בג"ר שכנא ז"ל בפ' חלק בשמות של משיח נ"ב
אני אומר שכנא שמו שנאמר לשכנו תדרשו, וראה שו"ח
הרמ"א סי' כ"ב תשובה מבנו של הר"ר שכנא ז"ל שכ'
נערפס בשעב וגשכב ארון הקודש וכו' רוח אפנו משיח
כ' ועיין באור החיים עכ"ח פ' ראה עכ"פ כי יכיה כך
אביון כו' משיח כ' שמו חיים, ועיין ב"ר פ"ח ד' דברים
שקדמו לבריאת עולם שמו של משיח, ופדר"א פל"ב למכ
נקרא שמו ינון וכו' עכ"פ נראה דכולם ראו להחפא
עכ"פ בשמו של משיח וכיה להם לכבוד שמשיח נמי
נקרא בשמו ולא שם החזיקו עצמם כמשיח דל"כ כיה
להם לומר אני הוא משיח וגם משיח עצמו במעשה
דריב"ל סנהדרין לא אמר לו שמו ע"ש ודו"ק.

ומדרב"י בגמ' סנהדרין שם שר"כ הקצ"כ לעשות
חזקתו כמלך למשיח משמע קלח דחזקתו
שמו או שאין נפ"מ בשם שכרי לא אמרו שלא כ"י שמו
ינון או שאר שם אלא החסרון מלך אחר, ואפשר שמלך
כמשיח שיחגלה לנו במהרה יקרא שמו לאחר שיחגלה

מקדושתו ועיין חוס' שם מאי קדושך שייך לכפקיע
שאין חיוב על כבדמך ועיין מה שליינתי על בגליון
בכורות כנ"ל, ולכאורה חמורו דרפצ"י יוכיח וכן
דחצ"ד, וגם מהלפרדעים ע"כ שנכנסו בחטור וגשאו
כלדיקים ק"ו מכס, ועיין בסמוך דף נ"ח דאפילו
כעבדים אין עליהם חיוב עצמא אלא האדון נלעוץ
עליו כבדמך ודו"ק.

דף נ"ג ע"ב

חיוב מסי"ג על שאר מצוות

נשאו ק"ו בעלמן אנו שמלווין על קכ"ש לא כ"ש, מה
שמקשים בעולם דק"ו פריכה הוא דחנניא מישאל
ועזריא מלווין על וחי בכם ולא שימות בכם ולא בחיות
ובבמות, ובשלמא לשיטת החוס' דכפער דדבר ואפ"כ
אם ר"כ מותר למסור עצמו על קכ"ש בכל מצוה אחי
שפיר אבל לשיטת הרמב"ם דכיכי שאינו מלווה עובר על
וחי בכם וכו"ל בכלל המאבד עצמו ל"ע, וי"ל כיון שהוא
לקדש השם בפרהסיא ככ"ג כ"ע מודו וכו' שאמרו
בשעת בגזירה חייב אפי' לערקתה דמסנא וכו'.

אין אדם משיח עצמו רשע אפי' במילי דחסידות

ודע דהרשב"א כתובות י"ע כחז בסוגיא דעדים שאמרו
להם חתומי שקר ואל תכרגו וס"ל לר"מ אליבא
דר"ח דיכרגו ואל יחתמו שקר כחז דבגס דבכל החורב
קיי"ל פק"נ דוחה ולא כוי אלא מדת חסידות שלא לחתום
מ"מ אמרינן דאין אדם משיח עצמו רשע אפילו במילי
דחסידות ורבה ס"ל דבמילי דחסידות לא אמרינן אין
אדם משיח עצמו רשע וכו' פלא וע"ד הרשב"א בערני
ידידי הרבני ר' חיים נ"י, ואולי ר"ח ורבה בכה פליגי
דלר"ח מותר למסור נפשו על קכ"ש אפילו בשאר מצוה
ואפילו רק על חומרא ולכן אמר דיכרגו ואל יחתמו
שקר, ורבה ס"ל כרמב"ם דאסור למסור על קכ"ש רק
כיכא שאמרו חז"ל וכ"ש על חומרא שאסור ולכן אמר
יחתמו ולא יכרגו ודו"ק.

שם בגמ' זוכה ויושב, ול"ע בשלמא אי גברא רבכ הוא
שפיר לא גזרו עליו נדוי כמבואר (לפיל נ"ב)
דבמערבא נמנו אשמתא דל"מ ולא חנידוי אלא חומרים
לו שז ובכבד וכ"ש גברא רבכ שהוא ח"ח זקן עיין רש"י
חפניית ד' ע"א ל"מ הוא בחור או לעיר לימים ובזכ
מובן נמי בעקב"י בן מהללאל במס' עדיות אבל אי נימא
עשיר בעלמא אמאי לא נדוהו ולכן משני דאמר ר' יוחנן
כל המעיל וכו' זוכה ויושב בישיבה של מעלה ובמנוח
מן הכדחין מפני השכינה ומישיבה של מעלה ולכן לא
נידוהו.

דוד ע"ש מלכות בית דוד כמו שיוסף הלדיק בעת עלותו לגדולת ויקרא שמו לפנת פענח חלל שלא רלכ בשם פרעכ כי בחר בשם שנתן לו חביו יעקב.

דף נ"ד ע"ב

מלכות חייבת תכלה קודם שתחזור מלכות בית דוד

ומלכות בית דוד מחי תחזור משמע דמלכות בית דוד מחי תחזור מכוסה הוא מכל אדם ואין אדם יודע זמנו ולכן ממילא אין אדם יודע מלכות חייבת מחי חכלה דכא זכא חליא וכו' כלל בשבע דברים כיוס המיתח ויוס הנחמכ שא"ל לחשוב על זכ כלל ואין ביד אדם.

צדיקים אינם בגזירת על המת שיסריח

שם בגמ' על המת שיסריח, כיונו מי שמח וכמ"ד אין מיתח בלא חטא אבל לדיקים שלא חטאו אף בשם ישכון לבטח ובמיתחם קרויים חיים ור"ל בר"ש (ב"מ פ"ד) יוכיח ורז אחאי בר יאשיה (שבת קנ"ב ע"ב) דגשטיב רב נחמן וחזא דליח ביכ משטא ובנימין בן יעקב וכל הלדיקים כמבואר בחוס' ב"ב י"ז ד"כ שבעה. ועיין רמב"ן עכ"ל עכ"פ ואקברר אח מחי מלפני, ואם לאו ישים אוחכ בחרון.

החלק הרוחני אינו נשכח אף לאחר י"ב חודש

שם בגמ' שיסחכח מן הלב, כלומר מה שאדם רוחש מרגשי לבו בחלק הגשמי נשחכח לאחר י"ב חודש וכו' מן הגזירה אבל מה שנשאר מכה החורכ והחכמכ שהוא המח אדרבכ לא ישכח לעולם ולכן אמרו (ברכות ל"א) הנפער אדם מחזירו אל יפער אלא מחוך דבר הלככ שמחוך כך זכרכו דכלככ הוא בזכרון ובמח והנפער נגזר עליו שיסחכח לאחר י"ב חודש אבל מחוך דבר הלככ אסור לשכוח וזכור יזכרנו לעולם.

שם בגמ' וי"א על המעבד שילא, ונראה מכ"ע אמרו (בילכ ע"ו ע"ב) ברולכ שיחקיימו נכסיו יעע זכס אדר דלז יחקיימו ולא יללו, או ישליש נכסיו דלס יחזיק כממון ילל בע"כ מכה בגזירה וז"ש ג"כ מלח ממון חסר כלומר כיון שהניחו כמו במלח שיחקיים כרי הוא בכלל הגזירה.

איסור מלאכה בתענית ביום דוקא

רש"י ד"כ ח"ח בעלין, ממלאככ אוחו כיוס. וז"ע מאי קמ"ל בלוחו כיוס. ונראה דכיון זכ למ"ש במס' תענית י"ג ע"א ד"כ כשאמרו אסור במלאככ גבי תענית

א"י נמי מלכות חייבת מחי חכלה חינו חולכ בביאת בן דוד שאפשר שחכלה מלכות הרשע קודם שתחזור מלכות בית דוד ע"פ מה שכחכ הראב"ד עדיות פ"ב מ"ע הוא כי' אומר אלכ זוכה לבן בנוי ובכח וכו' ובמספר הדורות לפניו וכו' הקץ שנאמר וכו'. וביאר הראב"ד ז"ל וז"ל דכאי דקאמר ובמספר הדורות לפניו הוא הקץ כי' קאמר כלומר אע"פ שנתן קץ לגלויות ישראל ולשעבוד שלכס בשנים מכל מקום לענין העובות והנחמות האמורות לשם במספר הדורות הוא חולכ לפי שכוא רואכ אח הדור שכוא זכאי ומחלגל עמכס עד שמגיע ללוחו הדור וכן היכ בשעבוד מלרים אע"פ שנגאלו בסוף ארבע מאות שנה לא שבו לשבת בחרץ עד דורו של יחושע, וכן היכ בגלות בבל לסוף שבעים נגאלו הוא שנה שחיס לדריחוש אבל ירושלים לא נבנכה עד סוף שלשים ושחיס ללרחחשסחא כי אז נחיישככ בעיר ובלוחו פרק חזר נחמיכ לבבל, וכן לימות המשיח כשיגאל אוחס הקב"כ לא יכנסו מיד לחרץ אבל יוליך אוחס למדבר העמים כנבואח יחזקאל כ' עכ"ל.

ונראה דעחו הקדושכ שמלכות חייבת חכלה מקודם ואח"כ יבוא משיח ומ"מ מכוסה הוא מבני אדם מחי חכלה וי"ר שיכיס במכרכ בימינו ותחזור מלכות בית דוד בימינו אמן כי"ר.

אדם הראשון נברא שלא ימות לעולם

שם בגמ' ג' דברים עלו במחשככ, נראה לכאורכ כיון דבריאח אדם כראשון היחכ שלא ימות לעולם (קודם שכלל מעץ הדעת וחי לעולם) א"כ א"ל לג' אלו אבל כיון שגלוי וידוע לפני הקב"כ שעתיד הדכ"ר לחטא ולכן עלו במחשככ ליברלוח, ומיכו רק במחשככ עלו דל"כ יכיה מוכרח לחטא ודו"ק. ומיכו

לצור לא אמרו אלא ביום אכל בלילה מותר מכאן משמע
דבליל תשעב באז מותר במלאכה ואין ציטול אלא ביום
אכל אין מפרסמין בדבר ע"כ, ולזה כוין כאן שפי'
באותו היום כלומר כל יום ת"צ ולא ליל ת"צ, ומיכו
צסמוך בד"כ בין בשמשות שלו אסור פרש"י באכילה
ובמלאכה דמחמירין על ספיקו ע"ש, ולכאורכ סותר בזה
דברי עלמו וכבר הקשה בן צמג"א א"ח סי' תקנ"ד ס"ק
כ"ג ובמחלכ"ש שם וכניחו בל"ע.

והרש"ל צסמוך ד"כ לא למלאכה של יום עלמו
משחחשך ואשמעינן ת"ל אסור וצ"ל באז שרי
כנ"ל ותמכ הא ת"ל גופיכ אינו אסור במלאכה אלא
ביום ולא בלילה ואולי ע"ס הוא משחחשך ואם אינו
טעות יש ליישב דלענין ע"כ אם כי אסור במלאכה אף
בלילה כי אסור ע"ש. ויש להקשות בתרתי חדא דכרי
רש"י תענית כנ"ל כתב להדיא דצ"צ נמי בלילה כי
מותר אלא גדולה מזו כי"ל להקשות מד"כ בין בשמשות
ובחמת בגליון לין למג"א כנ"ל ולרש"י תענית ועיין יד
דוד.

ולד"ה דמסתפינא כי נראה דבאמת דא הוא מחלוקת
שמואל ור' יוחנן דשמואל ס"ל דאסור אפילו בין
בשמשות ור' יוחנן ס"ל דאינו אסור אלא ביום ולא
בלילה וכמ"ש רש"י בד"כ לא למלאכה צסמוך שם של
יום עלמו משחחשך ואשמעינן דתענית ליצור וצ"צ
שרי ע"ש ודו"ק ול"ע.

בירוד"ב אין מתענים ב' ימים מספיקא דיומא

תוס' ד"כ לקציעא דירחא, ועיין ר"כ כ"א ע"א
ובירושלמי איחא דלא תקנו להחפנות יו"כ ב' ימים
כמו בכל יו"ט מפני הסכנה ועיין שאלתות פ' בא וז"ל
ויומא דכיפורא משום דלא אפשר למינקט תרי יומי
דחרין יומי וחרין לילוחא בדלא אכיל איכא דאחי לידי
סכנה נקטינן חד יומא ולא חיישינן למילתא דילמא
מלווכו ועיין ע"א ר"כ כ"א באריכות ובהג"ה שם וביום
הכפורים לא נתחייבו אפילו מדרבנן לעשות ב' ימים
מפני הסכנה בתענית ב' ימים רלופים שאין רוב כלבור
יכולין לעמוד בתענית ב' ימים ע"כ, ובח' הארכתי.
ועיין גם בשו"ת בית שער לכה"ק א"ח סי' רל"ט
ובמשנת בעמרמי שם ודו"ק.

דף נ"ו ע"א

לאחר מיתה קודם קבורה שייך כפרה

גירד עלמות אציו פרש"י משום כפרה, ול"ע דכיון שמת
נעשה חפשי מן המלות ומכ כפרה שייך. ואשר

נראה בזה לחדש דכל זמן שלא נקבר האדם עדיין הוא
צפוכ"ז ואינו בכלל כיון שמת ורח"י ממה שכתב רש"י
(סוכה דרין מ"ד ע"כ ד"כ דצפוכ"א) מירושלמי ובשו"ת
מוכר"ם מרועענבורג צסופו מעשה משני בני אדם אחד
לדיק ואחר רשע ומתו ביום אחד וכתליו מעת כלדיק
במעט כרשע ועשו לוי' גדולה וכבוד גדול לכרשע
וכלדיק כוליהוכו בצזיון גדול וכי' חתנו מלעטר מאד על
בצזיון שנעשה לחתנו וצא אליכו ז"ל ואמר לו אל
תלעטר בא ואראך מקום חותך בגן עדן וכרשע נתלכ
על אצו על ליר בגיכנוס ואמר אחכ רולכ לדעת למכ
נעשה כך ואמר אליכו לפי שברשע כי' מוכס ופעם נפל
מעגלכ לנזן אחד וכגזיכו עני וכמוכס עשה עלמו
כאילו לא ראה ונכנס כעני מכלנזן וכי' לו מלכ שלא
לשמה וכי' לריך לקבל שכר צפוכ"ז כדי לערדו מחיי
צוכ"צ ונתנו לו הכבוד צפוכ"ז בכליותו כגדולה, ע"ד
ומשלס לשונאיו על פניו להצידו, וכלדיק פעם שמת
מאשחו שצזיכ ל"מ ולא מיחכ צכ נשחלס צפוכ"ז
בצזיון בכליותו כדי שיכיר נקי צפוכ"צ, ע"כ. ולכאורכ
הדברים תמוכים כיון שמת נעשה חפשי וביאלך ובמכ
קבלו שכרן ועונשן צפוכ"ז אכל אי נימא דקודם קבורה
אכתי מקרי כחי צפוכ"ז אחי שפיר שקבלו שכרן ועונשן
צפוכ"ז.

עד שלא נקברו שומעין למסקידם

ובזה נראה נמי לישב מה שחמכו אכא דראצ"ש (צ"מ
פ"ד) שכי' מונח בעליכ כ"צ שנין וכיו באין לדון
לפניו ואמר פלוני זכ חייב ופלוני זכ זכאי ולכאורכ כיון
שמת תורכ לא צשמים הוא ולפמ"ש כיון שעדיין לא
נקבר גם פסקיו לא נשחטו ומותר לפסוק אם זוכה ויש
צידו. ובזה יש לישב נמי הא דרצב צר נחמני (צ"מ פ"ו)
קמילפליגי במחיצתא דרקיעא אם בברת קדמכ לשער
לבן וכו' אמרו מאן נוכח, נוכח רצב צר נחמני דאמר
רצ"ג אני יחיד בנגעים אני יחיד באכלות וכו' כי כוכ
קא ניחא נפשיכ אמר עכור עכור, וברמצ"ס פסק עמא
וכבר הקשו עליו עיין מש"כ כק"ז חו"ט שחי' דכיון
שמת ואמר בשעה שילאח נשחטו עכור כו"ל תורב לא
צשמים הוא ומיכו אחרים פי' דעכור, ולהנ"ל אחי שפיר
כיון דעדיין לא נקבר א"כ אכתי צפוכ"ז הוא ושמעין
ליכ, והלככ כותיכ וי"ל דבכא פליגי ברמצ"ס ושאר
פוסקים ע"ש ודו"ק כי קלרתי.

ובזה כתבתי במקום אחר שאמר לו יפקצ אציו ליוסף
ועשית נא עמדי חסד ואמת אל נא תקצרני
במלרים ונשחטני ממלרים ושכבתי עם אצותי וקצרתני
בקצורתם וכלא הוא במלרים ימות וגם קשה מכ שאמר
לו הקצ"ה ואנכי אפלך גם עלה ולא בעלכו בחיי

דמספקא ליה בלל"ח ברכות ביו"כ קטן חי לאמור
בשכמל"ו בקול רם וברכב חין אומרים ולכנ"ל אחי
שפיר טעם לאמור בחשאי וכבן.

ברוך שכמל"ו משל לזה מלך שהריח וכו' אמר רבי
אזכו בחקינו שיכו אומרים אותו בקול רם מפני
חרעמות המינין ובכרדעא דליכא מינין עד השחא
אומרים בחשאי. ומינה יש ללמוד טעם למכ ביו"כ
אומרים בשכמל"ו בקול רם לפי שבעיו"כ לפני כל נדרי
אנו מחירין להחפיל עם העבריים וא"כ אפשר ישנם שם
מינין בין העבריים ולכן אומרים בשכמל"ו בקול רם שלא
יחרעמו המינים וכלל השנה ליכא למיחש בזה ודו"ק.
ולכן אומר בחשאי.

מקום שבדקלים הזכר עושה פירות ולא הנקבה

רש"י ד"כ רב אחא וכו' מפני שדקל נקבץ חינוכ עושה
פירות וזכרים עושין פירות, ויש לחש טעם למכ
באילנות הוא כיפוף מצני אדם שהאשכ עושה פירות
ולא הזכר ובקרא כתיב כי האדם עץ השדה, ואולי
דבאמא גם צני אדם כי לריך הזכר להוליד ומכ"ע
כאיש מלוב על פ"ו ולא האשכ אלא כיון שלריך ללמוד
חורב ולקיים מצוה החורב ולא אפשר ולכן נבראח
בנקבץ לעזרתו אבל באילנות נשאר על מקומו. ומכ
מובן בזה מ"ד דדו פרטופין נבראו ח"כ מעלם הצריאח
לא נבראח חורב גוף שני אלא כי הזכר מוליד ויש
לכאריך בזה וכמשכיל יבין.

דף ג' ע"ב

קיום ע"י דבר אחר חי שמיכ קיום, וי"ל בזמן כזה שיש
מקרים ונשמר זמן ברכב חי יש לחייב בפאח
ולכאורב חלוי במחלוקת כנ"ל וכבן.

דף ג' ע"א

המקיים מצות פריעה בכלי מבזה קדשי שמים

ארבע לווחות וכו' ומחלל קדשי שמים דכריך ידיח
בשיראי ועבד עבדכ ועיין רש"י וחלי"כ פוסלח
וכו' ועוד דבזיון הוא ועיין חוס' ד"כ דכריך, ומיכו
עיין פי' ר"ח כלן שפי' ונמלא מצב קדשי שמים ליגע
אוחס בידו, ומכלן אזכר למוכלים שמונעים עלמן
מלמול ולפרוע בצפרנים אלא בכלי וגם למזון בפכ
שמבזין קדשי שמים שהוא קרבן כ'.

הנותן פאה לירק מכשיר העניים באכילת מבלים

רש"י ד"כ חין נוחנין פאח לירק, משום דמפקע ליה

ולפמ"ש אחי שפיר דלכן לוב לו שלא יקברנו במלרים
ואפילו לרגע עיין אור"ח הקדוש כדי שלא ימות במלרים
וכארכתי בזה.

עד שלא נקבר דינו כחי לכל דבר

ובוח יש לישב נמי מכ שאלמרו שנה (פ"ז) בשעת מתן
חורב דעל כל דיבור ודיבור מהקצ"כ פרח
נשמחן וכתיב אותו בעל החתיב ולכאורב כיון שמתו
היאלך חזרו לנשותיהם בלי קידושין שנית וכבר הקשו כן
ובחורב כתיב שובו לכם לאוכליכם אבל כיון שהחם
קודם קבורה היה שלא נקברו אחתי חי הוא עד הקבורה
וכבן כי קלרתי ועיין חוס' גיטין י"ג ע"א מלוב לקיים
דברי כמת ועוד חי' ר"ח וכבן כל זכ כי קלרתי מאד.

ואמנם כיון שכן כחי נמי בלחז כמלך שמת וחזקו
גירר עלמותיו קודם קבורה ואכתי הוא
בעוב"ז ובבזיון שנעשה לו כי לו לכפרה כמש"כ במר"ס
בכחי רשע להיפוך לזכותו ככא כתיב לכפרה לו ושפיר
פרש"י משום כפרה וכבן, ועיין עוד רש"י מ"ו ע"ב ד"כ
ולא היו מחללין עליהן כדי שיכא בזיון כפרה.

ביקש יעקב לגלות את הקץ

שם בגמ' ביקש יעקב לגלות לבניו קץ הימין. ועיין
רש"י כימין שיחזיר ימינו שהשיב אחר
ימינו מפני אויב. ונלפע"ד מכלן ראי' לשיטת הרמב"ם
פי"א מכל' מלכים כ"ד וז"ל אם יעמוד מלך מציה דוד
כוגב בחורב ועוסק במלכות כדוד אביו כפי חורב
שבכחצ ושבעל פה ויכוף כל ישראל לילך צב ולחזק בדק
וילחום מלחמות כ' כרי זכ בחזקת שהוא משיח אם עשה
ובלליח ובנה מקדש במקומו וקבץ נדחי ישראל כרי זכ
משיח בודאי וכנה חלכ ידיעת וככרת האמת ובירור
כמשיה בכללח מלחמה נגד האויבים וי"ל דלמד
מכלן שבכחצ קץ כימין שיחזיר ימינו לפניו וכתיב ימינך
כ' נאדרי בכה ימינך כ' חרעץ אויב וכיון שעשה
מלחמות וכללח כרי זכ עדות שימין כ' הוא.

מקום שאומרים ביה"כ בשכמל"ו בקול רם

שם בגמ' בחשאי, עיין רש"י מפני חרעמות המינים
ועיין ר"ח, ונראה דמכ"ע אומרים ביו"כ
בשכמל"ו בקול רם דביכ"כ קודם כל נדרי נוכחים להחיר
להחפיל עם העבריים, ולפעמים נכנסים ביו"כ גם
מינים בין העבריים, ולכן חקנו לומר בשכמל"ו בקול רם
מפני חרעמות המינים דכו"ל כמקום שנמלאו שם מינים
וכבן, לבד כעטם שדומים למלאכים, ומיושב בזה מכ

ממעשר, עיין מכתש"א כאן לכאורה משמע מפרש"י משום דמפקע ליה ממעשר וגזל אח כלוי וקשיא ליה דא"כ ליחתי נמי דלא יפקיר משום דמפקיע ליה ממעשר, חלל דר"ל דמפקע ליה ממעשר לפי עפותו וכו' וכן פרש"י במתני' ולפי דבריו נמלא דברי רש"י סותרים כאן ממתני' וז"ע. ולפענ"ד לולי דמסחפינא רש"י כאן נמי כוונתו כמו במתני' ודבריו אחדים הם דממשנכ נמי

פי' משום דקא מפקע ליה ממעשר משום דכפקר ניכח ע"ש, חלל שכלל כוסף לפרש אחאי נותן פאכ מקרי מפקע ליה מן המעשר דכתיב וצא כלוי וגו' ולכן הוא מכשול באכילה עבלים לעניים כיון שכלל ליכא חיוב פאכ וחייב במעשר ודו"ק. ועיין לעיל דף מ"ח ע"ב דמפקע ליה מחלל, וביו"ד סי' שכ"ד סי"ד. ועיין ברכות (ל"ב ע"ב) דורות הראשונים וכו' דורות האחרונים היו מכניסין פירותיהן דרך גגות לפוערן מן המעשר.

פרק תמיד נשחט

דף נ"ח ע"א

קרבן פסח בפ"ש אם נשחט אחר התמיד

תמיד נשחט וכו' בערבי פסחים נשחט בשבט ומחלל וקרב בשמונה ומחלל חל ערב פסח להיות בע"ש נשחט בשש ומחלל וכו'. וז"ע לשון ערבי פסחים לשון רבים ופחה בלשון יחיד תמיד נשחט וסיים חל ע"פ להיות בע"ש ג"כ בלשון יחיד ואחאי שינכ בלשון ערבי פסחים. וראיתי בל"ח שדייק מערבי פסחים דקאי אפסח ראשון ופסח שני ומינכ דפסח שני נמי קרב אחר התמיד ולכן בסיפא חזר הכנה וכתב בלשון יחיד כיון דלא לריק לדייק עוד ונפשטא חקירת החוס' יומא כ"ו שנסתפקו אי פסח שני נמי נשחט אחר התמיד ע"ש.

ערבי פסחים או ערב פסחים

ולפענ"ד ראייתו ז"ע חזק לפמ"ש החוס' ריש ערבי פסחים וז"ל אי גרסינן ערבי פסחים ינחא ואי גרסינן ערב פסחים כ"ק ערב ששוחטין בו פסחים (גירסת הר"ח ברב פסחים) אינן ערב פסח ראשון ושני מבואר מדברי החוס' דאי גרסינן ערבי פסחים ינחא דקאי אערבי פסחים דעלמא ולא קאי כלל אפסח ראשון ושני חלל אפילו גרים ערב פסחים יש לומר ככי ויש לומר ככי וא"כ החוס' לשיעתיכו לפי גירסתיו אינו מוכרח כלל מלשון ערבי פסחים וזכ ברור מאד.

אלא דבירושלמי גרים ככא נמי ערב פסחים כמו בריש פרק ערבי פסחים וגרים ככא וככא ערב פסחים מ"מ אפילו לפי גירסת הירושלמי אינו מוכרח דיש לומר ככא וי"ל ככא וכמו שפירשו החוס' ז"ל.

וחא דיוק מסיפא שסיים בלשון יחיד חל ערב פסח וכו' כמעין ברבינו חננאל כאן יראה דבאמת גרים ככא נמי חל ערב פסחים להיות בערב שבת בלשון רבים וליכא לדייק כלל. ואי נימא דחוס' נמי גרסי בגירסת ר"ח כי אפשר לישב דכלל חלוי בגירסת הספר וכלל"ח לפי גירסתיו דייק שפיר מדשינכ הכנה מלשון יחיד ללשון רבים וכתוס' לשיעתיכו לפי גירסתו ליכא לדייק מידי ולכן שפיר מספקא לכו.

ומיחזי כנראה לפי גירסתיו במתני' דכלשון מדויק מאד דהכנה בל לשמעין כשחל ער"פ בכל ימי השבוע או בע"ש וכיון דימי השבוע הם רבים נגד ע"ש וחלות ע"פ בשאר ימי השבוע מרוב ולכן פחה בערבי פסחים כלומר שאר ימי השבוע כשחל בהם ערב פסחים נשחט בשבט ומחלל וכו' ואמר בלשון רבים שקאי אכל ימי השבוע חזר ואמר חל ער"פ להיות בע"ש נשחט בשש ומחלל ואמר בלשון יחיד דשייך לשון יחיד נגד חלות רוב השנים שחל בשאר ימים ולזה אמר בלשון יחיד חל ערב פסח ומדויק מאד לשון הכנה אצל לפי זכ אין הכרח לפסח ראשון ושני כלל ושפיר מסופקים החוס' וק"ל.

בדין מתי מתחיל בין הערבים, וישוב לדברי רש"י הנראה בסותרין ויפור בזמן בין הערבים מדאורייתא

שכחמכ נועכ למערב והלל למזרח כשאדם עומד כנגד החמכ ללו נועכ למזרח חלי שש וחלי שבע היא עמדת באמצע הריקע ואין לו נועכ חלל לל כל אדם תחתיו ע"כ.

שם בגמ' חלל אמר רבא מלוח דתמיד משינעו לללי ערב מ"ע דאמר קרא בין הערבים מעידנא דמתחיל שמשא למערב וכו'. ופרש"י כולל תקנתא דרבנן הוא דמדאורייתא כל שש שעות אחרונות כשירות דכינו מכי ינעו לללי ערב דכינו מחלי שבע ואילך

מתידה בדברי רש"י אימתי מתחיל ביהע"ד

ביאור בדברי התוס' שהביא הגמ' דיומא

ובגהש"ם ל"ן שכ"כ רש"י שבה דף ע' ע"כ ד"כ מנחם גדול ונ"ע מסוגיא דיומא דף כ"ח ע"כ ורש"י לקמן דף ל"ג ע"כ ד"כ ע"ו מילין ע"כ. וכוונתו כגאון ז"ל דגמ' יומא דף כ"ח קאמר ללוחא דאזכרם מ"כ משחרי כוחלי ופריך מ"כ דחנן חמ"ד נשחט בשש ומחל"כ ומשני שאני כוחלי ביה כמקדש דלא מכווני רחבם מחחתיכם ולא מחשכי בעיקוס פורחא עד חלי שבע ומיכו זמן שחיתוכא מחחל"כ שבע ואילך ונמשך עד שחשקע כחמ"כ ורש"י לקמן דף ל"ג ע"כ ד"כ חמ"כ עשר מילין וכח דשעה שחיתוכא כפסח מחל"כ כיום ואילך דבין כערבים כח"כ ביה כחמ"ד וחמ"ד חמ"כ ששחט בשש ומחל"כ זמנו מן כחורכ מחחל"כ שבע ואילך שמחחל"כ כחמ"כ לכחשקע כלפי מערב קל"ה ומשחרי כוחלי דכרי אמרינן דיומא וכו' ומחל"כ ועד שקיעתא כחמ"כ מכלך חמ"כ עשר מילין כי ה"א דרבי יוחנן ע"ש. כיכ דע"ה רש"י סותרים מיומא כ"ח לפסחים ל"ג. גם נמס' שבה ע' ע"כ כח"כ רש"י ד"כ מנחם גדול דכחחל"כ זמן חמ"ד של בין כערבים מ"כ מחחל"כ לכעריב דכיינו מחלי שבע ולמעל"כ דכ"ה חלי ש"ש וחלי שבע חמ"כ עומד בראש כל אדם וקודרת כנגדכ למע"כ ואינ"כ נוע"כ לשום דל.

מדברי רש"י בכ"מ משמע דזמן בין הערבים לאחר שש

איברא דגם נמס' ברכות כ"ו ע"כ ד"כ מנחם גדול פרש"י חס"כ זא לכקדים חמ"ד של בין כערבים חינו יכול לכקדימו קודם שש שעות ומחל"כ דבין כערבים כח"כ ביה מ"כ ינעו לל"י ערב משהחמ"כ נוע"כ למערב דכיינו משש שעות ומחל"כ ולמעל"כ דאמר חלי ש"ש שבע חמ"כ עומדת בראש כל אדם כחמ"כ כרקיע ע"ש ובמסכ' נדכ דף ס"ג ע"כ ד"כ מן כמנחם פרש"י כיינו משש שעות ולמעל"כ מ"כ ינעו לל"י ערב ובשבע ככר נעו כלל"כ שחמ"כ במערב ומשמע לכאורכ דמיד אחר ש"ש הוא ככר זמן כמנחם וגרע"ה ז"ל לא ל"ן לכני ב' מקומות דג"כ נרחין דברי רש"י סותרין, ונ"ע לכאורכ.

עוד ראינו לבעל כלל"ה שחשקע סחירכ דברי רש"י גופיכו מרישא לסיפא שצריכ דבריו כח"כ חל"ה אמר רבא כולכ תקנחא דרבנן הוא דמדאורייתא כל שש שעות אחרונות כשרות דכיינו מ"כ ינעו לל"י ערב כרי שכתב דמדאורייתא כל שש שעות כשרות וסיים דכיינו מחלי שבע ואילך וכו' כרי דלאו כל שש שעות כשרות חל"ה מחלי שבע ונמל"ה דבריו סותרים מרישא לסיפא וכניח פרש"י בנ"ע ע"ש.

עוד יש להקשות דבסמוך כאן ד"כ ומוקמינן ליה אדיניכ נמי פרש"י מ"כ ינעו כלל"כ דכיינו בשש ומחל"כ וכרי ד"כ חל"ה כח"כ דכל שש שעות אחרונות כשרות דכל מקרי מ"כ ינעו לל"י ערב וכוכ כחוס' כאן ד"כ מוקמינן ליה אדיניכ ב' שעות ומחל"כ כח"כ וז"ל בריש חמ"ד לכן כממוכ (יומא כ"ח ע"כ) פריך ונשחטיכ מ"כ משחרי כחלי פי' מחחל"כ שבע ומשני משום דלא מכווני ע"כ ולכאורכ דצריכס ל"כ מאי כוונתם בזה אי כוונתם להקשות חמ"כ דאמרו בגמ' דדיניכ דחמ"ד הוא מו' ומחל"כ וכו' חמ"כ קאמר דמ"כ משחרי כחלי פי' מחחל"כ שבע כוכ דיניכ וע"ז ח"י ומשני משום דלא מכווני ח"כ מאי משני דכרי בלמ"ה דיניכ לפ"ז מחחל"כ שבע וכול"ל בגמ' מדאיכ"ה נמי ללייחו דלא דחי שבה מוקמינן ליה אשש ומחל"כ ולשון אדיניכ משמע דדיניכ ככי הוא.

וראינו בנכור שור פסחים שפמד על דברי כחוס' וכח"כ דאין כוונת כחוס' לחלוק חמ"כ רש"י דכשמש נוע"כ למערב כחלי שבע דא"כ כ"ל לכחוס' לכח"כ דרך קושיא חל"ה ל"ל דגם כוונת רש"י דלא נודע נעייח כלל כ"ה כחלי שבע דל"ל אדם נמי לא ניכר כחחל"כ שבע דלא מכווין נמי כל כך ואפשר שזכו כוונת כחוס' ככניאס כאן קושיא בגמ' דיומא ודחילו שגראכ שכו"ה כאן שלא לזורך כלל לפרושי דברי רש"י שאינו חמ"ד דגמ' דש"ס ע"כ ע"ש. ולפי שיעתו נראה דכחוס' באו לפרש דברי רש"י דלא קש"כ ליה מיומא ושגס בגמ' יומא ס"ל דרק משש וחלי הוא דיניכ דחמ"ד.

מדברי הגמ' דיומא משמע דביהע"ד מתחיל בתחילת שש

ולפענ"ד לאחר בקשה סליחתו ל"ע חדא דמדברי בגמ' ש"ס משמע דעיקר דין שחיתוכא כחמ"ד משש שעות ולמעל"כ דפריך ונשחטיכ מ"כ משחרי כוחלי ומשני מאי קושיא ודילמא כוחלי דביכמ"ק בשש ומחל"כ משחרי משום דלא מכווני עובדא משמע חל"ה אי כיו מכווני ככ"ג דכי' שוחטין מיד כחחל"כ שבע דכיינו כי משחרי ועיין רש"י ש"ס ובח"י ור"ח פי' וכו' ומשני דילמא שאני כוחלי ככמ"ק דלא מכווני פי' שלא רלו ככוונת למכר שחיתוכא כחמ"ד מחחל"כ שבע לפי שיראו שוחטי פסחים אי חמ"כ עומדת בראש כל אדם ויאמרו כי בעצורם מכרו שחיתוכא כחמ"ד שלא ככלכחו משמע דרק לא רלו ככוונת למכר שחיתוכא כחמ"ד חל"ה מדינא מותרין כיו.

פורחא עד חלי שבע וא"כ מכ"ח צביכמ"ק מדאורייתא זמן שחיתכ לא כוי אלא משש ומחלכ ומיכו עיקר זמן שחיתכו מכ"ח כוא מחלחל שבע ואילך שאז מחלחל כחמכ להחעקס כלפי מערב קלח ומשחרי כוחלי וככי כוכ כוחלי דאזרכס אלא שצבכמ"ק לא כ"י כן. ונפ"מ צין כוחלי ציכמ"ק לכוחלי אצרכס אצינו.

נפ"מ בין כותלי ביהמ"ק לכותלי א"א

ולפמ"ש אחי שפיר דברי רש"י מקושיט כלל"ח דסותרין במקומן ח"ו אלא רש"י פי' ככל כהלכ מדאורייתא כל שש שעות כשירות דהיינו מכי ינעו לללי ערב דמיד אחר שש כחמכ מחלחל להחעקס וכמ"ש להדיא בדף ל"ג, ומש"כ מחלי שבע דהיינו מחלי שבע ואילך כשאדם עומד כנגד כחמכ כלומר בא כלכחא מדאורייתא דהיינו כלכחא גופיכ מדאורייתא כשאדם עומד אחת כשמש דבאדם אינו נראה כלל עד שש וחלי ורש"י חרחי קמ"ל חדא כשכוא כוחלי דאצרכס שמשחרי כחלו אז מחליל מדאורייתא זמן שחיתכ צבחחלחל שבע, וכשניח כשאדם עומד דאז זמנו שש וחלי ובכדי דלא חקשכ דא"כ אחאי צחמיד נמי אמרו כדיניכ שש ומחלכ דכחס איכא כוחלי ציכמ"ק וע"ז כציאו כחוס' משוס דלא מכווני ולכן כחס נמי כ"י מדאורייתא כזמן משש ומחלכ וכבן כי זכ לפעניד צרור.

ולפ"ז מדויק נמי לישנא דגמ' יומא ח"י שאני אצרכס דאיעגנינות גדולכ כיחכ בלבו וכבן ומיושכ נמי קושיא אחרת דלכאורכ קשכ לן מכ שכציא רש"י דהיינו מחלי שבע ואילך וכו' כשאדם עומד נגד כחמכ דמכ לו לרש"י ז"ל לכציא כעמדת אדם לכאן ולא כציא בא דמס' יומא מכוחלי ציכמ"ק דלענין שחיתכ כחמיד כוחלי ציכמ"ק יוכיחו ולא אדם ולפמ"ש אחי שפיר וכבן.

יפוד בדברי רש"י בהגדרת זמן בין הערבים

ולפ"ז מיושצין דברי רש"י מכל כסחירות דהיכן דכדבר נוגע לדידן לקיוס כהלכ בלללי ערב לעולס אזלינן צחר באדם כל שכוא רואכ לללי ערב מקרי עיקוס אצל כיכי שנוגע לעיקר זמן לללי ערב מכ"ח זמנו מחלחל שפכ שציעית דאז מכ"ח כבד כחמכ מחעקמח אלא שאין עין צניח רואכ, רק צכוחל כמכוונת או צאיעגנינות דליצא כא"א ולא נחכ חורכ למלככי כשרת.

ועיין צספרי משככ כלכות ח"כ סי' קנ"א מכ שכחצנו צס"ד צשיעורי חורכ שצאו כלככ למ"מ ואפ"כ

עוד יש להקשות ע"ד דכא רש"י גופי' בדף ל"ג צד"כ כחמכ עשר כחצ להדיא משפכ שחיתכ מחלחל כיוס ואילך דצין כערציס כחיכ ציכ כחמיד וחמיד אפ"פ ששחט צשש ומחלכ זמנו מן כחורכ מחלחל שבע ואילך שמחלחל כחמכ להחעקס כלפי מערב קלח ומשחרי כוחלי דככי אמרינן ציומא צפ' שלישי (דף כ"ח) ללוחכ דאצרכס מכי משחרי כוחלי וכיינו מחלחל כיוס ולכלן ופרכינן עלכ מכא דחנן חמיד נשחט צשש ומחלכ ומשני שאני כוחלי ציח כמקדש דלא מכווני רחצס מחחתיכין ולא משחרי צעיקוס פורחא עד חלי שבע ומיכו זמן שחיתכ מחלחל שבע ואילך וכו' ומחלחל ועד שקיעת כחמכ מכלך כחמכ עשר מיל ע"ש ול"ע.

מדה"ת תליא ביהע"ד בנשיית הצ"ל"ם ולא בזמן

ואשר נלפעניד צס"ד צישוב דברי רש"י כוא כן דלכאורכ צחורכ לא כחיכ חלות כיוס או שש שעות או שש ומחלכ דצחורכ צין כערציס כחיכ וצא כקצכ דפי' של צין כערציס כוא משינעו לללי ערב וא"כ כל שינעו לללי ערב כוא זמנו של חמיד מדאורייתא וא"כ לעולס חלוי שחיתכ כחמיד מחי שינעו לללי ערב ואין לזכ זמן ע"פ שעות אלא צמליחות של נעיית לללי ערב ובשפכ שאנו רואיס לללי ערב אז כוא כזמן מדאורייתא של כקצכ ק"פ ולפ"ז אחי שפיר מאד דברי רש"י דמדאורייתא כל שש שעות אחרונות כשירות לפסח דהיינו מכי ינעו לללי ערב דבאמת מיד אחר שש כבד כוא צגדר משינעו לללי ערב וכבד כוא זמן שחיתכ ומיכו כיון דלדידן דאין אנו רואיס צמליחות שינעו כללליס עד שש ומחלכ דכרי כשאדם עומד כנגד כחמכ חלי שש וחלי שבע אין ללו נועכ לשוס דל אלא לל כל אדם חחתי וכיון דלדידן אין ניכר כלל א"כ מדאורייתא זמן כחמיד משש ומחלכ דאז נראה כלל נועכ כשאדם עומד נגד כחמכ וממילא אז כוכ זמן שחיתכ מדאורייתא דכחורכ חלחכ צנעיית לללי ערב.

ובזה אחי שפיר דברי כחוס' שכחצו צגמ' מוקמינן ליכ אדיניכ צ' שעות ומחלכ וכחצו דצריש אמר לכן כממוכ פריך ונשחטכ מכי משחרי כוחלי כו' פי' מחלחל שבע דכיון דכדבר חלוי בלללי ערב כרי מחלחל שבע משחרי כוחלי ומשני משוס דלא מכווני כלומר דצמליחות צאמת לא משחרי כוחלי וא"כ צביכמ"ק מדאורייתא זמנו צשש ומחלכ דאז כבד משחרי ולא קודס לכן וכל זמן דלא משחרי לא כוי זמן שחיתכ מדאורייתא. ומיכו מיכ דייקינן דוקא משוס דלא מכווני בא אי כוכ מכווני כ"י עיקר זמן שחיתכ מדאורייתא מחחילחל שבע ופי' דלא מכווני כמו שפי' רש"י דלא מכווני רחצס מחחתיכין ולא משחרי צעיקוס

ומחלל ולכאורכ בדבר חמוץ דל"כ מה יענה לגמ' יומא כ"ח וגם כי לכאורכ לפי דעתו גם חלי שבע קודם שש נמי כבר כוי בכלל חלות ולפמ"ש יש לישב קלח דבריו הקדושים דכלל חלוי לפי ראות האדם הי נעו כלללים או לא ולכן שפיר נפ"מ אם עומד חמץ בראש כל אדם.

ובפרש"י עכ"ח (שמות י"ב ו') ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל בין הערבים, ופרש"י משש שעות ולמעלה קרוי בין הערבים שהשמש נטעם לבית מצואו לערוב, ולשון בין הערבים נראה צעירי אותן שעות שבין עריבת היום לעריבת הלילה, עריבת היום בחילת שבע שעות מכי ינטו לללי ערב. והא"ע שם הביא ורבינו שלמה אמר כי רגע נטות השמש מחלי היום ללד מערב, וחלק עליו ע"ש. וברמב"ן ז"ל כתב דכתיב ערב וקרב ולכריס חלל השלשה עתים כוללים כל היום ועת לכריס כן שחי שעות החמישית והששית, וכאשר יעברו הלכריס ויסור השמש מזרח בשני הלדדין יקרא ערבים מפני שיעריב השמש משני הלדדין וכו', ומשמע דמסכים לרש"י דמיד לאחר שש מתחיל בין הערבים וכוא מיד אחר חלות היום, ודו"ק ול"ע.

ומצאתי להמאירי כאן שכתב חזל חמיד הערב מה"ח זמנו משתחיל השמש לנטות למערב נעייח הניכרת וכוא משנעם חלי שבע משעב שביעית וזכו שש ומחלל שחלי בראשון של שבע ששית וחלי ראשון של שבע שביעית לל כל דבר עומד תחתיו ואינו נועם לכאן ולכאן חזל מחלי שבע שביעית ואילך נעייחו ניכרת עד שכל שאדם עומד בפני החמץ ללו נועם למזרח וכו', הנה ס"ל בחמץ דעד שבע וחלי כוי בכלל חלות וכדעת רש"י וברא"ש ז"ל וכן מלחתי צפי' בראשון ברכות כ"ו ע"ב ד"ה מנחם גדולח אם בא להקדים חמיד של כ"ע וכו' אינו יכול להקדימו קודם שש שעות ומחלל דבין הערבים כתיב מכי ינטו לללי ערב משחמך נועם למערב היינו מו' שעות ומחלל ולמעלה דאמר מר חלי שש וחלי שבע חמץ עומדת בראש כל אדם בחמלע ברכיע ע"ש. ולפי שיעב זו נמלא דרש"י וברא"ש והמאירי וברש"י כולם נבאו בסגנון אחד דמחלי שש ועד חלי שבע היא חלות.

תפלת מנחה לאחר ו' שעות ומחצה מעיקר ההלכה

ומבאין ל"ע חמ"ש המג"ח סי' רל"ג סק"ח חמ"ש המחבר ס"ח מי שתפלת חפלת המנחה לאחר שש שעות ומחלל ולמעלה ילא וכתב המג"ח משמע דקודם לכן לא ילא ואע"ג דבאמת זמנה אחר ו' שעות כדאיחא ביומא דף כ"ח מ"מ כיון דאין אנו בקיחין ע"כ, משמע דס"ל דמעיקר דינא כ"י ילא מיד אחר שש אלא מפני שאין אנו בקיחין ובאמת לפ"ז לכאורכ מאחר

אמרו כך שיערו חכמים והעלתי דהכלכח באה על מה שישערו חכמים ע"ש וככ"ג הקבלה באה משינעו לללי ערב ואמרו חכמים שכל מקום שינעו לללי ערב זה זמנו מדאורייתא.

ביאור רש"י בכורות כ"ז ודדה ס"ג

ובמה שכתבנו אחי שפיר נמי רש"י בצרכות דף כ"ו ד"ה מנחם גדולח שכתב אם בא להקדים חמיד של בין הערבים אינו יכול להקדימו קודם שש שעות ומחלל דבין הערבים כתיב מכי ינטו לללי ערב משחמך נועם למערב דהיינו משש שעות ומחלל ולמעלה דאמר מר חלי שש וחלי שבע חמץ עומדת בראש כל אדם בחמלע ברכיע ע"ש. וברמב"ן ז"ל כתב דכתיב ערב וקרב ולכריס חלל השלשה עתים כוללים כל היום ועת לכריס כן שחי שעות החמישית והששית, וכאשר יעברו הלכריס ויסור השמש מזרח בשני הלדדין יקרא ערבים מפני שיעריב השמש משני הלדדין וכו', ומשמע דמסכים לרש"י דמיד לאחר שש מתחיל בין הערבים וכוא מיד אחר חלות היום, ודו"ק ול"ע.

ובזה יש לישב דברי רש"י נדכ ס"ג שכתב שם מן המנחה היינו משש שעות ולמעלה מכי ינטו לללי ערב ובשבע כבר נעו כלללים שהחמץ במערב ועיין חו"ס ד"ה מן המנחה פרש"י סוף שש שמאז נועים לללי ערב והקשה רש"י ממהלחין (פסחים ג"ח) דזמן המנחה לכל המוקדם כוי משש שעות ומחלל ואילך וחי' דהיינו משום דלא קים לן חזל מן הדין כוא מתחילת ז' אלא דלגבי וסת נמי אסורכ עד חלי שבע שביעית דהיינו מן המנחה ולמעלה ע"ש ולרש"י תקשה למחלל אחר מתחלת שבע חמץ לפמ"ש אחי שפיר דכחם לעיני מליאות מיירי דחלוי בזמן וכיון דבמליאות הזמן משחמך בתחלת שבע ולכן שפיר מחיר מתחלת שבע אלא דלגבי וסת רש"י נמי יודע דאסור עד חלי שבע לפי שאין אנו בקיחין ודו"ק.

זמן הצות לשיטת הראשונים מחצית ו' עד חצי ז'

וחן ראיח לרבינו בגדול ברא"ש ז"ל נדכ כנ"ל שהקשה נמי קושית בראש"י דלכל המוקדם בחלי שביעית כוכ זמן החמיד וחי' לפי שאין אנו בקיחין בשעות היום ועוד חי' דבר חדש וז"ל ח"י חלי שביעית וחלי שישיח חמץ עומדת בראש כל אדם ולכן כוי בכלל חלות עד שש ומחלל ע"כ וכוכ חידש לן רבינו דבר גדול דכיון דחמץ עומדת בראש כל אדם ולכן כוי חלות עד שש שעות

דחפלה מנחה דרבנן ח"כ אחאי חששו בשביל הבקיות וברי ספיקא דרבנן להקל ועיין מגן גבורים בשלטי הגבורים מה שכתב חמנס לפי מה שכתבו אין זה רק מעטם אי בקיות חלל מעיקר הכלכלה דעד שז' ומחלל לא מקרי ערבים מכ"ח ולא בוי זמן חמיד מכ"ח כלל כנראה מרש"י ומאירי ורשב"ץ וחוס' הרא"ש ועוד.

מנחה גדולה ומנחה קטנה איזה עדיף

וידוע מחלוקת רבותינו הרמב"ם והרא"ש במחפלה חפלה מנחה גדולה דעת הרא"ש בחשובה בכלל ד' סי' ע' הביאה בעור ח"ח סי' רל"ד דמנחה גדולה יותר חובב ממנחה קטנה וכן נראה דעת בעור סי' רל"ג ועיין ב"י שם אבל דעת הרמב"ם פ"ג מכל' חפלה כ"ז דכיון דחפלה נגד חמידים חקנום ולפי שהי' חמיד של כ"ע קרב בכל יום בע' שעות ומחלל חקנו זמן מנחה מע"ש ומחלל וביא נקראת מנחה קטנה ולפי שבערב פסח שחל להיות בע"ש היו שוחטין החמיד ב' שעות ומחלל אמרו שהמחפלה מ' שעות ומחלל י"א נראה מדבריו דעיקר הוא מנחה קטנה וכן כתבו באחרונים דלכתחלה יעשו כרמב"ם ופסקו בש"ע.

וצ"ע לפמ"ש בגמ' וניעבדיה בשש ומחלל ופרש"י דהא זריזין מקדימין למלות ומשני קסבר מוספין קודמין לבזיכין וכו' פ"ש והנראה דהתנא קשה ליה כיון דבא זמן החיוב וקיי"ל זריזין מקדימין למלות למח לא נעבדיה מיד כשאפשר ומשני כי ח"א משום דקסבר מוספין קודמין לבזיכין, חלל דלפ"ז בחפלה מנחה דאפשר וכיון דבשש ומחלל מעי זימניה אחאי לא נימא זריזין מקדימין למלות ונחפלה מנחה גדולה ואפשר דזה באמת טעם הרא"ש ובעור דס"ל דמנחה גדולה עדיף ודעת הרמב"ם י"ל כיון דהקשו מנחה לחמידין דחפלה נגד חמידים חקנו הקשו לכל, ועיין בגמ"י פ"ג מכ"ח אות ג' שכתב דכתב רבינו חננאל ועכשיו נהגו כל ישראל כרבנן להחפלה מנחה עד בערב וכו' יוסי דאמר בירושלמי לא הוקשה חפלה מנחה לחמיד של בין הערבים חלל לקטורה וכו' ואע"ג דשעת חפלה מנחה משש שעות ומחלל ולמעלה עד הערב מאן דמללי מפלג מנחה קטנה ולמעלה עפי עדיף ובלבד שלא ידחה השעה עכ"ל פ"ש.

חמיד קודם לפסח אף שבשנייהם כתוב בין הערבים

רש"י ד"ה בין הערבים וכו' וכתב בין הערבים לדרשה חלוקה בערב וכו'. והקשה מהרש"א בא בפסח נמי בין הערבים כחייב וח"א לפרש כן דהא בפסח בא אחריו פ"כ. ולולי דמסחפינא כי' נראה דאכ"נ בפסח

נמי בוי דרשינן כתיב ומה שפסח בא אחריו ביינו משום דחמיד כוב חמיד וחמיד ושאני חמיד חמיד קודם, חלל דלעיקר קושית המהרש"א לכאורה חינו קשה לפ"מ שכתב רש"י בסמוך ריש דף נ"ע ד"ה יאחר דבר שפי' פעמל דרישא קא מפרש חמיד קודם לפסח דדין הוא שיאחר הפסח שנאמר בו בערב ובין הערבים חזכה את הפסח בערב (דברים ע"ז) ושחטו אותו וגו' (שמות י"ב) לחמיד שלא נאמר בו חלל את הכבש השני חשכה בין הערבים (במדבר כ"ח) פ"כ ולפי"ז י"ל דמכ"ע נמי לא יוכל לדרוש את הפסח בין הערבים חלקו שברי נאמר בו בערב וח"כ הוא להוליך מדרשא זו וק"ל.

דף נ"ח ע"א

א עשה חמורה דחה עשה קלה

יבא עשה דפסח שיש בו כרת וידחה עשה דהשלמה שאין בו כרת, משמע דעשה חמורה דוחה עשה קלה כמו שדוחה לל"ח וח"כ פ"כ אמרין דהאי דינא דעשה דוחה ל"ח משום דעשה חמורה מל"ח ועיין רמב"ן עכ"ח פ' יתרו, ומיכו דעת ר"ן גאון (שבת קל"ג ע"א) ד"ה אימור כתב דהא דעשה דוחה ל"ח חינו משום דעשה חמורה מל"ח ואדרבה כל"ח חמורה ומאחר שאנו יודעין שאזכרה לאו קשה מל"ח עשה כאן יבא וידחה דהא ע"ל לאו שכיח חמורה ממנו ומדרך כידוע שהחמור דוחה הקל וכו' והתשובה הוא שהאזכרה על לאו כן נאמרה מיוחדת וכי כלווי של עשה חנאי הוא כב וכן אמרו רז"ל מחללי מות יומת (ספרי פ' תלך) וביום השבת שני כבשים בני שנה שניכן בדיבור אחד נאמרו וכו' ומזה העיקר אמרו רז"ל בחלמוד כ"מ שאחכ מולא עשה ול"ח חס אחכ יכול לקיים חס שניהם מועב ואם לאו יבא עשה וידחה ל"ח וכו' ואפילו שחי מלות עשה שכן זו כנגד זו ואין אחת מכרעת חצרכה אין לנו לדחות אחת מהן מפני האחרת כמו שנאמר בחלמוד פ' חמיד נשחט (נ"ע) בשלמה לח"ק יבא עשה דפסח שיש בו כרת וידחה עשה דהשלמה שאין בו כרת חלל לר"ח בנו של ריב"ז מכדי חאי עשה וחאי עשה מאי חולמיך דהאי עשה מחאי עשה וכ"ש חס יביח עשה ולא חשכה שמן כדין לקיים אותם יותר מלקיים העשה בלבד שכנגדם חלל חס יביח דבר מיוחד שמיחדו וכו' פ"ש.

ולפי דברי הגאון ז"ל מובן מה דלכאורה קשה דהא דקיי"ל עשה דוחה ל"ח ביינו באדם אחד שיש לפניו עשה ול"ח אמרין יבא עשה וידחה ל"ח אבל שיבא ככה ויעבור על עשה של עליה השלם וידחה בשביל מחוסר כפורים זה השני וברי כמו שלא אמרין בגזל אחריו או מלך ושאר מלות יבא עשה וידחה ל"ח דגזל

דלגני ממון חזירו ליכא עשכ ככ"ג כאן אמאי נימא
דעשכ דוחכ עשכ, ולכנ"ל אחי שפיר דככ"ג לא אמר
חורכ וככ"ג. ועיין נו"צ שחמכ כיכ"ג מלינו עשכ דוחכ
עשכ.

לא דלא תלין המליץ על ראשו של מזבח

שם בנמ' מעלכ ומלינכ בראשו של מזבח וכו'. משמע
דאם מלינו על ראשו של מזבח ליכא לאו דלא
חלין ועיין רש"י זכחים פ"ז ע"א וע"כ ד"כ וכיכי
משכחא לה, ולכאורכ נראה דבריו סותרים, ועיין ש"מ
שם ד"כ עולח כעוף ואם נפסלו בראשו של מזבח בלינכ,
ונראה דכוא מחלוקת רש"י וחוס', ועיין מל"מ פ"א
מכל' תמידין, וש"מ מנחות כ"כ ע"א ד"כ וא"ת מאי
פריך מפיוגול ונוחר, ועיין משנ"כ ח"ג סי' כ"ב באריכות
לכגרים פיינשטיין ז"ל.

אבי"ת קק"ל אי דהה מ"ע

רש"י ד"כ בשאר ימות השנה וכו', אלמא אכילת קדשים
עשכ היא בין הנאכלים לכבשים בין הנאכלים
לישראל. מבואר דאכילת קק"ל כגון חודכ ושלמים נמי
מלוח עשכ הוא, ועיין לנ"ח ביל"ח י"ע שמספקא ליכ אי
יש מ"ע באכילת קק"ל וחרומה לענין שיכא עשכ דוחכ
ל"ת ע"ש וכרי גמר' מפורשת כאן דדוחכ. ועיין לקמן דף
ס"ע ע"א כזאכ דחרומה אוחזיכ שכוה מלוח, ועיין
רש"י שם זכחים' ד"כ דחרומה, ועיין רמב"ם פ"כ"מ
פ"י"ח דאכלות מ"ד אכל אכילת חרומה אין זכ זולת
מלוח עשכ כעמידו דבריכס וכו' ועיין משנ"כ ח"ג סי'
קל"כ וסי' רי"ח רי"ע ודו"ק.

עשה דפסח דחי עשה דלא הוה בעידנא

תוס' ד"כ אחי עשכ דפסח וכו' בקשכ ריב"א דכא לא
כוכ צעידנא וחי' שחי חירוליס ע"ש. ובקשכ לי
חכ"א זכחים' שכת ד' ע"א ד"כ וכי אומרים לו שכתבו
דאחי שפיר כא דאחי עשכ דפסח שיש בו כרח ודחי עשכ
דכשלמכ וקא עברי כבשים בעשכ דכשלמכ ומקריבין
למחוסר כפורים כפרחו כדי שיציא פסחו, דכא דדוחכ
כוא משום עשכ כחמור שדוחכ עשכ כקל כמבואר
זכחים' כאן כדמחרץ ר"י דוקא בל"ת דחמור וא"כ לא
כוי בגדר אין אומרים לו לאדם חטא.

דאז כוי ראוי לאכול ע"ש זכחים' שכת חי' לריב"א שנויא
קמא כמ"ש ואומר ריב"א ונראה דכאי ועוד י"ל נמי
אחי אפילו לריב"א וא"כ אליבא דריב"א אחי נמי לפרש.
ואפילו נימא דאליבא דר"י קאמר אחי נמי שפיר דכא
דאמר ר"י זכחים' דעשכ דחמור דחי עשכ כקל מ"מ
דדחויכ לגבי בעלים שחייבים בפסח ואלל כפסח דוחכ
עשכ דכשלמכ ומכיכי אחי יקריב כככ"ג כקרבן, כיון
שאלל ליכא עשכ דפסח, בקיור כעשכ הוא אלל
דבעלים לעשות כפסח ולא אלל כככ"ג כמקריב שדוחכ
בידים עשכ דכשלמכ ולגבי ככ"ג ליכא משום עשכ
כחמור דכא עשכ כקל וע"ז קמחריי זכחים' דאפ"כ לא
כוי בכלל דאין אומרים לו לאדם חטא בשביל שיזכר
חברך.

כהן המקריב יש בו עשה לעבוד עבודה

ואי קשיא כא קשיא דכיון דעל ככבשים להקריב קרבנות
בני ישראל בעת שילערכו א"כ גם זכו איכא מלוח
ואין זכ בכלל וכי אומרים לו לאדם חטא ועיין סי'
לימודי כ' לימוד ז' דף ג' ד"כ וראיתי לסמ"ג, שוב
ראיתי דכבר כתב כן בשו"ת חשב"ן ח"ב סי' נ"ג ד"כ
ולענין דבריו, גם בס' גור ארי' חי' דכתס שאני דעל
ככבשים מועל בעבודת ואם אין רוח לעבוד מועל עליו
לכששיר ככ"ג שיעבוד ולכך לא חשוב חטא בשביל שיזכר
אחר דזכות עלמו הוא ע"ש, וקל"ח כ' נראה לדיק
דחלוי ככאיבעיא אי בני כבשים שלוחי דידן או שלוחי
דרחמנא וז"ע.

איפור נותר בפסולי המוקדשין

לינה מועלת בראשו של מזבח אי נפסל הקרבן

תנ"ה יד"ג כגאון כגדול מוכ"ר משכ פיינשטיין זלכ"כ
כתב לי לחדש שכיון שזמשלכ זכ"ג אור עולין אף
צפסולין אין להקפיד כלל אם ילינו אכל הוא יוחר
מסתבר לכאורכ דאף שגם צפסולין יעלו יכיכ קפידא
שלא ילינו דאפשר שאין כא דלא ילין מחמת שפסולין
מלכקריב וכו' ולכן אף שזמשלכ זכ"ג אור עולין גם
צפסולין מ"מ הם צפסולין שלא ככשרו זכ"ג אלא ש"מ
עולין ושייך לאסור בלא ילין שלא לפוסלן אף שלא יכיכ
חלוק לענין כקערב ע"כ ד"ק.

איפור נותר אם שייך בפסודה"מ

ונראה לי להעיר ומתחלכ נחקור אי שייך כלל דין
איפור נותר צפסולי המוקדשין וראיתי שדבר זכ
כבר נפתח בגדולי עולם בלל"ח פסחים דף כ"ח ע"א
ברש"י ד"כ אשם חלוי ילא לדון בדבר חדש כי אזכרת

נוחר שלא יוחירו עד בוקר שיין בין בזבח כשר ובין בזבח פסול ואל תחמם שכרי שבירת העלם בפסח אי לאו דגלי קרא בו בכשר ולא בפסול כיכ נוכג גם בפסול וכו' ומכ ששנינו בדף פ"ב הפסח שילא או שנעמא ישרף מיד הכוונה שמחוייב לשרפו מיד ואינו רשאי לכוהירו עד בוקר אלא שכל קרבן כ"ז שהוא כשר אינו רשאי לשרפו ובלייל שלישי אף שכבר אינו יכול לאכלו ח"א לשרפו שאין שורפין קדשים בלייל אבל קרבן שנפסל ביום זבחו חייב לשרפו ביומו וקאי עליו בכל חותירו ובקרבן כשר לא משכחת שיכיה קאי בכל חותירו ויכיה בשרפכ שכ"ז שלא נעשכ נותר אינו רשאי לשרפו וכשכבר נעשכ נותר שוב ל"ש דקאי בכל חותירו שכבר עבר ושוב אינו עובר ואין זה דומה לחמץ שנכל רגע עובר בכל יראה משא"כ קרבן שנפסל ביום זבחו זה קאי עליו בכל חותירו וכו' ובשריפכ אבל אינו בזבח ונותר גמור מקרבן כשר הוא בזבח ואינו בכל חותירו ולכן חזר ר"י ודנו דין אחר ולא כמו שפירשו בחוס' דאף איסור אכילה וכו' ונותר אלא דלא משכחת כרת דכשכח בנ"ח אינו בזבח וכשכח בנ"ח אינו בנ"ח ע"כ ועיין ל"ה שם דף ל"ד לול קטן ובמנ"ח מלכ קמ"ע וממשכ שכלים פ"ז כשר כנמלא לכאורכ ל"ע קלח.

והנראה עכ"פ דדעת הל"ה דאיסור נותר שיין בין בכשר ובין בפסול ומעשה ודאי סבר גדולכ לומר נמי בפסולין שמשלה בכן אור ועולין על המזבח מ"מ לא ילינו ואי מלינו על המזבח עובר על לא ילין אף שלא ירדו מן המזבח שכרי ראינו דכאיסור של ב"ח אינו חולק בכשרות הקרבן או בפסלות הקרבן.

גם מדברי רבא בעלמו בזבחים פ"ז יש לדייק דס"ל דאף דנקרב לגבי מזבח מ"מ עובר עליו דכרי הוא ס"ל דליכ מועלת בראשו של מזבח ואם ירדו לא יעלו וע"כ כעמם דאף שכתירכ החורכ להקריב כשכח בראשו של מזבח אפילו לאחר זמן כרצב מ"מ ליכ מועלת בו ונפסל בזמן ולכן כשירד שוב לא יעלה ואף דרבא מיירי בכשרים שכלו ליכ מועלת בו מ"מ מכ לי כשרים ומכ לי פסולים דאחרווייכו שיין איסור נותר וכדעת הל"ה ז"ל וא"כ יכיה מכאן ראי' גדולכ דגם בפסולין אף דיקרבו על גבי מזבח מ"מ אסור להשכותן משום כל ילין.

נותר ופיגול אי שיין בחדא בהמה

חן אמת מדברי הל"ה לכאורכ תמוכין כרצב מגמ' כריחות דף י"ד דנותר ופיגול בחדא בכמה לא משכחת לכ רק במשלה בכן אור ולדעת הל"ה שפיר משכחת לכ אפילו בלי משלה בכן אור כיון דגם בפסולי

קרבן שיין איסור נותר ומלחתי בנוצ"י מ"ח סי' נ"ג שכן הקשה לו בגאון מוכ"ר ר' בער אפענכיים וכו' וצ"ל ח"י דמכ שכחצ דפסולים אית זכו איסור נותר היינו רק לענין איסור ולא לעונש כרת דבעונש כרת כתיב ואוכליו עונו ישא כי את קדש ד' חלל ונכרתה ובזבח פסול לא שיין קודש חלל שכבר מחולל ועומד ע"ש ולפ"ז ככ"ג י"ל לענין איסור במשלה בכן אור דאף דאמרינן חס עלו לא ירדו מ"מ אפשר דאפ"כ עובר באיסור כל ילין אפי' בראשו של מזבח.

דרבא אי ל"ה מועלת

והנראה עיני כס' נז"כ פ"ג מכ' פסח"מ כי"א וי"ב שהקשה לדעת רבא בזבחים כ"ל דליכ מועלת בראשו של מזבח ודייק כלשון ח"ש דאחמר אברים שלו וכו' לנו בראשו של מזבח מקטיר וכולך לעולם ע"כ וכחצ כהכ לשון מקטיר וכולך לעולם ק"ק לרבא דס"ל דליכ מועלת שם דמלשון זה משמע דמעמם הקטיר כשר הוא ואיך אפ"ל כן לדידיה הא כבר בוכחנו דלאו מעמם הקטיר אחרין דלא ירדו אלא מעמם שרפכ ע"כ י"ל לומר דבאמת כ"ז שהאברים עומדים בראש המזבח גם רבא מודק דלא חל עלייכו פסול ליכ דכמזבח מגין עלייכו דלא יחול עלייכו פסול כמו דס"ל לרבא בכה וכל שכן על המזבח מקטירין אותם כמו כשר דלא חל עלייכו פסול ע"ג המזבח וזכו דקחני מקטיר וכולך לעולם ופוגחייכו לא הוי אלא לענין חס ירדו וכו' ובכה פליגי רבא ורבא דרבא אמר חס ירדו יעלו ס"ל דכיון דבשעת עמוד השחר לא נפסלו בליכ דכוי ע"ג המזבח דאינו נפסל שם ח"כ אפ"ג דאחר כך ירדו שוב אינו נפסל משום דס"ל דעמוד השחר הוא דמשי לנותר וחו לא ורבא ס"ל דלאו דוקא עמוד השחר אלא דכל דכוי חוץ לזמנו נפסל אלא דכזמן מחחיל בעמוד השחר כמובן וכאן אפ"פ שבועמוד השחר לא נפסלו האימורים משום דכוי ע"ג המזבח דאין ליכ מועיל מ"מ חיכף כשירדו למעכ נפסלו בליכ משום דכה הוי חוץ לזמנו דאימורין איין נקטירין אלא בחוץ יום ולילכ של זביחתו ולאחר מכאן נפסלו בנותר ומש"כ ס"ל דלא יעלו שוב שיעודם על המזבח לא חל עלייכו פסול אפי' לרבא ע"כ.

גדר ל"ה מועלת

והנראה מדבריו דס"ל דמכ שאמרו ליכ מועלת בראשו של מזבח פירושו אחר שנעלו מן המזבח אבל בראשו כל זמן שיכיה עליו עוד לא נפסלו אפילו לרבא ודברים אלו תמוכים הם דודאי פירוש בגמ' בראשו של מזבח משמע דכ"ז שהוא בראשו של מזבח נפסל עכ"פ לרבא ואף שדברים אלו לפע"ד פשוטין הם מ"מ אביא

לי ראי' ממח שאמרו בגמ' ר"כ דף ל' ע"כ בראשונה
היו מקבלין עדות החדש כל היום פעם אחת נשחכו
העדים מלנח ונתקלקלו כלוים בשיר החקינו וכו' והקשו
בחוס' שם וא"ת אחאי לא חשיב קלקול של מוסף שלא
הקריבו מוסף של ר"ח שאחר החמיד אין יכולין
להקריבו כדדרשין עליה בשלם צפ' חמיד נשחט (דף
נ"ח) וכ"ת דמעלה ומלין בראשו של מזבח דעליה בשלם
לא שייך חלל בהקטרה ואין מקטיר עד למחר הניחא
למ"ד צפ' במזבח מקדש פ"ז אין לינה מועלת בראשו של
מזבח אבל למ"ד מועלת מאי איכא למימר וכו' ע"ש.

ולפי סברת הנו"כ הני"ל מאי מקשים החוס' למ"ד
מועלת מאי איכא למימר הא אכתי שפיר מלי
לבעלותו בראשו של מזבח עד למחר ולהקטירו דהא
דמועלת הוא דוקא כשמסירו א"ו בדבר ברור דלרבה
דלינה מועלת בראשו של מזבח כוונתו שנפסל בראשו של
מזבח אף דכל זמן שלא הורידו מותר להקטירו לעולם
אבל אי משכח אותו שם עובר אפי' בראשו של מזבח
לרבה וזכ פשוט וברור לפע"ד.

ובן נראה מדברי החוס' זנחים נ"ו בד"כ מנין לדם
שנפסל בשקיעת החמה פי' בקונטרס דלא מהניא
ליה הלכא בראש המזבח לאכשורי למחר לזריקת ותימא
הניחא למ"ד אין לינה מועלת בראשו של מזבח חלל
למאן דאמר מועלת למח לי קרא כלילא אין יכול לזרוק
דביום לוותו כחיב (שם ז') ולמחר מיפסל בעמוד השחר
כאימורים ומשמע נמי להדיא דס"ל לחוס' דלרבה
בראשו של מזבח נמי מיפסל רק שלא ירדו אבל אם ירדו
חסור לבעלותם משום דכבר נפסלו בראשו של מזבח וכן
איחא עוד בכמה מקומות שצחי ורתיחי דגם הנו"כ
הני"ל ג"כ חזר בו בסופו מסברתו זו.

למ"ד אין לינה מועלת לא נפסל הקרבן לעולם

אבל מדברי החוס' ר"כ הני"ל לכאורה משמע דס"ל
דלמ"ד דאין לינה מועלת בראשו של מזבח אין שום
איסור בדבר ולא נפסל בזה לעולם כ"ז שהוא על המזבח
מדיחא לכו בקרבן מוסף למ"ד דאין לינה מועלת
בראשו של מזבח מעלכו לכתחילה ומלינו בראשו של
מזבח ואין שום איסור דאלי"כ תקשה גם למ"ד דאין לינה
מועלת בראשו של מזבח א"ו דדעת החוס' דליכא איסור
כלל בראשו של מזבח למ"ד דאין לינה מועלת ולקמן עוד
נאריך בזה בס"ד.

סתירה ברש"י בדין פסול לינה ברש"מ לרבא

וחנה רש"י הכא ד"ה מעלה כחז מעלה ומלינה בראש
המזבח כדכתיב והקריבו לפני ד' וכפר עליה

ולמחר יקעירנה לאחר חמיד של שחר ולינה אינה פוסלת
בראש המזבח כדאמר בזנחים צפ' המזבח לד"כ דלא
ירדו וכן כחז עוד רש"י שם ד"כ הא כל כלילא ילין
למעט ומעלן ומקטירן כל כלילא ואינו נפסל אלא
מלאן בעלות השחר כשכח למעט (ע"ש צפ"ב) הרי
נראה ברור שיעת רש"י דכשכח בראשו של מזבח אינו
נפסל כלל וכיון דאינו נפסל ודאי דאינו עובר עליו ג"כ
דכיון דאינו נפסל במח יעבור ונראה דס"ל כן אפי'
לרבה שכרי כחז לד"כ דלא ירדו ומדכחז לד"כ משמע
דגם לרבה ס"ל כן, אבל ברש"י זנחים פ"ז ע"א כחז
להדיא דלרבה דלינה מועלת והוי לכו פסולין כיון דירדו
לא יעלו וכן כחז עוד שם דף פ"ז ע"כ בד"כ כיכי
משכחת לה וא"כ לכאורה דברי רש"י נראין כסותרין
ועיין ש"מ שם ד"ה עולה כעוף וחוס' מנחות מ"ט ד"ה
ח"ל.

ובחפשי מלאחי לרבינו המ"ל פ"א מח' חמידין
ומוספין שכרגיש בזה וז"ל דע דאלינא דכ"ע
כל שלא ירדו מראשו של מזבח מקטירן לעולם מ"מ
אלינא דמ"ד דאם ירדו לא יעלו משום דלינה מועלת
אפילו אי לא ירדו נמי נפסלו בלינה ומח שלא ירדו הוי
משום דאפילו לנו בעזרה אם עלו לראשו של מזבח לא
ירדו ומש"כ כחזו החוס' דלמ"ד לינה מועלת לא מהני
שיעלה וילין אותם בראשו של מזבח משום דנפסלים
כאימורים בלינה ואע"ג שאם העלה נקטרים לעולם
כיינו משום דמזבח מקדש אח הפסולים וא"כ לפ"ז
הכיה דריש חמיד נשחט דמוקי להכיה דר"י דמעלה
ומלינה בראשו של מזבח ס"ל כמאן דאמר אין לינה
בראשו של מזבח דאין יתכן דכדי לקיים עשה דאכילה
קדשים ישחט אחר החמיד ויפסול האימורין וקא עבר
אלאו דל"י ורתיחי רש"י שכתב ס"פ חמיד נשחט ולינה
אינה פוסלת ברש"מ וכו' משמע מחוך דבריו דהכיה
דר' ישמעאל אחי אפי' כמ"ד אם ירדו לא יעלו וכו' וזה
חמוק בעיני וז"ע ע"כ.

ושישו בני מעי שצ"כ כונתי לדעת בגאון, אמנם גדולה
הוא ליה להקשות מדברי רש"י בעלמו שנראה
דבריו סותרין גם בגכ"ש שם ל"י לעיין בחוס' מנחות
ויותר כי ל"י לדברי רש"י זנחים הני"ל דמדברי
החוס' אין להקשות כ"כ דיש לומר וכי גברא אגברא
קרמיח אבל מדברי רש"י ל"ע. ומלשון בגמ' שם דאמר
רב פפא מעלה ומלינה בראשו של מזבח נראה ודאי
דאין כאן איסור כלל כהאי העלאת וכו"נ מדמקשה שם
ע"כ ועבדין מילתא לכהנים דאחי בכו לידי חקלה ואי
נימא דגם הלכה יש בו איסור גדולה כי ליה להקשות
ועבדין מילתא דאחי בכו איסורא לעשות דעובר משום
כל ילין ועיין ר"ח שם ד"ה ירושלמי.

שיטת הש"ס וראשונים בד"ץ פסול לזנה ברש"מ

גם כלום ראייתי בש"מ מנחות כ"כ ע"א חמ"כ שחמרו בגמ' ח"ר ונשא חכרן חת עון הקדשים וכו' איזה עון הוא נושא ח"ת עון פיגול וכו' וח"ת עון נותר הרי כבר נאמר לא ירצה כל אינו נושא חלל עון עומאח וכו' וכחצ בש"מ שם וח"ת מאי פריך מפיגול ונותר וכו' לא כותרו מכללן וי"ל דאשכחן כותר מכללו כנותר כגון שלן בראשו של מזבח דחו לא שייך ביה פסול לינה וכו' וכנראה דס"ל ז"ל דבראשו של מזבח לא שייך פסול לינה כלל אפילו לרצח וס"ל כדעת רש"י פסחים כ"ל חבל זה אינו דודאי לרצח איחא פסול לינה אפילו בראשו של מזבח וכן כתב שם ר"ת בחוס' להדיא דכ"כ הוא וז"ל וח"ת ונותר ופיגול היכן כותרו מכללן דאיעריך ליה לא ירצה וכו' אי נמי כותר מכללו בראשו של מזבח דאיכא למ"ד אין לינה מועלת שם בריש חמ"ד ובריש המזבח מקדש ומיכו פלוגתא דאמוראי היא וקשיא למ"ד לינה מועלת שם בראשו מכך ברייתא ע"כ וח"כ אמאי כתב הש"מ"ק בפשיטות דנותר כותר מכללו כגון שלן בראשו של מזבח וי"ע.

נותר ופיגול היכן כותרו מכללן

ולא אחת מעמי מה שראיתי עוד שם בחוס' כ"ל וח"ת ונותר ופיגול היכן כותרו מכללן דאיעריך ליה לא ירצה ולא יחשב ואומר ר"ת דפיגול כותר מכללו כבמה דלא שייך שם מחשבת חוץ למקומו ונותר כדי נסבה ואגב פיגול נקט נותר וכו' עוד י"ל דפיגול ונותר כותר מכללן במנחה כהנים כדחנן במס' מעילה י' ע"א דאין חייבין עליהם משום מעילה ונראה דס"ל לכתוב' ז"ל דפיגול מקרי כותר מכללן, ופשוטו גרמו שלא זכיתי להבין מהו דאמר במעילה דף ו' ע"ב מה"מ וכו' ומכ פיגול שהוא בידיעה וקרבנו קדוש ולא כותר מכללן אין חייבין חלל על דבר שיש לו מחירין וכו' הרי מפורש דפיגול דבר שלא כותר מכללן קרי ליה.

ובן קשה הש"מ שם שכתבו דפיגול כו' דבר שכוותר מכללן וכו' בגמ' אמרו שאינו מקרי דבר שכוותר מכללן וכל דלא שייך פיגול במנחה כהנים ס"ל להגמ' דזה לא מקרי כותר מכללן דכוותר מכללן פירושו דאף שדבר זה אסור ביחוד מ"מ כותר מכללן וכגון עומאח למ"ד כותרת בליצור דהאיסור עומאח שייך גם עכשיו בפרטות רק שכוותר מכללן חלל לצור חבל הא דפיגול לא שייך בכהנים במנחתם או הא דלא שייך בבמה אין זה מטעם שכוותר מכללן חלל דהתם לא נאסרה כלל בכחאי גוונא ואין זה נקרא כותר מכללן דכ"ג לא נאסרה ומה שנאסר פיגול לא כותר מכללן וי"ע ועיין חוס' יומא דף ס' ע"א ד"ה חד.

נחזור לדין עכ"פ נראה דהא הלכתא אי לינה מועלת בראשו של מזבח ואיכא איסור בדבר במחלוקת שנויה לדעת רש"י נראה דליכא פסול כלל אפי' לרצח ולדעת בחוס' וכמו שנראה מדברי רש"י בעלמו זכחים דלרצח איכא איסורא חבל לרצח דס"ל דלינה אינה מועלת בראשו של מזבח נראה דלד"כ ליכא פסול ואיסור ולפ"ז שפיר אילעמיד סברתי דבמשלכ בכן אור דעולין גם פסולין לא חיישינן ביה משום לא ילין עכ"פ לרצח.

סתירת הש"ס בד"ץ משלח האור בפסולין

ומעתה פש לן קושיא קשה כנרצל שפקש בגאון ז"ל וז"ל ואף שבזבחים דף מ"ג ח"ר ילחק חר"י הפיגול וכוותר וכעמא שבעלן לגבי המזבח פקע איסור בכן במשלה בכן האור כדאוקים ר' זירא וכו' ומשמע שגם הפסולין כוכשרו וכו' חבל הא מפורש בכרייתות דף י"ד באבר פיגול שבעלכו ע"ג מזבח דפקע איסור פיגול ויכיה עליו איסור נותר כשילין ואיירי ג"כ במשלה בכה האור כמפורש בחוס' שם ובזבחים בחוס' דף מ"ב ולריך לחלק דרך כשבעל אחר שנעשה נותר נפקע איסור נותר חבל בעל קודם שנעשה נותר נעשה אח"כ נותר דכיינו כשיעבור הזמן בפסול ואיסור נותר אף שלענין הקערה מסתבר שיעלו דלא יגרע בזה שנעשה לחמו של מזבח עוד בכשר מ"מ כיון שיפסל בלינה שייך לאסור בלא ילין ע"כ. וזו באמת סתירה גדולה לדברינו דגם במשלה בכן אור גם כשבעלכו על המזבח יכיה עליו איסור נותר.

חילוק בין משלח בהן האור ללא משלח

ושמו עיני ומלאחי בלאן קדשים זבחים כ"ל שכבר הקשה בן מכרייתות כ"ל וכו' דלדעתו לאו קושיא היא כלל ושיבוש הוא דהא דקאמר הכא דעולא מיירי בשמשלה בכן אור האור לענין דאם ירדו יעלו חבל באמת אפי' בלא משלה בכן האור פקע פיגולו ממנו ואם עלו לא ירדו והתם מיירי בשלא משלה בכן ופקע פיגולו וחל נותר ופריך התם שפיר דמשכחת פיגול ונותר בחד כבמה כגון שאכל אבר ח' מבמה שכיחה פיגול ונותר וחייב משום פיגול דנותר לא חל על אורו אבר משום כדפרש"י התם ואח"כ בעל אבר אחר מאותה כבמה ע"ג המזבח ולקח מע"ג המזבח קודם שמשלה האור ואכל בחד אכילה וחייב משום נותר כיון דפקע פיגול מיניה ע"ג המזבח למעלה ע"כ.

ואם נאמר כפי' בלאן קדשים הוה אחי שפיר דהתם בכרייתות מיירי שלא משלה בכן האור ולהכי בודאי חל עליו איסור נותר חבל הכא מיירי בשמשלה בכן

נותר אם ירד מן המזבח וניתוחר וזה ברור ואמת ע"כ
כעתקתי כל דבריו כי הספר אינו צמחא כ"כ.

והצ"ח מדבריו הקדושים ז"ל דכתב ממש כסברת
בגאון ז"ל דהא דאמרינן דנותר שבעל לגבי
מזבח פקע איסורו היינו דוקא באופן שכבר הי' עליו
איסור אבל היכא דנתפגל הקרבן דמעולם לא חל עליו
איסור נותר וכו' לא שייך לומר דאיסור נותר פקע כיון
דלא הי' עליו איסור נותר עד השתא וחל עליו איסור
נותר מכאן ולכבא וזו ראייה ברורה לדברי כ"ג וחרי
נביאים ניבאו בסגנון אחד. אבל אחתי פש לן חלוק בין
סברת דר"ג וברב מעיין גנים דעת כח"כ דאפי'
כשכחא עדיין על המזבח בראשו נמי נפסל ונעשה נותר
ולכרב מעיין גנים נראה דדוקא לאחר שכורידו מעל גבי
מזבח חל עליו איסור נותר במשלה בכן חל אבל כ"ז
שעדיין על המזבח לית כאן איסור נותר לעולם וזה
שדייק בלשונו ח"כ לאחר שבעל האבר פיגול ומשלה בו
כאור ופקע פיגולו ממנו אם ירד לאחר מכאן מעל
המזבח וניתוחר חיב עליו משום נותר, ואינו מוכרח כ"כ
גם ממה שכח שם וגדולה מזו הא דאמרינן דאיסור
נותר פקע כשבעל לגבי מזבח היינו איסור נותר שכיב
מקודם אבל אם ניתוחר אח"כ חייב עליו משום נותר
וכו' י"ל דכוונתו אפילו כשכחא עדיין על המזבח
וכאיסור נותר לא פקע אלא על לשעבר ולא מה שכתחיל
משעה שבעלכו על גבי המזבח ולכבא ונ"ע.

משלה בו אור אפי' במיעוטו מזבח קרימו

ומעתה לית לן מחלוקת הפוסקים לכאורה הי' במשלה
בכן כאור ועלכ על גבי המזבח הי' שייך בו
איסור מכאן ולכבא ונראה לכביא ראי' מגמ' נגד דעת
מעין גנים דאמרינן במנחות כ"ו ע"ב איחמר קומץ
מאימתי מתיר שירים באכילה רבי חנינא אומר משמשלה
בו את האור רבי יוחנן אומר משתלית בו את האור
ברובו וכו' אמר ליה רבין בר רב אדא לרבא אמרי
תלמידך אמר רב עמרם חניא אין לי אלא דברים שדרכן
ליקרב כליל כגון אברים ופדרים שמעלן ומקטירן מבוא
השמש ומתעכלין וכולכין כל כליל כולכ דברים שדרכן
ליקרב ביום כגון הקומץ וכלבונה ובקטורת ומנחת
כהנים ומנחת כהן משוח ומנחת נסכים שמעלן ומקטירן
מבוא השמש והא אמרת דרכן ליקרב ביום אלא עם זא
השמש שמתעכלין וכולכין כל כליל מנין ח"ל זאת תורת
העולם ריבכ והא עם זא השמש לא משכחח לכ שתלית
כאור ברובו לא קשיא כאן לקלוט כאן להחיר ע"כ
ופרש"י שם והא עם זא השמש לא משכחח דלית כאור
ברובו קודם שקיעת החמה ואי לא חשיב הקטרה עד
שתלית כאור ברובו איפסלו לכו בשקיעת החמה לקלוט

כאור ובככ"ג שוב לא נעשה נותר כלל, אבל כרי בגאון
ז"ל ממאן בתי' ה"ק וכוונתו נראה דעכ"פ כרי החום'
מפרשים דמיירי במשלה בכן כאור וא"כ האיך יפרנס
הסוגיא לפי דעת החום' ז"ל וכן ראיתי במלפא חיתן על
כריתות ה"ל שכביא בשם ס' מ"כ שחולק על ה"ק.
ומיכו גם הפנים מאירות זכחים ה"ל שכקשכ נמי
אפי' החום' שכחבו למכ לא פריך מאבר גופי' דאמר
עולא דאם משלה בו את האור דאפילו ירד יעלה וא"כ
ש"מ דנעשה לחמו של מזבח ופקע פיגולו ממנו וכתב
ע"ז ועובא קשיא לי לפי כבנת החום' דהא דאמר עולא
קומץ פיגול דפקע פיגולו ממנו ושרי באכילה מיירי
שמשלה בו את האור ח"כ איסור נותר נמי אינו חל דהא
כדיא אמרינן כהא הפיגול והנותר וכו' ומיירי שמשלה
בכן את האור עכ"ל והנראה דכפ"מ נמי פשיטא ליה
דבמשלה בו אור חו לא חל עליו איסור נותר לעולם וגם
אין בו שם פסול ליכא ונמלא ראי' מתרי גאונים דבמשלה
בכן כאור אין עוד איסור ליכא.

**חילוק בהעלה למזבח קודם שנעשה איסור או לאחר
שנעשה איסור**

איברא דראיתי במעין גנים שכח על דברי הפ"מ דהא
דאמרינן דנותר שבעל לגבי מזבח פקע איסור
היינו היכא דכבר הי' חל עליו איסור נותר כגון שזרק
דמו כחילכתא ואח"כ ניתוחר כבשר או באימורין ובעלן
לגבי מזבח אמרינן דנעשה לחמו של מזבח לאחר שמשלה
בו כאור אבל היכא דנתפגל הקרבן דמעולם לא חל עליו
איסור נותר כמו שפרש"י בכריתות ואח"כ בעלכ אבר
פיגול לגבי מזבח ופקע פיגולו ממנו לא שייך לומר
דאיסור נותר פקע ג"כ ממנו דאחתי לא היכ חל עליו
איסור נותר ח"כ אם לאחר שבעל האבר פיגול ומשלה
בו כאור ופקע פיגולו ממנו אם ירד לאחר מכאן מעל
המזבח וניתוחר חייב עליו משום נותר וגדולה מזו הא
דאמרינן דאיסור נותר פקע אם בעלכ לגבי מזבח היינו
איסור נותר שכיב מקודם אבל אם ניתוחר אח"כ חייב
עליו משום נותר וראייה לדברי דכמשנה למלך על
הרמב"ם כתב פ' ח"י מהפסח"מ לדעת רש"י ור"ח
כאוכל מן הקומץ קודם הקטרה אין חייבין עליו משום
נותר ועמא דוקא לאחר שקרב הקומץ ודקדק כן ממחני'
דלקמן פ' חעמא העוף דקחתי קרב הקומץ חייבין עליו
משום פיגול נותר ועמא משמע דקודם הקרבה אין
חייבין משום נותר ועמא כרי שלך לפניך דכתב להדיא
דוקא בקומץ לאחר הקטרה וכיינו לאחר שתלית כאור
ברובו הוא דחייבין עליו משום נותר אפי' דכבר נעשה
לחמו של מזבח אפי' אם ירד מן המזבח אח"כ וניתוחר
חייבין עליו משום נותר ח"כ ה"כ אם בעלכ אבר פיגול
לגבי מזבח ופקע פיגולו ממנו חל עליו אח"כ איסור

שחכה מזבח קולעו שלא יפסל בלינה כו"א משמשלכ בו
כאור להחיר שיריח לא כוי הקערק עד שחלית בו כאור
ברובו ע"כ.

והדי לן מפורש יולא דמשלכ כאור אפילו רק במיעוט
מזבח קולעו לפנין זכ דשוב לא יפסל בלינה מעתה
ועד עולם ואין לדחות דרש"י לשיטתיה חזיל דס"ל
דבראשו של מזבח לא נפסל וכמו שבבבאחי לעיל דכח
לרבה קיימינן דכח רבין בר רב אדא לרבה אמר כן
ורבה ס"ל דלינה מועלת בראשו של מזבח וכמו שכתבתי
לעיל ואפילו הכי ס"ל דמשלכ בכן כאור ואפילו רק
במיעוט מזבח קלעו דחינו נפסל בלינה שוב וזו לפע"ד
ראי' ברורה נגד הכעל מעיין גנים דס"ל אפי' במשלכ
בכן כאור שייך ביח עדיין איסור נותר לאח"כ ועולא רק
חלשעבר אמר כן.

משנה האור במקצתו או ברובו

אשר לכן נלפע"ד לומר או כדעת הפמ"א וכו"ק דכח
דכריחות מיירי בשלל משלכ בכן כאור ודלא כפי'
החוס' שם וכן מוכרח מגמ' מנחות כה"ל דמשלכ בכן
אור לד"כ לא יפסל עוד. או יאמר לחלק בין משלכ כאור
במקלל למשלכ כאור ברובו וכיין דמכ שאמרו דפקע
איסורו ואין עליו שום איסור נותר מיירי בשמשלכ בכן
כאור ברובו וכמו שאמר רבא כאן להחיר שיריח לא כוי
הקערק עד שחלית כאור ברובו ובשחלית כאור ברובו
כותרו כשיריח ככ"נ לפנין נותר כיון שחלית כאור
ברובו אין בו עוד משום איסור נותר וכה דכריחות
מיירי נמי בשמשלכ בכן כאור אבל במיעוטו ופיגולו
פקע מיני' אפילו במיעוטו וכמו שאמר רבא כאן לקלוע
שיכא במזבח קולעו שלא יפסל בלינה כוי משמשלכ בו
אפי' במקלחו אבל לפנין נותר יש לומר אף באופן שלא
נפסל בלינה וכגון במשלכ בו אור במקלחו אחתי יחול
עליו איסור נותר וכיין לאחר שירד מעל המזבח דכח
דמזבח קלעו שלא לפסול היינו רק כ"ז שכוה ע"ג
המזבח אבל כשנעלו משם ככ"י דנפסל ונעשכ נותר אבל
במשלכ בו כאור ברובו אפילו כשנעלו מעל גבי המזבח
שוב לא יעשכ נותר לעולם.

ונמצא ג' חלוקים בדבר, א) בלא משלכ בכן כאור עובר
לרבה אפילו בראשו של מזבח אף שמוחר
להקטירו ולרבה אינו עובר כלום אפי' בלא משלכ בכן
כאור בראשו של מזבח, ב) במשלכ בכן כאור במקלחו
שוב לא נפסל בלינה בראשו של מזבח ואין בו איסור
נותר כ"ז שכוה על המזבח דמזבח קלעו שלא ליפסל וזכ
לדברי הכל היינו אפילו לרבה אבל כשנעלו אח"כ מעל
המזבח יעשכ נותר, ג) כשמשלכ כאור ברובו אין בו שום

איסור לעולם בין כשכוה על גבי מזבח או כשנעלו מעל
המזבח לעולם לא יעשכ עוד נותר כיון שמשלו כאור
ברובו כו"ל כנעשכ מלוחו ולא נפסל עוד ולא יבא לידי
נותר לעולם וכמו שאמרו כאן להחיר כשמשלו כאור
ברובו. ובמשלכ כאור בקרבן פסול נמי אין בו נותר.

אפי' משלה בהן אור וירדו לא יעלו

עוד י"ל לפי מה שכתב כה"ל בפ"ג מכ' פסכ"מ כ"ו
וז"ל ומיכו נ"ל חליבה דכ"ע אס ירדו כנך פסולים
אפי' דמשלכ בהם כאור לא יעלו וכו' אבל בדברים
שאס עלה ירד לא מכני משלכ בו כאור אלא חד דרגא
דכיין שאס עלה לא ירד אבל לא חרי דרגי שאס ירד
יעלה וכו' ע"ש וא"כ ככ"נ י"ל במשלכ בכן כאור
במיעוטו מועיל דלא ליפסל בלינה דוקא בקרבן כשר
אבל בקרבן פיגול לעשות חרי דרגות חדא דיפקע פיגולו
מיניח וצ' דיועיל ג"כ דלא ליפסל בלינה נמי ולא ליכוי
נותר אח"כ עליה חדא דרגא אמרינן וצ' דרגות לא
אמרינן ולכן בכריחות דמיירי במשלכ בו כאור במיעוטו
פקע פיגולו מיניח אמנם כוי עדיין נותר לאח"כ ועיין
בבבבא ככ"ח זבחים מ"ג ע"ב ארש"י ד"כ פקע ועוד
עיין במ"ל פ"ג מכל' פסכ"מ הע"ו ובראשון נראה.

עשה דחמיר דחי עשה דקל

ע"ן חוס' פסחים נ"ט ע"א אחי עשכ דפסח דחית ביח
כרת ור"י מחרץ דעשכ דחמיר דחי עשכ כקל,
ועיין חוס' זבחים ל"ג ע"ב ד"כ לפנין מלקות איחמר,
דעשכ שיש בה כרת חמור ודחי לאו ועשכ, ומשמע
לכאורכ דפליגי אכאן ודו"ק ועיין גינת וורדים כלל ע'
ד"כ נמלינו למדין ודו"ק. ובגמ' יבמות כ' ע"ב מכי
חיתי ממילא ופסח שכן כרת ועיין יד מלאכי כללי
עשכ.

דף נ"ט ע"ב

בשר שלא הוכשר לאכילה אם אסור להביאו לבית.
הפסול

אמר ל"י רב שמן בר אבא לר"פ וכו' אמר ל"י רב אשי
לר"כ וכו' וכה כמה דלא מחקטרי אמורין כהנים
לא מלי אכלו בשר וכו' וכמה דכהנים לא אכלו בשר
בעלים לא מחקטרי ומשני כיון דלא אפשר וכו'. ולכאורכ
לפי כו"א דרב אשי גדולכ מזו כו"ל להקשות דכיון דלא
מחקטרי אמורין כהנים לא מלי אכלו כיאך יכולין
להקריב חטאת ומעלה ומלינו כה כיון דחטאת נאכלת
ליום ולילה א"כ נפסלת בלינה בעלות השחר ונמלא גרם

קדשים לבית הפסול ול"ע. אם לא שנאמר דלפי הכו"א ס"ל דכל שלא נקטרו האימורין וכבשר לא הוכשר לאכילה ליכא זיב דבשר איסור שלא להביא לבית הפסול ורק דבשר שכבר ראוי לאכילה יש בו איסור זה ול"ע.

לכשר שיפסל כלומר בשר הכעוה ומאי חולמא דבשר שלמים שנקריב חטאת ונבואחו לבית הפסול בשביל בשר שלמים שיאכלוהו בעלים וא"כ בלי קושיא דבעלים לא מתכפרי חקש הקרבה גופי' האיך מלי מקריב ולהביא

דף ס' ע"א

בדין המומר לערלות וביאור שימות הראשונים בזה, ובגדר פסול הערל בקרבן פסח ודין מקצת ערלה אי פסלה

אמנם אי קשיא לפענ"ד לפ"ד כר"ח כיון דכאי ערל דמומר לערלות הוא דכתיב אבל ערל שמוחו אחיו מחמת מילכ אוכל בקדשים א"כ למ"ל קרא הא האי בכלל בן נכר הוא.

מומר לערלות אי הוה מומר לכל התורה

עוד יש להקשות להרמ"א יו"ד סי' רס"ד ס"א שכתב דמומר לכל החורב או שהוא מומר לערלות דינו כעו"כ וכיון דלר"ח האי ערל דמומר לערלות עסקין א"כ הרי דינו כעו"כ וממילא פסול לפסח ולמ"ל קרא דערל הוא וברי הוא בכלל בן נכר. בן אמת דדברי הרמ"א כבר הקשתי עליהם מגמ' חולין דף ד' ע"ב ככל שוחטין ואפילו כותי ואפילו ערל ואפילו ישראל מומר ופריך האי ערל כיכי דמי חילימא מחו אחיו מחמת מילכ האי ישראל מעליא הוא אלא פשיטא מומר לערלות וקא סבר מומר לדבר א' לא בוכ מומר לכב"ח כולל מבואר דאפילו מומר לערלות לא הוי מומר לכב"ח כולל ועיין רש"י מומר לערלות מצטע במלכות זו ועיין בגרע"א שם ובאחרונים ומה שחי' כש"ך בענין זה וכנראה דאין בן דעת באחרונים ע"ש.

עוד יש לדייק דבסמוך דף ל"ו ע"א וז"ל ואילטרין למיכתב ערל ואילטרין למכתב בן נכר דאי כתב רחמנא ערל משום דמאוס אבל בן נכר לא מאוס אימא לא לריכא ואי אשמעינן בן נכר משום דאין לבו לשמים אבל ערל לבו לשמים אימא לא לריכא ע"ש. ומעשה בשלמא לרש"י שפי' ערל שמוחו אחיו מחמת מילכ שפיר קמחלק בין בן נכר דאין לבו לשמים לערל שלבו לשמים אבל לר"ח דכאי ערל הוא משומד א"כ ערל נמי אין לבו לשמים וקא"ת יש לדחוק דכוונתו דעכ"פ בשאר מלכות וכמ"ד מומר לדבר אחד לא הוי מומר לכב"ח ול"ע.

ערל שמוחו אחיו מחמת מילה אי מעכב בפסח

והנה כיראים מלכות קט"ו כתב הזכיר יולרנו שלא יאכל ערל חרומה ואפילו הוא כהן ואזכרתו ועושו למדנו וכו' ר"ע אומר אינו לריך כרי הוא אומר איש

רש"י ד"כ לערלים ישראל שמוחו אחיו מחמת מילכ וכן פסולין מלאכול פסח דכתיב כל ערל לא יאכל בו ע"כ. וכן פי' בסמוך דף ל"ו ועוד בכמה מקומות וביצמות דף ע' ר"פ ערל פרש"י ערל כהן שמוחו אחיו מחמת מילכ וכתבו החוס' פי' הקונע' וכו' וכן נראה דלא דמי לערל שלא בזמנה דמיצטע לן בגמ' אי בוכ ערל (לקמן דף ע"א) דהתם כיוולא בו לא בוכ בר מילכ בשום מקום אבל אחר ח' אע"ג דא"א למול מפני הסכנה הוי ערל כיון שביגע בזמן וכו' ע"ש.

מי הוה הנקרא ערל שאמור בקדשים

ובת"י הקשה דא"כ אינו מלכות למולו פירושו למול את עצמו לפי שהוא חנוס וכו' כמו מילכ שלא בזמנה וקשה דבגמ' צפי ערל קטן מהו לסוכו שמן של חרומה ערלות שלא בזמנה מעכב או לא מעכב ואמאי לא פשיטא ממחניחין דערל שלא בזמנה הוא לכן פרי"ח דערל ר"ל משומד לערלות ע"כ ובחוס' חגיגה דף ד' אבא דר"ע מרבה ערל כעמא הקשו אמאי אילטרין מיעוט לעיל גבי פסח חיפוק ליה מעמא ותי' דהתם ממעטינן ערל שמוחו אחיו מחמת מילכ דלאו כעמא הוא וכתב דזכ דוקא לפרש"י דמפרש בהם ערל שמוחו אחיו מחמת מילכ אבל לפר"ח דמחו אחיו מחמת מילכ הוי חנוס יש להקשות לר"ע דמרבה ערל כעמא אמאי אילטרין קרא לערל דפסח חיפוק ליה מעמא ותי' דמהם ידעינן לעמא ע"ש.

ובת"א חגיגה שם הקשה דא"כ הא דתנן (בגמ' זבחים דף י"ז) ערל פסול לעבודת מקרא דיחזקאל כל בן נכר ערל לב וערל בשר לא יבא אל מקדשי לשרתני ולר"ע חיפוק ליה מעמא דתנן בהם דמחלל עבודה ובשלמא לפרש"י איכא למימר דכאי מיירי בערל שמוחו אחיו מחמת מילכ אבל לפר"ח קשה ע"ש אלא דבכא קושיא בלמה כתבו כרשב"א וברמב"ן ובריעב"א יצמות כנ"ל דאכ"כ לר"ע לא לריך מקרא דיחזקאל וקרא דיחזקאל לא צפי אלא לר"א וכבר ליינן בזה בישרש יעקב דאישתמיטתיה להשאג"א במחכ"ח דברי הראשונים שם בזה ע"ש.

איש לרבות הערל ושמתהי שרבותיו חולקין יש מכן
אמר ערל שמתו אחיו מחמת מילכ כוי ערל ואסור
בפסח וכייו דחנן הערל וכל בעמחים לא יאכל בחרומה
דחרומה מפסח ילפינן ופסח בכהוא ערל חנן ובגמ'
אמרין דערל דחנן כהם לבו לשמים א"כ במתו אחיו
מחמת מילכ קאמר דאילו ערל במרד אין לבו לשמים
(וב"ב לעיל בעלמי כוונתי לראי' זו) וי"מ ערל במרד
קאמר וראי' דאמר כהם ערלות שלא בזמנה דכייו קודם
שמיני לא מעכב דכתיב כמול לכם כל זכר וכאי לאו בר
מילכ ואומר דערל שמתו אחיו מחמת מילכ לאו בר מילכ
כוא ורואה אני לשון ראשון וראי' לדבר בשבת ירושלמי
בפ' ר' אליעזר דמילכ שמואל אמר אחזתו חמכ נוחניס
לו ל' יום אוחן ל' יום מכו לסוכו שמן של חרומה מן
כדא הערל וכל בעמחין לא יאכלו בחרומה וכאי ערל
כוא רב אחי בשם ר' חננאל בר חייה אמר אין ערל
אלא מיום שמיני ולכלן וכל ז' ימים מותר לסוכו שמן של
חרומה מזה למדנו שאין ללמד ערלות לאחר שמיני אפי'
שאינו במרד מערלות קודם ח' ע"ש.

גרא מדברי ברא"מ ז"ל דראיתו מירושלמי דמחלק בין
קודם ח' לאחר ח' דערל קודם ח' לא מקרי ערל
ולאחר ח' מקרי ערל וכן כביאו כהוס' נמי יבמות
כנ"ל וז"ל ובכדיא מחלק בירושלמי בין ערלות שלא
בזמנה ובין שכביע זמנו למול אלא שסכנה היא לו
ומיכו כהוס' כחבו וז"ל אלא שבזכ חולק על כש"ס שלנו
דכהם פשיטא ליה דערלות שלא בזמנה לא כויה ערלות
ואכיל בחרומה ובש"ס שלנו בעיה כוא ולא איפשיטא
ע"כ ולר"ח ז"ל דס"ל דמאחר דכירושלמי חולק אש"ס
דילן דפשיטא לכו דערלות שלא בזמנה לא כוי ערלות
ובש"ס דילן מיבעיה ליה א"כ ע"כ ס"ל נמי שלא לחלק
בין ערלות שלא בזמנה קודם ח' ובין ערלות שלא בזמנה
לאחר ח' וכגון שסכנה לו למול דבחדא מחתא נינהו. אלא
דלפ"ז גם ראיתו של בירא"מ לפי' בראשון שהוא שיעת
רש"י אינה מוכרחת דברי ראיתו מכאי ירושלמי כוא
וכא בש"ס דילן חולק אירושלמי כנ"ל וממילא אין ראי'
מירושלמי נגד ר"ח.

א קיי"ל בירושלמי דיכי דהבבלי העלה בתיקו

איברא דנראה דדבר זה במחלוקת שנויה דראינו
מלאכי אלקים בעלי קרנים מנחמים בכלכ
בבעיה דלא איפשיטא בגמריין ואיפשיטא בירושלמי דעת
כרמב"ם לפמ"ש ככ"מ בו בפע"ו מכל' חרומות ובפ"ו
מכל' ממרים דלא שבקינן מאי דפשיטא ליה לירושלמי
משום מאי דמספקא לן בחלמודא דידן וכן כתב כר"ן
ספ"ק דקדושין וז"ל וג"ל דאפי"ג דלא מפשיט בגמ' דילן
ילפינן לכ מדגרסינן בירושלמי וכו' כילכך אפי"ג דבגמ'

דילן מספקא לן שבקי' ספיקין ונקטינן פשטייכו וכ"כ
כש"ך יו"ד ס' קמ"ב וכת"ח ובנמק"י פ' השואל דף
ק"ד א' לדעת כר"י"ק וכרמב"ם ובראשון לליון דף ע"ז
סע"א וכת"ח פ"א מכל' ע"ז וכמגילת אסתר לחיון
קל"ד וכנכ"ג בס' דינא דחייא חלק א' דף קכ"ט ע"ב
אבל ברא"ש ר"פ מי שמת ס' ג' כתב על פשיטותא
דירושלמי משמע דפליגא אגמ' דילן דסלקא בחיקו וכן
נראה מחוס' יבמות כנ"ל שכתבו דכירושלמי חולק
אש"ס דילן גם מדברי כרשב"א ז"ל שכתב שם דבעיה
דרב חמא לא איפשיטא ושכ"כ ר"ח וכ"כ כרשב"א ז"ל
דבעי דר"ח לא איפשיטא משמע דס"ל דפשיטותא
דירושלמי לא מכריח ספיקא דילן וא"כ י"ל דר"ח נמי
בשיטתיכו אזיל.

דאנא כרמב"ם פ"א מכ"ח כתב אבל סכין אח כקטן
בשמן חרומה בחוך שבעה שכולד כל שבעה אינו
חשוב ערל ולכאורכ בגמ' יבמות כויה בעיה דלא
איפשיטא וע"כ דכרמב"ם לשיטתיה דכיון דאיפשיטא
בירושלמי פסק כן וכבר חמכ ביד מלאכי ס' ל"ד אכ"מ
שכתב בפ"א מכל' חרומות וז"ל אבל סכין אח כקטן
וכו' בר"פ הערל בעיה דאיפשיטא וחמכ דברי אדרב
בעיה דלא איפשיטא כוא ורבא דחויי קא מדחי ליה וכן
הקשכ בס' בני יעקב הכותה על כרמב"ם דף רל"ב וע"ש
באריכות.

דאנא שיטת דרא"ש במל' תוך שמונה מדיני

דאנא במה שכתבו נלפענ"ד לישב שיטת ברא"ש שכתב
דאם מל בחוך שמונה ימים בדיעבד ילא ידי
מלוותו וחמכ כש"ך יו"ד ס' רס"ב ס"ק ב' ד"כ עבר
ומל כו' ומלו חוך ח' עליו ועיין שאג"א מה שכתבין
לחמכ בדבר אחאי מכני ע"ש ובאחרונים. ולכנ"ל
נלפענ"ד כך דנראה לחדש דלכירושלמי דס"ל דקודם ח'
חלוק מלאחר ח' וקודם ח' אין לו דין ערל א"כ פשוט
שאם מל בחוך שמונה לא קיים כמלכ כיון דליכא ערל
ליכא מילכ ומכ שחתך לא כוי אלא כמחתך בבשר
בעלמא וא"כ כשכביע יום שמונה כרי נעשכ בגדר חיוב
אלא שאין עוד ערל ונריך להעיק דם ברית אבל למ"ד
דגם קודם שמונה יש לו ערל וקטן אסור לסוך בשמן
של חרומה א"כ אם מל קודם יום כשמיני כרי סילק אח
הערל אלא שלא קיים מלוא וזיוס כשמיני ולכן ברא"ש
לשיטתיה דס"ל דש"ס דילן חולק ולא איפשיטא בעיה
דר"ח וא"כ קודם שמונה כו"ל עכ"פ ספק ערל וא"כ
אם מל קודם שמונה קיים כמלכ בדיעבד עכ"פ וא"ל
להעיק דם ברית דבספק דאורייתא אזלינן לחומרא וכיון
דכעפה דם ברית כוא חבלכ וכחובל חייב משום חובל
מדאורייתא לכן שפיר ס"ל דאם מל בחוך שמונה אינו

לריק לחזור ולכעוף ממנו דם בריח וכרמזים ודעמיח
לשיעתייכו דפסקו כירושלמי לא מכני וכנן ודו"ק.

ישוב לרמב"ם בשחמו למולדים

ובמ"ש נלפענ"ד לישב שיעת כרמזים שכתב צפ"צ
מכל' ק"פ כ"ו שחמו למולדים וזרק כדם לשם
מולדים וערלים פסול שחמו למולדים שיחכפרו בו ערלים
פסול שכרי יש מחשבת ערלים בזריקה וכתב הראצ"ד
בכשגות א"א כל דלא ככלכתא דרב אשי דכח צהרא
קא פסיק מקצת ערלה לא פסלה ל"ש בשחיעה ל"ש
בזריקה ועיין כ"מ ולח"מ לשם. ולפענ"ד נראה צהקדם
קושיא אחת דרש"י פ"י טעם פסול של ערלים הוא משום
דחינם רחוקים לאכול מפסח וז"ל כאן בד"ה לערלים וכו'
וכס פסולים מלאכול פסח דכתיב כל ערל לא יאכל בו,
וביותר מבואר ברש"י בסמוך ס"א ע"ב ד"ה וערלה וז"ל
וערלה פוסלת מכחי טעמא נמי דרחוי לאכילה בעינן
מבואר דפסול ערל הוא מטעם דרחוי לאכילה בעינן
ומעשה יש להקשות הרי בלאוכליו ושלל לאוכליו קי"ל
דכשר דמקצת אוכלין לא פסלה א"כ ערלה דכפסול
משום דחינו רחוי לאכול לא יבא חמור מלאוכליו וא"כ
כמו בלאוכליו ושלל לאוכליו כשר משום דמקצת אוכלין
לא פסלו ככ"ג בלמולדים ולערלים לא חפסל משום דפסול
ערלות דכו"ל שלל לאוכליו שאינו רחוי לאכול וכל
לאוכליו ושלל לאוכליו גופי' כשר, ולי"ע לכאורכ.

ערלה דמי פסול צמחי או פסול באכילה

אמנם נראה להסביר הדברים דכדבר חלוי במחלוקת
ירושלמי ובבבלי כנ"ל דנלפענ"ד לחדש דלעת
כירושלמי דקודם ח' ימים מותר לסוך בשמן ולאחר ח'
ימים חסור א"כ נראה דכחיסור חלוי בערלה כלומר
דפסול ערלה הוא פסול עזמי שכרי קודם שמונה נמי
כרי כ"י לו דלדול בשר הנקרא ערלה ואפי"כ לא כ"י
פסול מלאכול בחרומה ומלאכיל ולא פוסל אביו
מלהקריב פסח בקינור לא כ"י לו שום דין ערל ולאחר
שמונה מיד נעשה ערל ונפסל מלאכול בחרומה וא"כ זה
פסול עזמי כלומר שנחחדש דין של ערלה שפוסלת לאכול
בחרומה אבל למ"ד דאין נפ"מ בין קודם שמונה ובין
לאחר שמונה י"ל דזה אינו ענין אלא של פסול אכילה
ולא פסול עזמי כלומר דכפסול אינו פסול בעלם אלא
עד שיחחוק ולא שנחחדש פסול חדש לאחר שמונה, ואלא
עד שיחחוק בערלה ואפילו קודם שמונה נמי כמ"ש
ברא"ש דכעיקר שלא יכ"י לו דלדול בשר זה על בשרו
ועל גופו ושיחקנו בדבועה ודו"ק.

ומעתה י"ל דכרמזים לשיעתייכו דפסק כירושלמי צפ"א
מכ"ח כנ"ל דערל חוץ שמונה אין לו דין ערל
א"כ ע"כ מיום כשמיני מחחיל לו ערל וכח פסול עזמי
ולא משום מלאכל ולכן ס"ל לשם מולדים וערלים פסול ואל
חשיבני דברי מקצת ערלה כשר כיון דכל עיקר כל
דמקצת ערלה כשר כיינו רק להסבירים דחיסור ערלה
אינו אלא בשביל שאינו רחוי לאכילה ולא משום דערלה
פסול עזמי הוא וזה אינו לעצם כירושלמי כנ"ל ולכן
שפיר ס"ל דאפילו מקצת ערלה נמי פוסלו אבל הראצ"ד
ס"ל כרב אשי דחיסור ערלה מטעם דחינו רחוי לאכילה
הוא וא"כ ככ"ג מקצת ערלה לא פסלה ולכן כתב זה
דלא ככלכתא וכל אחד לשיעתייכו.

בתורה לר"ת מומר לערלות מה הוא

ברם מכ שנלפענ"ד בישוב שיעת ר"ח דלכאורכ יש
להקדים עוד קושיא חדא דבחוס' יבמות כנ"ל
פר"ח דמומר לערלות כיינו משומד לערלות וכן פרש"י
חולין דף ד' כנ"ל מצטע במלכ ז' חמס בחגיגה פר"ח
שדואג מחמת כלער וכן פ"י ככ"מ פ"ד מכל' שחיעה
כל' י"ד ע"ש אבל מחו אחיו מחמת מילכ כוי אנוס
ולכאורכ יש נפ"מ גדול בין משומד לערלות ובין ערל
שדואג מחמת כלער דכחי לא כוי מצטע במלכ ולא
מומר להכעיס אלא הוא בעל פחדן ואינו רוצה או שאינו
יכול לסבול כלער שיכ"י לו בכהמלו ולכאורכ כני מילי
סחראי נינכו מכא דיבמות.

ועיין רמזים פ"כ"מ פ"י מסנכדרין כעיקר כ"ג חילוק
בין בעל תלכ או אינו מאמין ועיין גם רמזין
עכ"ח עכ"פ חרור אשר לא יקים את דברי החורכ
כזאת.

ג' מיני ערל הם

והנראה מזה דס"ל לר"ח דתלכא מיני ערל כס חדא
ערל שמחו אחיו מחמת מילכ וכשני ערל
שדואג מחמת כלער וכשלישי משומד שמצטע במלכ ז'
ולפ"ז אחי שפיר דערל דאחי הקישה דר"ע לרבות ערל
כעמא לערל משומד ואחי קרא דפסח וכל ערל לא יאכל
בו לערל כדואג מחמת לער וערל שמחו אחיו לית ליה
מיטעא ושפיר כו"ל ישראל גמור ומותר לאכול בפסח.
ושפיר מיושבת קושיא החוס' חגיגה וגם שאר בקושיות
שחקשו וגם כל דאמר בפסחים אבל ערל לבו לשמים
דמיירי בערל כדואג מחמת לער דלבו לשמים דכל לא
כוי משומד, ונדחית ראיית ברא"ס מזה ומיושבים נמי
דברי ברא"ס בזה ודו"ק.

ומיזשבת נמי קושיה בע"א מהא דגמ' זכחים דלמ"ל קרא למעט ערל מעבודת ח"ל מהא דר"ע ולכנ"ל אחי שפיר דמדרי"ע לא שמענו רק ערל משומד אבל ערל מחמתא לער לא שמענו. חלל דקלח קשח מגמ' חולין שאמרו שם כחי ערל ככ"ד חי שמחו אחיו מחמת מילכ כחי ישראל מעליה חלל במומר ולכאורכ אחי לא משני חלל בערל שדואג מחמתא לער ומשמע דלח חילקו צבחי ולי"ע. שוב בעיר אחד מחלמידי הכולל דישיבתינו בקדושא דביד אברהם על גליון יו"ד סי' ב' ס"ז מומר

לערלות פרש"י פ"ק דחולין מצטע במלכ ז' וכן משמע מחוס' והקשח דבס"ח כתב כמחצר מומר להכעיס אפילו לדבר אחד דינו ככוחי ואפשר דס"ל דמומר לערלות כיינו שאינו נימול מחמתא לער דכ"ל לחיובין ע"ש. הכה ס"ל להב"י ז"ל דכחי ערל בחולין כנ"ל מיירי דוקא בשלח מל מחמתא לער אמנם רש"י נראה לשיטתו דמפרש בכל מקום ערל שמחו אחיו מחמת מילכ ח"א לו לפרש מחמתא לער וכמ"ש לעיל.

דף ס"א ע"ב

בדין שחטו למולין שיתכפרו בו ערלים ושחטו לאוכליו לזרוק דמו שלו לאוכליו, וביאור פלוגתת הרמב"ם והראב"ד בדין מקצת ערלה אי פסלה

שחטו למולין על מנת שיכפרו בו ערלים בזריקה רב חסדא אמר פסול רבב אמר כשר. ופרש"י שחטו להאכילו למולין מנויין אבל יתכפרו בו בזריקתו ערלים או מנויין או שאינן מנויין, ובסמוך חלל אמר רב אשי צבחי קרא קמפליגי פרש"י וכשיכפרו בו ערלים דקאמר שאין מנויין עליו קאמר ומשום מחשבתא שלא למנוייו אבל במנויין עליו ושחטו למולים שכן נמי מנויין לזרוק דמו למנוייו ערלים שבהם לצדס דכויח כולל זריקה לערלים מנוייו דכ"ע פסול ובערלים שאינן מנויין ומשום מחשבתא שלא למנוייו פליגי וצבחי קרא דשלא למנוייו בזריקה מהכא נפיק. הכה צריש דבריו פי' שחטו למולין שיכפרו בזריקתו ערלים בין מנויין ובין שאינן מנויין וצבחי דר"א החילוק דשחטו ע"מ לזרוק לערלים מנויין עליו לכ"ע פסול ובערלים שאינן מנויין ומשום מחשבתא שלא למנוייו פליגי רבב סבר דאין זה שינוי בעלים דכחי ערל לאו בר כפרה הוא ור"ח סבר דכ"ל ככלל שינוי בעלים.

ולכרמז"ס אפילו בזריקה ובאכילה נכפכו סברותיהם דלכרמז"ס אינו פוסל אפילו בשחיטה ולכחוס' פוסל.

פסול ערלים הוי פסול בגברא או באכילה

והראב"ה לפענ"ד דכחוס' ד"ה שחטו למולין כתבו דככ"נ פליגי בשחט לאוכליו ע"מ שיכפרו שאינם אוכלין כגון חולל וזקן דפסל ציב רב חסדא כמו בערלים ואע"ג דקראי דמייחי בערל כחיצי דמחד קרא דלפי אכלו נפקי וכו' נראה שיטתם דערלים ואוכלין שוים בדיניהם דפסול ערל נמי משום שאינו ראוי לאכילה הוא וכמ"ש רש"י ע"כ ד"ה בערל פוסלת מכחי טעמא נמי דראוי לאכילה צעין, אמנם נראה דשיטת כרמז"ס דפסול ערלים אינו מטעם אוכלים חלל שהוא פסול בגברא וכמ"ש לרבב אליבא דרב אשי מה הוא דבר כפרה אף חזירו דבר כפרה לאפוקי כחי ערל דלאו בר כפרה וא"כ הפסול צעלם בגברא שאינו בר כפרה וכמ"ש לעיל ראיות דכרמז"ס ס"ל דפסול בערל פסול עמי הוא ולא פסול משום אוכלין ולפ"ז שפיר מובן החילוק בין כרמז"ס לכו"ס' דכחוס' דייקו דכ"ה דבשחט לאוכליו נמי פליגי דמחד קרא נפקי ולכרמז"ס לא שוי לכדדי.

וי"ל דכרמז"ס לשיטתיה דבגמ' פליגי רבב ורב חסדא ואמר רבב מנא חמינא לכ וכו' ודין הוא הואיל וערל פוסלת ועומאח פוסלת וכו' או כלך לדרך זו הואיל וערל פוסלת וזמן פוסל וכו' נראה למי דומה וכו' ח"ל זאת ורב חסדא אדרבב לאידך גיסא ח"ל וכל ערל וכו' עד ח"ל זאת שחיטה הוא דמקלח לא פסלה אבל ערל אפילו מקלח פסלה וכ"כ מאי חומריה דזריקה דלח מקצת פיגול חלל בזריקה, נראה דרבב ור"ח נחלקו למי לדמות כחי ערל לעמא או לזמן ורב

והרמב"ם פ"ב מהק"פ כ"ו כתב שחטו למולים וזרק כדס לשם מולים וערלים פסול שזריקה חמורכ שהוא עיקר הקרבן שחטו למולים שיכפרו בו ערלים פסול שהרי יש מחשבתא ערלים בזריקה שחטו לאוכליו לזרוק דמו שלא לאוכליו הפסח כשר ואין אדם יולא בו ידי חובתו לפי שאין מחשבתא אוכלין בזריקה וכתב כלח"מ וזרק כדס לשם מולים וערלים וכו' צחוס' נראה דפליגי בהם אהך דכתב רבינו ז"ל דס"ל דדוקא כשחשצ בשחט שחיטה ע"מ להכפר בו ערלים פסול אבל שחטו בכשר אע"פ שאח"כ זרקו לשם ערלים כשר וכן פליגי במ"ש רבינו שחטו לאוכליו לזרוק דמו שלא לאוכליו דכתב רבינו דכשר ולדעתם פסול דכס משוים ערלים לשלח לאוכליו וכו' ע"ש ולי"ע צמח פליגי כחוס' וכרמז"ס דלדעת כחוס' לא פסול חלל בשחיטה

מנא חמינא לה וקשכ ח"כ איך קאמר רב אשי דלא פליגי דכא ולכן פסק כרב חסדא וכלישנא קמא אבל כראצ"ד וכתום' ס"ל דכאי ראי' בגמ' קמייחי לה ושפיר דחב רב אשי ראי' זו ומוקי לה בקרא דונרנא וא"כ שפיר פסקו כרב אשי דכא דתרחא וק"ל.

מקצת ערלה פוסלת דוקא בעיקר זריקה ולא במחשבת שחיטה

והנה הרמב"ם כתב שחטו למולים וזרק כדס לשם מולים וערלים פסול שזריקה חמורה שכוה עיקר הקרבן שחטו למולים שיתכפרו בו ערלים פסול שכרי ים מחשבת ערלים זריקה כהנא לראשונה ל"ז דמתחלה כתב זורק כדס לשם מולים ולשם ערלים דכיינו מקלע ערלס נמי פוסלת ח"כ למח חזר ושנכ שחטו למולים שיתכפרו בו ערלים פסול דמשמע כולל ערלס ולא מקלע ערלס ול"ל דס"ל דוקא עיקר זריקה ממש הוא חמורה כיון שכוה עיקר הקרבן ולכן פוסל דכא מקלע ערלס אבל כשחטו למולים ע"מ שיתכפרו בו ערלים פסול רק ככולל ערלס אבל במקלע ערלס אינו פוסל דשחיטה לא חמורה הוא לפסול דמחשבת דמקלע ערלס אבל זריקה ממש פוסל אפילו מקלע ערלס וזכ לפענ"ד נכון דלשון כרמב"ם.

ולפ"ז י"ל דמח שסיים עוד שם שחטו לאוכליו לזרוק דמו שלא לאוכליו בפסח כשר וכו' לפי שאין מחשבת אוכלים זריקה י"ל נמי דדוקא כשחשבו דשחיטה שחיטה הוא דס"ל דכשר משום דאין מחשבת אוכלין זריקה אבל זריקה ממש כגון שזרק דמו שלא לאוכליו ככ"י דפסול לדעת הרמב"ם דס"ל שזריקה חמורה שכוה עיקר הקרבן אלא דראיתי לככ"מ שם שכתב וז"ל מלאחי כתוב וכו' אם זרק דמו שלא לאוכליו כשר דאין דין מחשבת אוכלין אלא דשחיטה בלד ע"ש ול"ע דלפום ריבועא כי אפשר לחלק וכנראה דגם לככ"מ לא כי פשיטא ליה אלא שמלא כתוב כן ול"ע.

מחשבת מועיל בשחיטה, ושלל למנויו בזריקה

וראיתי בתום' רי"ד שכתבין כרוב דכא שמעתיא וכתב נמי דשחיטה הוא דמועיל מחשבת ודשחיטה זריקה אמר אני זורק לשם ערלים לא פסול כלל דמחשבת שלא לאוכליו כגון חולל וזקן ערל ועמא לא פסול אלא דפסח ומדכתיב איש לפי אכלו חכוסו לא פסול אלא דשחיטה ומחשבת שלא למנויו דכוי שינוי בעלים פוסלת זריקה דלא גרע משאר זבחים ומש"כ לא חני דמחני' כני מחשבות אלא דשחיטה ולא דלחח משאר עבודות כדס ובזכ מפרש מחלוקת רב ורב חסדא

חסדא מסיק מדרשא דזאת דריש מקלע ערלס משום חומרא דזריקה דקבע לפיגול וכוה מחשבת חוץ לזמנו וברמב"ם פסק כרב חסדא ודלא כרב אשי ח"כ ס"ל דערלס עשה מקלע ערלס ככל ערלס ח"כ שפיר פסק דערלס כוי פסול עלמי ואין זכ פסול משום אוכלין.

מקצת ערלה אי פסלה

והנה הרמב"ם כתב שחטו כקשכ לברמב"ם למח פסק כרב חסדא וכלישנא קמא כא רב אשי דכא דכא דתרחא פסק מקלע ערלס לא פסול ל"ש דשחיטה ל"ש זריקה וככ"מ במלין בעד הרמב"ם ז"ל ותמכ על כראצ"ד וז"ל ויש לתמוך דכא לא אמר הכי (רב אשי) אלא דדרך דילמא וביאך כתב דרב אשי קא פסיק דמקלע ערלס לא פסול ורבינו משמע דלא שנקינן מאי דפשיטא ליה לסתם גמרא אליבא דרב חסדא משום מאי דמסקא לרב אשי ע"ש ולאחר נשיקות עפרות זכ לו לפענ"ד לודקין דברי הרמב"ם ולא זכר כשר עת כתבו דגם כתום' כאן ד"כ שחטו כתבו וז"ל ועוד דרב אשי מסיק דרוב לא פליג דכא אדרב חסדא כרי שכתבו לכדיא כדברי הרמב"ם גם כפי' ר"ח כאן כתב לכדיא וז"ל וזכ רב אשי ודחב כאי תירולא לאמר וכו' וכ"כ כתום' רי"ד ע"ש, גם מח שטען דלא דחב רב אשי אלא דלשון דילמא כהנא דסופו מיכו קאמר אלא אמר רב אשי רב חסדא ורב וכו' וכל מקום דכתיב אלא משמע דכד דכד כיכ מכראשון ולכן תמיכה ככ"מ בזכ ל"ע.

הא דאמר רבה מנא אמינא ל"ה, מי אמרה

ומידיו לפמ"ש נראה גם בזכ דברמב"ם לשיעור דס"ל כרב חסדא וכלישנא קמא ולכן פסק ערלס ואפילו מקלע ערלס פסול וכפי' ר"ח כאן ד"כ ורב חסדא אדרב, אלא דכא גופא תקשכ למח לא פסק כרב אשי וכי' נ"ל לומר לפמ"ש דכאיך אמר רב אשי דרב חסדא ורב דכאי קרא קמיפלגי וכלא רב גופיח קאמר מנא חמינא לה כרי דרב ורב חסדא ס"ל כלישנא קמא ודכא פליגי ולא בקרא דרב אשי ול"ל דמח דאמר בגמ' אמר רב דכא חמינא כגמ' אמר לה כלומר דכגמ' מפרש פלוגתיכו דרב ורב חסדא ורב אשי דחב כא ראי' מצרייתא זו ומוקי פלוגתיכו בקרא דונרנא לו אלא דשוב ראיתי בתום' רש"י על מס' פסחים שכתב קושיא זו וז"ל תימכ דכא רב גופיח אייתי סיעתא מן כצרייתא וכניחו בל"ע ע"ש נראה דס"ל דכא דאמר רב מנא חמינא לה רב גופיח אמר.

ומעתה י"ל דברמב"ם מפרש כא דאמר רב מנא חמינא לה כתום' רש"י דרב גופיח אמר

ורב אשי וכחצ אבל פחרון כמורכ מוכיח דס"ל דאיכא מחשבת פרלכ בזריקה ואש"פ שלא חישב עליה חלל בשעת זריקה מדמפלוג בדברי רב ורב חסדא בין פרלים מנויין לפרלים שאינן מנויין ואמר דפרלים מנויין דכ"ע פסול וכי פליגי בפרלים שאינן מנויין ואם איחא כו"ל לפלוגי נמי דכי פליגי בפרלים שאינן מנויין וכגון דלא חשיב עליהו חלל בשעת זריקה ולא בשעת שחיטה מדלא חפלוג ככי מוכיח דסבר כמורכ דפרלים מנויים פסול מחשבת פרלכ חפילו בשעת זריקה ואש"פ דלא חישב בשחיטה כלל ע"כ.

הנה נראה דמפרש בדברי רש"י דס"ל כהרמב"ם ז"ל דפרלים חפילו חישב בשעת זריקה נמי פסול ועיין לעיל בדברי רש"י ד"כ בני חביב וד"כ ח"ל זאח דמשמע בפסוק ח' הואיל דפסול פרלות וכיינו שחיטה דכח חליל לפסוקות ובסוף הפסוק שם ס"א ע"ב ד"כ ח"ל זאח פסוקת שלימה בפסוק פרלות ולפסול ל"ש שחיטה ל"ש זריקה ויש לעיין בכ"ז כי אין כו"ג כעת.

מקצת ערלה אי פסלה

שם בגמ' חלל אחר רב אשי רב חסדא ורבב ככאי קרא קמיפלגי. ויש לחמוק שכרי לעיל קאמר אחר רבב מנא חמינא לה. וי"ל דלאו רבב הוא דקאמר לה חלל כש"ס הוא דקאמר לה חליבא דרבב וכמ"ס בסמוך ורב חסדא אדרבב לאידך גיסא כרי דכויא שקליא ועריא ובגמ' מיייתי חליבא דרבב. שוב מלאחי בחוס' כרשב"א שחקש כן וז"ל חימב וכו' רבב גופי' אייתי סייפתא מן כברייתא וכניחו בל"ע.

ולולי דמסחפינא כי' אפשר לישב בזכ מחלוקת הרמב"ם וכרשב"ד דהרמב"ם פ"ב מהק"פ כ"ו פסק כרב חסדא דמקלח פרלכ פסול וכרשב"ד חמכ עליו דכא רב אשי דכח בחרח קא פסיק מקלח פרלכ לא פסול ל"ש בשחיטה ל"ש בזריקה ע"ש ועיין כ"מ ולח"מ ובמחירי ולכנ"ל י"ל דכח פליגי דהרמב"ם ס"ל דרבב ע"מ כביא ראי' מברייתא ח"כ רב אשי דר"כ לחדש דר"ח ור"א פליגי בקרא דונר"כ לו דחוי' הוא שכרי רבב גופי' לא כח כוחיב ולכן לא פסק כרב אשי אבל כרשב"ד מפרש דכאי סייפתא לרבב בגמ' מיייתי לה ואחי רב אשי ודחי לה וממילא קיי"ל כרב אשי שהוא בתראה וק"ל.

כל אי משמע רובו אי כולו

תוס' ד"כ דילמא כאי כל פרל חפילו כל דכח, אש"פ דפלוגתא דתנאי הוא וכו' עיין ע"ז ח"ה סי'

חקפ"צ סק"ג בישב קושיה בלבוש דחקנו לומר מלך על כל העולם כולו שהוא כפל לשון כל העולם כולו וכח דדייקו בשכח"ג בחקון לשונם כיון דכל יש לומר רובו ולכן דייקו כולו לגמרי ולא רובו ואולי דוקא בר"כ הקפידו בזכ וכמ"ס המג"א לענין דיוק בזכריו לחיים לומר כלמ"ד בשו"א ומיכו עיין בגין אריאל פ' קרח כי כל העדכ כלם קדושים ולא רובו ועיין כוריות ג' ע"ב בכח"ט קיי"ל רובו ככולו וכחכ כחכ כל עדת שהוא כלו ול"ע ובחורכ עוד כי כל שאור וכל דבש ובארכתי בזכ.

דף ס"ב ע"א

ער"ל דאי בעי מתקן נפשיה

דאי צעי מתקן נפשיה. הקשה לי אחד מחלמידי לשיטת רש"י דערל כיינו שמחו אחיו מחמת מילכ ח"כ מאי קאמר דאי צעי מתקן לנפשיה כח חסור לו למול משום סכנא ויפכ בעיר, שוב מלאחי כן שחקש בס' ישרש יעקב ר"פ בערל ועיין בגכוח מהרש"ם על מס' פסחים כאן. ולפום ריבעא אמרתי לפמ"ס כרשב"א ובריעב"א וכ"כ הנוב"י דכשנחגדל וכבריא שוב חייב למול ח"כ שפיר אי צעי מתקן נפשו. איברא דיש לכאורכ לעיין באיך אחי שפיר כח כיון דכשנחגדל ולא מל שוב כו"ל בכלל מומר לפרלות לפי שיטות אלו וקלח אמרתי דאפשר כגון שמחככ למוכל שימולו וכאי אינו יכול למול עלמו ח"כ משכחח לה ואכתי צידו הוא לתקן ואפ"ה מומר לפרלות לא כוכ.

שנית כי' נראה לפמ"ס חוס' חולין דף ד' ע"ב ד"כ שמחו אחיו מחמת מילכ שנימולו כשכן גדולים ומחו ולדידכו ודאי קשכ באיך מחרץ דאי צעי מתקן נפשיה כח חסור משום סכנא ועיין לב ארי' שם מה שחקש וכביא מדברי הריעב"א, חמס ח' עוד וז"ל ח"י חפילו בשמיני וכגון שחלינו בכן וראו שנבלע בכן דמן ע"כ נמלח לפי שיעתן חס לא חלינו ולא ראו שנבלע בכן דמן לכאורכ כו"ל עכ"פ בכלל ספק פק"י ואם אינו רוצה למול יכול לומר דספק"י דוחה מילכ ואינו מל ומיכו כיכי דאיכא מלכ ודאי כגון בקרבת פסח יכול למול ולקיים במלכ וידחח ודאי מלכ ספק פק"י, אבל אינו מחוייב לככניס עלמו בספק פק"י חלל אי צעי ואחי שפיר דאי צעי וכנ"ל.

ל"ת מדינת בשוא"ת או ל"ת דרבנן בקו"ע די עדיף

תוס' ד"כ כי לית ליכ, ואין להקשות אי מדרבנן באיך יתחייב פסח אחר כח קמיייתי חולין לעזרכ לא כיא כיון דלא יזרוק כדס אינו יולא, ונראה דמוכח

משנגנו ספר יוחסין תשש כחן של חכמים

שם בגמ' אמר רב מיום שנגנו ספר יוחסין תשש כחן של חכמים, ול"צ מכ שייכות לכה חכמים עם ספר יוחסין, ונראה לפמ"ש ז"ל (יבמות מ"ז ע"ב חוס' ד"כ קשים גרים) דאין כשכינכ שורכ חלל חמשפחות מיוחסות שבישראל ועיין קידושין ע' בחוס' ונדכ דף י"ג ועליכס אמרו סוד כ' ליראיו וכיון שנגנו ספר יוחסין ואין יודעין להתיחס על משפחותם תשש כחן מכן וזכ כוונת רש"י שנגנו מהם עממי תורכ שכיו צו דלכאורכ חינו מוזן כשנגנו ספר יוחסין חמאי לא בעתיקו לעלמן עממי כחורכ וחח"כ יגנוזו כספר יוחסין ולכנ"ל אחי שפיר שזחמת עם ספר יוחסין נגנו עממי תורכ ע"ד סוד כ' ליראיו למשפחות מיוחסות וכנ"ל. ועיין קידושין ס"ב ע"ב ודף ע"א ח"ר יוחנן כיכלל בידינו כוא וכו' ע"ש.

עוד י"ל זכא דלא בעתיקו לעלמן עממי כחורכ, דכרי ח"ר יוחנן מיום שנגנו ספר יוחסין תשש כחן של חכמים. פרש"י שנגנו מכן עממי תורכ שכיו צו ע"כ. ויש לדייק כיון שכיו ככן עממי תורכ חמאי לא כחצו לכן עממי תורכ שכיו צו כשנגנו כספר יוחסין חלל גנוזו כספר וכדברי תורכ ועממי כחורכ עם כיוחסין. וי"ל דכרי אמרו דלריך לומר כדבר זשס אמרו כמבואר במס' מגילכ וכיון דאלו כיו כוחצין כעעמים כיו לריכין לומר זשס אמרס וח"כ לריכין לכחוצ כל כספר יוחסין וכא כרי נגנו ולכן לא כחצו כעעמים.

פסח שעברה שנתו וביאר דברי רש"י

רש"י ד"כ שעברכ שנתו שולד אשתקד קודס ראש חדש ניסן וכפרישו לשס פסח וכי מעא ראש חדש ניסן ועברכ שנתו חו לא חזי לפסח דכתיב זכר בן שוב וכו'. ויש לדייק מכ שכתב שולד קודס ראש חדש ניסן וכי מעא ראש חדש ניסן עברכ שנתו כול"ל סחס שעברכ שנתו דכיון שעברכ חו לא חזי לפסח וכו' ועוד למכ כתב שכפרישו אשתקד לשס פסח וכלל די כשכפרישו לאחר שעברכ שנתו לשס פסח וזחמת שכמאירי כתב סחס "עברכ שנתו כגון שולד אשתקד קודס ארבעכ עשר ועכשיו כפרישו לשס פסח שנתל שכפרישו למכ שאין ראוי לו שכרי חין פסח זא ביתר משכ סחמו לשלמים כוא עומד וכו' ע"ש.

וגר"א דרש"י בכיון דייק דבגמ' אמרו כפסח שעברכ שנתו ושחצו בזמנו וכו' כנכ אמר כפסח כלומר

לעבור אדאורייתא זשכ ואל תעשכ ואל יעבור אדרכנן זקוס ועשכ, ומכזאכ שגזרו זשזח אפילו זעשכ שיש צו כרת ליכא למילף דכחס גזירכ מיוחדת שכעמידו דזריכס אפילו זמקוס כרת, ודו"ק.

ומא דאך משלח קרבנותיו

תוס' ד"כ ערל ועוד קשכ לר"י עמא חין משלח קרבנות וכא זעי סמיככ ואפילו למ"ד זיחכ זמקלח לא שחכ זיחכ ל"ל אפשר דמעיל ידיכ וסמין דכא זפרק כל כפסולים (זכחים ל"ג) חמרינן כל כסומך ראשו ורובו מכנים מ"ע כל כה זעינן וחי' כו' דמייירי זעופות חי נמי זזכור ומעשר, ועיין רש"ש מכ שכקשכ. ולכאורכ כ' אפשר לישכ לפ"מ דקיי"ל כנכנס מחאוריו אפילו נכנס כלו חוץ מחעמו חינו חייב על זיחחו דדרך זיחכ חסרכ תורכ ועיין שזעפות י"ז ע"ב דכתיב וכזח חל כזית דרך זיחכ חסרכ תורכ ועיין חוס' שס ד"כ אפילו וח"כ כ' אפשר שיכנס מחאוריו ויכנס כל גופו חוץ מחעמו ויכול לסמוך ולעינן עומאכ לא שמיכ זיחכ ול"ע.

דף מ"ב ע"ב

וח"ב כוחרכ וכו', משמע דעומאכ כוחרכ זפסח לכ"ע ולא דחויכ.

הפסח שעברכ שנתכ, עיין גליון זכחים י"א, ועיין חוספתח פ"ד כאן.

לקמיה דר' יוחנן ח"ל כו' לא ללודים כו', עיין קידושין ע"א ע"ב זעירי כוכ קא מישחמיע מיניכ דר' יוחנן דזני זבל מיוחסים עפי ודו"ק.

מעם שלמדה ברורי' מג' מאות רבנותא

תלח מאכ שמעחת זיומא (דשוחא) מג' מאכ רבנותא. יש לדייק קלח מכ שלמדכ מחלח מאכ רבנותא ולא מחכס אחד, ואולי לפי מכ דקיי"ל שאין מלמדין תורכ עם נשים ואפילו זנתו אמרו כל כמלמד אח זחו תורכ כאילו מלמדכ חיפלות (סועכ כ"א ע"ב ועיין ש"ע יו"ד כל' ת"ח) חלל שאס זחל לשחול כלככ חלל חכס מורין לכ ולכן זחכמחכ ידעכ שכן כוא ככלככ שחסור ללמוד לנשים, כלככ מחכס לחכס ושחלכ שחלכ אחח וכלככ לכ וכן מכל חכס כלככ אחח עד שלמדכ שלס מאות כלכות משלס מאות רבנותא וק"ל.

שכיב בספר יוחסין מלוי וכיו מסתכלין בספרי יחוס כשנשאו כיב השכינה שורכ עליהם חזל משגזזו ספר יוחסין ונעשין ח"ח אפילו חינו מיוחסין ואין השכינה שורכ עליהם ומאז חשש כחן שרואים ח"ח ואין השכינה שורכ עליהם.

דף מ"ג ע"א

ביאור מתי היו התראות ספק

במתני' השועט את הפסח על החמץ עובר בל"ח וכו', ובגמ' שם בפ"ג במאי קמפלגי וכו' חלל בכה"ס קמפלגי וכו' ופי' בקונטרס דמלקות ליחא חלל בכה"ס ובחוס' שם ד"כ כה"ס כחצו מחוץ פ"כ משמע חלל כיו הכרחא משום כיון דלא ידעינן לאו הכרחא הוא ולא נכירא לר"י דמכ לנו חס ספק למחרת חלל שיבא ודאי למותר דלא נחב הכרחא חלל לכבדחין בין שוגג למזיד ול' בקוני' נמי יש ליישב דכ"ק כיון דאין לא כיו ידעינן לאו הכרחא היא שיכול המותר לכבדחין ולומר שוגג בייחתי ע"כ וכעין זכ פירשו עוד בחוס' במס' שבועות ל"ז ע"א דר"כ כזיד דלא חשבו ספק כיון דלמותר אין ספק דבא בעדים זוממין אי כיו לריכס הכרחא כיו מתרינן בכו אפי"ג דמתריס בכה אין יודעים חס כס משקרים ועיין במכרש"א שם קושיא מוכריי בן לב שמא יש עדים אחרים ומכרש"ל שם. וכן כחצו בחוס' כחוצות ל"ג ע"א ועיין חוס' מכות ע"ו ע"כ דר"כ במאי קמפלגי.

כשאמר המותר אעפ"כ אם יכול להיות התר"ם

ודבר' החוס' ל"ז במה שפי' לשון בקוני' שיכול המותר לכבדחין ולומר שוגג בייחתי לא ידענא במאי קמיירי דאי בכה"ס בן כדרך המתרינן ע"כ מיירי כשאמר אעפ"כ ובחיר עלמו למיחא או למלקות ועבר חוץ כדי דבור וכמו שאמרו בסנהדרין דף ח' ע"ב ע"ש ובחוס' שם ד"כ מניין ופי' רש"י שם ש"ל יודע אני שכן אני מוזכר ואמר אעפ"כ וכו' ועשה ובחיר עלמו למיחא וכן כחצו במצ"ס פי"ג מכל' סנהדרין וז"ל ולריך שיחיר עלמו למיחא ויאמר ע"מ כן אני עושה ואח"כ יכרג ולריך שיעבור חיקף להכרחא בחוץ כדי דבור ע"ש ובכ"מ שם. וכיון שכן ע"כ ככ"נ מיירי שהכרחא כיחא באופן כ"ל באעפ"כ וא"כ ודאי מזיד גמור הוא בשעת הכרחא, ומעשה איך יכול לומר אח"כ שוגג בייחתי הרי בשעת מעשה כודם לעדים דמזיד כי' ואיך שוב יכול לכבדחין דבריו הראשונים עם העדים.

וראיתי בגליון כה"ס לרבינו הגרע"א שבועות ל"ז ע"ב שחקר לומר דאפשר דכיו כה"ס כגון שכו

שכח כשחלל פסח עזר שנתו וסובר רש"י שמיירי שפרישו אשחקד לשם פסח וא"כ ע"כ שולד כרצב קודם פסח שברי בקרבן לא כשר חלל מיום השמיני וכלאכ וכל שבועת ימים נקרא מחוסר זמן עיין במצ"ס פי"ג מכל' היסורי כמזבח כ"ח ועיין מל"מ שם דלא מכני בזה כלל ליה חדשיו ובספ"ד דערכין דף י"ח מבואר דנקדשים שנה שלימה צעינן דכחצו בן שנתו א"כ ע"כ דפסח שערב שנתו לריך לכיון לכל הפחות שבוע ימים קודם זמן שחיעת הפסח ולכן לייר רש"י כגון שולד אשחקד קודם ניסן לדייק דכופרש לשם פסח אשחקד ודלא כהמאירי ודו"ק.

בספר יוחסין הובאו דרשות בעניני יוחסין

רש"י ד"כ נגזו נשחכה, ול"ז. ונראה דודאי מתחילה נגזו ספר יוחסין וכמ"ש חלל דאמרו במס' קידושין (פ"א ע"א) דפעם בשבוע כי' מוסרים לחלמידיהם סדר יוחסין ואכתי כיו יודעינן עכ"פ בע"פ חמנס לאחר שנשחכה גם אז חשש כחן וכבן.

ובזה יש לבדן המשך כגמ' אמר מר זוטרא בין חלל לחלל עמינו ד' מאכ גמלי דרשא ופרש"י מחלל לחלל שני מקראות בן ופרש"י גדולה ביניהן ולחלל ששכ בניס וקא חשיב ואילו בבניס וסיפא דפרשחא וחלל בני חלל ומאי קמ"ל ונראה דבאמת באיך כחצו עטמי חורב בספר יוחסין כנ"ל וכל חורב שבוע"פ חסור לכחצו חמנס נראה דכני דרשות דקאמרי מיירי דדרשות צעניני יוחסין ושפיר כיו כוחצין ולזה שלא חקש מנ"ל עטמי חורב בספר יוחסין אחי אחימר ולמפרש שדרשו כל כך כרצב דרשות צעניני יוחסין.

ומה מאל מובנים דבריכה ז"ל מצוריה שלמד ספר יוחסין בשלש שנים ולכאורכ חסור לאשכ ללמוד חורב (פי' סופ"כ) וכל דאמר דלמד חלל מאכ שמעחח ל"ל דמיירי בכלכות שכנשים לריכות לכן, ולכנ"ל אחי שפיר דיוחסין יכול ללמוד דאין בכלל באיסור ואדרבא גם כס לריכין לה.

ומיירי נמי מכ דאמר ליה ר"י לר' ישמעאל ניהנייך מר בג' ירחי שקל קלא ופתק זיב כו' דכ"כ כרצב דרשו בין חלל לחלל א"כ כ"ש בכל ספר יוחסין וא"א ללמוד בג' חדשים.

עוד כי' נראה לפמ"ד ז"ל קשים גרים לישראל כספח (יבמות מ"ז ע"ב) ובחוס' שם ד"כ קשים דקשים גרים לישראל לפי שמחערצין בכה ואין השכינה שורכ חלל על משפחות המיוחסות שבישראל ע"ש ומעשה כ"ז

אמנם צמח שכתב בלח"מ שם דלח"מ למכ ל"י לר"י
עממא אחרינא לימא עממא משום כ"ס ומשמע
דס"ל דבאמת לבסוף דכרין וס"ל דאין כאן כ"ס כלל
לא זכיתי לבזין דכריו ז"ל דכא דכביא ר"י עממא
אחרינא שם משום דאמרי' בגמ' וכו' אפליגו צב חדא
זימנא ולכן אינו מן הדרך לפלוג בדבר חרי זימני וע"כ
דמשום עממא אחרינא כביאו ככא כחנא אמנס ודאי
אי לא פליגי צב כוי שפיר עממא משום דכוי כ"ס ולכן
גם למסקנא ככא כוי כ"ס רק שיש עממא אחרינא למכ
כביאו כאן ולאו כ"ס קמ"ל כאן ודו"ק ועיין מנחות ע"ח
ע"ב וכו' איפליגי צב ול"ע. ועיין מה שכתבתי בדברי
בלח"מ כללו (צסי' כ"ז ח"ב משו"ת משנה בלכות).

דיוצא לנו שעכ"פ החראצ במקום שאומר המותר
אעפ"כ חייב אף דכוי ספק למחרת כיון דכוי
ודאי למותר וכן נראה לכדיא מדברי הרמב"ם כ"ל
וכן כתב בנב"י מ"ח סי' ס"א שבמקום שקבל החראצ
לא חשבינן זה לספק כלל שמה ביטל בלבו שברי קבל
החראצ וצו הגאון ז"ל הוסיף להביא ראיה לדבריו
מדברי החוס' גיטין ל"ג ע"א דמעמידין כל דבר על
חזקתו כמו שבוטל עכשיו ע"ש ועיין באו"ח ח"מ סי' ע"ג
ס"ק י' מתוך אימת המלקות יחחרת וח"ס יו"ד סי' ע'
ד"כ ישוב ומכר"ץ חיות גיטין ל"ד ומ"ל פט"ז מה'
סנהדרין ודו"ק בכל זה.

בקושית השו"ת א"ך לוקח ע"י לאו דלא תשחמ

וראיתי להגאון בעל שאג"א סי' ע"ז שהקשה אגמ'
כ"ל וז"ל וכשחא יש להקשות דמ"מ בין לר"י
ובין לר"ל אם החמץ עמו בעזרה לכ"ע לוקח עליו וכיכי
משכחת לה דלוקח על לאו זה דלא תשחמ על חמץ הא
מלי למימר דכבר ביטל את החמץ קודם זמן איסורו
וכמו שאין עובר על כל יראה לאחר שביטל כ"י אינו
עובר על לא תשחמ על חמץ לאחר ביטולו כיון דכאי
חמץ לאו דידי' הוא וכו' אינו חייב וכו' ע"ש. עוד הקשה
שם דאפילו למ"ד כ"ס שמה החראצ כל כי כאי גוונא
לאו החראצ הוא כלל דכיכי דמי כ"ס כיכי שהדבר
עומד להחזר לאחר זמן דעבד איסורא אלא שבשעת
החראצ ספיקא הוא כגון שצופה שאוכל כבר זה היום
ועבר היום ולא אכלו נחצר דעבד איסורא ועבר על
שצופתו אלא שבשעת החראצ כו"ל כ"ס וכו' אכל כוי
א"א להחזר לעולם אי עבר אחימרא דרחמנא או לא
דכא אפשר להחזר לעולם בכהירא קשחע שביטלו קודם
זמן איסור כל כ"כג לכ"ע ודאי לאו החראצ הוא וא"כ
כיכי משכחת לה דלוקח על לאו זה דלא תשחמ על חמץ
וכו' עיי"ש.

העדים קרובים נשואיהם בשעת החראצ וכו' חושב
שכ"ד לא יחייבו אותו בחראצ זו ואח"כ מחו
נשואיהם וכו' קרובים ונחרתו שכשרים להעיד עליו
א"י בכ"ג החראצ ספק כוי וכוונתו נראה שבשעת
החראצ לריך המותר לידע שאפשר לחייבו בעדות זאת
ואי לאו לעולם כ"ס מקרי א"כ ככ"י כ"י אפשר להמליא
בכ"ג וכגון שידע שא"א לחייבו באותם עדים אמר
אעפ"כ ודו"ק וקל"ה כ"י אפשר לדייק מלשון רש"י
סנהדרין דף ס' ע"א שכתב דכ"ז שאלו בגלות אין
אימת צ"ד מועלת עליהם לדון דיני נפשות ע"ש ועיין
ע"ז ד' ע"ב חוס' ד"כ ש"מ. אמנס הדרנא כי חדא דלא
דמי לגמרי לדכחם ועוד מפני כבודו של הגאון ז"ל שפסע
שם ספיקתו לאידך גיסא מגמ' יבמות דף פ' ע"ש
ובחוס' ד"כ נעשה.

בדין התריס וקושית הלח"מ ע"י הרמב"ם

ובינותי בספרים וראיתי בלח"מ פ"א מה' ק"פ כ"כ
אמה שכתב הרמב"ם שם בשוחט את הפסח
בזמנו וכי' לו קזית חמץ ברשותו לוקח כתב וז"ל וא"ת
וכא פסק רבינו ז"ל צב' סנהדרין דכ"ס לא שמה
החראצ וצ"ד חמץ נשחט דף ס"ג משמע דכך כוי כ"ס
כדכתב רש"י ז"ל ובחוס' ז"ל דהמותר מי יודע אלא אם
ידע שיש חמץ לאחד מן החבורה וי"ל דמעיקרא דכוי
סבר דפלוגתא ב"ס כוי אמר כ"י אכל לפי האמת דלא
פליגי צבא מיירי דידעין דהמותר ידע דכיינו שאמר
בפירוש אעפ"כ אני עושב דל"ת כ"י חקשי ל"י בגמ'
לפי המסקנא למכ ל"י לר"י עממא אחרינא לימא עממא
משום כ"ס אלא ודאי איירי דהמותר ידע בודאי
כדכתבנא ובכ"י נמי איירי רבינו ז"ל כו' ע"ש.

ונראה סברתו ז"ל דמפרש בכוונת החוס' שברי הס'
חבורה כולל ובעדים החרו בשוחט ובזורק לפי
דעת החוס' שפי' ד"כ או דלא מחייב בעל החמץ רק
בשוחט או בזורק ולדעת הרמב"ם אף המקטיר את
האימורין דכס עשו מעשה אכל בני החבורה פעורין
דלא עשו מעשה וא"כ שפיר מלינו שיאמר אח"כ שוגג
בייתי כגון שהחמץ כ"י לאחד מבני החבורה ובעדים
החרו בשוחט וזורק א"כ אע"פ שאמר אעפ"כ מ"מ יכול
לעטון אח"כ שוגג בייתי דלא כ"י יודע שיש לזה ודאי
חמץ, וע"כ ל"ל כן דל"כ חקש סברת המקשה בגמ'
שמחלוקת ר"ל לומר דכ"ס קמפליגי ואי מיירי שכו' לו
החמץ וגם החרו לו בעלמו מאי כ"ס שייך כאן וכנ"ל
ודו"ק ובנ"ב מ"ח סי' ס"א פי' בדברי החוס' דכוי כ"ס
שמה כבר כלל ונחצער ואח"כ רואין שהוא עדיין צעין
ע"ש וקל"ה ל"ע דכי לא מיירי ג"כ שמונה בקופסא סגור
ומסוגר שבודאי אין לחוש שמה כבר נחצער וברור שהוא
עדיין צעין וי"ל.

גפנו ע"ג חבואחו של חבירו כו' ר"י ור"ש אומרים אין אדם מקדש דבר שאינו שלו ופי' כרע"צ משום דכתיב לא חזרע כרמך כלאים משמע כרמך ולא כרם אחר וכ"כ בר"ש שם נמלא גם איסור זריעת כלאים ליכא רק בכרם ושדכ שלו עיין ברמב"ם הל"כ פ"ג כע"ז וכ"כ במנ"ח מלכ רל"ח ולפ"ז קשה במחני' דאייירי בשביעית ולי"כ שלו ובאיך חייב משום זורע כלאים וחי' האחרונים לפי"מ דמבואר בש"ס דנדרים מ"ב ע"ב דגוף הקרקע איננו הפקר בשביעית רק הזרעין ועיין ר"ן ונמק"י בצ"מ פ' הובב ושפיר מקרי כרמך אף בשביעית ועיין שו"ת מוכרש"ס ח"א סי' קמ"ט ובקשה ז"ל דבאיך משכחא לך מלקוח בזורע כלאים דילמא הפקיר בשדכ ולא כו' שלו וליכא כלל וא"כ כו' הכר"ם ובאיך מחייב מלקוח וכן הקשה בס' חמדת ישראל קו"י נ"מ אות נ"ט ועיין שם מה שחי'.

ולפי מה שכתבתי לא קשה שכרי הכתראה ז"ל בחוק כדי דיבור להמנע דאל"כ יכול לעטון שכתחי וא"כ ככ"ג מיירי שבעדים החרו בו בשעת זריעת שאסור לזרוע כלאים וקבל הכתראה באעפ"כ ובחור ע"מנו למלקוח ובחוק כדי דיבור זרע כלאים ובעדים עמדו שם משעת הכתראה עד לאחר הזריעה ולא שמעו ממנו שהפקיר וכדעת הר"ן שהפקיר לריך להוציא בשפחיו אפילו בינו לבין ע"מנו ולא די מה שפקיר בלבו וככ"ג ודאי אינו יכול לעטון שהפקיר מקודם הזריעה ולא מקודם הכתראה דאל"כ כי' לו לומר לעדים שכבר הפקיר בשדכ כיון שידע שיחייבוו בעדים וכנ"ל וא"ל דסו"ס כו' הכר"ם כיון דעכ"פ בשעת הכתראה עדיין בספק קיימין דילמא יפקיר קודם שיזרע או לא יפקיר זה אינו כלום דא"כ לעולם נימא כ"ס דילמא לא יעבור על האיסור וספק יעשה וספק לא יעשה ואפי' נימא דלא דמי מ"מ חנן אחזקתו דכשתא מוקמינן לי' כמו שכתבתי כבר בשם החוס' (גיטין ל"ג ע"א) לענין נזיר ונדרים וככ"ג כן הוא דכשתא קמן בחזקה שלו הוא כמו שבודק לעדים ולא חיישינן דילמא יפקיר בחוק כדי דיבור וק"ל.

וא"ל נמי דלכו"כ כ"ס דכרי בידו להפקיר עד אחר שישרשו הזרעים ואז ודאי דוחק לומר דעמדו בעדים עמו עד לאחר השרש וכו' שכתב השאג"א כעין זה בבבלי דבריו לעיל ע"ש זה אינו דכא הזורע כלאים לוקח על הזריעה כדאיתא בגמ' ורמב"ם פ"א מה' כלאים וז"ל הזורע שני מיני זרעים כאלה בארץ ישראל לוקח שנאמר שדך לא חזרע כלאים ואחד הזורע או המנכש או המחפכ וכו' ועיין רדב"ז שם ובכ"מ ובמ"ל ודו"ק בכ"ז.

ואני בעניי לא זכיתי להכין דבריו ז"ל דודאי חי כו"ל חמץ בעזרע ואלו מחרים בו ומקבל עליו הכתראה ודאי לאו כ"ס הוא ואין בידו לעטון שבעלו מקודם כיון שאנו מחרים בו שהוא חמלו ומקבל עליו שכן הוא חמץ שלו שוב לא מכימן לומר בעלתי מקודם זמן איסורו וכו' שכתבתי לעיל בעזכ"י גם מה שכתב דכ"כ לא כו' כ"ס כיון דלעולם חי אפשר להחזיר חי עבר או לא כיון דאפשר לו להחלל לעולם שבעלו מקודם לשיעורו ז"ל אזיל בזכ דמכני החללות כזכ חמס ל"ט שכרי ככה מיירי שבודק לעדים ואמר אעפ"כ א"כ איך יחזור ויאמר שכבר ציטל החמץ שהוא ביעוף דבריו לעדים וכי כל כמיני' הוא להכחיש ומכ החללות שייך כאן שבעלו קודם זמן איסורו כרי לאחר זמן איסור עדיין בודק דשלו הוא.

ואין לומר שעדיין יש לו החללות שבעלו לאחר הכתראה קודם שהשיעור חזק שכרי השג"א כתב שיכול לעטון קודם זמן איסורו בעלו זמן שהשיעור ודאי לאחר זמן איסורו הוא ובכ"ג שוב לא מכני ציטול כלום ודוקא ציטור צעי וכו' שאיתא בגמ' ופוסקים דציטול דלא מכני רק קודם זמן איסורו, בר מן דין לא מצי לעטון ככי שכרי בעדים עמדו שם משעת הכתראה עד לאחר שהשיעור כיון שהשיעור לריך להיות חיכף הכתראה בחוק כדי דבור ואלו בעלו בזמן כזכ בעדים כיו שומעין בעלו ועכ"פ לדעת הר"ן דס"ל דהפקיר דוקא צפכ צעי וממילא כיון שלא שמעו בעדים שהפקיר ודאי לא מצי עטון ככי ובפרט דאז לא מכני בהפקיר וכו' שכתבתי.

חן אמת שהגאון שם כתב לאמור דדוחק לומר דמשכחא לך כגון דלא זזו בעדים מחמת ידו משעב שבה חמץ זה לרשותו עד שזכ ששחט הפסח על החמץ לא כתב אלא לשיעורו שבה לומר דלר"ש משכחא לך כגון דלא זזו וכו' וזה ודאי דוחק לומר דדוקא ככ"ג קאי בכחוב חמס לפי מה שכתבתי ודאי אינו דוחק דלעולם בעדים שם הם ואדרבא עוד ראוי לדברינו דעכ"פ גם בגאון ז"ל מודק דאי כו' שם בעדים ולא זזו ממנו לעולם דחייב רק דדוחק לי' לאוקמי בכ"כ ולדידי לא צעי לי' דכיון שקבל עליו הכתראה וחזקתו דשלו הוא ושוב כו' בעדים אחר עד לאחר המנעש לעולם ולא מצי לעטון ציטל וכנ"ל. ול"ט גם מה שכתב דכ"ג לא כו' כ"ס לפעני"ד ודאי כו' כ"ס כמו שכתבתי בענין לעיל בעזכ"י.

בהא דמחייב מלקות אבלאים אף דהיי בהתר"ם

ותב עיני צליונים לחורב כלל ג' שהקשה לפ"מ דמבואר במשנה כלאים פ"ז מ"ד במסכת אה

כלאים תלוי במחשבתו רק בשלא זרע בידים

האמנם מה דעדיין לא ניחא לי דבמס' כלאים פ"כ מ"ו כרואה ירק ואומר לכשאגיע חלקטנו אפילו כוסיף מאתים מותר ע"ש. וחזינן מכא דאיסור כלאים תלוי במחשבת האדם, וכן מלינו ענין זה בחוס' יבמות פ"ג ע"ב דר"כ אין אדם אוסר דבר שאינו שלו וז"ל ומ"ש מנותן נבלה או חלב בחבשיל של חברו שנאסרו ותי' ואור"י דדבר התלוי במחשבת האדם כפי וכו' ואיסור כלאים נמי תלוי במחשבת האדם כמס' כלאים פ"כ מ"ו גבי כרואה ירק כשאגיע חלקטנו וכו' ע"ש וכיון שכן שכלאים תלוי במחשבת שפיר קשה דכיון כהר"ם שכרי יכול לעטון שלא היחב מחשבתו כן כיון שדבר תלוי במחשבתו.

אלא נראה דגם כאן לא חזרה כח דמכ שאמרו דכל תלוי במחשבתו לא אמרו כן רק כיכי שלא זרע לדעתו הכלאים רק רואה כלאים שכבר נזרעו כגון רואה ירק במתני' דאז ודאי תלוי במחשבתו ואם חשב לכולי' אינו עובר אף שכוסף מאתים כיון דמחשבתו לכולי' משא"כ כשזרע כלאים בידים אי אפשר לו לומר שיפטר דכרי מחשבתו ניכרת מחוץ מעשיו ואז אין לו לומר שלא כי' מחשבתו לכך ואין אין מאמינן לי' בזכ כיון שמעשיו מוכיחין כיפך זה וכן חלקו בחוס' לכדי' דב"ב דף ג' ע"ב דר"כ נחישא ועסק כל שעה לגדור וז"ל אע"פ שכוסף מאתים מותר וכו' וכעצם יש לפרש משום דכתיב (דברים כ"ב) לא חזרע כרמך כלאים דומיא דזריעך דניחא לי' ע"כ וכוונתן דודאי כיון שזרע ניחא לי' בזכ ולא דמי כיכי דמלא ירק דדוקא במחשבת תלוי ופשוט ועיין מנחות ג' ע"ב מחשבתו ניכרת מחוץ מעשיו ודוק, ועיין שו"ת משגי"ח ס"י קפ"ו.

דף ס"ג ע"ב

בתמידת הגרע"א בחמץ שאין עמו בעזרה

ר"י יוחנן אמר אע"פ שאין עמו בעזרה. בגלכש"ס להגרע"א ליי' לעיין ר"ש פ"א מ"ח דכלים ולע"ג עכ"ל וכוונתו דהתם כתב הר"ש אכא דאמרו במשנה לפנים מן החומה מקודש מהם שאוכלים שם קדשים קלים ומעשר שני ופי' הר"ש וז"ל ועוד מקודש לכמה דברים דלא חנו בתם כגון לפנין שוחט את החודש וכו' ולענין שוחט על חמץ לר' יוחנן דאמר בפרק החודש ובפרק תמיד נשחט דף ס"ג חוץ לחומה בית פאג' וכו' נראה דס"ל דמי שיש לו חמץ חוץ מחומה ירושלים אינו עובר ובמכלתין מבואר מכא דאמרי לריכא דאיסורי כיכי דאיתא איתא וכו' תמוך רבתי.

אלא דבפי' הרא"ש שם נמי פי' כפי' הר"ש בפשיטות אלא דלענין שוחט את החודש ולחמץ חוץ לחומה כתב דאפשר דכינו בכלל אכילת קק"ל. גם בחו"ע מס' כלים כנ"ל הביא דברי הר"ש בפשטן וברש"ש שם דר"כ בחו"ע כתב וז"ל ועוד כגון וכו' ולחמץ וכו' ולענין שזכ נכלל בזה דקק"ל נאכלים לפנין מן החומה וכו' ומש"כ ולענין שוחט על חמץ לריו"ח דאמר כו' חוץ לחומה בית פאג' תמוך דלריו"ח פשוט דחייב אפילו כי' חוץ לירושלים וכנס בתי' דחודש ולחמץ נכלל בזה דק"ק כיון בזכ למש"כ הרא"ש כן לכדי' ואיכו קושיא שחמץ אחו"ע כח תמיכה בגרע"א אר"ש כנ"ל.

ומה שנראה בס"ד חזק לפמ"ש בספרי משנה כלכות ח"ב ס' כ"ו דקיי"ל מע"ש ממון בעלים הוא בירושלים וחוץ מירושלים כוכ ממון גבול וא"כ אם כי' עמו בירושלים חמץ מע"ש עובר עליו ומחוץ לירושלים אינו עובר ושפיר נפ"מ החומה לענין לא חשחט על חמץ.

בל יראה אי עובר באיסור

שנית כי' נראה לפ"מ שכתבו האחרונים דאיסורי הנאה אינו עובר אבל יראה, עיין תשו' שאג"א ס' ל"ו וכו' רש"י כאן ד"כ לחמי חודש כתב דמשכוקדשו קדושה פכ קדשו קדושה דמים ליאסר באכילת ובנאה ושחיעת הכזב מקדשתן לגופן ומעט אס' כיו לחמי חודש חוץ לחומה בשעת שחיעת הכ"פ אינו עובר עליו כיון דכס אסכ"ג ולא קרינא זיכ לך אבל אס' כיו לפנין מן החומה כיו כשרים ורחו"ס לאכילת וכו' עובר עליו בשחיעת הכפסח נמלא דבאמת תלוי בחומה אי עובר על שחיעת הכפסח ודוק כי קלרתי ועיין בספרי כנ"ל.

מה נקרא חוץ לחומה בית פאג'

ומה שנראה עוד בס"ד דכנס רש"י במנחות דף ע"ח ע"ב פי' חוץ לחומה בית פאג' כיינו חוץ לחומה כר הבית (ועיין רש"י כח"י שם) ודלא כמ"ש כאן בפסחים ועיין חוס' סנהדרין י"ד וגם רש"י ז"מ ובגכש"ס ז"מ ליי' סחירי' בדברי רש"י ועיין פכ"מ להרמב"ם מנחות כנ"ל פי' נמי דחוץ לחומה כר הבית וכן משמע מפ"א דסנהדרין גבי זקן ממרא ולפ"ז ל"ל דיש חילוק בין כר הבית דקדוש לר"י וירושלים דאינו קדוש משום דר"י ס"ל דלא בעינן על כסמך ממש כיינו בעזרה אבל בעי' כר הבית עכ"פ אבל כל שהוא רחוק יותר מחומה כר הבית אינו קדוש אפילו לרבי יוחנן.

דף ס"ד ע"א

אב"י אמר ננעלו חנן וכו' וסמכין חניסא. עיין שבת
נ"ג ע"ב אב"י אמר כמכ גרוע האי גברא דנעשכ
לו נס וי"ל בין ליבור ליחיד וק"ל ונח' בארכאי לכמכ
אנפי.

יותר ממאה מיליאן הקריבו ק"פ לבר קמרא

שלא נמנו עליו יותר מעשרה. עיין חר"י נ"ע פ' בא
עכ"פ ואם ימנע כבית מכיות משכ ואין זעירין
חינאי ביחא ממנין עשרה כמיסח למיכל אימרא. משמע
דכחיוצ לככ"פ לשחוט כפסח לא פחות מעשרה ובגמ'
איפליגו אי פסח נשחט על היחיד וקיי"ל דנשחט וי"ל
דעשרה שאמרו היינו לבחיליכל ולא לפיכובא ול"ע.

ודע דבמדרש איכא רבתי פ' א' כ"ב כבית מבקש את
לידע כמכ אוכלסין היו בירושלים מן ככניא את
ידע וכו' פעם ביקש אגריפס המלך לידע כמכ מנין
אוכלסין אמר להם לכבנים כפרישו כוליא אחת מכל
פסח ופסח כפרישו לו שש מאות אלף זוגות של כוליות
כפלים כיוצאי מלרים ואין לך כל פסח ופסח שלא היו
עליו מנויין יותר מעשרה. חני ר' חייא אפילו ארבעים
ואפילו חמשים. בר קפרא אמר אפילו מאה חוץ ממי
שכ"י עמא או בדרך רחוקה. פעם אחת נכנסו לכה כבית
ולא היב מחזיקן וכיכ שם זקן אחד רמסוכו ואותו
כפסח היו קורין פסח מעוכן על שמעכו את כזקן ע"ש.
ול"ע שלא ליינו כמליינים על במדרש כזכ שלפי דעת בר
קפרא היו קרוב למאח מיליאן אנשים שם שאפילו ניקח
כממולע אחתי כששים מיליאן אנשים היו שם וכוא
פלא.

ברוב עם הדרת מלך מה הוא

שם בגמ' בא קמ"ל ברוב עם כדרת מלך. מבואר
דבדרי אופני איכא מלוא רוב עם. אחד
שיעמדו קכל רב בשעת עשיית כמלוא. ואחד מבדך
וכולס שומעים. ואחד שיכיו רבים עוסקים בקיום
כמלוא. כגון אחד שחט ואחד מקבל דם ואחד מזכ ואחד
מקטיר וכו' ולאו דוקא בעשיית כמלוא ממש אלא ככ"נ
בכושעת כמלוא נוחנו לחצירו וחצירו לחצירו. ומכאן
סמוכין למנהג כעולם כשמביאין חינוק למול משיעין
אוחו מיד ליד וקורין מכובד למלוא עד שמביאין אוחו
לכסא של אליכו וסנדק וכמוכל שכוה בבחינת קרבן
וככן במקריב.

אלא קל"ע מגמ' פירובין ל"ז ע"ב כמולא חפילין
מכניסין זוג זוג וכו' וכן בנו שכחבו דקשיא ליכ

ובקין אורכ מנחות כנ"ל כקשכ לפי פרש"י שם דלר"י
חוץ לכה כבית פסול גבי חודכ א"כ מאי פריך
בגמ' וכא פליגי בכה חדא זימנא בשחט על חמץ כה לא
דמיין אכדדי דבחודכ חוץ לכה כבית מודכ ר"י דפסול
ואלו גבי חוץ לחומה לא אשכחן דחוץ לחומה כה כבית
יפטר דכל כיכא דאיחא באיסורא קאי. וי"ל לחקור אי
גבי חוץ אי בעינן שיכ"י כחמץ לשחט או לזרק או לאחד
מבני חבורה דוקא בירושלים כמו לחמי חודכ או אפשר
דוקא בחודכ דמיפסל כיוצא חוץ לירושלים כוא דלא
קודש אבל בחוץ אפילו יש לאלו חמץ חוץ לירושלים נמי
עובר או לא וכעטם דחוץ לירושלים לא מקרי ברשותו
וכא דמיבעיא בפסחים באחד בסוף כעולם כיינו כיכא
דכחמץ כוא בעזרכ או בירושלים כמו שפרש"י שם ע"ש
ופלא שלא כרגיש כלל בדברי כר"ש וכר"ש וכחוי"ע
כנ"ל.

ומיחז לדידן י"ל לפ"ז דאככ"נ דיכ"י כדבר חלוי כפי'
חוץ לחומה בית פאגי דלפי' חוץ לחומה בית פאגי
כיינו חוץ לירושלים א"כ אפילו יש לו חמץ בכל כעולם
עובר אבל אם כפי' חוץ לחומה כה כבית א"כ דוקא
בירושלים עובר וכחקירת כקרבן אורכ. ובזה יובנו דברי
כירושלמי פ"ב דפסחים כ"ד וז"ל ר' יוחנן אומר לשחט
אע"פ שאינו מבני חבורה לאחד מבני חבורה אע"פ
שאינו שחט ר' יוחנן אומר אפי' נחון עמו בירושלים
רשנ"ל אמר עד שיכא נחון עמו בעזרכ דין כדעתיכ
ודין כדעתיכ ועיין שו"ת רע"ק סי' קע"ז מכ שדחק
חמס לכנ"ל אחי דברי כירושלמי כפשוטן דדוקא
בירושלים כוא דעובר (אלא דקל"ע מירושלמי יומא
כובא בקרבן אורכ כנ"ל ודו"ק) ולפי"ז ל"ל דכר"ש
וכר"ש ופרש"י חוץ לחומה כה כבית ולכן ס"ל דוקא
ירושלים ועיין מלאכת שלמה על כמשניות שנראה כן
לכדיא ואחי שפיר פי' כר"ש דס"ל דוקא ירושלים
ודו"ק.

יש לו חמץ במקום היתר והוא במקום איסור

שם בגמ' בסוף כעולם יש לעיין באחד מבני חבורה
שיש לו חמץ בסוף כעולם ושם עדיין לא
כגיע זמן איסור חמץ כגון מי שעלכ לרגל מארכ"ב ויש
לו חמץ בארכ"ב וכוא בירושלים ונחלקו בזה באחרונים
ז"ל ולפענ"ד נראה דאזלינן בחר גברא איפכ כוא. ועיין
משנ"כ ח"ו סי' ל"ג ל"ד. ודע דאפשר שיכיה אחד מבני
חבורה בשעת שחית כמקום שכחמץ לא נאסר ויעשכ
שליח לשחט עבדו פסח וכו' כיום יבא ע"י מעוס לוי"ע
כידוע כעת שכוא דבר אפשרי ומליחותי ומדויק לשון
חז"ל אפילו לאחד בסוף כעולם.

ובירושלמי כאן (כ"ז) ח"ר חזין, מכ אם דבר שמלותו לכן, היא כיח נקראת כח עללים כלומר שכרי צע"כ לריך להיות שלש כחות ובלי זכ א"א לעשות הפסח דגזרת הכחוצ הוא דששלש כחות נשחט או מכח דמספקא לן קבל ועדכ וישראל אי צבת אחת או זכ אחר זכ נקראת כח עללים מפני שהוא מחפלת במלכות על אחת כמכ וכמכ וכו', ע"ש.

מגבן אי דרי אסור מדיח

שם בגמ' כחולצ וכמחצן וכמגבן, עיין רש"י כאן חולצ משום מפרק, מגבן משום צונח, מחצן משום צורר, משמע דכולכו דאורייתא ניכח, ועיין ריב"ז עירובין ל"ד דס"ל דמגבן אינו אסור אלא מדרבנן ועיין פנ"י ב"ל י"ב מגבן ליומא וצו"ת ע"ת סי' ו' באריכות, ועיין רמב"ם פ"ז מה' שבת כ"ו ובמג"א ח"ח סי' ש"ע סק"ח, ועיין משנ"כ ח"ד סי' מ"ח.

אין שבות במקדש לא לכל דבר אמרו

שם בגמ' שבות לריכב כחירו שבות שאינך לריכב לא כחירו, מבואר דמקדש נמי לא כחירו כל השבותים אלא כלריכב ועיין לקמן דף ס"ו ע"ב ודבר שבות עומד לפניו לעוקרו כלומר יד וכו' ע"ש ודו"ק ועיין שלכי עירובין (דף ק"ג) וברש"י וחוס' שם ובחיי"ט שם. ועיין מהרש"א שבת מ"ב ע"א דכא דאין שבות במקדש דוקא באיסורי שבת אמרו כן אבל בשאר איסורים אין לחלק, ועיין ח"ס ח"ח סי' מ"ג, ובכת"ס ח"ח סי' קע"ו, ובחוס' לעיל כ"ו ע"א ד"כ ותיסבירא וז"ע.

דף ס"ה ע"ב

שבח לכהנים שילכו עד ארכבותיהם בדם

אמרו לו שבת הוא לבני אהרן שילכו עד ארכבותיהם בדם וכא קא חייז לח הוא ואינו חולץ. ונראה דקאמר שבת הוא לכהנים ולא שבת הוא לביהמ"ק דבאמת השבת הוא לכהנים לפמ"ש לעיל (דף נ"ד) ביששכר איש כפר צרקאי שמכבד את עלמו ומחלל קדשי שמים דכוכ כריך ידיה צשיראי ועבד עבודתו ושקיל למיטרפסיס צכאי עלמא שפסקו לשני ידיו עבדו אותו כחטא ולפ"ז בגס דבאמת אינו מן בנימוס לכלך בדם מ"מ דוקא לרשות אבל למלכות היו ככהנים דיקא נכנסים

ידא, פי' עלטול ולד מיד ליד קשק ליה ח"כ אחאי לא חוששין לזכ ואולי משום דאמרינן ככ"ג שומר מלכות לא ידע דבר רע וז"ע.

עוד יש להעיר מכא דאמרו (במס' סוטה י"ג) כל המחליל במלכות ואינו גומר וכו' ואין המלכות נקראת אלא על מי שגומר ולמדוכ ממשה ועוד כמכ פנינים וככ"ג כרי חין אחד מהם גומר, ויש לחלוק בין יחיד בעושה מלכות לרבים שלכתחילה לשם זכ נכנסו ועיין כעין זכ בחקיעת שופר שאחד חוקע חקיעות דמיושז וכשני צשמ"ע דלחש וכשלישי צעל בצרכות צעמידכ ולא אמרינן המחליל במלכות וכו' כיון דכן כחנו מחללה, ועיין שבת קל"ג ע"ב חומן חומר חנה עבדונה פלגא דמלכות וכו' ודו"ק.

דף ס"ה ע"א

נולדה לו בת אי יברך דיין האמת

בלא זכרים ובלא נקבות, עיין פי' בחפלות וכצרכות לרבינו יבדכ צ"י יקר (רבו של כרמצי"ן) ח"צ דף נ' ע"ב ונראה שם נולד לו בן לריך לצרך שבהיינו שחש הוא לו ושמח צו ועל הנקצב לא יצרך דיין האמת, ואע"פ שכתוב צאגדכ (תנחומא ישן חיי שר"ג) שלש דברים אין אדם רואה שילא לו עשז צקמכ ונקצב צבנים, וחומן ציינו, ואם כחמין יינו ודאי מצרך דיין האמת, אבל אם צא עשז צקמכ לא נכפכו כחעים לעשצים ולא כבן לנקצב וכו', ואע"פ שעל שמועות רעות חומר דיין האמת אינו מצרך על שלא היו שמועות טובות ולא על השמועה ממך וכו' ע"ש. ומשמע עוד דאפילו אללו הוא טובה ורואה צנקצב מ"מ אין מצרך שבהיינו כיון דצעלס לרוב העולם אינו טובה.

וכבר כתבתי דכ"ע דכלי קטנות ששאלו אותו למכ אין מצרכין שבהיינו אחת כחופכ שקונכ אשכ חדשז וכחצ ז"ל עד שעתה שאלני למכ לא מצרך שבהיינו שאלני אם יצרך דיין האמת ונראה דכא ע"פ כונח זו. דכיון דאין מצרכין על כולדת כבת שבהיינו ח"כ צשעת ניסואין נמי אין מצרך שבהיינו וכנ"ל וכבן כי קלרתי.

ודע דכחאירי קידושין (פ"ב) פי' צדרך רמז או לו למי צבניו נקבות כלומר שבהנים שצריכים להיות משפיעים אינם רק כנקבות שם מקבלים ולא משפיעים ודבר זכ מורגל צפי העולם וכדבר מפורש צמאירי שם.

עד ארכבוהיכם בדם לברואה שבמלוא חציבות עליכם ומכלכים בדם עד ארכבוהיכם לקיים במלוא וזכ שאמר שבה הוא לכבנים וכו'.

דם לא אינו חוצץ

שם בגמ' דם לא אינו חוצץ, וברמב"ם בפ"ב מכל' מקוואות כ"ב כתב בדבש וכדיו וכחלב ודבש ושרף כחוח וכו' יבשין חוללין לחין חין חוללין ושרף כל כשרפין בין לחין בין יבשין חוללין ודם שנסרך בבשר אפילו לא חוצץ וכעור סי' קל"ח כתב בדיו וכחלב וכדבש וכו' יבשין חוללין ולחין חוללין ולכאורכ נראה דשרף שאר האילנות אפילו יבשין חין חוללין וברמב"ם כתב דאפילו לחין חוללין וכתב כב"י וז"ל וכ"כ רבינו ירוחם וכ"כ הסמ"ג סי' רמ"ח כל כשרפים בין יבשים בין לחים חוללין מפני שכן לכלוך פי' ודרך בני"א להקפיד עליהם וכ"כ בדם שנסרך בבשר שאפילו לא חוצץ מטעם זה וכ"כ רבינו משה אהרן מפ' כל הפסולים (ל"ב ע"א) אומר שבה הוא לבני אהרן שיכלו עד ארכבוהיכם בדם וכהו כוי חליטת לא הוא ולא כוי חליטת אלא חץ בבשר לא אינו חוצץ עכ"ל.

דם לא ומקפיד עליו חוצץ

ולאלי דמסחפינהו כו' נלפענ"ד דכב"י הביא שם עוד וז"ל כתב במרדכי בשבועות וז"ל כתב ברא"ם ה' דחנן בדם וכדיו וכחלב יבשים חוללין לחים חין חוללין כקפיד הוא שכל יבש דרך בני"א להקפיד ועל לחין חין חוללין אכל אי מקפיד אפילו לא חוצץ וכו' וכן מלאחי בחשו' כר' אליעזר מורדון וכו' ברוקח וכו' ע"ש מבואר דס"ל דבאמת חין נפ"מ בין לא ליבש אלא בעיקר בקפידת חליטת מילתא אלא שכל יבש דרך בני"א להקפיד ועל לחין חין חוללין אכל מי שמקפיד אפילו לא חוצץ ומעט י"ל דזכ הוא סברה ברמב"ם ז"ל דסחם דם שאינו נסרך בבשרו חין דרך בני"א להקפיד וכו"ל בכלל לא אכל דם שנסרך בבשרו דרך בני"א להקפיד וחוצץ, אלא בכבנים כיון דשבה לכבנים שילכו עד ארכבוהיכם בדם ח"כ הם חין מקפידים אפילו בדם שנסרך בבשרם דשבה הוא להם וכו"ל כעין מי שאומנחו לבצ וידיו לבועות אינו חוצץ (פיין יו"ד סי' קל"ח סי"ז) וכן מי שכוה שוחט ואומנחו בכך פיין רמ"א שם ופיין פרישה ס"ק י"ע ה' כל שאחרים מקפידים חץ אס הוא אינו מקפיד חוצץ שאני כהן דאם כו' לאחרים ג"כ כך אומנות ג"כ לא היו מקפידים ב'י' ולפ"ז ככ"ג כיון דשבה הוא לכבנים אינו חוצץ ומכ שחי' לא הוא כלומר דלא אינו חוצץ למי שאינו מקפיד וכני כבנים כיון דחין מקפידין אינו חוצץ ואילו כו' יבש כו' מקפידים וכו' חוצץ ואחי שפיר דברי ברמב"ם בס"ד.

ואין להקשות נמי דהא כ"ע מקפידים כמ"ש בפרישה דכיון דאלו היו כ"ע כבנים כו' שבה להם ולא היו מקפידים ככ"ג אינו חוצץ ומיושבים שפיר דברי ברמב"ם. ופיין כ"מ שחי' דברי ברמב"ם ז"ל דמחלק בין סריך ללא סריך דדוקא בנסרך בבשר חוצץ וכאמנם רבינו ירוחם וברמב"ם כנראה לא חלקו כן וגם כב"י בש"ע לא הביא ח'י' זה ולפמ"ש אחי שפיר בס"ד ובספרי משנה כלכות ח"כ סימן ע' בארנתי בס"ד דלא אינו חוצץ ודלא כמשנה למלך פ"ב מכל' יוכ"כ דלא נמי חוצץ לפי דעה ברמב"ם ולכאורכ לפמ"ש נראה שבאמת דעה ברמב"ם דלא חוצץ כיכי דקפיד וא"כ אפשר דאככ"ג לענין בגדי כהונה לא חוצץ כיון דכבני קפדי אלבושיהו אכל בכל מקום לא אינו חוצץ כיון שאין דרך להקפיד ואפילו אדם אחד מקפיד בעלכ דעחו אלא כל אדם.

דם לא אינו חוצץ וחילוק בין דם לדם

שם בגמ' לא הוא ואינו חוצץ, פיין דגול מרובב כל' ראש בשנה בע"ז בשם מבר' פייוש מקראתא שכי' חוקק ופיו מלוכלך בדם מילת אי לא כוי חליטת, ופיין מל"מ פ"ב מכל' יוכ"כ שהכב"ג עולה ומסחפג משום חליטת, ופיין מג"א ח"ח סי' כ"ז בשם כסל"כ יש לרמוז מקום הנחת חפילין ובשע"ח שריך לנגב, מיכו פיין רמב"ם פ"ב מכל' מקוואות דם שנסרך בבשר אפי' לא חוצץ וכ"כ רי"ז וברמב"ם סי' רס"ח הביאם כעור וכב"י יו"ד סי' קל"ח, ובח' בארנתי בזה פיין בפנים וכלן קלרתי. ופיין שו"ח שבז"י ח"א סי' ס"ט ובחש' בית ילחק ח"ב יו"ד סי' קע"א אוח' י' דבלח אי חוצץ בקפידת חליטת מילתא ושוב דחכ לעלמו ופיין משני"כ ח"כ סי' ע'.

מעים למנהג הקטנים לגנוב האפיקומן

שם בגמ' חנה כל אחד ואחד נוחן פסחו בעורו ומפשיל לאחריו אחר רב עיליש עייפות פרש"י דרך סוחרים ישמעאלים הוא זה ומיכו בגמ' (ב"ב ל"ו ע"א) דמשני שם דבנכרדעא עיישי שכיחי. ופרש"ם ז"ל עיישי ישמעאלים גנבים ע"כ, וברגמ"כ שם משום עיישי כלומר גנבים ישמעאלים לא שציק לגודרוחייכ למיזל לחודייכו לרועה וכדרי לביתייכו בלא שמירה כי אס מידא דבעל בבכמות לידא דרועה ומידא דרועה לידא דבעל בבכמות וכו' ע"ש וכוה פלא דא"כ אמאי פי' כאן עייפות סוחרים ישמעאלים ולא גנבי. וז"ל דזכ כוונה רש"י נמי כאן בפסחים אחר רב עיליש עייפות דרך סוחרים ישמעאלים הוא זה, ולפי שם גנבים וגונבים זה מזה ולכן נוחנין לאחריהם בסחורות שלהם על כחפיהם משום שמירה, שלא יגנובו מהם.

עייפות סוחרי ישמעאלים שכם גנבים וגנבו את יוסף
וכס גרמו לנו כגלות במלרים וי"ר שיתקיים בזמנינו כלל
שעיר וחותנו שכוה ישמעאל וזרעו בצ"א.

מעם לנתנת האפיקומן במפה

שם בגמ' ומפסיל לאחריו אמר רב עיליש עייפות.
נראה דמכ"ע נכחו כמכ כליל פסח שנותניו
האפיקומן במפה ומפסילין אותו לאחריו ומראה לבני
ציתו דהאפיקומן הוא זכר לפסח וגשאו אותו בעור
כעייפות. ועיין בגדכ של פסח מגיד משנה דף ל"ג
ע"ב.

ורע דגירסת ר"ח הוא אמר ר' עיליש כזית וכמגיח
כגיח עייפות, ולפי בגירסת שמתק כי' אחי שפיר
לישכ קושיה כלל"ח שחמכ דמכ קמ"ל רש"י זכ
כעייפות כיינו דדרך סוחרים ישמעאלים הוא זכ וע"ש.
ועיין ספר ובחרת בחיים לכגרש"ק סי' ק"ג מכ שכתב
בדברי רש"י. ואי נימא בגירסת הכח"י קמ"ל כזית אחי
שפיר דנותן הפסח ומפסיל לאחריו ולא יכ"י פחות
מכזית ודו"ק.

אם מותר לחתוך הקרבן פסח לחתיכות קודם צלייתו

אלא דלכאורכ כדין פס כמגיח שכרי כיון דכאן לאחר
שחיטת מיירי ולריך ללוחו ראשו על כרעיו ועל
קרביו ח"כ אין לחתכו כזית חלל ל"ל עייפות, חלל דלפ"ז
קשכ לשון כל אחד ואחד נותן פסחו בעורו דמשמע כל
אחד וכלל על כל פסח כמכ אנשים נמנו ונמלא דלחו כל
אחד עשכ כן וכל"ל כל החבורה נחנו פסחם בעורו ול"ל
דכוונתו כל המקריב ולא קאי אכל החבורה.

וי"ל דחלוי במחלוקת דרש"י וחוס' ס"ל אם חתכו הפסח
לחתיכות קודם שנללכ פסול ודעת הרמב"ם
ובמאירי דאם חתכו פסח קודם שנללכ כשר ואי נימא
דשיעור ר"ח דחתכו כשר ח"כ אפשר לישכ דס"ל כל אחד
חתכו לו כזית ודו"ק. ומיכו נראה דבכיון פרש"י עייפות
דלכאורכ מלשון ר' עיליש משמע שזכ כעין חיוב לעשות
כן ולמכ וע"ז פי' רש"י שדרך סוחרים ישמעאלים הוא
זכ וכלל עיקר קרבן ויציאת מלרים בזה ע"י שסוחרים
ישמעאלים מכרו את יוסף למלרים ולכן נכחו כן ובכ"ז.

ובזה נראה ליתן מעם למכבג בעולם שחקטנים גונבים
האפיקומן ולכאורכ כליל קדוש כזכ ילמדו חקטנים
ענין של גניבכ וכגם כי הוא לשם ענין מ"מ כרי אמרו
דלא ליתן כוס של שחיינו לקטן דילמא יסרך עיין
עירובין מ' ובחוס' שם וגם כוס של כדלכ בח"כ
ולענין ברית מילה ביו"כ כמכ כרכורים כרכרו מי ישחכ
הכוס ועיין שו"ת בר"ן וגם לענין ברית אמרו בגמ'
דמותר ליקח ברית מבנים קטנים שיראו כמכ קשכ כחכ
של ברית ודחכ לכ ולא הוא דילמא אחא למיסרך וללמוד
ח"כ מ"ש כחא.

ולפ"ז נחגלכ בעעם שאנו לריכין לשמירכ על
האפיקומן שכוה במקום הפסח וכמ"ש המחבר
ונותנו לאחד לשמור וכעעם מפני שכוה דרך עייפות
שכישמעאלים גנבים הם ולכן לריך שמירכ מפני הגנבים
ובמקום דליכא גנבים לא נשמור ולכן נכחו לגנוב
האפיקומן בכדי שיכ"י דרך עייפות כדרב עיליש וכוון
הוא.

גלות מצרים וק"ט מחמת גניבת הישמעאלים

ובדרדך רמז יש לומר שכרי עיקר גלות מלרים כיחכ
בשכיל חטא מכירת יוסף כאמנס כרי גזירכ
כיחכ בצרית צין כבחרים חלל שנחגלגל בדבר ובחו
למלרים וברש"ם פי' צפ' וישכ (ל"ז כ"ח) ויעצרו
אנשים מדינים קודם שזאו כישמעאלים עצרו אנשים
מדינים אחרים דרך שם וראוהו בעור ומשכו את יוסף
ומכרוהו כמדינים לישמעאלים ואף אם בזהכ לומר
וימכרו יוסף לישמעאלים כי אחיו מכרוהו ל"ל שכם לו
למדינים סוחרים למושכו מן כבור ע"ש.

ולפ"ז י"ל דהמדינים משכוהו מן כבור וכפשות הקרא
וימכרו את יוסף לישמעאלים שלאחר שמשכוהו
מן כבור בזה כישמעאלים ונתנו למדינים עשרים כסף
וגנבו את יוסף ויציאוהו מלרים שחמדינים רק
כוציאוהו מן כבור וכגניבכ לא נעשכ על ידם וכאחים
לא כיכ בדעתם למכרו חלל שיסאר כבור זמן מכ ואח"כ
יבא ראובן ויחזירוהו אל אחיו וכישמעאלים הם שגנבוהו
מאותו מקום וכציאוהו למלרים נמלא שבוחרים
כישמעאלים הם כגנבים וזכ שמרמזין בקרבן פסח
עייפות שכלל זה ע"י כישמעאלים ואמר רב עיליש

פרק אלו דברים

דף מ"ז ע"א

גדולכ אוח בשימוש ח"ח שזכ אחד ממ"ח קנינים
שחורכ נקנית בכס ודו"ק.

בירושלים היו מערבין קודם שנפרצו בה פרצות

תוס' ד"כ תוחב לו, וחי' ר"י דכחא לאחר שנפרצו בכ
פרצות וכו' ע"ש משמע דקודם שנפרצו פרצות היו
מערבין בירושלים וכ"כ כרש"א בחוס' כאן, וכ"כ עוד
בחוס' ב"מ נ"ג ע"ב וכ"כ המחירי וברש"י סוטה מ"ב
ע"א בחי' שני ועוד כרצב ראשונים ועיין אום אני חומכ
מכ שכתבתי מזכ באריכות, בישב קושיט כתוי"ע כאן,
ובכלל דין חס אפשר לתקן פירוטין בעירות גדולות
בזמנינו ואי יש בכלל דין רכ"ר בזמנינו עיין בספרינו
משנ"כ ח"ח באריכות גדולכ.

במתני' עקיבא עקרת מכ שכתוב בחורכ במועדו וכו',
עיין ע"ז (א"ח סי' תקפ"ח סק"ד ויו"ד סי'
ק"י) דדבר המפורש בחורכ לכיחור אין כח ביד חכמים
לאסור, ועיין משנ"כ ח"ו סי' ק"א ובארכתי בזכ בכמס
מקומות. ועיין שו"ת בית שפרים א"ח סי' ע"ג.

גדולה שימושה יותר מלימודה

שם בגמ' שלא שמשחם שני גדולי הדור, הכח לא כח
שלא למדחם אלא לא שמשחם גדול כשמוש
יותר מן הלימוד. גם בחלמידי כלל ושחמי כשרבו
מחלוקות בישראל לא חמר שלא למדו כל לרכן אלא שלא
שמשו כל לרכן ועיין ספר הקנינים (דף ל"א) באריכות

בסוגיא דבני בתירא שנתעלמה מדם אי פסח דוחה שבת ובפ"ת הגבלי ודירושלמי בדין הפקר חמין
ע"מ לזכות בו לאחיהם

שבת ובחי' בארכתי. וז"ל דכיון דכפקר זכ לאו הפקר
גמור הוא שכרי לאחר הפסח יחזור ויחזיק בכ ממילא
לא הוי הפקר, ובכפקר כזכ מלינו מחלוקת ש"ס בבלי
וירושלמי דכירושלמי ס"ל דמפקיר אדם חמלו קודם
הפסח ע"מ לזכות בו לאחר הפסח מכני וכן פסק בא"י
כירושלמי וברמ"א כחז כיון דכל הפוסקים לא הביאו
דברי ירושלמי משמע דלא ס"ל כירושלמי וכש"ס בבלי
חולק אירושלמי.

מהלכות בבלי וירושלמי אי מפקיר נכסיו חייב בפסח

ובזה נראה דנחלקו ב"ב, וכלל דב"ב דירושלמיים היו
לכן ס"ל דמועיל הפקר כזכ וממילא אפשר
לכפקיר הנכסים ויפערו מק"פ ולא ידחו שבת וכלל
שכח בבלי ס"ל דא"א לכפקיר ככ"ג, ובזכ אחי שפיר
דנראה דב"ב שכיו נשיאים וכיו מקדשין כחדש ע"פ
ראי' ואיחא במס' ר"ח אחס אפילו שוגגין אחס אפילו
מזידין וב"ד שראו שזריך לעבר כחדש מאיימין עליהם
שלא יעידו ועיין מנ"ח מש"כ בזכ ולפ"ז י"ל דב"ב לעולם
ראו שלא יפול ע"פ בשבת ולא יטערו לשחוט הפסח
ולדחות בשבת אלא פעם אחת שכחו בשעת קידוש כחדש
וחל ע"פ להיות בשבת ולכן לא ידעו ומיושב מכ שכתב
פעם אחת דכס בכיון קדשו באופן שלא יחול כן לעולם
ומיושב נמי מכ שאמר שכחו ולא ידעו כלומר ששכחו
לעבר כחדש ולא ידעו חס פסח דוחה.

ח"ד כלככ זו נחשלת מכני בחירא פעם אחת חל
ארבעה עשר להיות בשבת שכחו ולא ידעו חס פסח
דוחה חס בשבת חס לאו וכו'. ויש לדייק פעם אחת חל
וכלל כמכ פעמים חל ארבעה עשר להיות בשבת וע"פ
החשבון שמקדשין ככיום חל פעמיים בשבת שנה, גם
לריך לכבין שכחו ולא ידעו דודאי כיון ששכחו לא ידעו
כול"ל שכחו חס פסח דוחה חס בשבת חס לאו, ולא
ידעו מיותר. עוד יש לדייק כשאמרו אדם אחד יש שיודע
וכו' וכלל בבבלי שמו מכ נפ"מ חס הוא בבלי היל"ל
וכלל שמו שכרי בבלי לא ה"י שמו אלא שכלל מבבל, עוד
יש לדייק למכ כשנחשלת מכס כלככ אחת וכלל ה"י
יודע כושיבוכו בראש ומינוכו נשיא עליהם ואלו
כשנחמנכ כלל נשיא ושכח ג"כ ולא ידע אי כבאח סכין
דוחה שבת ולא כחזיר כלל כנשיאות לב"ב ועוד
דיוקים.

הפקר שהוא מלכתחילה ע"מ לזכות בו אח"כ

ונראה דלעיל דף ג' ע"ב ר' יבדכ בן בחירא לא עלכ
לירושלים להקריב פסחו וכקשו בחוס' למכ לא
כלך להקריב קרבן וחי' שחל לא ה"י לו קרקע, וכקשכ
כגאון כר"ד דייטש ז"ל וכבא בחשו' ח"ס ועוד
אחרונים לשיטת בחוס' דמי שאין לו קרקע פעור מק"פ
ח"כ אחי דוחה פסח שבת וכלל אפשר להפקיר
הקרקעות ולא יכ"י לכס קרקע ויפערו מק"פ ולא ידחכ

דמעה שהעבירו ב"ב נשיאותם להלל

ובזה נמי מיושבת קושי' שניכ למכ לא החזיר כלל נשיאותו לב"ב כששכח כלכך אחד דנראה ודאי דנשכיל ששכחו כלכך אחת אכתי אין למסור הנשיאות לאחר נשכיל זכ אלא שלפי שיעה ב"ב כי' לריכין לצטל כל ישראל מפשיית ק"פ בערצ פסח שחל להיות בשבת וחס לא רצו לותר על שיעתם דס"ל דאפשר להפקיר כשדות ולכן שאלו כלום יש אדם שיודע שפסח דוחה שבת אמרו אדם אחד יש וכלל הכצלי שמו ודייקו לומר צבלי כל' שהוא עלה מצבל וס"ל כצבלי דא"ל להפקיר ככ"ג וא"כ ממילא יודע אם פסח דוחה שבת או לא ולפ"ז מיושב החילוק דכלל לא שכת אלא כלכך ולא כי' נוגע לשיעור ולכן לא החזיר נשיאותו לב"ב משא"כ ב"ב

דלשיעתם אין להקריב ק"פ בע"פ שחל להיות בשבת, בע"כ היו לריכים או לקבל קבלה אחרת שקבל כלל משמעים ואצטליון או שיוותרו על נשיאותם ובחרו לצטל מנשיאותם דעדיף מלוותר על קבלתם ושיעתם.

ואי נימא ככי א"כ י"ל דריב"ב בכיון ירד ללידון שלא יכי' אותה שנה צירושלים שכל ישראל הקריבו פסחיהם בשבת וכוא לא רצו לעלות אצל בשאר שנים שלא חל בשבת אפשר דכ"י עלה ועשה פסח ככל ישראל. ומיושב נמי קושי' החוס' דר' יכודכ ב"ב לא עלה לרגל דרק כאי שחא ש"פ שחל להיות בשבת כיחכ ולא עלה לרגל צעמו אצל בשאר שני כ"י דעלה לרגל כמו כל ישראל וק"ל.

ישוב כמה קושיות בסוגיא זו וביאור ארוך בפלגתת הירושלמי והבבלי בדין פסח אי דוחה שבת ואם נ"י קריבין ביר"מ, והמסתעף

ת"ד כלכך זו נחטלמכ מצני בחירא פעם אחת חל ארבעה עשר להיות בשבת שכתו ולא ידעו אם פסח דוחה את השבת אם לאו אמרו כלום יש אדם שיודע אם פסח דוחה את השבת אם לאו אמרו להם אדם אחד יש שעלה מצבל וכלל הכצלי שמו ששימש שני גדולי כדור שמעי' ואצטליון ויודע אם פסח דוחה את השבת שלחו וקראו לו אמרו לו כלום אתה יודע אם הפסח דוחה את השבת אם לאו אמר להם וכי פסח אחד יש לנו בשנה שדוחה את השבת וכלל הרצב יותר ממאתים פסחים יש לנו בשנה שדוחין את השבת וכו' מיד כושיבוכו בראש ומינוכו נשיא עליכם וכי' דורש כל היום כולו וכו' אמרו לו ר' שכת ולא הביא סכין מע"ש מכו אמר לכן כלכך זו שמעתי ושכחתי אלא כנה לכן לישראל אם אין נביאים בן בני נביאים בן וכו'.

נראה דכי' קשה ליה דיוק כנ"ל למכ אמר ב"ב ופי' שחס היו הנשיאים.

ג) קושית הירושלמי וכלל אין ב' שמיעות שלא יפול צו ע"פ בשבת מה זכ שאמר פעם אחת כאלו הוא דבר שלא חל רק פעם אחת בעולם וגם צבלי שאח"כ אמר שדוחה לא מלינו שאמר להם וכלל זכ לפני י"ד שכת חל צבלינו את הפסח או כיוצא בו.

ד) קושית בעולם שכת שכתו ולא ידעו אם שכתו ודאי לא ידעו, דשכתו משמע שכתה ידעו אלא ששכתו ולא ידעו משמע שבעולם לא ידעו ומחשבות כלל שאמר מה גרם להם וכו' עלול שכתם שלא שמשם שני גדולי כדור משמע שבעולם לא ידעו.

ארבעה עשרה קושיות בסוגיא דב"ב

והנה רבו הדקדוקים בצרייתא זו ואמינא קלחם מהם, א) מה שאמרו כלכך זו נחטלמכ ולא פי' איזכ כלכך ורש"י פי' כלכך זו שפסח דוחה שבת ולא בזכיר כלום מזה צגמ' וכול"ל ת"ר פעם אחת חל י"ד להיות בשבת ונחטלמכ מצני בחירא אי פסח דוחה את השבת אם לאו.

ה) אמרו כלום יש אדם שיודע אם פסח דוחה את השבת א"ל אדם אחד יש שעלה מצבל וכלל הכצלי שמו ולכאורכ מאי נפ"מ אם עלה מצבל או ממקום אחר ומכ שמו כול"ל אדם יש שיודע.

ו) מה קמ"ל צחמרם ששימש שני גדולי כדור שמעי' ואצטליון ואפילו שימש קטנים מהם קבל כאמת ממי שאמרו. ובמשנה עדיות עד שצאו שני גרדיים משער באשפתות ובעידו ג' לוגין שאובין פוסלין את המקוב, ועיין ח"י צחלפא ציחא אות מ"ם נו"ן.

ב) מה שאמר מצני בחירא וכלל כפי הנראה שנתעלמכ מכל ישראל שכרי שאלו כלום יש אדם שיודע ואמרו אדם אחד יש שעלה מצבל משמע דחס כולם לא ידעו וכול"ל ת"ר פעם אחת שכתו ולא ידעו אם פסח דוחה שבת או לא ורש"י פי' בני בחירא נשיאים היו

ז) שלחו וקראו לו אמרו לו כלום אתה יודע אם הפסח דוחה את השבת אם לאו ולמה שאלוהו כלום אתה יודע וכלל כזכר אמרו להם אדם אחד יש ויודע

שפסח דוחק את כשבת וכול"ל לשאול מ"ל דפסח דוחק.

(ח) מה שאמרו אדם אחד יש וכו' ויודע אם פסח דוחק מ"ל ואם אמר לכם שכח יודע כיכ לכם לומר לב"ב אדם אחד אמר לנו שדוחק.

(ט) למח אמר אדם אחד ולא סתם אדם יש ויודע.

(י) תשובת כלל שאמר לכם וכי פסח אחד יש לנו בשנה שדוחק את כשבת וכלא יותר ממאחיס פסחים יש לנו בשנה שדוחק את כשבת ואע"כ לא ידעו שהמיד דוחק את כשבת ושאר קרצנות לצור וע"כ דלא ס"ל דרשכ ז.

(יא) מיד כושיצוכו בראש ומינוכו נשיא עליכם ואע"כ בשביל שנעלמך מינייכו כלכך אחת וכלל ידע כבר מינוכו נשיא עליכם וכלא מלינו אפילו לרבן של ישראל שכודק ולא בוש לא שמעתי אלא שמעתי ושכחתי ואעפ"כ לא מינכ אחרן תחתיו שידע כלכך ז.

(יב) אמרו לו ר' שנה ולא הביא סכין מע"ש מכו א"ל כלכך ז' שמעתי ושכחתי אלא כנה לכן לישראל וכו' כו"ל לבני בחירה לומר כיון שכלל ג"כ שנה כלכך אחת א"כ כו"ל אללו שכחכ כמו אללם ויחזור כעטרכ ליושכ.

(יג) קושית כפ"י וכלל"ח כאיך נעלמך מב"ב כלכך ז' וכלא בגמ' לעיל דף נ"ט ע"ב רמי ליה רב ספרא לרבא כתיב לא ילין לבקר זבח חג כפסח לבקר כוא דלא ילין כא כל כלילכ ילין וככתיב עולת שנה בשבחו ולא עולת חול בשבת ולא עולת חול ציו"ט א"ל כבר רמייכ ניכליכ רב אחא בר חייה לר' אבובו ושני ליה ככא בארבעכ עשר שחל לכיות בשבת עסקינן דחלבי שנה קריבין ציו"ט א"ל משום דחלבי שנה קריבין ציו"ט אגן ניקו ונימא ליה דכאי קרא צי"ד שחל לכיות בשבת כוא דכתיב א"ל שבקיק לקרא דכוא דחיק ומוקיס אנפשיכ ועיין רש"י שם כנה מבואר דפסח דוחק את כשבת כדשני ליה ר"א דקרא מיירי צי"ד שחל לכיות בשבת וכאיך לא ידעו צ"ב מדרש ר"א ובמה חירלו סחירה ככתובים וגם כלל למכ לא אמר לכם ממקרא זכ אלא מגז"ש דמועדו.

(יד) א"ל וכי פסח אחד יש לנו בשנה וכלא יותר ממאחיס פסחים בשנה פרש"י כלומר ממאחיס בשנה לחמישים שבתות בשנה בכל שנה ד' כבשים צ' לחמדין וב' למוספין מלבד שנה בחוך כפסח

ובחוך כחג מקריבין צכן מוספי כיום שבעה חיליס בפסח וי"ד לחג וכביא לי ח"א דרוש נקרא פסח גדול מכגיפצ"ן ז"ל ור"חתי שחמכ ארש"י ז"ל שלא שח לבו לר"ח שחלין בשבת פעמים ושלש בשנה שמקריבין צכן ר"ח ז' כבשים מלבד צ' פרים ואיל ושעיר למוספין וגם לא חשיב שעירי חטאת לשל שנה בחוך כרגלים ור"ח שכולס דוחיס שנה אמנס באמת צירושלמי נחלקו בזה תנאים וכביאו ר"ח בפ"י וז"ל ירושלמי אית חנא חני מאכ פסחים אית חנא חני מאחיס אית חנא חני שלש מאות מאן דחני מאכ חמדין של שנה מאן דחני מאחיס חמדין ומוספין מאן דחני ג' מאות מוסיף של ראשי חדשים ושל ימים טובים וכו' ע"ש ולפ"ז מכ לדקו דברי רבינו בגדול רש"י דחנא דידן חני מאחיס ובמאחיס נכלל חמדין ומוספין של שבתות דוקא ולא של ר"ח ולא של רגלים.

הל"ל דרש בשבת או בע"ש

עוד ר"חתי שם בלוח ע' שחקשכ אמ"ש וכו' יושב דורש כל כיום כולו כחצ צודאי דרש אז כיום ש"ק בשעה שבעס פנויס כמו שחנו עושין וכן כדיון פסוקכ כמבואר בעא"ח סימן ר"ל וקשכ כא אמרינן לקמן דף ס"ח ע"ב בשבת לכ"ע צעינן לכם א"כ כלל למכ עשאו כולו לכ' ולא זכיתי לבבין דבריו כקדושים דמפורש בגמ' שם דכדרשכ כיחכ בע"ש שכרי שאלוכו ר' שנה ולא הביא סכין מע"ש מכו א"ל כלכך ז' שמעתי ושכחתי אלא כנה לכן לישראל וכו' למחר מי שפסחו עלכ תוחצו בלמרו ופרש"י למחר בארבעכ עשר בשבת ומדקאמר דלמחר כ"י שנה ע"כ בע"ש דרש וז"ע.

איברא דמעטכ מיושב לי נמי דיוק אחר שחמכ שם דאמר מיד כושיצוכו למכ אמר מיד ולמכ כיו נמכרים כל כך ולכנ"ל אחי שפיר דמעטכ שכ"י ע"ש ולמחר כבר כיו לריכיס להקריב קרבן פסח וכו' לריך לכורות לכם כל כלכות כק"פ שחל לכיות בשבת וכזמן ככול וקצר ולא כ"י עוד זמן וצ"ב לא ידעו כל הכלכות שנעלמך מכן כל הכלכך ולכן כשיצוכו מיד בע"ש לכורות לכן כלכך למעטכ כדח מכ לעשות למחר ושאלוכו גם אסכין ושכח כדח מכ לעשות.

פסח ראשון שחל בשבת אם צריך לעבר החודש

וגחזור לדין וראשונכ נראה לישב קושית כפ"י וכלל"ח ז"ל ולפוס ריכעא עלכ בדעתי דבחוספחא פסחים פ"ד (כ"א) גרסינן פעם אחת חל י"ד לכיות בשבת שאלו את כלל כזקן פסח מכו שידחכ את כשבת א"ל וכי פסח אחד יש לנו בשנה שדוחק את כשבת כרצכ

כשחל חשבו שרק פסח לצור דוחק וכנ"ל חלל דכ"ז דוחק.

משמעות הקרא דלא ילין חלב חגי

ומה שלפני"ד דכ"ז לשיטתם וכלל לשיטתם דבירושלמי פסחים פ"ו כ"א לא ילין חלב חגי עד בוקר ופריך ואימורי חול קריבין ביו"ט א"ר אבוכו קיימתיכ בשחל ארבעה לכיות בשבת ר' יונת צפי חס בשחל י"ד לכיות בשבת אין חגיגה בזה עמו אמר חורב הקריבכו מצעוד יום שלא תבא לידי כל תלין וכחא בקריבכו מצעוד יום שלא תבא לידי כל תאחר א"ר חיינא חילו עבר וכביא שמה אינו כשר מאחר שאילו עבר וכביא כשר עובר.

נראה דבירושלמי פריך אותה קושי' דפריך בבבלי חלל דבירושלמי פריך לכ מקרא דחלב חגי שכוה כחגיגה ובש"ס דילן פריך מקרא שנאמר בפסח ור"א משני ליכ צי"ד שחל לכיות בשבת ור"י מוקי ליכ בלא ילין כלומר בקריבכו מצעוד יום שלא יבא לידי כל תלין וא"כ פליג אדר' אבוכו ור' חיינא מחרץ דברי ר' אבוכו וכגון דעבר וכביא.

אם מיירי דבתוב דלא ילין בעבר דהביא

ודנה כחוס' שלכי גיטין ד"כ מכ לכלן כביאו דבירושלמי פריך אמאי חילעריך קרא למחזיר את גרושתו חיפוק ליה דכו"ל סופחו לב"ש דלא מלו מגרש לכ חלל צעדות צרורכ ותי' לעבור עליו בשני לחיין וכחצ כרש"א ז"ל בחידושו דכא דלא משני בירושלמי כדמשני בשמעתין בסמוך מאי דעבד עבד ואיירי שגרשכ משום דבר שפקדיה תבשילו משום דאמריין בעלמא דאי לא כתב קרא וכחצ עליו כפניי גיטין שס וכבר כתבתי במשנתנו דיבמות מסקין, דאי לאיסורא, כתב קרא ואפשר דלשיטת כרש"א ז"ל דבירושלמי סובר דאי לאיסורא נמי לא כתב קרא ע"ש ולכאורכ תמוכ כרצב מירושלמי דידן דא"ר חיינא חילו עבר וכביא שמה אינו כשר מאחר שאילו עבר וכביא כשר עובר כנ"ל חיינא כתב קרא שלא ילין דאי עבר וכביא וכ"ש דודאי לכתיבה כוא.

ודנה צזכ בתרי אנפי או יאמר דבאמת דא כוא מחלוקת ר' יונת ור' חיינא בירושלמי דעת ר' יונת דאי לא קתני ולכן לא קמשני דאי עבר וכביא חלל משני דאמר חורב הקריבכו מצעוד יום ור' חיינא ס"ל דאי נמי קתני ולכן מחרץ כא דר"א בעבר וכביא. או יאמר דלא כי' גרס כלל כא דר' חיינא וקל"ה נראה כן

מג' מאות פסחים יש לנו בשבט ודוחין את השבת וכו' ועוד ק"ו וכו' ועוד מקובלני מרבתי שפסח דוחק את השבת ולא פסח ראשון חלל פסח שני ולא פסח לצור חלל פסח יחיד וכו' ולי"ב מכ שאמר ולא פסח ראשון חלל פסח שני ולא פסח לצור חלל פסח יחיד ועיין מנחת צבורים וביאור הגר"א לא גרס לכ ולפי גירסתנו כי' אפשר לומר לפ"מ דכ"ל לן ר"ע דכל מלאכה שאפשר לעשותה מע"ש אינה דוחק את השבת שחייב שח"א לעשותה מע"ש דוחק את השבת חלל אחת קשה כרי אפשר לדחות עיקר הקרבן שחייב אפשר לעבר כחודש ולא יבא פסח בשבת כלל וקיי"ל חס חפילו שוגגים חס חפילו מזידים וב"ד מאיימין על העדים להעיד או לא להעיד כשראו לורך בדבר, ומנ"ל דכ"ג פסח דוחק שבת דלמא כו"ל נמי בכלל מלאכה שאפשר לעשותה מע"ש ואם לא עברו ב"ד כחודש וחל ע"פ בשבת ככ"ג דלא יביאו קרבן פסח כלל חלל דזכ יש לומר אפשר ראשון חלל פסח שני כבר בא בזמנו שלשים יום אחר פסח ראשון (כנס שיש לעבר חודש ניסן ולי"ע).

ולכן י"ל דפעם אחת שחל ע"פ לכיות בשבת כי' פסח שני ולא פסח ראשון ובפסח ראשון ככ"ג דס"ל דלריך לעבר כחודש ולא לדחות שבת וז"ש ולא פסח לצור חלל פסח יחיד דבגמ' אמרו איש נדחק ואין לצור נדחין ופסח ראשון מקרי פסח לצור ופסח שני מקרי פסח יחיד ואמר ולא פסח לצור חלל פסח יחיד ולפי"ז י"ל דהקרא דלא ילין דדחיק ומוקי אנפשיכ מיירי בפסח שני ואין ראוי אפשר ראשון משם.

פסח של באר"א אם דוחה שבת

אז יאמר דיש לפרש דברי החוספתא לפ"מ דקיי"ל דכל ישראל יולדין בפסח אחד חלל שחסר להם אכילת הפסח שאין בו כזית לכל אחד ואחד ואם יכ"י רק קרבן פסח אחד לכל ישראל ידי פסח ילאו ידי אכילת פסח לא ילאו וכוא הנקרא קרבן לצור ומכ ששוחטין לכל יחיד או חצורב נקרא קרבן יחיד וכ"פ ועוד מקובלני מרבתי שפסח דוחק את השבת ולא פסח ראשון חלל פסח שני ולא פסח לצור חלל פסח יחיד כלומר דלאו דוקא פסח אחד שכוה הנקרא פסח לצור חלל פסח יחיד נמי דוחק וכיינו פסח של כל אחד ואחד וקס"ד דדוקא פסח לצור שכוה כשאר קרבנות לצור דאי שבת חלל פסח של כל אחד ואחד אינו דוחק ולפי"ז נמי אחי שפיר דודאי ב"ב ידעי דפסח לצור דאי שבת ומוקמי לקרא דלא ילין בפסח לצור חלל שידחק פסח של כל אחד ואחד לא ידעו וזכר אחי שפיר מכ שמסיים אמרו לו מכ יכא על העם שלא כביאו סכינים דכיון דאמר להם דפסח של כל אר"א דחק שפיר כקשו מכ יכא על העם שלא כביאו סכינים דעד

מחוס' פסחים י"ט ע"ז ד"כ בארבעה שכתבו בירושלמי דייק מקרא דלא ילין חלב חגי ככ"ג ומוקי לה נמי ר' אבובי ב"ד שחל להיות בשבת ופריך דלא מלי לאוקמי בשבת דחגי כחיצ דכיינו חגיגה כנאח עם הפסח דלא דחיא שבת כדאמר לקמן באלו דברים דף ס"ט ע"ז ומפרש דכ"ק שמרכו שלא יבא לידי כל ילין שיקרצבו מצעוד יום בשעכ כראויכ לו.

שיטת התוס' והרשב"א דלא מוקמינן להקרא בעבר והביא

יחנן חדא דליחא זכ צפ' חמיד נשחט וחו שסמ"ג סייס דכאי קרא ב"ד שחל להיות בשבת חייירי ולפי בירושלמי לא מיתוקם דכא חגיגה י"ד אינכ דחכ שבת ע"ש וכחצ עליו צש"ק ולא ידעתי מאי קשיא ליכ בקושיא כשנייכ ה' מסקינן כאן דחייירי ב"ד ובשעבר וכביא חגיגה חייירי ח"כ דברי הסמ"ג נכונים ע"ש אמנס קושיא כמל"מ כוא לפי דעת ר' יונכ וכפי מכ שפי' כחוס' וכו' דר' חייננא אינכ מסקנת בירושלמי וכמ"ש לעיל ואחי שפיר קושיא כמל"מ לפי דרכו בקדש וכבן. ועיין פנ"מ מכ שפי' דאלו עבר וכביא.

פלותת הבבלי והירושלמי בדין פסח אי דוחה שבת

אלא דלפ"ז למדנו מיכו דמסחירת הקראי ח"א לדייק דפסח דוחה שבת דלדעת ר' יונכ שמפרש לא ילין חלב חגי בקריצבו מצעוד יום ככ"ג יאמר בקרא דלא ילין זבח חג הפסח וליכא למימר שבקוב לקרא דחיק ומוקי אנפשיכ ב"ד שחל להיות בשבת ואפילו לדעת ר' חייננא דמוקי לה ב"ד שחל להיות בשבת כרי מוקמי לה בעבר וכביא וא"כ ככ"ג מוקי קרא דלא ילין זבח חג הפסח בעבר וכביא חבל לכביא לכתחילה ככ"ג דחינו דוחה חג הפסח ולכן צ"ב בירושלמיים כיו וכו' דורשים הקרא דלא ילין כבני ירושלמי ליכא לכו רח"י דפסח דוחה שבת אמנס צש"ס צבלי מביא בפשיטות דכאי קרא דלא ילין דחי ומוקי אנפשיכ ב"ד שחל להיות בשבת שאז פסח דוחה שבת ואין לומר דחייירי בעבר וכביא שכרי רמי ליכ רב ספרא לרבא (כן גרסי כולל"מ ושאר אחרונים) ורבא ה' ס"ל כל מכ דאמר רחמנא לא חפציד אי ענד לא מכני, ועכ"פ כרי לא דייקי כלל דחייירי בעבר וע"כ דס"ל להש"ס צבלי דאפילו לכתחילה דוחה פסח וז"ש אדם אחד יש שעל מצבל וכלל הצבלי שמו וכיון שכוא מצבל דרשי קראי דסחרי ומוקי לה ב"ד שחל להיות בשבת וממילא יודע שפסח דוחה חג כשבת לפי שכוא צבלי ולשיטתם דוחה שבת.

ביאור הלשון אדם אחד יש

ובזה מיושב לשון אדם אחד יש שעל מצבל דוקא מצבל ואכתי צבלי שמו שפדיין מחזק כוא בצבליותו כוא יודע.

אוי יאמר בדיוק לשון אדם אחד יש לפי מכ דקיי"ל לענין קידוש החודש וכיוצא בו צעינן שני עדים אפי' כוא פניני איסורים וככא נמי צעינן לענין דחייית שבת ואם כיו כאן שני עדים להעיד שפסח דוחה חג כשבת לא כיו שואלין לו מנ"ל ה' דע"פ שנים עדים יקום דבר חבל כיון שאדם אחד יש ואין שני ח"כ לריך לברר עד

ודחה כחוס' כביא דברי בירושלמי וחי' של ר' יונכ, וחי' של ר' חייננא דחייירי בעבר וכביא לא כביא כלל גם כביא עוד מכ שחקש כרש"א לכן חימא דדריש לקמן באלו דברים דף ע' חגיגה כנאח עם הפסח כרי כוא כפסח דזבח חג זכ חגיגה כיכי מיתוקמא כאי קרא בשבת ה' מודכ דלא דחיא שבת כדמוכח כחוס ומשני דכן חימא יסבור כר' ישמעאל וכו' חי נמי צ"ח יפרש שמרכו שלא יבא לידי כל ילין כדמפרש בירושלמי ולכאורכ אחאי לא משני דצ"ח יפרש כר' חייננא בעבר וכביא וז"ל או דס"ל חי' כראשון לפיקר או דלא כי' גורסו כלל ה' דר' חייננא וז"ל בזה דכרש"א לשיטתיה דס"ל דחי לא קחני ולכן שפיר פריך וע"כ דס"ל כר' יונכ ולא כר' חייננא וכבן.

ומזה חמוכ לי אפעל שירי קרבן ירושלמי כנ"ל שכביא קושיא כרש"א כחוס' לכן חימא דדריש חגיגה כנאח עם הפסח וכו' וכחצ דלא קשכ מידי דבירושלמי מסיק דקרא חייירי בשעבר וכביא חגיגה ב"ד ולק"מ ולאחר כסליחא חין בדבריו ממש דכחוס' צכיון כביא קושיא כרש"א על דצריכס הקודמים שכביא חי' בירושלמי דר' יונכ דאמר חורכ בקריצבו מצעוד יום ולזכ ודחי פריך שפיר כרש"א ומכ שכחצ כשירי קרבן דבירושלמי מסיק דקרא חייירי בשעבר חין זכ מסקנת בירושלמי חלא כוא חי' אחר של ר' חייננא ור' יונכ פליג על זכ ולא ס"ל למוקמי קרא בעבר וכביא ושפיר כקשכ כרש"א ז"ל וז"פ.

אף שיטת המל"מ דלמסקנת בירושלמי לא מוקמינן בעבר והביא

איברא דמעחכ גם מכ שכביא שס קושיא כמל"מ פ"ק מק"פ כלככ ז' שכחצ רחייחי לסמ"ג צסי' שמ"ח שכחצ צפ' חמיד נשחט מקשכ כחיצ לא ילין חלב חגי ה' כל כליכ ילין וכחצי עולח שבת בשבתו וגו' ואיני יודע אם כוא ע"ס דבגמ' לא כקשו חלא מקרא דזבח חג הפסח ולומר שסמ"ג כיון על קושיא בירושלמי גם זכ לא

וכמ"ש בחוס' שם בד"כ בארבע לבן תימח לחד חי' דיסבור כר"י דס"ל דחלבי חול קריבין זיו"ע וז"ל דמכ"ע גרם בגמ' רב ולא רבא וכגירסת הספר ולא כגירסת הכל"ח וכמגיחים רבא במקום רב ודו"ק.

וה"ל דב"ב ס"ל כר"י דנו"נ קריבין זיו"ע וא"כ לא לריך לדחוק ולחוקמי קרא בארבע עשר שחל להיות בשבת דלדידיה שפיר קריבין וכנה במשנה כאן ר"ע חומר כל מלאכה שאפשר לעשותה מע"ש אין דוחה את השבת שחיה שח"ל לעשותה מע"ש דוחה את השבת וכו' ס"ל לב"ב דר"ע לשיעוריה דס"ל נו"נ אין קריבין זיו"ע וא"כ פ"כ ס"ל נמי דשביק לקרא דחיק ומוקי אנפשיה זי"ד שחל להיות בשבת ושחיעתו דוחה את השבת אבל ב"ב ס"ל כר"י דנו"נ קריבין זיו"ע וא"כ ליכא ראי' מקרא דלא ילין דלוקמא זי"ד שחל להיות בשבת דלידחי שבת ולכן קאמר ח"ר כלכך זו נחשלמך לב"ב דכס טעו דחלוי במחלוקת ר"י ור"ע אבל באמת אין זה חלוי זה בזכ שכרי אכן גורסין רבא ולא רב ורבא ס"ל כר"י ואפ"כ מוקי לקרא זי"ד שחל להיות בשבת.

א"א אע"ג בעבר והביא

וגרמא דכא רבא ס"ל כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מהני וכנה בירושלמי כניל מוקי לכ רב חיינא בעבר וכביא דכשר קמ"ל קרא דלא ילין וק' לרבא דס"ל אע"ג ח"כ פסולת כחגיגה אך בחוס' בקשו על כא דמקשכ בגמ' ולא עולת חול זיו"ע דמנל דאסור עולת חול זיו"ע דלמא דוקא בשבת ותי' בפסחים שם דסוגיא זו אחיה אליבא דר"ע דס"ל דעולת שבת בשבתו אחי לאורויי דעולת שבת מותר להקטיר זיו"ע וממילא שמעינן דעולת חול אסור ולפ"ז לר"י דס"ל נו"נ קריבין זיו"ע ליכא למילף דעולת חול זיו"ע אסור דודאי מותר כנו"נ וא"כ למ"ד נו"נ קריבין זיו"ע אין קושיא מלא ילין ושפיר י"ל אי עביד לא מהני אבל למ"ד נו"נ אין קריבין זיו"ע ל"ל אפ"מ דאל"כ קשך כך דלא ילין ולכן בקשך רב ספרא לרבא דס"ל אע"ג קשך כך דלא ילין וליכא לחוקמי בשבת דכא חג כתיב וחגיגה אין שוחטין ול"ל נמי בעבר ושחט דכא רבא ס"ל אע"ג ומשני ליה שבקי לקרא דחיק ומיירי בפסח שחל להיות פ"ש וחג דכתיב לאו דוקא עיין מלא כרועים אות נו"נ סק"ד ודוק כיטב שם ותצין יותר מכ שכתבו.

כתחילה אי עדיף לעבר החדש ולא להקריב הפסח בשבת

ומעתה נבוא בס"ד ליתר הדיוקים מכ שאמרו כלכך זו נחשלמך ולא פי' איזכ כלכך דנראה בס"ד

כמכ הנאמנות שלו ומנ"ל כא כדי שיקבלו דבריו ויחללו שבת בשביל כלל ישראל.

איברים שמשלה בהן אור מבק"י קריבין בשבת

וראיתי קדוש אחד מדבר בשו"ת זכרון יוסף (כובא) דבריו בכגות מברש"ס פסחים) לפמ"ש חוס' שבת דף כ' ד"כ למשרי דמשלכ בכן כאור מבק"י מקריב בשבת וכא דאמרינן ולא עולת חול זיו"ע וכו' כיינו בלא משלכ בכן אור מבק"י דוקא ח"כ אחי לא משני כש"ס ככא דקרא דלא ילין מיירי בככ"ג שמשלכ בכן כאור מבק"י דשרי להקטירן כליל יו"ע ואפ"כ לא ילין לבקר וכן בקשך לי ידי"נ בגאון כלדיק מוכ"ר יונתן שטייף ז"ל זכ לערך עשרים שנה מחוס' יומא ואמרתי בס"ד לפמ"ש כרמז"ס צפ"ג מכ' פסכ"מ כ"ח-ט' דכל שפסולו בקודש הקודש מקבלו וכשם שאם עלו לא ירדו כך אם ירדו לא יעלו שניה שכרי כס פסולים ואם משלכ בכס כאור אפ"פ שירדו יעלו שניה וישלים הקטרתו ועיין כ"מ ולח"מ שם וכמל"מ מסתפק בשיעור משלכ בכן אור כמכ כוא אי ברובו או אפילו במקלחו וכחצתי בתשובה דלכרמז"ס במשלכ בכן אור דאפ"פ שירדו יעלו ככוונת אפילו לאחר זמן מותר שלו דכל שמשלכ בכן אור לא שייך ביה שוב כל ילין כלל וכן מלאחי במניח מלוח ל' דפשיטא ליה דמשלכ בכן אור לא שייך עוד כל ילין.

אבל לפ"ז מיושבת קושית בני גאוני דכרי קרא לוח עד בוקר כוא דלא ילין כא כל כליהל ילין משמע דאם ילין עד בוקר עובר בלאו וא"כ פ"כ ח"ל לחוקמי קרא במשלכ בכן דמשלכ בכן אור אפילו עד בוקר ילין דאינו עובר עליו לעולם וכיון דקאמר עד בוקר פ"כ דלא מיירי במשלכ בכן אור ומיושבת קושית בני גאוני. ועיין ספרי משנה כלכות ח"ג ס' מ"א עוד דברים בזה בס"ד.

נו"נ אי קריבין ביו"ט

ועוד בו שלישי' ולפי גירסת הספר דגרסי רב ולא כמגיחים רבא במקום רב דנלפע"ד במחלוקת ר' ישמעאל ור"ע דר' ישמעאל ס"ל נדרים ונדבות קריבין זיו"ע ור"ע ס"ל נו"נ אין קריבין זיו"ע ור"י מפיק ליה לקרא דעולת שבת בשבתו על חלבי שבת קריבין זיו"כ דעל יו"ע לא לריכא ליה דנו"נ קריבין זיו"ע ור"ע ס"ל דאין קריבין ולכן מפרש קרא דעולת שבת על חלבי שבת שקריבין זיו"ע עיין שבת קי"ד אלא דלרבא תקשך למכ דחיק קרא ומוקי אנפשיה זי"ד שחל להיות בשבת כא כיון דס"ל דנו"נ קריבין זיו"ע ח"כ עולת חול זיו"ע שרי

ולכן לא ידעו שפסח דוחה את השבת עכ"פ שכתו קאי
שכתו כלכא אחרת ולא ידעו שפסח דוחה את השבת.

**מַעַם אִמְרוּ שְׂשִׁימָשׁ שְׁנֵי גְדוּלֵי הָדוּר כִּי תוֹרָה שֶׁקִּבְּלָהּ
מִרְבּוֹ עֵינֶיךָ**

קושי' כ' כבר ניחר לעיל ומעשה נבא לפרש אמרו
ששימש שני גדולי הדור שמעיו ואבעליון דנראה
דב"ב לשיעורם ס"ל דאינו דוחה את השבת וכל העולם
לא ידעו ומשמע דכל גדולי חרץ ישראל לא ידעו אי דוחה
את השבת או לא שכרי אמרו כלום יש אדם שיודע וע"כ
כולם ס"ל כבני בחירה וא"כ אפילו יבא מי שהוא ויחדש
מעלמו דין זה ודאי לא נשמע לו ולא נסמוך עליו כלכא
למעשה חדש שכרי כלל עלמו כששאלוהו אח"כ שכת ולא
כביא סכין מע"ש מכו ולא ידע ואמר הכה לכם לישראל
אם אינם נביאים בני נביאים הן וכו' ובקשו מהפרשים
וכי לא ידע כלל מעלמו לפסוק לכם כדת מה לעשות.

תורה שבקבלה היא עיניך

אמנם קושיא זו מפורשת בירושלמי הובא בחלפא ביחא
לא"ז כגדול אות למ"ד מ"ס נו"ן וז"ל כי חורב
שבקבלה שקבל מרבותיו הוא עיקר כהכוח דפרק אלו
דברים פסחים (ס"ו) דח"ר כלכא זו נחלמא מבי
בחירה שפעם אחת וכו' אמרו לו שכת ולא כביא סכין
מע"ש מכו ח"ל כלכא זו שמעתי ושכחתי וכו' ראה
מעשה וזכר כלכא ואמר כך מקובלני מפי שמעיו
ואבעליון ואמר עליה בירושלמי כל חורב שאין לה בית
אז אינה חורב כלומר כל חורב שאין לה קבלה אינה
חורב לסמוך עליה למעשה אלא הקבלה הוא בעיקר
למעשה ולא מסבירא אע"ג דסבירא נמי דאורייתא הוא
כדאמר איבעית אימא קרא ואיב"א סבירא אפ"כ קבלה
הוא עיקר. מבואר דאפילו כי דורשים מסבירא אכתי לא
היו סומכין עליה כלכא למעשה ולזה אמרו יש אדם
אחד דוקא משום ששימש שני גדולי הדור שמעיו
ואבעליון ויש לו קבלה אי דוחה את השבת.

ובזה שפיר מובן מה שאמר לכם וכי פסח אחד יש בשנה
שדוחה וכו' ולכאורכ למא לא השיב לכם מיד
מדרש דמועדו או מק"ו אלא אמר לכם וכי פסח אחד
אלא דכלל ידע דב"ב גדולי הדור הם וידעו לדרוש
הכחוצים אלא ודאי משום דחסר לכם הקבלה כלכא
למעשה ולכן אמר לכם וכלא כרבה יותר ממאחים
פסחים יש שדוחין וא"כ כרי כלכא למעשה שפסח נמי
דוחה את השבת אמנם הם אכתי לא סמכו על זה
ואמרו ליה מנ"ל אם מסבירא שלך שאתה רואה לדמותן
זה לזה כלא ק"ו יש ליה פירכא ואם גז"ש דמועדו אין

לומר דכגס דפסח דוחה את השבת מ"מ ודאי יותר נכון
אם יבא בחול ולכן היו כנשיאים מדקדקים בחשבוניהם
לעבר החדש שלא יחול ע"פ בשבת וכגס דבגמ' לא הובא
דנשכיל פסח שחל בשבת מעברים השנה מ"מ דוקא חדש
כולו לעבר אבל כהא סגי ביום אחד ודאי היו מעברים
בכל פה שלא יחול ע"פ בשבת ויבואו לדחות השבת דשבת
דחויא הוא. ומיכו זה רק לכחילה היו נוכחין כן וכמו
שמלינו כעין זה שצ"ד כווננו שלא יחול יו"כ ע"ש ועיין
מנחות ל"ע ע"ב ודו"ק. אבל אם חל י"ד בשבת ולא עברו
ב"ד החדש ודאי דוחה, וב"ב חשבו דכיון דבכל פה
מדקדקים שלא יחול ע"פ בשבת ודאי אינו דוחה את
השבת וראי' מדברי ר"ע דאמר כל מלאכה שאפשר
לעשותה מע"ש אינה דוחה את השבת וככ"נ כיון
דאפשר לעבור ולקדש קודם או אחריו וממילא יביאו
הפסח מע"ש או לאחר השבת עושין.

אבל באמת אינו כן אלא אם עברו וקדשו ולא עיברו
החדש ודאי דוחה כיון דאז כבר מקרי מלאכה
שא"ל לעשותה בע"ש כמו שחיעב וז"ש ח"ר כלכא זו
נחלמא מבי"ב פי' הו' כלכא דר"ע במחני' ופעם אחת
חל י"ד להיות בשבת פי' דוקא פעם אחת שכתו ולא
עיברו את החודש מפני סיבה שמן השמים הסבו שטעו
בחישוב ולכן קאמר פעם אחת דוקא דלא בכל פה דחמיד
עיברו ב"ב את החדש או חסרוכו כדי שלא יחול ע"פ
בשבת ופעם אחד חל בשבת ואחי שפיר דיוק ראשון ודיוק
ג' וכלא חין ב' שמיטות דבאמת היו יותר מזה דקדשו
ע"פ ראי' וכנראה דכן קבלו מאבותיהם רק אחת הפעם
שכתו לעבר את החדש ועי"ז חל י"ד להיות בשבת ולזה
כששאלוהו מנ"ל הו' אמר לכם וכי פסח אחד יש בשנה
שדוחה השבת וכו' וכלא כמה קרבות דוחין את השבת
מה נעים לפי בירושלמי דחני ג' מאות וחשב נמי שפיר
ר"ח ורגלים וברי על כולם אפשר לעשות שיחול ר"ח
קודם השבת או אחר השבת ואפ"כ דוחה השבת וא"כ
פסח נמי כבי.

ואתי שפיר נמי שלא אמר לכם וכלא לפני י"ד שכת חל
בשבת ודחה ולא הי' אדם יכול להכחיש מן
המליחות וגם כיאך אמרו כלום יש מי שיודע וכולם לא
ידעו ולכנ"ל אחי שפיר דבאמת לא ידעו דלא היו נוכחין
לדחות ודלא כקושיא בירושלמי.

ואמר כלכא זו נחלמא מבי בחירה דוקא שכת היו
ירושלמיים וכנ"ל וגם עמו בדרי"ע ולפ"ז יש לפרש
שכתו ולא ידעו כלומר שכתו לעבר החודש ולכן חל ע"פ
להיות בשבת ולא ידעו אם פסח דוחה השבת אם לאו
וקאי שכתו על ב"ב שכתו לעבר החודש או קאמר
שכתו מהא דר"ע דכל מלאכה שא"ל לעשותה מע"ש

עלול שזכס פי' שכיו עושים עצמם כעללים ולא כלכו
ללמוד מכס דאע"פ שכיו גרים מ"מ כיון שכיו גדולי
כדור כי' לכס ללכת ללמוד חללם.

העקם שמינודו להל"ל כנשיא עליהם

ומח"פ נראה דמיד כושיבוכו צראש ומינודו נשיא
עליכס דכ"צ לפי סברתם אחתי לא כודו לו
לכלל שפסח דוחה כשצת שכרי ק"ו פריכא כוא וגז"ש
לא למדו מרצם וכלל קבל משמעי' ואצטליון שדוחה
כאמנס כס לא ראו לסמוך אקבלתו אבל לא ראו נמי שלא
לשחוט כלל ישראל אח הפסח ולכן מיד כושיבוכו נשיא
עליכס וכוא יפסוק לכס לשחוט הפסח כשצת ואפשר
דמכאי פעמא נמי לא עלכ יכודכ בן צחירא לירושלים
כמפורש בגמ' לעיל דף ג' ע"ב ככאי ארמאכ דשלחו ליה
אח צלדון ומלודחך פרוכס צירושלמי וכקשו כחוס'
דאמאי לא עלכ ר' יכודכ לירושלים להקריב ק"פ וחי'
דשמא לא כי' לו קרקע או חי' אחרים ולהניל י"ל
דריצ"צ כיון שראכ שכלל כורכ שידחכ שצת וכוא
לשיעחו לא ניחא ליה ולכן כלך לו לנליצין ופטור מקרבן
עכ"פ מכ שכושיבוכו נשיא כי' מפני שחלקו בשיעוה
ולא ראו להסב כלל ישראל מקבלת כלל ומ"מ לא ראו
לפסוק כן לפי שזס לא קבלו כן.

ומיושבת נמי קושי' (ע-י) דאף דכלל נמי שכת כלככ
מ"מ לא עברוכו דודאי נשיא נמי חס לא ידע
כלככ אחא או שכת כלככ חין מעצירין אותו בשביל זכ
ולכן כלל שכת כלככ שאין נוגע בכתקפכ ולכן ספיר
סמך עצמו על נבואה צנ"י אבל צ"ב נחלקו עליו בעלס
ככלככ וק"ל.

גדולה שימושך יותר מלימודך

שם בגמ' שלא שמשחם שני גדולי כדור, כוכ לא כתב
שלא למדחם חלל לא שמשחם גדול כשמוש
יותר מן כלימוד. גס בחלמידי כלל ושמאי כשרבו
מחלוקות בישראל לא אמר שלא למדו כל לרכן חלל שלא
שמשו כל לרכן ועיין ספר כקנינים (דף ל"א) צאריכות
גדולכ אות בשימוש ח"ח שזכ אחד ממ"ח קנינים
שכחורכ נקניח כזס ודו"ק.

בירושלים היו מערבין קודם שנפרצו בה פרצות

תוס' ד"כ תוחב לו, וחי' ר"י דככא לאחר שנפרצו ככ
פרצות וכו' ע"ש משמע דקודם שנפרצו פרצות כיו
מערבין צירושלים וכ"כ כרשב"א כחוס' כאן, וכ"כ עוד
כחוס' צ"מ נ"ג ע"ב וכ"כ כמחירי וצרש"י סועכ מ"ב

אדס דן עצמו אח"כ קבל מרצו וכס לא קבלו עד שאמר
לכס כך מקובלני מפי שמעי' ואצטליון וקבלוכו ואחי
ספיר שאמר ששימש שני גדולי כדור שמעי' ואצטליון.

ובוח יס לדייק עוד שאמרו כלוס יס אדס שידע שפסח
דוחה אח כשצת משמע דכיו מצקשים כל דכו אדס
וכמעכ דשני גרדייס משער כחשפתות כמס' עדיות
שכעידו דג' לוגין פוסלין אח כמקוב וכיאך יסמכו על
כל דכו אדס כדבר גדול כזכ אמנס צא"ז כנ"ל כביא
כסס ירושלמי וז"ל ויס לאדס לומר כקבלכ אפילו קבלכ
מקטן ממנו כדאמר צירושלמי פ"ז דציעיח ר' צא צר
זבדא ר' אצוכו כסס ר' חלעזר כלככ כר' יכודכ
דמחניחין ואמר כחס חקלס ר' צא צר זבדא דאמר
שמועכ כסס זעיר מיניכ פי' כמכ משוכה כענוכ ר' צא
צר זבדא ששמע דבר שכהוכו מר' אצוכו שכ' קטן
ממנו ואמרכ לחלמידין משמו וקייס כח דאמר
צירושלמי פ' כל ישראל נחנו מרועכ אחד אמר כקצ"כ
למשכ חס שמעח מפי קטן מישראל וכנייך לא יכי'
כעיניך כשומע מפי קטן חלל כשומע מפי גדול ולא
כשומע מפי גדול חלל כשומע מפי נביא ולא כשומע
מפי נביא חלל כשומע מפי רועכ ואין רועכ חלל משכ
וכו' ולא כשמעו מפי רועכ חלל כשומעו מפי כגבורכ
וכו' ע"ש ולכן אמר כלוס יס אדס אפילו כל דכו כס
יקבלו מכס מפני שכיו ענויס ציותר כמ"ש רצינו כקדוש
עליכס שכיו ענויס יותר ממנו. וזכ כיפוך ממכ שפי'
כסמוך כפי' אדס אחד וכפעיס יפולץ סלע.

שמעי' ואצטליון היו גרי צדק האך נתמנו לנשיאות

וי"ש לדייק למכ אמר שני גדולי כדור שמעי' ואצטליון
ומאי נפ"מ ובסמוך כחחיל לקנטרן כדברים אמר
לכן מי גרס לכס שחלכ מצבל ואחי' נשיא עליכס
עלול שכיחכ כזס שלא שמשחם שני גדולי כדור שמעי'
ואצטליון ולמכ כזכירס כשמוחס ככל פעס וי"ל דכוכ
נחלצטו רבוחינו כלדיקים כחחרוניס כ"כ כחוי"ע
וככוכ"ג ח"מ סי' ז' וכלל"ח כדורש לליון ד"ג דשמעי'
ואצטליון כיו גרי לזך וכיאך נחמנו זכ לנשיא וזכ
לאצ"ד כח כעינן מקרב אחיך וכחוי"ע כתב שכמכ לא
כיו גרים כעלמס כי חס מזרע גרים וסחר דבריו
מכרמציס וראצ"ד ואצרבנח"ל וכדורש לליון פי'
דשמעי' ואצטליון כיו גרים ואמרינן ציצמות נכרי
שקידש כזכ"ז חוששין לקידושיו שחא מעשרה כשצעים
קאחי ובגמ' לא זז משס עד שמשחוס כעכו"ס וי"ל
דאחד מזרע סנחריב צא על צח ישראל מעשרה כשצעים
ולכן נקראו גרי לזך ע"ש וי"ל דמככ כחי טעמא לא
כלכו בני צחירא כנשיאים ללמוד חלל שמעי' ואצטליון
שזס כיו מיוחסיס וכס כיו גרים וכלל כוכיחם ואמר

ע"א בתי שני ועוד כרצב ראשונים ועיין חוס אני חומכ
מכ שכחתי מזכ באריכות, בישוב קושיה כהוי"ע כחן,
ובכלל דין חס אפשר לחקן עירובין בעירות גדולות
בזמנינו ואי יש בכלל דין רב"ר בזמנינו עיין בספרינו
משנ"כ ח"ח באריכות גדולה.

דף ס"ז ע"ב

פסח בשבת כיכי מלי מקדיש ליה וכתנן אין מקדישין
וכו' ובשני"א ב"ש הביא מרן קושיה בשאל לפמ"ש
התכ"ד ס"י רס"ע הביאו המג"א ס"י של"ט סק"ה וש"ך
יו"ד ס"י ש"פ בפדיכ"ב דאפשר לחת המעות מע"ש ע"מ
לחול בשבת ובירושלמי פח"י דשבת כ"ח עמוד אדם
מע"ש ואומר כ"ז חרומה למחר וא"כ ככ"ג יכול לומר
ע"ש שיחול הכקדש בשבת.

ומרן בב"ש ח"י דלא דמי לפמ"ש בי"ב ל"ז בא דאין
מקדישין משום גזירה דמו"מ ופרש"י דדמי למקח
וממכר דמולאו מרשותו לרשות הקדש א"כ אף במקדיש
בע"ש נמי מולאו מרשותו לרשות הקדש אבל באי דתכ"ד
מקנח המעות לכחן ע"ש ע"מ שיכול הפדיון בשבת ואין
כחן כולל מרשות לרשות, וכן בחרומה נמי אין מולאו
מרשות לרשות דכרי כשהוא עבד נמי בחרומה אינו שלו
אלא מפריש של ככן (ועיין חוס' נדרים י"ב ע"א
ודו"ק).

וקצת קשה על ח"י זכ דאמרו (ב"ק ע"ו) הקדש אינו
יולא מרשותו דמעיקרא חורא דרובא וכשהוא
נמי חורא דרובא ועד שלא יולא ליד ככן אחת ברשות
בעלים הוא וכתב בעכ"מ ב"ק קי"ד דאפילו שינוי רשות
לא מקרי ודלא כרמב"ן במלחמות שם ועיין רמ"ע
מפענו ס"י ס"ב שכתב דאיסורא בעלמא הוא דרביע
עליה כל זמן שלא יולא מרשותה, וי"ל דחזיל לשיעור
המלחמות שם ודו"ק ועיין משנכ הלכות ח"ע ס"י ש"ח
דף קכ"א ע"ב.

ומה שנראה בס"ד לפמ"ש באב"י לחלק בין מקח וממכר
לשאר מלאכות דמ"מ אין לעשות בע"ש ע"מ
שיגמור בשבת ושאר מלאכות עושב אדם עם השיכב
אע"פ שיגמור בשבת וכתב באב"י לחלק דכל דבר
שעשעו בע"ש ואין לריך לעשייתו עוד אלא נעשה ממילא
מכאן ואילך כגון מלאכת שבת ביטול או אפי"ה או זורע
לוצע וכיוצא בזכ שאפילו ימות בעושהו אפי"ה במלאכה
ממילא יגמר ככ"ג נמלא מלאכתו כבר עשוי מע"ש ומכ
שנעשה בשבת ממילא הוא וליכא איסור אבל מלאכה
שעדיין לריך לו שיכב בחיים ולא נגמר זולתו אפילו
בשבת אסור לעשותו בע"ש שיגמר בשבת.

וחצת מקח וממכר כלוקח ע"ש ע"מ שיחול הקנין בשבת
ע"כ לריך שיקונח וכמוכר יחיו גם בשבת והקנין
לא חל זולתם שאם ח"ו ימות כלוקח ממילא יבטל המקח
ולא יתקיים נמלא מכ שמחקיים המקח בשבת הוא מפני
שכלוקח קיים ונעשה בגופו ולא כוי שבת בשבת, ולא
דמי פדכ"ב שנוהן לו ע"מ שיכב פדוי בשבת ומקנח לו
ככסף קודם בשבת כמו הפודק בחוך שלשים עיין
בכורות מ"ט ע"א איתמר הפודק את בנו בחוך שלשים
ועיין שם דף י"ב ע"ב בחוס' ד"כ לאו.

ולפ"ז אחי שפיר דאין מקדישין בשבת שכרי הקדש אינו
חל על של אחרים ואם עמד וקדש בכמתו של
אחרים אינו מקודש וכן במקדש בכמתו מע"ש ע"מ
שיחול בהקדש למחר ומה בכמתו אינו קדוש שכיון
שמה נפלג ביד כיורשים ואין אדם מקדיש דבר שאינו
שלו ושפיר אין מקדישין בשבת ולא דמי לפדכ"ב
כללפעניד.

אין מקדישין וכו' לכאורכ משמע דהוא מדאורייתא
ועיין בסמוך וכלא מחמר ול"ע.

וחל"א מחמר, עיין מג"א ח"ח ס"י ש"כ סק"ו ובחוס'
שבת שם חמכ עליו ממלחין ועיין מחל"ש שם
ובספר אמרי בינה כל' שבת ס"י ו'.

בדין מחמר כל"אחר יד, ובגדרי שבות במקום מצודה ובכרמלית

בעלמו הוא שבות כל"אחר יד מפני שכוב מחמר כל"אחר
יד וכול"ל דבר ששבות בא מכל"אחר יד לעקרו במקום
מלוב.

אי גזרו שבות במקום מצודה

וחצת כרי"ף בפר"א דמילכ הביא דעת ככ"ג דלא גזרו
שבות במקום מלוב וכרי"ף חולק עליו ודעת

וחל"א מחמר מחמר כל"אחר יד, מחמר כל"א"י נמי נכ"י
דאיסורא דאורייתא ליכא אסד"ר מיכא איכא
כיינו דקא בעי מיניכ דבר שיש לו ביתר מן החורכ
ודבר שבות עומד לפניו לעקרו כל"אחר יד במקום מלוב
מאי וכו'. וי"ל לשון שכתב דבר שיש לו ביתר מן החורכ
ודבר שבות עומד לפניו לעקרו כל"א"י דמשמע דמכ"ח יש
לו ביתר ורק דבר שבות עומד כנגדו ועוקר את השבות
כל"אחר יד וככא כרי עוקר השבות כדרכו אלא ששבות

וחי' זה ל"ע ג"כ שכרי כחצו כחוס' כחן דשבות צכמחו קיל משבות עלמו ומשמע דאפילו שבות דמחמר נמי קיל כח וז"ל דקיל כח לענין שאר שבותים אבל חמור כח משבותי צכמח וז"ע גם מדברי המכרש"א כחן משמע דצכרמלית ליכא איסור מחמר דצ"כ חוצה צא"ד שכתב וז"ל אבל כח משמע לכו דמדין ר"כ נגעו צכ מדפריך לקמן וכלל מחמר דלא שייך איסור מחמר אלא צאיסור ר"כ כדמוכח פרק כמוליא תפילין ודו"ק ע"כ וזכ דלא כמחלכ"ש וכבר כעיר צכ צספר אמרי צינו כל' שבת סי' ו' ע"ש צאריכות.

המחמר אחר בהמת חבירו

ולכאורה יש לדייק למכ לא צביאו פסחיים כל אחד אח פסחו של חבירו דצשל צכמת חבירו ליכא מחמר וגם למכ לא כפקירו פסחיים ערב שבת או אפילו צשבת דלמלכ מותר לכפקיר עיין שבת קל"א ע"ב כואיל וצידו לכפקירן וצביאו צכמת כפקר לצכמ"ק ולא יעצור המחמר ואפשר משום קנין דאסור לעשות אח"כ, שצריך לקנותו צשבת אלא דכא נמי למלכ מותר כדקיי"ל צאחרוג וז"ע וי"ל דאכ"כ דכ"ג כי' אחי שפיר אלא דלאו כ"ע דיני גמירי ועיין חוס' ד"כ מחמר ועיין ר"ן דף ע"ו למס' ע"ז דמחמר צכמת חבירו חייב ע"ש וז"ע.

נשים בשביתת בהמה

עוד עלכ צמחשצתי כרכורי דצרים לפמ"ש צחרעק"א למשניות ר"פ צמכ צכמכ דנסחפק אי גם אשכ מלכ על צציתח צכמכ וחפא"י כחצ דאישתמיעתיח משכ דפרחו של ראצ"ע כי' יולא צרלועכ ועיין מכר"ס שיי"ק מכ שכתב ליצצ דצריו צא"ח סי' קכ"ע וא"כ אי נימא דאינכ מלכח א"כ כיו יכולין נשים לכציא אמנס שצוש כח דעל לאו ודאי מלכין וז"ע.

דן שביתה בבהמה וכלים

ובדברי המג"א הנ"ל עיין עוד צחוס' רעק"א פ"ק דשבת אוח כ"ג שחמכ מדצרי צחוס' שבת י"ח ע"א ד"כ ולימא מר דלרצכ דעעמא דצ"ש לאו משום צציתח כלים אלא דעעמיכ דגזרינן דלמא אחי למיעצד צשבת וכו' ולר' יוסף דעעמא דצ"ש משום צציתח כלים לא חקשכ אחאי עוענים קורכ כיינו דאזיל ממילא עפי מכל כנך דמחני' מוכ נסחר דצרי המג"א סי' ש"כ דס"ל דצכרמלית ליכא משום צציתח צכמכ דא"כ כא צפשוטו לרצ יוסף ניחא די"ל דכמו לדיון צמילי דרצנן ליכא משום צציתח צכמחו כ"נ לצ"ש לענין צציתח כלים

צחוס' נראה כשיטת כרי"ף ועיין רא"ש ור"ן ולכאורכ ככא נמי כחירו שבות דמחמר צשציל מלכ וא"כ לכאורכ רא"י לצכ"ג. איצרא דכרי צמחני' אמרו צפי' דאפילו אשבות אין דוחכ שבת וצחוס' כחן ד"כ כנח כקשו דכא צמחניחין אסר שבות דרצנן כיון דאפשר לעשות מע"ש וי"ל דשבות צכמחו קיל משבות עלמו מצואר דשבות עלמו לא דוחכ מפני כמלכ, וצאמת כי גם רש"י כרגיש צקושיא זו וחי' דשבות כלאחר יד קיל משאר שבותים דכל כלאחר יד לא שכיחא אבל שאר שבותים אסור אפילו צמקום מלכ.

ומצינו צכ מחלוקת רש"י וחוס' דרש"י ס"ל דשבות דכלאחר יד קיל משאר שבותים וצחוס' שחולקים ס"ל דלאו קיל כח ועיין ר"ן שבת פ' חצית דכלאחר יד יותר קיל משבות דאמירכ לעכו"ס וכציוו כד"מ א"ח סי' שצ"ח אוח ע' ושכ"כ כ"כ וכרשצ"א ולא צביאו דגם שיטת רש"י ככא כח מפורש דשבות דכלאחר יד קיל כח משאר שבותים וכעעס דכלא"י לא שכיחא.

שיטת הבה"ג בדין שבות ע"י עצמו

איברא דלא חקשכ לרציו כצכ"ג ז"ל ממלכחין דלא אמר כצכ"ג אלא כיכי שכח אינו עושכ מעשכ צעלמו וכגון אמירכ לעכו"ס אבל לעשות מעשכ צידים גם כצכ"ג מודכ דאין כיחר לעצור על שבות צמקום מלכ ועיין שו"ת כרד"ך צית י"ח ח"ד דשבות דרצנן ע"י ישראל חמור ממלככ גמורכ ע"י עכו"ס דקיל אמירכ לעכו"ס אפי' צמלככ דאורייתא משבות ע"י ישראל עלמו וכ"כ כר"ן פר' שמת שרלים עלכ דכחיא דעין שמרדכ וממילא צמחמר כיון שכח ע"י עלמו מודכ כח שחסור, אלא דלפ"ז גם צמחני' כזאכ וכיוולא צכ דכולכון כס שבות דישראל ככ"ג שפיר אסורים צשבת אפילו צמקום מלכ כל שסיפק צידו לעשותם ערב שבת.

שבות דמחמר אי שרי בצכרמלית

וחנה כמג"א א"ח סי' ש"כ סק"ו כתב דכל כנך דאמרינן צכמכ דאסור לללח צו צרכ"ר דכוי משאוי שרי צכרמלית כדאמרינן צפ' מי שכחשיך כל שצחצירו פטור אבל אסור צכמחו מותר לכחחלכ וחמכ צח"ש משמעחין דפריך וכלל מחמר ומשני מחמר כלאחר יד ופריך עוד כלא"י יד נמי ככי דאיסורא דאורייתא ליכא איסורא דרצנן מיכא איכא ומשני כיינו דקצעי מייניכ שבות צמקום מלכ כרי דשבות צכמכ אסור וצמחלכ"ש א"ח כנ"ל חי' דצאמת שבות דמחמר לא כותרכ לגצי צכמכ דחמור וכיוונת כמג"א רק אשאר שבותים.

מש"כ צעפינה קורב דכוי רק דרבנן אין משום שניחא כלים עיין צם' חוס' שבת אף לדברי ר"ן דנקט צלמח כ"י כיון דכוי דרבנן אין צו משום שניחא כלים י"ל דכ"י לדידן לענין שניחא צכמחו ע"ש.

ולול דמסחפינה נלפענ"ד דדוקא לצ"ש דס"ל דכלים

נמי איז לן שניחא כיינו פעמא דחמור שניחא צכמח כללים וכלים צכמח ולכן כיון דחמור כ"כ כ"י דשבות דיכדו נמי חסור דכאיסור הוא על כגזר' ולא על כחפץ אצל לפי מה דאין קי"ל כ"כ דכלים ליכא שניחא ח"כ צכמח דאיכא שניחא נמי קיל וממילא צכרמליה ליכא משום שבות.

בסוגיא דמחמר בלאחר יד ובדינא בשביתת בהמתו אי דוי רק במלאכה שדרכו בכך ובכלל דאין שבות במקדש

איתו עובר אשבתת בהמתו אלא במלאכה שדרכו בכך
ומ"ח שלפענ"ד דדברי רש"י נכונים דפשוט דרש"י נמי מודק דשניחא צכמחו שייך אף צחי' ועוף אף שאין דרכם לשלח משא אצל מ"מ אינו עובר על שניחא צכמחו או צחי' או עוף אלא בדבר שדרכו בכך וכמו דקיי"ל צלדס כמוציא משאוי על ראשו פטור שאין דרך לכוניא משא על ראשו ואם כוניא צעלכ דעחו אצל כל אדם וכמ"ס (שבת נ"ב ע"ב) צלנשי הולל דצעלכ דעחו אצל כל אדם, וכמוציא משאוי צפיו נמי פטור שכו"ל כוונתו כלל"י ע"ש ומ"מ אם מוציא כדרך כמוציאים וכגון כמוציא פת צפיו חייב שכן דרך הולאתו לכוניא דרך אכילתו (כריתות י"ג ע"ב וצחוס' שבת כ"ג ד"ה צפיו) וככ"י צשכ ועוף אם כוניא מה שדרכו לכוניא וכגון פרומציא ואפסר וכיוצא צו שדרך לכוניאו בכך ומוציאו דרך משא ולא ללרכו או מה שאמרו צמשנה הרחלות יולאות שחזות כצונות וכיוצא צזכ משא שדרך כשכ וכעוף לישראל משא כזו כנושאכ עובר משום שניחא צכמחו ועיין שבת נ"א ע"ב יולא הסוס צשיר וצסכ"ח ס"י רל"ו כחיר חמור צשיר רק לא צפרומציא וגם צלפסר מותר ואינו יכול ללמס כשמירכ שלא לכוסיק פורחא וכו' אפ"כ יש מחמירין שלא לכוניא סוס צפרומציא אצל אפסר ופרומציא יחד צסוס חסור דכוי משאוי עכ"ל ומיכא לשכ ועוף וק"ל.

ובל זכ לכוניא משאוי של כל אחד ואחד אצל לכוניא על שכ או שאר צכמח ועוף משאוי של אדם כגון סכין וכיוצא צו אין דרכו לכוניא על כשכ אלא על החמור או השור וכמוציא משאוי על כשכ כו"ל כלל"י לפי שאין דרך לשלח משאוי על עלכ וז"ש רש"י כלל"י שאין דרך עלכ לשלח משוי כלומר דשור וחמור דרכם לשלח משא אצל אין דרך עלכ לשלח משוי וכו"ל כלל"י וז"צ.

ופוק חזי כמח מדויק לשון רש"י צע"א ד"ה ומי שפסחו גדי שאין לו למר וכו' ואין זכ משאוי לעצור עליו

אמרו לו ר' שכת ולא כציא סכין מע"ש מכו ח"ל כלככ צו שמעתי ושכחתי אלא כנח לכן לישראל אם אין נציאים כן צני נציאים כן למחר מי שפסחו עלכ חוחצו צלמרו מי שפסחו גדי חוחצו צין קרניו וכו'. ופרש"י ומי שפסחו גדי שאין לו למר אלא שיער שאין יכול לחוחצו צלמרו חחצ לו צין קרניו ואין זכ משאוי לעצור עליו משום שניחא צכמחו דלאו חורחיק צכי כחי מלאככ וצענין זכ כציאו סכיניכין וצע"צ שם צנמ' פריך וכלל מחמר ומשני מחמר כללחר יד ופריך מחמר כלל"י נמי נכי דאיסורא דאורייתא ליכא מדרבנן מיכא איכא וכו' ופרש"י כללחר יד שאין דרך עלכ לשלח משוי, ע"כ.

איסור שביתת בהמתו אי שייך בחיה ועוף

ותמח עליו צם' על חורב דכא שניחא צכמחו כוא אף צחי' ועוף כדחי' צצ"ק (נ"ד) אף שאין דרכם לשלח משוי וכללח"י דככא כיינו משום שחוחצ לו צלמרו וע"י חו"י יומא ס"ז ומלחתי צם' כללחר דרש"י ס"י נ"ו כחצ ג"כ כמ"ס ככא דאין דרך עלכ לשלח משוי וכדבר פלא צעיני עכ"ל.

ישוב לדברי רש"י דשבות בלאח"י שרי

עו"ש צרש"י ד"ה שיש לו כיחר מכ"ח פי' כגון זכ שאינו מחמר גמור אלא כללחר יד ואין כאן אלא שבות ואפילו שבות ידידי לא חמיר כשאר שבות דכל כללחר יד לא שכיחא ע"כ וכחצ צע"ח כנ"ל וז"ל ומוכח מרש"י דכל שבות כללח"י שרי משום מלות פסח דלא כחוס' ד"ה כנח וצרמציס פי"א כי"ע מכק"פ נראה כרש"י אצל חמכני דכרי רש"י מפרש צמשנה דחחיכת יצלחו חסור צלפורן אף דכוי כללח"י וכו' ולללחר כוא חמיככ עלומכ שיכיו דברי רש"י סותרין צמפורש צמשנה לגמ'.

ל"ע חזקל ע"ח מה שכתב מדנפשי' ארשי' ז"ל ולא כרגיש מדברי במכרש"א ז"ל.

שוב בעיר כ' עיני ורחימי לכמאירי ז"ל במכילתין שפי' וז"ל ושמה חמור וכרי מחמר הוא וכו' חדע שמחמר שאין דרך כשם במשואי אין זה אלא מחמר כלומר יד וחזר לו שבות ואעפ"י שנאמר בזה שבות שאפשר לו מצטרף כגון ברכבתו ובצאתו חוץ לחומס צאמה כך הוא אלא ששבות זה קל ממנו שאלו כי' שבות זה דבר כמלוי אלא שהוא חסור מד"ס כגון שגליע דרך הנחש שלא יבא דין מחמר של חורב אמור אלא במחמר אחר כבכמכ וביא טעונכ אבל כנכמכ ברסן או בקולו כשביא טעונכ אין חיסור אלא חיסור סופרים וכו' הוא מנכיג בקול או ברסנכ כי' שבות כשאר מיני כשבות וכו' נאמר אבל מאחר ששבות זה חיסור חורב שבו נפקע מחמת כבכמכ שאין דרכה בטעניכ כלל כרי זה שבות בדבר שכלאחר יד וכו' קל משבות אחר ובמקום מלכ לא גזרו בו כל מחורת רשות חסור אף על חי' ועוף ע"כ ע"ש.

הצח כתב מפורש דדוקא שבות זה קיל הוא משום דכיון שגזרו בו בדבר שכלאחר יד נמלא דלאו בכל כשבותים כחירו כלאחר יד נמי. וכמאירי ז"ל כרגיש בקושי' דמחמני' חסרו שבות ודייק דדוקא בשבות זה שהוא משום כלאחי' וזה נמי דיוק לשון רש"י, עכ"פ מפורש דכמאירי מפרש נמי כרש"י צין במשואי של טלכ דאין דרכו לכוליא וכמ"ש וז"ל ששבות זה חיסור חורב שבו נפקע מחמת כבכמכ שאין דרכה בטעניכ כלל וכו' ובין בשבות דכלאחי'.

אין שבות במקדש אם בולד כל השבותים

גם מה שפי' בגאון ר"מ אריק ז"ל דעתה כרמז"ס נראה כרש"י לפענ"ד גם זה אינו שכרי כרמז"ס פסק שם (בכ"י"ח) דכרכבתו ובצאתו מחוץ לחומס וחתיכת יבולתו דוקא בכלי אינן דוחין את כשבת אבל אם יכול לחתוך יבולתו בידו בשבת חותך ואם כיחכ יבשכ חותככ אפילו בכלי בשבת שאין שבות במקדש כלל עכ"ל, וכוונתו נראה דאין זה מטעם דכלאחי' אלא ס"ל דאין שבות במקדש כלל וכן כתב לעיל שם (כע"ז) וז"ל ורואינן את כעזר כשבת שאין חיסור שבות במקדש אפילו בדבר שאינו לורך עבודת חיסור שבות במקדש כיחכ הוא עכ"ל מצוה שיעשו דשבות במקדש לא גזרו כלל צין שהוא לורך עבודת וצין שלא לורך עבודת כל שהוא במקדש לא גזרו עליו אבל דעת רש"י ז"ל דדוקא שבות זה דכלאחי' מותר משום דקיל הוא ולא שאר שבותים.

משום שציתת כבמתו דלאו אורחיה "ככי כחי מלאככ", וכנכ דייק בלשונו כקדוש דלאו אורחיה ככי כחי מלאככ ולא כתב דלאו אורחיה במלאככ דודאי אורחיה הוא ואיכא שציתת כבמתו אם עושכ בשכ מלאככ דאורחיה הוא אלא לאו אורחיה ככי כחי מלאככ וכעטס לפי שאין דרך טלכ לשאת משוי ואחי שפיר דברי רש"י ז"ל דרש"י נמי ס"ל שציתת כבמתו בשכ ואדרבא כרי נאמר בזה כמ"ש ואין זה משאוי לעבור עליו משום שציתת כבמתו דלאו אורחיה ככי כחי מלאככ מצוה דלאו כי' אורחי' כי' עובר משום שציתת כבמתו בצולאת כשכ כללפנ"ד.

חילוק בין שבות דמחמר לשאר שבות

אלא מעתה נראה דגם קושי' כשני' לפענ"ד לא קשכ דבגאון ז"ל ס"ל דשיטת רש"י דכל שבות שהוא כלאחר יד קיל הוא כיון דלא שכיחא ונדחכ בפסח ולכן שפיר קשיא ליכ מחתיכת יבולתו דנמי כלאחי' הוא ואינו דוחכ כבמשנכ, אבל כמדוייק בדברי רש"י יראה דאין כיונכ בסתם שבות כלאחי' אלא כוונתו דכחי שבות דמחמר שדאורייתא אינו חייב כאן למחמר כיון דכשכ מוליא משאוי כלאחי' וכרי קיי"ל דמחמר לא קרי אלא כבכמכ כנושאח משוי וכו' מנכיג וכמ"ש רש"י שם לכדיא וא"כ כאן שאין דרך טלכ לשאת משוי אין כאן מחמר מכ"ח רק מדרבנן נמלא דשבות דמחמר שכתאן נחקן אדרבנן כלומר אמלאכת משא של כבמתו שנושאח כלאחי' נמלא דשבות דמחמר כאן קיל שכיח שבות נחקן על מלאככ כלאחי', וכן מדוייק לשון רש"י וז"ל כגון זה שאינו מחמר גמור אלא כלאחי' ואין כאן אלא שבות כלומר דכיון דאין כבכמכ נושאח משא א"כ כחי מחמר כוכ מחמר כלאחי' ואין כאן אלא שבות וכוסיק דאפילו שבות ידיכ לא חמור כשאר שבות דכחי שבות נחקן אכלאחי' וכל כלאחי' לא שכיחא וכו"ל קלח כמו גזירכ לגזירכ.

שבות דמחמר כלאחי' אי קיל משאר שבותין

איברא דכחוס' ד"כ כנכ לכו לישראל כקשו וא"ח וכו' במחמני' חסר שבות דרבנן כיון דאפשר לעשות מע"ש וי"ל שבות כבמתו קיל משבות עמנו וכתב במכרש"א ז"ל דלא ניחא לכו כפרש"י ככא דאפילו שבות ידיכ לא וכו' דכל כלאחי' לא שכיחא עכ"ל משום דכלאחי' לא משוי ליכ אלא כשאר שבות דחי לא כלאחי' הוא מחמר גמור כנכ צאמה כי ככר כקשו כחוס' קושי' זו ממחמני' דחסור שבות דרבנן וס"ל דכו"ל כחי שבות ככל שבותין ודעת רש"י דשבות זה קיל הוא משאר שבותין משום דנחקן אכלאחי' וכמ"ש במכרש"א וא"כ

מעט לדחור החזרת הדמיה לבחן

ולמענך נראה שזו מחלוקת ישנה בין כרמז'ים ורש"י וחוס' שלכי פירובין צפ' כמולא הפילין (מ"ג) חנן מחזירין רטי' במקדש אבל לא במדינה ופרש"י ככן שלקס בידו ונחן עליה רטי' מצטוד יוס וכולך לעבוד עבוד כשצת או צו"ע ונטל רטי' מעל ידו שלא חכא חוללת בינו ובין ידו לעבוד דחלי"כ פוסלת צב דצעינן ולקח ככנן וכיון דחייזן לא כוי לקיח ככנן דאי לא שרית ליכ להחזיר לא שקיל ליכ מידים וממנע ולא עביד עבוד. נראה דדוקא משום ככן דבר עבוד כוא דחזירו שבות וככי מוכח בגמ' בי"כ דף י"א ע"ב דעממא לאו משום שאין שבות במקדש ואפילו ככן דלאו בר עבוד אלא דוקא ככן דבר עבוד כוא שחזירו לו סופו משום חזילתו.

אבל כרמז'ים פכ"א מכל' שבת ככ"ז כתב דמחזירין רטי' משום שאין חיסור שבות במקדש וכבר חמכ עליו כחוי"ע פירובין כנ"ל דכא מלינו שבותים נאסרו במקדש כגון לעטל נרות עיין חוי"ע תמיד (פ"א מ"ג) גם כחוס' שבת דף ל"ב א' ד"כ שרי כחצו דכמכ שבותין אשכחן במקדש ובחוס' פירובין ק"צ ע"ב ד"כ וכעלו דכחצו דעובא אשכחן דלא כחזירו במקדש כגון סדור הקנים ונטילתן דאינו דוחק את השבת ובח' הארכתי בס"ד עכ"פ מצוה דעת כרמז'ים כיפוך דעת רש"י לענין שבותים וממילא אחי שפיר כרמז'ים דפסק חתיכת יבלחו ביד שרי דלשיטתו אזיל דלא גזרו במקדש משום שבות ולא משום דשבות כלאח"י קיל אבל רש"י לא ס"ל ככי אלא גם במקדש גזרו משום שבות וככא דשרי משום דכוי כלאח"י.

וחי דלא חקש לרש"י עכ"פ ממשנכ פירובין ק"ג שחנן כחם לכדיא חותכין יבלח במקדש ומוקי לב בגמ' ביד קאמר כנכ בגמ' שם רמי לב ממחני' ומשני אלא אמר רב יוסף כא וכו' ביד ושבות דמקדש במקדש כחזירו שבות דמקדש במדינה לא כחזירו ופרש"י שחמדין וקרבנות ליבור במקדש כס מבקרין אותן לכן כחזירו ובפסחים כיינו עממא דאסור דאע"ג דשבות כוא ולורך מקדש כוא אפי"כ כיון דכל אחד ואחד מבקר פסחו ומחקנו בציחו ואח"כ מביחו למקדש לא כחזירו לעבור על השבות במדינה וע"ש בכל הסוגיא עכ"פ מצוה דשיטת כרמז'ים לאו כיינו שיטת רש"י.

וחי כחוס' ד"כ כנח לא ניחא לכו בחי' רש"י שחקשו וא"ת וכו' במחני' אסר שבות דרבנן כיון דאפשר לעשות מע"ש וי"ל שבות כמחו קיל משבות עלמו ועיין מהרש"א ז"ל שפי' כוונתם דס"ל דכלאח"י לא משוי ליכ

אלא כשאר שבות דאי לא כלאחר יד כוא מחמר גמור ועיין מג"א א"ח סי' ש"כ ובס' חוס' שבת מכ שחמכ עליו ועיין א"ח סי' רמ"ו וכדברים ארוכים. ולרש"י ז"ל דס"ל דאין זכ שבות כמחו אלא שבות עלמו שכרי כוא מחמר אחר ככמכ ומאי שייך שבות כמחו ושבות כמחו כי' לענין משאוי אבל מחמר כוא שבות עלמו וכ"ל ככל השבותים. וצעינן מחמר לא כוי כלאח"י כלל וכרי כוא מחמר גמור.

דיתר מחמר לדמב"ם משום כלאח"י ויב"ל משום דאשב"מ

ודקדקתי בלשון כרמז'ים ז"ל פ"א מהק"פ כי"ע שכתב וז"ל שכתב ולא הביא סכין לא יביאנו בשבת אלא נותננו בין קרני ככש או בלמרו ומכישו עד שמביאו לעזרה ומקדישו שם ואע"פ שזו מחמר בשבת מחמר כלאח"י כוא ומפני כמלכ מותר, ע"כ. כנכ לא זכר כאן כלל מדין שבות במקדש אלא כהיתר כוא דכלאח"י משום מלות פסח כחזירו, אבל בחתיכת יבלחו לא כתב כעטס משום מלות פסח אלא משום שאין שבות במקדש וכס חרי עניני שאין זכ תלוי בזה, ופלא על כגאון כרמ"א כנ"ל שכרכיז כוי חרי עניני שכתב וכרמז'ים שם ככ' ק"פ פוסק בלמח דביד שרי וכפי שיטתו דכלאח"י שרי משום מלות פסח וזכ אינו דכא דשרי כוא משום דאין שבות במקדש ואפילו אין כאן מלות פסח שרי דכני חרי עניני ניכח וכ' יאיר עיני כחורחו.

שיטת דרמב"ם בשבות בהמתו דמחמר כלאח"י

ואבתי פש לן לדיק בדברי כרמז'ים ז"ל שכתב שכתב ולא הביא סכין וכו' ומכישו עד שמביאו לעזרה ומקדישו שם ולשון ומכישו אין לו מובן כיל"ל ומביאו לעזרה או ומכישו לעזרה ומקדישו שם ובפ"כ מכל' שבת כ"ו כתב מי שכחשך בדרך ולא כי' עמו וכרי שיחן לו כיסו וכיתכ עמו ככמכ מניח כיסו עליה כשכיה מכלכת וכשתרלכ לעמוד נועלכ מעליה וכו' ואסור לו לכנכיגכ ואפילו בקול כל זמן שככים עליה כדי שלא יכא מחמר בשבת ועיין כ"כ שם ואמאי כתב כאן ומכישו.

ומה שללפנך דכרמז'ים ז"ל כי' קשכ ליכ לפרש כחוס' דשבות כמחו קיל משבות עלמו שכרי כמחמר שבות עלמו כוא וכמו שכחמיר ג"כ בשבת כנ"ל דאף דלענין משא לא כ"ל משא שכרי מוקים לב במניח על החמור כשעת כלוכו וכיון דל"ל שביחא ואפ"כ אסור משום מחמר ע"כ דלא ס"ל דשבות זכ קיל משום דכ"ל

אין מוכרין לזן בדהמה משום מחמר או שביתת בדהמתו

עוד קשה להרשב"א מדידיה חדידיה (דבמס' ע"ז דף ע"ו) אבא דחנן אין מוכרין לזן בדהמה גסס משום נסיוני דזימנין דמזבין לה ניכלי' סמוך לשקיעת החמה דמעלי שבתא וא"ל חא נסייב ניכליב ושמעב ליה לקליב ואזלא מחמתיב וניחא ליה דחילז וכוכ ליה מחמר ובהקשה הר"ן דלמ"ל עס דמחמר בללו מחמר נמי כגון דלא שמעב ליה לקליב איכא משום שביחת בדהמה וחירין בשיעת הרשב"א דיש לדחוק דלא מנסין לה ללא בחזר וכולכת משוי בחזר לא מיקרי מלאכה דניחוש לה אבא משום מחמר איכא בכל דבוא, וחמס עליו הר"ן דודאי כל איכא דאי עבד איכו גופי' לא מיחייב בבדהמה נמי לא מיחייב דאיסור בדהמה קיל מגופו ומחזירו ועוד שכרי מפורש בפ' מי שחשיך דלא עבר אללו דמחמר אלא איכא בבדהמה עבד עקירב ונחמא חלמא לא מיחייב אללו דמחמר אלא כי עבד בבדהמה עקירב ונחמא דומיא דדידיה ממס וכיון שכן מה ענין לעקירב ונחמא דרכי' ולכן ח"י הר"ן דמשום שביחת אינו עובר במוכר בדהמה לפי שדרכן של בני"א שקוללין דמיס ואח"כ מנסין אותם אם מולא מקח עטות במקחו מחזירם ואם רוצה בה כרי הוא ברשותו וכל כ"ג ברשות הקונה הוא דבוכ ליה ולכן אינו עובר אשביחת בדהמה ומיכו משום מחמר עובר ע"ש.

כל שבחבירו פטור בבדהמתו אי מותר לכתחילה

וחננ הר"ן ז"ל דחב דברי הרשב"א מפ' מי שחשיך דכל שבחבירו פטור בבדהמתו מותר לכתחילה ולא כרגיש בגמ' פסחים דאינו מותר לכתחילה. גם לשיעתיב גדולא מזכ כו"ל להקשות סחירה להרשב"א מדידיה חדידיה דפ' מי שחשיך הוא גופי' הקשה כן להרמב"ם ז"ל ומדויל ידיו משתלם ליה, וקושיא זו חמוחי ראייתי בשו"ת משיב דבר ח"א ס' כ"ג. עוד הקשה שם דהרשב"א ובר"ן הקשו בסוגיא דשבת (ק"ג) אמאי הקשה הש"ס וברי מחמר חיפוק ליה משום שביחת בדהמה ותי' דשביחת בדהמה אינו אלא בבדהמה ממס ואפשר דמשנחיתו מיירי אף בבדהמה ע"ג והקשה דבאיך יפרנסו בגמ' פסחים דף ס"ו דמקשה וברי מחמר ולא מקשה משביחת בדהמה וכתם ודאי בעלם שלו ומוכן להקדישו לפסחו, ותי' דכך דרך סוגית בגמ' דמקשה בחד ליסנא ובמק"א בלי"א ומשום סוגיא דשבת נקט גם בפסחים הכי.

וחננ בכה קושיא דלמה לא פריך הש"ס בסוגין דפסחים נמי משום שביחת בדהמה לאחר בקשת סליחתו אישחמיעתיב מיניב דברי רש"י ז"ל דף ס"ו ע"א ומי

שבות בדהמה דסוף סוף כרי הוא מחמר כדרכו ולאו כללית יד מקרי בשביל זה דכללית יד יש בשני אופנים, או שהמלאכה אינה נעשית כראוי וכגון ככוח כלאח"י ועושה אותיות עקומות, ויש שהמלאכה נעשית ככוחו וכראוי אלא שנעשה בשמאלו או ברגלו ובאופן שהמלאכה אינה נעשית ככוחו ככ"ג גם בשאר מלאכות אמרינן דשלא כדרכו לאו מלאכה אבא כללית שהמלאכה נעשית ככוחו אלא שפסח שלא כדרכו כגון ככוח בשמאל וכן כמוילא מרשות לרשות כללית ידו עלם המלאכה נעשית וכגון כמוילא משאוי בעלם דהמלאכה נעשית שכרי כוילא מה שכיון לכוילא רק שנעשית כללית יד וזה בשבת פטור דמלאכה מחשבת אסור חורב אבא בשאר מלכות כיון שלא נעשה שינוי בעלם בענין לא הוי כללית לפטור ועיין אגלי על בפתיחה (אות ג') באריכות וחזין ולכן שכל הרמב"ם את ידיו וכח ומכישו וכו' והוא דמחמר כדרכו הוא כשמכיש בבדהמה באפסר או בקול כדרך מחמרין שהבדהמה מכירין את בעליהן.

ובגמ' ע"ז ע"ו דאין מוכרין להם בדהמה גסס משום נסיוני דשמעב ליה לקליב ואזלא מחמתיב ופרש"י מחמתיב קולו שהוא מכרם וכולכת עכ"פ מחמר הוא אופן ידוע או מלפניו או מלאחריו או בקולו אבא בכל אופן עושה פעולת מחמר, אבא מי שאינו עושה מעשה מחמר, אלא מכא בבדהמה ומחמתיב שמרגש כלער בורחת מן כלער וממילא קאזלא כזה כו"ל מחמר כללית שחין דרך לחמר בכ"ג וז"ש הרמב"ם ומכישו עד שמביאו לעזרה כלומר דאינו מוכיגה כדרך המחמרין את בדהמתו אלא מכישו וקאמר אע"פ שהוא מחמר בשבת מחמר כללית יד הוא דאין זה דרך המחמרין ומפני המלכות שרי וא"כ הרמב"ם אינו מפרש לא כרש"י ולא כחוס' ודו"ק.

שיעית הרשב"א בדין מחמר

ודע דהרשב"א ז"ל בח' שבת קניג חולק על הרמב"ם ז"ל במה שכתב בפ"כ מה"ש כ"ו הנ"ל דמי שחשיך לו בדרך מניח כיסו על בדהמתו ואסור לו להכניגה כל זמן שהכיס עליה כדי שלא יהא מחמר בשבת כתב עליו דאינו מחזור בעיני כלל שכרי כיון שאינו מניח עליה עד שהכא מהלכת אינו מחמר ועוד דבא אמרינן בכה דכל שבחבירו פטור אבא אסור בחמורו מותר לכתחילה עכ"ל ע"ש וכ"כ במליץ בעד הרמב"ם ז"ל ורמזתי עליו לעיל ולכאורה דברי הרשב"א חמוכין הם מסוגין דאמרו להדיא וברי מחמר ומשני מחמר כללית יד ובמקום מלכות בחירו כרי מפורש דבגם דבחבירו כי' פטור אבא אסור ואפ"כ בבדהמה לא בחירו לכתחילה, וראי' להרמב"ם ז"ל.

שפסחו גדי שפי' דלין בזכ משום שזיתת צבחתו דלאו זכ משאוי לעצור עליו דלאו אורחיה צבכי וא"כ כש"ס מיירי צבכ או גדי שאין צבכ משום שזיתת צבחתו כלל אבל צבצת מיירי צחמור שדרכו למשא שפיר הקשו למכ לא פריך משום שזיתת צבחתו אמנס כראשון קשב, גם מכ שזקשכ לכרשצ"א ובר"ן מסוגיא דפסחים דאיסור מחמר שייך גם כיכא דחצירו פטור צבצתו חסור וכתב וז"ל אבל צחמת פסק כרמצ"ס מוכרח מסוגית כגמ' דפסחים כנ"ל דקאמר כגמ' מחמר כלחצי' איסורא דרבנן איכא ולא אמרינן דכל דחצירו פטור צבצתו מותר כדר"פ לפעני"ד ככרח זכ ז"ע שכרי כחוס' צסוגין כאן ד"כ מחמר כלחצי' כרגישו צזכ וכתבו וז"ל כ"מ לשנויי כשכוא מכלך מניחו עליו כשכוא עומד נועלו כימנו דכי כאי גוונא שרי צריש מי שכחשיך (שצח קניג') ע"כ כנכ דרבננו כחוס' ח' דלא חקשכ מכאן חשיעת כגמ' דצצת ואין כאן ככרח לכרמצ"ס ולא קושיא לכרשצ"א ובר"ן עכ"פ אבל מכא דע"ז ודאי קשב וז"ע.

לאו דמחמר אי שייך בבהמת עריג

ואשר נראה צזכ צס"ד צצחצונן ציסוד דין דמחמר מכ כוא דרש"י פי' מחמר לא קרי אלא צצכמכ כנושאת משוי וכוא מנכיגכ קרי' ליכ מחמר ולפוס ריכעא נראה דמלאכת מחמר חולכ צאיסור שזיתת דכל שכצכמכ נושאת משוי שעובר עליכ משום שזיתת יכ צכ משום מחמר ולכן צעלכ שכמשוי כלחחר יד וליכא שזיתת ליכא מחמר מן כחורכ רק איסורא דרבנן ומעכא לריך עיין צמחמר אחר צכמת עכו"ס או צכמת ישראל חצירו או צצכמת כפקר אי חייב משום מחמר די"ל דוקא כיכא דיטנו איסור שזיתת יטנו איסור מחמר אבל כיכא דליחא לאיסור שזיתת ליכא איסור מחמר או דילמא מכ דצעינן צכמכ כנושאת משוי אינו אלא חנאי צלאו דמחמר כלומר דליכא לאו דמחמר אלא צצכמכ כנושאת משוי אבל אין נפ"מ אי כמחמר עובר משום שזיתת או לא דסוף סוף מחמר כוא אחר צכמכ כנושאת משוי צקילור כחקירכ אי כלאו דמחמר קשור עס כעשכ דשזיתת או כוא לאו צפני עלמו.

ברם כרשצ"א ובר"ן שצח קניג' ח' דמשנתנו מיירי צצכמת עריג דליכא שצות ואפ"כ חייב צמחמר אף צצכמת עריג וכ"כ וכ"ש צצכמת חצירו נראה מפורש דס"ל דלאו דמחמר אינו קשור צעשכ דשזיתת שכוא לאו כצח מכלל עשכ, אלא כחנאי צלאו דמחמר כוא שחכא כצכמכ נושאת משא אבל כרמצ"ס ס"ל דלאו

דמחמר אינו עובר אלא צצכמתו עיין רמצ"ס פ"א מכ"ש כ"א לפיכך כמחמר וכי' ועיין כ"כ וצלח"מ שס ולשון חז"ל מסייע לכרמצ"ס שאמרו צלשון כמחמר אחר צכמתו ומיכו אינו מוכרח.

ומעתה למ"ד דשזיתת ומחמר חלוי זכ צזכ א"כ כל כיכי דאינו עובר צאיסור שזיתת ליכא לאו דמחמר וא"כ צצכמת עכו"ס או ישראל חצירו ליכא מחמר מדאורייתא רק צצכמתו שלו ולמ"ד דכני חרי עניני א"כ אפשר שיעצור צלאו דמחמר אפילו צצכמתו של גוי וכחנאי לפ"ז צלאו דמחמר כוא שכל זמן שכצכמכ עעונכ משא צזכ שאלו כ"י צכמתו כ"י עובר עליכ משום שזיתת צכמתו צמשא כזו חס מחמר אחרית כרי זכ עובר אפילו אינו צכמתו, ולדצריכס כלאו דמחמר כוא לאו מיוחד ונפרד ואינו קשור לצכמתו אלא כוא ככל לאוי כחורכ.

לדרשב"א איפור מחמר אינו תלוי באיפור הוצאה ושביתה

ומעתה נלפעני"ד ליכצ שיעת כרשצ"א וסחירת דצריו דכיון דס"ל דלאו דמחמר שייך צצכמת עריג ע"כ ס"ל דלאו דמחמר אין חלוי צצזיתת צכמתו רק שחכא משא חשוככ עליכ ומשא זו אין נפ"מ צין חס כוא צרכ"י או צרכ"ר דלענין כולאכ דוקא נפ"מ צין רכ"י לרכ"ר אבל לענין דין מחמר אין נפ"מ אלא כל שיש עליכ משא כנישא ומחמר אחרית חייב משום מחמר ומעכא אחי שפיר דצרי כרשצ"א צר"ן ע"ז כנ"ל שחי' קושיא כעולס דלמכ לא נתן כעעס משום שזיתת דכחס מיירי צרכ"י שנותן משא על צכמכ צרכ"י וכגס דלענין שזיתת ליכא שכרי צרכ"י ליכא איסור כולאכ מ"מ לענין מחמר אין נפ"מ צין עובר או לא עובר צאיסור כולאכ, לעולס עובר מחמר כיון שיש עליכ משא כראויכ וכא דאמרו צפ' מי שכחשיך דלא עבר אלאו דמחמר אלא כיכא דצכמתו עצדכ עקירכ וכנחכ לכרשצ"א ז"ל אין ככוונכ משום דלא ע"כ חייב על כולאכ וכקושיית כר"ן אלא ככוונכ צזכ דאז כו"ל דין מלאככ דכל שחסר עקירכ וכנחכ לא מיקרי מלאכת משא כלל ופטור משום מחמר משום דדין מחמר ליחא אלא צצכמכ כעוענת משא שכוא מלאככ וכל שחסרכ עקירכ וכנחכ חסר צדין מלאככ שלא מקרי מלאכת משא ככ"ג וליכא מחמר לא צרכ"ר ולא צרכ"י דלדין מחמר אין נפ"מ צין רכ"ר לרכ"י אלא כחנאי צזכ צין שיש כאן מלאכת משא או לא ודין מלאככ לא כוי אלא ע"י עקירכ וכנחכ ודו"ק כיעיב.

דיבא דאי עבד איהו גופי לא מיהייב בבדמתו לא
מיהייב

גם מכ שחקש כר"ן מכא דכל כיכא דאי עבד איכו
גופי לא מיהייב בצכמחו נמי לא מיהייב ס"ל
לכרשצ"א ז"ל כיינו שחסר צדין מלאכה משא וכמ"ש
אבל בחז"ל אין הפעור במלאכה משא משום שאין כאן
משא חלל הפעור מלד במקום שבמקום ליכא איסור
כולא ולא מפאח כמשא שאין כאן משא או שיעור
משא.

נפ"מ בין הצנאה בלא עקירה והצנאה בלאח"י

ולפ"ז אחי שפיר נמי דלא חקש לכרשצ"א ממכלחין
דקרי ליכ מחמר אפ"ג דאילו עבד ליכ איכו
גופיכ לא מיהייב דכ"ל כללח"י דלא דמי דכחם צפ' מי
שכחשיך חסרון בעקירכ וכנחכ וא"כ ליכא מלאכה
כלל דכולאכל צלי עקירכ וכנחכ לאו כולאכ הוא ולא
מלאכה משא הוא אבל ככא שכוליא הסכין כולאכ
גמורכ הוא שפסח עקירכ וכנחכ עס כעלכ ואין כאן
חסרון צעלס כמלאכה חלל הפעור מפני שאין דרך
לכוליא משא זו על כעלכ וכ"ל כולאכ כללח"י מפאח
שארין דרך צכמכ זו ככולאכ וככ"ג מודכ כרשצ"א
דעכ"פ אסור מדרבנן שכרי יש כאן מלאכה כולאכ חלל
שנעשכ כללח"י וכ"ל מחמר כללח"י וזכ כמ"ש חכום'
פסחים צד"כ מחמר כ"מ לשנויי כשכוא מכלך מניחו
עליו וכשכוא עומד נוטלו כימנו דכ"ג שרי צפ' מי
שכחשיך וככוונכ דצדרי חכום' נראה צרורכ כמ"ש
דכ"ג לא כוי כללח"י חלל כיחר דליכא מלאכה כולאכ
דחסר צדין מלאכה ואין כאן מלאכה משא ומפורש
מדצרי חכום' כחילוק בין ככא לפ' מי שכחשיך וככ"ג
לכרשצ"א כן ושפיר מיושצים דצרי רבינו כרשצ"א ז"ל
מקושיח כר"ן ומגמ' דידן וק"ל.

תמי' במש"ד דחייב משום מחמר בלי עקירה והצנאה

וראיתי חזות קשכ צשו"ח משיצ דבר כנ"ל שילא לישצ
פסק כרמז"ס דאף כיכא דלא עצדכ בצכמכ
עקירכ וכנחכ אפ"כ אס כולכח מחמחו אסור מקושיח
כרשצ"א ז"ל ומש"כ ככ"מ אינו מספיק לעיקר שיטת
כסוגיא דמשמע לכדיא דגס למחמר בצכמחו מוחר
וכחצ כמשיצ דבר ז"ל וז"ל אבל צאמח פסק כרמז"ס
מוכרח מסוגיא כגמ' פסחים כנ"ל דקאמר כגמ' מחמר
כללח"י איסורא דרבנן איכא ולא אמרינן דכל דצחצירו
פעור בצכמחו מוחר כדר"פ, איצרא דדעת רבוחינו
צעכ"ח וש"פ דמכ שאלמו בצכמחו מוחר אינו חלל
משום אצידת כיסו אבל צל"ז ודאי אסור שכרי מש"כ

חנן אין עמו נכרי מניחו על כחמור כא אס יש נכרי
אסור אפילו צכ"ג דלא עצידא בצכמכ עקירכ וכנחכ
ויוחר מוזכ דעת חכום' דאפילו שציתח כלים לצ"ש (שצח
י"ח) דאסור מכ"ח אפילו איסור דרבנן אסור וכרי
מבואר שם צחום' צד"כ ולימא מר וכו' וא"כ לדידכו
נוכל לומר דמש"כ לא אמר צגמ' פסחים שם כעס
משום דצכמחו מוחר לדידכו דוקא צאצידת כיסו
כחירו אבל צלל זכ אסור וכו' ע"ש.

ולפ"ענ"ד מכ שחצב דלכחום' נוכל לומר דמש"כ לא
אמרו צגמ' פסחים כעס דצכמחו שרי
לדידכו דוקא צאצידת כיסו כחירו אבל צלל זכ אסור
שכרי חכום' כחצו לכדיא צסוגין כאן ד"כ מחמר כ"מ
לשוניי כשכוא מכלך מניחו עליו וכשכוא עומד נוטלו
כימנו דכ"ג שרי צפ' מי שכחשיך דליכא עקירכ וכנחכ
כרי שכחום' פי' לכדיא כא דמכלחין ככא דפ' מי
שכחשיך ולא פליג אכא דכחם עכ"פ וא"כ כל דצרי וכל
צנינו שם ל"ע לפענ"ד ואין כז"ג לכאריך יוחר כעת.

אי נסעו ישראל במדבר בשבת
מחמר בלאחר יד דיבא איסורא דאורייתא

ורא מחמר ומשני מחמר כללח"י יד מחמר כללח"י יד
נמי ככי דאיסורא דאורייתא ליכא איסורא דרבנן
מיכו איכא וכו'. ועיין חום' כ"מ לשנויי כשכוא מכלך
וכו'.

וי"ל מכאן על מכ שכ' חכום' מנחות ל"כ ע"א ד"כ
ש"מ יש סילוק שחצו ועל כרחיך צצח לא כוי
נוסעין דאפילו לא כיו חחומין מדאורייתא לא כיו
יכולין ליסע משום איסור כולאכ ואיסור מחמר לככי
דייק וכו', ולכאורכ לפי' מכ שחצו כס דרך על איסור
דאורייתא חששו וכמ"ש דאפי' לא כיו חחומין דאורייתא
לא כיו יכולין ליסע משמע דמשום איסור דרבנן לא
חששו וכיון דלא כיו חוששין על איסור דרבנן א"כ ככ"ג
כיו יכולין ליסע צצח ומחמר כללח"י יד דרבנן או
שכיו נוטלין כשכוא מכלך וגס לגצי כולאכ כרי כיו
יכולין לעשות כמי שכחשיך לו צדרך או כללח"י יד או
פחות מד' אמות וא"כ אכחי אין ככרח שלא כיו נוסעין
צצח.

ובכ"ר אמרו צגמ' שצח (פ"ו ע"ב פ"ז) ציוס כוז צאו
מדבר סיני וכחיצ כחודש כוז לכס ראש חדשים
ולכ"ע צר"ח צאו מדבר סיני ופליגי בקציעא דירחא
ולמ"ד שצאו ציוס ראשון א"כ נסעו צצח ושצח צכר
נחנכ צמרכ ומשמע דנסעו גס צצח וי"ל.

ביאור למדרים מלובלין בחומרא דמצורע

ברא קושיא שבקשה כ"ח על מה שאמרו בגמ' פסחים ס"ז ע"ב מאי חומרא דמלורע מזב שכן טעון פריעה ופרימא וכו' ובקשו בחום' תימא לר"י אמאי לא קאמר נמי שכן מעמא דביאח כבא אל האכל ע"כ. ופי' מהר"ם מלובלין ז"ל ביינו כבא לבית המנוגע ועמא, וקשה לך אמאי פי' דבחום' כוונתם שביית מנוגע ולא פי' סחם דכוונת בחום' שמלורע מעמא דביאח כבא אל האכל וככי איתא לכדיא (ברמז"ם פי' הי"ב מה' ע"ל) וז"ל חומרא יחירא ים במלורע שמעמא דביאחו לבית בין בימי החלע בין בימי הסגר כילד הכנס לבית נעמא כל אשר בבית בין אדם בין כלים אפי"פ שלא נגע בכן נעשו ראשון לעומאכ שנאמר מחוץ למחנה מושבו מה הוא עמא אף מושבו עמא ע"כ ומי הכריחו למכר"ם לפרש בדברי בחום' דלא כפשוטו.

וברדך פשוע נראה לומר ולשון בחום' קשיא כי למכר"ם שכתבו שכן מעמא דביאח כבא אל האכל ויתור לשון איכא כבא שחיל"ל שכן מעמא דאכל או חיל"ל סחם שכן מעמא דביאח לאכל ומדכחו בחום' לשון שכן מעמא דביאח כבא אל האכל דייק מהר"ם ז"ל שכוונתם לומר שכבא אל האכל מעמא אוחו האכל שהוא מנוגע דביאח וזכ לפענ"ד פשוע.

חומרא דמצורע שמעמא באה"ל

אלא דאכתי יש להקשות למכ בחום' לח פירשו חומרא דמלורע שמעמא דאכל ונלפענ"ד דגרסינן במס' כלים פ"א שחשיב ואזיל מעלות העומאכ ובמ"ד שם למעלה מן הכז זכ שביא מעמאכ את דועל למעלה מן הכזכ מלורע שביא מעמא דביאח למעלה מן המלורע עלם כשעורכ וכו' חמור מכולם המת שהוא מעמא דאכל מה שאין כולם מעמאין ע"כ. וחמורו המפרשים למכ אמרו חמור מכולם המת שמעמא דאכל וכלא אמרו למעלה מן הכזכ מלורע שמעמא דביאח ומאי חומריה דמת אי"כ ופי' הר"ש ז"ל דכשכמלורע מעמא דביאח אינך עומאכ כעומאכ אכל דאם הכנים ידו לבית המנוגע עכור דביאח במקלח לא שמה ביאח כדאמרינן בפ' שני דחולין ל"ג ע"ב ואם נכנס דרך אחוריו אפילו נכנס כולו חוץ מחומו עכור כדאמרינן בפ' שני דשבוט דף י"ז ע"ב ואפילו מחילת פשרה מללח בבית שחמלורע שם כדחן בפרק י"ג דנגעים נכנס לבכ"כ עושין לו מחילת גבוכ פשרה טפחים נכנס ראשון ויולא אחרון וכיולא במת מעמא דאכל עוד בעינן שיעור שחייב לבית המנוגע לפניו בגדים ועוד יש חילוק

בין מלורע יושב למלורע עובר כדפי' לעיל מה שאין כן במת ע"כ וכן פי' הרע"ב וברא"ש שם ע"ש. ולפי' אחי שפיר שלא פי' חומרא דמלורע שמעמא דאכל.

עמא עובר תחת הא"ל ופדור יושב

אלא שמה שכתב לחלק במלורע יושב למלורע עובר הוא ממכ דדרשינן בח"כ מחוץ למחנה מושבו מושבו עמא מכאן אמרו בעמא יושב תחת האילן ועכור עובר עמא עכור שהוא יושב תחת האילן ועמא עובר עכור ואם יש עמא וכן באבן המנוגע ע"כ וכן הוא במשנה פ"ג דנגעים מ"ז וכתבו בחו"ע ובקרבן אהרן שנלמד כן מיתור דמושבו דהא כתיב דדד ישב ועיין חו"ע נגעים כנ"ל בד"כ בעמא וחילופי בגירסאות שם. אמנם במשנה י"א פרק כנ"ל בד"כ אמרו מלורע שנכנס לבית כל הכלים שיש שם עמאין אפילו עד הקורות רש"א כלים עד ד' אמות כלים מיד עמאין ר"י אומר אם שבה כדי בדלקת כנר ע"כ וגירסא בגר"א כולם מיד עמאין ופי' הרע"ב כלים כלומר כלים שאמרנו עד הקירות לח"כ ועד ד' אמות לר"ש מיד כן עמאין כשנכנס עמאין לבית המנוגע ע"כ ובקשה הר"ש ז"ל ולריך לדקדק דכניסחו מיד אין עמאין אם לא עמד דעמא עובר לא מעמא ע"כ.

אבל ברא"ש ז"ל כתב כלים מיד עמאין כשעמד כדי בדלקת כנר בחוספות מוכח כשנכנס שלא ברשות אבל ברשות מודי דעמאין מיד משום דכתיב מושבו ושלח ברשות כששכב כדי בדלקת כנר מדלח אפקיח ברשות קאי ופעמים שאדם ערוד בדלקת כנר או חשמיש אחר כיולא בו ולא מלי מפיך ליכ לא מוכח שהוא ברשות ע"כ ולפי דבריו ז"ל יש ליטב קושיא בר"ש דמה שאמרו שטמא עובר אינו מעמא ביינו כשנכנס שלא ברשות וכבא שאמרו עמאין מיד מיירי כשנכנס ברשות.

אלא שברא"ש ז"ל בעלמו במס' כלים מ"ד לא כתב כדבריו כבא אלא כדברי בר"ש ז"ל וז"ל שהוא מעמא דביאח כדדריש בח"כ מחוץ למחנה מושבו וכו' עובר עכור ואם יש עמא וכן עוד שם בד"כ שהוא וגם יש חילוק בין מלורע יושב למלורע עובר כדפרי' לעיל ע"כ ע"ש ופי' לריך לומר דבמס' כלים מיירי כשנכנס שלא ברשות ולכן חילק בין יושב או עובר וס"ל שיושב כוי כעין שיעור של בדלקת כנר או דס"ל דביושב אפילו כ"ש כוי עמא מגזירת הכתוב אבל אם עומד שלא ברשות אז לריך שיעור כדי בדלקת כנר וכבן.

מצודע שמממא בביאה אינו כשאר מוממא אהל

עכ"פ משמע דמכ שמלורע מעמא צביאח אין זכ כשאר
עמאח אכל וכעומאח מת וחילוקים יש, לדעת
כר"א ש נ"מ שאם נכנס צרשות מעמא מיד ואם לא נכנס
צרשות צפי כדי דלקת נגר או שיש צביאח גרידא
צלי ישיצב לא מעמא, ולדעת כר"ש ז"ל אפילו צרשות
צביאח לחוד לא מעמא צביאח וצפי דוקא ישיצב, וכשחא
אחי שפיר דברי כחוס' ומכר"ס מלובלין ז"ל שכרי
כחוס' נחזו שכן מעמא צביאח כצא אל האכל ומשמע
צכל אופן צצא אל האכל מעמא צביאח צין עומד וצין
יוצא וצין צרשות וצין צלא צרשות וצכ א"ח וע"כ
דכוונתם ז"ל שצצית מנוגע ומעמא צביאח כיינו שנכנס
צצית כמנוגע ואז נעמא מיד לכל הדעות ואפילו רק
ככנים ראשו ורובו לצית עמא נעמא כמשנכ ח' פ"ג
דנגעים ורמב"ם פט"ז מהע"ל כ"ו.

ביאור תוס' יבמות ק"ג ד"ה כיון

איברא שעדיין לא ילאנו ידי חובת ציאור שכרי כחוס'
לשיטתיכו לא אחי לנכון דכחוס' יצמות דף
ק"ג ע"ב ד"כ כיון שנכנס רוצו לצית עכור עמאחו
נחזו אמר ר"י אע"פ צלא יש צ שם אלא שצכניסכ
וכולאח עמא ואע"ג דחנן ומייחין לכ צפ"ק דקידושין
דף ל"ג ע"ב עמא עובר חחא כהילן ועכור יוצא עכור
כיינו דוקא צצו חילן שאין שם מחילות צעינן שכוה יוצא
דכתיב צדד יש צ צל צצית דאיכא מחילות כהילו יוצא
חחיו כעמא ומעמא צצית ע"ש. וכנראה דכס מפרשים
צאופן אחר קושית כר"ש ז"ל וס"ל דכאי חילוק צין יוצא
לעובר לא נאמרכ אלא צהילן שאין שם מחילות אכל
צצית שיש מחילות אין נ"מ צין יוצא לעובר ולעולם כוי

כיוצא חחיו וצכ ג"כ דלא כמו שכתב כר"א ש ז"ל, גם
נראה דלא מחלקין צין שנכנס צרשות או לא וגם לא ס"ל
עסם כר"א ש משום שאדם ערוד כמובן. אכל לפי זכ א"כ
תקשכ לכו למכ צאמח לא פירשו צפצעות לשיטתיכו
שכן מעמא צביאח כיינו מלורע שנכנס צצית עמאכ.

ונראה שכרי כחוס' שם צעלמס הקשו ג"כ וא"ח דככא
משמע דמלורע מעמא צאכל וצריש מס' כלים
פ"ח מ"ד אמר למעלכ מכן מת שמעמא צאכל מכ שאין
כולס מעמאין וכחם לעיל חשוב מלורע צכדייכו ואומר
רצינו יכודכ דמ"מ מת חמור דאפילו חחא כהילן מעמא
צאכל כל מכ שחחא כהילן ועוד דמת חמור שמעמא
אפי' מכ שצצית אחר אס יש צו חלון פתוח עפח מכ
שאין כן צמלורע דאין מעמא אלא צצית שנכנס צו
דכתיב וכצא אל צצית ע"כ. וכנראה דכס פירשו לעלמס
ח' אחר אקושית כר"ש שם דמלורע מעמא צביאח ופי'
דלאו צכל ציאח אכל מעמא ולאו צכל מקום מעמא
ועכ"פ צאכל חחא כהילן אינו מעמא צעובר ולכן כוי
ניחא לכו לכקשות יוחר שכן מעמא צביאח כצא אל
כאכל שצכ אליצא דכל הדעות וצלי שום מחלוקת וכצן.

דף מ"ח ע"א

דעת"ל מתים יחיו בגופן ממש

מה שמחלתי ואני ארפא, עיין רש"י שדרך שכם מחים
חגרים סומים אלמים כך כס חיון צמומן ואח"כ
מחרפאים וכו' וכוא דדעת כמפרשים דלעחיד עחידין
מחים לחיות צגופן ממש ועיין חוס' נדכ ס"א ע"ב ד"כ
אמר רב יוסף שכשיעמוד לעחיד וכו' ועיין רמב"ן צשער
כגמול צאריכות.

בקושית הרמ"ע ומג"א מה שאומרים יום שנתנה בו תורה בששי בסיון

(פ"ו ע"ב) ח"ר צששי צחדש ניחנו עשרת הדברות
לישראל ר"י אומר צצצעכ צו ונחלקן צפרישכ מתי כיחכ
ודכ"ע צצצת נחנכ חורכ ואנן קיי"ל כר"י ציו"ד סי'
ק"ל דששכ עונות וא"כ ככ"ג קיי"ל כר"י דצצצעכ
צסיון נחנכ חורכ וא"כ עלרת לאו יום מתן חורחיו כוא
וכצכ הקשכ כמג"א א"ח רס"י חל"ד כיאך אנו אומרים
צצצעות יום מתן חורחיו כלא קיי"ל כר"י דאמר צו'
נחנכ חורכ דכא קיי"ל דצפי לפרושי ו' עונות ותי' לפי
גירסת כרמב"ם וכרשצ"א לפ"מ שפי' ככ"מ צכס
דחכמים ס"ל ג' עונות וא"כ מוכגינו ע"פ כרמב"ם
ומ"ש ציו"ד כר"י כוא לחומרל ועוד הקשכ כמג"א כא
כחורכ נחנכ ציוס נ"א לספירכ דכא ילאו ממלרים ציוס
כ' וכחורכ נחנכ צצצת וכציו צשס כיי"מ דצא לרמז

שם בגמ' א"ר אלעזר ככל מודים כעלרת דצעינן נמי
לכס מ"ע יום שניחנכ צו חורכ כוא וכו' מר
צריכ דרצינא כולכ שחא כוכ יתיב צעעניחא לצר
מעלרתח ופוריא ומעלי יומא דכיפורי עלרת יום שחנכ
צו חורכ וכו' רב יוסף ציומא דעלרתח אמר עבדי לי
עגלא חלחא אמר אי לא כאי יומא דקא גרים כמכ יוסף
איכא צשוקא.

עצרת אי דהא יום שניתנה בו תורה

יש לדקדק מכ שאמר ר' אלעזר ככל מודים וכו' מ"ע
יום שניחנכ צו חורכ כוא כרי אןן צששי צסיון
עצדינן עלרת וחורכ נחנכ צצצעי כמבואר צגמ' שצת

לנו י"ט שני של גלויות ובאחרונים הקשו עליו עיין בעמק
שאלכ על השאלחות פ' אמור שאלחות ק"ז, לדברי
המג"א יש לכוין דכלכ כהרמב"ם ואנן לא קי"ל
כהרמב"ם.

עוד יש לדייק מכ שחמ"ר רב יוסף חי לאו כחי יומא
גרים וכו' מאי צ"ל רב יוסף צכחי יומא וברש"י
פ"י חי לאו כחי יומא שלמדתי חורב ונחרוממתי
ולכאורכ כו"ל למימר חי לאו חורב דכח לאו כחי יומא
דקא גרים דכלל כל יומין למד חורב ובשלכי סופי
מלינו דחמ"ר רב יוסף לא חתני פנוכ דאיכא אגא מבואר
דרב יוסף כי פניו בדורו וביאך אמר שחרוממתי כרי
אנשים כרצב בשוק ששמן יוסף ומכ דיני לבינס וכו'
ענין של כחשלות ח"ו.

**ישב לדברי הצ"ח שבזמן הבית לא הי' תמיד עצרת
ביום מ"ח**

והצ"ח פסחים כ"ל בעלכ דבר חדש ע"פ דעת
הריב"ש דבזמן ר"ח בגדול שכי' בזמן כביה לא
כי' חמ"ד עלתה ביום מ"ח שכרי עלתה פעמים חמש
פעמים ו' פעמים ז' כמבואר במס' ר"ח ואז כי' עלתה
רק כמו שאר ימים טובים וכו' דאמרין הכל מודים
בעלתה ביינו לדין דחדשי הקיץ סדורים בקביעות ואינם
משחנים וחמ"ד עלתה בששכ הוא יום שנחנכ בו חורב,
ובכגכות בג"מ יכודכ בכרך חמכ עליו דגם בזמן כביה
עלתה הוא בכל זמן ביום שנחנכ כחורב כיון שחג עלתה
לא חליא בימי החודש כמועדים ורגלים פסח וסוכות
שכס בע"ו לחודש או ר"ח ויכ"כ שכס חלויס בימי
החודש ועלתה הוא יום חמשים לעומר ככחוב וספרת
לכס וגו' חספרו חמשים יום וא"כ אין נפ"מ אי מיתרמי
בחמש לחודש או בששי או בשציעי כיון שעכ"פ כלו
מספר חמשים יום ואם כי בעת מ"ח כלו החמישים יום
בששכ בסיון ביינו משום דאז היו החדשים כסדרן ואם
בשנים אחרות מחרמי מלאים או חסרים מ"מ כבר כלו
החמשים יום וא"כ בכל זמן עלתה ביום מ"ח ממש וזכ
אמת ע"ש.

ולפ"ע דדקו דברי הל"ח וכן מבואר להדיא בשו"ח
הריב"ש (סי' ל"ו) כדברי רבינו הל"ח
דשבוות חינו חולב ביום מתן חורב כלל וז"ל הריב"ש
ומ"מ למדנו שאין הכרח להיות חמשים יום לעומר שחלכ
בו ככחוב חג כשבוות שיהי' ביום שנחנכ בו חורב לא
פחות ולא יותר אלא שפחכ לפי חשבוננו שניסן מלא
ואייר חסר יבא כן לעולם שחמשים כלים בששכ בסיון
ובפ"ק דר"ח גרסינן חגי רב שמעי' עלתה פעמים חמש
פעמים ששכ פעמים ששככ ה' כילד שניכס מלאים ר"ל

ניסן ואייר חמשכ אחד מלא ואחד חסר ששכ שניכס
חסרים ששככ ע"כ וכרי זכ מבואר שלא כיו מקפידין
שיבא שבוות לזמן שנחנכ בו חורב ע"כ כרי מפורש
כתב הריב"ש כדעת הל"ח שאין הכרח להיות חג
שבוות ביום שנחנכ בו חורב ודלא כהג"מ מכריי בכרך
כ"ל.

**מהדוקת פ' אי ביום חמשים או בחמשים ואחד נתנה
תורה**

איברא דעלם הכידוש של הריב"ש וכל"ח ז"ל במחלוקת
שנוי' וכשאלחות צפ' אמור ש' ק"ז כתב וז"ל
וכד מלי ששככ שצופי דכוו לכו ארבעין וחשככ יומא
דחמשין דאיתיכיצה ציכ חורב לישראל קדשיכ קצ"כ
ושוייכ יומא עבא לישראל דכתיב חספרו חמשים יום
וגו' וביום כביכורים וגו', כרי שכתב להדיא דלאחר
שמלאו מ"ע יום יום החמשים שנקנכ בו חורב קדשיכ
הקצ"כ ועשאו יו"ט שכו' חג שבוות ולמדנו עוד שיום
חמשים נחנכ חורב לישראל ולא בחמשים ואחד שכרי
כתב יומא דחמשין דאיתיכיצה ציכ חורב לישראל.
נמלינו למידין מדברי כשאלחות שני דברים דיו"ט
שבוות חלוי דוקא ביום מתן חורב וגם שיום מתן חורב
כי' בחמשים ולפ"ז כדרא קושיא המג"א דכרי מתן
חורב כי' ביום חמשים ואחד.

וחצת כל"ח כ"ל חידש עוד דקבלת החורב כל כני
חלחא יומי כלומר חמישי ששי ושציעי נקראים
מתן חורב בחמשכ בו קבלנו נעשכ ונשמע בששכ בו
נחקיים עולכ על המחשכ שכיחכ ראויה לינתן בו ביום
אלא שכוסיק משכ יום אחד מדעתו ובשציעי כיחכ
קבלת החורב בפועל ושפיר אמר ר"ח הכל מודים בעלתה
נקרא יום מתן חורב ובזכ מחורץ קושיא המג"א כיאך
אנו אומרין יום מ"ח וכלל קי"ל כריי ע"ש.

ולפ"ע ד"ע חדא דלעת הריב"ש מפורש דאין שבוות
שייכות עם מ"ח ושנית דשאלחות מפורש
להדיא לביפוך ביום החמישים הוא דנחנכ בו חורב
לישראל ונקדש שבוות ועוד בו שלישי' דגמ' אמרו הכל
מודים דשכצח נחנכ חורב (כלומר ר"י וחכמים) ולעת
כל"ח כרי מחמישי ואילך כבר נחנכ חורב ובשכצח נחנכ
חורב משמע דשאר ימים לא נחנכ חורב.

אם נתחייבו בספח"ע רק לאחר ביאה וישיבה

וראיתי בחזקוני עכ"ח (פ' יתרו) שכבר הקשכ קושיא
המג"א כ"ל דכח צנ"ח נחנכ חורב וחי' דאולי
אז עדיין לא נלעוו בספירכ דלא נלעוו בספירכ העומר

רק לאחר ביאח וישיב וכן ראייתו בקרן אורח (במנחות ס"ו) שכחז מסביר דנפשיה דכ"ע מודו דספירא לא נחייבו עד ביאחם לארץ דכי כחז כי חבאו אכולכו פרשחא קאי ע"ש ובאמת מכ דפשיעא ליכ לבקרן אורח דכ"ע מודו לכאורח מדברי ה"ה כ"ה נראה דנחייבו קודם וכן מלינו עוד כמה ראשונים ועכ"פ לבחזקוני מלאנו שחי' קושיה במג"א כ"ה. באמנם גם עליו חקש מכשאלחות וכמ"ש.

מחלוקת אי נתנה תורה בשבת או בע"ש

ואשר נראה דגמ' שנה פ"ז בכל מודים דשנה נייחוס
חורב כאמנס דפדר"א פרק מ"ז וז"ל רבי אליעזר
בן עזריה אומר ערב שנה בששש לחודש ששש שעות ביום
קבלו ישראל אח דכדורות ובתשע שעות ביום חזרו ישראל
לאכליהם וכי' כמן מוכן לכם לשני ימים וכו' נראה
דס"ל דבאמה ע"ש נחנכ חורב וא"כ לא כי' רק נ' יום
עד עלות ובששי נחנכ חורב. עוד מלינו בסדר עולם
ובזנה בגמ' שנה פ"ח ע"א דבע"ש ילאו ישראל ממלרים
ובעור א"ח כביא דבחמישי ילאו ממלרים ולמ"ד
דבחמישי ילאו ממלרים ובשנה נחנכ חורב ע"כ ז"ל
דביום נ"א נחנכ חורב אבל אי נימא דבע"ש ילאו
ממלרים או אפילו נימא דביום כ' ילאו אלא דבע"ש
נחנכ חורב אחי שפיר קושיא כמג"א ומעשה י"ל דכני
כל אחד לשיעור דגמ' שס פ"ח מביא מסדר עולם
דבע"ש ילאו ופריך מינה לר"י ומשני כה מני רבנן כוא
וא"כ לרבנן עכ"פ נראה דס"ל דבע"ש ילאו ממלרים
וכיון דלא מלינו דפליגי בזכ ר"י ורבנן י"ל דר"י נמי
מודכ לכו בזכ וא"כ ממילא דבחמישים נחנכ חורב אלא
דפליגי אי בששי אי בז' בסיון אבל לכ"ע ביום חמישים
נחנכ חורב, ובברייתא דס"ל דבחמישי ילאו ממלרים
ס"ל באמה דבע"ש נחנכ חורב נמלא עכ"פ דביום
חמישים נחנכ חורב ואחי שפיר קושיא כמג"א וכדעת
כשאלותה ועיין ח"י סי' תל"א ומ"ה שכתבו כיו"א
בזכ.

בגמ' יום שניתן בו חורב לישראל וכן לשון בשאילוחות
ופי' לא שייך ישוב כמג"א ע"ש. האמנם כמעטין בלשון
כמג"א יראה להדיא שדייק בלשונו בעבור וז"ל קשה לי
כיהא' אנו אומרים בשבועות יום מחן חורתינו כנס דייק
לומר יום מחן חורתינו ולא זמן מחן חורתינו אי"כ
קושיאנו ג"כ הוי מלשון יום ולא מלשון זמן ומזה קשה
נמי על אי' כלל"ה כ"ל דעל יום לא מחורץ, גם מכ
שכתב עוד שם שבעמק שאלכ דבשישי כוסיף יום אחד
משום עורה שבה ומשום ערוב דקבלה כחורב לא יוכלו
לערוה לשבה כמ"ש בפירוזין מ"ג שאין אליכו בזה
בע"ש, אמנם כמכרס"א שבה פי"ח כתב וז"ל בששי לא
כי' פנאי אין לפרש דלא כי' פנאי משום עורה שבה
ואל"כ כי' נותן בקצ"כ בע"ש דכא' לר"י קיימין ככא'
דס"ל דמשכ כוסיף יום אחד מדעתו משום פרישכ ודריש
כיום כמחר דלילו עמו אלא ר"ל דמשום עורה שבה לא
עלכ בו דיום בע"ש כמו שעלכ בג' ימים וכו' דלא כוכ
שביק קבלה כחורב משום עורה שבה ע"ש.

"דומיף" משה יום אחד מדעתי

ואשר נלפענ'ד זיצט קושיט כמג"ח בדיוק לשון משכ
בוס' יום אחד מדעתו ולשון בוס' משמע
כבוס' על בעיקר שיש כאן פיקר דברים וזה אדם
ומוס' מכ שכול ופשוט דבעיקר לא נחזעל בשביל
כבוס' חלל בעיקר נשאר כמו שכול וכבוס' כול
כחוס' ובענין בוס' יש לומר בחרי חנפי או
שמוס' כחוס' שזה שכול בוס' על יום השבת
ונעש' הכל יום ארוך וכמוס' בע"ש ומוס' צמולש"ק
נעש' השבת ארוך עם שעות נוספות וע"ד שאמרו ז"ל
בשני ימים עובדים של ר"ב דכיומא אריכתא דמי
דעשאוכו כיום אחד ממע ככ"ג י"ל שמע' רבינו בוס'
יום אחד מדעתו ביינו שכול' שני ושציעי נמלא דכל
יום אחד כול ומקרי שפיר יום מחן חורתינו.

עוד ישוב לדג"ל

ה'אופן כנ' דבוסיף יום אחד כלומר שבוה בוספכ ע"ד שמוסיפין על בעיקר, למשל במי שכח מכחז גרונלז לחלות משבוה בין בשורות מוסיף מכ שבוה אבל הכוספכ זו אינז מבעלת המכחז בעיקרי וככוספכ כזו גרליח שבוה אינז מן כמנין בשורות חלל בוספכ גרדית, וככ"י משכ בוסף יום אחד מדעחו מן כלל אבל יום החמישי לא נחלף וע"ד משל יש במשרד שנותן מספרים לסדר פגישות עד חמשים ובז הדס חשוב אחד ועשו לו פראטעקליז ונכנס שלא כשכלך לו אחתי גי"ח שכתויקו המספרים שלכם בחוקפס על הסדר ובמספר החמישים שמחזיק בו אחד מכעומדים שס כוז

ולפי שיעת הפרדר"א מדויקת נמי גמ' דע"ז דף ג' יוס
כששי ועיין חוס' שכקשו ד"כ יוס כששי וחי'
דראוי' ביחב לינחן כששי אלא שכוסין משכ כו' ולכנ"ל
י"ל דר"ל נמי ס"ל דבע"ש נחנכ חורב וכראצ"ע ושפיר
דרש יוס כששי.

הינאך אומרים זמן מ"ת ולא מיהוי שקר

וראיתי כבעמק שאלכ שילא לומר דעל מסדרי החפלא
לא קשכ קושיא המג"א שאנו חומרים זמן מ"ח
ולא יום מ"ח וכל זמן הגבול מיקרי ככי אצל לשון

כמספר החמשים כגס שלמעשה אחד כבר נכנס וכו"ל
זכ החמשים ואחד לגבי גזרה אבל לגבי הפחקאות סוף
סוף כו"ל בכלל החמשים וככ"נ בכוספכ דיומי שכוסיף
משכ רבינו על יום הפרישכ כי' כוספכ ואין צא
בחשבון של חמשים יום ונמלא דביום חמשים נחנכ
חורכ.

הוסיף משה על שיעות היום

והצראת עוד לפמ"ש בנזכ"ק פ' נח סי' ג' בשם חכמי
אמה שכל עת וזמן יש לו שר ומזל מיוחד
למעלה בעולם הגלגלים וכן כזכ יש גבול מעל גבול
בעולם העליון בעולמו של הקב"ה שכל עת וזמן יש
ממונה עליה מדכ המיוחדת המאיר בו וכס משתלשלים
מזירופי אוחיות כחורכ ולירופי א"צ וכס באין כסדרן
זכ אחר זכ מזמן ימי בראשית עד סוף ימות עולם ולכן
בכל עת וזמן יש הנכנס אחרת בעולם כפי בחינת המדכ
כיוצא בזכ מזינו בקץ גאולה מלרים שכ"י משומר וצא
משמח ימי בראשית וא"כ איך יחנן שחקב"ה דילג בקץ
וקירצ בגאולה שלא בעונתה כרי אין ישועה בגאולה
אלא בעת רלון במיוחד ולעת קץ אלל שחקב"ה מחליף
כזמנים כיינו כמדות העליונות כממונים על כזמנים
כל אחד בזמן במיוחד לו לכיות הנכנסו כפי בחינתו לכן
ללורך שכל מחליף אה כזמנים שכלמד עובד כראוי'
לזמן מאוחר מעמידכ בזמן מוקדם וכן בענין כזכ
משחנכ ג"כ סדר כזמנים למעכ במערכת השמים
וכיינו דכתיב ויכי מקץ ח"ל שכל ויכי בעלם כיום כזכ
אך שאל לא כיו אלל רד"ו שכל מ"מ זמן כקץ של ח"ל
כבר כ"י בעלם כיום כזכ כי נשחנכ מדח סדר כזמנים
לכקדים כמאוחר ע"ש ובישמח משכ על ישעי'.

וח כוא ג"כ כוונת רש"י עכ"פ ויחלק עליכם לילכ (לך
לך י"ד ע"ו) ומ"ה שנחלק כלילכ ובחלונת כראשון
נעשכ לו נס וחליו כשני נשמר וצא לו לחלונת לילכ של
מלרים וצפ' צא ליל שמרים כוא לר' עיי"ש במפרשים
וביעקב אבינו זרחכ לו כשמח ששקעכ בשבילו ובחוקיכו
כמלך חורכ כחמכ ע"ו מעלות מכ ששקעכ בימות אחז
ועוד כמכ מקומות מלינו שחקב"ה משכ עתים ומחליף
אה כזמנים, ולפ"ז נראה לפרש משכ כוסיף יום אחד
מדעחו כלומר שכוסיף יום אחד אבל כאי כוספכ לא
כי' יום כחמשים אלל כי' כוספכ ליום אשר אין כאן
מקומו ושפיר נחנכ חורכ ביום חמשים ולא בחמשים
ואחד ושפיר אמרינן יום מחן חורחינו.

אי לאי הא יומא כמה יוסף איכא בשוקא

והנה מלינו דחקב"ה נחן למשכ מחנכ פלפולא דאורייתא
ונכג צכ עובד עין ונחנכ לישראל (מס' נדרים

ל"ח ע"ה) ועליו ככחוב אומר עוב עין כוא יבורך (פי'
שיעח פלפולא דאורייתא וככנכ וחריפות נמסר למשכ
רבינו) ונכג עובד עין ונחנכ לישראל ואמרו דלוחו כיום
שכוסיף כוא כיחכ בשביל כפלפול שנחנכ לישראל וזכ
שכוסיף מדעחו כלומר שנחן לו וכוא נחן מדעחו
לישראל וידוע דרצ יוסף סגי נכור כי' עיין במס'
קידושין (ל"ג) וסומא אסור בחורכ שצנכצ שכרי דברים
שצנכצ אי אהכ רשאי לאומרס בע"פ אבל כפלפולא
וחריפות גס סומא מותר וזכ פשוט, ומעככ אחי שפיר
דרצ יוסף שמח ביומא דעלרחת ואמר עשו לי פגלל
חלחא ואמר אי לאו כאי יומא דקא גרים כלומר כאי
יומא שכוסיף משכ רבינו מדעחו שנחמר ציכ משכ
כוסיף יום אחד ואי לאו כאי יומא שלמדחי חורכ כלומר
שע"י כאי יומא יכול גס רצ יוסף שכוה סגי נכור ללמוד
חורכ אז כמכ יוסף איכא בשוקא שכלאו כאי יומא כי'
אסור לו ללמוד חורכ דחורכ שצנכצ אי אהכ רשאי
לאומרס בע"פ ופלפולא לא כי' נחן רק למשכ ולזרעו
וא"כ כמכ יוסף איכא בשוקא שאין לומדין חורכ אבל
כאי יומא דקא גרים שנכג משכ עוב עין כפלפולא
דאורייתא ושפיר שמח רצ יוסף.

סעודת פורים הוי מדבריהם

שם בגמ' ימי משחכ ושמחכ כתיב, עיין חשב"ן סי'
רנ"ח דמשחכ ושמחכ כיינו שאסור כספד
וחעניית אבל כסעודכ אינו אלל מדבריהם, ועיין א"ר
א"ה סי' חרל"ה אות ז' וע"ז סי' חרל"ז סק"צ דפורים
נמי לא בעינן פח דוקא, ועיין שו"ת רש"ל סי' מ"ח בשם
גדול אחד בדורו, ועיין משנ"כ ח"ז סי' ל"ב, ל"ג ודו"ק.

הלומד תורה לשמה מגין על כל העולם

שם בגמ' מעיקרא כי עביר איניש אדעתיכ דנפשיכ
קא עביר, וע"ז אמרו (נזיר כ"ג ע"ב) לעולם
ילמוד אדם אפילו שלא לשמח שמחוך שלא לשמח צא
לשמח, וכ"ז שלומד לעלמו אינו מגין על כל בעולם אלל
כשלומד לשמח עיין סנכדרין ל"ע ע"ב דדא כוא עטנת
כאפיקורסים מאי אכני לן רבנן לדידכו קרי לדידכו
חני ואמרו דכאי אפילו מגלכ פנים בחורכ שלא כהלככ
נמי כוכ דכתיב אס לא בריחי יומס ולילכ חקות שמים
וארץ לא שמחי וכחס כלומד לשמח קמיירי ע"ש.

אי איכא מצות שמחה בשבת

שם ברבינו חננאל בסוף כעמוד, אמר רבא ככל מודים
וכו' כלומר אין לישכ כיום כולו ולקרורכ ולבעל
שמחח שצכ דכתיב וקראח לשבח עונג, נראה דס"ל

דבשבה נמי איכא שמחה, ועיין ע"ז ח"ח סי' תקנ"ד ומכ
שכשיג עליו כזכור שור כזבא ביד אפרים שם דעונג
לחוד ושמחה לחוד ומדעת ר"ח נראה דחדא ניכח וצפוי
זמירות כל מקדש צדיפי, לנוח צו ולשמוח צהענוג אכול
ושחו ועיין משנ"כ ח"ג סי' ל"א.

דף ס"ט ע"א

אי חיישין שתתנבל בהמה בשחימה

אי הכי משחט נמי לא נשחט, עיין ירושלמי ברכות פ"ט
כ"ג אימת מדרך עליכן עובר לעשייתן ובשחיטה
נמי קודם שישחוט דברי רבי יוחנן ר"י צר' נכורא אומר
משיחוט שמה חתנבל ע"ש ועיין ח"ז סי' כ"ב ועיין
צינא ל"ד פ"א צעי מיניכ ר' ירמיה מר' זירא מכו
לשוחט ביו"ט מי מחזיקין ריעותא ביו"ט או לא פרש"י
דלמא משחטה טריפא ונמלא שוחטה שלא ללורך בשלמא
שאר צהמות אפי"ג דמחמירין אנפשין וצדקין מיכו
סמכין ארובא ורוב צהמות חין טרפות ככל מאי
(שדרסכ או טרפכ צכותל), ועיין משנ"כ ח"א סי' ח'.

אכילת תרומה אי הוה מצות עשה

שם בגמ' הזאח דתרומה אוחציכ שכוח מלוב. עיין
רמב"ם פט"ו מכל' תרומות ככ"צ כל האוכל
וכו' ולונו וצדד"ז שם הקשכ כיון דאין אכילת תרומה
מ"ע כאכילת קדשים אמאי מדרך ולונו, ופי' ולונו שחכא
כתרומה מותרת לכס ע"ש. ולכאורכ מכאן מצואר
דאכילת תרומה מ"ע הוא, ועיין לעיל דלר"א אכילת
יו"ט לאו מלוב הוא אף שמקיים מלוב כשאוכל וע"כ
דכח מלוב חיוצית וכן משמע מחוס' להדיא דיכול
לקיים מלוב אכילת תרומה אחר השבה ובכ"מ שם כח
שאכילת תרומה מלוב פשיטא שיצרך עליה, ועיין חוס'
גיטין י"ב פ"ב ד"כ השבתני, ועיין משנכ הלכות ח"ג
סי' רי"ז בישוב דברי כרד"ז ועיין חוס' וברא"ש נדרים
דף ד' דאכילת תרומה כוי מ"ע וכן דעת רש"י, ודעת
כרמב"ם ור"ן לכאורכ דלא כוי מ"ע. ומיכו עיין לעיל
דף נ"ט ומכ שלייגתי שם מפיכ"מ לכרמב"ם שכח
דכוי מלוב עשכ ודו"ק.

המ' קמן חוליה ה"ז מחל' שבת

שם בגמ' קטן צריח מחמין לו חמין, קטן חולכ חין
מחמין לו חמין. מכל הסוגיא משמע דקטן
חולכ מקרי גצרה לא חזי למול וכמל בשבה כו"ל מחלל
שבה וגם כי חובל בקטן שלא ללורך, וכרצכ יש להזכיר
מוכלי הזמן שמקילים צדכר למול קטן חולכ בחולי כגון

מראה ירוק וכיוכל וחושצין שסם מחמירין צמלות מילכ
וכס מקילין צפק"ג ומזלזלין צדברי חז"ל ובמלות מילכ
וצפרט בשבה שכמעט מחללין שבה וסומכין אקנכ רלון
ארופא שאינו נאמן כלל צזכ שפסקו חז"ל וכצכ כחצ כן
כגכ"ק צעל מנחה אלעזר דכמל בשבה קטן ירוק כרי
כוא מחלל שבה וכצחתי רחי' לדבריו מרש"י יצמות וגם
מכאן רחי' צרורכ.

רש"י ד"כ ענוש כרת, צצציל שכי' רחי' לחקן מו' שעות
מזמן דשחיטת כפסח ולמעכל ולא ניחקן ולא דמי
לעמא ושכיכ צדרך רחוקכ שאין יכולין לחקן צלוחן ו'
שעות ומקמי ככי לא רמיא חיוצא עלייכו וכו' עיין
שו"ת צית שפרים ח"ח סי' שס"ע חקירכ נאכ צמי
שעימא עלמו אחר חלות צמזיד ולא יכול לעשות כפסח
חי חייב כרת ודו"ק.

דף ס"ט ע"ב

לא מדינן, פי' חין מזין עליכן מי חטאת.

חייב כרת כשלא נימול

שם בגמ' דליכא כרת אצל פסח דליכא כרת וכו',
ועיין רש"י דליכא כרת, לצו ציוס אס ימול
למחר, ועיין רמב"ם פ"א מכל' מילכ כ"צ וכל יוס ויוס
שיעצור עליו משיגדל ולא ימול אח עלמו כרי כוא מצטל
מ"ע אצל חינו חייב כרת עד שימות וכוא ערל צמזיד.
ובכשגות כחצ כרצצ"ד חין צזכ צצלין וכי משוס
כתרתא ספק פוערין אוחו מן השמים וכל יוס עומד
צאיסור כרת ע"כ ועיין כ"מ שם. ולכאורכ מכאן נראה
כדעת כרמב"ם וי"ל דבשבה כיון דמילכ שלא צזמנכ
חינכ דוחכ שבה לכ"ע ליכא אפילו איסור כרת ועיין
חוס' שבה רפ"ק כרודכ פח בשבה לא כעמידו דצריכס
צמקוס כרת וכבן.

תמידה בדברי רש"י דמשמע מדבריו דתינוק שלא מ' חייב כרת

ודע דמ"ש רש"י דליכא כרת לצו ציוס אס ימול למחר
ל"ע דכא כאן צמילכ צשמיני מיירי דלאחר שמיני
כו"ל מילכ שלא צזמנכ ואינו דוחכ שבה וא"כ אפילו לא
ימול למחר נמי ליכא כרת שכרי קטן כוא ואינו חייב
כרת עד שיגדל ויעשכ גדול ואז יתחייב כוא צמלוב ואס
לא ימול אז יתחייב צכרת כלומר כקטן כשיגדל, ואצו
לעולם לא יתחייב כרת על שלא מל אח צנו, ועיין רמב"ם
פי"ט דשבה צפיק"מ ודע מכ שאני לריך וכו' ועיין
חוס' שבה קל"א פ"א מכ צין מילכ לסוככ ומזוזכ
ול"ע.

במחלוקת הרמב"ם והראב"ד מתי חל איסור כרת על
ערל

שלא קיים במזיד או באונס או בשוגג אבל במילכ חייל
למחרת הוא אוחז מילכ עלמכ שכי' מל היום.

מצות מילה היכן תלוי דין כרת במצוה זו בערלה

איברא דבעיקר פרש"י חיובה קחזינא דכרי הכא
בקטן קמייירי ובקטן ליכא כרת כלל וכן ראינא
ברש"ש ובגליון מהרש"א שליטנו לרש"י ל"צ ע"א ד"כ
דרך חלרות שכתב שם וז"ל ול"ל משום כרת דערל זכר
אשר לא ימול וגו' דמילכ דדחיא שבת בזמנא וקטן לאו
בר כרת הוא ע"כ ועיין עוד רש"י שבת דף קל"ז ע"ב
חינה גדול בר עונשין דכתיב ביה וערל זכר אשר לא
ימול את בשר ערלתו (בראשית י"ז) והאי בצר עונשין
משחאי מדמחייב ליה כרת וקטן נמי בזמנא ביום
השמיני וכו' בינוני כגון שלא בזמנא ולא בר עונשין
ואציו מלכות עליו נפקא לן מהמול לכם כל זכר. (קדושין
כ"ט) איברא דברש"י דף קל"ג ע"א שם כתב מילכ
בזמנא ליכא כרת דקטן לאו בר עונשין הוא ואציו לא
מיחייב עליה כרת ע"כ כרת כרת מפורש דהא דמילכ
ליכא כרת משום דקטן לאו בר עונשין הוא וא"כ האך
כתב כאן דליכא כרת לבו ביום אם ימול למחר ול"ע.

מצות מילה על מי מופלגת

ולפום ריבועא עלה בדעתה לפי מה שנחלקו באחרונים
במלוות מילכ בקטן של מי הוא דעת קל"ח
אחרונים דמלוות מילכ מועלת על הקטן ורק האב
שנלעווה שימולו כפיין שליחות לקטן כיון שאינו יכול
בעלמו למול ולכן אם ח"ו אין לו אז ימולוכו ב"ד דזכין
לאדם, אמנם דעת הרמב"ם בפיה"מ שבת פ"ט ע"א חלו כן
לינאיה המעכבין את המילכ דהמלוה על האב או על
הב"ד ולא על הקטן עד שיפסד בן י"ג וכן כתב רש"י
שבת דף קל"ז ע"ב ד"כ בינוני וכך מלאהי בשו"ת הר"ן
סי' נ"ב שכתב וז"ל ואין לספק ולומר דחינוק זה כיון
שכגיע לחיוב מלכ כלל כרי הוא כקטן שכגיע לחינוך
שכרי בדבר ברור שאין החיוב מלד החינוך באותו קטן
אלא אצוה או כי דינא הוא דמחייבו למימכליה ע"ש.
הנה מצוה דהמלוה הוא על האב למול ולא על
הקטן.

והמג"א ח"ה סי' תמ"ד סק"א כתב דעשה דחשבותו
חמור עפי שכל שעתא עובר עליו משא"כ
במילכ ואיך והדברים תמוהים מפיה"מ להרמב"ם
ה"ל וכבר חמכ עליו המחל"ש שם מדברי המג"א
עלמו בסי' רמ"ע סק"כ וסי' תקס"ח סק"י וגם מן
בבית שערס יו"ד סי' ש"ג האריך בזה ד"כ ועוד ועיין
ספרי משנה הלכות ח"ד סי' קכ"א.

שם בגמ' ואי אשמעינן מילכ כהם הוא דמכשירי מלכ
לא דחו שבת דליכא כרת אבל פסח דליכא
כרת אימא לידחי לריכי. ולכאורכ תמוה דכרי מילכ כוי
מ"ע שיש בזה כרת וכיחך קאמר דמילכ ליכא כרת.

הוכחה לשיטת הרמב"ם דאינו חייב כרת מיד בשלא
נימול

ולפום ריבועא נראה דהרמב"ם פ"א מהל' מילכ כ"ב
כתב אין מלין בנו של אדם שלא מדעתו אח"כ
עבר ונמנע למולו שצ"ד מלין אותו בע"כ נחעלם מצ"ד
ולא מלו אותו כשיגדל הוא חייב למול את עצמו וכל יום
ויום שיעבור עליו משיגדל ולא ימול את עצמו כרי הוא
מבעל מ"ע אבל אינו חייב כרת עד שימות וכוא ערל
במזיד ובראש"ד השיג עליו וז"ל א"א אין בזה חבלין וכי
משום הכרחא ספק פוערין אותו מן השמים וכל יום
עומד באיסור כרת ועיין כ"מ מה שכתבתיך ובאור שמח
החילוק במחלוקת הג"ל, ולפי דברי הרמב"ם אחי שפיר
מאד דברי הגמ' מילכ דליכא כרת דכרי לא נחייב
בכרת עד שימות וראי' לדברי הרמב"ם מדברי הגמ'
הנ"ל.

ביאור בשיטת רש"י בשמ"ל למחרת אם מתקן המילה שלא
נימול

אמנם רש"י פי' דליכא כרת לבו ביום אם ימול למחר
ע"כ נראה כוונתו משום דיש לו תקנה אבל אם
לא ימול למחר יש בו כרת ולכאורכ הוא כדעת הראב"ד
אלא דל"צ א"כ אחאי מקרי דליכא בו כרת שכרי
הראב"ד כתב דכל יום עומד באיסור כרת י"ל ככוונת
רש"י לפמ"ש החוס' שבת דף קל"א ע"א ד"ה ושין שאם
ליין החילוק בין סוכה ולינאיה למילכ דלינאיה אם עבר
זמנא בעלל וכן סוכה אבל מילכ אם עבר זמנא לא
בעלל שאחזק מילכ עלמכ שכוא מיחייב בשמיני הוא
עושה בחשיפי שאם מל בשמיני לא כי' חוזר ומל
בחשיפי אבל סוכה ולינאיה ומזוזת בכל יומא מיחייב
בזמן אפילו קיימם היום חייב לקיימם למחר הלכך
כשעבר היום ולא עשה מלכ היום לא יקיים עוד
לעולם ע"ש ולפ"ז דהא כרת רש"י נמי דליכא כרת
לבו ביום אם ימול למחר דאחזק מילכ של היום יקיים
למחר ונמלא חזיל לה איסור הכרת ולא כן בפסח והגם
דפסח נמי איכא חשלומין בפסח שני מ"מ אין זה אחזק
המלכ ואותו הפסח עלמו אלא שכתורכ נחנכ מלכ
פסח שני למי שלא קיים בראשון ולכן יש חילוק במי

קמן כשהגדיל אי חייב בתשובה על שיעשה בקטנותו

מלגותת הראשונים אי חייב הכרת אמניעת המצוה או הערלה

והנה בפסקי מברא"י סי' ס"ב הביאו כרמ"ח ח"ח סי' שמי"ג כתב דקטן שהכח לחציו או עבר שאר עבירות בקטנותו אפי"פ שאל"ל לשוב כשהגדיל מ"מ עוב לו שיקבל על עצמו חיוב דבר לחשוב ולכפרה אפי"פ שער קודם שנעשה בר עונשין וליין המג"ח לגמ' סוכדריין נ"כ ע"ב חקלה איכא קלון ליכא ונדבר שבממון עיין ח"מ סי' שני"ט ובס"ח סי' חרל"ב ובע"ז הביא דברי רש"י ז"ק דל"ח בשורף שטרותיו של חצירו דכפי' רפרס לרב אשי ואגבוב מיניכ כי כשורא לללמא ופרש"י דר"ח שרף שטרותיו של חצירו בקטנותו וכ"כ בחשו' מברמ"ח ובח"ז למד מזכ דקטן חייב כשהגדיל ובכ"ח חולק ע"ש.

קמן פסוד ממצות, ושאיני מצות מילה

ונלפענ"ד לחדש דאפילו למ"ד דאין חיוב מילכ על הקטן ככוונכ הוא כך כיון שקטן לאו בר מלוח הוא אבל פשע דעלם המלוח עליו הוא ובו מקיימין המלוח ודין חיוב כרת נמי אף דכשכוח קטן אין בו חיוב כרת דלאו בר עונשין אבל דין חיוב כרת חלוי כבערלכ וכל שכוח ערל כרי קשור איסור כרת כבערלכ אף שכוח קטן בקיור נלפענ"ד לומר דאיסור כרת חלוי הוא כבערלכ וכל זמן שלא נכרתה בערלכ כרי הוא באיסור זכ אלא דליכא חיוב ומכ"ע אפילו מל בליכא וכיוצא בו שלא קיים מלוח מילכ מ"מ לענין כרת לא יתחייב עוד דכרי אינו ערל וכן לענין אכילת פסח נמי אינו מעכב וכן לענין אכילת חרומכ וקדשים וכמ"ש כרמ"ב"ס פ"ח ממילכ כ"ז דקטן שגולד מכול לריך להעיף ממנו דס בריה ומ"מ פסק בפ"ז מחרומות כ"ח גולד מכול אוכל בתרומכ.

ובעין זכ מלאחי בשו"ח בית שפרים יו"ד סי' שני"ח שכתב לפמ"ש כרשב"ח בח' שבת ק"ו דחיקון מילכ הוא מכ שמחקנו לתרומכ ולקדשים ואכילת פסחים וא"כ לא מיבעיא למ"ד דנימול חוך ח' ח"ל להעיף ממנו דס בריה אלא אפילו לשאג"ח דלא עשה בו שום מלוח מ"מ אוכל בקדשים וכוי מחוקן ור"ח מיבמות דף פ"ח דמלריך ר"ע קרא דחושב ושכיר ללמד דגולד כשכוח מכול אינו אוכל בפסח ואמרין שם וקסבר לריך להעיף ממנו דס בריה מוכח דאי ח"ל להעיף ד"ב ודאי אוכל אלא אפילו למ"ד לריך להעיף ממנו דס בריה מ"מ אוכל בקדשים קודם כעפכ כיון דאם לא כעיף אינו חייב כרת א"כ אין זכ ערל ע"ש, ולדידן מיכו שמעינן דחיוב כרת חולכ בערלכ דכל שכוח ערל קשור ככ דין כרת.

ומעתה נלפענ"ד דכח פליגי דכרמ"ב"ס ס"ל דאיסור כרת קשור במלוח מילכ וחולכ בקיום המלוח וא"כ כל שצידו לקיים המלוח אכתי לא נחתייב כרת אלא כיון שמח ציטל המלוח וכיון שציטל המלוח חייב כרת דמילכ כו"ל מ"ע שיש ככ כרת ודומכ לקיימכ ולא קיימו בטלכ ולא בטלכ, אמנס כרמ"ב"ס ס"ל דאיסור כרת קשור וחלוי בערלכ וכל זמן שכוח ערל כרי הוא באיסור כרת וכשנכרתה בערלכ אפילו בלא מלוח מילכ נמי נפטר מכרת א"כ נראה דבאיסור כרת קשור בערלכ ולא בקיום המלוח ודו"ק וכ"ש להפוסקים דמלוח מילכ הוא באמח על הקטן אלא שאין צידו לקיים עיין כלי חמדכ פ' לך וחמדת ישראל ושו"ח ארץ לבי סי' נ"ו.

הנפ"מ בק דרמב"ם להראב"ד לענין כרת במילה

ובזה נמי נראה לישב מכ שחקרו באחרונים כחילוק בין כרמ"ב"ד לכרמ"ב"ס לעיקר הדין עיין אור שמח מכ שפי' זכ. אלא דלפ"ז אחי שפיר נמי שיטת רש"י מכ שפי' דליכא כרת לבו ביום אם ימול למחר כלומר דרש"י ס"ל ככרמ"ב"ד דאיסור כרת קשור בערלכ ולכן הוא באיסור כרת מיום כולדו דאיסור כרת קשור בו אלא ליכא כרת אם ימול למחר דנחקן האיסור אלמפרע כדעת החוס' כנ"ל דליכא רק חדא מילכ אבל בפסח אף שיכול לקיים פסח שני מ"מ זכ מלוח בפני עצמכ ואין זכ אוהכ המלוח שכי' יכול לקיים בראשון אלא נחנכ חורכ חשלומים וזכ נכון ודו"ק.

אבל לפ"ז מיושבים נמי דברי רש"י מלקמן דף ל"ב ושבת קל"ב וקל"ג דודאי לענין עונשין קטן לאו בר עונשין ושפיר כתב דבקטן ליכא כרת לענין עונשין וכן כתב בדף קל"ג וז"ל מילכ בזמנכ ליכא כרת דקטן לאו בר עונשין הוא ואצוב לא מיחייב עליכ כרת ע"כ הוכ דייק כעס דמילכ בזמנכ ליכא כרת משום דקטן לאו בר עונשין הוא וא"כ יש דין כרת אלא דלאו בר עונשין הוא אבל איסור כרת יש בו וכאי יחקן למחר חולי י"ל דלמחר לאו דוקא אלא בזמן שיבא לידי חיוב כרת או קודם לכן באופן שלעולם לא יבא לידי חיוב וק"ל.

דף ע' ע"א

האיכ"ל על השובע נהנה יותר מהאיכ"ל

רש"י ד"כ על השבוע, שיכו נהנין באכילתו ותיחשב לכן, פי' שבעצב אוכל לשבוע אח נפשו ואינו

ובספריו משני"כ ח"ג סי' ר"ו ר"ח, ועיין בסמוך דף ע"א ע"א ומכ ש"ינתי עוד בזכ.

דף ע' ע"ב

מנא ידעי, פרש"י כבעלים בשלש עשר שחכא חבורתו מופעת הרי כל שעה באין ונמנין עליו אנשים מעלמא וכו'. משמע שכל שנה ור"ל לקנות חלק בפסח בע"כ מנו אותו עמך, דאל"כ מאי פריך מנא ידעי הא אפשר שמונו עלמן חבורה ידועה ולא יקבלו עוד, וכי מאחמול כלכו מנו עלמן, וכ"ש דזריזין מקדימין או שכיו מנויין ואוכלין כל שנה ושנה, אבל כיון דבאין מעלמא ח"א לדעת, ועיין לקמן פ"ט ע"ב, ואולי מכ"ט קבלו האי ארמאכ לעיל (ג' ע"ב) ולא חקרו אחריו אם הוא יחודי, וז"ל העטם דאסור למנוע אדם מלקיים מצות פסח ולכן כל דכפין ייתי ויכול.

אין לסמוך על הדרש במקום שיש קבלה

ודרשנן גדולים, נראה משום דלא כיכ להם קבלה בזכ שידחק שנה ומ"מ כיכ להם לדרוש מעלמן וכס כנראה לא רזו לסמוך על הלימוד מן הדרש כיון שלא כיכ להם קבלה ועיין לעיל כעין זכ (ס"ו ע"א) בזני בחירא ששכחו ולא ידעו אי פסח דוחה או כשנת הבס שאמר להם כלל מן הדרש לא קבלו דס"ל וכי בשביל שאלו מדמין ודורשין נעשה מעשה בשנת החמורה, ועיין גיטין (י"ט ע"א) ח"ל ר' יוחנן כעין זכ. אלא בזני בחירא כשאמר להם כלל כך מקובלני מפי שמעיה ואבעליון קבלו ממנו.

ובעין זכ כחז כרמב"ם בהקדמה לס' זרעים במכ שנחלקו חז"ל בכמה מקומות בעלם המלכ מכ הוא (וכגון סוכה ל"ח) מאי אחרוג וכי כהנאים לא נעלו אחרוג עד מחלקותם או שאם כיכ עולב להם בדרש שהוא חבוס וכיוצא בו היו משנים ח"ו קבלת אבות וחי' דאנן קיום כל המלות קבלנו מפי יבושע וא"א לנו לשנות קבלתינו מכ דרשות אלא שאם נראה מדרשותינו שאין לנו מקור אז נאמר דמלכ זז שקבלנו הוא מכלכ למשכ מסיני כיון שלא מלאנו לה רמז בקרא אבל ח"ו שנוכל לשנות ז"ז כ"ש ועיין ספר הקנינים מכ שבהרכתי בזכ במאמר שימוש חכמים. אבל כאן הם אמרו לסמוך על הדרש שסם דרשנים אבל לא כיכ להם קבלה לדחות ולא סמכו על הדרשות לדחות את השנת.

נהנה מחילתו אלא נהנה שמשביע רעבונו, ורמז לדבר מי שאחזו בולמוס שמאכלין אותו עד שיחירו עיניו ואינו מרגיש שאוכל כלל וכן דרך של לדיקים לאכול להחיות את עלמן ולהכרות גופן ולא לשם הנאה וכמו שאוכל שלא כד"א, אבל האוכל כשכוח שבע נהנה מהאכילה, וע"ז אמרו חז"ל (פירושין פ"ב ע"ב) רווחא לבסימא שכיח שדבר שהוא מבושם ונהנה ממנו מו"א לו מקום וריוח לאכול אפילו כשכוח שבע מרעבון נפשו.

ועיין ספר בעל הכפש להראב"ד ז"ל בשער הקדוש שכתב ואינו מו"א לגוף טוב מרעבון נפש ואעפ"כ הוא אוכל אלא שאינו אוכל לשובע אלא מרעב עלמו ואז חסר הכנאה מהאכילה, ואמרו ז"ל (גיטין ס"ח ע"ב) סעודה שבהתך ממנה משוך ירך כימנה, אבל האוכל על השובע דברים מבושמים נהנה מהאכילה וחשיבות הוא לו וכמו שאמר ברכות (מ"ז ע"א) ח"ל שמואל לרב אלו מייחי לי ארדילא וגוזליא לאבא מי לא אכלינן ועיין רש"י שם שמואל חביבין עליו ארדילא בקינות סעודה וכן כמחין ופעריות ולרב היו חביבין גוזלות. וזה שסיים ותיחשב להם שיאכלו ויכיכ לכן לחשיבות. ונראה דכיו לריכין לזכ כיון שכלל השנה אדרבה מהדרין שלא ליכנות מסעודה וכנ"ל אבל בסעודה מלכ מלכ ליכנות זכ.

שלמי שמחה בעינן וביחיה בשעת שמחה, ותמידה על דח"מ

רש"י ד"כ יולא זכ משום שמחה, אם עכב עד למחר, פ"י כן להוליא שאם שחט היום הבס שלא עבר זמן אכילתה מ"מ אינו יולא משום שמחה דבעינן זביחא בשעת שמחה עיין לקמן (דף ע"א א') בעינן זביחא בשעת שמחה וליכא. ומכאן תמיכ לבטל לח"מ פ"ב דחגיגה לא יביא אדם חודש ביום י"ד וכו' ואם הביא יולא ידי חובת שמחה ותמה כר"י קורקום כיון דאין חודש נאכלת אלא ליום ולילכ היאך יולא ידי שמחה ועיין לח"מ דכשמלינו לשם שמחה ליכא פסול לינה וכוא תמיכ דשמחה ליחא אלא לזכות ביום השמחה, ועיין ח' כר"א ש ערבי פסחים כ"כ שביא שיעת כר"י מאורליינוש ור"י מקורב"ל דע"פ שחל להיות בשנת היו שוחטים חגיגה ע"ש ואינה נפסלת בלינה במו"ש דאמרין אוקי לילות כדדי ימים, ועיין בגמ' פסחים (ק"כ) ס"ד אמינא אוקי לילות לבדדי ימים וכו' וברא"ש ז"ל הקשכ עליהם, ועיין שו"ת שב"י ח"א סי' י"ח

בקשיית הצליח והשפ"א בפעמא דפרושים ניקום ונפרש, וביאור בשיטת הרמב"ם בדינא דהגהת י"ד רשות
ויישוב קשיית הראב"ד

לפיכך אין אדם יולא בכ ידי חובת חגיגה אלא יולא בכ
חובת שמחה ע"כ וכחכ עליו כראב"ד ח"א איני יודע
מאי לפיכך ואותה צרייחא בן תימא שונה אותה דסבר
חגיגת י"ד חובת כחכ בפסח אבל לרבנן כיון דרשות כחכ
יולא בכ חכ משום חגיגה אס הכחכ עליה ללחא בכ
ושחטת בי"ד ע"כ וככ"מ שם כחכ דבאמת לשון לפיכך
קשק דמשמע דמשום שחכ רשות יולא בכ י"ח שמחה
שאם כיחכ חובת לא כי יולא בכ ידי חובת שמחה
ע"כ.

ומי"ד לפמ"ש לעיל י"ל דכח גופה קמ"ל שכרי חנן
לפינן חגיגת י"ד מקרא דוזבחת וכמ"ש כרמב"ם
וכמאירי ז"ל דאע"פ שעליה נאמר בחורב וזבחת פסח
לכ' חלקיק לאן ובקר אינה מלכ בפני עצמה אלא רשות
וממילא אינו יולא בכ חובת חגיגה כלומר שאינה מלכ
וכאי לפיכך ארשות קאי כלומר דאע"פ שפורש בקרא
חגיגה בי"ד מיכו כיון דכוי רשות אין אדם יולא בכ ידי
חובת חגיגה דאין כאן חוב אלא רשות.

וקצ"ע אצל כ"מ שם שכתב דמ"ש כראב"ד דלכך תימא
כח חובת אינו מוכרח דכח עמית דאינו נאכל
אלא ליום ולילת אמרינן בגמ' דכוי משום הקישא לפסח
ואין במשמע זה שחכא חובת אלא כ"ק אס ר"כ לכביא
חגיגה דינה כפסח ע"כ ולא כביא דבאמת כן כתבו
החוס' בד"כ מאי עממא דב"ד לפרש"י דלכך תימא
אע"ג דאיה ליכ היקשא אחריינא חגיגת י"ד לא דחיא
שבת גס כלח"מ שם שכתב דכרי החוס' וכתב די"ל
דכרמב"ם פליג אחוס' ולא כתב דהחוס' אליבא דרש"י
נמי פי' כן ועכ"פ כול"ל דדא כח מחלוקת הפוסקים
וי"ל דהחוס' שכתבו אליבא דרש"י רק דלא דחיא שבת
כח דכתבו אבל חובת כוי בחול עכ"פ ולדעת כרמב"ם
כולו רשות וכמ"ש המאירי וק"ל ואחי שפיר דכרי ככ"מ
ובלח"מ.

ביאור הענין דהגהת י"ד רשות וישוב לשון הרמב"ם

עוד נלפענ"ד ליכ דכרי כרמב"ם מקושית כראב"ד
וככ"מ וכלח"מ ובדיוק לשון רשות דיש לפרשו בחרי
אנפי יש לומר דחגיגת ארבעה עשר אינו אלא רשות
כלומר אס ר"כ מביא ואס ר"כ אינו מביא ואין בכ יותר
מלכ דכבאחו או שלא יביא ומאידך יש לומר דחגיגת
ארבעה עשר בשבת אס ר"כ אינו מביא אבל אס מביא
כרי זה קרבן חגיגה אלא שכתורכ לא חייב לכביא
קרבן זה וכל באחד כרשות בידו לכביא או שלא לכביא

אמר רב אשי ואנן עממא דפרושים ניקום ונפרש אלא
קרא לכדרי"נ וכו'. והקשק בשפת אמת דרש"י
בחומש פ' ראה פי' בקר לחגיגת י"ד דלא ככלכתא דלא
קיי"ל כבן דורחאי וכן הקשק בל"ח ע"ד כרמב"ם
שכתב ג"כ כח דרב לפרש עממא דב"ד ועיין בחי'
המאירי שכתב וז"ל אבל חגיגה כזכורת במשנתנו
אינה ממון זה ואינה חובת אלא רשות וכחכ הנקראת
חגיגת ארבעה עשר ואע"פ שעליה נאמר בחורב וזבחת
פסח לכ' חלקיק לאן ובקר אינה מלכ לעצמה אלא כדי
שיכח הפסח נאכל אכילת שובע מפני שהפסחים לא היו
באים אלא זכר ושם חמים וכן שנה ולא היו מלויים כל
כן ע"כ. נראה נמי דס"ל דעליה נאמר ככתוב וזבחת
פסח לכ' חלקיק וגו'.

ולולי דמסתפינא כי נלפענ"ד דכס ס"ל דכרי פירושא
אמר רב אשי ואנן עממא דפרושים ניקום ונפרש
כלומר דודאי קרא כרי מוכח דחגיגה בזה מן בבקר
ומן כלאן וזכו באמת אלא דמ"מ לא אחא לחייב קרבן
חגיגה ולכן לא הקשק רב אשי דקרא לא משמע כרי אלא
הקשק ליכ דאנן עממא דפרושים ניקום ונפרש ולכן דחק
לאוקמי קרא כר"נ אבל אי מוקי בקרא לחגיגה ואינה
דוחה שבת ככ"י דכוי מודכ ועל זה לא כי' פליג רב
אשי ולכן שפיר ס"ל מקרא זה ללמד דחגיגת י"ד בזה
מן בבקר דמאחר דידעינן מקראי אחריינא או מדיוקי
דלעיל דאינה דוחה שבת וממילא לא דרשינן חנן עממא
דפרושי ושפיר פסקו כרב ודו"ק.

ובזה נראה נמי ליכ קושית החוס' דף ע' ע"א ד"כ
לאו חובת כחכ וקשק לר"י דכשחא משמע דלרבנן
דב"ת דבסמוך כוי חגיגת י"ד דרבנן ולקמן משמע שחכ
מכ"ת דחניא לא ילין מן כבשר וגו' לימד על חגיגת י"ד
שנאכלת לשני ימים וחי' דאשכחן חנא דס"ל שחכ
מדרבנן דקאמר רב אשי כח קמ"ל חגיגת ע"ו אין חגיגת
י"ד לא אלמא קסבר חגיגת י"ד לאו דאורייתא ולחי'
קשק מכ יעשכ בקרא דלא ילין חמנס לפי שיטת
המאירי וכרמב"ם ורש"י אחי שפיר מאד דודאי חגיגת
י"ד רשות כחכ ומ"מ קמ"ל קרא שאם הקריב בחור
רשות מכ דינה שנאכלת לשני ימים ולילת אחד.

ביאור בלשון הרמב"ם לפיכך אין אדם י"ח חגיגה

ומעתה נלפענ"ד ליכ קושית כראב"ד וככ"מ מדכרי
כרמב"ם פ"ב מכל' חגיגה כלי יו"ד שכתב שם
וז"ל כבר ביארנו בפסחים שחגיגת ארבעה עשר רשות

וכנפ"מ בין בני חרי פירושי דלפי' קמא אין כאן קרבן חגיגה מכ"ח בכלל ולפי' השני ודאי כחיד בחורב קרבן חגיגה בע"פ חלל בחורב עשאה רשות ולא חובב חבל כמציאה כרי זה מקיים מלכ וביא קרבן חגיגה ועיין כעין זה ריעצ"א ר"ח ע"ז ע"א שכח שכל מה שיש לו חסמכחא מן הפסוק כעיד הקצ"ח שראוי לעשות כן חלל שלא קבעו חובב ומסרו לחכמים וכו' ע"ש ובמשנה כלכות מדור החשובות ח"א סוס"י י"ח כנחתי דבריו ע"ש ודו"ק.

ומעתה נראה דזה כוונת הרמב"ם כבר ביארנו בפסחים שחגיגה י"ד רשות כלומר שאם ירלכ יקריבנה ואם לא ירלכ לא יקריבנה ומיכא חס יביאנה כרי ביא נעשית חגיגה י"ד דברי בחורב כעיד שראוי לעשות ואפשר לעשות חגיגה ב"ד וכיון דהקריבנה ונעשית חגיגה י"ד ח"כ שוב אין יולא כה ידי חובת חגיגה ע"ז

שכרי חגיגה בלל מן החולין וכלי כיון דכוי חגיגה י"ד שוב לא כוי מן החולין ואינו יולא כה חלל חגיגה י"ד ולא חגיגה ע"ז וז"ש לפיכך כלומר כיון דחגיגה י"ד עכ"פ רשות הוא ואם יביאנה קיים כה חגיגה י"ד לפיכך אין אדם יולא כה חובת חגיגה כלומר חובת חגיגה ע"ז שהוא חובב ואינו בלל מן החולין ושפיר מיושבים דברי הרמב"ם ז"ל.

ולפי"ם שפירשנו אחי נמי שפיר מאד קושיה כרי' בחוס' לרבנן דבי"ח משמע דלא כוי חגיגה חלל דרבנן ובסמוך משמע דיליף לה לא ילן מן הכשר וכו' ולכנ"ל אחי שפיר מאד דודאי חגיגה כשכח לעלמכ הוא רשות חס לא ירלכ לא יביא ומיכא חס כביא כו"ל חגיגה ויש לה דינים דלא ילן ועוד ואחי שפיר קושיה בחוס' ז"ל ודו"ק.

דף ע"א ע"א

בגדרי מצות שמחה בל"ל יר"ט הראשון דפסח וסוכות, וביאר וישוב שימות הראשונים בזה והמפתח

דכס"ד כי' משום דאין לו במה ישמח שהוא טעם במכרי"ק שא"כ יבא חייב לשחוט שלמי שמחה בערב כרגל ודחאו לעטס זה, וכעטס משום דזה יש שמחה לפניו וכו' ובלח"מ באמה כקשכ ממכלחין וחמכ אמכרי"ק למכ לא דחאו מכך ברייחא חלל מטעמא אחרונה ואני כוספחי קמחא דעטס במכרי"ק באמה ל"ע לפענ"ד.

קושיה השג"א על הראשונים במצות שמחה דל"ל יר"ט

והשג"א סי' ס"ח לאחר שכח בדבר ברור דליל יר"ט כראשון אין מלוח שמחה נוכח בו מכ"ח כביא דברי כרי"ף ס"פ כי' קורא (ע"ז ע"ב) שכח שם דאבילות אין נוכח מכ"ח חלל יום חמיסח ולא בלילכ שלאחריו וכקשכ כרי"ף מדאמרינן כחם חבל אינו נוכח אבילותו ברגל דאי אבילות דמשיקרא הוא אחי עשכ דרבים ודחי עשכ דיחיד וכו' ואי סבירא ליכ דליל יר"ט ראשון אין מלוח שמחה נוכח כה מכ"ח חלל מדרבנן כיכי אחי עשכ דרבנן ודחי אבילות של חורב וע"כ ס"ל דשמחה נוכח בליל יר"ט ראשון מכ"ח ואחי עשכ דרבים ודחי לעשכ דיחיד וכקשכ ממכלחין דמבואר מדרשא דאך שח דליל יר"ט כראשון פטור מן כשמחה וכקשכ עוד מדעולא ח"ר אלעזר שלמים ששחטן מעיו"ט אין יולא כה משום שמחה ומחיד רב יוסף חגיגה י"ד יולא כה משום שמחה ואינו יולא כה משום חגיגה וכו' ואמר רב אידי בר אבין בשפיקב ושחטכ ואי בליל יר"ט איכא

לימא מסייע ליכ וכיית אך שמה לרבות ליל יר"ט כאחרון לשמחה אחכ אומר ליל יר"ט כאחרון או אינו חלל לילי יר"ט כראשון ח"ל אך חלק.

בעיקר הענין דתורה ששמחה ערב פסח אינו י"ח שמחה בה

וחתה הרמב"ם פ"ב מכל' חגיגה כ"ג כחב לא יביא אדם חודכ ציוס ארבעכ עשר מפני כחמץ שכח שאין מציחין קדשים לבית הפסול ואם כביא יולא כה ידי חובת שמחה כמו שביארנו וכקשכ מכרי' קורקום כביאו ככ"מ דכא חודכ אינה נאכלת חלל ליום ולילכ וא"כ חודכ זו ששחטכ ע"פ איך יולא כה ידי שמחה כא היפסילא בלינה ואין לומר דיוולא ידי שמחה לילכ קאמר שלא מלינו סיכא חייב בשמחה בלילכ כראשון שא"כ יבא חייב לשחוט שלמי שמחה בערב כרגל לשמוח בלילכ ע"ש.

ויש לדקדק במ"ש ואין לומר דיוולא ידי שמחה לילכ קאמר שלא מלינו וכו' שא"כ יבא חייב לשחוט שלמי שמחה בערב כרגל ולא כביא דבגמ' אמרו לכדיא לכויא ליל יר"ט כראשון משמחה מאך חלק ולמכ עשכ לעלמו טעם חדש מכ שאין לומר דשמחה לילכ קאמר, איברא דעטס זה שא"כ יבא חייב לשחוט לכאורכ ל"ע דבמכלחין אמרו מ"ע לאו משום דאין לו במה ישמח ומשני לא כדחני טעמא מכ ראיח לרבות וכו' נראה

ביאור בתמידת התוס' דבעי' שחמץ ולא בעי' כ

ובזה נלפענ"ד לישב תמיכת החוס' שנקשו חולין פ"ג ע"א אהא דחנן שם דארבעה פרקים בשנה כמוכר בכהם לחצירו לריק לכוידעו אהם מכרתי לשחוט בזה מכרתי לשחוט ואלו הן עיו"ט האחרון של חג ועיו"ט הראשון של פסח וערב עזרת וערב ראש השנה וכדברי רבי יוסי בגלילי אף ערב יו"ט בגליל, וחמכו החוס' דברים כחובות פריך יו"ט שחל להיות בשני בשבת ודחז גזירה שמה ישחוט בן עוף ואמאי לא פריך משאר ימים טובים דכוי לכ"ע ואומר ר"ת דבשאר עיו"ט שוחטין בכהמות כדאמר הכא אבל עיו"ט לא היו אוכלין אלא בשר עוף וכה' דלא חשיב ערב יו"ט ראשון של חג (כסוכות) ואומר ר"ת משום דכ"ע ערדי בסוכה ולולב ואין לכן פנאי להרבות בשחיטה כ"כ ע"ש ומיכו בחוס' ע"ז דף כ' ע"ב ד"ה ערב יו"ט נקשו נמי קושיא זו אמאי לא נקט ערב יו"ט הראשון של חג ותי' בשם י"מ דבבבב ד' פרקים טעמא רבא ה"ה בכו יו"ט אחרון של חג לפי שהוא יו"ט בפני עצמו וע"פ לפי שהוא יום גאולה ויציאה לחרות ועיו"ט של עזרת לפי שכל מודים דבעינן נמי לכס ור"ה מפני שהוא תחילת השנה מרבים בסעודה לעשות סימן יפה וכו' ע"ש ובש"ע יו"ט סי' ע"ז ס"ו ובאחרונים שם ועיין רמב"ם פ"ב מה"ש ב"ד.

אמנם לפמ"ש נלפענ"ד בס"ד טעם נכון לישב קושיות החוס' דהנה מוכרי קורקום הקשה לשיטת הרמב"ם דיש שמח צליל ראשון יבא חייב לשחוט שלמי שמח וכיון שהעלינו בס"ד דיש שמח צליל ראשון ולזה באמת כעס דארבעה פרקים האלו שוחטין בכהמות דוקא עיו"ט כדי שיבא להם בשר לשמח לילך דלילך נמי חייבת בשמח בשר אבל ערב יו"ט הראשון של חג דליכא שמח דנתמעט ליל יו"ט הראשון ונתרבה ליל יו"ט האחרון בכיון לא תקנו חז"ל לשחוט כדי להראות דליכא שמח ומיושבת קושית החוס' ובש"ע נמי כיון דליכא שמח לא שחטו רק בן עוף ומיושבת נמי קושית מוכרי קורקום מהרמב"ם ז"ל ודו"ק כי זה לפענ"ד טעם נכון בס"ד לפי דעת הרמב"ם ובריי"ף ומקום בניחו לי מן השמים.

ואולי י"ל בזה דהחוס' לשיטתם לא פירשו כפי עממא בערב יו"ט הראשון של חג שברי החוס' כאן ד"ה לרבות כחצו דנראה לריב"ז דה"ה ללילות אחרות חיצונית ריבוי משום דכאי קרא דושמחת ימים כחצו ולא ללילות אלא דליל יו"ט אחרון של חג לריק ריבוי עפי משום דשמיני רגל בפני עצמו וכ"ה לא יבא מחויב לזכות שלמי שמח ביום שביעי לצורך שמיני כמו שאינו מחויב

מלות שמח מוכה מכ"ה וכו' ע"ש. ול"ע שנקשה כן לבריי"ף ולא הקשה להרמב"ם שג"כ כתב כפי.

איברא דהמג"ה ח"ה סי' תקמ"ו כביא דגם דעת הרשב"ה בבריי"ף ומהרמב"ם ע"ש גם הרשב"ם פסחים ק"ה ע"ב כתב אהא שאמרו בגמ' שחלן בזה אחת ידי יין ילא פי' רשב"ם משום שמחת יו"ט וכן פסק הרמב"ם, ומהרדכי כתב ידי יין ילא פ"ה משום שמחת יו"ט כדחני' וכו' פשיטא וכי צעי שמחת יו"ט ד' כוסות ושמה י"ל כיון דתיקון רבנן ד' כוסות וגם לריק יין בשביל שמחת יו"ט כדפרישית ח"ה שיכ' אוחו יין מארבע כוסות מבואר מיכו דליכא שמחת יו"ט צליל ראשון נמי וכשאג"ה הרגיש בדברי הרשב"ם וכתב דמדרבנן הוא אמנם מדברי הפוסקים נראה שהוא מדאורייתא.

נפ"ם בין ל"ה יו"ט א' דסוכות ודפסח ועזרת

ומה שנראה בזה בחרי חנפי או יאמר לפמ"ש בירושלמי סוכה פ"ד כ"ה שגרסי ר' חייא בשם ר' לעזר וביית אף שמח לרבות ליל יו"ט הראשון לשמח או יכול אף ליל יו"ט האחרון ח"ל אף חלק וכו' הנה נראה דבירושלמי גרס לרבות ליל יו"ט הראשון ולפ"ז כי אפשר לומר דפוסקים סמכו לפסוק בירושלמי אלא דגם כה' ל"ע למח וגם כי בירושלמי גופיה איכא סתירה בגירסאות עיין יפה עינים.

ואשר לכן נלפענ"ד לחדש דכאי קרא דאך שמח בסוכות כחצו ח"ה כמיפוע ליל יו"ט ראשון נמי דוקא בסוכות נאמרה וגם כי ה"ה לרבות ליל אחרון אבל פסח דל"ל קרא למעט כולכו לילי ויומי חדא מלכ וינכו ובכולכו צעי שמח וכי פוסקי דפסקו דצעי שמח כיינו בפסח ועזרת דליל ראשון נמי צעי שמח ואחי שפיר דברי הרמב"ם בחודש שכתב דיו"ט ידי שמח כיינו צליל פסח וכן שאר פוסקים צליל פסח מיירי ובס' משנה כלכות ח"ה סי' כ"ע הארכתי קלת בזה. ובזה מיושבים כל הקושיות של מהרי" קורקום ולח"מ וכשאג"ה. וי"ל לרבות ליל יו"ט אחרון, והנה כפי ליל יו"ט אחרון הוא ליל שמיני עזרת וברי בפסח ליכא שמיני עזרת וכלל חדא מלכ הוא וח"ה בפסח ועזרת ליכא לרבות ליל יו"ט אחרון וכיון דל"ל לרבות ליל יו"ט אחרון ממילא ליכא נמי למעט ליל יו"ט ראשון דבכ"ה דליכא לרבות ליכא למעט ולכן שפיר בפסח ועזרת לא ממעטין ליל יו"ט הראשון אלא בסוכות ואחי שפיר דליל יו"ט פסח חייבין בשמח.

בערב יו"ט לאורך כלילת וכיון דס"ל דכל לילת לריכין ריבוי א"כ אין נפ"מ בין סוכות לפסח ולכן חי' חי' אחר לעיו"ט ראשון של חג וגם כחצו דכא לא יכא מחויב לזנות לאורך שמיני כמו שאינו מחויב בעיו"ט לאורך כלילת, וכוא כקושיא במכרי"ק קלח אצל הרמב"ם ס"ל דרק ליל יו"ט באחרון הוא דפעי ריבוי וכו"ל ליל יו"ט ראשון אצל שאר לילות בכלל שמחבב כס ואחי שפיר וכנ"ל.

תמיד בלח"מ דהמ"ץ קדשים לשם מצוה אינו עובר

ודע דכלח"מ פ"ג מה' חגיגה כ"ל זיבוב קושיא במכרי"ק קורקום רלכ לחדש דכל שמלין קדשים לשם מלכ חינו עובר משום כל חלין וכדבר פלא ממלחין בעלמא דאמר רב אשי ככ"ג מסתברא דאי לא חימא ככי הא מחניחא מאן קחני לכ צ"ח בן חימא הא פסלכ לכ בלינכ ש"מ ולדעת כלח"מ מאי קשיא ליה הא במניחו למלכ לא נפסלכ בלינכ ומאי ראי' דמיירי בעבר ושחטב ועיין ר"ח כאן אי שניק למיכלכ ביו"ט הראשון הא איעפסליכ בלינכ וכו' ובגמ' זבחים כמה ראיות בס"ד דזכ א"א. שוב נזכרתי דכלח"מ זכר דברי רב אשי כאן וממילא ליכא להקשות מדברי בגמ' כאן ומיכו משאר מקומות ל"ט.

וראיתי באור חדש בד"כ לימא מסייע בא"ד שכתב לישב קושיא כלח"מ אמכרי"ק קורקום שבהקש למכ ל' לכציה ראי' רחוקה מדלא אשכחן שיחייב לשחוט ש"ש בערב כרגל ואמאי לא מציא ראי' מלשון כברייתא דקאמר לכו"ל ליל יו"ט הראשון וחי' לפ"מ שמלא בילקוע ס"פ ראב כציה בשם הספרי בגירסא וכיית אף שמח לרבות ליל יו"ט הראשון א"א אלא לרבות ליל יו"ט באחרון ח"ל אף חלק וכוא כמו שכתבתי גירסא כירושלמי ולפי זכ אחי שפיר ד"ל דהרמב"ם פסק כספרי דמרבין ליל ראשונה לשמח לכך כולך כרי"ק לכציה ראיותיו מדלא כתב נמי הרמב"ם דחייב לשחוט ש"ש ערב כרגל ולפענ"ד ל"ט דאי באמח פסק כהספרי לפי דעת במכרי"ק לא הוי שחק מיניכ במכרי"ק ובכ"מ ול"ט.

עוד בהג"ל

שם בגמ' לרבות ליל יו"ט באחרון, עיין רמב"ם פ"ג מה' חגיגה כ"ד ובהשגח הראש"ד כ"י שס, ומכ שבהקש מכרי"ק קורקום כוצא בכ"מ שס, ועיין רמב"ם פ"ו מה' יו"ט, ובש"ע א"ח סי' תקכ"ט, ועיין שאג"א סי' ס"ח מכ שכתבין ולא כציה דברי הרמב"ם כ"ל ועיין מג"א סי' תקמ"ו סק"ד, ועיין

רש"ם פסחים ק"ח ע"ג ד"כ ידי יין ילא, ועיין ירושלמי סוכה פ"ד כ"כ ר' זעירי עולא בר ישמעאל בשם ר' לעזר שלמי חגיגה ששחטון מערב כרגל וכו', ובש"י כאן לרבות ואין שמח וכו' ועיין שו"ת מראה יחזקאל סי' ל"א ועיין משנ"כ ח"ג סי' ר"ט, ר"י באריכות קלח.

שם בגמ' ואי אמרת בעינן זביחא בשעת שמחב, הא זמנין וכו', עיין לעיל דף ע' ע"ג אמר אב"י אבין חיכלא וכו', שמחב לא משכחא כלל שבעה חיחא ברוב שנים ול"ט אמאי לא מפרש כאן נמי ככי ועיין חוס' ד"כ לחילי ולפי חי' אב"י לכאורכ מיושבת קושיא כחוס' ול"ט.

אב"ל בשר חי אי מקרי אב"ל

שם בגמ' ושמחב בחי ליכא, משמע דוקא שמחב ליכא אצל אכילת מקרי ועיין מנחות ל"ט יו"כ שחל לכיות ע"ש כבצלים היו אוכלים אותו כשכוא חי ומשמע דכוכ כדרך אכילת דל"כ מצטל מ"ע דאכילת קדשים, ומיכו עיין רש"ש שם דאכ"כ"ג אלא אכלו כדי שלא יבא לידי נותר וכבר בארכתי בזכ בכמה מקומות, ועיין לעיל דף כ"ד ע"ג בחוס' ד"כ פרט לחלב חי ועיין ירושלמי פירושין פ"ג כ"א ומנ"ח מלכ מלכ ז' ובש"ע א"ח סי' ש"ח ועיין עוד לעיל דף מ"א ע"א יכול אכל כזית חי ואי נימא דבשר כחי כוכ שלכד"א למ"ל קרא לפוערו ממלקות משום חי חיפוק ליה דכו"ל שלכד"א ודו"ק ועיין שו"ת מכרי"א אסאד כוצא בשו"ת מכר"ש ח"ד סי' י"ז אות י"ג ובספרינו משנ"כ ח"כ סי' ע"כ.

דף ע"א ע"ב

ביקור אי מעכב בק"מ

ושחטנו בע"מ חייב, עיין רש"י דשוגג כוא ולא אנוס דכוכ ליה לבקוריה, ועיין א"ז דמשמע שלא בקרובו כלל ועממא שנמלא הא לאו ככי הפסח כשר, דביקור לא מעכב, ובחוספחא פסחים פ"כ אמר ר' יוסי וכו' משמע דביקור מעכב ודלא כא"ז, ועיין חוס' סוכה מ"ג דאפילו נמלא חס חייב חטא דביקור מעכב, ועיין קבלת יעקב סוכה מ"ג דלחכמים ביקור אינו מעכב, ועיין רש"א מנחות מ"ט ע"ג ודו"ק.

אונם פפור מן הבפרה וקרבן

רש"י ד"כ פעור, שאנוס כוא דלא כיכ יודע שכן ולא כיכ לו לבדוק על כך, משמע דכו"ל דין אנוס גם

דף ע"ב ע"א

חנא מיניכ ארבעים זמנין, י"ל שאמר מיניכ כיל"ל חנא ארבעים זמנין, וי"ל דכיון כחז מיניכ דר' אבוכו שנאכ לו ארבעין זמנין או עמו יחד, וכן י"ל בכל מקום שקאמר מיניכ כיינו שרבו למדכ או עימיכ או שכתלמיד שגכ כן בפניו.

לענין תשובה וכפרה אס אכלו כך, ועיין חוס' בילכ כ"כ אורח ארעא, ועיין שו"ת פנמ"א ח"א סי' מ"א וח"ג סי' ס"ע מי שאכל בחזקת כשרה ושכ נחבדר דעריפכ היחכ ועיין קידושין נ"ז ע"ב לא אמרש שלח לחקלכ וברש"י שם ד"כ רבא אמר וכו' למכשול עון שילכדנכ אדם ויאכלנכ, ולכאורכ כמולאכ ודאי אזיל בחר רוב וכו"ל חונס ע"פ כחורכ ועיין מכ שליינחי שם על כגליון, ועיין לעיל ס"ע ע"א חי כחי משחט נמי לא נשחט שמא ימלא זבח פסול ונמלא מחלל שבת למפרע, ועיין בספרי משנ"כ ח"ד סי' ד'.

בסתיא דקדם ומל את של שבת בע"ש, ובדין המילה קודם ח' ומילה בלילה והגולד מזה

המל תוך ח' אם קיים מצות מילה

אלא דלמדנו מדברי המחירי עוד דכמל קודם ח' אין צו מלכ ולא קיים מלכ מילכ כלל וא"כ יש לומר דזכ נמי שיעת כר"ש דלעולם לא ילא ידי מלכ מילכ אלא דאין לריק לכעוף דם ברית מפני שלא נאמר כעפכ אלא מעטעס ערלכ כבושכ אלא דק"ש דא"כ מעטעס זכ גס גר שנחגייר כשכוא מכול אחאי לריק כעפכ בא אין לכסחפק משום ערלכ כבושכ וכבר ראיחי לרבינו כל"ח שרלכ לתרץ קושית כש"ך מכר"ש דעטס כר"ש דנימול בחוך שמכ חסוכ כמו נחחכ ערלכו ואין מכ למוכלו כבר ואין לריק לכעוף דם ברית ואינו מקיים כמלכ אלא בעל כמלכ בכלל אלא דקשכ ליה על כרמ"א דלא ינלל מקושית כש"ך שכרי כרמ"א כתב דאס מל בחוך ח' ילא ולפמ"ש אדרככ לכאורכ מדחלקו כר"ש וכר"ש בין קען לגר שנחגייר כשכוא מכול משמע דבקען עכ"פ יש לו איזכ דין של מילכ כיון דכשנחתך קודם ח' א"ל לכעוף ד"ב.

ובשנא"א כנ"ל רלכ לכביא ראי' לכרמ"א מדברי כרמב"ם פ"ב משגגות כמי שכ' לו צ' חינוקות למול אחד למול כע"ש או אחר שבת ואחד למול כשבת ומל שניכס כשבת פעור מחטאת אכל אס לא חי ראוי אחד מכס למול כשבת ושכח ומל את שאינו ראוי חייב חטאת ומשמע אפילו מל של אחר כשבת כשבת חייב וכרי כרמב"ם פוסק דמקלקל כחבורכ פעור ומכ שחייב גבי מילכ כוא משום חקוני גברא ואי נאמר שלפני זמנו לא קיים מלכ כלל וכוי רק כנכרת כגיד א"כ מקלקל כוא ולמכ יכא חייב כמל של אחר כשבת כשבת ע"ש ועיין חוס' רע"א שבת פ"ע מ"ד אות קס"א ובחוי"ע שם ודו"ק.

מל בלילה ולא המיף דם ברית ביום אי נפסד מכרת

ומה שנלפענ"ד לומר בדברי כרמ"א בתי אנופי או לפ"מ

אמר ר' מאיר לא נחלקו ר"א ורבי יכושע על שכ' לו שני חינוקות אחד למול ערב שבת וכו' ואחד למול כשבת וכו' אמרי דבי ר' ינאי רישא כגון שקדם ומל של שבת כע"ש. כוכ כר"ש כפר"א דמילכ (שבת קל"ב) כתב דכמל בחוך שמוכ אין לריק לכעוף דם ברית מדאמר שם (קל"ז) דכיכא דקדם ומל של שבת כע"ש שלא נחכ שבת לדחות פ"י ואי נימא דכפי כעפכ א"כ ידחכ שבת מעטעס כעפכ וכו"ל טעכ בדבר מלכ וע"כ דליכא מלכ כלל.

במחלוקת הפוסקים במל בתוך ח' אי צריך השפעת ד"ב

וכתב כרמ"א יו"ד סי' רס"ב ס"א דאס מל בחוך ח' וציוס ילא וחמכ כש"ך פ"י סק"א דא"כ אחאי דחי מילכ שבת לימכליכ מע"ש וראי' מס"פ רבי ישמעאל דף ע"ב ע"א דאי ס"ד נקזר שלא כמלכו כשר אחאי דחי שבת וכוכ כשאג"א סי' נ"ב ועוד אחרונים ליינו לדברי כחוס' מנחות כנ"ל דשאני קדשים וממילא ליכא למילק מילכ מעומר.

עוד כקשכ כש"ך אראי' שמביא כר"ש כשם כר"ש מדקאמר כגמ' דכיכא דקדם ומל של שבת כע"ש דלא ניתכ שבת לדחות אלמא דא"ל לכעוף ממנו דם ברית לאו ראי' כוא ד"ל כוי דלא ילא מ"מ לא ניתכ שבת לדחות אלא על מלכ מילכ ממש ולא על כעפכ דם ברית ובחמכ מדברי כר"ש מבוחר דא"ל לכעוף דם ברית וכן מלחתי מפורש לכמחירי ז"ל כאן שכתב וז"ל אס מל אוחו של אחר שבת חייב חטאת שכרי אין כאן מלכ אחר שלא כועל עליו חיוכו עדיין ואעפ"י שמ"מ ילא מספק ערלכ ככך ואינו לריק כלום פ"י כעפכ דם ברית שלא נאמר כעפכ אלא מספק ערלכ כבושכ כמו שביארנו כפ' י"ע של שבת וכו' ע"ש כוכ כתב מפורש דכמל קודם זמנו א"ל לכעוף דם ברית ודלא כמ"ש כש"ך ז"ל.

חילוק בין מל קודם ח' למל בלידה אחר ח'

עוד יש לומר בסגנון הנ"ל לפמ"ש בנולד מכול חין לריך
לכעיק ממנו דם ברית וכולל ברית וכולל ברית וכולל ברית
לריך לכעיק ממנו דם ברית ומעט מל קודם ח' ל"ע חס
כוח כנולד מכול ח' כלומר ח' וז"ל כיון דקודם ח' לא
מקרי ערלה ח"כ ל"ל דכ"ל כריחות ערלה שריך לכעיק
דם ברית וע"כ ל"ל דכ"ל כנולד מכול וכו' דכנולד
מכול לא בעינן לכעיק ד"ב דאמרינן שכבר נימול במעי
אמו ככ"נ במל לפני ח' כו"ל כנימול במעי אמו ובחורב
כחייב רק וזיוס השמיני ימול בשר ערלתו אבל קודם יום
השמיני ליכא ערלתו חלל דעכ"פ בעינן שנכרות העור
המחפכ הגיד שלא יבא לידי ערלה ויכי בכלל נולד מכול
ולכך בעינן שימול ביום ולא בלילה דלילה גרע עפי דלא
הוי זמן מילכ כלל לפ"מ דק"ל דאפילו שלא בזמנו אינו
נימול חלל ביום וכן מלאחי סברה זו להדיא בשאג"א
סי' נ"ג בד"כ והש"ך בא"ד שכחצ ומ"מ דברת רמ"א
כוח להיפוך דבחור זמנו ילא ובמל בלילה לא ילא וכו'
ע"ש ולכן שפיר קאמר הרמ"א דבליכא לא ילא כלל ובמל
חור שמיני כרי עושהו כמילכ כנולד מכול מ"מ בעי יום
שכוח זמן מילכ באחרים ודו"ק בזה.

שראיתי באחרונים שנסתפקו במי שנימול בלילה שריך
לכעיק דם ברית ביום אם לא כעיק דם ברית חי חייב
כרח או לא די"ל דחייב ליכא חלל כשכוח ערל וברי
ערלתו נחשב ממנו או דילמא כחייב כרח על שלא מל
ובכח כרי לא מל כיון דכריחות הערלה היכה בלילה
ויכי' באיסור כרח כל זמן שלא יעיק דם ברית.

והנה כבר כתבתי לעיל מחלוקת הראשונים הרמב"ם
ובתוס' ודעיימיכו חי קודם ח' מקרי ערלה או לא
ויש לומר דדוקא המל בלילה לאחר שמוכח שכבר חל
עליו חובת מילכ ככ"ג חס לא כעיק דם ברית כו"ל
באיסור כרח אבל במל חור ח' דמעולם לא חלל עליו
מלכות מילכ ולא נקרא ערלה קודם ככ"ג ח"ל לכעיק דם
ברית ואפ"כ אינו באיסור כרח כלל דמעולם לא בא ליכ
חייב מילכ ולפ"ז אחי שפיר דברי הרמ"א ז"ל דהמל
בלילה לריך לכעיק דם ברית דמל בלילה מיירי במל
לאחר ח' וכבר חל עליו חובת מילכ וכיון דלילה לאו זמן
מילכ הוא לכן לריך לכעיק ממנו דם ברית אבל במל
בחור ח' כיון דלא חל עליו שום חייב מילכ ילא כלומר
ילא ידי זכ שאין עליו איסור כרח וכנ"ל אבל לא ילא ידי
מלכות מילכ.

בסתימת הגמ' גבי תינוק יתום מן האב אי מילתו דוחה שבת, ואריכות בגדר דחיית השבת לצורך קיום מצות מילה אי
הוי דוקא ע"י האב

והנה סברתו אחי שפיר חי נימול דבמלאכת שבת נמי
אזלינן בחר שליחות אמנם כרי כחצ ככ"מ
בשוכב סי' כ' וכו"ס ושאר אחרונים שבמלאכת שבת
ליכא שליחות כלל דבשבת המלכות לשבות על כגוף וכל
שכגוף שבת לא חילל וכל שכגוף עושה מלאכה במלאכה
נקראת שלו ועיין משנ"כ ח"ח סי' מ"ב וא"כ במילכ
המלכות נקרא על שם האב ובמלאכה על שם המוכל ולא
אחי שפיר חירולו ורק לשאר פוסקים אחי שפיר.

ב' חייבים במצות מילה

אמנם נלפענ"ד לפמ"ש במקום אחר בשם פי' המשנה
לרמב"ם פי"ח דשבת דבמלכות מילכ ישנם ב'
חייבים חייב של וזיוס השמיני ימול בשר ערלתו שכוח
על האב וחייב של מלכות מילכ ואחכ אח בריתי חשומר
שכוח על ב"ד וכל ישראל ובגמ' סוכדרין נ"ע ועיין גם
קידושין כ"ע ועוד וזיוס השמיני למשרי מילכ בשבת
וא"כ י"ל דדוקא האב דכחייב ביה וזיוס השמיני כוונת
לו חילול שבת חלל בנו אבל אחרים דהמלכות שלהם מדין
ב"ד ככ"נ דלא כוונתו.

ולפ"ז י"ל דדוקא היכא דאיכא אב שכונתו חלל חילול
שבת יכול נמי לעשות שליח למול אבל יחוס דליכא

שלא נחנכ שבת לדחות ובסוגרים וסיפא נחנכ שבת
לדחות חללו ח"ל רב אשי לרי"כ ככ"נ נחנכ שבת
לדחות חלל חינוקות דעלמא ח"ל לגבי דכחי גברא מיכא
לא אחיכיב.

גרמא לבאר סברת ר"כ ורב אשי וגם בגירסא שלפנינו
ובגירסא שבי' בספרים לפי חקירת השו"ת מחנכ
חיים ח"א סי' ק"ב חי מותר להיות שני מוכלים בשבת
בחינוק שכוח יחוס וכדיא מחלוקת ככ"י וכד"מ ככ"י
רס"ו חי מותר למול בשבת שני מוכלים בכלל דכל אחד
עושה פלגא דמלכות וכל אחד עושה מלאכה גמורה לענין
חילול שבת ועיין שאג"א וכחצ המ"א ז"ל לפמ"ש הש"ך
סי' שפ"ב בח"מ דאב היודע למול חסור לכבד למוכל
אחר כי מבטל מלכותו ועיין פלתי וחב"ש סי' כ"ח וא"כ
מילכ בשבת דהמלכות על האב למול וכוח עושה שליח
ושלוחו של אדם כמותו וכמוכל הראשון שעשה החיחור
כרי עשה בשליחות האב וכנ"ל מלאכתו של אב וכן
המוכל השני שעשה בשליחות האב ולא שייך כאן חין
שליח לדבר עבירה דכרי האב מותר למול וא"כ כל אחד
נעשה שלוחו ושפיר שניכם מוכלים ובמלכות של האב הוא
וכן בחילול שבת על שם האב נחשב דכס שלוחיו והאב
מותר לחלל ולא הוי רק חילול אחד ע"ש.

דכחיתר הוא מכה כמלוא כלומר שדחייך חולב בעלם
 כמלוא שלריך לקיימך וכמלוא הוא שדוחב כשבת ולא
 כשבת היא שדוחב. ועיין שו"ת רדב"ז סי' אלף ר' (ק"ל)
 לענין דחוי' לחולי שיש בו סכנה וז"ל עוד אני אומר כי
 אין דיחוי שבת מוטל על החולב אלא על כל ישראל
 בעומדים עליו וכו' ע"ש וכארכתי בזה במקום אחר.

בקיצור לדעת רב אשי כשבת קיל שדוחב מפני כמלוא
 ולדעת רב ככנא כמלוא חמורב שדוחב את
 כשבת ורב אשי לא גרס וסיפא ניהנכ שבת לדחות אללו
 אלא גרס שלא ניהנכ שבת לדחות ככא כרי ניהנכ שבת
 לדחות אלל קרבן ליבור וכו' ס"ל לפ"י דדין תורה
 בקדושת כשבת שדחית כמלוא שדוחב ע"י קיומך
 וע"ז אמר לי ר"ח לר"כ ככא כרי ניהנכ שבת לדחות
 אלל חינוקות דעלמא כלומר כיון דחזינן דכעס
 בקרבנות ליבור משום שניהנכ שבת לדחות אלל קרבן
 ליבור וכחיתר בקדושת כשבת ח"כ במלות מילכ נמי
 כרי איכא חינוקות דעלמא שניהנכ שבת לדחות אלל
 וממילא כו"ל עכ"ל בדבר מלוא ואל"ל רב ככנא דכחיתר
 מכה כמלוא שהוא דוחב וכעושה מלוא הוא שדוחב
 וא"כ לגבי דכאי גברא מיכא לא איחייב לדחות
 ודו"ק.

שיטת הרמב"ם דחשיבות המצוה דוחה השבת

ומה מאד מיושנין בזה דברי הרמב"ם ז"ל בפ"ג מכל'
 שגגות כ"ח שכתב וכן מי שחי' לו שני חינוקות אחד
 למול בשבת ואחד למול בערב שבת או באחד בשבת ושבת
 ומל שניהן בשבת פטור מחטאת שברי יש לו רשות למול
 אחד מכן בשבת ושבת דחוי' הוא אללו ומלוא עשה וכו'
 ותמך ככ"מ ושאר פוסקים מני"ל להרמב"ם לומר דמל
 תרוייכו ובגמ' לא משמע רק שמל אחד מכן היינו את
 של ע"ש בשבת וכמל את של אחר כשבת בשבת חייב
 ולהרמב"ם נראה דתתרויכו פטור ע"ש ובנושאי כליו.

ולפמ"ש אחי שפיר מאד דהרמב"ם מפרש דדרב ככנא
 כמ"ש דדחוי' הוא כמלוא וגדולכ מינכ
 דדיחוי' הוא במלוא כשמקיימך דוקא דכרי אין דיחוי'
 מכה קדושת כשבת לגבי כמלוא אלא דיחוי' הוא מל'
 כמלוא וקיומך ולכן כל זמן שלא קיים כמלוא כרי ליכא
 דיחוי' אללו ולכן שפיר כתב דוקא כיכא דמל את שניהן
 ובכן כי זה לפענ"ד נכון.

חלוק בין מצוה שמצותה רק בשבת זה

ודקדקתי בפ"י ר"ח כאן שכתב ג"כ ולא ניהנכ שבת
 לדחות כיום כלל לגבי דכאי גברא לפיכך חייב

אז ולא כותרכ אללו חילול שבת ככ"י דחסור למולו
 בשבת דמדין ב"ד ליכא ביתר. ובזה כי' נלפענ"ד דבר
 נאכ לישב שיטת רבינו אליעזר כובא בעור דשבת לא
 ימול כאז אלא אחר דלגבי כאז כו"ל מתקן את בנו
 וכו"ל פסיק רישא אצל לגבי אחר כו"ל מקלקל בחבורה
 ופטור ועיין שאג"א סי' נ"ג ובתוס' רעק"א משניות
 פ"ט מ"ד אות קס"א וי"ל דרבינו אליעזר ס"ל דלגבי
 כאז כודחב כמלוא וכל שהוא דחוי' אס' אפשר ע"י
 אחר עבדינן ולגבי אחר כיון דאיכא אז ליכא מלוא וא"כ
 אחר כו"ל מקלקל בחבורה ופטור ויותר טוב שיפיש
 אחר מכאז ודו"ק.

ומידו פשוט דאין קי"ל דכאז מל בשבת וגם ביתוס
 נמי אחרים מלין אותו וז"ל דמכ שמילכ דוחב
 שבת הוא מכלכ למשכ או משאר קראי דלאו דוקא
 אצוי אלא כל ישראל מחויבים אלא דכל זמן דיש אז
 ורואכ למול כחייב עליו למול וכ"ע פטורים ואי ליכא אז
 או שאינו רואכ למול חל כחייב על כב"ד וא"כ מילכ
 בעלם דוחב שבת אלא בחילוק מי הוא כמחוייב קודם
 למול. ולפ"י י"ל גירסת בגמ' וסיפא ניהן שבת לדחות
 אללו ככא כרי ניהנכ שבת לדחות אלל קרבן ליבור וכו'
 ס"ל לרב אשי דכמו דבקרנן ליבור שאין כל ישראל
 מקריבין מ"מ כיון דכמלוא בעלם בקרבן דוחב שבת
 ממילא מקרי ניהן שבת לדחות אלל כל אדם ככ"י כמילכ
 כיון דאיכא חינוק בעלמא שניהן שבת לדחות אללו ונמלא
 דעלם מילכ ניהן לדחות שבת אלל כגס דלא ניהן אלל
 אדם זכ דכרי יש לו אז לחינוק דעלמא ועליו מוטל
 כחייב מ"מ כמו בקרבן ליבור כגס דלאו כ"ע מקריבין
 אמרינן ניהנכ שבת לדחות ככ"י כן הוא ואל"ל רב ככנא
 דלא דמי דקרנן ליבור חייבו על כל אדם אף שלא כל
 אדם מקריב מ"מ כחייב הוא על כל אדם מירשאל ושאיר
 ניהנכ שבת לדחות אלל חינוקות דעלמא כחייב על כאז
 וא"כ לגבי דכאי גברא לא איחייב לדחות ולכן כיון
 שמל חייב חטאת.

שבת שנדחה הוא מכה המצוה או מכה הגברא

שנית נראה דרב אשי ורב ככנא ככא פליגי דרב אשי
 ס"ל דכחיתר של ניהנכ שבת לדחות בא מכה
 כמלוא שניהנכ שבת לדחות אללו וכל שיש לו מלוא
 שדוחב שבת מקרי ניהנכ שבת לדחות דאמרינן כיכא
 דאיכא מלוא שדוחב שבת נדחב וכדחייב הוא בעלם
 כשבת ולא צפי דוקא אדם זכ דכחיתר הוא כיון שניהן
 שבת לדחות היינו קדושת כיום ניהן לדחות מכה מלוא
 מכ לי אס' הוא אדם זכ או אדם אחר כיון שכשבת ניהן
 לדחות ממילא רואים שלגבי מלוא זו נדחב כשבת ואס'
 עכ"ל בדבר מלוא פטור ר' יבוסע ורב ככנא ס"ל

אכל חימורי ליבור ליכא למימר הכי חלל אפילו עמך
וכקריב כמה בערב שבת לקרבן (שבת) אפי"כ חייב
בשבת לכקריב חובות של שבת לעולם וכיון דניחנכ שבת
לדחות אמרינן עמך בדבר מלכ פטור ע"כ.

גרימא דמחלק בין מלכ דמלכות דוקא בשבת וזכ זמנכ
ואי אפשר לעשות בזמן אחר ככ"ג מקרי ניתן
שבת לדחות דעלמ כמלכ ניתן ככ"ג וקדושת השבת הוא
דנדח מפני כמלכ וז שניחנכ זמנכ בשבת דוקא אכל
מילכ אין זמנכ בשבת דוקא חלל זמנכ ציום כשמיני
חלל דאם חל יום כשמיני בשבת דוחה א"כ לא ניתן
בשבת לדחות סתם אכל מילכ חלל בגברא אחד שיש לו
יום כשמיני בשבת א"כ לא אמרינן ככ"ג ניתן שבת
לדחות דכדחי' אינכ מלך כמלכ שזמנכ בשבת דוקא
חלל מלך בגברא שנפל שמיני שלו בשבת וכדן כי זכ
בס"ד דבר חדש. ועיין שו"ת רש"ש סי' קע"ז פי' כגמ'
וביאר דדברי הרמב"ם ודו"ק.

פק"ז שבא לו ע"י פשיעה אי דוחה שבת

רש"י אח של ערב שבת בשבת קסבר שכוא של שבת וזכ
של ערב שבת כי' אחמול חולכ או שנחנס ומילכ
שלא בזמנכ אינכ דוחה אח בשבת. ויש לדייק מכ שפי'
דשל ע"ש כי' חולכ או שנחנס דוקא וברי אפילו שבמזיד
לא מל אח של ערב שבת נמי דינא הכי לכאורכ.

והגרמא לפמ"ש בשבת דף מ"כ צעי מיניכ דרב מכו
לעלעולי שרגא דחוכתא מקמי חברי בשבתא
ואמר לכו שפיר דמי ומשני שעת כדחק שאני דכא ח"ל
רב כהנא ורב אשי לרב הכי כלכחא אמר לכו כדאי הוא
ר"ש לסמוך עליו בשעת כדחק ופרש"י בשעכ"ד סכנכ
חלמא שלא בשעת כדחק אסור ובחכ"ש א"ח סי' שכ"ט
ס"א דייק מדברי רש"י שפי' בשעכ"ד סכנכ כדאי הוא
ר"ש לסמוך עליו וכלא פק"ג דוחה שבת וא"כ כלל זכ
נמי מוחר לעלעולי שרגא ולמכ ליכ טעם דכדאי הוא
ר"ש ובעלכ מינכ חידוש גדול דכל שפשע בדבר לא ניתן
שבת לדחות אלאו אפילו במקום סכנכ כיון שכביא
לעלמו ע"י פשיעה לא ניתן שבת לדחות ולכן לריך כעטם
דכדאי הוא ר"ש לסמוך עליו ע"ש ועיין ס' ישועות
ישראל (קוענא) סי' כ"א וכ"ח פ' חלא ובחי' בארכתי
בזכ.

ולפ"ז יש לומר דרש"י לשיטתו דס"ל דכל שבת לו ע"י
פשיעתו אפילו אונס אינו דוחה וכנכ כבר
ביארחי במשנכ לעיל כחילוק בין עופכ לשוגג דשוגג
הוא מפני שלא נזכר כל לרכו ועופכ בדבר מלכ הוא
בגדר אונס עיין רש"י ד"כ שיש לכן קלצכ כלכך אין זכ

עופכ חלל שוגג דלא כי' לו לעפות בדבר ובסמוך שם
שחטו ונמלא בעל מוס וד"כ פטור ובשו"ת פנים מאירות
במי שאכל בכהם ואח"כ נתוודע שכי' טרפכ שפטור
מתשובה, ומעכא אחי שפיר דרש"י דוקא פירש
דמאחמול כי' חולכ או שנחנס דדוקא ככ"ג רבי יכושע
פוער דכ"ל עופכ בדבר וכו"ל אונס אכל אס כי' פושע
מאחמול ולא מל אז אפילו כי' עופכ ומל בשבת לא כי'
פוער רבי יכושע דכא לו ע"י פשיעה שלא מל אחמול
במזיד וחייב אפילו באונס אח"כ ובכנ.

דף ע"ב ע"ב

ניחנא שבת לדחות חלל ק"ל, עיין סוכרין נ"א ע"א
סד"א איכו דאישתריא ליכ שבת לגביכ פבדוכ
היא כיון דלא אישתריא שבת לגביכ ובמרגבי' מכ
שכאריך שם ועיין יצמות ל"ג ע"ז וברש"י שם דגם
ישראל זכ אסור לשחוט קרבנות ומש"כ שם על בגליון
ול"ע ועיין שו"ת בית ילחק ח"א סי' ו' ועיין בית שפרים
יו"ד סי' ע' ועיין משנכ כעמרמי שם. ח"ל לגבי דכאי
גברא וכו', עיין רא"ש יומא פ"ג על המשנכ מי שאחזו
בולמוס אי נמי שא"א שלא יכא קטן אחד בסוף כעולם
ועיין רש"י יצמות ל"ג זכ ששחט קרבן ליבור בשבת חייב
משום זרות משמע דלא אמרינן כיון דניחנכ לדחות חלל
ק"ל ניחנכ לכל ישראל, ועיין שכת"מ ובנימוקי בגרי"ז
בכוכות על כש"ס פי' פי' אחר בדברי רש"י ובחי'
בארכתי בזכ.

מעוברת ג' חדשים לא הוי מסולקת מדמים

ח"יב אדם לשמח כו' סמוך לוסתה, ויש לדייק כיון דחי'
בסמוך לוסתה ומיירי במעוברת א"כ היאך אפשר
עוד סמוך לוסתה דכא מעוברת מסולקת מן כדמים
וליכא דין פרישכ במעוברת סמוך לוסתה, ול"ל דמיירי
בג' חדשים כראשונים קודם שניכר כעובר דכגם שכיח
מעוברת מ"מ אינכ מסולקת מן כדמים עד שיכא ניכר
כעובר דאז ראשכ כדד עליכ ואצריכ כדדין עליכ ועיין
נדב ע' ע"א צעי מיניכ ר' ירמיה מר' זירא רחמכ
ואח"כ כוכר עוברכ מכו כיון דבעידנא דחזאי לא כוכר
עוברכ מעמיא או דלמא כיון דסמוך חזאי לא מעמיא
ח"ל מידי הוא עממא חלל משום דראשכ כדד עליכ
ואצריכ כדדין עליכ בעידנא דחזאי אין ראשכ כדד עליכ
ואין אצריכ כדדין עליכ. וצעי מיניכ ככוא סבא מר'
יוחנ כגיט עת וסחכ צימי עבורכ ולא בדקכ מכו
ומסיק דדמיכ מסולקין ולא צעי בדיקכ. וזכ לכאורכ
ראי' דכל שלשכ חדשים כראשונים דאכתי ליכא ראשכ
ואצריכ כדדין עליכ לא אמרינן דמסולקת מן כדמים
וכבר בארכתי בזכ.

שיטת העבודה דכשנתברר שנתעברה היא מפולקת
דמים אף קודם ג"ח

איברא דנש"ח עבודה בגרשוני סי' כ"ב פסק דכל
שנחברר אפי' קודם ג' חדשים אמרינן מסולקת
מן הדמים וכבר דחה דבריו בכרחי ופלחי סי' קל"ד ס"ג
ועיין סד"ע סי' קל"ד ס"ז ונש"ח בגרע"א סי' ל"ע
וסי' קכ"ח שהאריך בראיות ברורות מש"ס שקודם ג'
חדשים אין אשכ מסולקת מן הדמים ול"ע מש"כ נש"ח
אגרות משכ יו"ד ח"ג סי' נ"ב דנש"ח בזה הענין
דכח פליאח חדא דמחי נש"ח ממן בגרע"א עד היום
ועוד דל"ע מכל הפוסקים כנ"ל ומגמ' וכעסם לזה
ועיין משנ"כ ח"ז סי' קל"ז ובח"י סי' קל"ז באריכות.

שוב כאירו לי עיני ומלחתי צפי' כרא"ש נדב ע' כנ"ל
שכתב בד"כ כח נמי וכו' מהכא משמע דכח
דאמרינן בפ"ב דשבוטות אזכר לנבי ישראל שיפרשו
מנשותיהן עונכ אחת סמוך לוסתן כשהיא מעוברת אין
לריך ואפי' בשעת ווסתן אמרינן כח דלא צפי' בדיקה,
וכו' וכח דאמרינן בפ' אלו דברים גבי אשחו נדב בעל
חייב יבמחו נדב בעל פטור ופריך מ"ש יבמחו דקא
פזיד מלכ אשחו נמי קא פזיד מלכ ומשני באשחו
מעוברת ופריך וכח איכא מלכות עונכ ומשני בסמוך
לוסתח לאו אשחו מעוברת קאי אלא שינוייה אחרינה
כח ולא קאי אמעוברת ע"כ. ולפי דבריהם אין ראי'
מכאן.

שיטת הרשב"א בהג"ל

ומידו ראייתו לרבינו הגדול כרש"א ז"ל נדב כנ"ל
שכחיה שם דמעוברת מסולקת מן הדמים ולא
צפי' בדיקה ופליג על כרש"א דמסיק דרק בדיעבד לא
צפי' בדיקה דומיא דהיכא במחנה דמדמי לכ בגמ'
אכדדי וכח כרש"א ואי קשיא לך כח דאמרינן
בפסחים בסוף אלו דברים גבי אשחו נדב בעל וכו' ח'
בחוס' דלמאי דמוקמינן לה בסמוך לוסתח לא מוקמינן
לה במעוברת, ול"כ דאפי' אמעוברת קאי ומיירי בג'
חדשים הראשונים שלא בוכר בעובר דג' חדשים
הראשונים כרי היא ככל הנשים וחוששת לוסתח ולריכב
בדיקה ואסורכ לשמש עונכ אחת סמוך לוסתח ובאותו
שלש חדשים ליכא מלכ ואדרבך קשה לה וקשה לולד
ומ"מ שמחת עונכ איכא עכ"ל ע"ש, ומבואר מדברי
כרש"א ז"ל כמ"ש דג' חדשים הראשונים כרי היא ככל
הנשים וחוששת לוסתח ולריכב בדיקה ואסורכ לשמש
עונכ אחת סמוך לוסתח.

עוד דקדקתי מדברי כרש"א ז"ל בסמוך שם נכח
דצפי' ר' ירמיה מר"ז רחמכ ואח"כ בוכר עוברכ

מכ כח וחמכ כח כל מדות חכמים כן כח בארבעים
פחות קרעוב אינו עובל וכו' ע"ש ויש מפרשים וכו'
ואינו מחורר צפיני וביאר שם באיבעיא לדעתו הגדולכ
ז"ל וא"ל ר' זירא מידי כח עממא אלא משום דראשכ
כד וכיון שכדבר חלוי בסככ עד שח שכגיע בסככ
שהיא כדמות ראשכ ואיכריה אין דמיה מסולקין כח
אין כדבר חלוי אלא בככרת בעובר ממח כנ"ל עכ"ל.
וכנכ מבואר מדברי כרש"א ז"ל דכלל חלוי בסככ
שכח כדמות כראש ואיכריה וזה אינו אלא בככרת
בעובר ממח שכריסכ לפניכ.

צ"ע בדברי המאירי בדין המעוברת אי היא מפולקת
דמים

וקצת ל"ע דבריו במאירי ז"ל נדב כנ"ל שכתב רחמכ
דס קודם שכוכר עוברכ וחכפ שראחכ בוכר
עוברכ כרי זו מעממכ מעל"ע שאין סלוק דמים עד
שעת ככרת בעובר שכולד מכיר חיותו ומכזיד עליכ
ראשכ ואיכריה ודמיה מסולקין ומשם ואילך דיה שעתכ
ומן דדין וכו' ומלחמול לא כיו ראשכ ואיכריה ככדים
אין דמיה מסולקין כ"כ אלא כואיל ומעל"ע דרצנן
כקילו צו אכל כל שראחכ קודם ככר אפילו בוכר
בסמוך לראיכ מעממכ מעל"ע, ובסמוך שם ד"כ דבר
חורכ כחיא כח קושיא מסוף אלו דברים ומשמע מ"מ
אפי' מעוברת סמוך לוסתח אסורכ ומחוך כך גורסין
בחוס' אלא בסמוך לוסתח כלומר ולא במעוברת ויש
לפרשכ אף במעוברת וקודם שכוכר עוברכ כח משכוכר
עוברכ משממח ואיכ לריכב בדיקה ופי' בחוס' אף
לכחחילכ, (ובחוס' שלפנינו ליחא אכל כ"כ גם כרש"א
בשם בחוס') ואע"פ שמגדולי המפרשים מלריכין בדיקה
לכחחלכ עד שיעברו עליכ שלש עונות במחילכ מכס אין
כדברים נראין שכרי לכדיח לא צפיא בדיקה ע"כ.

ודעת לכאורכ דברי במאירי סותרין מיניכ וביח
דמחחלכ כתב שאין סלוק דמים עד ככרת בעובר
שכח כמשלש חדשים ושוב חמכ על כרש"א וכרש"א
דמלריכין בדיקה עד שיעברו שלש עונות, ואשר נראכ
דלא קשכ דבמאירי מפרש דכל שכוכר עוברכ אין לריכב
בדיקה וכגס שעדיין לא עברו שלש עונות וכגון שדרככ
לראות מחמשים לחמשים יום דאז שלשכ עונות כס
חמשכ חדשים אכל כבר בוכר עוברכ בג' חדשים
ונסחלקו הדמים ולדעתו ככל חלוי בכוכר עוברכ ולכן
אס עברו שלש עונות קודם כגון שדרככ לראות מע"ו
לע"ו שעברו עליכ שלש עונות בחדש וחלי ועדיין לא
בוכר עוברכ אכתי איכ מסולקת מחמת עובר רק
מחמת בעונות אפשר דכ"ג לא מכני אלא כשכי'
כסילוק מחמת בעובר ויכי' לדעתו קולכ וחומר כדו"ק

ויש לעיין ברש"א דלכאורכ רש"א נמי מודכ בג' חדשים ראשונים ובראש"ד נראה דפליג על כל זמן כעיסור דצעי דיקק לכתחלה וכפן כי קלרתי בזכ.

מצות פרישה סמוך לווסתה לביע דאורייתא

בתוס' ד"כ סמוך לווסתה, וסמוך לווסתה דאורייתא, נראה דאפי' למ"ד ווסתות דרבנן וככי קיי"ל מ"מ מלות פרישה קודם לווסתה היא מדאורייתא וכמ"ש בחוס' כאל וכן נראה מרש"י כאל ועיין יו"ד סי' קפ"ד סי"ב ובנוכ"י ק' יו"ד סי' נ"כ וג"ו שבעל דמכ שאמרו

ישוב לקשיית הקבא דקשייתא דיבמתו בעל פסור, ובגדר הקצן דיבמה אי הוי בתחילת ביאה או בג"ב

אמרינן ככ"ג באיש ילד אלבשי' ועיין מחנה חיים ח"א סי' ל"ח ודברי כנ"י ק' א"ע סי' נ"ז ל"ע ע"ש. ולפ"ז לא קשכ מידי דאדרבך כרי דעת בחוס' דס"ל דאמרינן גם באיש ילד אלבשי' ולא קשכ לדידכו מדברי כ"ש"ש כלל. ועיין ח"ס יו"ד סי' קפ"ד ובית שער ח"א סי' ל"א ובשו"מ ח"א סי' י"ד ועיין גם ספרינו משנה כלכות ח"ד סי' ר"ח וח"י סי' רמ"ז באריכות ובציאור דברי כרמז"ס וכסדר לדבריו ז"ל.

המערה ביבמה קנה תומר ביאה אינה מצוה

עוד נראה לומר דאפי' שכתבו בחוס' דמלות יבוס הוא רק כערהא וגמר ביאה אינה מלכ כיינו דוקא אם אין דעתו לגמור אבל אם דעתו לגמור אז בקנין נעשה בגמר וכוא חלה מלכ וכבר כתבו כן בחוס' (קידושין דף י') אלא דאיבעיא לכו תחילת ביאה קונה או סוף ביאה קונה נפ"מ כגון שבער ככ וקשאו בחוס' ד"כ כל כבועל מיבמות (נ"כ) דאשכ נקנית לבועל כערהא בעלמא וחי' כרש"א דכי אמרינן כערהא קונה כיינו בשלא עשה כי אם כערהא ופירש מיד דמוכח שלא כיכ בדעתו לקנות בגמר ביאה, וכריצ"ס חי' בשמפרש דעתו לקנות כערהא, וע"ש עוד ולפ"ז ככ"ג י"ל וכפן, ועיין מל"מ פי"ז מהא"צ. כע"ו ככפן גדול שצא לקדש אשכ אי יכול לקדש בביאה, ועיין ש"ע א"ע סי' ז' סי"ד כפן שצא וכגרע"א שם דלא מחלקים ביאה לשחים, וככ"ג.

המערה תומר בה הוא חדא מעשה

עוד צו שלישיכ לפמ"ש בש"מ כחוצות דף ל' בשם כרש"ש דכ"חך לוקין על אכילת חרומה דכיון דלעסכ חללכ וכשצולע שוב לא כוי חרומה ומלקות צא על כצליעכ ולא על לעיסכ וחי' שם דכיון שכן כוא דרך

גמ' יבמתו נדכ בעל פעור וכו', בקבא דקושייתא (לכגאון מקינלך בחלקת יואב סי' ל"ד) בקשכ לפמ"ש בחוס' יבמות כ' ע"ב ד"כ אע"ו דמלות יבוס כוא רק כבער וגמר ביאה אינה מלכ כלל א"כ איך אמרינן יבמתו נדכ בעל פעור מעטס דעככ דבר מלכ כה בגמר ביאה אין כאל מלכ כלל שכבר קיים כמלכ משעת כערהא, וכעין כה דסוככ (ע"ב ע"א) מדאגבי' נפק ביכ וכו' ואין לומר משום דעל כגמר ביאה ילרי' אלבשיכ ופעור דבאיש לא אמרינן כן כמ"ש כ"ש"ש (פ"ו דיבמות סי' ג').

ולפ"ענ"ד כככ בלמח כי דא לאו כ"ע כוא ועיין מכרי"ע ח"א סוסי' כ"א דמשמע מדבריו דס"ל דבאיש נמי אמרינן ילד אלבשיכ דדוקא כיכא דכתחלתו ברלון לא אמרינן באיש ילד אלבשיכ אבל אם תחילתו כיכא בלונס וכיו"ל אמרינן ילד אלבשיכ וא"כ ככי נמי כיון דתחילתו בלונס מלכ א"כ על כסוף אמרינן ילד אלבשיכ.

ובתש' משנה כלכות (ח"ע סי' רנ"א) כבאחי מהא דחגיגה ע"ז א' וקידושין מ' כרואכ שילרו מחגבר עליו ילך למקום שאין מכירין אותו וכו' ויעשה מכ שלכו חפץ ור"ח פי' דחי' שיחירו לו לעשות עבירכ אבל בחוס' חולקין וס"ל כפשוטן וגמלא לכאורכ כוא מחלוקת צפי' כגמ' כנ"ל ועיין חוס' שצעות י"ז ע"ב ד"כ אי בתי"ח שכתבו אפי"פ שכוה מזיד על כפרישכ מ"מ על ככניסכ חשבינן ליה שצ מידעתו דאימר ילד אלבשיכ כדאשכחן בכתובות (נ"א ע"ב) מבואר דס"ל לבחוס' דאמרינן ילד אלבשיכ בגברא נמי ולא רק באשכ ולשיעתיכו אזלי וכן נראה דברי כרמז"ס ז"ל וכ"מ ועיין מרכ"מ פ"א מא"צ כ"ע ומדברי כרמז"ס לכאורכ לא נראה כן ועיין שם מכ שכתבתי לזכ סמוכין באריכות דכוא מחלוקת גדולכ צין כרש"אונים אי

דף ע"ג ע"א

עבודת מחנה וכו' עשו אכילה חרומה בגבולין כעבודת
 זיכמ"ק. משמע דלית זיכ מ"ע ממש כעבודת
 זיכמ"ק ועיין לעיל ס"ע ע"א דחרומה איחזיקה שכוה
 מלוה, ועיין רדב"ז על כרמז"ס שלכי חרומות ככ"ז
 אין מצרכין על אכילה חרומה ועיין מה שליינחי לעיל
 דף ס"ט.

כאכילה אין זה שחי מעשים כלעיסה וככליעה אלא
 דבר אחד ודוקא כשלושם ופולע אז אמרין חיללך ולא
 כוי עוד חרומה ע"ש ובה' בארמתי וככ"ג נראה דביאח
 אם בועל וגומר הוא ביאח אחת ולא מחלקין תחלה
 ביאח שכוה בעראה עם גמר ביאח ככ"ג ובאמת כי זה
 כעין חי' בחוס' וכנן.

ביאור בפירוש דבשחיפה תקן להוציא מאבמה"ח לב"ה, ובגדר היתר במפרכת לישאל ולב"ה והמסתעף
באופני התיקן דשחיפה להוציא מידי אבמה"ח

ולפ"ז נפ"מ דתיקן לענין אבמה"ח לישראל נמי דאלו
 חלל קודם שחיעה כי לוקה עליו משום אבמה"ח
 ובפחות מכזית ואם לוקה משום נבילת אינו לוקה אלא
 בכזית בשר ושריר תיקן באבמה"ח לישראל אלא
 דלכאורכ אכתי תקשה קושיה בע"א כנ"ל גם על ר"ח
 ז"ל וכנ"ל, אם לא שנאמר ונדחוק קלה לפמ"ש בחוס'
 דר"ח תיקן דעומאת תקרובת לאו דלורייחא ועיין חוס'
 חולין י"ג ע"ב ד"ח תקרובת וע"ז דף ל"ב ד"ח וכיוצא
 דבגמ' שם משני מ"ע אי אפשר דליכא תקרובת עו"כ
 מני רבי יכודכ אמר רב הוא ובקשה ר"ח דכחא משמע
 דרבנן לא מקשי תקרובת עו"כ למח וכן משמע בפ"ק
 דחולין דף י"ג ולעיל דף כ"ט כי מיבעיא ליכ יי"ג מנ"ל
 קאמר וזנה גופיכ מנלן ומקיש למתים ולא קאמר מני
 ריב"ז וכתב בשם ר"ח לחלק בין תקרובת כעין פנים
 כגון זביח קפור וגסור מודו רבנן דילפינן ממת אכל
 תקרובת שאינו כעין פנים פליגי ור"י פי' דלענין איסור
 אכילה וכנאח דמשחתי קרא לא פליגי דכל תקרובת
 עו"כ אסור בכנאח מדאיתקיש למח כי פליגי לענין
 עומאח דר' יכודכ מקיש למח אף לענין עומאח ע"ש.

ולדעת ר"ח נראה לכאורכ דגם לענין איסור אכילה
 לאו כלכו תקרובת איחשקו למח אלא דכשחע
 כוי עכ"פ כעין תקרובת פנים ול"ל כתי' כראשון דסוף
 סוף אם כהרו עליו משום אבמה"ח אינו עובר אף
 שעובר משום תקרובת בפחות מכשיעור מיכו לענין
 אבמה"ח כוי כתיקון דלא ילקה עליו אם יתרו בו משום
 אבמה"ח שוב מלאחי בל"ח כאן שכתב בא"ד ולכאורכ
 יפלא למח נדחק רש"י לפרש לב"ה ור"י לדברינו בס"ד.

אי מועילה השחיפה להוציא מידן אבמה"ח לב"ה

איברא דעיקר דברי רש"י ל"ע גדול לפענ"ד לפי מה
 דאיתא בגמ' חולין ל"ג דאמר רבי אחא בר
 יעקב ש"מ מדר"ל מזמנין ישראל על בני מעיים ואין
 מזמנין עו"כ על בני מעיים מ"ע ישראל דשחיעה חליא
 מילתא כיון דאיכא שחיעה מעלייתא אישחרי לכ עו"כ

שם בגמ' ח"ל רב כונא בר חיננא לבריה כי אזלח
 לקמיה דר' זריקא צעי מיניה לדברי האומר
 מקלקל בחדורכ פטור שחעו שלא לאוכליו חייב מכ תיקן
 וכו' מחקיף לכ רבינא הא דחניא בשוחע חטאת בשבת
 בחוץ לע"ז חייב עליה ג' חטאות מכ תיקן אמר ר' עזירא
 שמואלא מידי אבמה"ח ופרש"י לבני נח שאם אכלו אינו
 נכרג ע"כ. ובקשה בפלתי סי' ס"ב לפמ"ש כרמז"ס
 פ"ע מה' מלכים כי"א דאם אכל ז"ח אבמה"ח מכעוף
 אין נכרג עליו ח"כ ל"ע הא דקאמר דתיקן לכוליא
 מאבמה"ח דר"ח ותי' ז"ל דכרמז"ס מפרש כסוגיא
 דקאי אליבא דר' יכודכ וכמו שמחרץ כמגיני שלמח
 קושיה בחוס' ולר' יכודכ כסוגיא כפשטא דקאי
 כתיקון לכוליא מידי אבמה"ח לישראל שאינו לוקה
 בנבלת אלא בכזית ובאבמה"ח במשכו בשר ועלמות
 וגידין וכ"כ בחת"ס יו"ד סי' ע'.

והפ"א חגיגה ל"א עליו נבכש"ס כאן כתב דליתא לחי'
 זה דברי כחא מייירי בשוחע חטאת בשבת בחוץ
 לע"ז וכוי תקרובת ע"ז ויש גם איסור דלא ידבק ובלאו
 דלא ידבק עבר על כל שכוה ולא לריכים שיפור כזית
 דלא כתיב זיכ אכילה וא"כ לא תיקן כלום לישראל כיון
 דאסור בכ"ש אכל בצי"ג דאינו מלווה על לא ידבק ממילא
 לדידיה תיקן לכוליא מידי אבמה"ח ע"ש. ומיכו כבר
 כראתי בס"ד דר"ח כאן פי' נמי דר"ע חי' תיקן לכוליא
 מידי אבמה"ח דאילו קמי שחיעה כוי אכיל מינה אבר
 אפילו כזית בשר גידים ועלמות חייב משום אבמה"ח
 וכשחא דשחעכ כמו נבלת הוא ולא מיחייב עד דאכיל
 מינה כזית בשר עכ"ל כרי דפי' נמי דתיקן לאבמה"ח
 לישראל.

אף בישראל מועילה השחיפה להוציא מידי אבמה"ח

ונלפ"ענ"ד לומר דלפ"מ דאמר ז"ל ביצמות דכעובר
 בחרי איסורים אף שאין איסור חל על איסור
 מ"מ נפ"מ לקבצו בין רשעים גמורים ועוד נפ"מ שאם
 כהרו בו משום אחד ולא משום שני לוקה ע"ז שכתרו בו

כאחרונים דכחא פסק כרמז"ס כאזיי וצמקום אחר
 כארכתי) ואף דתיקן לכוליא מידי אצמכ"ח דלזכ לא
 צפי שחיעה אלא מיחא נמי מחרת לא חייל איסור
 אצמכ"ח על קדשים ולכן לא תיקן כלל לישראל ולפענ"ד
 בלאו ככי לא תיקן דאי אמרת אי עבד לא מכני א"כ
 ליכא כאן שחיעה שחזיר אצמכ"ח דאכתי חיב הוא
 וכשחזמו וזכ"י נבלה יפקע ממנה אצמכ"ח אבל בשביל
 זכ לא יתחייב בשוחט שכרי שחיעתו לא כחירכ
 כאצמכ"ח אלא דס לעכו"ם נמי לא כחירכ וכמ"ש לעיל
 וז"ע.

שיטת ה"ש"ש דשחיטת בהמת ישראל מתיר אצמ"ח
 ל"ב" ו"א שחיטת בהמת עכו"ם

ומה שגורא בזה דכ"ש"ש חולין פ"ב סי' י"ז בסופו
 כביא דברי כרמז"ס וכסמ"ג ומכ שחשכ עליהם
 כרשב"א, וברא"ש כתב לישב דברי כרמז"ס ד"ל אליבא
 דהלכתא דכחא איירי בצמכ"ח שחט ישראל לעלמו
 וכחם מיירי בצמכ"ח של נכרי שאפילו שחט לו ישראל
 מ"מ מאחר שהוא לא נלעווכ על השחיעה א"כ בצמכ"ח
 שלו לא כותרת לו בשחיעה אלא צמכ"ח ממש אבל
 בצמכ"ח של ישראל ששחיעה הוא מחרת לאותה צמכ"ח
 א"כ כותרת אף לנכרי.

בקיצור כ"ש"ש מחדש חילוק בין צמכ"ח ישראל דשחיעה
 מחרת לגמרי ואפילו מפרכסת בין ישראל ובין
 לעכו"ם ובין צמכ"ח שחט ישראל דאינו מחרת
 כשחיעה אלא לאחר מיחא ע"ש ובש"ך יו"ד סי' כ"ז
 סק"ב כביא ודפרי"ח חמכ עליו דכיון דצמכ"ח הוא
 עכור ושחט ישראל אף שצמכ"ח של עכו"ם כיון
 דלישראל שרי אף לז"ג שרי ומיכו בש"ך יו"ד סי' כ"ז
 נראה שסכים לכ"ש"ש שכרי כביא צמכ"ח ולפי דעת
 כ"ש"ש אי נקבלם כפשטן דצמכ"ח ישראל גם לז"ג
 שחיעה מחרת אחי שפיר דכחא צמכ"ח ישראל קמירי
 ושפיר שחיעה מחרת גם לז"ג ורק בצמכ"ח עכו"ם אינו
 מחרת.

אלא דיש לעיין דשחיעה זו לישראל כ"ש דאינו מחרת
 כלל וליכא קושיא דמי איכא מידי וכו' ושוב לא
 תחיר אף לז"ג, וראיתי לרבותינו כאחרונים שנסתפקו
 צפי' כ"ש"ש כ"ל דעת כח"ס דצמכ"ח עכו"ם שחט
 ישראל גם לישראל אסור לאכול ממנה עד שחמות
 ומפרכסת אסור ודעת שאר אחרונים דרק לעכו"ם
 צמכ"ח אסור עד שחמות אבל לישראל אפילו צמכ"ח
 עכו"ם מותר מיד שנשחט דלישראל אין נפ"מ בין
 מפרכסת או לא ולכאורה לפ"ז אין נפ"מ לעכו"ם
 בשחיעה צמכ"ח כלל דבין שחט ובין מחכ לעולם ילחכ

דנחירי סגי לכו וצמיתח תליא מילחא בני כאזר מן
 כחי דמי ופסק כרמז"ס צכ"ל מלכיס דמפרכסת אסור
 לעכו"ם ומעט כשוחט חטא בשבת בחוץ כרי כשחיעה
 לא כחירכ לישראל כלום כפי פרש"י ורק לז"ג אבל כי
 כן גם לז"ג לא כחירכ שכרי מפרכסת אסור לז"ג א"כ
 חיב כשחט אחי אסור הוא לז"ג רק לאחר מיחא
 הוא שחזר לז"ג ואין זכ חלוי בשחיעתו אלא צמיתח
 תליא מילחא וא"כ למכ יכא חייב דשחיעה לא תקן
 כלום.

ואין לומר דכיון דצמכ"ח מחכ רק מפני שנשחט א"כ
 שחיעתו גרמכ כמיתח וספיר חייב דצמיתח נמי
 צאכ ע"י כשחיעה זכ אינו לפענ"ד דשחיעה לא כוי
 אלא כגרמא לכמיתח וגרמא בשבת פטור ועיין חוס'
 חולין ב' פ"ב ד"כ וצמוקדשין ודף ל' ד"כ וכו'
 דמפרכסת כרי הוא כחי' לכל דבריו וכ"כ חוס' ערכין
 דף ד' ד"כ ולא חוליא וכרמז"ס פ"ה מכל' ערכין כ"ג
 כתב וז"ל שחט צכ שנים או רוב שנים ועדיין הוא
 מפרכסת כרי היא כחי' לכל דבריו וכן הוא דעת
 כראז"ד אלא דכחוס' צ"ק ע"ז ד"כ שחיעה כתב דאין
 כעמדכ וכערככ שנשחט ככלכתה וצחי' כארכתי עוד
 מכמכ מקומות ועיין יצמות (ק"כ ע"ב וגיטין דף ע')
 שחט צו שנים או רוב שנים ורמז כתבו וחנו גט לאשתי
 כרי אלו כותבין ונותנין חי הוא וסופו למות א"כ
 איחזק קושין דשחיעה לא כותרת אצמכ"ח אלא
 צמיתח.

אם נתקן איסור אצמכ"ח בשחיטה או במיתה

איברא דכן מצוה צחוס' שבת ק"ו ע"א ד"כ חוץ
 מחובל ומצטער שביא שם פי' רשב"ם ופרש"י
 וקשו עליהם וכו' ור"ח פי' דכא דחשיב לר' יכודכ
 מקלקל צריך לכלבו ואפרו לפי שאין כתיבן צא צאוחכ
 שחכ אלא לאחר מכאן דלאחר שנעשית כצורכ צא כדס
 ולאחר שכלתכ כצערכ צא כאפר אבל בשוחט צשח
 כקלקול צא לו כתיבן שמוציא מידי אצמכ"ח ע"ש
 כוכ מצוה דכשוחט דמקרי מחקן משום דצשח
 כקלקול ממש צאכ לו כתיבן שמוציא מידי אצמכ"ח
 ובשלמא בישראל צאמח כתיבן צשח כקלקול ממש
 אבל לז"ג כתיבן הוא לאחר שחכ וכקלקול צשח
 שחיעה וא"כ אחי ככ"ג מקרי מחקן וז"ע.

ועיין ל"ה כאן שביא כמכ כקדמות דכיכ דכחורכ
 אמר כלא שחוט אי עבד לא מכני דכרי
 כחמורכ דף ד' פליגי אביי ורבא צמכ דאמר רחמנא לא
 תעבד לזכיי אי עבד מכני ולרבא לא מכני ואין ספק
 דכלכ כרבא ככל כ"ס חוץ מיפ"ל קג"ס (באמח כתבו

מכלל חזמכ"ח וכל זמן שלא מחס לא ילחכ מכלל חזמכ"ח.

ב"נ נצטווה על הנחירה ואסורה לו נבלה מתה מאליה

והנלפענ"ד לפ"מ שכתבו בחוס' חולין ל"א ד"כ כמ"ד בתי' כז' וכעשרה מאמרות מאמר חיקור דין ח"ג ספכ"א דב"נ נמי לנעווכ על הנחיר והסורכ לו מחס מאלכ חלל לריך דוקא נחירכ לסלק כחיות ממנכ וכנכ כנוכ"י וכפמ"ג סי' כ"ז ובשור"ח בית שערס יו"ד סי' ט"ו כקשו דמ"ל בלחמ דמפרכסח שרי לישראל משום דשחיעכ מחרת דלמא גס בשחיעכ לא שרי עד שחמות ואי משום דכתיב וזבחח ואכלתה כח חילעריך לקרל דדוקא בשחיעכ שריח ולא בנחירכ ומיכו דוקא לאחר שחמות ותי' כנוכ"י דכיון דכלריככ חורכ שחיעכ ואס מחס בלל שחיעכ חסורכ ח"כ אי נימא דגס אחר ששחט חסורכ משום חזמכ"ח כ"ז שמפרכסח ח"כ כיון דכשחיעכ לא כחירכ בלכילכ חיק מותר חח"כ כשחמות כח כו"ל כמחכ מאלכ חלל על כרחך ששחיעכ מחירחכ מיד חפילו בעודכ מפרכסח קודם שחמות ומעחכ חוחכ קושיח גופכ שכקשו ז"ל לגבי ישראל חקשכ לב"נ למ"ד דב"נ בעי נחירכ ואפ"כ מפרכסח חסורכ ח"כ כשוחט בכמכ כשחיעכ חינוכ מחרת לו כחזמכ"ח שכרי מפרכסח חסורכ לו וחח"כ כשמחכ חיק מותר חח"כ כשחמות כח כו"ל כמחכ מאלכ ומחכ מאלכ גס לב"נ חסורכ לפי שיעות חלו ותי' כנוכ"י לא שייך כחן דע"כ שחיעכ מחרת דכרי עכ"ס חלו בר זביחכ נינוכ וח"כ מותרס בנשר עכ"פ לאחר שמחכ מחמת שחיעכ דכיון דחין כשחיעכ מחרת לב"נ כמיחכ חינוכ מועלת לכס.

וא"ל דלח קשכ דלדידכו בלחמ מחס מותרת חלל דמחכ מחמת עלמכ חסורכ חכל מחס מחמת נחירכ מותרת דכ"כ בישראל נימא מחס מחמת שחיעכ מותרת ומחכ מעלמכ חסורכ.

בישראל החיתר תלוי בשחיטה ובב"נ במיתה הבאה ע"י שחיטה או נחירה

והנראה דלח דמי דבשלמא בישראל דבר זביחכ נינוכ וכחורכ חמר כוזבחח ואכלת ח"כ שפיר נאמר דמחכ חסורכ ושחיעכ מותרת וכיון דכשחיעכ כוח קודם מיחכ ע"כ כחירכ כחורכ בשחיעכ קודם מיחכ וחין כשחיעכ חלוי במיחכ כלל ולכן חין כיתר חזמכ"ח חלוי במיחכ, חכל בנ"נ דלחו בני זכוח נינוכ וליכל בכו דין זביחכ כלל ומחכ מותרת לכס דכל שאינו אבר מכ"ח מותר לכס חלל שכחורכ חמר דמחכ כמותרת לכס

כיינו שמחכ לא מחמת עלמכ חלל עשו לכ מעשכ למות חכל עיקר ככיתר שלכס כוח מחס ולכן שפיר חמרין דכל שמחכ מחמת שחיעכ או נחירכ כוח כוח כמיחכ כמחרת לכס ולפ"ז חתי שפיר מחד פרש"י חזמכ"ח לב"נ ולא חקשכ דכרי מפרכסח חסורכ לכס דכיון דלדידכו ל"ל שחיעכ כלל חלל בעינן מיחכ כבזחכ ע"י מעשכ נחירכ או שחיעכ ח"כ חק דככל לא כוי שחיעכ רחויכ מ"מ כמיחכ בלחכ ע"י נחירכ ושפיר מחרת לכס חזמכ"ח לאחר מיחכ כיון דכמיחכ בלחכ ע"י כשחיעכ ששחט בכו ודו"ק ועיין משנת עמרמי יו"ד סי' קי"ג.

שוב כעיר כ' עיני ומלחתי בשור"ח כגרע"א סי' קס"כ שכבר נשאל קושיח זו מכגחון דק"ק קאליש ומתחלכ ילל לחרץ לפי דעת כח"ח חולין דף כ' וכחזו"ש סי' כ"ז וכפמ"ג שס סק"ב דבשחיעכ עכורכ שששחיעכ מחרת לישראל מחרת נמי לב"נ מפרכסח ככ"נ בשוחט לפ"ז שס שחיעכ עליכ ומחיר מפרכסח לב"נ חלל דחור וכחכ חפילו חס נניח דבזכ מפרכסח חסור מ"מ כחוס' כתבו כן חליבז דרבי יכודכ וכברייחא אפשר דחתיח כר"ש ע"ש מכ שכחריך ולפענ"ד כמ"ש בסי"ד.

עוד בסוגיא הנ"ל

השולח חטאת בשבת בחוץ לפ"ז חייב עליכ ג' חטאות מכ חיקן חמר ר"ע שמוליחו מידי חבר מן כחי. ופרש"י לב"נ שאס חכלו חינו ככרג וכקושיח מפורסמת למכ כחכ חזמכ"ח לב"נ דוקא כח גס לישראל יולל מידי חזמכ"ח ועיין ר"ח וכבר כחכתי בתי' (ועיין בסמוך) וכעת נראה לפמ"ש כיס"ש פ"ב דחולין סי' י"ג כביחו פמ"ג יו"ד סי' ג' דשחיעכ חולין חק דלח בעי כוונכ מ"מ חס כיון שלל לשוחט שחיעכ כמכשרת חק ששחט כרלוי שחיעחו פסולכ ע"ש וח"כ כ"ש בקדשים דבעי כוונכ לשס שחיעכ כשוחט ומכוון שלל לשוחט שחיעכ כמכשרת ודאי דשחיעכ פסולכ כוח.

והנה שחיעכ יש בכו שני עניינס, ח' דשחיעכ מחרת ומסלקת כעשכ שחינוכ זכוח וכשניית שמחרת חיסור חזמכ"ח ומסלקת חוחו וגס חיסור ככלכ, וכח דשחיעכ מסלקת חיסור חזמכ"ח ל"ל דגזכ"כ כוח כן דכל ששחט בכמכ במעשכ שחיעכ שכחכ בחורכ ממילא מסחלקת ממנכ דין חזמכ"ח לישראל לכ"ע ולב"נ לדעת כחולקים על כרמז"ס דמפרכסח חסורכ לב"נ.

השוחט ומכוון שלא לשם שחיטה המכשרת

וב"ל למ"ד דכשוחט ומכוון שלל לשוחט שחיעכ כמכשרת דכוכ שחיעחו פסולכ ח"כ גס מידי חזמכ"ח לא

יאל דכרי כעסס דיולא מידי אצמכ"ח ע"י שחיטת כוח
משום דשחיטת עושב חרתי מולאו מידי עשב שאינו
זבח ומסלק איסור אצמכ"ח אכל כיון דשחיטת כוח
שחיטת פסולת אי"כ כ"ג דאינו מסלק מיניה דין
אצמכ"ח ונבילת דלח כוח שחיטת כלל אלא כמח
מחליב וא"כ השוחט חטאת בשבת בחוץ לע"ז ודאי דלח
מכוון לשם שחיטת קדשים וגרע ממחכוין שלא לשם
שחיטת כלל דכוח שחיטת פסולת וא"כ אינו מחתת גם
משום אצמכ"ח ועיין רש"י לעיל דף כ"ב ע"א דעריפת
לא משחיתא בשחיטת ושם כרתי דאפשר מידי אצמכ"ח
שפיר מחיר ומיכו אפשר דגם מידי אצמכ"ח אינו מוליא
כלל.

המכין בשחיטה שלא להחיות לאכול אבל מוציאה מידי
אבמה"ח

אמנם זה דוקא לישראל דבו נאמרו מלות שחיטת וכל
שלא קיים כמלכות בשחיטת וכוח שחיטת פסולת
ממילא לא סלקת נמי אצמכ"ח לישראל אכל לעכו"ם
למ"ד דשחיטת מועיל לכוליא מידי אצמכ"ח ע"כ דאינו
חלוי במלות שחיטת אלא במעשה בשחיטת וכל שעשה
מעשה בשחיטת כמבואר בחורב כולאו מידי אצמכ"ח
לעכו"ם עיקר דין שחיטת כוח רק לסלק ממנו אצמכ"ח
וכיון דסילוק אצמכ"ח לא כוח מלכות אי"כ כל שחט רוב
שנים ועשה מעשה שחיטת כמחית מדין שחיטת
בישראל ממילא כבר סילק ממנו דין אצמכ"ח מצ"ג
לדידכו לא חלוי במלכות ובכוונת דנימא כיון שלא קיים
כמלכות וכוח שחיטת פסולת ממילא לא סילק איסור
אצמכ"ח ממנו וא"כ השוחט שחיטת פסולת לישראל אף
שאינו מחיר ככחם לישראל ולא מולאו מידי אצמכ"ח
מ"מ כיון דאיכא מעשה שחיטת מולאו מדין אצמכ"ח
לכ"נ.

ומעתה מיושגין דברי רש"י כמין חומר השוחט חטאת
בשבת בחוץ לע"ז חייב ג' ומכ חיקן אמר רב
עוירא שמואלו מידי אצמכ"ח ושפיר פרש"י לכ"נ
לישראל כיון דכוח בשבת בחוץ ולע"ז כוח שחיטת
פסולת ושחיטת פסולת אינה מוליא מידי אצמכ"ח
לישראל וע"כ ל"ל לכ"נ וזה נכון מאד. אלא דלעיל דף
כ"ב כבתי בשם מרן צבי"ש יו"ד סי' ל"ד דלדעת רש"י

צ"ש נמי דוקא לענין איסור אכילת כוח דמועיל
כיפוך כוונת ונשאר באיסור שאינו זבח אכל לסלק
איסור אצמכ"ח ואיסור נבלת אין נפ"מ בכוונת כלל
וכסדרתי שם בדברים לפי שיטת מרן ומרן כתב כן
לדעת רש"י מ"מ מכ שכתבתי כעת נראה ג"כ נכון ולכן
לא נמנעתי מלכתוב.

תקדושת ע"ז אי הוה מדאורייתא ואי מתירתו שחיטה
פסולה

וברא כי' נלפענ"ד ליכא שיטת רש"י מקושית כחוס'
דרש"י כתב ד"כ מכ חיקן דלעכרו מידי נבילת
ליכא דתקדושת ע"ז מעמאל אפילו באכל וכחוס' כקשו
דצ"ז פ' ר' ישמעאל דף נ"ב משמע דלח כוח אלא
דרבנן וכן צ"ע עור וכרועז וכתבו דכוח רק דחוי' שלא
לפשוט דתקדושת ע"ז כוח דאורייתא.

וגדולה מזו תקשה שכרי רש"י בעלמו צ"ז דף מ"ח ד"כ
ועבר כתב דכך עומאכ דרבנן כוח וקרא
דמייתי אסמכתא בעלמא כוח וגם מייתי מפ' רבי
ישמעאל דף נ"ב שם דכך עומאכ דרבנן ע"ש ולפמ"ש
אחי שפיר דודאי תקדושת ע"ז כשכוח לעלמא גם רש"י
מודכ דאינו אלא מדרבנן ועכ"פ ספיקא כוח ומכ שכתב
רש"י כאן דאפילו לעכרו מידי נבלת ליכא כוונתו כיון
דתקדושת ע"ז מעמאל באכל אי"כ השוחט לע"ז כוונתו
שלא יחיר בשחיטת עומאכ נבלת וגרע מכיפך כוונת
דאינו מעכר מידי נבילת ואחי שפיר שכוח נבלת
ומעמאל דאורייתא ודו"ק.

ברש"י ד"כ אצמכ"ח, לבני נח, ועיין ר"ח ומחירי כאן.
דאף לישראל דאלו קמי שחיטת כוח אכיל מינכ
אבר אפי' כזית בשר גידים ועלמות חייב משום אבר
וכשחט דשחטת כמו נבלת היא ולא מחייב עד דאכל
מינכ כזית בשר ע"ש. ועיין שו"ת רע"א סי' קס"ב ובח'
בארכתי בזה ועיין שו"ת בית שפרים יו"ד סי' קי"ג
ומשנת בעמרמי יו"ד (סי' ק"ט וקי"ג) ועיין לל"ח מכ
שכאריך כאן אי צ"ג אסור לאכול בקדשים ועיין מנ"ח
מלכות י"ד שחלק עליו. ועיין פמ"ג יו"ד סי' כ"ז במשניות
ד"כ קשיא לי. ועיין משנה הלכות ח"ב סי' ל"ג וח"ג סי'
קל"ד.

פרק ביצור צולין

דף ע"ד ע"א

צ"ע שצולין הפסח בשפור של רמון הא אסור לעקור עץ מאב"ר

יחל ואם חלעו בחומץ מותר לאכלו כשכוח חי ומותר לשחות בחומץ שחלעו בו שאין בחומץ מוליא דם וכח כ"כ בפ' כילד צולין (פסחים ע"ד) ובכל' פ' גכ"ג כ"א אומלל דאסמיק כח וחלי' אסור וכו' ונראה שרצונו מפרש אומלל בשר חי ולריך לחלעו בחומץ אם רוצה לאכלו בעינו ובדלל אסמיק כח ואומלל מותרין ומכאן כוליא זכ ויתבאר לפנינו פי' אסמיק ע"כ.

חב"מ כחיה קושית מכר"י בן חביז ז"ל שנראה דברי כרמז"ס סותרים מרישא לסיפא דמשמע דטעמא דבשחלעו בחומץ מותר לאוכלו כשכוח חי הוא משום דסבר דם כאיברים שלא פירש מותר וזכ כיפק ממכ שכתב ברישא דכרואכ לאכול בשר חי מולחו יפכ יפכ ותי' דכרמז"ס סובר נמי דם כאיברים שלא פירש מותר כדמוכח בכוח דחלעיה ואפ"כ כלריך בבשר חי מליח משום דכל בשר שיחחוך יש לחוש שמה כתחיל להתפרד קלח דם מאיברים ולכך לריך מליח ולפיכך לא לריך לכשכות במליח כמו לקדרכ ללא מליח דרך ארעי כמו לללי ללא שבבשר כחי לריך כדחכ יפכ אח"כ ולללי א"ל כדחכ וככ"מ חמכ עליו מדכתב כרמז"ס מולחו יפכ יפכ ומשמע כמו לקדירכ ולא סגי דרך ארעי כמו לללי ולישב דברי כרמז"ס תי' ככ"מ שכוח סובר שדם כאיברים אף שלא פירש אסור אם כח ראווי לפרוש אבל כשחלעו בחומץ מילמח למית ושוב אינו ראווי לפרוש ומש"כ שרי עכ"ל.

פתירה בדברי חב"מ בדין דם האיברים ובדין בשר דאסמיק

ולפענ"ד דברי ככ"מ חמוכים וסותר דברי עזמו מפ"א מכל' שחיעכ כ"כ שכתב כרמז"ס ז"ל דמותר לחחוך כזית בשר ממפרכסת אחר שחיעכ קודם שחלל נפש ומולחו יפכ יפכ ומדיחו יפכ יפכ ומניחו עד שתמות ואח"כ יאכלנו ובקשכ ככ"מ כחי כזית בשר למאי בעי ליכ חי לקדרכ דבעי מליח מאי ומניחו עד שתמות כח ודאי בשיעור מליח ובישול כבר יתח נשמח ואי לאומלל או לללי מאי מולחו יפכ יפכ דקאמר וכח לא בעי מליח י"ל לעולם לאומלל ולללי ואפ"ג דבעלמא לא בעי מליח ככח בעי כיון דמצית כשחיעכ קא חתך ועד שלא חלל נפש שכדס נעקר ממקומו ומחמלך דרך שם ומש"כ קאמר נמי ומולחו יפכ יפכ אח"כ ומעתה קשכ לככ"מ בחרתי חדא שבכמ"א כתב דדעת כרמז"ס דם כאיברים אפ"פ שלא פירש

בנבנא בר שחא ופרש"י נטיעכ בת שנתכ ול"ע כח כל עץ מאכל אסור לקלל דכתיב לא תשחית את עץ וכא"כ כי' מותר לעקור נטיעות בנות שנה כ"כ ברבכ, ולכאורכ עלכ בדעתך דלא אסרו לעקור נטיעות אלא לאחר שעשו כבר פירות אבל נטיעות שעדיין אין עושין פירות מותר לעקור ולפ"ז שפיר כיו יכולים לעקור נטיעות בנות שנה.

נטיעות שעדיין אין עושין פירות אם מותר להשחיתן

אלא דעומד נגדן מש"כ בערך ש"י יו"ד סי' קט"ז נשאלתי אם מותר לעקור נטיעות שעדיין אין עושין פירות. ונ"ל דאסור מדדרש בפ' בגוזל דף ז"א ב' רק עץ אשר חדע כי לא עץ מאכל זכ חילן סרק וכן מבואר ברמז"ס פ"ו ממלכים כ"ט ומדלל מיטע רק חילן סרק ולא מיטע נטיעות שעדיין אין עושין פירות ש"מ דזכ אסור וע' פסקי חוס' מס' פסחים ולכנ"ל לכאורכ ראי' לכיפק.

וחא דקשכ למכ ממעט רק חילן סרק י"ל דככ"ג נטיעות שאין עושין פירות, בכלל כן, דזכ סרק כח. ואדרבך מדמעט בחילן מאכל שכזקין ואינו עושכ ללא דבר מועט משמע דכל שאינו עושכ כלל אינו לריך מיטע ומותר ומ"ש וע"כ דזכ בכלל חילן סרק כח ואינו לריך מיטע כלל וככ"ג קודם שעושכ פירות ול"ע.

עוד י"ל דלא אסרכ חורכ לעקור רק עץ מאכל שנעטכ לשם שיטענו פירות אבל אם נטע נטיעות לכתחילכ ע"מ לכרתן קודם שיטענו פירות ככ"ג לא אסרכ חורכ כיון שמעולם לא היתכ עתידכ להיות עץ מאכל כלל ולפ"ז שפיר עשו כיון דלכתחיל נטעו כחי חילנות בשביל לכורתן לפסח ממילא ליכא איסור של עץ מאכל ול"ע.

בקושית מהר"י בן חביב בסתירת הרמב"ם בחולמו בחומץ

וחגה כרמז"ס פ"ו מכמ"א כ"כ כתב כרואכ לאכול בשר חי מולחו יפכ יפכ ומדיחו יפכ יפכ ואח"כ

חסור ומכ"ע כלריך מליחא יפכ יפכ לאומלא כמו
לבישול ובפ"א מכ"ע בקש לאומלא או לללי מאי מולחו
יפכ יפכ וכל לא בעי מליחא וכשנית מה שחי' משום
שכדס מחמלא דרך שם וכו' כמו בשר דאסמיק ומשמע
דמחלק כרמז"ס בין בשר דאסמיק ללא אסמיק ולעיל
משמע דחינו מפרש דאסמיק שהוא נלרר כדס אלא הוא
מפרש ככ"ג אומלא דאסמיק אחיכב שכאדימכ בחוך
בחומץ פיין כ"כ פ"ו מכמ"א שם כ"ג וכלי חלוק בין
נלרר כדס רש"י הוא דס"ל באומלא דאסמיק ופלא על
רבינו ככ"מ שפירשכ אליבא דרמז"ס.

ישוב לדברי מוה"ר בן חביב בדן דם האצרים לדמב"ס

ונלפענ"ד לישב פי' מוכרי' בן חביב דגס כרמז"ס
ס"ל דם האצרים שלא פירש מותר דכרמז"ס
כתב בכל' יו"ד כי'ד עושכ מדיח כבשר חחלק ואח"כ
מולחו יפכ יפכ ומניחו במלחו כדי כילוך מיל ואח"כ
מדיחו יפכ יפכ עד שינלו המים זכיס ומשליכו מיד
לחוך מים רוחחין אכל לא לפושרין כדי שיחלבן מיד ולא
ינא דם ובכשגות כתב כרמז"ד ז"ל לא שמענו ולא
רחינו מימינו וכל האדמימות שינא אחר מליחא ממנו
חינו אלא חמר בשר וכמחמיר יותר עליו לכביא ראי'
עכ"ל וכתב כ"כ ומ"ש ומשליכו מיד לחוך המים
כרוחחין חלקו עליו ז"ל וכ"כ כרמז"ד וזכ דעת כל
האחרונים ז"ל ואינו מולא בזכ סמך ברור לדברי רבינו
עכ"ל.

ישוב לדברי הרמב"ם בפעולת המלח בבשר

ומעתה נבא לכבין דברי כרמז"ס ז"ל וכו' כך דכוכ
כבר נחלקו הראשונים ז"ל בפעולת המלח בבשר
אי מוליא כל כדס מן כבשר דעת כרמ"כ כד"כ שער
המליחא ביה ג' דאין כל כדס יולא ע"י מליחא וכרמז"א
במשכ"כ דחכ דבריו דכין קיס לכו לרבנן דפלע כל
עיקר דמו האסור וכ"כ בחינוך מלח קמ"ח ועיין משנה
הלכות ח"ד סי' ל"ע ודו"ק. וכנכ דעת כרמז"ס נראה
כדעת כרמ"כ שאינו מוליא כל כדס וכמ"ש בכל' יו"ד
דמשליכו מיד לחוך מים רוחחין כדי שיחלבן מיד ולא ינא
דס ואי מוליא כל כדס מנ"ל עוד דס ע"כ דס"ל דהמלח
חינו מוליא כל כדס וכדעת כרמ"כ כנ"ל. ומעתה אחי
שפיר עמס כרמז"ס דמלריך לאחר מליחא להשליכו
ברוחחין לפמ"ש המכרי' בן לב דדעת כרמז"ס דדס
האצרים שלא פירש מותר מכ"ח ואפ"כ כלריך מליחא
בבשר חי שיש לחוש שמה יפרד קלח דס א"כ במולח
לבישול דס"ל לכרמז"ס דאין המלח מוליא כל כדס אלא
שכנשאר כו"ל דם האצרים שלא פירש שמוחר אמנס

כיון דיבשלנו ודאי שיפרש כדס כנשאר בחיכוכ ויכ"י
דס האצרים שפירש ולכן ס"ל שמיד אחר המליחא
ישליכו לרוחחין דכו"ל ספיקא דאורייתא שמה נשאר
קלח דס וע"י הבישול ודאי שיפרש אכל כשמניחו
ברוחחין יחלע ולא ינא עוד כדס לעולם.

ולפ"ז אחי שפיר ככ"ג ככרמ"כ לאכול בשר חי שכנכ
מולחו יפכ יפכ ומדיחו יפכ יפכ ואח"כ יאכל ולא
כתב כלל שיניחו ברוחחין כמ"ש ככרמ"כ לבשלו ולכאורכ
אמאי יאכלנו כך שמה יפרש כדס ע"י אכילתו אמנס
לכנ"ל אחי נמי שפיר שכרי כדס בעלמו שלא פירש מותר
אלא שאנן חיישינן שמה יפרש אכל כיון שמלחו א"כ לא
כוי אלא ספיקא דרבנן שמה נשאר קלח דס שלא פירש
ואפילו יאכלנו חינו ברור שיפרש ע"י אכילת אומלא דרך
ע"י בישול הוא ודאי שיפרש וא"כ כו"ל ספיקא דרבנן
ושפיר מדיחו יפכ יפכ ואח"כ יאכל אומלא בלי להשליכו
ברוחחין. וכ"ז לשיטת מכרי' בן לב דדס האצרים שלא
פירש דרבנן אפילו לדעת כרמז"ס.

אבל לדברי ככ"מ דכרמז"ס ס"ל דדס האצרים אע"פ
שלא פירש חסור מדאורייתא אס הוא רחוי לפרוש
א"כ במולחו נמי אפילו לאחר הדחכ אחי איכא ספיקא
דאורייתא שמה נשאר דס שלא ינא מחמת מולחו וכרי
הוא דס האצרים שלא פירש שאסור מדאורייתא ורחוי
הוא לפרוש א"כ אחי אמאי יאכל לאחר הדחכ מיד
ישליכו לרוחחין קודם וא"כ לא אפשר לאכול אומלא
וע"כ כמ"ש המכרי' בן לב דגס לכרמז"ס דם האצרים
שלא פירש מותר.

אלא דכל זכ שכנכנו הוא לפי ככנח שאר פוסקים
דלאומלא בעי עכ"פ שיפור מליחא אמנס לפמ"ש
בשם מכריב"ל כנ"ל דלאומלא א"ל שיפור מליחא אלא
מולחו יפכ יפכ ומדיחו יפכ יפכ מיד ככ"ג כ"ע מודו
דבשנח ליכא חיסור למלוח במקדש ואחי שפיר שמלחו
כלוים בביכמ"ק וכנ"ל.

ורמז כמגדל עוז פ"י מכמ"א כ"י"א אמש"כ כרמז"ס
דלאחר מליחא ישליכו ברוחחין כתב דגס דעת
ההלכות גדולות כדעת כרמז"ס ז"ל ושכן משמע
משמעתין בפ' כי'ד לולין (ע"ד ע"ב) דגרסינן אומלא
דאסמיק וכו' הוא וחליכ חסור ומעתה י"ל דזכ
המחלוקת שבין רש"י וככ"ג הוא באמת גס מחלוקת
כרמז"ס וכרמז"ד דככ"ג נמי ס"ל דלאומלא בעי
מליחא וכדעת כרמז"ס ולכן פ"י שמעתין דכלי אומלא
דאסמיק דבבשר חי איירי וכו' ורש"י לשיטתיה דבשר חי
לא בעי מלח ולכן פ"י לאחר ללייתו וכבן.

במתירת דברי דמור בפי' הא' אימצא דאממיק

וידית בזריזות ועדיין כזכמכ מפרכסת כיון דלא צעי
שיכו ודוק.

הא'כ' בשר חי אי בעי מליחה

ובי'שבי' מחזונן עלכ צמחשצתי כרכורי דברים דלצשר
חי לא צעי מליחה כלל ממחנה מנחות פי"א
מ"ז חל (יום כפורים) להיות ערב שבת שפיר של יו"כ
נאכל לערב כצבליים אוכלין אותו כשכוח חי מפני
שדעתן יפכ ולכאורכ היאך היו אוכלין אותו כשכוח חי
לדעת כרמז"ס ז"ל דלאומלא נמי צעי מליחה וכה' אסור
למלוח בשבת אפי"כ דלאומלא לא צעי מליחה ומיכו אחי
מחשכ וביטל מחשכ דכר כרגיש בזה כחוי"ע ז"ל
שכתב ואין צו משום דם האזרים שכוה בל"ת ולוקין
עליו כמ"ס כר"ב צפ"ה דכריחות דחסם בגמ' מוקמינן
לכ דוקא צפריש (עין ראשון לציון) ואפילו לכרמז"ס
דצפ"ו מכמ"א אוסרו בלא מליחה יפכ יפכ אין איסור
מליחה ציו"כ דס"ל אין עבוד באוכלין ואפילו לחוס'
(שבת ע"ה) דס"ל יש עבוד ביינו מדרבנן אסור למלוח
ואין שבות במקדש כ"ס כשא"א לאכלו אלא ע"י כך ולא
יתקיים מצות אכילתן ויבואו לבית הפסול ע"ש ואחי
שפיר דברי כרמז"ס.

איברא דראיתי בל"פ פ"ו מכמ"א הלכך י"ב שכתב
עין כהשגות ועין בכך דפסחים (ד' ע"א)
ע"א) ובכך דמנחות דף ק' ע"א דמבואר חסם דאוכלין
אוחסם חי וזכ ליכא למימר דמולחים אוחסם עין ירושלמי
ריש פ"ג דעירובין דמחלל אמר שם דבשר מליח
מערבין צו ואח"כ צעי שם אי מותר לערב בבשר חי
ומביא רא'י' מכך דמנחות דף ק' וא"כ מוכח דאוכלין
אוחסם בלא מליחה ובפרט למכ שכ' כר"ן ז"ל פ"ה דע"ז
דאיסור מליחה בשבת חייב משום מבשל לר"ע ע"ש ודלא
כמ"ס כר"א ז"ל צס' ק"ה דכיו מולחין אוחסם מחמת
קדשים נראה דס"ל בלחמ דלא היו מולחין ותיובתא
לכרמז"ס ופלא בזה גם על הראצ"ד שלא כתב אלא
שכ"כ גם רב אחאי ולא הביא לעלמו שכן מבואר
בירושלמי גם דברי כחוי"ע כנ"ל לפ"ז נדחו וגם
בפא"י כתב שם מזכ וכוה פלא.

פי' בדברי הירושלמי בשר מליח מערבין בו

ברם לאחר הסליחה מהגאון בעל ז"פ לפענ"ד דברי
כחוי"ע נכונים ואין מדברי ירושלמי רא'י' נגד
כרמז"ס ז"ל דז"ל הירושלמי פ"ג כ"א דעירובין דג
מליח מערבין צו בשר מליח מערבין צו בשר חי מערבין
צו דחנינן כצבליים אוכלין אותו כשכוח חי מפני שדעתן
יפכ ע"כ וכנראה דהגאון בל"פ כי' מפרש בשר מליח

ובמח' שחקש כמכרש"א ז"ל אעור דדבריו סותרים
כנה כצ"ח סוף סי' ס"ז הקשה ג"כ קושיא זו
וז"ל ואחתי איכא למידק למאי שכתב רבינו כיכא
שנחאדם בחליטת דאין לו היתר לקדירה אלא בחתיכה
ומליחה או לללי אפילו בלא חתיכה וכינו כדברי כר"א
שכתב ובהאי אומלא דאסמיק פליגי לעיל ואי חתוכה
ומלחוח אפילו לקדרה ש"ד וקשה דכה' כר"א שגופי'
פירש כחי אומלא דאסמיק דפליגי לעיל בנדרר דס'
מחמת מככ כוח וכיכי מזכ שטרא לצי תרי ות' ד"ל
דכחי ליטנא שכתב כר"א שכתב אומלא דאסמיק
פליגי לעיל כוח מפ' ריב"א שחופס כך עיקר וכר"א
סובר דלענין דינא תרווייכו בלכתא ניכח צין אסמיק
מחמת מככ צין אסמיק מחמת חליטת לקדרה לא שרי
אלא בחתיכה ומליחה וכו' ע"ש ואחי שפיר ודוק.

ובזה כי' נראה נמי לישב עוד דברי מכר"י צן לצ ז"ל
שכתב דמליחה לבשר חי א"ל לשכות במלחו כמו
לקדרה אלא מליחה דרך ארעי כמו לללי אלא שבשר
כחי לריך כדחכ יפכ אח"כ ולללי אינו לריך וככ"מ
הקשה עליו דמולחו יפכ יפכ משמע כמו לקדרה ועין
לח"מ שחי' ג"כ דברי המכריז"ל ולהכ"ל י"ל כיון דס"ל
לכרמז"ס דם האזרים שלא פירש מותר מכ"ת כל
שמלחו מעט וילא מעט דם וכדיחו שוב כו"ל ספיקא
דרבנן שמה לא יפרוש ושפיר אח"כ יאכל ולדעת כצ"י
הקשה למכ כתב כרמז"ס ואח"כ יאכל ולא כתב קודם
וישליכו לרוחחין וק"ל.

ישוב קרשית דב"מ פ"א מה"ש

ולפמ"ש יש לישב קושיא ככ"מ מפ"א מכ"ס שחקש
כחי כזית בשר למאי צעי לה אי לקדרה דצעי
מליחה מאי ומניחו עד שחמות כח ודאי בשיעור מליחה
ובישול כבר יתח נשמחה ואי לאומלא או לללי מאי
מולחו יפכ יפכ ולכאורכ לפי מה שכתבנו צס"ד
דכרמז"ס ס"ל לאומלא נמי מולחו יפכ יפכ כדרא
קושיא ככ"מ לדוכח דאי צעי למולחו לאומלא כשיעור
מליחה קדרה א"כ ודאי בשיעור מליחה כבר יתח
נשמחה שכרי לריך כדחכ ראשונה ומליחה ושיעור מיל
במלח וכדחכ שנייה ואח"כ להשליך ברוחחין ודאי בזמן
הזה חמות כזכמכ וכקושיא ככ"מ לשיעוריה אכל לפ"מ
שכתב מכר"י צן לצ מיושבת קושיא ככ"מ דלאומלא כרי
די במולחו יפכ יפכ ומדיחו יפכ יפכ וא"ל לשכות
במלחו כלל, וככ"ג ודאי אפשר שעדיין לא חמות ולכן
שפיר כתב כרמז"ס מולחו יפכ יפכ ומדיחו יפכ יפכ
ומניחו עד שחמות ואח"כ יאכלו שכרי אפשר ימלח

מערבין זו כיינו שנמלח לכוליא כדס ובשר חי כיינו
שלא נמלח לכוליא כדס ממנו חבל לפעניד כפי'
צירושלמי הוא בשר מליח כלומר שנמלח במלח עד
שנעשכ רחוי לאכילת כמו דג מליח שנסמוך שם וכיינו
שנחשבל ע"י כמלח ורחוי לאכול ובזכ מערבין וכוסף
דלא מיבעיא בשר מלוח שרחוי לאכול חלא אפילו בשר
חי שאינו רחוי לאכול מחמת שכוח חי מ"מ מערבין זו
משום דרחוי לאומלח חבל צירושלמי לא מיירי כאן כלל
מדין מליח לאומלח וכיוצא בו דלא נחית לזכ כלל
עכשיו חלא לענין מכ שרחוי לאכילת בעלם או לא וזכ
לפעניד ברור מאד.

גם מכ שכניח וצפרע למכ שכ' כר"ן דחיסור מליח
בשבת חייב משום מבשל לכ"ע נמי קשכ דמאי מייחי
מכר"ן לכרמז"ס ואדרבא כרמז"ס לשיעתיכ דליכא
עיבוד באוכלין וכמ"ש בחי"ט כנ"ל ונ"ע. וגם בזכ
לכאורכ כרי רק כשמלחו לדרך או כעין זכ הוא דחייב
לחד מ"ד בשבת חבל אם מלחו רק כדי שיעור לקדרכ
וכודה אינו חייב לכ"ע ונ"ע.

בדין חם מקצתו חם כולו, ומחלוקות אם הכלי משתי
חתיכות

שם בגמ' אמרו לו חם מקלחו חם כולו. עיין ש"ך יו"ד
סי' קכ"א סק"י דבחוס שפ"י כאור אמרינן
חם מקלחו חם כולו במחבת, ועיין ח"ס ח"ח סי' ק"ל
ובח"מ סי' ר"ו ועיין יו"ד סי' נ"ב ובחוו"ד שם סקע"ז
ובפמ"ג סי' נ"ד במש"ז סק"א ודו"ק.

והנה בשני כלים נוגעים זכ בזכ ואפילו מכודקים יחד
לא אמרינן דכבולע עובר מזכ לזכ ואפילו
בקדרות דקים מן הדקים ואלו בכלי אחת אפילו עככ
כרצכ אמרינן שכבולע מתפשט ועובר בכל ככלי מעבר
לעבר ונאסרכ כל ככלי ונ"ל משום דאור כ"ש מפסיק
וא"ל לכדק כלי מחכת באופן שיכיו אחד ממש ובאמת
נראה דבזכ נחלקו לענין ידות כללים שאם כיו מכללי
ממש בעי כיד נמי כנעלכ ואם כידית מחוברת לכללי
עיין בגכות רע"א ח"ח סי' תנ"א מג"א סקכ"ד דכידות
מסתמא אינס גוש אחד עם ככלי, חלא שנחכרו
ביחידות ע"ש.

ואולם לגבי חם מקלחו חם כולו נחלקו בדבר דתש'
כרדכ"ז ח"ו סי' ז' אלפים ש"ח כתב דבמקום
דאמרינן חם מקלחו חם כולו במחכת הוא אפי' בכלים
כעשויים משני חתיכות ומחברים במסמרים, ואמנם
כח"ס ז"ל ח"ח סי' ק"ל כתב דשני כלים כמכודקים
כדק כיעב בכל אופן ואעפ"כ אי אפשר לכדקס ממש וזכ

גורם שלא תחפשט כבולע וכבר תמכ בתל חלפיות
כגר"ד קאעלצורג שנת חרע"ג מדברי כרדכ"ז כנ"ל ע"ש
ועיין גם עויו"ד סי' קכ"א בשם כרשכ"א דיד ככלי
נאסר משום דמחבר לכלי כרי דע"י כחבור בולע כל
ככלי ואפילו אינס מעשכ אחת, ומיכו לדעת מרן כח"ס
נריך לחלק בין חם מקלחו לבליעכ דכחוס עובר ע"י
חבור ממקום למקום חבל לבולע אינו בולע וכוא מלחא
דמסחבר דלפעפכ בכלי ע"י חבור שכוני שמחברס יחד
זכ חלל זכ ואפילו לא עכעי כחוס מפעפכ שכחוס הוא
בלחי גושי וכרגשי לא כן חיסור שכוא גוש אינו מפעפכ
בכלי שמורכבת בכרככ שכונית ולא עכעית ודו"ק.
ועיין שו"ת מכרש"ס ח"ג סי' קי"ב ולבושי מרדכי
מכדח"ל ח"ח סי' מ"ג ובליקועי כלכות מכ שכאריך
שם.

האם שנתחך אי נפסל

תוס' ד"כ נחקר, חתכו ונתנו ע"ג גחלים רבי אומר
אומר איני שזכ ללי אש משמע חתכו לגמרי, מיכו
רש"י פי' לקמן חתכו שלא כבדילו וכו', עיין מאירי כאן
שס"ל שכפסח נפסל אם חתכו וכוא כפי' רש"י חבל
כרמז"ס ע"י כ"א מכק"פ כתב חתכו חתיכות חתיכות
כשר ע"ש.

דף ע"ד ע"ב

אומצא דאסמיק פי' רבינו הבה"ג דבבשר חי מיירי

תנאי אומלח דאסמיק חלייכ אסור לא אסמיק חלייכ
שרי. ופרש"י לא גרים הוא וחלייכ ורצ אחא קאמר
לכ ומודי דחלייכ אסור וכחוס' ד"כ אסמיק כקשו עליו
דכיכי דמי אי נללכ בשר כל לרכו אף כמוכל מותר דלא
גרע ממלחכ ואי לא נללכ כל לרכו אמאי בשר מותר
דאע"ג דסם כאצרים שרי כיכי דאסמיק אסור וע"כ
לריכין לחלק בין אסמיק ללא אסמיק וחי' ר"י כמו שפי'
כריצ"א בשם ככ"ג דבבשר חי איירי ומככ הוא
כשנותנים בשר חי לחוך כחומץ ואינו שוככ בחוכו לא
מפליע מידי ונלמח כדס בחוך כבשר וככל מותר דאכתי
לא פירש כדס וכי שוככ בחוכו עד דאסמיק נעקר ממנו
כדס ונפלע לחוכו וכו' ע"ש.

צ"ע דבבשר חי דו"ל דם האברים שלא פירש ומותר

וי"ל לפי' כככ"ג דבבשר חי מיירי למכ נכגו לכניחו
לחוך כחומץ וכלא בשר חי מותר בכל אופן דכול'
דס כאצרים שלא פירש. ולאחר שפירש כא קאמר וכי
שוככ בחוכו עד דאסמיק נעקר כדס וכו'. וכמכרש"א

חלק עליו דלא אמרין שפסק כח כמלח אלא כיכא
שפליע דם ועשכ מעשכ ע"ש באריכות, ולכאורכ
מכאן ראי' לדבריו דבחלה נמי שכוה עושכ פעולכ
מעשכ חליעכ ומחלקין בין כוחלש מחליו ונחלקל
עממו אחי מוליא דם שעדיין כחו בקרבו ובין כיכא
דליחא לקיובא שכלעו ללי כראשון וק"ל.

חילוק בין אבר שנתחמם מכח אש ובין נרתח בקרקע

לאפוקי אבר מעיקרו וכו', משמע דיש חלוק בין אבר
שנתחמם ע"י אש דזכ מקרי באש חשרף ובין
נחתמם ע"י דבר אחר כגון ע"י חמכ או ניקח רוחח מן
הקרקע או עבד אחר, ולכאורכ לפ"ז יש לומר דבחלה של
מחכה שנתחמם ע"י אש כו"ל דין גחלה של אש ממש
לענין שבת ושאר דברים דכאיסור שלכס בא ע"י אש,
ואם מוליאן אותו מן הקרקע רוחח או נחתמם ע"י דבר
אחר בלא חולדות אש אין לו דין גחלה של אש, ועיין שבת
קל"ד ואין ממחקין את החרדל בגחלה ופקשו וכו' חניא
ממחקין וחי' לא קשיא כאן בגחלה של עץ כאן בגחלה
של מחכה ועיין רמב"ם פ"ד מכיו"ע ועיין עוש"ע סי'
חקי' וי"ל.

דף ע"ז ע"א

קמ"ל דראש חודש איקרי מועד, עיין ע"א
סי' חי"ע ד"צ חדשים היו ראשי חדשים יום
עוב ל"צ שבטים כיון שחטאו בעגל נעלו מהם ונחטו
לנשים ועיין ע"ז ומג"א שם, ועיין ע"א חגיגה דבזמן
הבית בר"ה לאחר הקרבת קרבן מוסף היו כולם אסורים
במלאכה ועיין חוס' ר' פ' מקום שנכנסו בשם כירושלמי
ודברי כע"א ל"ע.

אמר מפסיק בין כבש למזבח דאורייתא או דרבנן

חוס' ד"כ אויר קטן בלא אויר נמי כי' יכול לקיים מצות
זריקה אלא לכך כי' אויר שע"י כך יזכור לזרוק
ע"כ. נראה דס"ל דאויר לא כי' מדאורייתא ומיכו
ברש"י פי' לול אויר יש וכו' וכמסדר את האברים עומד
על כבש וזורקן על מערכת העלים לקיים מצות זריקה
משמע דברי מקיים מצות זריקה ע"י אויר ובמאירי כתב
כך למדו מפי השמועה ועשיית פולחן כבש וכדם מה
דם בזריקה אף בשר בזריקה ואויר מופע כי' מפסיק
בין כבש למזבח כדי לקיים באיברי עולת מצות זריקה.

וחצת בשו"ת חכ"ל סי' קנ"ג חמכ על דברי חוס' כאלו
דנעלמכ מינייכו גמ' מפורשת זבחים דף ס"ב
ע"ב וליינו עליו בגליון הש"ס וכגכות מכר"צ רנשבורג
כאן. ועיין יד דוד (זינלכיים).

ז"ל בקשכ לפי' חוס' דלמא חכ"ג מיירי כפרש"י
ואפ"כ חלייכ אסור דשאני כיכא דאסמיק דמפליע עפי
ע"ש וכן יש לדקדק מה שפי' בסמוך דאסמיק חיינו
דאיסחכי ודלא אסמיק דלא איסחכי אחי לא פירשו
כפשטא ולפענ"ד לכוס"ף ביאור בקושיחו שכרי בסמוך
שם בד"כ וחימכ כחצו למכ יכא מותר אפי"ג דם
האברים שרי כיכי דאסמיק אסור דכא אליבא דמ"ד
גומרי מלמח למחי אסור על כרחיך לריכין לחלק דאסור
משום דאסמיק וע"י חתיכא חי אפשר שיכא יולא כולו
ע"ש ומשמע לכאורכ דמפרשי דאסמיק ודלא אסמיק
שנלר כדס ולבסוף דבריכס פי' אסמיק איסחכי ול"ע,
ועיין כעין קושיא זו בקשכ במכרש"א ארבינו בעור
ציו"ד סי' ס"ז דבכיהא דאסמיק חתוכי ומלחכי כו'
דלעיל פי' ברש"י דחיינו שנלר כדס ע"י מככ וככא
באסמיק כוא וחלה אסור פי' כדברי חוס' דאיסחכי
ע"ש ול"ע, ועיין נימוקי בגרי"צ שם.

פעולת החומץ אי צומחת הדם אי מפליגתו

איברא דלאחר כעיון נראה דשבוש כוא ודברי רבינו
בכ"ג מחפרשים בריוח וכו' דס"ל לרבינו
דכשנותנים בשר חי לחוך חומץ אז חומץ נכנס מיד
ופועל ללמות כדס בחוך כבשר וכלל מותר ושוב אפי'
יבשל לא ילא כדס שיכא נקרא דם אברים שפירש אלא
נעשכ חלק מכבשר ובכלל דם האברים שלא פירש אבל
אם נותנים בשר חי לחוך חומץ ומשככ בחוכו כבשר
עד דאסמיק כלומר שכחומץ אסמיק ונראה כאלו, זכ
סימן שכחומץ במקום לפעול ללמות כדס כבשר פעל
הכיפוך שברחית כדס ונעקר ממקומו ע"י חוזק חומץ
ופירש כדס וילא לחוך חומץ, וז"ל דכחומץ יש לו שחי
פעולות או זכ או זכ.

ויותר נראה בדיוק לשון רבינו בכ"ג ומנכג כוא וכו'
ונלמח כדס וכלל מותר דאכתי לא פירש כדס וכי
שוככ בחוכו עד דאסמיק נעקר כדס ונפלע לחוכו וא"כ
נאסר חומץ וגם כבשר ע"ש. נמלא דככי פי' אם לא
שככ בחוכו לא מפליע מידי ונלמח וכלל מותר כלומר
כבשר וכחומץ חרויכו מותרין ומיכו אם חניח חומץ
עד אסמיק נעקר ממקומו כדס ונפלע לחוכו ואז כוא
וחלייכ אסור כלומר דכבשר וכחומץ נאסרו חרויכו
דכן כוא עבד חומץ דכל שאינו משככ זו כבשר כוא
לומח כדס ואם ששככ כרצח מרכך כבשר ומוליא כדס
ונאסר וק"ל.

דף ע"ח ע"א

חתם איחכי לקיובא דפירי צעיניכ, ככא ליחא וכו'.
עיין חכ"ד סי' קנ"ע ובש"ך יו"ד סי' ל"א סקיי"א

כפסח נשחט אלא בג' כחות דכתיב קבל ועדכ וישראל, ולע"ק.

בחדשא דשמיא יומא דבעלים, דא בני חבורה זריזין
הן

גורדח שמה יעמאז כבעלים, ל"ע כה אמרינן בני חבורה
זריזין כן וא"כ ודאי יזכרו גם בעומאכ ולא
יעמאז ואמאי נגזור ככ"ג ועיין לקמן פ"כ ע"א מ"ע
בני חבורה זריזין כן ואולי מכ"ע פרש"י גזירכ שמה
לשכ אחרת יעמאז ליבור אחר זריקכ ולכאורכ למכ לא
קאמר יעמאז בעליו וכמ"ש בר"ח כאן לכדיח ול"ל דעל
יחידים לא חששו דידעו דיחיד נדחכ ואינו אוכל בעומאכ
אבל בליבור כיון דאכלי בעומאכ יאמרו אשחקד לא
נעמאזו ואכלנו וכו'. וכגס דבמילתא דלא שכיחא לא
גזרו רבנן מ"מ לא ידענו בגזירה חכמים כלום, וכבר
כתבו כחוס' רי"ד דכמכ גזירות גזרו מכ שלדעתינו
אינו כגון מפני מראית בעין בכמכ מקומות גזרו וכן
מלינו שגזרו תקיעה שופר בשבת משום שמה ימלא אדם
נדיר באיזכ מקום שיכיר לו שופר ולא ידע לחקוע
ויעצירו ד"א בר"כ וכן קריאת כמגילכ ונעילת לולב
ופעמים לא גזרו.

דף ע"ח ע"א

ישוב לקשיית גהש"ס מפרש"י אפי' ממאין יחידין

במשנה נעמא קבל או רובו או שכיו ככונים עמאים
ובקבל עכורים יעשו בעומאכ. ופרש"י ואפי'
עמאין יחידין דהא פסח דטכורין גופיכ בעומאכ אחי
משום ככונים ובחוס' בקשו דכרי יכולין ליזכר שלא
יגעו בצשר, ותי' כיון דאישתראי עומאכ אימורים
אישתראי נמי עומאכ צשר וחמכ כגרע"א בגכש"ס דהא
אין הכיחר מלד עומאכ צשר שכוה צלאו רק משום
דעומאכ גברא דכוה צכרנ וא"כ לא חלי כלל ביכולים
ליזכר בנגיעה צשר אס לא ואף אס זר ישחוט מ"מ
כזריקכ מחעציד בעומאכ כגוף שכוה צכרנ. ובגליון
כש"ס שלי מלאחי ליון לרי"א חצר שכתב אפרש"י
במשנה ואפילו עמאין יחידין דזכ שייך לקמן בגמ' נראה
לכאורכ נמי כעסם צזכ דכיון דהכיחר כוה ככונים
מ"ש יחידין מהקבל כולו ודו"ק.

ואשר נלפענ"ד לישב דגרע"א ז"ל פי' מכ דחנן
במחני' יעשו בעומאכ קאי על ככונים כלומר
שכוחר לככונים לעשות בקרבן פסח בעומאכ וע"ז שפיר
פריך כגרע"א מאי נפ"מ אי יכולים ליזכר בנגיעה צשר
או לא בלא הכיחר כוה צכזיל כככונים ועליכס נאמר
יעשו בעומאכ.

ונלפענ"ד לישב דברי רבותינו בעלי כחוס' אשר מפיכס
אנו חיים דגרסינן כחוס' שאל רבי שמעון בן
יוסי בן לקוניא אח ר' יוסי אומר כי' ר"ש בן יוחי אומר
אזיר יש בין ככס למצנח אחר לו ואחכ אי אחכ אומר
כן וכלא כבר נאמר ועשית עולותיך ככשר וכדס מכ דס
בזריקכ אף צשר בזריקכ אחר לו שאני אומר עומד צלד
מערככ וזורק ח"ל כשכוה זורק למערככ דלוקכ כוה
זורק או למערככ שאניכ דלוקכ כוה זורק כוי אומר
למערככ דלוקכ כוה זורק כחוס' משום דלא אפשר רב
פפא אחר כי דס מכ דס אזיר קרקע מפסיקו אף צשר
אזיר קרקע מפסיקו וכחכ כחכ"ל כחוס' משום דלא
איפשר פירש וא"כ למכ לי קרא, אפי"כ קרא אחא
לאשמעינן דיש אזיר כדפרש"י וכרי דלשחי כלשונות
צזכ"כ כוה שיכא אזיר קרקע מפסיקו ול"ע ע"ש.

ישוב לקשיית החכ"צ ע"ד התוס' דאזיר ל"ה דאורייתא

ולפענ"ד לולי דברי בגאון חכ"ל ז"ל כי' נראה דכחוס'
מפרשים קושיית בגמ' באופן אחר וכוה
דכששאל ליכ ואחכ אי אחכ אומר כן וכלא כבר נאמר
וכו' ח"ל שאני אומר עומד צלד מערככ וזורק כלומר
ודאי כקרא כדקאמרנ דצעי זריקכ מיכו אין לנו ראי'
דצעי אזיר שכרי אפשר לזרוק על כמערככ ובצכ יולא
וע"ז בקשכ ליכ דזריקכ זו משום דלא אפשר בענין אחר
כוה וא"כ ע"כ דלא לריך קרא על זריקכ זו וע"כ לרבות
זריקכ אחרת אחי.

אלא דאכתי יש לדייק דכי נמי אחי לדייק זריקכ אחרת
מגלן דצעי אזיר אפשר שככ"ג יזרוק מן כככס
אבל צלי אזיר שכרי פיקר פירכא של ר' יוסי ביחכ
משום דלא אפשר כלומר דע"כ כוה זורק ולא פריך ליכ
דליכא אזיר ואי נימא דאזיר לעכב כוה מקרא כו"ל
לכקשות כחוס' משום דליכא אזיר ומדפרכיכ כחוס' משום
דלא אפשר משמע דאילו כי' מליאות ואפשרות צלי
זריקכ כי' יולא צזכ ידי זריקכ אף דליכא אזיר וע"כ
דאס כי' זרקו צלי אזיר נמי יולא מכ"ח ואלו לא כי'
אזיר בין כככס וכי' זרקו כי' יולא צו דכחורכ לא
כקפידכ רק על זריקכ וכיון דכזריקכ שכוה זורק על
כמערככ לאו מרבויה כוה ח"כ כקרא אחי לרבות
זריקכ אחרת ומאי ניכו מן כככס ולמצנח אבל אכתי
מני"ל דצעי אזיר ולזכ כחכוס' דאזיר לא כוי אלא
לכיכר דאס לא יכי' אזיר לא יזכור לזרוק אבל ללאת יולא
בזריקכ אס לא כי' אזיר אליבא דח"ק כנלפענ"ד לישב
דברי רבותינו בעלי חוס' ז"ל.

דף ע"ח ע"ב

דתניא ר"ג אומר מניין וכו' עיין לעיל דף ס"ד ב' אין

אמנם רש"י וחוס' נראה דנזו מפ"י זכ וס"ל דכאי יעשו צעומאח קאי אקבל כולו כלומר כמו נעמא קבל או רובו יעשו צעומאח דקאי אקבל ככ"ג שאם היו ככונים עמאים והקבל עכורים נמי יעשו הקבל צעומאח וכוונת המשנה ציעשו קאי אקבל שיעשו צעומאח ולא אחיחר לכונים ולפ"ז אחי שפיר מאד קושיא בחוס' דלכאורכ קשיא לכו דלמכ יעשו הקבל צעומאח הא אפשר ליזכר שלא יגעו ככונים בצער וכגון שיכא זר שוחט או שיכא שוחט צסכין ארוך ואחאי יעשו הקבל צעומאח הא אפשר שלא יעמאו ככונים ולא יגעו בצער וע"ז חירלו כיון דאישחראי עומאח אימורים וכו' ואחי שפיר קושיא בגרע"א ז"ל.

ולפ"ז מיושבת נמי שיעת רש"י ז"ל, דרש"י נמי פי' יעשו צעומאח כלומר כל הקבל יעשו צעומאח אלא דלא חימא כיון דכל הקבל עכור אף שככונים עמאין יעשו בעכרכ וככו"א דחוס' וא"כ עמאין יחידין לא יעשו דכא כן פעורים וכל הקבל חייבין ולריכין לכביא בעכרכ דוקא כיון דרוב הקבל עכורין קמ"ל דאפילו עמאין יחידין דכא פסח דעכורים גופיכ צעומאח אחי משום ככונים ושפיר קמפרש רש"י צמחני' ואפילו עמאין יחידין ועיין רש"ש שם ולפענ"ד כמ"ש.

שחיטת קרבן אי בעי כלי שרת

ל"ש אלא שנעמא הסכין. עיין חולין דף ג' ע"א ובחוס' שם ובקרומית של קנכ ועיין מאירי כאן וחולין כנ"ל, ובשו"ת בית ילחק יו"ד סי' ו' אות י"ג שדייק מדברי חוס' כאן ד"כ צעומאח אי"נ יאחזו הסכין בפשוטי כלי עץ ולא כחצו שישחוט בפשוטי כלי עץ נראה דס"ל דלשחיטת קדשים צעי כלי שרת וכ"כ חוס' פסחים סי' ו' וברמז"ם פסק פ"ד ממעילכ כ"ז דלכחילכ צעי כלי שרת ובדיעבד כשר צסכין חולין, וילא לחלק ככ"י כנ"ל בין פסח לשאר קדשים ע"ש ועיין ס' צרכה הזבח זבחים ב' ובחק נתן שם צסס חז"נ ומשמע לכאורכ דאין לחלק כחילוק ככ"י וגם אין לחלק בין פסח לחטאת ובח' בארכתח קלח וד"ל.

נעמא הסכין ערשין ק"מ במומאח

ת"ד כרי שכיו ישראל עמאין וככונים וכלי שרת עכורין או שכיו ישראל עכורין וככונים וכלי שרת עמאין ואפילו ישראל וככונים עכורין וכלי שרת עמאין יעשו צעומאח שאין קרבן ליבור חלוק אמר רב חסדא לא שנו אלא שנעמא הסכין צעמא מח וכו' וקא מעמא לגברא דמעיקרא כי מיחעביד צעומאח כגוף דכרת קא מיחעביד אצל נעמא הסכין צעומאח שרץ דבשר הוא

דמעמא וכו' עכורין עביד עמאין לא עביד. וכנכ מדאמרו ואפילו שכיו ישראל וככונים עכורין וכלי שרת עמאין יעשו צעומאח וקא מוקים לה רב חסדא צסכין כלומר דכני כלי שרת חיינו שנעמא צסכין צעומאח מח מצוחר דס"ל דסכין כלי שרת הוא וצעי כלי שרת לשחיטת קדשים וכן נראה לכאורכ מדברי חוס' ד"כ צעומאח שחקשו וא"ת ישחט צסכין ארוככ ולא ילערך ליכנס בעזרה אי נמי יאחזו צסכין בפשוטי כלי עץ וישחוט ולכאורכ אחאי לא הקשו נמי או שישחוט בקרומית של קנכ נראה לכאורכ דס"ל דצעי כלי שרת ובקשו כראשונים ז"ל דצפ"ק דחולין דף ג' צענין עמא צמוקדשין חי' ואי צעית אימא לעולם דאיצמי צמח וכגון שצדק קרומית של קנכ ושחט צכ וכו' ומצוחר דמוקדשין לא צעי כלי שרת. גם דדברי חוס' יס לבקשו דנראה דצריכס כסותרין דחולין נראה דס"ל דצמוקדשים לא צעי אלא כלי ולא צעי כלי שרת וככא נראה דס"ל דצעי כלי שרת.

אין אמר דבחוס' כרש"א כאן כביא ב' קושיות שחקשו בחוס' כאן וכוסף אי נמי שישחוט בקרומית של קנכ, וי"ל דזכ נמי כונת חוס' אלא דבחוס' חולין פי' דבקרומית נמי כגס דלא כוי כלי שרת מ"מ כלי צעי ומחקנו לקרומית לכיות כלי וא"כ כיון דמחקנו לכיות כלי מקבל עומאח נמי וא"כ ממילא כוי נמי כלי עמא וא"כ שוב אין נפ"מ בין סכין של צרזל לסכין של קנכ דתרוייכו מעמאין הכשר ולכן כחצו רק חקנכ בפשוטי כלי עץ וכצנ אמנס לעיל דף ס"ו ע"א ד"כ חוחצ לו צלמרו כחצו בחוס' לכדיא דצעי כלי שרת ול"ע.

חידוש הבי"צ דדוקא שחיטת פסח בעי כלי שרת

וראיתי בשו"ת בית ילחק יו"ד סי' ו' אות י"ג שילא לחדש דבר חדש דצכל קדשים לא צעי כלי שרת צשחיטת אצל פסח צעי כלי שרת וכעטס דצכל קדשים צעינן לשמכ ומ"מ צסחמא מכני כדאמרינן ריש זבחים ומש"כ חטאת ששחטו לשם חולין כשרכ משום דאמרינן דל כוונכ כו"ל סחמא אצל צפסח דכתצ כרמז"ס צפע"ו מפסכ"מ כי"א דאף צשחט לשם חולין פסול משום דכתיב ואמרתם זבח פסח לד' דצעי זביחכ לשם כ' וכפי כנראה סחמא פסול צפסח וכיון דצעי שישחוט צפירוש לשם פסח י"ל דצעי ג"כ שיקדש צכלי שרת מכ"ע ע"ש.

ולפום ריבעת כ' נראה קלח ראי' דברמז"ם פ"ד מכל' מעכ"ק כלי יו"ד כתצ כל כזבחים לריך כעובד שחכי' מחשבתו לשם כזבח וכו' ואם שחט ועבד שאר עבודות סחם ולא חשב כלל צעולכ וצשלמים כרי

פסח וחמצות תרומתו פתמן לשמן

ועוד זו שלישי' דכזרחה הזבח זבחים בדף ב' בחום' ד"כ הא לשם פסח וסחמא כשר כחז וז"ל מבואר מזה דאף בפסח וסחמא כשר ולכדיא מסקינן כך בסוגיא ממחני' דלשם ששכ דברים הזבח זבחה שריי קאי אסחמא שחנאי ב"ד כי' בסחמא כי כיכי דלא לימו שלא לשמו וא"כ מ"ש כרמז"ס דין ו' וז"ל ואם שחט וכו' ולא חישב כלל בעולה ושלמים וכו' ז"ל דלרבותא כחז עולה ושלמים דסד"א דבכה אפילו ר"י מודה דלכתחילה צפי שיפרש לכדיא לשם עולה ולשם שלמים ובאם שחטו בסחמא יעלו ולא ירדו וכו' קמ"ל כרמז"ס דאף בעולה ושלמים קאמר ר"י דבסחמא כשרים וא"ל לכתחילה לשחוט בפירוש לשמך וסחמא אכ"מ שביין דברי כרמז"ס בפשטן וח"ו לחשוד לכמאור בגדול כרמז"ס בזה וכ"כ בלח"מ על כרמז"ס שם א"כ מבואר דבאמת דעת כרמז"ס נמי דסחמא ופסח תרומתו סחמא לשמן וכשר ודלא ככ"מ וכחז"ל.

חמצות ששחמה לשם חולין אי הוי כפתמא

וראיתי בחק נחן שפקשכ לכחז"ל כי"ל מה שרצב לדמות סחמא ששחט לשם חולין לסחמא משום דל חולין מככה כו"ל סחמא כאי סברא לא קיימא במסקנא אלא עמא הוא משום דכחז וכו' ועוד קשכ הרי כדדיא כחז בשילכי פ' ב"ש מחלק גבי סחמא בין סחמא לשם חולין דבסחמא כשרים ומרלין, ולשם חולין כשר ואינו מרצב דליחא כחם אמר רב יכודכ אמר רב סחמא ששחט לשם עולה פסולכ לשם חולין כשרים מ"ע דרב ולא יחללו אח קדשי מחוך רבא אמר רבי יוסי אף מי שלא כי' בלבו לשם א' מכל אלו כשר שכוה חנאי ב"ד עמא שלא כי' בלבו הא לשם חולין פסול א"ל אביי דילמא לא כי' בלבו כלל כשר ומרצב הא כי' בלבו לשם חולין כשר ואינו מרצב ע"כ הא קמן דבסחמא כשר ומרצב ע"ש מבואר נמי ראי' לכו"ז.

אלא דמכ שכח כחז"ל גלדעת כרמז"ס סחמא ופסח אס שחטן לשם חולין כשרים ולא עלו לשם חובכ כמ"ש בפע"ו מהפסכ"מ וכו' וכלל פסח עם סחמא דתרוויכו כשרים אס שחטן לשם חולין וכחק"ג לא כשיג עליו בזה ובאמת כי כרמז"ס שם מפורש ככ"ד דסחמא ששחט לשם חולין הרי זו כשרה ולא פלחכ לבעלים אכל גבי פסח שם כבי"א כחז דכפסח ששחטן לשם חולין פסול שנאמר ואמרסם זבח פסח הוא ומבואר דפסח כששחטו אפילו לשם חולין פסול ודלא ככחז"ל וכחק"ג דכלל לתרוויכו כדדי וז"ע.

כן כשרים ועלו לבעלים וסחמא ככ"מ שם דבגמ' דייק עמא דלא לשמן הא סחמא עלו לבעלים לשם חובכ אלא סחמא נמי כלשמן דמי וא"כ יש לחמוכ על רבינו למכ כחז בעולה ובעלמים וכו' דמשמע דדוקא כי עלו לבעלים לשם חובכ ולא סחמא ופסח וכו' ליחא דכולכו סחמן כלשמן דמי ועלו לבעלים לשם חובכ ע"ש ולפ"ז עכ"פ נראה דכרמז"ס ס"ל דפסח לא עלו לשם חובכ בסחמא ונחחזקו דברי בבית יצחק כנ"ל. וכן כחז בס' חזון נחום דף א' שדעת כרמז"ס דעולה ושלמים דוקא סחמא עלו לשם חובכ וכן אס שחטן לשם חולין עלו לשם חובכ כדליחא ב"ש"ס דל חולין מככה כו"ל סחמא אכל סחמא ופסח אס שחטו לשם חולין כשרים ולא עלו לשם חובכ כמ"ש בפע"ו מכלי פסולי המוקדשים משום דל חולין כוו לכו סחמא וכשרים ולא עלו וכו' ועמא דמילחא דסחמא ופסח דקפיד בכו רחמנא דלא לשמן ליכוו פסולים כלכך סחמא אפע"י דכשרים אינם פולים כביאו בס' חק נחן ע"ש.

תמידה על דברת הבית יצחק הג"ל

אמנם לאחר הכחזונות אדרבא ראי' לכיפוך חדא דאפילו לפי דעת ככ"מ וכחז"ל בדברי כרמז"ס עכ"פ פסח וסחמא כדדי ניכו וסחמא נמי פסול בסחמא וכו' בזה כחז בבית יצחק דסחמא סחמא מכני אפילו אליבא דכרמז"ס מדאמרו בגמ' סחמא ששחטו לשם חולין כשירכ ואמרין בגמ' דל כונכ כו"ל סחמא וא"כ ל"ל דלריך סכין כלי שרת משום דכלי שרת מקדש דברי חין כלי שרת מקדש אלא לדעת ע"ש א"כ ס"ל עכ"פ דסחמא סחמא כשר ובפסח הוא סחמא פסול וכו' דעת ככ"מ דגם דסחמא לא מכני לכרמז"ס סחמא וא"כ ע"כ דאי נימא דלגבי סחמא עכ"פ מש"כ כרמז"ס בפ"ד מהמעכ"ק עולה ושלמים לאו דוקא א"כ גם לענין פסח לאו דוקא דמאן פלגינכו מדיוק זה עכ"פ נראה דאין מחלק ביניכו שכן דייק בבית יצחק בעלמו.

שנית דנראה לכאורה גמ' מפורשת בפ' תמיד נשחט דף ס' ע"ב אמר רבא פסח ששחטו בשאר ימות השנה לשמו ושלא לשמו כשר דהא סחמו לשמו קאי וכו' וא"ל ר"א בר אבבה לרבא דילמא שאני כיכא דאמר מביכא דלא אמר דהא לאוכליו ושלא לאוכליו כשר וכל כיכא דשחיע ליה שלא לאוכליו לחודיה פסול ואמאי הא סחמא לאוכליו קאי וכו' וא"ל מידי איריא בשלמא כחם כמכ דלא עקר ליה דשחיע סחמא לשמו ודאי לשמו קאי אלא ככה סחמא לאוכליו קאי וכו' ופרש"י מי דמי סחמא דלאוכליו לסחמא דלשמו דחילפינכו מהדדי כחם סחמא דלשמו אלים עוצא דלא איעקר ליה שם פסח מיניכ סחמא לשמו קאי וכו' מבואר דפסח נמי סחמו לשמו קאי ודלא ככבית יצחק.

ברש"י פוסק דסבין דה"י כ"ש ובשיטת רבינו אפרים

ורביעי בקודש דבגמ' סופק י"ד ע"כ כחצו וז"ל ונוחו לחוך כלי שרת ומקדשו בכלי למכ לי כה קדש כחדא זימנא ומשני מידי דכוכ דס' אפי"ג דקדישתי סבין צלואר כבמכ דדר מקדיש ליכ בכלי שרת ככא נמי לא שנה ופרש"י סבין כוי כלי שרת דחניא (יומא י"ב) כל הכלים שעשה משכ משיחון מקדשון מכלון ואילן עבודתן מחנכתן ע"כ. כוכ נראה דאכל קדשים קאי דסבין מקדשן משום דכ"ל כלי שרת ולא מחלק בין פסח לשאר קרבן ועיין חוס' שאנן שם וז"ל משמע מככא דכסבין כוי קדוש וק' מככא דפ"ק דחולין דקאמר כגון שדק בקרומית של קנכ וככא אמר דלריך שיכא קדוש וקרומית לא כוי קדוש וי"ל דככא דכחם אחי' כר' יוסי בר' יכוד דמכשיר כלי שרת שעשאן של עץ אצל לעולם צעין שסבין כוי קדוש וכו' וכפרש"י ודלא כפי' כר"ר אפרים דפי' דלגבי שחיעת קדשים לא צעי כלי שרת ומציא ראי' מככא דחולין דדק בקרומית של קנכ דכוכ עץ ויש לדחות אחכ ראי' ועוד כי' מציא ראי' מפרק חיצו מקומן וכו' ואיכא ראי' ע"ש כוכ מצואר מדברי כר"ש ורבינו אפרים כ"ל דלא חלקו ג"כ בין פסח לשאר קרבנות לצור וכפשטות בגמ' שם.

ומה שלפפני"ד דמדברי בגמ' סופק אין ראי' נגד רבינו אפרים ואדרבא לכאורכ כי' אפשר עוד ראי' לדבריו ובדיוק לשון בגמ' וז"ל דא אפי"ג דקדישתי סבין צלואר כבמכ דדר מקדיש ליכ בכלי שרת וכוכ יש לדייק שכתב דדר מקדיש ליכ בכלי שרת ולעיל גבי סבין לא כתב כלל שכוכ כלי שרת אלא דקדישתי סבין צלואר כבמכ דדר מקדיש ליכ בכלי שרת משמע דכסבין לא כוי כלי שרת ועכ"פ כול"ל דקדישתי סבין דדר קדיש בכלי ולכן י"ל דבאמת סבין לא כוי כלי שרת אלא דמ"מ כול"ל כסבין קודש שאסור להכניס חולין לעזרה ולריך להקדיש כסבין מחללק וכסבין מקדש דס' צלואר כבמכ אצל לאו מדין כלי שרת וכדר מקדיש לה בכלי שרת כן יפרש רבינו אפרים.

ואפשר דהא תלוי בחילופי גירסאות דלכאורכ גם מדברי רש"י משמע כן שכתב סבין כוי כלי שרת דחניא (יומא י"ב) כל הכלים שעשה משכ משיחון מקדשון מכלון ואילן עבודתן מחנכתן, ואני חמכ למ"ל לרש"י להביא ראי' דסבין כוי כלי שרת מגמ' יומא כה כחן מפורש דסבין מקדשון וע"כ דכוכ כלי שרת אמנם כוא כדבר אשר דברתי דרש"י ס"ל דאפשר לפרש דסבין לא כוי כלי שרת אלא דדר מקדיש לו ככ"ש אצל קדושת כסבין צלואר כבמכ לא כוכ כלל קדושת כ"ש ולכן דייק רש"י דסבין כוי כלי שרת מגמ' יומא וכזכ מיושז

נמי דכסמוך דר"כ דדר מקדיש ליכ בכלי לא גרס רש"י דדר מקדיש ליכ בכלי שרת רק בכלי ופי' שמקבלו בכלי שרת ואחי שפיר דמגמ' סופק אינו מוכרח דסבין כוי כלי שרת ועכ"פ תלוי בחילופי גירסאות ודו"ק.

ועיין ספר מנחת קנאות סופק כ"ל שכתב אפרש"י שביא ראי' מגמ' יומא אדרבא ראי' לסתור שכרי כיון שאין בכלי נחקדש אלא ע"י עבודת שמחנכתן ח"כ שחיעת דלאו עבודת כוא כמכ נחחק ע"ש מכ שחי' ובאמת כי יש לומר דודאי שחיעת נמי עבודת כוא שכרי כוא מד' עבודות אלא שכשרכ צור אצל ענין חינוך כלי שרת אפשר דמחק ככ"ש ועיין מנחת חריבכ סופק כ"ל.

ישוב לסתירת המאירי בסבין אי דהי כלי שרת

וחמשייתיו חוסיף דנראה דכמאירי כחן פי' וז"ל זכ שביארנו שאם כיו כ"ש עמאים יעשכו בעומאכ עכורים עם עמאים דוקא בשעמא כסבין בעמא מת שכוכ אכ בעומאכ וכו' וראיכ מסוגיא זו שסבין כוא מכלי שרת וכן במס' שבוט (י"ב ע"ב) אמרו סבין מושכתן למכ שכן וכן במס' סופק (י"ד ע"ב) אמרו כגון דקדישתי סבין בשעת שחיעת וא"כ זכ שכיו כל אחד מציא סבין לשחוע את פסחו מקדישין כיו כל אחד את שלו קודם שחיעת וכן (בדיון) שכרי כל שכוכ חולין אסור להכניסו לעזרה וכו' אחר שכן יש לשאול כיאך אמרו בראשון של חולין (ג' ע"א) צעין עמא צמוקדשים כגון שדק בקרומית של קנכ כלומר שאינו מקבל עומאכ וכלא כלי שרת אין באים אלא מן המחכת כמו שביארנו במס' סופק ובשאר מקומות אפשר שלא נאמר שם אלא על עמא דחולין שנעשו על עכרת הקודש נראה נמי פשוט דס"ל דשחיעת צעי כלי שרת בין דפסח בין דשאר קדשים וכא קושיא כחוס' דחולין מפרש שנאמר בעמא על עכרת הקדש וכנ"ל.

איברא דלכאורכ דברי כמאירי חמוכין כן וסתראי ניכור ממכ שכתב במס' חולין דככא כתב דסבין כוא מכלי שרת ושחיעת לריככ כלי שרת ובמס' חולין ג' ע"א כתב וז"ל יש מי שאומר מזו שאין כסבין קריי כלי שרת וכן דין כואיל וכשחיעת כשרכ כלל אין זו עבודת ואף בפסח אמרו בי"ד שחל להיות בשבת מי שפסחו עלכ חווצו לסבין צלואר ומי שפסחו גדי חווצו בין קרייו אלא ששחיעת כיו וסכינים שלכס ואפ"י שאפשר שכיו מקדישין אותו מצערב מ"מ סחם נאמר וכו' ויש מי שחולק ממכ שאמרו בראשון של שבוט כסבין מושכתן למכ שכן וכלכך כ"ש כוא ואינו נעשה מן כעץ ע"ש.

דחנה קשכ בחרתי, חלה דכאן בפסחים נראה דסחם דסכין הוא מכלי שרת וצחולין נראה דסחם לכיפוך זה. וכשנייה דפסחים כחז דכא דכל אחד מביא את סכינו לשחוט את פסחו מקדישין היו כל אחד את שלו וכן דדין שכרי כל שחוט חולין אסור לכניסו לעזרה וצחולין פירש שחוטין היו בסכנין שלהם ואעפ"י שאפשר שכיו מקדישין אותו מצערב מ"מ סחם נאמר ומשמע דכיו שחוטין בלא קידוש וקשכ הא אסור לכניס חולין לעזרה וכמ"ש בפסחים כאן ונ"ע.

ואשר נראה בס"ד בישוב הדברים דכנס במאירי סיים ב' מקומות בין בפסחים ובין צחולין וז"ל וגדולי המחזירים כחצו שכל הזבחים לכתחלה אין שוחטין אותן חלה בסכין מכלי שרת חלה שדיעבד אף בקרומית של קנח כשרים ע"כ וגדולי המחזירים הם דברי הרמב"ם בפ"ד מהמכש"ק כ"ז ועיין כ"מ ולח"מ שם ובאחרונים הקשו דמ"ל להרמב"ם לחלק לכתחלה אין שוחטין חלה בסכין מ"ש ודיעבד בכל מה ששחט אפילו בקרומית של קנח כשר.

ישוב לדברי הרמב"ם שמהלק בין לכתחילה ודיעבד

ונראה דהרמב"ם נמי קשיא ליה קושיא הראשונים דמכמה סוגיות משמע דסכין צפי כלי שרת ובגמ' חולין משני דאפשר בקרומית של קנח וכדי ליטע סחירת הסוגיות ח"י לחלק בין לכתחילה ודיעבד, דודאי לכתחלה צפי סכין כלי שרת ומיכו דיעבד בכל כשר וכלי חולין דיעבד מיירי וכני אחריתי לכתחלה אמנם כי כן אחי שפיר נמי דברי המחזירי דב' מקומות כאן בפסחים כחז דיראה מסוגיא זו שסכין הוא מכלי שרת וכל דחולין יש לחזק שלא נאמר חלה על עמא צחולין שנעשו על עזרת הקודש אמנם ח"י קשכ ליה אכתי צחולין לא פי' כן ולכן סיים וגדולי המחזירים וכו' כלומר דזכו ח"י שני על הא סחירה גדולי המחזירים כחז לחלק בין לכתחלה לדיעבד וא"כ פשוט דאחי שפיר ב' הסוגיות ולכן סיים בין כאן ובין במס' חולין בדברי הרמב"ם אלו לומר דזכ החילוק בין הסוגיות ודו"ק כי זה נכון בס"ד.

שוב מלאחי להרמב"ם ז"ל חולין כנ"ל שכתב וז"ל וכל דאמרין כגון שזקק קרומית של קנח יש מפרשים וכו' ואי לאו כלי שרת הוא כיון דשחט כשר כזר זר כי שחט בסכין ידיד קא שחט וכו' ולא נכירה שסכין כלי שרת הן ואי ס"ד לא צפי כ"ש היאך הסכנים קדושים ומקדישים חלה היינו עמא משום דסכין למאי אחי לקדיש לז' צואר כחמ וכיון דכד מקדש לה בכלי שרת דקבלה דיעבד ליה לן זה וכיינו

דחנה צחוטפח חומר בקמילא מצחטע שחמילא עטונכ כלי מה שאין כן בשחטע לומר דשחטע כשר בלא כלי שרת דיעבד ע"כ. כנס כחז מפורש רבינו כגדול הרמב"ם ז"ל דכא דמס' חולין מיירי דיעבד וכיון דכד ומקדש כדס ככ"ש שמקבלין זה את הדם לכן דיעבד אס שחט אפילו בקרומית של קנח כשר דסוף סוף נחקדש כדס וזה צעזכ"י ראי' ברורכ למ"ש בס"ד.

ובס' מנחה קנאות הביא דברי הרמב"ם ז"ל וכניחו בל"ע דכא במנחה אע"ג דמקדש בקומץ ככ"ש אס לא נחקדש כל המנחה מקודש ככ"ש פסולת עיין רש"י מנחות כ"ו ע"א במשנה וככל מדמינן קומץ לז' עכ"ל אמנם לכנ"ל כרי גם הרמב"ם ובמאירי בלחמ ס"ל דדיעבד אינו מעכב א"כ ככ"י אפשר דגם במנחה כדן כן לדידכו ועיין חפא"י (מעילכ פ"ב אור ל"ב) שכתב בלחמ דאף אחר שאמרין שכל מנחה לריך לקדש בכלי קודש קמילא אס לא קדש לא מיפסולא הקמילא שאלח"כ ככ"י וכביא ראי' ממנחות (ל"ע ע"א ויג"ע ע"ב) וכבר ייין עליו במנחה סועכ כנ"ל ע"ש.

ביאור לדברי הגר"א ליטבור שחיטת קדשים אי בעי

כ"ש

ודע דראיתי בשלח ספר זרע אברהם (להגר"א ליעבור) צחולין כמכתב שביא חוס' חולין כנ"ל שביאו דלשחטע קדשים ל"ב כלי שרת ושכן משמע צחוטפח דחני חומר בקמילא מצחטע שחמילא עטונכ כלי וכשחטע אינו עטונכ כלי חלה אפילו קרומית של קנח וכחוס' מספקא לכו צפי' הא דחני צחוטפח דשחטע אינו עטון כלי אס כחונכ דאינו עטון כ"ש או דא"ל כלי יפכ חבל כ"ש צפי ובחי' ר"ב חגיל חמכ דצחוטפח (פ"א דמנחות) וז"ל חומר בקמילא מצחטע שחמילא עטונכ ככן וכלי שרת משל"כ בשחטע קמילא בכלי ושחטע אפילו בקרומית של קנח עכ"ל.

חנה מפורש ברישא דחוטפח דקמילא עטונכ כ"ש משל"כ בשחטע דא"ל כ"ש ולמכ שזקו חלום' לרישא (בקרומיות של קנח) ולקושי' זו כיון גם הרש"ש ז"ל וילא בגר"א מליעבור ז"ל לפרש דמ"ש צחוטפח דקמילא עטונכ ככן וכ"ש היינו דצפי ככנ לכיוח לז' צבגדי כחונכ משל"כ בשחטע דא"ל ככן דכשר צור וממילא אס ככן שחט נמי א"ל כלי שרת כלומר צבגי כחונכ עליו ע"ש מה שכתריך בזה.

וחנה לצד ממכ שפירשו באחרונים ז"ל דנראה דגירסת הראשונים היחכ בגירסת חוס' ועיין מאירי

יקיימו כל ישראל מלוא, ועיין נשמי"א בח"א כלל ס"ח סי"ע אות ג' דאין לריק לעקור ביתו ולילך לעיר אחרת בשביל לקיים מלוא, ועיין משנ"כ ח"י סי' ע"ד, ואולי שאני כאן דאס לא ילך יקיימו המלוא עכ"פ כרב אבל כתם לא יקיים כלל, או יש לחלק דכחא אין בחיוב עליו דוקא אלא בחיוב על כלם לקיים וכל אחד יאמר מגיל דכחיו עליו וזכ מאן ליית כלומר ודאי לריק לאחד ללחא אבל מאן ליית לומר שעלי בחיוב הזכ אולי זכ עליך אבל מקום שהוא חיוב עצמי וא"א לדחותו ליכא עענא דמאן ליית שכרי בחיוב עליך הוא, ועיין נזיר נ"ע ע"ב אמר לו בן זומא ומי שומע שיזיר כנגדו, ומיכו עיין בית שערס א"ח (סי' ק"כ) שחייב כמוכל ללחא ע"ש למקום אחר למול במקום שאין שם מוכל אחר.

דף פ"א ע"א

בשופעת, ועיין רש"י בשופעת כל שלש רלופין משמע דאפשר במליחות שתח"י וחכ"י שופעת שלש ימים רלופין, ועיין ט"ז יו"ד סי' ק"ל י' ועיין נקב"כ שם דשופעת אפי' ב' ימים א"א לחיות ול"ע.

דף פ"א ע"ב

וקד"א חסמכתא בעלמא, משמע דלכלככ למשכ מסיני נמי שייך חסמכתא, ועיין שו"ת חו"י סי' קל"ב באריכות, ועיין רש"י סוכה ל"ח א' וחוס' יצמות ע"ז ב' ורמב"ם פ"ג ממ"א ב"הא בכלככ למ"מ.

בפתיא דציץ מרצה ושתי לשונות דמבר"א

הציץ מרלכ על עומאח הכחוס. ובגמ' שם ללישנא קמא אמר מר בר רב אשי ל"ש אלא שנודע לו לאחר זריקת דכי איזדריק שפיר איזדריק אבל נודע לו לפני זריקת לא מרלכ וללישנא בתרא אמר מר בר רב אשי אפילו נודע לפני זריקת מרלכ. וברמב"ם בפ"ד מכל' ביאת במקדש כ"ו כתב ככן שעבד ואח"כ נודע שכי' עמא אס הוא עכ"ת הליץ מרלכ וכל הקרצנות שפקריב נרלו ואפילו נודע לו שהוא עמא קודם שיזרוק כדס וזרק בורלכ שכלין מרלכ על עכ"ת אע"פ שהוא מזיד וכבר ביארנו עומאח הכחוס בזויר, וכתב ככ"מ דאע"ג דבענין פסח איתניא משמע דכ"כ לכל הקרצנות אלא שיש צניכס קלח חילוק. ומ"ש ואפילו נודע לו שהוא עמא קודם שיזרוק כדס וזרק בורלכ פסק בלישנא בתרא אלא שפקדש דנפ"ו מהק"פ נראה מדבריו דאפילו לכתחלה נמי שוחט וזורק וכאן כתב דרק בדיעבד ותי' דשאני ק"פ שהוא חובב וכו' מלכ עוברת.

וברמב"ן אמנם אפילו לגירסתינו יש לומר דמכ שכתבו בחוספתא חומר בקמי"כ מבשחיעכ שכתמי"כ עעונכ ככן וכ"ש משח"כ בשחיעכ אין מזה ראי' דשחיעכ לא בעי כלי שרת די"ל דכוונת כרישא הוא דקמי"כ עעונכ ככן וכלי שרת ושחיעכ לא בעי אלא כלי שרת ולא ככן דשחיעכ כשרכ בזר וכחומר דקמי"כ עעונכ ככן ולא כשחיעכ אבל לענין כ"ש שוין כן אבל מסיפא שכתבו קמי"כ בכלי ושחיעכ אפילו בקרומות של קכ מוכח דגם כלי שרת לא בעי אלא דיש לדייק דאפילו כלל לא בעי וע"ז כתבו בחוס' מכ שכתבו כנלפענ"ד.

דף ע"פ ע"ב

מקם שאין דחיד מכריע את הציבור לעומאח

אין כיחיד מכריע את הציבור לעומאח. אולי כמו בדיני נפשות אין כיחיד מכריע דאחרי רבים להטות ולא לרעות אלא בענין שנים ככ"ג לענין עומאח שח"ו הוא הכרעכ היפוך הקדושכ, אבל לזכות כיחיד מכריע לו ולכל העולם כולו וכמ"ש (קידושין ל"ט ע"ב) לעולם יראה אדם עצמו כאילו חליו חייב וחליו זכאי עשכ מלכ אחת אשריו שכתריע עצמו לכך זכות ר"א בר"ש חומר לפי שבעולם נידון אחר רובו וכיחיד נידון אחר רובו עשכ מלכ אחת אשריו שכתריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכך זכות, (שבת ל"ג ע"א) ואס יש עליו מלחך מליץ אחד מני אלף להגיד לאדם ישרו ואמרו אפילו ע' מאות ותשעים ותשע גם מזה לחובב ורק אחד מני אלף לזכות מכריעו לכך זכות אלא דקל"ע דכתס כמ"כ כתבו שאס ח"ו לחובב עשכ עזירכ אחת ככתריע כל העולם כולו ודו"ק. ועיין שו"ת חשב"ן ח"ג סי' ק"כ בביא לשון ספרי יכול יכא כיחיד מכריע את העולם ח"ל לא חוכל לזכות וכו' וכ' חשב"ן ע"ז וז"ל ומכ שנוכר בצרייתא מכריע את העולם אמרינן בגמ' מכריע את הציבור אלא שלשון בצרייתא הוא דרך גוזמא כלומר אי אפשר ליחיד שיכריע את העולם, וכו' ככא דאמרו ז"ל סוכדרין ב' א' בעיינתך לרעכ בדיני נפשות בשנים ליחיד וכ"ש לכל העולם כולו ול"ע קלח מהא דקידושין דאפילו יחיד ומעשכ יחיד מכריע את העולם כולו ואולי פליגי בזכ כת"ק וראב"ש ע"ש ודו"ק ועיין גכש"ס.

דף פ' ע"א

אי יש חיוב לעזוב ביתו כדי לקיים מצו

מאן ליית דעקר סיכוכ ומשכניה וכו' משמע לכאורה דליכא מלכ וכ"ש חיוב לעזוב ביתו ולילך למקום אחר לקיים מלכ אפילו בשביל מלכ דרבים כככא דע"י

תמיד על דב"מ שכתב שהדמב"ם פסק כלישנא בתרא

דמב"ם מש"כ ככ"מ דפסק כלישנא בחרה איברה דפ"ו מכל' נזירות כע"ז כחז כרמב"ם נזיר שגלה חגלחת עכ"ר וכו' וכו"ז ואם עד שלא נזרק עליו אחד מן הדמים נודע שהוא עמא בין בעומאח ידועה בין בעומאח הכחוס סוחר ככל נודע לו אחר שנזרק אחד מן הדמים אע"פ שלא גלה כוהיל ועומאח שאינה ידועה היא אינו סוחר וכחז ככ"מ שם דפ' כילד לולין אמר מר בר רב אשי וכו' ורבינו נראה שפסק כלישנא קמא ויש לחמוך דכא היתוחת כהוא לישנא וע"ש מה שדחק לישב ועכ"פ נראה דברי ככ"מ סתרי וכו' ראינו בזה מן המפרשים שהקשו כן ולפענ"ד דמכ"ע דייק רבינו בביכ"מ שם וסיים וז"ל שהל"ן מר"כ על עכ"ת וכו' וכבר ביארנו עומאח הכחוס בנזיר וכוונתו לפענ"ד דינא חדא לכו ולא הוי כלישנא קמא כדעת ככ"מ.

ג מה שכתב ככ"מ ז"ל דבכ"פ כחז כרמב"ם דאפילו לכחלל שוחט וזרק וברי רק דיעבד נמי ל"ע דכרמב"ם (בכ"ה) כחז מי שעבר בדרך ומלאו מה מושכב לרוחב של דרך אם כי כחז עמאח הכחוס אע"פ שהוא עמאח לתרומה ברי זה עכור לפסח ושוחט ואוכל פסחו ומיכו בכ"ז שם כחז מי שעשה פסח בחזקה שהוא עכור ואח"כ נודע לו שכיח עמאח בעומאח הכחוס אינו חייב בפסח שני ודבר זה הלכך מפי הקצלה וכנה מצוהר בכ"ז דרך דיעבד שעשה פסח פעור משני אצל לכחלל אין עושב כראשון וא"כ אדרבה מדמקשה ליה מרישא לסתייעא ליה מסיפא. אלא דכא גופא ל"ע דלכאורכ סוחר רישא לסיפא מבי"א למח שכתב בכ"ז.

עוד יש לדייק דכרמב"ם פ"ח מכל' אבכ"ע כ"ג כחז כמולא מה מושכב לרוחב של דרך אם כי שלם וכו' מן הקצלה אל הקצלה כ"ז עמאח לתרומה שחזקה שנגע וזכר"פ כ"ה כחז מי שעבר בדרך ומלאו מה וכו' ברי זה עכור לפסח וכו' ואע"פ שאפשר שנגע ול"ע לשון שכתב אע"פ שאפשר שברי בפ"ח כחז שחזקה שנגע וגם בסמוך שכתב ד"ה כשכי' מכלך ברגליו שברי אפשר שלא יגע וכיון שכח ממלא רוחב בדרך מן הקצלה אל הקצלה באיך אפשר שלא יגע ועוד ברי הכס נמי אי"כ אפשר שלא יגע ואמאי קאמר שחזקה שנגע.

הלוק דהדמב"ם בין מומאח התהום ודאי ל"ה מחזקה

אמנם נראה מצוהר דכרמב"ם מחלק בין עומאח הכחוס לעומאח הכחוס כלומר בין נעמא ודאי לעומאח הכחוס ובין עומאח הכחוס שהוא מכה חזקה

וכוא דעבר בדרך ומלאו מה מושכב לרוחב של דרך כוכ ודאי דאפשר שנגע במה זה אצל אפשר נמי שלא נגע וכנס דחזקה שנגע שכיון שכח מושכב לרוחב של דרך וכו' עבר בדרך שם ודאי נגע בו או באכיל עליו עכ"פ מיכו אפשר בדרך רחוקה לומר שכח שנתברר לן עכשיו לא כי שם בשעת עברו אלא אח"כ מה שם עיין מאירי כאן ונזיר דף ס"ג שכתב וז"ל ואעפ"כ אינה עומאח ודאית כוהיל ולא נחקל כה ולא ראוהו כשעבר כגון שעבר בלילה שחא לא כיכ שם באוהה שעה או שחא נעב בדרך חוץ אצל אם כי בדרך לעבור אף לתרומה עכור שפסק עומאח ברכ"ר הוא וכו' ע"ש כנה חילק בעומאח הכחוס דכ"ג אינה עומאח ודאית וזה שדייק כרמב"ם ואע"פ שכח שלם וכו' מן הקצלה אל הקצלה ברי זה עושב פסחו עד שידע בודאי שנעמא בו אצל ככל' י"ב כחז כרמב"ם מי שעשה פסח בחזקה שהוא עכור ואח"כ נודע לו שכי' עמא בעכ"ה כלומר שנודע לו שכי' עמא ודאי אלא שכי' עכ"ה שפיר כחז דכ"ג רק דיעבד אם כבר עשה אינו חייב בפסח שני אצל לכחלל לא ודבר זה הלכך מפי הקצלה ע"ש וכו'.

אבל כי כן מיושנים דברי כרמב"ם מקושיה ככ"מ דפ"ד מככ"מ כחז כרמב"ם ככן שעבר ואח"כ נודע שכי' עמא וכייו שנודע לו שכי' עמא ודאי אם זרק דיעבד כורלכ הדם אצל לכחלל לא דכ"ג בפסח כיכי נודע לו שכי' עמא רק דיעבד כורלכ ובזה אין לנו מוכרחין נמי לחי' כחוס' דשאני פסח שהוא מל"כ עוברת וכו' חובב דברי פסח נמי אפשר בפסח שני ושאר קרבוות נמי איכא חובב.

כשלא ידעין שנעמא ערשה פסחו אף במומאח ידועה

ובזה נמי יש לישב לפענ"ד דברי כרמב"ם כחמוכים בפ"ע מכל' נזיר כי"ח שכתב וז"ל מה שכי' מושכב לרחב בדרך אע"פ שאין שם מקום לעבור אלא עליו או נוגע בלדו ואע"פ שהוא עומאח ידועה ועבר שם נזיר ברי זה עכור כוהיל וספק ברכ"ר עכור ד"ה במכלך ברגליו וכו' שכתב ברגליו אפשר שלא יגע או שלא יאכיל או שלא יסיע אצל עפון או רוכב א"ה שלא יגע ואלא יאכיל או שלא יסיע שברי כחז לרוחב בדרך וכחז עליו כראש"ד בכשגות א"ה אין זה דרך כגמ' כלל ורחוקים דבריו מדרך כגמ' ברב"ה ועיין מגדל עוז שם וברד"ז וכו"מ פי' בקושיה כראש"ד דחניא בסיפא ד"ה בעומאח הכחוס אצל בעומאח ידועה שלשון עמאין וע"ש מה שחי' ברד"ז בשעת כרמב"ם ז"ל.

ולפ"ש נראה דכרמב"ם לשיעתיכ דבכ"פ נמי בכ"ה שמפרש כא דמי שעבר בדרך אע"פ

שאפשר שנגע ועמא הוא לתרומה עכור הוא לפסח ואע"פ שידעין שיש שם עומאח ודאי אלא שלא ידעין שנגע בודאי כרי זה עושב פסחו וככ"נ כן לענין נזיר דכלכב חדא הוא לתרווייכו. בקילור ס"ל לרמז"ם תרתי או שידע שנתמא ודאי אז כפסח דוקא אם נודע לו אחר עשייתו הוא דנפטר מפסח אפילו בעכ"ה או שאינו יודע שנתמא ודאי אף שהוא עומאח ידועה כרי זה עושב פסחו וממילא נזיר עכור נמי כוי.

איברא דכרי כרמז"ם סיים בכק"פ אצל אם נודע לו שכי' עמא בעומאח ידועה חייב בפסח שני משמע דבעומאח שאינה ידועה מודח שאינו עושב פ"ש דכרי קאמר אם נודע לו שכי' עמא ודאי בעומאח ידועה, משמע דאם לא נודע לו שכי' עמא ודאי אף בעומאח ידועה אינו חייב בפסח שני נמלא דבריו ז"ל מכוונים ועיין רד"ז מה שמיישב לשון כרמז"ם.

צ"ע בדברי האור חדש, ופומאח התהום אי ילפי' לה מקרא

וראיתי באור חדש כאן שעמד על דברי כרמז"ם בפ"ד מה' ביאת המקדש כנ"ל וחמם עליו דרבא הוא דיליף מועדו בפסח וכו' כחז כרמז"ם דעכ"ה כותבם צכנן בכל הקרצנות עוד כביא קושיה ככ"מ דנפסח כחז כרמז"ם שוחט לכתחילה קרבן פסח ונזיר דוקא דיעבד ותו משום דפסח מלוך עוברת ועדיין קשח מנ"ל לרמז"ם לחלק בזה עוד כביא קושיה כפמ"א בשו"ת ח"צ סי' נ"ז שכתב לפמ"ש רש"י במס' שבת דף קל"ז דהא דאין דנין ק"ו מכלכב משום דלא ניתב חורב שצ"פ לדרוש צ"ג מדות וא"כ דעת רש"י דכל י"ג מדות אין דנים מכלכב וקשח לפ"ז מאי משני רבא דיליף בגז"ש חמיד מפסח כיון דנפסח כלכב הוא ואין דנין גז"ש מכלכב וכחז ז"ל דלפי הסוגיא דנזיר דמפרש דלמ"ד כדרך איחא שפיר כברייתא דכרי כה' בסוף בעולם וכמ"ש בחוס' בשמעתין דד"ה לר"ל דאמר כדרך וכו' א"כ א"ש פסק כרמז"ם ז"ל דבשלמא גבי פסח דמוכח מקרא דכדרך דע"כ מותרת א"כ גם לכתחילה מותר לשחוט דכ"ק רחמנא כי יכי' עמא בעומאח ידועה כדרך אז נדח מפ"ר משא"כ אי עומאח שאינה ידועה הוא אינו נדח וממילא נשמע דכ"כ כעבור ושוחט פסחו משא"כ בנזיר דכלכבא כיא י"ל דכלכב כיא רק על דיעבד ומה שחפס כרמז"ם לפיקר סוגיא דנזיר ביינו דחזינן דרבא קאי בשיעור ר"ל ויליף בפסח מקרא דאי יליף בפסח מכלכב קשח קושי' בגאון פמ"א ז"ל דאין למידין מן הכלכב גם בגז"ש אע"כ דס"ל בפסח מקרא דר"ל מן כדרך ושפיר יליף לכ חמיד בגז"ש מפסח פ"ש מה שכתבתי.

ועונותי גרמו שלא זכיתי לבצין דבריו הקדושים דלפ"ד א"כ עומאח כחכום מקרא ילפינן לה ומוחר הוא אפילו לכתחלה וקשח לי בתרתי חדא דכרי כרמז"ם בכי"צ כחז נמי רק דיעבד ואי גזכ"כ הוא לכתחלה מ"ש ועוד וזה עיקר דכרי כרמז"ם ז"ל כחז מפורש בכי"צ שם דעכ"ה בפסח נמי כלכב למ"מ הוא וז"ל מי שעשע פסח וכו' ואח"כ נודע לו שכי' עמא בעומאח כחכום אינו חייב בפסח שני ודבר זה כלכב מפי הקבלה ע"כ וכדברים אלו כחז ממש בפ"ו מהל' נזיר בע"ז נזיר שגלה ואח"כ נודע שכי' עמא אם בעומאח כחכום נעמא אינו סותר ודבר זה כלכב מפי הקבלה כרי מפורש דכרמז"ם ז"ל אינו מחלק כנ"ל ונ"ע ועיין מגדל עוז פ"ו מה"כ כי"ח שר"ה לכעמיד דבריו כראש"ד לכיפוך מדברי בא"ה דלכראש"ד אין כנזיר בכלל עושב פסח פ"ש וגם דהא לא כודו לו פ"ש, ונ"ע ועיין ח' ר"ח כלוי ובס' קרן אורח נזיר ס"ג ודו"ק.

לתרומה, פרש"י לאכול בתרומה, עמא, דלא כותבם צו עומאח כחכום, ואע"ג דהאי עשכ וכו' עשכ ומאי חולמי' דהאי עשכ מהאי עשכ פי' ז"ל דלעשכ שיש בזה כרת כהירו ולא כהירו לעשכ שאין בזה כרת. ועיין ר"מ בפיק"מ (פיק"מ אכלות פ"ח מ"ד) ועיין משנ"כ ח"ג סי' רי"ע.

בתום ד"ה ובקבר, ואיכא למימר כגון שנפל בקבר ומת, ועיין שלכי מס' עניית באנשי דור כמדבר שכלכו מעלמן לקבריהם שברו להם ולנו שם ומחו, או שנפל עליו מפולח ולא נודע לאדם.

דף פ"ג ע"א

רש"י ד"ה לבתר ככי, דאיפסל חללינכו דחו לית בי' חיסור שצירכ כר"ש ויש כאן שימוש נוסח, ולכאורכ כיון שכבר נפסלו מה לו לכזי'א כנוחר אח"כ מהעלמות, וא"כ חיפשוט מינה דבעלמות אפי' שמשו נוסח לא לריכין שרפכ ולכן חללינכו לבתר שנעשו נוסח, ועיין חוס' ד"ה אימור ור"ח ודו"ק.

דף פ"ד ע"א

עשה דשמחת יו"ט אי דוחה ל"ת דכל מלאכה

רב אשי אמר שבתון דיו"ט עשכ הוא ואין עשכ דוחה ל"ת ועשכ. נראה לכאורכ דאזני ורבא ס"ל דיו"ט לא כוי רק ל"ת ועיין חוס' שבת כ"ד דעת רבינו יוסף חמס כחוס' חולקין שם ועיין בחו' כרש"א כאן שג"כ כאריכו דרבא נמי ס"ל דיו"ט עשכ ול"ת מגמ' צילכ דף ח'.

עשה דשמחת יום אי דוחה ללא

ועיין שו"ת בשמים רא"ש סי' ק"ב ובכסף דכרסנא שם
 כתב ובעיני יפלא איך אישחמיט לרבותינו דכק"ו
 פשוט דאם לדבר ברשות כוחר דאפילו אי שמחת יו"ט
 מלוב איינכ מן בעשין כדוחין שום דבר של איסור ע"ש
 ובאמת כי בח' ר"ח בילכ דף ח' כתב דבעשכ של שמחת
 יו"ט ידחה, משמע דס"ל דעשכ של שמחת יו"ט נמי
 דוחה, וז"ל מ"ע אחי עשכ דשמחת בחגך ודחי את לא
 תעשכ כל מלאכה, וכו' ואקשינן עוד מכדי י"ט עשכ
 ול"ה הוא כלומר עשכ שבתון ולאו כל מלאכה עבודה לא
 תעשו ושמחת יו"ט עשכ בלבד הוא ואין עשכ דוחה ל"ה
 ועשכ ופרקין וכו', ומבואר דר"ח מפרש בגמ' שם דכי
 עבד כחישכ נימא דאחי עשכ ודחי ל"ה כיינו בעשכ
 של ושמחת בחגך ודלא כפרש"י שפי' דכיינו עשכ דכיסוי
 כדס ידחה כל"ה של איסור מלאכה, וכבר ל"ן שם
 במליין כבג"כ על רבינו כר"ח וכניה דבריו בל"ע.

אמנם עיין בח' כר"ח פסחים כאן שכתב נמי רבא מפיק
 לכ מהאי קרא הוא לבדו יעשכ לכם הוא ולא
 מכשיריו לבדו ולא מילכ שלא בזמנו דאחיא בקל וחומר
 ומכ אוכל נפש שאע"פ שהוא בזכרת שמחת ואינכ
 מלוב דוחה יו"ט, מילכ שאע"פ שכיח שלא בזמנכ מלוב
 הוא וכו' הנה מבואר דס"ל דכחונכ על שמחת יו"ט
 שידחה ודו"ק. ועיין חוס' כאן ד"כ ולא מילכ שכתבו
 ור"ח פי' ק"ו ומכ אוכל נפש וכו' וכתבו ויש להשיב מכ
 לאוכל נפש שכן מלוב עוברת שלמחר לא יכי' מלוב עליכ
 ע"כ אמנכ כנראה דכר"ח לא מדין מלוב למד בק"ו אלא
 אדרבכ מאוכל נפש שאינו מלוב אלא באזכר רב
 שכתמח דוחה ודו"ק.

אמאי לא אמרינן מתוך בשריפת קדשים

איברא דיכ להקשות ביו"ט אחאי לא אמרינן מחוך
 ולישחרי מדאורייתא עכ"פ ותקשכ לר"ח
 ורחיחי לכרמנ"ס פ"ג מכ' י"ט כל' ח' שכ' וז"ל אין
 שורפין קדשים שנעמלו ביו"ט ששריפת קדשים שנעמלו
 מ"ע וכו' ועשיית מלאכה שאינכ לצורך אכילכ וכו' עשכ
 ול"ה ואין עשכ דוחה ל"ה ועשכ וכקשו עליו כיון
 דקיי"ל ככ"כ דאמרינן מחוך אחאי אין שריפת קדשים
 דוחה יו"ט ומכר"ח בס' מ"ק דף ג' ח' משום דכוי
 מכככ ובכבוי לא אמרינן מחוך וכשעכ"מ דחכ דבריו
 שכרי כתב כרמנ"ס בפ"ט מכ' שבת הניח בשר ע"ג
 גחלים אם נלככ בו כגרוגרת חייב נחשכל בו חלי ביכול
 מלך אחד פטור ואם איתא דמכככ חייב ת"ל דחייב
 משום מכככ אפי"כ ס"ל דבשרא אגומרי לא כוי כבוי
 דכבוי אינו חייב אלא במתכווין לכבות ובמקום אחר

כבאחי מכא דמזלפין יין ע"ג כמערככ וכקשכ מכר"י
 קורקום וכא כוי מכככ ועובר על לא תכככ וחי' דמזלף
 באופן דאינו מכככ וא"כ ככ"ג אפשר כן.

והדאית מלוב קי"ג שיטכ חדשכ לו וכאריך לפרש
 בגמ' דרב אשי אליבא דב"ש אחי' דלא ס"ל
 מחוך ולכן ס"ל משום עשכ ול"ה ואב"י ורבא וחנא דבי
 חזקי' אליבא דב"כ דאית לכו מחוך קאמרי ע"ש מכ
 שכאריך בסוגיא זו ובזוי בעמודים שם.

והמאירי כתב דלא שייך בשריפת קדשים מחוך כיון
 דשייך למחר אין בכס לורך וזכ נראה לכאורכ
 ג"כ כוונת רש"י כאן ד"כ ולא מילכ שלא בזמנכ וכו'
 וגבי שריפת פסול קדשים נמי כמילכ שלא בזמנכ
 דאפשר לשכוייכ דמו ע"ש.

וה"א אפ"ל לפ"מ שפסק כרמנ"ס דקלירח כעומר דוחה
 שבת ופסק אם קלר מעיו"ט כשר וחמכו עליו כיון
 שכשר מעיו"ט אחאי דחי שבת וחי' משום דחביבכ מלוב
 בשעתכ א"כ י"ל ככ"ג כי' סברא לומר דחביבכ מלוב
 בשעתכ וידחה שביו"ט קמ"ל דלא דחי ואזדי לשיעתיכו
 ומיושבת נמי קושית חוס' בד"כ ולא עולח חול בשבת
 ודו"ק כיעב כי קלרחי.

אי שייך עדל"ת היכי דאפשר לקיים שניהם

ובעיקר מחלוקת כראשונים אי אמרינן עשכ דוחה ל"ה
 היכי דאפשר לקיים שניהם כשימחין עד לערב
 עיין רשב"א בח' שבת כ"ד בשם כרמנ"ס ז"ל ובחוס'
 פסחים מ"ז ע"ב ד"כ אחרישכ ועיין ברוך עטס על
 סוגית כש"ס דין עשדל"ת באריכות בזכ כסוגיא.

דף פ"ד ע"ב

שבירת עצם לאכול המה למה גזור

רבא אמר משום כפסד קדשים, שמפסיד כמות ומפסיד
 בידים ומוטב שיפסול מאליו, וי"ל כרי לא יפסיד
 רק חלק בידים וי"ל כשאר ומ"ש מחצית של שמן של
 חרומה שנשברכ שנחלקו בו ר"ח ור' יבושע (פסחים
 ע"ו) דמודכ ר"ח ור' יבושע שאם יכול לכליל ממנכ
 רביעית בעכרכ יליל ואם לאו ר"ח אומר חרד ותעמא
 ואל יעמאנכ ביד ר' יבושע אומר אף יעמאנכ ביד אף
 שיעמא ויפסול ויפסיד כשאר ואם אי אפשר יניחנו ועוד
 דכאן דילמא הוא ולאו דלא אלא ספק ואין ספק מוליא
 מידי ודאי שיליל כשאר מכפסד, ועיין חוס' זבחים ל"ז
 ע"ב ד"כ ואחד עלם אלא דקסבר דמשום כפסד קדשים
 מוטב כזכ לא חיישינן.

עצם שיש עליו חצי זית מבחוץ וחי' מה אי מצטרף

שם בגמ' צעין שיעור אכילה במקום שצירח וליכא. ל"ע אם אין עליו כזית בשר מבחוץ חבל יש בו כדי להצטרף עם המוח שצפנים ויחד יש בו כזית אי ככ"ג אמרינן כואיל ואי ישצר העלם יש בו כזית ומצטרף ומקרי יש בו כזית במקום אחד, וממכ שכתבו בסמוך דף פ"כ אחד עלם שאין עליו כזית בשר מבחוץ ויש עליו כזית בשר מצפנים במקום שצירח משמע לכאורה דעכ"פ צפי כזית או צפנים או בחוץ בלי צירוף, חבל יש לומר ע"י צירוף נמי וככי פירשו אחד עלם שאין עליו כזית בשר מבחוץ ויש עליו כזית בשר מצפנים כלומר בצירוף מה שצפנים עם הכשר מבחוץ ול"ע.

דף פ"ה ע"א

תוס' ד"כ כשכח אומר ועלם לא ישצרו בו צפ"ש כו' בצנחים (ל"ז ע"ב) יליף מכאן דאין עשה דל"ת בקדשים וקשה אמאי לריך קרא הא לא כוי צעידנה דצעידנה דמיעקר לאו לא מקיים עשה.

ולפענ"ד י"ל לפמ"ש לעיל (דף נ"ט ע"א) יבא עשה דפסח שיש בו כרת וידחה עשה דהשלמה שאין בו כרת ובקשה ריב"א בחוס' ד"כ אחי עשה הא צעדינה דמיעקר עשה דהשלמה לא מיקיים עשה דאכילה פסח וחי' דיטחטו פסח קודם שידחו עשה ור"י חי' דדוקא בל"ת דחמיר צעין צעידנה דמיעקר לאו דלקיים עשה חבל עשה דחמיר דחי עשה כקל אפי' לא מקיים עשה צעידנה דקעצר אעשה כקל ע"ש, וי"ל כיון דמלינו דעשה דפסח חמיר ודוחה עשה אפי' שלא צעידנה סד"א חמינה דכ"ג דוחה ל"ת אפי' שלא צעידנה קמ"ל.

עוד י"ל דעיין גכ"ס שם מה שצ"ל לשבת דף ד' דאין אומרים לו לאדם חטא בשביל שיזכר חצרו, וקשה כיכי אמרינן לכוין חטא ובקרב בשביל שיזכר חצרו וי"ל כיון דעשה חמור שיש בו כרת אמרינן חטא בשביל שיזכר חצרו וסד"א דכ"ש כיכי כבר התחיל בקיום העשה שכבר שחטו וזרקו עליו בקרבן בכשר כדי שיאכל, ח"כ ככ"ג דדוחה ל"ת קמ"ל קרא יחירה דחינו דוחה. עוד י"ל דצפי בק"פ כבא בעומאח דעיקר עשייתו לאכילה בא דדוחה הכהן עומאח בשביל שיאכל בק"פ, וח"כ אם לא יאכל נמלא הפסח נשחט וזרק בעומאח שלא לאוכליו ונמלא עבר הכהן למפרע ולכן ידחה עכ"ס ככ"ג אומרינן לו חטא בשביל שחזכה קמ"ל ולא אמרינן וכ"ש דאכילה דיעבד לא מעבדא.

עוד לחלקי מילין לפמ"ש כחיב"ע עכ"פ ויקחו לכם איש שכ לבית אבות וגו' ואם ימנע בבית מכיות משכ, ואין זעירין אינשי ביתא ממנין עשרה כמיסח למיכל אומרא וכו' ומשמע דס"ל דאין הפסח נשחט פחות מעשרה לכתחילה עכ"פ גם בגמ' במעשה שנתן עיניו למנות אוכלסי ישראל ואמרו לא כי' פסח שלא נמנו עליו מעשר עד חמשים ושישים, נמלא דאכילה פסח כו"ל מלכ דרבים וכבר כתב במג"א ח"א סי' תמ"ו בשם שצ"ל דבמלכ דרבים לא צעין צעידני' ושפיר אי לאו קרא דלא דחיה לא כוכ ידעינן. ועיין מג"א ח"א סי' תרפ"א סק"ב דאפי' כל יחיד לומד תורה צפני עלמו חבל בבית אחד מקרי ח"ת דרבים וא"כ י"ל אכילה פסח נמי דכתורה הקפידה לאכול בחצורה דרבים.

ואף שכתב במג"א דדוקא במלכ שחט מוליד רבים מקרי מלכ דרבים, צט"ח בית שפריס ח"א וכו' ראי' מיומא דף ו' ע"ד ד"כ אמר דפסח כיון שבה צנופיא כוי כקרבן לצור ודחי שבת ועומאח אף שאין כל ישראל שוחפין בה, ומשמע דלא כמג"א.

דף פ"ז ע"ב

חי' יושצין ונפרסח מחילת וכו' לדברי האומר וכו' אין אוכלין, ולכאורה נראה מכאן דמלינו מחילת לאיסור ועיין פירושין ל"ב ע"ב ח"ל חז"י ח"כ מלינו מחילת לאיסור ול"ע.

שם בגמ' ובריסי רחב כו' עיין יצמות ק"כ רבי ישמעאל בר' יוסי אגב יוקריה ועיין רש"י בעל בשר כוכ כדאמרינן צהשוכר, ועיין צ"מ שם (פ"ד ע"א) כי כוון מקלפי ר' ישמעאל בר' יוסי ור' אלעזר בר' שמעון צכדי כודי כוכ עייל בקרי דחורי צינייכו ולא כוכ נגעי צכ ופרש"י צין שניכן מתחת כריסן מחוך שכריסן גדול.

בזמן הש"ס אי חי' ל"ח ב' שמות

רש"י ד"כ בעל כשם אנה, מקטנותי כך קוראין לי רב כונא, נראה דמפריסח אציו נתן לו שם רב כונא וכיכי קורא לו שני שמות, ומיכו עיין ר"ח שפי' שנסמך ציציבה וידוע כך, ויש לדחוק דפרש"י מה שכתב מקטנותי כך קוראין לי פי' שצני אדם קוראין לו כך ולא שניתן לו שם זה אלא שבעולם קראו לו כן. ואמנם כבר בארתי צכ צחש' אי בזמן התנאים כיו נותנין שני שמות לאדם אחד. ונחלקו צכ באחרונים ועיין נוצ"י ח' סי' קי"ג ובח"ס ח"ע ח"ב סי' י"ח וצירושלמי שבת פ"י כ"ב ר' יבדח מנשייא צר מנשכ ירמיה, וצ"ז ע"כ ר'

חנא שאינא, ובגמ' נזיר ר' יבושע בן פחר ראש ופי' רש"י וחוס' וחוס' הרא"ש שכן שמו פחר ראש, ובצנע"ח על החורב פ' חולדות ויכי ילחק וגו' וע"ז בקשכ הרב משכ שלמה בר אברהם וגם הפענח רזא כביא, ועיין

ש"ת ברשנ"א ח"א סי' שפ"ז ר' חיים פלטיאל, עוד שם סי' תקנ"ע חסם שמואל יכוד בר' מנחם כלוי, ועיין משנ"כ ח"ב סי' רע"ו, וח"ו סי' רנ"ב.

פרק האשה

דף פ"ז ע"א

העוסק בפ"ז בא"ל נבנה היכל בימיו

נבנה כיכל בימיו, נראה לפרש למכ דוקא היכל לפמ"ש (יבמות ס"ג ע"ב) חניא ר' אליעזר אומר כל מי שאין עוסק בפ"ז כאילו שופך דמים וכו' ר' יעקב אומר כאילו ממעט הדמות שנאמר כי בללם חלקים עשה את האדם וכתיב בחריב ואחם פרו ורבו, ובדף ס"א שם אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שנגוף וכשלא בא בן דוד לא נבנה המקדש ח"כ אלו אשר בניכם כנעניים מפיקים מזן אל זן מחוטבות וכו' כאילו נבנה כיכל בימיו דע"ז יבנה המקדש במכרה.

מה שאמר הרשב"א הנביא העבירים באומה אחרת

שם בגמ' תחילת דבר כ' בבושע וכי בבושע דבר תחלה וכו' ח"ר יוחנן תחלה לארבעה נביאים שנחנכו בחורו הפרק וכו' ח"ל הקצ"כ לבושע בניך חטאו וכו' לו לומר בניך הם בני חנוניך הם בני אברהם ילחק יעקב גלגל רחמיק עליהם לא דיו שלא אמר כך אלא אמר לפניו רבש"ע כל העולם שלך העבירים באומה אחרת אמר הקצ"כ מכ אעשה לזקן הזה אומר לו לך וקח אשכ זונה וגו' כיון שידע שחטא עמד לבקש רחמים על עצמו ח"ל הקצ"כ עד שחטא מבקש רחמים על עצמו בקש רחמים על ישראל שגזרתי עליהם שלש גזירות בעצורך עמד ובקש רחמים ובעל גזירה והתחיל לברכן וכו' ע"ש. ויש לעיין מה שאמר מכ אעשה לזקן הזה דוקא ואמר לו ליקח אשכ זונה. ועוד יש לדייק שאמר עד שחטא מבקש רחמים על עצמו בקש רחמים על ישראל שגזרתי עליהם שלש גזירות בעצורך ואעו בגזירות בעצורו וכלל בגזירות היו שישראל חטאו וכמו שהקדים לו לאמר ח"ל הקצ"כ בניך חטאו.

אמנם נראה דבר גדול משמיענו דהנה אמרו ז"ל אין מעמידין זקן ומי שאין לו בנים בסנהדרין ופרש"י לפי שם הכזרים וכבר שכחו לער גידול בנים (עיין סנהדרין ל"ז ע"ב) ולכאורה כרי אין רחום בדין

וא"כ אדרבה יותר טוב שיקחו דוקא מי שאינו משוחד אבל נראה דהקצ"כ אינו בא בערוניא פס בריותיו ולכן לריק דוקא לשום דיין רך לבב ולא אכזרי ולכן זקן ומי שאין לו בנים כיון שאינו יודע לער גידול בנים נעשה אכזרי ופסול לדון וכבן.

הנביא וגדולי ישראל צריכים לבקש רחמים על העם

והנה כאן ח"ל הקצ"כ בניך חטאו ורמז לו שכם בכלל בניו שחטאו ולריק לבקש עליהם רחמים וכו' לא די שלא בקש עליהם רחמים אלא שאמר העבירים באומה אחרת וכיון שראה הקצ"כ ח"ל מכ אעשה לזקן הזה כלומר החסרון הוא שהוא כבר זקן ואינו מרגיש לער גידול בנים ולכן אומר לו לך וקח אשכ זונה ויכי' לו בנים וילעטר עליהן ואז ילמד זכות על כלל ישראל, וכיון שראה שחטא ביקש על עצמו רחמים שימחול לו הקצ"כ על החטא ח"ל הקצ"כ בקש רחמים על ישראל שגזרתי עליהם ג' גזירות בעצורך וכוונת דאף שאמח שכם חטאו אבל כרי בושע הוא בלדיק יסוד פולס ואם הי' ממליץ טוב עליהם הי' הקצ"כ מוחל להם נמלא שהגזירות באו לפי שלא ממליץ טוב על ישראל ולא עוד אלא אמר העבירים באומה אחרת ובקטרוג הזה גרם לג' גזירות עד שעמד ובעלם.

אליהו נענש על שלא למד זכות על בני דורו

בניך חטאו ויכי' לו לומר בניך הם, עיין ש"ת רדב"ז ח"ו סי' רנ"ד שכתב למכ הערית הקצ"כ את אליהו מ' יום ברעב ובצמא לפי שלא למד זכות על ישראל, ועיין רמב"ם באגב"ק שלש גדולי פולס נענשו על שדברו על ישראל ולא למדו זכות עליהם משכ רבינו באמרו וכן לא יאמינו לי, ונענש בצרעת, ישפיע הנביא אמר בחור פס עמא שפחים אנכי יושב ולא נפטר מן העולם עד שנחרו את פיו ר"ל ואליהו אמר קנא קנאחתי אמר לו הקצ"כ אין לך גוים עופ"ז ואחכ מדבר על בני קח לך את אלישע ונפטר מן העולם.

ומבואר דהקצ"כ רוצה שילמדו זכות על בניו ואפילו ח"ו כשהם חטאו והקצ"כ בעצמו מלמד זכות

בין יש לו בנים לאין לו ועיין מהר"ן חיות כאן ובח"ס ח"ח סי' ר"כ, וקל"ח יש לדייק ממכ שאמרו מלקין על היחוד אבל ח"ח לא מלקין שלא להוליד לעז על בנים ובבן.

שם בגמ' גזירות בעבורך, נראה לפמ"ש ז"ל שבת נ"ג ע"ב מי שיש צידו למחות בכל העולם ואינו מוחה הוא נחפס וא"כ כ"כ שאינו מלמד זכות עליהם וכיון דהנצי"א הוא הצדיק הדור שלא למד עליהם זכות גזרו עליהם בעצורו ולא בשביל חטאם ובמשכ רביו מחני נא מספרך אשר כחצת וסלח נא לעון העם הזה, ובדוד המלך כתיב חכי נא ירך צי ואלכ כלאן מכ חטאו, עכ"פ הוא דבר פלא שלא בשביל חטאם וגזרו עליהם בגזירות אלא בשביל דבור הנצי"א והתפלה עליהם ונרפאו ועיין בסמוך חיוב ללמד זכות ובבן זכ.

שם בגמ' כי לא אוסיף עוד, ארחס את בית ישראל כלומר אפילו בשעת כעסו הקצ"ב זוכר ומרחם וזכ כי לא אוסיף עוד, כלומר לכעוס עליהם אלא ארחס את בני ישראל.

דף פ"ח ע"ב

קמ"י שמיא גליא עיין רש"י חז"ק בעלים של כל אחד, ועיין שו"ת רע"א (סי' ק"ז דף 148 מדפי הספר) ובנראה מ"מ לו יבא כן דקמי שמיא גליא בא מ"מ הוא עבר על דבר שכרוב אוסרתו, ועיין אור שמח כל' שגגות פ"א כ"ו, ספק עומאכ ברכ"י עמא וכו' קמי שמיא גליא דעבור ואפ"כ כחורב עמאחו.

תוס' ד"כ כופין את רבו וכו' כיון דלא מחייב, משמע דעבד מחויב בפ"ו ועיין תוס' גיטין מ"א ד"כ לא חכו, וכו' כר"י בר מרדכי, ומיכו יש לחלק דכח על חלי בן חורין שבו ודאי חייב בפ"ו ממש וכופין אותו בשביל כחליו בן חורין וק"ל.

דף פ"ט ע"א

צ"ע שלא הביא הרמב"ם דמותה הפסח נאכל ליום ולילה **דמותה** הפסח נאכל ליום ולילה אחד וכו', ל"א שלא הביא הרמב"ם דין זה דמותה הפסח שלמים ונאכל ליום ולילה, ועיין שפ"מ פ"י מהפסח"ק כלכח י"ח ועיין זכאים דף ל"ו פ"א מ"ע דר"י וברש"י ושלמי פסח חגיגה י"ד, ובתוס' זכאים דף ע' פ"א מכ שחקשו הפרש"י ועיין קידושין נ"כ פ"א חנו כחם ובתוס' שם ד"כ דמייתו וברש"א וריעצ"א שם דכולכו ס"ל דשלמי פסח נאכלין ליום ולילה.

עליהם כשינאחו ממלרים עמן שר של ים כללו עובדי ע"ז וכללו ע"ז השיב לו הקצ"ב שופע שבמלם אחכ דן שוגג כמזיד ואונם כרלון וכדבך בדרכיו כתיב ולכן נענש כושע הנצי"א דוקא מדכ כנגד מדכ שנלעוו ליקח לו אשה זנונים גומר צח דבליס, ועיין משנ"כ ח"ג וח"י (סי' קל"ח). ועיין חדב"א פ' ז' בני ישראל הם משולים ועיין זוכר חדש דף כ"א ע"ב אמר ר' עקיבא אפי"ד דיכו לדיקא רבא מכל פלמא ויימר דלעורין על ישראל עונשים סגי מן כולכוין ולא אשכחן לדיקא עבא כחליכו בכל דרס ומשום דאמר דלעורין על ישראל אבאיש סגי קמיכ, ואמר ר' ינחק לא זו חליכו משם עד שנשבע לפני הקצ"ב לכורות זכותן של ישראל חמיד. ועיין שמירת כלשון שער הכזוב פ"ז באריכות גודל הזכירות מלמד חוב על ישראל ושכרו של מלמד זכות.

ומבאין מוסר השכל כי בעונ"כ כמה פעמים רואים גזירות ר"ל כבאים על ישראל ואנחנו לועקים שכח בשביל הפושעים הרשעים החוטאים, כגם כי ודאי שהקצ"ב זועם על הרשעים אבל אפשר שלפעמים אדרבא בגזירות הם בשביל שהצדיקים לא כמלינו על כלל ישראל אלא אדרבא בעלו קערוג עליהם וא"כ בשביל כמלשינות על כלל ישראל גוזרים עליהם גזירות ח"ו ולכן יכ"ר מלפניך שנזכר להיות מרוחי מעלות אחינו בני ישראל ולא חסרונותם ונזכר לביאח משיח נדקינו וכו' שלום על ישראל.

דף פ"ז ע"ב

ותנוד ותלד לו בן, ובשניכ ובשלישי כתיב ותכר ותלד ולא כתיב לו יש לומר שכרי בסמוך אמר לו הקצ"ב ומכ אחכ שאשחק זונכ ובניך בני זנונים ואין אחכ יודע אם שלך הם אם של אחרים כן כך וכו' א"כ בראשונה כשנשאכ ובא עליה וחשכ כיום שבה חליכ וידע שזכ ממנו אבל באחרונים לא ידע כי שמה זנח ועיין בכ"ג דדוקא בא חליכ ומח כוי ודאי וכ"ש באשכ זונכ ועיין רש"י כאן ובמהר"ן חיות ובשו"ת ח"ס ח"ח סי' ר"ב וי"ל.

יש לו בנים מאשתו אפי' בעלת מדות רעות אין לגרש

שם בגמ' יש לי בנים ממנכ וכו', משמע קל"ח דמכ שאמרו שלכי גיטין מדת אדם רע שרואה אשתו יולדת וראשכ פרוץ וכו' ורואה במקום שבו אדם רוחני מלכ לגרשכ שנאמר כי מלכ צכ פרות דבר לא אמרו אלא כשאין לה בנים אבל כשיש לה בנים ליכא מלכ לגרשכ ועיין פירושין מ"א ע"ב אשכ רעכ מלכ לגרשכ ואידך וכו' אי נמי אית ליכ בנים מינכ ולא מלי מגרשכ לה, ועיין ש"ע א"ע סי' קי"ע ס"ד שמחלק נמי

ומידו פיין לל"ח כאן שכתב דלא קי"ל כברייתא זו אלא כמשנה בסמוך דף ל"ח ע"א הפסח שנחפרצ בזבחים דמשמע דנאכל לשני ימים ומיכו פיין פרי"ח שם דמפרש כמשנה לכדיא דמותר הפסח נאכל ליום ויליכ ולי"ע על כלל"ח ז"ל ופיין אור שמח פ"ד מהק"פ כ"ח ובאזנן כחזל שם ודו"ק. ופיין מרדכי כאן שלכי במסכת כיון דמותר הפסח קרב שלמים דין הוא שנאכל לשתי לילות כשלמים לשני ימים וכחך חדש ולי"ע ופיין מהרש"א קידושין נ"ב ע"ב ד"כ דמייחתי ולי"ע ופיין משנה ח"ג סי' ר"ח ובח' הארכתי.

תוס' ד"כ בני מילי דיעבד בא"ד ממכ שיעשו רובם שלא ככוונתו, ופיין גם בעל עקידה פ' ויקהל שכתב שיותר חמור להחזיר איסור דרבנן לרבים אפילו לדבר מלכוד מאיסור דאורייתא ליחיד ע"ש ודו"ק.

דף צ' ע"א

אי אמרינן פשעה קדושה בקרבנות חובה

וחשתי דלוקמיה רבי אושעיה לכיחא בממנח זונכ על פסחו ורבי הוא ש"מ דס"ל אפי' בפסחו משייר איניש וכו'.

ושמעתי מחכ"א חידוש שכתב בשם הכה"ק מוכ"ר מנחם זעמנא כי"ד זכא דדרשו בגמ' שזועות כ"ו ע"ב דתרום וקדשים כוו לכו שני כחוצים זבחים כאחד משום דתרויכו ילפינן לכו דסגי במחשבה בקדשים (דכ"ז כ"ע) כחיצ כל נדיב לב עולות וגבי תרום כחיצ ונחשז לכס תרומותיכם (במדבר י"ח) שניעלח במחשבה אמרו כן בקדשים שסם נדבכ כעולת ושלמים דבקרר כחיצ כל נדיב לב עולות ולכן נמי הא דאמר רבי יוסי (תמורה י' חולין ס"ע קידושין ז' ועוד) רגל של זו עולה כולה עולה דאמרינן פשע קדושכ זכולכ לא אמרו אלא עולה או שלמים שזאים נדבכ אכל בקרבן חטאת ואשם או פסח שסם זאים חובכ לא אמרינן פשע קדושכ זכולכ וזכ זיאר לעלמו מה שאמרו בגמ' דכחך בפסחו משייר אינש דקרבן פסח חיוב הוא ושפיר משייר ולא פשע קדושכ זכולכ אכל בקרבן נדבכ לא. ותמכ זסם מרן כ"ק אדמו"ר מסאנן זשו"ת ד"ח דאמאי לא נימא פשע קדושכ זכולכ כמו זאומר רגל של זו עולה וחי' כחכס כנ"ל לפי הכידוש כנ"ל דדוקא בקרבן נדבכ אמרינן פשע קדושכ זכולכ אכל בקרבן חובכ לא אמרינן כן וכיון דפסח כו"ל חובכ שפיר לא אמרינן פשע זכולכ.

ולפענ"ד כיון שזכא דבר חדש לכן כנוי בקינור אמרים, ראשונה ממקום דאחי שאמר אביי אי לאו

דלוקמיה ר' אושעיה לכיחא בממנח זונכ על פסחו ורבי הוא כוכ מוקמינא לכ לכיחא בקדשים קלים ואליבא דר' יוסי כגלילי דאמר קדשים קלים ממון זעלים הוא אכל זפסח לא משייר איניש וכו' וכשתא דלוקמי ר' אושעיה לכיחא בממנח זונכ על פסחו ורבי הוא ש"מ דס"ל אפילו זפסחו משייר איניש ומפרש מאי רבי דחניא אס ימעט זבית מכיות משכ כחייכו משכ מכדי אכילכ ולא מכדי מקח רבי אומר אף מכדי מקח שאס אין לו ממנח אחר על פסחו ועל חגיגתו ומעוה זכידו חולין שכל מנח כן כקדישו ישראל אח פסחוכן.

אי יבז' דשייר בהקדש כמו שמשיר במעשר

ונחלקו רבכ ור' זירא חד אמר זעלים לללייתו כו"ע לא פליגי דכגופא דפסח דמי כי פליגי זמלכ ומרור וח"א זמלכ ומרור נמי לא פליגי כיון דכחיצ על מלוח ומרורים יאכלוכו מכשירין דפסח נינכו כי פליגי ליקח זו חלוק ליקח זו עליה רבנן סברי מכיות משכ אמר רחמנא כחייכו לשכ ורבי סבר כחכ עלמך משכ ופרין לאביי דאמר אי לאו דלוקמכ ר"א וכו' דאמר קדשים קלים ממון זעלים הוא אכל זפסח לא משייר איניש הא קחני זכדיא ש"מ כן כקדישו ישראל אח פסחוכן ומשני אימא שכל מנח כן כקדישו ישראל מעוה פסחוכן ע"כ, וככ זמזאר שכל מנח כן כקדישו ישראל אח פסחוכן כלומר וכו"ל חנאי זכקדש ולכן לא נחפשע קדושכ זכולכ ואס לא זא אחר לכמנות אחו ממילא חחפשע קדושכו זכולכ ויככ זככמכ קדושכ ממילא ומזאר דגס זפסח אמרינן פשע קדושכ זכולכ אלא דזממכ אחר יס שס חנאי שיוכל לכמנות אחרים ומקרא יליף לכ דמכיות משכ.

ועיין ירושלמי קידושין פ' האומר דיכול לשייר לעלמו זכקדש גיזכ ועזודכ שלא יוקדש וכככו (ז"ז ס"ג) שיכול לשייר לעלמו מקום כמעשר וזירושלמי דמאי (פ"ו כ"ג) וזכקדש הוא דיש לחלק זין קדוכ"ג דאמרינן פשע ופיין ארץ זבי סי' מ"ע ומ"ש שס זסם כרכ"ג ר' זאז נחוס זארענשעיין זלכ"כ.

גם בגמ' תמורה דחנן כחס (י' ע"א) אין ממירין לא אברין זעזברין ולא עזברין זאברין וכו' א"ר יוסי וכלא זמוקדשין האומר רגל של זו עולה כולה אף כשיאמר רגל של זו חחכ זו חחכ כולה תמורה תחתיכ ע"כ. ופרש"י ממירין אברין זעלימין אמר כרי רגל זכמח חולין זו תמורה זכמח קודש זו חלכ תמורה על האבר ופשע לכ זכל זכמכ וכויא תמורה כולה וקריבכ וכלא זמוקדשין כלומר זחחילא זכקדש כשמקדיש אס אמר רגל של זו עולה כדמפרש טעמא זגמרא ופיין רגמ"כ.

ובגמ' שם אחרת בר פדא אמר אין קדוש חלב על עזרין ור' יוחנן אמר קדוש חלב על עזרין ואזולא ר' יוחנן לעמיך דאמר ר' יוחנן בקדיש חטאת מעוברת וילדך רלכ דב מחכפר רלכ דוולד מחכפר וכו' ושקו"ע שם בכל הסוגיא ונדף י"א ע"ז נראה דברי ר' יוסי לר' יכוד דבר שנסמך חלויכ דו שאף ר' יכוד לא נחלק עליו אלא דבר שאין נסמך חלויכ דו אבל דבר שנסמך חלויכ דו מודי ליה דעי רבא דעוף מכו דכמך אמר רחמנא וכו' לאו דכמך היא או דלמא קרבן אמר רחמנא וכו' נמי קרבן הוא חיקו דעי רבא בקדיש אבר לדמיו מכו דחיחות ליה קדושת בגוף כנכ מדדעי ליה דעוף פשוט דכמך כל דכמך בכלל דין חטאת ודין עולב ושלמים.

המקדש דבר שהשמה תלוייה בו פשטה בכולה

איברא דנדף כ"ו שם ע"א ת"ר האומר דכמך זו חליכ חמורת עולב וחליכ חמורת שלמים כולב חקרב עולב דברי ר"מ וחכ"א חרעב עד שחטאז וכו' חניא חידך דכמך חליכ עולב וחליכ חטאת חקרב עולב דברי ר"מ ר' יוסי אומר חמות ושין באומר חליכ חטאת וחליכ עולב שחמות ופרש"י דכמך זו חליכ עולב וחליכ חטאת חקרב עולב דחפוס לשון ראשון וכיון דקדשכ לפלגא קדושת עולב קדשכ כולב ואע"ג דגבי האומר רגלכ של זו עולב לא אמר ר"מ דחיחול קדושכ דכולב דקדחני דפירקין דף י"ח אפי"כ דחליכ מודכ דאמרין כחם ככל מודים דבר שנסמך חלויכ דו ושין באומר חליכ חטאת תחלב וכדר חליכ עולב דחמות שוין מני ר"מ וכו' ועיין חוס' שם שחולקין על רש"י דפי' בחלי' של חטאת דכיון דחינו חייב חטאת חינו קדוש ופי' דמיירי בחמורת חטאת ומיכו מבואר דחליכ עולב וחליכ חטאת מדין פשע קדושכ דא עלכ כמו שפי' להדיא וכיון דקדשכ לפלגא קדשכ לכולב ובקדשכ לפלגא חף ר"מ מודכ דאמרין פשעכ דכולב אלא דפליג דעלם דין דאומר רגלכ של זו או אבר אחד שאין נסמך חלויכ דו לא אמרין פשעכ ולר' יוסי גס דרגלכ של זו אמרין פשעכ נמלא דפליגי באיזכ אופן אמרין פשעכ אי דאבר כל דכוא או דוקא דאבר שנסמך חלויכ דו ומיכו לא נחלקו דכל קדשים דין נדבות ודין חייבות אמרין פשעכ ומבואר דאין נפ"מ דין עולב לחטאת וזכ דרור לפענ"ד.

לימוד אריך בפסח דע"מ בן קדשו בניי פפחיהן

והנהגה לעלם בקושיא שפקש מקרבן פסח דאמאי לא אמרין פשעכ קדושכ דכולב ואמאי מכני חנאי דזכ כמו שאמרו בגמ' פסחים שם כנכ מלכד ממכ שכתחתי

לעיל שכנראה שדבר זה למדנו מקרא שם וא"כ כוי לימוד מפורש ומ"מ נלפענ"ד לומר עוד דס"ד לישב קושיא כנ"ל וכו' דברי בגמ' קידושין ז' שם פריך מאשכ ומשני כחם דכמך ככא דעת אחרת כה לא דמיא אלא לכא דכמך של שני שוחפין בקדיש חליכ וחזר ולקחכ ובקדיש קדושכ ואיכא קריבכ ועיין רש"י כה לא דמיא מסקנא דתירולא כוא אין דבר זכ דומכ אלא דכמך של שני שוחפין דאיכא דעת אחרת כמעכצת דכ וכתם לא אמרין דחוקדש כולב ע"פ כאחד ועיין שם חוס' ד' ע"ז ד"כ דאסר דככר ועליה ליכא דעת אחרת ע"ש ובחוס' ר"י בזקן פי' ביותר ביאר וז"ל דכולב דכואיל וקדשכ לחליכ דבר שנסמך חלויכ דכ קידש. כחם דכמך שלו וליכא אלא דעת כמקדש וכואיל ובקדיש אבר שנסמך חלויכ דו כולב רולכ לקדש ככא איכא דעת כאשכ ואע"פ שכוא כיון לכולב היא לא כוונכ אלא לחליכ ולא דמיא כה אלא דכמך של שני שוחפין ע"ש.

ולפי' י"ל דפסח נמי כיון דדעת ישראל לקדש באופן שיוכל למכור לשני שע"מ כן מקדשין ישראל את פסחיהם ולכתחילה כחיוצ לאכול בפסח בחצורכ ועיין ת"י דאין שוחפין על חצורכ פחות מעשרכ כמאכ"כ ואס ימעט כבית מכיות משכ וכן משמע בגמ' פסחים כשנחן עיניו באוכלסי ישראל ומכ כלליות ואמרו שם שלא כיכ פסח שלא נמכ עליו מעשרכ עד ששים ויותר ע"ש ומשמע דעשרכ עכ"פ דעי וא"כ במקדיש פסח כו"ל במקדיש דכמך של שוחפין כרצכ שאינו יכול לקדש רק חלקו וכחלק כשני שקנכ ונחן לו מעות כווצר דבר למפרע שלא כי' יכול לקדש שלא כיכ פסח שלו ואיכא דעת אחרת וכדכמך של שני שוחפין וזכ לפענ"ד נכון דס"ד.

המקדיש קרבן במחשבה אי' הוי הקדש גמור

ולא אוכל להחטלם דזכ לערך שלשים שנה שכיכ לי משו"מ אלל כרכבכ"ל מוכר"א כענקין זלככ"כ דכא דמקדיש קרבן דמכני דמחשכ דלכ דכתיב נדיב לב עולות ואמר כגכ"ק זל"ל דאפשר דמכ שאמרו דמכני דמחשכ כיינו רק לכיות חייב לכביא קרבן מיד שחשכ כן ובחורת נדר אבל לענין אקדושי ככ"י דדעי דפכ דוקא.

וילדות כיחכ די ופלפלתי דדברי כאי לדיק מדברי כגמ' שדועות דמשמע דקדשים וחרומכ שני כחוצים כבאים כאחד ופי' כחוס' דילפי מכדי וחי דקדשים רק לכתחייב כנדר ח"כ לאו שוין כן. וכגס דכס' דת אש סי' י"ד שליון עליו בגליון מברש"א בקידושין כתב דחרומכ נמי ל"ל דפכ וכמחשכ מכני

רק להגביל מאיזה דבר הוא מפרש ובאמת כי כן הוא שיטת רש"י בכוונתו נ"ע פ"א לפי גירסת החס"ד בו ד"ה מחשבה פ"ש, מיכו עיין ח"י כרשב"א גיטין ל"א ד"ה באומד שליין לדברי רש"י וכחז מה שפרש"י כאן דמחשבה היינו מחשבה גרידא כגון שנותן עיניו בלד זה ואוכל מלד זה ה"א פיקר ולא כמו שפי' בכוונתו נ"ע שמחשבה ואומר שני לוגין וכו' שהרי בשבועות כ"ו משמע להדיא דבגמר כלב סגי פ"ש והארכתי קצת בזכר במקום אחר.

במהלוקת הרמב"ם והראב"ד אין שוחטין וזורקין על ממה שרץ וטביר

אמר רב יחזקיה אמר רב שוחטין וזורקין על טבול יום ומחוסר כפורים ואין שוחטין וזורקין על עמא שרץ ועולה אמר חף שוחטין וזורקין על עמא שרץ ופריך לרב מ"ש טבול יום דחזי לאורחא עמא שרץ נמי חזי לאורחא ומשני מחוסר טבילה ופריך טבול יום נמי מחוסר כפרב שמש ומשני שמשא ממילא ערצא מחוסר כפורים נמי ה"א מחוסר כפרב ומשני שקינו בידו ופריך ע"ש נמי הרי מקוב לפניו ומשני דילמא פשע ופריך ה"א הכי מחוסר כפורים נמי דילמא פשע ומשני כגון דמסרינכו לב"ד ופריך ולרב מדאורייתא מיחזא חזי ורבנן הוא דגזרו ביה וה"א אמר רב מעמיאין אחד מכן בשרץ ומשני הלא לרב מדאורייתא נמי לא חזי דכתיב איש איש כי יכ"י עמא לנפש מי לא עסקין שחל שביעי שלו להיות בערב הפסח דכיינו עומאח שרץ ואמר רחמנא נידחי וכ"ה ממאי דכ"י סבר לה כרבי ילחק דאמר עמאי מה מלכ ה"י שחל שביעי שלהן להיות בערב הפסח שנאמר ולא יכלו לעשות הפסח ביום הכהא ביום הכהא הוא דליין יכולין לעשות אכל למחר יכולין לעשות ואמר רחמנא נדחו ע"כ.

והרמב"ם פ"ו מהק"פ ה"א כחז ה"א עמא שנדחא לפסח שני כל מי שאינו יכול לאכול את הפסח בליל חמשה עשר בניסן מפני עמאחו כגון זבים וכו' אכל כהוגע בנבלה ושרץ וכיוצא בכן ביום י"ד הרי זה טבול ושוחטין עליו אחר שיטבול ולערב כשיעריב שמשו אוכל את הפסח נראה דפסק כרב דאין שוחטין וזורקין על עמא שרץ וכחז ככ"מ דפסק כרב משום דרב רבן של כל בני בגולה הוא ועוד דסוגיא כותיה אזלא ובה"ב כחז הרמב"ם עמא מה שחל שביעי שלו להיות בארבעה עשר אפי' שטבל וכוזה עליו והרי הוא ראוי לאכול קדשים לערב אין שוחטין עליו הלא נדחא לפ"ש שנאמר ויכ"י אנשים אשר היו עמאים לנפש אדם ולא יכלו לעשות הפסח ביום הכהא מפי השמועה למדו ששביעי שלהן ה"י וע"ז שאלו הם ישחט עליהן וכן יאכלו לערב ופירש

לכן שאין שוחטין עליהן במה דברים אמורים בשנעמא בעומאוח מן כמה שהנזיר מגלח עליהן אכל וכו'.

והראב"ד ז"ל בשבועות כחז וז"ל ה"א אין דרך כלכל כולל כן שהרי רב שאמר אין שוחטין וזורקין על עמא שרץ מכלן למד ואיכו ס"ל שוחטין וזורקין על טבירי וא"כ זה טבול יום ורחמנא דחייב הלא ה"א קרא בשלל טבול ולא ה"א דכיינו עמא שרץ ומעשה כי ה"א ה"א ה"א שחטו וזרקו עליהם קודם טבילה וכי"כ סברו שיעלם לכן ולא שאלו הלא אחר זמן שחטו ונדחו וכחזב מפיד כן שאמרו אנוחנו עמאים לנפש אדם ואם לאחר טבילה וכי"כ מאי עומאח ה"א כהא.

ישוב הרב"ם לשיטת הרמב"ם

והרמב"ם ילח להמליך בעד הרמב"ם ז"ל ד"ל לדעת הרמב"ם דאפי' דאמרין דע"מ שחל שביעי שלו בע"פ דכיינו עמא שרץ לאו לגמרי מדמי לכו הלא לומר דכשם שט"מ אפי' שיכול לעלות בו ביום אמר רחמנא נדחו כ"ה עמא שרץ מיכו ה"א כדאיתא וה"א כדאיתא בע"ש אחר שטבל שז"ע משא"כ בע"מ שאפילו ה"א ועל אין שוחטין וזורקין עליו ובאמת כי הוא חמוס דבגמ' סתמא אמרו הלא לרב מדאורייתא נמי לא חזי דכתיב איש איש כי יכ"י עמא לנפש מי לא עסקין שחל שביעי שלו להיות בע"פ דכיינו ע"ש ואמר רחמנא נידחי וה"א ודאי משמע דע"ש וע"מ כהדי נייכו לענין כלכלא וכדעת הראב"ד.

קריית הרב"ם על הראב"ד ובי בתר דעבדן מתמלכין

עוד הקשה הכ"מ לפי' הראב"ד דכ"י עמאים מקודם קרבן הקרבן וכי בחר דעבדין מחמלכין וכמל"מ ח"י דאין זה קושיא דאינכו סבור דאפילו בלא טבילה כיון דלאורחא חזי לאכילה א"כ היו יכולין להקריב ובחר הכי לטבול ומש"כ שחטו עליהם וכשנודע בדבר לפני משכ רבינו אמר להם שאין קדשים קריבין בעומאח. עוד הקשה הכ"מ אמאי לא אמר לכו שיזרקו עליהם ויעבדו ויביאו קרבן אחר ובאמת כי הראב"ד בעלמו ח"י זה דבאו לאחר זמן שחטו הפסח ומכ יאמר להם עוד וכן ח"י במל"מ. עוד הקשה הכ"מ מלשון הקרא שאמרו למח נגרע לבחתי הקריב קרבן ה' משמע דעדיין לא הקריבו קרבן וכן ד"ה ראי' שאין עליה חטובה וכמל"מ כחז דאין כאן ראי' דכיוונת כיון שאמר להם משכ רבינו שהקרבן פסול ממילא אמרו למח נגרע לבחתי הקריב. עוד הקשה הכ"מ למח שכחז הראב"ד דאם אחר כז"כ ה"א הכחזב מפיד אנוחנו עמאים חמא פה קדוש יאמר כן וכלל כל זמן שלא העריב שמשן

דברי כרע"צ סותרים אחדדי מפ"ח שכתב שם לכדיח
במשנתנו זר שראח וכו' דשוחטין עליו דעמא מח שחל
שביעי שלו ביי"ד נדחכ לפ"ש חע"ג דחזי לאורחא ול"ע.

והנה כרמז"ס בפ"ו כנ"ל כ"ד כתב מחוסרי כפורים
שחל יום כבחה קרבנותיהם ביי"ד שוחטין עליכן
ומקריבין קרבנותיהן ביי"ד בניסן בין קודם שחיתה
כפסח בין אחר שחיתה ואוכלין פסחיהן לערב ואין
שוחטין עליכן עד שימסרו קרבנותיהן ביד ב"ד שחל
יפשעו ולא יקריבו אותם פ"כ וכחכ ככ"מ דמקורו
מסוגין בפסחים דמחוסרי כפרה נמי שוחטין עליכם
כשמסרו לב"ד קרבנם.

קריית הגרע"א על הרמב"ם

והגרע"א בח' לכרמז"ס שם כתב ואני צעני לא ידעתי
כא כעס דקודם עבילכ אין שוחטין
דחיישין דילמא פשע זכו ס"ד דכש"ס ולאותו ס"ד
פרכין ח"כ מחו"כ נמי דלמא פשע ומשנין דמסרן
לכבנים חלל למאי דפרכין עלכ ורב סבר מדאורייתא
מחזי חזי ופרש"י דכעס דילמא פשע כוי רק גזיר
דרבנן וע"כ כחילוק דקודם כפרה ולאחר כפרה כיינו
דחח"כ קליש כעומאכ ולא מלינו כלל חשש דשחא יפשע
וכיון דחזין דעולא דסבר שוחטין וזורקין על פ"ש לא
ס"ל חששא דשחא יפשע ולדידי' ל"ל מסירכ לכבנים
וכיכן מלינו דרב פליג אסברא זו כיון דעמא דאין
שוחטין וזורקין אעמא שרץ יליף לכ מקרא וכניח דברי
כרמז"ס וככ"מ בלע"ג פ"ש.

תמיה בדברי המאירי בשיטתו אליבא דרב אי שו"י
אמ"ש

עוד חזון כרביתי חזות קשכ לרבינו כמאירי ז"ל פסחים
דף פ' ע"א שכתב כבר ביארנו שאין עמא נדחכ
לפ"ש חלל עמא שטעון מנין ולא כשלים מנינו שאינו
יכול לאכלו בלילכ וכו' חלל עמא בשרץ ונבלכ שאין בכם
חלל עומאח ערב שוחטין עליכן אחר עבילכ ולערב
כשיעריב שמשו יאכל וכן כדין בעמאים כלריכין מנין
שחל שביעי שלכם ביי"ד או מחו"כ שחל שמיני שלכם פ"פ
חון מעמא מח שנטמא בעומאכ שכנזיר מגלח עליכ
שאפילו חל שביעי שלו בע"פ וכזכ ועבד אין שוחטין
עליו שחא יפשע ולא יעבול פ"כ פ"ש.

והנה מדכתב דבע"ש ונבילכ שוחטין עליכן אחר עבילכ
משמע דס"ל דאין שו"י חע"ש ופסק כרב וח"כ
חקשכ נמי כקושיא כגרע"א כא חזר ביק מענין דפשע
וגם פ"כ ז"ל דס"ל כרב דכא עולא לא ס"ל כלל כעס

אכתי לאו עכורים ניכח. וכנראה דס"ל לכרמז"ד
דעבול יום לא מקרי עמא לנפש ולבסוף כעלכ דסוגית
כגמ' מוכח ככרמז"ד וגם סברת כחוס' נמי נראה
כזי.

קריית הגרע"א במתירת הרמב"ם שפסק אין שו"י
אממא שרץ

עוד כקשכ בקרבן חגיגה (דף יו"ד) דבזחים דף כ"ב
מוכח דמאן דס"ל דאין שוחטין וזורקין על עמא
שרץ ס"ל דלכור נדחין אף בעמא שרץ וכרמז"ס פסק
כמ"ד דאין שוחטין וזורקין חע"ש ואפ"ה פסק דדוקא
בעומאח מח כלכור נדחין ונמלא דבריו סותרין
ובשעכ"מ כאריך כרצכ בקושיא זו ועיין ירושלמי פ'
כילד לולין בסוגיא דמחלכ עמאים ומחלכ עכורים
דקאמר שם דרב סבר דאם כיו לכור מגעי נבלות מגעי
שרלים עושין בעומאכ באין שם מים לעבול חלל חס יס
מים לעבול אין עושין בעומאכ וקלת נראה ראי'
ממכלחין שכתב עבילכ שרץ נמי כרי מקור לפניך משמע
דפריך רק משום דכמקור לפניך חלל אי ליכא מקור לא
קשכ ולפ"ז כ"י חע"ל דרב ס"ל לעמאח כיכי דאין מקור
חלל דזכ דוחק שכרי כוא בירושלים ועיין יד דוד כאן.

עוד כקשכ בלח"מ ארבינו כרמז"ס ז"ל מגמ' פסחים
פ' חלו דברים כשיב ר"ע כואכ חוכיח שכוא מליכ
וכוא משום שבות ואינו דוחק חלל כשבת ובגמ' שם כשיב
ר"ע ואמר כואח עמא מח חוכיח שחל ז' שלו לכיות
בשבת ובערב כפסח שכוא מליכ וכוא משום שבות
ואינו דוחק חלל כשבת משמע דמכואח ע"מ בע"פ
כשיבו וכ"כ רש"י וכרע"צ לכדיח וז"ל בעמא מח שחל
שביעי שלו לכיות בשבת ע"פ שאם לא יזכ לא יעשכ
פסחו ואפ"י ככי אינו דוחק דכרי קיס ליכ לר"ע דלא
דחיא וכואכ שבות כוא מצואר דבע"מ בערב פסח שחל
בחול נמי עובד ועושכ פסח ואוכל בערב.

חל שביעי שלו ביי"ד אפילו חזו ומב"ל נדחה

וראיתי לכק"ז רבינו כחוי"ט שם פ"ו מ"ב ד"ה כואכ
חוכיח שכביח שיעת רש"י וכרע"צ ודברי
כרמז"ד שם ושוב כביח דברי כרע"צ שם פרק ח' משכ
כ' שחזר בו ממכ שפי' כאן ופי' כדברי כרמז"ס דאם
חל שביעי שלו ביי"ד ע"פ אפילו כזכ ועבול נדחכ משום
גזירת ככתוב וככא בשביעי שלו שחל לכיות ביי"ג
עסקין חלל שכ"י קשכ לו לשון כגמ' כואכ חוכיח שחל
ז' שלו לכיות בשבת ודחק כזכ דככוונכ ביי"ג וכרואכ
יראכ דכוא דחוק מאוד לכוליא מפשעות לשון כגמ'
ובפרט שכרע"צ ורש"י פי' כן בפשיעות וגם לפי דעתו

דפשיעכ ומדכחצ בע"מ כעס דפשיעכ ע"כ ס"ל כרצ
וכרי רב חזר צו מעס דפשיעכ כא חדא וכשניה חקש
דלרצ כרי אמרו דס"ל מדאורייתא דאין שו"י אע"ש ולכן
ס"ל במחלכ עמאין ומחלכ עכורים דמעמאין צערן
וכיון דפסק כרצ היאך כחצ עוד צסמוך שס וז"ל מעמא
כל שמחלכ עכורים ומחלכ עמאים וכו' אין מעמאין
אחד מכן כדי לכיוחו מכריע אח כלס לעומאכ שלא
ליחלק שאס חאמר שיעמאוכו צערן כרי שוחטין עליו
וא"ה שיעמאוכו צמח נמלאח מצעלו מחגיגחו שלמחר
וכו' ע"ש וכדצר חמוכ מאחר שפסק כרצ לענין ע"מ
ולענין פשיעכ א"כ איך פסק דע"ש כרי שוחטין עליו
ולע"ג.

תרי מעמי לרא דמ"מ אינו בר הבאת קרבן פסח

וראיתי קדוש אחד מדבר צה' ר"ח כלוי כק"פ כג"ל
שכציה קושיח כראצ"ד על כרמז"ס ז"ל וכחצ
לישצ דברי כרמז"ס לפמ"ש צפ"צ מכל' ציהא כמקדש
כיי"צ עמא שרן וכיולא צו וכערל משלחין אח
קרצנוטיכן ומקריצין עליכן חוץ מפסח שאין שוחטין
אוחו על עמא שרן וכו' אבל עמא מה אין מקריצין עליו
קרצן כלל עד שיעכר ומקור כדצר כוא מסוגיא דמו"ק
דף ע"ז דדרשין מקרא דזביוס צאו דצומן שאינו ראוי
לציאח אין מקריצין עליו ולשיעת רש"י שס קאי גס על
ע"מ וכו' ולדעת כרמז"ס כוא צפשיעות משום דאין
מקריצין על ע"מ ועיין צכ"מ צכצכ"מ דכרמז"ס מפרש
לכולא סוגיא דזקני דרוס צוצחים דף כ"צ דמחכפרין
עמאי מה אין מקריצין עליכן שום קרצן ודין זכ כוא
מד"ה ע"ש.

וראיתי דכא דע"מ אינו צר כצאח ק"פ כוא מחרי
עעמי חדא דלא גרע ק"פ משאר קרצנות דע"מ
אינו משלח קרצנותיו שזכ כוא דין מסוייס צמח צלצד
ועוד משום דין כמסוייס צפסח שאינו צא על כעמאים
שכולל כל כעמאים אף אוחן שמשלחין קרצנותיכן כגון
עמא שרן וכדומכ וגס ע"מ דכוותיכו. ולפ"ז כרי י"ל
דכוותיכו דכא דפסק כרמז"ס דעצוי" דמח אין
שוחטין עליו אח כק"פ לאו משום כך דינא דאין ק"פ צא
על כעמאים כוא דאין מקריצין עליו דצאמח צוכ שוכ
ע"מ לשאר עמאים דעצוי" דיני' כעכור צוכ ואינו
צפסח אלא משום דע"מ כוא אינו משלח שום קרצן וצוכ
כוא דסוצר כרמז"ס דגס עצוי" דמח ג"כ אין מקריצין
עליו שום קרצן וכן גס פסח אשר ע"כ מיושצ כיטצ
כשגח כראצ"ד על כרמז"ס מכסוגיא דפסחים שס
דילפינן ע"ש מע"מ דש"מ דע"מ שוכ לשאר עמאים צוכ
דצאמח אכ"נ דצפיקר כדין כמסוייס צפסח דאינו צא
צעומאכ גס לדעת כרמז"ס שוכ ע"מ לשאר עמאים

וכא דשאני ע"מ משאר עמאים לענין עצוי" כוא משום
דינא דע"מ אינו משלח קרצנותיו דליחכ גס צשאר
קרצנות ע"ש.

פי' חדש בדברי הרמב"ם ובפי' הגמ', ויש צ"ל להמאירי

ורגלפנ"ד צס"ד לישצ דברי כרמז"ס ז"ל ומחלכ
נדייק עוד דיוק דצגמ' אמרו אלא לרצ
מדאורייתא נמי לא חצי דכתיב איש איש כי יכי' עמא
לנפש מי לא פסקין וכו' ואמר רחמנא נידחי וכ"ה
ממאי דככי סצר לכ כרצי ילחק דאמר עמאי מח מלוב
כיו שחל שציפי שלכן לכיוח צע"פ שח' ולא יכלו לעשות
כפסח ציוס ככוא ציוס ככוא כוא דאין יכולין לעשות
אצל למחר יכולין לעשות ואמר רחמנא נדחו וכנכ לפיל
כשאמר מדאורייתא נמי לא חצי דכתיב איש איש וגו' לא
דרש כלל ציוס ככוא וכאן דדרצ ילחק דרש ציוס ככוא
עוד יס לדייק לשון וכי חימא ממאי דככי סצר לכ לשון
זכ קשכ לכולמו כמו שכוא ואין זכ לשון כגמ' כלל
ועיין רש"י שגרס וממאי דככי דילמא מדכתיב עמא
לנפש ולא כתיב עמא שרן ש"מ ע"מ שאינו לערצ קאמר
ומשני סצר לכ כרצי ילחק וכו'.

וגרמא דכרמז"ס מפרש כגמ' צאופן אחר וכוא מאחר
דתי' אלא לרצ מדאורייתא נמי לא חצי דכתיב
איש איש כי יכי' עמא לנפש מי לא פסקין וכו' דכיינו
עמא שרן וע"ז פריך וממאי דככי כלומר מנא לן דכאי
איש איש וגו' כיינו עומאח שרן דילמא סצר לכ כרצ
ילחק דאמר עמאי מח מלוב כיו שחל שציפי שלכן לכיוח
צע"פ שחאמר ולא יכלו לעשות כפסח ציוס ככוא ציוס
ככוא כוא דאין יכולים לעשות אצל למחר יכולין לעשות
וא"כ גזירת ככחוב כוא צעמא מח דילפינן לכ מציוס
ככוא ציוס ככוא אין יכולין לעשות אצל למחר יכולין
לעשות וכיון דדרש דלמחר יכולין לעשות משמע דצליכ
אסורים לאכול דאל"כ גס ציוס ככוא יכולים לעשות
ולפ"ז נדחכ כא דאמר רב מדאורייתא נמי לא חצי דכתיב
איש איש וכו' דכיינו עומאח שרן שכרי דחכ דממאי
דככי כוא דילמא סצר לכ כרצי ילחק דדריש מציוס
ככוא ודרשכ זו ליחא צע"ש וא"כ מנ"ל דע"ש נמי כע"מ
ונשאר צדחויכ.

שומאח שרין דייא מדרבנן וע"מ מדאורייתא

וא"י נימא ככי ממילא אידחי כא אוקימאח דלרצ
מדאורייתא נמי לא חצי ולא איחקש שרן לע"מ וכיון
שכן א"כ צעמא שרן נשאר כעטס דילמא פשע וע"ש לא
כוי אלא דרבנן ושפיר פסק כרמז"ס לחלק צין שרן
לע"מ דלמסקנא לא איחקש שרן לע"מ דרצ סצר לכ

שנאמר ולא יכלו לעשות הפסח ביום הכה הכה ביום הכה
 הוא דאין יכולין לעשות אבל למחר יכולין לעשות ואמר
 רחמנא נדחו א"כ מבואר דדרשינן כתי' קמא של חוס'
 וממילא חסור לכביא ביום הכה ודלא ככרצ"ד ואחי
 שפיר דברי הרמב"ם ז"ל מכל הקושיות.

אלא מעתה כיון דעלתה לן בגמ' דכל חלוי דדרשא
 דרבי ינחק וסחמא דכש"ס לא ס"ל דר' ינחק א"כ
 יש לישב נמי סחירת כרע"צ מקושית החוי"ע ז"ל ד"ל
 דר"ע ס"ל דסחמא דכש"ס דשרן איחקש לע"מ וכדדי
 נייכו וע"מ נמי שוחטין עליו לאחר שטבל ולכן שפיר
 הקשה על ר"ע כזאח חוכיה שחל שביעי שלו להיות
 בע"פ אין שוחטין אע"פ שחולו היו שוחטין דכא ס"ל
 דכדדי נייכו ע"מ וע"פ אכל בפ"ח שכוה בסוגיין ס"ל
 אליבא דכלתחא דדריש כרבי ינחק וממילא שפיר כתב
 דאין שוחטין אע"מ אפילו שטבל בשביעי כלפנינו ד.

ולפ"ז כי אפשר לישב נמי שיעת המאירי שכתב בעמא
 שנעמא שאפילו חל שביעי שלו בע"פ וכזה ועבד
 אין שוחטין עליו שמא יפגע ולא יעבול וכלא כש"ס חזר
 בו מדין שמא יפגע ולכנ"ל דבאמת כש"ס לא חזר בו
 מדין פשיעא אלא שכוה ז"ל ס"ל דדרשאו דרבי ינחק לא
 כוי אלא אסמכתא בעלמא וכעמס דילמא יפגע
 ומדאורייתא מיחזי חזי אלא מדרבנן כוא דחששו ודו"ק
 בכל זה כי זה נכון בס"ד.

דף צ' ע"ב

דילמא פשע, עיין רש"י לעיל ו' ע"ב ד"כ דילמא פשע
 ומכ שניינתי שם.

ממא עצמו ע"פ במזיד ונדחה מפסח אי חייב כרת

שם בגמ' עמאי מת מלכ שחל שביעי שלכן וכו', עיין
 רמב"ם פ"ו מהק"פ כ"ז ובהשגות שם ובכ"מ
 ומל"מ ועיין שם כ"מ הק"פ כנ"ל ובח' ר"ח כלוי ובס' יד
 דוד כאן. ועיין קרית ספר על הרמב"ם ובח' המאירי דף
 פ' א' ד"כ כבר ביארנו וברע"ב פ' אלו דברים מ"ב
 ובחוי"ע שם ובח' הגרע"א הק"פ כ"ד ודו"ק. ומדברי
 החוס' כאן ד"כ שחל משמע דמי שצידו לעבול ע"פ
 ולעשות הפסח ולא עבד ולא עשכ נדחה לפסח שני
 ומשמע לכאורכ דאין בו איסור כרת ודו"ק ובשו"ת בית
 שער (א"ח סי' שס"ט) מספקא ליה במי שעמא עלמו
 ע"פ ולא יכול לעשות הפסח אי חייב כרת ע"ש ודו"ק.

שם בגמ' בשביעי לא כדחניא, מבואר דאפילו בדיעבד
 ולמלכ גדולכ לעשות ק"פ שכיח בכרת לא

כרבי ינחק דדרשינן ביום הכה ובע"פ ליכא למידרש
 כן.

אלא דלפ"ז מיושבת נמי קושית הגרע"א דמנ"ל לפסוק
 במחמ"כ מעמס דילמא פשע דכרי אליבא דמסקנא
 נשאר בעמס דילמא פשע ומיושבת נמי קושית הקרבן
 חגיגה דבזבחים מוכח דמאן דס"ל דאין שוחטין על ע"ש
 ס"ל דלכור נדחין אף בע"ש וברמב"ם פסק כמ"ד דאין
 שוחטין וזורקין אע"פ ואפ"כ פסק דדוקא בע"מ לכור
 נדחין ולפמ"ש ככא למסקנא דר"כ ס"ל כרבי ינחק ע"ש
 לא כוי אלא מדרבנן דלא חוקש לע"מ ואחי שפיר דברי
 הרמב"ם מסחירת הק"ע וגם מקושית הגרע"א
 וכרצ"ד דס"ל דקשו אכדדי משום דלא ס"ל לפרש
 כהרמב"ם אלא כפרש"י.

אי שרי עבד ממא שיותר באכילה בלילה

וגרמא לכביא ראי' לדברינו דכחוס' כאן ד"כ שחל
 שביעי כתבו אבל ששי ליכא למימר מדכתיב ולא
 יכלו לעשות הפסח ביום הכה הא למחר כיו יכולין
 לעשות ולשחוט כן עלמן בלא שליחות מדלא כתיב ולא
 יכלו לאכול א"כ דייק מציוס כהוא דמיותר. נראה ביאור
 החילוק בין ח' ראשון של חוס' דדרשו ביום הכה וכוא
 דרך דרשא הא למחר כיו יכולים לעשות ובין ח' שני
 דאין דייק מציוס כהוא דמיותר כוא דאי דרשינן ביום
 הכה א"כ כוא דרשכ גמורכ א"כ אפילו יכולים לאכול
 בערב אין שוחטין על ע"מ דגזירת הכתוב כוא הא
 למחר כיו יכולין לעשות מדלא כתיב ולא יכלו לאכול
 ומשמע דחלוי במחר ולא כלילכ אמנם לחי' שני דדייק
 מכיתור של ביום הכה א"כ דוקא ביום הכה אבל
 כלילכ שראוי לאכול שפיר שוחטין דלאו ביום הכה
 כוא, בקילור החילוק אי ביום הכה ממעט ביום
 וממילא לילכ המותרת שפיר דמי או ביום הכה מרוב
 למחר וממעט ביום וא"כ אפילו בשביל לילכ אין שו"ז.

ולפ"ז אחי שפיר מאד שפקשו אחר ח' שני וא"ת למכ
 אמר להם לדחות לפ"ש יעבולו בו ביום וישחטו
 עליהם ויש לומר דשמא כן עשו ובכיון הקשו כן לחי'
 כשני דלחי' כראשון לא קשכ דכיון דביום הכה דרשינן
 כריי דכא למחר כיו יכולים א"כ לילכ ממילא חסורכ
 ומשוללת וא"א להקשות ויעבולו בו ביום וישחטו עליהם
 דרק למחר מותרים בפסח אבל לחי' כשני פריך שפיר
 ויעבולו בו ביום כיון דכלילכ מותרים.

אבל לפ"ז כרי לן ראי' ברורכ לדברינו דמאן דדריש
 ביום הכה כתי' קמא דחוס' א"כ פסח אינו נשחט
 לעבויי דע"מ וכיון דבגמ' אמרו לכדיא כרבי ינחק וכו'

כחירו לה לעבול בשביעי, ולכאורכ נראה דא"ל לכתיר בשום אופן ואפילו בשעת הדחק וכאחרונים נחלקו בזכ ומיכו אפשר דוקא להם שצבילתן כ"י ביום השביעי אפילו ראה עד יום השביעי וכו' ביום נפסקה חבל לדין דסופרות לאחר שפסקו לגמרי ולא ראו ז' ימים נקיים אפשר דכ"ג יש מקום לספיקה כאחרונים וכבן.

דף צ"א ע"א

א"י שוחטין הפסח פחות מעשרה

יחיד ויכול לחלו שחטין עליו עשרה ואין יכולין לחלו אין שחטין, נראה דעשרה דווקא נקט דלכחילת הפסח אינו נשחט חלא על עשרה עיין יונתן בן עוזיאל פ' זה עכ"פ ואם ימנע הכית מהיות משכ ואין זעירין אינשיכ ביהא ממנין עשרה כמיסה למיכל ועיין לעיל נמי (דף ס"ד ז') ואין לך כל פסח שלא נמנו עליו יוחר מעשרה בני אדם ועיין לקמן דף ל"ב ע"א כמח דאפשר לכדורי מהדרינן ונראה דכא כלל ברוב עם כדרכ מלך, או מטעם פירסומי ניסא שכל שכליבור גדול כפרסום גדול.

תוס' ד"כ שכיב עמא מחילתו וכו' שכל העומאות כשעת מליאתן עיין גיטין כ"ח שמה ימות חיישינן שמה מה לא חיישינן, ואם מה נוחנין לו חזקה חיים ואמרין כשחא הוא דמת, ועיין ח"ס בח' גיטין כ"ל ובשו"ת בית שפרים יו"ד סי' ח"צ ובמשנה כעמרמי שם ולע"ק.

דף צ"א ע"ב

חבורה שכולה גרים חסר להם קבלת אבות

חבורה שכולה גרים וכו', עיין רש"י משום שאין בני חורב ולכאורכ לפ"ז כ"ל חבורה שכולה ע"כ אין עושין פסח ומ"ש גרים, וי"ל דבחבורה של ישראל א"ל שלא ימלא אחד מעשרה בן חורב חבל בגרים כחכ כר"י מאורליינוש וכו' דכענח רזא ובמושב זקנים שאין לומדין חורב לממזר ונראה דכן לגרים ועכ"פ גרים אינם בני חורב ושפיר אמר רק על חבורה שכולה גרים.

ומדריק בזכ לשון כלל שאמר ל"כ לאוחו גר שח לכחגייר ע"מ ללמדו חורב כולל על רגל אחת א"ל מה דסנה לך לחברך לא תעביר ואידך פירושא היא זיל גמור. ולמה לא למדו איכו או יאמר לו ואידך

פירושא זה וחגמור, ולפי' כר"י מאורליינוש כ"ל אחי שפיר שדוקא בעלמו ילך ויגמור, וזכ זיל גמור, ומיכו עיין בעכ"ח פ' משפטים עכ"פ וחלכ המשפטים ומעשה באונקלוס כגר כלך ומל ולמד חורב כרצב וחולי נמי שמעלמו למד ככלך ומל ול"ע.

נפ"מ בין חבורת גרים לחבורת ע"ה

עוד מרגלח צפי לומר דחבורה שכולה ע"כ כגם שאינם בני חורב מ"מ כרי יש להם קבלה חבורה שכלל חכלו פסחים עם אבותיהם וקבלו מהם כדח מה לעשות ואם יעמוד אחד שירצב לכחמיר ולפסול את הפסח שלא כדין אז יגידו לו שכן קבלנו וכן אוכלין ע"פ מסורה חבורה חבל כולם גרים שאין להם מסורה וקבלה וכו' אין בני חורב וידקדקו אחר דקדוקים ויביאו הפסח לבית הפסול או שצין כך וצין כך יעבור חלוא ויפסל. ובזכ יש לישיב נמי קלח קושיה כחוס' דגרים מדקדקים יוחר ובכל מקום משמע דאין מדקדקים וכ"מ בירושלמי ולכ"ל אחי שפיר דאין כחוסה שם מדקדקים יוחר מישראל חלא שאין להם קבלה חבורה וידקדקו בדקדוקי חוס, ומיכו בר"ח כנראה גרם כגירסת בירושלמי גם בש"ס דילן, כלומר שמה לא ידקדקו בו ויבאוכו לידי פסול.

דף צ"ב ע"א

בב' השפ"א אהא דלא חיישינן בער' נכרי בקדשים כל השנה

מחלוקת בערל נכרי כו' שמה יעמא לשנכ כנאח ויאמר אשחקד. ובקשכ כשעת חמח דכול"ל שמה יעמא מיד אחר הפסח במה ויאמר כן לשאר קדשים ולכן בעלכ דאכ"ג דכלל ימות השנכ גם צ"ש מודין דאסור בקדשים חלא כואח שלישי ושביעי רק בפסח ס"ל לבי"ש דלא בעמידו דבריהם במקום כרה וב"כ סברי דאע"ג דבשאר ימות השנכ עבדי ככירא מ"מ לא סגי דאכתי יסבור כגר דפסח נדחכ כל עומאח מה וכשיעמא לשנכ כנאח יסבור דמוחר לכן גם בפסח בעמידו דבריהם. עוד כחכ דבשאר ימות השנכ ערל ישראל נמי לריך כואח ג' וז' אעו ערל גוי רק בפסח לא גזרו משום עשכ דכרה משא"כ בשאר ימות השנכ ולכן חנן סחמא במשנתיו כסיפא כפורש מן כערלכ ולא גר.

ביאור הא דהפורש מן הערלה, וישוב דק' הג"ל

וחת' כחכ דקחתי במחני' כפורש מן כערלכ לפעני' רמזו בזכ צ"כ דאיידי דוקא בערל עו"ג דאין

י"ל דזכ הוא כוונת הרמב"ם דהשמיט כלכלה זו גבי פסח דס"ל דהא דערל עובל אינו דין של פסח דוקא אלא של כל קדשים שאסור לאכול בקדשים קודם שיעבול ושפיר סמך אהם שכחצ צפ"ח כנ"ל.

ישוב לקדשית הריב"א שאמרו גר שנתגייר ולא עכו"ם

והצנח הריב"א הקשה בלשון המשנה שכחצ גר שנתגייר ולא עכו"ם שנתגייר, והאמנם במקום אחר כחצתי לפרש דמחניי מיירי בגר שנתגייר כלומר שכבר מל ועבד ולזה קאמר גר שנתגייר כלומר שכבר נתגייר עובל ואוכל את פסחו לערב וכאי עובל כיינו עבילת לשם קדשים ולא לשם גיירות דלא קאמר גר כזה לכהגייר אלא גר שנתגייר כיינו שנתגייר כבר וא"כ צ"ש נמי ס"ל דבעי עבילת לאחר הגירות אלא שס"ל דלא גזרו אטו שכן כזאב וצ"כ ס"ל דגזרו אצל חרויכו ס"ל דערל בעי עבילת וכוא משום אכילת קדשים וכנ"ל ולפי"ז אחי שפיר שאמר שנתגייר דעבילת זו אינה צעבילת הגירות.

בא"ה ממה אמרו שמשלח קרבנותיו, ודברי הגר"ז והגר"ח הלוי

חב"א בעיר לי ממה ששמע מהגאון מרן ר' יצחק זאב כלוי גאב"ד דזריסק ז"ל על הרמב"ם פ"ד דביאח במקדש כי"א וי"צ שמחלק בין אצל ומנודע ומלורע שאין משלחין קרבנותיהם לעמא מח דגבי אצל מנודע ומלורע כחצ אין משלחין ובעמא מח פירש אין מקריבין ופי' מרן ז"ל דע"מ פוסל הקרבן משא"כ באבילות אינו אלא איסור שילוח מפני האבילות וראי' לזה מלינו באונן חילוק אי מה קודם חלוא או לאחר חלוא ובעמא מח שפוסל לא שייך כאי חילוקא וע"כ אינו אלא איסור שילוח ולכא דייק הרמב"ם שאין משלחין אפילו ע"מ ואף דקיי"ל כרבנן שאין לעלים דין קרבן מ"מ באיסור שילוח אינו דין בהקרבנות קרבן רק איסור שילוח גרידא משא"כ בעמא מח יסודו פסול בקרבן אכ"כ שרי שילוח ע"מ שאין עלייכו דין קרבן וא"ש פכ"ד וליין כ"ג לעיין בספר מועדים לזמנים סי' ר"ל.

ועי'נתי בפנים הספר שם וראיתי שכתב דברי הגר"ח ז"ל וגם מה שהקשתי עליו וגם דברי הגר"ז ז"ל והאריך שם להקשות על דברי הגר"ח, ולפענ"ד יסוד חדש של דברי הגר"ז ז"ל יש לפלפל בדבריו ואעתיק כאן דברי הרמב"ם בבי"א שם שכחצ וז"ל כאצל אינו משלח קרבנותיו כל זמן שאינו ראוי לביאח אל המחנה אינו ראוי להקרבנות אצל ממנודע וכו' (ובכ"ז) עמא שרץ וכיוצא בו והערל משלחין את קרבנותיהם ומקריבין

הערל נקראח אלא ע"ש ע"ג כדחנן בנדרים ספ"ג ועיין קול הרמ"ז ומכ שרלכ לומר דיחנן לומר דבשאר ימות השנה ערל ישראל נמי לריק כזאב ג' וז' וכו' לפענ"ד ל"ע שכרי כחצ רש"י לעיל ד"כ הן כיום דאונן עובל ואוכל את פסחו וז"ל אצל לא יאכל אונן לערב בשאר קדשים דאסור אגירות לילכ מדרבנן משמע דאפילו באוחצ לילכ לא כחירו אלא לאכול פסח ולא שאר קדשים ואפילו מפסח אפשר שלא כחירו אלא כזית ולא יוחר ועיין זכחים ל"ע ע"כ מ"ד דאפילו בליל פסח ג"כ לא יאכל בקדשים עד למחר ועיין לעיל דף ע"ו ובשפח אמה שם לענין עומאח אצל ערל נראה דבליל פסח אוכל נמי שאר קדשים וא"כ ודאי אין לריק עוד כזאב ג' וז' וכיון דאין לריק בליל פסח גם בשאר ימות השנה לא גזרינן וי"ל דגר מילתא דלא שכיחא ובכלל לא גזרינן אחרים בשבילו.

ובעיקר קושית הש"א ז"ל למכ לא אמרו ז"ל שמה יעמא מיד אחר פסח במה ויאמר כן לולי דמסתפינא נראה דודאי גר מלמדין אוחו דינו עומאח ועכ"כ ויודע שטמא מח אסור בקדשים כל שנעב אלא שיעטב כזכ דדוקא בשאר קדשים הוא דאסור אצל בפסח מותר שכרי אשחדק כחירו לו לעשות פסח אפילו לעמא מח ש"מ דעמא מח קיל ודוחק עומאח.

ערך ישראל שם"א בעי מבידה, ותמידה ע"ה התר"ם

אבל ערל ישראל, בחוס' ד"כ אצל ערל ישראל ד"כ עובל הקשו חימכ לריב"א דלא מלינו בשום מקום עבילת בישראל שםל אפי' מדרבנן ועיין חו"ע שרמב"ם באמה לא הזכיר עבילת בהק"פ כ"ז שכחצ ישראל ערל שםל וכחצ דעבילת הוא מדין רגל ולפענ"ד ל"ע שכרי בגמ' אמרו ולא גזרינן ערל של ישראל משום ערל נכרי משמע דמיירי מדין עבילת שגבר ולא מעבילת של רגל ועבילת של רגל כיכי יכול לעבול קודם שםל.

עוד יש לדייק דהרמב"ם בפיה"מ כאן כחצ ערל ישראל שםל ועבול הרי הזכיר באמה גם עבילת ודלא כחוי"ע וקשה לומר שצחיבורו חזר בו בלי טעם. ומכ שנהאח דהרמב"ם פ"א מכל' פרק כ"ג כחצ כל המעמאין מקבלין כזאב כילד וכו' וכן הערל מקביל כזאב כילד ערל שטמא במח וכזה עליו שלישי ושביעי כ"ז עכור מעומאח מח וכשימול עובל ואוכל בקדשים לערב והנה כחצ דלאחר שימול עובל ואוכל בקדשים לערב נראה כוונתו דעבילת הוא משום קדשים דקיי"ל היסח הדעת פוסל בקדשים וא"כ כיון דכ"י ערל ואסור בקדשים א"כ הרי הוא פסול מלאכול בקדשים קודם שיעבול, ולזה אמר וכשימול עובל ואוכל בקדשים וא"כ

עליכם חוץ מפסח וכו' אבל עמא מח אין מקריבין עליו קרבן כלל עד שיעבר ע"כ. וכנה בבי"ח שם הביא מלורע בכדי אבל ומיכו שינה בלשון דבאכל כחז סחם דאינו משלח קרבנותיו כל שבעכ ובמלורע כחז וכן מלורע אינו משלח קרבנותיו, כל זמן שאינו ראוי לביאח אל המחנה אינו ראוי להקרבה כנה במלורע כוסיק מבאכל דבאכל כחז דאינו משלח קרבנותיו ולא כחז דאינו ראוי אבל במלורע כחז דכל זמן שאינו ראוי לביאח אל המחנה אינו ראוי להקרבה וכיון דמלורע נמי אינו ראוי להקרבה וא"כ משמע דדינו שוכ עס עמא מח שנמי אינו ראוי לקרבן ובגמ' מו"ק ע"ו ע"כ ר"ש אומר בבואו יקריב ונראה דליף לה מקרא דמלורע כל זמן שאינו ראוי לביאח אינו ראוי להקרבה ובזכ אין נפ"מ לכאורכ בין מלורע לעמא מח ול"ע להגרי"ז ז"ל דמחלק בינייהו.

מ"מ אין מקריבין עליו עד שיפדה

ותבא עיני לקדוש אחד מדבר בקריה ספר על כרמז"ם כחז אבל ע"מ אין מקריבין עליו כלל קרבן עד שיעבר נראה דכוי מדרבנן דמדאורייתא לא בעינן חוי לביאח מקדש חלא בחגיגה דחלוייכ בביאח קפיד כה קרא אבל שאר קרבנות כעופות ובכור ומעשר דלא בעי סמיכא לא קפיד לביאח ע"ש. ומ"ש דלא בעי סמיכא נראה דבא ליישב קושית המל"מ ועוד שחקשו באיך עמאים משלחין קרבנותיהן וכה בעי סמיכא ולזכ שיכל אח ידיו ול"ע.

שימות רבינו יוחאל מפאריש דגמ' דידן אתיא בר"ש

ומצאתי בשיעכ לתלמיד רבינו יחיאל מפאריש מו"ק כנ"ל שכתב דר"ש לא אחא לפלוגי אח"ק חלא דרש מדסמוך ביאח להקרבה משמע בזמן שאינו ראוי לביאח שכוה עמא מח או מלורע אינו ראוי להקרבה ואינו משלח קרבנותיו וז"ל דכה דחיה פסחים ס"ב ע"א דערל ועמא משלחין קרבנותיהן דלא אחיה בר"ש ע"ש נראה מבואר דכשוכ עמא מח למלורע דחרייכו כיון דאינו ראוי לביאח אינו ראוי להקרבה וכיון דכרמז"ם ז"ל במלורע נמי זכר שאינו משלח קרבנותיו דכל זמן שאינו ראוי לביאח אל המחנה אינו ראוי להקרבה משמע דכפסול בקרבן כמו בע"מ שפוסל בקרבן ככ"נ מלורע פוסל בקרבן שבהקריבו עליו כל זמן שאינו ראוי לביאח.

איברא דרבינו יחיאל מפאריש במו"ק כנ"ל הקשה דככה פשוט ממלחיה דר"ש דמלורע אינו משלח קרבנותיו ולפי הסברה לית כלכחא כוותיה מדפליג

לכחיה ברייתא דערל ועמא משלחין קרבנותיהן דמחני' סחמא וכן נמי כלכחא בברייתא פ"ק דחגיגה וא"כ אדרבך כול"ל דמלורע משלח קרבנותיו מכחיה דערל ועמא ומכחיה דפ"ק דחגיגה (ועיין חוס' מו"ק כנ"ל) ולכן חי' ר"י מפאריש לחלק בין קרבן לקרבן דכאיבעיה בגמ' מיבעיה ליה בקרבנות מלורע שנחייב מחמת לרעתו דוקא וכגון בשמיני שר"ה לגלח ולבקריב קרבנותיו ולא כספיק עד שנלטרע שניה ולא מיירי משילוח שאר קרבנות שנחייב בכס מקודם שנלטרע או שנדב בשעת לרעתו דאוחס ודאי יכול לשלוח.

ובאבל ומנוכח מיירי שטעון שאר קרבנות, שכרי מנוכח ואכל אינו בני קרבן מנפשיכו כלומר דמנוכח מדנפשייכו שכשיתירו נידויו ואכל כשיפסיק אבילותו אינו חייב להביא קרבן על אבילות או נידויו וא"כ ע"כ כשמבעיה ליה באכל ומנוכח חי משלחין קרבנותיהן כיינו קרבנות חוצה שנחייבו כבר דא"ל בקרבן אחר אבל במלורע שכוה בר קרבן מנפשיכ שיש עליו חיוב קרבן עכשיו כשיעבר מלרעתו מיבעיה ליה להקרבותיו שחייב עכשיו ולא מיבעיה ליה משאר קרבנות שנחייב קודם שנלטרע חלא בשל לרעתו וכדי דייק ליטנא דנקט מכו שישלח קרבנותיו וקרא דמייח בבואו יקריב מיירי במלורע מדכחייב לפיל מיינכ שבעה ימים יספרו לו ומוקמינן ליה ככה במלורע בימי ספירו ואשמעינן דר"ש דאע"ג דנחייב כבר בקרבנותיו לא יביאם עכשיו עד שיכה ראוי לביאח ומיכו דוקא בקרבנות מלרעתו אבל בשאר קרבנות דעלמא כגון נדרים ונדבות וחטאות ואשמות וקרבנות נזיר מודכ ר' שמעון דמשלח אף בימי לרעתו ולא פליג אכחיה ברייתא דערל ועמא משלחין קרבנותיהן ולא אכחיה דחגיגה ע"ש באריכות.

מצורע משלח שאר קרבנותיו

ומעתה חי נימא דדעת כרמז"ם נמי לפרש כדעת כר"י מפאריש כי' אפשר לישב פסק כרמז"ם שפסק דמלורע אינו משלח קרבנותיו וכחוס' דחקו בזכ ובאחרונים באריכו בדבר למכ פסק כרמז"ם כר"ש נגד סחם משנה ועוד אבל להנ"ל אחי שפיר ד"ל דכרמז"ם נמי מפרש כרבינו יחיאל דדוקא בקרבנות מלורע מלרעתו כוא דאינו משלח אבל שאר קרבנותיהן ככ"נ דמשלח.

ובדברי רבינו יחיאל יחישב לנו עוד מכ שאמרו בגמ' זבחים קי"ד ע"ב מחוסר זמן כני בני אשמות נינוכו אחר זעירי חנא מלורע בכדייכו עולותיהן ושלמיכהן וכני בני שלמים נינוכו אחר רב ששח חני נזיר דזעירי קצטוכו חנאי דר"ש לא קצטוכו חנאי ועיין

בגמ' וקבעין לה ככל חסורי מחסרה וקיי"ל נמי כותיב ולכדיא כחז ברמז"ס צפי"ח מכל' מעכ"ק כנ"ל צין דזעירי וצין דרב ששח וא"כ פסק נמי דרב ששח וכדרא קושית בגאון ז"ל.

בשיטות הרמב"ם ודרי' מפאריש בקרבנות מצורע

אמנם כמדויק בדברי הרמז"ס בכתב"ק כנ"ל יראה דדייק ברמז"ס ז"ל בלישניו וכחז כילד כחז כחז וכיולדות ששחטו חטאתם בחוץ בחוץ ימי ספירא פטורין וכן מלורע ששחט חטאתו ואשמו בחוץ בחוץ ימי ספירא פטורין שחטו חטאתו חלו לכפרא חזל אס שחטו כעולא וכו' וכן נזיר ששחט חטאתו בחוץ בחוץ ימי נזירותו פטור וכו' כנכ דייק דדוקא קרבן כמעכב לו הוא דאס כביא פטור דלאו בעל קרבן הוא עדיין ומחוסר זמן הוא לגבי האי קרבן חזל אס שחט חטאותיו ואשמות שנחייב בהם קודם שנלערע כרי בגיע כבר זמן של בעל הקרבן ואס שחטו חוץ חייב דלאו מחוסר זמן הוא לגבי קרבן זה וכנ"ל כשאר קרבנות וכ"כ לנזיר.

והנראה דלא פטר ברמז"ס חלא כהני שעדיין מחוסר זמן בהם חזל כשאר קרבנות אס כביא חייב וכנראה דחטאות ואשמות בכלל כיון דנחייב בהם קודם וזה נראה כדעת כר"י מפאריש חלא דקלח חילוק יש לומר דלכר"י מפאריש כל קרבנותיו שנחייב מלורע מלרעתו אינו מביא ולדעת ברמז"ס דוקא אותם כמעכבים ואולי כר"י מפאריש מודק גם בזכ דדוקא כמעכבים אינו מביא ואינו משלח וא"כ לפ"ז יש לומר דלברמז"ס נמי עכ"פ שאר קרבנות מודק דמלורע משלח.

מחוסר כפורים דזב לא כזב דמי

והנה צפ"ק דכריתות כביא הא דחניא בחוספתא פסחים דיולדת שוחטין וזורקין עליה ביום מ' לזכר כו' בפסח כבא בעומאח דמליא חלכא לערב דכואי מחו"כ ומחוסר כפורים דזב לאו כזב דמי ושריא למיכל פסח בליצור וביום הואי עבוי' ארוך חזל ביום ל"ט לא מלי לשחוט פסח עליה דבערב הואי עבוי' ועבוי' דזב כזב דמי ולא שריא למיכל בקדשים דעומאח לא אישחרי לעומאח כיולא מגופה וכיון דגברא לא חזי לאכילא חו אין שוחטין וזורקין עליו ע"כ.

וכתב באו"ש כנ"ל וזה פלא דא"כ פסח כבא בעומאח גם מוחלט שוחטין עליו בשביעי וזה משום דבליכא כוי מחו"כ שפול בשביעי ובליכא כוי לאחר

רש"י שם דר"ש לא קבעו חנאי ומיכו און משנין לה בגמ' וקבעין לה בגמ' ככי ככל חסורי מחסרה דכש"ס ועיין חוס' שם.

והרמב"ם פי"ח מכל' מעכ"ק כ"ע כחז וז"ל ואיזכו מחוסר זמן בגופו בצעלים קרבן שעדיין לא בגיע זמן בעליו להקריבו כילד כחז וכחז וכיולדות ששחטו חטאתם בחוץ בחוץ ימי ספירא פטורין וכן מלורע ששחט חטאתו ואשמו בחוץ בחוץ ימי ספירא פטור שעדיין לא נראו בעלי הקרבנות חלו לכפרא חזל אס שחטו כעולא וכו' וכן נזיר ששחט חטאתו בחוץ בחוץ ימי נזירותו פטור הקריב עולותיו או שלמיו בחוץ חייב שחטאת היא כמעכבא וביא פיקר נזירות ע"כ. וכנראה דדוקא קרבנותיו כמעכבים עכרתו הוא דכוכ מחוסר זמן בגופו ופטור על שחטתו בחוץ משום דלא חזי א"כ ככ"ג לענין שילוח ככ"ג ודאי דאינו שולח כיון דמחוסר זמן בגופו הוא חזל שאר קרבנות שאינן מחוסר זמן בגופו אפשר דשולח נמי וכדעת כר"י מפאריש.

בדא דר"ש לא קבעו חנאי אי קיי"ל כרב ששח

וצפיתי לפיכ להגאון בעל אור שמח שביא דברי ברמז"ס חלו דמלורע אינו משלח קרבנותיו והביא תמיכה הפוסקים למח פסק כר"ש וביא דברי גמ' זבחים כנ"ל וכחז הא דזעירי קבעו חנאי ודר"ש לא קבעו חנאי והקשה למח לא קבעו ופי"ז ח"י דלדעת ברמז"ס אחי שפיר דכא חזינא דמלורע אינו משלח קרבנותיו ואס שחטו עליו לא כורלכ א"כ אס חטאת אפי"ג שכן באין על חלב ומעילות ככ"ז אס הקריבן בימי לרעתו פסולין ולא חזי בפנים דכוי כמו חילו בלו לאחר מיתא וכוי כמו דיתוי דאותו ואת בנו שאס שחטו בחוץ פטור דכ"ל מחוסר זמן וא"ש דאס מלורע או נזיר הקריבו עולא ושלמים שנחייבו בכן מכבר לא נפקי בכו ידי חובתן וכוי כנשחטו שלא לשם צעלים וכוי רק שלמי נדבכ ולכן אס הקריב כמלורע אשמו שנחייב בו כבר כרי פסול ולכן פטור אס הקריבו בחוץ חזל אס הקריב שלמיו שנחייב בכן מכבר אפי"ג דלא כורלכ ככ"ז כוכ שלמי נדבכ ולכן חייב אס הקריבן בחוץ דברי ראוין לפנים ולכך כיון דקבעו חנאי לכא דזעירי חו לא קבעו לכא דרב ששח חליבא דר"ש דק"ל כווחיב דמלורע אינו משלח קרבנותיו ע"כ.

והנראה מדברי בגאון ז"ל דמפרש דלא קבעו לכא דרב ששח כלומר וליח כלכחא כותיב דרב ששח חלא כזעירי וזה תימא שכרי כחז רש"י שם לכדיא דר"ש לא קבעו ביינו חנאי לא קבעו ומיכו און משנין לה

כערב שמש ומחוי"כ דמלורע לאו כמלורע דמי ושרי למיכל בפסח ח"כ רחוי לשחוט ולזרוק עליו בשביעי דלא שאני בין מחוי"כ דזב למחוי"כ דמלורע כדמוקים בזבחים דף ע"ז הכ' דשרפס מחוי"כ כשירכ משום דלא כזב דמי וסחמא חני ל"ש דזב ל"ש דמלורע וכדבר פלא לאמר ע"ז מידי חיריח הא כדחיתא וכו' כדחיתא רישא מיירי בפסח כבא בערכה. ומינה ילא לחדש דינו דמלורע חידוש הוא מכ' שאין בכל בעמאים אף בכהן שאין עומאכ יולא מגופן וזכ' שאינו משלח קרבנות אף כהן דלא אחיין לאכילא כמו דמפיק ר"ש מביום בלו וכו' אריך שם ע"ש.

מחלוקת הרמב"ם והראב"ד מחוסר כפורים אם הוא בכלל פסח, ואי צריך מבילה מדין פסחא

דברי הרמב"ם מ"מ נראה לכדיא דכרמב"ם ס"ל דמחוי"כ אינו עמא ועיין פ"א מה' מחוי"כ שכתב הרמב"ם וז"ל ארבעה בן הנקראין מחוי"כ כזב וכיולדת וכזב וכמלורע ולמכ נקראו מחוי"כ שכל אחד מהן אע"פ שעבר מעומאחו ועבד וכעריב שמשו עדיין הוא חסר ולא גמיר עכרתו כדי לאכול בקדשים עד שיביא קרבנו וקודם שיביא כפרתו חסור הוא לאכול בקדשים ע"ש. וא"כ פשוט דמלורע מוסגר כיון דמחוי"כ אין שוחטין עליו בשביעי אפילו בפסח כבא בעומאכ משום דמחוי"כ הוא ולא שנה בין מחוי"כ דזב ובין מחוי"כ דמלורע ובחרייכו אינו מביא משום דמחוי"כ פסול בעלמו הוא.

יולדות שוחטין עליה ביום מ' לזכר בפסח הבא בפסחא

ומאי דחנא יולדת שוחטין עליה ביום מ' לזכר בפסח כבא בעומאכ כנכ בגמ' כריחות כנ"ל פריך לה דע"כ עמאכ הוא שכרי מחוסרת כפרה ומוקי לה ביולדת חלומים כיום א' ושני למחר וביום מ' דשני קאמר דיום מ' דשני כוי מ"א דראשון וכיום רחוי לכביא כפרתה על הראשון ור"י היא דחנא כחם ביולדת חלומים מביאכ על הא' ואינה מביאכ על השני דכמאן דליחיה דמי ולמ"ד דלענין עומאכ מודק ר"י דכמאן דליחיה דמי מוקמי' לה בפסח כבא בעומאכ וס"ל דמחוי"כ דזב לאו כזב דמי ומלי למיכל בפסח כבא בעומאכ ולמ"ד כזב דמי מוקי לה דלאו ביום מ' דימי עובר איירי כלל אלא דיולדת ליום מ' לכריונא זכר או נקבה ליום פ' לכריונא שוחטין עליה ביום דלאו לידה הוא כלל ומיירי בלידה יבשחא דליכא אפי' משום נדב וס"ל דאפשר לפתיחת הקבר בלי דם וכרמב"ם פסק דמחוי"כ דזב לאו כזב דמי ומיכו כל זמן שלא הקריב חסור לאכול בקדשים ולכן שפיר כמוסגר אינו מביא ול"ע.

שוב מלאחי דמגילת ספר שעל הסמ"ג לאוין ש"כ (דף ק"ס ע"ב) בעל דאם מסר קרבנותיו ליד כהן שוב לא כוי מחוסר כפורים וביאר בזב דברי הזכר וישלח קע"ו א' בענין חפני ופנחם וחי' עפ"ז שיעה הרמב"ם ע"ש ואין לי הספר לעיין אחריו ומ"מ נראה פשוט דדוקא ביום שמיני בזמן שראוי להקריב ובזב באמת מבואר כן בגמ' פסחים דמפרש דמסרן ביד ב"ד וכן ברמב"ם כנ"ל.

ערך ישראל שמ"י טובל ואוכל בערב

תוס' ד"ה אכל ערל ישראל ד"ה טובל עיין מה שחמכו ועיין חו"מ כחן מה שחי' ועיין רמב"ם פ"י מהקפ"ה כ"ז ומיכו עיין רמב"ם פ"א מהל' פרה כ"ג

ולפענ"ד חידוש דין זה ל"ע דנראה פשוט הא דאין חייב להביא קרבן פסח אלא כמוחלט ולא כמוסגר אע"פ שלענין עומאכ שוין הם אבל לענין קרבן כיון דמוחלט מחוסר כפרה אינו מביא עד שיביא קרבנותיו או שעכ"פ ימסרם לב"ד וכו' אע"פ שפירש פסחים ל' ע"ב ועיין רש"י שם מחוי"כ זב וזב ומוחלט ויולדת וכרמב"ם פ"ו מהקפ"ה כ"ד מחוי"כ שחל יום כבאח קרבנותיהן בארבעה עשר שוחטין עליהן וכו' ואוכלין פסחיהן לערב ואין שוחטין עליהן עד שימסרו קרבנותיהן ביד ב"ד שמה יפשוט ולא יקרבו אותם ובאמת כי דא הוא מחלוקת הראב"ד וכרמב"ם בפ"ג מביא"מ אי מחוסר כפורים בכלל עמא הוא או לא דעת הרמב"ם נראה דמחוסר כפורים דנכנס לעזרה אינו אלא במכה מדרות דכו"ל דרבנן אבל הראב"ד בשבטא כתב עליו ח"א זה שבוש דמחוי"כ שנכנס למחנה שכינה דכיינו משער נקטור ולפנים יש בו כרת ובחוספחא דכלים חניה כל בעמאים שנכנסו לפניו משער נקטור אפילו הם מחוי"כ כרי אלו חייבין על זדון כרת ועל שגגתן חטאת ע"כ ועיין חוס' זבחים י"ז ע"ב ד"ה קסבר ובכ"מ לכרמב"ם כנ"ל. ועיין חגיגה ריש פ' חומר בקודש.

והרמב"ם פ"ב מה' אבות בעומאכ בע"ז כתב באונן ומחוי"כ אחר שביא כפרתו לריכין עבילה לאכילה בקודש אבל לא לתרומה וכו' ומפני מה הכריזום עבילה לקדש שכרי עד עתה כיון אסורין לאכול את הקדש וכו' וסחמא דעתו ושמא נעמא וכו' לא ידעו ולא עשו מעלה זו אלא לאכילה אבל לנגיעה נוגעים בקדשים קודם עבילה ע"כ. הנה מבואר דס"ל דמחוי"כ עכור הוא מדין עומאכ דבעבילה לא קרי לה אלא מעלה ועיין כ"מ שם דאע"ג דלא אמרו שם אלא לאונן הרמב"ם ס"ל כ"כ למחוי"כ ועיין בכה"ג שם מה שחמכו בסחירת

פסק כר"א עיין פ"ז מכל' תרומות ועיין לל"ח כחן ולפמ"ש אחי שפיר דכ"ה עבילת היא מדין קדשים ודו"ק.

וכשימול עובל ואוכל בקדשים בערב, נראה דכעבילת היא לאכול בקדשים, גם צפ"י צפ"ח ע"י הרמב"ם ז"ל דכל ערל עובל ע"ש ול"ע אחו"י"ע ז"ל. ואולי ס"ל כר"ע יבמות ע"א דערל כעמא חבל ככ"מ כתב דהרמב"ם

פרק מי שהיה

דף צ"ג ע"א

בד"ץ קמן שהגדיל בין שני מסכים ושחטו עליו בראשון פסוד משני, ובגדר חיובי הקמן וישוב שיטת הרמב"ם

הימים בלא ברכה וכתב שם ומ"ש בקטן אין זה לדין שפקענים שכניעו לחינוך סופרים ג"כ ומכ"ש מופלא סמוך לאיש ואם לא ספר עד שהגדיל אז יספור בלא ברכה ע"ש. ומבואר דספירה שספר מדרבנן עולה לו באופן שמוחר לו לגמור ולספור בברכה ולא אמרינן כיון שכיב קטן עד כשהחל אסור לו לספור בברכה וככה נמי נימא כיון דעכ"פ מחויב מדרבנן משכ לבית אבות ואכל יפטור את דאורייתא. אבל זה אינו כלום חדא דספירה בזמן הזכר דרבנן וגם לכמה פוסקים אין ספירה כימים מעכבין זה את זה וס"ל דכל יומא מלוך צפני עלמא היא ועוד פעמים אחרים כמוזן.

הרמב"ם פ"ח מכל' קרבן פסח כ"ז כתב גר שנהגייר בין פסח ראשון לפסח שני וכן קטן שהגדיל בין שני פסחים חייבין לעשות פסח שני ואם שחטו עליו בראשון פטור ע"כ ומקורו בגמ' פסחים ל"ג ע"א וז"ל ואזדו לעטמיכו דתניא גר שנהגייר בין שני פסחים וכן קטן שהגדיל בין שני פסחים חייב לעשות פסח שני דברי רבי רבי נתן אומר כל שזקוק לראשון זקוק לשני ע"כ וכתב ככ"מ שפסק כרבי מחזירו ומ"ש ואם שחטו עליו בראשון פטור איכא למידק אטו קטן בר חיובא ופטורא הוא וכתב כר"י קורקוס ז"ל דכיון דרחמנא רבייה לקטן שיטתו עליו וממנין אותו נפטר הוא בכך מן השני ע"כ.

קמן האוכל פסח מקיים מ"ע דאורייתא, ואין עליו מצוה למנות בפסח

צ"ע למחרי"ק שה' לבית אבות אי דאורייתא הוא

והגלפ"ד בישוב דברי הרמב"ם דראיתי בח"ס (חלק ששי סי' י"ג) דפי' הא דארי"ז שכל לבית אבות לאו דאורייתא הוא אין כוונתו דאין חיוב מדאורייתא לאכול בפסח לקטן אלא ודאי דאכילת פסח לקטן כוי מ"ע דאורייתא לכ"ע ור"ז מודק לזכר אלא דמן הכורכ אינו מחויב למנות בקטן על הפסח ומאכילו בלא מינוי וכך הוא במ"ע שהקטן יאכל בלא מינוי ור"ל שכל לבית אבות לאו דאורייתא היינו למנותו על הפסח ע"ש. וכעין ראינו נראה לדברי הח"ס ז"ל ממך שאמרו בגמ' פסחים פ"ח ע"א וכולן ששחטו ושחט רבן עליהן יולאין בשל רבן ואין יולאין בשל עזמן חוץ מן האשכ שיכולה למחות ולכאורכ גבי קטנים אי נימא דאין עליהן חיוב אכילת פסח בכלל איך שייך לומר יולאין בשל רבן כיון דאין כאן חיוב בכלל ליכא כאן יליאח אבל אי נימא כדעת הח"ס ע"כ חיוב פסח איכא עליהן אחי שפיר ועיין רמב"ם פ"ב מה' ק"פ כ"ט.

והמבואר מדברי הח"ס דהחיוב והמינוי חרי מילי נינהו ובגדול איכא חרי חיובי למנות על הפסח ולאכלו, ולקטן אכילת פסח כוי חיוב ולא כמינוי מדאורייתא אבל לפי זה אחי שפיר דברי הרמב"ם דכיון

ודברי כר"י קורקוס ל"ע מגמ' נדרים ל"ז ע"א אמר רבי זירא שכל לבית אבות לאו דאורייתא הוא מדתנן באומר לבניו כריני שחט את הפסח על מי שיעלה מכס ראשון לירושלים וכו' ועיין פסחים פ"ט ע"א במשנה ובחוס' פסחים פ"ח ע"א כתבו שמעת מינה יש צריכה ח"ר זירא שכל לבית אבות מ"מ ופי' בחוס' משום דשכל לבית אבות לאו דאורייתא וככי היא ליה לר"ז גופיה צ"ל אין בין המודר וא"ת ובאין מאכיל פסח שלא למינוי וכי דקטן אוכל נבילות אין צ"ד מלווין להפרישו לספות לו צידים אסור כדאיתא צ"פ חרש ואורי' דהתם ילפינן מלא האכלו ולא אסור אלא דומיא דשראים ונבילות אבל כהאי גוונא דאיכא חינוך מלוך שרי ע"כ. ולפי זה מה כופיל המכרי"ק ז"ל בחירו'ו וכלא שכל לבית אבות לאו דאורייתא הוא ואין נאמר שילא בזכר חובת פסח ואינו לריך להביא בשני שהוא כבר מחויב דאורייתא וברצתי הדברים לפני בגאון כמוצק מוכ"ר יונתן שעיף זלכ"כ הראש לי שכן הקשה המניח ושמחתי שכוונתי לדעתו הרמב.

ועל דדעתי לפי מה שכתב בשערי תשובה אור"ח סי' תפ"ט שקטן שהגדיל חוץ ימי העומר מוכה שאר

דף צ"ג ע"ב

חזי לי הכוח אחרת וכו', משמע דכנס שמלאכים שוטטים ברגע מ"מ לא עבד קב"ה ניסא למגנא וכיו כולכין עם לוע כהילוך בני אדם ולכן ויחילו כמלאכים כדרך בני אדם, או שלא זכר לנס גלוי ויותר שינלל בקפילות כדרך או בנס אחר רק שיעריח וינוס ברגליו ובסמוך דף ל"ד אמר ויחילו שאני ולא אמר ע"י מלאכים שאני וק"ל.

תוס' ד"כ פולא, חימא מנ"ל לפולא, פיין תוס' זכחים דף נ"ו ע"א ד"כ מנין שכתבו ואין לדחות הכיח דמי שבי' עמא רבנן עבוד ברחק וכו' ורש"ק גרס ויש לדחות ופיין תוס' כרש"א פסחים בסמוך דף ל"ד מה שבקש לשיטת ר"ח כאן ולחי' בתוס' זכחים אחי שפיר נמי זכ ודו"ק, שוב ראיחי בזכחים שם בגליון בש"מ דר"ח בעלמו חי' קושיא זו דיליף מקרא מיוחד לזכ ואחי שפיר ובבן.

דף צ"ד ע"א

ביאור קרשית הרשב"א לר"ת דשקיעת החמה משמע תחילת שקיעה

רבי יכודכ אומר משקיעת החמה עד כנן החמה ד' מילין משקיעת החמה עד לאח הכוכבים ד' מילין. ובתוס' בקש ר"ח דר"י גופי' פי' בשבת ל"ד דבין השמשות דר"י תלחא ריבתי מיל וחי' דכחם סוף שקיעה ובכח תחילת שקיעה קאמר ובתוס' כרש"א כאן בקש עליו דלפ"ז קשיא מה שפי' לעיל אחי דם נפסל בשקיעת החמה כיון דלשון דשקיעת משמע תחילת שקיעה ע"ש.

ולפ"ענ"ד פיין ש"מ זכחים נ"ו אות ח' שבקש דמאי פריך מנין לדם שנפסל בשקיעת החמה חיפוק ליה משום דחינו לכפרה אלא באותו יום דכא בלילה חינו ראוי לזרוק דכתיב ביום לוותו ואם למחר הרי הוא נפסל בלינה וחי' ר"ח דמיירי בכח בתחלת שקיעה ואפ"ג דמתחלת שקיעה ועד לכו"כ ד' מילין הוא ואחתי יממא הוא אפ"כ נפסל מתחלת שקיעת החמה מקרא דביום הקריבו דאם חינו ענין ללילה דמביום לוותו נפקא חנהו ענין לתחלת שקיעת החמה מהר"פ וברי ח"כ ר"ח בעלמו חי' קושיא זו דכוח מגזכ"כ.

איברא דבתוס' מנחות כ' ע"ב ד"כ נפסל בשקיעת החמה בקשו בתוס' דהכי ממעט לה מביום הקריבו הא עד לכו"כ יום הוא וחי' נמי באם חינו ענין

שאכילת פסח מלכ מדאורייתא אפילו לקטן ולכן בודאי חי שחטו עליו בראשון ילא דכמינוי ודאי דחינו מעכב וידי קרבן ילא ולכן שפיר כתב הרמב"ם ז"ל וכן קטן שהגדיל בין שני הפסחים אם שחטו עליו בראשון פעור ודו"ק כי זה נכון בס"ד.

דעת הרמ"ה דקמן שלא מנה לפסח אסור לאכלו

וראיתי במנ"ח (מלכ ז') שכתב בפשיטות להיפוך דהיכא דלא מנו לקטן על הפסח אסור להאכילו ממנו וגם אסור להאכיל מפסח לקטן אחר ואינו מותר להאכיל אלא לקטנים שאזיכרם או אפטרופסים מינוי אותן עליו וזה כיון שפיר חינוך אכל בגוונא דכתבין ודאי אסור לעשות איסור דאורייתא משום חינוך דליה חינוך כלל דבגדלותו אסור לעשות פסח כזה כנלפענ"ד ברור ד"כ עכ"ל. נראה דס"ל דקטן שלא נמנה על הפסח אסור לאכול ממנו וגם ס"ל דליכא עליו חיוב אלא מטעם חינוך ולא מעלמיותו ול"ע שלא כרגיש בדברי הח"ם ז"ל שדרכו להביאו בכמה מקומות כידוע.

ישוב לקרשית הר"א בכפאו שד ואכל

ותבא עיני בע"א (ר"כ דף כ"ח) ד"כ אלא כפאו שד באבני מלואים שם וז"ל כבר כתבתי בפנים וכו' ואמאי ילא בכפאו שד כיון דבאותו שעה כיב שועב ופעור מן המלות אכילת דאותו זמן אכילתו לאו כלום הוא וכי כדר חלים באותו לילה ונעשה בר חיוב לריך לחזור ולאכול ואכילת קמייחא לא פערותו כיון דלא כיב באותו שעה בר חיוב וכו' ומכאן קשה לי על מש"כ הרמב"ם בפ"כ מהל' פסחים גר שנתגייר בין פסח ראשון לפסח שני וכן קטן וכו' ואמאי פעור כיון דבראשון לאו בר חיוב כיב שכיב עודנו קטן וכו' ע"ש ולפי מה שכתבתי לא דמי בני אהדי דודאי שועב בשעת שעותו פעור לגמרי ולכן שפיר לא ילא באכילתו ידי מלכ ואם נחלם באותו לילה אחתי מחויב לקיים מלותו אכל קטן באמת בר חיוב הוא באכילת הפסח ולכן ילא באכילת ראשון אף דעדיין קטן הוא וקל"ע משו"ת מהרי"ל הישנות דשועב בר מלות הוא ופומיח הוא דכתיב ליה ובבן.

ועיין ר"ן מגילה (דף י"ע ע"ב) ורמב"ן במלחמות ברכות דף כ' ודו"ק שוב ראיחי בחידושי ר"ח כלוי כ' ק"פ שפי' כעין מה שכתבתי בס"ד בדברי הרמב"ם ושישו מעי.

לסוף שקיעה דנפקא מביום לוותו חכו ענין לתחילת שקיעה וי"מ דמכ"ח אינו נפסל אלא מסוף שקיעה אלא דרבנן עבדו כרחק ופסלוכו מחללת שקיעה וכעמידו דנריכס במקום כרת ע"ש כנכ מיושבת קושית החוס' כרש"א ז"ל מדברי ר"ת.

צ"ע אק"ע בדבריו לענין חכמים העמידו דבריהם במקום כרת

ומדברי החוס' מנחות ז"ע נמי אצל ק"ע בירושלמי פ' מי שכי' עמא שפסקה בתוספותיו אלא דאמר רב יכודכ כל שאינו יכול ליכנס בשעת אכילת וקשקש כל תחומין דרבנן ולא כעמידו דנריכס במקום כרת וכגרש"ש קשקש עליו לעיל בחוס' ד"כ רב יכודכ אמר וכי' דא"ל תחומין דאורייתא וכתב נ"ל דלרובחא דמילתא כתבו כן אצל גם אי כוכ תחומין דרבנן א"ל כעמידו דנריכס במקום כרת ומינה קשקש לכק"ע דלא

ראב דברי החוס' שלפנינו דעמידו דנריכס במקום כרת.

ולפענ"ד דמדברי החוס' לכאורכ אין רא' דאכ"נ כק"ע יתרץ דלכן כתבו חליבא דר"ע משום דלא כעמידו דנריכס ועכ"פ אפ"ל דספוקי מספקא לכו אצל מחוס' מנחות כנ"ל מפורש לכדיא דלא כותיב שכתבו וז"ל וי"מ דמכ"ח אינו נפסל עד לכו"כ אלא רבנן עבדו כרחק ופסלוכו מחללת כשקיעה וכעמידו דנריכס במקום כרת לענין דרך רחוקה כדי שיכו זריזין למכר לבא וקשיא דא"כ ליחשביה במס' פסחים בכדי כנן שבעמידו דנריכס במקום כרת וי"ל דלא חשיב אלא מידי (דלא) דכוו חידוש אצל זכ אינו חידוש אס תקון כדי שימכרו לבא דכ"י נמי לא חשיב חתיכת יבלתו וכבאלתו מחוץ לתחום וכרכבתו וצאונן גופיכ יש לחלק בין מת לו מת קודם חלות למת לו אחר חלות כדמשמע בפ' מי שכי' עמא ואפ"כ לא חשיב לכ.

גדרי זמני הבקר לדין שחיטת התמיד ושו"ד, ובגדר האיר המזרח אי הוה בעל"ה"ש או בשעת דגן החמה או בתידה, וישוב שיטות האחרונים בזה

בקר הוא קודם שתעלכ החמכ משיאור פני כל המזרח עכ"ד וברש"י זכאים פ"ו ד"כ וברגלים דשחיטת התמיד הוא בע"כ ומבואר כן במשנה יומא פ"ג ומשנה תמיד פ"ג מ"ב אמר להם כממונה לאו וראו אס כגיע זמן כשחיעה כרואה אומר ברקאי מתיה בן שמואל אומר כאיר פני כל המזרח עד שחברון וכו' אומר כן ועוד מבואר ברש"י שם ד"כ זמן שחיעה אס כאיר המזרח ששחיעה פסולכ בליכ כדכתיב ביום זבחכם עכ"ד, מבואר דקודם כאיר המזרח הוא לילכ וכיינו קודם עלות השחר וכן דייק בעכ"ש סי' פ"ע סי"א מרש"י דס"ל דע"כ הוא כאיר פני המזרח וקודם לזכ הוא לילכ וכדעת כא"ר וכגר"א ע"ש.

ומעתה אי כדעת כמנח"פ איך שייך לומר דקודם כאיר המזרח הוא לילכ כל ע"כ לד"כ כבר יוס הוא וכמבואר במגילכ כ' כנ"ל ושוב כביא מרש"י מנחות ס"ח שכתב בכאיר המזרח הוא נן החמכ וכבר נתקשו בו דכול"ל ע"כ וכן כביא מרש"ש פ"ד דברכות סי' א' וכ"כ כל האחרונים דשחיטת התמיד לא נכלל בכמשנה דמגילכ שאמרו שם שחיעה ביום שנאמר ביום זבחכם לפ"ד כמנחת ככן פ"ב ד"כ עוד תמיד ובפ' י"ב ד"כ כאחד דכא דשחטו התמיד לכתחילכ קודם כנלכ"ח הוא משום דככניס בקיאים וזריזין כס ולא יטעו בזמן ע"כ עכ"ד וכובא בס' שיח ילחק וכ"כ כפר"ח א"ח סי' פ"ע סק"א ועוד כאריך קלח וסיים בלע"ג לדברי כגרמ"א.

שם בגמ' מעלות השחר עד כנן החמכ, משמע דכשעות כשנחשבות, נחשבות מעלות השחר עד כנן החמכ ומשקיעה החמכ עד לאלת כוכבים ולשניהם שיעור אחד הוא ונפ"מ לענין קיום המלות כגון תפילת השחר וכנחת תפילין וק"ש וכל המלות שאפשר לקיימן מעלות השחר שכזמן הוא אחד ועיין פמ"ג א"ח ובאחרונים נסתפקו בזה ועיין גמ' יומא (פ"ג) ומשנה תמיד (פ"ג מ"ב) אמר להם כממונה לאו וראו וכו' כרואה אומר ברקאי וכו'.

ובתבתי לחכ"א אשר ילא לתמוכ אכאי גאון מוכר"ס אריק זל"ל במנ"פ א"ח סי' תרפ"ז שתמכ אצל ק"ע בירושלמי פ' בקורא את המגילכ למפרע כ"ג כובא בל"ז כגדול כל' מגילכ סי' שס"ע דמפרש גר שכל אחר שכליר המזרח כיינו לפני עלות השחר דכאיר המזרח הוא עלות השחר ותמכ כגר"מ אריק דמשכאיר המזרח כיינו נן החמכ כדאי' ביומא פ"ג שכיו שוחטין את התמיד משכאיר המזרח ושחיטת התמיד הוא לאחר כנן החמכ וכמבואר מגילכ כ' דשחיעה מלות ביום ופ"ש בעורי אכן ותמכ ג"כ אבנוצ"י מכ"ק א"ח סוסי' מ"א שנראה מדבריו דשחיטת התמיד הוא מעלות השחר דכא מלות תמיד של שחר הוא לאחר כנן ע"כ.

ותמכ כחכם פכ קדוש יאמר כן שכרי כתב כרמב"ם בפ"א מכ' תמידין כ"ב דזמן שחיטת התמיד של

ישוב להגרים אריק דמשחאד המזרח היינו נץ החמה

ואני בעניי הכינוחי לצי ליישב דברי רבינו בגאון ז"ל שכיב מגדולי האחרונים וחל עלינו חובת ביאור דבריהם ז"ל וח"ו לא נעלמנו מיניי כל הפוסקים וראשונה אגיד דלכאורכ האיר המזרח א"א שכוה עלות בשחר שברי בגמ' שם יומא כ"ח ע"ב חניא ר' ישמעאל אומר ברק ברקאי ר"ע אומר עלב ברקאי נחומא בן אפקשיון אומר אף ברקאי בחברון מחיז בן שמואל אומר בממונה על הפייסות אומר האיר פני כל המזרח עד שחברון רבי יכוד בן חזירא אומר האיר פני כל המזרח עד שחברון וילאו כל בעס איש למלאכתו, ופריך הי הכי נגכ ליה עובא ומשני לשכור פועלים קאמרינן וכתבו הפוסקים דקיי"ל כר' מחיז בן שמואל וכיינו האיר פני כל המזרח עד שחברון.

האיר המזרח הוא לאחד עה"ש

והנה פשוט דזמן דהאיר פני כל המזרח הוא אחר ברקאי ועיין רש"י עלב ברקאי האיר יותר מברק ברקאי ומבואר עכ"פ דהאיר פני המזרח הוא אחר עכ"ש שברי ברקאי הוא עכ"ש וברק ברקאי הוא אחריו קל"ח והאיר המזרח הוא אחריו והאיר כל פני המזרח עד שחברון הוא עוד אחריו נמלא דהאיר פני כל המזרח הוא ברבב אחר עכ"ש ולכן אחר דמחיה בן שמואל חולק דבעינן האיר פני כל המזרח וברמב"ם פסק כמחיה בן שמואל וז"ל ברמב"ם בפ"כ"מ וממך שאתה חייב לדעת כי הזמן שזכר מתחיל בן שמואל באומרו האיר פני המזרח הוא אחר הזמן שזכר כהנא קמא וכלכב כמתחיל בן שמואל.

ואין לומר דהכ"ק ומתחילו בן שמואל פליגי מחי הוא עכ"ש אלא פליגי מחי זמן שחיעת החמיד אצל כולכו מודי דזמן עכ"ש הוא קודם ועיין הפל"י אות ח' יומא כנ"ל דאם באירו פני כל המזרח עד שחברון הוא שיעור אחר אחר עכ"ש ועל זה שאל בגמ' למכ לן וכלא זריזין מקדימין למלות וכבר כשר מעכ"ש ע"ש. ולדידן מבואר מיכו דזמן שחיעת החמיד שכוה האיר המזרח עד חברון מאוחר מעכ"ש וכיון דקיי"ל דזמן שחיעת החמיד הוא כשהאיר פני כל המזרח שמעינן מינה על כרחך דאין שחיעת החמיד בעכ"ש אלא כהאיר המזרח שכוה זמן מאוחר מעכ"ש וא"כ כבר זכינו ליישב דברי הגר"מ בזה דעכ"פ יפכ הקשק על צל קרבן עדכ שפי' שם דהאיר המזרח הוא עלות השחר דזכר אינו אלא האיר המזרח הוא אחר עלות השחר וז"פ וברור בס"ד.

אלא דמאחר דינא לנו כן דהאיר המזרח הוא לאחר עכ"ש אי"כ מיושב נמי מכ שכתב המהר"מ אריק

ז"ל דשחיעת החמיד אינו צלעות השחר ועלכך שפיר חמיכתו אנוכ"י וגם אשחר פוסקים שכתבו דשחיעת החמיד הוא בעכ"ש ועכ"פ לשיטתו מבואר דשחיעת קרבן חמיד לא כיחכ צלעות השחר אלא אחר עלות השחר איזכר זמן שכוה.

ביאור דברי הרמב"ם מפ"א דתמידין לפ"א דק"ש

ומעתה נבא לבאר מכ שחקש עליו מדברי הרמב"ם שכתב מפורש דלא כגהרמ"א וכס דברי הרמב"ם בזכ מכ שחקש עליו ומחלח נדייק בלשון הרמב"ם בפ"א מח"י חמידין שכתב כ"א מלות עשב להקריב שני כבשים עלות בכל יום וכס נקראין חמידין וכו' כ"צ ואימתי זמן שחיעתן של בקר שוחטין אותו קודם שחלכ החמכ משיאור פני כל מזרח וכרי שכתב לכדיא ששוחטין החמיד קודם עלות החמכ וכנראה דמעכ"ח לשיטתיה ומפרש עלות החמכ היינו נץ החמכ וממילא האיר פני כל המזרח היינו עכ"ש ושפיר חקש לשיטתו אצל לפענ"ד יש לדייק בדברי רבינו בגדול ברמב"ם בחרתי חדא חאי קודם שחלכ החמכ מכ הוא דמאחר שכתב משיאיר פני כל מזרח והוא זמן עכ"ש די בזכ ולמכ ליה לכחוצ עוד קודם עלות החמכ דודאי עכ"ש הוא ברבב קודם עלות החמכ וכלל יודעין זכ וליכא למטעי, שנית אם כוונתו להשמיטו שמונת שחיעת חמיד הוא בעכ"ש כנ"ל בקיור זמן שחיעתן של בקר זמן שחיעתו מעלות השחר ומדכח קודם עלות החמכ משיאיר פני המזרח משמע דמשיאיר פני המזרח אינו צלעות השחר אלא הוא זמן קודם עלות החמכ ואחר עלות השחר ולכן חלכ יאיר פני המזרח צלעות החמכ שלא נעכ לומר שיאיר פני המזרח הוא עכ"ש דזכ הוא רחוק מעלות החמכ ולא קודם עלות החמכ וזכ ברור מאד.

זמן שחיעת החמיד אליבא דהרמב"ם

אלא דלפ"ז מבואר מדברי הרמב"ם נמי דס"ל דחמיד של שחר אינו נשחט צלעות השחר אלא משהאיר פני כל מזרח ונמלא עכ"פ י"ב כאן ג' זמנים לכל הפחות לפי דעת הרמב"ם, בראשון עכ"ש, וכשני משיאיר פני כל המזרח, וכשלישי עלות החמכ. ועיין פסחים י"א אחד אומר קודם כנן החמכ ואחד אומר כנן ואחד אומר לאחר כנן החמכ וכתב בהעכ"מ ריש ברכות למדנו משם לפי ג' מחלוקת שנאמרו שם כי ג' זמנים הם ומשעלכ עלות השחר הוא קודם לזה (עיין בעכ"מ ברכות) ומעכ"ל לא קשק נמי לומר כיון דמשיאיר הוא זמן קודם עלות החמכ ואח"כ הוא כנן החמכ ועלות החמכ הוא שיעור מאוחר מזכ דכנן הוא דבר אחד ועלות הוא דבר אחר ואין לומר דעלות החמכ כוונתו על

הערה"ש והגרמ"א פליגי בפירוש האיר המזרח

ומה שכתיר עוד דבע"ש סי' פ"ע סי"א הביא דעכ"ש
 הוא האיר פני המזרח לפענ"ד לא קשך חדא דדברי
 בעכ"ש שם תמוכין מדברי כרמז"ס וכמ"ש לעיל
 בסמוך וגם מדברי כמג"א ומחל"ש לא משמע הכי
 ואלא דבאמת כי בעכ"ש נמי מייחסי שם בסמוך דמזרח
 מבואר לחלק בין עכ"ש לנך החמכ והאיר המזרח ועיין
 א"ר א"ח סי' פ"ע סק"א שכתב ודלא כמנחה ככן דף ג'
 וכל הפוסקים שזכירו מעכ"ש פירשו מסתמא משכחיר
 המזרח שזכר הוא עכ"ש ע"ש. וא"כ פשוט דלא קשך
 מידי לכגרמ"א מדברי בע"ש דלא ס"ל כוחיכ ככה וגם
 לא כמנחה ככן שכתיר חלק עליו ונכרין דברי אמת.

ישוב לדברי רש"י דס"ל דהאיר המזרח היינו נה"ח

ולפמ"ש אחי שפיר נמי דברי רש"י מנחות ס"ו ע"א
 שפי' ז"ל האיר המזרח הוא כנך החמכ וכבודו
 הביא שתמכו על דברי רש"י אלו ומע"כ לייין למח'
 כשפי"א ז"ל ועיינתי שם והחס אדרבך כתב דרק יש
 לעיין מיומא קנא ולכנ"ל אחי שפיר דליח כחן תמיכ
 כלל ורש"י באמת ס"ל ככה כרמז"ס דנך החמכ הוא
 האיר כל פני המזרח ומובן בזכר נמי דברי רש"י יומא
 כ"ז ע"כ אס בגיע זמן שחיעב אס האיר המזרח ועת
 לשחוט את החמדין ששחיעב פסולכ דלילכ דכחיכ
 ביום זבחכס ומע"כ ר"כ לדייק מזכ אדרבך דהאיר
 המזרח הוא עכ"ש אבל באמת זכ אינו דברי רש"י כתב
 לכדיא דהאיר המזרח הוא לאחר דקראי וע"כ עכ"ש
 אחתי לאו יממא הוא וכונחו דכחיכ ביום זבחכס דפי
 יום ולכן דפי האיר המזרח שהוא לאחר עכ"ש וכגם
 דדיעבד דכר מעכ"ש גזרו מעכ"ש כיון דלילכ פסול
 ודעינן האיר המזרח ואין כאן סתירה דדברי רש"י ז"ל
 כלל עכ"פ מקום יש ברא"ש לדברי הגאון בעל מנח"פ
 ולשיעחו.

ומה שכתב עוד מפ' החמדין סי' מ"ז בא"ח סי"ג כנכ
 כיון דדיעבד שוחטין החמדין מעכ"ש לכ"ע
 וכמנח"פ לכחחילק קאמר ולכן שפיר דברים אלו אמורים
 דדיעבד או אפילו לכחחילק כיון דאינו בקרוב ממש
 וליכא למיחש על בגזירי כמו דבקרוב. ומכ שכתב
 מרבוחינו האחרונים אחרים שכתבו דחמדין נשחט
 מעכ"ש כנכ כגון זו אין אחריות על כמנח"פ ועכ"פ יש
 לו על מה לסמוך שיעחו ז"ל.

נך החמכ דאי נימא דכנך החמכ הוא עלות החמכ קשך
 בחרתי חדא דאמאי קרי ליה לפעמים נך החמכ ופעמים
 עלות החמכ וכשנית משיחיר פני כל המזרח איזכר זמן
 הוא ומיכו א"כ ל"ע מכו הזמן יחיר פני המזרח.

ושמו רעיוני כרמז"ס דפי"א מהק"ש כ"י שכתב
 בקורא ק"ש של ערביה אחר שיעלכ עמוד השחר
 קודם כנך החמכ לא ילא ידי חובתו אלא"כ כיכ אנוס
 וכו' ובי"א כתב ואיזכר הוא זמנכ ביום מלואת שיתחיל
 לקרות קודם כנך החמכ כדי שיגמור לקרות ולברך ברכה
 אחרונה עם כנך החמכ ושיעור זכ כמו (עישור) שפכ
 קודם שיעלכ השמש ואס איחר וקרא ק"ש אחר שיעלכ
 השמש ילא ידי חובתו וכו' ע"ש. וכנכ ביאר לן רבינו
 דנך החמכ זמנכ איזכר עם עלות השמש ושני דברים
 נינוכו דכנך החמכ הוא כמו שפכ או עישור שפכ קודם
 שיעלכ השמש וא"כ דברי חורכ בעניינן במקום אחד
 בכל' חמדין עשירים דכק"ש דמכ שכתב שחיעתון קודם
 עלות החמכ דעלות החמכ הוא אחר כנך החמכ וכנך
 החמכ הוא כמו שפכ או עישור שפכ קודם שיעלכ
 השמש ופשוט דא"כ שהוא מכ שקורין לו האיר המזרח
 שהוא קודם שיעלכ החמכ וכו' האיר כל פני המזרח
 הוא הוא כנך החמכ א"כ אדרבך כרי מבואר ומפורש
 כתב רבינו כרמז"ס כדעת בגר"מ אריק דשחיעת
 החמדי אינו דעכ"ש אלא דכנך החמכ שהוא משכחיר
 כל פני המזרח וזכ ברור מאד דס"ד.

זמן נץ החמה אימת הוא

שוב האיר כ' עיני וראיתי דכסף משנה פ"א מהק"ש
 כנ"ל שכתב וז"ל ומ"ש רבינו ושיעור זכ כמו
 שיעור שפכ קודם שיעלכ השמש יש לתמוכ היאך כתב
 רבינו שזמן עליית השמש הוא שיעור שפכ אחת שגראכ
 שהוא זמן מיעוט משיעור שפכ ורבינו מוכריי אבוכב
 ז"ל כתב דלא קשיא שפכ עליית השמש דכרמז"ס ר"ל
 לאחר שיעלכ גוף השמש כולו וכנך החמכ הוא מיד
 כשיחחיל גוף השמש לעלות ובי"א מלחתי במקום שיעור
 שפכ אחת עישור שפכ אחת וכו' נוסחא אמתית ע"כ.
 ומעתה לא מיבעיא לדעת מוכריי אבוכב דלחתי שפיר
 מאד דברי מפורש כתב דכנך החמכ הוא מיד כשיחחיל
 גוף השמש לעלות וזכו נמי זמן שחיעת החמדין שהוא
 האיר פני כל המזרח ולכאורכ נראה כן מדברי כרמז"ס
 בכל' חמדין אלא אפילו לפי בגירסא עישור שפכ אבל
 עכ"פ האיר המזרח ס"ל לכרמז"ס שהוא קודם עלות
 החמכ וכו' כנך החמכ ולאחר כנך הזכ קודם עלות
 החמכ שוחטין את החמדי ומבואר מכרמז"ס כדעת
 בגרמ"א.

אי נחזין בכהנים למעוה או שבה

ומ"ש בפוסקים דבכהנים ליכא למיחש משום דזריזין כן ולכן שפיר מעכ"ש מותר אפילו לכתחילה הכהן באמת דבר זה ל"ע ויש בזה אריכות דברים שחרי ראב"ה ראינו בגמ' שכן גזרו עד שיאיר פני המזרח מפני עפות הרי דאפילו כהנים זריזין עשו עד שבכל יום אח"כ לא סמכו אלא עלו לגג לראות אם כבר הביע הזמן ולא יטעו עוד ואעפ"כ לא רלו לסמוך על זה אלא איחרו הזמן שיאיר כל פני המזרח ולא יבאו עוד לידי עפות ול"ע. ויפסד ל"ן המח"פ לע"א מגילת כנ"ל ד"כ לסמיכה ולשחיטת דכתיב וסמך ושחט וכתיב דשחיטת ביום זבחכם כפרש"י דכתיב וסמך ושחט וכיון דשחיטת אינה אלא ביום ממילא ככ"נ לסמיכה אינה אלא ביום וכ"נ פרש"י במליקה כעוף דאינה אלא ביום כיון דביום זבחכם כתיב וכל דשחיטת אינה אלא ביום גז"כ הוא מביום זבחכם ולאו בטעמא חליא מילתא ע"ש.

ועיין מאירי ברכות דף ע' וכו' קובעים חפלתן בשעת כנן החמך וכו' על הדרך שכתבו גדולי חכמינו בענין חמ"ד של שחר כיב נשחט בקרן לפוגיה מזרחית ושל בין הערבים בקרן לפוגיה מערבית כמו שדרשו שנים ליום שכו' שניכם נשחטים כנגד היום, ועיין רש"י (יומא ס"ב) כנגד זריחת השמש ועכ"פ הרי של בין הערבים נשחט נגד היום ממש וא"כ לכאורה גם של שחר ודו"ק.

שיטת המלחמות דעה"ש והאיר המזרח שני דברים הם

ובעמדי מחזון חוכה ומשחומם על ליון לדברי המלחמות ברכות דף ב' ועיינתי בדברי המלחמות וראינו שם שני דברים חדא דממקומו הוא מוכרח דמלחמות נמי ס"ל דעלות השחר וכלאיר המזרח שני דברים הם שכתב שם וז"ל ומן החימה שאני חמך על דברי הרב ר' אפרים אלו המעוהקים בספר הזה שחרי שנינו משנה שלימה אין קורין את המגילה בלילה וכו' עד כנן החמך וכולן שעשו משעלכ עמוד השחר כשר ש"מ כל דבר שמוחו ביום משעת כנן החמך ואם עשכ משעלכ עמוד השחר כשר וכו' מיכו ודאי משעלכ עמוד השחר יום הוא לכל דינין שצחורכ ומפני שאין זמנו ידוע לכל אמרו במילכ ועבילכ וכזאכ דבעי ספירכ ביום כנן החמך דבר שהוא ברור לכל שאם הקדים צאלו פסול וכמאחר אינו מפסיד כלום שאין הקדמתן מלכ וזמנן כל היום ולענין חמ"ד דכתיב בקר קצטו כלאיר המזרח שקדמתן מלכ וכלן לא אמרן אלא לכחלכ ולמלכ וכו' ע"ש.

והמע"ן יראה שחי דברים חדא דגם לרמב"ן ז"ל עמוד השחר וכלאיר המזרח שני זמנים הם וכלאיר

המזרח הוא אחר עלות השחר דאל"כ כיל"ל ולענין חמ"ד במקדש דכתיב בקר קצטו עלות השחר שקדמתן מלכ דמעלות השחר קאחי ולא בזכיר שם כלאיר המזרח כלל עד עכשיו א"כ פשוט דגם לרמב"ן ז"ל מחלק בין עכ"ש לכלאיר המזרח אלא דייק כיון דכתיב ביק בקר הקדימו לכלאיר המזרח וכשנית דחמ"ד נשחט בכלאיר המזרח וכו' קודם כנן ולאחר עלות השחר אלא דלכתי אפסר לומר דכא כחלכ כנן החמך וכגם דכא במקלח דלא כמח"פ, אבל עכ"פ לכ"ע אינו עכ"ש גם לדעת רמב"ן ז"ל.

זמן שחיטת התמיד אליבא דהגב"י

ומ"מ בעל"מ מה שכתב הרמ"א ז"ל על רבינו בנז"י לולי דמסחינא כי' נראה דלא קשך דכמדייק בנז"י יראה דבנז"י לא כתב דחמ"ד נשחט בעכ"ש אלא כתב וז"ל אבל קשך לכיפוך דלמא מיירי בשחר קודם כנן החמך ועדיין לא קראו המגילה של לילכ ועדיין לא עבר זמנכ ועיין במג"א ריש סי' תרפ"ז בשם בגמ"י ואז הוא זמן חמ"ד של שחר וכו' ע"ש. נראה ביאור בדברים דמש"כ ואז הוא זמן חמ"ד של שחר פי' קודם כנן החמך אבל הוא אחר עלות השחר אפילו לבנז"י ומודכ בנז"י דחמ"ד נשחט אחר עלות השחר אלא דס"ל קודם כנן החמך וכדעת רמב"ן ז"ל דמשכאיר המזרח עד חצון הוא זמן אחר עלות השחר וקודם כנן החמך ונמלא לכאורה בגמ"א כשיטת רמב"ם ובנז"י כשיטת רמב"ן ז"ל ודו"ק ואחי שפיר בכל.

חילוק בין יוה"כ לשאר השנה בזמן שחיטת התמיד

וריד"י ברכ"ג מוכ"ר ז"ל רויזנצברגער שליט"א מגדולי ח"ח בכולל דישיבתינו הקדושכ העיר לי מדברי רמב"ם פ"א מכל' מעשכ יוה"כ כ"ח שכתב שם כל ליל יוה"כ ככן יושב ודורש אם כיב חכם וכו' ומתעסקין עמו עד שמגיע זמן השחיטת ולא היו שוחטין עד שמכירין שעלכ עמוד השחר צודאי שחא ישחטו בלילכ ע"כ ומשמע לכאורה דמפרש דשחיטת החמ"ד הוא בעכ"ש, ונראה דכני חרי מילי דבכל השנה צלמח לא היו שוחטין עד שכלאיר המזרח עד חצון אלא ביוה"כ או מחמת חולשא דכ"ג שכל עבודתו עליו או לעסם אחר הקדימו לשחט קודם ושוב מלאחי שכבר כתב כן בצלח האזל כל' עבוי"כ דרמב"ם לשיטתו שכתב בכל' חמ"ד ע"ש דאין שוחטין כל השנה עד שיאיר המזרח משום דפעם אחת עשו ושחטו קודם עלות השחר ולכן תקנו לאחר בכל השנה אבל צו"כ שטעוה כלצכ לא שייך שפיר שחטו אותו קודם ולפענ"ד לכוסיק דוקא משום חולשא ולרפו שניכם יחד ודו"ק.

וכו' וחכמי אוכ"ע אומרים ביום חמח מכלכת וכו' ונראה דלא פליגי אלא באופן הכילוך כללו אומרים כילוך של יום למעט ובליכ למעלה וכללו אומרים וכו' אבל כ"ע מודי דהחמח מכלכת וכו' אחרץ לעולם עומדת ודלא כבאומרים שחא"רץ מכלכת ומקפת וכחמח עומדת. ועיין רבינו חננאל מה שכתב בשם בראשית רבב ודו"ק.

דף צ"ה ע"א

במתני' חמץ ומלח עמו בבית, דוקא עמו בבית אבל אין נאכל עמו בבית אחת ודלא כמו שדייק במתני' מלשון רש"י על החורב שגם באכילת שרי מלח וחמץ יחד בפסח שני, ובח' בארנחתי.

שם בגמ' שאין שוחטין את הפסח על היחיד, ולכחחילכ בעי פשרה וכל המרצב כרי זה משוכה ומכודר, עיין לעיל ל"א ע"א על בגליון.

שם בגמ' צפרעית מאי קא ממעט וכו' דכו"ל לאו שניתק לעשכ עיין רמז"ס פ"א מהחור"מ ובמל"מ שם ובשעכ"מ, ומיכו כח"ל סי' מ"ב ומכר"ש אצובכ כתבו לכיפוך, וכיות כי כתבתי בזכ' בח' אשתיק כאן מה שאמרתי צשיעור לפני חכמי כולל בס"ד.

רש"י ד"כ חייב, שאין זה חונס שיש לו לכשמע וכו'. כא חס אינו יכול להניח כבנים מפני הסכנה להם כרי זה חונס ולכן דייקו מפני גמלים וקרנות כמעכבות אותו וכו', ופק"ג דוחה כל החורב ולא לריך לכשמיענו, וגדולכ מזו אמרו (ברכות י"ט ע"ב) כיכ כולך לשחוט את פסחו ולמול את בנו וכו' נזיר וככ"ג מעמא הוא למח מלכ פ"ש ועיין חוס' שם ד"כ חמרת.

תוס' ד"כ רבי יכודכ, קשכ לר"ח עיין חוס' כרשכ"א כאן מה שכקשכ לר"ח דא"כ אחאי דס נפסל כשקיעכ ראשונה, ועיין בסמוך ל"ג ע"ב חוס' ד"כ עולא ומה שליינתי שם דר"ח גופיכ תי' קושיא זו בש"מ.

דף צ"ד ע"ב

שחמריד את כל העולם כולו, נראה לפמ"ש בע"ז ח"ח סי' תקל"א דחקנו ז"ל לומר ומלך על כל העולם כולו כפל לשון דכל יש לפרש רוב ולכן כפל כל כולו לומר כולו לגמרי ולכן נמרוד נמי שחמריד את כל העולם כולו ולא רק רוב העולם עד שכל אצרכס אצינו וכחזיר ופרסס כללוקות ומלכותו בכל משלכ וא"א לצירכ כלל מנכ"ג.

קיי"ל בחכמי ישראל דביום חמה מהלכת

שם בגמ' חכמי ישראל אומרים ביום חמח מכלכת

בדין הלאו דלא יראה אי הוה לאו הניתק לעשה, ובגדרי לאו שאין בו מעשה, ובלש עייסה ומניחה להתחמץ אי הוי דת"ס

(פרנקל) תי' ע"פ דעת הרמב"ן ז"ל צבא אל המקדש עמא דלוקה ואחאי לא כוי לאו כניחק לעשכ וכחכ הרמב"ן ז"ל בשם החוס' דכעס דאין עשכ כבא אחר עקירת כלאו מחקן כעשכ למפרע צמא כוכנס למקדש די"ל דעשכ דשילוח הוא משום לכבא שלא יוסיף לעבור כלאו לכיות במקדש אבל לא לחקן כעבר ככר אבל באונס שגירש את אשח כעשכ בא רק לחקן על כעבר ע"ש. ולפ"ז י"ל בחמץ נמי כיון דכלל רגע ורגע עובר כלאו דכל יראה א"כ כעשכ דחשכיתו בא לחקן על לכבא שלא יעבור עוד על כל יראה אבל לא לחקן כעבר ועיין שאג"א (סי' פ"ג) דכשמפררו וזורכ לרוח אף לר' יכודכ כגס דלא קיים עשכ דחשכיתו ומ"מ אינו עובר על כל יראה מכאן ולכבא ומיושכ תמיכת כמ"ל.

ולפענ"ד חילוק זה ל"ע מחוס' גופייכו שכרי עיקר דברי הרמב"ן בנויים על דברי החוס' ודברי כגרע"א על דברי הרמב"ן וכרי החוס' ס"ל דחמץ בכל רגע ורגע עובר כלאו וכמ"ש בחוס' (כ"ח ע"א ד"כ

בפרש"י מאי קא ממעט ליכ לא יראה ולא ימלא דדמי ליכ דכאי אינו לוקה דכוכ לאו שניתק לעשכ וכאי אינו לוקה דכוכ ליכ לאו שניתק לעשכ, וכמדפיס סגרו צסוגרים וכחכ על בגליון ס"א ל"ג וכוונתו על הרמב"ס שכרי כחכ הרמב"ס פ"א מכל' חו"מ כ"ג אינו לוקה משום לא יראה ולא ימלא אלא א"כ קיכ חמץ בפסח או חימלו כדי שיעשכ צו מעשכ, אבל חס כיכ לו חמץ וכו' אינו לוקה מפני שלא עשכ צו מעשכ. וכקשכ כמל"מ כא סוגיא ערוככ (ל"כ ע"א) דכל יראה כוכ לאו כניחק לעשכ, וכן כוליוכו החוס' שם ולכן נראה דלא גרסי לכ וס"ל דהרמב"ס לא כיכ כן בגירסחו, ומיכו כנראה בכל הספרים איתח לגירסא זו. וככר כקשו כאחרונים עיין שעכ"מ שם ובחכ"ל סי' מ"ב ומכר"ש אצובכ ועוד אחרונים.

צ"ע להגרע"א

והגרע"א ז"ל כמערככ כ' כוככ ככג' על הרמב"ס

בגרוגרות ויפטר ואעפ"כ אם הניחו ונללכ חייב ככ"ג
בלש פיסכ אף שיכול לאפותו קודם שיחמץ או חלעוש
בלוגן מ"מ אם הניחו ונתחמץ חייב עליו. ועיין בגין
שלמח על הרמב"ם ז"ל מה שכתבתי.

איברא דלכאורכ יש לחלק קלח דבכניה בשר על גבי
גחלים מיירי שכינה בשבת שכבר בשעת הכנה
עשה איסור ובאיסור הניחו לללות חמירין אם נללכ
חייב אבל בלש פיסכ שכינה לש וליכא שום איסור
בלישכ ורק אח"כ יתחמץ זה דבר חדש ואפשר ככ"ג לא
יתחייב ומיכו נראה דבאחרונים לא חילקו בזה וז"ע.
ועיין נזיר י"ז ע"ג צ"י רבא נזיר וכו' צבית הקצרות
מכו צ"י שכינה למלקות או לא, ועיין חוס' שם ד"כ
ולא כוי כללו שאין בו מעשה ועיין חוס' שבועות י"ז
ע"א ד"כ או ומיכו בראש נדרים ד' כתב דב"ל ככ"ג
לאו שאין בו מעשה ובארכתי בזה ברבב בספרי משנ"כ
ח"ט.

צ"ע דבאן ה"ל הת"ם

איברא דכבר הקשתי (עיין לעיל דף כ"ט) שכרי כאן
כו"ל הח"ס שכרי לאחר שלש בעיסכ בידו
לכפקירו אינו עובר על צ"י וצ"י או שיאפנו או כיוצא
בו ואמאי לוקה, ובגם שבמקום אחר בבאחי שלא ברור
דעת הרמב"ם הי ס"ל הח"ס שמכ הכרח או לא שמכ
הכרח ועיין חוס' פסחים ס"ג בשווע אח הפסח על
החמץ עובר בל"ה וכו' אלא בבח"ס קמפלוגי וכו'
ופרש"י דמלקות ליחא אלא בבח"ס וכו' שם ד"כ
כ"ס כחצו ול' בקונט' נמי יש לישב וכו' ועיין לח"מ פ"א
מבקר"פ כ"כ שהקשה הא פסק הרמב"ם ב' סוכרין
דכ"ס לא שמכ הכרח וצ"י חמיר נשחט דף ס"ג
משמע, דזה כוי הח"ס, ועיין בספרינו משנ"כ ח"צ סי'
כ"ו וח"ג סי' קפ"כ. ובגם שצירנו שם דכיכא דאמר
אעפ"כ וקבל הכרח לוקה אפילו כי' בחופן שיכול
לעפון שלא עבר עיין שג"א סי' ע"ז שהקשה בבין לר"י
ובין לר"ל בחמץ עמו בעזרזר אחאי לוקה הא כו"ל הח"ס
שיכול לומר שציעל החמץ קודם זמן איסורו ועוד הקשה
שם ע"ש ובאמת כי קושיתו אפילו לשיטתו י"ל כגון
שעשה חמץ לאחר זמן איסורו וי"ל ומיכו עכ"פ בלש
פיסכ שצעת מעשה ליכא כאן מעשה איסור כלל
לכאורכ כו"ל הח"ס וחמיר כבני כר"ג מוכריי
שליט"א בעיר לי קלח דכיון דקבל הכרח בשעת לישכ
ואמר דאעפ"כ הוא לא ע"מ להניחו שיחמץ אפשר דלא
כוי הח"ס ולפענ"ד לבי לא כן ידמה וז"ע.

הוסיף בחימוצו של חמץ שיש לו אי חייב ע"י ההוספה

ונסתפקתי עוד בלשון הרמב"ם שכתב אח"כ קנה וכו'

וחמץ) שחמץ כר"י כיכי עמיד ק"ו מנוח וכו' חשיב
ככא בל חותירו כמו בל ירחק ואומר ר"י דמ"מ עמיד
שפיר ק"ו דנוח אינו בבל ירחק דמיד שבוחר עובר
ושב אינו עובר אבל חמץ אפי' לאחר שבוחר עובר בכל
שעב בבל ירחק עכ"ל אפי"כ בסמוך דף כ"ט כתבו
בחוס' ד"כ רב חשי דלא ירחק ניתק לעשה הוא ולכן
אינו עובר כשמצטרו לבסוף ע"ש וא"כ מצוה מדברי
בחוס' עכ"פ דלאו הא בכה חליה ואפשר לתרויכו
וא"כ נסתר חי' זה מדברי בחוס' גופייתו וממקום
שבאנו לישב שם דברי הרמב"ן ז"ל וז"ל דכוונתו
לדלדן קחני דס"ל בחוס' בחדא ולא ס"ל בחוס' דכ"ג
כו"ל לאו הניתק לעשה וז"ע.

צ"ע בלשון הרמב"ם אינו לוקה

ודע דנסתפקתי בלשון הרמב"ם ז"ל שכתב אינו לוקה
וכו' אח"כ קנה חמץ בפסח או חימלו כדי שיעשה
בו מעשה ולכאורכ כיל"ל אלא אח"כ לש פיסכ וכו' חמיר
או שחמץ מעלמו או קנה חמץ בפסח ועיין מנחות נ"כ
כל במנחות ודף נ"ו שם הניח שאור ע"ג פיסכ וכלך
וישב לו ונתחמל מאליו חייב עליה כמעשה שבה וא"כ
ככ"ג בלש ונתחמל מאליו לוקה ולמה לא כתב כן.
וכי' נראה לומר דבלש פיסכ וכו' הניתק להחמץ פשיטא
ליכ דכוכ מעשה ולוקה ולא לריך לאשמעין ככ"ג כיון
שעשה מעשה לישכ בעיסכ וכו' בל ידי חמץ וזה
פשיטא ליכ אלא קמ"ל כיכא דמעשה הוא מחוץ לחמץ
כגון קנה חמץ דבחמץ כבר הוא נחמץ ולא עשה שום
מעשה בעלם החימוץ אלא שקנה חמץ דכ"ג אם הניח
לא מקרי מעשה ואפ"כ הקנין מקרי מעשה לענין מלקות
שילקח עליו, ובזה יובנו דברי הפמ"ג בפתיחה לה' פסח
אוח ג', ועיין שפת אמת מנחות נ"ו ובנפנת פענח
דתרויכו ס"ל בפשיטות דכ"ג חייב.

חילוק הצ"ע בין חמץ בפסח ובין חמץ דמנחות

אלא דכ"פ יא שם לחלק בין מנחות דבאיסור הוא
החימוץ כלומר לעשות חמץ ולהחמץ ובין חמץ
בפסח דבאיסור הוא השכיב שחמשה חמץ בפסח
עובר על צ"י וצ"י ולכן בלש פיסכ למנחות וכו' הניתק לא
יתחייב דלא כוי מעשה לפ"ז שכרי לש בכתור ולא
החמץ ומה שנעשה חמץ ע"י שלא שמרו אינו מעשה
ע"ש. ולפענ"ד קלח ראי' מלשון בגמ' שם הניח שאור
ע"ג פיסכ וכלך וישב לו ונתחמל מאליו חייב עליה
כמעשה שבה ואמר רבב בר בר חנה ח"ר יוחנן בכהני
בשר ע"ג גחלים וביאר רבא כשנללכ בו בגרוגרות חייב
וכנראה כיון דחמץ דומה למעשה שבה וכמו במעשה
שבה הניח בשר אף שיכול להורידו קודם שיללכ

כלשון חלה בניחו בראשו ולכנ"ל י"ל דלכוליה בה שלא
חימלו חלה בניחו בראשו בלי עשיה פעולת בעלם כחמץ
חינו לוקח ודו"ק ול"ע.

עוד ישוב לדומב"ם שאינו חשוב ללא הגיתק לעשה

וד"ע דבעיקר בקושיא למכ לא כתב דרמב"ם דחינו חייב
משום דכוכ לאו בניחוק לעשכ לולי דמסתפינא כי
נלפענ"ד לומר דרמב"ם ז"ל מפרש דכא דכתיב בחורב
אך ביום הראשון חשביהו שאור מצתיכס דרשו בגמ' (דף
ד') ביום הראשון פיו"ע דא"ל לומר ביום הראשון ביום
עוב הראשון הוא וביום הכהא אחת אוכל וכו' וא"ל
לומר נמי כשצחכ ליל ע"ו משום דביום הראשון חשביהו
שאור כתיב ולא כלילכ שמעינן דזכ ביום הראשון קודם
יו"ע הראשון מיירי ועיין בגמ' דף ד' ע"ב ודף כ' ובד"ח
שם ולפ"ז נראה דרמב"ם ס"ל דעשכ דחשביהו לא
נאמרכ חלה בפיו"ע ולא אח"כ וכעין שכתב בשג"ח
כצאנו לעיל ודו"ק ול"ע. ועיין עוד דף כ"ע מכ
שכארכנו קצת בדברי רמב"ם חלו.

או חימלו לפ"מ דקיי"ל במנחות דמחמץ אחר מחמץ חייב
ומעמכ מי שיש לו חמץ מע"פ שאינו לוקח עליו חס בניחו
וכלך בפסח בשעת איסורו וכוסף בחימולו אי לוקח עליו
כיון דעכ"פ עשכ מעשכ בלוחו חמץ וכגס שכיח חמץ כזר
ועבר ככל יראה מ"מ כיון דכל רגע עובר על כל יראה
חדש א"כ אף שחמץ שנשאר מע"פ חינו לוקח על כל יראה
משום דלא עשכ מעשכ חל לאחר שעשכ מעשכ כיון שכל
רגע ורגע עובר כזר עשכ מעשכ בחמץ זכ ולוקח דבעיקר
שיעשכ איזכ מעשכ בחמץ זכ ולא איכפת לן שדוקא
בחימון שכרי כלוקח חמץ נמי כמעשכ חינו בעלם כחמץ
שחימלו חלה מחוץ לחמץ בלקיחה וככ"י יבא חייב חלי נימא
ככי מבואר ומדויק מאלד לשון רמב"ם א"כ קנח חמץ
בפסח או חימלו כלומר שחימץ חמץ שכיח חמץ מקודם
כפסח וחימלו כמחמץ אחר מחמץ שחייב. ומדויק נמי
כלשון שסיים חל חס כיכ לו חמץ וכו' חלה בניחו
בראשו מע"פ שעבר על שני לאוין וכו' ולכאורכ לשון חלה
בניחו בראשו ל"ע שכיון שאמר חל חס היכ לו חמץ קודם
כפסח וזכ כפסח ולא ציערו ממילא הוא בראשו ומכו

בבבלי ודינים דלא הגיתק לעשה ולא שקדמו עשה, ואם מותר לעבור לכתחילה אלא זה כדי לקיים העשה

אמנם בשו"ת חכ"ל סי' מ"ב ומכר"ש אבוכב ס"ל
חרוייכו דרמב"ם נמי מפרש דכו"ל לאו בניחוק
לעשכ חלה דמכ"ח לוקח בקונח חמץ דרמב"ם פסק
בפע"ז מכל' סוכדרין דכל ל"ח שניחוק לעשכ חס לא
קיים כעשכ שזו כרי זכ לוקח וככא נמי לוקח בלא
קיים כעשכ של כשצחכ בחוך ימי כפסח ולאחר
כפסח חינו מקיים עוד כעשכ ומכר"ש אבוכב (חשו'
דבר שמואל סי' ל"ח) חי' דמיירי כגון שחל שביעי של
פסח בשבת וקנח זו ביום מן כוכרי שא"ל לקיים זו
מלוח שריפכ וכחכ"ל חמכ עליו דכרי עכ"פ לפ"מ
שפסק רמב"ם שכשצחכ חמץ בכל דבר א"כ א"ל
לחייבו משום שאינו יכול לשרוף בשבת שכרי יכול הוא
לפרר ולזרות לרוח או לכטיל לים ע"ש ובגמל"מ דחק
לחץ קושיא זו ע"ש ובגמל"מ ופלא שלא כביא דעת
בעכ"מ פסחים מ"ע דמפרר איסור דרבנן.

בפרטיה מאי קא ממעט ליכ לא יראה ולא ימלא
(ובסוגריים דדמי ליכ דכאי חינו לוקח דכוי
לאו שניחוק לעשכ וכאי חינו לוקח דכוכ ליכ לאו שניחוק
לעשכ). ובחוס' ד"כ דפרטיכ כחבו מכאן משמע כמו
שפי' ר"י לעיל (כ"ע ע"ב) דלא יראה כוי ניחוק לעשכ.
נראה דלא כוי גורסים בגמ' דדמי ליכ וכו' דאל"כ מאי
משמע כמו שפי' ר"י וכרי כן כחבו לכדיא ועיין ר"ח
שגרם דדמי ליכ דכא לאו שאין זו מעשכ אין לוקין
עליו וזכ לאו שאין זו מעשכ. נראה דלא ס"ל דכוכ
ניחוק לעשכ כלל ומיכו מרש"י ד"כ ולא יראה וז"ל ואם
נראה חשביהו לעולם הוא בעמוד וכשצחכ כל ימות
כמועד משמע דס"ל כחוס' דכוכ ניחוק לעשכ.

שיטת הרמב"ם אי ס"ל דל"י וד"י דהו"ל לא הגיתק לעשה

ודרמב"ם פ"ח מכח"מ כ"ג כתב חינו לוקח משום לא
יראה ולא ימלא חלה א"כ קנח חמץ בפסח
או חימלו כדי שיעשכ זו מעשכ חל חס כי' לו חמץ
קודם כפסח וזכ כפסח ולא ציערו חלה בניחו בראשו
אף ע"פ שעבר על שני לאוין חינו לוקח מן כחורכ מפני
שלא עשכ מעשכ עכ"ל. וחמכו עליו כמפרשים מ"ע לא
קאמר משום דכוכ לאו בניחוק לעשכ וכמו שאמרו בגמ'
כאן לכדיא ועיין מל"מ מכ שחמכ בדברי רמב"ם
ובשעכ"מ כאריך כרצו וחי' בשם רבו דכו"ל חרי לאוי
ולא אחי חד עשכ ומנחקא לחרי לאוי ע"ש ומכ שדחכ
מדברי כחוס' חולין דפ"א ד"כ כנח.

ולדברי כחכ"ל לכאורכ ל"ע כא כו"ל כח"ס דשעכ
שעבר אחתי בידו לחקן מיכו רמב"ם פסק
דכח"ס שמכ כחראכ עיין פע"ז מכל' סוכדרין כ"ד
חלה דא"כ ל"ע דלמ"ד כח"ס שמכ כחראכ ס"ל פ' חלו
כן כלוקין (דף י"ד) ציעלו ולא ציעלו א"כ אחתי כוי ליכ
לאו שאין זו מעשכ שכרי לא ציעלו צידים ובגמ' שם
דאפילו שעשאכ שליח לקבל קידושין הוא פטור ממלקות
דאין זכ ציעלו חלה איכי ציעלכ כיון שנחל"ית
בשליחות הקידושין ורמב"ם ז"ל בפ"א מכל' נערכ
בחולכ כתב מחכ גרושחו או נחקדשכ לאחר קודם

שיחזירנה או שכי' ככן כ"ז לוקח וברי לא ציעלו ועיין
מל"מ מה שכתבתי בזה.

ב"י ובי' עובר בכל שעה ועשה אינה מתקן רק פעם
אחת

ולפ"ז ולפענ"ד לחדש דאפילו נימא חשבתו כו"ל עשה
לנחק כלל מ"מ אין עשה מנחק חלל לאו אחד
ולכן מיד שעבר בצי"י וצי"י לריך לקיים חשבתו ואם עבר
ובשכח כחמץ ולא חשבת עובר שנית בצי"י וצי"י וכן
לעולם עד לאחר פסח בכל שנה ושנה שלא חשבת עובר
וא"כ חף שצי"י וצי"י כו"ל לאו הניחק לעשה מ"מ כל שלא
קיים מיד כעשה כו"ל כלל קיימו ואף אם ישרוף אח"כ
מ"מ לא יחקן כלל כראשון שעבר חלל כלל כהחזון
ובשכח לפי זה לריך מיד בכדי דיבור של כעדים
שכתרו בו ואם לא ישרוף מיד ועכ"פ לא יתחיל בשכח
מיד יבעל הוא כעשה דחשבתו ושפיר יש כאן כהחזון
ולא דמי לאוי חלו לגזל ונוחר וכיוצא שליכא לאו בכל
שנה דכל שעבר פעם על כלל עבר ואינו עובר עוד
שפיר אינו לוקח לעולם כל שצידו לחקן חבל ככה עובר
כל שנה ושנה ועיין חו"ס' שנה קל"א מה בין מילכ
לזילית ומזוזת דמילכ אם לא מל ציום כשמיני עבר על
עשה דציום כשמיני מ"מ אם ימול לאחר זמן אפילו
לאחר שנים או קודם מיתחו חיקן אוחו איסור שעבר וגם
קיים כמלכ לא כן לזילית ומזוזת שעובר בכל זמן אם
עבר ולא כניח חפילין או לא קצב מזוזת ושם כניח
כיום חפילין וקצב מזוזת כרי עושב מלכ עכשיו חבל
אינו חיקן על מה שעבר ע"ש ואחי שפיר בזה מש"כ
כרמב"ם דאם לקח חמץ לוקח עליו.

ובזה יש לדייק נמי מה שכתב כרמב"ם פ"א כ"ל וז"ל
חבל אם כיכ לו חמץ קודם הפסח ובה הפסח ולא
ציערו חלל כניחו ברשותו אע"פ שעבר אינו לוקח מפני
שלא עשה בו מעשה ויש לדייק מש"כ חלל כניחו
ברשותו כרי כיון שכתב ולא ציערו ממילא נשאר
ברשותו ומה מוסיף בכתבו ברשותו ולכ"ל י"ל דכוונתו
לומר דווקא בכתבו כלומר במזיד כיון לכניחו ברשותו
דלז מיד עבר על שני לאוין כראשונים ואין לו עוד תקנה
ללאוין חלו בשכח חבל אם מיד כשראח כחמץ כלך
ובשכח לא עבר על שני לאוין דברי כו"ל לאו שניתק
לעשה ואז פטור מעטם לאו שניתק לעשה ולכן כתב
דוקא חלל כניחו ברשותו וכתב.

ישוב לדברי התוס' מקריית השעיה"מ

והנה בשע"מ ח' עוד דלכן לא ס"ל לרמב"ם
דחשבתו כו"ל עשה כמנחקה ללאו משום דצי"י
כו"ל לאו שקדמו עשה ולא חשיב לאו הניחק לעשה
ומינה ילך לחמוק ולסחור דברי כרי' בחו"ס' כאן מיניח
וביכ שברי בחו"ס' ד"ה בפרע"י כתבו בחו"ס' שמכאן

ולפענ"ד כי אפשר לישב דברי מבר"ש חזוכב כגון
דקנה חמץ שביעי של פסח בסוף כיום בחופן
שלא כי עוד זמן לשרפו או לפררו ברוח דמלא עבר
חצי"י ולא כוי ניתק לעשה דא"ל וזה לא צעי דוקא שנה
דכ"כ ציו"ע.

דעת השעיה"מ דלדבריהם לא היה ניתק לעשה

אמנם כשע"מ בשם רבו כתב דדעת כרמב"ם דחמץ לא
כוי לכנחל"ע עיין סי' פ' וסי' פ"א וסי' פ"ב
וחרי נביאי נבאו בסגנון אחד משום דצי"י וצי"י כו"ל
חרי לאוי ואין עשה אחת מנחקה חרי לאוי כדאמרי' ריש
חמורק דף ד' ע"ב דכ"ע דכחומר לוקח משום דכו"ל
חרי לאוין וחד עשה ולא אחי חד עשה ועקר ב' לאוין
עוד ילך כשאג"ל לאמור דחשבתו כו"ל עשה שכז"ג
ונשים פעורות ושם בעל דחייבות ובאמת מבואר
לרבינו הגדול ככ"ג כל' פסח פרק שני וז"ל ונשים
אע"ג דכל מ"ע שכז"ג נשים פעורות לענין פסח
מיחייבין בכל מילי כגברי לביעור חמירא וכו' כרי דנשים
חייבות בעשה דחשבתו ע"ש כביאו בגליוני הש"ס
כאן.

והגר"א לפענ"ד דדעת כרמב"ם דחמץ כוי לכנחל"ע
וכדעת כהכ"ל ומבר"ש ודעימיהו שברי אמרו
בגמ' בפרע"י מאי קא ממעט ליה לא יראה ולא ימלא
דדמי ליה ויש לזה ב' פירושים או כפי' הסוגריים
דבמלכות או כפי' ר"ח דדמי ליה במה דזכ כוכ לאו
שחין בו מעשה וזה כוכ לאו שחין בו מעשה ואי נימא
דכרמב"ם מפרש כפר"ח כרי לא דמי אכדדי דנוחר
כו"ל לאו שאצ"מ חבל חמץ אפשר דיעבור כללוי ע"י
מעשה כגון שקנה חמץ או החמילו וא"כ לא דמי אכדדי
ואמאי לריך למעט וע"כ דכרמב"ם ס"ל משום ניתק
לעשה דס"ל כהכ"ל ודעימיהו דחמץ בפסח כו"ל לאו
הניתק לעשה וכתב.

ישוב לקריית המ"מ והשעיה"מ לשיטת הרמב"ם

אלא ולפ"ז כדרא קושיא כמל"מ וכשע"מ למכ כתב
כרמב"ם דלוקין עליו כל כו"ל לאו הניתק לעשה.
וכנלפענ"ד דכחוס' לעיל דף כ"ח ע"א ד"ה וחמץ בקשו
כיכי עבד ק"ו צ"י וצי"י מנוחר ובה חשיב ככה כל
חזירו כמו כל יראה ואומר ר"י דמ"מ נראה דעבד
שפיר ק"ו דנוחר אינו בצי"י דמיד שבוחר עובר ושם
אינו עובר חבל חמץ אפילו לאחר שבוחר עובר בכל
שנה בכל יראה ע"ש.

מחכ קודם שישלחנו לוקח ואם שלח אחר שלקח פטור (כ"ב) וכן כל מלוא ל"ח שניתק לעשכ חייב לקיים עשכ שזכ ואם לא קיימו לוקח ע"כ וקשכ כחכס כ"ל כאיך חשכ כרמז"ס ללאו כניחק לעשכ כא כרי קדמכ בעשכ ללאו שלח חשכ אח כאס ואח כבנים חקח לך וכו"ל עשכ קדמכ ללאו ולא כוי ללא כניחק לעשכ.

ובענייני דכרמז"ס ס"ל דליכא מלכ בפ"ע בשילוח כקן אס אינו רולכ כבנים רק אס רולכ ככס ושלח לעבור על כלאו אמר חורכ שלח חשכ וא"כ לא כוי לאו שקדמכ עשכ ומדויק כזכ לשון כרמז"ס שס שכתב כלוקח אס על כבנים וכו' ולא כתב מ"ע לשלוח אח כאס וליקח כבנים וכמ"ס שס כפי"ד מ"ע לכסות כדס ועוד מקומות ולכ"ל אחי שפיר דשילוח כקן אינכ מ"ע לדעתו וס"ל כדעת כר"י לענין חשכיתו ולפ"ז שפיר י"ל דכל ירחכ נמי כוי נחל"ע וכמ"ס לעיל (וידוע חקירת כהחרונים כחויי וכח"ס ועוד אי יס מלכ לכדר אחר שילוח כקן ובאמת כרמז"ן מבורר דיס מלכ).

שיטת הרמב"ם בד"ץ לאו שקדמו עשה

עוד לאלוק מילין לישכ דברי כרמז"ס באופן אחר לפמ"ס כפ"א מכל' נערב כ"ז וז"ל אפ"פ שנאמר באונס לא יוכל לשלח כיון שקדמו עשכ שנאמר ולו חכ' לאשכ כרי זכ נחקו לעשכ ונמלאת זו מלוא ל"ח שנחקו לעשכ שאין לוקין עליכ חלא אס לא קיים עשכ שזכ וכו' וכתב ככ"מ שס כפרק אלו כן כלוקין א"ר יוחנן כל ל"ח שקדמו עשכ לוקין עליו ופירש"י אפילו למ"ד לאו שנחל"ע אין לוקין עליו וכו' אשמעין ר' יוחנן דכ"מ בעשכ כזכ אחר כלאו שאין אחכ יכול לקיימו חלא לאחר עזירת כלאו חבל עשכ שקדס אח כלאו ואחכ יכול לקיימכ קודם עזירת כלאו אין זכ ניחק כלאו ואפילו חקיימו אחר עזירת כלאו לא נפערת מן כמלקות ומסיק בגמ' דכדר זיכ משום דקשיא ליכ אונס נערב כחולכ דאשכחן זיכ ל"ח שקדמו עשכ דכתיב ולו חכ' לאשכ לא יוכל לשלח וחניא עלכ שיקיים אח בעשכ אס גירשכ יחזירנכ ופטור אלמא לאו שנחל"ע חשיב ליכ וכו' ע"ס נראה דס"ל דבאמת כרמז"ס ס"ל דאפילו לאו שקדמו עשכ נמי כו"ל לאו כניחק לעשכ א"כ כלל"כ לא קשכ משילוח כקן.

ישוב לדברי רש"י דס"ל דלא תוציא הוה לאו הגת"ע

איברא דלפ"ז י"ל דרש"י לשיעתיכ ולא קשכ ליכ קושיא כחוס' דכרי ככ"מ כזיכ בשס פרש"י שס

משמע כפר"י דלא ירחכ כוי ניחק לעשכ ובסמוך כחוס' ד"כ לא חוליא כקשכ ר"י אפרש"י שפ"י דלא חוליא כוי לאו כניחק לעשכ וז"ל וקשכ לר"י כיכי חשכין ליכ לאו כניחק לעשכ וכא לאו שקדמו עשכ כוא וא"כ מדויל ידיו ישחלס ליכ כאיך מקיים שיעתיכ דכ"י כו"ל נל"ע כא נמי כוי לאו שקדמו עשכ וכניח כל"ע.

והנלפענ"ד דלא קשכ מידי וכר"י לשיעתיכ אחי שפיר מאד דלכאורכ יס לכקשות אשיעח ר"י שכתב לעיל כ"ע ע"כ דכמככ חמץ ע"מ לצפרו אינו עובר עליו ולפוס ריכטא נראה דאפילו לכחלכ מותר לכשכות (עיין מל"מ שכתב כן לכדיא ויס חולקים דלכחילכ מודכ שאין לכשכות חלא שאין עובר דדיעבד עיין מג"א ס"י חמ"ו סק"כ ופמ"ג א"ח כפתיחכ כוללח ח"כ אות ל"א ומק"ח ס"י תל"א ועיין סמ"כ מ' תקמ"כ מש"ס חולין דכנטל ע"מ לשלח אפילו לא שלח אינו עובר חלא בעשכ ועיין חשוככ מאכככ ס"י קפ"כ וכגכות מכרש"ס פסחים כ"ע ע"א) ולכאורכ כאיך מותר לכחילכ לכשכות כא מבעל עשכ דחשכיתו עיין מקו"ח ס"י תל"א אות ז' שחדש דמכ"ע ס"ל לכרשונים שאסור לכפקיר חמץ ידוע כדי שיקיים כחמלו כמלכ דחשכיתו וא"כ ככ"ג אחאי מותר לכחילכ לכשכות וכ"ס לפ"מ דס"ד דחשכיתו כו"ל לאו שקדמו עשכ וא"כ איכא מלוא חשכיתו וכגס דיקיים בעשכ אח"כ מ"מ כא עוקר מלוא כיוס כרשון כדכתיב אך כיוס כרשון חשכיתו.

תשובתי אי הוה מצוה חיובית או קיומית

אמנם מרן אדמו"ר כגכ"ק בעל דברי חיים כחשו' ס"י ע' חלק אמקו"ח וס"ל דחשכיתו אינכ מלכ בפני ע"מכ דלא חייבכ כחורכ לכשכית חמץ דא"כ כ"י אסור למכור חמץ כדי שיקיים כו מלוא חשכיתו וזכ ודאי ליתא רק כוא לנחק כלאו דכ"י דמחויב לכשכית חמץ שלח ימלא כזיתו כגט דכמלכ כוא אס ירלכ לגרש אח אשחו יפערנכ כזכ כספר ככ"ג מלכ כוא אס יס לו חמץ שישכיתו חבל אס מכרו או מפקירו לא מוטל עליו כלל שום מלכ ע"ס ולפ"ז שפיר יס לומר דכר"י ס"ל ככד"ח ז"ל דחשכיתו לא כוכ מלכ בפני ע"מכ חלא אס יס לו חמץ ישכיתו וא"כ לא כוכ לאו שקדמו עשכ כלל וז"פ וברור כס"ד ומיושכים דברי כחוס' מקושיא כשכ"מ.

מה נקרא קדמה עשה ללאו

ובזה נראה נמי לישכ קושיא אחת שכקשני ח"א על מכ שכתב כרמז"ס פ"ג מכ' שחיטכ כ"א כלוקח אס על כבנים ושחטכ ככשר מותר באכילכ ולוקח על שחיטכ כאס שנאמר לא חקח כאס על כבנים וכן אס

דלמסקנא חזר צו וא"כ שפיר מיושבה שיעת רש"י אף דכ"ל לאו שקדמו עשה לא חוליה אפי"כ קיי"ל דכ"ל נחל"ע. ומיכו עיין שפ"מ כנ"ל שכתב דיש לדחות דברי ככ"מ ול"ע.

ומעתה נחזור לדין ובמ"ש דדעת ר"י דחשביהו לא כוי מ"ע חיוביה וכדעת מרן בד"ח א"כ ל"ל דמי ס"ל דלאו שקדמו עשה לא כוי נחל"ע וס"ל דחשביהו לא כוי מלוא עשה לדידיה אחי שפיר רש"י כאן שכתב בד"כ דפרטיה מאי קא ממעט וז"ל דכל פרטא משמע מיעוטא דכוותיה דכ"י משמע כחי ולא מידי אחרינא כשנחה שאור דכוי נמי כמלוא עשה כנכ כחז רש"י ז"ל כמלוא עשה ככ"ף כדמיון ולא כחז מלוא עשה דמ"ע גמורא לא כוי ולא כוי חלל לנחק כלאו של כל יראה ומיכו לפי מה שכתבתי דרש"י פליג אחוס' כאן בל"א כ"ל מירי.

ישוב לשיטת דר"י במשנה חמץ ע"מ לבערו מקושיית השאג"א

וראיתי לכגלון בעל שאג"א ששפך סוללכ על שיעת כר"י דמשכח חמץ ע"מ לשורפו אינו עובר וכגלון ז"ל כאריך ברחיצ בכל גבוליו דדברי ר"י הם מופרכים מכמה מקומות בש"ס ואני בעיני ככינוחי להשים שכמי ולסבול בעול ולכיוח נושא עולם של רבוחינו בעלי כחוס' ואמרתו אשיח וירוח לי.

במ"פ הקשה לשיעור ר"י למח אמרו בגמ' כבודק לריך שיבעל שמה ימלא גלוסקא יפח ודעחו עילויכ וכשימלא לאחר איסורו לא מלי מצטל מה בכך דלא מלי מצטל אחי כשמצטרב לבסוף אינו עובר על כל יראה וכה ודאי לאו ברשיעי פסקין שעובר על ד"ח במזיד דא"כ כ"ש שלא ישמע לדברי חכמים שאמרו כבודק לריך שיבעל חלל ע"כ כ"פ ודעחיס עילויכ ולא בעל מאליה כמו פירורין וכמו שפי' כחוס' ד"כ ודעחיס וכיון דלא מכני ביעול ע"ש.

ולפענ"ד אי משום הוה כרי רש"י פי' כחם דדעחיס עילויכ שחם עליה לבעל וא"כ ככי נמי יפרש ר"י וכה דקשה ליה דאטו ברשיעי פסקין לפענ"ד לא קשה דודאי לאו ברשיעי פסקין ובשעת ביעול ודאי יעשה כחקנה חז"ל או שיבעל או שחם ימלא גלוסקא יפח ולא יר"כ לבעל כרי יכול למכרו חבל בפסח שאין לו חקנה רק בשרפח חיישין שמה יחוס עליו ויעבור חבל יראה.

מצא גלוסקא וחשב לאכלה ואח"כ השהה אותה לשורפה **שנית** י"ל דאפילו לדעת כר"י דס"ל דמשכח ע"מ לכשביח אינו עובר מ"מ י"ל לפמ"ש לעיל בשם כחוס' (דף כ"ח) דכ"י עובר בכל עשה א"כ נראה דגם כר"י מודה דאם ראה גלוסקא יפח וחס עלה שלא לשרפח ואח"כ כחזק על ילדו ושכח אוחס ע"מ לשרפח א"כ יש כאן עשה אחס שעבר על כ"י וכ"י שברי בשעת ראשונה לא חשב לשורפח כרי עבר אכ"י ומח שחשב אח"כ לשורפח אינו עובר ומיכו מה שחשב אח"כ אינו מועיל אמה שחשב מקודם כיון דכל עשה ושעכ הוא עובר, נמלא דמה שלא חשב ראשונה במזיד עבר אכ"י כבר ואינו מועיל מה שחשב אח"כ ע"מ לבערו ומצטרו לבסוף לחקן על מה שעבר במזיד חלל אמה שעבר בשוגג ומח שעבר במזיד עבר אף שגם זכ כו"ל ניחא לעשה חבל איסורא עבר וא"כ שפיר חיישין שמה ימלא גלוסקא יפח וחס עלה ומשכח אפילו רגע אחד ונמלא עובר עליה חבל יראה וכל ימלא על אוחס כרגע, וכמו שפרש"י שם דף ו' פ"ב ד"כ ודעחו עליה ומשכח אפילו רגע אחד ונמלא עובר עליה בכל יראה וכ"י ע"ש. וס"ל בכא כשיעור רש"י במקנה דלאו דכל יראה נמי עובר עד שלא נחכין לכשביח ולשיעוריהו חז"ל כחוס' שבה קל"א שכבאחי בסמוך ד"כ חלל דלפ"ז ומ"מ אם כשביח לבסוף אינו עובר למפרע ודו"ק.

ביאור לשון דתוס' דהמשנה חמץ

עוד הקשה בגלון ז"ל בסי' פ"ב מהא דחנן (מ"ו ע"א) כיצד מפרישין חלכ בעומאכ צי"ע ר"ח אומר לא חקרא לה שם עד שחאפכ בן בחירא אומר חטיל בלון אמר ר' יבועש לא זכו חמץ שמוזכרין עליו ככ"י וכ"י חלל מפרישח ומניח עד כערב ואם כחמילכ כחמילכ ולשיעור כר"י כיון דמשכח ע"מ לבערו אינו עובר אמאי לא יפריש ע"מ לבערו.

ועוד הקשה דבל"א"כ שיעור כר"י חמוס מאד דכא כגם דקיי"ל לאו כניחא לעשה חין לוקין עליו מילקא כוח דלא לקי חבל איסורא ודאי איכא אפי"פ שקיים כעשה אח"כ כמו בלאו שאין צו מעשה דאין לוקין חבל איסורא איכא וכעשה חיקן לפערו מן כמלקוח חבל מאיסורא לא פלט וחמס לאוי דגזל ומשכון ופאח ואונס שגירש דכל כני כו"ל לאוי שחל"ע (מכות ע"ז) וכי מוחר לכחמילכ לעבור על לאוין כללו כשכוונתו בשעת עבירות כללו לקיים כעשה שבו כגון גזל ע"מ להשיג וכו' ואין לחלק בין לאוי דכ"י וכ"י דלא עשה מעשה ובין כני דעשה מעשה דאי איחא לכא חילוקא לא כוי שחיק מיניח כגמ' ללמדנו בכדיא ע"כ.

לאו כנחל"ע ולמסקנת בגמ' אחי שפיר שיפת רש"י מקושיה כחוס' ועיין שפ"מ פ"א מכחוס"מ כ"ג מכ שפ"מ סתירכ דדברי כחוס' חלו ועיין מקו"ח סי' חל"א חי חשכיתו כו"ל מ"ע או לאו ועיין ד"ח לכבש"ק מלאנו סי' ע', ומנ"ח.

דף צ"ח ע"ב

הלל אי היה חיוב דאורייתא

ל"לח במקודש לחג עפון כלל משמע ק"ח דכלל חיוב דאורייתא הוא או מדברי קבלה עכ"פ, ועיין לקמן ק"ח ע"א ודף ק"ז ועיין רמב"ם בסכ"מ ורמב"ן מחלוקת גדולה מערכה נגד מערכה דברי חלקים חיים, ועיין לעיל ל"ו ע"א וברש"י שם ומכ שניינתי על בגליון, ועוד מלאחי לרבינו כרי"ף ז"ל שבה פ"ב (דף מדפי כספר) וכני חמני יומי דחנוכה מיחייבין זכו למיגמר כלילא בכל יומא ויומא דאמר ר' יוחנן משום ר"ש בן יבולדק י"ח יום בשנה יחיד גומר זכרן את הכלל וכו' חזל כלל דר"ח לאו דאורייתא חלל מנכגא הוא וכו' משמע דכני י"ח יומי לברי"ף ז"ל נמי דאורייתא ניכר וכדעת רבינו כבש"ק וז"ל כמ"ש בח"ס ז"ל דעל נס חייב מדאורייתא לכלל מק"ו וכו'.

שם בגמ' את לולבין, עיין רש"י אגרא נסבא דברייתא היא כפי צ"ח ב' ב' חרף, ונראה עוד דנקט לולבין דכוכ חפלא של מלכ שחולב צחג וגם ברי"כ כי לריך לומר כלל כמו ששאלו במלאכים למכ לא יאמרו כלל כיון שנופל בשופר חלל מעטס דספרי חיים וספרי מחים מונחים לפניו אין אומרים כלל ברי"כ ודו"ק.

ואבלו חימורי פסח, עיין ר"ח שגרם ונגעו באימורי פסח, ולכאורכ מסתבר דכאיצפ"א קאי אנגיפ"כ דכנך אימורים כלומר חלבי פסח בעומאכ דאכילכ באימורין לעבורין נמי חסור ומ"ש דמבטיח ליכ בדחקו עמאין וז"ע.

דף צ"ו ע"א

ומאן לימא לן דלא שויסקי עבוד. וז"ע חי ילל זכרן ידי חובתו חס אכל מכן כזית במלרים, ובר"ח כאן כחז שויסקי ללו אוחס מיני מאכל ואכלוס, משמע ק"ח שיו"ל זכס חדא דקאמר ללו אוחס ומשמע כעין פסח ולא בשלום ואכלוס משמע לחיובא וי"ל ועיין לעיל ג' ע"ב חל"י לגבוכ סלקא.

ולפענ"ד נראה דדיוק לשון כחוס' שכתב ומכאן מוכיח ר"י שכתב חמץ בפסח ודעתו לבער אינו עובר באוחס שחייב ולכאורכ כו"ל במשכב חמץ מע"פ לפסח דפסח משמע שכבר עומד בפסח וי"ל דודאי לכשכות מע"פ חסור כגזל ושאר לאוי חזל כר"י מיירי בחמץ שכבר הוא בפסח וא"כ כו"ל באמת כמי שיש בידו גזל ומשכב אותו להחזירו ביום מחר וכיו"ל בזכ דכ"ג אינו עובר דודאי לילך ולגזול חסור אפילו ע"מ להשיב חזל מי שיש בידו גזל ומשכב אותו להשיבו ככ"ג ודאי אינו עובר בלאו ומוחר להשכותו עד שיחזירו וככ"ג ס"ל לפנין חמץ בפסח.

ואם כנים חנו בזכ ח"כ שפיר מיושב נמי קושיא ראשונה ממשכב דכ"ג מפרישין חלכ דכחס ודאי כיון דעדיין ל"ל חמץ חלל הוא רוצה לעשות חמץ ולהשכותו ע"מ לבערו ככ"ג כו"ל כגזל ע"מ להשיב חלל דר"ח למי שכתב דלכ"ג שחסור רק מדרבנן דכרי כתבתי לעיל דכמכ פוסקים ס"ל דמדרבנן עכ"פ חסור.

עוד הקשה כשאג"א כיאך אפשר לומר דכל יראה וצ"י יתק לעשכ כה אינו חלל לאו שקדמו עשכ ולעיל ישבתי זכ.

אם מותר להשהות החמץ לכתחילה ע"מ לבערו

שוב ראייתי במקו"ח סי' חל"א בביאורים אות כ' שכתב קושיא כשאג"א חוס' מגזל ופ"א ומשכון ואונס שגירש יכא מותר לעבור על כלאו כשדעתו לקיים העשכ וחי' דיש לחלק בין להנחל"ע דעלמא ובין לאו שקדמו עשכ דכלאו הכיחק לעשכ דח"א לקיים העשכ בלא עזירה כלאו כלל ודאי ח"א לומר דיש מלכ לעבור על כלאו כדי לקיים העשכ חזל לאו שקדמו שיש קיום מלכ אף כשלא עבר עדיין על כלאו וכעשכ לא לחיקון בלבד נאמר רק למלכ באנפי נפשכ י"ל דכ"ק רחמנא חשכיתו ולא יראה לך חס לא חר"כ להשכיתו ואפילו לכאומר דלאו לאנתוקי לאוי הוא דחתי אין חיסור כשמשכב כדי לבערו וכמו בחולין קמ"א בנעלכ ע"מ לשלח דליחא ללאו כלל וע"ש שכתב ראי' לדברי ר"י גם מכ שפ"מ מכמפריש חלכ בעומאכ נמי חי' ע"ש ודו"ק.

לא שקדמו עשה אי הוי ניתק לעשה

תוס' ד"כ לא חוליה מן כזית, פי' בקונט' דלאו הכיחק לעשכ הוא וכו'. עיין כ"מ פ"א מכל' נערכ כ"ז דדעת רש"י ורמב"ם דאפילו לאו שקדמו עשכ נמי מקרי

בדין מילת זכריו מעכבתו מלאכול בפסח

מסדרים ל"ו ע"א וביצמות ע' ע"ב ומלחם אוהו אז יאכל
 זו מילת זכריו ועצדיו מעכבת זו מלאכול בפסח
 ואין מילת זכריו ועצדיו מעכבת בחרומה וביצמות דף
 ע"א ע"א צפי רב חמא בר עוקבא קטן ערל מכו לסוכו
 בשמן של חרומה ערלות שלא בזמנה מעכבת או לא
 מעכבת א"ר זירא ח"ש אין לי אלא מילת זכריו בשעת
 עשי' ועצדיו בשעת אכילה וכו' בשלמא עצדיו משכחת
 לה דליחנכו בשעת אכילה וליחנכו בשעת עשי' כגון
 דזונינכו ציני ציני אלא זכריו דליחנכו בשעת אכילה
 וליחנכו בשעת עשי' כיכי משכחת לה לאו דליחיליד צין
 עשי' לאכילה ש"מ ערלות שלא בזמנה כוי ערלות אמר
 רבא וחסברא כמול לו כל זכר אמר רחמנא וכאי לאו בר
 מכילה כוא אלא ככא צמאי עסקינן כגון שחללנו חמא
 ופריך וניחוב ליה כל שצב דאמר שמואל חללנו חמא
 יכבינן ליה כל שצב ומשיי דיכבינן ליה כל שצב כו'
 רב עפא אמר כגון דכאיב ליה עיני' לינוקא ואיחפח
 ציני וציני רבא אמר כגון שכיו אציו ואמו חבושין בצית
 כאסורין וכו'.

ואח"כ מלין אוהו דד"א בשחללנו חמא וכיולא בחולי זכ
 אכל אס כחצו לו עיניו וכו' ומדאמר דד"א בשחללנו
 חמא וכיולא בחולי זכ וכו' עוד צפיט מכ"פ כ"ע
 וכילד יכ" כבן וכו' כגון שחללנו חמא שלריך ז"י מעל"ע
 מיום כבראחו, ומשמע דמפרש חללנו חמא שחולל
 בחמימות שחקפתו ואחזו שרף וכמ"ס כחפא"י ז"ל ועיין
 נדרים מ"א ע"א אין מצקין את החולב אלא למי
 שחללנו חמא ועיין חוס' שם ופלא שלא כרגיש בזכ
 ככ"מ שפי' שם חולב אין מלין וכו' ובגמ' אמר שמואל
 חללנו חמא כלומר נשלף ממנו החולי וילא מגופו ולא
 כרגיש דכרמז"ס מפרש חללנו חמא שכוף עדיין בגופו
 ול"ע. ול"ל דכרמז"ס מפרש בגמ' ככי אלא ככא צמאי
 עסקינן כגון שחללנו חמא כלומר דמשכחת לה דליחנכו
 בשעת אכילה וליחנכו בשעת עשי' כגון שחללנו חמא
 בשעת עשי' וכו' אז ערלות שלא בזמנה דלא מעכב
 ואח"כ נחפא לפנות בערב דכוא זמן אכילה ופריך
 דא"כ ניחוב ליה כל שצב דאמר שמואל חללנו חמא
 נוחנין לו כל שצב וכו' ודו"ק.

פירוש ענין חללנו חמא

מקום שהשמיט דרמב"ם אוקימתא דאביו ואמו חבושין

בבית האסורים

ופרש"י חללנו חמא שכי' חולב ונחפא ונחלל
 ונשחלפא ממנו חמא וכך פי' במס' שבת דף
 קל"ז ע"א ד"כ חללנו וכמאירי יצמות כנ"ל כחצ וז"ל
 וכעמידה (כלומר לכאי מליחות שיכא זכר ראוי לימול
 בשעת אכילה ולא בשעת עשי') כגון שכי' שמיני שלו
 צי"ד וכו' חולב ולא נחלץ מחליו בשעת עשי' ונמלא
 כענין בעשיי כערלות שלא בזמנה שאינה מעכבת
 וחללנו חמא ר"ל שנחפא צין שעת עשיי לזמן אכילה
 וכקשק וביאך נקרא ערלות בזמנה ככך וכרי אמרו
 חללנו חמא נוחנין לו כל שצב לכברוחו ר"ל לחזקו ועד
 שישלים אכתי כוכ ליה ערלות שלא בזמנה וכו' ומעכא
 כל שחקטן חולב אין ערלותו מעכבת אצ ואדון בק"פ
 ואפילו נחפא אינו מעכב עד שיעברו שצב לרפותו
 מעל"ע ע"ש. ול"ע על כחפא"י שבת פ"ע מ"ב אות
 מ"ז שפי' חללנו חמא ר"ל שחולל בחמימות ולשון
 חללנו נ"ל דר"ל חקפתו חמא כמו חלוצי לבא משמע
 דס"ל חללנו חמא שחקפתו חמא ופי' כמו חלוצי לבא
 אכל כאמת שכוף שלפתו מלשון חלון כנעל שכוף לשון
 שלף שכבר הלכה החמא מחולל ונחפא ולא
 שחולל.

דרמב"ם פ"ע מכל' ק"פ כ"ע כחצ כשם שמילת צניו
 ועצדיו מעכבתו מלשחוט בפסח כך מעכבתו
 מלאכול וכו' וכילד יכ" כבן ראוי למילא אחר שחיתת
 הפסח ולא יכ" ראוי קודם שחיתת כגון שחללנו חמא
 שלריך שצב ימים מעל"ע מיום כבראחו וכגון שכאצב
 עינו ונרפא אחר שחיתת או שכי' עומטוס ונקרע אחר
 שחיתת הפסח ונמלא זכר עכ"ל. וכשמיט רציו
 אוקימת' דרבא כגון שכיו אציו ואמו חבושין בצית
 כאסורין וכבר עמדו על זה קצת מנושאי כליו.

חקירה בגדר הפסח דתינוק חולה שאינו ראוי למוץ

ודגלמפנ"ד דיש לחקור בתינוק שכוף חולב ואינו ראוי
 למול אי הפסח משום דכו"ל ערלות שלא
 בזמנה דלא כוי ערל בכלל או דכו"ל ערל אלא שאונס
 רחמנא פטריה וכיון שא"א למולו לא מעכב לעשות
 הפסח, וכנה כחוס' ר"פ בערל (דף ע' ע"א) ד"כ בערל
 פי' בקונט' שמחו אחיו מחמת מילת כחצו דלא דמי
 לערל שלא בזמנה דכחס כיוולא זו לא כוי בר מילת
 בשום מקום אכל אחר ח' אפי"ג דא"א לו למול מפני
 הסכנה כוי ערל כיון שכגיע הזמן ומייתי ראי'
 מירושלמי דבכדיה מחלק צין ערלות שלא בזמנה וצין
 שכגיע זמנו למול אלא שסכנה כוא לו ע"ש ועיין עוד

אלא דראיחי לרציו כגדול כרמז"ס פ"א מכל' מילת
 כע"ז כחצ וז"ל חולב אין מלין אוהו עד שיצריח
 ומונין לו מעת שיצריח מחוליו שצב ימים מעל"ע

רמז"ס פי"א מכל' חרומות כ"ז שכתב חז"ל סבין אח
הקטן בשמן חרומה בחוך שבע שכולד כל שבעה אינו
חשוב ככ"ל וי"ל אי חולב נמי לאחר שבעה לדעתו בכלל
וכנ"ל ואי נימא ככי כוכ אחי שפיר מאד עכ"פ נראה
דכרמז"ס ס"ל דכל שבען חולב או בימי הכרחה כו"ל
פרלות שלא בזמנו. שוב דקדקתי במחירי יצמות כנ"ל
שכתב ובעמידה כגון שכי' שמיני שלו בי"ד וכי' חולב
ולא נחלץ מחליו בשעת עשי' וגמלא הענין בעשייה
כפרלות שלא בזמנה שאינה מעכבת וברי שקרא לו נמי
מילכ שלא בזמנו ולא כאונס.

ביאור לדברי הצ"ח דהמ"א אחר זמן תיקון למפרע

ובמ"ש נלפענ"ד להבין דברי כ"פ פי"א מכל' מילכ
אמ"ש כרמז"ס שם כי"ח אין מלין אלא ילד
שאין בו שום חולי שסכנה נפשות דוחה את הכל ואפשר
למול לאחר זמן ואי אפשר להחזיר נפש אחת מישראל
וכתב כ"פ שם משמע דס"ל לרבינו דאם מל לאחר זמן
כוכ חיקון למפרע דלא כמש"כ החוס' שכתב קל"א פי"א
ועיין בירושלמי פי"א דר"כ ע"ש ולכאורה אם מל לאחר
זמן הא"ך זכ כוכ חיקון למפרע וכו"ל כמל ביום
השמיני הא באמת הוא לאחר זמן. ולפמ"ש אחי שפיר
דכרמז"ס לשיעוריה דכל שלא מל מחמת חולי מקרי שלא
בגיש זמנו למול וא"כ ממילא אם מל לאחר זמן אז כוכ
חיקון למפרע כאלו היום הוא יום השמיני ומיושבין בזה
דברי הגרי"ל דיסקין שכתב ג"כ דעל מילכ שלא בזמנה
מחמת חולי מקרי ביום השמיני ויכול לומר דכרחמן הוא
וביום השמיני וכלאכ יר"כ דמו וגם ברוך כה"ר רך
הנימול לשמונה וכ"כ באדמו"ר הב"ק ממנוקאטש
בספרו על כל' מילכ ולכנ"ל אחי שפיר.

אל"א שמ"ש כ"פ שזכ דלא כמ"ש החוס' שכתב קל"א
פי"א דלא כוכ חיקון למפרע ולפענ"ד אדרבה
החוס' נמי ס"ל ככי שכתב שם בד"כ ושין דלא דמי
מילכ לליצית מזוזת וסוכה דמסתבר דמילכ אם עבר
זמנה לא בעלכ שאחיה מילכ עלמכ שכו"מ מיחייב
בשמיני הוא עושב בחשיפי שאם מל בשמיני לא כי'
חוזר ומל בחשיפי אבל ליצית ומזוזת בכל יומא מיחייב
בכך אפילו קיימם ביום חייב לקיימם לאחר. ואפילו
נימא דדייק בגאון ז"ל מלשון החוס' שאחיה מילכ עלמכ
שכו"מ מיחייב בשמיני הוא עושב בחשיפי דמשמע
דמקרי מילכ בחשיפי מ"מ יש לחלק דהתם מיירי שער
במזיד ולא מל ולכן לא הוי חיקון למפרע שכרי סוף סוף
כבר עבר יום השמיני ובעלו במזיד ולא מל אבל
כרמז"ס מיירי בשלא מל מחמת חולי דלא מקרי כלא
בגיש זמן ושפיר כשיצריא וימול יכי' חיקון למפרע
שכרי אז הוא הזמן של יום השמיני כנלפענ"ד.

חוס' שם דף ע"ב ע"א ד"כ משום דלא נשיב שכתב ואי
משום מילת זכרים שכיו מעכבים וחשוב גנות כיון דלא
אפשר לא היחב מעכבת כדאמר לעיל כמול לו אחר
רחמנה ואז יקרב ומפרשי כמול בכל אופן שאפשר וכל
שלא אפשר אינו מעכב ולפי שיעור זה לכאורה אין נפ"מ
אם האונס מלד הנימול שאינו ראוי שלא בגיש זמנו או
שכוח חולב או שכוח בחוך שבעה להכרחו וזין שכחב
כוח אונס ואינו יכול למולו דסוף סוף אונס הוא וכיון
דלא אפשר אינו מעכב.

אבל אי נימא דכפסור משום דכולד אינו ראוי מפני
חוליו וכו"ל פרלות שלא בזמנה א"כ דוקא שכולד
אינו ראוי מחמת חולי וכיוצא בו אז האב פסור אבל כל
שבען מלד עלמו בריא וראוי למולו רק שיש עיכוב מלד
סכנה האב וכיוצא בו ככ"ג לא פסור האב שכרי כבן
הוא ראוי למולו וכו"ל מילת זכרים שמעכבתו מלאכול
בפסח עד שימול וכוכ כרמז"ס ככ"ע כנ"ל דייק
בלישניה וכתב וז"ל כשם שמילת בניו ועבדיו וכו' כי"ד
קנה עבד אחר שנשחט הפסח או שכי' לו בן שלא בגיש
זמנו לכמול אלא אחר שחיעת הפסח כרי זכ אסור
לאכול עד שימול אותן וכו' ומדדייק כרמז"ס או שכי'
לו בן שלא בגיש זמנו לכמול משמע דחולי מקרי לא
בגיש זמנו לכמול וכו"ל פרלות שלא בזמנה דאל"כ לא
כו"ל לקרוחו שלא בגיש זמנו לימול אלא כול"ל או שכי'
לו בן חולב שסכנה למולו ואחר שחיעת הפסח ככריא
ומדקאמר שלא בגיש זמנו משמע דס"ל כל שכוח חולב
או בז"י שנותנין להכרחו מקרי פרלות שלא בזמנה
שאכתי לא בגיש זמנו לימול ולכן פסור ולא מדין אונס
ועיין רמז"ס פי"א מכל' חרומות כ"י ככן ערל אסור
לאכול בחרומה מדין חורב ועיין בת"י ר"פ הערל דערל
שמתו אחיו מחמת מילכ אונס הוא וכיון שנאנס פרלות
שלא בזמנו הוא ולכן פר"ת דערל ר"ל משומד לפרלות
וכרד"ז כתב על כרמז"ס בפ"ז מכל"ת דכאי ערל
כיינו שמתו אחיו מחמת מילכ ואינו מוכרח ודו"ק.

כשה"י חבוש בבית האסורים מעכבתו המילה מלאכול
הק"פ

עכ"פ כיוצא לן דדעת כרמז"ס דכל שכוח חולב מקרי
שלא בגיש זמנו וכו"ל פרלות שלא בזמנה שאינו
מעכב מלאכול ודלא כחוס', אבל היכא דבגיש זמנו
וכבן בריא רק שכחב חבוש בבית האסורים או סכנה
אחרת ככ"ג ככ"ג דמעכב ולכן שפיר לא פסק הא דאמר
רבה כגון שכי' אביו ואמו חבושים בבית האסורים דהתם
כו"ל מילכ ראויב בזמנה רק שמלד האב הוא שאינו
יכול לקיים ומ"מ מעכבו מלאכול בפסח, ול"ל דגרס
לעיל אחר רבה וחסדרא ועיין גליון כש"ס שם ועיין

מעם שפרט דרמב"ם מחלת ירוק שלא ימול ביום השמיני

והנה בפ"א מכל' מילכ כע"ז כתב הרמב"ם ז"ל חולכ אין מלין אותו עד שיצריח ומונין לו מעט שיצריח מחוליו שבע ימים מעל"ע ואח"כ מלין אותו בד"ה בשחלתו חמכ וכיוצא בחולי זה אבל אם כאצו לו עיניו וכו' (כ"ז) קטן שנמלא בשמיני שלו ירוק ביותר אין מלין אותו עד שיפול בו דם ויחזרו מרחיו כמראה הקטנים בצריחים וכן אם כי' אדום ביותר וכו' ולריך להזכר בדברים אלו הרבה (כ"ח) אשכ שמלכ וכו' אין מלין אלא ודל שאין בו שום חולי שסכנת נפשות דוחה את הכל ואפשר למול לאחר זמן ואי אפשר להחזיר נפש אחת מישראל לעולם ע"כ.

ויש לדייק מש"כ בכ"ז קטן שנמלא בשמיני שלו ירוק וכו' מפני שזכ חולי הוא למכ פרע חולי זה יותר שכרי בכל' ע"ז כבר כתב חולכ אין מלין אותו וכו' חולכ שחלתו חמכ וכיוצא בזכ כלומר שהוא חולי כל בגוף ושז פרע כאצו לו עיניו וכיוצא בזכ שהוא חולי אצו אחד א"כ ירוק נמי נכלל לכאורכ באלו כיון שכתב מפני שזכ חולי הוא ולמכ פרע זו יותר משאר החולאים וגם לשון ולריך להזכר בדברים אלו הרבה שלכאורכ קאי אירוק ואדום.

הירוק בין נולד ירוק לנעשה אח"כ

וראיתי בל"פ שפי' מפני שזכ חולי הוא ר"ל לא שכתיוק הוא חולכ וכעין דאמרינן חולין ג"ה ע"ה בית כרחם אין בו משום ריסוק אצרים ונימ' שחם נולד כשהוא מראה צריח ואח"כ נשתנה למראה ירוק שז מקרי חולכ ולריך להמחין ז"י ע"ש. ולמדנו לפי דרכו בקודש צ' דברים אחד דכל כיכי דכתיוק מקרי חולכ לריך להמחין ז"י מעל"ע לאחר שיצריח וגם חילוק חדש בין כיכא שנוול ירוק דאז מיד שחזר למראה שאר חינוקות מוכלין מיד ובין כיכי שנוול כשהוא צריח ואח"כ נשתנה למראה ירוק דזכ לכ"ע מקרי חולכ ולריך להמחין ז"י מעל"ע.

ג' דינים בחוליה

ובינותי לרבינו הגדול המחבר בש"ע יו"ד שכתב ג' דינים אלו בצ' סימנים נפרדים כלומר דביו"ד סי' רס"ב ס"ב כתב כיצא ריש דברי הרמב"ם דחולכ כל בגוף אין מלין אותו עד שיצריח ויעצרו ז"י מעל"ע ואם חלכ באחד מאצריו כשיצריח מלין אותו מיד, ולא זכר כלל מירוק וגם שיש ליזכר בדבר זה הרבה ובסי' רס"ג

ס"ה כתב קטן שכוה ירוק סימן שלא נפל בו דמו וכו' ולריך ליזכר מאד באלו הדברים שאין מלין ודל שיש בו חשש חולי דסכנת נפשות דוחה את הכל שאפשר לו למול אחר זמן וא"ה להחזיר נפש אחת מישראל לעולם ע"כ וי"ל למכ לא כציח כלל ככתב דירוק לעיל בסי' רס"ב כיכי דשכ דין חולכ דכל בגוף וחולכ על אחד מאצריו וכמו שסדרם הרמב"ם זכ אחר זכ.

אשר לכן נראה דכ"ז ז"ל כי' מפרש דברי הרמב"ם דג' דינים הם, א' חולכ כל בגוף מחמת שחלתו חוס וכיוצא בו אבל אין בו סכנה מ"מ כיון שהוא חולכ כל בגוף לא ימול לאחר שיעצור החולי עד שיצריח לאחר החולי ז"י מעל"ע. צ' חולי באחד מאצריו שמיד שיתרפה האצו ימול ואין כאן דין ז"י מעל"ע כלל כיון דליכא חולי על כל בגוף. ג' חולי שיש בו סכנה או חשש סכנה הוא חמור מתריוכו וכו' חינוק ירוק שיש בו חשש סכנה וכמעט שכ"י בגמ' בג"ל דמעט דר' נחן ולכן שכל המחבר את ידיו וכננים שני דינים של חולכ בגוף ואצו כשאין בו סכנה בסי' רס"ב וחולכ שהוא ירוק שהוא חולי שיש בו חשש סכנה קבע כלכך זו בסי' רס"ג כיכי שמדבר בחולי שיש בו סכנה כגון מי שמתו אחיו מחמת מילכ ועיין ביאור בגר"ה אור צ' אסיוס דסכנת נפשות דוחה את הכל כתב וז"ל דגדולכ מזו דלעולם נדח מפני חשש סכנה כמ"ש בסי' ע"כ ע"ש.

מראה ירוק בתינוק הנה חוליה שיבס"כ

במבוא עכ"פ דמראה ירוק בתינוק כוכ בכלל חולי שיבסכ"נ לפ"ז יש ליזכר בזכ מאד וכ"ש דיש להמחין ז"י מעל"ע דכ"ש הוא מחולי שאבס"כ רק שהוא חולי כל בגוף שריך להמחין, ופשוט דחולי דדמים הוא חולי כל בגוף שכרי דם עוצר כל בגוף וכדס הוא הנפש ואין לך חולי כל בגוף גדול ממי שיש לו חולי בכל דם וכו' חולי שיש בו סכנה ולכן הזכיר הרמב"ם בזכ ביחוד שלא יקלו בזכ ולומר שדבר קל הוא אלא הוא חולי של סכ"נ וממילא פשוט דבעינן להמחין ז"י מעל"ע לאחר שיצריח ועיין עטו"ד קמא סי' רכ"ב שג"כ פשיטא ליש שריך להמחין ז"י מעל"ע ובס' אור שלום סי' רס"ג אור א' כתב להחמיר בדעת בעטו"ד, וא"כ אפילו אם נסכים לחידוש בל"פ דכיכי דנוול ירוק אפשר למול מיד שיחזיר למראה שאר חינוקות מ"מ כיכי דכירקות בא לאח"כ גם לדידי' לריך להמחין ז"י מעל"ע.

וגם לדידי' כיכי דנוול ירוק מ"מ לריך שיחזיר למראה כמראה הקטנים בצריחים ר"ל שלא ישאר בו שום מראה כלל עיין ל"פ שם כל' י"ז ד"כ כמראה הקטנים

קושיא ראשונה לא שחו לכ לצ דלמכ לא יקריב צמועד ואפילו בחג עלמו ועיין ל"ח לעיל דף נ"ט דילא לחלק בין מ"ד חגיגה רשות או חובב דלמ"ד דחגיגה י"ד חובב ככ"ג דדוחב עשכ דכשלמכ ע"ש.

חגיגת י"ד אי דוחה עשה דהשלמה

ומה של"ע לכתוב"ע הוא מגמ' לקמן דף ל"ח ח"ר כמפריש את פסחו ומח אס בנו ממונכ עמו יציאו לשום פסח אין בנו ממונכ עמו יציאו לשום שלמים בששכ עשר ופריך ל"ו אין לע"ו לא קסבר נדרים ונדבות אין קריבין ב"ע ע"כ כנכ כחצ מפורש דמותר פסח מציאו בחוכ"מ ולא ביו"ט ואח"י כמ"ד דו"ג אין קריבין ביו"ט וגם מצוהר לכדיא דחמורת הפסח א"א לכקריב קודם שכרי בגמ' דייק ל"ו אין לע"ו לא נראה דפשיטא ליכ דבי"ד ודאי א"א דחלי"כ כול"ל לכקשות ל"ו אין ל"ד לא אלא פשיטא דע"פ חסור לכקריבו.

ועיין מאירי כאן ואינו קרב עד יום ששכ עשר שאינו מקריבו ב"ד לשם שלמים שכרי שלמים אין דוחין עשכ של עליה כשלם ולא בחמשכ עשר שאין נו"ג קריבין ביו"ט ודברי כתוב"ע ל"ע.

ישוב לדברי התו"ש דשלמים קריבין במועד

וקצת כי אפשר לדחוק בדברי מרן כתוב"ע ז"ל דראיתי בחוס' ר"ד שכתב כאן יציאו לשם שלמים לששכ עשר וז"ל פירושו בארבע עשר אינו יכול לכביאו לשם שלמים מפני שהוא חונן ואונן חסור לכביא קרבן ביום איניוהו כדבטי' למימר לקמן עכ"ל וכדברים חמוכים לכאורכ דאפילו יבא מותר לכביא קרבן מ"מ אינו יכול לכביא משום עשכ דעליה כשלם וכמ"ש במאירי אצל אי נימא ככתוב"ע דעכ"פ לשם חגיגה י"ד יכול לכקריב לאחר החמיד כי אפשר לישב דלולא מטעם איניוהו כי אפשר לכקריב ודלא במאירי וא"כ כי זכ לכאורכ מחלוקת כראשונים אי חגיגה י"ד דוחה עשכ דכשלמכ.

עוד נראה דבסמוך חנן ר"ש אומר (פסח) שנחערב בצבורות ר"ש אומר אס חבורות ככנים יאכלו וכנכ ע"כ מיירי שנחערבו קודם שנשחטו וכמ"ש רש"י ויקרב פסח לשם פסח כל מקום שהוא וכצבורות לשם זכור בכל מקום שכן ולכאורכ לר"ש תקשכ באיך יעברו על עשכ דכשלמכ ועיין חוס' יומא כ"ט ע"כ ד"כ אלא שכקשו כן ורלו לפרש דמיירי במותר פסח דכוי שלמים ושחט לכו קודם לחמיד של בין כערבים אלא דכדרו בכו משום דלשון חבורה קשכ וגם רש"י פי' לכדיא דבפסח מיירי ע"ש ואי נימא דכל שזא עם הפסח ליה כיכ משום עשכ דכשלמכ כוי אחי שפיר.

ועיין משנכ כלכות ח"ע סי' חכ"א וסי' חרי"ג וצנוצ"ח סי' קס"כ כחצ מדעתיכ דנפשי' וז"ל ושלוכ ר"ג לכמתין צודאי ג"כ הזכיר שיכא זריא וחזר לקדמותו שמסחמא לא בלוחו רגע שיופסק באדמימות כחיר למול לוחו דמן כסחם כוא חלוש עדיין כיון שלא נבלע דמו עד עשכ ע"ש, ונמלא לפ"ז חינוק שכי' ירוק כגס שכבר כלך לו כירקות מ"מ כל ז"י מעל"ע שנותנין לו לכברותו אינו מעכב מלאכול ולעשות הפסח ולדעת כרמב"ם מקרי אכתי לא כגיע זמנו למול וכשמלין לוחו אחר ז"י מעל"ע כוי חיקון כמלוכ למפרע כאלו כוא יום כשמיני.

ומכאן יש להזכיר על כמכ מוכלין שמקילין לעלמן למול חינוק שהוא ירוק אפילו כשכוא עדיין ירוק שזכ חסור חליצה דכ"ע אלא אפילו בחוך ז"י מעל"ע חסור למולו אס כי' חולי כל כגוף ואין לסמוך בזכ על כרופאים שסם אין חוששין לז"י מעל"ע שחש לכס שמואל וכוא כלככ פסוקכ בכל כפוסקים בלי שום חולק וכארכתי בזכ כרצכ בס"ד.

ענין חומטין מצה בלי"ל פסחים

אורנו נאכל כחפזון, ואולי מכ"ע חועפין מלכ בליל פסחים דעל כקרבן איכא מיעוטא דלוחו כחפזון ואין אחר נאכל כחפזון אצל לכלל שכי' כורך מלכ ומרור ואוכל ביחד נמלא דעל ככל קאי אצל לדידן דאוכלן נפרדים על אחריני ליכא מיעוט של חפזון ואולי גם לכלל שכרי אכלו ככל יחד וכמיעוט זא על הפסח ונמלא דמלכ ומרור לא אמצע ודברי רז"ל שלא ישנו כחינוקות ידועים ואני רק לרמז בלתי.

דף צ"ו ע"ב

ישוב לפרש"י מקושית התו"ש בתמורת פסח קריבה

במתני' שמעתי שחמורת הפסח קריב. פרש"י שלמים אחר הפסח וכקשכ כתוב"ע דלכאורכ רולכ לומר דקריב דוקא אחר הפסח וכא שלמים קריבין צמועד ואפילו בחג עלמו אס כס שלמי חגיגה, עוד כקשכ למכ לא יוכל לכקריבו ב"ד עלמו כשאר שלמי חגיגה י"ד דחנן צמשנכ דפרק ששי. וכבכות רש"י ועוד אחרונים חי' קושיתו ז"ל דחגיגה י"ד זמנכ קודם חמיד של בין כערבים ואינו דוחה עשכ דעליה כשלם וא"כ א"א לכקריב אחר שחטת הפסח ואי משום כא י"ל דכתוב"ע ס"ל דחגיגה י"ד ככ"ג דדוחה עשכ דכשלמכ ודייק מלשון כמשנכ לעיל פי' מ"ג וז"ל אימתי מציא חגיגה עמו וס"ל דעמו משמע עמו ממש גם כי

ומידו מדברי חכום' שם לפי הס"ד שכתבו שאפשר דמייירי במוחר הפסח שקרב שלמים ושחטו קודם לחמיד של צין בערבים למדתי מדברי חכום' רי"ד נמי מחפרשין ככ"ג שאפשר לשחוט קודם חמיד של זכע"צ וע"ז חי' דלונן הוא כלומר דאפילו קודם החמיד ח"א צי"ד וכדעת חכום' אבל לאחר הפסח מודק חכום' רי"ד לכוהם' וכמאירי דחינו דוחק עשכ דכשלמכ ודלא כחוי"ע ז"ל ולי"ע.

דף צ"ז ע"ב

דמי הפסח שמביאין בדם שלמים עד אמת נאכלין

ויפלו דמיו, עיין חוס' ויביא בדמיכ שלמים ועל כגליון לין דבמשניות ליחא חיבת שלמים וי"ל חי כני שלמים כבאים מחמת דחוי כני"ל נאכלין ליום ולילכ הפסח שלא בזמנו שנקרב שלמים ונאכל ליום ולילכ הפסח או יאמר דדמים שנדחו שאני מקרבן שנדח ועיין לעיל ע' ע"א ודף פ"ט ע"א ועיין מכ שליינתי שם על כגליון ועיין בסמוך (ל"ח ע"א) רש"י ד"כ וש"מ יש דחוי בדמים.

דף צ"ח ע"א

לששה עשר עיין חוי"ע לעיל במשנה ועיין חוס' רי"ד ומאירי כאן וחוס' יומא כ"ט ע"ב ד"כ חלא ולי"ע.

במשנה הפסח שנחערב בזבחים, עיין רמב"ם פ"ד מהק"פ, ועיין ל"ח לעיל דף פ"ט ודף ע' מכ שכאריך דלא קי"ל דנאכל ליום ולילכ, ועיין ר"ח כאן שפי' במשנה דלא כל"ח ועיין זבחים ל"ו ומכ שליינתי לעיל (פ"ט) על כגליון.

הגוסס אי חשיב כמת

רש"י ד"כ שחי' וכו' ורוב גוססין למיח, עיין לעיל דף ע' ע"ב כגון שכיב נשיא גוסס סכין דחד ספיקא הוא מעבילין ולכאורכ כיון דרוב גוססין למיח סכין לא הוי אפי' חד ספיקא דזולתין בחר רובא, ועיין מרדכי גיעין כ"ח בשם רבינו יואל דגוסס כו"ל כמת לענין גיעין וקנינים וירושכ ועיין משנה כלכות גדולות גיעין סי' ס"ו דרש"י ורוב פוסקים חולקים עליו.

דף צ"ח ע"ב

בר"ח ומוחר הפסח נמי חינו נאכל חלא ליום ולילכ, עיין לעיל בעור ח' ד"כ ויפלו ובסמוך ד"כ במשנה מכ שליינתי שם.

דף צ"ט ע"א

בפסוקי כלכות, כאונן שמת לו מת אחר חלות, וכיו לו מחפסקים או שנמסר לחברו ולא נעמא למת או שחי' פסח כבא בעומאכ דלא גרע מכל כלבזר, אבל אם נעמא למת לריך כזאכ ג' וז' ופשוט.

פרק ערבי פסחים

דף ק"א ע"א

במקום סעודה סבור מינכ בני מילי מצית לבית וכו' ח"ל רב ענן בר תחליפא זימנין סגיאין כוכ קאימנא קמיכ דשמואל ונחית מאיגרא לארעא וכדר מקדש ע"כ.

ולבאורח פשוט דכיוונכ דשמואל קידש כשחי' באיגרא וכשנחת לארעא חזר וקידש אמנס ראיחי לתלחא סבי בגאון בעל ל"ח ז"ל ובעל אור חדש וכשפ"ח שפי' דשמואל ודאי לא קידש פעמיים ומיירי שעדיין לא קידש באיגרא דח"כ כאיך כי' נמלך לגרוס ברכה מחדש ולקדש ולכיות למפרע בקידוש כראשון ברכה לבעלכ ולזכ הקשכ כל"ח דח"כ למכ נחית וקידש ולא יכול לקדש באיגרא ולכיות דעתיכ לאכול למעכ דזכ מכני גס לשמואל כמו ממקום למקום ומינכ בעלכ לחדש

אלא לרב למ"ל לקדושי צביחכ, כדי לכזיח בניו ובני ביתו, עיין דג"מ ח"ח סי' רע"א ובח"ס שם ובאחרונים מכ שפלפלו כיאך כבעל מוליד את אשתו שכבר ילא ידי קידוש דאורייתא בנפולכ ואשתו לא תתפללכ וחייבת דאורייתא ועיין מג"ח שם ובמנ"ח ואחרונים ולכאורכ למכ לא יוליד אפילו כבר ילא ודו"ק.

צ"ע דהצ"ח והשפ"א ואור חדש שפי' דשמואל לא קידש פעמיים

ואורח שמואל לעפמיכ דאמר שמואל חין קידוש חלא

סגיאין כוכ קאימנא קמיכ דשמואל ואפילו מארעא
לאיגרא כוכ מקדש ולשון כוכ מקדש משמע שעשכ
מעשכ וז"ע.

ישוב לק' היאך גרם שמואל לברכה שאינה צריכה

ודא דקשכ ליה לכללי' ז"ל דכאיך עשכ שמואל לגרום
ברכה מחדש ולכיות למפרע כקידוש כראשון ברכה
לבעלכ יש לומר בכמכ אנפין חדא יש לומר כפי מכ
שפי' זו בפסקי ריא"ז דמר שמואל איעקר ליה שרגא
ומוכר' כי' לרדת דבלי שרגא באישון לילכ לא יאכל
וכמ"ש בגמ' (דף ק"א) אמר רבא כי' כוינא כי' מר כי'
כוכ מקדש אמר לן עמימי מידי דילמא חדאזליחו
לאושפיזא מחעקרא לכו שרגא ולא מקדש לכו בבית
אכילכ ועיין חוס' שם ד"כ ובקידושא ומכ שלא כי'
מקפיד על סעודה שבת שלא לאכול בלא נר וכו' ובזה
סרס קושית כללי'.

שנית יש לומר כפי מכ שפי' זו כשפ"א דקידש לאחרים
וכוא ירד לעלמו לקדש ובכא יחישכ לשון רבינו
ירוחם כנ"ל שכביא קודם וכמקדש שרולכ לאכול במקום
אחר יכול לקדש לאוכלים שם דלכס כוי מקום סעודה
מאיגרא לארעא כוי שינוי מקום ולאכורכ למכ
אסמכינכו אכדדי ולכנ"ל אחי שפיר דמכא דמר שמואל
שמעינן כן שכוא קידש לאחרים באיגרא ולעלמו חזר
וקידש בארעא.

ועוד זו שלישי' לפמ"ש כריעצ"א פירובין דמי שנטל
ידיו לברכה כפת ואח"כ לא אכל כפת מ"מ לא
כוכ ברכו לבעלכ כיון שצשעת ברכו שפיר בירך
וככ"נ צשעכ שקידש באיגרא יפכ בירך שכרי חשב
לאכול שם סעודתו אלא שצסוף נמלך לאכול בארעא
וממילא לא כוי ברכו לבעלכ.

ודביעי בקודש נראה לפמ"ש כמרדכי צשס כשר מקולי
דאף דאמרינן אין קידוש אלא במקום סעודה
מ"מ כוס של קידוש מותר לשחות אפילו לשמואל ועיין
ח"ר סי' רס"ע דלשיטת כשר אף עמימכ כ"ש מותר
ובגאון בעל חו"ד בסדר תפילת ערבית בסידור שלו
חולק עליו דבפי דוקא מלא לוגמיו ולפי"ז י"ל דשמואל
ס"ל כדעת כשר מקולי ולכן שפיר קידש באיגרא עבור
ככוס עלמו ובארעא קידש למקום סעודה ולא כוי ברכה
לבעלכ כיון דלכ לשחות כוס אחד.

קידוש במקום סעודה דאורייתא או דרבנן

עוד זאת לא זכיתי לכבין מכ שכתב כללי' ז"ל שם
שפי' כא דאמר רבא לאציי עמימו מיד דבקידושא

דלשמואל נמי רק צדיעצד מכני כשדעתו ממקום למקום
וכא דמקדשים לאורחים כדיעצד דמי שאין לכס יין
במקומן.

שיטת הראשונים בביאור הגמ' דשמואל קידש פעמיים

ולפענ"ד לאחר בקשת סליחכ ונשיקת עפר רגלי לכני
רועי ישראל נראה דשמואל קידש בעלי'
ובארעא וכפשטות בגמ' וכן מלחתי מפורש בפסקי
ריא"ז כאן צשס רבינו כגדול כככ"ג ז"ל וז"ל ואזדא
שמואל לטעמיכ דאמר שמואל אין קידוש אלא במקום
סעודה פירש כטעם כלכות גדולות דכתיב וקראת לשבת
עונג שמקום שקראת לשבת שם חכא עונג סבור מינכ
כני מילי מבית לבית וכו' אמר רב תחליפא זמנין
סגיאין כוכ קאימנא קמיכ דשמואל וכי' נחית מביתא
לארעא ומקדש פי' קידש באיגרא ואיעקרא ליה שרגא
וירד לאכול בבית וקידש פעם אחרת ע"כ ובספר כמכס
נמי כתב וז"ל אמר לכו רב תחליפא זימנין סגיאין וכו'
ואפילו מארעא לאיגרא כוכ מקדש כלומר כשקדש
בארעא ר"ל בתחתית הבית (גירסת מארעא לאיגרא)
ונמלך לעלות ולאכול בגג כי' חזר ומקדש וכו' ע"ש כוכ
מבואר בראשונים ז"ל דשמואל קידש צ' פעמים.

ולשון רבינו ירוחם ז"ל נחית י"צ ח"א אין קידוש אלא
במקום סעודה פי' בין צשבת ובין ציי"ע ולפי' מי
שקדש צביככ"נ אפילו שחכ לא ילא ידי חוצתו וכו'
וכמקדש שרולכ לאכול במקום אחר יכול לקדש לאוכלים
שם דלכס כוי מקום סעודה ומאגרא לארעא כוי שנוי
מקום ואם קדש באגרא וכלך לאכול בארעא שכוא בבית
שלמטכ לריך לחזור ולקדש אפילו כחכ וכ"כ מחדר
לחדר וכו' וכמאירי כתב ד"כ צני"א יש מפרשים שם
שאוכלים כס בבית כסמוך לבית ככנסת וצמודים על
שלחנס כוי שומעין כקידוש ואין נראה כן שכרי אמרו
שם סבור מינכ מבית לבית אכל מפנכ לפנכ לא אמר
לכו רב ענן וכו' ואפילו מארעא לאיגרא כוכ מקדש לן.
וכרי צזו שומעין כוי ואעפ"כ כי' מלריכים לחזור ולקדש
ע"ש.

ודב"י סי' רע"ג כתב ובחדר אחד וכו' שם חכא דאמר
שמואל אין קידוש אלא במקום סעודה סבור מינכ
וכו' אמר לו רב ענן זימנין וכו' וכדר מקדש וכתב
כרא"ש ואפילו מאגרא לארעא כוכ מקדש ומשמע נמי
דכבר קדש באיגרא דכני משמע לשון ואפילו וגם לשון
כוכ מקדש גם מדברי ר"ח נראה ככי שכתב וז"ל סבור
מינכ וכו' ואסיקנא דשמואל אפילו מארעא לאיגרא כוכ
כדר מקדש ומדכוסין חיבת כוכ כדר מקדש לדיוקי
אחי דכני עשכ מעשכ גם מלשון כרי"ף שכתב זימנין

דכח לא נפקיתו כרי קאמר דודאי אין רלוונס ללח
בקידושא דכח כיון שאינו נכון לכתחלה ומיכו מדברי
כר"ש כאן משמע דבאמת אינו יולא כלל שכביח שם
דעת רבינו יונה דכח דאמרינן אין קידוש אלא במקום
סעודה הוא מדרבנן ואסמכוכ אקראי דקראח לשבח
עונג וכר"ש ז"ל חלק עליו וכביח ראיות דכח דקאמר
אין קידוש אלא במקום סעודה לא משמע כותיב וכן הו
דאמר רבב ובקידושא דכח לא נפקיתו ע"ש הנה
מדכביח מכא דרבב משמע דס"ל דאפילו בדיעבד
ומדאורייתא לא ילאו כלל בקידוש שלא במקום סעודה.

ומצינן נמי יש לדחות במ"ש עוד לדייק שם כיון דעיקר
דברי רבב נאמרו בדיעבד לאציי וא"כ גם מה
שאמר לכו כי' לאחר שכבר קידש וכדעת בע"ז סי'
רע"ג סק"צ דאפילו לאחר שקידש ולא נחווין לאכול ושבו
נמלך לאכול מותר לו לאכול ובק"ג ובאור חדש הקשו
עליו דכח לא הוי כוונת השומע וכמשמיע וכלל"ה ז"ל
חמכ אק"ג ואור חדש כנ"ל ומיכו לפמ"ש גם דחוי שדחכ
בזכ חוזר ונראה כיון דנדחכ פירושו בדברי רבב מדברי
כר"ש כנ"ל נדחכ נמי דחיתו מהק"ג וא"ה ובכל חוזר
ונראה וכנ"ל.

אי קידוש דוקא במקום סעודה מחלוקת הראשונים

איברא דלכאורכ נראה דכר"ש כאן כתב דכח דקידוש
במקום סעודה דוקא, מחלוקת הראשונים הוא
דעת רבינו דקידוש במקום סעודה דרבנן וקרא וקראח
לשבח עונג אינו אלא אסמכתא וכר"ש ז"ל חולק עליו
דכוי דאורייתא ע"ש ורבינו כגדול כבכ"ג בכלי קידוש
ובדלכ אכא דרבב ובקדושא דכח לא נפקיתו דאין
קידוש אלא במקום סעודה דכתיב קראח לשבח עונג
במקום שקראח לשבח שם יכי עונג וכו' משמע דכוי
דאורייתא ועיין רש"ם וחוס' כאן. ועיין גמ' ברכות
ל"ג ע"ב כי קידוש מה קידוש מקדש בחפלק ומקדש על
כוס בדלכ נמי וכו' משמע דקידוש דאורייתא יולא
בחפלק וכבר כתב כן במג"א א"ה סי' רע"א סק"א
וקידוש במקום סעודה רבנן תקנוכו ועיין מנ"ה מלכ
ל"ה מה שחמכ אמג"א שכרי לא בזכיר בחפלק יל"מ
ובגמ' אמרו לכדיח דאם לא זכר יל"מ אינו יולא מכ"ה
(פסחים קי"ז) ארצ"י לריך לזכיר יל"מ בקדיש כתיב
כח למען תזכור את יום וכתיב כח זכור את יום
השבח וגו', ובמנח"פ ח"י דיוולא ציל"מ של חפילת
ערבית.

דעת הפ"י דלכ"ע ק' במקום ס' דרבנן

והנה בע"ז סי' רע"א סק"ע פשיטא ליכ דקידוש
במקום סעודה לא כוכ אלא דרבנן ואפילו

לכרש"ם דיליף לכ מקרא דוקראח לשבח עונג לא הוי
אלא אסמכתא בעלמא וא"כ ככ"ג יאמר כן אליבא
דבכ"ג דמ"ש ולפ"ז כי' אפשר לכאורכ לומר דכח חליא
דלמ"ד קידוש במקום סעודה דרבנן וא"כ ח"ל מחשבה
וכוונת דברי קי"ל בדרבנן מלוא אין לריכות כוונת ולכן
שפיר ס"ל דמכני למפרע אף שבשעת קידוש לא נחווין
לזכ ובק"ג ובא"ה ס"ל דקידוש סמוך לסעודה דאורייתא
הוא וע"כ לריך לכיות כוונת השומע ומשמיע וי"ל דלא
דמי כוונת השומע ומשמיע דלכ"ע צפי כוונת ללח
וי"ל. ועיין ישוע"י א"ה סי' רע"א אות א'.

אי יש איסור לקדש ולאכול בבית אהל

שם בגמ' ולא מקדש לכו בבית, עיין רש"י ואפילו אחס
כולכין לישן בלא אכילה, ומשמע קלח דאסור
לקדש ולאכול בבית אהל, דאל"כ יקדשו עכ"פ בחשך
ויאכלו בסעודה, ומיכו לחוס' כאן ד"כ ודקידושא ח"י
ב' חירולים יש לדחוק ודו"ק, ועיין כחצי מהר"א סי'
קנ"ה ע"ד כמרדכי שיכול לסעוד סעודה שבת בלא נר
דלא מלינו מלעפר לא ילא ידי חובת שבת ועיין ברכ"י
סי' ל"ה אות י' בשיורי ברכה בדין מלעפר, ועיין ח"י
כל' שבת סי' נ"ב דמי שאינו רעב אינו לריך לאכול ג'
סעודות בשבת דכל עממא הוא משום עונג וכיון שהוא
שבת ואוכל אין זה עונג, ועיין דע"ה סי' רמ"ב.

דף ק"ב ע"ב

בדרבנן אי עושין מצות חבילות חבילות

לפי שאין עושין מלוא חבילות חבילות, משמע בדרבנן
נמי אין עושין מלוא חבילות חבילות ועיין חוס'
סועב ח' ע"א ד"כ וכו' דד"ז מדרבנן הוא משום
דמיחזי עליו כמשי, ועיין כח"ס א"ה סי' קל"ע ובש"ח
בית שערס א"ה סי' נ"ג וסי' ש"ה, ונראה דמכ"ע נמי
קי"ל דדין זה אינו אלא לכתחילה אבל כשאין לו אלא
כוס אחד עושין חבילות חבילות ובגמ' פריך ולא וכו'
ומשני אין לו שאני ע"כ. ועיין בית שערס כנ"ל
דמספקא ליכ אי בדיעבד עושין מלוא חבילות חבילות,
ועיין לקמן דף ק"ו אומרים ב' קדושות על כוס אחד.

ובתב הפמ"ג א"ה סי' רע"א בשם הכנה"ג ובסי' רל"ע
בא"ה סק"ז דאפילו בוריק ביין מכוס לכוס אחר
נמי אין לעשות ב' קדושות משום אין עושין מח"ה.
וקל"ע דכיון דלאו בבת אחת הוא א"כ אדרבב ככ"ג
אמרינן כיון דאיתעבד ביה מלוא חדא ליעבד ביה מלוא
אחריתי ויש לישב ודו"ק.

כשאין המשך המצות שזה אין בו מח"ה

ודע דכחצו כחחרונים שאם אין המשך ב' כמלות שוב כגון לכדליק נר חנוכה בשמן שריפכ דקיי"ל כדלקה עושב מלכ ואם כחכ אין זקוק לכ ולענין שריפכ כמלכ עד שישרוף וכיינו כזיפור וכשרפכ ככ"ג אין בו משום מח"ה, ובחוס' דרבנן (עיין דרכי שלום אות ח') סי' ס"ו (ברעזאן) כוכיח כן מירושלמי סוף מס' תרומות דאם אין לו שמן אחר מותר לכדליק י"ח בשמן שריפכ וכקשכ וכל אין עושין מלות ח"ה וע"כ כמ"ש, ולפמ"ש לפיל דכיכא דח"ה מותר ח"כ אין רחי' שכרי צירושלמי מיירי שאין לו שמן אחר ח"כ אפילו נימא דאין עושין מח"ה שייך ככ"ג מ"מ מותר לכדליק בשמן שריפכ כיון שאין לו שמן אחר וכבן.

ומבואר עוד דבאגשים נמי אמרינן אין עושין מח"ה כגון אין משקין שחי סועות כחלד ואין רולעין ב' עבדים כחלד, ועיין חוס' סועכ ח' ד"כ אין וברמז"ס פ"ג מכל' עבדים כ"ע ובארעא דרבנן אות ח'. ובגמ"מ סי' נ"א כחצ דכחצ דלריך ג' אגשים על כנימכ צעת קכ"ח לריך ג' חוץ מכפותח וסוגר חת כס"ח דכיון דזכ עומד ומשמש עוסק במלות שימור כס"ח אין עושין מח"ה וכצ"ל צעין כרועים ודו"ק.

אי שייך ברבת חתנים בלי אכילה

בתום' ד"כ שאין וכו' דברכמ"ז גורם לברכת נשואין, משמע קלח דאם לא חללו ליכא ברכת נישואין ולכאורכ לאו כ"ע הוא ולא מיבעיא ברכת חירוסין ונישואין תחת כחופכ דלא צעיא חכילכ כלל ואפילו צהעניח עושין כמבואר בחוס' ובש"ע חלל אפילו ברכת חתנין שקוראין שבע ברכות נמי נראה דמחלוקת כפוסקים הוא ועיין רבינו ירוחם נחיצ כ"צ ח"ב דאפילו בלי חכילכ עושין שבע ברכות ועיין ספרינו משנכ כלכות גדולות על כחוצות אות כ' ד"כ עוד כחצ שם יש אומרים כל דמברכין ברכת חתנים כשצאו פנים חדשות, דוקא לאחר סעודה, ובמס' סופרים נכגו רבותי לומר צבקר ברכת חתנים על כחוס צעשרכ, ופ"ח כל ז', וכן צערב קודם סעודה מברכין אותה וכו' ע"ש.

דף ק"ג ע"ב

בפד"ג ע"י הכוס אי הוה חלק מהקידוש

תום' ד"כ רב אשי אין לריך בקידוש לצרך צפכ"ג וכו', משמע דצפכ"ג אינו מן הקידוש ולפ"ז מי שטעב וקידש ולא בירך צפכ"ג נראה דינא ידי קידוש כיון

דקידש על כיון ושחכ ממנו חף דלא בירך עליו מעטות, (ואולי חף בלא שחכ ממנו הוא חלל אחר דכשחכ נמי אינכ מעיקר כמלכ חלל משום כבוד כמלכ עיין רש"י פירושין מ' ע"ב) ועיין שו"ת אמרי יוסר ח"ב סי' קע"ג שחכ דלא ילא, ועיין חכ"ל סי' קס"ח ובש"ע כגרש"ז סי' ער"ב בקו"ח סק"ב ועיין ר"כ כ"ע ע"ב ברכת כלחם של מלכ ובחוס' ד"כ ברכת כלחם צחילופי נוסחאות ועיין רש"י שם ד"כ או דלמא.

החומץ מצוה מחבירו כמה יאלם

תום' ד"כ ולא, ועוד פעמים מברכין ברכמ"ז בלא כוס, ולפ"ז כחופכ מלכ מחבירו ומברך לריך לשלם עשרים זכובים, חלל עבד כמלכ וחדל עבד ככרכ, ועיין ש"ך ח"מ סי' שפ"ב שכקשכ אחאי משלם עשרכ צכלל כל בידו לענות חמן וגדול כעונכ יותר מן כמברך וחי' כגון שבירך צחשאי, ולפי כני"ל לא קשכ דצחמח ענכ חמן ואעפ"כ חייב עשרכ זכובים צצביל כמלכ ובצביל ככרכ ענכ חמן, ואם בירך צחשאי לכאורכ לפ"ז חייב עשרים זכובים, וי"ל דכחופכ מלכ ומברך כוכ צכלל וצולע צרך ואין עונין אחריו חמן וכמ"ש כרמ"ח צכל' ר"כ לגבי ש"ץ שמחפלל צחזקכ, ובזכ יש ליצב נמי קושיח כח"ס ועוד מכא דחישכ לעשות מלכ ונחנס ולא עשאכ מעלכ עליו ככחוב כללו עשאכ וכלל ככא נמי נחנס הוא שחעק ממנו מלכ וכבן כי קלרחי.

דף ק"ד ע"א

אמאי קרי ליה בנן של קדושים ולא קדוש עצמו

ואמאי קרו ליה בנן של קדשים וכו', עיין חוס' ארבי מנחם קחי וכו' וחולכ קדושתו צאציו שגס הוא כי' קדוש, וקל"ע דח"כ למכ לא קראו גס חת אציו קדוש, וגם כיל"ל צו של קדוש שגס אציו קדוש ובנן של קדושים משמע קדושים כרצב, ואולי לפמ"ש ז"ל צ"ב ק"ע לפולס ידבק חדס צעובים שכרי משכ נשא צח יחרו וילא ממנו גרשון ואכרן נשא חלישצב צח עמינדב אחות נחשון וילאו ממנו ככנים גדולים, נמלא שאם כלב קדוש ולא כאם לא ילאו צנים קדושים, וכן לכיפור דצעי חרוייכו קדושים וגם ממקור קדוש חלישצב לוטעב וקדושכ עמינדב לדיק וקדוש נחשון לדיק וקדוש ע"ש אריכות, ובגמ' חולין י"א כקשו מני"ל דחזלינן צחר רובא ורלכ לילק מאציו ומשני שאני כחם דחמו נמי צחזקת כשרות ולדיקת.

ובשלמח כמלך (משלי ל"א ב') אמר כ לו צח שצב מכ צרי ומכ צר צעני ומכ צר נדרי ובגמ'

דף ק"ה ע"א

רש"י ד"ה כבוד יום וכבוד לילה, אם יש לו יין כרצו
לסעודה אחת וכמגיד ל"ן על בגליון אם אין לו
יין, נראה כוונתו דאם יש לו יין ישכח צלילת וציוס,
ולפענ"ד נראה לישב גירסת הספר וכי קאמר, מי שיש
לו יין כרצו לסעודה אחת אצל אין לו די לחלק לשתי
סעודות ואם יחלקנו לא יבא לו די לא לזו ולא לזו מועב
לכניה לסעודה כיום. ומדויק בזכ לשון רש"י ז"ל שדייק
אם יש לו יין כרצו לסעודה אחת ולשון אחת מאי קמ"ל
ולכנ"ל ניחא.

בא"ד שם יניחם עד כיום, עיין יש"ש שכתב"ל לא כי
אוכל דגים צליל שבת לפי שכוין הכוונות עליו
וכניחם לאכול בסעודה כיום דוקא משום כבוד כיום.

דף ק"ה ע"ב

שתיית תינוק מהדי לברכה

רשב"ם ד"ה וש"מ במצרך וכו', ואפילו שתיית
תינוק שפיר דמי, עיין רש"י פירושין דף מ'
ועיין שו"ת כר"ן (סי' נ"ב א') מוכל שכל אי מכני מה
שתינוק בן שמונה ימים עופס מן היין וזכ"ה ועוד
שנראה מלשון רש"י בכל מערבין וכו' וא"כ סגי לן
בעשימכ כל דכו מן כל מי שבא אפילו תינוק בן ח'
ימים. ובסי' ב' שם חלק וכצ"ה גם דברי הרשב"א דדוקא
תינוק שביגע לחינוך בעינן ועיין לעיל דף ק"ה ע"ב
חוס' ד"ה רב אשי ומ"ש על בגליון.

קידוש צריך לשתות מכוס שיש בו רביעית

תוס' ד"ה ש"מ עעמו פגוס בסופו ובכמ"ז וקידוש לריך
לשחוח מכוס שיש בו רביעית, כלכך לא אפשר
למעטס בידו או בכלי אחר אצל בצרכות דלא מיירי בכוס
חובב אפשר לחקן ע"י דעעיס ליה בדיכ. משמע דכוס
של חובב של קידוש או כדלכ לריך לעעוס דוקא מחוץ
ככוס, ולפ"ז לא יפס עושין אוחן שפוכין קלח מן היין
על כיד לאחר בצרכו ועועמין מן היין ועיין ש"ע א"ח
סי' רע"א ובמג"א שם סקכ"ד ובק"ג שם מה שכחב,
ואין דבריו מוכרחין ועיין מחלכ"ש שם.

וקצת משמע עוד מחוס' כאן דגם אחרים ששוחין מכוס
של חובב לריך לשחוח מכוס שיש בו רביעית ולא
מידיכ או מכלי אחר ולפ"ז לכאורה לריך לשחוח מכוס
של צרכו שצריך צב ולא מכוס אחר ודלא כנוכגין
לשפוך מכוס זכ לכוס אחר מעט יין ושוחין ובאמת כי

סוכדרין (ע' ב') מלמד שכפאחו אמו (אח שלמה על
כעמוד) וא"ל מה ברי ככל יודעים שאצ"ך ירא שמים
עכשיו יאמרו אמו גרמח לו פרש"י לכיות רשע שכרי
באצ"ך לא יחלו כחובב וכיינו מה ברי למח חגרוס לרנן
אחר"ך שחכב בני ולא בן אצ"ך ע"כ. וע"ז אמר שלמה
כמלך בן חכס ישמח אב וכן כסיל חוגג אמו שירננו
אחר"ך ואחריו, וממילא אם כבן קדוש הוא שגרמו לו
כרצו גורמין וז"ש בנן של קדושים ר' מנחם בן סימאי.
וכל אלו גרמו לו ואולי שבעיקר שאצ"ך גרס לו דלא
איסחכל צלורחא דזוזא שכדריך אוחו בדרך זכ.

דף ק"ד ע"ב

זכות הוא שתאמר שמועה מפיו אפי' לא אמרה

גרמא ליה למר דלא חימא שמעתיכ מפומיכ, ורשב"ם
מפומיכ דרב ילחק אלא מפומיכ דאצ"י, ואמרין
(יבמות נ"ז ע"א) כל ח"ח שאומרים דבר שמועב מפיו
שפוחיו דובצות בקבר, ומשמע אפילו לא חידש הוא
בעלמו שמועב זו כיון שכצ"ה לפנינו ונאמרה בשמו זכות
הוא לו, ועיין גירסת רשב"ם דלא היגמר שמעתיכ
מפומיכ וגירסת הספר דלא חימא, ואולי מפני שאמרו
ובחורחו יבגב יומס ולילכ דמי שלמד חורכ לאחר
שלמדכ כרי הוא שלו (עיין ע"ז י"ע) לכן קרא
שמעתיכ, ונראה כעעס דכרי כל כחורכ נחנכ למשכ
מסיני ואפילו כל מה שחלמיד ותיק עחיד לחדש ואפ"כ
זכות הוא לו למי שמחדש אוחכ ונאמרכ אה"כ משמיכ
וככ"נ כן הוא.

ומה"ם נראה דכשנאמר מפי כמח חשב לכו לכולכו
שמות, כגון אמר ר' בשם ר' פלוני בשם ר' פלוני
וכו' עד כלכ למשכ מסיני וכולכו ישנס ככלל זכות
שכרי ככלל נוחני כחורכ לישראל, וכרי משכ רבינו נמי
לא חידש כלום בחורחניו כקדושכ אלא שקצכל מסיני
ונחנכ לישראל ונקראח על שמו וכן בצרכו כמלמד חורכ
לעמו ישראל ובינכ זאח שבעיקר ללמוד וללמד חורכ
לכני ישראל ולא כאוחן שחושבין שצריכין לחדש או
שיכולין לחדש חורכ חדשכ אלא בעיקר ללמוד חורכ
שקצכלנו מסיני.

וקצת מגמ' חזיר (נ"ו ע"ב) כל שמעחחא דמחאמר
בני חלחא קדמאי ובחרחי אמרינן מליעא לא
אמרין וי"ל. עוד יש לדייק שכרי נאמרכ סוף סוף
שמעחחכ מר' ילחק ששמעכ מאצ"י ששמע מעולא, וי"ל
דאחר שאצ"ך כוכיחו ונכנע מאד זכ לכאמר שמעחחא
זו ועוד י"ל שפכשיו למד דבר זכ מאצ"י שמלכב לגמור
מאחרים ולומר שמעחחא מאחרים.

כן היו נוכחין אבותינו ורבותינו כשכיו שותין מכוס של
צרכה היו שותין מכוס כמזכר עלמו ולא מכוס אחר
ועיין שו"ת משנה מכד"ת א"ח סי' קנ"ו בזה ודו"ק.

דף ק"ז ע"א

אין לזקן לעשות דבר שאפשר יבא לידי ואלו

סבר מאי ניכו קידושא רבא אמר מכדי וכו', ולי"ע
אמאי לא שאל לאחד מהמסובין שם מאי קאמר.
וקידושא רבא מה הוא ונראה לפי שני מחוזא ע"כ היו
ואם ישאל לאחד מהם כוונתו בקידושא רבא יזלזלו
בחורחו ויבאו לידי מכשול ח"ו, וכבר ידענו מעשה כזו
ממין כח"ס ששנת אלל ע"כ אחד בש"ק וביום השבת
קידש על כיון בצרכה צפ"ג ושחך ורינו עליו אותו
בעם הארץ בחוץ שמרן כח"ס אוכל בלא קידוש בצוקר
וכתפלא מרן כח"ס ז"ל מאיפא ונתדרר לו שבע"כ כנ"ל
כיכ בן עם הארץ ואביו כי עושא בשחרית קידוש כמו

בליל צרכה אשר קדשנו כל הקידוש ולכן חש לכ רב
חשי.

שם בגמ' ועד כמה אמר רב חשי עד רביעי בשבת, ולי"ע
שכרי לשון בני ר' חייא מי שלא כבדיל
במו"ש מזדיל וכולך כל השבת א"כ מאי פריך עד כמה
וכל השבת משמע כל השבת כולו ואולי לפמ"ש בפ"ז
(א"ח סי' תקפ"ג סק"ג) דכל רובו משמע ולא כולו ולכן
תקנו לומר מלך על כל העולם כולו וכאן כרי אמרו בני
ר' חייא מזדיל וכולך כל השבת כולו ולכן הקשה עד
כמה ולי"ע.

דף ק"ז ע"א

כל השבת כולו, פי' עד יום רביעי רשצ"ס וזכ כמ"ש
לעיל ק"ו ע"א וזכ' הארכתה לקיים שיטה מ"ד
דכינו כל השבת ממש עד שבת בבוא ויש שיטה דעד
סוף השבת.

דף ק"ז ע"ב

האובל אכילה גסה עליו נאמר ופרשעים יכשלו בהם, ואם אכילה של מצוה אין לקרותו רשע

זכ נראה דבאמת לא קיים באכילה זו מלוא אכילת פסח
מ"מ אין לו לקרותו רשע כיון שקיים מלוא פסח ולי"ע
דכיון דיש עליו מלוא אכילת פסח ולא קיים כרי עבר
העשה דואכלו את הצפר בליל הזה וכיון דעבר העשה
רשע הוא ומכ שקיים מלוא פסח עדיין אין זכ מחירו
לחסר עשה דאכילת פסח ועיין חינוך מלכו ו' שכוח מ"ע
צפני עצמה. ועיין קדושין ל"ג ע"ב כל תלמיד שאינו
עומד צפני רבו נקרא רשע ובגמ' שבועות י"ב ע"ב על
עשה ול"ת וקאמר אי דלא שז זבח רשעים תועבה ועיין
זבחים ז' ע"ב ורש"י ד"כ איכו ועיין בספרינו סמ"ג
מלכו ו' אות ג' ובבב"ב מדרש"ס.

ישוב לקושית דמ"א דאובל שלא לשמה לא קיים המצוה

וחמ"א ר"כ כ"ע ע"א ד"כ איכוון בקשה לר"ל דס"ל
מלוא ל"כ א"כ איך אמר ר"ל פסח מיכא עבד
מדאמר אחד אכלו לשם מלוא מכלל דכשני אכלו לשם
אכילה גסה לאו לשם מלוא אכלו שכוח דבר ובעוכו
ור"ל דס"ל מלוא ל"כ א"כ אע"ג דעבד פסח מלוא
אכילת פסח שכוח חייב מכ"ת לא קיים א"כ ודאי הוא
פושע ורשע דאפילו אינו מקיים דרבנן נמי מקרי ככי
וע"ש מה שחי' ומיכו כרמזין יבמות דף מ' תי' נמי
דכתס לאו משום דנפיק באכילה גסה חלל נכי דלא עבד
מלוא דאכילת פסח אבל ידי פסח מיכא ילא שאין אכילת
פסחים מעכבת ולפיכך לא מיקרי פושע ע"ש וכוח פלא
לכאורכ וכמו שכתבתי לעיל וראיתי בבבב"ב ע"א כנ"ל

אז דילמא סמוך למנחם קענכ חנן ומשום מלך דילמא
חתי למיכלך למלך אכילה גסה. ובחוס' ואינכ
אכילה כדאמרינן צפ' בחרה דיומא האוכל אכילה גסה
ציוכ"כ פטור וקשה דאמרינן צנזיר גבי פסח זכ שאכלו
אכילה גסה ופושעים יכשלו צם ופריך רשע קרית ל"כ
וכו' ואור"ת דחרי גווי אכילה גסה אחת שנפשו קלכ
מלאכול ועל אותה פטור ציוכ"כ ויש אכילה גסה שאינו
מתאכל לאכול אך יש צכ עעם וכו'.

וחקשה במכרש"א דא"כ מאי פריך צנזיר רשע קרית
ליכ אימא דצכך אכילה גסה שנפשו קלכ
מלאכול איירי ושפיר נקרא רשע ובכפות חמרים יומא
דף פ' בקשה קושיא זו מדנפשי ובקשה מדר"ל אדר"ל
דציומא ר"ל גופיכ ס"ל דאכילה גסה ציוכ"כ אינכ אכילה
א"כ אינו עובר ר"ל צנזיר דמיירי באכילה גסה כזו ותו
ק"ל דמי בגיד לו לר"ל דמ"ש ר"י ואחד אכלו אכילה גסה.
דמיירי צמי שאינו מתאכל לאכול עד דיקשה לו רשע
קרית ל"כ ותו ק"ל מהחולץ דף מ' ע"ש מה שכתב.
ולפענ"ד עוד קשה אפילו נימא דס"ד דר"ל דמיירי ככי
שיולא צו מ"מ אמאי לא כשיצ ל"כ ר' יוחנן דאכילה
גסה זו מיירי באופן שקץ באכילתו ולכן שפיר רשע הוא
ולי"ע.

עוד חירלו בחוס' ועוד י"ל דאין לקרותו רשע כיון
שמקיים מלוא הקרבת קרבן פסח אע"פ שלא קיים
מלוא אכילה דאכילת פסחים לא מעכבת ולכאורכ לחי'

ובשר חי כוי שלכד"א עיין פסחים כ"ד וחי' כרש"ש ז"ל
דעכ"פ קיימו שלא יעשה נותר ע"ש.

ואומר אני דכחולל חכילכ גסכ בקדשים חף דחינו
מקיים מלוח חכילכ קדשים מ"מ לענין נותר
חיקן שלא יבא עכ"פ לידי נותר וא"כ אפילו לא קיים
מלוח שלמכ של חכילכ קדשים מ"מ ככ"ג לא מקרי בעל
כעשכ ועבר על לאו דכל חגרע כיון דסוף סוף לא נעשכ
בבשר נותר ועכ"פ קיים מלוח כל דכו במכ שלא נעשכ
נותר ומעשכ י"ל דכ"ק ר"ל כחי רשע קריח ליה נכי
דלא קיים מלוח מן המובחר פסח מי לא קאכיל כלומר
כרי אכל הפסח ולא נשאר לנוותר וא"כ קיים עכ"פ קלח
מלוח במכ שלא נשאר בבשר ולא נעשכ נותר ולכן ככ"ג
חין לקראו רשע כיון דחכילכ פסחים חינו מעכב וא"כ
אפילו בחכילכ גסכ עכ"פ קיים קלח ולא דמי חכילכ
קדשים לנעילה לולב וקציפה מזוזת דכחם כפעולכ של
כמלוח הוא אחד עם כמלוח אכל בפסח יש בכ בחכילכ
כ' ענינים ושפיר ככ"ג לא מקרי רשע ודו"ק.

אבל לשום אכילה גסה שדאי שבע ואכלו לתארתו

עוד נראה לומר בחופן אחר קלח ובדיוק לשון בגמ' אחד
אכל לשום פסח ואחד אכל לשום חכילכ גסכ
ולכאורכ לשון לשום חכילכ גסכ מורכ דלכחלכ עשכ
כן דכח כיפך מרישא דאחד חולל לשום מלוח ונראה
לפענ"ד דכח בחרויכו מיירי באדם שכח כבר שבע
ואינו יכול לאכול עוד יותר עכשיו ולקיים כמלוח כדבעי
ואם יאכל עוד ע"כ הוא חכילכ גסכ ואפ"כ אכלו
שניכס מבשר הפסח אלא שאחד חנם עלמו ואכלו לשם
פסח ולשם מלוח ורק לשם מלוח ולולי שכח מלוח לא
כיב אכלו, ואחד אכלו לשם חכילכ גסכ ולא נחווין
לשם מלוח ק"פ רק למלאות חלוחו ואפ"כ אמר רשע
קריח ליה נכי דלא קיים מלוח מן המובחר פסח מי לא
אכל דעכ"פ מכני חכילכו שלא יבא לידי נותר וז"ש נכי
דלא קיים מלוח מן המובחר פסח מי לא אכל כרי הפסח
נחאכל ועשכ מכ שבידו לעשות ולאכול הפסח חינו יכול
שכרי כבר הוא שבע ולכן חין לחייבו על שלא קיים
כעשכ ולא מקרי פושע בשביל כעשכ וכפסח כרי קיים
חכילכ מלוח פסח מ"מ.

ומעתה ודאי במקום דעובר על עשכ ממש רשע מקרי
אכל כח לא עבר על עשכ אלא מפני שכי'
שבע ולא יכול לאכול אכל חכילכ גסכ וא"כ לענין כעשכ
כוי חונם וכח חנסו לעלמו לאכול עכ"פ לשום חכילכ
גסכ שיעשכ מכ שבידו לעשות לשום מלוח חכילכ ח"כ
חף שלא קיים מלוח מן המובחר מ"מ רשע חינו ראוי
לקראו שכרי פסח קאכל וחנם עלמו לשם מלוח וחין זה

שליין לדברי כרמב"ן ז"ל וחידש שסובר כרמב"ן
דכמעט מ"ע פסח ח' חינו נקרא רשע וזה ל"ע מנ"ל
כא ועיין מנ"ח מלוח ו' שמחלכ רלכ לומר דאמ"ע לא
מקרי רשע ואח"כ כרגיש במכ שכחבו וז"ע.

ונלפענ"ד בדיוק לשון בגמ' כוריוה דף י' ע"ב חר"י
מחי דכחיב כי ישרים דרכי כ' לדיקים ילכו
בס ופושעים יכשלו בס משל לשני בנ"א שאלו פסחים
אחד אכלו לשום מלוח ואחד אכלו לשום חכילכ גסכ זה
שאכלו לשום מלוח לדיקים ילכו בס זה שאכלו לשום
חכילכ גסכ ופושעים יכשלו בס ח"ל ר"ל רשע קריח ליה
נכי דלא עבד מלוח מן המובחר פסח מי לא קאכיל, ויש
לדייק בדברי ר"ל רשע קריח ליה נכי דלא עבד מלוח
מן המובחר פסח מי לא קאכיל וכח כלשון בחמיכ
כלומר ודאי קאכל פסח וכלא באמח כיון דחכילכ גסכ
לא שמכ חכילכ ח"כ פסח לא קאכל ועיין גירסא
כחוס' פסח מי לא קעבד ולא גרסי מי לא קאכיל.

בקי' המג"א היכן מציינו מלקות על מ"ע

ותבט עיני במג"א על ספר כמלוח במ"ע שמכ
כרמב"ן נוסף על כרמב"ם במלוח ג' כתב אכא
דאמרו ביומא דף פ"ו ע"ב משל לשתי נשים שלוקות
בב"ד אחת קלקלכ ואחת אכלכ פגי שביעית וכיחכ לוקח
שלא אכלכ אחס כדרך חכילכ ועברכ על מכ דכחיב
לאכלכ וחין זה חכילכ וכקשכ כמג"א דכיכ מלוח
מלקות בעובר על מלוח עשכ וכעלכ דבר חדש דמלוח
עשכ שכחרו בו למלקות לוקח ורק חס לא כחרו חינו
לוקח אעשכ וכרש"ן בזורכ כרקייע על אזכרות במ"ע
ע"ז כביא סעד לדברי כרמב"ן ממכ שאמרו בפ' בחרה
דיומא פ"ו ב' משל לשתי נשים וכו' ע"ש ועיין יד מלאכי
כללי כעין מכ שמכ חמג"א כנ"ל ובס' יצין שמועכ
סי' ר"ל מישב דבריו ובשו"ת חסוכ מלככב ח"ג סי'
חמ"ז ח' דברי כמג"א ע"פ דברי כרש"א שכחכ במס'
ר"כ דף ע"ז ע"א דיחיד כעובר על עשכ עובר נמי על
לאו דכל חגרע ולכן חס כחרו כעשכ למלקות עובר חף
על לאו דכל חגרע ע"ש וגם על זה כקשו כא כו"ל לאו
שאין בו מעשכ ובעל חסוכ מלככב רלכ לחקן זה ע"ש
למ"ד דלוקין על לאו שאין בו מעשכ ודו"ק.

אכילת קדשים יש בו מ"ע ושלא יבא לידי נותר

ואומר נלפענ"ד לחדש לפ"ז דכעשכ דחכילכ קדשים ישנם
כ' ענינים, ח' שלא לבא לידי נותר וכשנית לקיים
מ"ע דחכילכ קדשים עיין רא"ש נדרים דף י' ורש"ש
מנחות ל"ע כבבליס כיו אכלין אחו כשכח ח' וחמכ
כא בקדשים כעין למשכ כדרך שכמלכיס אכליס

דף ק"ח ע"ב

למה לא תקנו מוכה לנשים כשם שתקנו ד' כופות

תוס' ד"כ היו בלוחות הכסף, בל"ד חבל בחרצבס כוסות דרבנן חיקנו גם לנשים, כיון שכיו בלוחות הכסף. נראה ביאור דבריכם לפמ"ש החוס' ברכות כ' דפריך בהפלה פשיעה ופרש"י ד"כ וחייבין דהפלה רחמי הוא ומדרבנן הוא ותקנוהו אף לנשים, ובחוס' פי' דכא דרבנן ונשים פטורות במ"ע שכ"ז משמע דלרש"י לא כיו מ"ע שכ"ז כלל דרבנן, ועיין א"ח לוניל וא"כ ל"ל כך דאף דנשים פטורות במ"ע שכ"ז מ"מ ציד חכמים לחקן להם שיחייבו אפילו במ"ע שכ"ז במכ שהוא מדבריכם, ולא אמרינן כל דחיקון כעין דאורייתא חיקון ככ"ג, אבל בדאורייתא כיון שחורכ פטרחן כפי' אין לחקן להם כלל בשביל חיוב טעם שיכיה, ולפי' אחי שפיר, ואולי דכ"ל כעין סברת כע"ז א"ח סי' תקפ"ח וי"ד סי' קי"ז דכל דבר שמבואר בכתוב צפירוש לעשות אין כח ציד חכמים לחקן הכיפוך אפילו בשב ואל תעשה. ועיין שו"ת חו"י שכתב סמוכין לדבריו ובח' בארכתי בכמה מקומות.

שוב בראה לי ידידי כר"ג כו' מוכ"ר משכ שליט"א דבבבכות רע"א על המשניות פי' דברי החוס' דבעש דאורייתא כיון דחכמים לא חקנו כלל לא עשו חקיה בשביל נשים משום שאף כן היו אבל ד' כוסות כיון שחקנו גם לאנשים חקנו גם לנשים ע"ש. ול"ע דא"כ לא אחי שפיר לישנא כהם בעש דאורייתא, אבל נראה דברי כע"א שדחכ שם בגרע"א ודו"ק.

צ"ע לרבינו מהר"ל בגבורות ד' שדקשה קרשית התוס'

ופלא דבגבורות כ' לכק"ז במכ"ל ז"ל בבבכות כקשה קוש' החוס' דקאמר ע"ד כגמ' דכחא ואמר ריב"ל נשים חייבות ד' כוסות, שאף כס היו בלוחות הכסף, וא"ת בישיבת סוכה נמי ליחייבו משום שכיו בנס סוכה, ואין זכ קושיא דאע"ג שכיו בנס סוכה רחמנא פטריה בנשים וכמלך יכול לפטור את מי שיראה מן השעבוד, אע"ג דמן הסברה הכל משועבדים יכול לפטור את מי שיראה אבל מלוא דרבנן דקבלו אונתו ד' כוסות בשביל נס בגאולה, אין חלוק בין נשים ובין אנשים, כיון שכלל היו בלוחות נס, שלא נתן כשי"ת מלוא סוכה לישראל בשביל שישבו בסוכות כשיאלו ממלכים אבל עיקר המלוא כמו שאר מלוא שנתן כשי"ת לישראל רק שתלכ טעם במלוא במכ שבושית את בני ישראל בסוכות וחילוק בין נתינת המלוא לישראל וטעם המלוא וכל מ"ע

פושע ורשע דרשע לא מקרי אלא שפושע במלוא ולא במי שאינו יכול לקיים אלא דמ"מ חינו לדיק ג"כ דלא כ"י לו לאכול עד שיכא קץ באכילת פסח וגם כיכ לו עכ"פ עכשו לאכול לשם מלוא כמו שכוה ודו"ק.

אי יש מצוה להדבות באכילת מצה

שם בגמ' דניכול מלכ טפי, לשון טפי משמע קלח דאכילת מלוא לכרבות באכילת מלכ יותר משיעור כזית למלוא, דאל"כ היל"ל שיכלל כזית מלכ לחיובו ולשון טפי משמע יותר, ומיכא יש לדייק קלח רא"י לשיטת הפוסקים דאכילת מלכ כשיכא לעלמכ נמי מלוא בפסח לבד ממלוא עשכ דערב חאכלו מלוא. ומיכא ר"ח פי' כאן ונכפין ונאכל למלכ ודו"ק.

ברשב"ם ד"כ כשמש מעביל צני מעיים וכו' וגם נותן לפני האורחים כמנויין יחד על הפסח וכו', נראה דכני צני מעיים דחגיגה כס דשל פסח צני ללוחות ובערב פסח חסור לאכלן, וזכ שפי' ברשב"ם בכמות כנשחטות לסעודת יו"ט ולא מפסח, ועיין משנת עמרמי (יו"ד סי' קנ"ח) חקירת הגר"מ אריק ז"ל אי יולא אדם ידי אכילת פסח בכד שכוה כולו דס או בעינן צער ובגמ' צני מעים אובליכס לאו צר אינש ועיין ע"ז ובשו"ת בית שערס יו"ד סי' קנ"ח ודו"ק.

דף ק"ח ע"א

שכח ושתה בלא הסיבה

איד' ואידי צנו כסיבה, עיין ש"ע א"ח סי' תע"ב חס שכח ושחכ בלא כסיבה לא ילא וכחז כרמ"א דבזכ"ז יש לסמוך על הראשונה דיעבד דינא, אלא שמחלק בין ד' כוסות הראשונות לב' כוסות האחרונות ע"ש ולפי מה שאמרו כאן דספיקא הוא חיוב מהם לריך כסיבה ולכחחילת חרויכו לריכין ועיין ר"ן כאן מה שחי' דכנס דכ"ל ספיקא דרבנן ומ"מ כיכ דכבר שחכ נראה דיש לזרף טעם זכ דשמה אין לריך כסיבה כלל חס לא ששחכ ד' וג' בלי כסיבה דאז ממ"נ אחת לריכ כסיבה ודו"ק ונראה לפמ"ש במל"מ דכנס שאמרו ספיקא דרבנן להקל לא אמרו אלא דעשכ מעשכ ומסופק אי עשכ ככונן או לא ככ"ג אמרינן ספיקא דרבנן להקל אלא אי מספקא לן חס עשכ כלל ככ"ג לא אמרינן ספיקא דרבנן להקל שברי הוא בחזקה שלא עשכ ואין זכ ספיקא דרבנן אלא ספק קיום חיקון חז"ל ודו"ק. ועיין שו"ת מוכרנא"ח סי' ע"ט ול"ן עליכ בגבש"ס כאן ודו"ק.

שכז"ג נשים פטורות, אבל בני ד' כוסות שחקנו בשביל כנס, ככל שז"ל רש"י.

נמלא מדברי כע"א וכזכר"י וקודם להם רבינו זקוני המכר"ל ז"ל ראי' לדברינו ודברי הגרע"א ז"ע.

דף ק"ח ע"א

מצוה להאכיל את בנידם עירוב מדין חינוך

כדי שיאכילו את בנידם, נראה דלכאכיל את בנידם עירוב קודם זמן איסור אכילה הוא מלכאכיל מדין חינוך אף שאין הקטנים חייבין להשתנות כיוון דקטן פטור מן המלכות אבל מדין חינוך מה שאפשר לריך לחנכם, או שמלכות האכילה מלכאכיל צפני עמך הוא ואין לה שייכות מדין השפיעה וכבר נחלקו בזכ האחרונים אי מי שבוה חולב וע"כ יאכל ציו"כ אי יש עליו מלכאכיל ציו"כ או האכילה מלכאכיל רק למי שיחנכו ואם לא השפיעה כדבר דליכא כאן מלכאכיל, ומיכו לקטנים לא מיציעה אם הוא מלכאכיל צפני עמך שהייב לחנכם אלא אפילו הוא חלוי, בהשפיעה מ"מ חייב לחנכם דגם בהשפיעה חייב לחנכם לשפוע לפי השנים. וכיון שבוה מדין חינוך חיוב על האכילה.

ולענין ער"פ נמי נראה כיון דלריך לקיים מלכות וכגדת א"כ הוא מדין חינוך ולכן לריכין האכילה להניח את בנידם לישן ע"פ שזכ"ל שלא ישנו על הסדר צלילי פסחים וא"כ לריך לסדר שיוכל לקיים המלכות ואולי כו"ל כעין ככשר מלכאכיל שאלא לא ישנו ולא יראה שיכיה כבנים על הסדר לא יוכל לקיים מלכות וכגדת לבנך.

אם יש חיוב בזה"ל לרביעית יין בחודש בכל יום, ובגדרי מצות השמחה בחודש"מ, ואם מותר להתענות בהם

שאלו לפניו שמח ופירש"י דבשאר לילות אין לריך ריבויא דכלל ימים כס וע"י חוספות שם ובגמרא פריך עוד דבשאר יו"ט כראשון שבת ליכא שמחה דשלמי שמחה אין דוחין שבת ובשפירי כרגלים א"א דאין נאכלין אלא חי וליכא שמחה בחי ועוד כהנים אוכלין וישראל במה משמחים ומשני רב פפא משמחו בכסות נקיה ויין ישן ועיין חו"מ סוכה כ"ל דבכ"י ניהא נמי כל לילך שאחר שבת שחג דשלמים שנשחטו צ"ע כבר עבר זמן אכילתן ולדידן מבואר מיכו דכל שמונה איכא שמחה.

והרמב"ם פ"ו מהיו"ט כ"ז כתב שזע"ה ימי הפסח ושמונה ימי החג עם שאר ימים טובים כולם אסורים בהספד ודמיון וחייב אדם להיות בכן שמח ועוד לב הוא ובניו ואשתו ובניו וכל כנולים עליו שחג' ושמחת בחגך אע"פ שהשמחה האמורה כאן היא קרבן שלמים כמו שאנו מצאין בכל' חגיגה יש בכלל אותה שמחה הוא ובניו וב"ב וכל אחד כראוי לו

עוד חי' המכר"ל ז"ל דמלכאכיל דרבנן כיון דליכא לא חסור ולכן שפיר חייבות הנשים בזה, וא"כ בכל מלכות דרבנן היו בכלל כלאו. ולפי פ"י זה תקשה להרשב"א דס"ל דבמלכות דאורייתא נמי בכל מ"ע עובר אלאו דלא חגרע, ועיין רש"י שמו"כ כ"ג י"ג השמרו לעשות, כל מ"ע באזכרה (מכילתא) ועיין רמב"ן שם, א"כ יכיו נשים חייבות בכלל כלאו שזע"ה, וי"ל עוד פ"י המכר"ל דמלכות דרבנן חמורי אפילו מלאו דאורייתא כדאמרין פירושין (כ"א ע"ב) בני הזכר בדבריהם יותר משל חורב וכיון דכל ל"ה שיש בו מלקות האשכ חייבת בכן כ"ש במ"ע דרבנן בין ז"ג ובין שאר כז"ג ע"ש.

והנה מש"כ דכל ל"ה שיש בו מלקות האשכ חייבת משמע של"ה שאין בה מלקות נשים פטורות ועיין קידושין ל"ה ע"א כשוכה הכחוש אשכ לאיש לכל עונשין שבתורה ופרש"י שם ד"ה לכל עונשין ולאחיו עונשין מלקות כן. ועיין פמ"ג בפתיחה לא"ה ח"ב אות י"ד דמספקא ליה אי לאחיו שאין עונשין עליהם נשים פטורות ולכאורה מדברי רבינו המכר"ל כי' נראה על ד שפטורות, ועיין מהר"ט שם וז"ע. עכ"פ מבואר מדברי מהר"ל דברינו צ"י בחוס', ועיין דרכי יוסף א"ה סי' תע"ג שפ"י ג"כ דברינו ע"ש באריכות גדולה.

שם בגמ' ח"ר חייב אדם לשמח בניו ובני ביתו ברגל. כיון כי נשאלתי מחכ"א אי יש חיוב לשחות יין בחו"מ בכל יום, אליג פה את אשר בשבתי לו, בשאלתו אי יש חיוב לשחות יין בחו"מ בכל יום כביא שם ממשנה רפ"ד דסוכה דמלכות שמחה שמונה אלא דקשה ל"י מגמרא סוכה (מ"ז ע"ב) כוס כל יומא מי איכא ופירש"י אין יין מלוי לכל אדם בחו"מ ע"כ משמע דליכא חיוב יין בחו"מ.

מצות שמחה בכל שמחה

והרמב"ם דמשנה ח' פ"ד דסוכה אמרו בכלל וכשמחה שמונה כילד מלמד שהייב אדם בכלל ובשמחה ובכבוד יו"ט האחרון של חג כשאר כל ימות החג ובגמרא פסחים (פ"א) וביית אף שמח לרבות ליל יו"ט האחרון לשמחה אחת אומר ליל יו"ט האחרון או אינו אלא ליל יו"ט הראשון ח"ל אף חלק ומכ ראיית מרבה אני ליל יו"ט אחרון שיש לפניו שמחה ומוליא אני ליל ראשון

כילד כקטנים נותן להם קלויות וכו' וכןשים קונס לכן
בגדים וחכשיעין נאים כפי ממונו וכהנשים אוכלין בשר
ושותין יין שאין שמח חלה בבשר ואין שמח חלה ביין
וכו' ע"ש.

אם יש שמחה בבשר או יין או דוקא בשניהם

ביאור לן לכדיא דאף בזמן כזכ דליכא קרבן שלמים
וכיינו שלמי שמח מ"מ חייבים בשמחה בבשר
ויין עכ"פ, ומח שחלקן כרמזים ז"ל שכתב שאין שמח
חלה בבשר ואין שמח חלה ביין ולא כללן יחד וכתב
שאין שמח חלה בבשר ויין לכאורכ כיכ נראה דהו"א
או כה ולא כפי חריויכו דל"כ כיל"ל שאין שמח חלה
בבשר ויין ומכ שכתב בסמוך וכהנשים אוכלין בשר
ושותין יין ל"ל דלכחלה ודאי יש יותר שמח בחריויכו
כיון דחריויכו משמחי נינכו חלה דיולא בחד מינייכו,
ולכאורכ מוכרח כן מגמרא פסחים כ"ל דמשני רב
משמחו בכסות נקיס ויין ישן וכסות כוה לנשים ויין כוה
לאנשים ולכאורכ כה ליכא בשר וע"כ דיין בעלמו נמי
משמח וא"כ ככ"נ בשר בעלמו ולזכ חלקו כרמזים ז"ל.

איברא דכן מבואר בגמרא פסחים דף ק"ט ע"א ח"ר
חייב אדם לשמח בניו ובני ביתו ברגל שנאמר
ושמחה בחגיג צמח משמחה ביין ר' יבדכ אומר אנשים
בראוי להם ונשים בראוי להם אנשים בראוי להם ביין
ונשים במאי וכו' תניא ר' יבדכ בן בחירא אומר בזמן
שצית המקדש קיים אין שמח חלה בבשר שנאמר וזבחת
שלמים ואכלת שם ושמחת לפני כ' חלקיק ועכשיו שאין
בית המקדש קיים אין שמח חלה ביין שנאמר ויין
ישמח לבב אנוש משמע דבזמן כזכ אין שמח חלה ביין
ולא בבשר וא"כ למכ מלריך כרמזים בשר ולולי
דמסתפינא כ"י אפשר לומר דאכ"כ"נ דלככי חלקן
כרמזים ז"ל שכתב וכהנשים אוכלין בשר ושותין יין
שאין שמח חלה בבשר ואין שמח חלה ביין כלומר די
שמח בבשר כיינו בזמן המקדש ויש שמח ביין כיינו
בזמן כזכ וללדדין קחני.

אי יש בזה"ז שמחה לאכול בשר ויין

אמנם כלשון שכתב אע"פ ששמח האמורכ כאן וכו'
יש בכלל אוחכ שמח לשמח כוה ובניו וכו'
וכהנשים אוכלין בשר ושותין יין משמע דגם בזמן כזכ
אוכלין בשר, וגם מדכלל בשר ויין יחדיו ואין לומר
דאוכלין בשר משום דאין שמח בלא אכילכ ולכן כפי
לאכול בשר חלה לאו משום כשמח דלזכ כ"י סגי ליכ
באכילת שאר דברים עיין ל"פ פ"ו מכיו"ע כ"י משמע
דלא כפי חריויכו רק משום דמבואר בגמ' מו"ק ד' ע'

ע"א דאין שמח בלא אכילכ ושחכ וע"י סוככ ד' כ"כ
ע"כ אין שמח חלה במקום סעודה רק לזכ לא כפי
בשר ויין רק אכילכ ושחכ ומדקאמר כרמזים בשר
משמע לכאורכ בבשר נמי משמח ואפשר דס"ל לרמזים
בגמ' ככי דמכ שחמרו תניא ריב"ז אומר בזמן
שצ"כמ"ק קיים אין שמח חלה בבשר ועכשיו שאין
צ"כמ"ק קיים אין שמח חלה ביין אין ככוכ בבשר
חינו משמח חלה דליכא חיוב לשמח בבשר חלה ביין חלה
ודאי יש בזה שמח חלה שלא חייב בבשר כיון דליכא
שלמים חלה ודאי חס אוכל בשר יש בו שמח ולכן שפיר
יכול לקיים כמלכ בבשר וביין ומדברי בגמרא כאן
לכאורכ יש ראיכ לכמג"א כ"י פורים שכתב דבזכ"ז
ליכא חיוב לאכול בשר כלל וככ"י נסחפק ביו"ע בזכ"ז.

ולד"ד מבואר מיכו דיין כפי ככל יוס דז' ימי הפסח
כחדא נינכו וכמ"ש כרמזים וע"י חוס' חגיגכ
דף ו' ע"כ ד"כ יש בו שמח ורש"ז כ"כ דף ל"א ע"א
דכל ז' ימי כשמח כוכ יוס אחד וכן גבי יו"ע כוי כן
ע"י זכחים ד' ל"ז ע"א ככתוב עשכ לכולס לינכ אחכ
וכמ"ש בגמרא דבזכ"ז משמח ביין.

ביאור דא דבכ"ל יומא כוס מי איכא

ודא קושיא מסוככ מ"ז ע"כ כוס כל יומא מי איכא
ופירש"י אין יין מלוי לכל אדם בחולו של מועד
ומשמח דליכא חיוב בחוכ"מ ביין, כוכ אין מזכ קושיא
דכרי רש"י דייק אין יין מלוי לכל אדם בחוכ"מ כלומר
דאין להם יין כ"כ כרצכ וכגם דחייבין בשמח מ"מ
אין להם ואין יננס מלוי וע"י רש"י פירושין מ' ע"כ מ"מ
כוס כפיין וז"ל לעיל מכדר וכו' וכא כוס יין כפי לומר
בכרצכ עליו וסחמא דאינשי יומא קמא חית לכו כוס
חבל בשאר יומי לכ"ע לית לכו ע"כ וככ דייק דיומא
קמא לכ"ע חית לכו כוס ובשאר יומי לכ"ע לית לכו
כלומר דרק יחידים שיש להם גם בשאר יומי חבל ככ"נ
דכפי כוס יין חלה שאין להם דאין מלוי להם.

בדין אם מותר להתענות בחוד"מ

אלא דאכתי חקשכ כה דתנן (סוככ כ"ז) כחם ר"א
אומר י"ד סעודות חייב אדם לאכול בסוככ וכו'
וחכ"א אין לדבר קצב חוץ מליל יו"ע ראשון של חג
ופירש"י אין לדבר קצב חס רככ לכחענות אין נזקקין
לו חלה חס יאכל לא יאכל חוץ לסוככ וע"י רע"ז פ"כ
מ"ו שם רככ לכחענות יתענכ ואין נזקקין לו ע"כ,
ולכאורכ כיון דחייב בשמח כאיך חמר חס רככ
לכחענות כה מחויב בשמח. ומיכו כחוי"ע שם כתב
וז"ל, וז"ש כרע"כ רככ לכחענות יתענכ כ"כ רש"י ור"ל

מדין סוכה אין נזקקין לו חבל ודאי דאסור להכענות
 ציו"ע גם בחוכ"מ ובשבת חייב בג' סעודות, ועוד כתב
 הרא"ש דציו"ע חייב בפה חלה שאם ירדו גשמים פטור
 מסוכה ואכל קחני חוץ מליל יו"ט וכו' ע"ש. וע"כ ל"ל
 כן שכרי כרע"ב כתב וכמזבח אחד כמועדות נוכח בכן
 מנכח חול באכילה ואין לו חלעוכ"ב.

והתוספות שם ד"כ אי צעי אכיל אי צעי לא אכיל כלל
 דאי אכיל חייב לאכול בסוכה כדאמרין
 לעיל ומשמע ככה דציו"ע לא כוי חובב ואי צעי לא
 אכיל כלל חוץ מיו"ט כראשון ולפי"ז אם טעם ולא הזכיר
 של יו"ט בברכה כמזון אינו לריך לחזור וכה דאמרין פ'
 שלש שאלו (ברכות מ"ט) שבתות ויו"ט דלא סגי דלא
 אכיל אם טעם חוזר לא מחוקמה חלה כליל יו"ט
 כראשון של חג וכה דאשכחן בפ"ב דבילכ (ט"ו) ובפ'
 חלו דברים (פסחים ס"ח) גבי יו"ט חלקו חלו לכ'
 וחלו לכס חלו לאכילה וחלו לבית המדרש דברי ר'
 יבואש אפשר בבישרא ופירי דאין בכם ברכה כמזון ולא
 צעי הזכרת יו"ט חבל כליל יו"ט כראשון של חג לא סגי
 בלא פה ע"ש.

ולבאור ל"ע אחאי לא הזכירו שיש חיוב בכל יום
 בצער ויין משום שמח עכ"פ. ול"ל דכוונתם
 רק לענין חיובי סוכה חבל לענין חיובי י"ט שיש בו
 שמח ודאי דלריך. ועי' חוס' ר"כ דף ו' ע"ב ד"כ אשכ
 וקידושין ל"ד ע"ב ד"כ אשכ, דיש חילוק בין בזמנ"ז
 לביכמ"ק קיים דאז אין שמח חלה בצער אפילו לאשכ
 ועי' ח"ח סי' תקכ"ט דציו"ע חייב אכילה פה וכבר
 כראשי לדעת דהא הוא מחלוקת הפוסקים. עכ"פ בכה
 נחתינן ובכה סלקין לפענ"ד פשוט דבחוכ"מ נמי צעי
 שמח ואין חילוק מכל יו"ט, ובשם מרנא בגר"א ז"ל
 מקובל שפעם אחר שכלל כיוחר קשק לקיימא בכל
 החורב היא מלוח שמח שגריך לכיות בשמח שמוכ
 ימים בלי הפסק.

מצות אכילה בעיור מצוה בפני' היא

תנ"א אמרו עליו על ר"ע מימיו לא אמר כגיע פה
 לעמוד בצממ"ד חוץ מערבי פסחים ועיור"כ
 צע"פ בשביל החינוקות שלא ישנו וערב יוכ"כ כדי
 שיאכילו את בניכם. ופרש"ש חוץ מע"פ כדי שישנו את
 החינוקות ביום ולא בלילה בשעת הגדל וקשקש עליו
 החוס' דאע"פ לא יוכלו לישן בלא אכילה. ולפענ"ד עוד
 קשק בסמוך בעיור"כ כדי שיאכילו את בניכם אע"פ לא
 יוכלו לאכול בלא אכילה. ולולי דמסתפינא כי' נלפענ"ד
 דכעסם הוא משום דהא מחויב לחנך את בנו לחורב
 ומלות ולכן מלוח על האז לכשיבס לישון ערבי פסחים

כדי שיכיו נעורים כליל פסח ולא סגי בלא אכילה וכן
 נראה ציו"כ דאיכא מלוח לאכילה ערב יוכ"כ כדי
 שיוכלו להכענות מחר לשעות עכ"פ וכו"ל ג"כ בכלל
 חינוך.

שוב מלחתי בנמק"י פסחים כאן שכתב וז"ל שיאכילו
 כדי שיוכלו להכענות ציו"כ ולא יאכלו בערוף
 כדעת משום שלא יחשך בשמש ולא יאכלו החינוקות די
 ספוקס. כרי שפירש ציו"כ שיאכילם בשביל שיוכלו
 להכענות ציו"כ וא"כ הוא ענין של חנוך ולכן ס"ל
 להרשב"ם ז"ל נמי לפי גירסתו דצע"פ לישן את
 החינוקות הוא מלוח על האז מעט חנוך כבנים.

דף ק"ט ע"ב

תוס' ד"כ ברום, ומיירי שכללי גבול שלש חמות, כלומר
 בבור שבו חמים גבול שלש חמות, וכלי לשון
 מושאל הוא דכלי פוסל במקוה ועושהו שאובין.

צ"ע להמאירי בענין זוגות

ע"ן מאירי שכתב דענין זוגות הוא ענין שכיו רגילות
 בזמנ"ס בו כל כך שכי' טבעם מקבל בענין חזוק או
 חולש וכשתקנו חכמים ד' כוסות שלא לגרוע או להוסיף
 מלד אחס הכבלים כולרכו לרוב רגילותם לחת טעם
 לדבריהם וכה שאלמו ליל שמורים ע"ש, ופלא דבגמ'
 אמרו כי אחא רב דימי אמר הלכך למשכ מסיני כמח
 כוי זוגות וא"כ לא כוי מענין של נשים ישנות חלה הוא
 דבר שיש לו סמך מהלכה וכה דקשק ממאן דקפיד
 קפדינן ומאן דלא קפיד לא קפדינן י"ל דכתי כי' קים
 לכו דכה מזיק לא מזיק חלה למאן דקפיד חבל מאן דלא
 קפיד לא.

דף ק"י ע"א

בענין שותה זוגות דמו בראשו

ת"ד שותה כפלים דמו בראשו (ופרש"ש כפלים כמו
 זוגות) אמר רב יבדכ שלא רחב פני בשוק חבל
 רחב פני בשוק כרשות בידו אמר רב אשי חזינא ליה
 לרב חנינא בר ציבי דאכל כסא כוכ נפקי וחזי אפי
 שוקא ולא אמרן חלה ללחא לדרך חבל בביתו לא אמר ר'
 זירא ולישן כללחא לדרך דמי אמר ר"פ וללחא לבית
 ככסא כללחא לדרך דמי. ופרש"ש ולא אמרן דמרעי ליה
 זוגות חלה ללחא לדרך חבל לעמוד בביתו לית לן בכ
 ונראה כעסם דכל חלו מקום סכנה כן דרך, כל דרכים
 בחזקת סכנה כן שינה נמי אחד מששים ממיחה ושכיחה
 בזיקא ובכ"ס נמי שכיחי מזיקין.

הערה למחשבה מאת אחד פקע שידא

שם בגמ' מאכ אחד ופקע שידא, נראה למכ מאכ אחד ולא מאכ ושחים או פחות לפי מ"ש אינו דומה מי ששוכה פרקו מאכ פעמים למאכ פעמים ואחד, דיש מלאך אחד ממונה על מאכ ואחד שלא ישכח (עיין חגיגה ע' וסוכה דרין ל"ט) ובש"ע באר"י ז"ל כי מלאך הממונה על הזכרון בגימ' ק"א ומלאך הממונה על השכחה נקרא ס"מ גימט' מאכ גם שר רבו של מרע"כ נקרא גזיאל גימ' ק"א ועיין רש"י רש"י ב"מ ד"ה כי כוכ שחי חד וכו' שלא יבא בדבר לידי שכחה ויעמוד בזוגות וכיון דבקה"א שוב לא ישכח ולא יעמוד בזוגות פקע כשד מרוב לערו דמפסח לא יוכל לכזיקו.

דף ק"ע"ב

בדבר הקדמת בני אדם בענינים

במערכה לא קפדי חזוני רב דימי מנכרדעא קפיד אפי' ארושמה דחזיתא כוכ עובדא ופקע חזיתא וכו'. ויש לדייק מאי מכני קפדנותי' הי ליכא בזכ היסור ולמכ מקפידים ואע"ז שופעטי פסקינן, וקלח כי' נראה לפמ"ש ח"ו (ג' כ"ב) כי פחד פחדתי ויחסיני ואשר יגדתי יבא לי, ובר"ח שם מסקי' כל דקפיד קפדי כבדים ועיין רש"י ומיכו למיחש מיכו צעי דאל"כ חלא דלא קפדי כלל ח"כ זוגות אחאי כוזכרו בגמ' כך כיכ לכס לחכמים לומר לא יקפיד אדם כדי שלא יקפידו עמו ולפענ"ד דזכ הוא בחמה שיעות באומרים שלא לכקפיד חלא שחמו דלעפ"כ חס יש מי שצכל זאח קפיד ומרגיש בעלמו קפידא לא ישחכ. וכעין זכ פסק בש"ע ח"ה ברמ"א ז"ל סי' תרס"ד סי' תכ"ז כחצו כראשונים ז"ל שיש סימן צלל כלצנכ צליל כו"ר שיקרע לו או לקרוביו באוחו כשנכ ויש מי שכחז שאין לדקדק בזכ כדי שלא ליחרע מזליה גם כי רבים אינם מצינים צענין על צוריו ויותר טוב להיות חמים ולא לחקור אחר כעמידות כנ"ל ע"ש.

דבר שמחזיקן אותו בחזקת סכנה מזיק

ואמנם צ"כ חסידים סי' רס"א דכל דבר שחופסין אותו בחזקת סכנה אפילו אינו מקום מסוכן מזיק, לפי שלשון בני אדם ועינים מזיק. ובצ"י יו"ד סי' קע"ז בשם הירושלמי חרומות פ"ח כ"ג ל"ך למיחש למכ דבריוחא חוששין, וירושלמי זו כוזב גם ברא"ש פר' חין מעמידין סו"ס י"ג ובבב"ג מי"י כל' ר"ח פ"ז ח"ה צ' ובש"ג פ"ז דע"ז נראה צעניי שחם אינו מוליא כדברים

וד"ח פי' וז"ל כשחכש שני כוסות דמו בראשו ואם רחם פני בשוק או ישן או ילא לבית הכסא אינו חושש וכמגיב שם ל"ן וז"ל נראה דכי' לרצונו גי' אחרת בגמ' דאם ישן או יולא לביכ"ס אינו חושש משום זוגות ול"ע עכ"ל. ולאחר הסליחה שגב צוכ חלא ר"ח מפרש בגמ' באופן אחר וכו' דרב יכודכ פי' שחם רחם פני בשוק אינו חושש ואמר רב אשי חזינא ליכ לרב וכו' ולא חמרן חלא ללחא לדרך כלומר ולא חמרן דמכני רחם פני בשוק חלא שיולא לדרך חבל צביחו לא, כלומר שחם רחם בשוק מן כבית לא מכני לזכ חלא צעי יליחא דוקא וכעטס דלא נמלך הוא וכמו שמלינו לענין ברכה דכיולא מציחו חוזר ומצרך וממילא כוי הפסק וכו"ל כנמלך וליכא משום זוגות, ובא ר' זירא וכוסיף דלישן נמי כללחא לדרך דמי דכנס שחם צבית וצביחו לא מכני נמלך מ"מ ככולך לישן כו"ל כנמלך ומוחר אפילו צביחו, ובא ר"פ וכוסיף דאפילו ללחא לבית הכסא נמי כיון דיולא ומפסיק כו"ל הפסק ואינו מזיק משום זוגות, חבל צבית ממש לא מכני מכ שרואח פני בשוק וע"ז פריך וצביחו לא כלומר דצבית לא מכני הפסק משום זוגות וכו' רצח מנו כשורא ואצ"י מנקיע ליכ חימיק חרי כסי וא"כ אפילו צבית אפשר לכנלל מזוגות ולמכ חמרן דוקא ללחא לדרך או כל בני ומשני אדם חשוד שאני דלאדם חשוד שייך יותר נמלך כדאמר לעיל ק"ג ע"ז חמימר צריך על כל כסא וכסא אחר נמלך חנא.

הערה דלא די בשמניחים הבוסות לפניו

ולולי דמסחפינא כי' נראה עוד לפרש לפי פי' ר"ח אצ"י כי שחי חד כסי מנקיע ליכ חימיק חרי כסי צחרי ידיה ורב נחמן בר ילחך כי כוכ שחי חרי כסאי מנקיע ליכ שמעיב חד כסא חד כסי מנקיע ליכ חרי כסי. ויש לדייק למכ מנקיע לכ חימיק ושמעיב ולא די חס כיו נוחנין ומניחים לפניו ועיין רש"י שפי' כעטס שלא יבא לידי שכחה ויעמוד בזוגות ולפי"ז כי' די במזמנים אוחס לפניו ודי, וכרש"י ב"מ ח"ה די מזמנים אוחס ביחד ובחמה מטעם זכ לא כי' ל"ך חלא שיזכירוכו וכמו דקיי"ל לענין חפילכ שדי צעושכ לעלמו שומר וככ"י כי' די בחמו או שמעי' שיזכירוכו ולכן נראה דר"ח פי' דכוא מטעם נמלך שחם לא כי' מנקיעין ככוס לפניו צידים ממש חלא כיו מניחים שם כי' אפשר שלחחר ששחכ שנים ימלך ולא ישחכ עוד או דכוכ ממילא כנמלך וא"כ לא יועיל מכ שחם יזכירוכו אח"כ ולכן מנקיע לכו ככוס צידיכס שודאי לא ימלך עכשיו וע"ז מסיק דאדם חשוד שאני שחינו שוחכ צכל עח עכ"פ דברי ר"ח מבוארים כל לרכס.

מפיו חלה מחשבו בלבו ונמנע מעסקיו ע"י הכתשים
האלה ברי זה מותר. וא"כ י"ל דמקור הכלכלה הוא
ממכילתין ודו"ק.

במה שאמרו סימנא מילתא

איברא דגם בזה מלינו סימנא מילתא הוא עיין חולין
נ"ב ע"ב וטו"ש ע"י י"ד סי' קע"ט ס"ד ובש"ך
שם פרש"י בזה בית או נולד לו בן או נשא אשה אע"פ
שלין נישואין שאסור לנשא ולסמוך על הנישואין יש סימן
סימנים בעלמא כוי דאי מליה במחורק ראשונה אחר
שניה בבית או שולד בחינוק או שנשא האשה סימן
הוא שכולן ומלית וכו' וברמ"א וכן מותר לומר לחינוק
פסוק לי פסוק (עור) י"א דאדם מותר לעשות לו סימן
בדבר שיבא לעתיד כמו שעשה אליעזר עבד אברהם או
יכונתן (עור ובר"ד קמחי) ויש אוסרין (ברמב"ם
וסמ"ג) וכולן בחום ובוטח בזה חסד יסובבנו, ועיין
ש"ך שם סק"כ דמשמע דעת הרב וכפוסקים דאפילו
לעשות מעשה יש לסמוך על הפסוק ועיין ביאור הגר"א
גם בליל ר"ב מבואר כריחות ו' דעושין מעשה סימנא
עבא ועיין ש"ע ח"ח סי' תקפ"ג.

וח לשון רבינו ברמב"ן עכ"ל עכ"ל כי יקום בקרבן
(פ' ראה) וז"ל ויחנן שירמוז הכחוש למח הוא אמת
כי בנפשות מקלח אנשים כח הכחוש ידעו בו עתידות
לא ידע האיש מאין יבא לו אבל יחזודד וחבא בו רוח
לאמר ככה יכח לעתיד לבא בדבר פלוני ויקרא לו
כפילוסופין כה"ן ולא ידעו סבה בענין אך בדבר
נחמא לעיני כרוחא חולי הנפש בחדוש חדק בשכל
בנבדל תחזין בו והאיש הזה יקרא כי מתנבא הוא ועל
כן יבא האמת והמופת אשר יאמר ע"כ ע"ש וכו' פלא.

יש הקפדה מצד מזל ויש מצד מציאות דשכח הוי"א

ברם יש שחי מיני חששות שחוששין בבריות יש שחוששין
רק מזל מזל ויש דברים שחוששין מזל מליאות
כלומר דשכח כיוקא וכבר בארכנו בזה בזה דאמרו ז"ל
שומר מלכ לא ידע דבר רע ואמרו שומר פתאים ה'
ואעפ"כ אמרו בשמאל שאמר איך אלך ושמע שאל
וכרגי וברי שומר מלכ לא ידע דבר רע ובהלוק בין אם
החשש הוא מדרך הטבע בעולם העשיה או מזל כיוק
שמימי שהוא על דרך עונש ומן השמים אין עונשין למי
שרוצה לעשות מלכ אבל אם הכיוק פה בארץ אין חסין
עליו ולריך לעשות פעולות בדרך הטבע האנושי, ועיין
עוש"ע חו"ח סי' תל"ג ס"ח.

ועיין (ירמיה מ') בגדליה בן אחיקם שמחמת רוב
חסידותו לא חש ולא רצה לדון את ישמעאל לכך

חובב או שלא לקבל לשון הרע ואמר ליוחנן בן קרח שקר
אחב דובר על ישמעאל וגרם שמת הוא ונחפזו ישראל
בין האומות וכבר גחלחם הנשאר בחרטונו הקדוש
וכבר ייחס הכחוש כריגה האנשים אשר נהרגו אליו
כחילו הרגם הוא (נדב ס"ח) את כל פגרי האנשים אשר
הכב ביד גדליה ועיין מסילת ישראל פרק כ' במשקל
החסידות ודו"ק. ועיין יצמות ע"ב ובריטב"א שם אבא
שאמרו ציומא דעיבא לא ימול ועכשיו כיון דדשו בזה
רבים שומר פתאים וכחב כריטב"א דמי שלא ירצה
לסמוך על שומר פתאים אפי' עכשיו לא ימול ובפרט
בשנת ע"ש.

עוד בזה דאמרו ז"ל כל דקפיד קפדי בהדיה

שם בגמ' כלל דמילתא כל דקפיד קפדי בזה ודלא
קפיד לא קפדי בזה ומיכו למיחש מיבטי
וי"ל אי יש כלל לזה מחי אמרינן כן וגם נגד מנכבים
שונים שנהנו בזה שנכנסו בזה כהלכה.

הנה ודאי לומר בזה כללים מי יכול, ומיכו פטור בלא
כלום אי אפשר ונראה לפמ"ש כמה פעמים בשם
רבינו בר"י בן עראמה בם' עקדה ילחק פ' נח ובכמה
מקומות שיש יסוד נאמן בשרשי בריאח ופלאי הטבע
שבעצב הקצ"ב בעולמו שיכח כל המחאה ביצירה
גדול במדריגה לקודם אליו ויכח השליט והפועל בכל
אשר לפניו כמו שאמר (בר פ"ט) רבי יחזקאל ב"ר
סימון כל מה שנברא אחר חצירו שלט בחצירו עד
שיחייב מזה שחמלא לכל הנמצאות כולן הכנע
ושעבוד טבעי למין האדם למח שהוא במדרגה השלימה
ובלורכ לכן כן תחתיו בסדר מדרגותיהם וכמה נכללות
בו בכנע או כשומר החומר אל כלורכ או במסובב אל
הסיבב עד שלא יאמר כח לשום נמצא מהם לברע או
לכזיק לשום איש מאישי האדם, כמו שאין כח בגדולי
הבריות לעמוד להחליב בפני הכפיר אריות קטנות או
נמר כי יכח זה למעלה לורחם וסגולתם כמ"ש במדרש
(שוח"ט מ' ק"ד) על הפסוק מה רבו מעשיך ה' מענין
הכנע כלורכ מטבעם זו לזו כי אפי"ג טבעם בלתי
ידוע בזה הוא ידוע אלל עלמו וכוא שומר את משמרו
ואפי"ג דאיכו לא חזי טבע מזלייכו קא חזן וכ"ש שכל זה
האופן חייב להכנע טבע מזלות כל הנמצאות כלם בפני
האיש שורחו נכרת ונודעת במעלה ושלמותו המחייבת
זאת בממשלה. ובמס' שבת (דף קכ"א) תניא רשב"א
אומר חינוק בן יומא חי אין לריך לשומרו מן העכברים
ומן החולד דכחיז ומראכס וחחכס יכח על כל
(בראשית ע') ברי שכל זמן שהוא חי אימתו מועלת על
הבריות כיון שמת בטל אימתו.

שני מיני הדעות נבראו בעולם

הנה שבעמדה וקיום נורחו כמו שיצא הוא לצד
 כמושל כל העולם ומותר אדם מן כבדו וענין
 כממשל כזה ימלא באמת שהוא עבד נפלא מחייב
 מעלמות כבדו שיוכר מליחותו לנור כהכבד
 כהשגחה שעליה אמרו ז"ל ראה שאין העולם מתקיים
 ושיקף מזה כרחמים למדת דין (צ"ר פ"ב) כי הוא
 עבד נכבד ומעולה וזה חכם ומצחין בין לדיק לרשע
 ופעל כזה וזאת להם וכל הנמלכות כלם בעבורם לא
 כמו שיזדמן אלא כמו שילוח לפי מעשיכם כי עבדי
 הנמלכות הנבראים באותה מדה כהסד שנשתתף במדה
 דין הם מחבונים לפעול כפי המחוייב מהשגחה בכל
 העניינים כמושגחים אשר זכר במזמור ק"ז ויתבוננו
 חסדי ה' כולל ארבע כחות שלריכים לכודות ומבואר
 שיש בעולם שני מיני עבדים.

הראשון הוא המפורסם לא דעת ולא חבונם בו אצל
 נוכח על ענין אחד חמיד צלי השקפה למח
 ולמי ולמח ומתי כי הוא תנאי שכותב עמו בעת
 כבדו כמ"ש חכמינו ז"ל וישב הים לפנות בקר
 לאיתנו לתנאו הראשון (שמ"ר פכ"א) וזהו שיכח ניגר
 ונדבק כבחלל. וכשני, הוא בעצב המעולה הפועל
 ברצון ובחינה שלילית אשר הוא גם כן תנאי שכותב
 עמו על עבד כבדו כמ"ש תנאי חתוב הקצ"ח על
 הים שיקרע ועל האש שלא ישרף (צ"ר פ"ב) וכל מה
 שהוא גם לפי תנאי הראשון הוא עבדי לפי תנאי
 השני צלי ספק. ועל זה באופן כל אשר נעשה בעצב
 השני אצל אנשים אשר תמלא כהשגחה עליונה עליהם
 לפי מעשיכם ומה שנעשה שינוי גדול אצלם מהמנוח
 בעצבי קראוהו כהמוניים גם לפי עבד המפורסם
 וכנכר להם אצל רוב העולם אצל אצל המשכילים
 המחבונים במעשה ה' כי נורא הוא "הוא עבד גמור
 באמת" וזהו ענין נפלא אחת מהד ביאורו חז"ל (צמ"ר
 פ' יקוו חמים).

הם בגדרי המבוע הוא והוא תנאי בבריאה

א"ר יונתן תנאי חתוב הקצ"ח עם הים שיכח נקרע
 לצני ישראל כה"ד וישב הים לפנות בקר לאיתנו
 (שמות י"ד) לתנאו שכותב הקצ"ח עמו. אמר ר' ירמיה
 צ"ח לא עם הים צלצד חתוב אלא עם כל מה שנברא
 בששת ימי בראשית כה"ד אני ידי נעו שמים וכל לבאם
 לויחי (ישעיה מ"ב) מיד שגטו שמים כל לבאם לויחי.
 לויחי אה הים שיכח נקרע לצני ישראל. לויחי שמים
 וארץ שישחקו לפני משכ שנאמר באזינו השמים ואדברה
 (דברים ל"ב) לויחי אה השמש וכירח שיעמדו לפני

יכושע שנאמר שמש צנצנון דום וירח וגו' (יכושע י')
 לויחי אה בעורבים לכלכל אה חליכו שנאמר ובעורבים
 מביאים לו לחם (מלכים י"ז) לויחי אה באריות שלא
 יזיקו לדניאל שנאמר חלקי שלא מלאכב וסגר וגו'
 (דניאל ו') וכו' הנה שני החכמים האלה שכיב רבי
 יונתן מתאר ענין הנסים על דרך המפורסם כזה כלומר
 שינכרו מנהג העולם וענין הנס שהוא שינוי בעצב
 המיוחד בעת שהוא וישב מנכרו ולנור חתנאי מזמן
 כבדו להכרחק משינוי וחדוש רצון האלקי כמ"ש
 במורה פרק כ"ע ח"ב.

שמירת הצדיקים הנה למעלה מגדרי המבוע

אמר לו ר' ירמיה כי תנאי כזה הוא לא עם הים או
 האש לצד כותב עד שנאמר שהוא דבר זר ומחודש
 אצל עבד הנמלכות כי תנאי הוא עבד שני בפני עצמו
 כולל כל הנמלכות עד שלא ימלא נמלא מכלם שיכח
 לנור חליו מזה כהשגחה שלא יכח נכון ומזמן לכל מה
 שילוח לו לעשות כהפך בעצב המפורסם. ועל דרך זה
 אמר חורב כי מלאכיו ילכו לך לשמרך בכל דרכיך וכו'
 כי צי חשק וגו' (תהלים ל"א) כורב צי כי מלאכיו
 כבדו אשר בפקדו צידם עבדי כל נמלא ונמלא כמה
 מצוים ועומדים חמיד על המשמר לשמור אה השלמים
 ובלידיקים מכל נזק ופגע כי גם האנשים לא ינגפו אה
 רגלם כמ"ש כי עם אצני השדכ בריחך (איוב כ') גם על
 שחל ופתן חדרוך או כפיר ותנין שוב דריכסם על פני
 השדכ ואין מחריד כמו שבראש ר' חנינא לתלמידיו
 כשנשכו בערוד ומח בערוד.

ואולם בני שני עבדים יחלקו לשני חלקים חלק אשר
 ישמור זה כללם וכדמות וחלק וזהו כרוב אשר
 לא ישמרו. וזהו שדרש ר' קפרא (כתובות ח') גדולים
 מעשה לדיקים ממעשה שמים וארץ וכו' כ"ק מעשיכם
 של לדיקים מגיד כרקיע ומאי ניכו מער פ"ש באריכות.

והיוצא מכל זה שכאדם כשהוא מתנכב צלדקתו כאחד
 מבני העליה אז נעשה הוא השליט בכל העולם
 כולו וזה נעשה עבד שלו דכל בעצב משתעבדת תחתיו
 וכמעשה דרפצ"י שגזר לנכר גינאי שיקרע או שיעסקו
 מימיו לעולם וכל העולם לא נברא אלא לזוה לזכ אצל
 אה הוא חותם אצל כל אלה וכרי הוא מתנכב בדרך
 בעצב הראשון.

ובמקום אחר כתבתי דזה מה שאמרו באומר מה נאכל
 למחר כרי זה מקעני אמנה ולכאורכ מה הוא
 לשון מקעני אמנה או שהוא מאמין או שאינו מאמין.
 ולכנ"ל אחי שפיר כיון שהוא חושש למחר ואינו צועה

זכ' לגמרי כרי הוא נכנס בכלל רוב העולם שם מקעני אמנה וכנ"ל ולכן מחנכג עמו בדרך עבד העולם כראשון ולא כשני.

חילוק בין רוב בניא לצדיקים בענין הדגה והשגחה

ולפי' נראה דזכ הוא מכ שאמרו מאן דקפיד קפדין עמו וככוונכ דבסחמא כרי הוא נכנס תחת הכנכ כעצמית של כרוב חבל כיון דכוא קפיד ומראה עלמו שאינו מן כרוב אז כזר קפדין עמו ומפשפשינ במעשיו חס הוא באמת ראוי לכיות מן האנשים אשר יש להם כשגח יחירכ מכל אדם דכל שמראה שכוה אינו נכנס בחוך כרוב הוא נכנס לגדר הכנכג במיוחדת ובדוקין מעשיו. וזכ נמי כענין מכ שאמרו שומר פחאים כ' דקיי"ל אפילו על מכ שכוה בגדר סכנכ סומך על זכ עיין יבמות ע"ז ציומא צעיבא חין למול משום סכנכ ועכשיו דדשו צו רבים שומר פחאים כ' ע"ש ועיין ריעצ"א שם שזכ מצוהר דכוא נכנס בעבד העולם כראשון וסמך על זכ ואעפ"כ מי שאינו רוצה לסמוך על זכ כרשות בידו וכ"ש בשבט ע"ש.

סימנא מביא בריש שתא אי דהי בגדר ניהוש

ובזה יש לכבין נמי מכ דכחיב לא חנחשו ולא חעונו ואמרו ז"ל כאומר לבי הפסיקו בדרך פחו נפלה לו מפיו וכיוצא בו כרי זכ בכלל ניהוש ואעפ"כ מלינו בגמ' כריחות דף כ' חין מושכין את המלכים אלא כמעניין כדי שחמשך מלכותו שנאמר ויאמר המלך על בניכו וגו' וכורדחם אוחו על גיחון וגו' ומשח אוחו שם ואמר רב אחי כחי מאן דצעי לידע חי משכח שחא או לא מייחי שרגא בכלין פשרכ יומי דבין ריש שחא ליו"כ וכו' חי משיך נכוריק נידע דמסיק שחיה ומאן דצעי דניעבד פסקי וצעי דנידע חי מללח פיסקי או לא נירצי חרגולא חי שמין ושפיר נידע דמללח וכו' ואמר חביי כשחא דאמרה סימנא מילחא חיה יכא רגיל חינש למיכל ריש שחא קרא ורוביא וכו' ועיין עוש"ע ח"ח סי' חקפ"ג סי"א ובע"ז שם כ"כ שאר דברים ובסי' חרס"ד כחז כרמ"א כחזו כראשונים ז"ל שיש סימן בלל כלבנכ ליל כוש"ר שיקרב לו או לקרוביו באוחו כשנכ ויש מי שכחז שאין לדקדק בזה כדי שלא ליחרע מזליכ גם כי רבים חינש מצינים כענין על צוריו ויוחר עוב לכיות חמים ולא לחקור אחר עחידות עכ"ל ונ"ע מכ בין בני לניהוש ועיין רמב"ן עכ"ח עכ"פ לא חנחשו באריכות פ' שופטים ע"ש.

ולפמ"ש כחילוק הוא בין מקפיד או עושכ שלא כהקפדכ דשלא כהקפדכ מוחר ליתן סימן עוב

ולנכש מכ' שילליח ואם יראה כללחכ ידע שמזלו עוב וילליח ואם לאו אל ירנכ בעסקים חבל לא יכיכ זכ בגדר הקפדכ וניהוש וכזר מלחחי דרשוח כר"ן דרוש י"צ באריכות מזכ ועיין עוד ח' כר"ן חולין שכחז כן וזכ באמת נראה מכ שאמרו צירושלמי שבח פ"ו כ"ע כל כמנחש סופו לצא עליו ועיין נמק"י שלכי מו"ק יש בני אדם שמנחשין ומשמשינ דבר בליצן וכנגדן דצרו חכמים חבל למי שאינו מקפיד חין כדבר מזיק ועיין ד"מ יו"ד סוסי' ח"ג ובס"ח סי' חנ"ע וז"ל כל הניהושים כנגד המקפידים וכחיב (יחזקאל ז' כ"כ) קפידכ צא ובקשו שלום ואין, מכאן דכל דקפיד קפדו ככדיכ ומחוך שאין אדם יכול להזכר כהקפדות נכשל. ובסי' חס"א שם וכל דבר שכוה ג"פ אע"פ שאין ניהוש יש סימן דוגמא ער ואונן ע"ש. זכ מכ שלפענ"ד כענין של הקפדכ.

עוד בדבר שמחזיקין אותו בניא בחזקת סכנה

דברים שמחזיקין אותו בני אדם לסכנכ מס' חסידים סי' רס"א דכל דבר שחופסין אותו בחזקת סכנכ אפילו אינו מקום מסוכן מזיק, לפי שלשון בני אדם ועינש מזיק. וכב"י יו"ד סי' קע"ז בשם כירושלמי חרומות פ"ח כ"ג לריך למיחש למכ דבריוחא חוששין, וירושלמי זו כובא גם כרא"ש פר' חין מעמידין סו"ס י"ג ובכגמ"י כל' רליחכ פ"צ חוח ב' ובש"ג פ"צ דע"ז נראה כעניי שחם אינו מוליא כדברים מפיו אלא מחשז בלבו ונמנע מעסקיו ע"י כנחשים כאלכ כרי זכ מוחר.

ודגה כזר כחזנו מזכ קלח כאמנש לפענ"ד נראה דבאמת דא הוא מימרה בגמ' פסחים ק"י ע"ז במערבא לא קפדו אזוגי רב דימי מנכרדעא קפיד אפילו ארושמה דחציחא כוכ עובדא ופקע חציחא כללח דמילחא כל דקפיד קפדי ככדיכ ודלח קפיד לא קפדי ככדיכ ומיכו למיחש מיצעי. ובר"ח שם מסקי' כל דקפיד קפדי ככדיכ ועיין רש"ס ומיכו למיחש מיכו צעי דאל"כ אלא דלח קפדי כלל ח"כ זוגות אחאי כוזכרו בגמ' כך כיכ להם לחכמים לומר לא יקפוד אדם כדי שלא יקפדו עמו ולפענ"ד דזכ הוא באמת שיעות כאומרים שלא להקפיד אלא שאמרו דאעפ"כ חס יש מי שכלל זחא קפיד ומרגיש בעלמו קפידא לא ישחכ. ובאמת כי כעין זכ פסק בש"ע ח"ח כרמ"א ז"ל סי' חרס"ד ס"א כחזו כראשונים ז"ל שיש סימן בלל כלבנכ בליל כוש"ר שיקרב לו או לקרוביו באוחו כשנכ ויש מי שכחז שאין לדקדק בזה כדי שלא ליחרע מזליכ גם כי רבים חינש מצינים כענין על צוריו ויוחר עוב לכיות חמים ולא לחקור אחר כעחידות כנ"ל ע"ש, ועיין לעיל בסמוך ודו"ק.

ש"ת חו"י סי' רל"ג ועיין ספר דברי מנחם ח"א בתשובה סי' ל"ו בענייני חלו.

דף ק"ב ע"א

הוצאות שבת ושאר מצות קצובין

עשה שבתך חול וכו' כדחתן ר' יחזקאל בן חימא חומר וכו' עיין שור א"ח סי' רמ"ג ובע"ז שם מה שכתב בעור לאציו הרא"ש ז"ל כגון אני שאין מספיק לי ומוכרח ליקח מאחרים, ועיין מאמר מרדכי סק"א מה שחמם על בע"ז, ועיין באכ"ע סק"א כל מזונותיו של אדם קצובין לו מר"ח חוץ מחשרי ר"ח ח"ת שבת ר"ח יו"ט, ועיין רשב"א ב"ל ע"ז ע"א דלא דוקא בני חלא כ"כ כל כוללות של מלכ ונקט בני דשכית ועיין חוס' ב"ק בכידור מלכ עד שליש ויותר משל הקצ"כ משמע דאפילו כידור מלכ אינו קצוב.

מוסרף למלכות אם לא תלמוד עמי תורה

שם בגמ' ומוסרף למלכות, ונ"ע כיאך אמר לו אמסור וכלא כאומר אמסור למלכות או אילך ואמסור כ"ז בכלל מוסר ויותר לכרו עיין חו"מ סי' שפ"ח, ועיין מכת"א שפסק אדרבא כרי כזר כי מוסר למלכות שישב בבית האסורים, וגרסא דיש לדייק עוד שאמר אני אומר ליוחי אבא ומוסרף למלכות אמאי לא אמר אני אמסור אותך למלכות רק אני אומר ליוחי אבא.

וגר"א דבגמ' ברכות ר' עקיבא כיב מקביל קבילות ברבים בשעת השמד ונחפס ופפוס בן יחזקאל בא ואמר ליב אי אחא מחירא מפני מלכות א"ל אמשול משל למכ דבזר דומה לשועל שכיב מכלך על גב כוכר וראב"ד דגיס שכיו מחקצנים ממקום למקום כו' א"ל ומכ במקום חיותנו אנו מחיראין במקום מיתתנו על אחת כו"כ אף אנחנו עכשיו שאנו יושבים ועוסקים בחורב שכתוב בזה כי הוא חיך ואורך ימים כך אס אנו כולכין ומצטלין ממנה אע"כ אמרו לא היו ימים מועטים עד שחפסוכו לר"ע וחזשוכו בבית האסורים וחפסו לפפוס בן יחזקאל וחזשוכו אללו א"ל פפוס מי בביאך לכאן א"ל אשריך ר"ע שנחפסת על דברי תורה חוי לו לפפוס שנחפס על דברים בעלים וכו' ע"ש.

ואפ"ש לומר דנחלקו בזה מחלוקת דרשב"ת ור' יוסי ע"ז י"ח דרשב"ת כי מקביל קבילות ברבים ור"י אמר לו אי אחא יודע וכו' חמם אני ע"ש ונ"ע.

מה שאומרים העולם שאסור לעבור על היתוק

והנה ראיתי לחכ"א שמאד דחק למלא עמם למכ שאומרים בעולם שאין לעבור על החינוק ובאמת כי פעם דבר אחי כשבייתי בירושלים עיכ"ק ואמרתי לו אז עמם מה שכבר כתבתי בס"ד כאמנס כעת נראה לפ"מ שאמרו בגמ' פירובין ס"ד ע"ז וצ"מ כ"ג מעשה בר"ג שכיב רכוב על החמור וכיב מכלך מעכו לכזיב וכיב ר' אילעאי מכלך אחריו מלא גלוסקין בדרך אמר לו אילעאי עול גלוסקין מן הדרך מלא נכרי אחד אמר לו מבגאי עול גלוסקין כללו מאילעאי וכו' באותה שעה למדנו שכוון ר"ג ברוח הקודש ושליש דברים למדנו באותה שעה למדנו שאין מעבירין על האוכלין ולמדנו שכולכין אחרי רוב עובדי דרכים ולמדנו שחמלו של נכרי אחר הפסח מותר ע"ש.

ולדין מבואר מדברי ר"ג דאין מעבירין על האוכלין ועיין רש"י במנחם אוכלין בדרך אינו רשאי לעבור עליהם ולכניסם שם ועיין ברש"י ובחוס' שם ד"כ אין מעבירין על האוכלין. פי' אינו רשאי לעבור מעליהם כדפירש"י אלא לריק להגביהם אבל אין לפרש אין מעבירין דכיוונו דאין דורסין עליהם כדאמר בפ' כדר וכו' כרי משמע דאין מעבירין שריק להגביהם ע"ש ועיין מאירי שכוה משום בזיון אוכלין וז"ל אעפ"י שאין מבזין את האוכלין וכמו שאמרו אין מעבירין על האוכלין ר"ל לעבור עליהם ולדרסם וזכ כפי' שדחו בחוס' ז"ל עכ"פ מבואר דאין מעבירין על האוכלין אלא לריק להגביהם וא"כ מעתה ק"ו צ"כ של ק"ו אס על כלם שכוה מכלל האדם אס מעבירין עליהם יש בזה משום איסור ובזיון כ"ש אחינוק שלא לעבור עליו דיש בזה בזיון לאלם כ' ולכן אסור לעבור עליהם אפילו שלא לדרוס עליהם וכ"ש ע"י דריסה כנלפע"ד שכוה מקור נאמן למנהג בעולם.

החז"א ו"ל לא אכל שתי ביצים

שם בגמ' שתי ביצים ושתי אגוזין וכו' כלככ למשכ מסיני, מוצא משמ"י דהחז"א ז"ל שלא אכל שתי ביצים משום זוגות כיון שכוה כלככ למ"מ ואס אכל כניח קלח מבינה כשניכ. ואולי מכ"ע נמי היו נוכגין במדינות יוראפך שלא לבשל שתי ביצים יחד אלא ג' וכגס שכוה משום כשרות נמי מ"מ גס מזה אל חנה ידיך, ועיין מאירי כאן שפי' דענין זוגות לא כיב אלא דברים שכיו רגילים בכן בעולם להזכר ופלא דכחא אמר שכוה כלל"מ. ועיין ע"א"ח סי' ק"ע לא יאכל אדם תרין ולא ישחכ תרין וכו' וכצ"י כתב דכאידנא לא נכגו כן ועיין

מבואר דר"ע ס"ל כי הוא חייך ואורך ימים ומסר נפשו על לימוד תורה אפילו בשעת כשמד וכיון שנקט ממנו שילמוד עמו וכו' לא רלכ אחר ח"כ אומר חני ליומי אבא וימסור אותך למלכות ויכי' תפוס על דברים בעלים ולא על דברי תורה. ועיין כנפ"י ח"ד סי' נ"ב

זיחור על מימרה זו. או יאמר שפוסם אחר לו אשריך ר"ע שנתפסת כלומר שלא מסרוכו אלא נתפס וכיון שנתפס אכתי צידו לכלל אבל ימסרנו יוחי אבי אז חין לו כללך שאין לו מנוס לומר ששקר הוא. ועיין אבן שלמכ עכ"ת (שאלמלי אגרת י"ג).

בדא דלא ישא גרושת חבירו, ובאופן שאינם חושבים על הנישואין הקדמים אי שרי, ובגדר הגירושין דאין מפקיען הקידושין אלא מתירין האשה מכאן ולהבא

מעט שקראה תורה אחרי אשר הוצמאה

ובוח נראה נמי לכבין כעטם שקראת כחורב (דברים כ"ד ד') לא יוכל צעלכ כראשון אשר שלחכ לשוב לקחתכ לכיות לו לאשכ אחרי אשר כעמאכ כי חועככ הוא לפני כ' ול"ע למכ קראו לאיסור מחזיר גרושתו אחר שנישאת לאחר שנעמאכ שכרי צכיתר נישאת לו ולא כוי צזכ איסור ולא עומאכ, ועיין יצמות (דף י"א לרבות סועכ שנסתרכ וצחוס' שס) וכרמצי' ז"ל עכ"ת כחכ פרש"י מדברי חז"ל וא"כ יאמר ככחוב לא יוכל צעלכ כראשון אשר שלחכ לשוב לקחתכ וגו' וכוכ כס שני לאוין יזכיר צמחזיר גרושתו משנשאת ויזכיר צמחזיר אשתו שנעמאכ צזנות (וכי' כסועכ) ועל דרך כפשט אחרי אשר כועמאכ לצעל כראשון ירמוז כי כל אשר ידעכ איש אחר חחשכ לו עמאכ ואלו מלות מחודשות צגע וצחזירכ ע"ש, וכוא פלא דא"כ כל אשר ידעכ איש אחר עמאכ חחשכ לו ככ"ג אפילו לא נישאת לאחר רק זינחכ לאחר שגירשכ נמי חכא אסורכ לחזור לו וצחורכ רק לאחר שנישאת לאחר ולא צזנות דככ"ג מותר לכחזיר גרושתו ומ"ש לפי עטס זכ. ועיין לקמן צדברי רבינו כככ"ג ריש כלכות עריות כמקדש חכ אשכ נחארסכ ונחגרשכ נצעלכ צין צאונס צין צרלון אסורכ לחזור לו צדרי ר' ישמעאל וכו' ועיין צכגכות צן ארי' שס דאפשר ר"י ס"ל כר' יוסי צן כפור ואפשר דאפי' צזנות צעלמא נחסרת עליו ע"ש.

גמ לא מפקיע השוארות רק מתרת הזיקה

אבל לפ"מ שכתצנו נראה דלאחר גירושין חס זינחכ כרי לא מעלכ מעל צצעלכ ולא נקראת כועמאכ שכגירושין כיתר כן וכחירו אותכ מאיסור א"א ואס זינחכ ספיר מותר לו לחזור אפילו זינחכ דצזנות אינו אלא כעין צזות דכל פנויכ אבל חס נשאת לאחר מעלכ צקידושי כראשון צמכ שנישאת לאחר כגס שמוחרת לו מ"מ לגבי כראשון נקראת כועמאכ שמעלכ צו מעל וצקידושו ושפיר קראכ ככחוב אחרי אשר כועמאכ

שם בגמ' לא חצשל צקדירכ שנישל צכ צחירך מאי ניכו גרושכ צחיי צעלכ דאמר מר גרוש שנשא גרושכ ארצט דעות צמעכ ועיין רש"י זכ נותן לצו לאשתו ראשונכ וזאת לצעלכ כראשון, ול"ל דעל כרוב קאמר דודאי יש גס שאין חושצין על כראשונות ואדרככ ממאסיס צכס ואין רולין לחשוב עליכס וצפרע גרושכ דמחמת שנאכ מגרשין.

ולולי דמסתפינא כינלפענ"ד לכוסיק צזכ לפי מכ שפי' רבינו כגדול כככ"ג ציצמות דחמש עשרה נשים פוערות לרוחיכ וזאת מכן צת אשתו ופי' רבינו צת אשתו כילד, רלובן ושמעון גרשו חכ נשוטיכ ונשאו שחיכ לאיש אחר וכוליד מזו צת ומזו צת, צת אשתו מלפניס שגירש וילדכ צת אסורכ על צעלכ כראשון משום צת אשתו כגס שולדכ לאחר שגירשכ, וכן פי' חלמידי ר"י גלון ז"ל וכוא דצד חדש לכחורכ.

ובמקום אחר ציארתי כעטס לזכ דכצד כארכתי צכמכ מקומות דגירושין אינו כפקעת קידושין שכמגרש חכ אשתו אינו מפקיע כקידושין מכן אלא כורת ציניכס כאישות מכאן ולכצא ומחירכ לינשא לאחר, ולכן נקרא גע כריחות, ולא כוי כגע אלא מחיר כמו מיחכ שג"כ אינו מפקיע כקידושין למפרע אלא מתרת לאשכ לינשא לאחר כן כגע הוא כמחיר אותכ לינשא לאיש אחר אבל לא נפקעו כקידושין למפרע מצעלכ כראשון, ומכ"ע קראכ לכ כחורכ וכלככ וכיחכ לאיש אחר או כי ימות כאיש כאחרון לא יוכל צעלכ כראשון כוכ קרא לצעלכ כראשון שגירשכ צעלכ וכשני שנשאת איש אחר ולכן מובן דכשנשאת לאחר צכיתר וילדכ כימנו צת כגס שאין לו שום חלק צלידת צצת מ"מ צת אשתו כי' נקראת כיון שלא נפקעו כקידושין ממכ מצעלכ כראשון וכי' שילדכ צצת כזו, ולכן נראה פשוט שאס קידש אשכ וילדו צניס ואח"כ נמלאו קידושי עפות למפרע ונשאת לאחר וילדכ צת אותכ צצת מותרת לו דלא כוי' אלא צת כמפוחכ וכארכתי צזכ צמקוס אחר.

כא חנינן גיורא כד חיחזר ועיין אשכול כל' גרים סי' מ' (דף י"ד אות י"ד) כל כגוים כבאים בישראל נימולים בעובדם וברלונם ואעפ"כ אין מאמינין בכם עד ז' דורות (ל"ל עד י' דורות) ועיין נחל אשכול שם, ועיין בעכ"ח עכ"ח פ' יתרו עכ"פ ויחד יתרו וקלח משמע דעד כ"ד דורות חוזרין ובזכ"ק פ' ויקרא דף י"ד ח"ל ר"ש אלעזר ברי לא דמי מאן דאחי משרשא קדישא ומגזעא דקשוע למאן דאחי מגזעא בישא ומשרשא דגעלא ביסין חקיפין בישראל כתיב בכוה ואנכי נעתיך שורק כלכ זרע אמת באומות עכו"ם כתיב אשר בשר חמורם בשרם וזרמם סוסים זרמחם. ובג"כ ישראל קדושין זרעא דקשוע גזעא דאחצממו בעורא דסיני ואחפסק מינייכו כל זוכמא כלכ כלכ מחצממין וכולכו עיילו בקיימא קדישא דיומם ולילכ למיכווי שלמים בכלא, אצל באומות בעולם קשיא למיעבר מינייכו זוכמא ואפי' עד ג' דרין וכו' ע"ש. ועיין גמ' שבת וחוס' ע"ז דגרים נמי פסקא זוכמחן במעמד כר סיני ול"ע.

ומצאתי בילקוע שמעוני פ' בא סי' ר"ג ז"ל חורב אחת יכ"י לאזרח ולגר שלש גרים כן יש גר שנחגייר לשם אשכ ח"ל הקב"ה נחגיירת בשביל הנבילכ כרי נחניכ לך שנאמר לגר אשר בשעריך תחננכ. כגר כשני לכיות מחפרנס כעני כרי כן נוחנין לו שנא' ובקלרכם את קליר וגו'. כגר כשלישי זכ שנחגייר לשמו של הקב"ה אמר הקב"ה הוא שקול עלי כאחד מכם שנא' בקבל חוקי אחת וגו' חורב אחת יכ"י לאזרח וגו' ולא עוד אלא שכוה שקול עלי כלוי שנאמר ובה כלוי כי אין לו חמר משכ לפני הקב"ה רבש"ע כגר כזכ כלוי לפניך ח"ל גדול כוה לפני שנחגייר לשמי.

הנה מבואר דיש ג' מיני גרים וכמגייר לשם אישות נקרא נחגיירת בשביל הנבילכ כרי היא נחניכ לך. וכבר אמר בגואל על רוח לא אוכל לגאול פן אשחית את נחלתי אלא שבעז ידע שרות היתכ אשת חיל מככת כשלישית אצל בעוני"כ בסחם ובזכ"ז כרי רובס ורובא דרובא כרי היא בכלל הנבילכ נחניכ לך ושומר נפשו לא יאכל כל נבילכ אלא לגר אשר בשעריך תחננכ ואכלכ ומחחכ את פיה אצל זרע קודש ירחק מכם ולא ישא גיורת.

ודע דבח' ברין שבת פי' דלאו דוקא ישראל גופייכו אלא אפילו בכהמות וחיות שכיו במעמד כר סיני נפסק זוכמא שכחש בעיל זוכמא בכל הכריחא ובכל הכנראים וכולם שעמדו שם במעמד כר סיני (כדכתיב מאדם ועד בכהמ וגו') נפסק זוכמחן ולכן דגים שלא כיו במעמד כר סיני מיבעיא לן אי מותר לכחוב על עורן סח"ס ע"ש וכוא פלא וע"ז בערני חחני ככני כרצ בגאון בנש"ק מוכ"ר יעקב ילחק שליט"א.

דכשירות לעולם לא נפקע, וקלח נראה לכביא סמוכין מכא דרבי יוסי גירש אשתו ונישאת לסומא ולאחר שראכ בעני' ולרחכ שכר לכ בית ופירנסכ וקרא עלכ ומצערך אל תחעלם וכוא פלא דמכ שייך בזכ ומצערך לאחר שגירשכ ונישאת לאחר ולפ"מ שביארנו אחי שפיר דכגירושין לא כוי אלא היתר ולא כפקעת קידושין ונשאר בדין שאר בשר אפילו לאחר שנישאת וכבן.

ולדין לפמ"ש י"ל כיון דאחתי נקראת אשת כראשון ח"כ פשוע דארבע דעות במעכ, ולפמ"ש רק חס חושבים זכ על אשתו ראשונה וזאת על בעלכ כראשון אצל לפמ"ש לעולם כוא כן מעמס שנשאר כשאירות עליכם. ובזכ מובן נמי ענין של קעלנית שאמרו ז"ל שלא חנשא לג' ועיין זכ"ק פ' משפטים דף ק"ב דאיכא סכנכ גדולכ לישא אלמנכ ואין זכ מעמס כגמ' שאין כל האלצעות שוות ע"ש ועיין שו"ת חיים שאל לכחיד"א ז"ל ח"ב סי' י"ע ובשו"ת חו"י סי' קל"ז בשם ס' נובלות חכמכ לחלק בין אלמנא אדם גדול ומופלג בחורכ לסחם בני אדם ועיין שו"ת משגי"כ ח"י סי' רל"ג בריכות ולפמ"ש אחי שפיר מאד וק"ל.

דף ק"ב ע"ב

אי יש מ"ע לישא אשה כשאין לו בנים

מצות וגוף עכור נושא אשכ ולו בנים וכו' לכאורכ אפילו אין לו בנים נמי מלכ וגוף עכור כוא ולמכ כתב בנים, ונראה לפמ"ש כרא"ש (כתובות ז') דלישא אשכ ליכא מ"ע אלא בשביל קיום פ"ו ולכן אין מצרכין לקדש אשכ ומיכו עיין רמב"ם בסכ"מ מ"ע ר"ב ר"ג ובתש' ר' אברהם בן כרמב"ם חלק אישות סי' ל"א דמלוא קידושין ופ"ו כס' ב' מלוא נפרדות ולא חלוי זכ בזכ, ועיין ביב"כ ל"ו ע"ז חס' יש לו אשכ ובנים לא כוכ מלוא, ועיין ח"ע סי' ח' ס"ג ועיין עוד משנכ כלכות ח"ע סי' ר"ל רל"א ונראה לכאורכ ראי' דרק כשיש לו בנים לא כוכ מלוא.

עוד נראה דבא לאשמעינן מלוא כגון שכבר יש לו בנים מאשכ אחרת אפי"כ עושכ מלוא בשביל גוף עכור כשנושא אשכ וכ"פ מלוא וגוף עכור כשנושא אשכ ולו בנים כבר ואעפ"כ נושא אשכ וכמ"ש לא עוב כיות אדם לבדו.

דדחיק מלישא גיורת

שם בגמ' דלא חנינב גיורתא. עיין משגי"כ ח"י (סי' רל"ע) ועיין זכר ויקרא דף י"ד ח"ר אלעזר

הברחת המכס

זה ברבית לצורך סעודת שבת או מצוה

שם בנמ' ואל חזריה עלמך מן המכס, עיין רבינו יונה בספר כיראח (אות רנ"ב זילצער) ולא חפצור על המכסים וחשח יראחך ונפשך על קרן כלבי ולכאורכ כאן לא כתבו רק דילמא משכחו לך ושקלי מינך כל דליח לך ומנ"ל לרבינו יונה לכוסיק וחשח יראחך על קרן כלבי, ונראה דס"ל דמלבד שיקחו כל מה שיש לו ויביע עוד חילול בשם שיאמרו ככה עושין שומרי דת וכיוצא בזה ולכן כוסיק וחשח יראחך ונפשך וכו'.

שם בנמ' ובנדכ דאורייתא כואיל וכוחזק מעיין פחות, משמע לכאורכ דעד ז' ימים היא בחזקת מעיין פחות ועיין רש"י כואיל וכיום רחאכ ודו"ק וז"ע.

שם בנמ' גוזר אני עליך, עיין ברכות ל"ג ע"א בר' חנינא בן דוסא שנתן רגלו על החור וגשכו פרוז ומח כפרוד וכי' לוקחו על כתיפו וככניסו לביכמ"ד ואמר להם לחמלמידים ראו כי אין כפרוד ממיה אלא הכעא ממיה ואמרו הוי לו למי שפגעו בו פרוז ואוי לו לפרוד למי שפגעו ר' חנינא בן דוסא.

דף ק"ב ע"א

ולא חיפוך במילי, נראה לפי הענין כלומר שלא חדרר בשקר כדי להרויח ממון, או לפ"מ שאמרו מילכ בסלע שחיקוחא בחרין ולכן לא חיפוך במילי אלא פשוט נבילתא בשוק ולא חיפוך במילי.

אינו מצליח בתורה ילמדו אימונות נקי' וקלה

א"ל רב לאיצו צריכ ערמי בך וכו' נראה דאחיה בר' נכוראי שלכי קידושין דאין אני מלמד את בני אלה חורב, ולכן ערמי ציכ ללמדו חורב וכל זמן שחשך שיביע בן חורב לא רחב שילך לעסקים, אבל לאחר שראה שלא יצליח בחורב ולא בסתייע מילתא אז חל עליו חיוב ללמדו אומנות כי אם לא יביע בן חורב ולא יביע לו אומנות מלמדו לסחות אליבא דכ"ע, ובח' בארמית דיש לדעת שהוא חיוב על האב עכ"פ וגם על הראשי ישיבם לראות בחורים שאינם מלליחים ח"ו בחורב ולא מסתייע לכו מילתא ללמדם אומנות נקייח או עיסקא שעכ"פ יכיו בעלי צחים יראי כ' עוסקים בחורב ולא ילכו ח"ו לעמיון בלי חורב וכלי אומנות ועיין ברכות ל"ב ע"ב ברבך עשו וכו', ועיין קונט' שפרי המשנה שער בששי ובנמ' חולין (ל"ב ויל"ק וישב קמ"ו) אומכ זו כגפן נמשלכ וכו', ובנמ"ח משיב דבר סי' מ"ד דברים נפלאים ע"ש, וברבך יש לדבר מזה וכמשכיל יצין.

שם בנמ' ג' דברים אמר ר' יוחנן משום חנני ירושלים וכו' ועשכ שכתך חול ואל חלעךך לצריות ועיין לעיל דף ק"ב ע"א ובתוס' כאן.

והנה בש"ע א"ח סי' רמ"ב כתב כמג"א בשם ש"ל דלויין ברבית ללורך סעודת שבת או סעודת מלכ וכוא מירושלמי מ"ק פ"ב ה"ג א"ר יוחנן לויין ברבית לחבורת מלכ ובק"ע כתב יש גורסין ללורך סעודת מלכ דכיינו סעודת שבת ובתוס' ופמ"ג א"ח כנ"ל פי' דכיינו בדרך כיחר ורמיח בם' מאמר מרדכי אות ב' וז"ל אחא בש"ס רפ"ב דבינכ אמר להם הקב"ה לישראל בני לוי עלי ואני פורע וכביאו בעור וכתב ברב מ"א בשם ש"ל בשם מירושלמי לוויין ברבית ללורך סעודת שבת או סעודת מלכ וכ"כ בא"ר ז"ל בשם כתניא ונ"ל ברור דכדי פירוש דאעפ"י שצריך לו לבזוז ממון על הכלואה וליתן רבית אפ"כ חייב ללוח כדי לקיים סעודת שבת ופשיעא דמיירי בלכ מן העכו"ם אבל מישראל פשיעא דאסור ולא בארמית לכחוב אלא מפני שרמיח בם' חדש באר יעקב שבארריך לכוכיח דכאן מיירי ברבית דרבנן ולא ברבית דאורייתא נראה שבבין דמיירי בלכ מישראל ולא נכירא כלל ולא מסתבר מלד עלמו ועוד דא"א דלא ליסתמיע שום פוסק ראשון או אחרון ולכחוב דין זכ לענין איסור רבית צו"ד ועוד חמכ דלמכ לריך ראי' דלא מיירי ברבית דאורייתא דהאיך אפשר בשביל סעודת מלכ יחירו לעבור על ב' לאוין ועשכ דאיכא באיסור רבית וסחם סעודת מלכ משמע אפילו סעודת רבית מילכ ופחות מזה ואיך ילוייר שיכא מותר לעבור ב' לאוין וחד עשכ בשביל זכ וסיים דא"ל להאריך.

הלוואה בריבית מישראל אי שרי לצורך מצוה

ולפענ"ד לאחר הסליחה אישחמיעתא מינייכ דכגאון ז"ל דדא הוא מחלוקת הראשונים ז"ל דעת מהר"מ מרועפנבורג סי' חכ"ב דכתב דכיינו ללוות מן העכו"ם כהפמ"ג וכתוס' חמנס בתשו' א"ז מבואר דמותר ללוות אפילו מישראל ואפילו ברבית קלואכ כביאו דבריו בדעת חורב להגרש"ס ז"ל.

ומה שעטן למכ לא בזכיר דבר זכ שום פוסק ראשון או אחרון לענין רבית צו"ד הנה באמת כי הוצא בשו"ת מהרי"ל סי' ל"ז דברי מירושלמי להלכך ללוות ברבית לחבורת מלכ וקידוש החודש וכתב באגודת דשמא מכאי עטמא נכגו לכלוות על מקומות של בית הכנסת ולישב עליהם ועיין רמ"א יו"ד סי' קע"ב ס"א ויש מחירין לכלוות על ספרים או מקומות צ"כ וכו'.

חשו' מכרייל ועיין ע"ז וש"ך שם וב"י יו"ד סי' ק"ס מ"ש בשם חשו' מכרייל ובגבוח יד שאלו כחז וז"ל וללורך שבת או לשאר דברי מלכ מותר וזכ אף למלכ מותר כמ"ש ב"י בשם חשו' מכרייל ע"ש. ועיין מחזיק ברכה ח"ח סי' רמ"ז דמחיר אפילו רביה קלולא וכן משמע בחשניץ עור ג' סי' ל"ד ע"ש ולכן פלא על כלי גאון שאיחמיתחכ כל כניל.

מעם שהתירו איסור ריבית לצורך שבת

אלא דלכאורכ ל"ע מכ עעם בלמח חין זו משום רביה ועוד אם כלוכ מותר לו ללוות משום סעודה מלכ כמלכ מי כחיר לו לכלוות בריבית ולעבור חלל חלו ואם נימא דמלכ נמי עובר כרי כלוכ עובר עכ"פ משום לפנ"ע ועיין חוס' ור"ש ריש שבת ובחוי"ע שם.

ואשר נלפענ"ד דכחורכ לא חסרכ רביה חלל מלכ למלכ דכחיר לאחיק לא חשיך חלל כמלכ לכקדש לא כוי רביה וככ"י מי שלוכ לעלמו כוא דעובר על ב' עשין ולי"ח דרביה חלל לסעודה מלכ דכוא בעלמו לא צפי כלואכ זו לעלמו חלל שכקצ"כ לוכ לו לעשות סעודה זו ולוכ לכלוות מעות על סעודה זו על חשבונו כדאמר לוו עלי ואני פורע וא"כ כלואכ זו אינו מאדס לחזירו שיכי' זו איסור רביה חלל כוא כלוואכ לכקצ"כ כדאמר לוו עלי ולכן שפיר לית ביכ משום רביה לא לכלוכ ולא לכמלכ.

וחנח בגמ' אמרו (בינ"כ ע"ז) מזונותיו של אדם קלוצין לו מר"כ ועד ר"כ חוץ מכוללח שבת ויו"ט וח"ח וא"כ כוללח שבת אינו משלו חלל משל כקצ"כ ולוו עלי ואני פורע וממילא שפיר אמרו בירושלמי דלסעודה מלכ לויין אפילו בריבית כיון שאין זכ משלו ואינו לוכ לעלמו חלל לכקצ"כ ולי"ח ביכ משום רביה כלל ואח"י שפיר נמי דמלכ מותר לו לכלוות ג"כ. ולפ"ז לא לכל מלכ יכול ללוות בריבית דמלכות שמחויב מעלמו ככ"י דחסור ובזכ מיושב לשון כרמ"ח שלא כביא סחם דלכל מלכות לויין בריבית חלל לספר ומקומות וכו' שכוא בכלל ח"ח.

איברא דבחוס' צ"ק חכא דאמרו כדור מלכ עד שלש כחבו דעד כאן משלו ומכאן ואילך משל כקצ"כ ולפ"ז כ"י אפשר דעל כדור זכ שכוא יוחר מן כמחויב כ"י נמי יכול לכלוות בריבית ול"ע.

דף ק"ג ע"ב

ישב ולא עבר עבירה מעלה עליו הבתוב

לאו כגון מר חלל וכו', נראה לפמ"ש קידושין (דף מ') שז ולא עבר עצירכ מעלכ עליו ככחוב כאילו

עשכ מלכ ופי' דוקא כגון שבת דבר עצירכ לידו ופירש כימנח חלל ישב סחם כרי כוא בכלל ישב בעל ולא די שאין לו שכר חלל כרי זכ בעל זמן ובכלל מפנכ לבו לבטלכ ועובר על ובחורחו יכנכ יומס ולילכ, וז"ש לאו כגון מר דרב ספרא לא כל לידו מעשכ עצירכ וינלל חלל כגון כני חרי אחי אושכפי ר' חנינא ור' אושעיא דכוו יסבי בשוקא דזונות, וזונות עיילא לכו ומסחכלות בכן ומעילות בכו ארס דילכ"ר ואפ"כ כן שומרין עיניכס ולא מדלן עינייכו בכו בכני כו"ל בכלל עשכ מלכ, ומשחבא בכו כקצ"כ.

ועיין חרגוס יונחן פ' ויחי עכ"פ בנות לעדכ עלי שור, סבירין דלח חלי עינך ומסחכל בחדא מנכון חס לך יוסף ברי דלא חליחא עינך בחדא מנכון וכוון בנחיקון דמלכיא ובנחיקון דשילעוניה אמרין חילן לחילן דין כוא גברא חסידא יוסף דלא כלך בחר חיוז עינו ולא בחר כירכור לביכ ארוס חיוז עיניו וכרכור לביכ מובדין בר נשא מגו עלמא.

שם בגמ' שונא נכרי, דכלככ בידוע שעשו שונא ליעקב (ע' רש"י עכ"ח וישלח ל"ג ד') וכל נכרי שונא לישראל ולמכ שמו כר סיני שמשס ירדכ שונא לישראל ולכן מותר ומלכ לשנאוחן כולן.

העובר עבירה בפני עדים מצוה לשנאוחן חוץ מתנוק שגשבה

שם בגמ' כולי עלמא נמי וכו', דכיון דעבד איסורא לפני עדים כרי כוא בכלל (חכלים קמ"ח) משנאויך כ' אשנא ובחוקוממך אחקוטע חכלית שנאכ שנאחיס, ומיכו דוקא בשביל כחטא שעשכ וגס בידוע שכוא מזיד חלל בחינוק שנשכב בין כאומות וכיוולא זו יס בזכ דינים, ובגמ' ברכות דף י' ח"ל ברורי' לר"מ מי כחיר יחמו חוטאים יחמו חוטאים כחיר ולריך ליצעיא רחמי דליכדרי בשחובכ.

ועיין רמב"ם בלגרה מאמר קידוש כשם בכמין כחמישי בימי כשמד בסופו וז"ל וג"כ חין רחוי לכרחיק מחללי שבתות ולמאוס אוחס חלל מקרבס ומזרזס לעשיית כמלכות וכבר פי' רז"ל שכפושע חס פשע ברלונו כשיבא לביה ככנסח לכחפלל מקבלין אוחו ואין נוכגין זו מנכג בזיון וסמכו על זכ מדברי שלמכ ע"כ (משלי ו' ל') חל יבוזו לגנב כי יגנוב למלל וגו' חל יבוזו לפושע ישראל שכן בחין בסחר לגנוב מלכות, ומיוס שגליו מארלינו לא פסק ממנו שמד כי מנעורנו גדלנו כאב ומצטן אמנו כנחנו ובכל כחלמוד אומר שמדא דעביד ובטיל, כשס יצטלו מעלינו ויקוייס בימינו מכ שנאמר

(ירמיה נ' כ') צימים הכס וצמח הכיח נחם כ' יצוקש
אח עון ישראל ואינו ואח חטאת יכודכ ולא חמלנכ
כי חסלנ לאשר אשחיר וכן יכי רלון חמן.

שם בגמ' יש לו צנים כימנכ ולא מלי מגרש וכו'. נראה
דגרשכ ואחר בגירושין נודע לו שמעוברת
וילדכ לו צנים ומחזירכ ועיין על בגליון פי' דלא מלי
קאי בגירושין מברש"א וכו' כוא, ועיין לעיל פ"ז ע"ב
יש לי צנים ממנכ ועיין פירושין מ"א ע"ב ובש"ע ח"ע
סי' קי"ע ודו"ק.

שם בגמ' ומוחם אח כשינכ, ולכאורכ דבר זכ
מעליותא כוא וצדוד משחצח ציכ וכיכ
מחנמנס כסוס, וכעלל וכעצד אוככ אח כשינכ, ונראה
לפי"מ דחנן (סנכדרין ע"א) שינכ ויין לרשעים כנאכ
לכס וכנאכ לעולם, שינכ לנדיקים רע לכס ורע לעולם,
ולכן כסוס שאוככ אח כמלחמכ ואוככ אח כזנות עוב
כ' לו כשינכ שפכ"פ צמעת שינכ לא כ' עושכ חלו
ולכן חשכ מוחם אח כשינכ צין כמדות בגרופות חללו
וק"ל.

שם בגמ' וי"א חף מי שאינו מיסכ צחצורכ של מלכ,
עיין ר"ח כחן דאפילו קידוש ועיין ח"ח סי'
ק"ע ס"כ.

דף קי"ד ע"ב

בדן אכילת מרור אי בעי כזית ואי הוי רק מחמת ברכה, ישוב לקשיית השאג"א וביאור חדש בדברי הרא"ש
דכזית בכא"פ מחמת הברכה הוא

מנ"ל לרצח (פסחים ק"כ) דמלכ בזכ"ז דאורייתא
מצערב תאכלו מלוח דאכדריכ קרא ולא למרור דלמא
כ"ע דכדריכ קרא משום דשיפור אכילכ כזית דאי
מעל מלוח ומרורים יאכלוכו כו"א דא"ל לאכול כזית
כמו שא"ל במרור ולכן כתב רחמנא צערב תאכלו מלוח
ע"ש ואי נימא דמלכ לריככ כזית משום דאיחקשכ לפסח
א"כ מרור נמי כן כוא.

עוד בקשכ כשאג"א דאי לא לריך כזית במרור חלא
משום לשון בצרככ א"כ כ' לכס לחכמים לחקן
נוסח אחר בצרככ וע"ש עוד קשיות רבות מכ שקשכ
ארצינו כרא"ש ז"ל.

חילוק בין זמן הבית ובין בודה"ז

ומתחילה נקדים דלכאורכ נראה דכשאג"א ס"ל דבזמן
כזית נמי מרור א"ל כזית לדעת כרא"ש
דאל"כ מאי פריך מצערב תאכל מלוח דלמא אכדריכ

תג"א חכלן דמאי ינא חכלן צלא מחכוין ינא חכלן
לחלאין ינא וצלצד שלא ישככ צין אכילכ לחצרתכ
יותר מכדי אכילת פרס. ופרש"אם ובמרור מיירי וכנס
רצינו גדול כרא"ש ז"ל כתב תניא וכו' מכדי אכילת פרס
משום דמזכך על אכילת מרור לריך שיאכל כזית דאין
אכילכ צפחות מכזית חכל צירקות כראשונות שמזכך
עליכן צפכ"א צעלמא ואין מזכירין עליכס אכילכ אין
לריך מכס כזית.

וכתב עליו כשאג"א סי' ק' דלפ"ז כמרור שאוכל
כצריככ דאינו מזכך עליכס אפילו צפכ"א א"ל
כזית דכא מדינא מרור צכל שכוא סגי חלא מפני
שמזכיר לשון אכילכ בצרככ כוא דלריככ כזית א"כ
כצריככ וודאי א"ל כזית ולפ"ד ז"ל דכא דכתיב (במדבר
ט' י"א) על מלוח ומרורים יאכלוכו כאי יאכלוכו לא
קאי חלא אפסח לחוד ולא חמלכ ומרור שעמו, וחמכ
עליו דא"כ כא דק"ל דמלכ לריככ כזית ע"כ מצערב
תאכלו מלוח נפקא לן דנאמר אכילכ חלל מלכ וא"כ

כלל חלל כולל עכ"פ ונריך לאכול בכדי אכילת פרס. גם
מלשון אכלן לחלחין ילח משמע דפשיעא ליכ דיש לו
שיעור כזית דחלי"כ לא שייך לומר לחלחין כיון דל"ל
שיעור חלל ע"כ דחית ליכ שיעור ולכן צה כחנחי ובלבד
שלא ישכח ואז הוא דילא שפסלים כחני בשני וא"כ איך
יפרש כר"ש דל"ל שיעור שהוא כיפוך כגמ' שמדבר
לכ.

עוד נלפענדיג לדייק דרבינו בגדול בעור ז"ל ס"י ח"פ
כתב ויקח כזית מרור ויעבלנו וכו' ולוקח כזית
ממלח בשלישית וכורכו בכזית ממרור ועובלו בצרוסח
ואוכל בלא ברכה זכר למקדש כהלל וכו' ואי נימא דעת
בעור בלא צעי כזית בכורך ח"כ היאך בעור בנו של
רבינו ברא"ש אשר חציצים עליו דבריו עד לאחת יחלוק
על אביו כאן ואף לא יזכיר דברי רבינו ברא"ש שס"ל
דסגי ליה בכל שכוח לכורך וכוא ז"ל חולק עליו דצעי
כזית וכ"ש שבי מאוכלי שלחנו של אביו ז"ל וראש מעשה
רב בכל שנה ושנה אלל אביו וא"א לומר כה"ג לא דק
בדברי אביו וזה פשוט.

גם היראים מלכ ק"ט כחצ בפשיעות שיאכל מרור
בכזית דאכילכ כחצ ביכ ואכילכ בכזית וברוקח
סי' רפ"ג כחצ נמי להדיא ליטול כזית מכל אחד וכ"כ
בסדר היום ובס' מאמר מרדכי הביא עוד מהרד"א
והרשב"ץ ושכן דעת הרמ"ה ובר"ן ע"ש ולמכ נאמר
דברא"ש חולק על כל זה.

שיטת הרא"ש דמחמת הברכה צריך כזית בכא"ס

וּלְפַעַם ד' דברא"ש נמי ס"ל דמרור כזוית ומכ שחלכ
זכ בצרכה י"ל בחרי חנפי או יאמר לפי מה
שראיתי חקירה אחרונים ז"ל לחלק בין אכילת איסור
לאכילת מלכ דבאכילת איסור כגון חלב ודס וחמץ
בפסח וכוחצת ביוכ"כ חיקף כשכתחיל לאכול עבד
איסורא לכן שיפורו חכמים כא"פ באכילת איסור גופי',
כלומר משעב שכתחיל באכילתו וגם זמן האכילת
מנטרפת לשיעור כא"פ. אבל באכילת מלכ כגון מלכ או
מרור וכיוצא בו לא ראו לשער כא"פ באכילת גופה שכרי
באכילת עולמך עשכ כהוגן רק בשכרי' בין אכילת
לחצתה עשכ שלא כהוגן אבל באכילת ממש לא
מנטרף.

ובילקח ה' כביא בשם ס' שמן כמאור ליישז בזכ קושיח
 כמג"ח א"ח ס' חפ"כ ס"ק ע"ו אמכ שכח
 כמחצר כס"ו חכל כח"י זית וחזר וחכל כח"י זית יח
 וכלזד שלח ישככ ב"ן חכילכ לחצרח יוחר מכדי חכילח
 פרס ובס"י חר"צ ס"ג כחז דחס יש מחחילח בחכילכ

קרא משום כזית כיון דזמן כזית מרור נמי הוי כזזית
וכ"ש מלכ א"כ ע"כ קרא דזערב אחא לבזכ"ז וממילא
לכזית ג"כ וחרוייכו שמעינן לכו דזעי אכילא כזזית
אלא נראה פשוט דכשאג"א ס"ל דגם זמן כזית לדעת
ברא"ש מרור ככ"ש סגי ליה ולפעניד ודאי זמן כזית
מודכ ברא"ש דמרור כזזית הוא אלא דס"ל לברא"ש ז"ל
דקרא דעל מזות ומרורים יאכלוכו לא קאי אמרור ומכ
שחמכ כשאג"א דאי נימא דכאי יאכלוכו לא קאי אלא
על הפסח בלחמא עיין לשון ברמז"ס פ"ז מכל' חו"מ
כ"י"ז שכח ג"כ וז"ל אכילת מרור אינכ מזוכ מן החורכ
דפני עזמכ אלא חלויכ הוא בלחילת הפסח שזמזות עשכ
אחא לאכול דזר הפסח על מזכ ומרורים וכו' הכה
שכחז מפורש דמ"ע של אכילת מרור אינכ מזוכ דפני
עזמכ אלא חלויכ בלחילת פסח וככ"י ס"ל לברא"ש
לענין זכ וזכ לפעניד ברור ומש"כ ברא"ש ז"ל דלחילת
אינכ אלא בשביל הכרעכ היינו בזכ"ז.

וּנְרָאָה הַטַּעַם לְדַבֵּר דְּכִיּוֹן דְּמִרּוֹר בְּזִמְנָא בְּכִזְיָא נָמִי אִינִיךְ מְלֹכָא בְּפִנֵּי עַלְמָא אֱלָהּ חֲלוּי בְּפִסְחָא ח"כ כִּיּוֹן דְּבִזְכִּי"ז לֵיכָא פִּסְחָא כֻּלָּל וְלֹא חֲקֵנו חֲזִ"ל אֱלָהּ לִבְכִּיָּא ב' תַּבְשִׁילִין לִזְכֵּר שֶׁל פִּסְחָא וְחִגִּיגָא אֲזַל לֹא חֲקֵנו לֵאכּוֹל כִּזְיָא בְּשָׂר זָכֵר לַפֶּסַח ח"כ אִם יִתְקֵנו לֵאכּוֹל מִרּוֹר זָכֵר לְזִמְנָא בְּכִזְיָא וְלֹא פִסְחָא יְכִי' יֵלֵיכָא בְּאַרְעָא וּבִיּוֹרָא בְּשָׂמִי שְׂמִיָּא פִּיקֵר כַּמְלֹכָא שְׂכּוּחַ אֲכִילַת פִּסְחָא לֹא חֲקֵנו חֲכָמִים זָכֵר לֵאכִילָתוֹ וּמִרּוֹר שְׂכּוּחַ עֹפֵל לַפֶּסַח וְחֲלוּיָא בְּאַכִילַת פִּסְחָא אֲפִילוֹ בְּזִמְנָא בְּכִזְיָא חֲקֵנו לֵאכּוֹל כִּזְיָא מִמֶּנּוּ אֲפִילוֹ בִּזְכִּי"ז וְלֻכְן ס"ל לְכַרְחָ"שׁ ז"ל דְּמַפִּיקֵר דִּינָא לֹא חֲקֵנו חֲזִ"ל כֻּלָּל בְּמִרּוֹר נָמִי לֵאכּוֹל כִּזְיָא וְלֹא כִי' לַחֲקֵן מִרּוֹר לִזְכֵּר כְּמוֹ בְּפִסְחָא שֶׁלֹּא חֲקֵנו זָכֵר לֵאכִילָתוֹ בְּשָׂר אֱלָהּ דְּמִ"מ כִּיּוֹן דְּמִרּוֹר אֲפִשֵּׁר לַעֲשׂוֹת לוֹ זָכֵר יוֹתֵר מִפִּסְחָא מִשּׁוּם דְּלִיכָא לְמִיחָשׁ מִשּׁוּם מַקְדִּישׁ קֳדָשִׁים בְּחוּץ לֶכֶן חֲקֵנו עֲכִיפֵי לְבָרֵךְ עַל אֲכִילַת מִרּוֹר מִשּׁוּם זָכֵר לְזִמְנָא בְּכִזְיָא מִ"מ לֹא רָוֹ לַחֲקֵן כִּזְיָא מִטַּעַם דִּלָּא כִי' אֱלָהּ עֹפֵל לַפֶּסַח וְכִנְיָל כֵּן כִי' לְפַעֲנִיד לְפָרֵשׁ לְפִי בְּכִזְיָא כַּשֶּׁאֲגִ"א דְּבִזְכִּי בְּרַח"שׁ.

שימת הראשונים והרא"ש בכללם דמדוד בעי כזית

אמנם צעלס הכנה בשאג"ח לולי דמסתפינה לפענ"ך.
נראה לומר כוונת אחרת בדברי הרא"ש ומחלוקת
גדייק עוד דברי דברי הרא"ש נאמרו אבא ברייתא חניא
אכלן דמאי יאל אכלן בלא מתכוין יאל אכלן לחלחין יאל
ובכח פשוט דמכ שאמרו יאל כיינו שיאל ידי מלוח מרור
וא"כ בדבר הפלא ופלא על רבינו הרא"ש כיון שכתב
כתב לכני חרי אופני בחדדי וכתב דיאל ידי חוצה אכילת
מרור וא"כ איך מלא לפרש דכאי ובלבד שלא ישכח בין
אכילת שהוא חנאי אבא דאכלן לחלחין יאל ידי מלוחו
שכח משום ברכה דאי משום ברכה לא שייך לומר יאל

כדי א"ע מלפניו וא"ל אין מלפניו ומ"ש ככל דקחני
בין אכילה לחצות ולא כלל אכילה עצמה לאכילה פרס
ומ"ש ביו"כ כלל גם האכילה בחוץ זמן אכילה פרס
וחילוק בין מלוח לאיסור ע"ש ועיין שו"ח מו"ל מא"ש סי'
ט"ז מה שכתב מזה, ולפ"ז י"ל דכר"ש ס"ל דלמלוח
ה' יולא בכל אופן אם ה' אוכל בכדי אכילה פרס
אמנם מלך הכרע דמנכר על אכילה מרור בעי כזית
בכ"א"ע עם האכילה גופא.

מכא הברכה הוברר דשיעוריה דמרור בכזית

שנית נלפענ"ד לפי סגנון ה"ל דכר"ש נמי מודק
דמרור בכזית חלף דה"ל קש"ל ליה לכר"ש למכ
חקנו חז"ל מרור בכזית ומכ ע"ש יש בזה כיון דזמן
כזית מרור לא ה' חלף ע"ל לפסח וכו' כמרור חלוי בו
וכיון דלא חקנו חובב לזכר לפסח כ"ש למרור וכו' ושי'
ה"ל. ולזה ה' כר"ש דאכ"ל כחקנו חינו מעט פסח
ומעיקר עממא לא ה' לריך כזית לפי הסברה אמנם
כיון שחקנו חז"ל לברך על אכילה מרור ממילא מעט זה
בעי כזית וא"כ אדרבא סברה כר"ש כהי משום דמנכר
על אכילה מרור לריך שיאכל כזית כלומר מכ"ע ידעין
דבעי למרור כזית וכיון שידעין דבעי כזית יכ"ל מאיזה
ע"ש שיכ"ל חל מ"מ ראינו דבעי כזית וממילא בכורך
נמי דינא כהי, ובזה מיושבה נמי קושיא כשג"א דלמכ
חקנו לשון אכילה וא"ל אומר להיפוך כיון שחקנו על
אכילה ידעין דשיעורו בכזית וממילא אכלה לחלחין ילא
ובלדד שיאכלם בכ"א"ע ודו"ק.

שם בגמ' יוחר מכדי אכילה פרס, עיין רא"ש כאן
ובשג"א סי' ק' מה שמכח על כר"ש ועיין
טור סי' קפ"ו ובס' מאמר מרדכי א"ח סי' קפ"כ ועיין
יראים מלוח ק"ע ובה' בארכי.

בפסח יש להחמיר אפי' לדעה יחידא

שם בגמ' ש"מ מדרב הונא, ל"ע מה שאמר ליה דחייש
אפילו נימא דיש חוששין מ"מ כלכך כר"ב
הונא נגד רב יוחנן, ואולי מכאן ראי' למ"ש באר"י
הקדוש וכו' בש"ע כגרש"ז בחלק החשו' סי' ו' דפסח
יש להחמיר כל בחומרות אפילו לא כוזה לכלכך וכו' וזה
גם בא"ח סי' תנ"כ ועיין פמ"ג שם ועיין בגדכ של פסח
מגיד משנה דף ע"ז וז"ש ש"מ ליה דחייש דאל"כ לא היכ
אוכל ועיין לקמן דף קע"ו רב אחא בריה דרבא ואזיל
בשיעור אביו וכו'.

קודם בנך המקדש יבאו משה ואהרן

בתוס' ד"ה אחד, בא"ד וכשיצנח משכ ואחרן יכא
עמנו, משמע דס"ל להחוס' דא"ח לביכמ"ק

שיצנח קודם שיצא משכ ואחרן וחתיית המחיס, ועיין
כעין זה סוכה מכרע יצנח המקדש ע"י הכז"כ
ובש"מ"ע כי צאש בלחש וצאש אחת עחיד לבנוח, וזה
דלא ככירושלמי בביאח כחוי"ע צמס' מעשר שני, ועיין
רמב"ם ע"י מכל' מלכים ודו"ק.

דף קפ"ז ע"א

בדף דמצוות אין מבטלות זו את זו ובק' גהש"ס

ואפי' למ"ד מלוח אין מצטלות זו את זו, עיין חוס'
צחיס ע"ח ע"א ד"כ חלף צסופו דכעס דלחי
חוזק כמרירות דמרור ומצטל ע"ס כמלכ חלף חור'
חינו מצטל ומשמע דבלאו כהי חינו מצטל ועיין גכ"ס
שליין לחוס' פסחים כאן ד"כ חלף וכו' דלחי מלכ
דרשוח ומצטל למרור ומשמע דאפילו מלכ ומלכ דליכא
מרירות, וכנהי בלע"ק. וכנהי דכנהי צירושלמי חלכ
פ"א מקשכ הא ר' יוחנן בעלמו כורך מלכ ומרור ומשני
כאן בזמן המקדש וכו' ואפי' חומר כאן וכאן בזמן
המקדש שני דברים רבין על א' ומצטלין אחו וכו'
מצוחר דס"ל לכירושלמי דמלוח מצטלין זה את זה בעי
חרי וחד לצטל כמו באיסורין מצטלין זה את זה כן מלוח
מצטלות זו את זו וכתבו בנכוח יפכ עינים על כ"ס
דגם ש"ס בצלי ס"ל כירושלמי ולכאורכ מדברי החוס'
לא משמע כהי, שכרי כתבו דחוזק כמרירות מצטל ע"ס
כמלכ ומשמע אפילו ליכא רוב מרור.

מרירותיה דמרור מבטלת המצוה

ואשר נראה ד"ל דס"ל להחוס' נמי כירושלמי דבעינן
לביטול חד בחד וחי לאו כהי ליכא ביטול חלף
אפ"כ ס"ל להחוס' דמרור שא"ל דאגב מרירותיה
מצטל ע"ס כמלכ אפילו בפחות ובעינן שכתבו באחרונים
(עיין נחלח שצ"כ ובאכ"ע ועוד) לענין חורפי' דיין שרף
שמרירותיה משוי' ליה לשיעור. כה"ל מרירותיה דמרור
שמצטל ליה לע"ס מלכ נמלח דחסר ליה ע"ס מלכ ואף
דקיי"ל בלע מלכ ילא בלע מרור לא ילא ולא בעי ע"ס
מלכ כלל א"כ מאי איכפת לן שצטל ליה לע"ס מלכ מ"מ
היכא דאכל דרך אכילתו ולע"ס ונחערב ע"ס מר גרע
מצטל מלכ דחסר לא ע"ס ע"ס מלכ חלף על"ס ע"ס
מלכ לא נפגם ולא נחצטל חלף כאן ע"ס היפך מע"ס
מלכ וכו"ל כמלכ מצטלח שליכא ע"ס מלכ כלל.

ונראה להוסיף דחוס' נמי מודי לכירושלמי שכרי
סיימו צסוף שם ועוד דחסר כשאוכל כזית מלכ
כהי מצטל ליה מרור ליכא ע"ס כזית מלכ חלף אם
אוכל כרוב שרי ע"כ. וכנהי דכוסיו ע"ס ע"ס זה שא"ס

לאחרת ביזוי מלכ כח דמיחזי כמאן דלא חזיבא ליכ
 כך מלכ ועבד מלכ אחריחא וע"כ לא שרי אלא
 לכדליק מנר לנר דחרוייכו חדא מלכ ניכח כלומר מלכ
 נר חנוכה ומין במינו אינו בטל, אבל שאר מלכות נראות
 כמבעלות זו אחת זו ומסחייע כך סברא מדאמרינן בגמ'
 דבני מערבאי ועוד מן כדא דרב תחליפא שחיל לרב
 חסדא וכו' ע"ש. וכנכ נראה נמי דמפרש דכל שמשתמש
 ממלכ ז' למלכ אחרת נראה כביזוי מלכ ומבעלת ז'
 אחת זו וכח כעין שכתבתי מכריעצ"א ז"ל ויפס כוון,
 ועיין מהר"ם חלואכ כאן ובחי' רבינו דוד.

והראיה לן רבינו כרמזין דבר חדש דכל שחא מנר
 חנוכה לנר חנוכה מקרי חדא מלכ דחרוייכו
 מלכות נר חנוכה ניכח אבל שאר מלכות נראות כמבעלות
 זו אחת זו אלא דקלף יש לדייק אי גם נר של מכדרין מותר
 לכדליק או רק נר חנוכה לחיוב ממש ולא נר מכדרין
 ועיין בש"ע שחילקו ומלשון רבינו כרמזין שכתב
 דחרוייכו חדא מלכ ניכח כלומר מלכות נר חנוכה משמע
 דכעיקר שחא ממלכות נר חנוכה אפילו מכדרין נמי
 וי"ל. ולשון מין במינו שכתב לאו דוקא דכרי פירש מלכ
 של מלכ במלכ של רשות נמי מבעלין אלא ככוונת מין
 במינו כלומר מין כמלכ וז"ש דחרוייכו חדא מלכ
 ניכח וזכ כנקרא מין במינו שחי כמלכות ורשות ומלכ
 לא כוכ מין במינו ודו"ק.

לקיים המצוה בעיני מציינות

וא יאמר לפמ"ש כבר בכמה מקומות דכא דקיי"ל ביעול
 ברוז לא שכתבאות שחאסור נחבעל ונחכפך לכיות
 כיחר גמור וסחאסור כאילו אינו בעולם שכרי אדרב
 חס חזר ונחרכב מכאסור אמרינן חוזר וניעור ואי נימא
 דנחבעל לגמרי ונחכפך לכיות כיחר כרי קיי"ל דאין
 שחיעב נעשית נכלב וכמחלוקת כראשונים ידוע בזה
 אלא דמ"מ אזלינן בחר רוב כלומר דכל שיש כאן רוב
 ממין אחד אז נקרא כמין על שם ברוז ואז ליכ שם
 כשני ולכן חס נחערב ברוז כיחר אזל לכ שם איסור
 וקיבל שם כיחר וכן לכיפך חס שוב נחערב איסור חזר
 וניעור כיון שכרוז עכשיו מאיסור נקרא על שם ברוז.
 ועיין רמ"א יו"ד סי' נ"ח אי אזלינן בחר שמא או בחר
 טעמא ולכאורכ חרוייכו אחת וכארכתי בזה במקום
 אחר. ולפ"ז נראה נמי דחפץ אחד אי"ל לו לכיות שני
 שמות ולכן מיד שקרא לו שם אחרוג ומקיים בו מלכ ז'
 אין לו שם אחר ואם קרא לו שם שני של מלכ שני מיד
 אזל ליכ שם כראשון, ואם יש בך מחרוייכו זכ כחא גדר
 של מלכות מבעלות זו אחת זו דלמלכות בעי כולב במלכות
 ולא משם, שנקרא כן ויש לכאריך בזה.

יאכל כרכב כגס שקלף טעם נחבעל מ"מ נשאר עוד טעם
 מלכ אלא שחא לריך שירגיש טעם מלכ בכזית ולכן חס
 יאכל כרכב עד שידע שאכל טעם מלכ כזית יאל וע"כ
 דחלוי ברבוי שחא נחבעל ברוז אז אינו יואל ולכן במרור
 שחא רק חד בחד מבעל אבל יואר שרי. ואולי יש לחלוא
 דבר זכ במחלוקת כרש"א ובר"ן לענין נעל"פ, עיין ר"ן
 ע"ז דף ס"ז ד"כ ודאמרינן שחא כגדיל איסור מדחו של
 כיחר עד שחא משבית יואר וכו' ע"ש. ועיין בכנסות ברוך
 טעם שכתב כעין זכ לענין חמץ שנחערב במלכ ונחבעל
 באופן שמוחר לאכלו ליל פסח מ"מ לא יאל ידי מלכ עד
 שיאכל כ"כ שידע בבירור שחי' שם כזית מן כמלכ שמורכ
 לליל פסח ודו"ק.

ולפ"ז במלכ של רשות שליין כגרע"א על כחוס' מיירי
 שיש שם שחי זחיס רשות ואחד של מלכ ונחבעל
 כשאר איסורים ורשות לגבי מלכ מבעל. ונראה מזה
 דדין ביעול במלכות כחא דדין ביעול איסורין וא"כ לא
 שייך אלא בשני מינים אבל בדבר אחד לא שייך לומר
 וכגון בכדלקת שמן שרפכ שמקיים מלכות נר חנוכה אין
 זכ גדר של מלכות מבעלות זו אחת זו אלא גדר של מלכות
 חבילות חבילות וכבן זכ.

בחדא מילתא אי אמרינן מצות מבפלות זו את זו

וראיתי לאחרונים ז"ל דס"ל דגם בחדא מילתא אמרינן
 מלכות מבעלות זו אחת זו וזכ דלא כירושלמי כנ"ל
 וז"ל דס"ל כמ"ש כריעצ"א סוכה כ"כ דכעוסק במלכ
 פעור מן כמלכ ואם כלך ומקיים מלכ אחרת אבד
 חרוייכו דמלכ ראשונה לא קיים שכרי כינחכ לקיים
 מלכ שני וכשניכ לא קיים שכרי פעור כי' ממנכ
 ולפ"ז י"ל דזכ כעפס דמלכות מבעלות זו אחת זו אי"כ מיד
 שרנכ לקיים מלכ אחת ואח"כ כיון לאחרת נמלא
 דבאותה רגע עזב מלכ כראשונה שעוסק בך וכלך
 לכיון לקיים מלכ שניכ וכשניכ כרי פעור עליכ נמלא
 דחרוייכו ל"ל וזכ מלכות מבעלות זו אחת זו ולית ליכ
 כלום.

בדברי הרמב"ן שבת אסור להשתמש לאורה

שוב כעיר לי בני כרכ"ג מוכ"ר עמרס שליט"א
 דברמזין שבת כ"א ע"א ד"כ ודאמרינן אסור
 לכשתמש לאורכ משמע כותי בס"ד, ועיינתי בדברי
 כרמזין וז"ל כל חשמישין משמע בין דמלכ כגון סעודת
 שבת בין דרשות שחא ענין קל ואינו נראה כנכנס וכו'
 וא"ת בסעודת שבת מאי ביזוי מלכ איכא וכא כחא
 מלכ ולאו מילתא כחא דכל שאדם משמש ממלכ ז'

דף קמ"ז ע"ב

אסורי אסחיק לדעתיה ונגע, עיין ר"ח כאן שפי' ונגע
במידי דמענק כלכך לריך נעילת ידים שניכ.

וכרמז"ס פ"ח כ"ו לא כתב ונגע רק אסורי אסחיק
משמע דכיסח כדעת בעלמו בלא נגיעה נמי לריך נעילת
שניכ ועיין ר"ן בסוגין ועיין חוס' כאן ד"כ אסורי
ודו"ק.

בדין האוכל חמץ פחות מכחצי שיעור והמסתעף בגדרי חצי שיעור וחצי לאיצטרופי באיסורי גברא והפצא ובח"ש
שלכד"א

חב"א גדול בתורכ בערני על דברת ככ"מ פ"ח מכל'
חומ"מ כ"ז דאף לר"י דחלי שיעור אסור מכ"ח
כיינו דוקא פחות מכחצי שכוה עכ"פ דרך אכילתו אכל
במשכו בעלמא שכוה שלא כד"א מותר מכ"ח ולכן לריך
כרמז"ס טעם בחמץ משום שנאמר לא יאכל ע"כ. ודברי
ככ"מ לריך צירור דלשון ככ"מ כך, קשק לי למכ לי קרא
בחמץ בפסח הא בכל איסורין שבתורכ קי"ל ח"ש
אמכ"ח ועוד קשק דאי מקרא איפכא כו"ל למילף מיניכ
דלא יאכל שיעור אכילת משמע ולי"ע ועל מ"ש ובאכול
פחות מכחצי במזיד וכו' קשיא לי למכ ליכ פחות מכחצי
דכא לאוכל כ"ש קיימין, ונ"ל שלפי שבראש כבצא כתב
כאכול כ"ש אסור מכ"ח ומשמע דאפילו אכילת כ"ש
מעט מן כמעט שאין צו הנאכ כלל, אחא ככא
לאשמעינן דנכי דאיסורא איכא אכל מכת מרדות ליכא
עד שיכא ראו ליכנות ממנו גרונו קלת דכיינו דבר
כראוי לכקרא פחות מכחצי אף קשק דמכ גבול יש בין
זכ לזכ עכ"ל ככ"מ. ותמכ שככ"מ כתב בפירוש דנכי
דאיסורא איכא וכיינו איסור דאורייתא איכא דכא קאי
על מכ שכתב כרמז"ס כאכול מן כחמץ בפסח כל שכוה
כרי זכ אסור מכ"ח (ואפילו על מעט מן כמעט) ורק
מכת מרדות ליכא עד שיכא דבר כראוי ליכנות ממנו
דכיינו דבר כראוי לכקרא פחות מכחצי עכ"ל.

דכל איסורי תורכ חוץ מחמץ כאכול מעט מן כמעט
אין צו איסור תורכ מש"כ לריך קרא דבחמץ אסור
מכ"ח כאכול מעט מן כמעט וזכ לי"ע מלשון כרמז"ס
גופיכ דפי"ד מכל' מאכלות אסורות שכתב בכ"ב ואסור
מכ"ח לאכול כל שכוה מדבר באסור וכנכ כחם מיירי
בשאר איסורים ואפ"כ כתב דאסור מכ"ח לאכול כ"ש
ולאו דוקא חמץ בפסח ח"כ כדרכ קושיא לדוכתא.
וגדולכ מזו כי"ל לכקשות שכרי שם כתב כרמז"ס
לכדיא וז"ל כל איסורי מאכלות וכו' ושיעור זכ עם כל
כשיעורין כלכך למשכ מסיני וכו' כרי שכלל כל
איסורין בשיעור זכ ולא חלק בין אסכ"נ לשאר איסורין
וח"כ לכאורכ משמע דלא ככרמ"ך ודלא כככ"מ גם
ממכ שסיים ואם אכל כל שכוה פחות מכשיעור מכין
אותו מכת מרדות משמע לכאורכ דאכ"ש נמי מכין אותו
וזכ נמי סותר לפי' ככ"מ שפי' בדברי כרמז"ס דאכל
שכוה אינו לוקב.

חן אחת דיש לדחוק דכוננכ ואם אכל כל שכוה פחות
מכשיעור דלשון פחות מכשיעור מיותר וסגי באלמו
ואם אכל כל שכוה מכין אותו אלא דכתב פחות
מכשיעור לומר דאפילו אכל יותר מחלי שיעור עד כל
שכוה פחות מכשיעור נמי אינו לוקב מכת מרדות
וכיינו כל שכוה למעלכ מחלי שיעור אלא שחסר אפילו
כל שכוה כרי זכ פטור וברצותא דאף שאכל ממכ עד
כדי שיעור שלם ולא נשאר רק כל שכוה אפ"כ אינו
לוקב מדאורייתא אלא מכת מרדות אכל למעכ מחלי
שיעור אכל שכוה פטור דליכא כאן הנאכ כלל ולא גרע
מאכול איסור שלא כדרך הנחתו שפטור אפילו אשיעור
שלם וכ"ש אפחות מכשיעור ופחות מחלי שיעור ואינו רק
כל שכוה שאינו נכנכ כלל ויש לדחוק דכחם אינו חזי
לאיצטרופי דכל שלא כדרך הנחתם לא חזי לאיצטרופי
לדרך אכילתן אכל כל שכוה כדרך אכילתן חזי
לאיצטרופי לשיעור שלם ולי"ע.

וחשבתי לו דיפכ בעיר ואחת כדבר וגם אני כתבתי
דבחמץ בפסח אסור מכ"ח בכל שכוה ולכן
לריך כרמז"ס קרא מיוחד לא יאכל חמץ לאכול כל שכוה
מן כחמץ בפסח דאסור אפילו בכל שכוה מן כחורכ
אלא דס"ל לככ"מ דזכ דוקא בחמץ בפסח משום דאיכא
קרא מיוחד ומינכ דכלל כחורכ כולכ אינו אסור בכל
שכוה מכ"ח אלא עכ"פ שיכא כדדי הנחתו כלומר
הנחת גרונו עכ"פ ובכל שכוה מעט מן כמעט ליכא
הנחת גרון כלל ולכן בכל כחורכ כולכ כל שכוה מעט
מותר מכ"ח.

חצי שיעור דיכא דליכא להשלים אי אסור מזה"ת

אם לוקח על אכילת כ"ש איסור אליבא דהרמב"ם

ובדרך פשטות י"ל לפ"מ שכתבו בגרע"א וכוונ"י ועוד
אחרונים דאף דקיי"ל ח"ש אסור מכ"ח ומיכו
דוקא כיכא דאיכא להשלים אכל אם אוכל ח"ש שאין

לאחר זמן כשיכ כחכס ידו בשנית להעיר על דברינו
במ"ש ולכן לריך כרמז"ס טעם בחמץ משום
שנאמר לא יאכל משמע דזכ דבר פשוט דשיעור כרמז"ס

עוד לכשלים לשיעור שלם וכגון איסור חמץ בשעב
אחרונה שאחריו כבר חול וכן חדש קודם עמוד השחר
בחול וכיוצא בו שאיסור חלף וכלך וליכא עוד לזרף
ככ"ג ח"ש מותר לכתחילה ולפ"ז י"ל דלכוליה מזה
קמ"ל דאפילו בככ"ג נמי ח"ש אסור מכ"ה אלא דיש לזה
לימוד אחר דלא יאכל וכיון דמרצב בחמץ כ"ה בכל
שאר איסורים כיוצא בזה וזה דלא כמג"ה סי' תפ"ה
כנ"ל וק"ל.

א' בב"א איסורין שבתורה כ"ל שהוא מותר

גם בזה דבריו נכונים וגם אני לא כתבתי רק לשיעור
ככ"מ שכתב דרמב"ם כן ולפ"ז כתבתי לדייק לשאר
איסורים אבל ודאי שיש בזה מחלוקת בשיעור דרמב"ם
ועיין בהגהות הרמ"ך שם וז"ל האוכל בחמץ כו' בהכ"ה
ל"ע דברי קיי"ל אין אכילה פחות מכזית וח"ש דאסור
מכ"ה נפקא לן במס' יומא (פ"ד) ממקום אחר ושמה
י"ל כי כך ביחוד דעתו דכל דבר שאסור בהנאה חלי
שיעור אסור איסור לאו, דמ"מ הא מחבני ובהנאה לא
כוזכר כזית ולא נכיר כ"כ וכו' הכי דרבינו משה כהן
נמי פ' דדברי דרמב"ם כיון דכח מדין בהנאה ח"ש
אסור בפחות מכזית ומיכו כח דמ"מ הא מחבני וכיון
דדייק דמחבני ע"כ לריך לכול כשיעור הנאה דפרורין
ממש אין בהם הנאה וכמ"ש בכ"מ ובמליאות לא פליגי
אי פרורי כ"ש יש בהם הנאה או לא.

ועיין רא"ש פ"ז דף ס"ו ע"ה י"ה דכל איסורין שכן
במשכו לא אחר בזה דנותן טעם לפגם מותר דאם
אין לך ביעול טעם יותר ממשכו בחלף אפי"ה אסור
רחמנא וכו"ה נמי נעלפ"ג, ומציאים סעד לדבריהם וכו'
ולא נכירא דנכי דהחמיר בזה חורב לאוסרים במשכו
מ"מ יש שם איסור עליהם אבל כשכח פגום פקע
איסורו כדילפינן מנבילה (לקמן ס"ז פ"ב) וכו' ע"ש.
ובגם שחלק על פלס כדון מ"מ לא פליג על המליאות
דמשכו ליכא טעם כלל כמ"ש דאין לך ביעול טעם יותר
ממשכו בחלף.

בהנאה אי בעי ליהנות מכזית

איברא דמדברי רבינו משה הכהן אלו שכתב ושמה י"ל
וכו' דמ"מ הא מחבני ובהנאה לא כוזכר כזית
וכו' נראה דכח ז"ל מפרש גם בחמץ בפסח מה שכתב
דרמב"ם כל שכוה אינו כל שכוה ממש אלא מה שכוה
מחבני וכיינו ח"ש ולשון כל שכוה אינו כל שכוה ממש
אלא שיעור בכדי ליכנות וס"ל דפחות מזה לא אכילה
כח כלל וכיון שכתחיל האוכל מן החמץ עלמו בפסח
כרי כתחיל בלשון אכילה ע"כ שמה שכתב כל שכוה לאו

ממש דכל שכוה מעט מן חמץ אין בו הנאה וכמ"ש
גם בכ"מ ועל המליאות ח"ה לכתובה אלא כיון שאינו
שיעור שלם קרי ליה כ"ש ומלינו כעין זה דכל שכוה לאו
דוקא בגמ' מנחות דפריך וכמה כל שכוה ועיין גם משנה
כלים פ"ט מ"ג ובגמ' שבת כל שכוה למאי חזי ועוד
מקומות דפריך וכמה כל שכוה.

הארכ' פחות מכשיעור משיעור שלם

וי"ש לדייק קצת בלשון רבינו כגדול דרמב"ם ז"ל
שכתחיל ברישא האוכל מן החמץ עלמו בפסח כל
שכוה כרי זה אסור מכ"ה וסיים בסיפא ובהנאה לאו
מכזית במזיד מכין אותו מכת מרדות ולכאורכ לאו
סיפא רישא דפחה בכ"ש וסיים בפחות מכזית וכל"ל
וכאורכ כל שכוה במזיד מכין אותו מכת מרדות או
כל"ל האוכל מן החמץ עלמו בפסח פחות מכזית ולסיים
פחות מכזית. וכילנפעני"ד דרמב"ם ז"ל מפרש לשון
האוכל מן החמץ עלמו כלומר שיש לפניו שיעור חמץ
כזית אלא שכוה אינו אוכל כולו אלא אוכל פחות
מכשיעור וכיון שכוה זה משיעור שלם ח"ה כח חמור
ואיסורו בכל שכוה אבל האוכל פחות מכזית חמץ ואינו
משיעור שלם אינו חייב רק על פחות מכזית אבל על כל
שכוה אינו חייב.

ועיין בשו"ת בית שער למרן כק"ז ח"ה סי' קל"ט
שדייק מחוס' יומא פ"ה ד"ה כל שכתב ל"ל קרא
לר"ע לרביעית דם כזה משני מחס שמעמא באוכל
ח"ל דעומאחו ושיעורו שוכ וחי' דמיירי ברביעית דם
כזה משני נפלים שאין בה' מהם רביעית מחחילא אבל
ביש רביעית בכ"ה לד"ה מלערפין. מבואר דוקא בהם
דאיכא קרא מלערף בליכא שיעור מחחילא אבל בעלמא
דוקא באיחא כשיעור אבל אם מחחילא אין כשיעור
אינו חל עליו שם איסור וכן מבואר ברש"י חולין ק"ה
בנאה מיורך גדול ע"ש. ועיין בהגהת הראב"ד פ"ה
מכמ"ה כ"ג ואין בעלמות וכגידין וכו' ע"ש ודו"ק.

איסורין פחות מכשיעור דם באיסור לאו

ומש"כ לעיל ושמה י"ל דרמב"ם ס"ל דבכל דבר
שאסור בהנאה ח"ש אסור באיסור לאו לפעני"ד
ל"ע דא"כ בסיפא שכתב ובהנאה לאו פחות מכזית
מכין אותו מכת מרדות, ולפ"ד הרמ"ך דח"ש אסור
לדרמב"ם באיסור לאו ח"ה ילקח מלקוח ארבעים כמו
על כל לאו, וי"ל קצת דכיון דייק באיסור לאו ול"ע.

וי"ש להוסיף בזה דחמץ בפסח כיון דאסור על כל בעולם
כולו ושל עכ"ס אחת רואה ולכן קודם פסח חייב

לבער לר"י בשרפס ולחכמים עכ"פ מפרר וזורכ לרוב
 ח"כ ליכא חיסור חמץ וגם אם נשאר מכ"ח חינו
 ברשותו וכמ"ש שני דברים חינו ברשותו של אדם ח"כ
 האוכל חמץ כ"ש חינו חסור מכ"ח דכ"ל ח"ש שאינו בא
 משיעור שלם ולכן כחצו כרמז"ס האוכל מן החמץ עלמו
 בפסח כל שכוה כלומר שיש כאן שיעור חמץ והכל ממנו
 כל שכוה כ"ל בכלל חייב אבל האוכל פחות מכזית חמץ
 חינו חייב על כל שכוה או שלכן לריק קרא מיוחד דלא
 יאכל לחייב על ח"ש שאינו בא משיעור שלם ודו"ק
 וי"ל.

ביאור דברי הרמב"ם פי"ד מהמ"א

ומה שקשה מלשון כרמז"ס פי"ד מהמ"א כ"ז שכחצו
 ואסור מכ"ח לאכול כל שכוה מדבר האסור אבל
 חינו לוקח חלה על כזית ואם אכל כל שכוה פחות
 מכשיעור מכין אותו מכת מרדות ומבואר דבכל איסורין
 נמי ס"ל לרמז"ס דאיסורו בכל שכוה ולאו דוקא בחמץ
 בפסח ולכן קשה גם חרצו בגדול האצ"ל ח"ח סי'
 שפ"ו שס"ל לדעת הרמז"ס חינו חייב חלה בחצי שיעור
 ממש ולא על כל שכוה. וי"ל בהקדס כשנדקדק בלשון
 כרמז"ס שם שכחצו ואם אכל כל שכוה פחות מכשיעור
 מכין אותו מכת מרדות ולכאורכ למכ כוסף על כל
 שכוה פחות מכשיעור דודאי כל שכוה הוא פחות
 מכשיעור היל"ל ואם אכל כל שכוה מכין אותו מכת
 מרדות חלה כרמז"ס לשיעור שכחצו שם ב"ג כזית
 שאמרנו חוץ משל צין השנייים וכו' אפילו אכל כחצי זית
 וקקילו וחזר ואכל אותו חלי זית חייב שאין בחיוב חל
 על הנחת בגרון כזית מדבר האסור ע"כ. ועיין רדב"ז
 שם כי פליגי צין החניכיים מר סדר הרי נכנס גרונו
 ומ"ס אכילת צני מעים צעין וכלכחא כר"י משה"כ
 כחצו רצונו החניכיים ע"כ.

חילוק בין האוכל חצי זית לאוכל פירורין

והנה פשוט דאכל כחצי זית וקקילו וחזר ואכל כחצי זית
 וקקילו משמע דעכ"פ אכל חלי זית צבה אחת אבל
 אכל פירורין וקקילו בזכ אחר זכ וחזר ואכלן אפילו היו
 כולן ככדי אכילת פרס חינו לוקח דבגס דקיי"ל דהנחת
 גרון סגי ולא אכילת בני מעים מ"מ צעין הנחת בגרון
 לכל הפחות אבל בפירורין שאין כאן הנחת כלל לא
 מקרי אכילת כלל אפילו לענין חלי שיעור וכדעת
 מהרש"ל שבועות, וא"כ אפשר לישב דס"ל להכ"מ דמכ
 שכחצו כרמז"ס ואסור מכ"ח לאכול כל שכוה מדבר
 האסור וכו' ואם אכל כל שכוה פחות מכשיעור מכין
 אותו מכת מרדות ככוונה עכ"פ שיש בו כדי הנחת אבל
 פירורין בעלמא לא. או יאמר לאידך גיסא דמ"ש כ"ש

פחות מכשיעור כלומר שאכל כל כזית רק משכו פחות
 מכשיעור וכל שכוה קאי אפחות מכשיעור ולא שאכל רק
 כל שכוה וכצ"ל. ומיכו כאמור לא כחצו רק לפלפולא כי
 כחצו זכ לפי שיטת הכ"מ שם.

ביאור במל"מ ד"ה קרא דלא יאכל תיפוק ל"י דחזי לאיצטודשי

עוד לחלוק מילין לפמ"ש במל"מ ל"ל קרא דלא יאכל
 תיפוק ליכ משום דחזי לאיצטודשי עוד בקשו
 כאחרונים דבכ"ז שם כ' דחמץ בפסח אסבכ"י שנאמר
 ולא יאכל חמץ ח"כ חילעריק קרא לאיסכ"י ומנ"ל דח"ש
 בחמץ חסור מכ"ח כיון דקרא דלא יאכל חלי לאסכ"י
 וחי' מרן צב"ש יו"ד סי' קי"ח לפמ"ש בחוס' יו"כ יומא
 ע"ג ד"כ מודכ ר"ל דכיון דזין זכ דח"ש חסור היא בכל
 איסורין אחי' אשמעינן דין זכ עפי ציו"כ יוחר מבשאר
 איסורין וחי' דבשאר איסורים כגון חלב דהאכל עלמו
 הוא חסור לפיכך גם ח"ש חסור מכ"ח דכל חלק וחלק
 הוא חלק מן האיסור אבל ציו"כ דהאכל עלמו הוא
 מותר ובהיסור הוא על כגזר סד"ח דליכא איסור
 דאורייתא קמ"ל.

ובי"א דבריו מרן ז"ל דבכחיל וחז"ל יש בו צ'
 פירושים כראשון כחיל ואם כיכ מלערק עם
 עוד ח"ש כיכ עליו שם איסור כגון חלב ונבלה ח"כ ע"כ
 גם ח"ש הוא עליו שם נבלה וחלב ואסור דחל"כ ח"כ יבא
 עליו שם איסור כשכוה כשיעור שלם אם ח"ש חינו חסור
 חמס זכ שייך רק באיסור חפלא כיון דכזית כימנו הוא
 איסור חפלא ע"כ גם ח"ש ממנו באיסור קשור בו אבל
 באיסור גזר שחין שם איסור ולא שם איסור על כחפץ
 גם אם יש כשיעור שלם חלה באיסור על כגזר שחין
 לו לעשות כן ל"ש כ"ע דכזית חסור לו לגזר ולא חלי
 זית וסד"ח ח"ש מותר מכ"ח באיסור גזר וקמ"ל
 דאסור משום כפי' השני דחז"ל כח"פ וכיון דאם
 יאכל עוד ח"ש בכדי אכילת פרס יחייב ע"י אכילת
 ח"ש כראשון איסורא קאכיל בח"ש כראשון ג"כ ואין זכ
 משום שחין איסור קשור על כחפץ ואעפ"כ חסור מכ"ח.

שתי מיני צידוק, צידוק באיסור וצידוק בזמן

והדיוקא לנו שנחצה דיש לנו חרי מיני לירוק אחד לירוק
 איסור עם איסור ולזכ חין צו שיעור וגם לזכ
 חין צו שיעור ושניהם מלערפין לשיעור שלם וככ"ג
 מלינו נמי לענין לירוק לעומת דמלערק לעמא להקל
 שבהם עיין מס' כלים פכ"ז מ"ג בעושב שנים מן כגזר
 ואחד מן השק שלשכ מן השק ואחד מן בעור ד' מן
 בעור ואחד מן כמפץ טכור כ' מן כמפץ ואחד מן בעור

מ"ש זמנים אלו חמנס כיון דכאן אין האיסור חפלא
אלא בזמן וכיון דליכא עוד זמן לנרף שוב ח"ש מותר
מכ"ח דכח"ש כשכחא לפלמו אין צו שום איסור רק
מחמת שראוי להצטרף וכאן ליכא עוד חיוב על הגזרה
שילצטרף עוד ולא כן באיסור חלב או נבילת שאין נפ"מ
דברי חפלא היא עלם האיסור וכח"ש יש עליו איסור
כשכחא לפלמו. וקל"ע לדעת הריב"ש בחש' סי' ל"ח
דאיסור נבילת נמי כוי איסור גזרה דכתיב לא תאכלו
כל נבילת.

דאובל ח"ש שלא בדרך אכילתן באיסור זמן

ומעתה נחקור בח"ש על הגזרה האוכל שלא בדרך
אכילתן מכ כח כח וכח פשוט דכאובל נבילת או
שאר איסורין שחם איסור חפלא דוקא באוכל בדרך
אכילתן אבל אוכל שלא בדרך אכילתן פטור מקרא ועיין
פסחים כ"ד האוכל חלב חי ועיין מנחות ל"ט ע"ב
בבבליס כיו אובלין אוחו כשכחא חי ובחוס' שם שכיו
שונאים בבבליס שכיו רגילים לאכול בכל השנה. וברש"ש
שם שכחא שלא כד"א ועיין יו"ד סי' ק"ד ובחוס' שם
חילוק בין שלכד"א ובין נבילת שאינה ראויה לגר דלא
נקראת נבילת ועיין רא"ש פ"ז סי' ס"ו כנ"ל. ועיין
מ"ח מה שחמם על בגמ' מנחות כנ"ל ודבריו ל"ע וכבר
בארכתי בזה במקום אחר ועיין עוש"ע בבב' יו"ב
דכאובל ח"ש שלא כד"א פטור ומותר לדעת כמה
ראשונים ובארכתי גם בזה במקום אחר.

ומעתה יש לחקור באוכל ח"ש היתר בזמן האיסור
ובחוק כדי אכילת פרס אוכל עוד ח"ש אם צפי
לאכלו דוקא בדרך אכילתן או אפילו שלא בדרך אכילתן
ומקום הספק כיון דהאיסור על הגזרה ולא על מאכל
ח"כ לא איכפת לן על המאכל בין שכחא בדרך אכילת
או לא שכרי אין חפלא קובע רק בגזרה או דילמא
לאידך גיסא דבגס דהאיסור על הגזרה אבל מ"מ אין
מתחייב רק אם אכל בדרך אכילת אז עכ"פ אסור על
גזרה אבל אם לא אכל בדרך אכילת לא עדיף מח"ש
איסור ואדרבא ק"ו הוא ומכ דאפילו איסור גמור
אעפ"כ צפי דוקא דרך אכילת ושלא בדרך אכילת פטור
כ"ש המאכל היתר וליכא איסור רק על הגזרה ודאי
שלא כד"א פטור ולכאורכ כן נראה כלל השני לפטור
[ובאמת כי בשג"א ר"ב לחדש דציו"כ דלא כתיב אכילת
רק לא חפלא אפילו של כד"א חייב ולא כודו לו
באחרונים ז"ל]. ואי נימא דשלכד"א באיסור גזרה כ"ש
דפטור ח"כ האוכל משכחא כגון פירורין קטנים שאינו
נכנס כלל כו"ל שלא בדרך אכילתן ובנאחן דעכ"פ צפי
בנאחן גרין לכח"פ.

ד' מן בעור ואחד מן השק שלש מן השק ואחד מן
כנגד עמא זה ככלל כל שחבר לו מן החמור ממנו עמא
מן הקל ממנו עכור ע"כ וכתב הר"ש דדוקא בסדר הזה
מלטרפין דכיונו כנגד וכשק וכו' אבל כנגד ועור או כנגד
ומפץ או שק ומפץ אין מלטרפין דמתחברין בעלכ דפחו
אלל כל אדם ועיין רמב"ם פכ"ג מכל' כלים כ"ג השק
שיעורו ד"ע על ארבעה עפחים וכעור חמשה על חמשה
וכו' ע"ש. ובכ"ד שם במחבר שני עפחים וכו', ובכ"ח
מעליה שכחא מדרם וכו', ובמס' מעילת דף כ"ב חנן
כנגד וכשק השק וכעור בעור וכמפץ מלטרפין זה עס
זה אר"ש מה טעם מפני שכן ראוין ליעמא במושג ועיין
ר"ש פכ"ז כלים ובמל"מ פכ"ג כלים כ"ד באריכות
ועיין מס' שבת דף ע"ו בחוס' ד"כ כנגד.

יש צירוף בזמן ולא בחפץ

יש צירוף שני שכחא צירוף בזמן ולא בחפץ כלומר
שכחפץ כולו היתר אלא שחייב איסור על הגזרה שלא
לאכלו וכגון יו"ב דאכילתו אסור ולא המאכל וכעת אם
אוכל ציו"כ חייב כרת על אכילתו דכתיב כי כל הנפש
אשר לא תפונת ונכרתה אבל אינו עובר על איסור
עריפת שלא נאסרה המאכל ציו"כ וגזרה הוא דאסור
לאכלו ולכאורכ מאי חזי לאילטרופי שייך בזה דכל
חתיכה היתר הוא ואפשר דלא מתחייב רק באוכל שיעור
שלם בזה אחת אבל האוכל פחות מכשיעור ושזכ אוכל
פחות מכשיעור אפשר דלא ילצטרף ואל חממה שכרי
מלינו כן באוכל אבמכ"ח אינו מלצטרף וחלקו מבחון
לכ"ע פטור כדאמרין בחולין ק"ג ע"ב ועיין רמב"ם
פ"ב ממ"א כ"ד וא"כ נראה דבאמכ"ח חלי שיעור מותר
מכ"ח ובכ"ז נימא ציו"כ לא מיצטית כל חלי שיעור אלא
אפילו שיעור כולו ליכא איסור על חפלא אלא על
גזרה ולכן נימא דוקא כשאוכל שיעור שלם חייב ולא
על חלי שיעור אלא ל"ל דכאן בצירוף הוא בכדי אכילת
פרס דלא צפי לאכלת בזה אחת אלא כל שאכל כשיעור
כוחצת בכדי אכילת פרס מלצטרף המאכל הראשון שכחא
כחלי שיעור למאכל באחרון שעשאו כשיעור ונתחייב
עליו. ולירוף זה הוא צירוף היתר להיתר שכרי כל
המאכל היתר בין כחלי שיעור ובין כשיעור כולו.
ובצירוף שיכח שיעור להתחייב בגזרה ולירוף זה בזמן
עושב הוא בכדי אכילת פרס וכיון שאינו דומה
לאיסורין שבצירוף מפאת המאכל לריך לימוד אחר על
זה שח"ש אסור אפילו בככ"ג.

ובזה מובן מה שאמרנו באחרונים ז"ל דכאובל חלי זית
חמץ ברגע אחרונה של אחרון של פסח ושזכ אכל
אפילו בכדי אכילת פרס אינו מלצטרף וכן לענין מזיר
ביום שלשים או מוליו"כ ול"ב כיון דח"ש אסור מכ"ח

חמץ בפסחא אי הו"ל דשילימ

בענין דה"ל, ובדין אם יכול לקיים מצות מצה בחצי זית
ע"י שמקאיה וחוחר ובוילעיה

והנה ידוע שיעה כרמזים (פ"ח מכל' חו"מ ופט"ו
מכל' מ"ח כ"ט) דחמץ בפסח כו"ל דבר שיש לו
מחירין וכעסם דס"ל דחמץ כו"ל איסור גזרה ולא
איסור חפלא וכזמן עובר ומוחר ואף דשם זכ של חמץ
עליו כל כשנכ מ"מ שם זכ של חמץ אינו איסור כל כזמן
רק בפסח ועיין רמב"ן במלחמות (פסחים ל' ע"א ד"כ
ועוד אמר רבא וכו') אמר ככוח וכו' עוד אני אומר
דכיון דקיי"ל כל דבר שיל"מ אפי' בחלק לא בעיל אף
חמץ בפסח אינו בטל לעולם וכו' ודאי יש לו מחירין הוא
ע"ש מה שכתבתי, ועיין שו"ת רע"א החדשות (לייעמר
חש"ח) סי' י"ד דף ל"כ ד"כ ועוררני ב"ח כר"ג מו"כ
עקיבא נ"י. לא כן איסור חפלא אינו חלוי בזמן ועיין
צינ"כ באיסור מוקל"כ ואיסור עריפ"כ וכצנ.

ולפ"ז לכאורכ כיון דחמץ לא כוי רק איסור גזרה לא
דמי לשאר איסורי חמץ של ח"ש דבשלמא בשאר
איסורין באיסור קשור בחפלא א"כ כל משכו ומשכוא
נאסר וכאוכל אוכל איסור אפילו כל שכוה אלא
שכשחלל כשיעור כזית מלעפרים כל החלקים הקטנים
לכזית וחייב עליו שכרי האוכל אוכל איסור עכ"פ שכרי
כל חלק הוא איסור מכחפלא אפילו אינו נכנס כלל אבל
בחמץ כיון שכוה איסור גזרה ואין על כחפץ איסור כלל
א"כ מנ"ל דאיסור חמץ בפסח בחלי שיעור.

ישוב לדברי הכ"מ דב"י שדורא בחמץ מותר

ועל זכ כחז כרמזים דילפינן מלא יאכל וכיון דילפינן
מלא יאכל ע"כ צ"ע כנאח מאכל כיון דיליף מלא
יאכל לא איסור אלא אוכל חלי שיעור ממש וכדעת כצ"י
דל"ז עכ"פ חזי לאילטרופי בכדי אכילה פרס לאיסור דכל
איסור גזרה נריך לאכלו דרך אכילתן וליכנות ממנו
דל"כ ליכא איסור כלל כיון דליכא לא איסור חפלא ולא
כנאח שנכנס בגזרה וכמו שכתבתי גם כרמ"ך שם
וממילא אין כאן איסור ולפ"ז אחי שפיר כחילוק בין
כאוכל מאכלות אסורות שכתב כרמזים דאיסורו בכל
שכוה ממש דכחם כיון דמאכל איסור באיסור על כל
שכוה ואיסור לאכלו מכ"ח אבל באיסור גזרה כגם
דח"ש איסור מכ"ח מ"מ אינו איסור אלא כשיש כנאח
עכ"פ בחלי שיעור ופחות מחלי שיעור אין כאן כנאח
כלל ואחי שפיר חילוק ככ"מ שמחלק כאן דבעי ח"ש
ממש בין הא דכתב כרמזים בכל' מאכלות אסורות
דאיסור ככ"ש ומכ שכתב בכל' חמץ ומל"כ דשיעורו בח"ש
דוקא ולא פחות.

אמר רבא בלע מל"כ ילא בלע מרור לא ילא, ופרש"י בלע
מל"כ ולא לעסכ ילא. נסתפקתי ביש לו חלי זית
מל"כ אי יכול לקיים זכ מל"כ אכילה מל"כ כגון שבלע
וכקיאח וחזר ובלע, ולענין איסורים קיי"ל ח"ש איסור
מכ"ח ואעפ"כ כחז כרמזים באיסור חמץ לימוד בפני
עלמו.

ולעיל בבאחי מה שכתב כרמזים ז"ל בפ"ח מכל' חו"מ
כ"ז כאוכל מן החמץ עלמו בפסח כל שכוה כרי
זכ איסור מן הכורכ שנאמר לא יאכל ואעפ"כ אינו חייב
כרה או קרבן אלא על כשיעור שכוה כזית וכאוכל פחות
מכזית במזיד מכין אותו מכת מרדות ע"כ וכחז כ"כ פ'
יוכ"כ ביומא דף ע"ג ח"ש פלוגתא דר"י ור"ל וקיי"ל
כר"י וכוה כלל לכל מאכל איסור שכתב ע"כ ותמכו
נושאי כליו דא"כ למ"ל לכרמזים קרא דלא יאכל ועיין
כ"מ ומל"מ שם בשם כרל"ת, ורבינו משכ ככנ
(כרמ"ך ז"ל) כחז דאפשר דס"ל לרבינו דעל איסורי
כנאח יש בו לאו אפילו פחות מכשיעור וכאוכל פחות
מכשיעור מאסכ"ג עובר בלאו ובשאר איסורים אינו
אלא איסור מכ"ח וכניח בל"ע.

נפ"מ בין ח"ש דאסור"ה לשאר ח"ש דאיסור

ובדברי כרמ"ך כי אפשר לישב שיעורו ומקורו מן
כירושלמי שכתבו ז"ל מודכ ר"ל באסכ"ג דח"ש
איסור מכ"ח ולכאורכ מ"ש כחי ח"ש מכחי ח"ש ול"ל
כיון דאיסור כנאח א"כ כל כ"ש שאוכל הוא באיסור
וליכא זיכ עעם דחזי לאילטרופי אלא הוא איסור בפני
עלמו ולכן מודכ ר"ל דאיסור מכ"ח משא"כ בשאר
איסורים דאינס איסורים בפני עלמן בחלי שיעור אלא
בשיעור שלם וחלי שיעור שאסור הוא משום דחזי
לאילטרופי וכצנ. ולכאורכ מנ"ל לחלק ולכנ"ל אחי שפיר
דילפינן לכ מלא יאכל דחמץ כיון שכוה אסכ"ג ואיסור
בחלי שיעור ילפינן דח"ש איסור מכ"ח באסכ"ג.

ולפ"ז יש לן חילוק בח"ש באסכ"ג מסחם איסורים
שכוה איסור מכ"ח אבל ליכא לאו ואסכ"ג
שאסור ועובר בלאו משום דחזי לאילטרופי ואי אוכל
ח"ש שאינו חזי לאילטרופי מותר מכ"ח. ויש שכתבו דגם
בחמץ בפסח בשעכ האחרונם שאינו חזי לאילטרופי
מותר מכ"ח ועיין מג"א ח"ח סי' תפ"א סק"א ומי
שכתביל דאכילה חמץ אינו חלוי אלא ביום וכיון שכלך
ביום אינו איסור ע"ש. ולפ"מ שכתבתי לכאורכ בחמץ
ח"ש לעולם איסור כיון שכוה איסור כנאח בפני עלמו.

חמץ בפסח ה"ל דשיל"ם להרמב"ם

והנה דעת הרמב"ם דחמץ בפסח כו"ל דבר שיש לו מחירין שניתר לאחר הפסח ולפי"ז לכאורכ החמץ אין באיסור על החפץ שהוא דבר האסור אלא שבבעלים אסורים לאכלו בפסח וכבר נחלקו בזה האחרונים אי חמץ מקרי איסור חפלא ועיין רמב"ן במלחמות מה שבאריך אי חמץ מקרי דשיל"ם כיון שחלוי בזמן ואין כאן מקומו, מ"מ להרמב"ם כיון דחמץ מקרי דשיל"ם אי"כ מנ"ל דח"ש כב"ג נמי דינו כשאר איסורים שבחורכ שבאיסור על החפץ ולעולם ולכן כתב הרמב"ם האוכל מן החמץ עלמו בפסח כל שהוא כרי אסור מכ"ח שנאמר לא יאכל כלומר דבאמת מקרא דכל חלב לא משמע רק באיסורים מעלמן שם איסורי חפלא ולא איסורים בחלויים בזמן ולכן לא נחרב ח"ש בחמץ מכל חלב אלא יליף לה מקרא דלא יאכל ומכ מדויק בזה לשון האוכל מן החמץ עלמו בפסח ולשון עלמו ל"ע ובי"ל האוכל כל שהוא חמץ בפסח כרי זה אסור מכ"ח ולמכ דייק מן החמץ עלמו ולהכיל אחי שפיר דכגם שהוא אינו אסור אלא מכח הזמן קמ"ל ובזן. ולפי"ז נמלא דקרא דלא יאכל צא לשמיענו באיסורין בחלויים בזמן ולא בחפלא וכבר בארכתי בזה ודבר זה למדתי מכבר מתשובת רבינו כק"ז בבית שערס (יו"ד סי' קי"ח).

אבל חצי זית והקיא וחזר ואכלו אי מצטרף לכזית מצה

ועפ"י"ז עלב במחשבותי חקירכ נאכ לפ"מ שפסק רבינו הרמב"ם ז"ל כר"א יומא כנ"ל דבאכל חצי זית ובקיא וחזר ואכלו לוקב עליו מכ"ח, יש לחקור דבאחרונים ז"ל חקרו באוכל חצי שיעור במלכ אי יש בזה עכ"פ קלח מלכ מכ"ח כמו בח"ש איסור דקיי"ל דאסור מכ"ח וחל עליו איסור של שיעור שלם אלא שאינו חייב וככ"ג בחצי שיעור מלכ וכיוצא בזה אי נימא דקיים עכ"פ מלכ מכ"ח בגם שלא קיים כמ"ע כולכ ולפי"ד הרמב"ם כנ"ל יש לבוסף כיון דאוכל ובקיא וחזר ואכלו אמרינן כיון שנכנס בגרון לוקב כאילו אכל כזית שלם אי"כ למלכ נמי דקיי"ל בלע מלכ ילא ואם בלע חצי שיעור מלכ ובקיא וחזר ואכלו בכדי אכילת פרם נמלא שאכל כשיעור שלם שהוא כזית אי"כ אפשר שילא נמי ידי חובת המלכ שכרי סוף סוף נכנס מכשיעור וילא או דילמא לגבי איסור הוא דאמרינן ככי אכל לגבי קיום המלכ לא אמרינן דמלכרף ואפי"ל למ"ד דבמלכ לכ"ע צעינן הנאח מעיו אכתי יש לעיין שמה הנאח מעיו נמי איכא בחזר ובלעו דנאח הראשונכ וכשניכ מלכרפת גם לנאח מעיו.

איברא דככ"מ שם בעלכ דכא דיליף רבינו מקרא דלא יאכל הוא לשמיענו דבכל מקום ח"ש שאסור ביינו שפכ"פ איכא כאן ח"ש ובאוכלו נכנס מח"ש אכל בחמץ איסורו בכ"ש ואפילו פירורים שאינו נכנס כלל וז"ש האוכל מן החמץ עלמו בפסח כל שהוא כרי זה אסור מן החורכ שנאמר לא יאכל ולא כתב האוכל מן החמץ עלמו חצי שיעור אלא קמ"ל דכאן אפילו כ"ש אסור מכ"ח ואינו לוקב אלא על כזית ומכת מרדות אפחות מכזית ולא אכל שהוא דליכא כאן הנאח גרון כלל ע"ש. וחמכו על ככ"מ ז"ל ובאמת כי גם ככ"מ בעלמו כניח בל"ע דמכ גבול יש צין זה לזה ע"ש.

ועל"ה בדעתי לפמ"ש הרמב"ם שם בסמוך כ"ג וכוה גמ' ארוככ יומא כנ"ל אפילו אכל כחצי זית ובקיא וחזר ואכל אותו חצי זית עלמו שבקיא חייב שאין בחיוב אלא על הנאח גרון בכזית מדבר האסור ע"כ. וכנס כבר בציא המל"מ בכו"מ סק"ז שם מחלוקת הרא"ם בחוספותיו על כסמ"ג ובמל"מ אי אכילכ מכ"ח בכ"ש ורק בעונש בכזית או אכילכ דכתיב בחורכ הוא בכזית ע"ש ובאמנם לכאורכ כל זה באוכל דבר האסור בעלמו אכל האוכל דבר שאינו אסור בעלמו אלא מחמת זמן מנ"ל דאסור בח"ש דבשלמא חצי שיעור איסור י"ל דבאיסור הוא על כל חלק וחלק ואפילו פירורין אסורין כן אלא שאינו נכנס אכל מ"מ אסור הוא וכמו האוכל מאכל שלא כדרך אכילתן ושלא כדרך הנאחן שאינו לוקב, במאכל הוא אסור לעלמו ואין כפעור לפי שאין כאן איסור אלא שאינו לוקב לפי שלא אכלו כדרך אכילכ ולאו אכילכ הוא ולא שבמאכל כותר ועיין חו"ד יו"ד סי' ק"ג באריכות מכ צין נכילכ שאינכ ראויכ לגר דכיתר הוא ובין האוכל איסור שלא כדרך אכילתן שבמאכל איסור.

ולפי"ז ככ"ג לכאורכ יש לחלק צין מאכל ביתר ואוכלו בזמן איסור ובין מאכל איסור לענין ח"ש דמאכל איסור אסור כל חלק וחלק ולכן שפיר אסור מכ"ח לאכלו אכל מאכל ביתר שאינו אסור בעלם אלא בזמן גרם נמלא דכחצי שיעור הוא בזמן ולא במאכל כגון דאכלו בכדי אכילת פרם ובזמן של אכילת פרם הוא דמלרפו ולא באיסור אי"כ מנ"ל דח"ש אסור וא"כ כי אפשר לומר דכא בלכחא שאמרו אכל כחצי זית ובקיא וחזר ואכל אותו חצי זית עלמו שבקיא חייב שאין בחיוב אלא הנאח בגרון בכזית מדבר האסור מיירי וכיון דכאן ליכא דבר האסור שכרי במאכל הוא ביתר בעלם אלא שבזמן גרם אי"כ ככ"ג האוכל חצי זית מנ"ל שהוא אסור מכ"ח ולוקב עליו שכרי בגם שנכנס בגרון מ"מ לא נכנס אלא מדבר ביתר.

שוב כראש לי אחד מגדולי רבני כולל דישיבתנו דכבר קדמנו בזכ שני מאורות בעולם כמנ"ח מלכ ו' דפשיטא ליה דכמו לגבי אכילת איסור אס הכל חלי זית וקליאו וחזר ואכלו חייב ככ"ג לענין קיום מלכ כרי זכ בכלל אכילת אס אכל דרכים כ"ג וילא ידי מלכו וכ"כ נמי בכת"ס א"ח סי' ל"ו ומפלפל נמי בענין כנחת גרון וכנחת מפיו ע"ש. וכשאני לעלמי לא אוכל להחליט שכן מקיים כמלכ בחופן זכ.

ולכן מי שאין לו אלא חלי זית מלכ וכו' במקום שא"א

לכשיג כזית מלכ אס עשכ כן אפשר דילא וזפרט לפ"מ דקיי"ל בלע מלכ בלי לעיסכ ילא בלע מרור לא ילא וא"כ בחלי זית מלכ שבלע בלי לעיסכ כמלכ לא נמאסת ולא נחצטלכ מחורת מאכל עיין ש"מ כתובות דף ל' שהקשכ בשם כרא"ש בלעם כזית חרומכ ובלעכ אמאי חייב כיון דכשלעסכ נחללכ כמו שמן שסכו צו אה כקטן וכשכוא בולע אמאי חייב ע"ש מכ שחי' ומיכו דידן אפשר כשבלע בלי לעיסכ כלל וידי מלכ ילא ושוב חזר וקליא וחזר ובלעכ שנית ויש לו כזית ול"ע.

בדין בלע מצה בלא כוונה אי יצא ובדין תקיעת שופר אם צריך כוונה התוקע והשומע וביאור שיטות הראשונים בזה, וישוב לסתירות הרמב"ם והמור

הרמב"ם בפ"ו מהכח"מ כ"ג כתב אכל מלכ בלא כוונה כגון שאנסוכו עכ"ס או לסעין לאכול ילא ידי חובתו ובפ"ב מכל' שופר כ"ד כתב כמחצסק בתקיעת שופר להחלמד לא ילא חובתו וכן בשומע מן המחצסק לא ילא נחכוון שומע ללא ידי חובתו ולא נחכוון כחוקע להוליא או שנתכוון כחוקע להוליא ולא נחכוון בשומע ללא ידי חובתו עד שיחכוון שומע ומשמיע נראה דפסק כר"ז דאמר אכין וחקע לו וחמכ עליו כ"כ בכל' שופר דדבריו סותרים שכוא פוסק בפ"ו מהכח"מ שאס אכל מלכ בלא כוונה כגון שאנסוכו עכ"ס שילא ידי חובתו ובגמ' נראה שזכו כדעת מי שאומר מלכ אל"כ וא"כ איך פסק כאן (בכל' שופר) שמלכ לריכות כוונה וכלריך כוונה בשומע ללא ידי חובתו כמשמיע להוליא וכתב ולא מלאחי בזכ חירון נאות לדעתו אס נוסח ספריו אמת רק שנאמר שרבינו סובר דכא דכפאוכו ואכל מלכ אינכ חלויכ דין כשופר ואולי שכוא סובר שכיון שאין אדם עושכ מעשכ בתק"ש אלא כשמיעכ ואפילו כחוקע עיקרו כשמיעכ לפיכך לריך כוונה משא"כ באכילת מלכ ורצכ כוא שכשוכ דינן ולפיכך דקדקו ואמרו אלמא קסבר רצכ וכו' ולא דקדקו כן מככוא דכפאוכו ואכל מלכ ואס כל זכ מסחפק שכי' בנוסחת הרמב"ם גבי מלכ לא ילא ע"ש ועיין כ"מ ובלח"מ שס כהריך לבאר דברי כ"כ.

דמסקנא דשוין כס וזכ דלא ככ"כ לכאורכ ועיין לח"מ מכ שדחק בזכ דאפשר לא גרם פשיטא ע"ש ומיכו מ"מ אליבא דאמת אמאי לא אמרו ליה דשאני מלכ ועיין לימודי כ' לימוד ק"ח מכ שכאריך ובכפות חמרים דף מ"ב ע"א.

לרבינו יונה מצות אצ"כ דוקא בדבר התלוי במעשה

והנה בפנ"י דר"כ מיכו אכתי כציא שיעת רבי יונכ סוף פ"ק דברכות גבי כאי מאן דפחא בשיכרא שכח שס דאפילו למ"ד מלא"כ כיינו דוקא בדבר כחלוי כמעשכ משא"כ בדבר כחלוי באמירכ וכאריך שס דר"ז ורצא לא פליגי דרצא שפיר קאמר דחוקע לשיר ילא דשפיר קעביד מעשכ וכאי דקאמר ר"ז לשמיעכ אכיוון וחקע לו דאי לא מכיוון כחוקע להוליא בשומע וא"כ ליכא כאן לא מעשכ ולא מחשככ להוליא בשומע ע"ש ולפענ"ד אכתי קשכ לפ"ז דא"כ אס כחוקע מכיוון בעלמו ללא עכ"פ ככ"ג ילא בשומע דכחוקע שכוא כמשמיע עשכ מעשכ לעלמו וא"כ שפיר כו"ל מלכ ע"י מעשכ אלא ש"ל דעכ"פ לעלמו נמי אפשר בלי מעשכ וכמ"ש כ"כ אדברי הרמב"ם וא"כ כל שלא איכוון לא ילא ול"ע.

שיטת הראב"ד דמצוות אצ"כ בשנהגה בזמן

הראב"ד לי כ' עיני ומלאחי לרבינו כגדול כראב"ד ז"ל ככשגות על כעכ"מ פסחים קי"ד שכחכ אכעכ"מ וז"ל ככר כחצתי כסי' כ"כ דר"ז אדרצכ כוא דפליג דאמר כחוקע לשיר ילא אכל אדאכוכ דשמואל לא פליג וכיכא דכפאוכו ואכל מלכ ילא דשניא אכילכ משאר מלכ כואיל ונכוכ שכן מלינו מחצסק בשכח פטור אכל מחצסק בחלצים ועריות חייב שכבר נכוכ ורצכ כוא דיליף לשאר מלכ מאכילת מלכ ולא קיי"ל

אי שנה דין מצה לדין שופר

איברא דדברי כ"כ ל"ע כמכ שכחכ דרצכ כוא שכשוכ דין מלכ לדין שופר אכל אליבא דאמת אין דינן שוכ א"כ מעיקרא מאי קס"ד דמקשכ דפריך ליה פשיטא כיינו כך וכא מרחק רב צינייכו ואפילו אליבא דאמת קיי"ל דחרי מיני וחרי דיני נינכו וגם כשמשי ליה מכו דחמא כחכ אכיל מלכ אחר רחמנא וכא אכל אכל ככא זכרון חרופכ כחיכ קמ"ל וא"כ מסיק אליבא

חידושי

פסחים קמ"ז ע"ב

משנה

שעו

נכנס וכס"ג לא צעי כוונת כיכא דנכנס דכנסתא כוא
במקום ככוונת או יאמר לפמ"ש כרמז"ס צב"ל גירושין
דכופין אחוה עד שיאמר רולכ אני וא"כ כל שאנסוכו
ויודע שיש כאן מלכ וכגון כפאוכו פרסיים וכוא יודע
שכיום פסח ככ"ג אף שאכל בלא כוונת מ"מ כיון
שאנסוכו ואכל ילא דכ"ל לרלונו וכ"ל גם כעין כוונת
אכל כי נכפס ואכל מלכ בשעת חוליו שאינו יולא אינו
ראי' מכ ס"ל ומדויק בלשון כרמז"ס שכחז אכל כזית
מלכ וכוא נכפס וכו' חייב לאכול אחר שנתרפא לפי
שאחזכ אכילת כיחכ בשעכ שכי' פטור מכל כמלכות
וכנס מדנתן כרמז"ס טעם לפי שכי' פטור מכל כמלכות
משמע דאלו כי' חייב כמלכות ילא אפילו כי' נכפס וכו'
לא כיוון וע"כ דא"כ, וכו' דכפ"צ דשופר כחז כרמז"ס
דל"כ מספקא ליכ לכעור דשמא שאני מלכ שכן נכנס
ואחי שפיר חקירה כעור שז ראייתו כבכוכה מכרל"ח
על כעור שפי' כעין זכ ע"ש ועיין כ"כ וראייתו מי
שכחז וכו' ודברי טעם כן ע"כ ע"ש, ואחי שפיר דברי
כעור.

ישוב לסתירת המור דס"ל דכשנהגה אצ"כ

איברא דלכאורכ דברי כעור גופיכ סותרים דכאן
בסי' חע"כ כחז בלע מלכ וכו' אכלן בלא
מחכוין ילא משמע דס"ל דא"ל כוונת וכס' חקפ"ט כחז
כעור ולריך שיכווין כחוקע לכוליא כשומע וכו' א"ר
זירא לשמעיה איכווין וחקע לו וכו' וליח בלכחא כרצא
דאמר כחוקע לשיר וכו' וכ"כ ככ"ג וכרי"ף ז"ל פסק
כרצא וכן ר"ח ור"ש גאון וכרל"ש פסק דמל"כ כנס
מפורש דכעור פסיק דל"כ א"כ כאיך כחז כאן כסחס
אכלן בלא מחכווין ילא ועיין ב"י וב"ח שחמכו עליו
דכאיך פסק סחס בלככ ככרייתא זו דמשמע כ"ע איח
לכו ככי וכו' אמרינן כסח דר' יוסי פליג עליכ ואמר
דלריך שיכווין ופסק כרל"ש כמותו כפ"ק דר"כ וכמ"ש
רבינו בעלמו בשמו דמל"כ ולפענ"ד עוד חקשכ מדידיכ
בסי' חקפ"ט דפסק לכדיא דמל"כ אמנס לפמ"ש אחי
שפיר דכוא ז"ל נמי ס"ל כרצא"ד דינא ידי מלכ כל
שכנס ולכן שפיר כחז אכלן בלא מחכוין ילא ואין זכ
כחולק אשיעתיכ דמל"כ בכל מקום שאין נכנס ודו"ק.

כתחילה בעי כותה ובדיעבד יצא בלי כותה

ודע עוד דכעור סי' חקפ"ט פסק דמל"כ וכדיא כן דע
ככ"ג וכרי"ף גיחא פסק כרצא וכן פסק ר"ח ורז
שרירא שדר ממחיבחה דכלכחא כרצא ומיכו מדאשכחן
לר"ז דאמר לשמעיה איכוין וחקע לו אמרינן לא לעבד
לכחחלכ אלא יכווין במלכות ואם לא נכווין ילא וכרל"ש
פסק דמל"כ וכחז ככ"י דנראה טעם רז שרירא כמ"ש

כוותיכ אלא כר"ז דמעשכ רז ובזכ לא פליג עם כרז
ז"ל שכוא לא כדיא כה דאכוכ דשמואל ולא כה דחניא
אכלן דמאי ילא דאלמא בכל כמלכות נמי צעינן כוונת
ואפילו באכילת ואפשר משום דפשוטן של משניות דצעי
כוונת ואע"ג דמחרץ לכו רצא שנויי נינכו ולא סמכין
עלייכו דשנויי דחיקי ומש"כ סמכין עליכ דר"ז ודחין
לרצא אלא דקשיא ליכ דר"א וכו' צעינן מחנות פליגי
עליכ דרבי יוסי ע"כ ע"ש.

העלה לן כרצא"ד חילוק חדש ונקודת יקרב דודאי אן
קיי"ל כאכוכ דשמואל אלא דאכוכ דשמואל לא
ס"ל כרצא דחק"ש ומלכ ככדדי נינכו ובגמ' לא פריך
אלא לרצא אכא דשוינכו לכפאו ואכל מלכ אכל אכוכ
דשמואל ס"ל דחלוקים כס וכפאו ואכל מלכ כיינו טעמא
דינא שכן נכנס ונראה דיש חילוק בין שיטת רבינו יונת
לכרצא"ד דלאו כל מלכות שצא ע"י מעשכ א"ל כוונת וכל
שצא ע"י דיבור לא צעי כוונת ולזכ פרכין ליכ אכל
דעא כרצא"ד דכל מלכות שיש לו כנאח מקיים אפילו בלא
כוונת אכל כל שאינו נכנס אף שצא ע"י מעשכ צעי
כוונת וכן מלכות שצא ע"י דיבור אם יש כנס כנאח
א"כ ודו"ק.

אלא דלפ"ז שפיר מיושבים דברי כרמז"ס ז"ל דבאחמ
ס"ל מלכות ל"כ אלא דבמלכ ילא אפילו בלי כוונת
שכן נכנס ולכן שפיר כחז צפ"ו מחו"מ אכל מלכ בלא
כוונת וכו' ילא ידי חובתו דשאני מלכ משופר.

ישוב לדברי המור אבל בלא מתכוין

ובמה שכחצנו נלפענ"ד ליטש דברי כעור א"ח סי'
חע"כ שכחז וז"ל אכלן בלא מחכוין ילא כחז
כרמז"ס ז"ל כי' נכפס ואכל מלכ בשעת חוליו לא ילא
ואיני יודע אם כוא פוסק דמלכות ל"כ או אפילו למ"ד
אין ל"כ מודכ דככ"ג לא ילא וכפר"ח חמכ עליו חדא
דפטור נכפס כוא משום שכוא פטור מכל כמלכות ולא
מעט כוונת שניה דברי לכדיא כחז כרמז"ס כפ"צ
מכל' שופר דס"ל מלכות ל"כ ע"ש ומאי מספקא ליכ,
ולפענ"ד איפכא קשיא דמאי קמספק כעור כדברי
כרמז"ס ככא דכי' נכפס ולא איפשטא ליכ מבצא
קמייחא שכחז לכדיא קודם זכ אכל מלכ בלא כוונת
כגון שאנסוכו עכו"ם וכו' ילא ידי חובתו כרי שכחז
לכדיא בלא צעי כוונת וא"כ אי יש לפשוט מאכילת מלכ
למכ מספקא מנכפס שאכל מלכ ולא איפשט ליכ
מאנסוכו עכו"ם.

אמנם לפמ"ש אחי שפיר דמאכל מלכ בלא כוונת כגון
שאנסוכו ליכא ראי' די"ל דס"ל דלכן ילא שכן

ולא ניכר באיסור אבל כיכא דניכר לא שייך ציעול ברוצ
וא"כ כאן מלכ ומרור כלל ניכרין כס ולא שייך ציעול
כלל וא"כ מאי פריך דליבעל מרור לגבי מלכ, ונראה דזכ
כוונת בחוס' וי"ל דלא שייך ציעול אלא כשלוועסן כלומר
דכשלוועסן יחד ואז נחערבו יחד ולא ניכר ע"י לעיסכ
אז שייך ציעול וכגס דאז נמי אפשר שאכתי ניכר מ"מ
כעס נחערב לכ"ע ואינו ניכר ומבעל עסם אחד אח
חבירו (דאזלינן בחר עממא ולא בחר שמא עיין ש"ך
יו"ד סי' ל"ח).

ובוח נלפענ"ד ליכז קושיא בגאון מכר"מ ח"ש (גאב"ד
חוננוואר זלכ"ה) שדקשכ בקדירכ שאיכז בח
יומא באיסכ"נ אמאי חסורכ דכא כוי זוז"ג דשרי
ללישנא קמא בפסחים (דף כ"ז) וא"כ קדירות צפסח לרז
אמאי ישצרו, ולכ"ל נלפענ"ד דכס כר"ן צע"ז כחז
דזוז"ג כוא מדין ציעול וממילא כא דאמרנו זוז"ג דשרי
כיינו דוקא כשאינו ניכר באיסור אבל כאן כרי באיסור
ניכר שברי בקדירכ שברי כל בקדירכ נאסר ככנאכ
ע"י ככלוע צו אסכ"ג, אלא שעכשיו אמרינן דככלוע
נפסם אבל כרי לא ניכר כפגס ובאיסור שביא בקדירכ
ניכר לפנינו וככ"ג לא אמרינן שנחצול זוז"ג נמי חסור
וכעין זכ מלאחי צבי"ש ז"ל ודו"ק.

ועיין זכחים ע"ח חר"ל וכו' ואפילו אי איסורין מצטלין
זכ אח זכ כיינו דוקא מצ"מ בעממא אבל
מצש"מ דכיינו עשכ פיסכ מחעי' ואורז ויש צו עסם
דגן אדם יולא ידי חובצו צפסח ואפי' רשות אינו מצטל
אח כמלכ ובחוס' שם ד"כ אלא כקשו מגמ' כאן דלא
לכרוך חנוש מלכ ומרורו צכדידי דאחי מרור דרבנן
ומבעל מלכ דאורי' ואמאי כא מצש"מ ע"כ מכ"ח
ותי' דכחם חוזק כמרירות כוא מצטל עסם מלכ אבל
אורז לא מצטל עסם דגן (אלא דצירושלמי מבואר דאורז
שאני דמחזק ועיין רמב"ן כל' חלכ צכורות ודו"ק),
ומבואר לכאורכ דכציעול כאן כוא רק משום עממא
ובצית שפרים צחשוב' ח"ח כאריך צזכ ע"ש.

דף קט"ז ע"א

רש"י ד"כ לסמוכיכ ולריך לקהוייכ לכעיל צו חפוחים
ויין ומילחא דאית ציכ קיוכא, ועיין רשצ"ס
שכתב ולריך לקהויכ לכעיל צו חפוחין דאית ציכ קיוכא
משמע דכחפוחין כס כקיוכא ולריך לומר דרש"י מיירי
מחפוחים מחוקים דליח צכו קיוכא ולכן אמר לכעיל צו
מילחא דאית צו קיוכא כלומר דבר חמוץ וז"ע, ועיין
עוש"ע סי' חע"ג וברמ"א שם.

כר"ן צסם כחכמים שכיו סצורים לומר דל"ע דר"ז
אדרבא ומיכו מדברי הצעכ"מ פסחים כנ"ל לא נראה
כן שכתב שם וככוא דח"ל ר"ז לשמע' וכו' לא קיי"ל
כווחיכ דכר' יוסי ז"ל ודרבנן עדיפא וכחצ רבינו כאי
גאון ז"ל חע"פ שלא נחכוין יולא וכא אדם רגיל
לכחכווין למלכ ע"כ וכנס שיעת רבינו כאי גאון כוא
שיעת רב שריחא גאון ומבואר דכלכ כרצא ולא כר"ז
וכמ"ש לכדיח הצעכ"מ ודר"ז פליגא אלא דאפי"כ יכא
אדם רגיל לכחכווין ועכ"פ כרי הצעכ"מ כוא דס"ל
דר"ז פליג וליח כלכחא כווחיכ ואפי"כ כצ"ח ע"ז שיעת
רב כאי גאון דיכא אדם רגיל לכחכווין למלכ, גס
מלשון כעור שכתב דר"ש פסק דכלכחא כרצא ומיכו
מדאשכחן לר"ז דאמר לשמע' איכווין וחקע לו משמע
דר"ז פליג ועיין צס' מאמר מרדכי כאן שחמכ עליו
וכינח צחימכ ולא כרגיש ג"כ צדברי כשגות כראב"ד
כנ"ל.

אחד אומר ההגדה ואחרים שומעין

שם בגמ' ואין עוקרין אח כשלחן אלא לפני מי שאומר
כגדכ, משמע דאחד כוא שאמר ככגדכ ולא
כולכו אלא כולכו יושצין ושומעין, וכ"ל כעין קורא
צחורכ צוכ"ז לדידן וכן משמע לקמן דף קע"ז ע"צ
שאלחינכו לרבנן דבי רב יוסף מאן דאמר אגדחא צי רב
יוסף ועיין רמב"ם פ"ח מכל' חו"מ כ"צ ואומר כקורא
מכ נשחכ וכו', ועיין כגדכ של פסח מגיד משכ דף מ'
ד"כ כרמב"ם פ"ח וכו' ודו"ק, ומכ שאמרו וכל כמרצכ
לספר כרי זכ משוצה ומעשכ צר"א, ור"י, ורצ"ע,
ור"ע, שכיו מסוצין וכיו מספרים וכו' משמע כולכו
כיו מספרים ולא אחד אין זכ ככלל כקורא אלא שאחד
כ"י קורא ואח"כ כולם כיו מספרים כנלפענ"ד.

אם צריך שיהי' מרור מר

רשב"ם צלע מרור וכו' קפיד רחמנא למרר אח פיו של
אוכל, משמע קלח דיש קפידא על כמרור שיכיס
מר צפיו ועיין צרכות ל"ח ע"צ ולעיל ל"ע ע"א וצעכ"ש
סי' חע"כ אי כאוכל חסא ואינו מר אי יולא צו ועיין
משכ כלכות ח"ו סי' ל"צ צאריכות ליכז מנכ כעולם
לאכול חסא כגס שכוא מחוק.

תוס' ד"כ ידי דלא שייך ציעול אלא כשלוועסן יחד דאז
מצטל עסם אחד אח חבירו אבל כשכס שלמים
אפי' יכיס יותר מחבירו לא מצטל ליכ ע"כ, ול"צ
דציעול צרוצ לעולם כוא כשכס שלמים וכלא לעיסכ,
ונראה דלכאורכ לא שייך ציעול צרוצ אלא כשנחערבו

דף קמ"ז ע"ב

בבשר עוף אי איכא למיחש שנראה כאוכל קדשים
בחוץ

ולא עוד חלה שנראה כאוכל קדשים בחוץ, ולכאורכ
נראה דכל דכו בשר ואפילו של עוף שכוניחו לשם
זכר לזרוע על הקערה, ואפשר דבשר עוף לא מקרי בשר
וא"ל לעשות ול"ע. ועיין ש"ע ח"ח סי' חס"ע ובמג"ח
שם בשם מהרי"ל דאף של עופות חסר לומר בשר זכ
לפסח, ובמג"ח חולק ול"ע ועיין מ"צ שם דיש להחמיר.

דף קמ"ז ע"ב

אנא חיקלע לסורא קמיח מרימר, ועיין רש"ם ד"ח
בשבתא, ועיין שו"ת מוכריי ברוחא סי' כ"ג ד"ח
מיכו ומשמע דמפרש בשבתא דלא כרש"ם כאן ודו"ק.
וקל"ח נראה דמפרש בשבתא דיו"ע שחל להיות בשבת,
ואפשר שיש שם ע"ס ול"ל בשבת בתפילה, ולא דיו"ע
בתפילה ולא אחי שפיר ודו"ק.

שם בגמ' נעבד זיב מלוא, לכאורכ אמאי לא כוי
בכלל אין עושין מלוא חבילות חבילות, ועיין
ע"א, ובפ"ה שמעבדין זו אמרינן כוהיל ונעבד זיב
מלוא חדא נעבד זו מלוא אחריחא, ונראה דהתם דבזה
אחר זכ כוהיל וככה בנה אחת ודו"ק.

דף קמ"ח ע"א

בל המבזה את המועדות, פרש"י שפושט מלאכה
בחוב"מ, ועיין רע"ב אבות (פ"ג י"ח) והמבזה את
המועדות נוכח בכן מנהג חול באכילת ושחיה.

שם בגמ' אינו מקפח שכר כל בריה, וכגם שלא כ"י רק
ר"ן עוב מ"מ הקב"ה מלרפח למעשה, ודע
דמכאן נראה דגם מלאכים שייך בכוח שכר ועונש וקל"ח
ענייני בחירה, וחכמי הגריי"צ בעיר דאפשר מלאכים
שנשלחים לשליחות לארץ יש להם קל"ח בחירה, ומיכו ל"ע
ממעשה ד' שנכנסו לפרדס חגיגה ע"ו ודו"ק.

דף קמ"ח ע"ב

בגם דרבים הוי קידוש ה'

ואע"פ נס בחוץ נס, עיין שבת פ"ע ויבלע מעט אחר
נס בחוץ נס. ואין להקשות מהא דאמרו למעט
בניסא עדיף, דנס דרבים שאני דביחיד מוכין לו

מזכויותיו חבל ברבים נחקדש שמו ית' וכל שכנס גדול
נחקדש יותר, וז"ל אין גבורתו של הקב"ה ככך, ובשיר
המעלות אז יאמרו צגוים כגדיל כ' לעשות עם חלכ,
ובזה יש לישב קל"ח קושיא דהתם' לעיל נ"ג ע"ב מה ראו
חנניס מישאל ועזרי' ופרי' מה ראו שלא ברחו שכרי
קודם המעשה כיו יכולין לברוח ע"ס ולהניל שרלו לקדש
ש"ס ברבים להראות גבורתו של הקב"ה וכמו שעשו
הלפרדעים.

שם בגמ' פתחו דגים שנים ואמרו ואמח כ' לעולם,
משמע קל"ח דגים וחיות נמי בכלל מקבלי
שכר ועונש הם וכבר בארכתי בזה ועיין רמב"ן פכ"ח
פ' נח ומיד כל חיה אדרשנו, ובספורנו שם ובח'
בארכתי.

קריבות שכיו חפלין בכן וכו' עיין מש"כ בתשובה
משנה כלכות ח"ז סי' קי"ח וחי' סי' קי"ח.
ועיין סוטה מ"א, כל המחניף.

דף קמ"ח ע"ב

יש זכות להקבר בא"י

ולא במוח, מבואר דאיכא זכות ומלוא להקבר בארץ
ישראל אפילו למי שמת בחו"ל ועיין פסיקתא דר"ב
רבתי שבת ור"ח אות ו', ועיין ירושלמי כללים ר' ברוקא
ור"ח כוי מעיילין באילעדין ראו ארוכות בלות מחו"ל
ח"ר ברוקא מה כוהילו אלו וכו' ועיין שו"ת מהרש"ם
סי' כ"ג ובשלי מ"ס' כחובות אנת עולא על אדמה
עמאל חמות, ועיין משנ"ה ח"ד סי' קמ"ח ודו"ק ובח'
בארכתי עוד בזה לחלק בין מה ונקבר בחו"ל ואח"כ
כויאחוכו לכביא לקבור בארץ ישראל ובין מיד לאחר
מיחא קודם קבורה כביאחוכו לא"י.

כל שאינו מניח בן ליורשו

שם בגמ' שלא זכיתי לבן, עיין צ"ב קמ"ז כל שאינו
מניח בן ליורשו הקב"ה מחמלא עליו עברה
ואף דבנות כ"י לו כמבואר מגילת דף ג' ע"ב ועיין לעיל
קיי"ג ע"ב דהתם' ד"ח ואין לו בנים נראה דוקא ע"י
פשיעחו.

ואולי כ"ג מקרי פשיעח לאדם גדול כיבושע שכרי
נענש בשביל שביעל את ישראל לילך אחת מפ"ו
(עיין פירושין ס"ג ע"ב) דאמר רבי אבה בר פפא לא
נענש יבושע אלא בשביל שביעל את ישראל לילך אחת
מפ"ו ול"ע וכו' בעוב יכפר.

דף ק"ב ע"א

נתמנעו יאכלו, נראה לכאורה דגם במלך לאכילת
אפיקומן דינא כפי בזכ"ז אס נרדס וישן אין לאכלו עוד
שכרי רב וצ"ל לאחר כחורבן כיו ולא כיכ לכס פסח
רק מלך שאלו לאפיקומן במקום פסח לזכר, וגם קושיא
אצ"י וחי' רב נראה דקאי אמלך אפיקומן ודו"ק ועיין
ש"ע א"ח סי' תע"ז דאפיקומן יאכלו כעין חצור ונריך
לכניחו ולשמרו כעין פסח. ועיין עוד שם סי' תע"ח ס"ב
מי שינן בחור כסעודת וכו' ונרמ"א שם.

דף קב"א ע"א

אמאי לא מברכין אסעודת שבת

רשב"ם ברכת הפסח, וכו' ולונו לאכול הפסח, עיין
מג"א א"ח סי' תרל"ג סק"א דאין מברכין
אסעודת פורים משום דסעודה נוכח כל יום וכל שבת
וי"ע ועיין לבושי שרד שם, ולכאורה הא גופא קשיא
אמאי לא תקנו נמי ברכת על סעודת שבת ועיין ע"ז
א"ח סי' רע"ג סק"ג ודו"ק. ועיין שו"ת בית שער א"ח
סי' רנ"א ועיין משנה כלכות ח"ג סי' קפ"ו וח"ד סי'
ע"ז. ועיין ע"ז א"ח סי' קס"ז סק"ז ודו"ק.

הד"א מיציעא לי' לעמא ושכי' בדרך רחוקה דס"ד
אמינא כיון דפסח לא אכלי מלך ומרור נמי לא
יכול קמ"ל. בשו"ת בית שער סק"א כשאל ל"ל קרא
נילף מהקישא דלעיל ל"א גבי נשים כל שינוי בכל תאכל
חמץ ישנו בקום אכול מלך וככ"נ. ומרן חי' דכאי
הקישא דוקא בזכ"ז דליכא פסח וע"ש עוד ב' תירולים.

ולפענ"ד נראה דס"ד הוא משום דמי שכי' עמא או
בדרך רחוקה יעשו פסח שני וא"כ כס יקיימו
כמלך בפסח שני שדינו שנאכל כראשון על מלך
ומרורים ולכן שפיר סד"א כמו על הפסח פטורים מי
שכי' עמא או בדרך רחוקה משום שיש לו תשלומין
ויעשה פסח שני וככ"נ יאכל מלך בשני ויפטר בראשון
מכלום וכו"ל הפעור בראשון מדין דרך ולא מכא גברא
ושפיר בעי קרא לחייבו ולא דמי להקישא דנשים דשם
כלימוד על הנשים מכא בגוף וכבן.

דף ק"ב ע"ב

הישן בתוך הסעודה אי יבול לאכול אפיקומן

דף קב"א ע"ב

בגדרי המצודה דפדיון הבן אי הוי דתרווייהו דאב ודכהן, ומילתא בפעמא דברכת שהחיינו, ובהא שאין הכהן
מברך ברכה זו

ועם שבמקצת מצות תקנו שהחיינו ולא באחרים

ומה שנראה בס"ד דכחוס' סוכה מ"ז ד"כ כעושה
סוכה בקשו מה עמם תקנו בקלח מלך לזכר
שכחיינו ויש מלך שלא תקנו דכא סוכה ולולב פדכ"ג
ומגילת מנחם ואלו חפילין וליניית ומילך וכלל לא מנחם
וחי' דמלך שיש עליה שמחה תקנו שכחיינו ודאמרין
בכרואה דף נ"ד דמנחם על כלים חדשים כתב רב שרירא
גאון דלא סמכין עלה דמסקינן בפ' בכל מערבין (דף
מ') דנענין מידי דאחי מזמן לזמן וקשה מפדיון כבן
ע"ש נראה כוונתם דכרי פדכ"ג לא בל מזמן לזמן
ואפ"כ מברכין שכחיינו.

ומי"ד כר"ן חי' דפדכ"ג נמי כמזמן לזמן הוא כיון
דקודם לו אינו יכול לזכר ע"ש, ולפ"ז מיושבים
דברי רב שרירא גאון ואין מברכין שכחיינו רק אמלך
דקאי מזמן לזמן.

וחננה כשואלים מר' שמלאי פשיטא כי' לכו דנפדכ"ג
מברכין ב' ברכות פדכ"ג ושכחיינו אלא שכיו

רבי שמלאי איקלע לפדיון כבן בעו מייניכ פשיטא
אקב"ו על פכ"ג אצ"י כבן מברך ברוך שכחיינו
וקיימו וכו' אצ"י כבן מברך דקעבד מלך או כבן מברך
דקמטיא ליכ הנאה בידיה לא כוכ בידיה אחא שאל
בני מדרשא ופשיט ליכ אצ"י כבן מברך שחיס וכלכחא
אצ"י כבן מברך שחיס. וחמכו המפרשים אמאי חלוי
כאיציעא בכה פשיטותא דאצ"י כבן מברך, ובח' כרש"ש
הקשה למי בלחמ לא יברך ככבן וגם אצ"י כבן כיון
דכבן מעי הנאה לידיה ואצ"י כבן עושה מלך יברכו
שניהם. ולדידי עוד קשה מ"ש אצ"י כבן מברך דקעבד
מלך או כבן מברך וכו' דמשמע דכבן אינו עושה מלך
רק מקבל הכסף חמשה שקלים דאע"כ ככבן ליכ ליכ
מלך וברי זולתו לא נחיימא כמלך וכו"ל ככל מלך
הנעשה ע"י שניים וככה אצ"י כבן וככבן, וקלח דומה
לאשכ דאף דאינך מחוייבת במלך פ"ו מ"מ כתב כר"ן
ובאחרונים דג"כ שייכ במלך זו דנלפדכ א"א לקיים
כמלך וככ"נ כן הוא וא"כ י"ל דכבן עדיף דאית ליכ
תרוויכו מקיים מלך וגם מעי הנאה לידיה.

ע"ז דבאו ונחזיק עוצב לאבותינו שחטאו שאלמלא חטאו
היו לא באתו לעולם וחי' דבדוק נח לו שנברא וברשע נח
לו שלא נברא ע"ש ולפ"ז י"ל דבשלמא כשישראל מקיים
מלכות ודאי נח לו שנברא שפיר מצרך שבהיינו לזמן כזכ
חבל בקונכ כלים חדשים ואין כאן מלכות אלא כנאכ
אולי הוא בכלל נח לו שלא נברא וכה"ך יצרך שבהיינו
ולכן שפיר כחז רש"ג דאין מצרך רק על מלכות
דכשמקיים מלכות ודאי נח לו שנברא.

מעם שאין החתן מברך שהחיינו תחת החופה

ומה"ם נראה לחת עתם למכ אין מצרכין שבהיינו
בנשואין כשמקדש אשכ עיין הלכות קטנות
למכר"ם חגי' (ח"א סי' ו') שכתב דבר חמוכ עד שאחכ
אומר שיצרך שבהיינו שואלני למכ לא מצרך ברוך דיין
אמת וכוא דבר חמוכ.

ולחצ"ל נראה דבשלמא בפדכ"צ שבהינוק עדיין לכ"ע
הוא לדיק גמור שפיר מצרך כאכ שבהיינו חבל
בנשואין שכבר עבר כמכ מיני עניינים ח"ו אינו אומר
שבהיינו דשמה ח"ו נח לו שלא נברא אלא די"ל על זכ
שכרי בשעת החופה מוחלין לו כל עונותיו ונוח לו שנברא
ועכשיו הוא עושכ מלכות ג"כ שמקדש אשכ. ולדעת
ברא"ש בלי זכ אחי שפיר דס"ל דליכא מלכות בקידושין
דמלות פ"ו אפשר לקיים בפילגש עיין רח"ש כחובות
וא"כ אחי שפיר מאד דלא מצרכין שבהיינו אלא על
מלכות.

עוד בהג"ל, ובהא דאין בהן מברך שהחיינו כשמקבל
מתנות כהונה

ר' שמלחי איקלע לפדיון כזן צעו מיניכ פשיטא על
פדיון כזן אשר קב"ו על פדיון כזן אצי כזן מצרך.
ברוך שבהיינו וכו' כזן מצרך או אצי כזן מצרך. כזן
מצרך דקמטי כנאכ לדיכ או אצי כזן מצרך דקא עבד
מלכות לא כוכ צידיכ, אחא שאל ציכ מדרשא אמרו ליכ
אצי כזן מצרך שחיס וכלכתא אצי כזן מצרך שחיס.

בקריית הרשב"א אמאי לא יברך גם הכהן שהחיינו

והנה כרש"א בזה' ח"א סי' של"ח כתב שאלכ כה
דאסיקנא בפדיון כזן דאצי כזן מצרך שחיס.
אמאי לא יברך נמי כזן שבהיינו, יצרך אצי כזן משום
דקא עבד מלכות ויצרך נמי כזן דמטי כנאכ לדידי.
השוכה, מיסתברא דכזן לא יצרך משום דכוי זכ כשאר
מתנות ככונכ דאע"ג דמטי כזכ כנאכ לכזן לא מצרך
שבהיינו ומאן דצעי לכ משום דליכא ברכת שבהיינו

מסופקים בברכת שבהיינו מי מצרך ול"ל דכיו מסופקים
אי קיי"ל כרז שרירא גאון דאין מצרכין שבהיינו אלא
אמלכות שזא מזמן לזמן ח"כ תקשכ ליכ כרי בפדכ"צ לא
כוכ מזמן לזמן וע"כ דכזן מצרך משום דקמטיא כנאכ
לידיכ וכו"ל כקושיא כחוס' או דילמא אצי כזן מצרך
שחיס דקא עבד מלכות ומכ שמטיא כנאכ לדידי כזן
אכא לא מצרך כלל דאין מצרכין אלא אמלכות שזאח
מזמן לזמן ולא כוכ צידיכ עד דאחי שאל ציכמ"ד
ואמרו ליכ אצי כזן מצרך שחיס.

ישוב לקריית הרשב"א דיברכו שתיהם

ובזה מיושנה נמי קושיא כרש"ש ז"ל דיברכו שחיס
ככזן ואצי כזן דודאי כרי נכוג מקדמת דנא דרק
שבהיינו אחת מצרכין ולא שחיס אלא דמציא לכו מי
הוא כמחויב ופשיט לכו דכחויב משום כמלכות וקושיא
כחוס' לא תקשכ כמ"ש כר"ן, וזמכ שכתבו מיושנה
נמי קושיא כאחרונים למכ סיים כש"ס וכלכתא אצי
כזן מצרך שחיס ולמכ לא סגי ליכ זמכ שאמרו ליכ
צבית כמדרכ דאצי כזן מצרך שחיס וכי מזינו מי
שפליג כזכ שזריך לפסוק ככלכ ולכנ"ל אחי שפיר
שכרי צפרק כרואכ אמרו דמצרך על כלים חדשים וכוא
כספק דכזן מצרך דקמטיא כנאכ לדידי ח"כ אפשר
דכלכ כצרייתא דכרואכ דאכנאכ מצרכים וא"כ כזן
מצרך ולא אצי כזן או עכ"פ חרווייכו מצרכים וכדעת
כרש"ש ולכוליא מזכ סיים כש"ס וכלכתא אצי כזן
מצרך שחיס וכדעת רב שרירא גאון וכו' דכרואכ לא
סמכינן עלכ.

למה מקליין בקנה בל"ם חדשים שלא לברך שהחיינו

ובמה שכתבו נראה לישכ קושיא כמעדני יו"ע ועוד
אחרונים שחמכו אמאי סמכו כעולם להקל שלא
לברך שבהיינו בקונכ כלים חדשים ובית חדש וכיוצא בו
וכמעדני יו"ע דחק דשבהיינו זו אינכ אלא רשות ועעמא
צעי ולפמ"ש אחי שפיר כיון דאיפסקא כלכתא דאצי
כזן מצרך שחיס ולא ככזן ע"כ דעל כנאכ בלי מלכות
אין מצרכין שבהיינו ולכן שפיר אין מצרכין אכולכו וזכ
לפענ"ד נכון ואפילו נימא דלא כוכ רק ספיקא כרי'
קיי"ל ספק ברכות להקל וק"ל.

ונראה לכזין עתם כדבר שדחו כה שמעתיא דכלים
חדשים ובית חדש מכלכ דלכאורכ יש להקשות
לפמ"ש (עירובין י"ג) שחי שנים ומחלכ נחלקו צ"ש וצ"כ
נמנו וגמרו נח לו לאדם שלא נברא משנברא ח"כ כיאך
מצרך שבהיינו וקיימנו וכגיענו לזמן כזכ וכלא נח לו
לאדם שלא נברא כלל אמנס כרי כחוס' שס כקשו מגמ'

דאיסור עזל משום דפחית זכ חרומה וזחום נדרים דק י"א וא"כ כמו שזכרנו אין מצרכין שזחיינו על הפירות שלכס שנתן לכס הקצ"כ כמו כן כזכרנו אינו מצרך על מחנות כזכרנו שזס מחנות הקצ"כ לכס.

אלא די"ל דזכ זכל מחנות כזכר שזין לצעלים רק מלות נחייב וכזכר כזר זכר זכל מחנות וכזכר כמו כל דקדק דזין מצרך המקבל דקדק או כמקבל חלקו שיש לו אלל חזירו אינו מצרך שזחיינו עליו ועיין ירושלמי יומא פ"ג סכ"ז דיודעי זשס לריכיס שלא ליכנות משום אדם ואז מותר לכשחמש זו לשום קבלה מעשית ועיין ר"ח יומא דק ל"ו פ"ז חד אסי א"ל לר' פינחס חא נמסור לך זשס א"ל לית אנה יכול דאנה אכל מעשר ואמר רב דרגיל זשס לא יכול מיכל מזר נש כלום ועיין שו"ת ח"ס א"ח סי' קל"ז וזס"ח סי' ר"ד ר"ב, אכל צפדכ"צ דכאן איכא מלכ ואינו זכלל מקבל מחנות חנס אלא איכא מלכ זכדי הנחייב וכזעלים חייבים ליתן לו משלכס דוקא מעות חולין ולא מעשר סד"א דכ"ג קא מעיא הנאח לידי' ויצרך שזחיינו כעל כל הנאח ומשני דאזי כזן מצרך שחייס דכמלכ נעשית ע"י אזי כזן וכזכר לא כזי' אלא כמסייע וכעין אשכ שמייע זמלות פ"ו דזין כמלכ נקראת על שמכ אלא על שמו וכז"נ כזכר ושפיר אינו מצרך וכזן.

עוד בהג"ל, ובמעט שזאב עדיף על הזכר בברכת שזחיינו

ר' שמלחי איקלע לפדכ"צ צעו מיני' פשיעא אקצ"ו על פדיון כזן אזי כזן מצרך שזחיינו וקימנו וכגייענו אזי כזן מצרך או כזן מצרך אזי כזן מצרך דקא עמיד מלכ או כזן מצרך דקא מעיא הנאח לדידי לא כזכר צידיכ אחא שאל צבי מדרשא אמרי ליכ אזי כזן מצרך שחיס וכלכחא אזי כזן מצרך שחיס. ול"צ, עיין ל"ח דמכ דפשיעא לא מיציעא לכו וא"כ די"ל לומר צעי מיניכ שזחיינו וכו' מי מצרך דעל פדיון כזן פשיעא לכו, וזמקום אחר הארכתי וכעת יש עוד לדקדק מכ זכ דקאמר אחא לבי מדרשא אמרו ליכ אזי כזן מצרך שחיס וכלכחא אזי כזן מצרך שחיס ואעו בשאלכ היחכ אס יצרך אחא או שחיס כשאלכ היחכ שזחיינו מי מצרך וכל"ל אזי כזן מצרך שזחיינו ומאי קמ"ל מצרך שחיס.

צ"ע למה לא יברך גם הזכר על המצוה

ואשר נראה עפ"מ שזכרנו לעיל קושית כרש"א צחשוצותיו ח"א סי' של"ח דלכאורכ יש לדון זמלות פדיון כזן נמי אמאי אזי כזן מצרך שזרי זחמת

זכאי מלכ מספקא לן מאן מינייכו מצרך, ועוד נראה דזענין אחד כחלוי זשנים כגון זכ שזאב פודכ וכזכר מקבל פדיונו אין מצרך אלא אחד, וכרי זכ כגון קונכ כלים חדשים שלוקח מצרך ולא כמוכר, ואפילו בזזינא דרמיא על אפי' דמעיא כנאח לידי' מוכר עכ"ל.

וצר"ח מדברי רבינו כרש"א ז"ל חילוק צין שני כחירוים כזא דלחי' ראשון דכז"ל כשאר מחנות כזכר ופשיעא ליכ דעל מחנות כזכר אינו מצרך שזחיינו אלא דקשכ ליכ דא"כ מאי פריך זכלל כזן מצרך ומ"ש משאר מחנות כזכר, ולכן חי' עוד חי' שני דלא דמי לשאר מחנות כזכר דזשאר מחנות כזכר עיקר כמלכ לא חלוי זככר כלומר דכפרשת חרומה ומעשרות כס מלכ שחייס כישראל אפילו לא נחנכ לזכר עדיין מ"מ מיד שזפריס קיים כמלכ ונחנק כעזל וכן זשאר מחנות כזכר רק שיש מלכ ליתן לזכר מחנות כזכר אכל צפדכ"צ כל זמן שלא נחנו לזכר וקבלו כזכר לא קיים כמלכ נמלא דכזכר כזא חלק כמלכ וזכ שזמר ועוד נראה דזענין אחד כחלוי זשנים כגון זכ שזאב פודכ וכזכר מקבל פדיונו וכו', וזחמת לזכ כיון רבינו כל"ח שס דמשום שזמלכ נעשית צסייע כזכר סזר כמקשכ דאפשר שזככר מצרך ע"ש, אלא דלחי' מכ ס"ד עדיפות לזככר על כזכר שזאב יצרך שזחיינו כיון דיש לו חלק זכמלכ עכ"פ לא עדיף מכזעלים, וע"ז כמחרץ דקא מעיא הנאח לידי' א"כ יש לו לזכר חרתי אחד מכ שזולתו לא נעשכ כמלכ, וגם דקא מעיא הנאח לידי'.

תמידה על דרש"ש שכתב דזכר נמי מברך שזחיינו

ופל"א על כרש"ש כאן שזכר וכלכחא אזי כזן מצרך שחיס, כלומר דפשיעא ליכ דאזי וכזכר חרויכו מצרכי שזחיינו רק מיציעא ליכ מי עדיף לזרך ע"ש. ועיין גם צחש" ח"ס חז"ל סי' רל"ע וסי' רל"ד דזחמת שניכס מחוייבים צזרכה שזחיינו אלא שזאחד מול"א אח חזירו ואס אין כזכר יכול לזרך כזן מצרך שזחיינו ול"ע, גם צכעמק שאלכ (דזריס שזילחא קע"א סק"י) חמכ דמנ"ל דלא מצרכי שזחיינו על כל מחנות כזכר ע"ש.

מעט שאין מברכין שזחיינו על מתנות כהונה

ולפענ"ד נראה דכיון דמחנות כזכר משמים קא זכי ליכ וכנותן אין לו רק עוצה כנאח ונחלקו אי יש לו דין ממון או אין לו דין ממון נמלא דממון של כזן נחנו לו מן השמים וכזר כשנעשכ כזרי עזל זחוחו כזרי גדל גם חלק של כזן ועיין רש"י יצמות פ"ז

המלוא נעשית בין שניהם כלומר אבי כזן וככזן דא לאו כזן לא יכול ישראל לקיים המלוא וא"כ כיון דתרוייכו יש לכם חלק במלוא כו"ל מלוא של שני שותפין ואמאי לא יצרך ככזן.

וראיה דכגס דהמלוא לא אפשר לקיימא אלא ע"י כזן וזולתו גם כישראל לא מקיים מ"מ בחיוב הוא על ישראל לפדות ולא על ככזן ודומה בדומה לדבר נראה ממנו שכתב כר"ן דכגס דקיי"ל אשכחא מלוא על פ"ו מ"מ אם כי לא נשים קיימא המלוא ולדעת כמה מן האחרונים קיימא מלוא דאורייתא וכעצם לפי שח"א לצל לקיים המלוא זולתה שכרי ח"א לכוליד נשים בלי אשכחא כיון דתחורב חלחל מלוא פרו ורבו באשכחא אפילו שבו פטור מ"מ אם כי לא נשים קיימא המלוא בקיום ולא בחיוב וכאמרי מלוא ועושה וכו'.

ולפ"י ככ"י ככזן כגס דח"א לקיים מלוא פדיון כזן זולת ככזן ואם פדח ישראל בנו ככזר ע"י כזן גם לכזן יש מלוא שזולתו לא כי יכול כזן לקיים כפדיון, מ"מ כבעלים הם המקיימים המלוא בפועל ובחיוב, וככזן אינו חלל מקבל ככסף שהוא מחנה ככונת וכיון שהוא מלוא אחת, וח"א לחקן שחי ברכות על מלוא אחת עדיף דאבי כזן יצרך ככזר על פדיון כזן דכזר הוא המלווה ומחייב בדבר, לא כן ככזן שהוא כחפלא שעל ידו מקיים כזן המלוא וזולתו ח"א חלל אינו חייב בדבר.

ובל זכ לענין מלוא פדיון חלל לענין שחיינו חלוי במי שיש לו כנאח מדרך שחיינו ח"כ כזן ככזן וכזר מן המעות נכפוך הוא יצרך ככזן ולא אבי כזן וז"ש פשיטא דאשקב"ו על פדיון כזן אבי כזן מדרך וזכ פשיטא לי כיון דאבי כזן נחייב בדבר הוא העושה מלוא בפועל שפיר מדרך חלל שחיינו מי נימא כיון דנחייב ע"י שניהם נמי אבי כזן מדרך או דילמא שחיינו כזן מדרך דקא מטיא כנאח לידיה וכו' כמקבל וכו"ל לדרך שחיינו כיון דהמלוא נעשה ע"י שניהם ובקבלת המעות הוא נראה עיקר אמאי לא יצרך שחיינו וע"כ לא כזר בדידיה.

וא יאמר דדרך זכ פשיטא אשקב"ו אבי כזן מדרך כרוך שחיינו וכו' אבי כזן מדרך דקעבד מלוא כלומר כגס כי המלוא מחייב ע"י שניהם דזולת ככזן ליכא מלוא מ"מ יש לו לאבי כזן עדיפות על ככזן דאבי כזן הוא המקיים בפועל וככזן אינו חלל בשב ואל תעשה ח"כ אבי כזן יש לו חרתי קיום המלוא וגם הפעולה ועיין רש"י (קידושין מ"א) מלוא בו יותר מכללו דכי

עסיק גופו במלוא מקבל שכר עפי, נמלא דכעוסק במלוא הוא מלוא בפני עצמו וכמקיים ע"י שליח כגס כי קיים המלוא מ"מ חסר חסר שלא עסק גופו במלוא, שנתן לנו ללרץ בני אדם ע"י עסקנות במלוא. נמלא דכא פשיטא דאשקב"ו על פדיון כזן אבי כזן מדרך כיון דעבד מלוא בפועל ומדויק לשון דקעבד מלוא ולא אמר דמקיים מלוא דלענין קיום שניהם מקיימין חלל אבי כזן עושה המלוא וזכ דעבד מלוא, חלל שחיינו לכאורכ נכפוך הוא דכזן ח"א ליכא חרתי יש לו כסף שקבל וגם יש לו כנאח וז"ש דקמטיא כנאח לידיה ובבעלים לענין שחיינו ח"א לכס רק חדא וא"כ אפשר דכזן מדרך לא כזר בדידיה.

אמאי שאל בבית המדרש, אמרו ליכא אבי כזן מדרך שניהם כלומר כיון שכזר כחיל ככזר אשקב"ו על פדיון כזן וכיון שכזר עשה מלוא ראשונה יצרך שחיס דזולתו ככ"י ח"א דכזן מדרך חלל כיון דעל פדיון כזן ע"כ מדרך חלל אמרינן כזר שאבי כזן יצרך שחיס ומלוא גוררת מלוא ושפיר מדויק מכ שאמר פשיטא דאשקב"ו אבי כזן מדרך דזולת זכ לא כי יכול לכקשות שאבי כזן יצרך חלל שכתב יצרך ומיושב נמי מכ שאמר מדרך שחיס כלומר דכיון דכזר בירך על הפדיון דזכ פשיטא ליכא שאבי כזן מדרך ולכן כמחליל אומרים לו גמור ומדרך על כמגמר ומדרך גם שחיינו וזכו שמסיים מדרך שחיס ולא קאמר מדרך שחיינו דכעס מפני שהוא מדרך שחיס וכזן.

עוד בה"פ

ר' שמלאי חיקלע לפדיון כזן צעו מיניכ פשיטא על פדיון כזן אשר קב"ו על פדיון כזן אבי כזן מדרך, כרוך שחיינו וכו' כזן מדרך או אבי כזן מדרך, כזן מדרך דקמטי כנאח לידיה או אבי כזן מדרך דקא עבד מלוא לא כזר בדידיה, אחא שאל זכ מדרשא אמרו ליכא אבי כזן מדרך שחיס וכלכחא אבי כזן מדרך שחיס, כדון כלך ערבי פסחים וסליקא לך מסכת פסחים ע"כ.

ר"ש לדיק חדא קושית כלל"ח ז"ל (כמוצא לעיל) דכתחיל צעו מיניכ פשיטא על פדכ"צ וכו' ומכ דפשיטא ליכא לא מיצטיא לכו וכיון דאשקב"ו עכ"כ פשיטא לכו דאבי כזן מדרך לא שייך על זכ צעו מיניכ, וכו' לכם לשאל ככזר שחיינו על פדכ"צ מי מדרך, זכ מאי שייכות לכה לעלם כלכחא דפדכ"צ בסיום מסכת פסחים ולא דבר מיניכ כלל בסוף המסכת' לומר דדרך אגב מייחתי לה, וגם אין לומר שכדי לסיים בדבר עוב כמ"ש בכה חנא דבי אליהו בשלכי מסכ' נדכ כמוצא,

מלכ כיון כרשות וכו' עוד י"ל דאפילו אח"ל דיבוס וחליכ לא דמי ליון ופח של קדוש כיום משום דכחם אין כיון ופח שחי מלוא חלל חלקי כמלוא כס חבל כאן יבוס וחליכ שחי מלוא חלוקות כן כחח לקרב וכחח לרחק כובח צב"ח יו"ד סי' רל"ו.

והמבואר דכריצ"ש ז"ל כלל יין ופח בחדא מיחתא וכדא כן דא וחרוייכו חלקי כמלכ כן, וחרוייכו מלכ דאורייתא כן חס מקדש עליכן חלל דכצירכ בידו או לקדש על כיון או על הפח וכיון דיש בידו צירכ על חזק מכן מקדש ממילא ככודי ניכו ואיז מכן ירלכ יקדש, ולכן אין כשצופכ חלכ עליכן, וא"כ לכאורכ נמי ס"ל דקידוש כיום על כיון כמו על כריפתא וחרוייכו דאורייתא דאליכ חכתי למכ לא חלכ כשצופכ. וכגם כי י"ל דבאמת חרוייכו דרבנן ניכו ומדאורייתא יולא בחפילכ חלל שחם מקדש עלייכו מקיים מלכ דאורייתא וכבר מלינו כרצב מלוא כיוולא בזכ שחיוצ דרבנן ואם קיימם קיים ככס מלכ דאורייתא ודוגמא לזכ חפילכ שכוה לרוב כפוסקים דרבנן ומקיים בחפילכ מלכ דאורייתא חס מחפלל ובפרע בחפילכ צליצור, וכן מלכ דלפרצ חל חנה ידיך שכוה מדברי קבלה ואם כי' לו בניס צקנותו נוסף על ילדוהו קיים ככס מלכ דאורייתא דרק כחיוצ כוה דרבנן חבל הקיום כוה מלכ דאורייתא וככ"נ לפנין קידוש ומיכו מפשעוה לשון כריצ"ש לא משמע ככי, חלל ס"ל דכל זמן שלא קידש עדיין חרוייכו דאורייתא ניכו וכס חלק מחלקי כמלכ וכחמור.

קידוש על היין אי הוה דאורייתא או מדרבנן

איברא דלכאורכ חלוי בשני פירוקי כחוס' שצופות דף כ' ע"צ דאמר רב אדא בר אבבה נשים חייבות בקידוש כיום ד"ח ובחוס' שם ד"כ נשים וכו' משמע דקידוש דאורייתא וכו' ותימכ דברים מסכ' נזיר אמר מיין ושכר יזיר לאסור יין מלכ כיון כרשות ופריך מאי ניכו קדושה ואבדלתא מושצב ועומד מבר סיני כוה פרי"ח בחמיכ וכו' וי"ל דקידוש ודאי מדאורייתא חבל על כיון חינו חלל מדרבנן אי נמי חפי' כוה דרשכ גמורכ כה דמצרך לריך שיטעום כיינו מדרבנן עכ"ל.

והנה לכאורכ מספקא לכו אי קידוש על כיון דאורייתא ולחי' בחרח חינו מקדש בלי יין או ריפתא עכ"פ דקידוש כיום צפי לומר על כיון חלל דחינו חייב לטעום חלל כו"ל כאומר שירכ על כיום ומדרבנן לריך לשחוח ועיין רש"י פירובין דף מ' ע"צ דגנאי כוה לכוס ועיין שו"ת כר"ן (סי' נ"ב) אי מכני מכ שנותנים לחינוק ציוכ"כ שאין כמוכל או כסנדק יכול לשחוח, וזכ אי

וכה כלכחא מקומכ במס' קידושין כ"ט או בכורות מ"ט וכאן דלא מיירי כלום מזה מאי סמיכות לכלכות כקודמות. ג) מנכג רבוחינו לנעוץ סופכ בחחלכ מכ שייכות מפעכ דר"ש צפדכ"צ לחחלכ כמסכת חור לארצכ פער צודקין חח כחמץ. ד) מנכגנו לנעוץ גס לשון כדרן עלך ומכ שייך כדרן עלך פרצי פסחים זכ וסליקא לכ מסכת פסחים ומאי שייכות פכ לכדרן עלך כנ"ל.

במחלוקת רש"י ותוס' בפעם בדיקת חמץ

והנראה דרש"י ריש מכילחין חור לארצכ פער צודקין חח כחמץ לאור כנה, פי' צודקין חח כחמץ שלא לעצור על כל ירחכ וכל ימלא, וכחוס' כקשו עליו דצדיקא מדרבנן שלא יבא לידי מכשול ולאכול ולשון שלא לעצור משמע דבצדיקא כוה מדאורייתא, חלל דלשיטתם קשכ לכו לכחוס' ח"כ שאר חיסורין נמי חמאי מוחרין עמו צבית כגון נזיר ויין עמו צבית וכן צב"ח וערלכ וכלאי ככרס ולא חיישינן למכשול וע"ש מכ שחי', ופי' צס"ד דרש"י צסמוך פי' שחא ימלא גלוסקא יפכ ויחשוב עליו ויעצור משום צ"י וכל ימלא, וקשכ כיון שכפקיר כחמץ כיחך מופיל מחשבתו לחזור ולקנותו כה כפקר מוליח מיד רשות בעלים וחינו חוזר חלל בקנין וזכיכ מן ככפקר כשאר כל אדם, וכמ"ש כרמז"ס ככל' נדרים, חלל דנראכ דרש"י לא ס"ל דחשביחו כוה מעטס כפקר חלל סילוק רשות ויכול לחזור צו חפי' בחמץ כפסח וספיר חיישינן דילמא כדר ציכ ואיכא צ"י וצ"י דאורייתא ולכן חקנו צדיקכ חפי' לאחר ציעול וכחוס' ס"ל דציעול מעטס כפקר וא"ח לחזור צו דכפקר עושכ קנין ומוליח מרשותו וא"ח לחזור צו חלל כשחזור וזוככ צו כשאר צב"ח ח"כ ח"ח שיעצור צב"י וצ"י לאחר שציעל וא"כ למכ חיקנו כצדיקא שלא יבא לידי מכשול ועיין משנ"כ ח"ו סי' ל"ח.

הנשבע שלא ליתב אי חל השבועה

עוד יש לישב דברי רש"י לפמ"ש כריצ"ש סי' קנ"ט בשלכ יצמים שנשבע כגדול שצכס שלא ייצס ולא יחלוץ וכשני עופן עליך כמלכ שחחכ כגדול או חייצס או חלוץ וכאריך שם דאין כשצופכ חלכ עליו ואין כאן שצופה ציעוי שכוין שמכ"ח מחויצ לייצס או לחלוץ כו"ל כנשצב לצעל חח כמלכ ממש וכרי זכ כנשצב שלא יקדש קידוש כיום לא ציין ולא צפת דודאי כוי נשצב לצעל חח כמלכ ולא חלכ עליו כשצופכ חפי"פ שחם נשצב שלא יקדש ציין שצופכ חלכ עליו דלאו מושצב מבר סיני כוה לקדש ציין דכא חפער צפת כמו שפי' ר"ח ז"ל ככח"א דמס' נזיר מיין ושכר יזיר לעשות יין

לכנים עלמו בחיוב ולקנות חמץ כדי לשביתו וכדברים ידועים וא"כ י"ל דידן נמי זכא חליא דאי נימא דליכא מלכ לקיים תשבתו א"כ דייקא כוא מלכ דאורייתא לקיים תשבתו אבל אי נימא דליכא מלכ א"כ אינו חלל שיראש שאין לו וכעין זכ נחלקו כר"א ודעמיכ לגבי עוד מלכ כגון שחטב או שאר זרכות עיין כחובות דף ז' ולדין נימא דעת רש"י כמנ"ח וחוס' כרבינו כד"ח וכבן.

עוד מעט דעל השחתה אין מברכין שהחיינו

עוד ראיתי פעם לאחד כראשונים שכתב דלא תקנו שחיינו על מלכ שכוף לבצר ולכעצר דבר מן העולם ששחיינו מתקנים על דבר שכוף משום שמחכ וכנאח ולא על דבר שכוף לשכחית וכעין שכתב בספירא שאין מברכין שחיינו נמי מחאי עממא שכוף רק לכוליא מעוממח כילר וכדברים ארוכים, ועיין יש"ש מה שחמכ על כר"א ומכ שחי' כפרישכ ונתיב חיים על כש"ע.

ובאמת כי כבר מלינו בגמ' סוכה מ"ו ע"א דמברכין שחיינו על עשיית סוכה לולב שופר וכל המלות וכאידנא נכא עלמא לסדרן על קידוש כיום וז"ל ח"ר כעושכ סוכה לעלמו אומר ברוך שחיינו כו' נכנס לישב זכ אומר ברוך אשר קדשנו כו' אומר רב אשי חזינא ליה לרב ככנא דקאמר לכו לכולכו אכסא דקדושא ועיין רמב"ם פ"ו מה' סוכה כ"ג ועוש"ע סי' תרמ"א ומבאר דאן סמכין ואמריין לכולכו שחיינו אכסא דקדושא וכדעת כר"א ז"ל וגמלא דמברכין זמן אבדיקת חמץ חלל שסמכוכו אכסא דקידושא ולא מברכין בפני עלמו כמו שסמכו בשאר מלות.

מצות פדיון הבן על שגמלה הכהונה מברורים

ומעתה נראה פדיון כבן למאי דמי ולכאורכ כעמס דחייב אדם בפד"ב כוא משום דנעלכ ככוכ מכורים ונחכ לשבט לוי ולפי עמס זכ כוא בשביל כחמא שגרס נעלכ ככוכ מכורים ורק שכנשארם כיו לריכים פדיון ולכן כיום פודים את כל ככוכים וא"כ למ"ד דאין מברכין שחיינו על ציפור משום דאיכא זרכה על כעוב, וכוא רק לדחות את כרע וכבן.

ולפ"ז דידן נמי כרי אין כאן כעככ במלכ זו חלל אדרבכ בשביל כרעכ שנקח מהם ככוכר וא"כ לכאורכ אין לאבי כבן לברך שחיינו שאין לו כנאח מכמלכ, וכלואי שלל חמלא ולא נתנו לפדות כלל, וכככן שזחא לו עובכ כי עיקר קדושכ ככוכר נעלו

נדמכ כום של קידוש לכום של זרכה כמילכ דלכאורכ לא דמי אכדדי.

ואשר נראה עוד דכריצ"ש פליג בזכ חקלח פוסקים וס"ל דקידוש על כיון או על כפת עכ"פ דאורייתא כוא ובמחלוקת שנוי' איצרא דנראה דכריצ"ש נמי לא פליג חלל חידש לן דבר חדש דודאי כיכא דכבר ילא כתפילכ או כליזכ אופן קידוש דאורייתא דאז כקידוש על ככום יין כוא דרבנן חלל דכריצ"ש ז"ל מפרש לן כמי שגשכ כו"ל כמו כגשכע על כיון כלומר כיון דכל זמן שלא קידש כרי חייב לקדש מכ"ח דקידוש כיום לכ"ע מן כחורכ וכיון דחייב לקדש על כיון או על כפת תרוייכו ככדדי ניכוכ וחייב לקדש או על כפת או על כיון ומיירי דוקא קודם שקידש ולא ילא ידי קידוש דאורייתא, אבל ודאי יש אופנים שכקידוש על כיון לא יכיק חלל דרבנן וכגון שכבר ילא קידוש דאורייתא.

וחב"ז אומר אני לרש"י דודאי לאחר שביטל החמץ כבדיקכ כוא מדרבנן כדי שלא לבא לידי מכשול אבל חכמים תקנו דייקכ קודם כביטול וכמ"ס בסמוך (ו' ע"ב) אומר רב יכודכ אומר רב כבדוק לריך שיכטל מבואר דקודם כודק ואח"כ כטטל וא"כ כשעת דייקכ איכא מ"ע דאורייתא ומקיים מלכ דאורייתא כיון שעדיין לא כיעל וחייב לכדקו ולכער משום כל יראה וכ"י ואחי שפיר דברי רבינו מאוכ"ג רש"י ז"ל וכבן.

למה אין מברכין שהחיינו על בדיקת חמץ

והנה כעור סי' חל"ב כתב קודם שיחליל לבדוק יברך בא"י אח"כ אקב"ו על ציפור חמץ וכו' ובעל כעיעור כתב איכא מאן דמברך שחיינו דכא מזמן לזמן קאחי ואיכא מאן דלא מברך דכא לא קבט ליה זמנא דכא מפריש כים ויולא כשיירא ודעתו לחזור אפילו מר"ב לריך לבדוק ומסתברא רשות כוא ומאן דכעי מברך וא"א כר"א ז"ל כתב שאין מברך שכבדיקכ כוא ללורך כרגל וסמכין אמן דרגל וע"ש ככ"י וכ"ח מחלוקת כפוסקים בזכ.

אי יש מ"ע להשביית חמץ או הוא תקן לא לעבור על ב"י
וב"י

ועל"ה במתשכתי ככוכרי דברים שאולי חלוי במחלוקת רבותינו כלדיקים כאחרונים כמנ"ח כתב דליכא מלות עכ"פ לקיים מלות תשבתו ומי שאין לו חמץ חייב לקנות חמץ ע"פ כדי לקיים כמלכ ככל מ"ע חויבות ומרן כ"ק אדמו"ר מלאנו כד"ח ז"ל כתב דליכא מלכ חלל חס יש לו חמץ חייב לשביתו אבל ליכא מלכ

וכ"ל כחמץ או זבח, לא כוי בידים ואחי שחיל צבית
כמדרש ואמרו ליה אבי כבן מזרך שחיס ופסקו בגמר'
וכילכתא דאבי כבן מזרך שחיס.

ההדרן מגלה מעם שהחיינו

אלא כדי שלא חכא כלכחא בלא טעמא למכ מזרך אבי
כבן שחיס מסיק דרין עלך ערבי פסחים וחרחכ
שערבי פסחים סמוך לחשיכא מקדש ועושכ שהחיינו
וכלל שהחיינו גם על ציפור חמץ וכדעת כר"ש וא"כ
על ציפור חמץ נמי מזרכין שהחיינו וע"כ כיון שפושין
שהחיינו על ציפור ומבואר דברכה שהחיינו על המלוא
ולכן אחר שהעלה אבי כבן מזרך שחיס כיון שפושכ
מלוא מסיים סליקא לכ מסכ' פסחים כלומר עכשיו
במימרא דר' שמלאי נגמר' מסכת פסחים דשייכא
מימרא זו לצירור שהחיינו למס' פסחים ונעוץ סופו
לחלחלו וכלכחא מזרך שחיס ומג"ל מכא דאור לארבעכ
עשר בודקין אח כחמץ לאור כנר וסומכין ברכת
שהחיינו על הקידוש בליל חג וא"כ ס"ל דעושכ מלוא
אפי"פ שאין לה זמן קבוע ורק לבצר כחמץ נמי מזרכין
וא"כ שפיר גם כאן אבי כבן מזרך שחיס זכ וסליקא לכ
מסכת פסחים וכנ"ל ובכ"ל.

ובמ"ש א"כ מבואר נמי שייכות מימרא זו למס' פסחים
שכרי טעם לפדיון כבן ילפינן מקדש לי כל זכור
וגו' פער כל רחם צבני ישראל בחדס ובצבמכ לי הוא,
וכעטס שכרג כל זכורי מזרים ופסח על צחי צנ"י וכולס
נשאר ווא"כ כעטס לכללחם ולכן לריכין פדיון וכללחם
כיחכ ע"פ. ולכן נעוץ סוף כמס' בחילוחו, ר' שמלאי
חיקלע לפדכ"צ צפי מיני' שהחיינו מי מזרך ואמרו
צביכ"מ כלכחא אבי כבן מזרך שחיס שכרי לאבי כבן
נעשכ נס שנילל בנו צע"פ, וזכ סליקא לכ ערבי פסחים
שאז פסח על צחי צנ"י וסליקא לכ מס' פסחים אור
לי"ד בודקין אח כחמץ שפי"ז נגאלו וכזכורים מחטנין
צע"פ מעטס כנ"ל.

מבנו ונחנכו לכבן וגם נחנכ לו חמץ סלעים א"כ חרתי
אית ליה ודאי כבן מזרך דקמטיא כנאכ לידים שמקבל
כחמץ סלעים וגם פיקר כזכור קבלו מזכור זכ ונחנו
לו, גם לטעם שכחצו דאיו מזרך על ציפור שהחיינו דלא
בא מזמן לזמן נמי יש לפיין דפדכ"צ נמי דלא בא רק
פעם צחייו וכבר דן כר"ן ז"ל לגבי מילכ ופסח איזכ
מכס חדיר וגם אי מקרי בא מזמן לזמן ולדידן ככ"כ
דאין מזרכין שהחיינו על במילכ חלל שכרשצ"א נחן
טעם משום לערר דינוקא או מטעם שמא עדיין נפל הוא
ומיכו כחם עכ"פ אית ליה כנאכ במכ שגולד לו בן ומל
אוחו, וגם הוא יכול להוליד בכל שנה או יותר וגם ליכא
אחר בקיום כמלוא דקא מקבל כנאכ וא"כ אפשר דכאן
כבן יצרך ולא אצ כפודכ.

בברכת הובח ופסח לא מצינו שאמרו לברך שהחיינו

אמנם לעיל בסמוך (כאן ע"א) חנן צירך ברכת כפסח
פער אח של זבח צירך אח של זבח לא פער אח
של פסח דברי ר"י ר"ע אומר לא זו פוערת זו ולא זו
פוערת זו ועיין רש"ס מפרש בחוספתא איזכ ברכת
כפסח צא"י אמ"כ אשר קדשנו במלותיו ולונו לאכול
כפסח איזו הוא ברכת הזבח צא"י אמ"כ אקב"ו לאכול
הזבח וכו' ולא כחצ שהחיינו ובשחיעת כפסח נמי ועיין
רמב"ם פ"ח מכל' חמץ ומלכ וא"כ אפשר דכ"כ אמלוח
פדיון כבן לא מזרך שהחיינו ולכן כביא כאי איצביא
דצפו מיני' דר' שמלאי ואמרי ליה הא פשיעא דעל
פדיון כבן אבי כבן מזרך דכרי פדיון כבן מלוא ולכן
מיצביא לו מכ כדין של שהחיינו שאם לא כ"י פדיון
כבן מלוא חלא כעין פדיון מכחטא וכ"ל כעין איזכ
חשובכ או קנס לזכורים אז ודאי כיון דלא כוי מלוא
ליכא שהחיינו ואינו מזרך חבל הא פשוע דעל פדיון
כבן אבי כבן מזרך דקעביד מלוא ולפי"ז מיצביא אי
מזרך שהחיינו נמי כיון דעביד מלוא וברכה שהחיינו
הוא מחלקי כמלוא של האז או כבן מזרך דקא מעיא
כנאכ לידים חבל בשביל כמלוא אינו מזרך שהחיינו

הדרן עלך ערבי פסחים, אכילת מצה והקרבנות זבחים, וסליקא לה מס' פסחים, עם
מנחת עני וציצים ופריהם, שבח לבורא עולם המהולל בשבחים, וי"ד שיהיו דברי
לאשי ריה הגיחה, לברוך הנותן לעוף בך, ויזכנו להתחיל ולסיים עוד ספרים
קדושים, ויתקיים בנו תהיו לי ממלכת כהנים ותהיו קדושים.

חידושי

מפתח מראה מקומות

משנה

שמו

רכלב. שם בגמ' רב	שביעית פ"ו מ"ה
רכח. והנה	שביעית פ"ו מ"ג ובפי' הר"מ שם
ריז. ובוה	שביעית פ"ו מ"ז
ריח. תגן	שביעית פ"ט מ"ב ובראשונים
מח. ומתחילה	מעשר שני פ"ה מ"ט
לב. והנה ראשונה	חלה פ"ב מ"ג
רת. ובמס'	חלה פ"ב מ"ד אף הרודה
קמט. במס' / קפ. ונראה	חלה פ"ג מ"ו
קנה. ת"ר	חלה פ' משנה בר"ש
צח. שם בגמ' אל	תרומות פ"א תפארת ישראל אות ר"ב
ג. ומעתה נראה	תרומות פ"א מ"ו
ג. גם התוס'	תרומות פ"ג מ"ח בתויו"ט ד"ה עד שיהא
קמג. תוד"ה למה	תרומות פ"ט מ"ז שתילי תרומה שנטמאו
רכב. ובהחזתי	תרומות פ"א מ"ט
קעז. ולשם	שבת פ"ד מ"ב בתויו"ט
שמא. ופרש"י	שבת פ"ט מ"ה תפארת ישראל אות מ"ו
רעג. ולפענ"ד	עירובין פ"י מ"ג וברש"י
שלא. ואין	יומא פ"ג מ"א בתפארת ישראל
גא. ובהכי	גיטין פ"ו בתפארת ישראל
צה. ויריד נפשי / שב. ובישבי	מנחות פ"א מ"ו בתפארת ישראל
שט. ובס'	מעילה פ"ב תפארת ישראל אות ל"ה
רלב. ומלכות	ערויות פ"ב מ"ט בראב"ד
רעז. אלא דאכתי	כלים פ"א מ"ד ובראשונים
רכא. ובפי'	כלים פ"א מ"ו ובפיהמ"ש ובאה"ג
רנו. ר' יוחנן	כלים פ"א מ"ח בר"ש ורא"ש ותויר"ט
רעז. אלא שבמה	נגעים פ"ג מ"ז וי"א בתויר"ט
עא. גרסינן	פרה פ"ט מ"ג ובראשונים
ריח. תגן	ידים פ"ד בר"ש

ש"ס ברכות

ו. ודע	ב' ע"א משעה שהכהנים נכנסין
כא. ומעתה	ב' ע"א רשב"ג אומר עד שיעלה עמוד השחר
יט. וי"ל	ד' ע"ב יהא אדם בא מן השדה
קנד. ועיין	ט' ע"א ק"ש והלל בליל פסחים
קנג. רש"י ר"ה שעזין	י"ד ע"א תוד"ה יחיד
קצד. ולכאורה	כ' ע"ב סומאת כהנים ברש"י ותוס'
לב. והנה ראשונה	כ"ד ע"א האשה קוצה לה חלתה
ריג. איברא	כ"ו בתוס'
רלו. איברא	כ"ו ע"ב רש"י ד"ה מנחה גדולה
רלב. שם בגמ' שישתכח	ל"א הנפטר מחבירו וכו'
שמז. איברא	ל"ג ע"ב כי קידוש
לד. ובוה יזבנו / דר. חומרא	ל"ה ע"ב דורות ראשונים
צה. ויריד נפשי	ל"ו ע"ב כס פלפלי
קסד. ולפענ"ד	ל"ח ע"ב שלקות מברכין עליהם והראשונים
רפה. ועיין	מ"ז ע"א אילו מייתי לי ארדילה

שבת

שיד. עוד י"ל	דף ד' אין אומרים לאדם חטא וכו'

דף. ד"ה

רלב. שם בגמ' ג' דברים
צא. עד
הקדמה / רפא. וזה הוא
רסז. ועיין
רס. שם בגמ' אפשר
רלב. שם בגמ' ג' דברים
רלח. ובפרש"י
רס. ובורך
שיד. עוד לאלוק
רנז. שלא נמנו
רעט. וראיתי
קמו. ומעתה לפ"ו
רכח. עוד
קעה. והנה
קמח. ואשר
רכב. ובוה
רלג. ובוה כתבתי
שיז. תוס' ד"ה הגי
רלא. שם בגמ' יגון
רפו. אמר
רכח. עוד
רז. ודע
קעז. וברש"י
ה. כוכבים המאירים

תנ"ך

אכן עזרא בראשית ג' ו' ותרא האשה
דעת וקנים מבצלי התוס' בראשית ד'
רש"י בראשית י"ד ט"ז ויחלק עליהם לילה
רבינו בחיי עה"ת פ' תולדות עה"פ וכל הבארות
רמב"ן בראשית ל"ח ב' וברש"י
רמב"ן בראשית ב' י"ב לא תאכל ממנו
רש"י שמות י"ב ו'
רשב"א עה"ת בראשית ל"ז כ"ח אנשים מדינים
תרגום יב"ע פ' בא ויקחו להם איש שה וגו'
תרגום יב"ע פ' בא ואם ימעט הבית
חזקוני פ' יתרו
רמב"ן פ' יתרו עשה דוחה ל"ת
רש"י פ' משפטים עה"פ ראשית ביכורי
רמב"ן פ' ויקרא מליחת חלבים כשרה בזר
רמב"ן פ' ויקרא כפרה על עבירת לאו
רמב"ן במדבר כ"א כ"א, אבל משה היה יודע
בראשית מ"ו כ"ט ועשית עמדי חסד ואמת
עקידה פ' ויקהל
אור החיים הק' עה"פ כי יהיה כך אביון
רש"י עה"ת פ' ראה
אור החיים הק' פ' כי תבא
מלבי"ם דברים כ"ד א' כי יקח איש אשה
רש"י דברים ל"ג י"ט ושפוני סמוני חול
ישעיה כ"ד ט"ז מכנף הארץ ומירות שמענו

מדרש

שטו. ומבואר	וזה חדש דף כ"א ע"ב
רפט. וראיתי	ילקוט סו"פ ראה
רנז. ודע	מדרש רבה איכה פ"א ה"ב
רנח. בלא	מדרש תנחומא ישן חיי שרה ג'
פט. ומיהו	מכילתא כלאים פ"ב ה"ג
פט. ובתוספתא	מכילתא משפטים פ' י"ג קל"ו
יז. ומה שיש	מכילתא פ' בא כל בן נכר וכו'
רכא. ובפי'	ספרא פ' קדושים פ' ערלה
ריח. תגן	ספרי ופסיקתא פ' שופטים אשר ינחלק ד"א
רפא. והנראה	תוה"ק פ' נח סי' ג'
שטו. ומבואר	תנא דבי אליהו פ' ז'
רכד. ובתרא"ד	תנא דבי אליהו פ' י"ג

משניות

קנז. עוד	פאה פ"א מ"ד
קנז. ומה שגלפענ"ד	פאה פ"ב מ"ט בר"ש
קנז. וראיתי	פאה פ"ד מ"ט בהגהות רעק"א אות מ"ג
קעא. והנה מה	דמאי פ"ג מ"ג ובפיהמ"ש
ק. רש"י ד"ה זאת / רנו. האמנם	כלאים פ"ה מ"ו
ק. וכבר / רנה. ותבס	כלאים פ"ז מ"ד
ריו. והנראה	שביעית פ"ה מ"ג ובראשונים

דף ד' בתוס' קודם שיבא לירי סקילה	ק. ועיין	ק"ב ע"ב תוד"ה והעלו	רעג. אבל
ד' ע"א תוד"ה וכי אומרים לו	דמ. תוס' ד"ה אתי	ק"ג ותתכן יבלת במקדש	רעג. והא
ס' ע"ב רש"י ד"ה מנחה גדולה	רלו. ובגהש"ס		
י"ח ע"א תוד"ה ולימא	ער. ובדברי / רעז. וראיתי		
דף י"ח המשכיר בהמתו לעכו"ם במאירי	יב. והנראה		
כ' תוד"ה למשרי	רסו. וראיתי		
כ"ג ע"א והיכן צונו	נדר. והסעם לזה		
כ"ד ע"ב תוד"ה לפי	קב. ולפ"ו		
דף כ"ד בתוס'	שיב. רב אשי		
דף ל"א ואידך פירושא היא ויל גמור	שכג. ומדויק		
ל"ג ע"א אם יש עליו מלאך מליץ	שי. אין		
ל"ד ע"ב ספק חשיכה	ה. עד צה"כ		
ל"ה ע"ב העושה מלאכה בשני ביהמ"ש	עד צה"כ		
ל"ט בגהש"ס	קצח. ואי קשיא		
ל"ט והביאור סילון של צונן	קעג. ופסח		
דף מ"ה מהו לסלטולי שרגא דחנוכתא	רצג. והנראה		
מ"ו ע"ב ת"ש נשאלין לגדרים	ר. אלא דהעיקר		
נ"א ע"ב יוצא הסוס בשיר	רעא. ומה		
נ"ג ע"ב מי שיש בידו למחות	שסו. שם בגמ' גזירות		
ס"ו ע"ב דונו דיני יש בו משום דרכי האמורי	יט. דונו דיני		
ע"ה ע"א מתעסק אצל נטילת נשמה	קמו. ולפ"ו		
פ"ו ע"ב ביום הזה באו מדבר סני	רעז. וכבר		
פ"ו ע"ב ת"ר בששי לחודש	מא. ולפענ"ד / רעז. ויש		
פ"ז ע"ב בשבת ניתנה תורה	רפ. ואשר		
פ"ז פרחא נשמתן	רלג. ובוה כתבתי		
פ"ח ע"א בע"ש יצאו בני"י ממצרים	רפ. ואשר		
צ' קלב"מ	קיב. והא רבגמ'		
צ"א בתוס' מיגו דהוי דופן	קמה. תוס' ד"ה לאימת		
צ"ה ע"א תוד"ה שרי	רעג. אבל		
ק"ו ע"א תוד"ה חורץ	רצו. איברא		
קל"א ע"א מודה ר"א בציצית לסליתו	י. והקשה		
קל"א ע"א תוד"ה ושוין כג. עור / סג. ועל המה / רפג. אמנם / שבמ. ובמ"ש	קנ. אלא רמה		
קל"א ע"ב בידו להפקיר הציצית ומוזהה	רפג. איברא / שיב. וראיתי		
קל"ב ע"ב רש"י ד"ה תינח גדול בעונשין	דש. לאפקי		
דף קל"ד כאן בגחלת של מתכת	שמא. ופרש"י		
קל"ו ע"א רש"י ד"ה חלצתו	מד. תוס' ד"ה בלבער		
קל"ז ע"ב תניא המל אומר	ע. ובעיקר		
ריש פ' רבי עקיבא מנין לעו"כ שמטמא			
עירובין			
כ' הזהר בדברי סופרים	קמו. ובוה		
כ"ח הקדש טובת הנאה	קפו. במשנה		
ל"א ע"ב חזקה שליש עושה שליחותו	פד. ולאחר		
מ"א ע"א ויר"ס שלהם היה	ריא. ומצינו / ריב. כתב		
מ"ה ע"ב ליקני שבייתה בעבים	קלג. ובמש"כ		
נ"ד ע"א ערוכה בכל ושמורה	רח. ותלמודו		
נ"ט תוד"ה	כד. והנה הרואה		
צ"ב ע"ב מחיצה לאיסור	שיד. היו		
צ"ז ע"ב המוצא תפילין וכו'	רנז. אלא קצ"ע		
מסכים			
ב' ע"א אור לארבעה עשר וברש"י תוד"ה אור			
ב' ע"א רש"י ד"ה בודקין ותוס' ד"ה אור			
ג' ע"ב ההוא ארמאה			
ג' ע"ב תוד"ה ריב"ב			
ג' ע"ב תוד"ה מאליה			
ד' ע"א			
ד' ע"א רש"י ד"ה חובת הדר			
ד' ע"ב המשכיר בית לחבירו בחזקת ברוק			
ד' ע"ב רש"י ד"ה בביטול			
ד' ע"ב רש"י ד"ה שבעת ותוד"ה וכינים			
ד' ע"ב רש"י ד"ה דמדאורייתא			
דף ד' אך ביום הראשון וכו'			
ה' ע"א רש"י ד"ה בודקין			
ה' ע"א תוד"ה ואומר			
ה' ע"ב וש"מ מתוך			
ה' ע"ב יכול יסמין וכו'			
ה' ע"ב רש"י ד"ה ש"מ			
ו' ע"ב אי משום פירורין וכו'			
ו' ע"ב הבודק צריך שיבטל ובר"ף			
ו' ע"ב תוד"ה ודעתיה			
ו' ע"ב רש"י ד"ה ודעתו			
ז' ע"א ולבתר איסורא לא מצי מבטיל			
ח' ע"א בבב"מ ובמלחמות			
ח' ע"ב ולא יחמוד איש את ארצך			
ט' ע"ב חבר שמת			
ט' ע"ב רש"י ד"ה תשע והצל"ח			
י"ב ע"ב ברש"י ד"ה אימתי וד"ה שלא			
י"ג תוד"ה ושורפין			
דף ט"ו אם יכול להציל ממנה			
כ' ע"ב יניחנה במקום התורפה			
כ"א ע"ב חרכו קודם זמנו ובראשונים			
כ"ג תוד"ה שאני התם			
כ"ד ע"ב אלא דרך אכילתן			
כ"ד ע"ב תוד"ה פרס			
כ"ה ע"ב בגוהרקי דערלה			
כ"ו ע"א תוד"ה ותסברא			
כ"ז ע"ב מפרד וזורח לרוח			
כ"ח ע"א תוד"ה וחמץ			
כ"ח ע"א תוד"ה ותנן			
כ"ט ע"ב תוד"ה רב אשי			
כ"ט תוד"ה רבנא"ק			
ל"א רש"י ד"ה או			
ל"ב ע"א מריצה לפני כלבו			
ל"ב תוד"ה אין			
ל"ג ע"א תוד"ה אף ובמג"ש			
כ. איי			
עז. ותקלה / עח. עוד י"ל			
רפה. מנא ירעי			
רסא. ונראה			
ס. ושאיין לו קרקע			
ג. ולפמ"ש			
כג. שם ומה			
לד. ובגמ'			
ב. ולפענ"ד			
כו. שם בא"ד ראי			
מב. שם בגמ' קדים			
שלו. ורע			
נא. ועוד			
קצט. עוד כתב			
קצח. שם בגמ' בשלמא			
קיט. ולפענ"ד			
סח. תוס' ד"ה אימתי / קצב. ומיהו			
ה. רש"י בודקין			
ז. והיות			
לח. נרטינן			
שלט. שנית			
קפו. ועיין / קצ. ולפענ"ד			
נו. וראינו			
יט. איברא			
לב. וראיתי			
סא. רש"י ד"ה תשע			
כו. רש"י ד"ה ש"מ			
קפח. איברא			
שיג. רבא			
קמד. והנה			
קעג. רש"י ד"ה יכול			
צב. אלא ולפענ"ד			
קעב. ואיכא			
קצח. והנראה			
פ. וראיתי			
רנח. שם בגמ' שבות			
ג. מבואר			
שלז. אלא / שלד. ולפענ"ד			
קב. ולפ"ו			
מב. רש"י ד"ה ראיסורא / שלד. ולפענ"ד			
קיב. והא רבגמ'			
ר. וראיתי			
רבב. ובהיותי			
קיא. איברא			
קיא. ומיהו			

חידושי

מפתח מראה מקומות

משנה

שפה

ל"ד ע"א תוד"ה פסול	קמד. והנה	צ"ו ע"א רש"י ד"ה ואיצטרין	רמו. עוד יש
ל"ה ע"ב רש"י ד"ה דמאי	קסח. רש"י ד"ה והדמאי	צ"ח ע"א הפסח שנתערב בזבחים	שיז ומיזח
דף ל"ח תוד"ה אתיא לחם	קמז. ועיין	דף צ"ח המפריש את פסחו ומת	שדמ. ומת
דף מ"א יוצאין ברקיק השרוי	קסה. ורברי	ק"ח ע"ב רשב"ם ד"ה ידי יין יצא	רפח. איברא
מ"א ע"א יכול אכל כזית חי	צו. ברם	קט"ו בלע מצה	קסה. והסור
מ"א ע"א כזיתיה דרב כהנא	קעב. רש"י ד"ה חרוסת	קט"ו ע"א מצה בזה"ו דאורייתא ומרור דרבנן	קסה. וייל
מ"ג ע"ב אין היתר מצטרף לאיסור	קפג. והנה	קט"ו ע"ב	קו. אלא דהעיקר
מ"ה ע"ב זמנין דכניש להו ונפלו לגבי הדרי	ו. אמנם	קט"ו ע"ב ברשב"ם ד"ה בלע מרור	קסד. ועי' / קסז. ובאמת
מ"ה ע"ב כאן במקום לישה ובתוד"ה כאן	ה. רש"י בודקין	קט"ו ע"ב תוד"ה ידי מצה	קפא. נחזור
מ"ו ע"א כיצד מפרישין חלה וכו'	שלט. עוד	דף קט"ו לא נישהי איניש מרור בחרוסת קסב. באופן / קסד. מה / קסד. מה	רלה. ולפענ"ד
מ"ו ע"ב תוד"ה רבה	רג. וזה זמן	ריש ערבי פסחים תוד"ה ערבי	
מ"ו ע"ב אהבערה לא ליחייב	דד. ולפי		
מ"ו ע"ב המבשל גיד הנשה ביר"ט	קצח. ואי קשיא		
דף מ"ח הרי הוא עובר משום וכו'	קצד. אלא		
מ"ח ע"א אין מביאין נסכים מן הסבל	קמז. האמנם		
מ"ט ע"א בבעה"מ ע"ד המשנה י"ד שחל להיות בשבת			
והראב"ד והמלחמות שם	כה. שנית		
נ"ד יששכר איש כפר ברקאי	רגח. אמרו לו		
נ"ט ע"א ובתוד"ה אתי עשה	שיד. תוס' ד"ה כשתוא		
נ"ט ע"ב לא ילין לבקר וכו'	רסג. קרשית		
נ"ט ע"ב תוד"ה בארבעה	רסד. והנראה		
נ"ט רש"י ד"ה אימור	רלט. רש"י ד"ה בין		
ס' ע"ב לשמו ושלא לשמו כשר	שז. שנית		
ס"א ע"ב בשבת לכו"ע בעינין לכך	רסג. עוד		
ס"א ע"ב רש"י ד"ה וערלה	רמח. ובמ"ש		
ס"ב ע"א ערל וטמא משלחין קרבנותיהן	שכה. ומצאתי		
דף ס"ד כוס היה ממלא מדם התערובת	לו. ולכאורה		
ס"ד ע"ב אלא בג' כתות	שה. דתניא		
דף ס"ו ת"ר הלכה זו וכו' ביאור נראה מדברי הגמ'	יב. ודהא		
ס"ו ע"א מכשירי פסח דוחין שבת	י. והקשה / יט. ואולי		
ס"ו ע"א בני בתירא	רפה. ודרשינן		
ע' ע"א תוד"ה לאו חובה	רפו. וכוה		
ע' ע"ב חלק וישב לו בדרום	יד. ובזה אתי		
ע' ע"ב כגון שהי' נשיא גוסס	שמה. רש"י ד"ה שהי'		
דף ע"א שני דברים אינם ברשותו וכו'	ח. ותמה הגאון		
דף ע"א ממשקה ישראל	קמז. האמנם		
דף ע"א שמחה בח"י ליכא	קצח. גם / קעג. ועיין / קעב. ונראה		
דף ע"ג השוחט חטאת בשבת	צט. אלא דבעיקר		
ע"ד ע"א רש"י ד"ה איזה גדי מקולס	רכח. שם במשנה		
פ' ע"א ומאן ציית להניח ביתו	יט. ורע		
פ"ה ע"א בני חבורה זריזין הן	שה. גוידה		
פ"ה ע"ב כזיתא פסחא והלילא	קנד. אמנם		
פ"ו מ"ג	שדמ. במתני'		
פ"ח ע"א וכולן ששחטו ושחט רבן עליהם	שכח. והנלפענ"ד		
פ"ח ע"א תוד"ה יש ברירה	שכח. ורברי		
צ' ע"ב רש"י ד"ה מחו"כ זב וזבה וכו'	שכו. ולפענ"ד		
צ"ב ע"א רש"י ד"ה דרך חצירות	רפג. איברא		
צ"ג ע"ב רש"י ד"ה חמשה עשר	רלו. ובגהש"ס		
צ"ה בפרסיה ובתוס' שם	קין. תוס' ד"ה רב אשי		

ראש השנה

דף ח' בפ"ך זו צדקה	קנט. ולפענ"ד
דף י"ג עומר שהקריבו ישראל	רכא. ומה
ל' ע"ב	רמא. והנראה מדבריו

יומא

דף ו' תוד"ה אמר	שיד. ואף
דף י"ב משיחתן מקדשן	שח. ורביעי
כ"ד דילמא אתי למיכל	עז. עוד נראה
כ"ו בתוס'	רלה. תמיד נשחט
כ"ח ע"ב עלה ברקאי	שלא. ואני
כ"ח צלותא דאברהם מכי מחשכי כותלי	רלו. ובגהש"ס
כ"ט ע"ב תוד"ה אלא	שדמ. עוד
דף פ' זב שכוסס שעורין	צה. וידיד נפשי

סוכה

ל"א ע"א תוד"ה אבל	רא. וכת"שה
ל"ה ע"ב אתרוג של תרומה סהורה	קמב. תוס' ד"ה לאימת
דף מ"ב ברשב"א ד"ה גירסת	כד. והנלפענ"ד

ביצה

דף ח' יו"ט עשה ול"ת הוא	שיב. רב אשי
ח' ע"ב אפר כירה מוכן הוא	קצה. עוד אני
י"א מערים ומלח גרמא	קעז. וראיתי
י"א ע"ב	רעג. ולפענ"ד
י"ב ע"ב אין מוליכין חלה וכו' ובצל"ח	
י"ז אבל מבשל הוא ליו"ט והגה"ש	קפח. שוב נתיישבתי / קצג. ומה / קצח. ומיזח
י"ז הוא נאסר וקמחו נאסר	קעז. וראיתי
כ"ה בהמה מסוכנת וכו'	קפט. איברא
דף כ"ה תוד"ה אורח ארעא	קצו. שם בגמ' בהמה
כ"ז בתוס'	רפט. רש"י ד"ה פסור
ל"א ע"א תוד"ה ולבטיל	קצב. רש"י ד"ה כיצד
ל"ז ע"ב אין מקדישין	קלג. ותי'
ל"ט ע"א ולבטיל מים ומלח לגבי עיסה	רסט. ומרן
ל"ט ע"א משום דהוי ליה דשיל"מ	קג. וכעת
ל"ט ע"א תוד"ה וליבטיל	סג. על מה / קלא. ובחי'
	סד. שנית

תענית

י"ג ע"א רש"י ד"ה כשאמרו
כ' ע"ב ולשדייה לבהמה
דף ב"ח הלל דר"ח לאו דאורייתא

מגילה

דף כ' שחיטה מצוותה ביום
כ"ב רש"י ד"ה ר"ח

מועד קטן

ס"ו ע"ב ר"ש אומר בבואו יקריב
דף ס"ז אינו ראוי לבילה אין מקריבין עליו

חגיגה

דף ד' בתוס' ובטור"א
י"ח ע"א קרבן מוסף ר"ח יוכיח
כ"א ע"א תוד"ה אונן והגהש"ס

יבמות

ג' ע"ב שכן ישנו לפני הדיבור
ו' אין עשה דוחה ל"ת שי"ב כרת
כ' ע"ב תוד"ה אטו
דף כ"ז דתניא מיתנא
ל"ג ע"ב זר ששימש במאי
מ"ז ע"ב ובתוד"ה קשים גרים
נ"ב ע"ב עודד בנכסי הגר
ס"ג ע"ב כל שאין עוסק בפ"ו
ס"ו ע"ב תוד"ה כרשיני
דף ע' רש"י ד"ה הערל ובתוס'
ע' ע"א תוד"ה הערל
ע"א ע"א קטן ערל מה לסוכו
דף ע"א וקסבר צדיק להטיל ד"ב
ע"ב ע"א תוד"ה משום
דף פ' בן שמונה עושין בו מעשה
פ"ב ע"א חתיכות חטאת טהורות וכו'
פ"ג ע"ב תוד"ה אין אדם
דף פ"ו ברש"י ותוס' שם
דף פ"ח נאמנת אשה לומר
צ' ע"ב רש"י ד"ה מדעתא דרבנן
ק"ג ע"ב סנדל המוחלט
ק"ג ע"ב תוד"ה כיון

כתובות

דף ג' פרש"י ד"ה קידש בביאה
ז' ע"א תוד"ה מתוך
ל"ג ע"א תוס'
ל' ע"ב תוד"ה זר שאכל תרומה
נ"א ע"ב תחילתו באונס וסופה ברצון

רלב. רש"י ד"ה ת"ח
רכג. ובעיקר
קנד. ועיין

של. וכתבתי
ריב. איברא

שכד. ועיינתי
שכא. וראיתי

רמו. ובת"י
ריד. והנה
עג. ולפענ"ד / קמד. ומה

קה. ולפענ"ד
קמו. ומעתה לפ"ז
רצה. גמ' יבמותו
קלו. וראיתי
קעד. ומה שתמה
רנב. שם בגמ' אמר רב / רנג. עוד
קט. תוס' ד"ה ברין
שסו. נבנה
רכג. והנה
רמו. רש"י ד"ה לערלים
שמא. והנלפענ"ד
שמא. פסחים
רפד. וכעין
שמא. והנלפענ"ד
קלו. ובעיקר
קלג. והנראה
רנו. האמנם
קנב. ובורך / קנב. שם בל תאכל / רב. סבל /
קמח. ודע / קמו. ומעתה נראה
כד. והנה הרואה
מג. וכוה
עא. עוד רגע
רעח. איברא

מג. ולפענ"ד פשוט
קיס. אבל
רנג. במתני'
ג. וראיתי / קיג. והנה כהדר"ג
קא. ודע

גדרים

ל"ו ע"ב או דילמא מצוה דיליה הוא
ל"ו ע"ב תוד"ה אלא לאו
ל"ו ע"ב תוד"ה או דילמא מצוה דיליה או
ל"ז ע"א שה לבית אבות לאו דאורייתא
ל"ח ע"א פלפולא דאורייתא
מ"א ע"א חלצתו חמה
מ"א ע"ב בפ' הרא"ש
מ"ב ע"ב
מ"ד ע"א עד דאתי לרשות זוכה
מ"ד ע"ב המפקיד כרמו
נ"ט ע"א ברא"ש
פ"ד ע"ב הא ר"א הא רבנן
פ"ה ע"א טובת הנאה ממון ובר"ן ורשב"א שם
פ' הנודר מן היין דשיל"מ

גזיר

י"א ע"א בתוס'
י"ב ע"ב
כ"ג ע"ב לעולם ילמוד אדם אפילו וכו'
כ"ד תוד"ה ושלמים
ל"ו ע"ב היתר מצטרף לאיסור

סוטה

ח' ע"א תוד"ה והא
י"ג כל המתחיל במצוה ואינו גומרה
י"ד ע"ב אע"ג דקדישתיה סכין
י"ז ע"א ואנכי עפר ואפר
כ"א ע"ב במלמד את בתו תורה

גיטין

ד' ע"ב לעולם ממדינה למדינה בא"י
ח' ע"ב הקונה שדה בסוריא
דף י"ג תוד"ה והא לא משך
ל' ע"א מכירי כהונה
ל' ע"ב תוד"ה אין
ל"א ע"א תוד"ה במחשבה
ל"ג ע"א תוד"ה הת"ס
ל"ג ע"ב תוד"ה אפקרינהו
דף מ' גופיה לא קני איסורא הוא דאיכא גביה
דף מ"א תוד"ה כופין
מ"ג ע"ב ברשב"א
מ"ג תוד"ה מי איכא
מ"ז ע"א רש"י ד"ה
מ"ז ע"ב רש"י ד"ה מדאורייתא
נ"ג ע"א היוק שאינו ניכר
נ"ג ע"א מי חטאת וברש"י
ס"ד ע"ב חזקה שלית עושה שליתותו
ס"ח ע"ב סעודה שהנאתך ממנה

לב. וראיתי / לד. ומיהו
לד. ומיהו
לג. גם התוס'
שכח. ודברי
רפא. והנה מצינו
שמא. אלא
ו. שם בתוס'
רנה. ותבט
ב. איברא / ח. וכרגע
קפט. ולפוס
קפז. איברא
קנח. והנראה
ז. ולפענ"ד לפמ"ש
סא. והנה חמץ

נא. ומה"ס
נא. ובהכי
רפא. שם בגמ' מעיקרא
קטו. ואין להקשות
קפג. ובאמת

שמו. לפי
רנח. עוד יש
שח. ורביעי
רא. שנית
רנב. תלה

יח. המל"מ
טו. אמנם
קלו. איברא
קמח. אלא דלפי"ז
לג. גם התוס'
מט. ומה שרוצה
צ. בהרי / ק. ועיין / ו. אמנם
קנ. השתא
ד. איברא
שטז. תוס' ד"ה כופין
ד. ולאחר
פה. ראיתי
כב. והניח
לב. והנראה
קלט. איברא
עא. גרסינן
פד. ולאחר
רפה. ועיין

חידושי

מפתח מראה מקומות

משנה

שם

צ' תוד"ה מה להלל

רסד. והנה תוס'

כ"ו ע"א תוד"ה דשתיק

כ"ח ע"א כלך אצל יפות

כ"ח ע"ב תוד"ה חמשה ובאחרונים

ל"ה ע"א רש"י ד"ה מקמי

מ"ו ע"א תוד"ה קונים

נ"ה ע"א פחות משו"ס להשבון

ע' ע"ב תוד"ה תשיך

פ"ד פלוני זה וכו'

פ"ו אמר טהור טהור

ק"ב ע"א תוד"ה חוזר

קידושי

ז' ע"א הכא דעת אחרת

ז' ע"ב

דף י' תוד"ה כל הבעל

ט"ו ע"א תוד"ה שעבודא

ט"ז ע"א בריטב"א

י"ז ע"ב גר יורש אביו ד"ת

כ"ט ע"ב עישור שאני עתיד למוד ובתוד"ה מעשה

דף ל"ג רב יוסף סגי נהור הוי

ל"ג ע"ב טמא עובר תחת האילן וכו'

ל"ח ע"א תוד"ה מקריב

ל"ט ע"ב חציו חייב וחציו זכאי

דף מ' הוראה שיצרו מתגבר עליו

נ"ו ע"ב תוד"ה המקדש בערלה

נ"ז ע"ב לא אמרה תורה שלח לתקלה

נ"ח המקדש בחלקו

נ"ח ע"ב קנסוהו רבנן לבעה"ב

נ"ט שאני מחשבת טומאה דכמעשה דמי

ס"ב גר הוי בידו

ע"א ע"א סדר יוחסין

בבא קמא

מ"א ע"א בתוס'

מ"ה תוד"ה מכור

דף נ"ד חי' ועוף

נ"ד מקיש תרנגולין לחיה

ס"ו ע"א שינוי קונה

ע"ו ע"א גגב והקדיש ואח"כ טבח

דף ע"ו מעיקרא תורא דראובן וכו'

דף ע"ו תוד"ה שחיטה

ע"ז ע"א ד"ה פרה

ע"ח ע"ב הרי עלי עולה והפריש שור

פ' ע"א רועה שעשה תשובה

צ"א ע"ב רק עץ אשר תדע וכו'

צ"ו ע"ב חמץ ועבר עליו הפסח

צ"ח ע"ב חמץ ועבר עליו הפסח

צ"ט שני דברים אינם ברשותו

ק"ה ע"א גזל שלש אגודות

ק"ה ע"ב נשבע עליו מהו

ק"י כ"ד מתנות כהונה

ק"י ע"ב כהנים בנכסי הגר

ק"י ר' יוחנן

ק"י ע"א לא יחזיר לו במדבר

בבא מציעא

ט' ע"ב רש"י ד"ה מי שליסקט

י"א דעת אחרת מקנה

קנז. ומה שנלפענ"ד

קנט. וכרע

בבא בתרא

ג' ע"ב תוד"ה נתיאש

ל"ו ע"א טייעי שכחי

נ"ט תורה מחזרת על אכסניא שלה

נ"ט תחת המטה

ע"ה תוד"ה אותיות

צ' ע"ב אין מוציאין פירות מא"י

ק"ב כדי שלא יהא צדיק קבור וכו'

סנהדרין

ח' ע"ב ובתוד"ה מניין

י"א ע"ב ת"ר על שלשה ארצות וכו'

דף כ"ו בתחילה היו אומרים וכו'

ל"ו ע"ב אין מעמידין זקן

נ"א ע"א סד"א איהו דאישתריא

דף נ"ח עבד יצא מכלל נכרי

דף נ"ט ברש"י גזל עכ"רם דרבנן

נ"ט ע"ב עכ"רם העוסק בתורה

צ"ב ע"ב מתים שהחיה יחזקאל עלו לא"י

צ"ח ע"ב ינון שמו

צ"ט ע"ב מאי אהני לן רבנן

דף ק"א יצאו הם ולא שלוחם

מכות

ט' ע"ב ת"ר שלש ערים וכו'

דף י"ד ביטלו ולא ביטלו

י"ז ע"ב ובתוד"ה אפילו

כ"ד ע"א אחשביה

כ"ד ע"ב יש אוכל אכילה אחת

דף כ"ו כל נדיב לב

כ"ו ע"ב שני כתובים הבכ"א

ל"ז ע"א תוד"ה הויד ובגה"ש

עבודה זרה

דף ג' ותוד"ה יום הששי

ה' ע"ב תוד"ה ערב יו"ט

דף ט"ו רשמעה ל' לקלי'

י"ט ע"ב אין מוכרין להם במחובר לקרקע

מא. שם בגמ' מותרין
לד. ומעשה / לה. וראיתי
רכב. והנראה
לג. גם איברא ולפענ"ד
ק"א. איברא
ק"ב. אלא דאכתי
ע"א. מדרבנן
דלג. ובוה נראה
דלג. ובוה נראה
ג. אלא דאכתי

רנז. אלא נראה
רנט. שם בגמ' תנא
רז. דבר
ס. תוס' ד"ה משה
קלז. ולפענ"ד
רכז. עוד
קלז. איברא

רגג. ודברי
ריט. ובגמ'
רכה. איברא
שטו. אמנם
רצג. ניתנה
רשז. ונתנו
קט. ולולי
יח. נחזור
יט. איברא
רלא. שם בגמ' ינון
רפא. שם בגמ' מעיקרא
נא. ובהכי

ריט. ונראה
שלו. ולדברי
רנב. תוס' ד"ה ערל
פא. והנה
קי. ונראה לתרץ
מט. שנית
שיז. ושמעתי
רגג. במתני'

רפ. ולפי
ריב. ומיהו / רפח. ובוה
רעד. ובגמ'
טז. ומבאר

שנא חידושי

מפתח מראה מקומות

משנה

כ' ע"ב ברש"י ותוס'

כ"א ע"א בהג"א

דף ל"ב תוד"ה והיוצא

ל"ה ע"ב לחמא דארמא

דף מ"ח רש"י ד"ה ועבר

ס"ו ע"ב ברש"י ד"ה לאו

ס"ח ע"א סרוחה מעיקרא

ע"ד ע"א רש"י ד"ה תרתי

ע"ו ע"א הכא היתירא בלע

דף פ"ח תוד"ה דזה וזה גורם

רכב. וי"ל

כו. ואי ט"ד

רצו. ונלפענ"ד

קבא. ובעיקר

רצט. וגזילה

קכב. וי"ל

צג. הנה

סב. והנה רש"י

קכה. ג. אי

קג. תוס' ד"ה עד

הוריות

י"ג ע"ב האוכל ממה שאכל עכבר

זבחים

דף ט"ז שרפה מחו"כ כשרה

י"ז ע"ל פסול לעבודה

כ' ע"ב תוד"ה קידש

דף כ"ב שו"ז על טמא שרץ

ל"ג ע"ב תוד"ה לענין

דף מ"ג הפיגול והנותר והטמא וכו' ובצ"ק

נ"ו ע"א תוד"ה מנין בש"מ ורש"י

ס"ב ע"ב אויר יש בין כבש למזבח

ע"ה תוד"ה שביעית

ע"ח אם יש בה טעם דגן

דף פ"ו רש"י ד"ה וברגלים

פ"ו לינה מועלת בראש"מ

פ"ו ע"א רש"י ד"ה והיכי משח"ל

צ"ו ע"ב אין עדל"ת בקדשים

צ"ו ע"ב תוד"ה ואחד

ק"ד ע"ב מחוסר זמן הני בני אשמות גינהו

דף ק"ד אין אדם עושה קרבנו מוקצה ונעבד

מנחות

ג' ע"א ברש"י בדין האיר המזרח

כ' ע"ב תוד"ה נפסל

כ"א ע"ב חולין פשיטא וברש"י ותוס' שם

כ"ו ע"ב איתמר קומץ מאימתי וכו'

ל"ב ע' כדי שיפגע במזוזה מיד

מ"ב ע"ב מצוה שעשייתה גמר מצוותה

מ"ד ע"א תוד"ה

נ"ה ע"א תוד"ה במחשבה

דף נ"ו הניח שאור ע"ג עיסה

ס"ד ע"א שמע שטבע תינוק בים

ע"א תוד"ה ומתירין

ע"ב ע"א נקצר שלא כמצותו כשר

ע"ח ע"ב רש"י ד"ה חוץ לתומת בית פאני

פ"ג ע"ב רש"י ד"ה כל הארצות

צ"ה ע"א תוד"ה ש"ם

צ"ט ע"ב הבבליים אוכלין אותו כשהוא חי

צו. מה שכתב / קב. אלא / קעב. ונראה / קפג. ועיין / קצח. והנראה /

קצו. שם בגמ' בהמה / רפט. שם בגמ' ושמחה

ק' ע"א הבבליים היו אוכלין וכו' שב. איברא

ק"י ע"א כל העוסק בתורה וכו' הקדמה

פ' ר' ישמעאל, חדש בתור"ל דרבנן סא. והנה חמץ / פו. ובהדין / קלב. ודע

חולין

ב' ע"ב תוד"ה ובמוקדשין

ג' ע"א טמא במוקדשין ובתוד"ה ובקרומית

ד' ברש"י מצינו דמים לחמץ בפסח

ד' ע"ב הכל שוחטין וכו'

ד' ע"ב תוד"ה שמתו

ח' כגון שליבנה באור

ט"ו בשר חי חזי לכוס

ט"ו ע"ב תוד"ה כגון

דף ט' ת"ח צריך שילמוד וכו'

ט' ע"ב אם יכולה החולדה לשתות ובראשונים שם

י"ג ע"ב תוד"ה תקרובת

דף ל' תוד"ה והא

ל"א ע"א מעשר עני המתחלק בתוך ביתו

ל"ב ע"א רש"י ד"ה קמ"ל

דף ל"ג מזמנין ישראל על בני מעיים וכו'

נ"ו ע"ב פקעה כריסיה

ע' מזמנין ישראל על פני מעיים

פ"ג אין משחטין את הסכת בעי"ט

פ"ג ע"א בארבעה פרקים וכו' ובתוס' שם

פ"ו ע"א ברא"ש בדין שליחות במילה

פ"ט ע"ב רש"י ד"ה שיעורא

פ"ט תוד"ה והתניא

צ"א ע"א תוד"ה כמאן

צ"ח ע"ב רש"י ד"ה לסעם כעיקר

דף ק"ג בב"ח אי נוהג במוקדשין

ק"ח ע"ב תוד"ה שנפל ובראשונים

ק"ל ע"ב המזיק מתנות כהונה

דף קל"א לא תלקט לעני

דף קל"א מעשר עני

קל"ב ע"ב תוד"ה אין נאכלין

דף קמ"א שיטת ריב"א

בכורות

ב' ע"א רש"י ד"ה הלקוח

ו' ע"ב דילמא לסחורה

ט' ע"ב

מ"ט ע"א ובתוד"ה לאו

נ"ט ע"א רש"י ד"ה מחשבה

ערכין

דף י"ח בן שנתו

רצו. ואין

שו. ת"ד

קיד. אלא רצ"ע

רמו. עוד יש

רנא. שנית

קכו. ו קושיית

צה. וידיד נפשי

ר. תוס' ד"ה רבא

מו. ומעתה נראה

עא. גרסינן

רצו. ונלפענ"ד

רצו. ואין

קנו. תוס' ד"ה אתיא

עג. לאחד

רצו. איברא

רח. שם בגמ' ומגבו

יח. עוד י"ל

רט. במשנה

רפח. ובוה

מד. ונראה לפ"מ

ע. ובהא

רא. וכתשה

רח. מותר / רחצ. והגלפענ"ד

קפו. הנה המבואר

קמח. ובוה

קל. והנה המחבר

עה. וידידי

קנו. ומה שנלפענ"ד

קמח. אלא דלפי"ז

צה. ויש

רא. וכתשה

רל. רש"י ד"ה ובכל

צב. שם בגמ' אמר

ע. ובתוספתא

רפט. והנה מקח

מט. ולולא / שיח. וילדות

רנב. ונראה

הידושי

מפתח מראה מקומות

משנה

שצב

דף כ"ג אין נשאלין על ההקדשות
כ"ג ע"א בבי דינא מגרש
כ"ג ע"א ר"א אומר כשיגרשנה
כ"ח ע"א המזריים כל נכסיו

תמורה

ד' ע"ב הרי לי תרי לאוי
דף ד' אי עביד אי מהני
דף ד' ההמיר לוקה
דף ה' אי עביד לא מהני
י' ע"א רגלה של זו עולה
כ"ו ע"א בהמה זו חציה תמורת וכו'
כ"ז ע"ב תוד"ה לא אמרו
פ"א מ"ה תרומה טמאה בשריפה

כריתות

ו' ע"ב סיכה בכל שהוא
דף י"ג בתוס' ישנים
דף י"ד אבר פיגול שהעלהו ע"ג מזבח
דף י"ד נותר ופיגול בחדא בהמה
דף י"ח אכל היום אכל למחר
כ"ג ע"א דלית ביה שו"ס
דף כ"ד הא בגסה והא בדקה וברגמ"ה
דף כ"ד שור הנסקל שהוזמו עדין

מעילה

ו' ע"ב ומה פיגול וכו'
י"ח ילפי' מתמעול מעל
י"ט אין מועל אחד מועל במוקדשין
י' ע"א פשיטא מאי קא מפסיד
כ"א בתוס'

תמיד

פ"ג מ"ב

נדה

ו' ע"ב אף הרודה
ט' ע"א ראתה ואח"כ הוכר עוברה
נ' ע"א תוד"ה שזרען
ס"ג ע"ב רש"י ד"ה מן המנחה

ירושלמי

בבא קמא פ"ט ה"ג
ברכות פ"ב ה"ח
ברכות פ"ט ה"ג
ברכות פ"ט ה"ה
דמאי פ"ג ברידב"ן
חלה שלהי פ"ק
חלה פ"ב ה"א

קצב. והכא
ד. אלא והפקד
קצב. עוד בו
פז. ואגב

קיצ. ומה שנראה
רצו. ועיין
שלז. אמנם
יח. אלא
שיז. ושמעתי
שיח. איברא
קטו. ובמ"ש אמרתי
קצב. רש"י ד"ה כיצד

קיא. איברא
קט. רתניא / קי. גרסינן
רמג. ומעתה
רמא. הן אמר
קיא. ומעתה
קיב. עוד נראה
קיד. ואני שפיר
פח. ולולי

רמג. ולא אכחד
קיא. ובמג"ש
קטו. ושטו
קיב. וכרגע
קיג. והנה בשב

של. ותמה

רה. ובמס'
רצג. חייב
רכג. וכוה
רלו. איברא

חלה פ"ב ה"ג
מעשרות פ"ק
שקלים פ"ו בשר הנמצא
טוכה פ"ד ה"ה
סנהדרין פ"י ה"ז
עבודה זרה פ"ה הט"ו
עירובין פ"ג ה"א
פאה סופ"ג מי שאין לו קרקע אין עולה לרגל
פאה פ"ה ה"ב
פאה פ"ו
מסחים פ"א ה"א
מסחים פ"ב ה"ב
מסחים פ"ב ה"ד
מסחים פ"ג
מסחים פ"ה ה"ד
מסחים פ"י ה"א

מסחים פ' כיצד צולין בסוגיא דמחצה טמאים ומ"ט
מסחים פ' מי שהי' טמא בק"ע
מסחים ר"פ מקום שנהגו
קידושין פ"ב ה"ה
קידושין פ' האומר
שביעית פ"ו אקלס ר' בא
שביעית פ"ט ה"ד
שבת פ"ב סוף ה"ה
שבת פ"ח ה"ח
שבת פ' ר"א אודג
שקלים פ"ב ה"ג
תרומות פ"א ה"ד

תוספתא

רכה. והנה
רסג. ונחזור
רפט. ושחטו
פט. ובתוספתא
קכו. ו קשיית
שט. ודע
פז. איברא
קע. כי היכי
ע. ובתוספתא

רמב"ם

רפה. וכעין
שכו. והרמב"ם
שיא. עוד
קא. אף נערה
דנב. ונראה
שכא. וראיתי
שכו. ולפענ"ד
שי. הציץ

הקדמה לסדר זרעים
הל' אבות הטומאה פ"ב הט"ו
הל' אבות הטומאה פ"י"ח ה"ג
הל' איסורי ביאה פ"א ה"ס ובראב"ד
הל' איסורי מזבח פ"ג ה"ח ובמל"מ
הל' ביאת מקדש פ"ב ה"ב
הל' ביאת מקדש פ"ג
הל' ביאת מקדש פ"ד ה"ו

ה' ביאת מקדש פ' ד הי"א וי"ב
ה' ביכורים פ"ב ה"א
ה' ביכורים פ"ב ה"ב
ה' ביכורים פ"ג ה"ו
ה' ביכורים פ"ו ה"ט
ה' ברכות פ"א ה"ט
ה' ברכות פ"א ה"ב
ה' ברכות פ"א ה"ח
ה' גניבה ואבידה פ"א ה"ב
ה' גניבה ואבידה פ"ד ה"ד
ה' חגיגה פ"ב ה"י
ה' חגיגה פ"ב ה"ג
ה' חגיגה לח"מ פ"ב
ה' חמץ ומצה הרה"מ פ"א
ה' חמץ ומצה
ה' חמץ ומצה פ"א
ה' חמץ ומצה פ"א ה"ג
ה' חמץ ומצה פ"א ה"ג
ה' חמץ ומצה פ"א ה"ה
ה' חמץ ומצה פ"א ה"ו
ה' חמץ ומצה פ"א ה"ח
ה' חמץ ומצה הרה"מ פ"ב
ה' חמץ ומצה פ"ב ה"ג
ה' חמץ ומצה פ"ב ה"ד ברכינו
ה' חמץ ומצה פ"ה ה"ז
ה' חמץ ומצה פ"ה ה"ט
ה' חמץ ומצה פ"ו
ה' חמץ ומצה פ"ו ה"א
ה' חמץ ומצה פ"ו ה"ד
ה' חמץ ומצה פ"ו ה"ה
ה' חמץ ומצה פ"ו ה"ו
ה' חמץ ומצה פ"ו ה"ז
ה' חמץ ומצה פ"ו הגמ"י אות כ
ה' חמץ ומצה פ"ז ה"ג
ה' חמץ ומצה פ"ט ה"י
ה' חמץ ומצה פ"י
ה' חמץ ומצה פ"י ה"ז
ה' חנוכה פ"ג ה"ו ובנו"כ
ה' סומאת אוכלין פ"א ה"ט
ה' סומאת אוכלין פ"ב ה"ד
ה' סומאת אוכלין פ"ג ה"א
ה' סומאת אוכלין פ"ט הכ"ה
ה' סומאת אוכלין פ"י
ה' סומאת אוכלין פט"ו ה"ב
ה' סומאת אוכלין פ"י"ב ה"א
ה' סומאת צרעת פ"י ה"ב
ה' יר"ם פ"א
ה' יר"ם פ"ג ה"ח
ה' יר"ם הרה"מ פ"ח

שכד. חכ"א
רכ. והרמב"ם
רכח. אין
רכח. ובפ"ג
רח. ובירושלמי
קנא. שנית
נג. אלא
נג. והרמב"ם
קיג. ובוה
עה. ודע
רפו. ומעתה
רפו. והנה
רפה. רש"י ר"ה יוצא
קל. ואכתי
קכו. ושיטת
מב. והאמנם
שלד. בפרטיה / שלו. והרמב"ם
קיו. והרמב"ם
קכד. ובדרך
קמט. אלא
קו. שם בגמ' ר"ש
כג. שם בגמ' איבעיא
כב. עוד גראה
נט. וחמותי
קה. עוד גראה
קעא. שם בגמ' ההוא
קמז. משנה
קנ. ומצאתי
קו. ולפענ"ד
קמט. במס' / קפ. וגראה
קסה. ודברי
קנא. ת"ר / קנו. מי כתיב
קסו. והנראה
קסג. אמנם / קסז. שם
קצג. איברא
קמח. אבל
קמה. והרמב"ם
קנג. ולפענ"ד
רכג. ובוה
קע. איברא
קסט. ולפענ"ד
ע. והרמב"ם
קסט. והנה
קע. ומה
עדי. האי בשר
רעז. בהא
קצז. שם בגמ' / קצז. ועיין
שיג. איברא
רט. במשנה

ה' יו"ט פ"ח ה'י"ו
ה' כלאים פ"א אחד הזורע או המנכש וכו'
ה' כלי המקדש פ"ו ה"ט
ה' מאכלות אסורות פ"א
ה' מאכלות אסורות פ"ד
ה' מאכלות אסורות פ"ו ה"ב
ה' מאכלות אסורות פט"ו ה"ח
ה' מאכלות אסורות פט"ו ה"ט
ה' מחוסרי כפרה פ"א
ה' מילה פ"א ה"ב ובראב"ד
ה' מילה פ"א ה"ז
ה' מילה פ"א ה"ז
ה' מלוה פ"ב ה"ו
ה' מלכים
ה' מלכים פ"ו ה"ט
ה' מלכים פ"ט ה"א
ה' מלכים פ"ט ה"ב והי"ג
ה' מלכים פ"א ה"ד
ה' ממרים פ"ו בכ"מ
ה' מעשה הקרבנות פ"ד ה"י
ה' מעשה הקרבנות פי"ח ה"ט
ה' מעשה יוה"כ פ"א ה"ח
ה' מקואות פ"ב ה"ב ובכ"מ
ה' מקואות פ"ז
ה' מתנות עניים פ"ו ה"י
ה' נדרים פ"ב ה"ב
ה' נדרים פ"ה ה"ד
ה' נדרים פ"ח ה"ד
ה' נזירות פ"ד ה"א
ה' נזירות פ"ו ה"ז
ה' נזירות פ"ט ה"ח
ה' נזקי ממון פ"א ה"ט
ה' נערה בתולה פ"א ה"ז
ה' סנהדרין פט"ז
ה' סנהדרין פט"ז ה"ד
ה' סנהדרין פי"ב וצריך שיתיר עצמו למיתה
ה' עבדים פ"ג
ה' ערכין פ"ה ה"ג
ה' פסולי המוקדשין ה"ח
ה' פסולי המוקדשין פט"ו ה"א
ה' פסולי המוקדשין פי"ט ה"ד
ה' פרה פ"ז ה"ג ובראב"ד
ה' פרה פי"א ה"ג
ה' ק"ש פ"א ה"י
ה' קרבן פסח פ"א ה"ה ובלח"מ
ה' קרבן פסח פ"א ה"ט
ה' קרבן פסח מל"מ פ"א
ה' קרבן פסח פ"ב ה"ו ובגנ"כ
ה' קרבן פסח פ"ה ה"ז

ריב. והנה / רסו. איברא
 רנה. וא"ל
 רט. והרמב"ם
 קמח. ובוה
 קסא. גס
 ש. והנה
 סא. והנה חמץ
 קכד. ובורך
 שכז. והרמב"ם
 רפב. שם בגמ' וליכא / רפג. ולפום
 רפד. וגלפענ"ד
 שמא. אלא / שמג. והנה
 קלו. שאני התם
 סח. ועיין כרתי
 ש. אלא
 רצו. שם בגמ' א"ל
 יח. עוד י"ל
 רלד. שם בגמ' ביקש
 רמז. איברא
 שז. ולפום
 שכז. והרמב"ם
 שלג. וידידי
 רנט. שם בגמ'
 קסט. והנה
 קנח. ועלה
 ב. איברא
 ת. ומיהו
 יא. ונראה
 סח. ועיין כרתי
 שיא. והנה
 שיא. ובוה
 פח. ובוה
 שלח. עוד / שלו. ולדברי
 שלו. אמנם
 קיח. ויש לחקור
 רגז. ודברי
 קלו. שאני התם
 רצז. ואין
 רסו. וראיתי
 שו. וראיתי
 קמד. הן אמת
 עג. ודע
 שכד. עוד
 שלב. ושסו
 רנד. ובינוחי / שלה. איברא
 רעא. עו"ש / רעג. ודקדקתי
 י. שם בגמ' ההוא
 רמח. ובמ"ש / רמט. והרמב"ם
 שכח. הרמב"ם

חידושי

מפתח מראה מקומות

משנה

שער

הל' קרבן פסח פ"ו ה"א	שיט. והרמב"ם	טור אר"ח סי' רל"ד	רלט. וידוע
הל' קרבן פסח פ"ו ה"ד	שכ. והנה / שכז. ולפענ"ד	אר"ח סי' רמ"ו סע' ג'	קפח. עוד נראה
הל' קרבן פסח פ"ו ה"א	שי. הציץ	אר"ח סי' רע"א ט"ו סק"ט	שמז. והנה
הל' קרבן פסח פ"ט ה"ז	טז. ואענה / יז. ושטו	אר"ח סי' רע"א מג"א סק"א	שמז. איברא
הל' קרבן פסח פ"ט ה"ט	שמא. הרמב"ם	אר"ח סי' רפ"ב במג"א סק"ו	רטז. ובמה
הל' קרבן פסח פ"י ה"א	שג. תוס' ר"ה נחחק	אר"ח סי' רצ"ו סע' ח' ברמ"א	רלא. וחזר
הל' רוצח ושמ"נ פ"ח ה"א	רכ. ומיהו	אר"ח סי' ש"ה מג"א סק"ו	ער. והנה המג"א
הל' רוצח ושמ"נ פ"י ה"א	רכא. ובפ"י	אר"ח סי' ש"ו ובמג"א סקט"ו	יב. והנראה
הל' שביתת עשור פ"ב	קנא. ת"ר	טור אר"ח סי' ש"ו בח"י שכר שבת החזונים	רטז. שם בגמ' רמחוי
הל' שבת פ"א ה"א	ערה. ברם	אר"ח סי' ש"ח סע' ל"א ובמג"א סקנ"ו	
הל' שבת פ"כ ה"ו	רעד. ורע		צה. תוס' ר"ה פ"ט / קעג. עוד / קצח. גם
הל' שבת פכ"א הכ"ו	רעג. אבל	אר"ח סי' שכ"א מג"א סק"ו	קעז. ולפ"ט
הל' שגגות פ"ב	רצ. ובשאג"א	אר"ח סי' שכ"ח אות ט' בד"מ	ער. ומצינו
הל' שגגות פ"ב ה"ח	רצב. ומה מאר	אר"ח סי' של"ט מג"א סק"ח	רטט. פסח
הל' שופר פ"א ה"ג	קמה. והרמב"ם	אר"ח סי' שמ"ג ברמ"א	רפד. והנה
הל' שחיטה פ"א	צח. ויש לעיין	אר"ח סי' שצ"ו מג"א סק"ט וברגו"מ	סה. אלא רמה
הל' שחיטה פ"א ה"ב	ש. ולפענ"ד	טור אר"ח סי' תי"ט	דש. קמ"ל
הל' שחיטה פ"ג ה"א	שלח. ובוה	טור אר"ח סי' תל"א בב"ח ובמג"א סק"ג	כא. ורביעי
הל' שכירות הרה"מ פ"ג ה"ב	נ. איברא	טור אר"ח סי' תל"א בב"י	קצ. וראיתי
הל' שמיטה ויובל פ"ו ה"א	רכד. שם בגמ' רב	אר"ח סי' תל"ב בט"ו	נה. רש"י ר"ה מעיקרא
הל' שמיטה ויובל פ"ו ה"ב	רכה. ונסתפקו	אר"ח סי' תל"ג מג"א סק"ו	ס. מה
הל' שמיטה ויובל פ"ח ה"י	רכה. ונסתפקו	אר"ח סי' תל"ג במ"א סק"ו	ס. מה שאמר
הל' ת"ת פ"ג	כ. א"י	אר"ח סי' תל"ג בח"י אות א' ובפר"ח סק"א	נא. וראיתי
הל' תמורה פ"א	קיח. ומה שנראה	טור אר"ח סי' תל"ג בב"ח	נט. שוב ראיתי
הל' תמידין ומוספין פ"א ה"ב	של. ותמה	טור אר"ח סי' תל"ו דעת אבי העזרי	מו. עוד י"ל
הל' תמידין ומוספין פ"כ ה"ה	ריט. ורבינו	טור אר"ח סי' תל"ו	מח. והלכתא
הל' תפלה פ"ג ה"ב	רלט. וידוע	אר"ח סי' תל"ו סע' ברמ"א	מב. שם בגמ' הבודק
הל' תרומות פ"א ה"ב	ריט. ובעמדי	אר"ח סי' תל"ו מ"א סק"ח	כד. שם בגמ' לא
הל' תרומות פ"א הכרשינין וכו'	רכג. והנה	אר"ח סי' ת"מ בחק יעקב	קלח. ויש לדריק / קלח. תנן
הל' תרומות פ"ג	לו. עוד יש לדריק	אר"ח סי' תמ"א במג"א סק"א	קיט. אבל
הל' תרומות פ"ד ה"ב	לב. ומעתה	אר"ח סי' תמ"ב סע' ו' ובמג"א סק"י בדג"מ ובח"י אות י"ז	
הל' תרומות פ"ד ה"ו ובמל"מ	פד. ולאחר	וש"א	לט. והנה המחבר
הל' תרומות פ"ו	רכב. ולפענ"ד	אר"ח סי' תמ"ב בחק יעקב אות י"ב	לח. והשב"ל
הל' תרומות פ"ז ה"י	שמב. אבל	טור אר"ח סי' תמ"ב חרכו קודם זמנו	פא. עוד הקשה
הל' תרומות פ"ז ה"יא	רפד. ונלפענ"ד	טור אר"ח סי' תמ"ג ובנו"כ	קז. שם בגמ' ר"ש
הל' תרומות פ"י הכ"ד ובכ"מ	קטז. ובמ"ש	אר"ח סי' תמ"ג בב"י ובח"י אות ו' ובחכ"ש	מב. גם רבינו
הל' תרומות פט"ו בכ"מ	רמז. איברא	אר"ח סי' תמ"ג פחד יעקב	פב. רש"י ר"ה משש
הל' תרומות פט"ו הכ"ב	רפב. שם בגמ' הזאה	אר"ח סי' תמ"ד מג"א סק"א ובמחה"ש	רפג. והמג"א
הל' תרומות פ"א	רמז. והנה	אר"ח סי' תמ"ה מג"א סק"ד	ג. והטעם הזה / פז. ובענייתו
הל' תרומות פ"א ה"ז	שמב. עכ"פ	אר"ח סי' תמ"ה בחק יעקב אות ט'	קכב. ואשר
הל' תרומות פ"א הכ"ג	קמב. איברא	אר"ח סי' תמ"ו מג"א בשם שב"ל	שיד. עוד לאלוק
הל' תרומות פ"ג ה"ד	קפ. ובשור"ת	אר"ח סי' תמ"ו מג"א סק"ב	שלח. והגלפענ"ד
ריש הלי' תשובה	קעט. ומיהו	אר"ח סי' תמ"ו	קל. ועל / קכב. ואשר
		אר"ח סי' תמ"ו ובב"י ובמג"א סקמ"ד	סד. ולפי
		אר"ח סי' תמ"ו ס"א בט"ו ובמג"א	סא. והנה חמץ
		טור אר"ח סי' תמ"ו חמץ לאחר הפסח בששים	קכא. ומי
		אר"ח סי' תמ"ח ט"ז	כו. וברברי
		אר"ח סי' תמ"ח מג"א סק"ח	פב. והאמנם
		אר"ח סי' תמ"ח	קפח. עוד רגע

טור ושלחן ערוך

אר"ח סי' ח' בחכמת שלמה	לב. ולא איכל להתעלם
אר"ח סי' ח' מג"א סק"ב ובביאור"ג	לב. והנה / לד. ובוה יובנו
אר"ח סי' קמ"ח במג"א סקט"ו	קז. והנה המג"א
אר"ח סי' רל"ג סע' א' ובמ"א סק"א	רלח. וכאן

מה. עוד הקשה	י"ד סי' כ"ח בדרכי משה	פב. והנראה	אר"ח סי' תמ"ח ס"ג ופחד יעקב אות כ'
שב. ובמה	טור י"ד סי' ס"ז בב"ח בסופו	קכו. ולא / קכו. ח. קשיית	אר"ח סי' תנ"א סט"ז סק"ה
סו. תשע	י"ד סי' ס"ט בס"ז וש"ך	קכט. ובהא	אר"ח סי' תנ"א מג"א סק"ו ובחידושי רעק"א
קג. תוס' ד"ה עד	י"ד סי' ע"ז סע' י"א ובנו"כ	קל. והנה המחבר	אר"ח סי' תנ"א תנ"ב סע' א'
ו. שם בתוס'	י"ד סי' ע"ח ש"ך סק"ב	שג. והנה	אר"ח סי' תנ"א מג"א סק"ד ובהגרע"א
דש. התם	י"ד סי' צ"א ש"ך סק"א	קל. ומיהו	טור אר"ח סי' תנ"א בב"י וביה"ג סק"ג
קלה. ומעתה	טור י"ד סי' צ"ב ובס"ז סקט"ז ובש"ך	יא. ונראה	אר"ח סי' תנ"ג בב"ח
קכה. ד' לפי	י"ד סי' צ"ד סע' א'	לח. גרסינן	אר"ח סי' תנ"ד מג"א סק"ה
עד. רש"י ד"ה בסלו	י"ד סי' צ"ח ברמ"א אי אולינן בתר שמא	לה. ולדידן	אר"ח סי' תנ"ז מג"א סק"א ובה"י סק"ג
קכד. ובדרך	י"ד סי' ק"ב	לח. גרסינן	אר"ח סי' ת"ס סע' ג'
סא. והנה חמץ	י"ד סי' ק"ב בש"ך סק"ד ובפר"ח	קסה. והסור	טור אר"ח סי' תס"א
סו. ובהרי / קלא. וחכמ	י"ד סי' ק"ב סע' ג' וברמ"א ונו"כ שם	קסט. אמרי	טור אר"ח סי' תס"ב ובד"מ
קיו. אמר רב	י"ד סי' ק"ב סע' ד'	קנד. והנה הסור	אר"ח סי' תס"ז ס"ד ברמ"א
קיו. שוב ראיתי	י"ד סי' ק"ז בפתחי תשובה אות י"א	קעא. והנה מה	אר"ח סי' תס"ז בביאור הגר"א ובחכ"ש ובגר"כ
קיו. ואשר נראה	י"ד סי' ק"ז ש"ך ס"ק ג"ס	רל. אבל חיטי	אר"ח סי' תס"ט במג"א ובח"י
קפ. ובשור"ח	י"ד סי' ק"ז ש"ך סוס"ק י'	קעט. מה שנראה	אר"ח סי' תע"א בברוך טעם סק"ה
סו. והנה בסו"ע	טור י"ד סי' ק"י וכתב הרשב"א	קב. רש"י ד"ה נודמנו	אר"ח סי' תע"ב מג"א סק"ב
קל. ואכתי	י"ד סי' ק"ב בש"ך סק"ג	קנד. והנה הסור / שמו. והב"י	טור אר"ח סי' תע"ג ב"י ד"ה ובחדר אחר
עא. מדרבנן	י"ד סי' ק"ז בס"ז סק"ד	הקדמה	אר"ח סי' תע"ג סע' ו'
קכה. ד' לפי	י"ד סי' קכ"א סע' ו'	קנג. רש"י ד"ה שעונין	אר"ח סי' תע"ג בבה"ט סק"ו
שג. שם בגמ' אמרו	י"ד סי' קכ"א ש"ך סק"ז	קסא. וכרגע / קסו. וראיתי / קסז. ובמה	אר"ח סי' תע"ג ס"ז סק"ט
שג. ואלם	טור י"ד סי' קכ"א בשם הרשב"א	קסה. נראה	טור אר"ח סי' תע"ו
כד. שם בגמ' לא	י"ד סי' קכ"ז סע' ברמ"א	רל. ובהא	אר"ח סי' תע"ז
קכג. ונראה רפליגי	טור י"ד סי' קל"ד בב"י	הקדמה	אר"ח סי' תע"ז
רצה. בתוס'	י"ד סי' קפ"ד סע' ב'	קנג. רש"י ד"ה שעונין	אר"ח סי' תע"ז בהג"ה בשם הרמב"ם
רעח. ויש	י"ד סי' ק"צ ששה עונות	קה. ובעיקר	אר"ח סי' תפ"ה
שי. בשופעת	י"ד סי' ק"צ סק"י ובנקה"כ	שכח. ועלה	אר"ח סי' תפ"ט בשע"ת
רנט. שם בגמ'	טור י"ד סי' קצ"ח בב"י ופרישה סק"ט	רעח. ריש	אר"ח סי' תצ"ד מג"א סק"א
קסט. אמרי	י"ד סי' ר"א סע' מ"ה	קצו. דהב"י / קצז. והסור	טור אר"ח סי' תצ"ח בב"י ומ"א
רטו. שם בגמ' כבר	י"ד סי' רי"ד סע' ב'	קצד. עוד קשה	אר"ח סי' תקכ"ז סע' כ' ברמ"א
קה. ובעיקר	י"ד סוס"י רס"ז בהג"ה ובש"ך סק"ז	רפא. איברא	אר"ח סי' תקמ"ו במג"א
קיג. וביד"ד / פט. עוד עלה	י"ד סי' רכ"ז בש"ך סק"ה	רלג. רש"י ד"ה ת"ח	אר"ח סי' תקנ"ד מג"א סק"ג ובמחצה"ש
דר. תומרא	י"ד סי' רס"ב הס"ז ופר"ח	רפא. שם בר"ח	אר"ח סי' תקנ"ד בס"ז
צ. והנראה	י"ד סי' רס"ב ש"ך סק"ב	רנא. תוס' ד"ה דילמא	אר"ח סי' תקפ"ב ס"ז סק"ג
רמז. ואגב	י"ד סי' רס"ב סע' א' ש"ך סק"א	עא. מדרבנן	אר"ח סי' תקפ"ח ס"ז סק"ד
רצ. וכתב	י"ד סי' רס"ב סע' ב'	פא. עוד הקשה / צו. ובחי'	טור אר"ח סי' תר"ב בב"י
שמג. ובינומי	י"ד סי' רס"ג סע' א'	קמז. והנה האר"ח	אר"ח סי' תרל"ז מג"א סק"ג
שמג. ובינומי	י"ד סי' רס"ד בדרכי משה	קיב. איברא	אר"ח סי' תרמ"ט מג"א סק"כ
מז. שם בגמ' לא סגי	י"ד סי' רס"ד סע' א' ברמ"א	קנו. ע"ל	אר"ח סי' תרמ"ט
רמו. עוד יש	י"ד סי' רס"ו בב"י וד"מ	שיד. עוד לאלוק	אר"ח סי' תרפ"א מג"א סק"ב
רצא. נראה	טור י"ד סי' רפ"ט	לה. ולדידן	הגרש"ז אר"ח סי' תנ"ו
כג. ומה	י"ד סי' רצ"א סע' ברמ"א	לב. והנה ראשונה	י"ד סי' א' בחי' רעק"א
כג. שם בגמ' איבעיא	טור י"ד סי' רצ"ד בב"י בסופו	ג. והנה בירושלמי	י"ד סי' א' בב"י
פה. ראיתי	טור י"ד סי' שכ"ד סע' י"ד ובבאה"ג	לב. והנה ראשונה	י"ד סי' א' בס"ז סק"ו
דר. תומרא	טור י"ד סי' שכ"ה סע' א' ובבאה"ג	רמט. ומיושבת	י"ד סי' ב' סע' ז' ביד אברהם
רה. ובסו"ע	י"ד סי' שכ"ט	רחצ. שוב	י"ד סי' כ"ז בתב"ש ובפמ"ג סק"ב
קנו. ובקשיתי	י"ד סי' של סע' ז'	רצו. בקיצור	י"ד סי' כ"ז ש"ך סק"ב
קפט. ודבריו	טור י"ד סי' של"א		
פה. ואל			

חידושי

מפתח מראה מקומות

משנה

שני

י"ד סי' של"א בב"י ד"ה ומ"ש דכיון
י"ד סי' ש"פ בש"ך

לד. ומיהו
רס"ט. פסח

הל' פסח סי' שט"ז
הל' פסח סי' תשנ"ד
הל' פסח סי' רמ"ו

נח. תוס' ד"ה לצאת
קצח. ובאחד
קצח. והנה / קפח. ועוד רגע

אהע"ז סי' ו' סע' י"א
אהע"ז סי' כ"ח בב"ש ס"ח ג"ב ובא"מ
סוד אהע"ז סי' ל"ד בב"ח ד"ה כתב הרמב"ם
אהע"ז סי' ל"ה בב"ש סק"ב
אהע"ז סי' קי"ט סע' ד'
אהע"ז סי' קכ"ד סע' א' ובח"מ וש"ך

קא. ודע
מב. רש"י ד"ה דאפילו
גב. וראשון
דז. רש"י ד"ה סעודה
שטז. שם בגמ' יש
סט. עוד

אור חדש

קד. ובשאג"א
רפט. וראיתי

עה"ת פ' בא
פסחים ע"א ע"א

אור שמח

קמז. וחכם
שכו. וצפיתי
שיז ומיהו
רסז. דתנן
קנג. אשר

הל' חמץ ומצה פ"ו ה"ז
הל' מצה"ק פי"ח ה"ט
הל' ק"פ פ"ד ה"ח
הל' שמיטה ויובל פ"ז
הל' חמץ ומצה פ"ז ה"ד

אליהו רבה

שמו. ורביעי

אוי"ח סי' רס"ט

אמרי בינה

קמא. ומעתה
ער. ותי'

הל' פסח סי' י"ב
הל' שבת סי' ו'

אפריון שלמה

קמז. שוב

על שעה"מ פ"ח מהל' לולב ה"ח

בדק הבית [להרא"ה]

שא. ומעתה

שער המליחה שער ג'

בה"ג

שלז. אמנם
שמו. איברא

הל' פסח פ"ב
הל' קידוש והבדלה

בית הלוי

שכד. חכ"א

על הרמב"ם הל' ביאת מקדש פ"ד הי"א

בנין אריאל

רנא. תוס' ד"ה דילמא

פ' קרח כי כל העדה וכו'

בעל המאור

רסט. וקצת
קסז. עוד י"ל
קצט. איברא
עט. שם בגמ' בהדי
עז. תוס' ד"ה ובשעת
קפג. והבעה"מ

ב"ק דף קי"ד
ב"ק קי"ד
ביצה כ"א ע"ב
פסחים ו' ד"ה והא דאמר רב גידל
פסחים י"ח ד"ה וסמא דרישא
פסחים מ"ג ע"ב

בעל הנפש להראב"ד

רפה. ועיין

שער הקדושה

אבן האזל

הל' מעשה יוה"כ פ"א ה"ח

אבני מילואים

סי' כ"ח
סי' כ"ח אות מ"ט

אגלי טל

פתיחה אות ג'

אגרת הרמב"ם

מאמר קידוש השם

אדמו"ר ממונקאטש

בספרו על הל' מילה

אור זרוע

אלפא ביתא אות למ"ד מ"ס נו"ן
ב"ק ע' ע"א
הל' מגילה סי' שס"ט
הל' פסח סי' רל"ג
הל' פסח סי' רמ"ו
הל' פסח סי' רמ"ו

שלג. וידידי

מב. רש"י ד"ה אפילו
נא. ועוד

רעג. ומה

שטז. פניך
רח. שם בגמ' הרוגי

שמב. ובמ"ש

רסז. אמנם
קמא. ובא"ז
של. וכתבתי
קה. אבל ראיתי
פב. והאמנם
יג. עוד נלפענ"ד

שצו	חידושי	מפתח מראה מקומות	משנה
אר"ח סי' תל"ג סק"ב	ברכי יוסף	נט. ומיהו	הגאון ר' יונתן שטייף
זכרים דף ב'	ברכת הזבח	שז. ועוד	הגאון ר' מנחם זעמבא
כלל כ"ב	גינת ורדים	קעט. ולפי זה	הגדה של פסח מגיד משנה
גרי"ז סאלאוויצ'יק		עד. האי בשר	הגהות מוהר"ב מרנשבורג
דגול מרובה		רנט. שם בגמ' לח	חולין צ"ה ע"א
הל' ראש השנה בשם מהר"פ מקראקא		רסח. ויש	הגהות רעק"א
דורש לציון להצל"ח		רסג. אל	המכריע
דף ג'	דרוש פסח גדול להגריעב"ץ	מא. ומיהו	העמק שאלה
סי' תקע"ד	דרכי חיים ושלום	יג. עוד נלפענ"ד	הפלאה
אר"ח סי' תמ"ה	דרכי משה	שיח. וילדות	השמטות
דת אש		קנו. ועיין	הרא"ה בשיטת הקדמונים
סי' י"ד	האלף לך שלמה סי' שכ"א	צ. והרי	ביצה ל"ט
הגאון הרבי ר' העשיל		שית. ולא	חוות דעת
חנוכת התורה פ' בא		הגאון ר' בן ציון זצ"ל גאב"ד אויפאלא	יו"ד סי' ק"ג
הגאון ר' אליהו הענקין		הגאון ר' דוד דייטש	יו"ד סי' ק"ג סק"א
הגאון ר' בן ציון זצ"ל גאב"ד אויפאלא		הגאון ר' י"א זלמנוביץ	דמאי סי' י"ד אות ג'
הגאון ר' דוד דייטש		הגאון ר' י"א זלמנוביץ	פסחים ל"ט ע"א
הגאון ר' י"א זלמנוביץ		הגאון ר' י"א זלמנוביץ	אר"ח סי' קט"ז ואות י"ח
הגאון ר' י"א זלמנוביץ		הגאון ר' י"א זלמנוביץ	חי' רבינו חיים הלוי
הגאון ר' י"א זלמנוביץ		הגאון ר' י"א זלמנוביץ	הל' ק"פ פ"ו ה"א
הגאון ר' י"א זלמנוביץ		הגאון ר' י"א זלמנוביץ	חי' רעק"א על הרמב"ם
הגאון ר' י"א זלמנוביץ		הגאון ר' י"א זלמנוביץ	הל' תר"מ פ"א ה"ג
הגאון ר' י"א זלמנוביץ		הגאון ר' י"א זלמנוביץ	מס' פאה משהלכו בו נמושות
הגאון ר' י"א זלמנוביץ		הגאון ר' י"א זלמנוביץ	חיבור לטהרה
הגאון ר' י"א זלמנוביץ		הגאון ר' י"א זלמנוביץ	מקואות כלל ב' סמ"ז
הגאון ר' י"א זלמנוביץ		הגאון ר' י"א זלמנוביץ	חי' הגר"ח הלוי
הגאון ר' י"א זלמנוביץ		הגאון ר' י"א זלמנוביץ	הל' גזילה ואבירה פ"א ה"ט"ו

חידושי	מפתח מראה מקומות	משנה	שנח
הל' מעילה פ"ח ה"א	קי. גרסינן	מצוה קע"ו	רמו. והנה
בכורות ב' ע"א	חז' הגרי"ב	מצוה קפ"ג	קנו. ובקשיתו
	רל. רש"י ד"ה ובכל	מצוה רס"ב	קנג. ואשר
חידושים וביאורים		ישועות יעקב	
פסחים ס"א סק"ג	צג. הנה	או"ח ס" תנ"ז	קפז. שוב
פסחים ס"ו סק"ו	צג. הנה	ריש ס' תנמ"א	קכג. מלאכי כן
		שר'ת ס' תל"ד אות ב'	קפו. במשנה
ס' החינוך		ישועות ישראל	
מצוה ת"פ	יא. וקרישא	הל' הלוואה ס' ס"א	לו. עוד יש לדייק
חכמת שלמה		כל בו	
או"ח ס' שכ"ט	רצג. והנראה	הל' חמץ ומצה דף ט'	קפד. ועיין
חתם סופר		כנסת הגדולה	
גיטין נ"ג ע"ב	פט. ובח"י / קיב. איברא	חז"מ ס' ז'	רסח. ויש
חולין ד'	פו. ומכאן	כסף משנה	
חולין קי"ד ד"ה לא אמרה תורה	קעא. ולפענ"ד	הל' חמץ ומצה פ"א ה"ג	צא. כתב הכ"מ
מנחות צ"ט	קעב. ונראה / קפג. ועיין	הל' חמץ ומצה ה"ז	קז. והנה המג"א
נדרים מ"ו	עח. אלא	הל' שחיטה פ"ד הי"ד	רמח. ברם
		הל' תרומות פ"י הכ"ד	קיב. אלא ראיתי
טורי אבן		פ"א מהל' ק"ש	שלב. שוב
אבני שהם מגילה כ"ג	קטו. ובמ"ש אמרתי	פ"ה מהל' אישות	מב. גם רבינו
מגילה כ"ב	ריג. והנה		
ר"ה דף כ"ח ד"ה אלא	שכט. ותבט		
ר"ה י"א	סח. שם בגמ' לא	כף החיים	
טל תורה		או"ח ס' תמ"ב ס"ק פ"ח	לח. איברא
ביצה כ"ה ע"א	קצז. ומיהו	כפות תמרים	
יד אברהם		סוכה ל"ט ע"א	רכו. ומכאן
יו"ד ס' רס"ב	צ. ובוה	כרם ציון	
יד מלאכי		קל"ז	רכו. ודבריו
ס' צ"ד	רמז. והנה	כרתי ופילתי	
ילקוט הגרשוני		סוף ס' ק"י	סח. ועיין כרתי
אר"ח ס' ל"ב אות י"א	קפא. ומצאתי	ס' קצ"ד ס"ג	רצד. איברא
		יו"ד ס' ק"ב	קלד. ולפ"מ
ים של שלמה		לב אריה	
ב"ק פ' הגוזל קמא ס' מ"ה וס"ה ס"ה	קמ. אמנם	חולין ט' ע"ב	עג. וראיתי הלב
חולין פ"ב ס' י"ז	רצז. ומה שנראה בזה	לבושי מדרכי	
חולין פ"ב ס' י"ג	צח. ויש לעיין / רחצ. השוחט	ח"ד בהקרמה	קפב. ונתתי
יבמות ס' ל"ד	סה. ועוד	לחמי תורה	
יראים		דף קע"ח ע"ב	קלה. אלא דלפי
מצוה קי"ג	שיג. והיראים		
מצוה קכ"ד	קט. ולולי		

ליקוטי הערות על חת"ס		אור"ח סי' קכ"ד	
יא. ואגב		דינים סי' נ"ה	
מהר"י		קצג. עוד קשה / דר. שוב	
ליקוטי מהרי"ל		מהרש"א	
הל' סוכות		פסחים ל"ו ע"ב ד"ה תוד"ה מוציא	
ב"ק ק"ה ע"א גזל שלש אגודות		קידושין ג"ה ע"ב ד"ה דמייתי	
ברכות דף ט'		שבת מ"ב ע"א	
תולין ג' ע"א		שבת פ"ח ע"א	
יבמות ע"א ע"א		פ"ח וראיתי	
נדה ה' ע"ב		פ"ח וראיתי	
נדה ט' ד"ה הכא נמי		פ"ח וראיתי	
גזיר דף ס"ג		פ"ח וראיתי	
סוכה ל"ח		פ"ח וראיתי	
עבודה זרה ט"ו		פ"ח וראיתי	
פסחים ו' ע"ב ושאלו בגמרא		פ"ח וראיתי	
פסחים ט' ע"א		פ"ח וראיתי	
פסחים ל"ט ד"ה ומצטרפין		פ"ח וראיתי	
פסחים ע"ח ע"ב		פ"ח וראיתי	
פסחים פ"א ע"ב		פ"ח וראיתי	
פסחים פ' ע"א		פ"ח וראיתי	
פסחים דף ר"ט ע"ב		פ"ח וראיתי	
קידושין פ"ב		פ"ח וראיתי	
שבת דף צ"א וקמ"ה		פ"ח וראיתי	
מגדל עוז		מגדל עוז	
הל' מאכלות אסורות פ"י הי"א		מגדל עוז	
מגילת ספר על הסמ"ג		מגילת ספר על הסמ"ג	
לאוין ש"ה		מגילת ספר על הסמ"ג	
מגיני שלמה		מגילת ספר על הסמ"ג	
ביצה י"ב		מגילת ספר על הסמ"ג	
מגן אבות [הקדמון]		מגילת ספר על הסמ"ג	
מגן האלף		מגילת ספר על הסמ"ג	
אור"ח סי' תע"ה ד"ה ודע		מגילת ספר על הסמ"ג	
מהר"י קורקוס		מגילת ספר על הסמ"ג	
הל' ביכורים פ"ו ה"ח		מגילת ספר על הסמ"ג	
מהר"ם שיק		מגילת ספר על הסמ"ג	
מצוה ק"ו		מגילת ספר על הסמ"ג	

חידושי	מפתח מראה מקומות	משנה	ת
מנחת פתים	הל' שבת פי"א ה"ה הל' תמידין ומוספין פ"ה	קעו. וברברי רמב. ובחפשי	
מנחת קנאות	קעה. והנה של. וכתבתי	מנחת העמרמי	
סוטה י"ד ע"ב	שח. ועיין	רא. וכתבתי	
מסכת סופרים	רשו. ובמה	גודע ביהודה	
מעדני יו"ט	קסה. ולפענ"ד	קמא אהע"ז סי' ג"ז קמא יר"ד סי' ג"ה-ג"ז תניינא סי' ק"ג	רצה. ובתש' רצה. בתוס' רצה. בתוס'
מקור חיים	שלח. והגלפענ"ד שמ. שוב קצ. ובמקור קלט. אמנם	נזר הקודש	רמא. ותבט
אור"ח סי' תל"א אות ב' אור"ח סי' תל"א ביאורים אות ה' אור"ח סי' תל"א אור"ח סי' תמ"ח ביאורים סק"ט ד"ה אכן		נשמת אדם	קעד. ומה שתמה שי. מאן
קידושין ג"ב ד"ה בתוד"ה	רכו. ובשוד"ת	נתיבות המשפט	פז. ולפענ"ד קמו. ובזה קי. גרסינן
מרדכי	ג. וראיתי לו. ודברי רבינו כו. והביאור כ. אלא דא"כ גט. והנה המרדכי שיז. ומיהו	ס' אות שלום	שמג. נמצא
גיסין ס"פ האומר גיסין ריש פ' האומר סי' אימתי אופין מצות כשחל ע"פ בשבת סי' תקל"ה מסחים סי' תקלה שלהי מסחים		ס' דרכי שלום	שמח. ורע
משנה הלכות גדולות	פה. ואל קלו. שאני התם	ס' האורה לרש"י	רעא. ותמה
גיסין סי' ק"א כתובות סי' רל"א		ס' התרומה	רעא. ומה
משנה למלך	קט. תוס' ד"ה אין קמ. אמנם קצו. ומיהו רנט. אין קד. ובשאג"א קעב. ונראה צב. שם בגמ' אמר ג. איברא קעט. כל איסורין קפ. ואני מסקיף רמה. עוד י"ל רמד. איברא יח. המל"ט רסה. איברא	ס' זרע אברהם [ליטבור]	שט. ורע
הל' אישות פ"ה הל' גזילה ואבידה פ"ג ה"ה הל' תו"מ פ"א ה"ז הל' יוה"כ פ"ב הל' יסודי התורה הל' יסודי התורה פ"ה הל' מאכלות אסורות פ"ח הי"ח הל' מלוה פ"ד ה"ו הל' מעילה פ"ז סוף ה"ו הל' מעילה לפ"ז ה"ז הל' פסוה"מ פ"ג ה"ו הל' פסוה"מ דף י"ח ריש הל' קרבן פסח הל' קרבן פסח פ"א ה"ז	בדין כלי שרת	ס' חזון נחום	שו. ולפרט
	דף א'	ס' חק נתן	שו. וראיתי
	זבחים	ס' טל תורה	רעא. ותמה
	פסחים ס"ו ע"ב	ס' מגן אבונו להתשב"ץ	ג. ומה שנראה

תא

חידושי

מפתח מראה מקומות

משנה

סדר תפלת ערבית לבעל החור"ד		ס' לבני בנימין	
שמו. ורביעי	מערכה א' אות ח'	ז. והיות	קיס. והיות
סדרי טהרה			
סי' קצ"ד ס"ז	רצד. איברא	ס' לימודי ה'	
סמ"ג		לימוד ב' דף ג' ד"ה וראיתי	
לאווין ע"ח (ע"א)	קל. ועל / קכג. מלאכי בן	מחנה חיים	
סי' רמ"ח	רנט. שם בגמ' דם	ח"ג אר"ח סי' ה'	
סי' שמ"ח	רסה. איברא	מצות תנ"א	
סמ"ק		מצוה רמ"ו בהגהות הר"פ	
מצוה רמ"ו בהגהות הר"פ	קנו. ובקשיתו	ס' תרומת חלה	
ס' בני יעקב על הרמב"ם		דף נ"ח	
דף רל"ב	רמז. והנה	עולת שבת	
ס' דבר שמואל		אר"ח סי' תל"א סק"א	
סי' ל"ח	קיו. והמל"מ	ערוה"ש	
ס' הישר לר"ת		אר"ח סי' פ"ט סע' י"א	
סי' מש"ד	קנו. אמנם	הערוך	
ס' המצוות להרמב"ם		ערך כרשן	
ל"ח רצ"ג	קא. אף רוצח	ערך ש"י	
מצוה קמו	קנה. והנה גלפענ"ד	יור"ד סי' קט"ז	
שורש א'	קנג. ואשר	פי' התפלות והברכות לר"י בר יקר	
שלוגת הרמב"ם והרמב"ן במצוה דרבנן	קיו. ואשר נראה	ח"ב דף ג' ע"ב	
שיטת הרמב"ן במצות יישוב א"י	רכב. ובוה	פיהמ"ש להרמב"ם	
ס' המצוות להרמב"ן		ביכורים פ"ג מ"א	
מגילת אסתר לאוין קל"ד	טו. אמנם	גיתין ס"ו ע"א	
ס' הקנינים משנ"ה		יומא פ"ג מ"א	
אות בשימוש ת"ח	רסח. שם בגמ' שלא	כריתות י"ג	
ס' ובחרת בחיים להגרש"ק		שביעית פ"ט מ"מ	
סי' ק"ג	רס. וחרע	שבת פ' י"ט	
ס' חמדת ישראל		שבת פ"ח	
קונטרס נר מצוה, אות נ"ט	רנה. ותבט	שבת פ"ט	
ס' חסידים		ריש פ' כל שעה	
סי' שס"ב	דר. ועיין	פיוט לשבת הגדול	
סי' שע"ד אות ו' ד"ה הנה אמרו	רו. דבר	פלתי	
ישרש יעקב		יור"ד סי' צ"ח	
יכמות ר"פ הערל	רנא. דאי בעי	סי' כ"ז וס"ב	
		סי' ס"ב	

תב

[illegible]

נדרים נ"ט	רא"ש מש. ברם	ראב"ד ריש פסחים אור לארבעה עשר, לבדוק כשעדיין אור	כא. ומעתה
הל' ק"פ פ"ה ה"ו	ר"י קורקוס שבת. ודברי	ראב"ן פסחים ו' ע"ב	מ. ומיהו
ביצה ו' מדפי הרי"ף ד"ה גמ' השוחט לחולה בשבת שבת קל"ג ע"א ד"ה אימור גיטין פ"ב הכותב ע"ג איסור נדרים כ"ב ע"א ד"ה ההיא שעתא נדרים פ"ד ע"ב ד"ה קסבר נדרים פ"ה ע"א ד"ה ומהא סוף ע"ז ע"ה ע"ב ד"ה גרסינן סנהדרין פ"ד ע"ב דר"י רב ע"ז דף ס"ו ע"ז ע"ו ע"א ד"ה גרסינן ע"ז ס"ז ד"ה ודאמרינן פסחים ב' ע"א ד"ה ומהו ענין הביטול פסחים ו' ע"ב ד"ה מ"ס שבת פ' חבית שבת ר"פ כלל גדול שלה כתובות שטרות לאו בני גוביינא הן	ר"ן קצו. ואכתי קמה. ויש לעיין / רל"ט. יבא ס"ט. עוד רי"ט. ברם דב. ספל ד. עיין קעד. אמר רב חסדא קמה. ואשר ער. ולכאורה / רעד. עוד קשה קכה. גם אי צד. אלא שבמה ז. כתב הר"ן נא. ומה"ס ל"ט. ואתי שפיר ער. ומצינו קעד. אמר רב חסדא קלו. ומה שנראה	רבינו ירוחם נתיב ה' ח"א נתיב י"ב ח"א סו"פ ה"י קורא ס"ז ע"ב שבת פ' במה מדליקין שבת פ' ר"א דמילה בדין שבות במקום מצוה	נ"ט. נראה שמו. ולשון דפ"ו. והשאג"א קנ"ג. ואשר דס"ט. והנה הרי"ף
ע"ז ע"ג בדין דשיל"מ עבודה זרה ס"ו ע"ב ד"ה מי דמי עירובין ל"ד עירובין ל' ע"ב קידושין ג"ו מכרין וקידש בדמיהן קידושין ע"ז ר"ה ל"ג ע"ב ד"ה מתני' שופר	ריטב"א ע"ז ע"ג בדין דשיל"מ עבודה זרה ס"ו ע"ב ד"ה מי דמי עירובין ל"ד עירובין ל' ע"ב קידושין ג"ו מכרין וקידש בדמיהן קידושין ע"ז ר"ה ל"ג ע"ב ד"ה מתני' שופר	ריטב"א ע"ז ע"ג בדין דשיל"מ עבודה זרה ס"ו ע"ב ד"ה מי דמי עירובין ל"ד עירובין ל' ע"ב קידושין ג"ו מכרין וקידש בדמיהן קידושין ע"ז ר"ה ל"ג ע"ב ד"ה מתני' שופר	קל"ג. ולפי' צ. עוד דנח. שם בגמ' החולב קמו. ומעתה נראה פ"ו. גם רבינו קנה. תוס' שם ר"ה האכל סו. וחזון
ב"ק ע"ט סי' י"ג ב"ק פ"י סי' כ"א ברכות כ' נשים אינן בכלל ערבות ברכות פ"ד סי' א' יומא פ"ג שאלו את הראב"ד כלים פ"א מ"ד כתובות ל' כתובות פ"ק סי' י"ב תמיד ה"ה ד"ה על שרץ גדה ט' ד"ה הכא נמי גדה ס"ג ע"ב גדה ר"פ תינוקת הל' מקואות נדרים מ"ד ע"ב נדרים ג"ט שיטת הר"א ממיץ ע"ז פ"ד ס"ט ע"ז ס"ו ע"ז ס"ז פסחים פ"ט הכ"ה פסחים פ"ק סי' י' פדה פ"ט מ"ג קידושין ע"ט ע"א דעת רבינו יואל ר"פ מי שמת סי' ג' שבת דף קל"ה	רא"ש צב. שם גמ' אמר פח. והא קעט. אלא דאכתי של. ומעתה קצו. ובמה רעז. אלא שהרא"ש קנו. מי כתיב גב. כתב הרא"ש עד. עזרה דצד. שוב רלח. והן קסט. אמנם קנו. וראיתי קצג. עוד בו מח. והלכתא פ. עוד יש צג. ואני דפה. רש"י ר"ה יוצא גב. כתב הרא"ש עב. ברם קלו. ובעיקר דמו. איברא רצ. אמר	ריצב"א שנועות כ"ד סי' ס"ב עשרה מאמרות מאמר חיקור דין ח"ג סו"פ כ"א צח. ויש לחקור / רחצ. והגלפעי"ד	קנה. תוס' שם ר"ה האכל
רמ"ע מפאנו סי' ס"ב עשרה מאמרות מאמר חיקור דין ח"ג סו"פ כ"א צח. ויש לחקור / רחצ. והגלפעי"ד	רמ"ע מפאנו סי' ס"ב עשרה מאמרות מאמר חיקור דין ח"ג סו"פ כ"א צח. ויש לחקור / רחצ. והגלפעי"ד	רמ"ע מפאנו סי' ס"ב עשרה מאמרות מאמר חיקור דין ח"ג סו"פ כ"א צח. ויש לחקור / רחצ. והגלפעי"ד	רמ"ע מפאנו סי' ס"ב עשרה מאמרות מאמר חיקור דין ח"ג סו"פ כ"א צח. ויש לחקור / רחצ. והגלפעי"ד
בבא בתרא קכ"ו ע"ב הל' חלה הסופגנין והדובשנין תולין ג' ע"א תולין ד' אבל בירושלמי מצאתי עבודה זרה ס"ב ע"א פסחים סי' ו' קונטרס דינא דגרמי ריש הל' חלה שבת ל"ט ע"ב ד"ה הא דתנן תולין ד'	רמב"ן בבא בתרא קכ"ו ע"ב הל' חלה הסופגנין והדובשנין תולין ג' ע"א תולין ד' אבל בירושלמי מצאתי עבודה זרה ס"ב ע"א פסחים סי' ו' קונטרס דינא דגרמי ריש הל' חלה שבת ל"ט ע"ב ד"ה הא דתנן תולין ד'	רמב"ן בבא בתרא קכ"ו ע"ב הל' חלה הסופגנין והדובשנין תולין ג' ע"א תולין ד' אבל בירושלמי מצאתי עבודה זרה ס"ב ע"א פסחים סי' ו' קונטרס דינא דגרמי ריש הל' חלה שבת ל"ט ע"ב ד"ה הא דתנן תולין ד'	נא. ומה"ס קנה. ת"ר ש"ט. שוב פ"ו. ומכאן פ"ו. איברא נ"ו. הן אמת קל"ט. איברא קמט. במס' קצח. שם בגמ' בשלמא עח והנראה
פסחים דף ד' (מדפי הרי"ף) ואיכא מ"ד גיסין דף ל"א ד"ה באומד	ר"ן פסחים דף ד' (מדפי הרי"ף) ואיכא מ"ד רשב"א גיסין דף ל"א ד"ה באומד	ר"ן פסחים דף ד' (מדפי הרי"ף) ואיכא מ"ד רשב"א גיסין דף ל"א ד"ה באומד	נו. והר"ן שיח. וילדות

תד	משנה	מפתח מראה מקומות	חידושי
	שלטי הגיבורים	שלחי ע"ז	תולין ע"ז תולין ק"ל ע"ב יבמות ק"ג ע"ב כתובות י"ט ע"א נדה ט' ד"ה הכא נמי נדרים ל"ד ד"ה א"ל סוכה ל"א סוכה ל"ה פסחים ו' ע"ב מיתיבי אקב"ו פסחים פ"ד ע"א קידושין ט"ו ע"א שבת דף ק"ו שבת דף קנ"ג שלחי גיטין מחזיר גרושתו
קכו. ז' לחוד	שער המלך	הל' ברכות פ"ו הל' תר"מ פ"ח הכ"ד הל' חמץ פ"ה הכ"ה הל' יו"ט פ"ב ה"ו הל' יו"ט פ"ג ה"ד הל' לולב בשם הריטב"א הל' גידושין פ"ד ה"ב	צג. עוד עה. אמנם פט. ובח"י רלא. נשא רצד. שוב קלז. ומיהו פט. ובח"י קמח. והנה הרשב"א מז. בפלוגתא שיב. רב אשי קלו. ומה שנראה רפד. וכעין רעד. ודע רסד. והנה התוס'
קמב. תוס' ד"ה לאימת קעז. וראיתי קכג. מלאכי כן סב. איברא קעה. והנה קנ. אלא דמה סס. שורפין	שערי יושב	שער ה' פכ"ג	
ט. וכרגע	שערי יששכר [מונקאטש]	עניני פסח	שאגת ארי'
מא. ומיהו	שפת אמת	מנחות דף נ"ו	סי' ג"ב סי' ס"ח סי' ס"ט סי' ע"ה סי' ע"ז סי' פ' ד"ה ודע סי' פ'-פ"ב סי' פ"ג סי' צ"ג סי' צ"ו סי' צ"ז
שלה. ודע	תבואות שור	סי' ו' סק"א יו"ד סי' כ"ח	רצ. וכתב רפז. והשאג"א קנג. וארשר פ. וראיתי קצ. ר' אליעזר / רנז. וראיתי / שלה. איברא קיט. ומיהו שלט. בסי' / שלז. אמנם השאג"א שלד. והגרע"א רצא. ולפ"ז קד. ובשאג"א / קמח. וראיתי קמז. משנה / קנז. תוס' ד"ה אתיא
קסא. וכרגע מב. בסרש"ע	תוס' רי"ד	פ' האיש מקדש ברין שלשא"כ	
מז. ואכתי	תוס' רעק"א	גיטין פ"ד אות ל"ד פ"ק אות כ"ג פי"ט מ"ד אות קס"א ר"פ במה בהמה	שאלתות פ' בא ויומא דכיפורא פ' ויקרא סי' כ"ז פ' אמור שאלתא ק"ז
גא. ובהיכי עד. ובדברי רצ. ובשאג"א ער. עוד	תוס' שאנץ	פסחים כ"ט ע"ב	שב שמעתתא שמעתתא ו' פ"ד
סח. תוס' ד"ה אימתי	תוספות שבת	סי' י"ח	שבלי הלקט כלל ז' סי' ס"ב
קא. ובמקום	תורת הבית [להרשב"א]	בית ד' שער א' בית ד' שער ג' בית ד' ריש שער ד' בית ד' שער ד' דף ק"ג	שיטה לתלמוד [רבינו יחיאל מפאריש] מור"ק ט"ו ע"ב שיטה מקובצת כתובות דף ו' דעת רבינו פרץ כתובות דף ט' כתובות דף ל' בשם הרא"ש זבחים דף נ"ו אות ח' מנחות כ"ה ע"א
צד. ובמקום קכב. ואשר קל. והנה המחבר קכד. עוד יש סא. והנה חמץ	תורת השלמים	סי' ו'	
פב. והגראה			

תחידושי

מפתח מראה מקומות

משנה

כלל ה' מ"ו ה"ד	תורת חטאת	שו"ת בית יצחק
שנת תרע"ג	תל תלפיות	או"ח סי' י"ז או"ח סי' פ"א אות ב' או"ח סי' ק"ה אות כ"ב או"ח סי' קי"ג אות ו' י"ד סי' ו' אות י"ג י"ד ח"א סי' ל"ו י"ד ח"ב סי' קע"א אות י'
סי' רמ"ה	תמים דעים [להראב"ד]	או"ח סי' י"ז או"ח סי' פ"א אות ב' או"ח סי' ק"ה אות כ"ב או"ח סי' קי"ג אות ו' י"ד סי' ו' אות י"ג י"ד ח"א סי' ל"ו י"ד ח"ב סי' קע"א אות י'
סי' קנ"ט סי' קפ"ח סי' רס"ט	תרומת הדשן	או"ח סי' י"ז או"ח סי' פ"א אות ב' או"ח סי' ק"ה אות כ"ב או"ח סי' קי"ג אות ו' י"ד סי' ו' אות י"ג י"ד ח"א סי' ל"ו י"ד ח"ב סי' קע"א אות י'
סי' קנ"ט סי' קפ"ח סי' רס"ט	תשוב"ץ קטן	או"ח סי' י"ז או"ח סי' פ"א אות ב' או"ח סי' ק"ה אות כ"ב או"ח סי' קי"ג אות ו' י"ד סי' ו' אות י"ג י"ד ח"א סי' ל"ו י"ד ח"ב סי' קע"א אות י'
סי' קנ"ט סי' קפ"ח סי' רס"ט	תשו' הגאונים שערי צדק	או"ח סי' י"ז או"ח סי' פ"א אות ב' או"ח סי' ק"ה אות כ"ב או"ח סי' קי"ג אות ו' י"ד סי' ו' אות י"ג י"ד ח"א סי' ל"ו י"ד ח"ב סי' קע"א אות י'
או"ח סי' שמ"ח או"ח סי' שנ"ט אות ח'	שאלות ותשובות שו"ת אבני נזר	או"ח סי' י"ז או"ח סי' פ"א אות ב' או"ח סי' ק"ה אות כ"ב או"ח סי' קי"ג אות ו' י"ד סי' ו' אות י"ג י"ד ח"א סי' ל"ו י"ד ח"ב סי' קע"א אות י'
י"ד ח"ג סי' נ"ב	שו"ת אגרות משה	או"ח סי' י"ז או"ח סי' פ"א אות ב' או"ח סי' ק"ה אות כ"ב או"ח סי' קי"ג אות ו' י"ד סי' ו' אות י"ג י"ד ח"א סי' ל"ו י"ד ח"ב סי' קע"א אות י'
סי' תקכ"ו סע' כ' ברמ"א ומ"א סקכ"ב	שו"ת או"ח	או"ח סי' י"ז או"ח סי' פ"א אות ב' או"ח סי' ק"ה אות כ"ב או"ח סי' קי"ג אות ו' י"ד סי' ו' אות י"ג י"ד ח"א סי' ל"ו י"ד ח"ב סי' קע"א אות י'
שו"ת אמונת שמואל		או"ח סי' י"ז או"ח סי' פ"א אות ב' או"ח סי' ק"ה אות כ"ב או"ח סי' קי"ג אות ו' י"ד סי' ו' אות י"ג י"ד ח"א סי' ל"ו י"ד ח"ב סי' קע"א אות י'
שו"ת אמרי יושר		או"ח סי' י"ז או"ח סי' פ"א אות ב' או"ח סי' ק"ה אות כ"ב או"ח סי' קי"ג אות ו' י"ד סי' ו' אות י"ג י"ד ח"א סי' ל"ו י"ד ח"ב סי' קע"א אות י'
ח"א סי' ל"ב	שו"ת ארץ צבי	או"ח סי' י"ז או"ח סי' פ"א אות ב' או"ח סי' ק"ה אות כ"ב או"ח סי' קי"ג אות ו' י"ד סי' ו' אות י"ג י"ד ח"א סי' ל"ו י"ד ח"ב סי' קע"א אות י'
סי' מ"ז	שו"ת ב"מ	או"ח סי' י"ז או"ח סי' פ"א אות ב' או"ח סי' ק"ה אות כ"ב או"ח סי' קי"ג אות ו' י"ד סי' ו' אות י"ג י"ד ח"א סי' ל"ו י"ד ח"ב סי' קע"א אות י'
סי' ה'	שו"ת בית הלוי	או"ח סי' י"ז או"ח סי' פ"א אות ב' או"ח סי' ק"ה אות כ"ב או"ח סי' קי"ג אות ו' י"ד סי' ו' אות י"ג י"ד ח"א סי' ל"ו י"ד ח"ב סי' קע"א אות י'
ח"א סי' מ"ח		או"ח סי' י"ז או"ח סי' פ"א אות ב' או"ח סי' ק"ה אות כ"ב או"ח סי' קי"ג אות ו' י"ד סי' ו' אות י"ג י"ד ח"א סי' ל"ו י"ד ח"ב סי' קע"א אות י'

חידושי

מפתח מראה מקומות

משנה

תו

קכג. ונראה דפליגי פג. ועיין שרית קל. והנה המחבר קפה. בפרי	שו"ת הרשב"א	ח"ג סי' רי"ד סי' ע' סי' רס"ב סי' תצ"ו	פב. אמנם / קלד. ומה שנראה / קפה. תוס' ד"ה והוא צב. שם בגמ' אמר רכב. ולפענ"ד נא ועוד מז. ולפמ"ש רפג. והמג"א רפד. וכעין קפא. ומצאתי ריא. ולפום קנז. וראיתי קלז. ומיהו רסט. פסח	י"ד סי' קי"א ד"ה ובהרי י"ד סי' קצ"ח י"ד סי' ד"ש י"ד סי' ש"י י"ד סי' שמ"ו י"ד סי' ש"ג י"ד סי' שנ"א י"ד סי' שס"ד י"ד סי' ת' י"ד סי' תי"ח י"ד סי' תל"ב בדין פדה"ב בשבת
פג. ועיין גם	שו"ת זית רענן	ח"ב סי' ח'	שו"ת בשמים ראש	סי' פ"ט סי' ק"ב
רפז. וראיתי	שו"ת זכרון יוסף	סי' מ"ו סי' קכ"ו סי' קצ"ב	ריג. איברא שיג. ועיין	שו"ת גבעת פנחס סי' מ"ז
עח. אלא רסז. שם בגמ' כבר שי. וקרא	שו"ת חכם צבי	סי' מ"ב סי' ס"ב סי' ע"ה וסי' פ' סי' פ"ו סי' קנ"ג	שו"ת דבר שמואל שלד. בפרסיה / שלו. אמנם	סי' ל"ח
רנח. שם בבגמ' שבות צא. שם בגמ' והרי פב. והנראה י. והקשה / סז. איברא / רסא. ונראה שג. שם בגמ' אמרו קז. וראיתי קפא. ובישבי כו. שם בא"ר ראי / קצב. ומיהו קיד. אלא דצ"ע / קלח. ולפום מח. שם הגמ' שאני קגג. ואשר שכח. והגלפענ"ד קעה. והנה שג. שם בגמ' אמרו צב. שם בגמ' אמר קכח. שוב רצה. בתוס' קסט. וראיתי קנג. ואשר ריא. ולפום קפז. איברא ר. עיין לה. הן אמת / נא. והנה החת"ס שיד. רש"י ד"ה בעל	שו"ת חת"ס	או"ח סי' מ"ג או"ח סי' פ"ו או"ח סי' קי"ד או"ח סי' קכ"ד או"ח סי' ק"ל או"ח סי' קל"ז או"ח סי' ק"מ או"ח סי' קנ"א או"ח סי' ק"פ או"ח סי' קפ"ב או"ח סי' קצ"ב ח"ו סי' י"ג ח"ו סי' כ' חומ"מ סי' ר"ל י"ד סי' ק"ו י"ד סוס"י קי"ד י"ד סי' ק"ע י"ד סי' רי"ג י"ד סי' רל"ג י"ד סי' רל"ה-דל"ו, ש"ו י"ד סי' רמ"ז ד"ה ומי שאמר י"ד סי' רנ"ג י"ד סי' שכ"א אהע"ז ח"ב סי' י"ח	שו"ת דברי אמת כד. והנה הרואה שו"ת דברי חיים שיז. ושמעתי שלח. אמנם שו"ת דובב מישרים צז. מה שכתב דמ"מ שו"ת הר"ן רפג. ולפום שו"ת הרד"ך ער. איברא שו"ת הרי בשמים קפ. ובשו"ת שו"ת הריב"ש רעט. ולפענ"ד סז. אמנם קיו. והמל"מ	סי' א' שו"ת דברי חיים סי' ט' סי' כ"ח סי' נ"ב בית י"ח ח"ד מהדורא ג' סי' ח' סי' צ"ו סי' ק"א סי' ת"מ

תו	חידושי	מפתח מראה מקומות	משנה
ח"א סי' י"א קמ"א סי' רכ"ב	שו"ת טוב טעם ודעת לב. וראיתי שמג. נמצא	שורש קמ"ב	נא. ועוד
סי' פ"ח	שו"ת יד אליהו קפא. ומצאתי	ח"א סי' קמ"ט	רנה. וחבט
ח"א סי' צ"ט	שו"ת יעב"ץ ריא. ולפום	ח"ג סי' קי"ב	שג. ואולם
אר"ח סי' קס"ו אר"ח סי' קל"ט סי' פ"ב	שו"ת כתב סופר רנח. שם בגמ' שבות שמז. לפי פב. והנראה	סי' י"ח י"ט סי' תכ"ח	רס. ועיין לד. ובוה יובנו
שו"ת לבושי מרדכי מהרורא ג' אר"ח סי' מ"ג סי' ק"ח	שו"ת מהר"י מינץ לד. ובוה יובנו	ח"ד סי' נ"ט סי' נ"ח	רצא. נראה
ח"א סי' כ"ה	שו"ת מהר"ם בריסק פג. איברא	ח"א סי' כ"ג	שו"ת מנחת יצחק לו. עוד יש לדייק
סי' ה'	שו"ת מהר"ם מינץ עא. ולאחר זמן	י"ד סי' ע"א	שו"ת משאת בנימין פג. ועיין גם
בסופו	שו"ת מהר"ם מרוטנברג רלג. גירר	ח"א סי' ח' ח"ב סי' א' ח"ב סי' כ"ו ח"ב סי' ל"ט ח"ב סי' מ"א ח"ג סי' כ"ט ח"ג סי' מ"א ח"ג סי' מ"ב מ"ג מ"ד ח"ג סי' ס"ד ח"ג סי' ק"ס ח"ג סי' קפ"ה ח"ג סי' קפ"ו ח"ג סי' ר"ו, ר"ח ח"ג סי' רי"ז ח"ד סי' ד' ח"ד סי' כ"ז ח"ד סי' צ"ג ח"ד סי' צ"ט ח"ד סי' קכ"א ח"ה סי' ט' ח"ה סי' ע"ב	שו"ת משיב דבר רעד. והנה הר"ן
ח"ג סי' כ"א	שו"ת מהר"ש ענגיל פה. והגם		שו"ת משכנות יעקב לד. ומיהו
סי' קל"ח	שו"ת מהרי"א אסאד עא. ולאחר זמן		שו"ת משנה הלכות צט. ונראה צה. אלא דקסבר רנו. ומה שנראה בט"ד קפא. ואמילו יז. והמחלוקת רפח. ואשר לכן רסו. אבל דר. ובמה נה. תוס' ר"ה לצאת קנה. ונ"ל ק. וכבר רנו. אלא נראה רפה. רש"י ר"ה יוצא רפב. שם בגמ' הואה רפט. רש"י ר"ה פסור רנר. אמנם קכט. ובהא שא. ומעתה רפג. והמג"א רנט. ואין צו. ולפענ"ד
קידושין ל"ו ח"א סוס"י כ"א ח"א סי' כ"ה ח"ב סי' ה' סי' קכ"ז	שו"ת מהרי"ט קעט. אלא דאכתי רצה. ולפענ"ד רב. ספל קצ. ובמקור לה. הן אמת / ג. אלא דאכתי		
סי' קנ"ז וקס"א	שו"ת מהרי"ל צ. עוד		
סי' קכ"ג אות ג'	שו"ת מהרי"ק רכא. והנה		

חידושי

מפתח מראה מקומות

משנה

תח

ח"ה סי' ר"ג	קפו. איברא	שו"ת עין יצחק	סי' כ"ב ענף ב' אות ח'	קלט. אמנם
ח"ה סי' ר"ה	רב. טפל			
ח"ה סי' רפ"ב	רכז. ומה			
ח"ו סי' ס"א	ריג. איברא	שו"ת פני יהושע		
ח"ו סי' צ"ב	קסב. ברס	סי' י"ג		קצב. בזהאיל / קצ. וראיתי
ח"ו סי' צ"ח	נא. ושנית	סי' ט"ו		מ. וחשנית
ח"ו סי' ק'	קנו. ועיין	ח"ב סי' ס"ה בדין יי"ש בפסח		צה. שם בגמ' א"ל / קפו. במשנה
ח"ו סי' ל"ו	רסז. ונתנו			
ח"ו סי' קל"ו	רצד. איברא	שו"ת פנים מאירות		
ח"ח סי' מ"ב	רצא. והנה סברתו	רפט. רש"י ד"ה פסור / רצג. ולפי'		
ח"ח סי' ק"ד וסי' ק"ל	עד. עזרה	ח"א סי' מ"א		שיב. וראיתי
ח"ח סי' קפ"ב	קיט. אבל	ח"ב סי' צ"ז		פג. ועיין גם
ח"ט סי' רנ"א	רצה. ובתש'	ח"ב סי' קס"ג		רפט. רש"י ד"ה פסור / רצג. ולפי'
ח"ט סי' שי"ח	רסט. וקצת	ח"ג סי' ס"ט		
ח"ט סי' תכ"א וסי' תר"ג	שמג. וגם			
ח"י סי' ע"ד	שי. מאן	שו"ת קרן לדוד		
ח"י סי' קל"ו	רצד. איברא	סי' קכ"ה ד"ה ומה"ט		פב. והנראה
		שו"ת ראב"ן		
		סי' ט'		קכה. תוס' ד"ה אמר
		שו"ת הרא"ש		
		כלל ד' סי' ט'		רלט. וידוע
		כלל י"ב סי' ג'		מו. וכן נראה
		כלל כ"ג סי' ו'		לו. והתשובה אחת
		כלל כ"ו סי' א'		נב. כתב הרא"ש
		שו"ת רדב"ן		
		ח"א סי' מ"א		עה. אמנם
		ח"ג סי' אלף ט"ו		קכב. ואשר
		ח"ו סי' רצ"ד		שטז. פניך
		ח"ו סי' ב' אלפים ש"ח		שג. ואולם
		אלף ר'		רצב. שנית
		שו"ת ריב"ש		
		סי' י"א		רח. שם בגמ' הרוגי
		סי' צ"ג		קנה. ונ"ל
		סי' צ"ח		רב. ועיין
		שו"ת רמ"א		
		סי' נ"ג נ"ד		דר. ועיין
		שו"ת רע"א		
		סי' ט'		ריג. איברא
		סי' כ"ג		פב. והנראה
		סי' כ"ג ד"ה ולכאורה		קלח. שנית
		סי' כ"ט		מח. והלכתא
		סי' ל'		מט. והגרע"א
		שו"ת עונג יו"ט		
		קס. ולפי'		
		קצה. ומעתה / רב. אמר רמי		
		שו"ת עטרת חכמים		
		רנח. שם בגמ' החולב		
		סי' ח'		
		או"ח סי' ב'		
		סי' מ"ה		

תפ	חידושי	מפתח מראה מקומות	משנה
סי צ"ס וקכ"ח סי קי"ז סי קס"ה סי קע"ו	רצד. איברא שסז. קמי רחצ. שוב רנז. ומיהו	ח"א סי' י"ח ח"ב סי' קט"ז	שו"ת שבות יעקב רפה. רש"י ד"ה יוצא קא. ת"ר תנוד
אלף ס"ג ח"ג סי' רי"ג סי' ש"א	שו"ת הרשב"א ג. אלא דאכתי לז. והתשובה אחת צא. שם בגמ' אמר	ח"א מהדורא ב' סי' ס"ב מהדורא ג' ח"ג סי' י"ג מהדורא ג' סי' תל"ג	שו"ת שואל ומשיב קצד. ובינותי בס . והנה רש"י רב. ואגב
סי' קע"ב	שו"ת רשב"ש רצג. נראה	סי' ר'	שו"ת תרומת הדשן צב. שם בגמ' אמר
סי' צ"ו צ"ז	שו"ת שאגת אריה רנו. שנית	ח"א סי' כ"א ח"ב סי' נ"ג ד"ה ולענין ח"ג סי' ק"כ ח"ג סי' קצ"ט ח"ג סי' רמ"ד סי' ס"ג	שו"ת תשב"ץ סז. אמנם רמ. ואי קשיא שי. אין רכב. ובוזה ייד. ובשע"ת רח. שם בגמ' הרוגי
ח"ב סי' צ'	שו"ת שאילת יעב"ץ מב. איברא		

חידושי

מפתח ענינים

משנה

תי

אב

דף. ר"ה

רצא. אמנם

רצא. נראה

שסג. א"ל

רצא. ולפי

שטז. נבנה

מח. ולפי

חוב מילת קטן קאי על הקטן או על אביו וב"ד

רפג. ולשם / רצב. ומיהו

כשאין באפשרות הבן ללמוד תורה החיוב ללמוד אומנות נקיה שסג. א"ל

לאחר שמונה ימים אם חוב האב והב"ד שורים

נה. תוס' ר"ה לא סגי

נפק"מ בין גדר חוב האב במילת בנו לשאר כל אדם

מז. ולפמ"ש / נה. תוס' ר"ה לא סגי

נפק"מ במילה בין שליח שמינהו האב למי שמינהו ב"ד

מד. איברא

רסז. שם בגמ' כבר

רפד. והנה

אבידה

עג. וראיתי

קדשים שנאבדו אי מיפסלו משום היסח הדעת

אבל

שכד. ועיינתי

ביאור הנפק"מ שבין אבל למצורע בדין שילוח

שכד. חכ"א

קרבתיהם

נפק"מ בין סמא מת לאבל מגורה ומצורע בדין שילוח

קרבתיהם

אבר מן החי

צ. ובוה

צ. עוד

רצז. ואין

רחצ. והנה

צ. ולדידי

רחצ. ונ"ל

רחצ. ונ"ל

רצז. ועיין

צז. עוד

צח. ויש

אבר מן החי בבהמה סמא אינו נהג בישאל

אבר מן החי מותר בהנאה לב"נ

איסור אבמה"ח אי הותר בשחיטה או במיתה

ב' עניינים בשחיטה סילוק איסור שאינו זכות והיתר

אבמה"ח

בן פקועה לישראל שרי ולב"נ אסור

המתכוון שלא לשחוט שחיטה המכשרת אי נפקה מירי

אבמה"ח

השוחט חטאת בשבת בחוץ אי נפקה מירי אבמה"ח

השוחט חטאת בשבת בחוץ כיון דאעל"מ לא מועיל

השחיטה להוציא מירי אבמה"ח

מפרכסת אי מותרת לב"נ

שחיטת טריפה אי מהני לסלק איסור אבמה"ח

אדם

שנז. הנה

שנז. הנה

שנז. הנה

אימת האדם מוטלת על הבריות

אם יש להקפיד בסגולות וכדו'

כל המתאחר ביצירה גדול במדריגה לקודמו

אדם הראשון

אדם הראשון אם היה יכול לחיות לעולם לולא חטאו

רלב. שם בגמ' ג' דברים

או"נ

אם מותר לשחוט בהמה לתושיב"ס בשבת כשיש אפשרות

קצז. ובמה

קצז. ובמה

קצז. ובמה

קצז. ובמה

אור

דש. תוס' ר"ה איר

שה. אלא

שה. אלא

שה. אלא

שה. אלא

שה. אלא

שה. אלא

שה. אלא

שה. אלא

שה. אלא

שה. אלא

שה. אלא

שה. אלא

שה. אלא

שה. אלא

שה. אלא

שה. אלא

שה. אלא

שה. אלא

שה. אלא

שה. אלא

שה. אלא

שה. אלא

שה. אלא

שה. אלא

שה. אלא

שה. אלא

שה. אלא

שה. אלא

שה. אלא

שה. אלא

שה. אלא

שה. אלא

שה. אלא

שה. אלא

שה. אלא

שה. אלא

שה. אלא

שה. אלא

שה. אלא

שה. אלא

שה. אלא

שה. אלא

שה. אלא

אוכל

קע. איברא

פ. וצ"ל

פא. עוד

פא. ואני

קמג. אמנם

פ. ברם

פ. ברם

פ. ברם

פ. ברם

פ. ברם

פ. ברם

פ. ברם

פ. ברם

פ. ברם

פ. ברם

פ. ברם

פ. ברם

פ. ברם

פ. ברם

פ. ברם

פ. ברם

פ. ברם

פ. ברם

פ. ברם

פ. ברם

פ. ברם

פ. ברם

פ. ברם

פ. ברם

פ. ברם

פ. ברם

פ. ברם

פ. ברם

פ. ברם

פ. ברם

פ. ברם

פ. ברם

פ. ברם

פ. ברם

פ. ברם

אוכל נפש

אם יש בכלל הלאו דלא תעשה כל מלאכה במה שצריך

קצד. האופה

קצד. ובינתי

קצד. ובינתי

קצד. ובינתי

קצד. ובינתי

קצד. ובינתי

קצד. ובינתי

קצד. ובינתי

קצד. ובינתי

קצד. ובינתי

קצד. ובינתי

קצד. ובינתי

קצד. ובינתי

קצד. ובינתי

קצד. ובינתי

קצד. ובינתי

קצד. ובינתי

קצד. ובינתי

קצד. ובינתי

קצד. ובינתי

קצד. ובינתי

קצד. ובינתי

קצד. ובינתי

קצד. ובינתי

קצד. ובינתי

קצד. ובינתי

קצד. ובינתי

אונס

פד. ולעצמ

קא. אף נערה

קא. אף נערה

קא. אף נערה

קא. אף נערה

קא. אף נערה

קא. אף נערה

קא. אף נערה

קא. אף נערה

קא. אף נערה

קא. אף נערה

קא. אף נערה

קא. אף נערה

קא. אף נערה

קא. אף נערה

קא. אף נערה

קא. אף נערה

קא. אף נערה

קא. אף נערה

קא. אף נערה

קא. אף נערה

אורז

קמט. במס' / קפ. ונראה

קמט. במס' / קפ. ונראה

קמט. במס' / קפ. ונראה

קמט. במס' / קפ. ונראה

קמט. במס' / קפ. ונראה

קמט. במס' / קפ. ונראה

קמט. במס' / קפ. ונראה

קמט. במס' / קפ. ונראה

מצה שנילושה מן החטים ומן האורז

אורז ודוחן אם באים לידי חימוץ

אורז ודוחן אם באים לידי חימוץ

אורז ודוחן אם באים לידי חימוץ

אורז ודוחן אם באים לידי חימוץ

אורז ודוחן אם באים לידי חימוץ

אורז ודוחן אם באים לידי חימוץ

אורז ודוחן אם באים לידי חימוץ

אורח

צדיק אוכל לשובע נפשו לצורך האורחים אף שהוא שבע

רג. אלא

אחשביה

אוכל שנפסל לאכילה ואחשביה אח"כ
בשרץ ששרפו אם אמרינן דאחשביה באכילתו

פ. וצ"ל
פא. ואני

אטריות

דבר שבליטתו עבה אם חייב בחלה
לאקשען או קרעמלאך אם חייבות בחלה

קנה. ת"ד
קנו. ובקשייתו

אי עביד לא מהני

גדר הכלל דאי עביד לא מהני
הא דל"א במקדש בפ"ש דאעל"ם
היכא דאם נימא דלא מהני לא יחזור המעשה לקדמותו אם

רכז. ומה
רכז. ובעיקר

אומרים דלא מהני
היכא שהדבר אינו תלוי בעצמו ל"א אעל"ם
היכא שלא נתקן האיסור ל"א מעל"ם
היכא שלא נתקן האיסור ל"א אעל"ם
השוחט חטאת בשבת בחוץ כיון דאעל"ם לא מועיל
השחיטה להוציא מידי אבמה"ח
השוחט קדשים בשבת אי אמרי' ביה אעל"ם
מקח הנעשה באיסור אי אמרינן ביה אעל"ם
עבר והביא חגיגה בשבת א"א דאעל"ם

יז. אלא
רכז. ולפי'ו
יז. ובמחלוקת
רכז. ומה
רצז. ועיין
יז. ובמחלוקת
רכז. ובעיקר
רסו. ונראה

אין אדם אוסר דבר שאינו שלו

איך מועיל הכשר בקדשים הא אינו שלו

עד. האי בשר / עז. ולא

אין אדם משים עצמו רשע

א"א אנאמער'ר במילי דחסידות

רלא. ורע

אין אומרים לו לאדם חטא וכו'

בעדו"ע דפסח האיך אומרינן לכהן חטא כרי שיזכה

רמ. תוס' ד"ה אתי
לז. ואפילו

אין אומרינן לו לאדם חטא וכו' הכלל היכן אומרינן כן

אין איסור חל על איסור

איסור הנאה אי מקרי איסור מוסיף
איסור חפצא יכול לחול על איסור גברא
אף שאחזע"א נפק'ם לקוברו בין רשעים
בב"ח אי מקרי איסור מוסיף
ברין אם חל איסור חמץ ואיסורו"ג
הטעם דהאוכל נבלה ביוהכ"פ פטור
כשנתנבלה ביוהכ"פ חל קודם איסור נבלה או יוהכ"פ
שיטת הרמב"ם ברין אנאחזע"א

קמח. אבל
קנה. והנה
רצז. ונלפענ"ד
קמח. ובוה
קמח. ומה
קנה. תוס' שם
קנה. ונ"ל
קמח. אבל / קנב. ת"ד

אין מבטלין איסור לכתחילה

ביטול איסור ברוב ההיתר של כל העולם אם מותר
בקדירה בפסח בעי' גוסל"ם ומשהו שלא במינו

קעא. ולפענ"ד
קכג. ולפסח

אין מעבירין על האוכלין

האיסור לעבור על האוכלין

שס. והנה

אין עושין מצוות חבילות חבילות

בב' אנשים נמי שייך מצוות חבילו' חבילו'
בריעבר אי עושין מצוות חבילות חבילות
בדרבנן אי עושין מצוות חבילות חבילות
כשאין המשך המצוה שיהא עם עושין מצוות חב"ב
כשהודיק היין לכוס אחר אם עושין מצוות חב"ב

שמח. ומכאור
שמז. לפי
שמז. לפי
שמח. ורע
שמז. וכתב

אין עיבוד באוכלין

אי קיי"ל כן

קעז. ולפסח

אין קנין לאחר מיתה

מת אי הוי בר קנין
נכסים שנפלו לגוסס אם יכול להקנותם לאחר

קלו. וראיתי
קלו. ובעיקר

אין שליח לדבר עבירה

בשבת אי אמרי' הא דאשלו"ע
המקדש חמש נשים בפ"ש אמאי ל"א דאשלו"ע
מומר העושה את הרב כשליח למכור חמצו

רצא. והנה
רכז. ובש"ח
לא. איברא

אינו ראוי

אוכל שא"ר למאכל אדם אינו מק"ס
אוכלין שאינן ראויים אם מותר לאוכלן ביוהכ"פ
חולה שאב"ס אם מותר לאכול אוכלין שאינם ראויים
ביוהכ"פ לרפואה
חצי שיעור מאוכלין שאינן ראויים אם מותר לאוכלן
ביוהכ"פ
נפק"מ בין אינו ראוי לאכילה לשלא כד"א

קע. איברא
פא. עוד
פ. וראיתי
פא. עוד
פא. ואני

איסור

אוכל שנפסל לאכילה ואחשביה אח"כ
אי אזלינן בכלים בתר רוב תשמישן
אי אמרי' מצהב"ע רק בגזל או אף בשאר איסורין קמז. ולפסח / קנב. והנה
אין אומרינן לו לאדם חטא וכו' הכלל היכן אומרינן כן
איסור דרבנן אי הוי איסור גברא או חפצא
איסור חמץ אי הוי איסור גברא או חפצא
איסור שנפגם ותיקנה אם חזר איסורו
איסור שנפגם פקע איסורו
איסור תורה ודרבנן אי הוו איסור גברא או א"ח
אכילת משהו בעלמא מחמץ בפסח אי שרי
אכילת משהו בעלמא משאר איסורים אי שרי
אכל ת"ז איסור והקיאה וחזר ואכלה אם חייב
אם יש דין גסל"ם בדבר שאוסר במשהו
אם יש כח לחכמים לאסור דבר המפורש בתורה להיתר
אף באופן שהבית אינו בדוק לא מיקרי אתחזק איסורא
בדיקת חמץ אי מקרי אתחזק איסורא
בכל דבר שיש לאדם יש בו קנין איסור וקנין ממון

פ. וצ"ל
קכט. והיה
קנב. והנה
לז. ואפילו
סה. ולפמ"ש
שעג. והנה
צג. ואני
פ. עוד
רב. ועיין
שסס. חכ"א
שסס. לאחר
שעד. ולפי'ו
פ. עוד
עא. מדרבנן
כד. והנלפענ"ד
כד. שם בגמ' לא
ד. ומעתה י"ל

חידושי

מפתח ענינים

משנה

תיב

אם יכולים הבעלים להפקיר איסור הנאה	פ.ה. ראיתי
אם מותר להשתמש בדיעבד באיסורו"נ שלא כדרך הנאות	ק.א. ת"ד
אם מותר ליהנות מהאיסורו"נ בשעת שריפתו	ק.ב. ולפי"ז
אם מותר למכור איסורו"נ	צ.א. שם בגמ' ודרי
אם עוברין אבל יראה בחמץ של איסורו"נ	ר.נ. שנית
אם שייך דין גזל באיסורו"נ	פ.ט. ובתוספתא
אם שייך ירושה באיסורו"נ	ט. ולפענ"ד מה
אם שייך לומר הפסד"ה במקדש באיסורו"נ דאורייתא מ.ב. רש"י ד"ה אפילו	ק.מ.א. ומה
בדין אם חל איסור חמץ באיסורו"נ	ק.מ.א. ומה
בירושה אמרי' איסורא לא ניתא ליה לקנות	ט. ולפענ"ד מה
גט שנכתב על דבר האסור בהנאה	ט.ט. עוד
גט שנכתב על דבר הצריך לבטלו	ט.ט. עוד
ההנאה מאיסורו"נ בשעת שריפתו אי מקרי כדרך הנאות	ק.ב. ולפי"ז
המוכר איסורו"נ אם דמיו מותרין	ע.ח. תוס' ד"ה כל שעה
המקדש אשה תולה באיסורו"נ אי הוה קידושין	ק.ט. תוס' ד"ה אין
המקדש באיסורו"נ דרבנן אי חוששין לקידושין	מ.ב. רש"י ד"ה אפילו
המקדש בתרי דרבנן אי חוששין לקידושין	מ.ב. רש"י ד"ה אפילו / פ.ב. רש"י ד"ה משש
זכיה באיסורו"נ דאורייתא	מ.ב. רש"י ד"ה אפילו
חולה שאב"ס אם מותר לאכול איסורו"נ דרבנן שלכד"א	פ. וראיתי
חולה שאב"ס אם מותר לאכול אוכלין שאינם ראויים	פ. וראיתי
ביוהכ"פ לרפואה	פ. וראיתי
כיסוי הדם בעפר של ע"ז	ע. ובאה
כל דמקדש וכו' א"א במקדש באיסורו"נ דרבנן	מ.ב. רש"י ד"ה אפילו
מכר איסורו"נ אי הוה המעות גזל	פ.ו. ומכאן
מכר איסורו"נ אם דמיו מותרין	פ.ו. ומכאן
נפק"מ בין איסורו"נ מדרבנן או מדאורייתא בדינא	ק.י. ודע
דאפקעינהו	ש.ע.ג. ובדברי
נפק"מ בין ח"ש דאיסורו"נ לשאר ח"ש דאיסורין	ק.י. ודע
נפק"מ בין ח"שי קורדנייתא לחולין שנשחטו בעזרה בדינא	ס.נ. שוב
דקידושין	ק.י. ודע
פרוסת חמץ שנתערבה, אי בטילה רק לאיסור הנאה	ס.נ. שוב
אכילה	
אין אכילה פחות מכוית	ש.ס.ה. תניא
אכילה דרשות היינו אפי' פחות מכוית	ק.צ.ו. ועיין
אכילה מה"ת אי הוי בכ"ש או בכזית	ש.ע.ד. ועלה
אכילת בני מעיים דק"פ בע"פ אי שרי	ש.נ.ב. ברשב"ם ד"ה השמש
אכל ח"ו איסור והקיא והחזיר ואכלה אם חייב	ש.ע.ד. ולפי"ז
אכל כזית מצה שאינה שו"ס אי יצא יד"ח	ק.מ.ב. ואכילה
אם יש מצוה להרבות באכילת מצה	ש.נ.ב. שם בגמ' דניכול
אם מברכין ברכת חתנים בלא אכילה	ש.מ.ח. בתוס' ד"ה שאין
דבר שאינו ראוי לאכילת אדם אי פקע שם טומאה מיניה	ע.א. שאני
דבר שאינו ראוי לאכילת אדם אי הוי בגדר עפר	ע.א. שאני
דבר שאינו ראוי לאכילת אדם אי פקע שם איסור מיניה	ע.א. שאני
דרך צדיקים לאכול רק להברות גופן ולהחיות עצמם	ר.פ.ד. רש"י ד"ה על השבע
האוכל דבר איסור אם חייב בברכה	ק.נ.ב. שנית

בליעת הסכין אי מקרי היתירא בלע	ק.כ.ח. עוד
בשעת הבליעה היה היתר ובפליטה איסור אי מקרי היתירא בלע	ק.כ.ח. ובזה
בשרץ ששרפו אם אמרינן דאחשביה באכילתו	פ.א. ואני
דבר שאינו ראוי לאכילת אדם אי הוי בגדר עפר	ע.א. שאני
דבר שאינו ראוי לאכילת אדם אי פקע שם איסור מיניה	ע.א. שאני
הא דחיישי' בחמץ שמא יבא לאוכלו יותר מבשאר איסורים	ו. תוס' ד"ה אדר
האוכל דבר איסור אם חייב בברכה	ק.נ.ב. שנית
האוכל ח"ש מאיסור התלוי בגברא שלא כד"א אי פסור	ש.ע.ב. ומעתה
היתירא או איסורא בלע אם תלוי בשמא	ק.כ.ט. והנה
הפקד מועיל להפקיע איסור ולא בעלות	י.ב. ולפי"ז
חמץ קודם הפסח אי מקרי היתירא בלע	ק.כ.ו. ושיטת רש"י / ק.כ.ט. והנה
יותר חמור להתיר איסור דרבנן לרבים מאיסור דאורייתא	ש.י. תוס' ד"ה הגי
ליחיד	ש.ס.ט. חכ"א
למ"ד דח"ש אמ"ה אם גם משהו בעלמא אסור	פ. וקצת
מאכל שנפסל מאכילת כלב וחזר ונעשה ראוי לאכילה	כ.ד. והנה
נאמנות אשה ועבר לחתיכה ספק שומן ספק חלב	צ.ד. אלא
נבלה שנפסלה מאכילת אדם אי פרוח מינה שם נבלה	ק.כ.ג. אלא
נותן טעם לפגם באיסור האסור במשהו אם מותר	ל.ז. וכרע
ניתא לחבר ליעבד איסורא זוטא וכו', הכלל היכן אומרינן כן	צ.ג. ואני
נפק"מ בין אוכל שנפגם לאוכל שלכד"א	ש.ע.ג. ובדברי
נפק"מ בין ח"ש דאיסורו"נ לשאר ח"ש דאיסורין	ש.ס.ו. ונלפענ"ד
נפק"מ בשיעור דכדאכ"פ בין אכילת מצוה לאכילת איסור	כ.ד. והנלפענ"ד
קטן אינו נאמן על השחיטה דהוי איתחזק איסורא	
איסור גברא	
איסור חפצא יכול לחול על איסור גברא	ק.נ.ה. והנה
איסור טבל אי הוי איסור גברא	ק.מ.ו. ומעתה נראה
איסורין דרבנן הוי איסור גברא	ק.מ.ו. ולפי"ז
באיסור חפצא ל"א מהב"ע	ק.מ.ה. ואשר
העשה דאינו זבוח הוי איסור גברא ולא חפצא	ק.נ.ה. והנה
מ"ע הוי חובת גברא	ק.מ.ו. ומעתה לפ"ז
נבילה אי הוי איסור חפצא או א"ג	ק.נ.ה. ונ"ל
איסור הנאה	
איסורו"נ אי הוי הפקר	פ.ט. ובתוספתא
איסורו"נ אי הוי שלו	ק.ל.ח. ולשם
איסורו"נ אי מקרי לכס	ק.מ.ב. תוס' ד"ה תתן
איסורו"נ אינו נמכר או שאינו נקנה	פ.ה. ראיתי
איסורו"נ אם יש לה בעלים	ק.נ.א. כיון
איסורו"נ אסור לגזול בע"כ דבעלים	צ.א. לכס
איסורו"נ דמטמא הוא אף שעומד לישרף כיון דבר מאכל הוא	ע. והנה כל
איסורו"נ יש להן בעלים לענין קיום מצות השריפה	פ.ט. ובחי'
איסור הנאה אי מקרי איסור מוסיף	ק.מ.ה. אבל
אם אפשר למכור איסורו"נ	פ.ו. ומכאן

האוכל חמץ לאחר זמן הביעור כדי לבערו אם מקיים מצות

תשביטו

ע"ט. שם בגמ' בהרי

שמו. שם בגמ' ולא

שגג. כד' / שנה. תניא

השבע אם מחוייב לאכול ג' סעודות

חייב לחנך הקטנים לאכול הסעודה עיר"כ

יש לו רק חצי זית מצה ובלעה והקיא וחזר ובלעה אי

י"ח

שעג. אמר / שעד. ועפ"ז

ב. הקדמה

שסה. וכתב

שגג. כד' /

שעג. ובדברי

סג. שוב

כל סעודת ליל פסח מצוה לאכול דוגמת ק"פ

מהיכן ילפינן דבמצה בעי' כזית

מצות אכילה בעיר"כ אי הוי בשביל התענית

נפק"מ בין ח"ש דאיסור"נ לשאר ח"ש דאיסורין

פרוסת חמץ שנתערבה, אי בטילה רק לאיסור הגאה

אכילה גסה

שג. או דילמא

דין האוכל הק"פ אכילה גסה

האוכל הק"פ אכילה גסה ואינו מכין למצוה אי מקרי

רשע

שג. והס"א

שגא. ואמר

האוכל קדשים אכילה גסה מועיל בזה שלא יהיה נותר

אכילת קדשים

שגא. ואשר

שגא. ואמר

ב' מצוות באכילת קדשים, א) אכילה, ב) שלא יהיה נותר

האוכל קדשים אכילה גסה מועיל בזה שלא יהיה נותר

אכסדרה

נט. ודע

נט. ודע

אימת זמן בדיקת חמץ דאכסדרה

אכסדרה אם נבדקת לאורה או בנר

אליהו הנביא

סח. שם בגמ' לא

סח. שם בגמ' לא

סח. שם בגמ' לא

סח. ועיין

אימתי יכול אליהו לבא בע"ש בבעייתו או באחישנה

אין אליהו בא בע"ש

בזה"ז אין לסמוך על אליהו הנביא בפסקי תורה

משיח בן יוסף, אם יבא קודם אליהו הנביא

פסיקת ההלכה ע"י אליהו הנביא רק בבואו לבשורת ביאת

המשיח

אלם

מט. עוד

מט. עוד

ג. ומעתה

אלם אם יכול לתרום ולברך בכתיבה

אלם שא"א לו באופן אחר הו"ל הדיעבד ללכתחילה

פסול האלם בתרומה אי הוי פסול עצמי או משום הברכה

אמירה לעכו"ם

קצט. ולפענ"ד

קצט. ולפ"ז

רע. איברא

אמירה לעכו"ם להרבות בבישול לתושאב"ס אם מותר

באמירה לעכו"ם לבשל בשבת הוי האיסור באמירה ולא

בבישול

שבות דרבנן ע"י ישראל ומלאכה גמורה ע"י עכו"ם הי

עדיף

אמן

שמח. תוס' ד"ה ולא

החוסף מצוה אם עונין אחרייו אמן

אסמכתא

שי. וקרא

אם שייך אסמכתא להלמ"מ

אפותיקי

כט. ומיהו

שיעבד שדהו אפותיקי ומכרו אם מכור

אפיית המצות

הטעם שבאפיית מצות לאחר זמן איסור צריך לבטל

לח. גרסינן

כו. ובביאור

זמן אפיית המצות בע"פ שחל בשבת

אפיקומן

ב. הקדמה

שמד. אותו

רס. שם בגמ' ומפסיל

ב. הקדמה

רס. ובוזה

ב. הקדמה

שעט. נתגמנו

אפיקומן דומיא דק"פ

הטעם שחוטפין מצה בליל הסדר

המנהג לשים האפיקומן במפה ולהפשילו לאחוריו

טעם להא שמניחים האפיקומן תחת המפה

טעם למנהג העולם שהקטנים גונבים האפיקומן

טעם לנתינת האפיקומן לאחד מבני הבית

מי שנתגמנם באמצע הסעודה אי רשאי לאכול האפיקומן

אפקעינהו

מג. ותלמיד

מג. ולפענ"ד

קי. ודע

מג. או יאמר

הפב"ה בקידושין אי הוי מדין אפקעינהו

כל היכא דאמרינן אפקעינהו אי הוי המעות מתנה

נפק"מ בין איסור"נ מדרבנן או מדאורייתא בדינא

דאפקעינהו

הגדר דהפבד"ה אי הוי משום דהמעות מתנה

ארץ

אם השמש מהלכת סביב כדור הארץ או שהכדור הארץ

שליד. שם בגמ' חכמי

מסתובב

ארץ ישראל

רכח. ומיהו

רכז. עוד רגע

יד. אלא / טו. אמנם

טו. אמנם

טו. ומבואר

רכט. עוד

רלב. אי גמי

יח. במל"מ

שעח. ולא

טו. אמנם

טו. ואגב

טו. וחזון

ריח. שלש

אם מותר להוציא ספרים מא"י

אם מותר להוציא פירות א"י לחו"ל

אם מותר להפקיד קרקע בא"י

אסור להפקיד קרקע בא"י

אסור למכור קרקע לעכו"ם

בא"י אי עבדינן ב' ימים טובים

בימות המשיח אם יכניסו מיד לא"י

בני חו"ל אם פטורין מק"פ

הזכות להיקבר בא"י אף להדר בחו"ל

ישוב א"י הוי מצוה

מי שאין לו קרקע אי מקיים מצות ישוב א"י

מצות ישוב א"י גדולה היא ממצות מילה שופר ופסח

עבר הירדן אי הוי בכלל א"י

אש

שג. שם בגמ' אמרו

דש. לאפוקי

בחום שע"י האור אמרי' חם מקצתו חם כולו

נפק"מ בין גחלת של אש להמתחמם מחמת ד"א

חידושי

מפתח ענינים

משנה

תיד

אשה

אף האשה כשיש לה בנים מקיימת מצות פ"ו
נאמנות אשה אי הוי דווקא כשבידה לתקן האיסור
נאמנות אשה ועבד בחתיכה ספק שומן ספק חלב
אשה רעה אם מצווה לגרשה כשיש לו בנים ממנה

אשם

איך חייב אשם מעילה אנוחר הא לא שוה מידי

אתרוג

אתרוג של תרומה טמאה כשיעור אגוז אם כשר
מיגו דהוי שיעור לאתרוג הוי שיעור לסומאה

בגדי כהונה

בקמיצה בעי' כהן לבוש בבגדי כהונה
בשחיטה אי בעי' כהן לבוש בבגדי כהונה

בדיקת חמץ

ב' טעמים בגמ' לבדיקה בליל י"ד
לימוד קודם בדיקת חמץ אי אסור בכלל או רק מסכת
חדשה

אימת זמן בדיקת חמץ דאכסדרה

אכסדרה אם נבדקת לאורה או בנר

אם מברכין ברכת שהחיינו אבדיקת חמץ

אם מותר לבדוק ביום י"ג

אם צריך לבדוק חמץ תחת המטה

אם צריך לכבות החשמל בעת בדיקת חמץ

אף באופן שהבית אינו בדוק לא מיקרי אתחזוק איסורא

אף לרש"י לאחר שביטול החמץ הויא הבדיקה מדרבנן

ב' ענינים בבדיקת חמץ זמן הבדיקה ואור הנר

בבית אפל אם צריך לבדוק דווקא בליל י"ד

בדין לימוד קודם בדיקת חמץ, נפק"מ בין צ"מ לשאר כל

אדם

בדיקת חמץ אי מקרי אתחזוק איסורא

בדיקת חמץ מצותה בתחילת הלילה משא"כ ק"ש

בדיקת חמץ מר"ח ניסן אי ש"ד

בדיקת חמץ משום הפירורין

ביאור דברי רש"י בטעם בדיקת חמץ משום ב"י וב"י

ביאור הכוונה בשמא ימצא גלוסקא יפה

ביאור הנפק"מ שבין בדיקת חמץ ומילה ושחיטה בדין

הברכה

ביאור פלוגתת רש"י ותוס' בטעם בדיקת חמץ

בצק שבסדקי עריבה

גבי בדיקת חמץ כיון דהחיוב על בעה"ב אמאי אינו מברך

לבער

הבדיקה לאור הנר ולא לאור פנס וחשמל

הבודק ביום י"ד אם צריך נר

הבודק בלילה מר"ח אם צריך לחזור ולבדוק בליל י"ד

שפב. וגראה

כד. והנה

כד. והנה

שטז. שם בגמ' יש

קי. גרסינן

קמב. תוס' ר"ה לאימת

קמב. תוס' ר"ה לאימת

שט. הנה

שט. הנה

יט. וי"ל

כא. שנית

נט. ודע

נט. ודע

שפד. והנה

גו. ודאינו

ס. תור"ה משה

ס. מה

כד. והנלפענ"ד

שפד. והכ"נ

גח. בקיצור

גח. ובוזה

כא. ועור

כד. שם בגמ' לא

כא. ומעתה

כ. אלא רא"כ

ו. אמנם

ה. רש"י בורקין

לח. ובמ"ש

מו. בפלוגתא

שפג. והנהא

לט. והנה המחבר

מו. בפלוגתא

גה. שם בא"ד

גו. ת"ר

גו. איברא

הבודק צריך שיבטל, ביאור החשש דשמא ימצא גלוסקא

יפה

שלט. בסי

פב. שם בגמ' הבודק

לט. והנה המחבר

כ. ולולי

היוצא בשיירא בודק ל' יום קודם הפסח

היוצא בשיירא למקום קרוב ודעתו לחזור זמן רב קוד"פ

אימתי יבדוק

כז. רש"י

יט. וי"ל

לח. איברא / קפו. לא אמרן

יט. שם בגמ' והשתא

נפק"מ במצות ביעור חמץ תוך ל' בין אם הולך לבית אחר

מו. עוד י"ל

ע"ע פירורין

עיקר ברכת שהחיינו על דבר שמחה ולא על דבר ביעור

שפד. עוד

כב. עוד

כד. שם בגמ' לא

שכר בית בחזקת בדוק ומצאו שאינו בדוק ובדקו בשכר,

כג. איבעיא

כא. ורביעי

בהמה

איסור מכירת בהמה לעכו"ם משום מחמר או משום

שביתת בהמתו

רעד. עוד

אם הותרה מלאכה ביו"ט עבור או"נ פחות מכזית קצו. שם בגמ' בהמה

אם יש נפק"מ בהאכלת תרומה טמאה לכלבים בין כלבים

שלו לכלבים של הפקר

קצב. עוד

אם מותר להאכיל לכלב חמץ האסור בהנאה

כז. שם בא"ד ראי

אפי' בהמות וחיות שהיו במעמד הר סיני פסקה זוהמתן

ששכ. ודע

בהמה ודגים אי הוו בכלל קבלת שכר ועונש

שעח. שם בגמ' פתחו

בהמה מסוכנת שהותר לשוחטה אם צריך שיאכל ממנה

קצו. שם בגמ' איתיביה

דוקא

בהמה מסוכנת שלא יוכל לאכול ממנה רק חצי זית אם

קצו. שם בגמ' בהמה

קצו. שם בגמ' בהמה

בהמה מסוכנת שלא יוכל לאכול ממנה כזית צלי רק חי

אם מותר לשוחטה ביו"ט

קצו. שם בגמ' בהמה / קצו. הבי

קצו. שם בגמ' בהמה

קצו. שם בגמ' בהמה

קצו. שם בגמ' בהמה

קצו. שם בגמ' בהמה

קצו. שם בגמ' בהמה

קצו. שם בגמ' בהמה

קצו. שם בגמ' בהמה

קצו. שם בגמ' בהמה

קצו. שם בגמ' בהמה

קצו. שם בגמ' בהמה

קצו. שם בגמ' בהמה

חגיגת י"ד אם באה מן הבקר

ע"ע שביתת בהמתו

צד בהמות טמאות אם מותר להשהותן אצלו

צד בהמות טמאות אם מותר לסחור בהן

תרומה טמאה אם מותר להאכילה לבהמתו

חמץ בפסח איסורו במשהו או בנר"ס קכ. אמר
 חמץ בפסח איסורו במשהו להרמב"ם קד. ובמה
 חמץ לאחר הפסח אם מותר לערבו ולבטלו בידים קכב. ואשר
 חמץ לאחר שש שעות איסורו במשהו או בנר"ס
 קכ. ואשר / קכה. תוס' ר"ה אמר רבא
 חמץ קודם הפסח אי מקרי היתירא בלע קכז. ושיטת רש"י / קכט. והנה
 חמץ שאינו שלו ויש לו בו טוה"נ אם יכול לבטלו
 קפז. והנה הישרע"י / קצ. ר' אליעזר
 חמץ שנתערב במצה עד שנתבטל אי י"ח מצה בליל
 פסח שסז. ונראה
 חמץ שעבר עה"פ שנתערב בחמץ של היתר בכמה
 נתבטל סד. ולפי
 כחל שנתבטל בחלב בכמה ביטולו סד. לפי
 כשמבטל דבר ואינו אומר שהוא הפקר אי הוי מופקר ז. ולכאורה
 להשיטות דחמץ הוי דשיל"מ אמאי מקרי דשיל"מ הא כל
 היתרו רק ע"י ביטול קכא. ומי
 מים ומלח אי בטלי לגבי עיסה באיסור תחומין סה. אלא
 נפק"מ בין הפקר לביטול ח. עוד תמה
 ספק דרבנן בדשיל"מ אי קטיל קיז. עוד
 ע"ע רשות מבטל מצוה
 פרוסת חמץ שנתערבה, אי בטילה רק לאיסור הנאה סג. שוב
 שיטת רש"י בדין ביטול מין במינו סב. והנה רש"י
 תרי משהו בדשיל"מ אם אסור קלה. אלא

ביטול ברוב

אי אזלינן בתר שמא לענין ביטול עד. רש"י ר"ה בטלו
 בארבא דחיטי דטבעא בחישתא אי בטלה בחמץ שבכל
 העולם קע. כי היכי
 הא דל"א דאכילה דרשות מבטל מצוה כשנתבטל חמץ
 ברוב מצה קפא. נחזור
 היתר מצטרף לאיסור לענין עונשין אי הוה דוקא בלח או
 גם ביבש קעט. כל / קפ. ואני
 טע"כ היינו שאין עיקרו של איסור או ממשו בו קפב. שם בגמ' והאי
 כזית חמץ שרובו חמץ ומקצתו מצה ואכלו אם חייב כרת קפ. ומה
 כזית מצה שרובו מצה ומקצתו חמץ ואכלו אם יוצא יד"ח
 מצה קפ. ומה
 נתבטל החמץ במצה ואח"כ שרפו אם מקיים מצות ביעור
 חמץ קפב. בהא
 נתבטל החמץ במצה ואח"כ שרפו אם מקיים מצות ביעור
 חמץ קפב. בהא
 נתבטל חמץ ברוב מצה ואכל כזית אם י"ח מצה קעט. מה
 קמח בקמח אי הוי יבש ביבש או לח בלח קפ. ובשרות

ביטול חמץ

אי חישי' שיערים שיאמר שביטל החמץ אף שלא ביטלו פג. איברא דמה
 אי מהני ביטול חמץ במחשבה נא. ועוד
 אי מהני ביטול לחמץ ידוע
 קפו. במשנה / קצ. וראיתי / קצא. והנה / קצב. איברא
 אם ביטול חמץ מועיל שלא יעבור בב"י ובי' ב. במשנה

בור מחויב בור ברה"ד לא שייך שישלך אדם רשותו ממנו ח. ותמה

בזה"ז

אם מותר להקריב קרבנות בזה"ז ריא. ולשם

בטלה דעתו

כשמקצת אנשים נוהגין כן א"א בטלה דעתו צז. ומה / קפג. ועיין

ביאה

אי אמרינן באיש יצריה אלבשיה בגמר ביאה רצה. גמ' יבמות
 מצות היבום כשדעתו לגמור אי הוי בהעראה רצה. עוד נראה
 מצות הייבום בהעראה או בגמר ביאה רצה. גמ' יבמות

בידו

בהיסח הדעת אם צריך שיהיה בידו קמד. ומה
 היסח הדעת אי מפסיל דווקא כשהוא בידו עג. ולפענ"ד
 נאמנות אשה אי הוי דווקא כשבירה לתקן האיסור כד. והנה

ביהמ"ק

דין מחוסר כפורים שנכנס לעזרה שכז. ולפענ"ד

ביטול

איסור החלוי בזמן אזי אף מין בשא"מ בטיל ברוב סד. עוד
 אם אסרינן תרי משהו בחמץ קלה. ומעתה
 אם אפשר להקדיש או לבטל טובת הנאה קצ. ר' אליעזר
 אם יש דין נטל"פ בדבר שאוסר במשהו פ. עוד
 אף שבלעה הקדירה הרבה לאחר ז' ימים פג כל טעמה
 בביטול ברוב הוי הביטול על השם ולא המציאות קכג. ונראה
 בביטול יבש ביבש סגי ברוב שסח. אי יאמר
 בהא דחמץ בזמנו במינו בנר"ס הא הוי דשיל"מ סד. שנית
 בחמץ גזרינן יבש ביבש משום לח בלח קיז. אמר
 ביטול איסור ברוב ההיתר של כל העולם אם מותר סג. ומה
 ביטול כעפרא מהני רק כשהדבר אינו ברשותו מצד הדין קעא. ולפענ"ד
 בליעת הסכין אי מקרי היתירא בלע ז. ומשמע
 בקדירה בפסח אם היתה הגזירה על המאכל הבלוע או על קכח. עוד
 הכלי
 בשעת הבליעה היה היתר ובפליטה איסור אי מקרי
 היתירא בלע קכח. ובה
 דין פרוסת חמץ שנתערבה סב. והנה רש"י
 הא דמהני הביטול בליל י"ד הרי החמץ עדיין ברשותו
 הוא
 התומרא דרשיל"מ אי שייך בבלוע ז. ומשמע
 הסעם, אי בטיל בדשיל"מ קלא. וחכם
 היתירא או איסורא בלע אם תלוי בשמא קלא. וחכם
 הקנס בחמץ לאחר הפסח הוא על הגברא ולא על החמץ קכט. והנה
 חלה שנטמאת ויכולה להחמץ אם ש"ד ליתנה לכה קכב. ואשר
 שיבטלה
 חמץ בפסח אי בטיל בשישים או דאיסורו במשהו קפז. והנה בלמדי
 קל. ועל

חידושי

מפתח ענינים

משנה

תמו

אם ביטול מטעם הפקר או דין חדש בחמץ

ב. והנה / ג. ולפני / מב. שם בגמ' קדים / שפד. והנראה

אם יכול לחזור בו מן הביטול

ב. והנה / ג. ולפני / מב. שם בגמ' קדים / שפד. והנראה

אם מהני מכירת חמץ בלא ביטול

ל. והנה

אם מקיים מ"ע דתשבינו ע"י ביטול חמץ

ב. במשנה

אף לרש"י לאחר שביטול החמץ הוא הבדיקה מדרבנן

שפד. והכ"נ

בביטול החמץ לא בטלי הפירודין

ו. אמנם

ביטול חמץ אי הוי הפקר או סילוק רשות

שפג. והנראה

ביטול חמץ אי מהני ע"י שליח

גא. ומה"ס

ביטול חמץ הוי כגדר סילוק רשות

גא. ומה"ס

ביטול, אי מהני לחמץ בעץ

סח. דמראדרייתא

גדר ביטול חמץ

גא. ועוד

הבודק צריך שיבטל, ביאור החשש דשמא ימצא גלוסקא

שלט. בס"י

המוכר חמצו אם צריך לבטל אף החמץ שמכר

פד. וא"כ

המוצא חמץ ביו"ט דכופה עליו כלי אי מיירי כשביטלו

קיס. ולפענ"ד

הערמה שייך רק בבעל הדבר עצמו ולא באחר

גא. עוד

כח הביטול להפקיע בעלותו דבא עת האיסור לא יהיה

ט. נמצא

החמץ כברשותו

מח. והלכתא

לא תיקנו ברכה על ביטול חמץ לפי שהביטול הוא בלב

מכר חמץ וביטל החמץ אם חל הביטול אף על החמץ

גא. איברא דבעיקר

שבדעתו למכור

ל. ואין

מעשה ההשתמשות בחכ"ס מפקיע מידי מחשבת הביטול

מא. רש"י ד"ה הבודק

מקור הביטול ביום י"ד היא תקנה קדמונית

ג. אלא

נפק"מ בין בטל חמץ להפרשת תרומה בדין ברכתם

ביטול מצוה

א"א דרשות מבטל מצוה רק כשיכול לקיים המצוה בלי

קפב. עוד

הרשות

האוכל ב' ויתים מצה בב"א אם הכוזה דרשות מבטל

קפב. וראיתי

המצוה

ביכורים

ביכורים אי הוי מצוה דרמא עליה

לב. והנראה

בשנת השמיטה אם מביאין ביכורים

רכח. עוד

דין כוסמין שבולת שועל ושיפון בביכורים

רכח. אין

בין הערבים

מתי מתחיל זמן בין הערבים

רלח. אלא

בין השמשות

גדר דין ביהש"מ אי הוי יום או לילה

ח. עד צאח"כ

ביעור

אם מותר להפקיר החמץ קודמ"פ ע"מ לזכות בו אחז"פ

קפח. עוד רגע

אם מותר להפקיר עיסה שעדיין לא נתחמצה בפסח לזכות

קפח. עוד רגע

בו אחז"פ

האוכל חמץ לאחר זמן הביעור כדי לבערו אם מקיים מצות

תשבינו

המוצא חמץ בפסח אם יוציאו ע"י עכ"רם ודין

ע"פ. שם בגמ' בחד

כז. שם בגמ' ביד"ס

כז. שם בגמ' ביד"ס

ביעור חמץ

אי איכא למיחש לבל תשחית בביעור חמץ קודם זמנו

רח. ובא

אם מותר לבער החמץ קודם זמנו

רז. אי

אם מותר להפקיר חמץ ידוע כשמונע ע"י המ"ע

שלח. והגלפנ"ד

דתשבינו

אם מותר לכתחילה להשהות חמץ ע"מ לבערו

שלח. והגלפנ"ד

בביעור חמץ אי מהני שליחות

מד. איברא

גדר שעת הביעור

סח. תוס' ד"ה אימתי

הלשון "על ביעור חמץ" אי הוי בדוקא או דמהני אף

"לבער" מח. והלכתא / נח. תוס' ד"ה לשון

המ"ע דשריפת חמץ מקיים רק בשעת הביעור

סח. ובדברי

המשהה חמץ ע"מ לשודפו אי עובר

שלט. וראיתי

מבערין החמץ ולא סגי בביטול משום דחייש' לתקלה

עז. ותקלה

נתבטל החמץ במצה ואח"כ שרפו אם מקיים מצות ביעור

קפב. בהא

חמץ

שריפת חמץ לאחר זמן הביעור הוי רק מניעת הלאו דב"י

סח. ובדברי

ביעור שביעית

בפירות שביעית לאחר הביעור יש דין איסור ודין ממון

ריז. והנראה

פירות לאחר זמן הביעור אם מותרין בהנאה

ריז. ולפענ"ד

ביעור תרומה טמאה

ביעור תרומה טמאה אי הוי דוקא בשריפה

קצב. ומיהו

ביצה

ביצה חיה אי הוי אוכל או משקה

עז. בפרש

ביקור

ביקור אם מעכב בק"פ

רפט. ושחמו

בישול

אם הותרה מלאכה ביו"ט עבור אר"נ פחות מכוית

קצו. שם בגמ' בהמה

אם יש בישול אחר בישול כשמבשל לאחר המליחה

קעה. ולכאורה

אם יש בכלל הלאו ולא תעשה כל מלאכה במה שצריך

לאו"נ

אמידה לעכו"ם להרבות בבישול לחושאב"ס אם מותר

קצד. האופה

באמידה לעכו"ם לבשל בשבת הוי האיסור באמידה ולא

קצט. ולפענ"ד

בבישול

בהא דהותרה הבערה ביו"ט הא אינה כ"א מכשירי אר"נ

קצט. ולפי"ז

בהיתר הראב"ד בישול לחושב"ס משום הקטן שבטוף

קצד. ובינתי

העולם

בהמה מסוכנת שלא יוכל לאכול ממנה רק חצי וית אם

קצו. ובמה

מותר לשוחטה ביו"ט

קצו. שם בגמ' בהמה

בהמה מסוכנת שלא יוכל לאכול ממנה כוית צלי רק חי

קצו. שם בגמ' בהמה / קצו. הבי

אם מותר לשוחטה ביו"ט

ההפקד בחמץ מהוי משום דתו אינו שלו ואינו ברשותו ח. ולפענ"ד עד
המוצא חמץ אי מהניא מחשבתו שרוצה לבערו שלא יעבור
עליו קיט. והיות
המוצא חמץ ביו"ט דכופה עליו כלי אי מיירי כשביטלו קיט. ולפענ"ד
המשהה חמץ בפסח כדי לבערו אי עובר אב"י

קיז. תוס' ד"ה רב אשי / קיט. ומיהו
הקונה חמץ בשביעי ש"ס אם לוקה קיז. והרמב"ם
חמץ הסמון אם עוברין עליו בב"י צא. כתב הכ"מ
כשמתרין על הלאו דב"י לסומא אי הוי הת"ס צא. כתב הכ"מ
לש עיסה והניחה שתחמיץ אי הוי התראת ספק ק. וכעין
סומא אם עובר בבל יראה צא. כתב הכ"מ

בל תלין

המלין קדשים לשם מצוה אם עובר אב"י רפט. ורע

בל תשחית

אי איכא למיחש לבל תשחית בביעור חמץ קודם זמנו דה. ובא

בלוע

ב' כלים המהודקים זכ"א א"א דהבליעה עוברת מכלי
לכלי שג. והנה
בחום שע"י האור אמרי' חם מקצתו חם כולו שג. שם בגמ' אמרו
ידית הכלי אם צריך להגעילה מחמת בליעתה מהכלי שג. והנה

בן

אשה רעה אם מצווה לגרשה כשיש לו בנים ממנה שסז. שם בגמ' יש
בן שיכול ללמוד תורה החיוב ללמוד ולהורותו שסג. א"ל
כל שאינו מניח בן ליורשו שעח. שם בגמ' שלא
כשאין באפשרות הבן ללמוד החיוב ללמוד אומנות נקיה שסג. א"ל
עד היכן צריכים לנהוג בקבלת אבות רסז. שם בגמ' כבר

בן נח

אבר מן החי מותר בהנאה לב"נ ז. עור
אם שחיטת טריפה מהני לב"נ צח. ויש
ב"נ אם מותר בקדשים רצט. ברש"י ד"ה אבמה"ח
בהמה שנשחטה ומתה אי מותרת באכילה לב"נ צט. ואי
בן פקועה לישראל שרי ולב"נ אסור ז. ולירידי
דין בן נח באכילת קדשים סז. וראיתי / יז. ושסו
מי איכא מידי וכו' במפרכסת לב"נ זז. עור
מפרכסת אי מותרת לב"נ זז. עור
מפרכסת לישראל שרי ולב"נ אסור ז. והרי

בן פקועה

בן פקועה אי מקרי שור צא. והנה
בן פקועה לישראל שרי ולב"נ אסור ז. ולירידי

בני בתירא

ביאור ספיקת בני בתירא בדין פסח שדוחה שבת
רסא. ונראה / יט. ואולי / יב. ובהא

בישול שאינו ע"י תולדות אש אם חייב עליה קעד. אמר רב חסדא
המולח בשר בשבת אי חייב משום מבשל קעד. אמר רב חסדא / קעז. ולא
כלי ראשון שאין האור תחתיו אם חייב בו משום בישול קעה. ולפי"ז
ריבוי בשיעורין בשבת אי אסור מדאורייתא קצט. ולפענ"ד

בישול עכו"ם

ע"ע פת עכו"ם

בית

המזוזה כשמירה לבית עצמו כג. ומה
מזוזה תובת הדר היא כג. ומה
שכר בית והזקק לקנות מזוזה חדשה אם חייב המשכיר
לשלם לו כג. איבעיא

בית אפל

בבית אפל אם צריך לבדוק דווקא בליל י"ד נח. ובזה

בית דין

אם יכולים ב"ד להפריש חלה בסתם עבור כל מי ששכח
להפריש לב. אי
הנימול בלילה אינו חייב עוד כרת רפד. ונלפענ"ד
חיוב מילת קטן קאי על הקטן או על אביו וב"ד רפג. ולפי"ז / רצב. ומיהו
לאחר שמונה ימים אם חיוב האב והב"ד שווים נה. תוס' ד"ה לא סגי
עיקר חיוב ב"ד במילה הוא רק שלא יהיה ערל נה. תוס' ד"ה לא סגי
תקנות לציבור עד היכן לו. ומעתה

בית המקדש

אם יבואו משה ואהרן קודם בנין ביהמ"ק ותחז"מ שסז. בתוס' ד"ה אחר
אם כל השבותים הותרו בשבת בביהמ"ק רנח. שם בגמ' שבות
העוסקים בפ"ז ומביאים בנים לעולם כאילו נבנה היכל
בימיהן שסז. נבנה

בית הפסול

בשר שלא הוכשר לאכילה אם אסור להביאו לבית הפסול רלס. אמר

בכור

קרוב הבא עם הפסח אי דוחה עשה דהשלמה שמד. עור

בל יראה

אין עובר בבל יראה אם אינו רואה חמץ צא. כתב הכ"מ
אם ביטול חמץ מועיל שלא יעבור בב"י וב"י
אם לוקין אלאו דב"י, דהוא הוי לאו הניתק לעשה קיז. תוס' ד"ה רב אשי
אם עוברין אבל יראה בחמץ של איסור"ג רנו. שנית
בחמץ אמאי עובר אב"י הא עומד לישרף ואינו בו שיעור עא. ולאחר
ביאור דברי רש"י בטעם בדיקת חמץ משום ב"י וב"י ה. רש"י בורקין
ביאור פלוגתת רש"י ותוס' בטעם בדיקת חמץ ב. במשנה / שפג. והנראה
בל ימצא אי הוי ג"כ לאו הניל"ע קיט. ורע
גזל חמץ אם עובר הגזלן או הנגזל אב"י קלט. אמנם
דין חצי שיעור בבל יראה וב"י מ. ובמ"ש

חידושי

הסעם שהעבירו בני בתירא הנשיאות להלל

רסא. ובוה

בני חבורה זריזין הן

אי סמכינן אבני חבורה זריזין הן שלא יטמאו

שה. גזירה

בני מעיין

אין מומינין לעכו"ם על בני מעיים

יח. עוד י"ל

בנן של קדושים

בנן של קדושים ולא בנו של קדוש

שמח. ואמאי

בעל חוב

ב' שעבדים בבע"ח שעבוד הגוף ושעבוד ממון

קלו. ולולי

בעל כרחו

אסר הנאתו על עצמו אם מותר ליסול ממנו בע"כ

פס. עוד

בעלות

הפקד מועיל להפקיע איסור ולא בעלות

כלאים, אם יש בהן דין גול

יב. ולפי"ז

פס. ומיהו

בעלים

איסור"נ אם יש לה בעלים

איסור"נ יש להן בעלים לענין קיום מצות השריפה

קנא. כיון

פס. ובחי'

ברב עם הדרת מלך

ב' אופנים בקיום מצוה כרוב עם

רנז. שם בגמ' הא

ברהמ"ן

אם חייבין בברהמ"ן על אכילת פהבה"כ

קו. והנה

ברוך שם כבוד וכו'

אם אומרים ביוהכ"פ בשכמל"ו בקול דם

רלד. שם בגמ' בחשאי

בריאת העולם

הגם הוא טבע גמור

הקב"ה התנה עם הבריאה שתשתנה בעת הצורך

ענין השמירה על הצדיק למעלה מגדרי הסבע

שני מיני הנהגות בבריאת העולם

שנח. הראשון

שנח. א"ר יונתן

שנח. אמר לו

שנח. הנה

בריה

בריה פחותה מבכיצה אי מכשירה לקבל טומאה

קמג. שנית

ברירה

כשלא אמד בצפוננו או בדרומו א"א דיש ברירה

לו. עוד

ברכה

אין מברכין שהחיינו בשחיטת קרבן פסח

אי מברך הכהן שהחיינו אמתנת כהונה

שפה. אמנם

שפא. ופלא

מפתח ענינים

משנה

תיה

אכל מצה בלא ברכה אי יי"ח

אלם אם יכול לתרום ולברך בכתיבה

קנו. עיריל

מט. עוד

שסח. תניא / שסז. אמנם

שפד. והנה

מח. והלכתא

שפ. ובוה

אם בעינן במדור אכילה בכזית בשביל הברכה

אם מברכין ברכת שהחיינו אבריקת חמץ

אם מברכין על מחשבה שבלב

אם מברכין שהחיינו על כלים חדשים

בהא דאין הכהן מברך שהחיינו בפדה"ב

שעט. רבי / שפ. והנה / שפא. ואשר

נד. ובמה

שפ. ומה"ס

שפד. ומעתה

מז. בסלוגתא

נד. והסעם

מט. עוד

נב. כתב

נח. ובוה

מד. תוס' ר"ה בלבער

מז. בסלוגתא

מז. בסלוגתא

מז. בסלוגתא

מז. בסלוגתא

מז. בסלוגתא

קנב. שנית

קסב. ומיהו / קסח. ובמה

קב. אלא

מב. שם בגמ' הבודק

נג. אלא

מח. והלכתא / נה. תוס' ר"ה לשון

מח. והלכתא

שפ. ונראה

נ. ובעיקר

שפ. רשב"ם ברכת

מח. והלכתא

נד. והסעם

נג. ומיהו

רנח. בלא

נ. אלא

שפד. עוד

שעט. ומה

מט. והגרע"א

ברכה לבטלה

צט. ונראה

שמו. והא

בהא דלא מברכין כל שבעה על אכילת מצה

בהא דלא מברכין שהחיינו על הנישואין

בהא דמברכין שהחיינו אפדה"ב אף שאילולא החטא היתה

הכהונה לבכורים

ביאור הנפק"מ שבין בדיקת חמץ ומילה ושחיטה בדין

הברכה

ביאור והיכן ציוונו במצוות דרבנן

ברכה בכתב אי מהני

ברכת השבח אם צריך להיות עובר לעשייתן

ברכת השחיטה על מ"ע דזכותת ולא על מניעת אבמה"ח

ברכת להכניסו מברכין בשעת המילה או לאחריה

גבי בדיקת חמץ כיון דהחויב על בעה"ב אמאי אינו מברך

לבער

גבי הפרשת תרומ' כשמפריש בעצמו כיון דאיתא

בשליחות אמאי אינו מברך על הפרשת תרומ'מ

האוכל דבר איסור אם חייב בברכה

האיך מברכין על המרור הא מד הוא

האיך מברכין על מדור הא אינו דאוי לאכילה

הבודק קודם זמן החיוב אם מברך

הסעם לברכה בקיום מצוה קיומית שאין חובה בקיומה

הלשון "על ביעור חמץ" אי הוי בדוקא או דמהני אף

"לבער"

התורם במחשבה אם מברך

כיון דנח לו שלא נברא היאך מברך שהחיינו

כתיבת ברכה אם מותרת

לא נתקנה ברכה על סעודת שבת

לא תיקנו ברכה על ביטול חמץ לפי שהביטול הוא בלב

מצוה שלא נצטוו עליה אי מברכין עליה

מצוה שעשייתה גמר מצוה מברכין עליה

נולדה לו בת אם מברך דיין האמת

נפק"מ בין בטול חמץ להפרשת תרומה בדין ברכתם

עיקר ברכת שהחיינו על דבר שמחה ולא על דבר ביעור

והפסד

פדה"ב אי הוי כדבר הבא מזמן לזמן

שורש ענין הפרשת תרומ'מ אי הוי מעשה מחמת ההפרשה

לכהן

אי חיישינן לברכה לבטלה בשחיטה

אם גרם שמואל לברכה לבטלה כשקידש ב' פעמים

תים

חידושי

מפתח ענינים

משנה

אם חששו לברכה לבטלה בשחיטה שמא ימצא טריפה	מתי אמרי' דפסק כח המלח בבשר	דש. התם
נשל ידיו ובידך ואח"כ נמלך שלא לאכול אי הוי ברכה לבטלה	נכרי שהביא בשר, אם תלינן לקולא שלקח מדוב חגירות הכשרים	סז. ובמה
	נמצא בחנות בשר טריפה לאחר שלקח הבשר משם אם יש לחשוש לכשרותו	סז. וקצת
ברכת אירוסין		
אי הוי ברכת השבח או ברכת המצוה	גב. כתב / גד. עכ"פ	
אירוסין, אי הוי עשייתה גמר מצותה	גב. ובהג"א	
ברכת אירוסין אם צריך לברכה עו"ל	גב. כתב	
הנשא זקנה ואיילונית או עקרה אם מקיים מצוה לא בידך ברכת אירוסין קודם הקידושין אם מברכה עם ברכת נישואין	גב. והרמב"ם	
	גד. ולא	
ברכת בפה"ג		
לא בידך על היין בקידוש אי י"ח	שמת. תוס' ר"ה רב אשי	
ברכת המזון		
אף דגוסח הברהמ"ז הוי מדרבנן מ"מ עיקר הברהמ"ז	קנר. והא	
מדאורייתא	קו. והנה	
האוכל שלכד"א אם חייב בברהמ"ז	שמת. תוס' ר"ה ולא	
החוטף מצוה אם עונין אחריו אמן	שמת. תוס' ר"ה ולא	
החוטף מצוה אם צריך לשלם כ' זהובים		
ברכת המצוות		
אי הוי ברכת השבח או ברכת המצוה	גב. כתב / גד. עכ"פ	
אם צריך לאומדן מעומד	לב. והנה	
ברכת להכניסו אם מברך קודם המילה או לאחריו	גב. ולכאורה	
ברכת להכניסו הוי ברכת המצוות או ברכת השבח	גב. והנה	
כשמברך ברכת להכניסו בין המילה לפריעה אי מקרי עו"ל	גב. ולכאורה	
ברכת חתנים		
אם מברכין ברכת חתנים בלא אכילה	שמת. בתוס' ר"ה שאין	
בשר		
אופן פעולת המליחה אי מוציאה כל הדם	שא. ומעתה	
אכילת בשר חי אי מקרי שלא כד"א		
קצו. הבי' / קצו. שם בגמ' בהמה / צה. תוס' ר"ה פרט / צו. מה / קב. אלא / קעב. ואיכא / רפט. שם הגמ' ושמתה		
אם צריך להשליך הבשר לאחר המליחה למים רותחין	שא. וגלפנע"ר	
אשה שנסתפקה אם מלחה עתה הבשר	סו. תשע	
ביו"ט אם צריך לשמוח בבשר ויין דוקא	שנד. איברא	
האוכל בשר קדשים חי אם מקיים המ"ע		
צה. ויש / צו. מה / קב. אלא / רפט. שם בגמ' ושמתה		
הרגיל לקנות בחנות כשרה ועתה מסתפק היכן קנה	סו. תשע	
טלטול בשר אומצא בשבת אם מותר	צו. והנה	
מדין דלמשחה אם יש מניעה מלאכול בשר קדשים חי	צה. ויש / צו. מה	
מותר להעלות בשר גבילה ובשר כשר על שלחן א'	ו. תוס' ר"ה אר	
מעדיין בבשר חי	צה. ויש	
בשר בחלב		
בב"ח אי מקרי איסור מוסיף	קמח. ובוה	
בב"ח אם נהג במוקדשין	קמח. ובוה	
כחל שנתבשל בחלב בכמה ביטולו	סד. לפי	
בשר זה לפסח		
אם מותר לומר דגים אלו לפסח	רל. אבל	
האיסור לומר בשר זה לפסח אי הוי דוקא בבהמה שלמה		
	רל. שם בגמ' בשר	
בשר חי		
בהמה מסוכנת שלא יוכל לאכול ממנה כזית צלי רק חי	קצו. שם בגמ' בהמה / קצו. הבי'	
אם מותר לשוחטה ביו"ט	שא. והנה / שב. ובישבי	
בשר חי אם צריך מליחה	ש. והכ"מ / שג. וי"ל	
דם האיברים שלא פירש אי מותר	ש. והנה / שג. הא	
חלטו בחומץ לבשר החי		
פעולת החומץ בבשר אי מוציא הדם או צומתו	דש. איברא	
שהיית המלח בבשר חי אי הוי כהשהיה לקדרה	ש. והכ"מ	
בת		
אוי לו למי שבניו נקבות, הכוונה בזה	רנח. ורע	
נולדה לו בת אם מברך דיין האמת	רנח. בלא	
בת אשתו		
אסור לישא בת אשתו היינו אשתו שנישאה לאחר אחר	שסא. ובמקום	
שנתגרשה ממנו וילדה בת		
נשא אשה ואח"כ נמצאו הקידושין שהיו בטעות מותר	שסא. ובמקום	
לישא בתה שנולדה לאחר שנישאת אשתו לאחר		
גאולה		
אימתי יכול אליהו לבא בע"ש בעתה או באחישנה	סח. שם בגמ' לא	
בימות המשיח יהיה הכל בדרך הטבע	סח. ועיין	
משיח בן יוסף, אם יבא קודם אליהו הנביא	סח. ועיין	
גברא וחפצא		
איסור דרבנן אי הוי איסור גברא או חפצא	סח. ולשמ"ש	
איסור חמץ אי הוי איסור גברא או חפצא	שעג. והנה	
איסור תורה ודרבנן אי הוו איסור גברא או א"ח	רב. ועיין	
גדרי חזי לאיצטרופי	שעא. וביאר	
האוכל ח"ש מאיסור התלוי בגברא שלא כד"א אי פטור	שעב. ומעתה	
גדי מקולס		
אם מותר לאכול גדי מקולס מבושל בליל פסח	רל. ובהא	

חידושי

מפתח עניינים

משנה

תב

אם עושין זכר למקדש בגדי מקולס

רכש. ומה שהנהיג

גוסס

גוסס אי שייך שעבודא דר"נ

גוסס אי הוי בר הקנאה

דין הגוסס אי חשיב כמת

קלו. ובעיקר

קלו. ובעיקר

שמה. רש"י ד"ה שה'

גזירה

במילתא דלא שכיתא לא גזרו רבנן

פעמים גזרו רבנן משום אדם אחד נדיר

עז. ולולי

שה. גזירה

גזל

אי אמרי' מזהב"ע רק בגזל או אף בשאר איסורין קמו. ולפום / קנב. והנה

איסור"נ אסור לגזלן בע"כ דבעלים

איסור מעילה מדין גזל הקדש הוא

אם שייך דין גזל באיסור"נ

בגזל חמץ אם אפשר לקנוס הגזלן או הגזל

בהא דלא פסלינן מצה של טבל משום פסולא דלכם

ביאור הנפק"מ בין החוטף לגזלן

במצה גזולה אינו יי"ח משום לכם או מהב"ע או משום

הברכה

גזל חמץ אם יכול להחזיר לו תוך הפסח

גזל חמץ אם עובר הגזלן או הגזלן אב"י

גזל חמץ אם תשלומיו אחה"פ מדין תשלומין או כפרה

גזל חמץ ונשבע עליו אחה"פ אם יכול לומר לו אחה"פ

הש"ל

גזל חמץ ונשבע עליו קודם הפסח אם יכול לומר לו

אחא"פ הש"ל

גזל חמץ ועבר עליו הפסח

גזל שלש אגודות בשלש פרוטות והוולו

דין המקדש בגזל

עז. והנראה / עט. איברא

הא דישאל מחיל אפחמשר"פ איהו דוקא בידע ממי גזל קמו. ונראה

הגזול מצות מילה אם מחוייב בתשלום י' זהובין מד. ונראה / מה. כשרש"ע

הגזול מתנות כהונה אם חייב לשלם

עז. והא

ההקפדה ב"כעין שגול" היינו חפץ שלם או תחת בעלותו

קמב. ויש

הטעם בהא שלאחר השינוי אינו יכול לומר הש"ל

קמב. ויש

המקדש בגזל

פו. ומכאן

המשיב חמץ שגול בפסח אי מקרי היוק ניכר

קלט. איברא

המתכוין ליהנות מחפץ של חבירו אם נקרא גזל

קב. רש"י ד"ה נודמנו

העושה סוכה ברה"ר אמרי' דכל ישראל מוחלין לו

קמח. ובוז

הקנה לשלוחו בקנין שימול ובא אחר ומל אם חייב לו י'

מז. וכן

זהובים

השינוי פועל קני או מגרע מה"כעין שגול"

קמב. ויש

כבוד ת"ח שהוא בבחי' צלם אלקים

צא. לכם

כהן שנטל מתנות כהונה השייכות לחבירו אם מוציאין

עז. אמנם

מירו

כלאים, אם יש בהן דין גזל

פט. ומיהו

מותר להשהות הגזל ע"מ להשיבו

שמ. ולפענ"ד

מכר איסור"נ אי הוו המעות גזל

פו. ומכאן

מצה גזולה אי ייד"ח כיון שקנאה בלעיסה

נפק"מ בין מצה לשופר וסוכה בדין הגזל א"א בהו

מהב"ע

עכו"ם נהרג על הגזל

פסול מצה גזולה משום מהב"ע

פסול מצה של טבל משום מהב"ע

קמח. ותנח / קנו. מי

קמח. והרמב"ם

פז. וחזא

קנב. ת"ד

קנב. ת"ד / קנב. שב

גזל עכו"ם

אי אסור

קט. ולולי

קט. ולולי

גזל עכו"ם אי מקרי לכם

גט

גט שנכתב על דבר האסור בהנאה

סט. עוד

גט שנכתב על דבר הצריך לבטל

סט. עוד

הגירושין אינן מפקיעין הקידושין אלא מתיר האשה מכאן

ולהבא

שסא. ובמקום

נתינת הגט או כתיבתו אי הוי בגדר מילי

לה. הן

גירושין

אי שרי לישא גרושת חבירו

שסא. שם בגמ' לא

אשה רעה אם מצווה לגרשה כשיש לו בנים ממנה

שסז. שם בגמ' יש

הגירושין אינן מפקיעין הקידושין אלא מתיר האשה מכאן

ולהבא

שסא. ובמקום

גלו עריות

נערה המאורסה אם חייבת להיהרג או שתיבעל

קא. אף נערה

גר

אי מלמדין תורה לגר

שכג. חבורה

בהא דאמרי' גר שנתגייר בע"פ ולא עכו"ם שנתגייר

שכד. והנה

גרים אם פסקה וזהמתן במעמד הר סיני

שסב. שם בגמ' ולא

הנפק"מ בין חבורה של גרים וחבורה של ע"ה הוא בקבלת

אבות

שכג. עוד

הענין שלא לישא גיורת

שסב. שם בגמ' ולא

ענין טבילת ערל שמל לאכילת ק"פ

שכד. עוד

גרים

שמעיה ואבסליון אם היו גרים

רסח. ויש

ד' כוסות

לא היסב בשתיית ד' כוסות אי יי"ח

שנב. אידי

ד' מינים

אם יכול השליח ציבור ליטול ד' מינים עבור כל הקהל

מח. שאני

אם מותר למכור אתרוגי שביעית בחו"ל

רכח. תוס' ר"ה רב ספרא

אם צריך להטות כל הד' מינים או רק האתרוג

נה. תוס' ר"ה לצאת

אם צריך להתנות שאינו יוצא יד"ח באותה נטילה

נה. תוס' ר"ה לצאת

באופן שלא התנה אם אפשר לומר דלכתחילה כוונתו כן

נה. תוס' ר"ה לצאת

נה. תוס' ר"ה לצאת

כשנוטלן בזה אחר זה יצא

נה. תוס' ד"ה לצאת

דאורייתא

אם יש בכל מ"ע דאורייתא לאו דלא תגרע
 אם יש בכל מ"ע דרבנן לאו דלא תסור
 אם שייך לומר הפכד"ה במקדש באיסורו"ג דאורייתא מב. רש"י ד"ה אפילו
 אין לרש"י לאתר שביטול החמץ הוא הבדיקה מדרבנן שפד. והכ"ג
 דבר המפורש בתורה להיתר אין כח ביד חכמים לאסור רסא. במתני'
 זכיה באיסורו"ג דאורייתא מב. רש"י ד"ה אפילו
 חזקה שליו עושה שליחותו א"א בדאורייתא פד. ולאחר / פה. ואל
 חכמים לא חייבו הנשים במ"ע שהזמ"ג דאורייתא שנב. תוס' ד"ה היו
 כל דמקדש וכו' א"א במקדש באיסורו"ג דרבנן מב. רש"י ד"ה אפילו
 לעבור אל"ת מה"ת בשוא"ת או אל"ת דרבנן בקו"ע הי
 עדיף רנא. תוס' ד"ה כי
 נשים במ"ע שהזמ"ג בדרבנן שנב. תוס' ד"ה היו
 ספד"א, להר"מ דמה"ת לקולא אי הוי כן גם בספק עשה קצה. עוד
 ספיקא דאורייתא מה"ת לחומרא או מדרבנן כד. והנה

דאורייתא ודרבנן

אם יש כח לחכמים לאסור דבר המפורש בתורה להיתר עא. מדרבנן
 בדרבנן אי עושין מצוות חבילות חבילות שמוז. לפי
 האיך אדם מוציא אשתו וה"ה בקידוש הא כבר יי"ח
 בתפלה שמה. אלא
 חכמים העמידו דבריהם במקום כרת של. ומרביר
 מצוות שעיקרן מדרבנן וכשמקיימם קיים מצוה
 דאורייתא שפג. והמבואר
 ספד"א מה"ת לחומרא או לקולא קצה. והמעין
 ספיקא דרבנן לקולא דוקא בשעשה מעשה שנב. אידי

דבר החוזר לאיסורו

דבר החוזר לאיסורו אי מקרי דשיל"מ סא. והנה / סו. ובהדי / קיז. אמר

דבר המתקיים

דבר המתקיים ע"י שמכניסו למקרר אם חייב בפאה רלד. קיים

דבר שאינו ברשותו

אי מהני יאוש בדבר שאינו ברשותו פז. עוד

דבר שיש לו מתירין

איסור חדש בזה"ו אי מקרי דשיל"מ סב. והנה באיסור
 איסור סלטול אי הוי דשיל"מ סג. על מה / סו. ולפי
 איסור גולד - מוקצה אי מקרו דשיל"מ
 סא. והנה / סב. והנה באיסור / סו. ובהדי / קד. והי'
 איסור תחומין אי הוי דשיל"מ סג. על מה / סה. אלא
 אם אסרינן תרי משהו בחמץ קלה. ומעתה
 אם חולק ר"י אדינא דדשיל"מ קלא. והנה
 בדשיל"מ אי אולינן בתר רובא סא. ומיהו
 בהא דחמץ בזמנו במינו בכו"ס הא הוי דשיל"מ קיז. אמר
 במילי דרבנן אי אמרי' דדשיל"מ לא בסיל סא. ומיהו

דבר החוזר לאיסורו אי מקרי דשיל"מ סא. והנה / סו. ובהדי / קיז. אמר
 דבר שאינו אסור עתה לכל אי הוי דשיל"מ סח. ועוד
 דין פרוסת חמץ שנתערבה סב. והנה רש"י
 דשיל"מ שיש לו היתר לשום אדם עכשיו חמור יותר סו. ורביעי
 החומרא דדשיל"מ אי שייך בבלוע קלא. וחכם
 הטעם, אי בסיל בדשיל"מ קלא. וחכם
 חדש אי מקרי דשיל"מ סא. והנה / סו. ובהדי / קפה. תוס' ד"ה והוא
 חמץ אי מקרי דשיל"מ

סא. רש"י ד"ה תשע / סג. שוב / סו. ובהדי / קג. וכעת / קיז. אמר
 / קלא. והנראה / קלה. א"י / שעג. והנה / שעד. [והנה
 חמץ נוקשה, הא דאפשר להתירו אף דהוי דשיל"מ סא. ומיהו
 להשיטות דחמץ הוי דשיל"מ אמאי מקרי דשיל"מ הא כל
 היתרו רק ע"י ביטול קכא. ומי
 מדשיל"מ אי אמרי' כל דפריש וכו' סא. רש"י ד"ה תשע
 מוקצה האסור באכילה אי הוי דשיל"מ סד. בקיצור
 נפק"מ בין איסור מעצמו לאיסור התלוי בזמן קלב. וראיתי
 ספק דרבנן בדשיל"מ אי קטיל קיז. עוד

דבר שלא בא לעולם

דין הפרשת תרו"מ משלו על של חבירו שלב"ל לו. וקצת

דברי סופרים

חיוב הזהירות בדברי סופרים יותר מד"ת קמו. ובוה

דגים

אם מותר לומר דגים אלו לפסח רל. אבל
 בהמה ודגים אי הוו בכלל קבלת שכר ועונש שעח. שם בגמ' פתחו

דיבור

חובת הזהירות בלשון נקיה י. אבל, ראייתו
 עיקר מצות תרומה היא ההפרשה והדיבור טפל לו נא. והנה

דיין

הדיין צריך להיות רחום ורך לבב ששו. אמנם

דין

האומר דונג דיני כלשון ע"ז או שמשבס דן הוא יט. דונג
 תודוס היה מוכן למסור נפשו ולקבל גידוי עבור הדין
 דגדי מקולס דכט. ובוה

דיעבד

אלם שא"א לו באופן אחר הו"ל הדיעבד ללכתחילה מט. עוד
 לא התירו דיעבד רק במקרה לו. ובתשובה
 לקבוע הלכה בדיעבד בכל פעם אי מקרי דיעבד קכג. ונראה

דם

אופן פעולת המליחה אי מוציאה כל הדם שא. ומעתה
 אם צריך להשליך הבשר לאחר המליחה למים רותחין שא. ונלפענ"ד
 בשר חי אם צריך מליחה שא. והנה / שב. ובישבי

חידושי

מפתח ענינים

משנה

תבב

תרי משהו בדשיל"מ אם אסור קלה. אלא

הבדלה

אם נשים יכולות להבדיל לעצמן רלא. וחור
החייב לשתות דוקא מכוס שבידו עליו שמש. תוס' ר"ה ש"מ
עד אימתי אפשר להבדיל שנ. שם בגמ' ועד

הבערה

בהא דהותרה הבערה ביו"ט הא אינה כ"א מכשירי או"נ קצד. ובינוני

הגדה

בזמן התלמוד היה אחד קורא ההגדה והמסובין שומעין שעז. שם בגמ' ואין

הגעלה

אי אולינן בכלים בתר רוב תשמישן קכט. והיה
ג' מידות בסכינים קכו. ולא
המלבן כלי ואח"כ מגעילו אם גרע מלא ליבן כלל קכו. ולאחר
כלי שנשתמש בו איסור אי סגי ליה הגעלה קכו. ושיטת ר"ת
מה מועיל ההגעלה והליבון בסכין קכו. ולדעת
סכין שנשתמש בו לחמץ אם סגי להגעיל רק במקצת
שנשתמש בו קכח. (ו) לפי
סכין שנשתמש בו לחמץ אם צריך ליבון או דסגי בהגעלה
לפסח קכה. גרסינן

הואיל

אי אולינן לקולא או לחומרא בגדרי הואיל קצד. ואשר
אי אמרינן הואיל ומתוך אף בשאינן ראויין לשתיה קצט. איברא
אי סמכינן אהיתירא דהואיל רק בדבר שאפשר שאכן יבא קצו. ויותר
אי סמכינן אהיתירא דהואיל אף לכתחילה קצד. ואשר
אי שייך לומר הואיל ואי בעי מפקיר למ"ד דאסור להפקיר

נכסיו קנ. ובהא
ביאור הנפק"מ שבין גדר מתוך להואיל קצט. איברא
גדר דין הואיל ומקור היתירו רג. וזה
גדר דמתוך אי הוי מסברא דהואיל קצח. והאחד
גדר הואיל אי הוי ענין של ספקיא דאורייתא קצה. והמעין
הא דל"א בדמאי הואיל ואי בעי מפקיר לדמאי קנא. כיון
המתענה ביו"ט אם מותר לו לבשל לאחרים רג. ומה שנראה כעת
הגודר שלא יאכל ביו"ט אם מותר לבשל לאחרים רג. ומה שנראה כעת
הסברא בהא דאמרי' הואיל ואי בעי מפקיר לנכסיה וכו' קנ. השתא
מאן דלית ליה מתוך אי לית ליה אף הואיל קצח. שם בגמ' בשלמא

הואיל ואי מקלעי אורחים

ביאור גדר הואיל קצד. האופה

הוצאה

דין הוצאה בשבת כלאחר יד רעא. ומה

דבר לח אי חוצץ דס. ורע

שכט. ולפענ"ד

ש. והכ"ט / שג. ור"ל

ש. והנה / שג. האי

רנט. ולולי

רנט. שם בגמ' לח

דש. התם

דש. איברא

ש. והכ"ט

דס בקרבן שנפסל בשקיה"ח מיירי בתחלת שקיעה או

בסופו

דס האיברים שלא פירש אי מותר

חלטו בחומץ לבשר התי

חציצה בקפידה תליא מילתא

מיס ודס לחץ אי חוצצין

מתי אמרי' דפסק כח המלח בבשר

פעולת החומץ בבשר אי מוציא הדם או צומתו

שהיית המלח בבשר חי אי הוי כהשהיה לקדרה

דמאי

אי שייך לומר הואיל ואי בעי מפקיר למ"ד דאסור להפקיר

נכסיו

הא דל"א בדמאי הואיל ואי בעי מפקיר לדמאי

האיך שייך לומר הואיל ואי בעי מפקיר הא אין מפקירין

ביו"ט

הסברא בהא דאמרי' הואיל ואי בעי מפקיר לנכסיה וכו'

דמי איסור הנאה

המוכר חמץ אם דמיו מותרין אף למוכר עצמו עט. שוב

בקידושין בדמי חמץ אי הוי הקידושין בדמי איסור"ג עח. והנראה

המוכר איסור"ג אם דמיו מותרין עח. תוס' ד"ה כל שעה / וזו. ומכאן

המוכר חמץ אם דמיו מותרין עח. תוס' ד"ה כל שעה

המוכר חמץ וקידש בדמיו אי הו מקודשת עח. תוס' ד"ה כל שעה

דעת אחרת

עכ"ס שלא ניהא ליה בקנין דאורייתא אם אפשר לומר

דעת אחרת מקנה

ל. והנה

דרבנן

איסורין דרבנן הוי איסור גברא קמו. ולפי"ז

אם שייך לומר הפבד"ה במקדש באיסור"ג דרבנן מב. רש"י ד"ה אפילו

בדרבנן לא חיישינן לתקלה עח. עוד

ביאור והיכן ציוונו במצוות דרבנן גד. והטעם

במילי דרבנן אי אמרי' דדשיל"מ לא בסיל סא. ומיהו

ההלכה למ"מ באה על מה ששיערו חכמים רלז. ועיין

ההפרישה כדיבור, אי הוי מתיקון חז"ל מט. ומה

המקדש באיסור"ג דרבנן אי חוששין לקידושין מב. רש"י ד"ה אפילו

המקדש בתרי דרבנן אי חוששין לקידושיו

מב. רש"י ד"ה אפילו / מב. רש"י ד"ה משש

תולה שאב"ס אם מותר לאכול איסור"ג דרבנן שלכד"א פ. וראיתי

חיוב הזהירות בדברי סופרים יותר מד"ת קמו. וביזה

חמץ דרבנן אי אמרי' דדשיל"מ לא בסיל סא. ומיהו

פסול מהב"ע אם שייך גם בדרבנן קסח. רש"י ד"ה והרמאי

קטן אם נאמן בבדיקת חמץ כד. שם בגמ' לא

דבר שיש לו מתירין

חמץ דרבנן אי אמרי' דדשיל"מ לא בסיל סא. ומיהו

הותר מכללו

גדר הותר מכללו
פיגול אי הוי דבר שהותר מכללו
רמג. וכן
רמג. ולא

חידור

אם מותר להדליק נר המחזירין מנר עיקר המצוה
שסח. והנאה

חידור מצוה

עבור חידור מצוה אי שרי ללוות בריבית
שסד. איברא

היוצא בשיירא

הבורק קודם זמן החיוב אם מברך
היוצא בשיירא למקום קרוב ודעתו לחזור זמן רב קוה"פ
אימתי יכרוק
מב. שם בגמ' הבורק
כז. רש"י

היזק שאינו ניכר

אם מותר להיזק בהיזק שאינו ניכר לכתחילה
המפגל בקרבן אי מקרי היזק ניכר
המשיב חמץ שגול בפסח אי מקרי היזק ניכר
קלט. ועתה
קלט. איברא
קלט. איברא

היסח הדעת

בהא דלא נפסל השמן במקדש בהיסח הדעת
בהיסח הדעת אם צריך שיהיה בידו
בספק איסור או טומאה אי איכא היסח הדעת
היסח הדעת אי מפסיל דווקא כשהוא בידו
היסח הדעת אם טעון עיבור צורה
כששקל משקולות במי חטאת פסלו משום היסח הדעת
נחש ששתה ממי חטאת פסלו משום היסח הדעת
נטל ידיו והסיח דעתו אם צריך ליטול ידיו שוב
קדשים שנאכדו אי מיפסלו משום היסח הדעת
קדשים שנמצאו בעזרה תעובר צורתן משום היסח הדעת
או נותר
שתילי תרומה טמאה אסורין משום היסח הדעת או מעלה
דתרומה
אם מרצה הציץ על קדשים שנשטמאו והסיחו דעתם מהם
מים שנשטמאו אי שייך בהן היסח הדעת
קדשים שנשטמאו אם מסיח דעתו מהם
קמה. ועיין
קמד. ומה
קמד. והנה
עג. ולפענ"ד
עד. וליישב
עב. ברם
עב. ברם
שסס. אסוחי
עג. וראיתי
קמד. הן
קמד. איברא
קמג. ולכאורה
קמד. איברא
קמג. תוס' ד"ה למה

היתר מצטרף לאיסור

א"א הא דהיתר מצטרף לאיסור דוקא כשיש משניהם חצי
זית
ביאור הנפק"מ שבין טע"כ להיתר מצטרף לאיסור
הא דהיתר מצטרף לאיסור אי מיירי כשנתערבו
היתר מצטרף לאיסור לענין עונשין אי הוה דוקא בלח או
גם ביבש
טע"כ והיתר מצטל"א הי מיניהו חמיר
כשהאיסור פחות מחצי זית א"א הא דהמצ"ל
קפד. והנראה
קפג. ולשיטת
קפג. והנה
קעט. כל / קפ. ואני
קפד. עור
קפד. והנראה

הכשר טומאה

איך מועיל הכשר בקדשים הא אינו שלו ואנ"א דשא"ש
עד. האי בשר / עז. ולא
להכניס תולין בעזרה לצורך אכילת קדשים אם מותר
לקדשי קדשים אם מועיל הכשר בהם הא ליכא רצון
בעלים
עד. האי בשר / עז. ולא

הלואה

איסור ריבית הוא רק מהלוח למלוה ולא כשההלואה הוא
להקדש וכדו'
אם מותר ללוות בריבית לצורך מצוה
האיך הותר להמלוה להלוות בריבית לצורך מצוה
ללוות בריבית מישראל לצורך סעודת ברית מילה וכדו'
אי שרי
ללוות בריבית מישראל לצורך סעודת שבת אי שרי
ללוות בריבית מעכו"ם לצורך סעודת שבת אי שרי
עבור חידור מצוה אי שרי ללוות בריבית
שסג. והנה בשר"ע
שסג. והנה בשר"ע
שסג. והנה בשר"ע
שסד. איברא

הלכה

אי ילפי' ק"ו מהלכה
בפסח חוששין לכל הדיעות ואפילו שלא נפסק כן להלכה
שסז. שם בגמ' ש"מ
תודוס היה מוכן למסור נפשו ולקבל נידוי עבור הדין
דגדי מקולס
אם שייך אסמכתא להלמ"מ
כל הדברים המפורשים במשנה הלמ"מ הן
שיב. וראיתי
שסז. שם בגמ' ש"מ
רכט. ובוה
שי. וקרא
קס. ברבינו

הלל

אם אומרים הלל בברכה אחר תפלת ערבית בליל פסח ואי
הוי מדאורייתא
אף דנוסח ההלל הוי מדרבנן מ"מ אפשר"ל דעיקר ההלל
מדאורייתא
בדיני ההלל בליל הסדר
בהא דהלל היה כורך פסח מצה ומרור
בזמן הבית לא היו מחלקין ההלל
חובת אמירת ההלל בר"ח אי הוה מדאורייתא
חובת ההלל בליל פסח אי הוה מדאורייתא
חובת ההלל בחג אי הוי מה"ת
קנד. והנה
קנד. והא
קנג. רש"י ד"ה שעונין
קסח. ולפי
קנד. אמנם
קנג. ואשר
קנג. ונלפענ"ד
שם. לילה

הנאה

אבר מן החי מותר בהנאה לכ"נ
אם מותר ליהנות מהאיסור"נ בשעת שריפתו
האיך מותר להשתמש בבהמה הא אכמ"ה אסור בהנאה צא. שם בגמ' והרי

הסיבה

לא היסב בשתיית ד' כוסות אי י"ח
שנב. אידי

העוסק במצוה

העוסק במצוה זו ופונה למצוה אחרת הוי כביזוי מצוה
שסח. שוב

חידושי

מפתח ענינים

משנה

תכר

הענקה

בחייב מצות הענקה אם יש לאדון שעבוד הגוף
לא קיים האדון מצות הענקה אי לוקה
שעבודא דר"נ אי שייך בהענקה

הערמה

אי חיישי' שיערים שיאמר שביטל החמץ אף שלא ביטלו
אם חוששין להערמה במכירת חמץ
אם חוששין שאדם מפקיר חמץ ע"מ לזכות בו לאחזה"פ
ביאור החשש דהערמה במכירת חמץ
הערמה שייך רק בבעל הדבר עצמו ולא באחר

הפסד

כשיש חשש לתקלה לא חששו אף להפסד מרובה
עז. ומעתה

הפקד

אופן ההפקד שמותר בשבת

ג. ומה שנראה / נא. ושנית / ז. ובענין / קנ. השתא
אי ש"ד להפקיד בהמתו שלא יעבור על שביתת בהמתו
אי ש"ד להפקיד חמץ קודם שעה שביעית ולזכות בו
לאח"פ
אי שייך לומר הואיל ואי בעי מפקיד למ"ד דאסור להפקיד
נכסיו
איסורו"נ אי הוי הפקד
אם ביטול מטעם הפקד או דין חדש בחמץ
ב. והנה / ג. ולפמ"ש / מב. שם בגמ' קדים / שפד. והנראה
אם חוששין שאדם מפקיד חמץ ע"מ לזכות בו לאחזה"פ
אם יוצא ההפקד ממנו מיד או רק לאחר שזכו בו
אם יכול לחזור בו מהפקדו
אם יכול לחזור בו מן ההפקד

ב. איברא / ג. ולפ"ז / ח. ולפענ"ד נראה / ז. ולפענ"ד
אם יכולים הבעלים להפקיד איסור הנאה
אם מותר לאכול חמץ של הפקד בפסח כשאין בדעתו
לקנותו
אם מותר להפקיד חמץ ידוע כשמונע ע"י המ"ע
דתשבייתו
אם מותר להפקיד קרקע בא"י
אם מותר לכהנים להפקיד חמץ שהוא תרומה
אם מותר לכהנים להפקיד תרומה
אסור להפקיד קרקע בא"י
ב' אופנים בהפקד

ג. ומה שנראה / נא. ושנית / ז. ובענין / קנ. השתא / קפח. עזר
ב' אופנים בהפקד
בדין עיסת הפקד אם חייבת בחלה
בהא דמכשירי פסח דוחין שבת הא יכול להפקיד קרקעו
ולפטור
י. והקשה / יט. ואלי / רסא. ונראה
כז. וברברי

בהפקד דחמץ לא בעי' עד דאתי לרשות זוכה

ג. ומה שנראה / נא. ושנית / ז. ובענין
ביאור הנפק"מ בין יאוש להפקד
ביטול חמץ אי הוי הפקד או סילוק רשות
גוף הקרקע אינה הפקד בשביעית רק הזרעים
דין הפקד בשבת
דין הפקד בשור הנסקל
דין שאלה בהפקד
הא דל"א בדמאי הואיל ואי בעי מפקיד לדמאי
הא דמהני הביטול בליל י"ד הרי החמץ עדיין ברשותו
הוא

האיך שייך לומר הואיל ואי בעי מפקיד הא אין מפקירין
ביו"ט
ההפקד בחמץ מהני משום דתו אינו שלו ואינו ברשותו
המפקיד חמצו הוי כמפקיד רק לעניים דהא רק לעכ"ם
שרי

המפקיד נכסיו ומת אי הוי נכסיו ליורשין
הסברא בהא דאמר' הואיל ואי בעי מפקיד לנכסיה וכו'
הפקיד בעל השדה נכסיו אם יכול ליקח המת"ע משדהו
הפקיד לאחר מירוח אי חייב במעשר
הפקד אי הוי הקנאה או סילוק רשות

ג. ומה שנראה / נא. ושנית / ז. ולענין / קמה. השתא / קפח. עזר
הפקד דשדה כדי לזכות במת"ע אי סגי בינו לבין עצמו
הפקד מדין נדר או קנין או סילוק רשות
הפקד מועיל להפקיע איסור ולא בעלות
הפקד מטעם נדר היינו הפרט שאינו יכול לחזור בו

ה. ובמה / ח. ולפענ"ד נראה
הפקד מטעם נדר
הפקד מכת נדר
הפקד שהוא מלכתחילה ע"מ לזכות בו
הפקד שהוא רק סילוק רשות מהני אפי' אם לא חזי
לכו"ע

הפקד שנעשה באופן שרק עכ"ם יכול לזכות בו אי הוי
הפקד
יאוש אי הוי כהפקד
כשמבטל דבר ואינו אומר שהוא הפקד אי הוי מופקד
לישת עיסת הפקד אסורה ביו"ט
לש עיסת הפקד זוכה בה אח"כ אם חייבת בחלה
נדר הנאה מחפץ זוכה בו אחר ואח"כ שאל על נדרו אם
צריך להחזיר לו חפצו
נפק"מ בין הפקד לביטול
סילוק רשות הבא מכת הפקד עדיף מסילוק רשות סתמא
שוה"נ שהוזמו עדין הוי מדין הפקד או יאוש

פח. והא

הפקד ב"ד הפקד

אם שייך לומר הפכד"ה במקדש באיסורו"נ דרבנן
אם שייך לומר הפכד"ה במקדש באיסורו"נ דאורייתא
הגדר דהפכד"ה אי הוי משום דהמעות מתנה
מב. רש"י ד"ה אפילו
מב. רש"י ד"ה אפילו
מב. או יאמר

הפסוק"ה בקידושין אי הוי מדין אפקעינהו
כל היכא דאמרינן אפקעינהו אי הוי המעות מתנה

מג. חזלמיד
מג. ולפעניד

נפ"מ בין בטול חמץ להפרשת תרומה בדין ברכתם
עיקר מצות תרומה היא ההפרשה והדיבור טפל לו

ג. אלא
גא. והנה

הפקד חמץ

אם מותר להפקיד החמץ קודה"פ ע"מ לזכות בו אחה"פ
אם מותר להפקיד עיסה שעדיין לא נתחמצה בפסח לזכות
בו אחה"פ

קפח. עזר רגע
קפח. עזר רגע

הפרה

במינוי שליח לבטול גס אי הוי מילי
במינוי שליח להפרת נדרי אשתו אי הוי מילי

גא. ובהכי
גא. ובהכי

הפרשה

דבר שאינו ראוי להיות הקדש אי מקיים ביה מצות
הפרשה

קפז. והנה בלמדי

בהקדש ותרומה מהני מחשבה
בהקדש מצטרף לשו"פ אף לאחר ג' שנים

שיז. ושמעתי
קיצ. ובוה

בכל דאלים גבר כשהקדיש הראשון מיד כשתפס אי מהני
תפיסת השני

קצ. ובהא
שיז. ושמעתי

בפסח וחטאת אי אמרי' דפשטה קדושה בכולה
הא דצריך לפדות ההקדש ולא סגי בשאלה

קטו. ואין
קטו. הנראה

הסעם דהקדש שוה מנה יכולין לחללו על שו"פ
הסעם דרק הבעלים יכולין לחללו על שו"פ

קטו. הנראה
קיצ. והנה בשב

המעילה בהקדש מכח תורת ממון או איסור
הקדש הנעשה ע"י מחשבה אי מהני ביה שאלה לב"ש

קצג. והכא
קטו. והנה בשב

הקדש ע"י שליח אי מהני
הקדש שהוא ברשות הבעלים הוי האיסור להקדש והממון

קצג. והכא
לה. הן / ג. אלא

הקדש ע"י שליח אי מהני
הקדש שהוא ברשות הבעלים הוי האיסור להקדש והממון

קטו. הנראה
קצט. ותוס' ד"ה וואיל

הקדש ע"י שליח אי מהני
הקדש שהוא ברשות הבעלים הוי האיסור להקדש והממון

קצט. ותוס' ד"ה וואיל
קצד. עזר

הקדש ע"י שליח אי מהני
הקדש שהוא ברשות הבעלים הוי האיסור להקדש והממון

קצד. עזר
קפז. ולפ"ו

הקדש ע"י שליח אי מהני
הקדש שהוא ברשות הבעלים הוי האיסור להקדש והממון

קפז. ולפ"ו
קיצ. אלא

הקדש ע"י שליח אי מהני
הקדש שהוא ברשות הבעלים הוי האיסור להקדש והממון

קיצ. אלא
קטו. ולפמ"ש

הקדש ע"י שליח אי מהני
הקדש שהוא ברשות הבעלים הוי האיסור להקדש והממון

קטו. ולפמ"ש
קיצ. והנה כהדר"ג / קטו. עזר י"ל

הקדש ע"י שליח אי מהני
הקדש שהוא ברשות הבעלים הוי האיסור להקדש והממון

קיצ. והנה כהדר"ג / קטו. עזר י"ל
הר הבית

הקדש ע"י שליח אי מהני
הקדש שהוא ברשות הבעלים הוי האיסור להקדש והממון

קיצ. והנה כהדר"ג / קטו. עזר י"ל
הרהור

הקדש ע"י שליח אי מהני
הקדש שהוא ברשות הבעלים הוי האיסור להקדש והממון

קיצ. והנה כהדר"ג / קטו. עזר י"ל
הרהור

הקדש ע"י שליח אי מהני
הקדש שהוא ברשות הבעלים הוי האיסור להקדש והממון

קיצ. והנה כהדר"ג / קטו. עזר י"ל
הרהור

הקדש ע"י שליח אי מהני
הקדש שהוא ברשות הבעלים הוי האיסור להקדש והממון

קיצ. והנה כהדר"ג / קטו. עזר י"ל
הרהור

הקדש ע"י שליח אי מהני
הקדש שהוא ברשות הבעלים הוי האיסור להקדש והממון

קיצ. והנה כהדר"ג / קטו. עזר י"ל
הרהור

הפרשת תרו"מ

ב' מצוות בהפרשת תרו"מ
בהפרשת תרו"מ אי בעי דיבור או דסגי במחשבה

מט. ברם
מט. ולולא / ג. גם

בהפרשת תרו"מ ההפרשה גמר מצוותה משא"כ בהקדש
לו. ודברי / ג. וראיתי

גבי הפרשת תרו"מ כשמפריש בעצמו כיון דאיתא
בשליחות אמאי אינו מברך על הפרשת תרו"מ

מז. בפלוגתא
לו. וקצת

דין הפרשת תרו"מ משלו על של חבירו שלב"ל
ההפרשה בדיבור, אי הוי מתיקון חז"ל

מט. ומה
מט. ברם

הפריש תרו"מ ולא נתן לכהן אם קיים מצות ההפרשה
הפרשת תרו"מ אי הוי בגדר מילי

לה. הן / ג. אלא
לב. והנה

הפרשת תרו"מ אי הוי מצוה או רק דרך לתקן המאכל
הפרשת תרו"מ מיחשבא כמעשה

גא. ומה"ס
לד. ומיהו

התורם משלו על של חבירו
התורם שלא ברשות

לד. ומעתה
לו. עזר

כשלא אמר בצפוננו או בדרומו א"א דיש ברירה
כשנתן עיניו בצד זה וכו' אם צריך גם הפרשה דייקא

מח. ומתחילה
מט. והגרע"א

שורש ענין הפרשת תרו"מ אי הוי מעשה מחמת ההפרשה
לכהן

מט. והגרע"א
לב. וראיתי

בהפרשת תרו"מ אם יש הידור דמבוי"ב

חידושי מפתח ענינים משנה תבו

זיווג לעולם ידבק אדם בטובים שמה. ראמי	התורה חסה על ממונם של ישראל אמאי חייבין לבער החמץ הא התורה חסה על ממונם ש"י עז. עוד
זיעה אם יש לחלק בין זיעה היוצא ע"י בישול ליוצא מעצמו צה. אלא דבספרי דין י"ש בפסח צה. שם בגמ' א"ל זיעה היוצא ממשקה חמץ אם דינו כחמץ עצמו צה. שם בגמ' א"ל זכיה אופן הזיכוי לעני במתנ"ע קנט. וראיתי אם יכול אדם לזכות לאחר ע"י עצמו קנט. וראיתי זכיה באיסורו"נ דאורייתא מב. רש"י ד"ה אפילו זכיה מסעם שליחות לד. ו"ל ע"י קנין דמתעמ"ל אפשר לזכות לאחר ע"י עצמו קס. שנית	התירא בלע בליעת הסכין אי מקרי היתירא בלע קכת. עוד בשעת הבליעה היה היתר ובפליטה איסור אי מקרי קכת. וכוה היתירא בלע קכט. והנה היתירא או איסורא בלע אם תלוי בשמא קכו. ושיטת רש"י / קכט. והנה חמץ קודם הפסח אי מקרי היתירא בלע
זכר למקדש אם מותר לאכול גדי מקולס מבושל בליל פסח רל. ובהא אם עושין זכר למקדש בגדי מקולס רכט. ומה שהנהיג זכרון האוכל ממה שאכל עכבר קשה לשכחה סט. שם בגמ' ונקבה זמן איסור התלוי בזמן אוי אף מין בשא"מ בטיל ברוב סד. עוד זרוע בבשר עוף אי איכא למיחש דמיחוי כאוכל קדשים בחוץ שעת. ולא	התראת ספק אם אמר לעדים אעפ"כ כיצד יתכן שיאמר שוגג הייתי רגג. ודברי בב' לאוין דלוקה הא הוה הת"ס קית. ויש האיך לוקין אכלאים הא הוה ה"ס רגה. ותבט האיך לוקין אלאו דלא תשחט הא הוה הת"ס רגד. וראיתי האיך גזיר חייב מלקות הא הוה הת"ס ק. או הזורע בשבת אי הוה התראת ספק ק. רש"י ד"ה ואת הזורע כלאים אי הוה התראת ספק ק. אמנם היכי דמי התראת ספק בשוחט פסח על החמץ רגג. ודברי כשמתרין על הלאו דב"י לסומא אי הוה הת"ס צא. כתב הכ"מ לש עיסה והניחה שתחמיץ אי הוה התראת ספק ק. וכעין / שלה. איברא קנה חמץ בפסח אמאי לא הוה הת"ס שמא יפרדה שלו. ולדברי שיטת הרמב"ם ברין הת"ס קית. ויש
זרוע בבשר עוף אי איכא למיחש דמיחוי כאוכל קדשים בחוץ שעת. ולא זריזין מקדימין למצוות חיוב זריזות למצוה דווקא בזמן המצוה ולא קודם לכן כב. וישכם אם שייך הא דזריזין מקדימין במנחה גדולה רלט. וצ"ע זריקה אם דין זריקת הדם בקרבן מחייב אויר בין כבש למזבח שה. אלא חבורה טעם לנתינת האפיקומן לאחד מבני הבית ב. הקדמה חביבה מצוה בשעתה חביבה מצוה בשעתה לענין שריפת קדשים ביו"ט שיג. והי' חברה גדר חברה בע"מ (קארפ.) לענין שעבוד הגוף וממון כט. ולפענ"ד	זכ מחוסר כפורים דוב אם דינו כוב שכו. והנה זה וזה גורם כשיש בזה כדי להחמיץ ובוה כ"ל אם מותר קב. רש"י ד"ה לא / קג. תוס' ד"ה עוד כשיש בשניהם כדי להחמיץ אם ההיתר משום גוסל"פ קג. תוס' זוגות אם עדיף שלא להקפיד בזוגות וכדו' שנו. במערכא דברים שמחזיקין אותו בחזקת סכנה אם נכון להחמיר שנו. ואמנם / שנט. דברים הטעם דבכ"א פעמים פקעו השדים שנו. שם בגמ' מאה המפסיק בין הזוגות ע"י יציאה לדרך או שינה אי יחוש שנו. ור"ח ענין ההקפדה בזוגות שנה. עיין / שס. שתי
חגיגה ביאור ענין חגיגה דהוי רשות רפו. עוד	זורע הזורע בשבת אי הוה התראת ספק ק. רש"י ד"ה ואת הזורע כלאים אי הוה התראת ספק ק. אמנם על הלאו דכלאים אם עובר בשעת זריעה או השרשה ק. ונראה

תבז

חידושי

מפתח ענינים

משנה

תגיגת י"ד אי דוחה עשה דהשלמה
תגיגת י"ד אי הוי דאורייתא או דרבנן
תגיגת י"ד אם באה מן הבקר
תגיגת י"ד רשות או טובה
עבר והביא תגיגה בשבת א"א דאעל"מ
עבר והביא תגיגה בשבת אם יש בו לאו דלא ילין
תמורת הפסח אם יכולה להיקרב ב"ד
שמד. במתני' שמעתי
רפז. ובוזה
רפז. ולולי
רפז. ומיהו
רסז. ונראה
רסד. ומה
שמד. במתני' שמעתי

חדש

גידולי תרומה של שנה שעברה שגדלו עתה אסורין משום
חדש
חדש אי מקרי דשיל"מ
איסור חדש בזה"ז אי מקרי דשיל"מ
סא. והנה / סז. ובהרי / קפה. תוס' ר"ה והוא
סב. והנה באיסור
סא. ולולי

חול'ל

הסעם שר"י לא עלה לא"י להקריב ק"פ
רסב. ואין / יט. איברא / יג. ובוזה אתי

חוב

מכירת שטרות אי הוי דאורייתא
שיעבר שדהו אפותיקי ומכרו אם מכור
כס. ויודעים
כס. ומיהו

חוטף

ביאור הנפק"מ בין החוטף לגזול
עה. ודע

חול המועד

אם יש חיוב לשתות יין בזה"מ בכל יום
ביר"ס אם צריך לשמוח בבשר ויין דוקא
בכל שמונת ימי התג איכא מצות שמחה
יום שמקריבין בו קרבן מוסף אי אסור במלאכה משום
קדושת היום
שנג. שם בגמ' ת"ד
שנד. איברא
שנג. והנראה
ריד. והנה

חולה

אמידה לעכו"ם להרבות בבישול לחושאב"ס אם מותר
ביאור הכוונה בחלצתו חמה
ג' גדרים בחולה שנדחית מילתו
חולה שאב"ס אם מותר לאכול אוכלין שאינם ראויים
ביוהכ"פ לרפואה
חולה שאב"ס אם מותר לאכול איסוה"נ דרבנן שלכד"א
להיזהר מלמול תינוק שהוא ידוק
מי שמאכילין אותו הקל הקל ויש לו רק כזית טבל או
תרומה
קטן חולה אין מחמין לו חמין
תינוק שהיה ידוק ונתרפא אם ממתינין ו' ימים שיחלים
קצט. ולפענ"ד
שמא. ופירש"י
שמג. אשר
פ. וראיתי
פ. וראיתי
שמד. ומכאן
רב. ואגב
רפב. שם בגמ' קטן
שמג. וראיתי

חולה שיש בו סכנה

תושיב"ס אי הוי מילתא דשכיחא
אם מותר לשחוט בהמה לחושב"ס בשבת כשיש אפשרות
ר. תוס' ר"ה רבא

להאכילו נבילה
בהיתר הראב"ד בישול לחושב"ס משום הקטן שבסוף
העולם
תושיב"ס שנתרפא שכיו הדבר שיחזור לתוליו
תינוק ידוק הוי בגדר חולה שיב"ס
קצז. ובמה
קצז. ובמה
ר. תוס' ר"ה רבא
שמג. נמצא

חולין

להכניס חולין בעזרה לצורך אכילת קדשים אם מותר
נפק"מ בין חיטי קורדנייתא לחולין שנשחטו בעזרה בדינא
רקידושין
עז. תוס' ר"ה אלא
קי. ודע

חומץ

חלטו בחומץ לבשר החי
פעולת החומץ בבשר אי מוציא הדם או צומתו
ש. והנה / שג. האי
דש. איברא

חומר א וקושיא

אם מותר להחמיר עתה באופן שע"ז יהיה מכשול אח"כ
רד. חומר

חומרות

בפסח חוששין לכל הדיעות ואפילו שלא נפסק כן להלכה
שסז. שם בגמ' ש"מ

חוץ לארץ

אם מותר להוציא ספרים מא"י
אם מותר להוציא פירות א"י לחו"ל
בא"י אי עבדינן ב' ימים טובים
בני חו"ל אם פטורין מק"פ
ההבטחה דלא יחמוד איש את ארצך דוקא בארץ נאמרה
רכח. ומיהו
רכז. עוד רגע
רכט. עוד
יח. המל"מ
יח. ולפענ"ד

חזי לאיצטרופי

איסור דח"ש ביוהכ"פ הוי מחמת צירוף בזמן דחזי
לאיצטרופי בכא"פ
בח"ש ממאכל שא"ר ל"א דחזי לאיצטרופי
גדרי חזי לאיצטרופי
שעב. ויש
פא. עוד
שעא. וביאר

חזון

חזונים המקבלים שכרם אי הוי שכר שבת
רסז. שם בגמ' דמיחזי

חזקה

ביאור ענין העמד נזיר על חזקתו
בנזיר מוקמינן חזקה אלהבא
ק. או
ק. או

חזקה שליו עושה שליחותו

אם אפשר לסמוך על השליח שתרם
חזקה שליו עושה שליחותו א"א בדאורייתא
פד. ולאחר / פה. ואל
פד. ולאחר / פה. ואל

חזרה

אם יכול לחזור בו מהפקרו
נא. ועוד

חידושי

מפתח ענינים

משנה

תבא

אם יכול לחזור בו מן הביטול

ב. והנה / ג. ולפניו / ז. שם בגמ' קדים / שפד. והנראה

אם יכול לחזור בו מן ההפקד

ב. איברא / ג. ולפיו / ח. ולפענ"ד נראה / וז. ולפענ"ד

אם יכול לחזור בו מן הייאוש

ז. ולפענ"ד

המסלק רשותו מדבר מסויים אם יכול לחזור בו

ד. מברא

הפקד מטעם נדר היינו הפרס שאינו יכול לחזור בו

ה. ובמה / ח. ולפענ"ד נראה

חזרת

אם יוצא יד"ח מרוד בחזרת רך שאינו מר כ"כ

קסב. באופן / קסד. מה / קסז. שם בגמ' דחה / שעז. רשבים בלע מרוד

הטעם שאסור להשהות החזרת בתוספת

חטא

אין אומרין לו לאדם חטא וכו' הכלל היכן אומרין כן
ניחא לחבר ליעבד איסורא ווטא וכו' הכלל היכן אומרין
כן

חטאת

בפסח חטאת אי אמרי' דפשטה קדושה בכולה
קדשים שנאבדו אי מיפסלו משום היסת הדעת

חטה

דין כוסמין שכולת שועל ושיפון בביכורים
ה' מיני דגן אם מצטרפין לכזית תובה דמצה

חיבת הקדש

חיבת הקדש אי משוי אוכל פחות מכביצה לקבל טומאה
קמב. תוס' ד"ה לאימת
גדר חיבת הקודש העושה אינו אוכל כאוכל
קמג. אמנם

חידושי תורה

אף שלא חידש בעצמו אומרים השמועה בשמו כיון שלימד
הדבר
המחדש בתורה נקרא החידוש שלו
כתיבת חידו'ת בבחי' ותלמודו בידו
רח. ותלמודו

חיה

איסור דשבייתת בהמתו אם שייך בחיה ועוף
רעא. אמרו

חיטי קורדנייתא

חיטי קורדנייתא אי הוו חמץ דאורייתא
נפק'מ בין חיטי קורדנייתא לחולין שנשחטו בעזרה בדינא
דקידושין
פב. רש"י ד"ה משש
קי. ודע

חילול השם

בהברחה מן המכס איכא גם איסור דחילול ד'
שסג. שם בגמ' ואל

חינוך

חיוב לחנך הקטנים לאכול הסעודה עיר'כ
כשאין באפשרות הבן ללמוד החיוב ללמוד אומנות נקיה
שגב. כד' / שגח. תגיא
שסג. איל

חכמים

דבר המפורש בתורה להיתר אין כח ביד חכמים לאסרו
חכמים העמידו דבריהם במקום כרת
רסא. במתני'
של. ומדברי

חלב

אכילת חלב חי אי מקרי שלא כר"א
מליחת חלבים אי כשירה בור
נאמנות אשה ועבד בחתיכה ספק שומן ספק חלב
סחורה בחלב אי שרי
גד. שם בגמ' פרט / קעב. ואיכא
קעה. והנה
כד. והנה
גב. אמנם

חלה

אי מהני שאלה בחלה
בדין עיסת הפקר אם חייבת בחלה
דבר שאינו ראוי להיות הקדש אי מקיים ביה מצות
הפרשה
דבר שבלילתו עבה אם חייב בחלה
הפרשה ונתנינה לכהן אי הוו ב' מצוות או מצוה אחת
קפז. איברא / קצא. ונראה / קצג. והכא
קפט. עוד
קפז. והנה בלמדי
קנה. ת"ד
חיוב חלה אי הויא רק על עיסה שנעשית לשם לחם
חלה שנטמאה ויכולה להחמיץ אם יכול להפקירה ולזכות
בה אחז"פ
חלה שנטמאת ויכולה להחמיץ ונתנה לכהן אם קיים מצות
הפרשה
לאחר שבאה החלה ליד כהן אם יכול להישאל עליה
לאקשען או קרעפלאך אם חייבת בחלה
לש עיסת הפקר וזכה בה אח"כ אם חייבת בחלה
ע"ע הפרשת חלה
עיסת כלבים אי חייבת בחלה
קפט. כיצד / קצג. והכא
קפט. עוד
קפז. והנה בלמדי
קנה. ת"ד
קפז. איברא / קצא. ונראה / קצג. והכא
קפט. עוד
קפז. והנה בלמדי
קנה. ת"ד
קפז. איברא
קנו. ובקשייתו
קפט. ולפרט
קנה. ת"ד

חם מקצתו חם כולו

ב' כלים המהודקים זב"ו א"א דהבליעה עוברת מכלי
לכלי
בחום שע"י האור אמרי' חם מקצתו חם כולו
ידית הכלי אם צריך להגעילה מחמת בליעתה מהכלי
שג. והנה
שג. שם בגמ' אמרו
שג. והנה

חמה

אם השמש מהלכת סביב כדור הארץ או שהכדור הארץ
מסתובב
שלד. שם בגמ' חכמי

חמי טבריה

פסל שבשלו בחמי טבריה היינו כל מעיינות רותחין
קעג. ופסח

חמץ

אורו ודוחן אם באים לידי חימוץ
אי הוי חמץ נוקשה איסורו מדאורייתא קודם זמנו
ק. ובדרך
פב. ולפענ"ד

משנה

מפתח ענינים

חידושי

תכונ

אי מהני ביטול לחמץ ידוע

קפו. במשנה / קצ. וראיתי / קצא. והנה / קצג. איברא

אי ש"ד להפקיר חמץ קודם שעה שביעית ולזכות בו

לאח"פ

רסא. ונראה / יג. והנה

אין עובר בכל יראה אם אינו רואה החמץ

צא. כתב הכ"מ

איסור חמץ אי הוי איסור גברא או חפצא

שעג. והנה

אכילת משהו בעלמא מחמץ בפסח אי שרי

שסס. חכ"א

אם אסרינן תרי משהו בחמץ

קלה. ומעתה

אם חוששין שאדם מפקיר חמץ ע"מ לזכות בו לאח"פ

מב. והאמנם

אם יש הידור לקנות סכינים חדשים לפסח

קכו. י. לאחר / קכו. ולא / קכח. ולפמ"ש

אם יש היכי תמצוי לאכול חמץ של גברי בפסח

קט. ולולי

אם מותר לאכול חמץ של הפקר בפסח כשאין ברעתו

קט. ויש

לקנותו

כו. שם בא"ד דאי

אם מותר להאכיל לכלב חמץ האסור בהנאה

קפח. עוד רגע

אם מותר להפקיר חמץ קודם ע"מ לזכות בו לאח"פ

קפח. עוד רגע

אם מותר להפקיר חמץ ידוע כשמונע ע"י המ"ע

שלח. והנלפענ"ד

דחשבתו

קפח. עוד רגע

אם מותר להפקיר עיסה שעדיין לא נתחמצה בפסח לזכות

קפח. עוד רגע

בו לאח"פ

קפח. איברא

אם מותר לכהנים להפקיר חמץ שהוא תרומה

שלח. והנלפענ"ד

אם מותר לכתחילה להשהות חמץ ע"מ לבעור

שלז. אמנם השעה"מ

אם עשה אחת מנתקת לב' לארץ

עז. עוד

אמאי חייבין לבער החמץ הא התורה חסה על ממונם ש"י

קע. כי היכי

בארבא רחיטי דטבעא בחישתא אי בטלה בחמץ שבכל

קע. כי היכי

העולם

קע. כי היכי

בגזל חמץ אם אפשר לקנוס הגזלן או הנגזל

קע. כי היכי

בדין אם חל איסור חמץ אא"סוה"נ

קע. כי היכי

בהא דחמץ בזמנו במינו בנו"ס הא הוי דשיל"מ

קע. כי היכי

בהמת הפקר אם מותר להאכילה חמץ

קע. כי היכי

בהפקר דחמץ לא בעי' עד דאתי לרשות וזכה

קע. כי היכי

ג. ומה שנראה / גא. ושנית / פא. ובענינות

קע. כי היכי

בחמץ אמאי עובר אב"י הא עומד לישראל ואינו בו שיעור

קע. כי היכי

בחמץ גזרינן יבש ביבש משום לח בלח

קע. כי היכי

בחמץ שנפלו למים אם אפשר לסמוך על הודעתו לישראל

קע. כי היכי

אחד שיאכלנו קודם הפסח

קע. כי היכי

ביאור הגדר דחרכו לחמץ קודם זמנו

קע. כי היכי

ביטול כעפרא מהני רק כשהדבר אינו ברשותו מצד הדין

קע. כי היכי

ביטול, אי מהני לחמץ בעין

קע. כי היכי

בליעת הסכין אי מקרי היתירא בלע

קע. כי היכי

בע"פ שחל בשבת אם משאירין מזון ב' סעודות

קע. כי היכי

בע"פ שחל בשבת מקיים מצוה דחשבתו בלא שריפה

קע. כי היכי

בקידושין בדמי חמץ אי הוי הקידושין בדמי איסוה"נ

קע. כי היכי

בשעת הבליעה היה היתר ובפליטה איסור אי מקרי

קע. כי היכי

היתירא בלע

קע. כי היכי

ג' מידות בסכינים

קע. כי היכי

גדר שעת הביעור

קע. כי היכי

גזל חמץ אם יכול להחזיר לו תוך הפסח

קע. כי היכי

גזל חמץ אם עובר הגזלן או הנגזל אב"י

קע. כי היכי

גזל חמץ אם תשלומיו אח"פ מדין תשלומין או כפרה

קפ. ולולי

גזל חמץ ונשבע עליו אח"פ אם יכול לומר לו אח"פ

קפ. והנה

הש"ל

גזל חמץ ונשבע עליו קודם הפסח אם יכול לומר לו

קפ. והנה

אח"פ הש"ל

קפ. והנה

גזל חמץ ועבר עליו הפסח

קפ. והנה

דין החמץ משש שעות ולמעלה קו. שם בגמ' ר"ש / קיט. ומה שנלפענ"ד

קפ. והנה

דין המלח אם כשר למקוה

קפ. והנה

דין חצי שיעור בכל יראה וב"י

קפ. והנה

דין י"ש בפסח

קפ. והנה

דין פרוסת חמץ שנתערבה

קפ. והנה

הא דחיישי' בחמץ שמא יבא לאוכלו יותר מבשאר

קפ. והנה

איסורים

קפ. והנה

הא דרצ"ל בחמץ דליהוי כעפרא ולא סגי דהוי כהפקר

קפ. והנה

האוכל ח"ש חמץ בשעה אחרונה של ז' ש"פ ואח"כ

קפ. והנה

במוצאי יר"ש אוכל עוד ח"ש

קפ. והנה

האוכל חמץ לאחר זמן הביעור כדי לבערו אם מקיים מצות

קפ. והנה

תשבתו

קפ. והנה

האוכל עפר אם מחשיבו בכך לאוכל

קפ. והנה

האיך שייך שישלך אדם רשותו מחיוב ביעור חמצו

קפ. והנה

הבודק קודם זמן החיוב אם מברך

קפ. והנה

ההפקר בחמץ מהני משום דתו אינו שלו ואינו ברשותו

קפ. והנה

הוסיף החימוץ החמץ אם חייב

קפ. והנה

התורמא דרשיל"מ אי שייך בבלוע

קפ. והנה

היתירא או איסורא בלע אם תלוי בשמא

קפ. והנה

המ"ע דשריפת חמץ מקיים רק בשעת הביעור

קפ. והנה

המובר חמץ אם דמיו מותרין

קפ. והנה

המוכר חמץ אם דמיו מותרין אף למוכר עצמו

קפ. והנה

המוכר חמץ וקידש בדמיו אי הו מקודשת

קפ. והנה

המוצא חמץ אי מהניא מחשבתו שרוצה לבערו שלא יעבור

קפ. והנה

עליו

קפ. והנה

המוצא חמץ ביו"ט דכופה עליו כלי אי מיירי כשביטלו

קפ. והנה

המוצא חמץ בפסח אם יוציאו ע"י עכו"ם ודיו

קפ. והנה

המחמץ אחר מחמץ חייב

קפ. והנה

המלכן כלי ואח"כ מגעילו אם גרע מלא ליבן כלל

קפ. והנה

המפקיר חמצו הוי כמפקיר רק לעניים דהא רק לעכו"ם

קפ. והנה

שרי

קפ. והנה

המשהה חמץ בשעה ששית כדי לשרפו אם עובר עליו

קפ. והנה

מב. רש"י ד"ה דאיסורא

המשהה חמץ ע"מ לשורפו אי עובר

קפ. והנה

המשיב חמץ שגזל בפסח אי מקרי היוזק ניכר

קפ. והנה

העשה דחשבתו אם נאמר רק אעיו"ס או בכל הפסח

קפ. והנה

הקונה חמץ בשביעי ש"פ אם לוקה

קפ. והנה

הקנס בחמץ לאחר הפסח הוא על הגברא ולא על החמץ

קפ. והנה

זיעה היוצא ממשקה חמץ אם דינו כחמץ עצמו

קפ. והנה

חיטי קורדנייתא אי הוו חמץ דאורייתא

קפ. והנה

חלה שנשמאת ויכולה להחמיץ אם ש"ד ליתנה לכהן

קפ. והנה

שיבטלנה

קפ. והנה

חידושי

מפתח ענינים

משנה

תל

לשורפה אם עובר	שלם. שנית
מצא חמץ בביתו בפסח כיצד יעשה	כז. שם בגמ' בירוש
נפק"מ בין האוכל פחות מכוית משיעור שלם לבין האוכל	שע. ויש
סתם ח"ש	עז. אלא
נפק"מ בין כה"ג ביהכ"פ לחמץ בענין חשש דתקלה	קפג. ואפילו
נתבטל החמץ במצה אם יש בו דין שריפת חמץ	קפב. כהא
נתבטל החמץ במצה ואח"כ שרפו אם מקיים מצות ביעור	קפב. כהא
חמץ	קעט. מה
נתבטל החמץ במצה ואח"כ שרפו אם מקיים מצות ביעור	קכז. ר' לפי
חמץ	קכח. גרטיגן
נתבטל חמץ ברוב מצה ואכל כזית אם י"ח מצה	קכח. הגי
סכין שנשתמש בו לחמץ אם סגי להגעיל רק במקצת	
שנשתמש בו	
סכין שנשתמש בו לחמץ אם צריך ליבון או דסגי בהגעלה	
לפסח	
סכין שנשתמש בו לחמץ דינו לפסח	
ע"ע מכירת חמץ	
ע"ע פירודין	
עד אימתי מצות תשביתו	כז. עוד
עכו"ם שעשה קנין משיכה בחמץ לאחר ו' שעות אם יצא	
החמץ מרשות ישראל בכך	ח. וקצת
פרוסת חמץ שנתערבה, אי בטילה רק לאיסור הנאה	סג. שוב
פת שנלוש במי פירות ע"י עכו"ם אם מותר לאכלה	
בפסח	כח. וכרגע
פת שנלוש במי פירות עם מעט מים אם מותר לאכילה	
בפסח	כח. וכרגע
צבור של חמץ ופירש חמץ ואתא עכבר ושקל	סז. וגראה
צבור של חמץ שלא פירש חמץ ואתא עכבר ושקל	סז. וגראה
קנה חמץ בנ' של פסח אי הוי לאו הנל"ע	שלו. אמנם בשרית
קנה חמץ בפסח אמאי לא הוי הת"ס שמא יפרה	שלו. ולדברי
שיטת רש"י בדין ביטול מין במינו	סב. והנה דש"י
שריפת החמץ בנ"ג בע"פ שחל בשבת אי הוי מדינא	
דתשביתו	כח. שנית
שריפת חמץ לאחר זמן הביעור הוי רק מניעת הלאו דב"י	סח. וברברי
תרי משהו בדשיל"מ אם אסור	קלה. אלא
חמשה מיני דגן	
ה' מיני דגן אם מצטרפין לכזית חובה דמצה	קס. במשנה
חנוכה	
אם מותר להדליק נר המהדרין מנר עיקר המצוה	שסח. והראה
בהא דלא נפסל השמן במקדש בהיסח הדעת	קמה. ועיין
חטא	
דין החטא למרור	קסד. מה
חסידות	
א"א אאמע"ר במילי דחסידות	רלא. ודע

חמץ אי מקרי דשיל"מ	סא. דש"י ד"ה תשע / סג. שוב / סו. ובהדי / קג. וכעת / קיז. אמר
	קלא. והנראה / קלה. אי / שעג. והנה / שעד. [והנה
חמץ בפסח אי בטיל בשישים או דאיסורו במשהו	קל. ועל
חמץ בפסח אי הוי שלו	קלח. ולפסח
חמץ בפסח איסורו במשהו או בנר"ס	קכ. אמר
חמץ בפסח איסורו במשהו להרמב"ם	קד. ובמה
חמץ דרבנן אי אמרי' דדשיל"מ לא בטיל	סא. ומיהו
חמץ הסמון אם עוברין עליו בב"י	צא. כתב הכ"מ
חמץ ומצה שנתערבו	קמט. ולפסח / קפא. שוב
חמץ לאחר הפסח אם מותר לערבו ולבטלו בידים	קכב. ואשר
חמץ לאחר שש שעות איסורו במשהו או בנר"ס	
	קכ. ואשר / קכח. תוס' ד"ה אמר רבא
חמץ נוקשה, הא דאפשר להתירו אף דהוי דשיל"מ	סא. ומיהו
חמץ קודם הפסח אי מקרי היתירא בלע	קכז. ושיטת רש"י / קכט. והנה
חמץ שאינו ראוי למאכל אדם אם יוצא מגדר חמץ	
	עט. ביאר / קסד. שם בגמ' רשויא
חמץ שאינו שלו ויש לו בו טוה"נ אם יכול לבטלו	
	קפז. והנה הישוע"י / קצ. ר' אליעזר
חמץ שנתערב במצה עד שנתבטל אי י"ח מצה בליל	
פסח	שסז. וגראה
חמץ שעבר עה"פ שנתערב בחמץ של היתר בכמה	
נתבטל	סד. ולפי
חרכו עד שנפסל לאכילת אדם אי סגי בכך	עט. ביאר
כזית חמץ שרובו חמץ ומקצתו מצה ואכלו אם חייב כרת	קפ. ומה
כשחרכו לחמץ אם מותר לאכלו	
	עט. ביאר / פא. עוד / קעג. רש"י ד"ה יכול
כשחרכו לחמץ ואכלו אם החשיבו בכך לחמץ	
	פ. ברם / קעג. רש"י ד"ה יכול
כשיש בזה כדי להחמיץ ובוה כ"ל אם מותר	
	קב. / רש"י ד"ה לא / קג. תוס' ד"ה עד
כשיש בשניהם כדי להחמיץ אם ההיתר משום נוטל"פ	קג. תוס'
לא תיקנו ברכה על ביטול חמץ לפי שהביטול הוא בלב	מח. והלכתא
לאו דב"י אי הוי לאו הניתק לעשה	שלד. בפרסיה / שלו. בפרסיה
להשיטות דחמץ הוי דשיל"מ אמאי מקרי דשיל"מ הא כל	
היתרו רק ע"י ביטול	קכא. ומי
לר"ש אם מותר לאכיל חמץ לאחר שש לקיים בזה מ"ע	
דתשביתו	קד. ומנין / קו. שם בגמ' ר"ש
לש עיסה והניחה להחמיץ אם חייב, להרמב"ם	שלה. ודע
לש עיסה והניחה שתחמיץ אי הוי התראת ספק	ק. וכעין
לש עיסה ומניחה שתחמיץ אי הוי הת"ס שמא יפקירה	שלה. איברא
לש עיסת המנחה והניחה להחמיץ אם עובר	שלה. אלא
מ"ע דתשביתו אי הוי מצוה קיומית או חיובית	רו. אי
מה מועיל ההגעלה והליבון בסכין	קכז. ולדעת
מי פירות אינן מחמיצין	כח. וכרגע
מי פירות אם מחמיצין	קעב. רש"י ד"ה חרות
מלח אם דינו כמי פירות שאינן מחמיצין	קסט. אמרי / קע. והשתא
מנהג פרס לקבור החמץ קודה"פ ולקחתו לאחז"פ	פד. וזה מומן
מצא גלוסקא יפה וחשב לאכלה ואח"כ השהה ע"מ	

תלא

חידושי

מפתח ענינים

משנה

חצי שיעור

איסור דח"ש ביוהכ"פ הוי מחמת צידוף בזמן דחוי

לאיצטרופי בבא"פ

אכילה דרשות היינו אפי' פתות מכזית

אכילה מה"ת אי הוי בכ"ש או בכזית

אכילת משהו בעלמא מזמץ בפסח אי שרי

אכילת משהו בעלמא משאר איסורים אי שרי

אכל ח"ו איסור והקיא והחזיר ואכלה אם חייב

אם לוקין אכילת חמץ בכ"ש

אם לוקין אכילת חמץ ח"ש

בהא דלא אכלו הבבליים ח"ש דבשר חי ביוהכ"פ

בח"ש ממאכל שא"ד ל"א דחוי לאיצטרופי

גדרי חזי לאיצטרופי

דין חצי שיעור בבל יראה וב"י

הא דבעי' רבותא דח"ש ביוהכ"פ אסור

האוכל ח"ש חמץ בשעה אחרונה של ז' ש"פ ואח"כ

במוצאי יו"ט אוכל עור ח"ש

האוכל ח"ש מאיסור התלוי בגברא שלא כד"א אי פטור

ח"ש שלכד"א אם מותר ביוהכ"פ

חצי שיעור מאוכלין שאינן ראויים אם מותר לאוכלן

ביוהכ"פ

יוהכ"פ אינו מכפר על חצי שיעור

יש לו רק חצי זית מצה ובלעה והקיא וחזר ובלעה אי

י"ח

למ"ד דח"ש אמ"ה אם גם משהו בעלמא אסור

נפ"מ בין האוכל חצי זית שלם לאוכל פירורין ש"א. והנה / שעב. ומעתה

נפ"מ בין האוכל פתות מכזית משיעור שלם לבין האוכל

סתם ח"ש

נפק"מ בין ח"ש דאיסור"נ לשאר ח"ש דאיסורין

שחיטה ביו"ט עבור או"נ פתות מכזית אי מותרת

חציצה

דבר לח אי חוצץ

חציצה בקפידה תליא מילתא

מים דרם לחין אי חוצצין

חצר

חצירו של אדם קונה לו רק כשאפשר שימצאנו

שכר חצר, אם חצירו זו קונה לו

חרוסת

הטעם שאסור להשהות החזרת בחרוסת

חרכו

ביאר הגדר דחרכו לחמץ קודם זמנו

ביאר הפסול כשצלאו לפסח עד שנחרך

האוכל עפר אם מחשיבו בכך לאוכל

חמץ שאינו ראוי למאכל אדם אם יוצא מגדר חמץ

שעב. ריש

קצו. ועיין

שעב. ועלה

שס"ט. חכ"א

שס"ט. לאחר

שעב. ולפי"ז

שס"ט. לאחר / ש"א. ומה

שס"ט. חכ"א / ש"ע. ומש"כ

צו. ובחי'

פ"א. עוד

ש"א. וביאר

מ. ובמ"ש

ש"א. עוד

שס"ט. ובדרך / שעב. ובה

שעב. ומעתה

צו. ובחי'

פ"א. עוד

ק"א. ומעתה

ש"ע. אמר / שעב. ועפי"ז

שס"ט. חכ"א

ש"ע. והנה / שעב. ומעתה

ש"ע. ריש

ש"ע. ובדברי

קצו. ועיין

ר"ס. ודע

ר"נט. ולולי

ר"נט. שם בגמ' לח

מ"א. שם בגמ' מותרין

כז. ואי

קס"ב. ברם

ע"פ. שם בגמ' ומותר

קע"ד. ובש"ת

פ"ב. ברם

ע"פ. ביאר / קס"ד. שם בגמ' רשויא

חרכו לפסח ואח"כ בישלו אם חייב

חרכו עד שנפסל לאכילת אדם אי סגי בכך

כשחרכו לחמץ אם מותר לאכלו

ע"פ.

ביאר / פ"א. עוד / קע"ג.

רש"י ר"ה יכול

כשחרכו לחמץ ואכלו אם החשיבו בכך לחמץ

פ"ב. ברם / קע"ג.

רש"י ר"ה יכול

חשמל

אם צריך לכבות החשמל בעת בדיקת חמץ

חשש

באופן שכולי עלמא נוהג כך אם יש לחשוש לתקלה

נפ"מ בין כה"ג ביוהכ"פ לחמץ בענין חשש דתקלה

טבילה

למה אין המים מתטמאין כשנוגע בהם הטמא בטבילתו

ענין טבילת ערל שמל לאכילת ק"פ

ערל שמל אסור בקרשים עד שיטבול

טבל

א"א דהאוכל כזית מצה של טבל הוי חלקו של הכהן

משהו ומחיל

איסור טבל אי הוי איסור גברא

איסור טבל אי הוי איסור עצמי או לא

בהא דלא פסלינן מצה של טבל משום פסולא דלכם

הא דא"י במדור של טבל הא הוי שלכד"א

הטעם שא"י יד"ח במצה של טבל

הנותן פאה לירק מכשיל העניים באכילת טבל ר"ל. רש"י ר"ה אין נותנין

טעם לשי' הדמב"ם בדין מצה של טבל

מהות האיסור דטבל קמח. ודע / קנב. ובדרך / ר"ב. טבל

מי שמאכילין אותו הקל הקל ויש לו רק כזית טבל או

תרומה

פסול מדור של טבל משום מהב"ע ר"ב. ואגב

פסול מדור של טבל משום מהב"ע קסח. וי"ל

טובת הנאה

אם אפשר להקדיש או לבטל טובת הנאה

חמץ שאינו של ויש לו בו טוה"נ אם יכול לבטלו

קפ"ז. ר' אליעזר קפ"ז. והנה הישוע"י / קפ"ז. ר' אליעזר

טוה"נ אי הוי ממון ז'. ולפענ"ד לפמ"ש

כשהיא תח"י ולא ביד אחרים הויא ממון קצא. איברא

טומאה

אוכל שא"ר למאכל אדם אינו מק"ט

אי סמכינן אבני תבורה וריוין הן שלא יטמאו

אין הכהנים צריכים לצאת מביתם כשנשטמאו מחשש

שיאכלו תרומה

איסור"נ דמטמא הוא אף שעומד לישרף כיון דבר מאכל

הוא

אם מצוה הציץ על קדשים שנשטמאו והסיתו דעתם מהם קמ"ג. ולכאורה

קמ"ג. ולכאורה קמ"ג. ולכאורה

קמ"ג. ולכאורה קמ"ג. ולכאורה

קמ"ג. ולכאורה קמ"ג. ולכאורה

קמ"ג. ולכאורה קמ"ג. ולכאורה

קמ"ג. ולכאורה קמ"ג. ולכאורה

קמ"ג. ולכאורה קמ"ג. ולכאורה

חידושי

מפתח ענינים

משנה

חלב

אם שרץ ק"פ אנדה שחלו ו' נקיים שלה ב"ד	שכב. שם בגמ' בשביעי
ב' טעמים להא דטמא מת אינו בר הבאת ק"פ	שכא. והנראה
בהא דציץ מרצה אם יכול לסמוך אהא אף לכתחילה	שי. הציץ
ביאור הנפ"מ שבין אבל למצורע בדין שילוח	
קרבנותיהם	שכד. ועיינתי
בריה פתוחה מבכיצה אי מכשירה לקבל טומאה	קמב. שנית
גזו"כ הוא שטומאה מטמאה אף שעומדת לישוף	ע. ומה
דבר המקבל טומאה טהור להעלות הטמאים הטובלין בו	קסט. וראיתי
דבר שאינו ראוי לאכילת אדם אי פקע שם טומאה מיניה	עא. שאני
דין טמא מת בשילוח עצים	שכד. חכ"א
דין קרבנות מצורע שנתחייב מחמת צרעתו לשאר	
קרבנותיו	שכה. איברא
הטומאה אין צריך שיהיה הכוזה בגוף אחד	טס. נפסלות
היתר טומאת כהנים לו' קרובים משום דעליהם לא נאסרו	קצד. ולכאורה
כלל	קסט. ולפענ"ד
המלח אי הוי דבר המקבל טומאה	עד. עזרה
העזרה אי הוי רה"ד לטומאה	
חיבת הקדש אי משוי אוכל פתוח מבכיצה לקבל טומאה	קמב. תוס' ר"ה לאימת
טבול יום אם שוחטין וזורקין עליו הפסח	שיט. אמר
טומאה הותרה בפסח או דחוייה	רנב. והיכא
טומאה העומדת לישוף אמאי מטמאה הא אין לו שיעור	
דכתותי וכו'	טס. שורפין / ע. ובעיקר
טימא עצמו במזיד בע"פ ונדמה מפסח אם חייב כרת	שכב. שם בגמ' טמאי
טמא טומאת מת אם שוחטין וזורקין עליו הפסח	שיט. אמר
טמא טומאת מת וטומאת שרץ אי שווין בדינם	
	שיט. והכ"מ / שכא. ואי נימא
טמא טומאת מת לאחד שטבל אם שו"ע הפסח	שיט. והראב"ד
טמא טומאת שרץ אי שו"ע עליו הפסח	שכ. עוד
לאחר עשיית ק"פ נודע לו שנטמא אם חייב בפ"ש	שיב. איברא
למה אין המים מתטמאין כשנוגע בהם הטמא בטבילתו	עא. אך
לענין טבוי' שונה דין ט"מ מט"ש	שכא. והנראה
מתוסר כפורים אם הוא בכלל טמא	שכו. ולפענ"ד
מיגו דהוי שיעור לאתרוג הוי שיעור לטומאה	קמב. תוס' ר"ה לאימת
מצא מת בדרכו לק"פ אי תלינן דנטמא או לא	שיא. אמנם
נטמא הקהל אם יעשו הפסח בטומאה	שת. במשנה
נפ"מ בין טמא מת לאבל מגודה ומצורע בדין שילוח	
קרבנותיהם	שכד. חכ"א
פתוח מבכיצה אם מקבל הכשר טומאה	קמב. תוס' ר"ה לאימת
ציץ מרצה על טומאת התהום	שי. הציץ
קרשים שנטמאו אם מסיח דעתו מהם	קמב. תוס' ר"ה למה
שתילי תרומה טמאה אסורין משום היסח הדעת או מעלה	
דתרומה	קמד. איברא

טומאת אהל

ביאור הנפ"מ בין מצורע יושב למצורע עובר	רעז. אבל
ביאת המצורע לבית בלא ישיבה אי מטמאה	רעז. עכ"פ
מצורע עובר שנכנס לבית אם מטמא הכל מיד	רעז. אלא שבמה
נפ"מ בין מצורע למת בטומאת אהל	רעז. אלא ראיתי / רעז. ונראה

טעם כעיקר

אי הוי מדאורייתא	קפה. אבל / קפת. רש"י ר"ה טעם
אם אוסר הטעם בפירות שביעית	ריז. ובוה
ביאור הנפ"מ שבין טע"כ להיתר מצטרף לאיסור	קפג. ולשיטת
בכובש ג' כבשים טעם ההיתר באסור והאסור בהיתר	רשז. ותנן
היכא דאיכא אף ממשו אי הוי טע"כ מדאורייתא	קפה. והנה
טע"כ היינו שאין עיקרו של איסור או ממשו בו	קפג. שם בגמ' והאי
טע"כ והיתר מצטל"א הי מינייהו חמיר	קפד. עוד

טריפה

אם חששו לברכה לבטלה בשחיטה שמא ימצא טריפה	
צח. ובוה / צט. נחזור	
אם שחיטת טריפה מהני לב"ג	צח. ויש
השוחט טריפה בשבת אם חייב	צט. ואי
שחיטה אי מתרת בטריפה	צז. רש"י ר"ה מנבילה
שחיטת טריפה אי מהני לסלק איסור אבמה"ח	צח. ויש

י"ב שבטים

בני יעקב אם נשאו כנעניות	רט. שם בגמ' אפשר

י"ג מדות

אי ילפי' ק"ו מהלכה	שיב. וראיתי

י' זהובים

הגזול מצות מילה אם מחוייב בתשלום י' זהובין מד. ונראה / מה. בסדש"ע	
החוסף מצוה אם צריך לשלם כ' זהובים	שפח. תוס' ר"ה ולא
הקנה לשלוחו בקנין שימול ובא אחד ומל אם חייב לו י'	
זהובים	פז. וכן
מחמת הי' זהובים בקיום מצות שריפה דערלה מיקרי	
הערלה לכם	קיב. איברא

יארש

אי מהני יארש אף קודם ראיתי לרשות זוכה	פז. עוד
אי מהני יארש בדבר שאינו ברשותו	פז. עוד
אם יכול לחזור בו מן הייארש	פז. ולפענ"ד
ביאור הנפ"מ בין יארש להפקד	פז. ולפענ"ד
יארש הוי סילוק רשות	פז. ולפענ"ד
שוה"נ שהזמנו עדיו הוי מדין הפקר או יארש	פח. וזא

יבום

הנשבע שלא לייבם אי חלה שבעתו	שפג. עוד
הנשבע שלא לייבם כנשבע לבטל את המצוה	שפג. עוד
מצות היבום כשדעתו לגמור אי הוי בהעראה	רצה. עוד נראה
מצות היבום בהעראה או בגמר ביאה	רצה. גמ' יבמות

יבלת

תתיבת יבלת במקדש אם מותרת ביד או רק בכלי	רעב. גמ

תלג

חידושי

מפתח ענינים

משנה

יבש ולח

איסור התלוי בזמן אזי אף מין בשא"מ בסיל ברוב
בביטול יבש ביבש סגי ברוב
בחמץ גזרינן יבש ביבש משום לח בלח

יד

ב' כלים המהודקים זב"ז א"א דהבליעה עוברת מכלי
לכלי
ידית הכלי אם צריך להגעילה מחמת בליעתה מהכלי

יד פועל כיד בעה"ב

אף שהבעה"ב אינו עובד במאפיה בפסח אלא הפועל
אסור

יהרג ואל יעבור

אם שייך אונס בבוועל
נערה המאורסה אם חייבת ליהרג או שתיבעל
קא. אף נערה
קא. אף נערה

יו"ט

מצות שמחה אם נוהג ביו"ט הראשון של סוכות מה"ת
מצות שמחה אם נוהג ביו"ט ראשון של פסח מה"ת
רפח. ומה
רפז. והשאג"א

יוחסין

בספר יוחסין הובא דרשות בענייני יוחסין
סודות התורה וטעמיה נגזזו עם גניזת ספר יוחסין
רגג. ובזה
רגג. אמר רב מיום

יום

גדר דין ביהש"מ אי הוי יום או לילה
ה. ער צאה"כ

יום הכיפורים

אוכלין שאינן ראויים אם מותר לאוכלן ביוהכ"פ
איסור דח"ש ביוהכ"פ הוי מחמת צירוף בזמן דחזי
לאיצטרופי בכא"פ
אם אומרים ביוהכ"פ בשכמל"ו בקול רם
בהא דלא אכלו הבבליים ח"ש דבשר חי ביוהכ"פ
הא דבעי' רבותא דח"ש ביוהכ"פ אסור
הטעם דהאכל נבלה ביוהכ"פ פטור
ח"ש שלכד"א אם מותר ביוהכ"פ
חולה שאב"ס אם מותר לאכול אוכלין שאינם ראויים
ביוהכ"פ לרפואה
חיוב לחנך הקטנים לאכול הסעודה עיו"כ
חצי שיעור מאוכלין שאינן ראויים אם מותר לאוכלן
ביוהכ"פ
פא. עור
שעב. ויש
רלד. שם בגמ' בחשאי
צו. ובחי'
שעא. עור
קנה. תוס' שם
צו. ובחי'
פ. וראיתי
שנג. כרי / שנה. תגיא
פא. עור
קיא. ומעתה
קנה. ונ"ל
שנג. כרי
קנה. ונ"ל
עו. אלא
רלג. תוס' ר"ה לקביעא

יום טוב

אי אזלינן לקולא או לחומרא בגדרי הואיל
אי סמכינן אהיתרא דהואיל רק בדבר שאפשר שאכן יבא
אי סמכינן אהיתרא דהואיל אף לכתחילה
איסור מלאכה ביו"י אי הוי עשה ול"ת
אם הותרה מלאכה ביו"ט עובר או"נ פחות מכזית
אם יש בכלל הלאו דלא תעשה כל מלאכה במה שצריך
לאו"נ
אמלאכת מכבה אינו חייב אלא במתכוין
בא"י אי עבדינן ב' ימים טובים
בהא דהותרה הבערה ביו"ט הא אינה כ"א מכשירי או"נ
בהא דל"א מתוך שהותרה וכו' בשריפת קדשים
בהיתר הראב"ד בישול לחושיב"ס משום הקטן שבסוף
העולם
בהמה מסוכנת שהותר לשוחטה אם צריך שיאכל ממנה
דוקא
בהמה מסוכנת שלא יוכל לאכול ממנה כזית צלי רק חי
אם מותר לשוחטה ביו"ט
בהמה מסוכנת שלא יוכל לאכול ממנה רק חצי זית אם
מותר לשוחטה ביו"ט
ביאור גדר הואיל
גדר הואיל אי הוי ענין של ספקיא דאורייתא
היתר מלאכות דאו"נ ביו"ט היינו רק בדחזי ליה
המתענה ביו"ט אם מותר לו לבשל לאחרים
הנודר שלא יאכל ביו"ט אם מותר לבשל לאחרים
חביבה מצוה בשעתה לענין שריפת קדשים ביו"ט
יום שמקריבין בו קרבנות ציבור אי הוה יו"ט
לישת עיסת הפקר אסורה ביו"ט
מאן דלית ליה מתוך אי לית אף הואיל
מאן דלית ליה מתוך בהבערה אי לית ליה אף מתוך
בשחיטה
נדר"ד אי קריבין ביו"ט
עשה דיו"ט אי הוי עשה ול"ת
עשה דשמחת יו"ט אם דוחה איסור
ר"ח אי הוה בגדר יו"ט
שחיטה ביו"ט עובר או"נ פחות מכזית אי מותרת
קצד. ואשר
קצו. ויחר
קצד. ואשר
קצה. עור
קצו. שם בגמ' בהמה
קצד. האופה
שיג. איברא
רכט. עור
קצד. וביטותי
שיג. איברא
קצו. ובמה
קצו. שם בגמ' איתביה
קצו. שם בגמ' בהמה / קצו. הביי
קצו. שם בגמ' בהמה
קצד. האופה
קצה. והמעין
רג. ומה שנראה בזה
רג. ומה שנראה כעת
רג. ומה שנראה כעת
שיג. והי'
ריד. אלא
קפט. איברא
קצה. שם בגמ' בשלמא
קצה. ומיהו
רפו. ועור
שיב. רב
שיב. רב
ריד. אלא / דש. קמ"ל
קצו. ועיין

יורשין

המפקיר נכסיו ומת אי הוי נכסיו ליורשין
יא. ונראה

יחיד

יחיד מכריע הרוב לזכות ולחובה
שי. אין

יחץ

הטעם שחוצין המצה האמצעית לשנים
ב. הקדמה

י"י"ש

דין י"י"ש בפסח
יעה היוצא ממשקה חמץ אם דינו כחמץ עצמו
צה. שם בגמ' א"ל
צה. שם בגמ' א"ל

חידושי

מפתח ענינים

משנה

תלד

שיעור כזית בכדי אכילת פרס קפד. וכזית

כהן

אי מברך הכהן שהחיינו אמתנות כהונה
אי סמכין אהא דכהנים זריון הן
אין הכהנים צריכים לצאת מביתם כשנסמאו מחשש
שיאכלו תרומה
אם גם הכהן עושה מצוה בפדה"ב
אם יכול הכהן לישראל על תרומתו
בהא דאין הכהן מברך שהחיינו בפדה"ב

שעט. רבי / שפ. והנה / שפא. ואשר
בקמיצה בעי' כהן לבוש בבגדי כהונה
בשחיטה אי בעי' כהן לבוש בבגדי כהונה
היתר החזרת הרטיה משום דאין שבות במקדש או משום
דממנע ולא עבד
היתר סומאת כהנים לו' קרובים משום דעליהם לא נאסרו
כלל
חתיכת יבלת במקדש אם מותרת ביד או רק בכלי
מ"ע לכהנים להקריב קרבנו של ישראל בעת שיצטרכו
נישואי בת כהן ע"ה לישראל אי מקרי סעודת מצוה
נפ"מ בין כה"ג ביהכ"פ לחמץ בענין חשש דתקלה
עז. אלא

כוונה

אכל מצה בלא כוונה אי יי"ח
ביאור בשיטת הרמב"ם אי ס"ל מצ"כ אם לאו
ביאור הנפק"מ שבין מצה לשופר מדינא דמצ"כ
המתכוין שלא לשחוט שחיטה המכשרת אי הוי שחיטה
השוחט ומתכוין שלא לשחוט שחיטה המכשרת
כוונה במצות כיסוי הדם אינו מעכב
כוונות המנוגדות בשימור המצות
כיון בשימור המצה לשם מצה ולשם תורה אי ש"ד
לכתחילה מצ"כ ובדיעבד יצא אף בלי כוונה
נפק"מ בין דבר התלוי במעשה להתלוי באמירה לדין
מצ"כ
תקע בשופר או שמע ולא כיוון אי יי"ח

כוס של ברכה

אם שתיית הקטן מהני בקידוש
החיוב לשתות דוקא מכוס שבירכו עליו
כשהוריק היין לכוס אחר אם עושין מצות בחב"ב
לא בירך על היין בקידוש אי יי"ח

כופתאות

דבר שבליטתו עבה אם חייב בחלה
לאקשען או קרעפלאך אם חייבות בחלה

כורך

בהא דהלל היה כורך פסח מצה ומרור

יין

אם יש חיוב לשתות יין בתוה"מ בכל יום
ביי"ט אם צריך לשמוח בבשר ויין דוקא
החיוב לשתות דוקא מכוס שבירכו עליו
כשיצא יד"ח קידוש מדאורייתא בתפלה אי הוי הקידוש על
היין מדאורייתא
לא בירך על היין בקידוש אי יי"ח
קידוש על היין אי הוי מדאורייתא

יציאת מצרים

יצי"מ אם היה ביום ה' או ו'

יצר

אי אמרינן באיש יצריה אלבשיה בגמר ביאה

ירושה

אם שייך ירושה באיסוד"נ
בירושה אמרי' איסורא לא ניחא ליה לקנות

ירק

מעשר ירק אי הוי מדאורייתא
שלקות אי במילתייהו קיימי גם לענין הטעם או רק לענין
הברכה
הנותן פאה לירק מכשיל הענינים באכילת סבל רלד. רש"י ד"ה אין גותנין

ישוב ארץ ישראל

מי שאין לו קרקע אי מקיים מצות ישוב א"י
ישוב א"י הוי מצוה
מצות ישוב א"י גדולה היא ממצות מילה שופר ופסח

יתום

אם מותר לשני מוהלים למול תינוק אחד בשבת,
כשהתינוק יתום מן האב

כבוד

השונא כבוד אם צריך לכבד חברו
חברים צריכים לנהוג כבוד זה בזה
כבוד ת"ח שהוא בבחי' צלם אלקים
ת"ח צריך להקפיד שלא לעשות דבר שיכול לבא לידי
זלזול

כבוש

אם אוסר הטעם בפירות שביעית
בכבוש ג' כבשים טעם ההיתר באסור והאסור בהיתר
הכבוש ג' כבשים בחבית אחת, דין הכבשים

כדי אכילת פרס

נפק"מ בשיעור דכראכ"פ בין אכילת מצוה לאכילת
איסור

שסו. ונלפענ"ד

חלה

חידושי

מפתח ענינים

משנה

כזית

אי"א דהאכל כזית מצה של טבל הוי חלקו של הכהן

משהו ומחיל

אין אכילה פחות מכוזית

אכילה מה"ת אי הוי בכ"ש או בכזית

אכל ח"ו איסור והקיא חזר ואכלה אם חייב

אכל כזית מצה שאינה שו"ס אי יצא יד"ח

אכל מצה פחות מכוזית אי י"ח

קמז. והנה

שסה. תניא

שער. ועלה

שער. ולפי"ו

קמב. ואכילה

קנ. ויותר

אם בעינן במרור אכילה בכזית בשביל הברכה

שסה. תניא / שסו. אמנם

אם הותרה מלאכה ביו"ט עובר אר"נ פחות מכוזית

קצו. שם בגמ' בהמה

בדברי השאג"א אי בעי כזית למרור

קסח. ולפי

בהמה מסוכנת שלא יוכל לאכול ממנה רק חצי זית אם

קצו. שם בגמ' בהמה

מותר לשוחטה ביו"ט

שסה. ומתחילה

בזמן הבית אם היה המרור צריך שיעור כזית

בפירודין איכא למיחש שיצטרפו הפירודין לכזית

ו. אמנם

בשיעורין דכזית וכדו' א"א דרובו ככולו

קפא. ובישבי

חייב אשם מעילה אם הוא אף על פחות מכוזית ושו"ס

קיא. ומיהו

יוהכ"פ אינו מכפר על חצי שיעור

קיא. ומעתה

יש לו פחות מכוזית מצה אם צריך לאוכלה

קנ. ומצאתי

יש לו רק חצי זית מצה ובלעה והקיא חזר ובלעה אי

י"ח

מהיכן ילפינן דבמצה בעי' כזית

שסה. וכתב

נפ"מ בין ח"ש דאיסורין לשאר ח"ש דאיסורין

שעג. ובדברי

ע"ע שיעור

שלא במקום לישא חייב לבער אף בפחות מכוזית

ה. רש"י בורקין

כחל

כחל שנתבשל כחלב בכמה ביטולו

סד. לפי

כיבוד אב

קסן שהכה את אביו והגדיל אם חייב בכפרה

דפד. והנה

כיסוי הדם

במצות כיסוי הדם מהני אף מהב"ע

כוונה במצות כיסוי הדם אינו מעכב

נפ"מ בין כיסוי הדם לשאר מצוות לענין קיום המצוה

בדבר מאוס

עפר כיסוי הדם דמצהב"ע אי מהני

עפר כיסוי הדם מייחשיב כהכשר מצוה

רא. וכתבתי

רא. וכתבתי

רא. וכתבתי

דא. שנית

דא. שנית

כל

אי משמע רובו או כולו

דנא. תוס' ד"ה דילמא

כל דאלים גבר

בכל דאלים גבר כשהקדיש הראשון מיד כשתפס אי מהני

קצ. ובהא

תפיסת השני

כל דמקדש

הגדר דהפכד"ה אי הוי משום דהמעות מתנה

מג. א יאמר

הפכ"ה בקידושין אי הוי מדין אפקעינהו

כל דמקדש וכו' א"א במקדש באיסורין דרבנן

כל היכא דאמרינן אפקעינהו אי הוי המעות מתנה

כל דפריש

כשנולד הספק לאחזר היציאה מהתנות אם דינו כפרוש או

כקבוע

סו. איברא

סא. רש"י ד"ה תשע

מדשיל"מ אי אמרי' כל דפריש וכו'

כל העומד לישרף

איסורין דמטמא הוא אף שעומד לישרף כיון דבר מאכל

הוא

ע. והנה כל

עא. ולאחזר

ע. ומה

סס. עוד

בחמץ אמאי עובר אב"י הא עומד לישרף ואינו בו שיעור

גזה"כ הוא שטומאה מטמאה אף שעומדת לישרף

גט שנכתב על דבר האסור בהנאה

טומאה העומדת לישרף אמאי מטמאה הא אין לו שיעור

דכתותי וכו'

סס. שורפין / ע. ובעיקר

נפ"מ בין הגדר דכל העומד לישרף וכתותי מיכתת

שיעוריה

סס. ונראה

כל הקודם זכה

הטעם דבשוה"נ כל הקודם בו זכה

פז. עוד

כל מילתא דא"ר וכו'

השוחרט בשבת נימא כל מילתא וכו' וליפטר

צט. ואי

כלאים

איך חייבים אכלאיים בשביעית הא לא הוי שלו

איסור זריעת כלאים אי הוי רק בכרם שלו

האיך לוקין אכלאיים הא הוי ה"ס

הזורע כלאים אי הוי התראת ספק

כלאים אי הוי דבר התלוי במחשבה

כלאים, אם יש בהן דין גזל

על הלאו דכלאים אם עובר בשעת זריעה או השרשה

דנה. ותבט

ק. וכבר

דנה. ותבט

ק. אמנם

דנו. האמנם

פט. ומיהו

ק. ונראה

כלב

אם יש נפיק"מ בהאכלת תרומה טמאה לכלבים בין כלבים

שלו לכלבים של הפקר

קצב. עוד

אם מותר להאכיל לכלב חמץ האסור בהנאה

כו. שם בא"ר דאי

בהמת הפקר אם מותר להאכילה חמץ

כו. ובדברי

ביעור תרומה טמאה ע"י האכילה לבהמתו אי שרי

קצב. ועלה

עיסת כלבים אי חייבת בחלה

קנה. ת"ר

תרומה טמאה אם מותר להאכילה לבהמתו

קצב. רש"י ד"ה כיצד

כלי

ב' כלים המהודקים זב"ז א"א דהבליעה עוברת מכלי

לכלי

שג. והנה

שג. והנה

ידית הכלי אם צריך להגעילה מחמת בליעתה מהכלי

חידושי

מפתח ענינים

משנה

תלו

כלי שרת

ביאור הנפק"מ בין קמיצה לשחיטה ברינא דכ"ש
בקמיצה בעי' כהן לבוש בבגדי כהונה
בשחיטה אי בעי' כהן לבוש בבגדי כהונה
כששחטו בג"י פסחם בסכיניהם אם קידשו הסכינים קודם
השחיטה
סכין לשחיטת המוקדשים אי בעי' כלי שרת
סכין לשחיטת קרבן פסח אי בעי' כלי שרת

כלים

אם מברכין שהחיינו על כלים חדשים

כללים

אם שייך אסמכתא להלמ"מ

כסוי הדם

כיסוי הדם בעפר של ע"ז

כסף

הגדר דהפבד"ה אי הוי משום דהמעות מתנה
כל היכא דאמרינן אפקעינהו אי הוי המעות מתנה

כעפרא דארעא

הא דצ"ל בחמץ דליהוי כעפרא ולא סגי דהוי כהפסקר

כפרה

גזל חמץ אם תשלומיו אחה"פ מדין תשלומין או כפרה
עבר עבידה בקטנותו והגדיל אם חייב בכפרה
קסן שהכה את אביו והגדיל אם חייב בכפרה

כרמלית

בכרמלית אם שייך איסור דמתמר רע. ובדברי / רע. ותי'

כרת

אם חייב כרת מיד כשלא נימול או רק דממתינין עד שימות

רפג. שם בגמ' ואי
רפד. ונלפענ"ד
רפב. שם בגמ' וליכא
רפד. ונלפענ"ד
רפג. שם בגמ' סמאי
רפג. איברא

כשרות

אשה שנסתפקה אם מלחה עתה הבשר
הרגיל לקנות בחנות כשרה ועתה מסתפק היכן קנה
כל מו"צ צריך להיות בקי בשמות המאכלים, במרכיביהן
ובאופן עשייתן
נכרי שהביא בשר, אם תלינן לקולא שלקח מרוב חנויות

הכשרים

נמצא בחנות בשר טריפה לאחר שלקח הבשר משם אם יש
לחשוש לכשרותו

כתותי מיכתת שיעוריה

איסור"ג דמטמא הוא אף שעומד לישראל כיון דבר מאכל
הוא

ע. והנה כל
צא. ולאחר
סט. נפסלות
גדרו

גזה"כ הוא שסומאה מטמאה אף שעומדת לישראל

גט שנכתב על דבר האסור בהנאה

סומאה העומדת לישראל אמאי מטמאה הא אין לו שיעור

דכתותי וכו' סט. שורפין / ע. ובעיקר

כיסוי הדם בעפר של ע"ז ע. ובהא

נפק"מ בין הגדר דכל העומד לישראל וכתותי מיכתת

שיעוריה סט. ונראה

רק בדבר שצריך להיות שלם אמרי' כתותי מ"ש סט. ונראה

כתיבה

אלם אם יכול לתרום ולכרך בכתיבה מט. עוד
ברכה בכתב אי מהני מט. עוד
כתיבת ברכה אם מותרת ג. ובעיקר
שבועה בכתב אי מהני מט. עוד

לא הניתק לעשה

לאו דב"י אי הוי לאו הניתק לעשה שלד. בפרטיה / שלו. בפרטיה

לא ילין

גדר משלה בהן האור לדין פסור דנותר רסו. וראיתי
המלין על ראשו של מזבח ליכא לאו דלא תלין רמ. שם בגמ' מעלה
פסוה"מ שמשלה בהן אור אי עוברין עליהם בלא ילין
רמ. הנה / רמג. ומענה / רסו. וראיתי

לא יראה

אם מותר לכתחילה להשהות חמץ ע"מ לבערו שלח. והנלפענ"ד
אם עשה אחת מנתקת לב' לארץ שלח. אמנם השעיה"מ
דין החמץ משש שעות ולמעלה קו. שם בגמ' ר"ש / קיט. ומה שנלפענ"ד
הוסיף החימוץ החמץ אם חייב שלח. ונסתפקתי
הלאו דל"י אי הוי לאו שקדמו עשה שלח. והנה
המשהה חמץ ע"מ לשרפו אי עובר שלט. וראיתי
לאו דב"י אי הוי לאו הניתק לעשה שלד. בפרטיה / שלו. בפרטיה
לש עיסה והניחה להחמיץ אם חייב, להרמב"ם שלח. ודע
לש עיסה ומניחה שתחמיץ אי הוי הת"ס שמא יפקירה שלח. איברא
מצא גלוסקא יפה וחשב לאכלה ואח"כ השהה ע"מ לשרפה

אם עובר שלט. שנית
נפק"מ בין לא יראה ובל תותירו דנותר שלח. ולפי"ז
קנה חמץ בו' של פסח אי הוי לאו הנל"ע שלח. אמנם בשרית
קנה חמץ בפסח אמאי לא הוי הת"ס שמא ישרפה שלח. ולדברי

לא תגרע

אם יש בכל מ"ע דאורייתא לאו ולא תגרע שנג. עוד

לא תסור

אם יש בכל מ"ע דרבנן לאו ולא תסור שנג. חבט / שנג. עוד
פלוגתא דרמב"ם והרמב"ן במצוה דרבנן אי עוברין עלה
אל"ת קיז. ואשר

לא תעשה

איסור מלאכה ביו"י אי הוי עשה ול"ת קצה. עוד
אם נשים חייבות בלאו שאב"מ קעט. ולפי
דין נשים בל"ת שאין בו מלקות כלל קעט. אלא / שנג. והנה מש"כ
הטעם דהעובר בשוגג אל"ת שא"ב כרת דפטור קמה. ואשר
חייב הזהירות בדברי סופרים יותר מד"ת קמו. ובוה
נשים חייבות בלאוין שעונשן מלקות קצה. השוה

לא תשחט על חמץ

האיך לוקין אלאו ולא תשחט הא הוי הת"ס רנז. וראיתי
האיסור בשחיטה על החמץ, אי הוי דוקא כשהחמץ
בירושלים רנז. ר' יוחנן
היכי דמי התראת ספק בשחט פסח על החמץ רנז. ורביר
יש לו חמץ מע"ש מחוץ לירושלים אי עובר אלא תשחט רנז. ומה
יש לו לחמי תודה מחוץ לחומה אי עובר אלא תשחט רנז. שנית
מי שיש לו חמץ במקום שעדיין לא נאסר החמץ שם אי עובר
אל"ת רנז. שם בגמ' בסוף

לא תשחית

האיך צולין הפסח בשפוד הא אסור להשחית עץ מאכל ש. בנבגא
עץ מאכל שעדיין לא נתן פריו אי שרי להשחיתו ש. בנבגא

לאו הניתק לעשה

אם לוקין אלאו דב"י, דהוא הוי לאו הניתק לעשה קיז. תוס' ד"ה רב אשי
אם מותר לעבור לכתחילה על הלאו בלאו הנל"ע שלט. ועוד
אם עשה אחת מנתקת לב' לאוין שלו. אמנם השעה"מ
באיסור עשה וב' לאוין לוקין אף אלאו הנל"ע קיח. ומה
בב' לאוין דלוקה אף בלאו הנל"ע אי לוקה מ' או פ' קיח. אלא
בב' לאוין דלוקה הא הוי הת"ס קיח. ויש
בל ימצא אי הוי ג"כ לאו הנל"ע קיט. ורע
הוסיף החימוץ החמץ אם חייב שלה. ונסתפקתי
הלאו דל"י אי הוי לאו שקדמו עשה שלו. והנה
המשהה חמץ בפסח כדי לבערו אי עובר אב"י

קיז. תוס' ד"ה רב אשי / קיט. ומיהו
הקונה חמץ בשביעי ש"פ אם לוקה קיז. והרמב"ם
כשהעשה אינו מתקן הלאו אי איקרי לאו הנל"ע. ולפענ"ד / שלו. ולפי"ז
לאו שקדמו עשה אי הוי בגדר לאו הנל"ע שלו. והנה
מותר להשהות הגזל ע"מ להשיבו שם. ולפענ"ד
קנה חמץ בו' של פסח אי הוי לאו הנל"ע שלו. אמנם בשו"ת
שילוח האם אי הוי לאו הנל"ע שלח. ובוה

לאו שאין בו מעשה

אם נשים חייבות בלאו שאב"מ קעט. ולפי
הוסיף החימוץ החמץ אם חייב שלה. ונסתפקתי
לש עיסה והניחה להחמץ אם חייב, להרמב"ם שלה. ורע
לש עיסת המנחה והניחה להחמץ אם עובר שלה. אלא

לאקשען

דבר שכלילתו עבה אם חייב בחלה קנה. ת"ד
לאקשען או קרעפלאך אם חייבות בחלה קנו. ובקשייתו

לח

מים ודם לחין אי חוצצין רנס. שם בגמ' לח

לח ויבש

היתר מצטרף לאיסור לענין עונשין אי הוה דוקא בלח או גס ביבש קעט. כל / קפ. ואני
קמח בקמח אי הוי יבש ביבש או לח בלח קפ. ובשו"ת

לחמי תודה

יש לו לחמי תודה מחוץ לחומה אי עובר אלא תשחט רנז. שנית

ליבון

ג' מידות בסכינים קכו. ולא
המלבן כלי ואח"כ מגעילו אם גרע מלא ליבון כלל קכו. ו' לחר
כלי שנשתמש בו איסור אי סגי ליה הגעלה קכו. ושיטת ר"ת
מה מועיל ההגעלה והליבון בסכין קכו. ולדעת
סכין שנשתמש בו לחמץ אם סגי להגעיל רק במקצת
שנשתמש בו שנסתמש בו קכה. ד' לפי
סכין שנשתמש בו לחמץ אם צריך ליבון או דסגי בהגעלה
לפסח קכה. גרסינן

ליל הסדר

בדיני ההלל בליל הסדר קנג. רש"י ד"ה שעונין
חובת ההלל בליל פסח אי הוה מדאורייתא קנג. ונלפענ"ד
כל סעודת ליל פסח מצוה לאכול דוגמת ק"פ ב. הקרמה
לא היסב בשתיית ד' כוסות אי י"ח שנב. אירי
מי שנתנמנם באמצע הסעודה אי רשאי לאכול האפיקומן שעט. נתנמנו

לילה

אין אדם לומד רוב חכמתו אלא בלילה כ. א"י
בדיקת חמץ מצוה בתחילת הלילה משא"כ ק"ש כא. ומעתה
המל בלילה אם חייב כרת כל עוד שלא היה הסד"ב רצ. ומה
הנימול בלילה אינו חייב עוד כרת רפד. ונלפענ"ד
כשמל בלילה או גולד מהול מותר בקדשים רפד. וכעין

לימוד זכות

חוב על צדיק הדור ושאר כל אדם ללמד זכות על הוולת שטו. בניך / שטו. שם בגמ' גזירות

חידושי

מפתח ענינים

משנה

תלח

לינה

אין מביאין קדשים לבית הפסול
המלין תורה לשם שמחה אם עובר אלא תלין
כשירדעין שלא יוכלו לאכול הכל אם מותר לגרום לנותר
סס. נפסלות
דפה. רש"י ד"ה יוצא
סס. נפסלות

לכם

איסורו"נ אי מקרי לכם
בהא דלא פסלינן מצה של טבל משום פסולא דלכם
במצה גזולה אינו יי"ח משום לכם או מהב"ע או משום
הברכה
גזל עכו"ם אי מקרי לכם
ערלה אי מקרי לכם
קמב. תוס' ד"ה תתן
קמח. אלא
קנו. מי כתיב
קט. ולולי
קיב. איברא

למשחה

דינא דלמשחה אם תלוי בדעת הכהן
האוכל בשר קדשים חי אם מקיים המ"ע
צה. ריש / צו. מה / קב. אלא / דפט. שם בגמ' ושמחה
מדין דלמשחה אם יש מניעה מלאכול בשר קדשים חי
צה. ריש / צו. מה

לפני עור

אם יש איסור דלפנ"ע במפרכסת
דבר שאינו אסור על הנותן אי אית ביה משום לפנ"ע
כשספק אם יעבור ליכא איסור דלפ"ע
צ. עור
צ. והנראה
צ. עור

לשון נקיה

חובת הזהירות בלשון נקיה
י. אבל, דאיהו

לשמה

הלומד תורה לשמה מגין על כל העולם
סתמא דלשמה בשחיטת קדשים
סתמא דלשמה קרבן פסח
פסח ששחטה לשם חולין אי הוי כשחטה סתמא
קרבן חטאת ששחטו לשם חולין אי הוי כשחטו סתמא
דפא. שם בגמ' מעיקרא
שו. וראיתי
שו. אלא
שו. אלא

מאכל

האוכל ממה שאכל עכבר קשה לשכחה
האיסור לעבור על האוכלין
חולה שאב"ס אם מותר לאכול אוכלין שאינם ראויים
ביוהכ"פ לרפואה
ריבוי המאכלים משכיחים תורתו
אין לקרוא שמות המאכלים כשם מאכלי עכו"ם
כל מו"צ צריך להיות בקי בשמות המאכלים, במרכיביהן
ובאופן עשייתן
סס. שם בגמ' ונקבה
שס. והנה
פ. וראיתי
רז. שם בגמ' ותלמודו
קעז. כדי
קעז. כדי

מבשל

ע"ע בישול

מגבן

מגבן בשבת אי אסור מה"ת
דנח. שם בגמ' החולב

מה נשתנה

ביאור בנוסח בכל הלילות אנו אוכלין חמץ ומצה
קפב. ונתתי

מצות הבא בעבירה

באיסור חפצא ל"א מהב"ע
קמח. ואשר

מומר

דין הנמנה על הפסח בהיותו מומר וחזר בתשובה
ישראל מומר ונכרי שווין דינם באיסור אכילת ק"פ
מומר לעדלות דינו כעו"כ
קט. בתוס' ד"ה כל
יז. ומה שיש
דמו. עוד יש להקשות

מוקדשים

סכין לשחיטת המוקדשים אי בעי כלי שרת
בב"ח אם נוהג במוקדשים
שו. ת"ר / שו. וראיתי
קמח. וכוה

מוקצה

איסור טלטול אי הוי דשיל"מ
איסור גולד - מוקצה אי מקרו דשיל"מ
סא. והנה / סב. והנה באיסור / סו. ובהדי / קד. והי'
טלטול בשר אומצא בשבת אם מותר
מוקצה האסור באכילה אי הוי דשיל"מ
צו. והנה
סד. בקיצור

מזבח

אור מפסיק בין כבש למזבח אי הוי מדאורייתא
אם דין זריקת הדם בקרבן מחייב אור בין כבש למזבח
דין קרבן שהגיע זמנו להיות נותר לאחר שעלה ע"ג מזבח
דמד. ומעתה / דסו. וראיתי
המלין על ראשו של מזבח ליכא לאו דלא תלין
לינה דמועלת אי הוי דוקא כשירדו או אף בל"ז
פיגול שהועלה ע"ג מזבח וניתותר אם פקע ממנו שם נותר
פסוה"מ לאחר שעלו על המזבח אם יש בהם איסור נותר
דמא. והנראה עכ"פ / דסו. וראיתי
קרבן פסול שהיה בראשו ש"מ בשעת עלוה"ש וירד אם
יעלה
דמא. ותבט

מזוזה

ביאור הנפק"מ בין מצות סוכה, ציצית ומזוזה למילה
במילה הוי קיום המצוה פעם אחד משא"כ בשאר מצוות כל
יומא מצוה באנפי נפשיה היא
המזוזה כשמירה לבית עצמו
השוכר בית אם חייב במזוזה
מזוזה חובת הדר היא
נפק"מ בין מצות מילה למצות ציצית ומזוזה ופסח
שכר בית והזקק לקנות מזוזה חדשה אם חייב המשכיר
לשלם לו
כג. עור
כג. עור
כג. ומה
כג. וע"כ
כג. ומה
רפג. אמנם
כג. איכעיא

מזיק

אם מותר להזיק בהיזק שאינו ניכר לכתחילה
הזיק בקסנותו והגדיל אם חייב בתשלומין
קלט. ועתה
דפד. והנה

תלם

חידושי

מפתח ענינים

משנה

המפגל בקרבן אי מקרי היזק ניכר
המשיב חמץ שגול בפסח אי מקרי היזק ניכר

מחוסר כיפורים

מסר קרבנותיו ליד כהן אי מקרי מחוסר כפורים
דין מחוסר כפורים שנכנס לעזרה
מחוסר כפורים אם הוא בכלל טמא
מחוסר כפורים דוב אם דינו כזב

מחזיר גרושתו

הא דהאשה שנשאת לאחר שנתגרשה היא כמי
שנסמאה
יזנה לאחר שנתגרשה ממנו אם מותר לשאת אותה

מחילה

הא דישאל מחיל אפחמשו"פ איהו דוקא בדידע ממי גזל
העושה סוכה ברה"ר אמרי' דכל ישראל מוחלין לו
מחילה מטעם קנין או סילוק רשות

מחמר

איסור דמחמר אם תליא בחיוב דשביתת בהמתו
איסור מכירת בהמה לעכו"ם משום מחמר או משום שביתת
בהמתו
בכרמלית אם שייך איסור דמחמר
דין מחמר בבהמת חבירו
שבות דמחמר אם מותרת בשבת

מחצית השקל

טעם למצות מחצה"ש
נשים במצות מחצית השקל

מחשבה

אי מהני ביטול חמץ במחשבה
אם מברכין על מחשבה שבלב
בהפרשת תרו"מ אי בעי דיבור או דסגי במחשבה
בהקדש ותרומה מהני מחשבה
ההפרשה בדיבור, אי הוי מתיקון חז"ל
הפרשת תרו"מ אי הוי בגדר מילי
התורם במחשבה אם מברך
כל דבר שבמחשבה אין בו שליתות
כלאים אי הוי דבר התלוי במחשבה
כשנותן עיניו בצד זה וכו' אם צריך גם הפרשה דייקא
לא תיקנו ברכה על ביטול חמץ לפי שהביטול הוא בלב
מ"ע דתשבותו אם מקיים במחשבה
מחשבה דתרומה אי מהני אעצם ההפרשה
מחשבת תרומה אי הוי כמעשה
מעשה ההשתמשות בחב"פ מפיקע מידי מחשבת הביטול
נפק"מ בין בטול חמץ להפרשת תרומה בדין ברכתם

קלט. איברא
קלט. איברא

שכו. שבו
שכו. ולפענ"ד
שכו. ולפענ"ד
שכו. והנה

שסא. ובזה
שסא. ובזה

קמז. ונראה
קמח. ובזה
ג. אלא

רעה. ואשר

רעד. עוד
רע. ובדברי / רע. ותי'
ערה. ואשר / רע. ולכאורה
רעד. ודע / רעב. אלא / רסט. והלא

ריג. ומעתה
ריד. ולפי'

גא. ועוד

מח. והלכתא

מט. ולולא / ג. גם

שיז. ושמעתי

מט. ומה

לה. הן / ג. אלא

מח. והלכתא

לה. גם / לו. ובמ"ש

רנו. האמנם

מח. ומתחילה

מח. והלכתא

ב. ולפענ"ד

שיח. וילדות

לה. הן / ג. אלא

ל. ואין

ג. אלא

מטה

אם צריך לבדוק חמץ תחת המטה
מטה הגבוה אם יש בה משום רר"ד

ס. תוד"ה משה
ס. תוד"ה משה

מי איכא מידי וכו'

מי איכא מידי וכו' במפרכסת לב"ג

צז. עוד

מי חטאת

חולדה ששתתה מי חטאת אם פסלתם משום מלאכה
כששקל משקולות במי חטאת פסלו משום היסח הדעת
נחש ששתה ממי חטאת פסלו משום היסח הדעת

עא. גרסינן
עב. ברס
עב. ברס

מי פירות

דין המלח אם כשר למקוה
מי פירות אינן מחמיצין
מי פירות אם מחמיצין
מלח אם דינו כמי פירות שאינן מחמיצין
פת שנילוש במי ביצים אם נאסר משום פת עכו"ם
פת שנילוש במי פירות אם נאסר משום פת עכו"ם
פת שנילוש במי פירות ע"י עכו"ם אם מותר לאכלה בפסח
פת שנילוש במי פירות עם מעט מים אם נאסר משום פ"ע
פת שנילוש במי פירות עם מעט מים אם מותר לאכילה
בפסח

קסט. אמנם
כח. וכרגע
קעב. רש"י ד"ה חרוסת
קסט. אמרי' / קע. והשתא
כח. מאירי
כח. מאירי
כח. וכרגע
כח. מאירי
כח. וכרגע

מיגו

מיגו דהוי שיעור לאתרוג הוי שיעור לסומאה
אי אמרי' מיגו דזכי לנפשיה בבעל השדה
הפקיד בעל השדה נכסיו אם יכול ליקח המת"ע משרהו
מיגו דאי בעי מפקיד לנכסיה ולא הוי בעל השדה א"א כן

קמב. תוס' ד"ה לאימת
קנז. ומה
קנז. ברס
קנז. וראיתי

מילה

אין להקל במילת קטן חולה בשבת
אם הותרה המילה בשבת כשאין אב
אם חייב כרת מיד כשלא נימול או רק דממתינין עד שימות
אם מותר לשני מוהלים למול תינוק אחד בשבת
אם מותר לשני מוהלים למול תינוק אחד בשבת, כשהתינוק
יתום מן האב
אם צריך כל אדם ללמוד אופן קיום המילה
ב' חיובים במצות מילה
ביאור הכוונה בחלצתו חמה
ביאור הנפק"מ בין מצות סוכה, ציצית ומוזזה למילה
ביאור הנפק"מ שבין בדיקת חמץ ומילה ושחיטה בדין
הברכה
במילה הוי קיום המצוה פעם אחד משא"כ בשאר מצוות כל
יומא מצוה באנפי נפשיה היא
ברכת להכניסו אם מברך קודם המילה או לאחריו
ברכת להכניסו הוי ברכת המצוות או ברכת השבח
ברכת להכניסו מברכין בשעת המילה או לאחריה

רפב. שם בגמ' קטן
רצא. אמנם
רפג. שם בגמ' ואי
רצא. נראה
רצא. נראה
מז. ומעתה
רצא. אמנם
שמא. ופירש"י
בג. עוד
מז. בפלוגתא
בג. עוד
גב. ולכאורה
גב. והנה
מד. תוס' ד"ה בלבער

חידושי

מפתח ענינים

משנה

תמ

מילי

בהפרשת תר"מ ההפרשה גמר מצוותה משא"כ בהקדש

לו. ודברי / ג. וראיתי

גא. ומה"ש

גא. ובהכי

גא. ובהכי

לה. חן

לה. חן

גא. ומה"ש

ביטול חמץ אי מהני ע"י שליח

במינוי שליח לבטול גט אי הוי מילי

במינוי שליח להפטר נדדי אשתו אי הוי מילי

מילי לא מימסרן לשליח

נתינת הגט או כתיבתו אי הוי בגדר מילי

קבלת נזירות אי מהני ע"י שליח

מים

דבר לח אי תוצץ

רס. ודע

רנס. ולולי

צא. אך

רנס. שם בגמ' לח

צו. תוס' ד"ה ובשעת

קמד. איברא

חציצה בקפידה תליא מילתא

למה אין המים מתטמאין בשנוגע בהם הטמא בטבילתו

מים ודם לחין אי תוצצין

מים תלושים אי מכשירין לקבל טומאה

פת עכו"ם שנילוש במים ע"ע פת עכו"ם, מי פירות

מים שנטמאו אי שייך בהן היסח הדעת

מין במינו

שיטת רש"י בדין ביטול מין במינו

סב. והנה רש"י

מיתה

אדם הראשון אם היה יכול לחיות לעולם לולא חטאו

רלב. שם בגמ' ג' דברים

אף שתורה לא בשמים היא מ"מ קודם הקבורה שומעין

לריני המת

רלג. ובוה

רלד. ובוה

רלג. גייר

רלב. שם בגמ' על

רק החלק הגשמי משתכח מן הלב אחר י"ב חודש רלב. שם בגמ' שישתכח

מת שלא נקבר וחזר לחיות א"צ לקדש אשתו שנית

עד שלא נקבר נחשב המת כאילו חי הוא

צדיקים שלא חטאו אף בשדם ישכון לבטח

מיתות ב"ד

אם חייב כרת מיד כשלא נימול או רק דממתנין עד שימות

רפג. שם בגמ' ואי

חיוב כרת אמצות מילה אי הוי מחמת הערלה או מחמת עצם

המצוה

רפד. ונלפענ"ד

סימא עצמו במזיד בע"פ ונדמה מפסח אם חייב כרת שכב. שם בגמ' סמאי

קסן שלא נימול אינו בר עונשין

רפג. איברא

מכירה

איסור"ג אינו נמכר או שאינו נקנה

פח. ראיתי

פח. ומכאן

פח. ראיתי

פח. ומכאן

פח. ומכאן

פח. ומכאן

אם אפשר למכור איסור"ג

מכירת דבר שאינו שוה ממון

מכר איסור"ג אי הוו המעות גזל

מכר איסור"ג אם דמיו מותרין

מכירת חמץ

אם תוששין להערמה במכירת חמץ

פד. גרסינן

בשבת אם עדיף שאחר ימול ולא האב

ג' גדרים בחולה שנדחית מילתו

דין שליחות במילה

הטעם שתינוק חולה שלא נימול אינו מעכב אביו משחיתת

הפסח

היה האב חבוש בבית האסורים אם מעכבתו מילת בנו

מלאכול הק"פ

המל בלילה אם חייב כרת כל עוד שלא היה הסד"ב

המל בשבת אי הוי בגדר מקלקל

המל בתוך ח' ימים אי מהני מילתו

הגולד מהול אם צריך הטפת ר"ב

הנימול בלילה אינו חייב עוד כרת

הנימול לאחר זמן אי הוה תיקון למפרע

העשה דביום השמיני ימול יש רק על האב

הקנה לשלוחו בקנין שימול ובא אחר ומל אם חייב לו י'

זהובים

חיוב כרת אי הוי בכל יום שלא נימול

חיוב כרת אמצות מילה אי הוי מחמת הערלה או מחמת עצם

המצוה

חיוב מילת קסן קאי על הקסן או על אביו וב"ד רפג. ולפ"ש / רצב. ומיהו

חיוב קיום הפריעה בפה ולא בכלי

כשמברך ברכת להכניסו בין המילה לפריעה אי מקרי עו"ל נב. ולכאורה

כשמל בלילה או גולד מהול מותר בקדשים

לאחר שמונה ימים אם חיוב האב והב"ד שווים

להיזהר מלמול תינוק שהוא ירוק

מילה וכל מצוה הדוחה שבת הוי מחמת חשיבות המצוה או

קלישת השבת

מל תוך ח' אם צריך הטפת דם ברית בח'

מל תוך ח' אם קיים מצות מילה

מצוה שעשייתה גמר מצוה מברכין עליה

מתו אחיו מחמת מילה אם יש בידו למול א"ע

נפ"מ בין אם נתן מצות המילה לאחר במתנה או שעשא

שליח

נפ"מ בין גדר חיוב האב במילת בנו לשאר כל אדם

מז. ולפ"ש / נה. תוס' ד"ה לא סגי

נפ"מ בין מצות מילה למצות ציצית מוזהר ופסח

נפק"מ במילה בין שליח שמינהו האב למי שמינהו ב"ד

ע"ע ערל

עיקר חיוב ב"ד במילה הוא רק שלא יהיה ערל

ערל שמתו אחיו מחמת מילה אי מותר בקדשים

עשה דתשבתיו ומצות מילה הי מינייהו חמיר טפי

קודם ח' אי מקרי ערלה

קסן שלא נימול אינו בר עונשין

קסן שנדחית מילתו אם אומרים ברוך הבא הנימול לשמונה

שלוחו שא"כ א"א במילה

תינוק חולה שאינו נימול אם אינו בכלל ערל כלל

תינוק ירוק הוי בגדר חולה שיב"ס

תינוק שהיה ירוק ונתרפא אם ממתינין ז' ימים שיחלים

שם. וראיתי

הטעם לאיסור מלאכה בר"ח
חולדה ששתתה מי חטאת אם פסלתם משום מלאכה
טעם לאיסור עשיית מלאכה בע"פ ובערב סוכות
יום שמקריבין בו קרבן מוסף אי אסור במלאכה משום
קדושת היום
כשאין באפשרות הבן ללמוד החיוב ללמדו אומנות נקיה
כששקל משקולות במי חטאת פסלו משום היסח הדעת
ליל תענית ציבור אם מותר בעשיית מלאכה
ליל תשעה באב אם מותר בעשיית מלאכה
לישת עיסת הפקר אסורה ביו"ט
נחש ששתה ממי חטאת פסלו משום היסח הדעת
עיקר תקנת איסור מלאכה בר"ח אי הויה רק לנשים
ריב. איברא / ריד. ובשעת

מלאכים

אי איכא שחר ועונש למלאכים
שעח. שם בגמ' אינו

מלאכת מכבה

אמלאכת מכבה אינו חייב אלא כמתכוין
שיג. איברא

מלוה

בנפק"ט בין מלוה לשכירות בדין שעבודא דר"נ
קלו. שאני

מלח

דין המלח אם כשר למקוה
המולח בשדר בשבת אי חייב משום מבשל
המלח אי הוי דבר המקבל טומאה
מלח אם דינו כמי פירות שאינן מחמיצין
קסט. אמנם
קעד. אמר רב חסדא / קעז. ולא
קסט. ולפענ"ד
קסט. אמרי / קע. והשתא

מלחמה

מלך המשיח צריך להצליח במלחמה נגד האויבים
רלד. שם בגמ' ביקש

מליחה

אופן פעולת המליחה אי מוציאה כל הדם
אם יש בישול אחר בישול כשמבשל לאחר המליחה
אם יש עיבוד באוכלין במליחה בשבת
אם צריך להשליך הבשר לאחר המליחה למים רותחין
אשה שנסתפקה אם מלחה עתה הבשר
בשר חי אם צריך מליחה
דם האיברים שלא פירש אי מותר
חלטו בחומץ לבשר החי
מליחת חלבים אי כשירה בור
מתי אמרי' דפסק כח המלח בבשר
פעולת החומץ בבשר אי מוציא הדם או צומתו
שהיית המלח בבשר חי אי הוי כהשהיה לקדרה
שא. והנה / שב. ובישבי
קעה. ולכאורה
שב. איברא
שא. ונלפענ"ד
סו. תשע
שא. והנה / שב. ובישבי
ש. והכ"מ / שג. וי"ל
ש. והנה / שג. תאי
קעה. והנה
דש. התם
דש. איברא
ש. והכ"מ

מלכויות

בימות המשיח אם יכניסו מיד לאר"י
כילוי מלכות חייבת אי תליא בחזרת מלכות בית דוד
רלב. אי גמי
רלב. ומלכות

אם תרששין שאדם מפקיד חמץ ע"מ לזכות בו לאחזה"פ
אם מהני המכירה כלל
אם מהני מכירת חמץ בלא ביטול
אם מותר לעשות עסק בחמץ בפסח לאחר המכירה
ביאור אופן קנין המכירה
ביאור החשש דהערמה במכירת חמץ
בעלי מאפיה שמכרו החמץ אם מותר להושיב גוי במאפיה
שימכור חמץ לנכרים
דין מסירת המפתח של המקום שבו החמץ לגוי
המוכר בחמץ בפסח לאחר המכירה אם יש לומר דהמכירה
לגוי מתחילה לא היתה בלב שלם
המוכר חמצו אם צריך לבטל אף החמץ שמכר
השתמש בעל העסק בחב"פ אם צריך הרב להחזיר לו
מעותיו
השתמשות בחמץ לאחר המכירה הוי כביטול המכירה או גול
מהעכ"ם
לא נמכר החמץ לגוי מחמת אונס, אם מותר ליהנות מהחמץ
לאחזה"פ
מכירה שסופה הוכיח על תחילתה אינה מכירה
מכר חמץ וביטל החמץ אם חל הביטול אף על החמץ
שבדעתו למכור
מכרו הב"ד את כל החמץ של אנשי העיר
מכרו הב"ד חמצו של אדם אחד בלא ידיעתו
מעשה ההשתמשות בחב"פ מפקיע מידי מחשבת הביטול
רבותינו הק' הקפידו שיהיה מה למכור בשטר המכירה
שכח ליתן השטר מכירה לגוי, דין החמץ
שלח שליח למכור חמצו ושגג השליח ולא מכרו, דין החמץ
פב. והאמנם
ל. והנה
ל. והנה
כח. וחכמ
פב. והאמנם
כח. וחכמ
ל. והרי
ל. ובה
פד. וא"כ
ל. ואין

השתמשות בחמץ לאחר המכירה הוי כביטול המכירה או גול
מהעכ"ם
לא נמכר החמץ לגוי מחמת אונס, אם מותר ליהנות מהחמץ
לאחזה"פ
מכירה שסופה הוכיח על תחילתה אינה מכירה
מכר חמץ וביטל החמץ אם חל הביטול אף על החמץ
שבדעתו למכור
מכרו הב"ד את כל החמץ של אנשי העיר
מכרו הב"ד חמצו של אדם אחד בלא ידיעתו
מעשה ההשתמשות בחב"פ מפקיע מידי מחשבת הביטול
רבותינו הק' הקפידו שיהיה מה למכור בשטר המכירה
שכח ליתן השטר מכירה לגוי, דין החמץ
שלח שליח למכור חמצו ושגג השליח ולא מכרו, דין החמץ
פב. גרסינן

מכס

אם מותר להברית מן המכס
בהברחה מן המכס איכא גם איסור דחילול ד'
שסג. שם בגמ' ואל
שסג. שם בגמ' ואל

מכר

מכירת שטרות אי הוי דאורייתא
שיעבד שדהו אפותיקי ומכרו אם מכור
כט. ויודעים
כט. ומיהו

מכשירי פסח

בהא דמכשירי פסח דוחין שבת הא יכול להפקיר קרקעו
ולפסטר
י. והקשה / יט. ואלי / דסא. ונראה

מלאכה

איסור מלאכה ביו"א אי הוי עשה ול"ת
איסור מלאכה ביום הקרכת קרבן מדאורייתא או מדרבנן
איסור מלאכה בד"ח אי הוי משום קרבן מוסף דר"ח
איסור עשיית מלאכה בע"פ אי הוי מדאורייתא
ב' אופנים במלאכה כלאח"י
בוה"ז שאין קרבנות אם יש איסור בעשיית מלאכה בע"פ
רט. והנלפענ"ד / ריב. כתב
רט. במשנה
דין עשיית מלאכה בע"פ ובשאר ערבי יו"ט

חידושי

מפתח עניינים

משנה

תמב

מלקות

אי לוקין אמ"ע

אכילה מה"ת אי הוי בכ"ש או בכזית

אם לוקין אאכילת איסור בכ"ש

אם לוקין אאכילת חמץ ח"ש

אם לוקין אלאו דב"י, דהוא הוי לאו הניתק לעשה

באיסור עשה וב' לאוין לוקין אף בלאהגל"ע

בב' לאוין דלוקה אף בלאהגל"ע אי לוקה מ' או פ'

דין נשים בל"ת שאין בו מלקות כלל

האיך לוקין אאכילת תרומה הא כיון דלעסה קנאה

האיך לוקין אכלאים הא הוי ה"ס

האיך לוקין אלאו דלא תשחט הא הוי הת"ס

הקונה חמץ בשביעי ש"פ אם לוקה

לא קיים האדון מצות הענקה אי לוקה

נשים חייבות בלאוין שעונשן מלקות

ממון

בכל דבר שיש לאדם יש בו קנין איסור וקנין ממון

המחזר אחר ממונו שלא יאבד מקיים מצוה

סוה"ג אי הוי ממון

מנהג

אין לסמוך על הדרשה במקום קבלה

אין לשנות מנהג קדמונים

אף דבר שאינו כ"א מנהגא יש לקיימו

בפסח חוששין לכל הדיעות ואפילו שלא נפסק כן להלכה

שסז. שם בגמ' ש"מ

הנפ"מ בין חבורה של גרים וחבורה של ע"ה הוא בקבלת

אבות

עד היכן צריכים לנהוג בקבלת אבות

מנודה

נפק"מ בין סמא מת לאבל מנודה ומצורע בדין שילוח

קרבתותיהם

מנחה

אם שייך הא דורזין מקדימין במנחה גדולה

בקמיצה בעי' כהן לבוש בבגדי כהונה

זמן תפלת המנחה מאימת

לש עיסת המנחה והניחה להחמיץ אם עובר

מנחה גדולה ומנחה קטנה הי עדיף

מסית לפי תומו

עכו"ם מסל"ת היכא דלאו קפילא אי מהני

קפילא הרי מרגיש יותר מכל אדם ואמאי נאסור בגלליו

מסירות נפש

אם מותר למסור נפשו ללימוד תורה

אם מותר למסור נפשו עקדו"ה על כל מצוה

שנא ותבט

שעדי. ועלה

שסס. לאחר / שעא. ומה

שסס. חכ"א / שע. ומש"כ

קיו. תוס' ר"ה רב אשי

קית. ומה

קית. אלא

קעט. אלא / שנג. והנה מש"כ

רצה. עור בו

רנה. ותבט

רגד. וראיתי

קיו. והרמב"ם

קלו. ומעתה

קעח. השהה

ד. ומעתה י"ל

ס. דילמא

ו. ולפענ"ד לפמ"ש

רפה. ורדשינן

מ. ועד

ריד. והא

שסז. שם בגמ' ש"מ

שכג. עור

רסז. שם בגמ' כבר

שכד. חכ"א

רלט. וצ"ע

שט. הנה

רלת. ומכאן

שלה. אלא

רלט. וצ"ע

קפה. בפרי

קפה. ובמה

שסא. מבואר

רלא. נשא

תודוס היה מוכן למסור נפשו ולקבל נידוי עבור הדין דגדי

מקולס

רכט. ובוה

מסכת

טעם למה לא נקרא מסכת זו מסכת מצות

טעם לקריאת המסכת פסחים

מסית לפי תומו

ביאור שיטת הרמב"ם דלא בעי קפילא ולא מסל"ת

קפו. עור

מעוברת

אי צדיכה המעוברת לעשות בדיקה

וסתות דאורייתא או דרבנן

מעוברת אי אסורה סמוך לוסתה

מעוברת קודם ג' חדשים אי הויא מסולקת דמים

מצות פרישה קודם הוסת אי הוי מדאורייתא

רצה. בתוס' ר"ה סמוך

נתברר בוודאות שהוא מעוברת קודם ג"ח אי הוי מסול"ד רצד. איברא

מעילה

איך חייב אשם מעילה אנתר הא לא שוה מידי

אין מועל אחר מועל, הסברא בזה

איסור מעילה מדין גזל הקדש הוא

אם יש בתשלומי הקדש דין ממון

בהקדש מצטרף לשו"פ אף לאחר ג' שנים

ביאור הנפק"מ בין קדו"ד לקדוה"ג בדין מעילה בשו"פ

במעילה מקדוה"ג אי בעי' שיהנה שו"פ

האיך מביאין אשם אנתר הא כיון דאסור באכילה אינו

שו"פ

המעילה בהקדש מכח תורת ממון או איסור

חיוב אשם מעילה אם הוא אף על פחות מכזית ושו"פ

מעילה מקדוה"ג אי בעיא שו"פ

מעל בהקדש פחות משו"פ אם חייב לשלם

מעל בתרומת הקדש ויש בה כזית ואין בה שו"פ אם חייב

בתשלומין

תשלומי הקדש הוי מדין תשלומי ממון או כפרה

קיג. והנה כהרר"ג / קסז. עור י"ל

מעשה

הפרשת תרו"מ מיחשבא כמעשה

מחשבת תרומה אי הוי כמעשה

מעשה ההשתמשות בחב"פ מפקיע מידי מחשבת הביטול

שורש ענין הפרשת תרו"מ אי הוי מעשה מחמת ההפרשה

מט. והגרע"א

לכהן

מעשר

הנותן פאה לירק מכשיל העניים באכילת סבל רלד. רש"י ר"ה אין נותנין

מעשר ירק אי הוי מדאורייתא קסח. וי"ל

מעשר שני

יש לו חמץ מע"ש מתוך לידושלים אי עובר אלא תשחט

רנו. ומה

מפה

טעם להא שמניחים האפיקומן תחת המפה

ב. הקדמה

מפרכסת

איסור אבמה"ח אי הותר בשחיטה או במיתה

רצו. ואין

אם יש איסור דלפנ"ע במפרכסת

צ. עוד

בהמת ישראל מותרת לאחר השחיטה אף לעכר"ם ואפי'

רצו. ומה

מפרכסת

בהמת עכר"ם ששחטה ישראל אי מותרת לישראל כשהיא

רצו. אלא

מפרכסת

מי איכא מידי וכו' במפרכסת לב"נ

צו. עוד

מנלן דישאל מותר במפרכסת לאחר שחיטה

רחצ. והגלפנ"ד

מפרכסת אי חיה

רצו. ואין

מפרכסת אי מותרת לב"נ

צו. עוד

מפרכסת לישראל שרי ולב"נ אסור

צ. והרי

מזה

א"א דהאוכל כזית מזה של טבל הוי חלקו של הכהן משהו

קמו. והנה

ומחיל

אי בעי טעם מזה כמו במרור

קסה. ומעתה

אי יוצאין יד"ח מזה כפת הבאה בכסנין

קו. והנה

איסור אכילת מזה בע"פ אי הוי כל היום או מחצות

כו. אגב

אכילת מזה כל שבעה אי הוי מזה

גד. ובמה

אכל כזית מזה שאינה שו"פ אי יצא יד"ח

קמב. ואכילה

אכל מזה בלא ברכה אי יי"ח

קנו. ע"ל

אכל מזה בלא כוונה אי יי"ח

שעה. והמב"ם

אכל מזה פחות מכזית אי יי"ח

קנ. ויותר

אם דווקא מחמת חוזק המרידות מבטל להמזה

שסז. ואפי' למ"ד

אם יכולים ב"ד להפריש חלה בסתם עבור כל מי ששכח

שסז. ואפי' למ"ד

להפריש

אם יש מזהו להרבות באכילת מזה

לב. אי

שנב. שם בגמ' דניכול

ב' דינים במזה, מזה ואכילה

קנ. ויותר

בהא דלא מברכין כל שבעה על אכילת מזה

גד. ובמה

בהא דלא פסלינן מזה של טבל משום פסולא דלכם

קמח. אלא

ביאור בנוסח בכול הלילות אנו אוכלין חמץ ומזה

קמב. ונתתי

ביאור בשיתת הרמב"ם אי ס"ל מצ"כ אם לאו

שעו. ובמה

ביאור הנפ"ם שכן מזה לשופר מדינא דמצ"כ

שעה. והאיר

במזה גזולה אינו יי"ח משום לכם או מהב"ע או משום

קנו. מי כתיב

הברכה

ה' מיני דגן אם מצטרפין לזית טובה דמזה

קס. במשנה

הא דלי"א דאכילה דרשות מבטל מזה כשנתבטל חמץ ברוב

קפא. נחזור

מזה

האוכל ב' זיתים מזה בב"א אם הכזית דרשות מבטל

קפב. וראיתי

המזה

הטעם שא"י יד"ח במזה של טבל

קמו. ולפ"ם / קנא. ת"ר

הטעם שחוטפין מזה כליל הסדר

שמד. אותו

הטעם שחוצין המזה האמצעית לשניים

חמץ ומזה שנתערבו

ב. הקדמה

קמט. ולפ"ם / קפא. שוב

חמץ שנתערב במזה עד שנתבטל אי יי"ח מזה כליל פסח

שסז. ונראה

טעם לשי' הרמב"ם ברין מזה של טבל

קנב. ומיהו

יש לו פחות מכזית מזה אם צריך לאוכלה

קנ. ומצאתי

יש לו רק חצי זית מזה ובלעה והקיא והחזיר ובלעה אי יי"ח

שעג. אמר / שעד. ועפ"ז

כזית מזה שרובו מזה ומקצתו חמץ ואכלו אם יוצא יד"ח

קפ. ומה

מזה

קס. חלת

כיון בשימור המזה לשם מזה ולשם תודה אי ש"ד

רי. ועוד

לרשי' ולהא"ז אינו יי"ח במזה שנאפית קודם ע"פ

שסה. וכתב

מהיכן לפינן דבמזה בעי' כזית

שעט. נתגמנו

מי שנתגמנו באמצע הסעודה אי רשאי לאכול האפיקומן

קמח. והנה / קנו. מי

מזה גזולה אי יי"ח כיון שקנאה בלעיסה

שסז. ואפי' למ"ד

מזה דרשות אי מבטל מזה דמצוה

קנ. ובהא

מזה הוא מאכל עניים

מב. שם בגמ' נהמא

מזה רכה אי הוי חסרון

קמט. במס' / קפ. ונראה

מזה שנילושה מן החטים ומן האורז

שסז. ואשר

מרידות המרור מבטל להמזה אף חד בחד

שסז. ואשר

נפק"ם בין מזה לשופר וסוכה ברין הגזל א"א בהו מהב"ע קמה. והרמב"ם

קעט. מה

נתבטל חמץ ברוב מזה ואכל כזית אם יי"ח מזה

קנב. ת"ר

פסול מזה גזולה משום מהב"ע

קנב. ת"ר / קנב. שוב

פסול מזה של טבל משום מהב"ע

מצוה

קפב. שנית

א"א דרשות מבטל מזה רק כשהרשות הוא הרוב

שנא. ותבט

אי לוקין אמ"ע

פס. ובחי'

איסור"נ יש להן בעלים לענין קיום מצות השריפה

קצה. עוד

איסור מלאכה ביו"א אי הוי עשה ול"ת

שסד. ואשר

איסור ריבית הוא רק מהלוח למלוה ולא כשהלוואה הוא

שסד. ואשר

להקדש וכדו'

גג. ובהג"א

אידוסיין, אי הוי עשייתה גמר מצוותה

קמט. שם בגמ' אין

אכילה שלכד"א במצוה אי ש"ד

גד. ובמה

אכילת מזה כל שבעה אי הוי מזה

רמ. רש"י ד"ה בשאר

אכילת קק"ל אי הוה מ"ע

רפב. שם בגמ' הזאה

אכילת תרומה אי הוה מ"ע חיובית

קמב. ואכילה

אכל כזית מזה שאינה שו"פ אי יצא יד"ח

קמב. ואכילה

אם חששו לברכה לבטלה בשחיטה שמא ימצא טריפה

צח. ובהו / צט. נחזור

אם יש בכל מ"ע דאורייתא לאו דלא תגרע

שנג. עוד

אם יש בכל מ"ע דרבנן לאו דלא תסור

שנא. ותבט / שנג. עוד

אם יש חיוב לאדם לעזוב ביתו לקיים מצוה

שי. מאן

אם יש לחוש שינוק ע"י קיום מצוה

שנז. ברם / שנז. ולפ"ז

אם יש מצוה להרבות באכילת מזה

שנב. שם בגמ' דניכול

אם מותר להדליק נר המהדרין מנר עיקר המצוה

שסה. והראה

אם מותר ללוות בריבית לצורך מצוה

שסג. ומה

אם מותר למסור נפשו עקד"ה על כל מצוה

רלא. נשא

אף דמעיקרא דדינא צריך שיהיה ג' כתות בק"פ מ"מ

רנח. ובידושלמי

עצלנית היא הכתה הג'

חידושי

מפתח ענינים

משנה

תמיד

אף שאפשר ליספור מקומות מצוה ע"י תקנות וסצדקאות צריך לקיימה

יא. ומרן

ב' אופנים בקיום מצוה ברוב עם

בב' אנשים נמי שייך מצוות חבילות חבילות

בריעבר אי עושין מצוות חבילות חבילות

בדרבנן אי עושין מצוות חבילות חבילות

בהא דלא מברכין כל שבעה על אכילת מצה

ביאור הנפק"מ בין מצות סוכה, ציצית ומזוזה למילה

ביאור והיכן ציוונו במצוות דרבנן

ביכורים אי הוי מצוה דרמאי עליה

כמילה הוי קיום המצוה פעם אחד משא"כ בשאר מצוות כל

יומא מצוה באנפי נפשיה היא

ברכת השחיטה על מ"ע דזכותה ולא על מניעת אכמה"ח

גדר הא דניחא ליה לאיניש דליעביד מצוה בממוניה

גדר חיוב קיום מצוות דעבר

דן הנודר שלא יאכל מצה בפסח

הא דל"א דאכילה דרשות מבטל מצוה כשנתבטל חמץ ברוב

מצוה

האוכל הק"פ אכילה גסה ואינו מכוין למצוה אי מקרי רשע

האיך הותר להמלוה להלוות בריבית לצורך מצוה

הגזול מצות מילה אם מחוייב בתשלום י' והובין מד. ונראה / מה. בשו"ע

החוסף מצוה אם עונין אחריו אמן

החוסף מצוה אם צריך לשלם כ' והובין

הטעם לברכה בקיום מצוה קיומית שאין חובה בקיומה

היוצא בשיירא לשום פרנסה מקיים מצוה

הכהנים הראו חביבות המצוה בכך שנכנסו לדם עד

ארכבותיהם

המחזיר אחר ממונו שלא יאבד מקיים מצוה

המקיים מצוה שלא כד"א אי יי"ח

המתחיל במצוה, מצינו בכמה מצוות דהמתחילים אינם

המסיימים

הנושא זקנה ואיילנות או עקרה אם מקיים מצוה

הנשבע שלא לייבם אי חלה שבועתו

הנשבע שלא לייבם כנשבע לבטל את המצוה

הנשבע שלא לקדש על היין אי חלה שבועתו

העובר אמ"ע פעם אחת אי מקרי רשע

העוסק במצוה זו ופונה למצוה אחרת הוי כביזוי מצוה

הפרשת חלה אי הוי מצוה או רק דרך לתקן המאכל

הפרשת תרומה אי הוי מצוה או רק דרך לתקן המאכל

הקנה לשלוחו בקנין שימול ובא אחר ומל אם חייב לו י'

והובין

השוחט ומתכוין שלא לשחוט שחיטה המכשרת

חביבה מצוה בשעתה לענין שריפת קדשים ביר"ט

חיוב ודיוות למצוה דווקא בזמן המצוה ולא קודם לכן

ישב ולא עבר עבירה מעצה"כ כאילו עשה מצוה

כוונה במצות כיסוי הדם אינו מעכב

כשאין המשך המצוה שוה אם עושין מצוות חכ"ב

כשהוריק היין לכוס אחר אם עושין מצוות חכ"ב

לעבור אל"ת מה"ת בשוא"ת או אל"ת דרבנן בקו"ע הי

עדיף

רנא. תוס' ר"ה כי

מ"ע דתשכיתו אי הוה מצוה חיובית או קיומית

מחמת ה' והובין בקיום מצות שריפה דערלה מיקרי הערלה

לבם

מילה וכל מצוה הדוחה שבת הוי מחמת חשיבות המצוה או

קלישת השבת

מצוה ליסב בתבונה של מצוה כגון קידוש וכדו'

מצוה שלא נצטוו עליה אי מברכין עליה

מצוה שעשייתה גמר מצוה מברכין עליה

מצוות שעיקרן מדרבנן וכשמקיימם קיים מצוה דאורייתא שפג. והמבואר

מצות שילוח הקן אי הוי מצוה חיובית או קיומית

נישואי בת כהן ע"ה לישראל אי מקרי סעודת מצוה

נישואין אי הוי מ"ע

נפ"מ בין כיסוי הדם לשאר מצוות לענין קיום המצוה בדבר

מאוס

נפ"מ בין מצוה שעיקר זמנה בשבת שדוחה שבת לשאר

מצוות

נפ"מ בין מצות מילה למצות ציצית מזוזה ופסח

נפ"מ כשיעור דכדאכ"פ בין אכילת מצוה לאכילת איסור

ספד"א, להר"מ דמה"ת לקולא אי הוי כן גם בספק עשה

עבור הידור מצוה אי שרי ללוות בריבית

עפר כיסוי הדם מיחשיב כהכשר מצוה

קיים מ"ע שלכד"א אם יי"ח

שבות כלאחר יד אם הותר במקום מצוה

שוטה אי הוי בר קיום מצוה

שחיטה אי הוי מצוה או רק דרך לתקן המאכל

שינוי הבא ע"י מצוה לא מקרי שינוי

שליחות במצוה שבגופו

שמעיה ואבטליון אם היו גרים

ת"ח מונע עצמו אף מסעודת מצוה

מצוה בו יותר מבשלוחו

אף דזכיה מטעם שליחות ושלוחו שא"כ מ"מ מביר"ב

בהפרשת תרומה אם יש הידור דמביר"ב

כשיש הנאה אף לשליח א"א מביר"ב

שייך רק במצוה דרמאי עליה

מצוה דרבנן

פלוגתא הרמב"ם והרמב"ן במצוה דרבנן אי עוברין עליה

אל"ת

מצוה הבאה בעבירה

אי אמרי' מצהב"ע רק בגזל או אף בשאר איסורין קמו. ולשם / קנב. והנה

אמאי ל"א במהב"ע דעדול"ת

במצה גזולה אינו יי"ח משום לכם או מהב"ע או משום

הברכה

במצות כיסוי הדם מהני אף מהב"ע

בעדול"ת אמאי ל"א דהוי מהב"ע

נפק"מ בין מצה לשופר וסוכה בדין הגזל א"א בהו מהב"ע קמה. והרמב"ם

קמו. ורש

קמו. ורש

קמה. ורש

קמה. ורש

קמה. ורש

עפר כיסוי הדם דמצהב"ע אי מהני
פסול מהב"ע אם שייך גם בדרכנן
פסול מצה גזולה משום מהב"ע
פסול מצה של טבל משום מהב"ע
פסול מצהב"ע אי הוי מדאורייתא
פסול מרור של טבל משום מהב"ע

מצוות לאו ליהנות ניתנו

אסר הנאתו על עצמו יכול לקיים מצוות בממונו ובחפציו
מקורות להא דמללה"נ
המודד הנאה אמאי אינו יכול לתת לו הלולב סתם הא
מלל"נ

מצוות מבטלות זא"ז

אי בעי תרי וחד כדי לבטל או דאף בחד וחד בטל
אם דוקא מחמת חזק המדריות מבטל להמצה
בהדלקת נ"ח בשמן שריפה אי אמרי' מצוות מבזא"ז
במין אחד אי אמרי' מצוות מבזא"ז
מצה ורשות אי מבטל מצה דמצה
מדריות המרור מבטל להמצה אף חד בחד

מצוות צריכות כוונה

אכל מצה בלא כוונה אי יי"ח
ביאור בשיטת הרמב"ם אי ס"ל מצ"כ אם לאו
ביאור הנפק'ם שבין מצה לשופר מדינא דמצ"כ
האוכל הק"פ אכילה גסה ואינו מכין למצוה אי מקרי רשע
לכתחילה מצ"כ ובדיעבד יצא אף בלי כוונה
נפק'ם בין דבר התלוי במעשה להתלוי באמירה לדין מצ"כ
תקע בשופר או שמע ולא כיוון אי יי"ח

מצורע

ביאור הנפק'ם שבין אבל למצורע בדין שילוח קרבנותיהם
ביאור הנפק'ם בין מצורע יושב למצורע עובר
ביאת המצורע לבית בלא ישיבה אי מטמאה
דין קרבנות מצורע שנתחייב מחמת צרעתו לשאר
קרבנותיו
מצורע עובר שנכנס לבית אם מטמא הכל מיד
נפק'ם בין טמא מת לאבל מנודה ומצורע בדין שילוח
קרבנותיהם
נפק'ם בין מצורע למת בטומאת אהל

מצות

זמן אפיית המצות בע"פ שחל בשבת
טעם למה לא נקרא מסכת זו מסכת מצות

מצות עשה

מ"ע הוי חובת גברא

מצות עשה ול"ת

אם יש בכל מ"ע דאורייתא לאו דלא תגרע
אם יש בכל מ"ע דרבנן לאו דלא תסור

מצות עשה שהזמ"ג

חכמים לא חייבו הנשים במ"ע שהזמ"ג דאורייתא
נשים במ"ע שהזמ"ג בדרכנן
נשים חייבות בלאוין שעונשן מלקות

מקדש

היתר החזרת הרטיה משום דאין שבות במקדש או משום
דממנע ולא עביר
מצינו שבותים שנאסרו במקדש
שבות במקדש אם הותר רק בכלאח"י

מקוה

דבר המקבל טומאה טהור להעלות הסמאים הטובלין בו
למה אין המים מתטמאין כשנוגע בהם הסמא בטבילתו

מקח ומכר

סחורה בנו"ס אי שרי
אם מותר למכור איסור"נ
מקח הנעשה באיסור אי אמרינן ביה אעל"מ
סחורה בדברים אסורים אם אסור מדאורייתא
סחורה בחלב אי שרי
צד בהמות טמאות אם מותר לסחור בהן
צד בהמות טמאות אם מותר להשהותן אצלו

מקלקל

המל בשבת אי הוי בגדר מקלקל
השוחט חטאת בשבת בחוץ אי הוי מקלקל
השוחט חטאת בשבת בחוץ כיון דאעל"מ לא מועיל השחיטה
להוציא מידי אבמה"ח
השוחט שלא לשמו בשבת אי הוי מקלקל ופטור

מרור

אין אכילה פחות מכזית
אין לו אחד מחמשת מיני המרור אם יכול ליקח ירק מר
אם בעינן במרור אכילה בכזית בשביל הברכה
אם דוקא מחמת חזק המדריות מבטל להמצה
אם יוצא יד"ח מרור בחזרת רך שאינו מר כ"כ

קסב. באופן / קסד. מה / קסז. שם בגמ' דהוה / שעז. רשב"ם בלע מרור
בדברי השאג"א אי בעי כזית למרור
בהא דהלל היה כורך פסח מצה ומרור
בזמן הבית אם היה המרור צריך שיעור כזית
בצירוף מיני המרור יש ג"כ חשיבות להקודם במשנה
דין החטא למרור
הא דא"י במרור של טבל הא הוי שלכוד"א
האין מברכין על המרור הא מר הוא

חידושי

מפתח ענינים

משנה

תמו

האיך מברכין על מדור הא אינו ראוי לאכילה
הטעם שאסור להשהות החזרת בתרומה
יש לו כוית שלם ממין המאחר במשנה וחצי זית מהקודם
הכוית עדיף
יש לו רק שליש זית או פחות מכל אחד ממיני המדור אם
י"ח
מ"ע דמדור אי תליא באכילת ק"פ
מצה דרשות אי מבטל מצה דמצוה
מצות מדור אי הוי מדאורייתא
מדור השנוי במתני' מה הוא
מרידות המדור מבטל להמצה אף חד בחד
עדי לבחור המדור לפי הסדר השנוי במשנה
פסול מדור של טבל משום מהב"ע
צירוף כל המינים לכוית מדור אי הוי אף לכתחילה
קסא. וכרגע / קסב. ומעתה / קסח. רש"י ר"ה ומצטרפין

נכסים שנפלו לגוסס אם יכול להקנותם לאחר
נפ"מ בין טמא מת לאבל מנודה ומצורע בדין שילוח
קרבנותיהם
נפק"מ בין מצורע למת בטומאת אהל
רעז. אלא דאכתי / רעז. ונראה

מתוך

אי פליגי ב"ש וב"ה בדינא דמתוך
בהא דל"א מתוך שהותרה וכו' בשדיפת קדשים
ביאור הנפק"מ שבין גדר מתוך להואיל
גדר דמתוך אי הוי מסבא דהואיל
מאן דלית ליה מתוך אי לית ליה אף הואיל
מאן דלית ליה מתוך בהבערה אי לית ליה אף מתוך
בשחיטה
קצט. והנה
שיג. איברא
קצט. איברא
קצח. והאחד
קצח. שם בגמ' בשלמא
קצח. ומיהו

מתן תורה

אם טעם הוספת יום אחד דמשה הוי משום טורח שבת
אפי' בהמות וחיות שהיו במעמד הר סיני פסקה זוהמתן
באיזה יום ניתנה התורה לישראל
בה' בו' וב' סיון ניתנה התורה
בזמן הבית אם היה תמיד שבועות ביום מ"ת
גרים אם פסקה זוהמתן במעמד הר סיני
הטעם שמשה הוסיף יום אחד מדעתו
מ"ת אם היה בשבת או בע"ש
משה דבינו נהג טובת עין בנתינת הפלפולא דאורייתא
לישראל
שבועות אי הוה ביום מתן תורה
רפ. וראיתי
שסב. דע
רעט. איברא
רעט. והנה
רעט. והצל"א
שסב. שם בגמ' דלא
רפ. וראיתי
רפ. ואשר
רפא. והנה
רעח. ויש

מתנה

נפק"מ בין אם נתן מצות המילה לאחר במתנה או שעשאו
שליח
מו. ומעתה

מתנה ע"י להחזיר

ע"י קנין דמתעמ"ל אפשר לזכות לאחר ע"י עצמו
קס. שנית

מתנות כהונה

אי מברך הכהן שהחיינו אמתנות כהונה
אי מהני שאלה במתנות כהונה
הגזול מתנות כהונה אם חייב לשלם
כהן שנשל מתנות כהונה השייכות לחבירו אם מוציאין
מידו
ע"ע קדשים

מתנות עניים

אופן הזיכוי לעני במתנ"ע
אי אמרי' מיגו דזכי לנפשיה בבעל השדה
בעל השדה אם יכול לזכות בפאה שבשדהו עבור עני
הפקיד בעל השדה נכסיו אם יכול ליקח המת"ע משדהו
הפקיד דשדה כדי לזכות במת"ע אי סגי בינו לבין עצמו
מיגו דאי בעי מפקיד לנכסיה ולא הוי בעל השדה א"א כן
קנט. וראיתי
קנו. ומת
קנו. ומה
קנו. ברם
קנח. ואגב
קנו. וראיתי

משיח

אימתי ינתן לו שם
בימות המשיח אם יכניסו מיד לא"י
בימות המשיח יהיה הכל בדרך הטבע
הא דנקרא ביאת המשיח בלשון קץ הימין
כילוי מלכות חייבת אי תליא בחזרת מלכות בית דוד
מלך המשיח צדיק להצליח במלחמה נגד האויבים
משיח בן יוסף, אם יבא קודם אליהו הנביא
שמו של משיח
רלא. ומדברי
רלב. אי נמי
סח. ועיין
רלד. שבגמ' ביקש
רלב. ומלכות
רלד. שם בגמ' ביקש
סח. ועיין
רלא. שם בגמ' ינון

משיכה

עכו"ם שעשה קנין משיכה בחמץ לאחר ו' שעות אם יצא
החמץ מדרשות ישראל בכך
ו. וקצת

משנה

כל הדברים המפורשים במשנה הלמ"מ הן
קס. ברבינו

מת

ב' טעמים להא דטמא מת אינו בר הבאת ק"פ
דין הגוסס אי חשיב כמת
דין טמא מת בשילוח עצים
הזכות להיקבר בא"י אף להודר בחו"ל
המפקיד נכסיו ומת אי הוי נכסיו ליורשין
טבול יום אם שוחטין וזורקין עליו הפסח
טמא טומאת מת אם שוחטין וזורקין עליו הפסח
טמא טומאת מת וטומאת שרץ אי שווין בדינם
שיט. והכ"מ / שכא. ואי נימא
שיט. והראב"ד
שכ. עוד
שיב. איברא
שכא. והנראה
שיא. אמר
שיט. אמר
שכא. וראיתי
שיט. והראב"ד
שכ. עוד
שיב. איברא
שכא. והנראה
שיא. אמר
שיט. אמר
קלו. וראיתי

מתעסק

כשהעשה דוחה הל"ת הוי כמתעסק לגבי הלאו

קמו. ולפי'

נאמנות

ביאור שיטת הרמב"ם דלא בעי קפילא ולא מסל"ת
נאמנות אשה אי הוי דווקא כשבידה לתקן האיסור
נאמנות אשה ועבד בתתיכה ספק שומן ספק חלב
עכ"ם מסל"ת היכא דלאו קפילא אי מהני
קטן אינו נאמן על השחיטה דהוי איתחזק איסורא
קטן אם נאמן בבדיקת חמץ

קמו. עוד
כד. והנה
כד. והנה
קפה. בפרי
כד. והגלפערניד
כד. שם בגמ' לא

נבואה

ביאור הטעם שכחש משה רבינו ע"ה נבואתו לישראל קודם
הפסח

מא. תוס' ד"ה ממאי

נבילה

אי חיישינן שתתנבל הבהמה בשחיטה
איסור שנפגם ותיקנה אם חוזר איסורו
אם מותר לשחוט בהמה לחושיב"ס בשבת כשיש אפשרות
להאכילו נבילה
הטעם דהאוכל נבלה ביוהכ"פ פסור
מאכל שנפסל מאכילת כלב וחזר ונעשה ראוי לאכילה
נפק"מ בין אינו ראוי לאכילה לשלא כד"א
נפק"מ בין נבלה שא"ד לגר לאוכל שלכד"א
סחורה בגמ' אי שרי
בהא דצריך לחדש דנבלה שא"ד אינה נבלה
דין הנבלה שהסריחה וחזר ותיקנה
כשנתנבלה ביוהכ"פ חל קודם איסור נבלה או יוהכ"פ
נבלה שנפסלה מאכילת אדם אי פרח מינה שם נבלה
נפק"מ בין אוכל שנפגם לאוכל שלכד"א

רפב. אי
צג. ואני
קצו. ובמה
קנה. תוס' שם
פ. וקצת
מא. ואני
עד. רש"י ד"ה בטלו
צב. אמנם
צג. הנה
צג. הנה
קנה. וג"ל
צד. אלא
צג. ואני

נדה

אי צריכה המעוברת לעשות בדיקה
אם שו"י ק"פ אנדה שחלו ז' נקיים שלה בי"ד
אם שייך שתהיה אשה שופעת ג' ימים ותחיה
וסתות דאורייתא או דרבנן
מעוברת אי אסורה סמוך לוסתה
מעוברת קודם ג' חדשים אי היא מסולקת דמים
מצות פרישה קודם הוסת אי הוי מדאורייתא
נתברר בוודאות שהוא מעוברת קודם ג"ח אי הוי מסול"ד

רצד. ומיהו
שכב. שם בגמ' בשביעי
שי. בשופעת
רצה. בתוס' ד"ה סמוך
רצד. וקצת
רצג. חייב
רצה. בתוס' ד"ה סמוך
רצד. איברא

נדר

אסר הנאתו על עצמו אם מותר ליטול ממנו בע"כ
במינוי שליח לבטול גט אי הוי מילי
במינוי שליח להפטר נדרי אשתו אי הוי מילי
דין הנודר שלא יאכל מצה בפסח
המודר הנאה אם מותר לאכול עמו בשלחן אחד
המודר הנאה אמאי אינו יכול לתת לו הלולב סתם הא
מלל"נ

פט. עוד
גא. ובהכי
גא. ובהכי
קה. ובעיקר
ו. תוס' ד"ה אר
קיב. איברא

הנודר שלא יאכל ביו"ט אם מותר לבשל לאוהדים
הפקד מדין נדר או קנין או סילוק רשות
הפקד מטעם נדר היינו הפרס שאינו יכול לחזור בו

ה. ובמה / ח. ולפענ"ד נראה
הפקד מטעם נדר
הפקד מכת נדר
נדר הנאה מחפץ וזכה בו אחר ואח"כ שאל על נדרו אם צריך
להחזיר לו חפצו

ה. ובמה / ח. ולפענ"ד נראה
הפקד מטעם נדר
הפקד מכת נדר
נדר הנאה מחפץ וזכה בו אחר ואח"כ שאל על נדרו אם צריך
להחזיר לו חפצו

נדריים ונדבות

נדר"ד אי קרבין ביו"ט

רסו. ועוד

נולד

איסור נולד - מוקצה אי מקור דשיל"מ
סא. והנה / סב. והנה באיסור / סו. ובהדי / קד. והי'

נוסחאות

אף דנוסח הברהמ"ז הוי מדרבנן מ"מ עיקר הברהמ"ז
מדאורייתא
אף דנוסח ההלל הוי מדרבנן מ"מ אפש"ל דעיקר ההלל
מדאורייתא

קנר. והא
קנר. והא

נותן טעם

אם אסרינן תרי משהו בחמץ
אם יש דין נטל"פ בדבר שאוסר במשהו
בהא דחמץ בזמנו במינו בגמ' הא הוי דשיל"מ
בקדירה בפסח בעי' נוסל"פ ומשהו שלא במינו
הטעם, אי בטיל בדשיל"מ
חמץ בפסח איסורו במשהו או בגמ'ט
חמץ לאחר שש שעות איסורו במשהו או בגמ'ט
קכ. ואשר / קכה. תוס' ד"ה אמר רבא
תרי משהו בדשיל"מ אם אסור

קלה. ומעתה
פ. עוד
קיו. אמר
קכג. ולפום
קלא. וחכם
קכ. אמר
קכ. ואשר / קכה. תוס' ד"ה אמר רבא
קלה. אלא

נותן טעם לפגם

אף שבלעה הקדירה הרבה לאחר ז' ימים פג כל טעמה
בקדירה בפסח אם היתה הגזירה על המאכל הבלוע או על
הכלי
כשיש בשניהם כדי להחמיץ אם ההיתר משום נוסל"פ
נותן טעם לפגם באיסור האסור במשהו אם מותר

קכג. ונראה
קכג. עוד
קג. תוס'
קכג. אלא

נותר

איך חייב אשם מעילה אנוחר הא לא שוה מיד
אין מביאין קדשים לבית הפסול
אם יש חיוב כרת על נותר דפסוה"מ
ב' מצוות באכילת קדשים, א) אכילה, ב) שלא יהיה נותר
גדר משלה בהן האור לדין פסוד דנותר
גדר עמוד השחר לדין נותר
דין נותר בפסוה"מ

קי. גרסינן
סט. גפסלות
רמא. הן
שגא. ואשר
רסו. וראיתי
רמא. ותבט
רפ. ונראה

חידושי

מפתח ענינים

משנה

תמח

דין קרבן שהגיע זמנו להיות נותר לאחר שעלה ע"ג מזבח

רמד. ומעתה / רסו. וראיתי	האוכל קדשים אכילה גסה מועיל בזה שלא יהיה נותר
שנא. ואמר	האיך מביאין אשם אנוחר הא כיון דאסור באכילה אינו
קיב. איברא	ש"פ
סט. נפסלות	כשודעין שלא יוכלו לאכול הכל אם מותר לגרום לנותר
רמא. ותבט	לינה דמועלת אי הוי דוקא כשירדו או אף בל"ז
שלו. ולפי"ז	נפ"מ בין לא יראה ובל תותירו דנותר
רמג. איברא	פיגול שהועלה ע"ג מזבח וניתוחו אם פקע ממנו שם נותר
רמא. והנראה עכ"פ / רסו. וראיתי	פסוה"מ לאחר שעלו על המזבח אם יש בהם איסור נותר
קמד. הן	קדשים שנמצאו בעזרה תעובר צורתן משום היסח הדעת או
רמא. ותבט	נותר
	קרבן פסול שהיה בראשו ש"מ בשעת עלוה"ש וירד אם
	יעלה

נזיר

ו. אלא דבעיקר	איסור נזיר הוי איסור קל
ק. או	ביאור ענין העמד נזיר על חוקתו
ו. תוס' ב' ע"א	בנזיר לא חיישינן שמא יבא לאכול כיון דבידו לישאל על
ק. או	נזירותו
ק. או	בנזיר מוקמינן חוקה אלהבא
נא. ומה"ס	האיך נזיר חייב מלקות הא הוי הת"ס
	קבלת נזירות אי מהני ע"י שליח

נח לו שלא נברא

שפ. ונראה	כיון דנח לו שלא נברא היאך מברך שהחיינו

נחירה

רח. מותר	נחירה בעכו"ם הוי כעין שחיטה בישראל

נטילת ידיים

שסט. אסוחי	נסל ידיו והסית דעתו אם צריך ליטול ידיו שוב

ניחא לחבר ליעבד איסורא זוטא

לז. וכרגע	ניחא לחבר ליעבד איסורא זוטא וכו', הכלל היכן אומרין
	כן

ניחא ליה לאיניש וכו'

לד. ובגמ'	גדרו

ניחוש

שנז. איברא / שנט. ובוה	ענין סימנא טבא ברה"ה אי הוי בגדר ניחוש

ניסן

כ. אלא דא"כ	בדיקת חמץ מר"ח ניסן אי ש"ד

נישואין

שסא. שם בגמ' לא	אי שרי לישא גרושת תבירז
שסא. ובמקום	אסור לישא בת אשתו היינו אשתו שנישאה לאחר אחר
שפ. ומה"ס	שנתגרשה ממנו וילדה בת
רס. שם בגמ' אפשר	בהא דלא מברכין שהחיינו על הנישואין
שסב. ולירידן	בני יעקב אם נשאו כנעניות
רז. שם בגמ' תניא	בענין הנישואין לאלמנה
רז. רש"י ד"ה סעודה	גדר סעודת מצוה בנישואין
שפח. ואמאי	לא נהגו שהותן מתראה עם הכלה קודם הנישואין
רז. שם בגמ' תניא	לעולם ידבק אדם בטובים
שפ. ולהג"ל	נישואי בת כהן ע"ה לישראל אי מקרי סעודת מצוה
שסא. ובמקום	נישואין אי הוי מ"ע
רז. דבר	נשא אשה ואח"כ נמצאו הקידושין שהיו בטעות מותר לישא
	בתה שנולדה לאחר שנישאת אשתו לאחר
	ענבי הגפן. טעם שנקרא ענבי הגפן

נכרי

לו. ובמ"ש	אין שליחות לנכרי

נס

שעח. ועשה	בנס דרבים יש קידוש ד' ואין מנכין מזכויותיו
שנח. הראשון	הנס הוא טבע גמור
שנח. א"ר יונתן	הקב"ה התנה עם הבריהא שתשתנה בעת הצורך
שנח. אמר לו	ענין השמירה על הצדיק למעלה מגדרי הטבע

נערה המאורסה

קא. אף נערה	נערה המאורסה אם חייבת להיהרג או שתיבעל

נץ החמה

של. וכתבתי / שלב. ומה שהעיר	האיד המזרח הוי בעלוה"ש או בנה"ח
שלא. אלא	זמן עלות החמה אימתי
של. וכתבתי	מצות שחיטת התמיד הוי מעלוה"ש או מהנה"ח

נר

נט. ודע	אכסדרה אם נבדקת לאורה או בנר
ס. מה	אם צריך לכבות החשמל בעת בדיקת חמץ
נח. בקיצור	ב' ענינים בבדיקת חמץ זמן הבדיקה ואור הנר
נה. שם בא"ר	הבדיקה לאור הנר ולא לאור פנס וחשמל
נו. ת"ר	הבודק ביום י"ד אם צריך נר

נר חנוכה

שסח. והנראה	אם מותר להדליק נר המהדרין מנר עיקר המצוה
שסח. ולפי"ז	בהדלקת נ"ח בשמן שריפה אי אמרי' מצוות מבוא"ז

נשיא

רסא. ובוה	הטעם שהעבירו בני בתירא הנשיאות להלל

תמס

חידושי

מפתח ענינים

משנה

נשים

אם נשים חייבות בלאו שאב"ם
אם נשים יכולות להבריל לעצמן
אם נשים מצוות על שביעת בהמה
אסור ללמד תורה לנשים
אף האשה כשיש לה בנים מקיימת מצות פ"ו
דין נשים בל"ת שאין בו מלקות כלל
דין ערבות בנשים
חכמים לא חייבו הנשים במ"ע שהזמ"ג דאורייתא
נשים אם חייבות במ"ע דתשבייתו
נשים אם חייבות בקריאת התורה
נשים אם חייבות בתפלת מוסף
נשים במ"ע שהזמ"ג בדרבנן
נשים במצות מחצית השקל
נשים חייבות בלאוין שעונשן מלקות
עיקר תקנת איסור מלאכה בר"ח אי הויא רק לנשים
ריב. איברא / ריד. ובשע"ת

סגולה

אם יש להקפיד בסגולות וכדו'
ענין סימנא טבא בר"ה אי הוי בגדר נוחש
שנז. הגה
שנז. איברא / שנז. ובזה

סוכה

ביאור הנפק"מ בין מצות סוכה, ציצית ומזוזה למילה
העושה סוכה ברה"ד אמרי' דכל ישראל מוחלין לו
נפק"מ בין מצה לשופר וסוכה בדין הגזל א"א בהו
מהב"ע
קמה. והרמב"ם

סוכות

ביו"ט אם צריך לשמוח בבשר ויין דוקא
בכל שמונת ימי התג איכא מצות שמחה
מצות שמחה אם נוהג ביו"ט הראשון של סוכות מה"ת
שנד. איברא
שנז. והגראה
דפח. ומה

סומא

כשמתרין על הלאו דב"י לסומא אי הוי הת"ס
סומא אם עובר בבל יראה
צא. כתב הכ"מ
צא. כתב הכ"מ

סחורה

אי ש"ד לקנות פ"ש בזול ולמכרן ביוקר
איסור הסחורה הוא על המוכר או על הלוקח
אם מותר לסחור מעט בפירות שביעית
דין איסור סחורה בפירות שביעית
דין קידושין בפירות שביעית
הא דל"א במקדש בפ"ש דאעל"מ
המקדש חמש נשים בפ"ש אמאי ל"א ראשלה"ע
טעם לאיסור סחורה בפירות שביעית
ליקטן לאכילה מותר לסחור בהן
מקח הנעשה באיסור אי אמרינן ביה אעל"מ
סחורה בדברים אסורים אם אסור מדאורייתא
רבה. איברא
רבה. וגסתפקו
רבה. הגה
רכד. שם בגמ' רב ספרא
רכז. ובעיקר
רכז. ובעיקר
רכז. ובשו"ת
רכד. והגראה
רבה. והנה
רכז. ובעיקר
צב. שם בגמ' אמר

סחורה בחלב אי שרי

סחורה בנר"ס אי שרי

פירות שביעית תופסין דמיהן להיות כמותן
צד בהמות טמאות אם מותר להשהותן אצלו
צד בהמות טמאות אם מותר לסחור בהן

סילוק רשות

ב' אופנים בהפקר
המסלק רשותו מדבר מסויים אם יכול לחזור בו
הפקר מדין נדר או קנין או סילוק רשות
יאוש הוי סילוק רשות
נפ"מ בין עבד לשדה בדין סילוק רשות
סילוק רשות הבא מכח הפקר עדיף מסילוק רשות סתמא
ראה ערך רשות
יב. והגראה
ד. מבואר
פז. ולענין
פז. ולפענ"ד
ד. ולאחר
ד. עוד י"ל

סימנא טבא

ענין סימנא טבא בר"ה אי הוי בגדר נוחש
שנז. איברא / שנז. ובזה

סכין

אי אולינן בכלים בתר רוב תשמישן
אם יש הידור לקנות סכינים חדשים לפסח
קכז. (י' לאחר / קכז. ולא / קכח. ולפמ"ש
קכח. עוד
בליעת הסכין אי מקרי היתירא בלע
בשעת הבליעה היה היתר ובפליטה איסור אי מקרי
היתירא בלע
ג' מידות בסכינים
היתירא או איסורא בלע אם תלוי בשמא
המלכין כלי ואח"כ מגעילו אם גרע מלא ליבן כלל
חמץ קורם הפסח אי מקרי היתירא בלע
כלי שנשתמש בו איסור אי סגי ליה הגעלה
כששחטו בג"י פסחם בסכיניהם אם קידשו הסכינים קורם
השחיטה
מה מועיל ההגעלה והליכון בסכין
סכין לשחיטת המוקדשים אי בעי כלי שרת
סכין לשחיטת קרבן פסח אי בעי כלי שרת
סכין שנשתמש בו לחמץ אם סגי להגעיל רק במקצת
שנשתמש בו
סכין שנשתמש בו לחמץ אם צריך ליבון או דסגי בהגעלה
לפסח
סכין שנשתמש בו לחמץ דינו לפסח
קכז. גרסינן
קכה. הגי

סכנה

אם יש להקפיד בסגולות וכדו'
אם יש לחוש שינוק ע"י קיום מצוה
אם עדיף שלא להקפיד בזוגות וכדו'
דברים שמחזיקין אותו בחזקת סכנה אם נכון להחמיר
שנז. הגה
שנז. ברם / שנז. ולפ"ז
שנז. במערבא
שנז. ואמנם / שנז. דברים
שנז. שם בגמ' מאה
הפעם דבק"א פעמים פקעו השדים
המפסיק בין הזוגות ע"י יציאה לדרך או שינה אי יחוש
שנז. ור"ח

חידושי

מפתח ענינים

משנה

תנ

ענין ההקפדה בזוגות

שנה. עיין / שם. שתי

סעודה

אם מברכין ברכת חתנים בלא אכילה
גדר סעודת מצוה בנישואין
ללוות בריבית מישאל לצורך סעודת ברית מילה וכדו'
אי שרי
אי בעינן בסעודת פורים פת דוקא
סעודת פורים אי נתקנה מדה"כ ימי משתה ושמחה
השבע עם מחוייב לאכול ג' סעודות
לא נתקנה ברכה על סעודת שבת
ללוות בריבית מישאל לצורך סעודת שבת אי שרי
ללוות בריבית מעכו"ם לצורך סעודת שבת אי שרי

ספיקא דאורייתא

גדר הואיל אי הוי ענין של ספיקא דאורייתא
ספד"א מה"ת לחומרא או לקולא
ספד"א, להר"מ דמה"ת לקולא אי הוי כן גם בספק עשה
ספיקא דאורייתא מה"ת לחומרא או מדרבנן

ספיקא דרבנן

ספיקא דרבנן לקולא דוקא בשעשה מעשה

ספירת העומר

אם נתחייבו ישראל בספיה"ע רק לאחר ביאה וישיבה
בא"י
קטן שהגדיל בתוך ימי הספירה אם סופר בברכה

ספק

אשה שנסתפקה אם מלחה עתה הבשר
בוה"ז אין לסמוך על אליהו הנביא בפסקי תורה
בספק איסור או טומאה אי איכא היסח הדעת
הרגיל לקנות בחנות כשרה ועתה מסתפק היכן קנה
פסיקת ההלכה ע"י אליהו הנביא רק בבואו לבשורת ביאת
המשיח
ספק דרבנן בדשיל"מ אי קטיל
בספק איסור או טומאה אי איכא היסח הדעת

ספר תורה

שליחות בכת"ב ס"ת

ספרים

אם מותר להוציא ספרים מא"י
אם צריך לבדוק הספרים שמא י"ב פירורי חמץ
ה' טעמים לחיוב בדיקת הספרים
כשמכסין הספרים בפסח אין צריך לכודקן
מוטב למכור לכנ"י אף החמץ שבספרים

עבד

בחוב מצות הענקה אם יש לאדון שעבוד הגוף
גדר חיוב קיום מצוות דעבד
לא קיים האדון מצות הענקה אי לוקה
נפק"מ בין עבד לשדה בין סילוק רשות
עבד אי מחוייב אפ"ו
שעבודא דר"נ אי שייך בהענקה

עבודה זרה

טומאת תקרובת ע"כ אי הוי דאורייתא
כיסוי הדם בעפר של ע"ז

עבירה

עבר עבירה בקטנותו והגדיל אם חייב בכפרה
קטן שהכה את אביו והגדיל אם חייב בכפרה

עבר הירדן

עבר הירדן אי הוי בכלל א"י

עדים

עכו"ם נהרג ע"פ עד אחד וע"פ עצמו
שוה"נ שהוזמו עדיו הוי מדין הפקר או יאוש
שוה"נ שהוזמו עדיו, דינו

עובר לעשייתו

ברכת אירוסין אם צריך לברכה עו"ל
ברכת השבח אם צריך להיות עובר לעשייתו
ברכת להכניסו אם מברך קודם המילה או לאחריו
כשמברך ברכת להכניסו בין המילה לפריעה אי מקרי
עו"ל
לא בירך ברכת אירוסין קודם הקידושין אם מברכה עם
ברכת נישואין

עולה

קדשים שנאבדו אי מיפסלו משום היסח הדעת

עונג

השבע עם מחוייב לאכול ג' סעודות

עונה

עונה אי הוי יום ולילה או יום או לילה

עוף

איסור דשבייתת בהמתו אם שייך בחיה ועוף

עזרה

האיסור בשחיטה על החמץ, אי הוי דוקא כשהחמץ
בירושלים

רנו. ר' יוחנן

רעא. אמרו

שסה. ברש"י ורשב"ם

שמו. שם בגמ' ולא

עג. וראיתי

גב. ולכאורה

גב. כתב

גב. כתב

יח. נחזור

פח. והא

פח. והא

ריח. שלש

רפד. והנה

רפד. והנה

רצו. ונלפענ"ד / רצט. ובהא

ע. ובהא

קלו. ומעתה

רשז. ונתנו

קלו. ומעתה

תנא

חידושי

מפתח ענינים

משנה

העזרה אי הוי רה"ר לטומאה

העזרה אי הוי רה"ר לשבת

חורף לחומת בית פאגני מהו

יש לו חמץ מע"ש מחוץ לירושלים אי עובר אלא תשחט

יש לו לחמי תודה מחוץ לחומה אי עובר אלא תשחט

להכניס חולין בעזרה לצורך אכילת קרשים אם מותר עו. ות"ס ר"ה אלא

עיבור החודש

אם מעברין החדש שלא יחול ע"פ בשבת

כיון דאפשר לעבר החדש אי הוה פסח שחל בשבת כדבר

שאפשר לעשותו מע"ש

רסו. ומעתה

רסו. ומעתה / רסג. ונחזור

עיסה

חיוב חלה אי הויא רק על עיסה שנעשית לשם לחם

מים ומלח אי בסלי לגבי עיסה באיסור תחומין

עיסת כלבים אי חייבת כחלה

קנה. ת"ר

סה. אלא

קנה. ת"ר

עירוב

איסור תחומין אי הוי דשיל"מ

מעדיין בבשר חי

סג. על מה / סה. אלא

צה. ויש

עכברים

האוכל ממה שאכל עכבר קשה לשכחה

סס. שם בגמ' ונקבה

עכו"ם

אין מומינין לעכו"ם על בני מעיים

איסור מכירת בהמה לעכו"ם משום מחמר או משום

שביתת בהמתו

אם יש היכי תמצא לאכול חמץ של נכרי בפסח

אסור למכור קרקע לעכו"ם

הסעם שהרגוהו לאיטאה שאכל פסחים

המאכיל מק"פ לעכו"ם עובר על לפנ"ע או על הלאו דבן

נכר לא יאכל בו

המוכר לעכו"ם בהמה בע"ש אם שייך שיעבור אשכיתת

בהמתו

הפקד שנעשה באופן שרק עכו"ם יכול לזכות בו אי הוי

הפקד

טעם האיסור במכירת בהמה לעכו"ם

ישראל מומר ונכרי שווין דינם באיסור אכילת ק"פ

מומר לערלות דינו כעו"כ

נכרי שהביא בשר, אם תלינן לקולא שלקח מדוב חנויות

הכשרים

ע"ע מסיח לפי תומו

עכו"ם העוסק בתורה חייב מיתה

עכו"ם נהרג ע"פ עד אחד וע"פ עצמו

עכו"ם נהרג על הגזל

עכו"ם שלא ניחא ליה בקנין דאורייתא אם אפשר לומר

דעת אחרת מקנה

יח. נחזור

יח. נחזור

סז. ההוא

ל. והנה

עכו"ם שעשה קנין משיכה בחמץ לאחר ו' שעות אם יצא

החמץ מרשות ישראל בכך

עכו"ם ששבת חייב מיתה

ה. וקצת

יד. רבוה שפיר

עלות השחר

האיר המזרח הוי בעלוה"ש או בנה"ח של. וכתבתי / שלב. ומה שהעיר

זמן עלות החמה אימתי

מצות שחיטת התמיד הוי מעלוה"ש או מהנה"ח של. וכתבתי

עליה לרגל

ההבטחה דלא יחמוד איש את ארצך דוקא בארץ נאמרה

מי שאין לו קרקע אם פטור מעליה לרגל

יח. ולפענ"ד

י. ההוא

עמוד השחר

גדר עמוד השחר לדין נותר

קרבן פסול שהיה בראשו ש"מ בשעת עלוה"ש וירד אם

יעלה

רמא. ותבט

רמא. ותבט

עני

הנותן פאה לירק מכשיל העניים באכילת טבל רלד. רש"י ר"ה אין נותנין

מצה הוא מאכל עניים

קנ. ובהא

עסק

גדר חברה בע"מ (קארפ.) לענין שעבוד הגוף וממון

כט. ולפענ"ד

עפר

הא דצ"ל בחמץ דליהוי כעפרא ולא סגי דהוי כהפקד

האוכל עפר אם מחשיבו בכך לאוכל

כיסוי הדם בעפר של ע"ז

עפר כיסוי הדם מיחשיב כהכשר מצוה

יא. ונראה

פ. ברם

ע. ובהא

רא. שנית

עץ

האיך צולין הפסח בשפור הא אסור להשחית עץ מאכל

עץ מאכל שנטעו מלכתחילה ע"מ לכרתו אי שרי

להשחיתו

עץ מאכל שעדיין לא נתן פריו אי שרי להשחיתו

ש. בנבגא

ש. ער

ש. בנבגא

עצם

דין עצם שיש בו כזית בשר ע"י צירוף המז ששפנים שיד. שם בגמ' בעינן

ערב יו"ט

איסור עשית מלאכה בע"פ אי הוי מדאורייתא

בוה"ז שאין קרבנות אם יש איסור בעשית מלאכה בע"פ

רי. והנה

רס. והנלפענ"ד / ריב. כתב

רס. במשנה

שנג. כרי / שנה. תניא

שנג. כרי

הטעם שאין משחיטין בערב סוכות משום טירדא או טעם

אחר

ריב. מקום

חידושי

מפתח ענינים

משנה

תנב

טעם לאיסור עשיית מלאכה בע"פ ובערב סוכות

ריב. מקום

ערב פסח

איסור עשיית מלאכה בע"פ אי הוי מדאורייתא

רי. והנה

בוה"ז שאין קרבנות אם יש איסור בעשיית מלאכה בע"פ

רס. והנלפענ"ד / ריב. כתב

דין עשיית מלאכה בע"פ ובשאר ערבי יו"ט

רס. במשנה

תגיגת י"ד אי דוחה עשה דהשלמה

שמד. במתני' שמעתי

חייב לחנך הקטן לישן בער"פ

שנג. ולענין / שנה. תניא

טעם לאיסור עשיית מלאכה בע"פ ובערב סוכות

ריב. מקום

לרש"י ולהאור"ז אינו יי"ח במצה שנאפית קודם ע"פ

רי. ועוד

מצוה לסרוח בע"פ מבעוד יום

רי. ולולי

ערב פסח שחל בשבת

איסור אכילת מצה בע"פ אי הוי כל היום או מחצות

כו. אגב

בע"פ שחל בשבת אם משאירין מזון ב' סעודות

כה. שנית

בע"פ שחל בשבת מקיים מצוה דתשבתו בלא שריפה

כה. בדרשה

זמן אפית המצות בע"פ שחל בשבת

כו. ובביאור

שריפת החמץ ביי"ג בע"פ שחל בשבת אי הוי מדינא

כה. שנית

דתשבתו

ערב שבת

אימתי יכול אליהו לבא בע"פ שבעיתה או באחישנה

סח. שם בגמ' לא

אין אליהו בא בע"פ

סח. שם בגמ' לא

ערבות

דין ערבות בנשים

קעט. אלא

ערבית

תפלת ערבית ובריקת חמץ הי קרים

כא. ורביעי

ערל

אם מותר לסוך תינוק בן ז' בשמן של תרומה

רמז. והנה

ג' דרגות בכשרות הערל

רמח. והנראה

הטעם שתינוק חולה שלא נימול אינו מעכב אביו משחיטת

שמא. והנלפענ"ד

הפסח

היה האב חבוש בבית האסורים אם מעכבתו מילת בנו

שמב. עכ"פ

מלאכול הק"פ

זרק הדם לשם מולים וערלים אם נפסל הקרבן

רמח. ובמ"ש

טעם פסול ערלים לק"פ

רמח. ובמ"ש

מומר לערלות דינו כער"כ

רמז. עור יש להקשות

מקצת ערלה אי פוסלת בק"פ

רמח. ומעתה / רנ. והנה

מתו אחיו מחמת מילה אם יש בידו למול א"ע

רנא. דאי

ערל ישראל אם צריך הזאה ג' וז' לאכילת קדשים כל

שכג. מחלוקת

השנה

ערל ישראל אם צריך הזאה ג' וז' לאכילת ק"פ

שכג. מחלוקת

ערל לנכרי אם צריך הזאה ג' וז' לאכילת קדשים כל

שכג. מחלוקת

השנה

ערל שמל אסור בקדשים עד שיטבול

שכד. עוד

ערלה אי מקרי לכם

קיב. איברא

עשה דאינו זבוח

ב' עניינים בשחיטה סילוק איסור שאינו זבוח והיתר

רחצ. והנה

אבמה"ח

קנה. והנה

העשה דאינו זבוח הוי איסור גברא ולא חפצא

עשה דהשלמה

תגיגת י"ד אי דוחה עשה דהשלמה

שמד. במתני' שמעתי

קרבן הבא עם הפסח אי דוחה עשה דהשלמה

שמד. עוד

עשה דוחה ל"ת

אמאי ל"א במהב"ע דעדול"ת

קמה. ריש / קמז. משנה

בעדול"ת אי הוי הל"ת הותרה או דחויה

קצד. ולכאורה

בעדול"ת אמאי ל"א דהוי מהב"ע

קמה. ריש

הא דעשה דול"ת אי הוי משום דעשה חמור מל"ת

רלט. יבא

הטעם להא דעשה חמור דוחה עשה קל

רלט. יבא

תגיגת י"ד אי דוחה עשה דהשלמה

שמד. במתני' שמעתי

כשהעשה אינו דוחה עשה ול"ת ועבר על הלאו אי לוקה

רא. וכתישה

כשהעשה דוחה הל"ת הוי כמתעסק לגבי הלאו

קמז. ולפי"ז

עשה דפסח דוחה עשה ולא הוי בעידנא

רמ. רש"י ר"ה בשאר

עשה שקודם הדיבור אם דוחה ל"ת

קד. והשאג"א

א"א עדלו"ת כשאפשר לקיים שניהם

שיג. ובעיקר

בעדו"ע דפסח האיך אומדין לכהן חטא כרי שיזכה

רמ. תוס' ר"ה אתי

ישראל

הטעם דעשה דוחה ל"ת

קמז. ומעתה לפ"ז

עשה דשמחת יו"ט אם דוחה איסור

שיב. רב

עשה ול"ת

אם מותר לעבור לכתחילה על הלאו בלאו הנתל"ע

שלט. ועוד

אם עשה אות מתקת לב' לאוין

שלז. אמנם השעז"מ

הוסיף החימוץ החמץ אם חייב

שלה. ונסתפקתי

כשהעשה אינו מתקן הלאו אי איקרי לאו הנתל"ע

שלד. ולפענ"ד / שלז. ולפי"ז

לאו דב"י אי הוי לאו הניתק לעשה

שלד. בפרסיה / שלז. בפרסיה

לאו שקדמו עשה אי הוי בגדר לאו הנתל"ע

שלז. והנה

עשה דיו"ט אי הוי עשה ול"ת

שיב. רב

קנה חמץ בז' של פסח אי הוי לאו הנתל"ע

שלז. אמנם בשו"ת

פאה

אי אמרי' מיגו דזכי לנפשיה בבעל השדה

קנז. ומה

בעל השדה אם יכול לזכות בפאה שבשדהו עבור עני

קנז. ומה

מַעַל בַּהֲקֹדֶשׁ פָּחוֹת מִשְׁוֹ"ס אִם חַיִּיב לִשְׁלֹם קיב. אלא

פִּיגוּל

דִּין קָרְבֵּן שֶׁהֵגִיעַ זְמָנוֹ לִהְיוֹת נוֹתֵר לֵאחֹר שְׁעֵלָה ע"ג
מזבח דמד. ומעתה / דסו. וראיתי
המפגל בקרבן אי מקרי היות ניכר קלט. איברא
פיגול אי הוי דבר שהותר מכללו דמג. ולא
פיגול שהועלה ע"ג מזבח וניתותר אם פקע ממנו שם
נותר דמג. איברא

פִּיקּוּחַ נֶפֶשׁ

פִּיקּוּחַ נֶפֶשׁ שֶׁבֶּא ע"י פְּשִׁיעָתוֹ אִם נִיתָן לְרַחֲוֹת בִּשְׁבֹּת דצג. רש"י ר"ה את

פִּירוּרִין

אִם בִּסְלִין הַפִּירוּרִין מִמִּילָא או שצריך לבטלם לח. גרסינן
אם צריך לבדוק הספרים שמא י"ב פירורי חמץ מ. ובמ"ש
בביטול החמץ לא בסלי הפירורין ו. אמנם
בדיקת חמץ משום הפירורין ו. אמנם
ביאור הכוונה בשמא ימצא גלוסקא יפה לח. ובמ"ש
בפירורין איכא למיחש שיצטרפו הפירורין לכזית ו. אמנם
ה' טעמים לחיוב בדיקת הספרים מ. העולה
הטעם שגוערין בעכו"ם שבא לבית ישראל וחמצו בידו לח. והשב"ל
כשמכסין הספרים בפסח אין צריך לבדוקן מא. ומיהו
לכתחילה צריך לבדוק אף הפירורין לח. איברא / קפו. לא אמרן
מוסב למכור לנכרי אף החמץ שבספרים מא. ומיהו
פירורין המסונגפים אם צריך לבערם מ. וכתב
שבאפיית מצות לאחר זמן איסור צריך לבטל הפירורין לח. גרסינן
שלא במקום לישה חייב לבער אף בפחות מכזית ה. רש"י בודקין

פִּירוֹת

אִם מוֹתֵר לְהוֹצִיא פִּירוֹת א"י לְחוּ"ל רכז. עוד רגע
פירות במגורה בחזקת מתוקנים הן אבל לא כשהן עדיין כב. והניח
בכרי פא. ואני
פירות שהתליעו דינם לאחר י"ב חודש
פת עכו"ם שנליוש במי פירות ע"ע פת עכו"ם

פְּסוּלֵי הַמוֹקֵדשִׁין

אִם יֵשׁ חַיּוֹב כֶּרֶת עַל נוֹתֵר דַּפְסוּה"מ דמא. הן
דִּין נוֹתֵר בַּפְסוּה"מ רמ. ונראה
פסוה"מ לאחר שעלו על המזבח אם יש בהם איסור נותר
דמא. והנראה עכ"פ / דסו. וראיתי
פסוה"מ שמשלה בהן אור אי עוברין עליהם בלא ילין
דמ. הנה / רמג. ומעתה / דסו. וראיתי

פֶּסַח

אֵכִילֵת מִצֶּה כֹּל שֶׁבָּעָה אִי הוּא מִצֹּה נד. ובמה
אם אמר לעדים אעפ"כ כיצד יתכן שיאמר שוגג הייתי דג. ודברי
אם יש חיוב לשתות יין בחוה"מ בכל יום שג. שם בגמ' ת"ד
אם מותר להקריב קרבן פסח בזה"ז רכש. ומה שנראה

דבר המתקיים ע"י שמכניסו למקדח אם חייב בפאה רלד. קיום
הנותן פאה לירק מכשיל העניים באכילת טבל רלד. רש"י ר"ה אין נותנין
הפקיד בעל השדה נכסיו אם יכול ליקח המת"ע משדהו קנז. ברס
הפקיד דשדה כרי לזכות במת"ע אי סגי בינו לבין עצמו קנח. ואגב
מיגו דאי בעי מפקיד לנכסיה ולא הוי בעל השדה א"א כן קנז. וראיתי

פְּדִיּוֹן

הא דצריך לפדות ההקדש ולא סגי בשאלה קסז. ואין
הטעם דהקדש שוה מנה יכולין לחללו על שר"פ קסז. הנראה
הטעם דרק הבעלים יכולין לחללו על שר"פ קסז. הנראה
לו יצויר הקדש הנעשה מאליו אם יכול הבעלים לפדותו
בשר"פ קסז. ולפי"ז

פְּדִיּוֹן הַבֵּן

אם גם הכהן עושה מצוה בפדה"ב שעט. רבי
בהא דאין הכהן מברך שהחיינו בפדה"ב
שעט. רבי / שפ. והנה / שפא. ואשר
בהא דמברכין שהחיינו אפדה"ב אף שאילולא החטא היתה
הכהונה לבכורים שפד ומעתה
פדה"ב אי הוי כדבר הבא מזמן לזמן שעט. ומה

פּוּעֵל

ע"ע יד פועל

פּוּרִים

אי בעינן בסעודת פורים פת דוקא דמא. שם בגמ' ימי
סעודת פורים אי נתקנה מדה"כ ימי משתה ושמחה דמא. שם בגמ' ימי

פָּחוֹת מִכְּבִיצָה

אתרוג של תרומה טמאה כשיעור אגוז אם כשר קמב. תוס' ר"ה לאימת
בריה פחותה מכביצה אי מכשידה לקבל טומאה קמב. שנית
חיבת הקדש אי משוי אוכל פחות מכביצה לקבל טומאה
קמב. תוס' ר"ה לאימת
מיגו דהוי שיעור לאתרוג הוי שיעור לסומאה קמב. תוס' ר"ה לאימת
פחות מכביצה אם מקבל הכשר טומאה קמב. תוס' ר"ה לאימת

פָּחוֹת מִכִּזִּית

אם לוקין אאכילת איסור בכ"ש שסט. לאחר / שעא. ומה
אם לוקין אאכילת חמץ ח"ש שסט. חכ"א / שע. ומש"כ
נפ"מ בין האוכל חצי זית שלם לאוכל פירורין שעא. והנה / שעב. ומעתה
נפ"מ בין האוכל פחות מכזית משיעור שלם לבין האוכל
שע. ויש
סתם ח"ש

פָּחוֹת מִשְׁוֵה פְּרוּטָה

א"א דהאוכל כזית מצה של טבל הוי חלקו של הכהן קמז. והנה
משוה ומחיל קיג. וכוה
בהקדש מצטרף לשו"פ אף לאחר ג' שנים קמז. ונראה
הא דישאל מחיל אפחמשו"פ איהו דוקא בדידע ממי גזל קמז. ונראה
חיוב אשם מעילה אם הוא אף על פחות מכזית ושור"פ קיא. ומיהו

חידושי

מפתח ענינים

משנה

תנר

שחטו למולין לזרוק הדם לערלים, דינו
תורה ששחטה ב"ד ניסן אם י"ח
רמט. והרמב"ם
רפה. רש"י ד"ה יוצא

אם מותר לומר דגים אלו לפסח
אם נשחט הפסח אף על פחות מי'
אף דמעיקרא דדינא צריך שיהיה ג' כתות בק"פ מ"מ
עצלנית היא הכתה הג'

פסח שחל בשבת
אם מעברין החודש שלא יחול ע"פ בשבת
הפסח שדוחה שבת אם הוא פסחו של כל אחד או רק פסח
ציבור
חל פסח שני בשבת אי דוחה שבת
כיון דאפשר לעבר החודש אי הוה פסח שחל בשבת כדבר
שאפשר לעשותו מע"ש
פלוגתא דהירושלמי והבבלי אם פסח דוחה שבת
רסו. ומעתה / רסו. ורמב"ם
רסד. ולכן
רסד. ולכן
רסו. ומעתה / רסו. ורמב"ם
רסה. אלא

רנח. ובירושלמי
נד. ובמה
קעד. ובשרית
רסא. ונראה / יט. ואלי / יב. ובהא
בעדו"ע דפסח האין אומרין לכהן חטא כדי שיזכה
ישראל
בפסח וחטאת אי אמרי' דפשטה קדושה בכולה
בפסח חוששין לכל הדיעות ואפילו שלא נפסק כן להלכה
שסז. שם בגמ' ש"מ

פסח שני
אי רבייה רחמנא לשחיטת ק"פ עבור קטן
חל פסח שני בשבת אי דוחה שבת
קטן שהגדיל בין שני פסחים אי חייב בפ"ש
קרנן פסח דפסח שני אם נשחט אחר התמיד

בקדירה בפסח בעי' נוטל"פ ומשהו שלא במינו
גזל חמץ אם יכול להחזיר לו תוך הפסח
האוכל ח"ש חמץ בשעה אחרונה של ז' ש"פ ואח"כ
במוצאי יו"ט אוכל עוד ח"ש
האין לוקין אלא דלא תשחט הא הוי הת"ס
האיסור בשחיטה על החמץ, אי הוי דוקא כשהחמץ
בירושלים
האיסור דאכילת צלי אם היה נוהג גם בזמן שביהמ"ק היה

פסחים
טעם לקריאת המסכת פסחים
ב. הקדמה

קיים
האיסור לומר בשר זה לפסח אי הוי דוקא בבהמה שלמה רל. שם בגמ' בשר
הטעם שהרגוהו לארמאה שאכל פסחים
היכי דמי התראת ספק בשחט פסח על החמץ
המוצא חמץ בפסח אם יוציאו ע"י עכ"רם ודיו
זרק הדם לשם מולים וערלים אם נפסל הקרבן
חרכו לפסח ואח"כ בישלו אם חייב
חתכו הפסח לחתיכות קודם שנצלה אי כשר הקרבן
טומאה הותרה בפסח או דחיה
טעם למה שגור קריאת שם החג פסח ולא תג המצות
טעם פסול ערלים לק"פ

פריה ורביה
אירוסין, אי הוי עשייתה גמר מצוותה
אף האשה כשיש לה בנים מקיימת מצות פ"ו
האיש מצווה על פ"ו ולא האשה
הנושא זקנה ואיילונית או עקרה אם מקיים מצוה
העוסקים בפ"ו ומביאים בנים לעולם כאילו נבנה היכל
בימיהן
כשיש לו בנים אי איכא מצוה לישא אשה
עבד אי מחוייב אפ"ו
קידושין ופ"ו אי הוו ב' מצוות נפרדות
גג. ובהג"א
שפב. ונראה
רלד. רש"י ד"ה רב אחא
גג. והרמב"ם
שסז. נבנה
שפב. מצוה
שסז. תוס' ד"ה כופין
שפב. מצוה

יש לו חמץ מע"ש מחוץ לירושלים אי עובר אלא תשחט
יש לו לחמי תורה מחוץ לחומה אי עובר אלא תשחט
מ"ע דמרור אי תליא באכילת ק"פ
מי שאין לו קרקע אם פטור מהקרבת ק"פ י. ההוא / יט. ודע / רסא. ונראה
מצא חמץ בביתו בפסח כיצד יעשה
מצות שמחה אם נוהג ביו"ט ראשון של פסח מה"ת
מקצת ערלה אי פוסלת בק"פ
נפק"מ בין מצות מילה למצות ציצית מזוזה ופסח
ע"ע קרבן פסח

פריעה
חיוב קיום הפריעה בפה ולא בכלי
רלד. ארבע

עשה דפסח דוחה עשה דלא הוי בעידנא
פסל שבשלו בחמי טבריה היינו כל מעיינות רותחין
פת שנילוש במי פירות ע"י עכ"רם אם מותר לאכלה
בפסח
פת שנילוש במי פירות עם מעט מים אם מותר לאכילה
בפסח

פרנסה
היוצא בשירא לשום פרנסה מקיים מצוה
כל מזונותיו של אדם קצובים לו מר"ה תוך מתשר"י
ס. דילמא
שס. עשה

קרבן הבא עם הפסח אי דוחה עשה דהשלמה
שחטו לאוכליו לזרוק דמו שלא לאוכליו, דינו
רמ. רש"י ד"ה בשאר
קעג. ופסח
כח. וכרגע
כח. וכרגע
שמד. עוד
רמט. והרמב"ם

פשטה קדושה בכולה
אימת אמרינן דפשטה קדושה בכולה
בפסח וחטאת אי אמרי' דפשטה קדושה בכולה
שיז. ושמעתי
שיז. ושמעתי

פת הבאה בכסנין
אי יוצאין יד"ח מצה בפת הבאה בכסנין
אם חייבין בברהמ"ז על אכילת פהבה"כ
קז. והנה
קז. והנה

פת עכו"ם
פת פלטר מותר בדיעבד
קכא. ובעיקר

תנח

חידושי

מפתח ענינים

משנה

פת שנילוש במי ביצים אם נאסר משום פת עכ"ם	כח. מאירי	נמצא בחנות בשר טריפה לאחר שלקח הבשר משם אם יש	כח. מאירי
פת שנילוש במי פירות אם נאסר משום פת עכ"ם	כח. מאירי	לחשוש לכשרותו	כח. מאירי
פת שנילוש במי פירות ע"י עכ"ם אם מותר לאכלה	כח. וברגע	ע"ע רוב	כח. וברגע
בפסח			
פת שנילוש במי פירות עם מעט מים אם מותר לאכילה	כח. וברגע	קבורה	כח. וברגע
בפסח		אף שתורה לא בשמים היא מ"מ קודם הקבורה שומעין	כח. מאירי
פת שנילוש במי פירות עם מעט מים אם נאסר משום		לדיני המת	
פ"ע		מנהג פרס לקבור החמץ קודה"פ ולקחתו לאחזה"פ	
		מת שלא נקבר וחזר לחיות א"צ לקדש אשתו שנית	
		עד שלא נקבר נחשב המת כאילו חי הוא	
		קבלה	
		אין לסמוך על הדרשה במקום קבלה	
		הנפק"מ בין חבורה של גרים וחבורה של ע"ה הוא בקבלת	
		אבות	
		קבר	
		הזכות להיקבר בא"י אף להדר בחו"ל	
		קדושה	
		בהמה עצמה אם יש בה קדושה	
		קדושת דמים	
		ברמי קרבן פסח שלוקחים שלמים בהם אם נאכלין ליום	
		ולילה	
		קדושת הגוף	
		במעילה מקדוה"ג אי בעי" שיהנה שו"פ	
		מעילה מקדוה"ג אי בעיא שו"פ	
		קדושת הגוף ודמים	
		אין מועל אחר מועל, הסברא בזה	
		ביאור הנפק"מ בין קדו"ד לקדוה"ג בדין מעילה בשו"פ	
		קדירה	
		אף שבלעה הקדירה הרבה לאחר ז' ימים פג כל טעמה	
		בקדירה בפסח אם היתה הגזירה על המאכל הבלוע או על	
		הכלי	
		בקדירה בפסח בעי" נוסל"פ ומשהו שלא במינו	
		קדשים	
		איך מועיל הכשר בקדשים הא אינו שלו ואא"א דשא"ש	
		קבוע	
		אם אומרים דין קבוע למפרע	
		בגזירה דשמא יקח מן הקבוע	
		כשנולד הספק לאחר היציאה מהחנות אם דינו כפרוש או	
		כקבוע	
		נכרי שהביא בשר, אם תלינן לקולא שלקח מרוב חנויות	
		הכשרים	

חידושי

מפתח ענינים

משנה

תנא

שכח. ודברי	קטן	אי רבייה רחמנא לשחיטת ק"פ עובר קטן
שכח. ותנלפעניד		אכילת הקטן בק"פ אי הוה מ"ע דאורייתא
רמז. והנה		אם מותר לסוך תינוק בן ז' בשמן של תרומה
שמש. רשב"ם ר"ה וש"ם		אם שתיית הקטן מהני בקידוש
קצו. ובמה		בהיתר הראב"ד בישול לחושיב"ס משום הקטן שבסוף העולם
רפד. והנה		הזיק בקטנותו והגדיל אם חייב בתשלומין
שגג. כד / שנה. תניא		חייב לתוך הקטנים לאכול הסעודה עיו"כ
שגג. ולענין / שנה. תניא		חייב לתוך הקטן לישן בער"פ
רפד. והנה		עבר עבירה בקטנותו והגדיל אם חייב בכפרה
שס. והנה		ענין הקפידה שלא לעבור על תינוק
כד. והנלפעניד		קטן אינו נאמן על השחיטה דהוי איתחזק איסורא
שכח. הרמב"ם		קטן שהגדיל בין שני פסחים אי חייב בפ"ש
שכח. ועלה		קטן שהגדיל בתוך ימי הספידה אם סופר בברכה
רפד. והנה		קטן שהכה את אביו והגדיל אם חייב בכפרה
רפג. איברא		קטן שלא נימול אינו בר עונשין
שכח. וראיתי		קטן שלא נמנה על ק"פ אם מותר לאכול

שמו. והא	קידוש	אם גרם שמואל לברכה לבטלה כשקידש ב' פעמים
שמו. שם בגמ' ולא		אם מותר לקדש בשבת כשאין הגר דלוק
שמש. רשב"ם ר"ה וש"ם		אם שתיית הקטן מהני בקידוש
שמה. אלא		האיך אדם מוציא אשתו וה"ה בקידוש הא כבר יי"ח
שמש. תוס' ד"ה ש"מ		בתפלה
שפג. עוד		החיוב לשתות דוקא מכוס שבידכו עליו
שמה. ולכאורה		הנשבע שלא לקדש על היין אי חלה שבועתו
שמו. ורביעי		כשדעתו לילך לאתר הקידוש למקו"א לאכול אי מקדש
שפד. ואשר		שנית
שמה. תוס' ר"ה רב אשי		כשהקידוש אינו במקום סעודה אם מותר לשתות מהיין
שסה. שם בגמ' וי"א		כשיצא יד"ח קידוש דאורייתא בתפלה אי הוי הקידוש על
שמו. עוד		היין מדאורייתא
שמו. עוד		לא בדרך על היין בקידוש אי יי"ח
שמו. עוד		מצוה ליסב בחבורה של מצוה כגון קידוש וכדו'
שמו. ומינה		קידוש במקום סעודה אי הוי מדאורייתא או מדרבנן
שפג. איברא		קידוש במקום סעודה אי מעכב אף בדיעבד
		קידוש במקום סעודה שלא נתכוין לאכול ואח"כ נמלך
		לאכול אי מהני
		קידוש על היין אי הוי מדאורייתא

רלא. נשא	קידוש השם	אם מותר למסור נפשו עקרו"ה על כל מצוה
שעה. ועשה		בנס דרבים יש קידוש ד' ואין מנכין מזכויותיו
רס. ותי		הנהרג ע"י גויים מחמת שהוא ישראל הרי הוא קדוש
רח. שם גמ' הדוני		ענין קידוש השם בהרוגי מלכות

שסא. שם בגמ' לא	קידושי	אי שרי לישא גרושת חבירו
עח. והנראה		בקידושין בדמי חמץ אי הוי הקידושין בדמי איסור"ג

שעה. ולא	בבשר עוף אי איכא למיחש דמיחזי כאוכל קדשים בחוץ
שיג. איברא	בהא דל"א מתוך שהותרה וכו' בשריפת קדשים
צו. ובחי'	בהא דלא אכלו הבבליים ח"ש דבשר חי ביוהכ"פ
שיז. ושמעתי	בהקדש ותרומה מהני מחשבה
רכס. ומה שנראה	בזה"ל, אם מותר להקריב קרבנות
רלט. אמר	בשר שלא הוכשר לאכילה אם אסור להביאו לבית הפסול
קמג. אמנם	גדר חיבת הקודש העושה אינו אוכל כאוכל
סז. וראיתי / יז. ושטו	דין בן נח באכילת קדשים
צו. מה	דינא דלמשחה אם תלוי ברעת הכהן
	האוכל בשר קדשים חי אם מקיים המ"ע
	צה. ויש / צו. מה / קב. אלא / רפט. שם בגמ' ושמחה
שנא. ואמר	האוכל קדשים אכילה גסה מועיל בזה שלא יהיה נותר
	האיסור דאכילת צלי אם היה נוהג גם בזמן שביהמ"ק היה
	קיים
	האיסור לומר בשר זה לפסח אי הוי דוקא בבהמה שלמה רל. שם בגמ' בשר
עה. והא	הטעם דהמקדש בחלקו אינה מקודשת
רפט. ודע	המלין קדשים לשם מצוה אם עובר אב"ת
יז. ובמחלוקת	השוחט קדשים בשבת אי אמרי' ביה אעל"מ
שיג. והי'	חביבה מצוה בשעתה לענין שריפת קדשים ביו"ט
	חיבת הקדש אי משוי אוכל פחות מכביצה לקבל טומאה
	קמב. תוס' ר"ה לאימת
	כשיודעין שלא יוכלו לאכול הכל אם מותר לגדום לנותר
סט. נפסלות	כשמל בלילה או גולד מהול מותר בקדשים
רפד. וכעין	להכניס חולין בעזרה לצורך אכילת קדשים אם מותר
עו. תוס' ד"ה אלא	לקדשי קדשים אם מועיל הכשר בהם הא ליכא רצון
עד. האי בשר / עו. ולא	בעלים
צה. ויש / צו. מה	מדין דלמשחה אם יש מניעה מלאכול בשר קדשים חי
	מחשבה בקדשים אי מהני רק לענין הקבלה ולא לענין
שיח. ולא	ההקדש
שו. וראיתי	סתמא דלשמה בשחיטת קדשים
	ע"ע מתנות כהונה
	ערל ישראל אם צריך הזאה ג' וז' לאכילת קדשים כל
שכג. מחלוקת	השנה
	ערל נכדי אם צריך הזאה ג' וז' לאכילת קדשים כל
שכג. מחלוקת	השנה
שכד. עוד	ערל שמל אסור בקדשים עד שיטבול
רמו. רש"י ד"ה לערלים	ערל שמתו אחיו מחמת מילה אי מותר בקדשים
עג. וראיתי	קדשים שנאבדו אי מיפסלו משום היסח הדעת
קמג. תוס' ד"ה למה	קדשים שננטמו אם מסיח דעתו מהם
	קדשים שנמצאו בעזרה תעובר צורתן משום היסח הדעת
קמד. הן	או נותר

קדשים קלים

רמ. רש"י ד"ה בשאר	אכילת קק"ל אי הוה מ"ע

קום ועשה

ב. מבורא	הוי מ"ע בקום ועשה או איסור עשה

מא. שם בגמ' מותרין ג. אלא קמח. והנה / קנו. מי רצה. עוד נראה רצה. גמ' יבמתו קלו. וראיתי קלו. ובעיקר	חצירו של אדם קונה לו רק כשאפשר שימצאנו מחילה מסעם קנין או סילוק רשות מצה גזולה אי ייד"ח כיון שקנאה בלעיסה מצות היבום כשרעתו לגמור אי הוי בהעראה מצות הייבום בהעראה או בגמר ביאה מת אי הוי בר קנין נכסים שנפלו לגוסס אם יכול להקנותם לאחר נפק"מ בין אם נתן מצות המילה לאחר במתנה או שעשאו שליח סילוק רשות אי בעי קנין עכ"ם שלא נחא ליה בקנין דאורייתא אם אפשר לומר דעת אחרת מקנה שינוי הבא ע"י מצוה לא מקרי שינוי שכר חצר, אם חצירו זו קונה לו	עח. והגראה / עט. איברא רכו. ובעיקר רכו. ובעיקר מג. אי יאמר שסא. ובמקום עה. והא עח. תוס' ד"ה כל שעה קט. תוס' ד"ה אין מב. רש"י ד"ה אפילו פו. ומכאן מב. רש"י ד"ה אפילו רכו. ובש"ת מג. ותלמיד מב. רש"י ד"ה אפילו מג. ולפענ"ד שסב. מצוה גד. ולא רלד. ובזה קי. ורע קי. ורע שסב. מצוה	דין המקדש בגזול דין קידושין בפירות שביעית הא דל"א במקדש בפ"ש דאעל"מ הגדר דהעבד"ה אי הוי משום דהמעות מתנה הקידושין אינן מפיקין הקידושין אלא מתיר האשה מכאן ולתבא הטעם דהמקדש בחלקו אינה מקודשת המוכר חמץ וקידש ברמיו אי הו מקודשת המקדש אשה חולה באיסור"ה אי הו קידושין המקדש באיסור"ה דרבנן אי חוששין לקידושין המקדש בגזול המקדש בתרי דרבנן אי חוששין לקידושין המקדש חמש נשים בפ"ש אמאי ל"א דאשלד"ע הפב"ה בקידושין אי הוי מדין אפקעינהו כל דמקדש וכו' א"א במקדש באיסור"ה דרבנן כל היכא דאמרינן אפקעינהו אי הוי המעות מתנה כשיש לו בנים אי איכא מצוה לישא אשה לא בירך ברכת אירוסין קודם הקידושין אם מברכה עם ברכת נישואין מת שלא נקבר וחזר לחיות א"צ לקדש אשתו שנית נפ"מ בין איסור"ה מדרבנן או מדאורייתא בדינא דאפקעינהו נפ"מ בין חסי קורדנייתא לחולין שנשחטו בעזרה בדינא דקידושין קידושין ופ"ו אי הו ב' מצוות נפרדות
קנס קלח. שנית / קמא. שנית	בגזול חמץ אם אפשר לקנוס הגזול או הנגזל		
קפילא קפו. עוד קפה. בפרי קפה. ובמה	ביאור שיטת הרמב"ם דלא בעי קפילא ולא מסל"ת עכ"ם מסל"ת היכא דלאו קפילא אי מהני קפילא הרי מדגיש יותר מכל אדם ואמאי נאסר בגלליו		
קץ הימין רלד. שבגמ' ביקש	הא דנקרא ביאת המשיח בלשון קץ הימין		
קרבן שה. אלא דכס. ומה שנראה דכס. ומה שנראה שט. ורע שכד. ועיינתי שיז. ושמעתי רפה. רש"י ד"ה יוצא שכד. חכ"א שכה. איברא שכט. ולפענ"ד קעה. ולכאורה קלט. איברא רצו. איברא רחצ. ונ"ל שיט. והכ"ם / שכא. ואי נימא ב. הקרמה קעה. והנה	אם דין ודיקת הדם בקרבן מחייב אויד בין כבש למזבח אם מותר להקריב קרבן פסח בזה"ז בזה"ז, אם מותר להקריב קרבנות ביאור הנפק"מ בין קמיצה לשחיטה בדינא דכ"ש ביאור הנפק"מ שבין אבל למצורע בדין שילוח קרבנותיהם בפסח וחטאת אי אמרי' רפשטה קדושה בכולה דין זביחה בשעת שמחה דין סמא מת בשילוח עצים דין קרבנות מצורע שנתחייב מחמת צרעתו לשאר קרבנותיו דם בקרבן שנפסל בשקיה"ח מיירי בתחלת שקיעה או בסופו המעלה איברים בשבת ע"ג המזבח אם חייב משום מבשל המפגל בקרבן אי מקרי היזק ניכר השוחט חטאת בשבת בחוץ אי הוי מקלקל השוחט חטאת בשבת בחוץ אי נפקה מידי אכמה"ח סמא סומאת מת וסומאת שרץ אי שווין בדינם כל העוסק בתורה כאילו הקריב קרבן מליחת חלבים אי כשירה בוד נפ"מ בין סמא מת לאבל מנודה ומצורע בדין שילוח	קטז. ולפי שיב. וראיתי קפ. ובש"ת שט. ורע שט. הנה ד. ומעתה י"ל קלו. ובעיקר רצה. עוד בו פז. ולענין פז. ולענין מז. וכן קט. תוס' ד"ה בדין	קים ליה בדרבא מיניה אם דינא דקלב"מ פוסר המועל בהקדש מקרן וחומש קל וחומר אי ילפי' ק"ו מהלכה קמח קמח בקמח אי הוי יבש ביבש או לח בלח קמיצה ביאור הנפק"מ בין קמיצה לשחיטה בדינא דכ"ש בקמיצה בעי' כהן לכוש בבגדי כהונה קנין בכל דבר שיש לאדם יש בו קנין איסור וקנין ממון גוסס אי הוי בר הקנאה האיך לוקין אכילת תרומה הא כיון דלעסה קנאה הפקר אי הוי הקנאה או סילוק דשות ג. ומה שנראה / נא. ושנית / פז. ולענין / קמה. השתא / קפה. עוד הפקר מדין נדר או קנין או סילוק דשות הקנה לשלוחו בקנין שימול ובא אחר ומל אם חייב לו י' זהובים התנה עמו שלא יקנה הדבר באכילתו

חידושי

מפתח ענינים

משנה

תנח

יז. ומה שיש	ישראל מומר ונכרי שווין דינם באיסור אכילת ק"פ
ב. הקדמה	כל סעודת ליל פסח מצוה לאכול דוגמת ק"פ
שלד. רש"י ר"ה חייב	כשאנו יכול להשאיר הבנים לבדם הוי אונס ופסור
שט. והנה	מק"פ
שיב. איברא	כששחטו בנ"י פסחם בסכיניהם אם קידשו הסכינים קודם
שכא. והנראה	השחיטה
שטז. דמותר	לאחר עשיית ק"פ נודע לו שנטמא אם חייב בפ"ש
שכז. שוב	לענין טב"י שונה דין ט"מ מט"ש
שיא. אמנם	מותר הפסח נאכל ליום ולילה או לשני ימים או לב'
שה. במשנה	לילות
שטז. קמי	מסר קרבנותיו ליד כהן אי מקרי מחוסר כפורים
שו. וראיתי	מצא מת בדרכו לק"פ אי תלינן דנטמא או לא
שכג. מחלוקת	נטמא הקהל אם יעשו הפסח בטומאה
	נתערבו פסחיהן אמרי' דקמי שמיא גליא
	סכין לשחיטת קרבן פסח אי בעי כלי שרת
	ערל ישראל אם צריך הזאה ג' וז' לאכילת ק"פ
	ערל ישראל אם צריך הזאה ג' וז' לאכילת קדשים כל
	השנה
	פסח שחטכו אם כשר
	פסח ששחטה לשם חולין אי הוי כשחטה סתמא
	קטן שהגדיל בין שני פסחים אי חייב בפ"ש
	קטן שלא נמנה על ק"פ אם מותר לאכלו
	קרבן פסח דפסח שני אם נשחט אחר התמיד
	תמורת הפסח אי קריבה בחג

קרבנות

רסז. והרמב"ם	איסור מלאכה ביום הקרבת קרבן מדאורייתא או מדרבנן
ריא. ולפ"ם	אם מותר להקריב קרבנות בזה"ז
	ברמי קרבן פסח שלוקחים שלמים בהם אם נאכלין ליום
שמה. ויפלו	ולילה
	בזה"ז שאין קרבנות אם יש איסור בעשיית מלאכה בע"פ
רס. והגלפ"ענ"ר / ריב. כתב	הטעם שאין משחיטין בערב סוכות משום סירדא או טעם
ריב. מקום	אחר
שמד. במתני' שמעתי	חגיגת י"ד אי דוחה עשה דהשלמה
ריד. אלא	יום שמקריבין בו קרבנות ציבור אי הוי יו"ט
רמ. ואי	מ"ע לכהנים להקריב קרבנו של ישראל בעת שיצטרכו
של. וכתבתי	מצות שחיטת התמיד הוי מעלוה"ש או מהנה"ח
	נדו"ד אי קרבין ביו"ט. רסו. ועוד
שדמ. עוד	קרבן הבא עם הפסח אי דוחה עשה דהשלמה
שדמ. במתני' שמעתי	תמורת הפסח אי קריבה בחג

קריאת התורה

רסז. ובמה	נשים אם חייבות בקריאת התורה

קריאת שמע

כא. ומעתה	בדיקת חמץ מצותה בתחילת הלילה משא"כ ק"ש
יט. וי"ל	לימוד קודם קיום מצוה, מחששא דישכח

שכד. חכ"א	קרבנותיהם
שו. ת"ר / שו. וראיתי	סכין לשחיטת המוקדשים אי הוי כלי שרת
שו. ת"ר / שו. וראיתי	סכין לשחיטת המוקדשים אי בעי כלי שרת
שו. אלא	קרבן חטאת ששחטו לשם חולין אי הוי כשחטו סתמא
רפה. רש"י ר"ה יוצא	תודה ששחטה ביד ניסן אם י"ח
ריד. והנה	יום שמקריבין בו קרבן מוסף אי אסור במלאכה משום
ריג. והנה לפרש"י	קדושת היום
	איסור מלאכה בר"ח אי הוי משום קרבן מוסף דר"ח

קרבן פסח

שה. גזירה	אי סמכינן אבני חבורה זריזין הן שלא יטמאו
שכח. ודברי	אי רבייה רחמנא לשחיטת ק"פ עבור קטן
שפה. אמנם	אין מברכין שהחיינו בשחיטת קרבן פסח
	אין שוחטין על חבורה פחותה מעשרה
שיז. ולפ"ז / שכג. יחיד / שלד. שם בגמ' שאין	שיו. ולפ"ז / שכג. יחיד / שלד. שם בגמ' שאין
שנב. ברשב"ם ר"ה השמש	אכילת בני מעיים דק"פ בע"פ אי שרי
שכח. והגלפ"ענ"ר	אכילת הקטן בק"פ אי הוי מ"ע דאורייתא
שכב. שם בגמ' בשביעי	אם שו"ז ק"פ אנדה שחלו ז' נקיים שלה ביד
ב. הקדמה	אפיקומן דומיא דק"פ
שכת. והמבואר	ב' חיובים בק"פ מינוי ואכילה
שכא. והנראה	ב' טעמים להא דטמא מת אינו בר הבאת ק"פ
	ברמי קרבן פסח שלוקחים שלמים בהם אם נאכלין ליום
	ולילה
שמה. ויפלו	ביאור הכוונה בחלצתו חמה
שמא. ופירש"י	ביקור אם מעכב בק"פ
רפט. ושחטו	בנ"י שצלו פסחיהן בשפור אם יצאו יד"ח פסח
שמ. ומאן	בני חו"ל אם פטורין מק"פ
יח. המל"מ	דין האוכל הק"פ אכילה גסה
שנ. או דילמא	דין הנמנה על הפסח בהיותו מומר וחוזר בתשובה
קט. בתוס' ר"ה כל	דין עצם שיש בו כזית בשר ע"י צירוף המח שבפנים
שיד. שם בגמ' בעינן	האוכל הק"פ אכילה גסה ואינו מכין למצוה אי מקרי
רשע	רשע
שנ. והס"א	האיך צולין הפסח בשפור הא אסור להשחית עץ מאכל
ש. בנבגא	הטעם שר"י לא עלה לא"י להקריב ק"פ
רסב. ואין / יט. איברא / יג. ובוה אתי	הטעם שתינוק חולה שלא נימול אינו מעכב אביו משחיטת
	הפסח
	היה האב חבוש בבית האסורים אם מעכבתו מילת בנו
	מלאכול הק"פ
	הלאו דכל בן נכר לא יאכל בו קאי אאוכל או אמאכיל
	המאכיל מק"פ לעכו"ם עובר על לפנ"ע או על הלאו דבן
	נכר לא יאכל בו
	הנפנ"מ בין חבורה של גרים וחבורה של ע"ה הוא בקבלת
	אבות
שכג. עוד	טבול יום אם שוחטין וזורקין עליו הפסח
שיט. אמר	טימא עצמו במזיד בע"פ ונדמה מפסח אם חייב כרת
שכב. שם בגמ' סמאי	סמא טומאת מת אם שוחטין וזורקין עליו הפסח
שיט. אמר	סמא טומאת מת לאחר שטבל אם שו"ע הפסח
שיט. והראב"ד	סמא טומאת שרץ אי שו"ז עליו הפסח
שכ. עוד	

קרקע

אם מותר להפקיד קרקע בא"י
אסור להפקיד קרקע בא"י
אסור למכור קרקע לעכו"ם
בהא דמכשירי פסח דוחין שבת הא יכול להפקיד קרקעות
ולישטר
מי שאין לו קרקע אי מקיים מצות ישוב א"י
מי שאין לו קרקע אם פטור מהקרבן ק"פ י. ההוא / יט. ורע / רסא. ונראה
מי שאין לו קרקע אם פטור מעליה לרגל י. ההוא

ראש השנה

כל מזונותיו של אדם קצובים לו מר"ה חוץ מתשרי"י שס. עשה
ענין סימנא טבא בר"ה אי הוי בגדר ניהוש שנו. איברא / שנס. ובוה

ראש חודש

יום שמקדישין בו קרבן מוסף אי אסור במלאכה משום
קדושת היום
איסור מלאכה בר"ח אי הוי משום קרבן מוסף דר"ח ריג. והנה לפרש"י
בוה"ו אם אסור לעשות מלאכה בר"ח ריב. איברא
הסעם לאיסור מלאכה בר"ח ריב. איברא
חובת אמירת ההלל בר"ח אי הוה מדאורייתא קנג. ואשר
נשים אם חייבות בתפלת מוסף ריג. איברא
עיקר תקנת איסור מלאכה בר"ח אי הוה רק לנשים
ר"ח אי הוה בגדר יו"ט ריב. איברא / ריד. ובשע"ת
ריד. אלא / דש. קמ"ל

רגל

ע"ע עליה לרגל

רוב

אי אזלינן בכלים בתר רוב תשמישן קכט. והיה
איסור התלוו בזמן אזי אף מין בשא"מ בטיל ברוב סד. עוד
אם בכח הרוב להפוך הפסול לכשר קפא. ומצאתי
בביטול ברוב הוי הביטול על השם ולא המציאות שסח. או יאמר
בביטול יבש ביבש סגי ברוב סד. שנית
בדשיל"מ אי אזלינן בתר רובא סא. ומיהו
בחמץ גזרינן יבש ביבש משום לח בלח סג. ומה
בשיעורין דכזית וכדו' א"א דרובו ככולו קפא. ובישבי
דין פרוסת חמץ שנתערבה סב. והנה רש"י
חמץ בפסח אי בטיל בשישים או דאיסורו במשהו קל. ועל
חמץ שעבר עה"ס שנתערב בחמץ של היתר בכמה
נתבטל

יחיד מכריע הרוב ליזכות ולחובה סד. ולפי
כול שנתבשל בחלב בכמה ביטול שי. אין
כשגולד הספק לאחר היציאה מהחנות אם דינו כפרוש או סד. לפי
כקבוע סו. איברא
מדשיל"מ אי אמרי' כל דפריש וכו' סא. רש"י ר"ה תשע
מים ומלח אי בטלי לגבי עיסה באיסור תחומין סה. אלא
נכרי שהביא בשר, אם תלינן לקולא שלקח מרוב חגירות

הכשרים

ע"ע קבוע

פרוסת חמץ שנתערבה, אי בטילה רק לאיסור הנאה
צבור של חמץ ופירש חמץ ואתא עכבר ושקל
צבור של חמץ שלא פירש חמץ ואתא עכבר ושקל
שיטת רש"י בדין ביטול מין במינו

רודף

ניתן להצילו בנפשו, להציל הרודף או הנרדף קא. אף רוצח

רוח רעה

מטה הגבוהה אם יש בה משום רו"ד ס. תורה מטה

רוצח

ניתן להצילו בנפשו, להציל הרודף או הנרדף קא. אף רוצח

רטיה

היתר החזרת הרטיה משום דאין שבות במקדש או משום
דממנע ולא עביר רעג. ולפענ"ד

ריבוי בשיעורין

אמירה לעכו"ם להרבות בביטול לחושאב"ס אם מותר קצט. ולפענ"ד
ריבוי בשיעורין בשבת אי אסור מדאורייתא קצט. ולפענ"ד

ריבית

איסור ריבית הוא רק מהלוה למלוה ולא כשהלוואה הוא
להקדש וכדו' שסד. ואשר
אם מותר ללוות בריבית לצורך מצוה שסג. ומה
האיך הותר להמלוה להלוות בריבית לצורך מצוה שסד. אלא
ללוות בריבית מישראל לצורך סעודת שבת אי שרי שסג. והנה בשו"ע
ללוות בריבית מישראל לצורך סעודת ברית מילה וכדו'
אי שרי שסג. והנה בשו"ע
ללוות בריבית מעכו"ם לצורך סעודת שבת אי שרי שסג. והנה בשו"ע
עבור הידור מצוה אי שרי ללוות בריבית שסד. איברא

רפואה

חולה שאב"ס אם מותר לאכול אוכלין שאינם ראויים
ביוהכ"פ לרפואה פ. וראיתי
חולה שאב"ס אם מותר לאכול איסוה"ג דרבנן שלכד"א פ. וראיתי

רשות

ביאור ענין חגיגה דהוי רשות רפו. עוד
ביטול חמץ הוי כגדר סילוק רשות נא. ומה"ס
האיך שייך שישלך אדם רשותו מחיוב ביעור חמצו ח. ותמה
הפקד אי הוי הקנאה או סילוק רשות
ג. ומה שנראה / נא. ושנית / פו. ולענין / קמה. השתא / קפח. עוד
מחויב בור ברה"י לא שייך שישלך אדם רשותו ממנו ח. ותמה
מחילה מסעם קנין או סילוק רשות ג. אלא
סילוק רשות אי בעי קנין ד. ולאחר

סז. ובמה

סג. שוב

סז. ונראה

סז. ונראה

סב. והנה רש"י

חידושי

מפתח ענינים

משנה

תם

רשות הרבים

העושה סוכה ברה"ד אמרי' דכל ישראל מוחלין לו
העזרה אי הוי רה"ד לסומאה
העזרה אי הוי רה"ד לשבת

קמח. ובוה
עד. עזרה
עד. עזרה

רשות מבטל מצוה

א"א דרשות מבטל מצוה רק כשהרשות הוא הרוב
א"א דרשות מבטל מצוה רק כשיכול לקיים המצוה בלי
הרשות

קפב. שנית
קפב. עוד

אי בעי תרי וחד כדי לבטל או דאף בחד וחד בטיל
אם דווקא מחמת חוזק המרירות מבטל להמצה
הא דל"א דאכילה דרשות מבטל מצוה כשנתבטל חמץ
ברוב מצה

שסז. ואפי' למ"ד
שסז. ואפי' למ"ד
קפא. נחזור

האוכל ב' זיתים מצה בב"א אם הכזית דרשות מבטל
המצוה

קפב. וראיתי
שסז. ואפי' למ"ד
שסז. ואשר

מצה דרשות אי מבטל מצה דמצוה

מרירות המרור מבטל להמצה אף חד בחד

רשע

אי מצוה לשנוא תינוק שנשבה החוטא
האוכל הק"פ אכילה גסה ואינו מכין למצוה אי מקרי
רשע

שסד. שם בגמ' כולי
שנ. והס"א
שנ. והס"א

העובר אמ"ע פעם אחת אי מקרי רשע

רשע מצוה לשנאותו

שסד. שם בגמ' כולי

שאלה

אי מהני שאלה בחלה
אי מהני שאלה במתנות כהונה
אם יכול הכהן לישאל על תרומתו
אם יש נפק"מ בהאכלת תרומה טמאה לכלבים בין כלבים
שלו לכלבים של הפקר
ביאור ענין העמד נזיר על חזקתו
בנזיר לא חיישינן שמא יבא לאכלו כיון דבידו לישאל על
נזירותו

קפט. כיצד / קצג. והכא
קצג. ומה
רא. בהגהות

קצב. עוד
ק. או

ו. תוס' ב' ע"א
ב. איברא / ח. ולפענ"ד נראה
קטו. ואין
ק. או

דין שאלה בהפקר
הא דצריך לפדות ההקדש ולא סגי בשאלה
האיך נזיר חייב מלקות הא הוי הת"ס
הקדש הנעשה ע"י מחשבה אי מהני ביה שאלה לב"ש
ור"א

קצג. והכא
קצט. תוס' ד"ה הואיל

הקדש שכבר בא ליד גובר אם איתיה בשאלה
הקדש שעדיין לא בא ליד גובר אי מהני ביה שאלה
לב"ש

קצד. עוד
קפז. איברא

לאחר שבאה החלה ליד כהן אם יכול להישאל עליה
גדר הגאה מחפץ וזכה בו אחר ואח"כ שאל על גדרו אם
צריך להחזיר לו חפצו

ז. ונחלקו שם

שבועה

גזל חמץ ונשבע עליו אחה"פ אם יכול לומר לו אחה"פ
הש"ל

קמ. והנה

גזל חמץ ונשבע עליו קודם הפסח אם יכול לומר לו
אחא"פ הש"ל

קמ. והנה
שפג. עוד
שפג. עוד
שפג. עוד
מט. עוד

הנשבע שלא לייבם אי חלה שבועתו
הנשבע שלא לייבם כנשבע לבטל את המצוה
הנשבע שלא לקדש על היין אי חלה שבועתו
שבועה בכתב אי מהני

שבועות

אם טעם הוספת יום אחד דמשה הוי משום טורח שבת
באיזה יום ניתנה התורה לישראל
בה' בו' ובו' סיון ניתנה התורה
בזמן הבית אם היה תמיד שבועות ביום מ"ת
הטעם שמשה הוסיף יום אחד מדעתו
מ"ת אם היה בשבת או בע"ש
משה רבינו נהג טובת עין בנתינת הפלפולא דאורייתא
לישראל
שבועות אי הוה ביום מתן תורה

רפ. וראיתי
רעט. איברא
רעט. והנה
רעט. והצל"א
רפ. וראיתי
רפ. ואשר
רפא. והנה
רעח. ויש

שבות

אם התירו שבות במקום מצוה
אם כל השבותים הותרו בשבת בביהמ"ק
אמידה לעכו"ם להרבות בבישול לחושאב"ס אם מותר
ב' אופנים במלאכה כלאח"י
בכרמלית אם שייך איסור דמחמר
היתר החזרת הרטיה משום דאין שבות במקדש או משום
דממנע ולא עביד
מצינו שבותים שנאסרו במקדש
שבות במקדש אם הותר רק בכלאח"י
שבות דמחמר אם מותרת בשבת
שבות דרבנן ע"י ישראל ומלאכה גמורה ע"י עכו"ם הי'
עדיף
שבות כלאחר יד אם הותר במקום מצוה

רסט. והנה הרי"ף
רנח. שם בגמ' שבות
קצט. ולפענ"ד
רעג. ומה
ער. ובדברי / ער. ותי'
רעג. ולפענ"ד
רעג. אבל
רעב. גם
רעד. ודע / ערב. אלא / רסט. והלא
ער. איברא
רעא. ע"ש / רסט. והנה הרי"ף

שביעי של פסח

האוכל ח"ש חמץ בשעה אחרונה של ו' ש"פ ואח"כ
במצאי יו"ט אוכל עוד ח"ש

שסט. ובדרך / שעב. ובוה

שביעית

אי ש"ד לקנות פ"ש בזול ולמכרן ביוקר
איך חייבים אכלאים בשביעית הא לא הוי שלו
איסור הסחורה הוא על המוכר או על הלוקח
אם אוסר הטעם בפירות שביעית
אם מותר למכור אתרוגי שביעית בחו"ל
אם מותר לסחור מעט בפירות שביעית
בכובש ג' כבשים טעם ההיתר באסור והאסור בהיתר
בפירות שביעית לאחר הביעור יש דין איסור ודין ממון
בשנת השמיטה אם מביאין ביכורים
גוף הקרקע אינה הפקר בשביעית רק הזרעים
דין איסור סחורה בפירות שביעית

רכה. איברא
רנה. ותבט
רכה. ונסתפק
רין. ובוה
רכח. תוס' ד"ה רב ספרא
רכה. הנה
רפז. דתנן
רין. והגהא
רכח. עוד
רנה. ותבט
רכד. שם בגמ' רב ספרא

דין קידושין בפירות שביעית	רכו. ובעיקר	להאכילו נבילה	קצו. ובמה
הא דל"א במקדש בפ"ש דאעל"מ	רכו. ובעיקר	אם מותר לשני מוהלים למול תינוק אחד בשבת,	
הכובש ג' כבשים בחבית אחת, דין הכבשים	רסו. והגן	כשהתינוק יתום מן האב	רצא. נראה
המקדש חמש נשים בפ"ש אמאי ל"א דאשלד"ע	רכו. ובשרית	אם מותר לשני מוהלים למול תינוק אחד בשבת	רצא. נראה
טעם לאיסור סחורה בפירות שביעית	רכו. והגרא	אם מעברין החורש שלא יחול ע"פ בשבת	רסו. ומעתה
ליקטן לאכילה מותר לסחור בהן	רכה. והגה	אם נשים מצוות על שביית בהמה	רע. עוד
פירות לאחר זמן הביעור אם מותרין בהנאה	ריז. ולפענ"ד	אמירה לעכו"ם להרבות בבישול לחושאב"ס אם מותר	קצט. ולפענ"ד
פירות שביעית תופסין דמיהן להיות כמותן	רכו. ודבריו	אמלאכת מכבה אינו חייב אלא במתכרין	שיג. איברא
		ב' אופנים בהפקר	
שביית בהמתו		ג. ומה שנראה / נא. ושנית / פז. ובעניותן / קנ. השתא / קפח. עוד	
אי ש"ד להפקיר בהמתו שלא יעבור על שביית בהמתו	יב. והגרא	ב' אופנים במלאכה כלאח"י	רעג. ומה
איסור דמחמר אם תליא בחיוב דשביית בהמתו	רעח. ואשר	באמירה לעכו"ם לבשל בשבת הוי האיסור באמירה ולא	
איסור דשביית בהמתו אם שייך בחיה ועוף	רעא. אמרו	בבישול	קצט. ולפ"ו
איסור מכירת בהמה לעכו"ם משום מחמר או משום		בהא דמכשירי פסח דוחין שבת הא יכול להפקיר קרקעו	
שביית בהמתו	רעד. עוד	ולפטור	י. והקשה / יט. ואלי / רסא. ונראה
אם נשים מצוות על שביית בהמה	רע. עוד	ביאור ספיקת בני בתירא בדין פסח שדוחה שבת	
המוכר לעכו"ם בהמה בע"ש אם שייך שיעבור אשביית		רסא. ונראה / יט. ואלי / יב. ובהא	
בהמתו	רעד. עוד	בישול שאינו ע"י תולדות אש אם חייב עליה	קעד. אמר רב חסדא
שביית בהמתו הוי רק בדבר שדרכו בכך	רעא. ומה	בכרמלית אם שייך איסור דמחמר	רע. ובדבריו / ער. ותי
		בע"פ שחל בשבת אם משאדין מזון ב' סעודות	כה. שנית
שבע ברכות		בע"פ שחל בשבת מקיים מצוה דתשבייתו בלא שריפה	כה. בדרשה
אם מברכין ברכת חתנים בלא אכילה	שמח. בתוס' ד"ה שאין	בשבת אי אמרי' הא דאשלד"ע	רצא. והגה
		בשבת אם עדיף שאחר ימול ולא האב	רצא. ולפ"ו
שבעת המינים		דין הוצאה בשבת כלאחר יד	רעא. ומה
דין כוסמין שבוטל שועל ושיפון בכיכורים	רכח. אין	דין הפקר בשבת	יב. והגרא
		דין מחמר בבהמת חבירו	רעה. ואשר / ער. ולכאורה
שבת		האיך אדם מוציא אשתו וה"ה בקידוש הא כבר יי"ח	
שמעיה ואבטליון אם היו גרים	רסח. ויש	בתפלה	שמה. אלא
אופן ההפקר שמותר בשבת		האיך שייך לומר הואיל ואי בעי מפקיר הא אין מפקירין	
ג. ומה שנראה / נא. ושנית / פז. ובעניותן / קנ. השתא		ביו"ט	קנ. השתא
אי אזלינן בתר שליחות בשבת או דהמצוה לנוח	רצא. והגה	הזורע בשבת אי הוי התראת ספק	ק. רש"י ד"ה ואת
אי אמרי' הכלל דכיון שניתן לדחות במקו"א דחינו אף		היתר החזרת הרטיה משום דאין שבות במקדש או משום	
הכא	רצג. ניתנה	דממנע ולא עביר	רעג. ולפענ"ד
אי ש"ד להפקיר בהמתו שלא יעבור על שביית בהמתו	יב. והגרא	המוכר לעכו"ם בהמה בע"ש אם שייך שיעבור אשביית	
אין להקל במילת קטן חולה בשבת	רפב. שם בגמ' קטן	בהמתו	רעד. עוד
איסור דמחמר אם תליא בחיוב דשביית בהמתו	רעח. ואשר	המולח בשר בשבת אי חייב משום מבשל	קעד. אמר רב חסדא / קעז. ולא
איסור דשביית בהמתו אם שייך בחיה ועוף	רעא. אמרו	המל בשבת אי הוי בגדר מקלקל	רצ. ובשאג"א
איסור טלטול אי הוי דשיל"מ	סג. על מה / סו. ולפי	המעלה איברים בשבת ע"ג המזבח אם חייב משום מבשל	קעה. ולכאורה
איסור מכירת בהמה לעכו"ם משום מחמר או משום		העזרה אי הוי רה"ר לשבת	עד. עזרה
שביית בהמתו	רעד. עוד	הפסח שדוחה שבת אם הוא פסחו של כל אחד או רק פסח	
איסור תחומין אי הוי דשיל"מ	סג. על מה / סה. אלא	ציבור	רסד. או
אם איכא דין שמחה בשבת	רפא. שם ברבינו	השבע עם מחוייב לאכול ג' סעודות	שמז. שם בגמ' ולא
אם הותרה המילה בשבת כשאין אב	רצא. אמנם	השוחט בשבת נימא כל מילתא וכו' וליפטור	צט. ואי
אם טעם הוספת יום אחד דמשה הוי משום טורח שבת	רפ. וראיתי	השוחט חטאת בשבת בחוץ אי הוי מקלקל	רצו. איברא
אם יש בישול אחר בישול כשמבשל לאחר המליחה	קעה. ולכאורה	השוחט חטאת בשבת בחוץ אי נפקה מידי אבמה"ח	רחצ. וג"ל
אם יש עיבוד באוכלין במליחה בשבת	שב. איברא	השוחט טריפה בשבת אם חייב	צט. ואי
אם כל השבותים הותרו בשבת בביהמ"ק	רנח. שם בגמ' שבות	השוחט קדשים בשבת אי אמרי' ביה אעל"מ	יז. ובמחלוקת
אם מותר לקדש בשבת כשאין הנר דלוק	שמז. שם בגמ' ולא	השוחט שלא לשמו בשבת אי הוי מקלקל ופטור	רצו. שם בגמ' אל
אם מותר לשחוט בהמה לחושב"ס בשבת אפשרות		חזונים המקבלים שחרם אי הוי שחר שבת	רסז. שם בגמ' דמחיו

תמוז

חל פסח שני בשבת אי דוחה שבת

רסד. ולכן

טלטול בשר אומצא בשבת אם מותר

צז. והנה

כיון דאפשר לעבר התודש אי הוה פסח שחל בשבת כדבר שאפשר לעשותו מע"ש

רסז. ומעתה / רסג. ונחזור

כלי ראשון שאין האור תחתיו אם חייב בו משום בישול

קעה. ולפי

לא בירך על היין בקידוש אי יי"ח

שמח. תוס' ר"ה רב אשי

ללוות בריבית מישאל לצורך סעודת שבת אי שרי

שסג. והנה בשו"ע

ללוות בריבית מעכו"ם לצורך סעודת שבת אי שרי

שסג. והנה בשו"ע

מ"ת אם היה בשבת או בע"ש

רפ. ואשר

מגבן בשבת אי אסור מה"ת

רנח. שם בגמ' החולב

מוקצה האסור באכילה אי הוי רשיל"מ

סד. בקיצור

מילה וכל מצוה הדוחה שבת הוי מחמת חשיבות המצוה

או קלישת השבת

רצב. שנית

נפק"מ בין מצוה שעיקר זמנה בשבת שדוחה שבת לשאר מצוות

רצג. נראה

עבר והביא חגיגה בשבת א"א דאעל"מ

רסו. ונראה

עבר והביא חגיגה בשבת אם יש בו לאו דלא ילין

רסד. ומה

עכו"ם ששבת חייב מיתה

יד. ובזה שפיר

פיקוח נפש שבא ע"י פשיעתו אם ניתן לרחות בשבת

רצג. רש"י ד"ה את

פלוגתא דהירושלמי והבבלי אם פסח דוחה שבת

רסה. אלא

קטן חולה אין מחמין לו חמין

רפב. שם בגמ' קטן

שבות דמחמר אם מותרת בשבת

רעד. ורע / ערב. אלא / רסט. והלא

שבות דרבנן ע"י ישראל ומלאכה גמורה ע"י עכו"ם הי עדיף

ער. איברא

שבות כלאחר יד אם הותר במקום מצוה

רעא. עו"ש / רסט. והנה הרי"ף

שביתת בהמתו הוי רק בדבר שדרכו בכך

רעא. ומה

שכר בהמה מעכו"ם אם מצווה על שביתתה

כז. ואי

שריפת החמץ ב"ג בע"פ שחל בשבת אי הוי מדינא דתשביתו

כה. שנית

שדה

בעל השדה אם יכול לזכות בפאה שבשדהו עבור עני

קנז. ומה

דבר המתקיים ע"י שמכניסו למקרר אם חייב בפאה

רלד. קיום

נפק"מ בין עבד לשדה בדין סילוק רשות

ד. ולאחר

שחיטתו

אי מברך הכהן שהחיינו אמתנות כהונה

שפא. ופלא

אין מברכין שהחיינו בשחיטת קרבן פסח

שפה. אמנם

אם מברכין ברכת שהחיינו אבריקת חמץ

שפד. והנה

אם מברכין שהחיינו על כלים חדשים

שפ. ובזה

בהא דאין הכהן מברך שהחיינו בפדה"ב

שעט. רבי / שפ. והנה / שפא. ואשר

בהא דלא מברכין שהחיינו על הנישואין

שפ. ומה"ט

בהא דמברכין שהחיינו אפדה"ב אף שאילולא החטא היתה הכהונה לבכורים

שפד. ומעתה

כיון דנח לו שלא נברא היאך מברך שהחיינו

שפ. ונראה

עיקר ברכת שהחיינו על דבר שמחה ולא על דבר ביעור

והפסד

שפד. עוד

פדה"ב אי הוי כדבר הבא מזמן לזמן

שעט. ומה

הטעם דהקדש שוה מנה יכולין לחללו על שו"פ

שוגג

הטעם דהעובר בשוגג אל"ת שא"ב כרת דפטור

קמה. ואשר

שוה פרוטה

אכל כזית מצה שאינה שו"פ אי יצא יד"ח

ביאור הנפק"מ בין קדו"ד לקדוה"ג בדין מעילה בשו"פ

קמב. ואכילה

במעילה מקדוה"ג אי בעי' שיהנה שו"פ

קיד. ומה

האיך מביאין אשם אנותר הא כיון דאסור באכילה אינו שו"פ

קי. גרסינן

שו"פ

קיב. איברא

לו יצוייר הקדש הנעשה מאליו אם יכול הבעלים לפדותו בשו"פ

קסז. ולפי

מעילה מקדוה"ג אי בעיא שו"פ

קיד. והנה

מעל בתרומת הקדש ויש בה כזית ואין בה שו"פ אם חייב בתשלומין

קסז. ולפמ"ש

שוטה

שוטה אי הוי בר קיום מצוה

שכט. ותבט

שופר

ביאור בשיתת הרמב"ם אי ס"ל מצ"כ אם לאו

שעז. ובמה

ביאור הנפק"מ שבין מצה לשופר מדינא דמצ"כ

שעה. והאיר

נפ"מ בין מצה לשופר וסוכה בדין הגול א"א בהו מהב"ע

קמה. והרמב"ם

תקע בשופר או שמע ולא כיוון אי יי"ח

שעה. הרמב"ם

שור

בן פקועה אי מקרי שור

צא. והנח

שור הנסקל

דין הפקר בשור הנסקל

פח. ובזה

הטעם דבשוה"ג כל הקודם בו זכה

פז. עוד

שוה"ג שהוזמו עדיו הוי מדין הפקר או יאוש

פח. והא

שחיטה

אי חיישינן לברכה לבטלה בשחיטה

צט. ונראה

אי חיישינן שתתגבל הבהמה בשחיטה

רפב. אי

איסור אבמה"ח אי הותר בשחיטה או במיתה

רצז. ואין

אם הותרה מלאכה ביו"ט עבור או"נ פחות מכזית

קצז. שם בגמ' בהמה

אם חששו לברכה לבטלה בשחיטה שמא ימצא טריפהצח. ובזה / צט. נחזור

אם יש איסור דלפנ"ע במפרכסת

צ. עוד

אם מותר לשחוט בהמה לחושיב"ס בשבת כשיש אפשרות להאכילו גבילה

קצז. ובמה

אם שחיטת טריפה מהני לב"ג

צח. ויש

ב' ענינים בשחיטה סילוק איסור שאינו זבוח והיתר אבמה"ח

רחצ. והנה

ב' פעולות במעשה השחיטה

צח. והנראה

בהמה מסוכנת שהותר לשוחטה אם צריך שיאכל ממנה

קצז. שם בגמ' איתיביה

דוקא

שידוכין

לא נהגו שהחתן מתראה עם הכלה קודם הנישואין רז. רש"י ר"ה סעודה

שימור

כיון בשימור המצה לשם מצה ולשם תורה אי ש"ד קס. חלת

שימוש ת"ח

גדולה שימושה יותר מלימודה רסא. שם בגמ' שלא

שינה

מיעוס שינה הוי מעליותא שסה. שם בגמ' ומואס

שינוי

ההקפדה ב"כעין שגול" היינו חפץ שלם או תחת בעלותו קמב. ויש
הטעם בהא שלאחר השינוי אינו יכול לומר הש"ל קמב. ויש
השינוי פועל קני או מגרע מה"כעין שגול" קמב. ויש

שיעור

אכל כוית מצה שאינה שו"פ אי יצא יד"ח קמב. ואכילה
אם הותרה מלאכה ביו"ס עבור או"נ פחות מכזית קצו. שם בגמ' בהמה
אתרוג של תרומה סמאה כשיעור אגוז אם כשר קמב. תוס' ר"ה לאימת
בהמה מסוכנת שלא יוכל לאכול ממנה רק חצי זית אם
מותר לשוחטה ביו"ס קצו. שם בגמ' בהמה
בחמץ אמאי עובר אבי"ה הא עומד לישרף ואינו בו שיעור עא. ולאחר
בפירורין איכא למיחש שיצטרפו הפירורין לכזית ו. אמנם
בריה פחותה מבכיצה אי מכשירה לקבל סומאה קמב. שנית
בשיעורין דכוית וכדו' א"א דרובו ככולו קפא. ובישבי
גס שנכתב על דבר האסור בהנאה סס. עוד
גס שנכתב על דבר הצריך לבערו סס. עוד
הסומאה אין צריך שיהיה הכזית בגוף אחד סס. נפסלות
חיבת הקדש אי משוי אוכל פחות מבכיצה לקבל סומאה
קמב. תוס' ר"ה לאימת
סומאה העומדת לישרף אמאי מסמאה הא אין לו שיעור
דכתותי וכו' סס. שורפין / ע. ובעיקר
מיגו דהוי שיעור לאתרוג הוי שיעור לסומאה קמב. תוס' ר"ה לאימת
נפק"מ בשיעור דכדאכ"פ בין אכילת מצוה לאכילת
איסור שסו. ונלפענ"ד

ע"ע חצי שיעור

פחות מבכיצה אם מקבל הכשר סומאה קמב. תוס' ר"ה לאימת
שלא במקום לישה חייב לבער אף בפחות מכזית ה. רש"י בודקין
שיעור כזית בכדי אכילת פרס קפד. וכזית

שיעורין

ההלכה למ"מ באה על מה ששיערו חכמים רלו. ועיין

שכחה

האוכל ממה שאכל עכבר קשה לשכחה סס. שם בגמ' ונקבוה

שכירות

בנפק"מ בין מלוה לשכירות בדין שעבודא דר"ג קלו. שאני

בהמה מסוכנת שלא יוכל לאכול ממנה כזית צלי רק חי

אם מותר לשוחטה ביו"ס קצו. שם בגמ' בהמה / קצו. הב"י

בהמה מסוכנת שלא יוכל לאכול ממנה רק חצי זית אם

מותר לשוחטה ביו"ס קצו. שם בגמ' בהמה

בהמה שנשחטה ומתה אי מותרת באכילה לב"נ צט. ואי

בהמת ישראל מותרת לאחר השחיטה אף לעכ"ם ואפי'

מפרכסת

רצו. ומה

בהמת עכו"ם ששחטה ישראל אי מותרת לישראל כשהיא

מפרכסת

רצו. אלא

ביאור הנפ"מ בין קמיצה לשחיטה בדינא דכ"ש

שט. ורע

ביאור הנפ"מ שבין בדיקת חמץ ומילה ושחיטה בדין

הברכה

מו. בפלוגתא

ברכת השחיטה על מ"ע דזובחת ולא על מניעת אבמה"ח

צח. ובוה

בשחיטה אי בעי' חקן לבוש בבגדי כהונה

שט. הנה

המפגל בקרבן אי מקרי היזק ניכר

קלט. איברא

המתכוון שלא לשחוט שחיטה המכשרת אי נפקה מידי

אבמה"ח

רחצ. וניל

המתכוין שלא לשחוט שחיטה המכשרת אי הוי שחיטה

רחצ. השוחט

השוחט בשבת נימא כל מילתא וכו' וליפטר

צט. ואי

השוחט ומתכוין שלא לשחוט שחיטה המכשרת

צח. ויש / צט. והוה

השוחט חטאת בשבת בחוץ אי הוי מקלקל

רצו. איברא

השוחט חטאת בשבת בחוץ אי נפקה מידי אבמה"ח

רחצ. וניל

השוחט חטאת בשבת בחוץ כיון דאעל"מ לא מועיל

השחיטה להוציא מידי אבמה"ח

רצו. ועיין

השוחט טריפה בשבת אם חייב

צט. ואי

השוחט קדשים בשבת אי אמרי' ביה אעל"מ

יו. ובמחלוקת

השוחט שלא לשמו בשבת אי הוי מקלקל ופטור

רצו. שם בגמ' א"ל

כששחטו בני' פסחם בסכיניהם אם קידשו הסכינים קודם

השחיטה

שט. והנה

מנלן דישאל מותר במפרכסת לאחר שחיטה

רחצ. והנלפענ"ד

מפרכסת אי חיה

רצו. ואין

מפרכסת לישראל שרי ולב"נ אסור

צ. והרי

נחידה בעכו"ם הוי כעין שחיטה בישראל

רח. מותר

סכין לשחיטת המוקדשים אי בעי כלי שרת

שו. ת"ר / שו. וראיתי

סכין לשחיטת קרבן פסח אי בעי כלי שרת

שו. וראיתי

סתמא דלשמה בשחיטת קדשים

שו. וראיתי

סתמא דלשמה קרבן פסח

פסח ששחטה לשם תולין אי הוי כשחטה סתמא

שו. אלא

קטן אינו נאמן על השחיטה דהוי איתחזק איסורא

כד. והנלפענ"ד

קרבן חטאת ששחטו לשם תולין אי הוי כשחטו סתמא

שו. אלא

שחיטה אי הוי מצוה או רק דרך לתקן המאכל

לב. והנה

שחיטה אי מתרת בטריפה

צו. רש"י ר"ה מנבילה

שחיטה ביו"ס עבור או"נ פחות מכזית אי מותרת

קצו. ועיין

שחיטת טריפה אי מהני לסלק איסור אבמה"ח

צח. ויש

שטר

מכירת שטרות אי הוי דאורייתא

כט. ויודעים

שטרות אי הוו בני שעבוד

קלו. ומה שגראה

חידושי

מפתח ענינים

משנה

תמיד

השוכר בית אם חייב במזוזה

מזוזה חובת הדר היא

שכר בהמה מעכו"ם אם מצווה על שביתתה

שכר בית בחזקת בדוק ומצאו שאינו בדוק ובדקו בשכר,

אם המשכיר חייב לשלם לו

שכר בית והוזק לקנות מזוזה חדשה אם חייב המשכיר

לשלם לו

שכר חצר, אם חצירו זו קונה לו

שכר ועונש

אי איכא שכר ועונש למלאכים

בהמה ודגים אי הוו בכלל קבלת שכר ועונש

שכר שבת

חוננים המקבלים שכרם אי הוי שכר שבת

שלא כדרך אכילה

אכילה שלכד"א במצוה אי ש"ד

אכילת בשר חי אי מקרי שלא כד"א

קצו. הביי / קצו. שם בגמ' בהמה / צה. תוס' ר"ה פרט / צו. מה / קב. אלא

/ קעב. ואיכא / רפס. שם הגמ' ושמחה

אכילת חלב חי אי מקרי שלא כד"א צד. שם בגמ' פרט / קעב. ואיכא

בהא דלא אכלו הבבליים ח"ש דבשר חי ביוהכ"פ צו. ובהי

הא דא"י במדרו של טבל הא הוי שלכד"א קסח. וראיתי

האוכל בשר קדשים חי אם מקיים המ"ע

צה. ויש / צו. מה / קב. אלא / רפס. שם בגמ' ושמחה

האוכל שלכד"א אם חייב בברהמ"ז קו. והנה

המקיים מצוה שלא כד"א אי יי"ח קעב. וגראה / קעב. ובעיקר

ח"ש שלכד"א אם מותר ביוהכ"פ צו. ובהי

חולה שאב"ס אם מותר לאכול איסורו"נ דרבנן שלכד"א פ. וראיתי

מדין דלמשחה אם יש מניעה מלאכול בשר קדשים חי צה. ויש / צו. מה

נפ"מ בין אוכל שנפגם לאוכל שלכד"א צג. ואני

נפ"מ בין אינו ראוי לאכילה לשלא כד"א פא. ואני

נפ"מ בין נבלה שא"ד לגר לאוכל שלכד"א עד. רש"י ר"ה בסלו

קיים מ"ע שלכד"א אם יי"ח קד. והשאג"א / קה. ובעיקר

שלא כדרך הנאתן

אם מותר להשתמש בדיעבד באיסורו"נ שלא כדרך

הנאתן

ההנאה מאיסורו"נ בשעת שריפתן אי מקרי כדרך הנאתן

קא. ת"ר

קב. ולפי"ז

שלוח הקן

מצות שילוח הקן אי הוי מצוה חיובית או קיומית

שילוח האם אי הוי לאו הנתל"ע

שלח. ובענינית

שלח. ובה

שלוחו של אדם כמותו

הגדר היכא אמרינן האי כללא

כשלא עשאו שליח כלל א"א ששא"כ

נפ"מ בין אם נתן מצות המילה לאחר במתנה או שעשאו

שליח

מז. עוד י"ל

לד. וי"ל

מז. ומעתה

נפ"מ במילה בין שליח שמינהו האב למי שמינהו ב"ד מד. איברא
שלוחו שא"כ א"א במילה מד. וגראה מז. שם בגמ'

שלחן

המודר הנאה אם מותר לאכול עמו בשלחן אחד

מותר להעלות בשר נבילה ובשר כשר על שלחן א' ו. תוס' ר"ה אור

שליח

אם יכול השליח ציבור ליטול ד' מינים עבור כל הקהל

בביעור חמץ אי מהני שליחות

ביטול חמץ אי מהני ע"י שליח

במינוי שליח לבטל גט אי הוי מילי

במינוי שליח להפטר נדדי אשתו אי הוי מילי

גבי בדיקת חמץ כיון דהחיוב על בעה"ב אמאי אינו מברך

לבער

גבי הפרשת תרומ' כשמפריש בעצמו כיון דאיתא

בשליחות אמאי אינו מברך על הפרשת תרומ'

דין שליחות במילה

חזקה שליח עושה שליחותו א"א בדאורייתא מד. ולאחר / פה. ואל

נפ"מ בין אם נתן מצות המילה לאחר במתנה או שעשאו

שליח

נפ"מ במילה בין שליח שמינהו האב למי שמינהו ב"ד מד. איברא

ע"ע שלוחו שא"כ כמותו

קבלת נזירות אי מהני ע"י שליח

שלוחו שא"כ א"א במילה מד. וגראה מז. שם בגמ'

שליחות בכתיבת ס"ת

מז. ומעתה

שליחות

אי אזלינן בתר שליחות בשבת או דהמצוה לנוח

אין שליחות לנכרי

אף דזכיה מסעם שליחות ושלוחו שא"כ מ"מ מביר"ב

הפרשת תרומ' אי הוי בגדר מילי

הקדש ע"י שליח אי מהני

זכיה מסעם שליחות

כל דבר שבמחשבה אין בו שליחות

כשיש הנאה אף לשליח א"א מביר"ב

מילי לא מימסרין לשליח

נתינת הגט או כתיבתו אי הוי בגדר מילי

שליחות במצוה שבגופו

רצא. והנה

לו. ובמ"ש

לג. גם

לה. הן / ג. אלא

לה. הן / ג. אלא

לד. וי"ל

לה. גם / לו. ובמ"ש

לד. ובה

לה. הן

לה. הן

מז. ואכתי

שלם

רק בדבר שצריך להיות שלם אמרי' כתותי מ"ש

סט. וגראה

שלמי פסח

מותר הפסח נאכל ליום ולילה או לשני ימים או לב'

ששז. דמותר

לילות

שלקות

שלקות אי במילתייהו קיימי גם לענין הטעם או רק לענין

קסד. ולפענ"ד

הברכה

תמה

חידושי

מפתח ענינים

משנה

שם

אי אולינן בתר שמא לענין ביטול
בביטול ברוב הוי הביטול על השם ולא המציאות
היתירא או איסורא בלע אם תלוי בשמא
עד. רש"י ר"ה בסלו
שסח. או יאמר
קכט. והנה

שמות

אין לקרוא שמות המאכלים כשם מאכלי עכו"ם
אם היה לאמוראים ב' שמות
כל מו"צ צריך להיות בקי בשמות המאכלים, במרכיביו
ובאופן עשייתן
קצו. כרי
שיד. רש"י ר"ה בעל השם
קצו. כרי

שמחה

אם איכא דין שמחה בשבת
ביר"ס אם צריך לשמח בבשר ויין דוקא
בכל שמונת ימי החג איכא מצות שמחה
דין זביחה בשעת שמחה
המלין תודה לשם שמחה אם עובר אלא תלין
מצות שמחה אם נוהג ביר"ס הראשון של סוכות מה"ת
מצות שמחה אם נוהג ביר"ס ראשון של פסח מה"ת
עשה דשמחת יו"ט אם דוחה איסור
תודה ששחטה ביי"ד אם יוצא בה יד"ח שמחה
רפא. שם ברבינו
שנד. איברא
שנג. והנראה
רפה. רש"י ר"ה יוצא
רפה. רש"י ר"ה יוצא
רפח. ומה
רפו. והשאג"א
שיב. רב
רפו. לימא

שמן

בהא דלא נפסל השמן במקדש בהיסח הדעת
בהדלקת נ"ח בשמן שריפה אי אמרי' מצוות מבזא"ז
קמה. ועיין
שסח. ולפי"ז

שמעיה ואבטליון

שמעיה ואבטליון אם היו גרים
רסח. ויש

שמש

אם השמש מהלכת סביב כדור הארץ או שהכדור הארץ
מסתובב
שלד. שם בגמ' חכמי

שנאה

אי מצוה לשנוא תינוק שנשבה החוטא
רשע מצוה לשנאותו
שסד. שם בגמ' כולי
שסד. שם בגמ' כולי

שעבוד

ב' שעבדים בבע"ח שעבוד הגוף ושעבוד ממון
בחייב מצות הענקה אם יש לאדון שעבוד הגוף
שטרות אי הוו בני שעבוד
שעבד שדהו אפוטיקי ומכרו אם מכור
קלו. ולולי
קלו. ומעתה
קלו. ומה שנראה
כס. ומיהו

שעבודא דרבי נתן

אי קיי"ל כר"ג
בגוסס אי שייך שעבודא דר"ג
בנפק"מ בין מלוה לשכירות בהא אי קיי"ל כר"ג
שעבודא דר"ג אי שייך בהענקה
קלו. שאני
קלו. ובעיקר
קלו. שאני
קלו. ומעתה

שפתותיו דובבות

אף שלא חידש בעצמו אומרים השמועה בשמו כיון שלימד
הדבר
המחדש בתורה נקרא החידוש שלו
שמש. גרמא
שמש. גרמא

שקיעת החמה

דס בקרבן שנפסל בשקיעה"ח מיירי בתחלת שקיעה או
בסופו
שקיעת החמה דגמרא היינו סוף שקיעה או תחילתה
שכט. ולפענ"ד
שכט. רבי

שריפה

אם מותר ליהנות מהאיסור"ג בשעת שריפתן
בהדלקת נ"ח בשמן שריפה אי אמרי' מצוות מבזא"ז
ביאור הגדר דחרכו לחמץ קודם זמנו
ההנאה מאיסור"ג בשעת שריפתן אי מקרי כדרך הנאתן
קב. ולפי"ז
שסח. ולפי"ז
עט. שם בגמ' ומותר
קב. ולפי"ז

שריפת חמץ

בע"פ שחל בשבת מקיים מצוה דתשבינו בלא שריפה
המ"ע דשריפת חמץ מקיים רק בשעת הביעור
שריפת החמץ ביי"ג בע"פ שחל בשבת אי הוי מדינא
דתשבינו
שריפת חמץ לאחר זמן הביעור הוי רק מניעת הלאו דבי"י
כה. בדרשה
סח. וברברי
כה. שנית
סח. וברברי

שרץ

בשרץ ששרפו אם אמרינן דאחשביה באכילתו
טמא טומאת מת וטומאת שרץ אי שווין בדינם
פא. ואני

שיט. והכ"מ / שכא. ואי נימא
טמא טומאת מת לאחר שטבל אם שו"ע הפסח
טמא טומאת שרץ אי שו"ז עליו הפסח
לענין טבוי' שונה דין ט"מ מט"ש
פירות שהתליעו דינם לאחר י"ב חודש
שיט. והכ"מ / שכא. ואי נימא
שיט. והראב"ד
שכ. עור
שכא. והנראה
פא. ואני

תודה

כיון בשימור המצה לשם מצה ולשם תודה אי ש"ד
תודה ששחטה ביי"ד אם יוצא בה יד"ח שמחה
תודה ששחטה ביי"ד ניסן אם יי"ח
קט. חלת
רפו. לימא
רפה. רש"י ר"ה יוצא

תולדות אש

נפ"מ בין גחלת של אש להמתחמם מחמת ד"א
דש. לאשקי

תולעים

פירות שהתליעו דינם לאחר י"ב חודש
פא. ואני

תורה

לימוד קודם בדיקת חמץ אי אסור בכלל או רק מסכת
חדשה
אי מלמדין תורה לגר
אין אדם לומד רוב חכמתו אלא בלילה
כא. שנית
שכג. חבורה
כ. אי

תמו

משנה

מפתח ענינים

חידושי

תלמיד חכם

גדולה שימושה יותר מלימודה
 חברים צריכים לנהוג כבוד זה בזה
 כל העוסק בתורה כאילו הקריב קרבן
 ת"ח מונע עצמו אף מסעודת מצוה
 ת"ח צריך להקפיד שלא לעשות דבר שיכול לבא לידי
 ולזול
 רסא. שם בגמ' שלא
 שפה. תוס' ר"ה צריך
 ב. הקדמה
 רז. שם בגמ' ת"ד
 שנ. סבר

תמורה

תמורת הפסח אי קריבה בתג
 שמד. במתני' שמעתי

תמיד

מצות שחיטת התמיד הוי מעלוה"ש או מהנה"ח
 מתי מתחיל זמן בין הערבים
 קרבן פסח דפסח שני אם נשחט אחר התמיד
 של. וכתבתי
 רלה. אלא
 רלה. תמיד

תנאי

אם צריך להתנות שאינו יוצא יד"ח באותה נסילה
 באופן שלא התנה אם אפשר לומר דלכתחילה כוונתו כן
 נה. תוס' ר"ה לצאת

תענית

ביוה"כ אין מתענין ב' ימים אף בחול
 המתענה ביו"ט אם מותר לו לבשל לאחרים
 ליל תענית ציבור אם מותר בעשיית מלאכה
 רלג. תוס' ר"ה לקביעא
 דג. ומה שנראה כעת
 רלב. רש"י ר"ה ת"ח בטלין

תערובת

ב' כלים המהודקים זב"ז א"א דהבליעה עוברת מכלי
 לכלי
 חמץ ומצה שנתערבו
 ירית הכלי אם צריך להגעילה מחמת בליעתה מהכלי
 שג. והנה
 קמט. ולשום / קפא. שוב
 שג. והנה

תפילין

מצוה שעשייתה גמר מצוה מברכין עליה
 גג. ומיהו

תפלה

אם שייך הא דזרזיון מקדימין במנחה גדולה
 האיך אדם מוציא אשתו וה"ה בקידוש הא כבר יי"ח
 בתפלה
 הנביא וצדיקי הדור צריכים לבקש רחמים על העם
 זמן תפלת המנחה מאימת
 חזנים המקבלים שכרם אי הוי שכר שבת
 כשיצא יד"ח קידוש דאורייתא בתפלה אי הוי הקידוש על
 היין מדאורייתא
 מנחה גדולה ומנחה קטנה הי עדיף
 תפלת ערבית ובדיקת חמץ הי קדים
 נשים אם חייבות בתפלת מוסף
 רלט. וצ"ע
 שמה. אלא
 שסז. והנה
 רלח. ומכאן
 רסז. שם בגמ' דמיחזי
 שפד. ואשר
 רלט. וצ"ע
 כא. ורביעי
 דיג. איברא

תקלה

אי חיישי' לתקלה
 עז. ותקלה

רפה. ורשינן

שסא. מבואר

דנב. תלת

שמט. גרמא

רלג. ובזה

כא. ועוד

שסג. א"ל

רסא. שם בגמ' שלא

רפא. שם בגמ' מעיקרא

שמט. גרמא

שכג. עוד

שסה. תוס' ר"ה צריך

שסה. תוס' ר"ה צריך

ב. הקדמה

רסז. אמנם

שסג. א"ל

רח. ותלמודו

יט. וי"ל

רסז. אמנם

רפא. והנה

רסח. ובזה יש

דנב. אמר רב מים

יח. נחזור

רז. שם בגמ' ותלמודו

רצ. תנא

אין לסמוך על הדרשה במקום קבלה

אם מותר למסור נפשו ללימוד תורה

אסור ללמד תורה לנשים

אף שלא חידש בעצמו אומרים השמועה בשמו כיון שלימד

הדבר

אף שתורה לא בשמים היא מ"מ קודם הקבורה שומעין

לדיני המת

בדין לימוד קודם בדיקת חמץ, נפ"מ בין צ"מ לשאר כל

אדם

בן שיכול ללמוד תורה החיוב ללמדו ולהורותו

גדולה שימושה יותר מלימודה

הלומד תורה לשמה מגין על כל העולם

המחדש בתורה נקרא החידוש שלו

הנפ"מ בין חבורה של גרים וחבורה של ע"ה הוא בקבלת

אבות

השונא כבוד אם צריך לכבד חבירו

חברים צריכים לנהוג כבוד זה בזה

כל העוסק בתורה כאילו הקריב קרבן

כל תורה שאין לה בית אב אינה תורה

כשאין באפשרות הבן ללמוד החיוב ללמדו אומנות נקיה

כתיבת חידו"ת בבחי' ותלמודו בידו

לימוד קודם קיום מצוה, מחששא דישכח

מה שמקבל מרבתינו הוא תורת אמת

משה רבינו נהג טובת עין בנתינת הפלפולא דאורייתא

לישראל

משובח הוא ללמוד דבר הלכה אפילו מקטן

סודות התורה וטעמיה נגנזו עם גניזת ספר יחסיין

עכו"ם העוסק בתורה חייב מיתה

ריבוי המאכלים משכיחים תורתו

תנא מיניה ארבעין זמנין שהרב למד עם תלמידו

תחומין

סג. על מה / סה. אלא

סה. אלא

איסור תחומין אי הוי דשיל"מ

מים ומלח אי בטלי לגבי עיסה באיסור תחומין

תחיית המתים

אם יבואו משה ואהרן קודם בנין ביהמ"ק ותחא"מ

שסז. בתוס' ר"ה אחר

תינוק

שנג. ולענין / שנה. תניא

שס. והנה

חייב לחנך הקטן לישן בער"פ

ענין הקפידה שלא לעבור על תינוק

תיק"ו

סח. שם בגמ' לא

פסיקת ההלכה ע"י אליהו הנביא רק בבואו לבשרות ביאת

המשיח

תלמוד ירושלמי

בירושלמי נפסק ההלכה ובבבלי נשאר תיקו, כמאן

רמז. איברא

פסקינן

באופן שכולי עלמא נוהג כך אם יש לחשוש לתקלה
בדרכו לא חיישינן לתקלה
כשיש חשש לתקלה לא חששו אף להפסד מרובה
מבערין חמץ ולא סגי בביטול משום דחיישי' לתקלה
נפ"מ בין כה"ג ביוהכ"פ לחמץ בענין חשש לתקלה

תקנה

דבר המפורש בתורה להיתר אין כח ביד חכמים לאסרו
תקנות לציבור עד היכן
אף שאפשר ליפטר מקיום מצוה ע"י תקנות וסדקאות
צריך לקיימה

תרומה

אין הכהנים צריכים לצאת מביתם כשנסמא מחשש
שיאכלו תרומה
אכילת תרומה אי הוה מ"ע
אלם אם יכול לתרום ולברך בכתיבה
אם אפשר לסמוך על השליח שתרם
אם יכול הכהן לישאל על תרומתו
אם יש נפ"מ בהאכלת תרומה סמא לכלבים בין כלבים

שלו לכלבים של הפקר

אם מותר לכהנים להפקיר חמצם שהוא תרומה

אם מותר לכהנים להפקיר תרומה

אם מותר לסוך תיגוק בן ז' בשמן של תרומה

אתרוג של תרומה סמא כשיעור אגוז אם כשר

בהקדש ותרומה מהני מחשבה

ביעור תרומה סמא אי הוי דוקא בשריפה

ביעור תרומה סמא ע"י האכילתה לבהמתו אי שרי

האיך לוקין אכילת תרומה הא כיון דלעסה קנאה

התורם במחשבה אם מברך

מחשבה דתרומה אי מהני אעצם ההפרשה

מי שמאכילין אותו הקל הקל ויש לו דק כזית טבל או

תרומה

מעל בתרומת הקדש ויש בה כזית ואין בה שו"פ אם חייב

בתשלומין

טסול האלם בתרומה אי הוי פסול עצמי או משום הברכה

שיטת הר"ן דאינה מתבטלת בתערובתה

שתילי תרומה סמא אסורין משום היסח הדעת או מעלה

דתרומה

תרומה סמא אם מותר להאכילה לבהמתו

תשלומי תרומה הוי מדין ממון או כפרה ק"ג. והנה כהר"ג / קסו. עוד י"ל

תרומות ומעשרות

כשנותן עיניו בצד זה וכו' אם צריך גם הפרשה דייקא מח. ומתחילה

פירות במגורה בחזקת מתוקנים הן אבל לא כשהן עדיין
בכרי

תשביתו

כשאין לו חמץ אם מקיים מ"ע דתשביתו
אם מותר להפקיר חמץ ידוע כשמונע ע"י המ"ע

דתשביתו

אם מותר לכתחילה להשהות חמץ ע"מ לבערו

אם מקיים מ"ע דתשביתו ע"י ביטול חמץ

ביטול חמץ אי הוי הפקר או סילוק רשות

בע"פ שחל בשבת מקיים מצוה דתשביתו בלא שריפה

האוכל חמץ לאחר זמן הביעור כדי לבערו אם מקיים מצות

תשביתו

הוי מ"ע בקום ועשה או איסור עשה

המשהה חמץ ע"מ לשורפו אי עובר

העשה דתשביתו אם נאמר דק אע"י"ט או בכל הפסח

לד"ש אם מותר לאכיל חמץ לאחר שש לקיים בזה מ"ע

דתשביתו

מ"ע דתשביתו אי הוי מצוה קיומית או חיובית

מ"ע דתשביתו אם מקיים במחשבה

מצא גלוסקא יפה וחשב לאכלה ואח"כ השהה ע"מ

לשורפה אם עובר

נשים אם חייבות במ"ע דתשביתו

עד אימתי מצות תשביתו

עכו"ם שעשה קנין משיכה בחמץ לאחר ז' שעות אם יצא

החמץ מרשות ישראל בכך

עשה דתשביתו ומצות מילה הי מינייהו חמיר טפי

שריפת החמץ ב"ג בע"פ שחל בשבת אי הוי מדינא

דתשביתו

תשעה באב

ליל תשעה באב אם מותר בעשיית מלאכה

תשלומין

אם יש בתשלומי הקדש דין ממון

גזל חמץ אם תשלומיו אחר"פ מדין תשלומין או כפרה

גזל שלש אגודות בשלש פרוטות והוולו

ההקפדה ב"כעין שגזל" היינו חפץ שלם או תחת בעלותו

הזיק בקטנותו והגדיל אם חייב בתשלומין

הטעם בהא שלאחר השינוי אינו יכול לומר הש"ל

השינוי פועל קני או מגדע מה"כעין שגזל"

תשלומי הקדש הוי מדין תשלומי ממון או כפרה

ק"ג. והנה כהר"ג / קסו. עוד י"ל

תשלומי תרומה הוי מדין ממון או כפרה ק"ג. והנה כהר"ג / קסו. עוד י"ל

כב. והניח

שלח. והנלפענ"ד

שלח. והנלפענ"ד

ב. במשנה

שפג. והנראה

כה. בדרשה

עט. שם בגמ' בהדי

ב. מבוואר

שלט. וראיתי

שלו. ורע

קד. ומנין / קו. שם בגמ' ר"ש

רו. אי / שלח. אמנם

ב. ולפענ"ד

שלט. שנית

שלו. אמנם השעה"מ

כו. עוד

ה. וקצת

רפג. והמג"א

כה. שנית

ברכה לראש משביר

ברוב עוז ותעצומות

אגיש רב ברכות חמות

לכ"ק מורנו ורבינו הגאון האדיר פוסק הדור

מרן אדמו"ר גאב"ד אונגוואר שליט"א

ויה"ר מלפני אבינו שבשמים

שירוה רב נחת דקדושה מכל יוצ"ח

ומכל תלמידיו וידידיו וכלל ישראל

ויזכה להרים קרן התורה והיראה לתפארת ישראל

המברכו המעריכו כערכו הרם

שלמה זלמן שטרכליץ וזוגתו

לעילוי נשמת

ר' משה מנחם ב"ר פנחס ארי' ז"ל ווייס

נפ' י"א כסלו תשל"ה

הונצח ע"י חתנו דוד ארי' וחנה פריעדמאן

לזכר נשמת

אבי מורי

ר' דוד לוי ב"ר משה יעקב ז"ל סאפיר

נפ' ט' כסלו תשמ"ה

הונצח ע"י בנו משה וזוגתו

לעילוי נשמת

אבינו מורנו עטרת ראשנו ה"ה

הר"ר בנימין ב"ר יהושע הלוי ז"ל וויינשטיין

נפ' כ"ה תמוז תש"מ

הונצח ע"י בניו

יהושע הלוי ודבורה וויינשטיין ומשפ'

אלטער משה מנחם הלוי ומרים רחל וויינשטיין ומשפ'

שלמה מיכל הלוי ורחל וויינשטיין ומשפ'

לעילוי נשמת

אבינו עטרת ראשנו ה"ה

ר' אליעזר ב"ר צבי דוב הלוי ז"ל איצקאוויטש

נפ' ד' סיון תשמ"ח

הונצח ע"י אשתו אלטע טעמא שתחי' לאוי"ט

וחתניו יהושע הלוי ודבורה וויינשטיין ומשפ'

שלמה זלמן וחיה סערל קליין ומשפ'

לזכר נשמת

ר' יוסף ב"ר חיים הכהן ז"ל יאקאבאוויטש

נפ' י"ד ניסן תשנ"ד

הונצח ע"י בנו בן ציון וזוגתו

לזכר נשמת

ר' משה דוד ב"ר אברהם יצחק ז"ל פארקאש

נפ' כ"ז שבט תשנ"ד

הונצח ע"י חתנו אברהם דוב והענטשא גיטל קליינבארט

לעילוי נשמת

ר' בנימין יודא ב"ר יצחק אייזיק ז"ל עידליס

נפ' כ"ה חשון תשמ"ט

נדבת אשתו מלכה בת ר' משה
ובניו חיים צבי וזוגתו
נחום שלמה וזוגתו
שמעון וזוגתו

לזכר נשמת

ר' מאיר ב"ר ידידי' ז"ל הירטענפעלד

נפ' ב' דר"ח תמוז תשנ"ג

הונצח ע"י אשתו רבקה
ובניו מרדכי בנימין וזוגתו
ידידי' אלי' דוד וזוגתו

לעילוי נשמת

ר' שלמה זלמן ב"ר יששכר צבי ז"ל

נפטר בשם טוב
ז' תמוז תשנ"ג
תנצב"ה

לעילוי נשמת

האשה החשובה

מינדל בת ר' אהרן ע"ה

נפטרה ד' טבת תשנ"ד

הונצח ע"י חתנה אלימלך שלמה ושרה רבקה מארקאוויטש

לזכרון עולם

ספר זה מוקדש
לזכרה ולעילוי נשמתה
של האשה הדגולה הצנועה והצדקנית ב"ק
הרבנית מרת פעריל דבורה ע"ה

בת יבלחט"א הגה"צ רבי ישראל צבי יאיר דאנציגער שליט"א
בן כ"ק האדמו"ר מאלכסנדר שליט"א
אשת חבר יבלחט"א הרב הגאון בנש"ק כש"ת
מוה"ר עמרם קליין שליט"א
ראש ישיבה ודומ"צ דקהילתנו הק' ברוקלין נ.י.
בן כ"ק עט"ר מרן אדמו"ר שליט"א

שנקטפה בדמי ימיה לאחר יסורים רבים
בת ששה ועשרים שנה
ביום כ"ו סיון תשנ"ד לפ"ק

הלומדים והמעיינים בספר
מתבקשים ללמוד גם לזכרה ולעילוי נשמתה הטהורה
יה"ר שתמליץ טוב בעד בניה העוללים הרכים
ובעד כל המשפחה
בעל הרחמים יצרור בצרור החיים את נשמתה
ותנוח בשלום על משכבה
עד יבוא קץ הימין ויקיצו ישיני עפר בב"א